Marcel. Paling.
Historię placeant celebres, mihi credite, vitā
Instituūt, quæ sint fugiēda sequēdaq; mōstrāt.
Fabula nō omnis spernēda est, recta legatur,
Ista iuuāt, eadē pariter sine crimine ꝑsunt.

FLORES HISTORIARVM

PER MATTHÆVM VVestmonasterienſem COLLECTI.

Præcipuè de rebus Britannicis AB EXORDIO MVNDI vſque ad Annum Domini. 1307.

LONDINI
Ex officina Thomæ Marshij.
ANNO DOMINI. 1573.

Cicero de Oratore.
¶Historia testis temporum, lux veritatis, vita memoriæ, Magistra vitæ et vetustatis nuntia.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

HABES HIC STVDIOSE LECTOR MATthæum VVestmonasterienſem, Florilegum vulgo dictum, denuo reuiſum, & innumeris penè mẽdis, quibus prior editio ſcatebat, fideliter expurgatum. Huius recognitionis cauſam ſi deſideras: hinc ortam intellige, quòd nuper incidimus in vetuſtiſſimum illius hiſtoriæ exemplar, nõ ſolum elaboratius ſcriptum, ſed in multis locis ita vndique abſolutum, vt merito videri poſſit ab ipſo authore primo ſic emiſſum. Neq;, hoc nouum videri debet, aut vlla admiratione dignum, quòd pleroſque authores ea affici iniuria cernas, vt eorum ſcripta (poſteritatis dolo) ab origine reddantur degenera: Cum eo impudentiæ prorupêre nonnulli, vt eiſdem addendo & ſubtrahendo, quoſlibet, licet pios, pro ſuo cuiuſq; arbitrio, quæq; vel nephanda patrocinari cogerent. Quæ eorum impia fraus, (& ſi ſubtiliter obumbrata) tandem tamen veterum exemplarium, cum Neotericis collatione fit manifeſta, Hæc codicum diligens examinatio, vt vbique locorum multum: ita nobis plurimum adferre lucis in hoc authoris opere, tute iudicabis, ſi oculis aliquantulum defixis in vtriuſque editionis tenorem huius ſcripti, à communi (quod ferè in omnium manibus tenetur) inauditam diſcrepantiam, preſertim ab anno. 1245. vſque ad. 1265. diligentius tecum conſideraueris. Quos annos vt olim ſcriptos, ſic iam integrè reſtitutos etiam author libri Roffenſis, qui tam proximè Florilegũ imitatur, luculentiſſimè teſtatur, in quibus videre licebit technas & fraudes quorundam, quamobrem tàm ſtudioſè multa eraſerunt, vt ſi ſolum annos. 1245. & 1247. diligenter comparaueris, protinus apparebit quo animo tàm cõtractè in omnibus ferè examplaribus abuſi ſunt hiſtoria. Tanta enim fuit olim temporum nequitia, tam effrenata veritatis ſupprimendæ cuiuſque libido, vt nihil dubitarint ad occecandas hominũ mentes, veterum ſcriptorum, vel vniuerſas periodos, multo minus verbula intrudere, extinguere, commutare, prout cuique libitum fuerat, quæ quidem mens mala & animus malus nõ in iſtiuſmodi ſolũ Authorum veterũ monumentis reperientur, ſed in hiis etiam authoribus qui de rebus diuinis, maximè ſeriis & ſacris ſcripſere. Quid queſo hiſce maioribus propoſitum erat, qui Rabani Magnentii Mauri, natione Scoti, abbatis Fuldẽſis, opera, adhuc ferè ante ſeptingentos annos ſcripta, in publicum exponi decernentes, q̃ tenebris perſtringere hominum mentes, in illius, quem edidit, libri de vniuerſo ſiue de rerum naturis (adhuc ni fallor inexcuſi) cap. xi. lib. 5. De eccleſiaſticis officiis? Qui nequiter, & miurioſè ab hiſce verbis (Sacramentum ore percipitur, virtute ſacramenti interior homo ſatiatur,) hanc ſubſequentem ſententiam. (Sacramentum enim in alimentũ corporis redigitur, virtute aũt ſacramẽti æternę vitæ dignitas adipiſcitur.) &c. quaſi ſpuriam & illegitimam penitus abraſere. Cũ tamen

tamen hæc ſententia, priori coniuncta, in quolibet veteri exemplari (ante Gulihelmi conqueſtoris tempora edito) paſsim reperiatur: & communi etiã conſenſu Patrum illius temporis, pro orthodoxa veritate ſit admiſſa. Sed ea ſemper fuit improborum quorundam nimis importuna nequitia, ea fraus & diabolica corruptio, vt nihil vnquàm minus ferre potuerint quàm, veritatis ſplendorẽ, et ſynceræ religionis integram puritatem. Cuius ſententiæ lectionem, ingenuè teſtatur Gulihelmus Monachus ille de Malmesburia, qui quãuis reprehẽſione dignum præfatum dogma conſtituerat (quòd irritam fecerit de ſcholaſtica tranſubſtantiatione opinionẽ) tamẽ ita primitus à Rabano ſcriptum eſſe apertè prodit, in exemplaribus illius monaſterii, quæ tunc temporis ibidem adſeruabantur. Iſta ſi experiri animus eſt, Prologus in Amalarium de diuinis officiis, quem fratri ſuo Roberto dedicauerat, patefaciet: hoc enim opus fratris ſui cauſa & rogatu in ſummam contraxit. Ita impiorum conſilio, pleriſque vſu veniſſe animaduertimus, vt quicquid reuerendi Patres diuino afflati numine, ſanctè, & ſobriè de cæna dominica ſentiere, hi furtim eximendo, tranſferendo, immutando, finem nullũ faciunt, vſq; dum horum authoritatem Romanæ eccleſiæ & priuati cuiuſque deliramentis turpiter inſeruire faciant. Inde orta ita pernitioſa rerum omnium confuſio, vt niſi magna eſſet quorundã diligentia (ſed maior dei bonitas) nihil integri, nihil ſinceri, nobis vnquam apparuiſſet. Eò ſiquidem impudentiæ progrediebatur quorundam eccleſiaſticorum Patrum improbitas, vt dum honorẽ, lucrum, authoritatem, libidinem, & quiduis prætereà auidè ſectarentur, nihil curauerunt quàm populum denſa caligine obrutũ, veluti in carcere detinere, quo minus, nefanda ſua flagitia, & crudelem tyrannidem animaduerterent. Sed hæc quæ dicimus maximè iis perſpicua erunt, qui non grauabuntur Matthei Paris, Angli hiſtoriographi (cuius hic ſcriptor acerrimus imitator fuit) lectioni incumbere. Is enim cum Romanorum Pontificum, incredibilẽ ſuperbiam, ambitionem, auaritiam, impietàtem (veluti ab humano genere aliena) perhorreſcens: paulo liberius in eos inuexiſſet: boni Patres, eius ſcilicet & ſubſequentis ætatis, effecerunt, vt aut perq̃ pauciſſima exemplaria illius ſcripti in lucem emitterentur, aut exponerẽtur admodum mutila & lacera, ne dum eorum Pontificum Romanorum tyrannidem, quam in omnes exercuerunt, fortiter cõcuſſerint huiuſmodi authores, principũ animos in illius contemptum, ita vndiq; deducerent. Vt ſeruilis iugi (quo acerbius premebantur) perteſi, tandem libertatem quærerent. Hic eſt mos, hæc cõſuetudo, illius ſubdolæ & vulpinæ generationis, cui ita indefinenter inoleuit, vt non modo prioris ætatis Patrum ſcribentium operibus, pro ſua cuiuſque voluptate impiè abuterentur, ſed pridem Concilii Tridentini publico decreto cautũ eſt, (vt per alphabeticũ ſuum ordinem commenti ſunt) vt omnes omniũ ſcriptorum libri ab inquiſitoribus denuò reuiſantur, & vt liberè quicquid illis viſum fuerit, ex illis eximatur, & repudietur, vt etiam quiſque de eccleſia,

cleſia, tanquam Ethnicus expungatur, qui Papale faſtigium, qui illius vitã & religionem acriter defendere non laboret, qui denique Romanam eccleſiam, pro Catholica non indubitãter adoret. Ita fit vt dum ille in omnes ſine modo & ratione imperium foràs exerceat, dum domi ſtuprum, homicidium, idololatriam ſecurè committat, dum liuore & inuidia turgens improbitatis ſuæ virus in pios eiaculetur, nos ſilentio, (quaſi omnia rectè gerantur) ſub Anathematis pœna, aſtringi diiudicauit. Nec aliundè proficiſcuntur iſta, q̃ ab inſatiabili gloriæ retinendæ deſiderio, cui metus, inſeparabili nodo coniunctus, ad lucem extinguendam, & coercendam dicendi libertatem (quo ſecurius in regum corda vim exerat) ſine intermiſſione ſuadet. Hinc veterum monumentorum ſuppreſſio, extinctio, mutatio, & noua quædam (laute quidèm ſed ſubtiliter) reformationis nomine, promulgarunt. Cum ergo tãta olim fuit & nunc ſit temporum iniquitas: cum inuidorum rabies ita inhumaniter excandeſcat, cum furto & malo dolo, ita ſtudeant paſſim, vt inter centum vnius vix opera, ad manus noſtras peruenerint incorrupta: nou ſine cauſa, ſalubre Iuonis epiſcopi Carnotenſis conſilium probandum & amplectendum iudico. Is enim epiſcopus (vt refert Petrus Cantor Pariſienſis, in libro quem ſcripſit de verbo abbreuiato) cum cauſam quandam coram Alexandro tertio defendiſſet: videns eius in pronunciando mutabilitatem, nec (quamuis ex libro decretorum ſuam corroborauerit ſententiam,) aſſenſum eius potuiſſe obtinere: ex indignatione quadam, librum illum decretorum quaſi vilem & abiectum, ante pedes Papæ proiecit: & cum omnia ſecum diligenter repetendo, nec eccleſiaſticos Canones, nec principum placita, immo nec magiſtratuum decreta, quicq̃ continere in ſe firmum aut inuiolabile cerneret: ſed in corde Papæ omnia fixa & refixa pro libito voluntatis ſuæ conſpiceret, cum Eſaia prorupit in hanc ſententiam.

Recurrẽdum eſt inquit magis ad teſtimonium & legem diuinam, vt ex ea alleges, vel ex æquitate manifeſta, vel viua ratione probes, quibus nullius vnq̃ authoritas poteſt refragari. Quomodocumq̃ enim (ait Beda in libro de Ratione temporum, cap. 66. Peruertantur hominum teſtimonia, corrumpantur, aut mutilentur: nihilominus Hæbraicam in diuinis codicibus veritatem, puram ad nos peruenisſe, (etiam non refragantibus hoſtibus Iudæis) in confeſſo eſt. Horum conſilium vt ſanctum pium & ſalutare, multò (mea opinione) melius eſt ſuauiter amplecti, q̃ hominum tàm incerta teſtimonia ita auidè ſectari, in quibus nec vis, nec veritas vlla, certò conſtare (per iſtos peruerſos librorum ventilatores) poſſit. Ea namquè eſt noſtra fragilitas, vt errabundi, præcipites, ſine diſcretione nimis in horrenda dilabimur: ea inuidorũ peculiaris malitia, vt ſi quid ſpiritus bonitate abſoluatur: aut immerſum obliuione teneãt, aut calũnys impetere, ac laceſſere nunq̃ deſinant. Ita ex huiuſmodi ſcriptionibus, vel ex humanis traditionibus, qui fidei & cõſcientiæ ſtabilimentum quærit, tantoperè à recto diſcedet tramite, vt nihil q̃ vanidam vmbram & fantaſtica deliramenta, aſſequi aliquando Eſay. 8. d.

poterit.

poterit. Hanc inconstantem & abruptam scriptorum mutilationem, cùm multi ægrè ferãt, ita inter reliquos, olim ante aliquot annos, Vincentius Beluacensis, vir diligens & religiosus (in Prologo Speculi Historialis) grauiter accusat, dicens. Siquidem faciendi plures libros nullus est finis: & curiosi lectoris non satiatur oculus visu, nec auris impletur auditu. Ad istud ipsum prouocauit me (inquit) plurimùm falsitas & ambiguitas quaternorum, in quibus authoritates sanctorum adeò plerumq; mendaciter à scriptoribus vel notarijs intitulabantur, cum scribebantur: vt quæ hæc sententia vel cuius authoris esset omninò nesciretur. Dum (verbi gratia) quæ Augustini vel Hieronimi erat, ascribebatur Ambrosio vel Gregorio, vel Isodoro, vel contra. Aut verborum aliqua parte empta vel addita, vel mutata, sensus authoris corrumpebatur, & sic de dictis philosophorum aut poëtarum, sic de narrationibus historicorum plerumque fiebat, dum vel vnius nomen pro alio sumebatur, vel dictorum veritas simpliciter euertebatur. Sed quid in calumniatorum, accusandis dolis, ità anxiè moramur? cum si eoùsque extenderetur oratio, quò duceret materiæ copia, historiographum potius æquaremus, qualem nunc in manibus habemus, q̃ præfatiunculam cõstituentis partes ageremus. Hoc ergò amputato dicendi genere, ad authorem propiùs accedemus, si prius admonuero qui libri sunt eius proprij, qui aliundè petiti, & quem præeuntem sit potissimum subsecutus. Mattheus Paris, Cœnobij Albanensis monachus, circa annum domini. 1286. Historiã binam, maiorem vnam, alteram minorem sedulo conscripsit. Maior vt vocatur, quæ nunc sub prælo est, & deo fauente propediem in publicum prodibit, ab Adamo originem trahens, ad Gulihelmi Neustrij victoriam, & hinc ad Henrici Tertij, annum. 1287. est exporrecta. Hanc historiam ad Gulihelmum vsque prædictum ita propè expressit & sequutus est Florilegus: vt parùm aut nihil, ab eius scribendi methodo declinauerit, atque hæc eadem est prior pars Matthæi VVestmonasterienſis dicta historia, qui claruit circa annum domini. 1375. quam nunc & in manibus habemus: et ipse author Florilegus appellatur. Sanè hanc priorem partẽ historiæ Albanensem monachum scripsisse, etiamsi aliæ deessent demonstrationes, ex scriptis quibusdam exẽplaribus non obscurè colligitur: qnòd tam multus est in describendo Albanum, Britonum Prothomartyrem, et primum Cœnobij sui patrem, vt in anno gratiæ. 330. & quod de fundatore illius (cœnobij (Offa scilicet) & de translatione dicti Albani tam officiosè cõmemorat, vt in anno. 794. vbi de fundatione Cœnobij VVestmonasterienſis ferè nihil ascripserit, vel in vita regis Aethelberti, cuius suasu primò fundatũ esse illam ecclesiam per ciuem quẽdam Londinensem, & ornatiùs factã, & quasi de nouo edificatã, per Edouardum cõfessorem scribunt quidam historiographi, quam certè occasionẽ, illam ecclesiã extollendi, non omisisset Matthæus VVestmonasterienſis, si vero simili esset eum fuisse illius historiæ primũ authorem. Quanq̃ aliquantulum

tulum se prodit in parte posteriore post Conquestū, videlicet in an. 1222. de libertatibus ecclesiæ VVestmonasterienſis loquēs, & 19. anno regis Henrici tertij ſumptus ſuos exponens, etſi Matthæū Paris & illic, vt in multis alijs annis, ſequutus eſt. Sic etiā paucis mutatis verbis prologū prædicti Matthæi Albanenſis ſuis ſcriptis vel ipſe præfixit, vel alius quiſpiam incogitāter, eius nomine abutens, aſſuebat. Minor vero Matthæi Paris hiſtoria à Gulihelmo exordium ſumens nonnihil à maiore diſcrepat: authoris enim induſtria, in ea res geſtæ & aliter reuiſæ tractantur & cōtrahuntur magis: quod opus non alibi in antiquo charactere ſcriptū (quantū ſcio) q̄ in muſæo clariſſimi domini Comitis Arundelenſis nunc temporis extat. Pars tamen libri ſui poſterior præſertim ab an. 1250. ad an. 1260. meritò reputatur pro nouiſſima portione prioris hiſtoriæ magnæ, vt ex manu ipſa & ſcriptionis genere certiſſimè apparet. Quæ in prædicto comitis libro ſubſequuntur, et extenſa pertingūt ad vltimum Henrici Tertii annum videlicet 1274. non Matthæi Albanenſis labor: ſed fratris cuiuſdam illius Cœnobii (fortè Gulihelmi Riſehanger) & methodo & ſcribendi ratione multò inferioris, erat. Abſolutis hiſce duabus hiſtoriis idē Matthæus Paris aliud fabricauit opus (cui, quod obſcurioribus locis nonnihil adferret lucis, & ſua ſcripta redderet locupletiora). Additamentorū tituū aſcripſit, ad quē in vtraq; hiſtoria lectores relegare ſolet, vt Florilegus etiam eius imitator, alicubi facit. Hic Additamentorū liber (dignus certè qui orbi hiſtoriæ cauſa cōmunicetur) adhuc deliteſcit, ſed quorum aut negligētia, aut inuidia, neſcio. Extitiſſe eū, nō modo illius tituli, (in Matthæi Paris et Florilegi ſcriptis) frequēs repetitio, ſed quod maius eſt, Roberti Talboti, theologiæ Bacchalaurii, manuſcriptū teſtimoniū (quod in eius poſſeſſione illū tenebat) ſatis ſuperq; confirmare debet. Hæc Matthæi Paris opera cum maiori eorū parte, quæ Additamentorū libro cōtinentur, ſtudio et ſolertia, Thomæ VValſingham olim monachi Albanēſis, in ordinē digeſta, publicè diuulgantur. Hic enim multorū tēporum geſta, vſq; ad an. 1423. aliorū collectionibus addens in vnum et hiſtoricum cōtulit oīa librum, quē nomine regis Henrici Sexti, illico conſecrauit, hic in lucē p̄dit, ſub nomēclatura hiſtoriæ magnæ. S. Albani (ni fallar) quod et ipſe author patefacit in anno. 1384. illius auctarij, quod abſoluēdæ hiſtoriæ cauſa, cōmuniter vocatæ Polichronicon, Ranulphi monachi Ceſtrenſis, aſſui curauit. Nec rara eſt hæc Ranulphi hiſtoria, ſed vndiq; tam ſcripta q̄ excuſſa, & Treuiſæ interpretatione cum ſuis annotationibus elaborata, venalis, & in Anglicā linguam diuerſis ætatibus tranſlata, quem Ranulphum non dedignatus eſt imitari, Iohannes de Tinmouthe, cuius ordinem & modum ſcribendi ſollicitè admodum exprimit, q̄uis alicubi fuſius, alicubi contractius. Hoc opus vocatur Hiſtoria aurea in duobus magnis voluminibus extenſa, quam hiſtoriam dominus Gulihelmus VVinterſhul, quondam. S. Albani monachus, conſcribi fecit, & ad vſum Clauſtralium in libraria Conuentus illius ſeruari voluit.

Nec

Nec mireris (amice lector) quòd deprehendas hunc Florilegum, ita strictè Mattheum Paris imitari, vt illius quasi vestigia præmere cernas: cùm populare hoc erat, & omnibus præsertim monasticis commune, acri monumentorùm eruendorum desiderio (aliorum exemplo quos præsim sequebantur) teneri. Cum hi (nec iniuria ad hoc moti) eò maiorem & gloriam, & gratiam ab Edouardo Primo quosque reportare viderunt, quò bibliothecarum suarum testimonia, magis illustria, pro testificanda subiectione Scotorum, quam Anglorum regibus præstiterunt, quidam abbates exhibuerunt, ad hoc ipsum præsertim publico regis & regni decreto euocati. Hanc imitationem obseruantes, Gualterus Couentrensis, Rogerum Houenden: scriptor monasterii de Abbington, Gualterum Heming forde Canonicum Gisbornẽsem: Chronicum Roffense (hunc nostrum Florilegum) suis scriptis ad viuum deliniarunt, nisi vbi quæ peculiaria eidem Roffensi monasterio Chronicum Roffense tractauit, Florilegus intactũ prætermittit. Cæterum ne historiarum, obruaris multitudine, & hinc ducaris in confusionem: (Anglus cum sis, & Anglorum gesta scire desideres) Matthæi Paris & Matthæi VVestmonasterii scriptis, præ ceteris incumbe: horum lectioni si operam adhibeas, non solum quæ domi suis temporibus gerebantur, sed quæ tractabantur foràs luculenter addisces. Barbaros esse fateor, nec renuo si dicas variè corruptos, at pro luminis scintilla, qua tum fruebantur, vtiles deiministros assero, gnos ê profundis tenebris & obscura nocte suscitauit, ad retegendã plusq; monstrosam Romanorum Pontificum, vim & tyrannidem qua detinebamur miserè captiui. Ea est enim erga suos diuina clementia, vt ad vindicandam libertatem, quam suis est elargitus: ê mortis vmbra, & inferorũ portis erigat eos, quibus (pro instrumentis) animus est vti. Cui credibile est adduci potuisse monachos (tàm parùm de vita & fortuna sollicitos) vt pro veritate propaganda, ne Papatum quidem (à quo immobiliter pendebant) insolentiæ & impietatis accusare non timescant? nisi quòd tàm impudens & ad cœlum vsque extensa Romanorum tyrãnis fuit, vt vel lapides ipsi (si omnes mortales tacuissent) vociferantes ipsam prodidissent. Diuina ergò hæc motio est, & cœlitùs erecta, qua, dum monachi oblatam iniuriam docent, ad eam propellendã, diuina maiestas nos inuitat. Nunc intelligis Cãdide lector, ad quos potissimum scopos scriptor VVestmonasterienſis opera sua digesserit. Quæ reliqua sunt, tibi totum cõmittimus. Hoc iam restat, cuius te admonitũ esse velim, ne scribentis barbarie, à lectionis voluptate, immaturè auoceris. Neue attonitus admireris, quo animo, tàm absurda interdum deliramenta & insipida phantasmata, hic author scriptis suis interposuerit. Poteris equidẽ (& lubens fateor) tàm incredibilium animaduersione, ab omni, & spe boni, & veritatis opinione prorsus auocari. Sed si & temporum iniquitatem (in quibus is vixerat) & rerum omnium tumultuarium ordinem, diligenter consideraueris: nec tantum tibi mirari suberit, nec ita multum arguendus

ille, quòd

ille, quod pro ſeculi ſui vanitate cum aliis in religionis Chriſtianæ miſterijs aberrauerit. Iſta ſi non incogitanter prætereris, magnæ commoditatis particeps diſcedes, & me inculpatum (vti ſpero) reputabis, qui fidelis officio functus, non deſiti incredibilia inſerere, dum authoris opera cum veris exponere potius, quàm illis prætereundis eius labores, & tempori & mihi, melius inſeruire facerem. Si hæc preſtiteris, vt tu fructum reportabis, ita, ego lubentius operam dabo, vt poſthac pleniora cõgerantur quæ deſunt ad hiſtoriæ complementum: quibus, & deo ſua amplior reddetur gloria, regno maior ſecuritas, cuique ſuauior conſolatio, & diabolicæ machinæ facilius diſſipabuntur. Hiſce interim fruere, & vale.

historiarum intitulatur,

PROLOGVS.

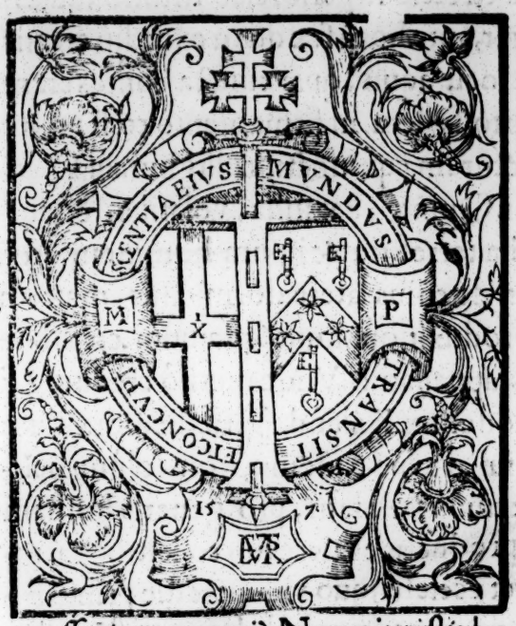

Emporũ ſummã, lineãq; deſcendentẽ ab exordio mundi, cũ ſucceſſionib⁹ quorundam regnorũ,& regum,ad eruditionẽ futurorum duximus annotare, vt ex breuibus lector deuot⁹ plura colligere poſsit. Sed quid contra quoſdã auditores pigros dicemus,qui obtrectando dicunt:quid neceſſe eſt vitas vel mortes, ſeu diuerſos hominũ caſ⁹ literis mãdare? Prodigia cœli & terræ vel aliorũ elementorũ ſcriptis impreſſa perpetuare? Nouerint iſti, bonã vitã & mores præcedentiũ, ad imitationẽ ſubſequentiũ proponi: malorũ verò exẽpla,nõ vt imitentur,ſed vt potiùs vitentur, deſcribi. Prodigia autẽ, vel portenta præterita,famẽ,vel mortalitatẽ,vel alia ſuperna vindictæ flagella fidelib⁹ innuũt. Ideò memorię per literas cõmendantur,vt ſi quando ſimilia euenerint,peccatores, qui ſeuã dei in aliquo incurriſſe meminerint,mox ad remediũ pœnitẽtiæ,per hæc deũ placaturi, feſtinent. Ob hanc itaq; cauſã (licet aliæ nõ deſint) Moyſes legiſlator in hiſtoria diuina,innocentiã Abel, Cain inuidiã,doloſitatẽ Iacob,negligentiã Eſau,ſimplicitatẽ Iob, maliciã vndecim filiorũ Iſrael, bonitatẽ duodecimi, ſcilicet Ioſeph pœnã quinque ciuitatũ per conſũptionẽ ignis & ſulphuris, manifeſtat:quatenus bonos imitemur, malorũ eſſe ſequaces abhorreamus, vt peccati fomitem fugiendo, radicitùs extirpemus,& hoc non ſolùm Moyſes, ſed & omnes diuinæ paginæ tractatores,& in hiſtoricis,& in moralibus libris faciunt,virtutes commendando,vitia deteſtando, deum timere, ſimul & amare nos admonent. Non ſunt igitur audiendi,qui Chronicorum libros, & maximè à Catholicis editos,dicũt eſſe negligendos, per quos quicquid humanæ ſapientiæ & ſaluti neceſſarium eſt, per memoriam inuenire,per intelligentiam cognoſcere, & per facundiam proferre ſtudioſus valeat indagator.

Cap. 1. De primordiali opere sex dierum.

Sex diebus deus rerũ creaturã formauit. Primo, cõdidit lucẽ. Secundo, firmamentũ cœli in medio librauit aquarũ, ipsis aquis ac terra cũ cœlo superiore, ac virtutib⁹, quæ in ea cõditorẽ laudarẽr, ante horũ sex dierũ exordiũ creatis. Tertio, congregatis in suũ locũ aquis, quæ cuncta contexerant, aridam iussit apparere. Quarto, sydera in firmamento cœli posuit, qui nunc quantùm per coniecturam æquinoctij colligitur. xij. kalendarum Aprilium dies vocatur. Quinto, natatilia, volatilia, & animantia creauit. Sexto, animalia terrestria & ipsum hominem Adã in agro Damasceno formauit, de cuius latere dormientis, matrem omnium viuentium Euam produxit, qui nunc (quantùm credibile videtur) x. Kalend. April. dies appellatur. Vnde meritò creditur (si non verior sententia vicerit) eodem. x. Kalend. April. die, dominum fuisse crucifixum. Decebat enim, vt vna eademq; non solùm hebdomadis, sed & mensis die, secundus Adam, pro generis humani salute viuifica, morte sopitus, productis ê latere suo cœlestib⁹ sacramentis, sponsã sibi sanctificaret ecclesiã, quo videlicet die primũ Adã humani generis patrẽ ipse creauerat, eiusq; de latere costã tollẽs, mulierẽ formauerat, cuius adiutorio, genus propagaretur humanũ. 10.

Cap. 2. De peccato Adæ.

Adã in Paradisũ vnde quatuor flumina oriũtur, trãslat⁹, cùm vxori cæterisq; animantib⁹ ac reb⁹ nomina impositurus esset: de pomo cõedendo, vxori suæ adquieuit. Vnde, pro verecundia nuditatis, factis † perizomatibus, à domino de Paradiso eiecti, de terra maledicta, in sudore vultus sui panẽ adquirũt. Deinde collocatis a domino ante ostiũ Paradisi Cherubin cũ gladio flãmeo, non solũ primi parentes, sed & tota ipsorũ progenies, a Paradisi delitiis sunt eiecti. 20.

† Id est. Pudendorum velaminibus vel subligaculis.

Cap. 3. De generatione Adæ.

Adam cognouit vxorem suam, non in Paradiso, sed iam reus & eiectus. Et licet lator legis Moyses generationes Adæ, festinans ad tempora Abrahæ, patris Hebræorum, prætermiserit: plures tamen Adæ subticuit filios & filias. Sed Methodius Martyr orauit, dum esset in carcere, & reuelatum est ei a spiritu sancto, de principio & fine mundi, & quod orauit, impetrauit. Et scriptum (licet simplicirer) reliquit, dicens, ꝙ virgines egressi sunt de Paradiso, scilicet Adam & Eua. Et anno vitæ Adam quinto decimo, natus est ei Cain, & soror eius Calmana. Post alios. xv. annos nat⁹ est ei Abel, & soror eius Delbora. Deinde vitæ suæ, id est. Adæ. Cxxx. Cain occidit Abel, & luxerunt eum Adam & Eua. C. annis, & tunc natus est ei Seth. xxx. anno primæ Chiliadis, id est, primæ ætatis. 30.

Cain

CAin agricola, dolens sua munera, & non fratris, fuisse reprobata, licet à domino increpatus, fratrem, septiformi peccato puniēdus, interfecit. Posteà vagus & instabilis super terrā factus est, postquàm à domino est maledictus. Cap. 4. De morte Abel, Primum homicidium

CAin vxorem suam Calmannam, quę peperit ei Enoc. Enoc genuit Irad. Irad genuit Maniael. Maniael genuit Matusael. Matusael genuit Lamech. Hic duas habuit vxores, Adan scilicet & Sellam. De Ada genuit Iabaal. De Sella vero Tubalcaim & Noeman. Iste Lamech primus hominum bigamiam introducens, cùm virum in vulnus, & adolescentē in liuore occidisset, vxoribus, ob hoc sibi pœnam in septuplum deberi, prædixit. Iabaal, adinuentis portatilibus pastorum tentoriis, primus greges secundum qualitatem, genus, & ætatem distinxit. Iabaal pater canētium in cythara & organo, id est, musicæ artis inuentor, in columna lateritia, & altera marmorea, contra incendium & diluuium ipsam artē sculpsit. Tubalcaim ferrariæ artis inuentor, sculpturæ operum in metallis fabricator fuit, cuius malleorū sonitu, Iabaal delectatus, proportiones vocum, primus ex eis perpendit. Cap. 5. Generatio Cain. Prima bigamia. Musica orta à pastore. Ars ferraria reperta vnà cum sculptura.

ADam, vt superius dictum est, genuit Seth. Seth genuit Enos. Enos genuit Cainan. Cainan genuit Malalehel. Malalehel genuit Iareth. Iareth genuit Enoch. Iste Enoch placens deo, translatus in Paradisum, viuit cum Helia, qui quibusdam literis inuentis, librum (vt in epistola Iudæ continetur) scripsit. Sub quo etiam Adam creditur mortuus. Enoch genuit Matusalam, Matusala genuit Lamech. Lamech genuit Noë. Vixit autem Adam nongentis triginta annis. Seth nongentis. xij. Enos nongentis. v. Cainan nongentis. x. Malalehel octingentis nonaginta quinque. Iareth nongentis sexaginta duobus. Enoch. ccc. lxv. Matusale nongentis. lxviij. Lamech septingentis. lxxvij. Noë vero cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham & Iaphet. Cap. 6. De numero annorum primæ ætatis.

Hic terminatur prima ætas, habens secundum Hebræos annos M.D.lvi. secundum septuaginta interpretes. ii. M. ccxlii.

ANno vitæ Noë. De. inundante diluuio, cum septem animabus Arcam intrauit, quam spatio centum annorum, loquente sibi domino. xx. annis priùs fecerat. Et excrescentibus aquis super terram. c. quinquaginta diebus domino pluente. xl. diebus & noctib⁹, vicesima septima die mensis septimi, cùm stetisset Arca super mōtes Armeniæ, & post quadraginta dies coruum emisisset, & posteà co- Cap. 1. De Arca Noë & diluuio.

lumbã, ferentẽ ramum oliuæ, viceſima ſeptima die. ij. menſis egreſſus eſt de Arca, eodẽ ſcilicet die, quo intrauerat anno reuoluto, cùm xvij. die ſecundi menſis intraſſet. Et accepto ſacrificio, cùm conceſſionem carnis comedendæ ſine ſanguine ſuſcepiſſet, & in ſignum diluuij præteriti, non futuri, & incendij venturi, iris poſita fuiſſet: vino, quod primus excoluerat, inebriatus, & à Cham irriſus, huic maledicens, & reliquis filijs benedicens, obijt.

Cap. 2. De tribus filijs Noë. Orbis diuiſus inter filios Noah.

TRibus filijs Noë texuntur generationes ſeptuaginta duæ, quindecim ſcilicet de Iaphet, triginta de Cham, viginti ſeptem de Sem, qui diſſeminati ſunt per orbem. Sem obtinuit Aſiam: Cham Africam: Iaphet Europam. Quorum genealogias veteres ita diſtinguunt. Primus de genere Sem in Aſiam veniens, prouincias in hunc modum diſpoſuit.

Cap. 3. De primis gentilium regnis.

CReſcente poſt diluuium populo, exorta ſunt quatuor principalia regna, Aſſiriorum ab Oriente, vbi primus regnauit Belus. Siciniorum ab Occidẽte, vbi Aegialeus. Scytharum ab Aquilone, vbi Tanus. Aegiptiorum à Meridie, vbi Myneus, Belo ſucceſſit Simiramis vxor ſua, quæ Babyloniam caput regni conſtituit. Cui Ninus, Idelorum inuentor, faciens imaginem Belo patri, ſucceſſit. Tandẽ Sardanapalus ſceptra tenuit: à quo Arbaces regnum ad Medos tranſtulit. Super quos tandem Aſtiages regnans, dedit filiam ſuam principi Perſarum, de qua Cyrus ortus eſt, qui ipſum Aſtiagem ſuperauit. Quo mortuo, regno ad Perſas trãſlato, Darius, filius Aſtiagis, cum eodem Cyro conregnauit.

Cap. 4. Orbis terrarum diuiſio Aſiæ regiones.

ORbis ſiue mundus noſter habitabilis, qui vndique clauditur Oceano, tres habet partes principales, ſcilicet Aſiam, Africam, & Europam. Aſia autem capaciſſima eſt. Sũt enim in ea iſtæ regiones, India, Parthia, Syria, Perſia, Media, Meſopotamia, Capadocia, Paleſtina, Armenia, Cilicia, Caldæa, Arabia, Bithinia, Lydia. In Africa hæ ſunt prouinciæ, Lybia, Cyrenaica, Pẽtapolis, Aethiopia, Trypolitana, Aegiptus, Getulia, Mauritania, Numidia, Sirtes Maiores, & Minores. In Europa vero hæ ſunt regiones, Italia, Hiſpania, Germania, Macedonia, Thracia, Dalmatia, Pannonia, Gallia, Achaia, Britannia Maior & Minor, Hybernia, Aquilonares inſulæ infra Oceanũ. Primus homo de genere Iaphet venit ad Europã, Alanus nomine, cũ tribus filijs ſuis: quorũ nomina ſunt hæc, Iſicion, Armenio, Negno. Iſicion habuit quatuor filios. Hij ſunt, Francus, Romanus, Alemãnus, Brito. Armenio habuit quinq; filios, qui ſunt hij, Gothus, Valagothus,

Africæ regiones.

Europæ regiones.

lagothus, Cœbidus, Burgundus, Longobardus. Negno habuit. iiij. filios, quorũ hæc ſunt noĩa, Vandalus, Saxo, Bogarus, Targus. Ab Iſicione primogenito Alani, ortę ſunt quatuor gentes, Latini, Frãci, Alemanni & Britanni. Ab Armenione, filio ſecundo, orti ſunt Gothi, Valagothi, Cœbidi, Burgundi, Longobardi. A Negnone aũt, filio tertio, exorti ſunt Bogari, Vandali, Saxones, & Tharinci. Iſtæ autem gentes diuiſæ ſunt per totam Europam. Fuit autẽ Alanus, vt aiunt, filiꝰ Fretheuiri, filij Ogomuni, filij Thori, filij Boyb, filij Simeonis, filij Mairi, filij Atachi, filij Aurtaachi, filij Ceihepti, filij Cozechi, filij Abrech, filij Ra, filij Eſra, filij Iſram, filij Baith, filij Iohan, filij Iabath, filij Iaphet, filij Noë. De Aſia autem & Affrica alibi dicetur.

Cap. 5. De generatione Sem.

SEm centũ annorũ erat quãdo genuit Arphaxat, biennio ſcilicet poſt diluuium Arphaxat genuit Sale vel Cainan. Sale condidit ciuitatẽ, quam de nomine ſuo Salem appellauit, qui genuit Heber, à quo dicti ſunt Hebręi, vel ab Abraham, quaſi Abrahęi. Heber genuit Phaleg, cuiꝰ tẽpore filij filiorũ Noë immemores pacti dei, quod pepigerat cum Noë de diluuio non futuro, compoſuerũt lateres ꝓ ſaxis, & bitumen pro cemento, vt ædificarent turrim, cuius altitudo tangeret cœlũ: ꝙ ſi inundaret iterũ diluuiũ in ſummitate eius manerent ſecuri. Et quoniã arte ꝓpria exiſtimauerunt ſe euadere poſſe diluuij periculũ & incendij, facta eſt ibidẽ in agro, ſcilicet Sennaar, linguarũ diuiſio ſeu confuſio, ita quidẽ vt nec vnus eorum intelligeret vocem proximi ſui. Ideoque diuiſit eos deus in diuerſas regiones, & ceſſauerunt ædificare turrim. Vocatumq; eſt nomen loci illius Babel, id eſt, confuſio, quià ibi confuſum eſt labium vniuerſæ terræ. Phaleg verò, in cuius familia remanſit Hebræa lingua, omnium antiquiſſima, idcirco dictus eſt Phaleg, id eſt ab alijs diuiſus. Phaleg genuit Ragau, Ragau genuit Saruch, qui genuit Nachor. Iſte Nachor, cum exiſſet de Chaldæa, ducta in vxorem Melcha, filia fratris ſui extincti, moratus eſt in Charram Meſopotamiæ. Mortuo ibi patre ſuo, & Abraham in terra Chanaan peregrinante, hos tres fratres, Hus, Bus, & Bathuel, cũm alijs quinque genuit. De quorum vno, ſcilicet Bus, deſcendit Balaam propheta, qui ſecundũ Hebræos dicitur in Iob, Eliud Buzites. Iſte Nachor genuit Thare, qui non valens ferre iniurias ſibi illatas, de adorando igne in Chaldæa, vbi & filium ſuum primogenitum Aran extinxerunt, peregrinatus eſt cum Abraham & Nachor, & familia Aran in Charram Meſopotamiæ, vbi completis ducẽtis quinq; annis, Thare moruus eſt.

Salem ciuitas à quo condita.

Hebræi vnde dicti.

In diuiſione linguarum, quis retinuit Hebræam.

Cap. 6. De Nino rege Magno Assyriorũ, et Semiramide matre eius.

TEmporibus Tharæ, regnauit Ninus, rex Assiriorum potentissimus, reginæ Semiramidis filius. Hæc sexum mẽtita. xxx. & duobus annis regnum Assyriorum potentissimè gubernauit. Quæ vt callidius sexum mentiretur, bracchia & crura veste virili, caput verò tyara tegebat: & ne fortè nouo habitu aliquid occultare videretur: eodem ornatu & populum vestiri iubet, quem morem vestis exinde gens illa vniuersa tenet. Magnas denique res gessit, nec contenta mulier, virilis animi, terminis, quos acquisitos à viro susceperat, Aethiopiam bello pressit, Indis bellum intulit, quos præter illam nullus antè subegerat. Hæc Babyloniam ciuitatẽ ædificauit, eamq; muro circundedit, & vt esset caput regni Assyriorũ instituit. Quæ tandem à filio suo interfecta est. Qui dum matri successisset, contẽtus elaborato à parentibus regno, belli studia deposuit, & velut sexum cum matre mutasset, raro à viris visus, inter fœminarum turbas consenuit. Cuius exemplum eius posteri secuti, responsa gentibus per internuncios dabant. Post Ninum denique reges. xxxvi. regnum Assyriorum continua possessione tenuerunt, vsque ad Sardanapalum, per annos mille trecentos.

Regnum Assyriorum post Ninum reges habuit 36 durauit 1300. annis.

Cap. 7. De numero annorum secundæ ætatis.

VIxit autem Noë post diluuium. cccl. annis. Sem. Dc. annis Arphaxat. cccxxxvnij. annis. Sale. ccccxxxiij annis. Heber. cccc. lxiiij. Phaleg. cc xxxix. annis. Ragau siue Reu. ccxxxix. Saruch. ccxxx. Nachor. cxxxix. Thare verò vixit. lxx. annis, & genuit Abram, anno videlicet. xliij. memorati Nini regis Assyriorum.

In Thare terminatur secunda ætas, habens secundum Hebræos annos. Mccxcij. secundumm septuaginta interpretes Mlxxij.

Cap. 1.

THare vt dictum est, genuit Abram, Aran, & Nachor. Aran genuit Melcha, Loth, & Saram Iste Loth cum exisset de Sodomis, subuersis quinque ciuitatibus, genuit hos duos, Moab & Amon, de filiabus suis ebrius factus. Nachor genuit Hus, Bus, & Batuel ex Melcha filia Aran, Batuel genuit Laban & Rebeccam. Abram habuit vxorem Saram nomine, filiam scilicet Aran fratris sui. Habuit etiam duas ancillas, Agar Aegiptiam, & Cethuram. Ex Sara genuit Isaac, ex Agar Ismael, ex Cethura Madan & Madian. Ismael genuit Nabaioth & Cædar. Iste Abram suffocato Aran fratre suo, adoptãs filium eius Loth, ducta in vxorem Sarai, cum patre peregrinatus est in Charram. Inde mortuo patre venit in Sichẽ, & inde Pentapolim. Posteà collocans tabernaculum inter Bethel et Hay, cùm in Aegipto vxorem simulasset sororem, rediens in conuallem Mambre, habitaui,

bitauit confœderatus tribus fratribus. Abram Aegiptijs Arithmeticam & Astrologiã tradidit, à quibus ad Græcos posteà deuenerunt. Qui cùm de occasione quatuor regũ veniens, à Melchisedech decimas accipiente honoratus fuisset: signũ dandæ plis in pecudibus & auibus suscepit. Deindè cùm esset annorũ. lxxv. & impugnaretur à Chaldæis & Mesopitamitis per inuidiã, eò quòd ipsi colerẽt ignẽ & effigies deorum, ipse aũt coleret Deum vnũ creatorẽ cunctorũ, & assereret illi solũmodo honorẽ cultus, & gratiarum deberi retributionem, creaturã autem virtute & administratione conditoris disponi, & nõ propria virtute subsistere: ad imperium domini; relicta gente & patria sua, venit in terrã Chanaan; accipiens promissionẽ, quòd in gentem magnam excresseret nimis, mutato nomine ab Abram, in Abraham, quod interpretatur, pater multarũ gentium, & quòd in semine eius benedicerentur omnes gentes. Deniq; diuinitus præceptum accepit, vt secum sua sobole circumcideret, non vt ipse de' aliquid superfluum in homine creasset, quod posteà iuberet abscidi, sed vt inter alias gentes, hoc corporis signo, electi viri soboles noscerẽtur. Et cum esset iam senior nonaginta annorũ secundum Iosephum, genuit Isaac. Prçcedenti tamẽ tempore, vt dictum est, genuerat Ismael, vndè Arabes, & aliæ gentes se esse ex genere Abrahæ gloriantur. Circumcisus est etiam Isaac, natiuitatis sue die octauo. Præterea cum iam esset grandæuus Abraham; præcepit ei iterum deus præfatum filium suum Isaac cùm esset. xxv. annorum, sibi immolari in monte Morih. Quod quidẽ ille, creatori amplius, quàm suo effectui, cupiens deseruire, voluit adimplere. Sed nunquàm credentibus dura diuinitas, suspendit virum angelica voce à filij necẽ, ostendens ei quòd immolaret pro filio arietem, vt absq; pietatis dispendio tanti consumaretur viri sacrificium. Post hæc autem cùm esset Isaac iam sexagenarius, genuit Esau & Iacob, patriarchas Idumeæ & Israeliticæ gentis.

Arithmetica, Astrologia, quandò traditæ & quibus.

Circuncisio cur data.

Arabes ex Ismaele.

Idumæi ex Esau. Israelitæ à Iacob.

CIrca hos dies, ortum est regnum Argiuorum, vbi primus regnauit Inachus, cuius Io filia fuisse perhibetur, vxor Osyris: quæ, vt magna dea, est in Aegipto culta, eò quòd ibi iustè regnauerit, & homines ibidem literis informauerit.

Cap. 2. De regno Argiuorum Io, dea Aegypt. Rex iustus.

MEmoratus Isaac, cum laborãte in partu Rebecca, & oraculũ audiẽte de Esau seruituro Iacob, apud Abimelech in Geraris peregrinatus, cùm vxorem duxisset sororem suam, de semine centuplum colligẽs, tribus puteis eruderatis, & quarto facto in Bersabee, ibidem

Cap. 3. De Esau & Iacob, filijs Isaac, & generatione eorum.

ibidē fœdere inito cū Abimeleth & Phicol, Esau reprobato, ignar⁹ benedixit Iacob, qui fratre suo tùm in primogenitura, tùm in bñdictione supplātato, in Mesopotamiā ꝓficiscēs, cū ꝑ visionē iuxta Luzam titulū erexisset, & pro Rachel & Lia seruitiū. xiiij. annorū apud Laban cōplesset, pacto de alijs septem annis pro gregibus, mutatione virgarū, vix completo, cum vxoribus & filijs vndecim, à Laban furto sublatis idolis à Rachel, recedens in Galaad est cōprehensus. Inde cum Laban fœdere inito, & lapidibus ad Manaim, vbi castra angelorū vidit, ꝓficiscens, ordinatis turmis, vadum Iaboch transiēs, matutina lucta, læso neruo, cum angelo completa, mutatione nominis facta, præmissis muneribus, fratri suo tremebūdus occurrit. Cuius filia Dina à Sichem oppressa, & Sichemitis in dolo occisis, iussu dei ipse in Bethel altare erexit, & domum purgauit.

De Esau Idumæi erāt.

ESau Hispidus venator, venditis primogenitis à lenticula fulua dict⁹ Edō, ductis vxorib⁹ Chananęis, Iuditha & Basemath, supplantatus à fratre in benedictione, redeūti Iacob de Mesopotamia cum quadringentis viris, pacificè occurrit. Matrem quoq; Esau & Iacob, scilicet Rebeccam, adduxit Eliezer, seruus Abrahæ Isaac, de Mesopotamia, sororem Laban, filiam Batuelis.

Cap. 4. De Iob & Balaam, & Asina.

TEmpore filiorū Isaac, vt quidā tradunt, fuit secund⁹ rex in Edō, Iob de genere Hus filij Nachor, post Balæ, qui & in Genesi dicitur Iobab, ꝓnepos Esau. Sed Hebræi dicunt eum, vt diximus, descendisse de Hus, primogenito Nachor. Eodem tempore Balaam, qui in Iob Eliud dicitur, descendit de Bus qui à Balac rege conductus, vt malediceret Israel, ei benedixit, loquente prius sibi asina, & de ortu stellæ, & Saluatoris prophetauit.

Cap. 5. De natiuitate duodecim patriarcharum.

MEmoratus autē Iacob, genuit duodecim Patriarchas, de quorū stirpe duodecim tribus Israel, originē habuerunt. Habuit nāq; ex Lia, quæ Lippa dicebatur, Rubē, Simeon, Leui, Iudam, Isachar Zabulon, & Dinam filiā, quæ à Sichemitis legitur oppressa. Ex Bala genuit Dan & Neptalim. Ex Zelfa genuit Gad & Aser. Ex Rachel quæ pulchra dicebatur, genuit Ioseph & Beniamin. Iste Ioseph genuit Manassen & Effraim, quorum vterque facit tribum per se, remota tribu Leui à sorte hæreditatis.

Cap. 6. De Serape, deo Aegipti. Apis, alias Serapis, idolum Aegyptiorum.

CIrca hos dies Apis filius Phorcæi, rex Argiuorum, trāsuectus est nauibus in Aegiptum. Qui, cum ibi mortuus fuisset, appellatus est Serapis, omnium maximus Aegiptiorum deus. Serapis autem non Apis ideo appellatur, eò quòd Sarcophagum Aegyptij Soron appellant,

appellant, vbi eum ſepultum venerari cœperunt, priu ſquam ei templum conderent. Huius filius fuit Argus, à quo ſunt Argi appellati.

Cap. 7. De Ioſeph & eius venditione.

I Oſeph autem cum .xv. eſſet annorũ, paſcebat gregem cum fratribus ſuis, adhuc puer, & erat cum filijs Nalæ & Zelfæ, vxorũ patris ſui. Cumq; fratres ſuos apud patrẽ accuſaſſet, & ſõnia plura fratrib⁹ narrans ſomniaſſet: inuidebant ei, atq; Aegyptijs vendiderũt. Sed dum moraretur Ioſeph in Aegipto, anno ſecũdo ſteriliũ annorum deſcendit eò etiam Iacob in animabus ſeptuaginta duabus, & habitauit ibi, & per ordinem filijs ibidem benedicens, vitam finiuit.

Cap. 8. De Iuda & eius generatione.

Lex de ſuſcitanda ſeminefratris ante Moyſen.

10 I Vdas fili⁹ Iacob, ex vxore nomine Sue, genuit Her, Onã & Zela. Ex Thamar genuit Phares & Saram. Iſtam Thamar, cum dediſſet Iudas duobus filijs ſuis, Her & Onam, & illi ignominioſũ ſcelus periſſent: remiſit viduam in domum paternam, timens eam tradere Sela, quod fieri debebat ſecundum legem, cauſa ſuſcitandi ſeminis. De qua poſteà ſedente in biuio, mutato habitu, vadens Iudas cum Iram opilione, ad tondendas oues, Sue vxore ſua mortua, Phares & Zaram ad vnum coucubitum genuit, ſuſpicans eſſe ſcortum. Quæ poſteà ad patibulum ducta, tanquam in adulterio deprehenſa per arrabonem anuli, baculi, & armillæ ſe liberauit.

Cap. 9. De morte Iſrael, & natiuitate Moyſi, Aaron, Moyſes, Maria. De exitipopuli Iſraelitici de Egipto duce Moyſe.

20 M Ortuo autem Iſrael in Aegypto vitæ ſuæ anno. cxlvij. & in terrã Chanaã tranſlato, & ibidẽ ſepulto, creuit populus Hebræorũ mirabiliter annis multis, vſq; dũ incremẽtis ei⁹ inuideret Aegiptij, & ipſa eorũ fœcũditas, eis fieret importuna. Tũc cœperũt eos affligere laboribus multis, ſed tandẽ diuina miſeratio reſpexit populũ. Egreſſus eſt namq; in dieb⁹ illis de domo Leui, vir nomine Amram, qui accepta vxore ſtirpis ſuæ, nomine Iochabeth, genuit ex ea Aaron, Moyſen, & Mariam. Deniq; cum creuerat Moyſes, iubẽte domino, eduxit populũ de Aegipto in portẽtis & prodigijs magnis, & ſiccis veſtigijs tranſierunt rubrũ mare. Quos cũ ꝑſequeretur rex Aegipti,

30 pœnitentia ductus quòd eos abire ſiuiſſet, ingreſſus eſt ipſe cũ curribus & equitib⁹ ſuis mediũ ſicci maris. Sed ſubitò refuſa eſt ſuꝑ ipſũ à tergo oĩs moles aquæ, & obrut⁹ eſt ibi cũ vniuerſo agmine ſuo. Vndè extãt nunc in eodẽ littore, huius ſigni certiſſima monumẽta. Tract⁹ nõpè rotarũ & veſtigia equitũ & peditũ ibidẽ adhuc conſpiciuntur, & ſi caſũ turbẽtur, ſole renaſcẽte, dietim diuinit⁹ reparãtur. Verum poſtquã tranſiuit mare rubrũ populus Hebræorum, fuit in deſerto Sina annis quadraginta, quorum primo anno per manum Moyſi ſuſcepit legem à Deo. Inter illos tamẽ annos non calceamẽ-

Indicia Pharaonis ac exercitus eiuſdem.

tum

tum aut veſtis illorum eſt attrita, nec vlla capillorum vel vnguium excretio eis eſt diminuta. Sed velut immortalitate iam reddita immutabilem hominis formam, eorum ſimplex ſeruauit integritas. Hos autem per noctem columna lucis tanquam dux itineris præcedebat, & eadem per diem nubis habens ſpeciem, ne feſſos ſolitudo vaſta conficeret, ab æſtus iniuria defendebat.

Cap. 10. De figmentis Poetarũ. Quo tẽpore Iſrael Aegipt. exijt. Athenæ à quo conditæ, & vnde ſic dictæ. Lanificij, vini & olei vſus, vnde.

EDuxit autem Moyſes eundem populum ex Aegipto, nouiſſimo tempore Cecropis regis Atheniẽſium, qui ipſam Athenienſium condidit ciuitatem in honorẽ Mineruæ, & ab eius nomine Atticos Atheniẽſes appellauit. Minerua quippè Græcè Athanathe Parthene, id eſt, immortalis virgo vocatur, quoniã ſapientia, cuius eſſe dea credebatur, nec mori poteſt nec corrumpi. Hæc Ogigij temporib⁹ ad lacum qui Tritonis dicitur, virginali fertur apparuiſſe ætate. Vndè tanto procliuius Dea eſt credita, quo minus eius origo innotuit. Porro Atheniẽſes, lanificij, vini, & olei vſum primi finitimis populis tradidiſſe ferũtur. Fertur etiam de Cecrope, quòd primus bouem Ioui mactauerat. Hac prætereà tempeſtate Prometheus fuit, quem propterià ferunt homines de luto formaſſe, quòd optimus ſapientiæ doctor extiterit. Huius frater fuit Atlas, qui & ipſe ſummus Aſtrologus fuit. Hijs etiam diebus reperitur fuiſſe Mercurius nepos Atlantis ex Maia filia ſua, homo multarum inuẽtor artium. Cecropi verò Carnau ſucceſſit, ſub quo Deucalionis diluuium fuit, tunc etiam Phaetontis fuit fabuloſum incendium.

Atlas.

Mercurius.

Deucalon.

Phaeton.

Cap. 11. De numero populi Iſrael præter. Leuitas. Numer. 1.

DVm morarentur in deſerto Sina filij Iſrael, præcepit Dominus Moyſi & Aaron vt numerarent eos per cognationes & domos ac familias, & nomina ſingulorum à viceſimo anno, & ſupra, omne ſexus maſculini, qui poſſent ad bella procedere, & inuenti ſunt de tribu Ruben, filij Iſrael primogeniti. xlvi. millia quingẽti. De tribu Simeon. lxx. M. ccc. De tribu Gad. xlv. M. ſexcenti. l. De tribu Iuda. lxxiiij. M. ſexcenti. De tribu Iſachar. liiij. M. cccc. De tribu Zabulõ. lvii. M. cccc. De tribu Ioſeph, ſcilicet filiorũ Effraim. xl. M. cccc. De tribu Manaſſe fratris Effraim. xxxij. M. cc. De tribu Beniamin. xxxv. M. cccc. De tribu Dan. lxij. M. Dcc. De tribu Aſer. xli. M. & quingẽti, De tribu Neptalim. liij. M. cccc. Summa autem filiorum omniũ Iſrael, ſexcenta tria millia, quingenti, quadraginta. Leuitæ autem nõ ſunt numerati cum eis, ſed iubente domino conſtituti ſunt ad portandum tabernaculum teſtimonij, & omnia vtenſilia eius, & erant in miniſterio eius, ac per gyrum tabernaculi caſtra metabantur.

De

Primi anni, prima mansio populi Israel, in deserto fuit Rameſſe, ſecunda, Sochot, tertia Etham, quarta Phiairoth, quinta Mara, ſexta Helim, ſeptima deſertum Sin, octaua Dephea, nona Alus, decima Raphidim, vndecima deſertũ Sinai. Secundi anni mãſio prima fuit, ſepulchrum concupiſcentiæ, ſecunda mons Sepher, tertia mons Seroch, quarta Rechima. v. Remõ Phares. vi. Lebna. vij. Reſſa viii. Chelatha. ix. Arada. x. Maceloth. xi. Chaath. xii. Thare. xiii. Melcha. xiiii. Eſmena. xv. Bameia Cham. xvi. mons Galgag. xvii. Rechebatha. xviii. Ebrona. xix. Aſion Gaber. xx. Cades. Tertij anni prima manſio, mons Hor. ii. Salmana. iii. Phinon. iiii. Oboth. v. Icabarim. vi. Dibongad. vii. Hemond. viii. Blataim. ix. Abarim. x. Campeſtria Moab.

Cap. 12. De quadraginta duab⁹ manſionibus Iſraelitici populi, dum fuerũt in deſerto, per tres annos.

Mortuo Moyſe, ſucceſsit Ioſue filius Nun, in Ducatu populi Iſrael, iubente domino, qui miſsis exploratoribus in Iericho de Sethim, poſt ſeptem dies Iordanem ſiccis pedibus cum omni populo tranſiuit. Duodecem lapides de alueo in ſiccum tulit, aliis. xii. de alueo in ſiccum reportatis, populum in Galgala, ſecunda circumciſione, innouauit. Ciuitatem Iericho ſeptem diebus, ſacerdotibus clãgentibus buccinis, in ſeptimo ſepties deſtruxit: Achorq;, qui de anathemate regulam auream, & chlamidẽ coccineam tulerat, propter quod dominus iratus in Hay. xxxvi. viros occiderat, lapidauit, Ciuitatem Hay per inſidias accendit, Gabaonitas in ſeruos lignarios & aquarios recepit. Quinque reges, qui obſederant Gabaon, producto diei ſpatio, ſole & luna ſtantibus. xxiiii. reges, qui erant cum Iabin, interfecit, Altari conſtructo in Ebal, benedictiones & maledictiones acclamari præcepit, terramq; aliis ſecundum conceſſionem, aliis ſecundum traditionem diſtribuit. Duas Tribus & dimidiam, quæ in reditu ſuo poſt. xiiii. annos, altare iuxta tumulos Iordanis conſtruxerant, liberans dimiſit, fœdus à populo de colendo deo, per aquæ effuſionem initum in volumine ſcripſit.

Cap. 13. De Ioſue, & exploratorib⁹ Iericho

Temporibus Ioſue, Liber Pater fertur oſtendiſſe vitem hoſpiti ſuo in Græcia. Et hiis iterum temporibus, rapta perhibetur Europa, cuius filij fuerunt, Radamanthus, Sarpedon, & Minos. Hijs quoq; diebus, Buſyris filius Neptuni, ex matre Libia, Paphi filia, ſuis diis, ſuos hoſpites immolabat. Phœnix & Cadmus de Thebis, Aegiptiorum ciuitate, in Syriam profecti, in regione Tyri & Sidonis regnauerunt. Sed Cadmo recedente in Græciam, terra à Phœnice, Phœnicia dicta eſt. Et Europæ filiæ Phœnicis Iupiter mixt⁹ eſt, & Danaus

Cap. 14. De figmẽtis gentiliũ tẽporibus Ioſue.
Bacchus.
Europa.
Radamanthus.
Minos.
Sarpedon,

Busyris. Phœnix. Cadmus.

& Danaus per quinquaginta filias, Aegisti fratris sui filios interfecit, vno tantùm superstite, qui post eum regnauit. Sed in hiis temporibus Latona peperit Apollinem, non illum, cuius oracula solebant consulisse illum, qui cum Hercule seruiuit Admeto, qui tamen sic est deus creditus, vt plurimi illum, vnum eundemq; Apollinem fuisse opinentur. Hoc præterea tempore, Liber Pater bellauit in India, qui multas legitur in exercitu fœminas habuisse, quæ Bacchæ sunt appellatæ, non tam virtute, quàm furore famosæ. Per idem quoq; tempus, Persius, & Andromeda vxor eius, in cœlum recepti esse referuntur.

Apollines duo.

Perseus & Andromeda.

Cap. xv. De iudicibus, qui post mortem Iosue iudicauerunt Israel. Iosue. 15.

POst mortem Iosue Ben Nun, qui Moysi successit, Hebręorum populus mansit sub iudicibus annis multis, quorum nomina sunt hæc, Othoniel, Aioth, Delbora, Gedeõ, Abimelech, Thola, Iair, Iephte, Abesan, Abdon, Samson, Hely, Samuel, qui vnxit Saulem in regẽ. Memoratus autẽ Othoniel, percussit Cariath Sepher, vndè habuit vxorem Axam, quæ petiit à patre suo irriguum superius cum irriguo inferiori. Iudicauit autem Israel. xl. annis. Huic successit Aioth, qui cùm esset ambidexter, percusso Eglon, rege pingui, Israel liberauit, & ipse defendit Israel, & eodem anno vitam finiuit. Iudicauit Israel. lxxx. annis. Sangar occidit sex centos viros vomere vno. Delbora vxor Barach vel Lapidoth, occiso Sisera, p Iahel vxorem Abner Cinei, dato poculo lactis, tandem Iabin interfecit, cuius princeps fuit Sisara, & canticum cecinit. Delbora iudicauit Israel quadraginta annis. Gedeon salutatus ab angelo, cui supra Petrã carnes obtulit, ab ara destructa dictus Ierobaal, susceptο signo in vellere, cum trecentis aquam more canum lambentibus, laternis fractis & tubis clangẽtibus, quatuor reges Oreb, Zeb, Zebe, & Salmana strauit. Abimelech filius Ierobaal de concubina, in Sichem factus rex super Sichimitas. lxx. fratres suos interfecit, superstite, qui parabolam de oliua, & ficu, & vite, & rhamno Sichimitis proposuit. Eandem etiam Sichem cum principe suo Gaal, per Zebul destruxit, qui fragmine molæ per manũ mulieris in opido Thesbe periit. Abimelech de Ierobaal, regnauit super Israel tribus annis. Thola succedens Abimelech, iudicauit Israel. xxiii. annis, & Iair annis. xxii. Iephte à filiis Israel vt spuri° abiectus, in regione Thob commorans, posteà super eos princeps factus, superatis Ammonitis voto alligatus, filiam post planctum virginitatis duorum mensium immolauit. Quadraginta duo millia de Ephraim per

10.

20.

30.

Barach. Lapidoth.

Schiboleth

Schiboleth,& Sibboleth,Checholat,diiudicans ad vada Iordanis, trucidauit.Iephte iudicauit Israel.vj.annis.Abesan post eum iudicauit Israel.vij.annis,Ailon.x.annis.Abdon siue Labdon.viii.annis. Sampson xx.annis.Iste Sampson Manue filius, de stirpe Dan, cui natiuitas eius per angelum est prædicta,Nazareus, vxore ducta in thamnata, parabola de leone conuiuis proposita, & per dolum mulieris soluta, cum segetes hostium ligato igne ad caudas vulpium incendisset, & mille viros mandibula asini aquam dante in Ramothlesbi trucidasset,& portas Gazæ in montem tulisset,tandem dolo Dalidæ rasis crinibus à Philistæis excæcatus,molæ deputatus, in Templo Dagon renascentib⁹ capillis,plures strauit mortuus quam viuus.

INter annos illos quibus populus Hebræorum,post mortem Iehu,alternauit sub iudicibus & humilitates laborum & prosperitates consolationum,Alexander Paris Helenam rapuit, & regnum Argiuorum ad Micenas est translatum,vbi regnauit Agamemnon.Per idem etiam tempus celebres apud Grammaticos fabulæ sunt inuentę.Fabula scilicet de Triptolemo,quòd iubente Cerere, anguium portatus alis, indigentibus terris frumenta volando circumtulerit. De Minotauro, quod bestia fuerit inclusa laberintho,quo cum intrassent homines, inextricabili errore inde exire non poterant. De Centauris quòd equorum hominumq; fuerit natura coniuncta. De Tricerbero quod sit triceps inferorum canis.De Phrixo & Helle eius sorore,quòd vecti ariete volauerunt.De Gorgone quod fuerit crinita serpentibus, & aspicientes se conuertebat in lapides.De Bellerophonte,quòd equo pennis volante sit vectus,qui equus Pegasus dictus est. De Amphione,quòd cytharæ suauitate,lapides mulserit,& attraxerit.De fabro Dędalo,& filio eius Icaro,quòd sibi aptatis pennis volauerint.De Oedipo, quòd mōstrum quoddam,quod Spinx dicebatur humana facie quadrupes, absoluta,quæ ab illo proponi solebat,velut insolubili quęstione,suo pręcipitio perire cōpulerit.De Anthæo,quem necauit Hercules, quod filius fuerit terræ, propter quod cadens in terram, fortior soleret assurgere. De Ganimede,puero ad stuprum rapto,quod nefas non iubiter,cui ascribitur,sed rex Tantalus,fecisse refertur. Danaë etiam per imbrē aureum, ipsius Iouis ferrur adepta fuisse concubitum, vbi subintelligitur mulieris pudicitia,auro fuisse corrupta.

Cap. 16. De raptu Helenæ, & fabulis Poëtarum.
Raptus Heleuæ.
Regnum Argiuorum ad Micenas.
Triptolemus.
Minotaurus.
Centauri.
Cerberus.
Phrix.
Helle.
Gorgon.
Bellerophō.
Amphion.
Dædalus,
Oedipus.
Anthæus.
Ganimedes.
Danaë.

HAc tertia mundi ętate, cum iudicasset Labdon Israel tribus annis, factum est Troiæ exidium,expletis à mundi initio quatuormilib⁹ xix.a diluuio, mille.dcc,lxxvii. a natiuitate Abrahæ, quadragesimo

Cap. 17. De exidio Troiæ & natiuitate Bruti,

tertio anno Nini regis Assyriorum. dccc.xxxv. ante vrbem conditam annis,cccc.iiii.ante primam quoq;Olympiadē annis.cccc. vi. capta est Troia. De cuius excidio Aeneas veneris, & Anchisæ filius,ad Italiam venit,post excidium anno tertio, Qui cum Turno Dauni Tuscorum filio dimicans,eum interemit,eiusq; sponsam Lauiniam Latini regis filiam,in coniugium accepit. Regnauit autem Aeneas Latinus tribus annis,quo vita decedente regnum suscepit Ascanius, eiusdem Aeneæ filius,quem apud Troiam ex Creusa coniuge genuerat, & secum in Italiam veniens,adduxerat. Hic condidit Albā super Tiberim genuitq; filium,cuius nomen erat Syluius. Hic furtiuę veneri indulgens, nupsit cuidam nepti Lauiniæ,eamq; fecit prægnātem. Cumq; dies partus accessisset,edidit mulier puerū,& in natiuitate eius mortua est. Traditur autē ille obstetrici,& vocatur Brutus.Postremò cum ter quini anni essent emensi,comitabatur iuuenis patrē in venādo, & inopino ictu sagittæ,patrē pro bestia interfecit. Quo mortuo,expulsus est ab Italia, indignantibus parentibus ipsum tantum facinus commisisse.

Aeneæ adductus in Itatiam.

Ascanius.

Alba. Syluius.

Brutus.

Cap. 18. Vt Brutus in exilium pulsus,ad regē Græcorū diuertit.

EXulatus ergo Brutus,adijt partes Græciæ,& inuenit ibi progeniem Heleni,filij Priami, qui sub potestate Pandrasi regis Gręcorum,in seruitute tenebatur.Pirrus etenim filius Achillis,post euersionē Troię, prædictum Helenum cōplureſq; alios secum in vinculis abduxerat, & vt necem patris sui in ipsos vindicaret,in captionem teneri præceperat, Agnita igitur veterū conciuium prosapia,morat⁹ est Brut⁹ apud eos. In tantum autem militia & probitate vigere cœpit, ita vt à regib⁹ & principibus præ omni iuuentute patriæ amaretur. Erat enim inter sapiētes sapiens,inter bellicosos feruens,& quicquid auri vel argenti,siue ornamentorum adquirebat,totum militibus erogabat. Diuulgata itaq; per vniuersas nationes ipsius fama, Troiani cœperunt ad eum confluere, orantes,vt ipso duce,à seruitute Græcorum liberarentur.Quod leuiter fieri asserebant,cum in tantum iam intra patriam multiplicati essent,ita vt septem millia(exceptis paruulis & mulieribus)computarentur. Erat præterea quidam nobilissimus iuuenis in Gręcia, nomine Assaracus, qui partibus eorum fauebat. Ex Troiana namque matre natus erat, fiduciamq; in illis habebat maximam, vt auxilio eorum inquietudini Græcorum resistere quiuisset.Arguebat enim eum frater suus, propter tria castella,quæ sibi moriens pater donauerat,& ei auferre conabatur, quia ex concubina natus fuerat.Erat autem frater eius, patre & matre Græcus,asciueratque regem cæteroſque Græcos, parti suæ fauere. Inspiciens ergo Brutus & virorum multitudinem,& Assaraci castella,

Brutus exul in Græcia.

quæ

quæ ſibi patebant,ſecurius petitioni eorum adquieuit. Erectus igitur in ducem,conuocat vndiq; Troianos,& oppida Aſſaraci muniuit.Ipſe autem,& Aſſaracus, cum tota multitudine virorum & mulierum quæ eis adhærebat,nemora & colles occupant.Deinde literas ſuas regi direxit,petens celſitudinem potentiæ ſuæ,vt ſineret populum ad aliarum terrarum nationes accedere, vel in terra ſua ad priſtinam dignitatem redire. Pandraſus ergo veheméti commotus ira,exercitum grandem collegit,vt Troianos perſequeretur, & maiori ſubiiceret ſeruituti.Dum autem deſerta,quibus eos adeſſe autumauerat, per oppidum Sparatinum peteret: egreſſus eſt Brutus cum tribus millibus virorum,ipſumq; nihil huiuſmodi præmeditatum, ex improuiſo inuaſit,totumq; exercitum eius diſpergens, maximam patrem interfecit. Ad vltimum vero(Marte ſibi exiſtente ꝓpitio) Antigonum fratré regis,& Anacletum eiuſdem ſocium retinuit, atq; vinculis mancipauit. Pandraſus.

Cap. 19. Vt Brutus regem Pandraſũ bello ceperit,

BRutus vero potit° victoria, oppidum ſecentis militibus muniuit, captiuoſque ſuos cuſtodibus tradés, nemorum abdita iterum petiuit. At Pandraſus ob fugam ſuam,fratriſq; captionem anxius,populum dilaceratum reſociare vacauit,oppidumq; cum reſociato populo obſidere progreſſus eſt.Arbitrabatur enim Brutum immiſiſſe ſe intra ipſum cum Antigono cęteriſq; captiuis quos ceperat.Vt igitur mœnibus acceſſit,indixit vt alij egreſſum incluſis abnegarẽt, alij curſus fluminis auerterent,alij crebris arietibus, cæteriſque machinationibus, murorum compagem diſſoluerent. Brutus vero obſeſſis opẽ ſubuectare affectans,nocte ſequẽte caſtra Græcorum inuadere diſpoſuit, vt labore feſſos,& pigros ſõno, & quaſi ab hoſtium incurſione ſecuros, miſeranda cæde afficeret,affectoſque ſuæ voluntati ſubiiceret.Diſpoſitis ergo cateruis, Brut° cumſociis ſuis hoſtium cuneos audacter penetrans,ad regis tentorium,quod ſuper omnia adire æſtuabat,peruenit.Quo facto,enſes otius euaginant cubicula ſopitorum ingrediuntur,letiferos ictus ingeminant,& nullam pietatem habentes, caſtra in hunc modum deambulant,quæq; ſibi obuia crudeliter laniantes.Brut° vero Pandraſum regẽ omni ſolatio deſtitutum, viuum retinuit, ipſumq; vinciri, & reuerenter conſeruari præcepit. Brutus Pandraſum capit.

Cap. 20 Vt Brutus filium Pandraſi regis duxerit in vxorem.

BRutus vero,tanta lætus victoria,quæſiuit à ſuis, quid à Pandraſo petendũ laudarẽt.Illi vero,cum,diuerſis affectib°,diuerſa affectarent:ſurrexit Mempritius vir conſilio magnus, indictoq; ſilentio ait. Regem interficere cupiditate dominandi, nefas mihi videtur, cum omnibus licitum ſit pro patria pugnare. Sed laudo vt petamus ab illo

filiam ſuam ad opus ducis noſtri & cum ea aurum & argẽtum,naues & frumẽtum,& cætera itineri noſtro neceſſaria, vt aliquam regionẽ deſertã adire,vbi nos & tota noſtra poſteritas in ęuũ,ſoli regnare poſſimus.Cumque omnib⁹,hæc ſententia placuiſſet:Bruto iubente, rex in medium reuerẽter adductus eſt.Edoct⁹ vero de propoſito eorum, demiſſa voce reſpondit,Quoniã aduerſi dij,me, meumq; fratrẽ Antigonum in manus veſtras tradiderunt,parẽdum eſt petitioni veſtrę, ne vitam,quæ veſtro arbitrio mihi adimi vel concedi poteſt,amittam do duci veſtro filiam meam Innogẽ,do aurumet argẽtum, frumẽtũ, vinum & oleum,& quicquid itineri veſtro neceſſarium cenſueritis. Maritata itaq; filia Bruto,cęteriſq; omnibus rite peractis, rex liber à carcere,& Troes ab eius poteſtate ſecundis ventis abcedunt.

Cap. 21. Vt Brutus nauigando manſionem quæſierit.

COmpletis igitur proſpero ventorum flatu duob⁹ diebus & vna nocte,applicuerunt in quandam inſulam Leogeciã vocatam,quę ãtiquit⁹ vaſtata,à nemine habitabatur.Exeuntes è nauibus, venerunt ad quandã ciuitatem deſertam,in qua templũ Dianæ, & ipſi⁹ imaginẽ,reſpõſa dantẽ,ſi fortè ab aliquo peteretur,repererũt. Suggerũt duci commilitones,templum adire,atq; litatis donis à numine inquirere, quæ patria eis ſedem certę manſionis præberet. At Brutus conſilijs eorum adquieſcens,ante arã deę,vas ſacrificij,plenum vino & ſanguine candidæ ceruæ dextra tenens,vocem in hæc verba diſſoluit.

Vt Brutus Dianan conſuluerit.

Brutus conſulit Dianã.

DIua potens nemorum,terror ſylneſtribus apris,
Cui licet an fractus ire per æthereos,
Infernas que domos,terreſtria iura reſolue.
Et dic quas terras,nos habitare velis.
Dic certam ſedem,qua te venerabor iu æuum,
Qua tibi virgineis,templa dicabo choris.

Hæc vbi nonies dixit,circuiuit aram quater,fuditq; ſanguinẽ & vinum quod tenebat, in focum,atq; ꝓcubuit ſuꝑ pellẽ ceruæ,quam ante aram extenderat,inuitatoq; ſomno tandemobdormiuit. Erat tunc quaſi tertia hora noctis,qua dulciore ſõno mortales præmũtur. Tunc viſum eſt illi,deam ante ipſam aſtare, & eum in hunc modum affari.

Reſponſio Dianæ.

Dianæ reſponſum. Angliæ deſcriptio.

BRute ſub occaſu ſolis,trans Gallica regna,
Inſula in occeano eſt,vndique clauſa mari,
Inſula in oeceano eſt,habitata gigantibus olim,
Nunc deſerta quidem gentibus apta tuis.

Hanc

Hanc pete, namque tibi ſedes erit illa perennis,
Hic fiet natis, altera Troia tuis.
Hic de prole tua reges naſcentur, & ipſis
Totius terræ, ſubditus orbis erit.

TAli itaque viſione expergefactus dux, ſodalibus, quæ audierat, indicauit. At illi maximo fluctuantes gaudio, ad naues illico reuertuntur. Sulcantes æquora, curſu triginta dierũ, venerunt ad Africam. Deinde ad aras Philænorum, & ad lacum Saliuarũ, & nauigauerunt inter Ruſcitadam & montes Azaræ. Porro flumen Maluæ tranſeuntes, petierunt columnas Herculis, & Tirrenum æquor, vbi iuxta littora inuenerunt quatuor generationes de exulibus Troiæ, quæ Antenoris fugam fuerant comitatæ. Erat autem dux eorum Corinæus, vir magni conſilij, audaciæ & virtutis. Hunc Brutus aſſociauit ſibi, & populum cui præſidebat. Venerunt inde ad aquitaniam, & oſtium Ligeris ingreſſi, ſitum explorauerunt regionis. At Corinæus cum. cc. viris naues egrediens, victualia viriliter congerebat. Cumque id Goffario, qui tunc in Aquitania regnabat, nunciatum fuiſſet: cum Gallis & Aquitanis obuiam veniens, ereptioni prædæ vacabat. Inito tandẽ certamine, dira pugna committitur vtrobique. Sed Corinæ⁹ intra turmas eorundẽ ſeſe denſa acie intromittens, hoſtes coëgit in fugam, & fortè amiſſo gladio, adminiſtrabat bipẽnem. Huic brachium cum manu amputat, illi ſcapulas à corpore ſeparat, alij caput vno ictu detrũcat alterius crura à ſummo diſſecat, omnes in illum, & ipſe ſol⁹ in omnes ruebat. Quod Brutus aſpiciens, motus amore viri, venit cum vna turma, & regẽ Goffarium cum Pictauenſibus & Gallis, in fugam appellit. Affuit ibi quidem Tros nomine Turnus, nepos Bruti, quo fortior ſiue audacior, nullus excepto Corinæo aderat. Hic ſolo gladio ſuo. dc. viros peremit, ſed ab irruentibus Gallis citius q̃ debuerat, proh dolor interfectus eſt. De nomine verò ipſius Turonorum ciuitas vocabilum traxit, quia ibidẽ vt teſtatur Homerus, ſepultus fuit. Et licet Bruto, tãta victoria maximum ingeſſiſſet gaudium, magno tamẽ angebatur dolore, q̃ nepotem ſuum amiſerat iuuenem tantæ probitatis. Nec mora, aſſenſu ſuorum claſſẽ ſuam petiuit, replens eam vniuerſis quæ adquiſierat, naneſque ingreſſus, proſperis ventis, promiſſam adiens inſulã, in Totoneſio littore applicuit.

Cap. 22 Vt Brutus Corinæum inuenerit.

Plinius Maluanam Appellat.

Corineus Bruto innatus.

Goffarius Aquitaniæ rex.

Turonorũ ciuitas vnde

ERat tunc nomen inſulæ Albion, quæ à nemine, exceptis paucis gigãtibus, inhabitabatur. Amœno tamẽ ſitu locorũ, & copia piſcoſorum fluminũ, nemorib⁹ præelecta affectũ habitãdi Bruto ſocijſq; inferebat

Cap. 23. Vt Brutus ad inſulam Albion veniens, terrã militibus ſuis affluenter diſtribuit.

ferebat,Peragratis ergo quibuſque prouinciis,repertos gigãtes ad ca uernas montium fugant,patriã donante duce ſortiuntur,agros incipiũt colere,domos ędificare,ita vt in breui tẽpore,terrã ab ęuo inhabitatam cenſeres.Deniq; Brutus de nomine ſuo,inſulã Britanniã appellat,ſocios,ſuoſq; Britones. Volebat enim ex deriuatione nominis memoriã habere perpetuã,vnde poſtmodũ loquela gentis,quę prius Troiana,ſiue curuum Græcũ nuncupabatur,dicta fuit Britannia. At Corinęus portionẽ regni,quę illũ cõtingebat,ab appellatione ſui nominis Corinæam vocat,populumq;ſuum Corinæenſem, exemplum ducis inſecutus.Ideo præcipuè illam regionem, quæ nunc a Cornu Britanniæ,Cornubia appellatur elegit, quia ſuper omnia cum gigãtibus congredi æſtuabat.Plus enim ibi abundabãt, quam in vlla ꝓuinciarũ,quę in conſocios ſuos fuerunt diſtributæ. Nẽpè vt in hiſtoria Britonum legitur,ipſe luctamẽ inijt cum quodã gigãte, Goemagog nomine,cuius ſtatura erat duodecim cubitorum,ipſumq; in humeris ponẽs,vſque ad littus maris detulit, atq; per abrupta ſaxorum, deorſum proiiciens,in multa fruſta concidit.

Albiõ poſt Britannia, & britones a Bruto.

Cornubia vnde.

Cap. 24. Vt Brutus trinouantũ condiderit. Taoya noua Alias, Trinouantum, nunc Londinum, quãdo cæpit ædificari.

DIuiſo tandem regno,affectauit Brutus ciuitatem ędificare.Affectum itaq; ſuum exequens,circuiuit totius patriæ ſitũ,donec ad Thameſim fluuium proueniẽs, locum nactus eſt propoſito ſuo idoneum.Condidit itaque ciuitatem ibidem, eamque Troiam nouam vocauit.Quæ poſtea per corruptionem vocabuli, Trinouantum dicta fuit.Deinde ciuibus,iure victuris,eam dedicauit, deditque legẽ, qua pacificè tractarentur. Regnabant tunc in Troia filij Hectoris, expulſis poſteris Antenoris. Regnabat etiam in Italia Syluius Aeneas,Aeneæ filius, auunculus Bruti, Latinorum tertius. Regnabat tunc in Iudæa Heli ſacerdos,& arca teſtamenti à Philiſtæis capta eſt.

Cap. 25. De Leuitis, & captione arcæ Philiſtæis.& de morte Heli ſacerdotis

Filij Aronis

SVperius memoratum eſt,quòd iubẽte domino,remota eſt tribus Leui,à ſorte hęreditatis,vt miniſtraret in tabernaculo fœderis, & offerret ſacrificia & hoſtias ꝓ peccatis.Iſte Leui genuit Caath,Caath ex vxore Iochabeth,genuit Iſnar & Amram. Iſnar primogenit⁹ genuit Core.Amram genuit Aaron & Moyſen. Iſte Moyſes ducatum præbuit filijs Iſrael,ab Egyptia ſeruitute,vt ſuperi⁹ dictum eſt. Aarõ genuit Nadab,Abiu,Eleazar,& Ithamar.Supra dict⁹ Core,litigauit contra Aarõ de ſacerdotio in deſerto,eò quòd ipſe fuerat de primogenito Iſnar,& ideo cum.cc.l.igne diuino perijt. Dathã quoq; & Abirõ,Nadab & Abiu,tunc ſunt abſorpti.Ab Eleazar fuerũt ſacerdotes deſcendentes vſq; ad tẽpora Chriſti,ſecundum originẽ iudicum,

regum

regum & prophetarum. Huic ſucceſſit Phinees,Phinees Abiſue,Abiſue Boezi,Boezi ſucceſſit Ozi,à quo tranſlatum ſacerdotium ab Eleazar ad Heli,qui fuit de Thamar,& priuati ſunt ſacerdotio Azaria, Meraioth,Amarias,& Achitob. Heli vero in arguendis filiis tepidº, Ofni ſcz. & Phinees, qui cum eo ſacerdotio fungebãtur, & ſacrificia altaris irreuerẽter tractarẽt,à domino legitur reprobatus. Qui audita ſtrage filiorum ſuorum,& arcã domini à Philiſtæis captã,de ſella retro cadẽs.fractis ceruicibus,expirauit.Iudicauit autẽ Iſrael.xl.annis.

Trãſlatio ſacerdotij

FVit autẽ in diebº eius,vir nomine Helcana, ꝑ Core de Iſnar deſcendẽs qui duas habuit vxores,Fenẽnam fœcundam,& Annam
10. ſterilem. Quæ votum faciens de maſculo,ſi deus ei daret,quòd faceret eum Nazaræum: peperit prophetam Samuelem & iudicem, qui liberauit Iſrael à Philiſtęis,ꝑ agnum immolatũ in lapide adiutorij, in terminis poſito ad petitionẽ Iſrael.Saulẽ ſibi à domino oſtenſum, in regem vnxit,tribus ſignis confirmans vnctionẽ, præceptum ei dans, quod quia poſtea tranſgreſſus eſt,reprobatus à domino in tãta angu ſtia eſt poſitus,vt Samuelẽ mortuum, magica arte ſuſcitaret per Phitoniſſam.Deſcendit autem per multas ſucceſſiones ex Abiel de tribu Beniamin,de cuius filio Cis,natus eſt rex Saul.Iſte Saul genuit Ionathã,Ieſui,Melchiſua,& Iſboſeth,cũ duabº filiabus,Merob & Michol.

Cap. 26. De Helcana & Samuele, & Saule.

Saulis filij & filiæ.

20. TEmpore quo regnauit Saul in Iudæa,Brutus Britannorum rex, ex vxore ſua Innogẽ,tres filios genuit,quibº erant nomina, Locrinº,Albanactus,& Kamber,Hi poſtquã pater eorum in.xxiiij.anno regni ſui,ab hoc ſæculo migrauit,& in vrbe quã condiderat,ſepultus eſt,diuiſerunt regnum Britanniæ,& ſeceſſerunt vnuſquiſq; in locum ſuum.Locrinus,qui primogenitus fuerat, poſſedit mediam partẽ inſulæ,quæ poſtea de nomine ſuo appellata eſt Loegria. Kamber autẽ partẽ illam,quæ eſt vltra Sabrinum flumẽ,quæ de nomine ipſius poſt modum Cambria dicebatur,quæ regio modo VVallia nuncupatur. At Albanactº iunior,poſſedit partẽ quæ nunc Scotia appellatur,& ex nomine ſuo Albaniam nominauit.Illis deinde concordipace,diu re-
30. gnantibº,applicuit Humber rex Hunnorum in Albaniã, & cõmiſſo prælio cum Albanacto,ipſum interfecit.Locrinº ergo primogenitº aſſociato ſibi Kãbro fratre ſuo,venit obuiã Hunnorũ regi citra flumẽ, quod nunc Humber vocatur,vbi inito congreſſu,Humbrum regem compulit in fugam,qui vſq; ad flumen diffugiẽs, ſubmerſus eſt intra ipſum,& nomẽ ſuum flumini reliquit. Ab hac victoria Locrinus tres rapuit puellas,quarũ vna miræ pulchritudinis erat, nomine Eſtrildis,

Cap. 27. De morte Bruti & ſucceſsione filiorum eius. Filij Bruti.

Cambria. Scotia, ante Albania.

Humber, rex Hunnorum inuadit Scotiã alias, Albaniam.

filia cuiuſdam tegis Germaniæ. Cuius amore captº, voluit eam maritàli ſibi thoro copulare. Quod cum Corinæo compertum fuiſſet: indignatus eſt vehementer, quoniã Locrinus pepigerat, ſeſe filiã eius ducturum. Adiit ergo regem, & tam minis, q̃ blãditiis, Locrinum quod pepigerat, exequi coëgit. Duxit ergo filiam Corinæi, nomine Guendolœnam, nec tamen amoris Eſtrildis oblitus eſt, ſed facto in vrbe Trinouãtum ſubterraneo ſpecu, furtiuam Venerem cum illa ducere ſatagebat. Eſtrildis interia grauida facta, edidit filiam quam Habren vocauit. Guẽdolœna vero grauida facta, peperit filium quem vocauit Maddan. Defuncto tandẽ Corinęo, deſeruit Locrinus Guendolœnã, & Eſtrildem in reginam erexit. Vnde Guendolœna ſupra modum indignans, adiit Cornubiam, vbi exercitu congregato, Locrinũ inquietare curauit. Conſerto deniq; prælio, iuxta flumen Sturam, Locrinus ictu ſagittæ percuſſus interiit, cum x. annis regnaſſet. At Guendolœna paterna furens inſania, iubet Eſtrildem & filiam Habren, præcipitari in fluuium. Qui tunc de nomine eius Habren, nunc vero per corruptionem Sabrina nuncupatur. Volebat enim honorem æternitatis illi impendere, quia maritus ſuus eam genuerat. Tunc Homerus, clarus rhetor & poëta habebatur, & Samuel propheta floruit in Iudæa.

Nuptræ coactæ.

Sabrina vnde dicta.

zelotypia muliebris.

Homerus quo tempore vixit.

MAddan verò regni diademate inſignitus, genuit duos filios, Mẽpriciũ & Malim, regnumq; pacificè annis xl. tractauit. Quo defuncto, diſcordia orta eſt inter predictos fratres, quia vterq; totam inſulam poſſidere volebat. Mempricius vero, fratre interfecto, tãtam tyrannidem in populum exercuit, q; ferè quenque nobiliſſimum regni perimere ſatagebat, ſed viceſimo regni ſui anno, dum venationem quæreret, iter faciens, & à ſociis ſecedens, à multitudine rabioſorum luporum deuoratus eſt.

Cap. 28. De Maddã, & filijs eius.

Mẽpricius tyrannus a lupis deuoratus.

LInea genealogiæ Saluatoris, in hac mundi ætate tertia, ad Abraham ſumpſit exordium. Abrahã (vt dictum eſt) genuit Iſaac, Iſaac genuit Iacob, Iacob genuit Iudã & fratres eius, Iudas genuit Phares & Zaram de Thamar, Phares genuit Eſrom, Eſrõ genuit Aram, Arã genuit Aminadab, Aminadab genuit Naaſſon. Iſte Naaſſon egreſſº eſt de Aegypto, princeps in tribu Iuda, & ita verũ eſt, quod dixit dominº ad Abraham in Geneſi, quod quinta generatione, exierunt filij Iſrael de Aegypto, facta cõputatione, ſecundum tribum regiam, vt generationes vocemus, non perſonas, ſed ſucceſſiones, quod potes videre cõputãdo à Iuda ad Naaſſõ. Nã quinquies dicitur ibi genuit. Si vero in litera illa cõtineatur quarta generatione, in tribu ſacerdotali, ſumendus

Cap. 29. De genealogia Saluatoris:

mendus est ordo cõputãtibus à Leui ad Eleazar. Naasson autem genuit Salmõ. Iste Salmõ duxit Raab meretricẽ in vxorem, quæ recepit exploratores in Iericho, & abscõdit in stipula lini sup murũ & liberauit domum suã p filum coccineum positum in fenestra, dum destrueretur Iericho. Salmon genuit Booz de Raab. In diebus Booz, Elimelech vir de Bethlehem, cum vxore sua Noemi, & filiis suis Maalon & Chelion, tẽpore famis peregrinatus est in Moab, vbi acceptis vxorib⁹ filiis suis, Ruth videlicet & Orpha, & mortuis filijs & patre, redijt Noëmi cum Ruth Moabitide, de qua Booz genuit Obeth, suscitãs semẽ propinquo defuncto. Obeth autem genuit Isai, vel Iesse. Binominis enim erat. Iesse autem genuit Dauid, & fratres eius. Istum Dauid, reprobato Saule propter inobedientiam, Samuel propheta vnxit in regem. Raab. Isai vel Iesse, pater Dauid.

In Saul terminatur tertia ætas, habens secundum Hebræos annos. dcccc.xlij. secundum septuaginta interpretes, duos minus.

Cap. 1. De regno Dauid.

DAuid, vt predictum est, minimus fratrum, in regem electus à domino, p Samuelẽ est inunctus in Bethlehẽ, in signum regis. Postea in Ebron in regẽ super tribum Iuda, septẽ annis & sex mensib⁹. Tertio super totum Israel. xxxiii. annis. Saulẽ psallẽdo mitigãs à morte Golię, animam Ionathe sibi conglutinans, gener regis factus est. Cuius inuidia, ob laudẽ virginum erga se suscitata, cum eius cautelã centum pręputia donando, frustrasset: ictum lanceę dum psalleret, manu declinauit, insidiasq; satellitum, astutia Michol statuã in lecto ponentis, euasit. Saulem in Naioth prophetantem, beneficio Samuelis illæsus vidit. Ionathæ excercenti se sagittis fœdus iurauit. In Nobe, panes sacerdotales comedit, simulato furore apud Achis. Receptoq; Abiathar solo de sacerdotib⁹ à Doeg peręptis, latrunculis occisis, Ceilã liberauit. Ciphum aquæ, & hastam Saulis, eo dormiente, clam tollẽs, transuadauit, ab irruentibus hostibus dominum suum regem liberans. Eiusdem postea persequentis, oram chlamydis pręcidit. Nabal viro stulto mortuo, Abigail vxorẽ duxit. Ab Achis in Siceleg rediẽs, Amalechitas percussit, nuntium mortis Saulis occidẽs, carmen lugubre plangens composuit. Mortuo Isboseth, solus in Ierusalem regnauit, de ea quæ pri⁹ Solima dicebatur, Iebuseum eiecit, & Mello ędificauit. Stratis Philisteis in Baalpharasim, arca domini in Ierusalem reducitur, saltans Dauid coram arca, à Michol irridetur, promissa prole domum domino ędificare prohibetur: Moab funiculis metiens, percussit

cussit,Philistæos & Idumęos in valle Saliuarum prosternens,Israel de manibus eorum liberauit.Officiales dignitates distribuit, Vriam manu Ammonitarum occidit:Absalon pri° sibi reprobatum,postea sę p-sequentem,fugit, quo perempto, & Achitophel suspenso, Ierusalem rediit,populo numerato,iram dei sibi obtinuit.

Isidorus cōmendans regem Dauid:

DAuid rex & propheta,ortus de genere Iuda, filius Iesse,natus in Bethleem,puer pastor ouium. inter fratres ætate iunior,sed mēte præstantior,à domino in regno vocatus,à propheta in regem vnctus, belliger in acie, in certamine singularis,in triumpho glorioſus,vincēdo veteranus,patiens in aduersis,prudens in periculis, in peccato proprio dolens,in alieno funere lugens,pronus ad penitentiam,velox ad veniam,in conuictu mitis,ad misericordiam facilis, qui inimico regi dum posset,non nocuit,nec tantum reseruauit traditum, sed & vindicauit occisum.Hic leonem & vrsum sine gladio interfecit,cytharæ suauitate immundum spiritum depulit, gygantes expugnauit. Igitur xl.regni,at.lxx.ætatis anno,diem vitæ suæ supremum consummauit, sepultusq; est in ciuitate sua Bethlehem, quæ alio vocabulo dicitur Ephrata,vbi etiam dominus noster Iesus Christus,secundum carnē est genitus,vbi etiam & Rachel,cum Beniamin peperisset, occubuit,vbi etiam sepulchrum Iesse,patris Dauid,ostenditur. Est autem hic locus in tribu Iuda,sexto ab Ierusalem miliario, positus contra meridiem, itinere,quo pergitur Ebron.

Cap. 2. De Ebrauco rege.qui condidit Eboracum.

TEmpore quo regnauit in Iudæa Dauid,defuncto Mempritio Britonum rege,Ebrancus filius eius regnū suscepit, & annis.xl.in eo regnauit.Hic primus post Brutū,classem in partes Galliarum dirigēs, cum victoria reuersus est.Deinde trans Humbrum condidit ciuitatē, quam de nomine suo vocauit Kaerbranc, id est, ciuitas Ebranci. Tunc regnauit in Italia Siluius Latinus. Condidit etiam vrbem Alclud, versus Albaniā,& oppidum mōtis Agned,quod nunc castellum puellarum dicitur.Genuit etiam.xx.filios,&.xxx.filias, quas omnes in Italiā ad Syluium Albam, qui post Syluium Latinū regnauit direxit, & ibi maritatæ sunt nobilioribus Troianis. Post illum,Brut° cognomento viride scutum,regni gubernacula suscipiens, duodecim annis regnauit.Huic successit Leyl filius eius.

Cap. 3 De Salomone,& tēpli constructione.

DEfuncto Dauid rege,iam quarta mundi ętate, Salomō filius eius successit,inunct° à Nathā propheta, et Sadoch sacerdote.Deinde occiso Ioab,& Semei,& Adonia fratre suo, & accepta à deo post immolationē sapientia,templum domino Hierosolymis ædificauit, regni sui

gni ſui anno quarto, & egreſſionis Iſrael de Aegipto, quingenteſimo ſecundo, aduentus verò Abrahę de Meſopotamia Syriæ, ad Chananęo rum terrã, milleſimo atq; viceſimo, & à tempore diluuij, milleſimo & quadraginteſimo. Hiis quoq; diebus memoratus Leyl rex Britonum, ædificauit ciuitatem, & eam de nomine ſuo Kaerleyl, id eſt, ciuitatem Leyl vocauit. Regnauit autem annis. xxv. Poſt hunc, regnum ſuſcepit Rudhudibras filius eius, hic condidit Kaerkeynt, id eſt Cantuariam, & Kaerguyent, id eſt Guintoniam, atque oppidum montis Paladur, quod nunc Septonia vocatur.

Leyl.

Rudhud.

10 SAlomon filius Dauid, editus ex Berſabe, in Ieruſalem, antequam naſceretur vocat⁹ ſapientiſſimus omnium, dominici templi dedicator, fœlix imperio paternis meritis impar, dilectus à deo, diſcretus in iudicio, in ſententia iuſtus, in regno pacificus, qui popoſcit ſapientiam, & impetrauit, ita vt ſciret omnẽ diſpoſitionem orbis terrarum, & virtutes elementorum, vires lapidum & herbarum, naturas animalium, & cogitationes hominum. Cuius principia fuerunt bona, nouiſſima mala. Nã poſt miram virtutum gloriam, amore deprauatus fœmineo, & acceptã ſapientiam perdidit. & in profundum idolotriæ fluenta ruina demerſ⁹ xl. annis regnauit, lii. vitam peregit. Dehinc finem imperio & vitæ dedit, ſepultuſq; eſt in ciuitate patris ſui Bethlehem.

De vita & morte Salomonis.

20. AEdificato, vt dictũ eſt, à Salomone templo. x. die Septembr is illud ſolenniter conſecrauit. Domus ſaltus cũ domo regia mirrabiliter cõſtruitur. Regina Saba honorifice ſuſcipitur. Sed vita laudabilis, amore illicito miſerabiliter maculatur. Poſt Salomonem regnauit fili⁹ eius Roboam, contra quem exurrexit Ieroboã, de tribu Effraim, & ſegregauit decẽ tribus à Iuda, & à domo Dauid. Quod non caſu, ſed dei iudicio contigit, propter Salomonis offenſam, qui poſtquam illud nobiliſſimum Hieroſolymis conſtruxiſſet templum, blandimento mulierum ſeduct⁹, in idolatriam eſt prolapſus. Sed noluit miſerator & miſericors dominus, eum patris ſui regno priuare, donec deficeret, propter Dauid 30. ſeruum ſuum. Proinde poſtquã ſingulæ partes, ſicut ſcriptũ eſt, ſingulos reges habere cœperunt: remãſit cum tribu Iuda, & tribu Beniamin, etiã trib⁹ Leui, quę ſacerdotalis erat, & dei proprio ſeruitio mãcipata. Et ex eo tempore iſtę tres tribus regnum Iudæ, reliquæ verò tribus, regnum Iſrael cœpit appellari. Adheſerunt quoq; Iſraelitico populo trib⁹ duæ, Manaſſes, ſcilicet & Effraim, quę non ſunt de tribub⁹. xij. Nam Ioſeph vnus de. xij. patriarchis, non vnam ſicut cæteri patriarchæ ſingulas, ſed duas, quas modò nominauimus, tribus fecit. Porro Ieroboam, mente peruerſa,

Cap. 4. De Roboã, & ſegregatione decem tribuum, a regno Dauid & Salomonis. Regina Saba. Roboam.

Diuiſio Tribuum.

peruersa,in Samaria,& in toto regno suo,instituit idolotriam. Timuit enim,veniẽdo ad tẽplum dei,quod erat in Ierusalẽ, quò secundum diuinum mandatum sacrificandi causa, vniuersæ genti illi veniendum erat,populꝰ seduceretur,& stirpi Dauid tanquam regio semini,redderetur,vnde(sicut iam dictum est)populũ Israeliticum nephãda impietate maculauit.Nam ad suasionẽ Abdo prophetę, viam prauã non deserens Achiam Sylonitem,pervxorem,de salute pueri consulens,tristem nuncium suæ desolationis audiens,expirauit.Regnauit autem.xxii.annis.

Cap. 5. De regibus Israell.

DIuiso itaq; regno,post Ieroboã, regnauit super Israel in Samaria, Nadab filius eius,duobꝰ annis synechdochicè. Iste Nadab obsidẽs Gebbethõ vrbem Philistinorum,occisus est à Baasa,& regnauit pro eo xxiiii.annis synecdochicè.Iste Baasa,licet correctus ab Iehu propheta, cum contra Asa ædificasset Rama, impeditus per Benhadab, mortuus est.Fuit autem iste Benhadab ex antiquioribus regibus Syriæ, qui infestauerunt regnum Israel.Huic Baasa,successit Hela filius eius, & duobus annis regnauit synecdochicè,qui temulentus siue ebrius factus, à Zamri interfectus est, & regnauit pro eo septem diebus. Nam obsessus ab Amri, succensus est in Thersa. Huic succedens Amri,regnauit pro eo duodecim annis,synecdochicè.Iste Amri, tribus annis antequam solus regnaret,contendit cum Thebin, & edificata Samaria,obiit.Post eum regnauit Achab, filius eius.xxii.annis synecdochicè.Hoc tempore floruerunt prophetæ,scilicet Helias,Micheas,& Abdias.

Devita & morte Helię prophitæ.

HElias Thesbites,sacerdos magnus & propheta, atque habitator solitudinis,fide plenus,deuotione summꝰ,in laboribꝰ fortis, in industria solers,excellenti ingenio præditus, in exercitatione disciplinæ strictus,in sancta meditatione assiduus,metuq; mortis intrepidus,verberauit tyrannos,interfecit sacrilegos, multisque virtutum signis effulsit,ac trienni siccitate,clausit imbribus cœlum. Orauit rursum,& cœlum dedit pluuias.Mortuum mulieris filium suscitauit,cuius virtute hydria farinæ non defecit,vas olei perpetuo fonte manauit. Cuius verbo super sacrificium, ignis de cœlo descendit. Hic duos quinquagenarios cum militibus,cœlesti igne combussit.Iordanem transiens. tactu melotæ abrupit.Post hæc, igneo curru in cœlum raptus ascendit, venturus iuxta prophetiam Malachiæ, in finem mundi, ac præcessurus Christum, & nunciaturus vltimum eius aduentum,cum magnis virtutibus prodigiisq; signorũ, ita etiam vt bellum gerat antichristus aduersus eum,& qui eum bello victurus est, & occidet. Cadauera quoque eorum in plateis insepulta iacebunt. Dehinc suscitata à domino plaga magna, regnum

antichristi

Antichriſti percutiet. Poſt hęc veniet dominus, & interficiet Antichriſtum gladio oris ſui, & eos qui adorauerunt eum, & regnabit dominus cum omnibus ſuis in gloria ſempiterna. In diebus huius Heliæ prophetæ, Bladud, filius Rudhudibras regnũ Britanniæ ſuſcipiẽs, tenuit viginti annis. Hic ædificauit vrbem Kaerbadun, quæ nunc Badonia nuncupatur, fecitq; in ea calida balnea ad vſus mortalium apta, quib⁹ præfecit numẽ Mineruæ, in cui⁹ ęde inextinguibiles poſuit ignes, qui nũquã deficiũt in fauillas, ſed quũ tabeſcere incipiunt, in laxeos globos cõuertuntur. Docuit etiã necromãtiam per regnum Britanniæ, nec præſtigia facere quieuit, donec alis ſibi paratis, ire per ſummitatem aëris tentauit, ceciditq; ſuper templum Apollinis infra vrbem trinouantum, in multa fruſta cõtritus. Huic ſucceſſit Leyr, filius eius, & regnauit quadraginta annis. Hic ædificauit ciuitatẽ ſuper flumẽ Sorã, quæ Britannicè Kaerleyr, Saxonicè vero Leyrceſtre nuncupatur. Tempore vero quo Helias ſacerdotes Baal interfecit, Achab regi Iſrael, ſucceſſit Ochozias filius eius duobus annis. Ochoziæ vero ſucceſſit Iorã fratereius, duodecim annis. Porro Iorã occidit Iehu, quẽ vnxit diſcipul⁹ Eliſei in diſſipationem dom⁹ Achab, ſecundũ prophetiã Helię. Regnauit autẽ Iehu xxviij. annis. Cui ſucceſſit Ioachã filius eius. xvij. annis, ſub quo Heliſæus prophæta defunctus eſt, vir vita præclarus, & miraculis glorioſus, & ſepultus in Samaria.

De bladud Rege Britonum.

De Heliſęo Prophæta.

HEliſæus Heliæ diſcipulus, ex Amelmoth oppido cognominat⁹, ex tribu Ruben ortus eſt, in cuius ortu aurea vitula in Galgalis mugitũ dedit, eiuſq; vox in Hieroſolymis perſonuit. Tunc quidẽ præſagus vates prędixit. Hodie in Hieruſalẽ nat⁹ eſt, qui cunctam deſtruet idolatriã. Hic gemino Heliæ glorificat⁹ ſpiritu, plurimis atq; magnis virtutũ ſignis, emicuit. Iordanẽ tranſitu ſuo diuiſum, refrænatis vndis, retro cõuertit. Aquas Iericho ſteriles, dimerſo vaſculo, ad fœcunditatẽ perduxit. Pueros inſultãtes ſibi, verbo beſtijs tradidit. Sanguineas aquas in necẽ hoſtiũ decurrere fecit. Inter hæc, ſterilẽ conceptionẽ verbo fœcundauit, eiuſq; filiũ mortuũ ſuſcitauit, ciborũq; amaritudinẽ tẽperauit. Deniq; ex decẽ panib⁹ plebe refecta, reliquias collegit, & Naaman lepræ ſtigmatib⁹ lauacro Iordanis purgauit, lepra quoque maledictum diſcipulũ aſperſit. Ferrũ ſecuris in Iordanem inſertum (ligno in aquis miſſo) ſupernatare fecit. Hoſtẽ Syriæ cæcitate percuſſit, mortẽ incredulo prædicauit, fragore quadrigarum hoſtem fugauit, obſidionem diſperſit, famẽ repulit, poſt mortem exanimi cadaueri vitam dedit, cuius ſepulchrum ho-

die in Sebastia ciuitate ostenditur, honore satis dignum, & magna habitum veneratione. Ioacham vero regi Israel, successit Ioas filius eius xvj.annis. Post Ioas vero regnauit Ieroboam filius eius, xli.annis. Huius temporibus Oseæ, Amos, Ioël, & Ionas Prophetabant. Hieroboam regi successit Zacharias filius eius mensibus sex quē necauit Sellum seruus ipsius. Post Sellum, qui vno mense regnauit, suscepit regnum Manaen decem annis. Iste Manaen datis mille talentis argenti Phul regi Assyriorum, vt ab eo recederet, dono falsorum vitulorum, iram eius in se prouocauit. Post Manaen, regnauit Phaceias filius eius, duobus annis. Phaceię vero successit Phacee filius Romuliæ, sub quo prophetauit Naum, qui Phacee regnauit. xx. annis. Iste verò non restitit Teglatphalasar, quin captiuaret duas tribus & dimidiam, & de Tribu Zabulon & Nephtalim equipollens dimidiæ tribui. Huic successit Osee, quē captiuauit Salmanassar rex Assyriorum, trāsferens Israelitas in Assyrios, in vrbibus videlicet Medorum, iuxta flumen Gozam, Sub eodem Osee, licet dedisset licentiam eundi ter in Hierusalem, captiuatæ sunt decē tribus à Salmanassar, inter quas Tobias, cuius historia nota est, captiuatus. Obsessa tribus annis Samaria, Cutheis, vel Iacobitis, vel Samaritanis impleta est, qui ob timorē leonum, lege recepta, non abiecerunt idola.

Tobias.

Cap. 6. De regno et regibus Iudę

QVi contemporanei fuere regib⁹ Israel memorat⁹ tractaturi, à Roboam, filio Salomonis, sumam⁹ exordiū. Iste Roboā, cū diuisisset domin⁹ regnū, decē tribubus secutis Ieroboam, duas tātum cum Leuitica retinuit, & dictum est illud regnū Iuda: quia peccatis suis exigentibus, Susach rex Aegipti Hierosolimā veniens, tēplū domini spoliauit. Hic etiam pro scutis aureis sublatis, scuta ęrea substituit. Hac tēpestate prophetabāt Achias, Iehu, Amos, Ioel & Zacharias, & Helias translat⁹ à domino nusquā comparuit. Roboam autē qui xvij.annis regnauit, successit Abias tribus annis. Abiæ successit Asa. Iste Asa munitis Gabaa & Masphat ciuitatib⁹, de lapidib⁹ & lignis quæ colligerat Baasa in Rama, redargut⁹ est a Iehu, quod spē in Bēhadab posuisset, dolore pedū, quē prophetæ intulerat, ponēdo eū in neruū, obijt. Regnauit aūt. li. annis. Huic successit Iosaphat. xxv. annis, & post Iosaphat regnauit Iorā. vij. annis. Quo regnāte, recessit Edom, ne esset sub Iuda, & cōstituit sibi regē. Post eum regnauit Ochozias vno anno, qui & Ozias & Azarias vocabatur. Quē Azariā, cū filio suo Ioas, & nepote suo Amasia, euāgelista Matthæus à Christi genealogia secluſit. Post Azariam regnauit Athalia

Susach rex Aegypti spoliat Hierosolymam.

thalia vi.annis,& post illũ Ioas,qui bono vſ° principio, ſed fine peſſimo,interfecit Zachariã, filiũ Ioiadę ſacerdotis,inter tẽplum & altare,& regnauit.xl.ãnis. Et poſt Ioas,Amaſias, qui regnauit.xxix.ãnis.

Apud Aſſyrios autem circa hos dies,regnauit Sardanapalus,homo muliere corruptior.Sẽper enim inter fœminarũ cõtubernia verſabatur.Ad quẽ admitti cum quadã die præfectus eius Arbaſtus,præpoſit° Medorũ obtinuiſſet:inuenit eum inter ſcortorũ greges, muliebri habitu,purpuram colo nẽtem, & inter virgines penſa diuidentẽ,cum & corporis mollitia,& oculorũ laſciuia, omnes ſecũ poſitas fœminas anteiret.Quo viſo,regreſſ° ad ſocios,quod vidit refert,negatq; cõtinuo,illi ſe prorſus parere poſſe, qui ſe malit eſſe fœminã q̃ virũ.Et fit mox cõiuratio Medorũ aduerſ° gentẽ Aſſyriorũ,& indicitur bellũ Sardanapalo. At ille, cum reſiſtere rebellibus gentib° nõ potuiſſet,in regiã ſe recepit:vbi extructa,& accenſa pyra,ſe ſuaſq; diuitias igne cremauit,ſicq; defuncto Sardanapalo Aſſyriorum rege.xxxvi. tranſlatum eſt in Medos Aſſyriorum regnum, per Arbaſtum Medorum prefectum . Cucurritq; poſtmodum regnum Medorum per ſucceſſiones temporum , atque regum vſque ad Aſſtyagẽ auunculum Cyri,per trecẽtos quinquaginta annos. Verum reges Medorum non cõputantur in numero regum illuſtrium,vſq; ad memoratum Cyrum,quamuis fuerint & Chaldæorũ virib° præditi,& Babiloniæ nomine clari.Et hoc pariter eſt notandũ,quia eodem tẽpore, quo apud Latinos regnauit rex Procas,Amulij & Numitorĩs,pater,auus autemRheę Syluię,quæ mater Remi & Romuli fuit,illo etiam tempore tranſlatum eſt ad medos regnum Aſſyriorum per Arbaſtum predictum.

Sardanapalus.

Regnum Aſſyriorum tranſlatum ad Medos.

CIrca hos dies,Leyr rex Britonũ cum eſſet ſenio confectus,& filium nõ haberet tres filias,quas habuit,diuiſo regno, nobilib° copulare maritis diſpoſuit Sed vt ſciret quæ illarum potiore regni parte dignior eſſet,cõuenit ſingulas,ſciſcitãs ab eis,à qua forti° amaretur.Cui,cum duæ reſpondiſſent . q̃ patrem magis quam ſeipſas diligerent,tertia quæ iunior erat,ſororum adulationẽ intelligẽs,ait, Ego te ſemper vt patrẽ dilexi,& non aliter , & ſi a me magis extorquere deſideras,dico tibi,quia quãtum habes,tãtum vales,& ego te tantum diligo.Quo audito,rex cum indignatione reſpondit. Quo niã in tantum ſenectutẽ meam ſpreuiſti,quãto te plus cæteris dilexi, ego te diligere indignabor, nec vnquam partẽ in regno meo, cum ſororibus tuis habebis.Hijs itaq; dictis, predictas duas puellas,ducib° Cornubię & Albaniæ,cum medietate Britanniæ maritauit , ita

Cap. 7. Qualiter Leyr rex Brironum, filias ſuas probauerit.

videlicet,vt post mortē eius,totiº insulæ dominio fruerētur . Tandē cum huius fama ad aures Aganippi Francorum regis, peruenisset: continuò nuncios suos ad regem præfatum direxit,rogans vt filiam suam iunioré,nomine Cordeillā,legitimo sibi matrimonio copularet.At rex in prenominata indignatione adhuc pseuerās , ita respōdit.Se illā libenter daturū,sed sine terra,pecunia,auro , vel argento, quod ita factum est.Deinde post aliquantulum temporis,cum Leyr rex cepit senio torpere,insurrexerūt in illum prædicti duces , quibº Britanniam cum filiabº diuiderat,& abstulerūt ei regnum, atq; regiam potestatē.Rex igitur ignarº quid ageret , deliberauit tandem filias suas adire,quibº regnū diuiserat,vt si fieri posset , sibi dum viueret,&.xl.militibº suis stipēdia ministrarent. Quæ,cū indignatione verbū ex ore ipsius capiētes,dixerunt eum senem esse , delirum, & mendicū,nec tanta familia dignum.Sed si vellet , relictis cæteris cum solo milite remaneret. At rex,cum ad memoriā pristinæ dignitatis reductus fuisset,cum fletu rugitū emisit,dicens. O Cordeilla filia,q̄ vera sunt verba illa, quæ mihi respōdistiſcz,quantū habes,tantū vales, tātumq́; te diligo.Dum habui,valui,Modo nō habeo, ideo non valeo.Vnde constat,quòd non me,sed mea munera dilexistis. Hæc & his similia sæpius in animo reuoluens, dispositit tandē filiā suā,quæ erat in partibus transmarinis adire,vt illiº animū,cuius gratiam penitus nō demeruerat,miser deiectusq́; probaret, Mare igitur cum festinatione ingrediens , fœlici cursu applicuit in partibus trāsmarinis.Veniēs itaq; Caricià,vbi filia sua erat , direxit ad illam nuncium suum,qui ipsum ad tantā ꝓductū miseriā indicaret. Quo audito,cōmota est Cordeilla,& cum lachrymis quæsiuit,quot secū milites habuisset.Indicāte nuncio, ꝙ cum solo milite, & vno armigero aduētasset.Præcepit illico,vt patrē suum ad aliā ciuitatem perduceret,ipsumq; ibi balnearet,& foueret,& regalibus vestiret indumētis.Iussit etiā,vt.xl.milites cum nobili apparatu retinēs , Aganippo regi Francorū sese adueniſſe nunciaret. Quo facto,indicauit ꝑ nunciū regi,& filiæ suæ,se a regno Britāniæ per generos suos fuisse expulsū,& ad ipsos veniſſe,vt auxilio eorum patriam suam recuperare quiuisset. At illi cum Cōsulibᵛ & proceribus,obuiā veniētes, honorificè illum susceperūt, legatos per vniuersam Gallià destinātes,præceperunt vt milites,& omnes qui possent ad bellū procederē,cum equis & armis quātotius cōuenirent,ad Britanniā ituri cum patre reginę,Quo facto,duxit Leyr secū filiā suā,cum collecta multitudine bellatorum,pugnauitq́; cum hostibº, & victoria potitº est.

Deinde,

Deinde, cum vtroſq; poteſtati ſuę ſubmiſiſſet, in tertio anno mortuus eſt. Mortuus eſt etiam Aganippus rex Francorum. Cordeillaergo filia regis gubernacula regni Britonum adepta, ſepeliuit patrem in quodã ſubterraneo ſpecu, quod ſub Sora fluuio intra Legeceſtriam, fieri pręceperat.

Cap. 8. De morte Cordeillæ.

CVm igitur Cordeilla regnum per quinquennium pacifice tractaſſet, ceperunt eam inquietare duo filij ſororum ſuarum, Marganꝰ & Cunedagius, de quibus ſororibus, illos genuerant Maglaurus & Henninus, duces Cornubiæ & Albaniæ, qui etiam iuuenes pręclarę probitatis famam habebant. Marganum autem genuit Maglaurus, Cunedagium verò Henninus. Hiſ itaq;, cum poſt obitum patrum in ducatibus eorundem ſucceſſiſſent, indignati ſunt Britanniam fœminę ſubditam eſſe. Collectis ergo exercitibꝰ, in reginã ſurrexerunt, nec a ſeuitia ſua deſiſtere voluerũt, donec quibuſq; prouincijs vaſtatis, prælia cum ipſa cõmiſerunt. Eam quoq; ad vltimum captam, in carcerem poſuerunt, vbi ob amiſſionẽ regni, dolore obducta ſeſe interfecit. Exinde partiti ſunt iuuenes inſulã cuius pars illa quæ trans Humbrum extenditur verſus Kataneſiam, Margano ceſſit, alia vero quæ in alia parte fluuij ad occaſum ſolis vergit, Cunedagio ſubmittitur. Emenſo deinde biennio, acceſſerunt quidam, quibus turbatio regni placebat, ad Marganum, animumq́ue illius ſeducentes, aiebant turpẽ & dedecus eſſe, ipſum cum primogenitus eſſet, totius inſulę non dominari. Cumq́; his & alijs pluribus modis incitatus fuiſſet, duxit exercitum per prouincias Cunedagij ignemq́; accumulare incepit. Orta igitur diſcordia, obuiauit ei Cunedagiꝰ cum omni multitudine ſua, factoq; congreſſu, cædem intulit non minimam, & Marganum in fugam perpulit. Deinde ſecutus eſt eum fugientem à prouincia in prouinciam, tandemq́; interfecit eum in pago Kambrię, qui poſt interfectionem, de nomine ſuo Margan, hucuſq́; à pagenſibus appellatus eſt. Potitus itaque victoria Cunedagius, monarchiam totius inſulæ adeptus eſt, eamq́; triginta tribus annis glorioſẽ tractauit.

Cap. 9. De Roma & eius conditoribus.

EOdem tempore, condita eſt inclyta Roma à geminis fratribus, ſcilicet Remo & Romulo, cuius regni primordia, paucis expedire curabo ita tamen vt non modum propoſitæ breuitatis excedam.

Nota.

Ita quippe gens ipſa latè per orbem terrarum arma circumtulit, vt qui res, prout fuerunt, & vires eius legunt, non vnius gentis, ſed humani generis facta diſcant. Nam ad conſtruendum eius imperium, contendiſſe virtus, & fortuna videbantur.

De regibus Italiæ. Iãnus. Saturnus. Iupiter.

PRimus in Italia, vt quibuſdam placet, regnauit Ianus. Deinde Saturnus, Iouem filium ſuum è Græcia fugiens in ciuitatem, quæ ex e-

ius nomine Saturnia dicta est, cuius ruinæ, hactenus cernuntur in finibus Tusciæ, haud procul ab vrbe. Hic Saturnus, quia in Italia latuit, ab eius latebris, Latium appellata est. Ipse autem rudes adhuc populos, domos ædificare, terras incolere, plantare vineas docuit, atque humanis moribus viuere, cum antea semiferi glandium tantummodò alimentis vitam sustentarent, & aut in speluncis, aut frondibus, virgultisque contextis casulis, habitarent. Ipse etiam eis, nummos æreos primus instituit, pro quibus meritis, ab indocili & rustica multitudine, deus est appellatus.

De Pico. POst Saturnum, in Italia regnauit Picus filius eius. De quo fabulose dicitur, quod à quadam famosissima maga, Circe nomine, ob contemptum eius amoris, in auem sui nominis, quæ pica dicitur, sit mutatus. Post Picum regnauit Faunus, filius eius, qui fuit pater Latini, cuius mater Carmeutis Nicostrata, creditur Latinas litteras reperisse, vnde quidam dixit.

Faunus.

Carmentis notulas inuenit callida nostras.

Quibus regnantibus. cl. anni referuntur euoluti. Regnante tamen Latino, qui Latinam linguam correxit, & Latinos de suo nomine appellauit, Troia à Græcis capta est, à natiuitate Abrahã octingentesimo quadragesimo tertio anno. Nini regis Assyriorum annis octingẽtis. xxxv. ante vrbẽ conditam, annis quadringentis quatuor, ante primam Olympiadem, annis quadringentis sex. Capta igitur Troia, vt supra dictum est, Aeneas Veneris, & Anchisę filius, in Italiam venit. Anno tertio post Troiæ excidium, cum Turno dimicauit, eumq; interfecit. Erat autem Turnus Dauni Tuscorum regis filius, cuius sponsam Lauiniam Latini regis filiam, in coniugium accepit, de cuius etiam nomine Lauinium oppidum, quod construxerat, appellauit. Regnauit igitur Aeneas super Latinos tribus annis, postq̃ regnum obtinuit. Post hunc regnauit in Italia Ascanius, qui & Iulus, eiusdem Aeneæ filius, & Syluium posthumum hæredẽ reliquit, fratrem scilicet suum, Aeneæ ex Lauinia filium, quem summa pietate educauit. Deinde Ascanius Iulium proceauit, à quo familia Iuliorum exorta est, paruulum, qui nec dum regendis ciuibus idoneus erat. Ascanius autem cum. xxxviii. annis regnasset, obijt, susceptiq; pro eo regnum Syluius Posthumus, & regnauit. xxix. annis. Qui ideo Posthumus est dictus, quia post mortẽ patris est editus, Siluius vero, quia rure & siluis fuerat educatus, a quo omnes Albanorum reges, Syluij vocati sunt. Post Syluium Posthumum, regnauit Aeneas Syluius, annis. xxxj. Post quẽ Latinus Syluius regnauit, annis. l. Tunc apud Hebræos Dauid regnauit. Latino Syluio successit Alba Syluius, annis. xxxix. Albæ Syluio successit Aegyptus

Latinus.

Troia capta.

Enæas.

Ascanius.

Syluius.

Enæas Syluius.

Latinus Syluius.

Alba Syluius.

gyptus siue Atis.filius eius,annis.xxiiij. Cui Capis Syluius, superioris regis filius,successit,& regnauit annis.xxviij. qui Capuã in Campania condidit.Cui Carpentus Syluius Capis filius successit, annis.xiij. Cui Tyberinus Carpenti filius successit,annis ix.Ab huius nomine Tyberis fluuius dictus est,eò quod in eum decidens, extinctus est,qui prius Albula dicebatur.Post hunc Agrippa Syluius regnauit annis.xl. Tunc Homerus in Grecia floruisse perhibetur.Huic successit Aremus Siluiº, Agrippæ superioris filius, annis.xix. Hic præsidium Albanorum inter montes, vbi nunc Roma est,constructit,qui ob impietatem,fulminis ictu interijt.Huic Auentinus Siluius successit,annis.xxxvij. qui in eo monte qui nunc pars vrbis est,mortuus ac sepultº,æternum loco vocabulum dedit. Cui Procas Syluius Auentini filius successit, & regnauit annis. xxiij. & tunc Fidon Argiuus mensuras & pondera reperit,cum apud Hebræos Zacharias in Iudæa,& Ieroboã in Israel regnarent.Huic Procæ Syluio, successit Amulius eius natu maior filius,ãnis.xliij. Illi,Numitor Procæ regis iunior filiº, qui à fratre Amulio,regno pulsº,in agro suo vixit.Rhea Syluia, filia Numitoris,adimendi partus gratia,virgo Vestalis electa est.Quæ cum septimo patrui anno, geminos edidisset infantes, iuxta Legem, quam tunc habebant,in terra viua defossa est.Verum paruulos, prope ripam fluminis expositos Fastulus regij pastor armenti, ad Accam Laurentiam, vxorem suam detulit,quæ ob pulchritudinem & rapacitatem corporis quæstuosi,lupa à vicinis appellabatur.Vnde & ad nostram vsque memoriam cellulę meritricũ,lupanaria dicuntur.Pueri verò cum adoleuissẽt, collecta pastorum & latranum manu valida, interfecto apud Albam Amulio,auum suum Numitorem,in regnum restituunt.

Aegyptus.
Capis Syl.
Carpentus Syluius.
Tyburis fluutus.
Agrippa.
Homerus.
Aremus Syluius.
Auentinus.
Procas Syluius.
Pondetum & mensurarum inuentor.
Amulius.
Numitor.
Vnde Lupanar.

Romanum igitur imperium,quo, neque ab exordio vllum ferè minº neq; incrementis toto orbe ampliushumana potest memoria recordari,à Romulo exordium habuit,qui Rheæ Syluiæ, vestalis virginis filiº, &(quantum putatus est)Martis, cum Remo fratre, vno partu editus est. Romulus cum inter pastores latrocinaretur,decem & octo annos natus, vrbem exiguam in Palatino monte constituit,decimo Kalend. Maias,Olympiadis sextæ anno tertio, quadrigentesimo.xix,post Troyæ excidium siue vt placet Orosio,quadringẽtesimo quarto, ante sex annos,quam decem tribus Israel à Senacherib, rege Chaldæorum, tansferrentur in montes Medorum. Condita ergo ciuitate, quam ex suo nomine Romã vocauit,à qua & Romanis nomen inditum est,hæc ferè egit. Condito tẽplo,quod Asylum appellauit,pollicitus est cunctis ad id confugientibus, impunitatem,quam ob causam multitudinem finitimorum,qui aliquam

De Remo & Romulo coditioribus
Quotempore codita sit Roma.
Asylum.

apud ſuos ciues offenſam contraxerant,ad ſe confugientem,in ciuitatem recepit.Latini,deniq; Tuſciq́ue paſtores,& trāſmarini Friges,qui ſub Aenea , Arcades , qui ſub Euandro duce influxerant, eò conuenere,& ita quaſi ex varijs elementis congregauit vnum corpus , vt vnum populum Romanum efficeret.Centum ex ſenioribus elegit, quorum conſilio omnia ageret,quos ſenatores propter ſenectutem , patres ob ſimilitudinem curę,nominauit.Mille etiam pugnatores delegit , quos à numero,milites appellauit.Tunc cum vxores ipſe,& populus ſuus non haberent,inuitauit ad ſpectaculum Ludorum,vicinas vrbi Romæ nationes , atq; earum virgines rapuit,anno quarto ab vrbe Roma cõdita.Tunc vna virginum pulcherrima,cunctorum acclamatione rapientium,Thalaſſo duci dono Romuli decernitur,vnde in nuptiarum ſolemnitatibus,Thalaſſo vulgo clamitant,quòd ſcz.talis nupta ſit , quæ Thalaſſum habere mereatur. Commotis bellis propter raptarum virginum iniuriam , Cecinenſes vicit,Antēnates , Cruſtuminos, Sabinos , Fidenates , Bizantes, quę omnia oppida vrbem cingunt . Tunc etiam virgo Tarpeia , Sabinorum clypeis in monte obruta eſt , qui ab eius nomine Tarpeius eſt appellatus , in quo poſtea Capitolium eſt conſtructum.Pepigere tamē Romani fœdus cum Sabinis quorum filias rapuerant,& firmas amicitias adeo, vt Sabinorum rex Tatius,pariter regnaretcum Romulo.Sabini quoq;,& Romani vnus populus efficiebantur , quo tempore , Romani ad confirmandam coniunctionem,nomina illorum præponebant ſuis nominibus , & inuicem Sabinis Romanorum : & ex illo tempore , conſuetudo tenuit,vt nemo Romanus ſit,abſq; prænomine.Propter hanc ſocietatem,cum Sabinorū more,Romulus haſtam ferret , quæ eorum lingua Quiris appellabatur, Quirinus eſt dictus.Romani vero ſiue à Quiribus id eſt , haſtis , ſiue a Quirino,quirites, nominari cœperunt . Remus Romuli frater,deniq; à Fabio,duce Romuli,neſcio an fratris voluntate,raſtro paſtorali extinctus eſt . Cauſa eius interitus hæc fuit , quòd ad tutelam nouæ vrbis , vallum non poſſe ſufficere increpauerit,eiuſque anguſtias ſaltu tranſilierit. Romulus verò,cum apud paludem Capuę nuſquam comparuiſſet, anno regni ſui.xxxix.ad deos tranſiſſe creditus eſt,& Quirini nomine conſecratus . Deinde Romæ per quinos dies ſenatores imperauerunt , & his regnantibus,vnus annus completus eſt.

Vnde Senatores.

Vnde militū appellatio.

Sabini & Romani vnus populus efficitur.

Vnde Romani.

Remus interficitur.

Romulus deſperuit.

Cap. 10 Numa Pompilius Rex creatur,qui leges Romanis, & mores conſtituit.

POſt Romulum Numa Pompilius , rex apud Romanos creatus eſt,cū apud Hebræos Ezechias regnaret.Qui bellum nullum geſſit , ſed nō minus ciuitati,quam Romulus profuit . Nam (ſicut alter Moyſes) leges Romanis moreſque conſtituit,qui cōſuetudine prę̃liorum , iam latrones,

ac

ac ſemibarbari videbãtur. Et deſcripſit annum in decem menſes, priº, ſine aliqua ſupputatione confuſum, & infinita Romę ſacra ac templa cõſtituit, vel, vt alijs placet, duos menſes anno addidit, Ianuarium & Februarium, cum antea decẽ tantum apud Romanos fuiſſent à Romulo inſtituti. Capitolium quoq; à fundamẽtis ædificauit, in religione ſacrorum præcipuus, qui ſacra & ceremonias, omnẽq; cultum deorum docuit. Pontifices, augures, cæteraq; ſacerdotia, & ſecreta quędam imperij pignora deſcripſit, Ianumq; bifrontem. Ille primus, focum Veſtę virginibus colẽdum tradidit, vt ad ſimulacrum, cuſtos imperij, cœleſtiũ ſiderũ flãma vigilaret. In tantũ enim vanitate eſt deceptus, vt plurima, diabolo dictante, cõſcriberet, quæ poſtea, ſi ad hominum notitiã peruenirẽt, nimium obeſſe cognouit, ſed quia ea incendere timuit, iuxta ſuum latẽter ſepulchrum, vbi neminẽ acceſſurum credidit, ſub humo abſcõdit. Decedẽte vero tẽpore quidam ruſticº, Dum in eodẽ agriculturam exerceret loco, aratro eradente, hæc ſcripta reperit. Prætori obtulit, Prætorq; ſanatui. Senatº autẽ, vt vidit, nimium deteſtatº, exhorruit, incẽdioq; tradens, concremauit, ne aliqua curioſitate, ad hominum notitiam tantum facinus, ſeu nefas diabolicum perueniret. Morbo deceſſit, imperij ſui anno. xlj. Numa vero regnante, Glaucus primus, ferri inter ſe glutinum excogitauit, quo tẽpore Eſaias & Oſee Prophetauerunt Huic ſucceſſit Tullus Hoſtiliº, qui omnẽ militarẽ diſciplinam, artẽq; bellandi inſtituit, primuſq; regum Romanorum, purpura & faſcibus vſus eſt, Manaſſe in Iudæa regnante. Vrbẽ autẽ amplicauit adiecto Cęlio monte. Cum. xxxij. annis regnaſſet, fulminis ictu percuſſus, cum domo ſua arſit. His tẽporibº, Bizantium ciuitas cõdita eſt, quæ poſtea Cõſtantinopolis eſt appellata. Poſt hunc Ancus Martius Numæ Pompilij ex filia nepos, ſuſcepit imperium, Ioſia regnãte apud Hebræos. Ab vrbe milliaria. xvj. in ipſo fluminis, mariſq; confinio Hoſtiam ciuitatẽ condidit, contra Latinos dimicauit, Auentinũ montẽ ciuitati adiecit, & Ianiculũ. Eo regnante, Epidaurº condita eſt, quæ poſtea Dyrrachiũ eſt appellata. Morbo periit, anno imperij ſui. xxiij. Poſt hũc regnauit Tarquiniº Priſcus. Hic numerũ ſenatorũ duplicauit, Sabinos vicit, & non parũ agrorum eis ſublatũ vrbis territorio copũlauit, primuſq; triumphans Romã intrauit, muros fecit, atq; cloacas, Capitolium inchoauit, duodecim Tuſciæ populos ſubegit. Hic. xxxvij. anno imperij ſui, per Anci ſuperioris filiũ, occiſus eſt. Eo regnãte Ario Methymnæº à Delphine in Tænarũ dicitur tranſportatº. Tunc fuit Maſſilia cõdita. Eodemq; tẽpore Hieruſa-

A quo menſium inuentio.

Tullus Hoſtilius.

Bizantium, alias, Conſtantinopolis.

Ancus Martius.

Tarquinius Priſcus.

lem

Seruius Tullius.

lem à Nabugodonoſer rege ſubuerſa eſt. Poſt huuc Seruiꝰ Tullius regnauit annis.xxxiiij.quo regnãte, Balthaſar imperabat Chaldæis, ſub quo Daniel ſcripturã miſticam in pariete legit & interpretatus eſt. Hic Seruius Tullius Sabinos ſubegit, montes tres, ſcilicet Quirinalẽ, Viminalẽ, Eſquilinum vrbi adiecit. Primꝰ omnium, cenſum ordinauit. Sub eo tẽpore Romę cẽſu habito, inuẽta ſunt capita bellatorum octoginta ſeptem milla. Tandẽ idẽ Seruiꝰ Tullius occiſus eſt, ſcelere generi ſui Tarquinij Superbi, filij eius regis, cui ſucceſſerat ipſe, & filiæ, quam Tarquinius habebat vxorem. Poſt hunc Lucius Tarquinius ſuperbus, ſeptimꝰ atq; vltimꝰ regum, inuaſit imperium. Quo tẽpore ad relaxationẽ Cyri regis Perſarum, reuerſi ſunt Hieroſolymã Iudęi.xlii.m.cccc. Iſte primꝰ excogitauit diuerſa genera tormẽtorum, vĩcula, taureas, fuſtes, laminas, carceres, cõpedes, cathenas, exilia, metalla. Tẽplũ Ioui in Capitolio ędificauit, poſtea Ardeã ciuitatẽ oppugnans, imperium pdidit, expulſꝰ à Romanis. Nã cum filius eius Tarquiniꝰ iunior, nobiliſſimã Romanæ ciuitatis matronã, nomine Lucretiã Collatini vxorẽ, & nobiliſſimi viri Bruti ꝓpinquam, violenter ſtupraſſet, illaq; de iniuria ſibi facta, Collatino marito, & patri ſuo, & Bruto propinquo, & cæteris amicis & parentibꝰ cõqueſta fuiſſet, eoſq; ad vindictã faciendã iuramẽto cõſtrinxiſſet, tandem fœditatem ſtupri in ſe commiſſam, in ſe vindicans, in conſpectu omnium ſeipſam peremit. Sicq; Romæ regnatum eſt per ſeptem reges, annis.cc.xlii.

Tarquinius Superbus.

Lucretia.

Cap. 11. De Conſulibus.

HInc conſules cœpere, pro vno rege, duo, hac de cauſa creati, vt ſi vnus malus eſſe voluiſſet, eum alter habens poteſtatem ſimilem, coerceret, & placuit, ne imperium diutius quam annum haberẽt, ne per diuturnitatẽ poteſtatis, inſolentiores redderẽtur. Fuerunt igitur primo anno conſules, Lucius Iunius, & Brutꝰ, qui maximè egerat, vt Tarquinius pelleretur. Placuit ergo, ne quiſquã in vrbe remaneret, qui Tarquiniꝰ vocaretur. Anno nono poſt reges exactos, cũ gener Tarquinij iunioris, Porſẽna rex Tuſcię ad iniuriã ſoceri vindicandã, ingentẽ collegiſſet exercitum, noua Romæ dignitas creata eſt, quę Dictatura appellatur, maior quã cõſulatꝰ. Eodẽ anno etiã Magiſter equitũ factꝰ eſt primo, qui Dictatori obſequeretur. Nec quicquã ſublimiꝰ poteſt dici, quã Dictatura ãtiqua, huic imperij poteſtati, maximè quoq; cum Octauianꝰ Auguſtꝰ, & ante eum Caiꝰ Cæſar dictaturę nomine atq; honore, regnauerũt. Dictator autẽ Rome primus fuit Largꝰ, Magiſter equitum, primꝰ Spuriꝰ Caſſius. Sextodecimo

Dictator.

mo anno post reges exactos. Seditionē populus Romæ fecit, tanqū à Senatu atq; Cōsulib⁹, opprimeretur. Tū etiā ipse Spurius Cassius sibi Tribunos plebis, quasi proprios iudices & defēsores creauit, per quos cōtra Senatū & Cōsules tut⁹ esse posset. Eodē tēpore, cōcedēte Xerxe Persarū rege, Nehemias Iudęam venit, muros vrbēq; restituit. Anno. ccc. ii. ab vrbe cōdita, imperium cōsulare cessauit: & pro duob⁹ cōsulibus decē facti sunt, qui summā potestatē tenerēt, ac decemuiri nominati sunt. Anno. ccc. xv. ab vrbe cōdita. Fidenates veniētes cōtra Romanos rebellauerūt. sed à Romanis victi defecerūt, ac deinde post. xx. annos iterū veniētes rebellauerunt: sed Dictator Furius Camill⁹ miss⁹ cōtra ipsos, vicit eos, & ciuitatē eorū antiquissimam diu obsidens cepit, & postea cepit Faliscos non minus nobilem ciuitatem. Deinde Galli Senones Romam veniētes, eam ceperunt, nec quicquam defendi potuit præter Capitolium. Quod cum diu obsedissent, à Camillo, qui vicina ciuitate exulabat, Gallis supuentum est, & grauissimè victi sunt. Ita Camillus Romam ingress⁹ Romulus secundus est appellatus, quasi patrię liberator. Tunc Hester reg. clara habetur, & Plato philosophus floruit.

HEster regina, filia fratris Mardochæi, de stirpe Beniamin, captiua de Ierusalē in vrbē Susis trāslata, atq; ob aspectū formę & prospicuā virginitatis excellentiā, regis Persarū cōnubijs copulata est. Hæc vt populū suum liberaret à periculo, morti se obtulit: amicūq; regis, aduersus populū dei nefaria persuadenten, cruci tradendū persuasit, quā Mardocheo parauerat: gentemq; liberā ab excidio eruit, atq; à seruitute eripuit. Iacet sepulta in Susis vrbe Medorū, in qua etiā regnauit. Anno. ccc. lxv. ab vrbe condita, pro duobus Cōsulibus facti sunt tribuni militares, sub quibus res Romana crescere cœpit. Sequenti anno, in medio vrbis, inferna subito patuerūt, quod cū diuti⁹ ita maneret & cunctis terrorem inferret, tādem interpretātib⁹ a rusticis, q viui hominis sepulturā expeteret, Marcus Curtius equū cōscendens, se in id barathrū armatus iniecit, sicq; conclusū est. Interia Titus Quintius Dictator, aduersos Gallos, qui ad Italiā venerant, missus est. Galli autem, iiij. miliario ab vrbe, trans Anienem fluuiū cōsederūt, vbi nobilissim⁹ de Senatorib⁹ iuuenis Lucius Mālius, prouocantem Gallū ad singulare certamen, progressus occidit, & sublata torque aurea, colloq; suo imposita, in perpetuū cognomen Torquati, & sibi & posteris, triumphaliter accepit. Tūc Galli fugati sunt, ac etiā mox victi per Caium Sulpitium. Alia vice, quidā ex Gallis, vnū ex Romanis, qui esset optimus, prouocauit. Tunc se Marcus

Valerius

Valerius tribunus militũ obtulit,& cũ processisset armatus,coruus ei supra dextrum brachium sedit. Mox cõmissa cum Gallo pugna, idẽ coruus alis & vnguibus Galli oculos verberauit,ne rectè possit aspicere. Ita à Tribuno Valerio interfectus,non solum victoriam ei, sed etiã nomen dedit. Nam postea idẽ Coruinus est dict⁹, ac propter hoc meritum,annorum.xx.& trium cum esset.consul factus est. Tunc quidem nox dilatata est, & vsq; ad plurimã diei partem tendi visa est,tunc etiam saxa de nubibus ceciderunt. Eodemq; tempore magnus Alexander natus est. Iam Romani potẽtes esse cœperũt. Bellum enim in centesimo & tricesimo milliario ab vrbe,apud Sãnites gerebatur,qui medij sunt inter Picenum, Campaniam, & Apuliã. Si ingentem illorũ opulentiam quæras:aureis & argenteis armis,& discolori veste,vsq; ad ambitũ,ornãtur. Si insidiarum fallaciã:noueris,gentẽ illam saltibus ferç,& montiũ fraude grassantem. Si rabiẽ ac furorem, sacrilegijs,humanisq; hostijs in exitium orbis agitatam. Si pertinaciã.sexies rupto fœdere, ipsis hostibus animosiorem. Romani igitur aduersum Samnites, pro Campanis & Fidicinis,bellum susceperẽ. Omnium siquidem non modo Italiatantũ, sed penè toto orbe terrarũ pulcherrima est Campaniæ plaga. Luci⁹ Papyri⁹ cursor,cũ honore dictatoris,ad illud bellũ profect⁹ est. Qui cum Romã redere rapuerat,Fabio Maximo Magistro equitũ, quẽ apud exercitũ reliquit, præcepit ne se absẽte pugnaret. Ille,occasione reperta,fœliciſſimè dimicauit & Samnites deleuit,ob quã rem à Dictatore capite damnatus,quòd se vetãte pugnasset, ingẽti fauore militũ & populi liberatus est, tãta tunc Dictatori Papyrio seditione commota,vt penè ipse interficeretur. Postea Samnites, Romanos Tito Veturio,& Spurio Posthumio Cõsulib⁹,apud caudinas furculas angustijs locorũ ingẽti dedecore conclusos,vicerunt. Quorum dux Põtius,in tantũ vsus est victoriæ securitate,vt Herennium patrẽ cõsulendũ putaret:vtrum clausos occideret,an parceret subiugatis. Vt viuos tamen dedecori seruaret,elegit. Nam vniuersũ Romanũ exercitum turpiter captũ,armis etiãvestimentisq; nudatum,tantum singulis vilioribus operimentis ob verecundiã corporum tegendã concessis,sub iugo missum seruitioque subiectum longum agere pompæ ordinem coegerunt. Sexcentis autem equitibus Romanis in obsides receptis,oneratos ignominia cæteros, vacuosque Cõsules remiserunt,sub tali conditione pacis, qualis facienda Samnitib⁹ placuit. Sed si fidem fœderis q̃ sibi Romani seruari à subiectis volunt

Nalerius Coruinus.

Saxa de nubibus.

Alexander magnus.

lunt,ipſi ſubiecti Samnitibus ſeruauiſſent: hodie aut omnio nō eſſent,aut Samnio dominante ſeruirent. Poſteriore autem anno, iubente Senatu,pax cum Sānitibus firmata,ſoluta eſt,Luciuſq; Papyrius Cōſul aduerſus eos directus eſt:qui adeo tunc apud Romanos bellicoſus habebatur,vt cum diceretur in Italiam trāſgredi Alexāder rex Epirotarum, germanus Olympiæ matris Alexādri magni, Romani inter cæteros duces,huncpræcipuè eligerunt,qui Alexādri impetum ſuſtineret.Congreſſi itaque Samnites cum Papyrio ſuperati ſunt,quorum ſeptem millibus ſubiugo miſſis, Papyrius de Sānitibus triumphauit. Eodē tempore Appius Claudius cenſor aquā
10 Claudiam induxit,& viam Appiā ſtrauit. Circa hæc tēpora Iaddus apud Hieroſolymam pontifex extitit, cui° frater Manaſſes,templū in monte Garizi conſtruxit.Samnites,reparato bello,Quintum Fabium Maximum vicerūt,tribus millibus hominum occiſis. Poſtea cum pater eius Fabius Maximus, legatus datus fuiſſet,& Samnites vicit,& plurima ipſorum oppida cepit. Deinde, Publius Cornelius Rufinus,& Marcus Curius Dentatus,ambo Conſules,contra Samnites miſſi,ingētib° prælijs eos vicere,ita ruinas ipſas vrbium diruentes,vt hodie Samnium in ipſo Samnio requiratur, nec inueniri facile poſſit.Tum bellum cum Samnitibus per annos.xl. nouem actum,ſublatum eſt,neq; vllus hoſtis fuit intra Italiam, qui Romanā
20 virtutem magis fatigauerit.Eodem tēpore Tarētinis, qui iam in vltima Italia ſunt,bellum à Romanis indictum eſt, quia legatis Romanorum iniuriam feciſſent.Hi Pyrrhum regem Epiri contra Romanos in auxilium popoſcerunt, qui ex genere Achillis originem trahebat.Iſte mox ad Italiam venit. Tunc quoq; primum Romani cum tranſmarino hoſte dimicauerunt. Miſſus eſt contra Pyrrhum, Conſul Publius Valerius Leuinus,qui cum exploratores Pyrrhi cœpiſſet,iuſſit eos per caſtra duci, & oſtendi omnem exercitum Romanorum, ſicque eos dimitti, vt renuntiarent Pyrrho, quæ apud Romanos agerentur.Commiſſa mox pugna, cum iam Pyrrhus fu-
30 geret, Elephantorum auxilio Romanos vicit, quos incognitos Romani expauerunt. Sed nox prælio finem dedit: Leuinus tamen per noctem fugit.Pyrrhus vero Romanos mille octingentos cepit, & eos ſummo honore tractauit,occiſos ſepeliuit,quos cum aduerſo vulnere,& truci vultu etiam mortuos iacere vidiſſet, tuliſſe ad cœlum manus dicitur, cum hac voce. Se totius orbis dominum eſſe potuiſſe,ſi tales ſibi milites contigiſſent. Poſt id, Pyrrhus Romam

Pyrrus Epyrotarū Rex.

P. Valerius Leuinus a Pyrrho victus.

Pyrrhus de Romanis.

perrexit,omnia ferro igniq́ue vaſtauit, Campaniam populatus eſt, atque ad Præneſte venit decimò octauo milliario ab vrbe.Mox terrore exercitus,qui eum cum Conſule ſequebatur, in Campaniã ſe recepit.Legati ad Pyrrhum de redimendis captiuis miſſi,ab eo honorificè ſuſcepti ſunt,captiuoſq́ue ſine precio Romanis miſit,vnũ ex Legatis Romanorum Fabricium nomine,ſic admiratus, cum eum pauperẽ cognouiſſet,vt.iiij.parte regni ſui promiſſa ſollicitare voluerit,vt ad ſe tranſiret.Contẽptuſq́; eſt Pyrrhus à Fabricio,ob quę, cum Pyrrhus Romanorũ ingẽti admiratione teneretur, legatũ miſit,qui pacem æquis conditionibus peteret,præcipiuũ virũ, nomine Cyneam,ita vt Pyrrhus partẽ Italiæ, quam iam armis occupauerat, obtineret.Cyneas Legatus,poſtero die,q̃ ingreſſus fuerat Romam, equeſtrem ordinem,& Senatum proprijs nominibus ſalutauit.Pax tamen quam offerebat diſplicuit,remandatumq́ue eſt Pyrrho à ſenatu,eum cum Romanis pacem habere non poſſe, niſi ex Italia receſſiſſet.Tunc Romani iuſſerũt captiuos omnes,quos Pyrrhus reddiderat,infames haberi, eo quòd armati capi voluiſſent, nec antea eos ad veterem ſtatum ſuum poſſe reuerti,q̃ ſibi ſpolia hoſtium occiſorum bene nota retuliſſent.Ita Legat⁹ Pyrrhi reuerſus eſt, à quo cum quæreret Pyrrhus,qualem Romam cõperiſſet, Cyneas Legat⁹ dixit,ſe regum patriã vidiſſe,ſcilicet tales illic ferè omnes eſſe, qualis vnus Pyrrhus rex apud Epirum & reliquã Græciam putaretur. Miſſi ſunt iterum contra Pyrrhum,Publius Sulpici⁹,& Decius, Cõſules.Certamine cõmiſſo,Pyrrhus vulnerat⁹ eſt,elephãti interfecti, viginti millia hoſtiũ cæſa,& ex Romanis.v.millia, Pyrrhus Tarentum fugatus eſt.Interiecto anno,contra Pyrrhũ Fabrici⁹ miſſus eſt, qui prius inter legatos ſollicitari non poterat,iiij. regni parte promiſſa,Tunc,cum vicina caſtra ipſe & rex Pyrrhus haberem, medicus Pyrrhi,nocte ad eum venit,promittẽs veneno ſe Pyrrhum occiſurũ,ſi ſibi aliquid polliceretur,quẽ Fabricius vinctũ reduci iuſſit ad dominũ ſuum regẽ Pyrrhũ,eiq; dici quæ contra caput eius medic⁹ proditor ſpoſpõdiſſet.Tunc rex admiratus eum,fertur dixiſſe. Ille eſt Fabricius,qui difficilius ab honeſtate,quã ſol a curſu ſuo, auerti poteſt.Tunc rex Pyrrhus ad Siciliã profectus eſt.Fabricius victis Tarentinis,triumphauit.Sed Pyrrhus ad patriã rediens, apud Argos ciuitatẽ Græciæ,eſt occiſus.Apud Iudæos hoc tempore, põtifex maximus Simon Oniæ filius claruit,cui cognomentum Iuſtus fuit. Eo tẽpore pluribus in locis de fontibus cruor fluxit,& de nubibus in ſpecie

Pyrrus fugatus,

Py-rhus de Fabricio.

Simon põt. max. Iudæorum.

Prodigia.

pluuiæ

pluuiæ lac deſcendit. Anno quadringenteſimo ſeptuageſimo.vij. cum iam clarum vrbis Romæ nomen eſſet,arma tamen extra Italiã mota non fuerant. Vt igitur cognoſceretur,quæ copiæ Romanorũ eſſent, cenſus eſt habitus. Inuenta autẽ ſunt ciuium capita,ducenta nonaginta duo millia,trecenta triginta quatuor, quanquam à condita vrbe nunquã bella ceſſaſſent. Contra Afros bellum ſuſceptum eſt,& de illis in Sicilia primo,& ſecundo,triumphatũ eſt . Duillius etiã commiſſo prælio,ducem Carthaginenſiũ vicit.xxxij. naues cepit.xiiij.merſit,ſeptem milliahoſtium cepit,tria millia occidit,neque vlla victoria Romanis gratior fuit,quod inuicti terra, iam etiã mari plurimum poſſent. Inter hæc apud fluuium Bagradam Aulus Regulus,ſerpentem miræ magnitudinis occidit,cuius corium centum viginti pedum longitudinem habuit,Romãq; delatum,aliquandiu cunctis miraculum fuit. Hoc tẽpore,argẽteus nummus primum in vrbe Romæ ſignat⁹ eſt. Eodem tempore Afri commiſſo prælio cũ Romanis,Marcum Regulum Romanorum ducem, quẽ bello cœperant,petiuerunt vt Romã pergeret,& pacem à Romanis obtineret,ac permutationẽ captiuorum faceret. Ille Romã cum veniſſet,in ductus eſt in Senatum,ſed nihil quaſi Romanus agere voluit. Dixit enim ſe ex illa die,qua in poteſtatẽ Afrorum veniſſet, Romanũ eſſe deſiiſſe,& vt dictum confirmaret,vxorem ſuam à complexu remouit,& ſenatui ſuaſit,ne pax cum Afris fieret . Illos namque aſſeruit, tot caſibus ita fractos,vt nullam ſpem recuperationis haberent, dixitq; non vtile eſſe Romanis, vt tot millia captiuorum, propter vnum ſe ſenem,& paucos alios,qui ex Romanis capti fuerant,redderentur,itaque obtinuit. Nam Afros pacem petentes, nullus Romanorum admiſit. Nec poſt illam perſuaſionem, ad Carthaginenſes à Romanis compulſus eſt ille redire,quoniam Romani nitebantur eum vi detinere . Sed quia ille Carthaginenſibus iurauerat, iuramentum ſponte compleuit. Regreſſus Regulus reſponſum Romanorum nunciauit. At Carthaginenſes eum inauditis atque horrendis cruciatibus,necauerunt. Incluſum enim illum in anguſto ligno vbi ſtare cogebatur, clauiſque acutiſſimis vndique confixo, vt ſe in nullam eius patrem ſine pœnis atrociſſimis inclinaret, abſciſſis oculorum palpebris, per nimiam vigiliam necauerunt. Eodem tempore in Piceno flumine ſanguis effluxit, & apud Tuſcos, cœlum ardere viſum eſt,& nocte luce multa fulgente,tres ſimul lunæ apparuerunt.

Cenſus.

Serpens occeſus ab Aulo Regulo 120. pedum logitudene.

Fides Reguli,& auior in patriam.

Crudelitas Carthaginenſium in Regulum.

Prodigiæ.

Tres lunæ ſimul viſæ.

Cap. 12. De regibus Iudææ, qui post Amasiam regnauerunt. Anarchia.

His itaque breuiter expeditis, ad Iudaicam historiam reflectendus est stylus. Post præfatum igitur Amasiã regem Iudæ, mãsit populus sine rege .xiij. annis, quod probatur per libros regum, & p collationẽ annorũ regũ Iudæ & regum Israel. Deinde regnauit Ozias .lij. annis, & post eum Ioathã, xvj. annis. Hic ædificauit portam domus domini, quæ in actibus Apostolorum Speciosa vocatur, ab Hebræis porta Ioathã, ab alijs, Turris gregis. Hac etiam tempestate prophetauerunt in Iudęa, Osee, Amos, Esaias, & Ionas. Porro post Ioathan regnauit Achaz .xvj. annis. Post Achaz Ezechias .xxviij. annis. Cuius anno .vj. Salmanassar rex Assyriorũ descẽdens in Samariã, transtulit .x. tribus Israel, & fecit eos accolas in terra Assyriorũ, & eos, qui dicebantur Chusæi, introduxit pro eis in terrã ipsorũ. Qui vero seruire cœperunt ibi diis alienis, immisit eis dñs leones, qui deuorarẽt eos. Quod cũ rex Salmanasser cõperisset, misit vnũ de sacerdotib⁹ captiuis, qui legis Israeliticæ doctrinis eos imbueret & ad cultũ dei terræ illi⁹, eos cõuerteret, si fortè ab eis hæc molestia, siue maledictio hac medela, recederet. At illi quidem pẽtateuchum Moysi recepũt, sed deos patrũ suorũ nõ deseruerũt: imo postmodũ in monte Garizim altare statuentes, tẽplũ, q̃ erat Hierosolymis, quò ire, & sua deo vota persoluere, lege præceptum erat, nunquã ingredi voluerunt. Et hos Samaritanos à Samaria legim⁹ appellatos, a quorum commercio Iudei prorsus abstinebant. Porrò anni quib⁹ diuisus est popul⁹ Israel à Iuda, & à domo Dauid, sunt trecẽti sexaginta. Super Iudã vero, post Ezechiam regnauit Manasses .lv. annis. Post Manassen Amõ duobus annis. Post Amon Iosias, xxxi. annis. Hic congressus est, cũ Nechao rege Aegypti, & occisus est in cãpo Mageddo. Hac vtiq; tẽpestate prophetauerunt in Iudæa Ieremias, Olda, & Sophonias. Sed & post Iosiã, regnauit in Iudæa Ioachaz tribus mensibus. Quibus nondũ expletis. Nechaus memoratus rex Aegypti veniens in Hierusalẽ, cœpit Ioachaz, & duxit eum in Aegyptũ, & posuit super regnũ eius Eliachim, quẽ vocauit Ioachim, siue Iechoniam, filium Iosiæ. Condemnauit autẽ Iudæam centum talẽtis argẽteis, & talẽto auri. Anno quoq; regni Eliachim .xj. Nabugodonosor rex Babilonis venit in Hierusalem, exigens ab eo tributum, quod Aegyptiorum regi soluere solitus erat, quod ille tribus annis reddere non erubuit. Tertio vero anno, audiens Aegyptios contra Babyloniam dimicaturos, soluere distulit. Vnde Nabugodonosor, sicut rebellem, eum interfecit, & tria millia virorum

Iuda

Iuda captos in Babyloniã duxit,inter quos erat propheta Ezechiel adhuc puer.Tunc etiã conſtituit eis regẽ Ioachim,qui & Iechonias nominatur.Quem Iechoniã,non multis diebus interiectis,Nabugodonoſor,vndecimo videlicet anno regni,venientem ſibi obuiã cũ matre,& cum quibuſdã de populo,cepit, & duxit in Babyloniã, conſtituitq; pro eo ſup Iudã & Hieruſalẽ, Sedechiã patruum eius, quẽ & vocauit Mathanian.Sed & hic Sedechias nõ multo poſt,cõtra Nabuchodonoſor rebellare cœpit, qui adiurauerat eum p dominũ, & contra munificũ largitorẽ hoſtiliter agebat. Et tunc ſecũdò reuerſus eſt Nabuchodonoſor, xj.videlicet anno regni Sedechiæ,& duxit illum in Babyloniam captiuum, & murum ciuitatis euertit & templũ exuſſit, & vniuerſa vaſa domus domini ſecũ aſportauit,& poſuit in tẽplo dei ſui.Daniel quoq; & .iij.pueri.Ananias,Azarias,& Miſael,qui erant de genere regio, captiui ducti ſunt, quos ſua liberalitate eruditi fecit Nabuchodonoſor prouincialib⁹ literis,pariter & Chaldæis.Ignis etiã altaris holocauſtomatũ ſublatus eſt à ſacerdotib⁹,& in profundo ſiccoq; puteo abſcondit⁹,& diligenter ibi tutat⁹.Tunc & Ieremias propheta fecit comitari ſecũ tabernaculũ fœderis,& Arcã,& Altare incenſi vſq; in montẽ Abarim vbi quondã aſcenderat Moſes,vt videret domini hæreditatẽ Inuenitq; ibidem Ieremias ſpeluncã,& intulit ea illuc,offerens ſacrificium conſummationis templi.Obſtruxit deniq; oſtium ſpeluncæ,& latent ibi hæc omnia vſq; in præſentẽ diem. In Arca autem continebantur vrna aurea habens manna,& virga Aarõ,quæ frõduerat, & tabulæ teſtamenti.Mãſit ergo regnũ Iudaicæ gentis,vſq; ad præſentem templi vaſtationem ac euerſionem,annis nongentis quatuordecim &,vj.menſibus,decemq; diebus.Quam vaſtationem non tam ſua præſentia legitur Nabugodonoſor peregiſſe,quã p Nabuzardan principem militię ſuæ Ipſe enim poſt regreſſionem regis in Aegyptũ,ab eo trãſmiſſus,templũ penitus euertit, & murũ ciuitatis ſubruit,& populũ qui ibidem remãſerat,in Babyloniã captiuũ duxit.In eodem Sedechia,terminatũ eſt regnũ,in quo ſecundum Ioſephum regnatum eſt annis quingentis & quatuordecim,& menſib⁹ ſeptem,& diebus decem,ſecundum vero librum regum, nõ plenè quingenti,Ab ædificatione templi,fluxerãt anni.cccc.lxxx. & menſes.vj.& dies.x.Ab egreſſu populi de Aegypto,mille &.lxxij,& mẽſes vj.& dies decem.Deinceps cura rerum gerendarum ſub ſacerdotibus fuit,in reditu à captiuitate,niſi quòd circa tempora Chriſti,

Finis Regni Iudeorum.

pauci fuere reges, qui inferius post sacerdotes sunt annotati.

Cap. 13. De sacerdotibus quarte ætatis,

SAcerdotes in hac mundi ætate quarta,vt refert Egesippus,fuere sexdecim,Abiathar,Sadoch,Achimaas,Azarias, Eleezer,Oziel, Ioiada,Azarias,Amarias,Achitob,Sadoch,Sellum, Helchias, Azarias,Saraias,Iosedech. Isti non solum sacerdotes, sed principes sacerdotum dicebantur,per annos trecētos &.xxx. Nam euersum est templum anno.cccc.atq; tricesimo,à conditione sua.

Cap. 14. De Sibilla priamidis filia nobili Prophetissa.

FVit etiam Sibilla Priamidis Regis filia,matre nomine Hecuba, vocata est autem Grece Tyburcina,Latine vero Albunea. Hæc circuiēs diuersas oriētis partes,predicauit in Asia,Macedonia, Herostaia, Pāphilia,Agalguldea,Cilicia,& Galacia.Cumq; hāc mūdi parte vaticinijs suis illustrasset, inde venit Ethiopiā,Gabaō,Babiloniam,Affricam,Libiam,Pentapolim,Maritimam,& Palestinā. Per omnes has prouincias(spiritu prophetiæ impleta) prophetauit & bonis bona:& malis mala,prout dominus ordinauerat.Scimº que; quod in preconijs suis vera annunciauit,& quæ in nouissimis erant ventura predixit.Audientes igitur Romani famam eius,nunciauerunt hec omnia imperatori.Mittens ergo Imperator, decernēte senatu,ad eam Legatos, cum magno honore vocatam,fecit eam adduci Romam.Factum est autem tunc temporis, quod centum viri ex Senatu Romano viderunt somnium admirabile,vnum & idem singuli,& simul vna nocte,Videbant autem in noctis visione nouem esse soles in celo, qui sigillatim diuersas in se figuras habebant.Primus erat splendens & fulgens super omnem terrā. Secundus splendidior & maior, egregiam habens claritatem. Tertius, sanguineo colore flammigerans,igneus & terribilis,ac demum satis splendidus. Quartus sanguine rubicundus, quatuor ex eo itenera erant versus meridiē radiantiantia. Quintus tenebrosus, & ianuas habens sicut in tonitruo tenebroso. Sextus tenebrosus,habens aculeum,sicut stimulum scorpionis. Septimus tenebrosus & terribilis & sanguineus,tetrum habens gladium. Octauus effusus, & sanguineum habens in medio colorem. Nonus tenebrosus,vnum habens tantum radium fulgentem.Cumq; Romam ingressa esset Sibilla, Romani eam videntes mirabantur nimiam pulchritudinem eius:erat enim facie uenusta, corpore elegans, gestu matura,affluens eloquentia,auditoribus suis dulce prebens eloquium cum discreto documento.Venientes autem viri, qui somnia viderant,(audita celebri fama eius)dicunt ad eam.Magistra & domina,

per

per magnam corporis tui pulchritūdinem, & mentis tuæ ſapientiã, necnon et oris tui eloquentiã,quã nunquã in aliqua mulierum inue nim⁹,te deprecamur,vt quoddã mirabile ſomniũ,quod nos omnes, ſcilicet centum,vna nocte vidimus ſigillatim, ediſſeras & manifeſtes, quidq; futurum premonſtret aperias. Reſpondens glorioſa virago,dixit ad eos: Non eſt equum in ſterquilineo & in loco diuerſis contaminationibus polluto,ſacramentum detegere. Erat enim poſtquam prædictũ ſomnium ſeriatim audierat, ſpiritum habens commotum,& præ nouitate ſtupefactum.Porro, venite & aſcendamus montem Auentinũ, & ibi prænunciabo quæ futura ſunt ciuitatibus Romanis. Et fecerunt ſicut dixit:et iterum ſciſcitabatur virago ab eis viſiones,ipſi vero recitantes, a prius dictis non exorbitarunt.At ipſa. Nouem ſoles,quos vidiſtis, diſſimilis vita erit in filiis hominum.

PRimus ſol prima generatio eſt,& erunt homines ſimplices, clari,amantes libertatem,veraces,manſueti,benigni, conſolatores pauperum,ſatis ſapientes. Secundus autem ſol, ſecunda generatio eſt,& erunt homines ſplendide viuentes,creſcentes, deum timentes, ſine malitia in terra conuerſantes. Tertius ſol tertia generatio eſt,et exurget gens contra gentem,& multæ pugnæ erunt in Roma. Quartus autẽ ſol quarta generatio eſt,& erunt homines,quod verum eſt,abnegantes,& in illis diebus exurget mulier de genere Hebræorum, nomine Maria,habens ſponſum nomine Ioſeph, & pariet,& erit virgo ante partum,virgo poſt partum. Qui ergo naſcetur ex ea,erit verus de⁹ & verus homo,prout prophetæ prædicauerunt:adimplebit legem Iudeorum irreprehenſibiliter, & adiunget ſua propria in ſimul, & regnabit in ſecula ſeculorum. Amen. Naſcente autem eo, exercitus Angelorum a dextris & a ſiniſtris erunt,dicentes,gloria in excelſis deo,& in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Eo autem baptizato in aqua a Iohanne præceſſore ſuo:veniet vox de ſurſum dicens,hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene cõplacui,ipſum audite.Erant autem ibi ex ſacerdotibus Iudeorũ audientes hec verba, & indignati dixerunt ad eam. Iſta terribilia ſunt,ſileat hæc regina:Reſpondens Sibilla,dixit: O Iudei neceſſe eſt ita fieri,ſed vos non credetis in eum.Nos inquiunt non credimus,quia verbum ſuum et teſtamentum ſẽpiternũ dedit ſanctis patribus noſtris,vt non auferat manum ſuam a nobis.Reſpondens eis iterum dixit,deus cœli genitus eſt filius virginis, vt ſcriptũ

Cap. 15. Reuelatio ſomniorum Cẽtum Romanorum, quam Sibilla Regina manifeſtauit ſpiritu Prophetiæ.

eſt,qui ſimilis erit patri ſuo,& per ætatem vt infans creſcet,& inſurgent in eum Reges & principes terræ.In dieb° illis erit Cæſari Auguſto Regnum,& regnabit in Roma, & ſubijciet ſibi omnem terram.Poſt hec conuenient ſacerdotes Hebræorum cõtra ipſum dominum & hominem,cuius nomen erit Ieſus, quia multa ſigna faciet inaudita,nec prius viſa,& comprehendent eum, & dabunt ei alapas manibus infeſtis, & in ſacro vultu expuent venenata ſputa: dabunt autem verbera ſuper ſanctum dorſum eius, et colaphos accipiens tacebit. Ad cibum autem fel dabunt, & ad ſitim acetum,& tandem ſuſpendent eum in ligno,& occident, & hec nihil valebunt eis:quia die tertia reſurget,& oſtendet ſe diſcipulis ſuis.& ipſis videntib° aſcendet in cœlum, & regni eius non erit finis. Dixitq; principibus Romanorũ.Quintus Sol quinta generatio eſt, & eliget ſibi Dominus Ieſus duos Piſcatores de Galilea,& propria lege docebit eos, dicens. Ite,& doctrinam quam accepiſtis a me docete omnes gentes, & per.70. & duas linguas inſtruite omnes gentes.Sextus autem Sol eſt ſexta generatio, & expugnabunt hoſtes iſtam ciuitatem annos tres & menſes tres. Septimus autem Sol ſeptima generatio eſt,& exurgẽt homines,& multas facient p-ſecutiones in terra Hebræorum propter Dominum. Octauus autem Sol octaua generatio,& erit Roma in preda & deſertatione,& pugnantes vlulabunt in tribulationibus & doloribus,dicẽtes, putas ne viuemus ante partus fiet. Nonus Sol nona generatio:& exurgent principes Romani in perditionem multorum. Tunc exurgent duo reges de Syria, & exercitus eorum augebitur innumerabilis, ſicut arena maris, & obtinebunt Ciuitates & regiones & terras Iudeorum vſq; ad Macedoniam, & tunc erit multa effuſio ſanguinis.Omnes timebunt in aduentu eorum,& diſperdent Orientales.Et poſt hec ſurgent duo reges de Aegypto, & expugnabunt quatuor reges,& occident eos,& omnem exercitum eorum, & regnabunt annos tres & menſes ſex.Et poſt illos ſurget Rex per .C.nomine,potens in prælio & regnabit annis.30.& edificabit domino templum, & legem adimplebit, & faciet iuſtitiam in terra propter dominum.Et poſt eum ſurget alius,et regnabit paucis temporibus,& expugnabunt eum barbaræ gentes, & occident eum. Poſt hunc vero erit Rex per.B.nomine, & de.B.procedet Andon Rex,& de Andòn procedet alius.A.& de A.egredietur tertius.A. & de hoc generabitur quartus.A.& erit bellicoſus nimis, & præliator

ator victorioſus. De ipſo autem generabitur Rex per. R. nomine, & de. R. naſcetur. L. & poteſtatem habebit ſuper decem & nouem reges. Et poſt hos ſurget Salicus rex de Francia, nomine per. R. Ipſe erit magnus & pijſſimus, potens & miſericors, & faciet iudicium & iuſticiam pauperibus: tanta namq; virtutis gratia erit in eo, vt per viam gradiens cacumina montium & arborum inclinentur ante eum, aqua etiam in occurſum eius tardabit, ſimilis autem imperio Romano ante eum non fuit rex, nec poſt eum futurus erit. Et veniet poſt eum Rex per. L. nomine, & poſt hunc regnabit. B. viginti & tres annos ſuper terram. Et de. B. egredietur. A. & ipſe erit fortis in prælio & bellicoſus, & dum multum ierit per aquã & terram, non dabitur in manus inimicorum, & morietur exul extra regnum, & anima eius in manu dei. Tunc exurget alius per. V. nomine, ex vna parte Salicus, & ex altera Rex, ex altera Lõgobardus, & ipſe poteſtatẽ habebit in terra, & contra pugnãtes inimicos morietur. Et in diebus illis erit vnus per O nomine, & ipſe potentiſſimus, & fortis, & bonus, & faciet iuſticiam pauperibus, & recte iudicabit. Et de ipſo O. procedet alius. O. potentiſſim⁹, & erunt ſub eo pugnæ inter Paganos & Chriſtianos, & ſanguis eorum effundetur, & cor eius in manu dei, & regnabit annis ſeptem. Et ex ipſius muliere naſcetur alius rex per. O. nomine: hic erit ſanguinarius & facineroſus & ſine fide & veritate, & ꝑ ipſum multa mala erunt, & multa effuſio ſanguinis, atq; deſtructæ ipſius poteſtate erunt vrbes. In aliſs namque quam in ipſius regionib⁹, tribulationes erunt multæ, & multa prælia. Tunc exurget gens contra gentem in Capadocia, & Pamphilia, captiuabunturq; gentes in ipſius tempore, eo quod non introierit per oſtium in ouile: hic namque regnabit per annos quatuor. Et poſt eum ſurget rex per. H nomine, & ſimiliter in diebus illis erunt multæ pugnæ: Syriam expugnabit & Pentapolim obtinebit captiuando eam, ipſe rex ex genere Longobardorum. Tunc exurget rex per. C. nomine, & expugnabit Longobardos & erunt prælia & pugnæ. Ipſe autem rex Salicus erit fortis et potens, ſed paucis tẽporibus durabit regnum eius. Tunc exurgent Agareni, & tyranni, & captiuabũt Tarẽtum, & Barro, & ciuitates depredabũtur, & volentes Romam venire ſeuient, nec erit qui reſiſtat eis, niſi deus deorum dominus dominantium. Tunc venientes Iudæi Perſidam, diſperdẽt illã, ita vt nõ recuperentur ciuitates quas depredabuntur: & accurrentes Perſi ponent tentoria iuxta foſſã verſus Orientẽ, & expugna-

expugnabũt Romam,& obtinebunt pacem pauliſper. Et intrabit belligerator rex Græcorum,& deſtruet tẽpla Idolorũ nomine Ierapolim,& venient Locuſtæ & Brucus,& comedẽt arbores,& fructus Capadociæ & Ciciliæ,& fame cruciabũtur,& poſtea nõ erit amplꝰ. Et tunc ſurget alius rex Salicꝰ,vir fortis & belligerator, & indignabuntur contra eum multi vicini & potentes. Et in diebus illius tradet frater fratrem in morte,& pater filium:frater cum ſorore miſcebitur,& vna mulier conueniet alteri,pater & filij,& tota familia,deteſtanda operabuntur in terra, ſenes cum virginibus cubabunt, & & ſacerdotes mali cum deceptis puellis,epiſcopi malefactorum ſectatores erunt,& fiet effuſio ſanguinis in terra,& templa ſanctorum polluentur,& erunt in populo fornicationes immũdæ,& ſcelus Sodometicum:ita vt viſio eorum in cõtumelijs appareat, & erunt homines raptores,contumelioſi,odientes iuſticiam,& falſitatem amãtes,& iudices Romani immutabuntur: ſi hodie adiudicantur, alio die immutabuntur propter pecuniam accipiendam, & non iudicabunt rectum ſed falſum. Et erunt in diebus illis homines periuri,rapaces,& amantes munera falſitatis,& deſtruetur lex & veritas,& fient terræ motus per loca diuerſa, & Inſularum ciuitates & regiones demergentur, & erunt per loca peſtilentiæ hominum, & terra ab inimicis deſolabitur,& non prꝙualebit eos conſolari vanitas eorum.Poſt hęc autem ſurget rex per.H.nomie, ſub cuius tempore bella erunt,& duobus annis regnabit. Et poſt hunc ſurget alius rex per.A.nomine,et veniens obtinebit regnum aliquanto tempore,et veniet Romam et captiuabit eam, et non mortificabitur anima eius in manus inimicorum ipſius. In diebus vitæ ſuæ erit bonus,& magnus,et faciet iuſticiam pauperibus et viuet longo tẽpore.Poſt hunc ſurget alius rex per.H.nomine, et de ipſo.H,procedent duodecim.L, et erit genere Longobardus et regnabit per centum annos.Et poſt eum ſurget rex alius per H.nomine de Frãcia.Tunc initium dolorum erit,quale non fuit ab initio mundi,et erunt in diebus illis pugnæ et tribulationes multorum, effuſio ſanguinis,et terræ motus per ciuitates & regiones, & multæ captiuabuntnr,& non erit qui reſiſtat inimicis, quia tunc deus iraſcetur terræ.Roma erit in percuſſione & gladio,expugnabitur, & erit deprehẽſa in manu ipſius Regis.Et erunt homines rapaces,cupidi,tyrãni, odientes pauperes, oppremẽtes inſontes, & ſaluãtes nocuos, et erunt iniuſti,nequiſſimi,et damnatores,exterminijs captiuabuntur

tur,et non est in terra qui eis resistat, aut eruat eos propter malicias eorum et cupiditates.Et tunc exurget rex Græcorum cui nomen erit Constans, et ipse erit rex Græcorum & Romanorum. Hic erit statura grandis, aspectu decorus. vultu splendidus,per singula mẽbrorum lineamenta decenter compositus,& ipsius regnum.112. annis terminabitur.In illius ergo diebus erunt multæ diuitiæ,& terra abundans dabit fructum suum, ita vt tritici modium denario vno vennudetur,modium vini denario vno,modium olei denario vno. Et ipse erit rex scripturam habens ante oculos suos. Rexq; Græcorũ & Romanorum omnia sibi vendicabit de regnis Christianorũ. Omnes ciuitates & insulas devastabit rebellium, & vniuersa templa Idolorum destruet,& omnes paganos ad baptismum conuocabit,& per omnia tẽpla crux Christi Iesu erigetur. Tunc nãq; peueniet Aegyptus Ethiopiam manus dare deo.Qui vero crucem Iesu Christi non adorauerint,gladio punientur.Et cum completi fuerint.170.anni,Iudei conuertentur ad Iesum,& erit omnibus sepulchrum eius gloriosum.In diebus illis saluabitur Iuda,& Israel habitabit confidenter.

Cap. 16. De Antichristo.

IN illo tempore surget princeps de tribu Dan, qui vocabitur Antichristus,hic erit filius perditionis,& magister erroris,plenitudo malitiæ,qui subuertet orbem,& faciet prodigia & signa magna per falsas simulationes,deludetq; multos per falsas simulationes, & artem magicam:ita vt ignem de cœlo mittere videatur, & minuentur anni sicut menses,& menses sicut septimanæ,& dies sicut horæ.Et tunc ab aquilone spurcissimæ exurgẽt gentes (quas Alexander inclusit) Gog & Magog. Hij sunt.22.reges, quorum numerus sicut arena maris. Cum autẽ aduenerit rex Romanorum, conuocato exercitu debellabit eos,& prosternit vsq; ad interuecionẽ.Et postea veniet Hierusalem,& ibi deposito capitis diademite & omni habitu regali, relinquet deo patri regnũ,& Christo filio eius. Regnãte autẽ eo egredientur duo viri clarissimi Helias & Enoch ad anunciandum aduentũ domini Christi:& Antichristus occidet eos.& post tres dies a domino resuscitabuntur.Tunc erit persecutio magna, qualis nec fuit antea, nec postea subsequetur.Abbreuiabit dominꝰ dies illos propter electos,& in virtute domini occidetur Antichristus in monte Oliueti a Michaele Archangelo.Cum hæc Sibilla & alia multa prediceret futura Romanis,quibus etiam signis ad iudicandum venturus est dominus,vaticinando innotuit dicens.

Iuditij

De Iudicio.

Acroſtichis. Auguſtinus de ciuitate dei. Lib. 18. Cap. 23.

I uditij ſignum tellus ſudore madeſcet.
E cœlo rex aduenier per ſecla futurus:
S cilicet vt carnem preſens et iudicet orbem.
V nde Deum cernent incredulus atq; fidelis.
S ic animæ cum carne aderunt, quas iudicet ipſe:
C um iacet incultus denſis in vepribus orbis,
H as vret terras ignis, pontumq;, poiumq;.
R eijcient ſimilachra viri, cunctam quoque gazam.
I nquirens tetri portas confringet auerni.
S anctorum ſed enim cunctæ lux libera carni
T radetur ſontes æterna flamma cremabit.
O ccultos actus retegens, tunc quiſq; loquetur.
S ecreta atq; deus reſerabit pectora luci.
T unc erit & luctus, ſtridebunt dentibus omnes.
H orrebit cœlum, lunaris ſplendor abibit.
E ripitur ſolis iubar, & chorus interit aſtris.
O btundet colles, valles extollet ab imo.
S ic erit in rebus nil vel ſublime, vel altum.
I am montes campis æquantur, cærula ponti
O mnia ceſſabunt, tellus confracta peribit.
S icceſſent fontes, torrebunt flumina flammis.
S ed tuba tunc ſonitum triſtem demittet ab alto
O rbe, gemens facinus miſerum varioſque labores,
T artareumq; chaos monſtrabit terra dehiſcens.
E t coram hic domino reges ſiſtentur ad vnum.
R ecidet è cœlis ignisque, & ſulphuris amnis.

Hæc de Chriſti natiuitate, paſſione, reſurrectione, acq; ſecundo aduentu in Græcis verſibus dicta, ſic in capitibus inueniuntur habere ἰησους χριστὸς θεοῦ σωτὴρ, quod in tranſlatis in latinum apparet, niſi quod Græcarum literarum proprietas non adeo potuit obſeruari.

Lactantius lib. 1. Cap. 6.

SIbillæ dicuntur generaliter omnes fœminæ vates ex lingua Græca: Nam σιοὺς æolico ſermone, deus. βουλὴν Græci mentẽ vel cõſilium dicunt, quaſi dei mentẽ. Proinde igitur quia diuinã voluntatẽ interpretari ſolebãt, Sibillæ dictæ ſunt. Sicut autẽ omnes viros prophetantes prophetas ac vates dicimus, ita omnis fœmina prophetãs Sibilla dicitur. Decem autem Sibillæ aptis autoribus fuiſſe traduntur.

tur. Quarum prima de Persis fuit. Secunda Libica. Tertia Delphica, in tẽplo Delphi Apollinis genita, quæ Romana bella vaticinata est. Quarta Cumæa in Italia. Quinta Erythrea, nomine Eriphila in Babilone orta, quæ græcis ylion petẽtibus vaticinata est perituram esse Troiam, & Homerum mendacia scripturum. Sexta Samia, quæ femonote dicta est. Septima Cumana nomine Almathea. Octaua, Hellespontica in agro Troiano nata, quæ scribitur Salonis & Cyri fuisse tẽporibus. Nona Phrygia, quæ vaticinata est Ancyrę. Decima Tyburtina nomine Albunea. Quarum omniũ carmina efferuntur, in quibus de Deo & Christo & gentibus scripsisse manifestissime comprobantur. Celebratior autem inter ceteras Erythrea quæ Græce Tyburtina dicta est (sicut prælibatum est) fuisse perhibetur. Quã eo tempore vaticinatam nõ nulli ferunt, quo Roma primo floruisse comprobatur, quum videlicet Achaz vel, sicut alij dicunt, qui ei successit Ezechias in Iudęa regnauit, hęc sane de Christo quædam manifesta conscripsit, vt prænotatum est. Cuius carmina vir clarissimus & famosus interpres Flaccianus, in quodã Græco codice ostendit, ita in capite habẽtia ιησοῦσ χριστὸσ θεοῦ υἱὸσ σωτὴρ. Quod est Latine Iesus Christus dei filius saluator, hij autem versus, quorum primæ literæ hunc sensum reddũt, sicut eos quidam Latinis, (scilicet D. Aug.) & stãtibus versibus est interpretatus, prædicauit & ostendit. Præter tamen omnes istas ferunt quandam fuisse Sibillam, quæ ab omnib° despectum & conculcatum lignum crucis diu in Hierusalem despicabiliter acceptum adorans venerata est.

Hic terminatur quarta ætas, habẽs secundum Hebræos annos. cccc. lxxiij. Secundum septuaginta interpretes. cccc. lxxxiiij. Incipit ætas quinta, nono videlicet anno regni Nabugodonosor regis Babylonis, qui vixit post hanc euersionem annis. xxv.

Descriptio Babyloniæ.

FActa, vt dictum est, tẽpli domini euersione, simul & populi Hebræorum in Babyloniã eductione, mãserunt ibi annis septuagin- Cap. 1.

ta,poſt quos prophetauerat Ieremias, Iudæorum captiuitatem eſſe ſoluendam.Quo tempore, regnauerunt poſt Nabugodonoſor in regno Perſarum, quatuor reges, ſcilicet Euilmerodach, Laboſardach,Egeſar,& Balthaſar,nec fuit Iudæis ſpes vlla euadendi de Babylonia,quæ tunc cunctis vrbibus fortior,opulentior, atq; ſublimior erat.Huius enim ambitus circumueniebatur ſtadijs quadringẽtis & octoginta ſex.Erat etiam in campi planicie, & caſtrorum facie mœnibus paribus per quadrum diſpoſita. Murorum vero eius latitudo erat cubitorum quinquaginta, habens altitudinem quater tantam,à fronte quoq; murorum centum æreæ portæ Per medium autem eius Euphrates fluuius tranſcurrebat, & extrinſecus per circuitũ foſſa late patens,vice amnis, circũfluebat. Arx autem,quæ intus imminebat,eſt illa turris,quæ poſt diluuium à Nemroth,gigante famoſiſſimo,cœpit ędificari,habens in altum quinq; millia paſſuum,& centum ſeptuaginta quatuor. Latitudo autem eius quatuor millia paſſuum tenere dinoſcitur. Erant præteria aliæ domus intra eandem vrbem,quater geminæ habitationis,nimia proceritate mirabiles,vnde de humana virtute deſtitui poſſe incredibile videbatur.Aduen erat illuc Crœſus rex Lydiorũ,famoſus opibus, vt auxiliaretur Babyloniſs,cum aliſs regibus & principibus multis.Et cum ſeptimum decimum Balthaſar regni ſui compleuiſſet annum,irritam putãs pollicitationem Ieremiæ, qua prædixerat vſque ad annum ſeptuageſimum,captiuitatem Iudæorum eſſe ſoluendam, exhiberi fecit in menſa ſua,vaſa templi domini,& contra ius fasq; bibit in eis.Sed huius criminis pœnas Cyrus, nepos Aſtyagis regis, diuino admonitus oraculo luit.Nẽpe educat⁹ apud Perſas, cũ adoleuiſſet,cõgregata Perſarum valida manu,auunculo certamen indixit, et facta congreſſione,illius exercitum fudit,& ipſum Aſtyagem cepit.Sed nihil ei præter regnum abſtulit.Itaq; Cyrus iſte dignitatẽ Medorum ad Perſas tranſtulit,& Syriã,Scythiamque ſibi ſubiugauit,quibus patratis Babyloniam obſedit. Sicque Cyrus iſte ſecundũ vaticiniũ Eſaiæ prophetæ,qui dudum hæc figura prædixerat, regis & contritum exercitum effugauit,& vrbem intrauit. Quã poſtquã diſponere cœpit,laxata Hebræorum captiuitate, fermè quinquaginta millia hominũ regredi ꝑmiſit in Iudeã,reddẽs eis vaſa tẽpli domini aurea & argẽteà,v.millia quadragĩta.Ioſedech quoq; de genere Aarõ ſacerdotẽ,qui fuerat cũ patrib⁹ abduct⁹,redire mandauit, vt ritus veteris ſolẽnitatisꝑ aſſueti ſacerdotis ſciẽtiã reformaretur At illi venientes

Babyloniæ deſcriptio.

Turris Babell.

Balthaſar.

Cyrus.

nientes

nientes in Hieruſalē, cœperunt reædificare tēplum domini. Sed Samaritanis impediētibus, intermiſſum eſt opus, donec cōſumaretur ſub Dario, anno ſecūdo regni eius. Et notandū eſt, quia illo eodēq; tempore, quo à Cyro eſt Babilonia capta, Roma à pretextati regis Tarquinij ſuperbiſſima dominatione liberata eſt. Porrò à rege Cyro potentiſſimo, ſuperbia antiquæ Babyloniæ vindicata, ædificauit ibi hanc, quæ nunc incolitur Babyloniā, abominatus omnem illius veteris Babylonię ſuperſtitionem, ſicque vetus Babylonia, ſecundum ſancti prophetæ Eſaiæ prophetiam, producta eſt in heremi vaſtitatem. Hac præterea tempeſtate, floruerunt in Iudæa Aggæus, Zacharias, & Malachias prophetæ. Porro Cambyſes Cyri præfati regis filius, ſecundus Nabugodonoſor appellatur. Sub hoc etiam factum eſſe putatur, quod Iudith hiſtoria continetur. Quo decedēte, regnauerūt Magi duo. viij. annis. Et his interēptis, Darius Antipaſtis filius, rex eſt conſtitutus, qui Cyri regis filiā in matrimoniū ſuſcepit, & regalibus nuptijs ſibi regnum firmauit, ita vt non tam in extraneum regnū tranſlatū, quā in familiā Cyri videretur eſſe reuerſum. Et huius Darij, ſicut pręmiſſum eſt, anno. ij. completa eſt tēpli ædificatio, quadrageſimo ſexto videlicet anno poſtquā cœpit ædificari. Vnde Iudæi, euangelico ſermone, domino dixiſſe referuntur quadraginta & ſex annis ędificatū eſt tēplum iſtud. &c. Dario vero, Xerxes filiꝰ eius ſucceſſit. Cuiꝰ imperij anno ſeptimo, Eſdras ſcriba legis dei, aſcendit de Babylonia in Hieruſalem, referens ad templū domini ſacras pecunias argenti taléta ſexcēta quinquaginta, & vaſa argentea talentorum cētum, & vaſa aurea talentorum viginti, & celebrauit ſolēnitatem ſcenopegiæ. Remeauit etiā Nehemias, ipſiꝰ regis pincerna, de Suſis caſtro anno regni eiuſdē viceſimo, qui muros vrbis reædificauit, cum ſumma ſolicitudine.

Noua Babylon, per Cyrum ædificata.
Aggæus.
Malachias.
zācharias.
Cambyſes.
Hiſtoria Iudith.
Magi. 2.
Darius.
Templi ædificatio.
Xerxes,
Eſdras.
Nehemias.

HIs temporibus, Cunedagio, Britonum regi, Rivvallo filius eius ſucceſſit, cuius tempore, tribus diebus pluuia ſanguinea cecidit ſuper terram. Huic ſucceſſit Gurguſtius filius eius, cui Siſillius, cui Iago Gurguſtij nepos, cui Kimarus filius Siſillij, cui Gorbodego. Huic nati ſunt duo filij, Ferrex ſcilicet, & Porrex, inter quos contentio facta eſt defuncto patre, quis eorum Britannia potiretur. Sed Porrex fratri parans inſidias, illum interfecit. Porro mater eorum cum huius rei certitudinem habuiſſet: propter mortem filij, ira vehementi incanduit. Nacta ergo tempus, quo Porrex ſopitꝰ fuerat, cum ancillis ſuis in multis eum fruſtis crudeliter mactauit.

Cap. 2
De regibus Britonum.
Pluuia ſanguinea.

Exinde ciuilis discordia multo tempore populum afflixit & regnum quinque regibus est submissum, qui se mutuis cladibus infestabant. Succedente tandem tempore, suscitauit probitas iuuenem quẽdam, filium scilicet Clothonis regis Cornubiæ, qui Dunvvallo Molmutius vocabatur. Qui, vt regnum patris suscepisset, insurrexit in reges Loegriæ, Cambriæ, & Albaniæ, illosq; interfecit, & deinde solus regnauit. Hic leges Molmutinas statuit, quæ vsq; hodie inter Anglos celebrantur. Statuit præterea, vt tẽpla deorum, & ciuitates, talem haberent dignitatem, vt quicumque fugitiuus, siue reus ad ea confugeret, securus inter hostes sineretur abire. Statuit etiam, vt araturæ colonũ & viæ, quæ ad tẽpla prædicta, siue ad ciuitates ducebãt, eadem lege firmarentur. Deinde, cum quadraginta annis regnũ in pace tenuisset, defunctus est, & in vrbe Trinouantum, propè templum Cõcordiæ, quod ipse ad confirmationem legum cõstruxerat, est sepultus. Deinde duo filij eius, Belinus & Brennius, regnum inter se deuiserunt, ita scilicet, vt Belino Loegria, Cambria, & Cornubia, Brẽnio vero qui minor fuerat, Northũbria & Albania cesserũt.

Cap. 3. De regibus Persarum.

POst supradictum Darium Antipastis filiũ, regnauit in regione Persarum Xerxes rex potentissim⁹, & magnis opib⁹ affluentissimus. Iste in exercitu suo septuaginta millia armatorũ, & de auxiliaribus trecẽta millia Græciã expugnaturus, legitur habuisse. Naues etiã rostratas mille ducentas, & onerarias tria millia. Sed tanto agmini dux defuit. Nam semper in prælio postremus, & in fuga prim⁹ Xerxes apparuit, erat in periculis timidus, & vbi metus abesset inflatus, vnde ante experimentum belli, opibus magnis fretus, montes in planum æquabat, & maria pontibus onerabat, & immensas aquarũ voragines pmeabiles faciebat. Sed vbi ad angustias thermopylarũ peruenit, quà introitus in Græciã patet, turpiter deuictus est. Et cũ inde fuisset reuersus, terrestri naualique prælio superatus, etiã suis cõ tẽptui esse cœpit. Deficiẽte itaq; quotidie regis maiestate, Artabanus præfectus eius, in spem regni adductus, vesperi cum septẽ robustissimis filijs domum regiam ingressus, eum trucidauit, & regnũ eius sibi vendicauit. Artabano vero Artaxerxes Longiman⁹ successit. Hic imperij sui anno tertio, gentes Persis subiectas, cum satrapis & ducibus suis, per cẽtum & octoginta dies magnificis & accuratissimis epulis pauit. Regina quoque Vasti, vxor eius, mulierum conuiuium, splẽdide & opulentissimè celebrauit. Et dum rex reginæ pulchritudinem, inter suas delitias, suis conuiuis vellet ostendere, illam ad se

venire

venire præcepit. At illa fastu superbiæ tumens, ad eum venire contẽpsit. Qua de re rex ira commotus, illam deseruit, & Hester puellam Hebræam, quæ pulchritudine & gratia vultus omnes Babyloniæ puellas videbatur excellere, suo coniugio copulauit. Iste Artaxerces, totam Græciam bellis edomitam, & sibi vendicatam, discedere ab armis præcepit, denuncians pacis contradictorem morte puniendũ. Quod fecit, non vt genti pace cõsuleret, sed vt alijs bellis occupatus, ab eis quietus redderetur. *Post hęc verò, bellum ciuile apud Persas exortũ est, cum g Artaxerxes & Cyrus fratres, de regno ambigerẽt. Sed cum ediuersoambo fratres equis inuecti concurrentes dimicarent, Artaxerxes vulneratus est, sed equi velocitate morti exemptus, euasit. Cyrus vero, cohorte regia oppressus, finem certamnis fecit, & sic Artaxerxes regni sui potestatem fratricidio confirmauit. Hic etiã contra potentissimos Persarũ prefectos Pharnabazum, & Tysiphonem fœliciter dimicauit Aegiptum magno labore, suo subiecit imperio. Circa hos deniq; dies floruit Aristoteles philosoph⁹. Post Artaxerxem autẽ, regnauit Artaxerxes, qui cognominatus est Oethus.

*Huic succesit Darius Nothus, qui Longimani sororem duxerat vxorem.

g Hic fuit cognomẽto Mnemon, Darij filius, cui succesit in imperio.

Cap. 4. De discordia inter Belinũ & Brenniũ.

IN diebus illis, maxima orta est discordia, inter prædictos Britonum reges, Belinum & Brennium, eò q; vterq; totius insulæ monarchiã æstuabat habere. Belloq; hinc & inde indicto, tandẽ dispositis cateruis, conueniunt pugnaturi. Cum igitur multum diei decertando consumpsissent: victoria Belino cessit, & exercitus Brẽnij maxima pars cæsa, & residuũ in fugam pulsũ est. At Brennius vix elapsus, ad Gallos anxius cõfugit. Cumq; infortuniũ suum principibus regionis propalasset, petiuit auxilium, quo regnũ amissũ recuperare quiuisset. Porro cum sibi ab omnib⁹ auxilium negaretur, venit tandem ad Seginum Ducem Allobrogum, & ab eo honorificè susceptus est. Moram autem faciens apud ipsum in tantã familiartatem Ducis accessit, vt omnibus proceribus in curia præferretur. Erat enim in armis furens, in pace tranquill⁹, in mẽbris bene dispositus, in consilio expeditus, in arte venandi siue aucupandi sufficiẽter edoctus. Videns autẽ Dux tot probitates in vno homine vigere, statuit in animo vt vnicã, quã habebat, filiã sibi matrimonio copularet. Nec mora, maritatur puella Brennio, principesq; patriæ sub dũtur, soliumq; ducat⁹ largitur. Nec ann⁹ post elapsꝰ est, cũ suprema dies Ducis supueniẽs, ipsũ hac luce priuauit. Tunc Brenni⁹ principib⁹ patriæ thesaurũ Ducis affluẽter distribuẽs, gratiam omnium sibi prudẽter illexit, & quod ꝑ magno habebãt ꝑuinciales, in epulis

De probitate Brennij, et qualiter filiã ducis Allobrogum duxeuerit.

dís erat profuſus. Omnibus ítaq; ín amicítiã attractis, indícauit qualíter à fratre ſuo Belíno à Brítannía eiectus fuíſſet. Quod cum Magnates calluiſſent, promiſerunt ſe cum ípſo íturos, quocunque íllos cõ ducere affectaſſet. Nec mora, collecto grandí exercítu, mare ingreſſus eſt, ſecundíſque ventís euectus, ín Brítanníã applícuit. Díuulgato ípſíus ígítur aduentu, Belínus frater eíus, aſcíta totíus regní iuuẽtute, obuiã perrexít, cum illo prælium cõmiſſurus. Sed cum hinc inde ſtãtes cohortes, fere cõmíſceri íncepíſſent, accelerauit mater amborum, per diſpoſitas turmas íncedens, deſiderans filium vídere, quem multo tempore non aſpexit. Vt ergo ad íllum, quo filíus erat, peruenít locum, brachijs collo eíus iniectis, deſiderata oſcula ímprimebat. Deínde nudatís vberibus, ſermonem in hunc modum cum ſingultu díſſoluit. Memento fili chariſsime Brenni, memento vberum iſtorum, quę ſuxiſti, memento matris tuæ, cuius viſcera te, cum anguſtijs intolerabilibus ín lucem perduxerunt. Anxietatum igítur, quas pro te paſſa ſum, remíníſcens, petitioní meæ adquieſcens, fratrí tuo veníam concede, íramque ínceptam compeſce. Super hís ígítur, & alijs innumerabiliqus allegatíonibus maternis, Brẽnnius commotus, animũ ſedauit, & íllico galea depoſita, vna cum matre ad fratrem perrexit. Quod Belinus íntelligens, abiectis armis, in amplexus eiuſdem cum oſculo ruit, ſicque amici affecti, in vrbem Trinouantum ſeſe receperunt, vbi inito conſilio quid agerent, ſtatuerunt communem exercitum ín partes Gallicanas conducere, vt finitimas regiones ſuæ ſubijcerent poteſtati. Deínde emenſo anno traſſretauerunt ad Gallías, patriamque vaſtare ceperunt. Quod cum per nationes illas diuulgatum fuiſſet: cõuenerunt omnes Gallicaní príncipes in occurſũ, & prælium cõmiſerunt. At Brítones victoría potiti, Gallí, vulneratís, cateruis fugerunt. Quos Brítones & Allobrõges inſecuti ceperunt, & deditioni coegerunt. Munitis etiam caſtellis & vrbibus, Romam petierunt. Tantam enim militum multitudo comitabatur eos, quòd omnes prouincias, per quas tranſitum faciebant, tributum ſoluere cogebant. De iſtís fatríbus, hiſtoría Romanorum ſic refert. Trecẽta míllia Gallorum ad ſedes nouas quærendas profectí, ducíbus Belino & Brennio, Romam ínuaſerũt, ibique díu morati ſunt. Sed mille libras auri, præmiũ diſceſſionis à romanis ſuſcipientes, mox diuerſis agmínibus, alíj Græciam, alíj Macedoniam, alíj Thracíam petiuerũt & ſua prole, velut quodam examine, totam Aſiam replerunt. Tãtus deniq; terror Gallicí nomínís, & armorum, inuictaque fœlícitas erat in illís

Qualirum Brennius in Britaniam reuerſus in frenim ſuũ ſe vindicare volucrit.

Matris interuentu recõciliantur fratres.

Romana Hiſtoria.

in illis diebus,vt reges orientis ſine mercenario illorumexercitu,vlla bella gerere nõ præſumerent,neque pulſi à regno ad alios,quàm ad Gallos confugerent.Nõ enim aliter maieſtatem ſuam tutari,neque amiſſam recuperare ſe poſſe,niſi Gallica virtute,arbitrabantur. Itaq; in auxiliũ regis Bythiniæ euocati,regnum cũ eo,peracta victoria,diuiſerunt, eamq; regionem Gallogræciam cognominauerunt.

Aſt eſt Galatia.

Cap. 5.

ERant tunc Romæ,duo conſules, Gabius & Porſenna, quorum conſilio reſpublica regebatur. Qui vidẽtes,ſeuitiæ fratrũ, nemi nẽ poſſe reſiſtere,aſſenſu ſenatarũ venerũt ad illos,offerẽtes eis* dona plurima auri & argenti, anniſq; ſingulis tributũ ſoluere ꝓmiſerũt.Firmato itaq; fœdere,obſidibus ſũptis,regès in Germaniã cohortes ſuas duxerũt.Illisvero recedẽtibus,piguit Romanos prædicti fœderis,& reuocata audacia,Germanis in auxilium proceſſerũt.Quod cũ fratribus relatũ fuiſſet, inierũt cõſiliũ quomodo vtrumq; populũ debellare quiuiſſent.Habito igitur cõſilio,remanſit Belinus in Germania,pręliũ aduerſarijs illaturus.Brẽnius vero Romã adijt,vt ruptũ fœdus,in Romanos vindicaret.Diuiſis itaq; in hũcmodũ agminib⁹ Gabius & Porſenna cõſules, caſu inopinato, obuiauerũt Belino, & pręliũ cõmittere ſatagebãt.Nec mora,Romani põd⁹ pręlij ferre diutius nõvalẽtes,cũ fuga cãpũ deſeruerũt, Quos Belinus ſine pietate inſequens,trucidare nõ ceſſauit,donec ſuperueniẽte nocte,ſtragem inceptam perficere non valebant,Diſſipatis itaq; Romanis Belinus cũ victoia Romã adijt, vbi fratrem ſuum ciuitatẽ acriter inuadentẽ inuenit. Vt igitur cõmunem exercitũ confecerunt, vrbis mœnia proſternere nõ ceſſabat.Et vtmaiorẽ hoſtibus terrorem incuterent, ante portas ciuitatis obſides Romanorum, in patibulo ſuſpenderunt. Gabius interim & Porſenna conſules, reſociatis agminibus, mãdauerunt Romanis,vt matutinali crepuſculo de ciuitate exeuntes,hoſtes acriter inuaderẽt,& ipſi à tergo ſuperuenientes ſtragẽmo lirẽtur facere.Mane igitur factociues,à fronte & cõfulesà tergo impetũ fecerunt in allobroges, & Britones ex improuiſo, & cecideruntvtrinque multa millia armatorũ. At fratres crebras irruptiones faciẽtes,hoſtes retrocedere coegere.Tandẽ interfecto Gabio, & capto Porſenna,fratribus victoria prouenit,& ciuitas cum cõciuiũ opibus eorũ vſibus ceſſit. Remãſit igitur Brennius in Italia,& populũ inaudita tyrannide fatigauit.De quo etiam Lucanus poẽta eximius ſic dixit: *Tarpeiam cum fregerit arcem Brennius*,hoc eſt, Capitolium. Cuius actus cæteros,quia Romanæ illos declarãt hiſtoriæ, ne faſti-

* bona.

Romani tributarij.

Romani fœdifregi.

Romani victia Belino.

Obſides Rom.ſuſpenſi.

dium legẽtib⁹ ingererẽ,prætermittere curaui. Belinus vero in Britanniam reuerſus,cum tranquilitate patriam tractauit. Aedificauit autem vrbem,propè Sabrinum mare,ſuper flumen Vſcam Kaeruſc appellatã, quæ Demeciæ Metropolis fuit, quã multo poſt tempore Romani vrbem legionum dicebãt, eò ꝙ ibidem Romanæ legiones hiemare ſolebant. Fecit etiam in vrbe Trinouantum portam miræ pulchritudinis, quæ vſq; hodie à pagenſibus Belingeſgate nuncupatur. Quo defuncto,ſucceſſit ei Gurgunt Barbiruc filius eius,paternorum operum ſedulus imitator,ita quidem,quod omnes aduerſarios ſuos ad ſubiectionẽ debitã reuocauit. Inter plura etiã quæ laudabiliter fecit,in Daciã exercitum ducens, tributũ patri ſuo debitũ ſibi reddere coegit. Deinde poſt victoriã rediẽs,inuenit xxx naues per Orcadũ inſulas veniẽtes,viris & mulierib⁹ plenas. Quorum cum aduentus cauſam inquiſiſſet,dux eorum Partholaim nomine,reſpondit ſeſe locum manſionis quærere,petens ab illo portionem regni Britanniæ,vbi ſub ipſo viuere potuiſſet. At rex volens eos audire,miſit cum eis homines ſuos ad inſulam Hiberniæ, quæ tunc omni incola carebat,eamq; illis conceſſit. Creuerũt itaq; ibidẽ, & inſulam vſq; hodie, iure hæreditario tenuerunt. Defuncto itaq; Gurgunt,& in vrbe Legionum ſepulto,Guithelinus filius eius regni diadema ſuſcepit. Erat autem ei mulier nobilis Martia nomine, omnibus artibus erudita, quæ etiam legẽ, quã Britones Martianã appellãt,inuenit. Hanc poſtea,rex Alfredus tranſferens in Saxonicã linguã,Marchenleage nuncupauit. Defuncto tandem Guithelino, Siſillius filius eius ſucceſſit,cui Kimarus primogenitus. Cui Elauius eiuſdem frater. Quo defuncto, ſucceſſit Morindus filius eius ex cõcubina generatus. Hic,nemini parcebat iratus, quin omnes ſibi aſtãtes interficeret. Sed belua quædã immaniſſima ex partibus Hybernici maris aduenies,huius certaminis pœnas luit. Nã cũ fama ad regẽ penetraſſet,ꝙ inauditę feritatis monſtrũ incolas iuxta maritima deuoraret,acceſſit ipſe ad illã,& ſolus cũ ea congreſſus eſt. Sed, cum omnino nihil profeciſſet, accelerauit monſtrũ illud, & apertis faucibus ipſũ,velut piſciculũ,deuorauit. Regnauit poſt illũ Gorbonian⁹ fili⁹ eius. Cui ſucceſſit Archigallo frater ſu⁹. Hic nobiles quoſque deprimere laborabat,& ignobiles exaltare. Magnates verò,à ſolio regni illũ deponẽtes,Elidurũ fratrẽ eius in regẽ erexerũt. Qui, cum emẽſo quinquẽnio,in Calatrio nemore veniẽs, fratri depoſito caſu obuiaſſet,motus ſuper eo,quãtocius acceſſit ad eũ, & iniectis

collo

collo ipſius brachijs,iterata oſcula imprimebat,ducens illum in ciuitatẽ Alclud,in regio thalamo occultauit. Deinde rex, ſeſe fingẽs infirmũ,ad omnes regni Britãniæ fines nũcios direxit,mãdãs ſubiectis ſibi principibus,vt ad ſe viſitandũ,quantocius properarẽt. Cumque cuncti ad regẽ conueniſſent,præcepit vt ſingillatim, & ſine tumultu thalamũ ingrederẽtur, quia ipſius infirmitas ſilẽtium exigebat. Creduli itaque magnates ſermonibus regis,vnusquiſque poſt alterum, thalamum ingreſſus eſt. Præceperat autẽ Elidurus miniſtris ſuis, capita ſingulis amputare,ne ſe iterũ Archigalloni fratri ſuo ſubmitterẽt. Ipſi vero,mediante timore,vnanimiter paruerũt. Fœdere itaq; cõfirmato,cœpit diadema de capite ſuo,& capiti fratris impoſuit. Ex quo facto, Elidur⁹ Pius poſtea nomen ſortitus eſt,Archigallo ſecũdo,& cum iã,x. annis regnaſſet,defunctus eſt,& in vrbe Kaerleyr ſepultus. Erigitur iterum Elidurus in regẽ, & priſtinæ reſtituitur dignitati. Sed duo fratres eius,natu minores Vigenius & Peridur⁹ collectis vndique armatis, inſurrexerunt in eum, & commiſſo prælio cœperunt illum,& intra vrbẽ Trinouantũ in carcere poſuerũt. Exinde diuiſo regno,tenuerunt illud ſeptem annis, & morte ſubita ſuperueniẽte,ambo perierũt. Elidurus igitur extractus de carcere,tertio ſublimatur in regnum. Et cum omne tempus ſuum in pietate,& iuſtitia compleuiſſet,ab hac luce migrans, exemplum pietatis ſuis ſucceſſoribus reliquit.

Elidurus.

INteria vero memoratus Nehemias,ſcriba legis dei,cum reſtauraſſet ornatũ tẽpli domini,& ea quæ ad cultum religionis pertinẽbant,miſit nepotes ſacerdotũ illorũ,qui abſcõderant ſacrum ignem altaris holocauſtomatum in puteo ſicco, quemadmodum ſuperius continetur. At illi non inuenerunt ignem,ſed aquam craſſam,quam & hauſerunt,& illi attulerũt. Quam iuſſit Nehemias aſpergi ſuper ligna,& ſuper holocauſta,& accenſus eſt ignis ex aqua illa,ita vt omnes mirarentur. Ipſe autem Nehemias duodecim annis Ducatum præbuit ſacerdotij in Hieruſalem. Poſt reditum vero Iudaicæ plebis de Babylonia,per pontifices agebatur rerum ſumma. Itaq; tam ipſe quàm Ioſedech,qui iubente Cyro à Babylonia rediſſe dictus eſt, & quatuordecim viri,poſteri eorũ,repreſentauerunt principatũ ſacerdotij,per ordinem ſucceſſionis ſuæ, à reditu populi vſque ad Antiochum Eupatorem,annis trecentis tribus,quorum,eminentioris famæ fuere Ieſus ſacerdos magnus,Ioachim,Eliaſaph, Simon,Onias, & Gaddus.

Cap. 6. Nehemias populo Iſrael duodecim annis ducatũ præbuit.

Porro

Cap. 7. De Alexandro magno, rege Macedonum.

PORro Gaddi temporibus, Philippus Amintæ filius, Alexandri magni pater, rex Macedonum. Athenienſes, Phocenſes, Theſſaloſq; perdomuit, & Cappadociã ſibi ſubiugauit. Quo vita priuato, Alexander magnus ei ſucceſſit. Qui cũ viceſimũ ageret ætatis annum, regnum adorſus eſt expugnare Perſarum, habens in exercitu peditum triginta millia, & equitum quatuor millia quingentos, & horum agminũ ordines nemo niſi ſexagenarius duxit, & ſi principes caſtrorum cerneres, ſenatum te cernere, non militiæ duces exiſtimares. Nemo denique illorum in prælio fugam, ſed victoriã cogitauit, nec in pedibus cuiquam ſpes, ſed in lacertis fuit. Porro Darius rex, fiducia virium, non hoſtem à Perſarum finibus arcere, ſed intra regni ſinum recipere glorioſius ratus, flumen Euphratẽ, & montẽ Ciliciæ illis ſine impedimento tranſire permiſit, ac demum in cãpis Adraſti, dirigit aciem aduerſus eum. Habuit itaque Darius in ea cõgreſſione, ſexcenta millia hominũ. Sed tam numeroſus exercitus mox terga vertit, non minus ſuperatus Alexandri arte, quàm Macedonũ virtute. Magna cædes Perſarum in eo prælio fuit. De exercitu vero Alexãdri, [b] nouem centũ cecidere pedites, & centũ viginti equites. Poſt hanc victoriam, maior pars Aſiæ ad Alexandrũ defecit. Deinde plurima Alexander geſſit bella cum præfectis Darij, quos iam non tam armis, quàm nominis ſui terrore, ſuperauit. Iã enim milites Alexandri Perſicũ aurum, & totius orientis opes, quaſi ſuam prædam ducebant, nec belli periculorũque, ſed diuitiarũ acquirendarum meminerant.

b Vt videtur pro nõgẽtis, aut nouies centum.

Cap. 8. De glorioſa victoria Alexandri, cõtra Darium regem Perſarum, & de numero interfectorũ.

POſt hæc autem Darius, cum quadringẽtis millibus pedium. & centũ millibus equitũ in aciem procedit. Occurrit ei Alexander, & cõmittitur prælium ingentibus animis. In eo prælio vterque vulneratus eſt*, & tã diu certamen anceps fuit, quoad aufugeret Darius. Exinde magna cædes Perſarũ ſecuta eſt. Cęſa ſunt enim ſexaginta vnum millia peditũ, & equitũ decẽ millia, capta vero quadraginta millia. Ex Macedonibus verò cecidere pedeſtres, centũ & triginta, & equites cẽtũ quinquaginta. In caſtris Perſarũ multũ auri & cæterarũ opum inuentum eſt, & inter caſtrorum captiuos, capta eſt Darij mater, & vxor, ſororq;, & duæ Darij filiæ, ob quarũ redẽptionẽ, Darius, oblata etiã regni ſui dimidia parte, non obtinuit illas. Alexander tamen haberi apud ſe vt reginas præcepit, filiaſque, non ſordidius matrimoniũ dignitate patris, ſperare iuſsit.

* Rex.

Poſt

POst hæc autem Darius, in gratiam victoris Alexandri, vincitur aureis chathenis à cognatis suis,& vinctus vitam finiuit. Cuius corpus Alexander,more regio,sepeliuit. Sicq; Persarum regnum cessit in potestatem Macedonum, postquam steterat per annos ducentos,& triginta vnum. Interea vero, Alexander Tyrum vrbem florentissimam expugnauit,& Alexandriam super amnē Thanaym ædificauit,& Indiam petiit,vt vltimo orientis oceani limbo imperij sui finem terminaret, vbi cum Porro ipsius gentis rege fortissimo,equo vectus,singulari certamine dimicauit. Sed occiso deiect⁹ equo,concursu satellitum suorum,mortem euasit.Subactis denique omnibus orientis gentibus vsque ad flumen Indum & oceanum, statuit remeare retrorsum. Verum cum Darium regem annis tantum quinque superuixisset,& Babyloniam reuersus fuisset:suorum insidijs,in eadem vrbe,in ipso ætatis & victoriarum suarum flore, vitam veneno finiuit,vitæ videlicet suæ,anno tricesimo secundo,regni verò sui duodecimo.

Cap. 9. Vt regnum Persarum cessit Macidonibus.

QVo defuncto, illico translato vel dispersо in multis imperio, Ptolomæo prima Aegyptus,Africę, Arabiæq; pars sorte peruenit.Macedoniam autem Philippus, qui & Arridens dicebatur, frater Alexandri sortitus est.Porro Syriam & Babyloniam, & omnia regna orientis obtinuit Seleucus, & regnum Asiæ[b] Antigonus. Deinde alij egregij quique viri, qui Magno militauerunt Alexandro,diuersas occupauere prouincias,& reges ex præfectis facti, magnas opes non sibi tantum parauerunt, verumetiam posteris reliquerunt. Hi tamen omnes,non multo post,mutuis se bellis & certaminibus consumpserunt. Horum tamen Seleucus Antiochiam, Laodiciam,Seleuciam,Apiam,Essem,Berceam,& Pellam vrbes inclytas condidit,& in easdem vrbes Iudæos transtulit. Huius præterea Seleuci filius fuit Antiochus Magnus.

Cap. 10 De diuisione regni Alexādri post mortē eius.

[b] Minoris.

POrro Antiochus iste relaxauit sacerdotes,& scribas, & cantores templi domini à tributis,& regio vectigali, & ab omnibus aliis exactionibus. Verum iste Seleucus atq; Lysimachus attrociter inter se dimicauerunt. Vltimum hoc bellum Alexandri commilitonum fuit.Sed hijs ambobus occisis,Ptolomæus Lagi filius Hierosolymā & Iudęam dolo.xl.annis suam redegit in ditionem.

Cap. 11. De Antiocho Magno

POst hunc regnauit Ptolomæus Philadelphus.xxxviij.annis qui donaria multa Hierosolymis transmisit, & diuinas scripturas ex Hebraica in linguam Græcam, per septuaginta interpretes, transferri

Cāp. 12. De Ptolomeo Philadelphico,quo tēpore fuerit Ies⁹ filius Syrach.

trãsferi curauit. Hoc tẽpore Argẽte⁹ nũm⁹ primo in vrbe eſt figurat⁹

Cap. 13. ET poſt hunc Ptolomæus Euergetes.xxvi.annis.ſub quo Ieſus filius Syrach ſapiẽtiæ librum compoſuit. Huius etiam Ptolomæi filiam,nomine Cleopatram, Antiochus Magn⁹ ſibi legitimo copulauit matrimonio,ſumens cum ea à præfato Ptolomæo partem Syriæ & Samariæ.Iudęam & Phinicen ſub nomine dotis.Porro Antiochus iſte genuit Seleucum,& fratrem eius Antiochum. Quorum Seleucus Heliodorum Hieroſolymam deſtinauit,vt ærarium templi domini confringeret, & extractam inde pecuniam ad eum deportaret.Sed cum Heliodorus cum ſuis ſatellitibus,mandatum eius perficere cupiens,ærarium fuiſſet ingreſſus, apparuit ei quidam equus terribilis,qui eum grauiter flagellauit, vnde infecto regreſſus negotio,ad eum remeauit. Ab hoc ꝓinde Seleuco Parthi defecere, & Arſacem ſibi regẽ conſtituere. Poſt Seleuci deceſſum,adeptus eſt regnum eius Antiochus,frater eius.xxiiij.annis, qui Epiphanes, id eſt præclarus,appellatus eſt. Fuit tamen Seleuco filius nomine Demetrius. Verum,poſt Ptolomęum Euergetem, regnauit in Aegypto Ptolomæus Soter, & huic ſucceſſit Ptolomæus Epiphanes, Epiphanes quoq; reliquit filios duos,quorum vni Philometor,& alteri, nomen fuit Fiſcon.

Cap. 14. De Hannibale. HIs etiam temporibus,apud Carthaginem fuit Hannibal Amilcaris filius,Pœnorum & Africanorum imperator inſtitutus: fatale,non tam Romanis,quã ipſi Africæ malũ. Qui cum eſſet nouẽ annorum natus, iurauit,ſe Romanis nunquã futurum amicum.Et factus imperator, vt Romanorum peruaderet regnum, Pyrenæos montes tranſgreſſus,inter ferociſſimas Gallorum gentes, ferro viã aperuit, & à Pyrenęo ad Alpes pertingens, cum Scipione, Romæ tunc conſule,conflixit,& ſuperauit.Idem apud Taximanum lacum Romanum conſulem Flaminium interfecit,& eius exercitum penitus deleuit.

Taximanũ lacum.

Cap. 15. Cannæ vic⁹ eſt Apuliæ. Terrentius Varro SEd & alia vice, apud Cannas, vicum Apuliæ. Lucius Aemilius Paulus,& cõſulares atq; prætorij viri viginti,ab eo ſunt interfecti & plurimi ſenatores capti & occiſi,viri quoq; nobiles trecẽti. Varro quoq; conſul,cum.l.fugit equitib⁹. In illa præterea pugna pedeſtrium virorũ.xl.millia,& equitum tria millia quingenti periere. Hannibal autẽ in teſtimoniũ victoriæ ſuæ,tres modios aureorũ anulorũ Carthaginẽ miſit, quos ex manib⁹ interfectorũ equitũ Romanorũ detraxerat,Itaq; penè oẽs Romanæ ſpei vires, in eo certãine pierũt, & adeo deſpauerũt Romani,vt de relinquẽda Italia, nouiſq; ſedib⁹ exquirendis

quirendis consilium ineundum putauerunt. Sed demum in Hispania duo germani Scipiones. Romanorum consules à ducibus Hannibalis interfecti sunt Sed horum nepos Scipio, qui cognominatus est Africanus, imperium in Hispania pro consulare sortit⁹, in vltionem patris & patrui animum intendit, & Pyrenæum trangressus Pœnorum ducem Hasdrubalem superauit bello & castris exuit, & omnem Hispaniam, à Pyrenæo vsque ad oceanum, in prouinciam redegit. Et tunc tandem Hannibal in Africam redire compulsus est, vt fessis Carthaginẽsibus subueniret, quem Scipio bello susceptum superauit. In ea pugna interfecti sunt Carthaginẽsium viginti millia quingenti, & octoginta Elephanti capti vel occisi.

DEmum quoque Carthago à Romanis deleta est, quæ triginta millia passuum muro amplexa, tota penè mari cinge batur, absque faucibus, quæ tribus millibus passuum aperiebantur. Porro hic locus murum viginti pedes latum habebat ex saxo quadrato, & altum cubitorum ᵐquadraginta. Arx vero eiusdem vrbis, cui Byrse nomen erat, amplius quàm duo millia passuum tenebat. Ex vna parte murus cõmunis erat vrbi, & Byrse, imminẽs mari. Diruta & cõcremata est ipsa ciuitas, anno, à conditione sua, septingẽtesimo, sicque tandem bellum Punicum est finitum.

Cap. 16. Carthaginis descriptio.

ᵐTriginta.

INNumidia tunc amicus Romani populi Micipsa regnabat. Quo defucto, regnauit Iugurtha, qui cõtra se bellum mouit Romanorum, propter necem Adherbalis & Hiẽpsalis liberorũ Micipsæ. Hac occasione primũ expugnata est Numidia à Metello Cõsule, & demũ à Mario domita. Sed & Mauritania, quã Bocchus rex tuebatur, à Romanis est subacta. Cantabri deniq;, Gallacij, & Lucitani Hispaniæ populi, vno penè prælio sunt superati. In Italia quoq; Epirotæ, qui in Illyrico, cum Pyrrho rege suo, contra Romanos conspirauerant, primum pace molliti, demum vero cum Achiuis, & Thessalis edomiti, Romano subacti sunt iugo. Inde fortuna Romana, non contenta terminis Italiæ, cœpit se porrigere ad procul posita regna. Nam & ipso fermè tempore Attalus rex Asiæ humanis reb⁹ excedens, per testamentũ suum Romanos sui constituit hæredes regni.

Cap. 17 De expugnatione Numidiæ, id est Mauritanię. Iugurtha. Mauritania.

De Attalo Rege Asiæ

SEd, vt ad Hebraicam reuertar historiã, extinctis iam, varia sorte, Alexandri Magni ducibus, regnauit in Syria iam dictus Antiochus illustris, fili⁹ Antiochi regis, anno cẽtesimo tricesimo septimo regni Græcorũ. Onias in illis diebus, Hierosolymis, sũmus pontifex habebatur. Cui frater Iasõ eripere sacerdotiũ cupiens, cœpit Iudaicæ

Cap. 18. De Antiocho illustri rege Syriæ.

legis iura,non in occulto violare,sed palã omnibus destruere, quasi sacerdotium,quod affectabat,aliter,q̃ scelere cõsequi non valeret.

Cap. 19. De impietate Iasonis fratris Onię pontificis.

AVsus est enim sub ipsa templi arce gymnasium construere, & optimos quosq; Epheborum in lupanarib⁹ ponere, eosq;,qui erant Hierosolymis,Antiochenos scribere.Sed hoc impij, & nõ sacerdotis,Iasonis nefarium & inauditum scelus vltio diuina consecuta est.In leges quippe diuinas impiè agere,nõ cedit impunè.Vnde post triennium ipse Iason,qui dei iura violauerat,& germanum ꝓprium captiuauerat,iussu regis Antiochi expulsus est in Ammonitidem regionem,& Menelaus quidã,de tribu Beniamin,sacerdotium obtinuit.Verum,huius Menelai actione, Onias pius pontifex, dolo peremptus est per quendam regis præfectũ Andronicũ. Et nõ multo post,Menela⁹ amot⁹ est à sacerdotio, succedẽte sibi fratre Lysimacho.Sed cũ,nec sic a malo desisteret:tãdẽ postmodũ deiect⁹ de turre quinquaginta cubitorum,infœlicem exhalauit animam.Lysimachus qnoque,iam multo tẽpli auro asportato, plebeio concursu, secus ærarium lapidatus interijt.Post hæc autem præfatus rex Antiochus ascendens Hierosolymam,intrauit in sanctuarium cum supbia,& tulit altare aureũ,& caudelabrũ, & mensam propositionis,& velum,& cætera tẽpli ornamenta,& regressus est Antiochiã.Demũ verò,præcepit omnib⁹ regni sui gentib⁹,vt esset popul⁹ vnus,& prohibuit in templo domini fieri holocausta & sacrificium, præcepitq; Iudæis coinquinari escis immũdis,vt trãsgrederentur mãdata dei.

Cap. 20. De crudelitate Antiochi, & septẽ fratribus cũ matre sua interfectis.

IN illis diebus quidam Eleazarus,ætate prouectus.compellebatur carnem mãducare porcinam.At ille.Nõ est(inquit)dignum,Eleazarum nonagenariũ transire ad vitam alienagenarũ. Et amplectẽs potius glorioſã mortẽ, q̃ odibilem vitam, multis fatigatus supplicijs,decessit,iunioribus & vniuersæ gẽti suę magnũ virtutis & fortitudinis exẽplũ relinquẽs.Cõtigit etiã eodem tẽpore.vij. fratres cum matre,ad similẽ cibum flagris cõpelli, in præsẽtia crudelissimi regis. Sed & hi magis elegerũt cruciatib⁹ interfici,quã cõtra ius & fas carnes porcinas mãducare.Ad vltimũ vero,passa est sancta & memorabilis mater eorũ,quæ,peuntes.vij. filios sub vni⁹ diei atticulo,æquanimiter fuerit contẽplata.Sed & aliæ duæ mulieres delatæ sũt natos suos circumcidisse.Quas pueris ad colla sibi suspẽsis,cum publicè p ciuitatem circumdixissent,de muro præcipitauerunt. Præterea apud quẽcumque inueniebantur libri testamenti domini, & quicumque obseruabant legẽ Moysi,secundũ regis edictũ trucidabãtur. Qua

de

de causa,territa populi multitudo, reliquit legem domini, secundū regis Antiochi mandatum,& sacrificabant idolis, & infringebant sabbathum,& ædificabant sibi aras & templa idolorum,secundum ritum gentium,nec se simpliciter Iudæum quisquam fatebatur,sed studia Grecorum æmulabantur, & eis per omnia consimiles fieri cupiebant,quos hostes & peremptores habuerant.

Cap 21. De Iuda Machabæo.

IN illis diebus,Iudas Machabæus secesserat in desertum,& ibi inter feras vitā cū suis agebat, ne particeps esset coinquinationis & præuaricationis.Sed quamuis pauci numero forent hi, qui cum illo morabantur,ita tamen multitudinem gentium, & duces Antiochi regis,bellis contriuerunt creberrimis,vt & tēplum, quod erat Hierosolymis, recuperarent, & leges, quæ abolitæ erant,eorum fœlici pertinacia restituerentur.Vnde manifestè claruit,quod nullæ essent hominum,aduersus deum,vires.

Cap. 22. De infœlici morte præfati Antiochi.

INterea tamen, Antiochus rex, cum conceptam nequitiam, deo impediente perficere non valeret, ira tumēs Hierosolymam properabat.Quò dum tēderet,cōgit vt de curru corrueret,sicq; grauicollisione membrorum attritus, lecto decubuit, & miserabili languore diu fatigatus,interijt.Reliquit tamen hæredem,paruulum filium Antiochum,quem Eupatorem appellauit.

Cap. 23. De Demetrio.

QVod audiens Demetrius Seleuci filius, cuius supra meminimus,à Roma,qua tenebatur obses, latenter egressus, in Syriam venire curauit. Vbi secundo fauore populi susceptus, mox exercitum congregauit, & postmodum pupillum Eupatorem, & tutorem eius Lysiam comprehendens,pariter interfecit. Et cum sedisset super sedem patrum suorum,accessit ad eum sceleratissimꝰ Alchimus,de genere Aaron, Oniæ videlicet summi pōtificis frater, sed nihil dignum sacerdotij in se retinens.Cum enim offensionis tēpore,propter assentationem regis Antiochi, spōte coinquinatus fuisset,populo dei detrahere,& regē cœpit inflammare multis sermonibus aduersus Iudam Machabeum.Dicebat enim,hi,qui dicuntur Assidei Iudeorum,quibus præest Iudas Machabæus,bella nutriunt & seditiones mouent,nec patiuntur regnum esse quietum.Vnde ego defraudatus parentum gloria,dico autē summo sacerdotio, veni huc quidem, primò vtilitatibus regis fidem seruans, secundò, etiam ciuibus consulēs.Nam,prædictorum prauitate virorum, vniuersum genꝰ nostrum valde vexatur.Sed de his singulis, oro te rex, vt & regioni,& generi nostro,secundū peruulgatā,omnibꝰ humanitatem

Alchimus.

nitatem tuam, prospicere digneris. Tunc misit rex Hierosolymis Nicanorem principem Elephantorum, vt & Iudam Machabeum comprehenderet, & Alchimum constituerit sacerdotem. Alchimus autem fermè beluæ animum gerens, cum Hierosolymam venísset, & precio sacerdotium comparauísset, ne quid ius & fas inuiolatum prætermitteret, iussit destrui muros domus sanctæ interioris, opera videlicet sanctorum prophetarum, expletis trecentis tribus annis ex quo remeauerat Iudæorum popul⁹ ex Aegypto. Sed horum criminum pœnas miser, diu vitare non potuit. Subitò enim occlusum est os eius, & loqui non potuit, sed dissolutus paralysi miserabiliter expirauit, sicque deficientibus sacerdotibus de genere Aaron, & Iuda Machabæo pro patriæ legibus decertante, forte bellicaiam defuncto, Ionathas frater eius adeptus est principatum Iudæorum, simulq; sacerdotium.

Cap. 24. De morte Demetrij.

INterea vero, regem Demetrium Alexãder Eupatoris filius interfecit. Genuerat tamen Demetrius filiũ, nomine Demetriũ, qui memoratum postmodũ interfecit Alexãdrũ, qui multis prælijs Parthos fudit, sed ab his tandem comprehensus, in Hircania expirauit. Verum rex Alexander filium suũ, non dum adultũ, Triphoni cuidã militi suo nutriendum tradiderat. At ille, sperans Demetriũ adolescentem esse defunctũ, occíso pupillo Anthinocor (sic enim puer nominabatur, quem Tripho tueri debebat) regnum Syriæ inuadit. Quo cum potiretur, Ionathã fratrem Iudæ, summum pontificem Iudæorum, dolo captũ interemit. Tripho quoq; nõ multo post, ab Antiocho, fratre Demetrij, qui in Asia educabatur, bello vincitur, & occidi tur, rursusq; regnum Syriæ ad sobolẽ Demetrij reuertitur. Ionathæ vero, Simõ frater eius successit. Post Simonẽ autẽ peruenit sacerdotium ad filium eius Iohannẽ, qui aduersus Hircanos dimicans, Hircani nomen accepit. Hircano verò successit Aristobolus, qui fact⁹ est rex & sacerdos, & Aristobolo successit pariter rex & sacerdos Alexander. Alexander quoque moriens reliquit superstites filios duos, Aristobolum scilicet, & Hircanum. Sed donec adolescerent pueri, Alexandram coniugem suã, temperamento regali præesse voluit, simul arbitrã statuens, cuinã potíssimũ illorũ duorũ, summũ sacerdotiũ cõmitteret. Illa Hircanũ in sacerdotio substituit patri, ppter senioris ętatis progatiuã, Aristobolo fratri nihil publicorũ cõmittẽs officiorum. Post Alexandrę vero mortẽ, Aristobolus inuasit regnũ, ac demũ Hircan⁹ sacerdotij dignitatẽ ei permisit. Postea vero idẽ Hircanus,

nus,excitatus ab Antipatro patre Herodis,primum ad Arabiæ regẽ se cõtulit,facti pœnitens,ac demũ Pompeio,Romanoũ duci, qui in Syriam Tygranẽ regem debellaturus aduenerat,querimoniã super fratre suo detulit. Qua occasione idem Pompeius,consul Romarũ vrbẽ Hierosolymã oppugnauit,& templũ polluit,& Aristobolũ põtificẽ vinctũ,cum liberis Romã misit,Hircano vero,pontificatũ reliquit,& memoratũ Antipatrũ procuratorẽ toti⁹ regni cõstituit. Sicq; deinceps gens Iudęorũ tributaria Romano facta est imperio, & ita(sicut dictũ est)Atistobolus & Hircanus fratres, de regno inter se dimicantes,primi occasionem tribuere Romanis,vt Iudæam inuaderent.In illis etiam diebus,tam supra nominatus Pompeius quàm Gabinius, Cõsules Romanorum, totam Syriam Romanis subactã, redegerũt in prouinciæ formã,& sic paulatim Oriẽs Romano subijci cœpit imperio.Interea tamẽ fit in vrbe Catalinæ coniuratio, quã scripsit Salustius.Verumcõsulis Ciceronis industria celeriter est sopita,pariter & extincta.Porro Gabinio,Crassus successit,& regi Syriæ Ptolomęo Alexandro,successit Ptolomęus Dionisius.

HIs quoq; dieb⁹,post Elidurũ regẽ Britonum, regnauit Regin Gorboniani filius.Huic successit Margan⁹ Archigallonis filius. Cui Ennian⁹ frater eius, qui sexto anno regni sui deposit⁹ est propter tyrannidẽ,quam in populo suo exercuit,& in loco eius successit Idvvallo Vigenij fili⁹,huic Kimer⁹,Peredurij fili⁹,cui Geroncius,cui Catellus,cui Coillus,cuit Porrex,cui Cherin.Huius tres filij, Fulgenius videlicet,| Eldadus & Andragius, post illum per ordinẽ regnauerunt.Exinde successit Vrian⁹ Andragij filius. Cui Eliud,cui Eledauch⁹,cui Clotenus,cni Gurguncius, cui Morianus, cui Bledudo, cui Capet⁹,cui Oenus,cui Sisilli⁹,cui Bledgaberd, cui Atchiual, cui Eldol,cui Rediõ,cui Rederchi⁹, cui Samulius,cui Penissel, cui Pyr, cui Capoyr,cui Digneill⁹,cui Heli.Hic quadraginta annis regnũ tractauit.Hic tres generauit filios, videlicet Lud, Cassibellaunum, & Nennium, quorum primogenitus Lud,regnum post obitum patris susceptt.Exinde,glorioſus ædificator vrbium existẽs,renonauit muros vrbis Trinouantũ, & innumerabilibus turrib⁹ eam circumcinxit.Præcepit etiam ciuib⁹,vt domos & ædificia sua in eadem cõstruerẽt,ita vt nõ esset in longe positis regnis ciuitas, quæ pulchriora palatia contineret.Fuit ipse bellicosus homo,& in dandis muneribus profusus.Et cum plures ciuitates possideret,hanc præ omnib⁹ amabat,& in illa maiori tempore totius anni cõmanebat, vnde nominata

Cap. 25. De quibusdam regibus Britonum.

Cap. 1.

minata fuit postmodum Kaerlud. & deinde per corruptionem nominis Kaerlunden. Succedente quoque tempore, per commutationem linguarum, dicta fuit Lundone, & postea Lũdres, applicantib⁹ alienigenis, qui patriã sibi submittebant. Defuncto tãdẽ illo, corpus eius reconditũ fuit in prædicta ciuitate, iuxta illã portã, quæ adhuc de nomine suo Portlud, Britanicè Saxonicè: verò Ludesgate nuncupatur. Nati fuerunt ei duo filij, Androgeus & Tennancius. Qui, cum propter ætatem regnum tractare nequiuissent, Cassibellaunus frater eius, loco illorum, sublimatur. Mox vt diademate insignitus fuit, cœpit ita largitate atq; probitate vigere, vt per remota regna fama illius diuulgaretur, vnde contigit, vt totius regni monarchia sibi, & non nepotibus, cederet. Cassibellaunus tamen, pietati indulgens, noluit iuuenes expertes esse regni, sed eis magnam partẽ distribuit. Vrbem etenim Trinouantum, cum ducatu Canciæ, largit⁹ est Androgeo, Ducatum vero Cornubiæ Tennancio. Ipse autem diademate prælatus, illis & totius insulæ principibus, imperauit.

Cap. 26. Vt Iulius Cæsar venit in Britãniã.

COntigit interia vt Iulius Cæsar, subiugata Gallia, ad littus Rutenorum perueniret. Cumq; illinc Britanniam aspexisset: quesiuit à circunstantibus, quę patria, & quę gens intra oceanum habitaret. Denique cum nomen insulę à referentibus didicisset, nuncios illico destinauit ad regem, cum minis exigens, vt sibi tributum, sicut ab alijs nationibus, annis singulis solueretur. Cassibellaunus vero rex Britonum, cum nunciorum aduentus causam cognouisset, cum indignatione respondit, sese tributum minimè redditurum. Maximè cum vna eademque nobilitatis vena, à Priamide & Aenea, Romanis & Britonibus sit communis, libertatem inquit, in tãtum nostra progenies consueuit habere, quòd seruitus quid sit, penitus ignorat. Et, si ipsi dij nobis eam conarentur eripere, omni nisu laboraremus resistere, etiam si pro illa mortem contingeret sustinere. Cumq; reuersis nuncijs Iulius Cęsar huiusmodi responsum audisset, nauigium furibundus parari iubet, vt quod Cassibellauno mandauerat, prosequatur effectu. Optato igitur instante ventorum flatu, in ostium Thamesis fluminis cum exercitu suo applicuit. Erat eo tempore Cassibellaunus rex, cum tota fortitudine regni, consilium quærens à suis, qualiter hostes longius arceret. Aderat ibidem cum eo Belinus princeps militiæ suæ, cum Androgeo duce Trinouantum, & Tennancio duce Cornubiæ. Affuerunt quoq; tres reges sibi subditi, Cridiosus, videlicet Albaniæ, & Guertha Venedocię, at

que

que Britael Demecię. Denique omnes in hoc conſenſerunt,vt antequam ciuitatem aliquam aut opidum cepiſcent,caſtra Cęſaris adeuntes,ipſum expellere conarentur. Concurrentibus igitur aduerſis cæteruis,prælium diu & crudeliter commiſſerunt. Tandem cum caſus Nennio obtuliſſet aditum cum Cæſare congrediendi,irruens acriter in eum,totiſq; viribus*nitens,illum ſuper Galeam percuſſit, admodum lætusſe poſſe cum tanto viro,gladijs diſcurrētibus, prælium commiſcere.At Iulius prætenſo clypeo,ipſum viriliter cum enſe nudato,ſemel & ſecundò in caſſide percutiēs, lethaliter vulnerauit.Gladius vero Cæſaris,à caſſide Nennij labens in clypeum eius, viriliter impreſſus,remanſit. Nennius ergo gladium Cæſaris hoc modo adeptus,in hoſtes irruere non ceſſauit. Quemcumque cum ipſo attingebat,caput ei, aut membrorum aliquod amputabat. Illi tandem in hunc modum ſæuienti obuiauit Labienus Tribunus,atque ab illo interemptus eſt.Denique plurima diei parte emenſa,victoria Britonibus peruenit.Superueniente itaq; nocte,Cæſar agminibus laceratis naues conſcēdit,Galliamq; confuſus petiuit. Ab hac autem tergiuerſatione, Lucanus poëta eximius in laudem Britonum ſic ait.

*vtens.

Territa quæſitis oſtendit terga Britannis.

Nennius vero frater regis lethaliter (vt dictum eſt) vulneratus, poſt diem.xv.vitam finiuit. Exequias autem eius facientes, poſuerunt cum illo in ſarcophago gladium Cæſaris,cui nomen erat Crocea mors,quia nullus ab eo vulneratus viuus euadebat.

Gladij Cæſaris nomen

FVgato igitur in hunc modum Iulio Cęſare, nulla interim dies prętęribat,quin is fugam ſuam Britonumque victoriam condoleret.Emenſo deinde biennio, parat iterum oceanum transfretare, & ſeſe in Caſſibellaunum vindicare.Quod cum Caſſibellaun⁹ per internuncios comperiſſet, in alueò Thameſis fluminis, quo ad vrbem Trinouantum Imperator nauigaturus erat, palos ferreos & craſſos ſubter amnem infixit,vt naues eius,ſi ſuperuenirēt,illiderentur.Iulius autem,cum quæq; ſibi neceſſaria parauiſſet,per Thameſim fluuium,ciuitatem Trinouantum adire diſpoſuit. Sed naues eius præfatis infixæ palis,grande periculum ſubitò incurrerunt. Vnde ad millia millites ſubmergebantur,dum naues perforatas fluuius ingrediēs abſorberet. Cæſar igitur huiuſmodi naufragium paſſus,cum ſuis,qui ex hoc periculo vix fuerant elapſi, magna difficultate terram nactus eſt. At Caſſibellaunus hoc viſo, impetum fecit in

Cap. 27. Vt Caſſibellaunus rex Iulium Cęſarem de Britānia fugauit.

 Romanos,

Romanos,qui viriliter Britonum irruptionibus reſtiterunt. Verùntamen in fluuio periclitati,maiorem patiuntur ſtragem,quam inferunt.Vude ſupra modum debilitati,Britones triumphum reportarunt.Cęſar vero cum paucis ad naues fugiens,ventorum flatu celeriter eue&ꝰ ad Morinorum littora peruenit, ingreſſusque turrim quam antea conſtruxerat, quę Odrea dicebatur, maiorem ibidem armatorum copiam expectabat.

Cap. 28. Vt Caſsibellaunus ob victoriam iteratam dijs libamina obtulerit.

CAſſibellaunus itaq; ob iteratam lætus victoriam, ad vrbẽ Trinouantum cum vniuerſa multitudine regni reuerſus, debitos honores,& ſacrificia dijs ſuis impendere præcepit,qui ſibi, de tanto impatore,cõceſſere triũphum.Mox igitur,vt dijs ſuis ſolẽnitates debitas peregiſſent,epuliſq; & potibus ſeſe refeciſſent, reſiduum diei in ludis componendis perficere ſatagebant. Ludentibus itaque ipſis,maxima orta eſt diſcordia inter nepotem regis,& nepotem Androgei Ducis Trinouantũ, ita quòd illis altercantibus, nepos regis capite eſt priuatus.Quo occiſo,perturbatur curia, & rumor infauſtꝰ ad Caſſibellaunum penetrauit. Commotus rex ſuper caſu nepotis ſui,Androgeo iratus mandauit,vt nepotem ſuum ſibi redderet paratum talem ſententiam ſubire, qualem proceres regni iudicarent. Androgeus vero regi mandauit, ſeſe habere curam de hominibus ſuis,& ibi diffiniri debere,ſi quis aduerſus aliquem ſuorum querimoniam haberet. Sicque cum indignatione illis ab inuicem recedentibus,Caſſibellaunus accellerauit prouincias Androgei deuaſtare,ignem accumelare,& ſiniſtra,quæcunque potuit, facere nõ ceſſauit.Dèniq;,cum rex,multoties ab Androgeo requiſitus,furorẽ nullatenus mitigare voluiſſet: Androgeus omni ſolatio deſtitutus, nuncios cum obſidibus ad Iulium Cæſarem deſtinauit, auxilium ipſius implorans, vt ipſius adiutus celſitudine, iniurijs Caſſibellauni reſiſtere quiuiſſet, Addidit etiam,quòd ſi per ipſiꝰ potentiã priſtinæ dignitati poſſet reſtitui,ipſe per eum tota Britannia potiretur. Sceuam Androgeus filium ſuum,cum triginta pueris nobilioribus regni,in argumentum ſecuritatis,perdendos ei tranſmiſit, ſi in aliquo contra eum,vicium incurreret falſitatis.Imperator autem,cum ſententiam huiuſmodi à nuncijs ſibi referrentibus cognouiſſet, obſides honorificè cuſtodiri præcepit, ingentique fluctuans gaudio, cum tota multitudine ſua,naues celeriter conſcendit,flatuq; ventorũ velociter euectus,in Rutupi portu,qui modo Sandvvicum dicitur, cum proſperitate applicuit. Inuenit ibidem Androgeum Ducem

Trinouan-

Trinouantum, qui fidele sibi promittens obsequium, qualiter procedere debuit prudenter instruxit. Obsederat interea Cassibellaun⁹ rex ciuitatem Trinouantum, sed cum aduentum Cæsaris caluisset, ipsi obuiare festinat. Vt igitur in quandam conuallem propè Doroberniam conuenerunt aduersæ cateruę, multum ibidem cruoris vtrobique diffundunt. Cumque multum diei in decertando consũpserant; ecce Androgeus ex quadam sylua, quæ propé erat, cum quinque millibus armatorum egrediens, exercitum Cassibellauni à tergo inuasit, &, licet cum labore, dispersit. At rex cum suis coactus in fugam, montem quendam occupauit arduum & abruptũ, in summitate habens coriletum densissimum & saxosum, qui Britonibus ad tempus pro castro habebatur. Obsedit igitur Cæsar mõtem illum deficiente die, omnes exitus aduersariis præcludens. Emensa iam die secũda, cum Cæsar Britones ad deditionem cogere nequiret, decreuit ibidẽ eos fame fatigare, nisi Androgeus, in se reuersus, de gente propria pietatem haberet. Ipse namq; accedens ad Iulium, in hunc modum sermonem dissoluit. Ecce, satis vindicasti te in Cassibellaunum, & Britãniam tibi, meo auxilio, subiecisti. Noluerunt omnipotentes dij nostri, vt dominum meum morte turpissima condemnari, aut vinculis patiar irretiri. Habeto igitur misericordiam de illo, quia me viuente ipse periclitari non poterit. Cæsar ergo ad petitionem Androgei mitigat⁹ talem concordiam inierit, quòd Cassibellaunus tria millia librarum argẽti annis singulis, nomine tributi, sese de Britannia Cæsari redditurum promitteret. Deinde facti amici mutua dona, alter alteri, contulerunt. Cumq; postmodum anni septem præteriissent, defunctus est Cassibellaunus, & in Eboraco sepultus. Successit ei Tennancius frater Androgei, quia Androgeus cum imperatore Romam profectus fuerat.

Cap. 29 Vt Iulius Cæsar, expletis negotijs, Romã redierit.

IVlius igitur, prælijs occidentalibus in decennio consumatis, Romam cõtra Pompeium properauit, solus ęstuans imperare. Nam, vt ait Lucanus,

Nulla fides regni sociis, omnisque potestas
Impatiens consortis erit.

Sed cum Pompeio simul & Romanis, ipsius aduẽtus esset promulgatus, timuerunt: vt non nisi dimisso exercitu veniret in vrbem. Quod Cæsar grauiter ferens, illuc hostiliter contendit. At Pompeius, & omnis Romanorum senatus tremefacti, Græciam adierunt. Tunc Cæsar vrbem ingrediens ex ærario publico pecuniam tulit, & suis

ſuis militibus erogauit. Tandem commiſſo prælio, Pompeium per Syriam in Aegyptum fugauit. Cæſa referuntur in illo prælio Pompeianorum militum xij. millia, &. xxxiiij. centuriones. Pompeius vero, ſtatim vt Egypti littus attigit. iuſſu Ptolomæi iuuenis, in gratiam Cæſaris occiſus eſt. Deinde Cæſar omnium Orientalium peruagat' regna, quęq; ſibi obuia ſubiugauit. Inde reuerſus Romam, rerum ſummam ac poteſtatem ſolus ordinauit. Sed dum ibidem reipublicę ſtatum contra d maiorũ conſuetudinẽ dementer inſtauraret, autoribus Bruto & Caſſio in curia xxiij. vulneribus cõfoſſus interijt, poſt annos tres, & menſes ſex, quàm cœperat imperare. In hac conſpiratione, ducentos ſexaginta viros fuiſſe conſcios, referunt.

d Romanorum.

Cap. 30. De imperio Auguſti Cæſaris ſecũdi.

SEcundus Romanorũ monarcha Octouianus Auguſtus exſtitit, quo nullus imparatorum, in bellis fœlicior, in pace moderatior fuit. Adoleſcentiã ſuam ciuilibus bellis implicãs, omnia quæ adortus eſt regna, ſine difficultate, Romano ſubiugauit imperio. Sed anteq̃ regni monarchiam obtinuiſſet, inter ipſum & Antonium ſocerum ſuum reſpublica diuiſa manebat. Tandem cum Antonius ſeſe propria manu interemerat, propter Cleopatram reginã ſuã, quæ magis Auguſto q̃ ſibi adhærere cupiebat, ſolus mũdi climata moderabatur. Extremi nãq; orbis principes, fama ſapientiæ & benignitatis ip ſi' inuitati, ſub ipſo viuere, ac rerũ gerendarum curã peragere dulce habuerunt. Plus enim apud omnes fauore ſui nominis fecit Auguſtus, q̃ alius quiſquam imperatorum facere armorum robore potuiſſet. Herodes namq; rex Iudaicæ gentis, qui ab Antonio memorato diadema ſuſceperat, ſponte ſe illi contulit, & licet tremens acceſſiſſet ad eum, quoniã Antonio adhęſerat, tale fertur accepiſſe reſponſum. Dignus es plurimis imperare, & bonis moribus abũdere, qui in aduerſis poſitum non deſeris amicũ, Nobis autẽ indignum eſſe videtur, vt quẽ bello vicimus benignitate nõ vincamus. Et cum hęc dixiſſet Auguſtus, impoſuit coronã capiti eius, amplians illi Gadacon & Hipponem, Samariã & Ipenũ, turrimq; Stratonis, & maritimas ciuitates. Pacatis igitur omnibus regnis per orbem vniuerſũ, omniq; bellorum fragore ſedato, Romam rediit, & rempublicam ſecũdum leges Romanas, vnicuiq; ius ſuum tribuens, cum tranquillitate diſpoſuit.

Benignitas Octauiani.

Cap. 31. Generatio ſaluatoris in ætate quinta Iechonias.

LInea ſaluatoris noſtri in hac mũdi ætere quinta, à Salathiel, quẽ genuit Iechonias iunior poſt tranſmigrationem Babylonis, ſũp ſit exordium. Nã maior Iechonias, de quo ſuperi' dictũ eſt, cõſilio Ieremiæ tradidit ſe in manus Nabugodonoſor regis Babilonis cũ

quo

quo circiter decem millia Iudæorum transmigrauerunt,in quorum numero fuit Ezechiel cum Daniele,& tribus pueris.Salathiel autem genuit Zorobabel,Zorobabel genuit Abiud,cuius temporibus Esdras,bibliotheca reperta,redijt Ierusalem cum.m.dcc. Iudæis, & alienigenas mulieres à consortio Iudæorum eiecit. Eodem tempore Nehemias veniẽs in Hierusalem,muros cum sex portis in angustia construxit,& populum ab vsuris liberauit.Ignem nouum de stipitibus abscõditis à Ieremia suscepit,legẽte Esdra in Scænopegia, populum ad audiendum legem quater in die,& quater in nocte conuenire fecit,& ad celebrationem sabbathi populum induxit. Abiud autem genuit Eliachim,qui genuit Azor,qui genuit Achim.Achim genuit Eliud,qui genuit Eleazar. Iste Eleazar elephantum effodiens,cum eo cecidit.Eleazar genuit Mathan. Iste Mathan ex vxore Escha genuit Iacob. Defuncto vero Mathan, suscepit Mathat vel Melchi Eschã vxorem Mathan,& genuit ex ea Heli, qui fuit frater vterinus Iacob.Iacob autẽ genuit Ioseph virũ Mariç. Ioseph filius fuit adoptiuus Heli,secundũ legẽ,& nõ secundũ naturã. Vnde legitur in Euangelio Lucæ Euangelistæ,vt putabatur,filius Ioseph,qui fuit Heli.Iste Ioseph habuit spõsã secundũ legẽ Iudæorũ,de familia & domo propria,nomine Mariã.De qua,angelo nunciãte, natus est verꝰ rex & sacerdos Christꝰ dei filiꝰ,secundũ ordinẽ Melchisedech.

NVnc verò deficiente regno atq; legitimo sacerdotio Iudæorũ, Herodes vir alienigena Antipatris prĩcipis & Cypidis matris Arabiæ filiꝰ,à senatu Romano susceperat regnũ Iudeorũ, & contra ius & fas Iudaicæ gentis,ignobiles quosq; extulit. Vestẽ summi põtificis occlusam retinens,nunquam eius vsum alicui concessit. Et vt suã sobolẽ regio Iudæorũ generi cõmisceret,abiecta Dosidevxore quã priꝰ acceperat,Mariagnẽ neptẽ regis Aristoboli, & filiã Hircani summi põtificis sibi copulauit.Et ne forte ab Israelitico semine argueretur extraneus,cõbussit oẽs libros,in quibꝰ nobilitas illius gentis in tẽplo seruabatur ascripta,vt deficiẽtibus ꝓbamẽtis ipse ad hãc pertinere videretur.Nouẽ legitur habuisse vxores,quarum duæ tãtũ sine liberis erant. Sed inter oẽs alias pollebat Mariagnes excellẽtissimi gratia decoris,vndeᵇ nec eã offẽsã habere volebat. Nam.v.ei genuerat filios,quorũ duo,Alexander & Aristobolꝰ facetiã virilis animi,omnibꝰ præ se ferebant.Et licet Herodes,Mariagnem in nullo mœstificare vellet:illa nõ curabat,parẽ viro refũdere gratiã, sed nacta occasione, quia Hircanũ auũ suũ,viri sui insidijs, cõpererat extinctum,

Cap. 33. Vt Herodes regnum & sacerdotium Iudæorum inuasit.

ᵈNullo modo.

ctum,propter regni cupiditatem falso suspectũ,odio maximo virum mulier constringebat. Quod audiens Herodes, crimen huius in Mariagnem imponit,quòd scilicet suam imaginem in Aegyptum, *Amonio. *Antonio superi⁹ memorato,destinasset,& pulchritudinis suæ splẽdore perstrictum excitaret in se illius libidines, quem præruptum nouerat ad omnes amatorum cupiditates. Et si non multo post secuta sit facti penetentia,iussit eam Herodes occidi. Matri itaq; succedere filij memorati, maternæ necis vltores,si possent: asserentes quòd ad scelus parricidii,nulla digna causa potest prætendi. His nõ mediocriter mouebatur Herodes, ita quòd nullum seuitiæ genus prætermittendum putaret,nulli crederet, omnes suspectos haberet. Quod videns Antipater Herodis,& Dosidis supramemoratæ suæ vxoris filius,geminis fretus armis,adulandi scilicet arte, & simulandi versuria,ita germanos apud patrem cœpit vrgere, vt pater humanitatis immemor,apud vrbem Sebasten eis necem inferret. Antipatris tamen animus cruentus,non est expletus mortibus fratrum peremptorum,sed mens impia, cum non haberet fratres quos odisset, patrem latenter persequi cœpit. Quibus rex dreprehensis, repente illum decollari fecit. Veruntamen antequàm decollari fecit. Veruntamen antequam decolleratur,genuit Agrippam Herodem,de quo infra dicetur.

Cap. 33. De Zacharia & Elizabeth & natiuitate Iohannis Baptistæ.

FVit autem in diebus Herodis regis Iudeæ, efluxis annis regni eius vnde triginta,sacerdos nomine Zacharias,de vice Abię, & vxor eius Aaronica Elizabeth. Dauid enim rex, ampliare volés cultum domini.xxiiij.instituit summos sacerdotes, quorũ tamen vnus erat maior,qui dicebatur princeps sacerdotum. Statuit etiam.xvi.viros de Eleazar,&.viij.de Ithamar, & secundum sortem dedit vnicuiq; hebdomadam vicis suæ. Habuit autem Abias octauam hebdomadam,de cuius genere Zacharias,cum in die propitiationis incensum poneret,prædixit ei angelus filium nasciturum sibi de vxore. Qui considerans sterilitatem vxoris,& vtriusque senectutem,nõ credidit,& ob hoc obmutuit vsqne in diem partus. Nomen quoq; pueri,& magnificentiam cum abstinentia,ei indicauit. Cõcepit autem Elizabeth,& occultabat se mensibus quinque.

Cap. 34. De aduentu angeli ad virginem Mariam.

MEnse autem sextõ,missus est angelus Gabriel in Nazareth,ad Mariam desposatam Ioseph. Cumque ea salutata, dixisset eam parituram Iesum filium altissimi,quæsissetq; quomodo hoc fieret,cum se non cognituram virum,etiam animo vouisset,nisi deus

aliter

aliter disponeret: addidit angelus, non de viro, sed opere spiritus sancti concepturam eam, & concepisse cognatam suam Elizabeth, sibi indicauit. Permixtæ enim erant sacerdotalis tribus, & regia. Nã & Aaron vxorem habuit de Iuda Elizabeth, sororem Naason, & Ioiada põtifex Iochabeth filiam regis Ioram. Et ait Maria. Fiat mihi secundum verbum tuum. Et statim conceptus est Christus de virgine, plenus homo in anima & carne, ita quod lineamenta membrorum visib⁹ humanis discerni possent. Creditur autem conceptus fuisse. viij. Kalend. April. & reuolutis. xxxij. annis, eadẽ die mortuus. Et notandum quòd duæ fuere sorores in Iudæa, Hymeria videlicet, & Anna, quarum prima, mater fuit Elizabeth, quæ genuit Ioannem, præcursorem domini. Secũda, tres habuit viros, Salome Ioachim, & Cleopham. Ex Salome genuit Mariam, Zebedæi vxorem, ex qua nati sunt Iacobus maior, & Ioannes Euangelista. De Cleopha genuit Mariam Alphæi, de qua nati sunt Iacobus minor, & Iudas siue Thadeus. Ex Ioachim genuit Mariam matrem domini. Et hoc ideo diximus, vt consanguinitatem inter Elizabeth & matrem domini ostenderemus, sicut ab angelo dictum est: Ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua. &c.

Cap. 35. Vt Ioseph Mariam dimittere cogitauerit.

ET continuò, post recessum angeli, exurgens Maria, abijt in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth, & mansit ibi mensibus tribus, ministrans cognatæ suæ, donec pareret. Et cum die octauo circumcideretur puer, Ioannes; vocaretur, redijt Maria in domum suam in Nazareth. Cumque Ioseph vir suus cognosceret eam pregnantem, noluit eam traducere, sed occultè dimittere volebat. Tunc in somnis ab angelo monitus vt eam acciperet, indicauit ei puerum de spiritu sancto fuisse conceptum, & qui populum suum saluum faceret à peccatis eorum. Et accipens sponsam suàm, cum virgine virgo permansit, vt & viri solatio frueretur, & dei partus diabolo celaretur.

Cap. 36. De edicto Cæsaris.

TVnc exijt edictũ à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. Voluit scire numerum regionum in orbe, quæ Romanæ suberant ditioni. Numerum etiam ciuitatum in qualibet regione, numerum quoque capitum in qualibet ciuitate. Præcepit etiam, vt de suburbanis oppidis, vicis, & pagis, singuli cõueniẽtes in suã ciuitatẽ profiterentur, vnde trahebant originẽ, vnusquisq; nũmum pro capite suo deferret, qui decẽ nũmos appẽderet, & imaginẽ Cæsaris, & nominis inscriptionẽ haberet. Iudæa vero, quia in vmbilico terræ nostræ habitabilis esse videtur, prouisum est, vt ab ea inchoaretur.

Hęc descriptio prima facta est,a præside Syriæ Cyrino,vel quia prima fuit post præsulatū Cyrini, vel prima id est vniuersalis & maxima Augusti,quia nec ante,vel post,talis facta fuisse perhibetur. Ascēdit ergo Ioseph à Nazareth in Bethlehem, eò ꝙ esset de familia Dauid,vt profiteretur cum Maria vxore sua pregnante.Cum esset ibi,peperit suum filium primogenitum, nec ante vel post alium, & pannis inuolutum, in præsepio reclinauit inter bouem & asinum, quos Ioseph secum forte adduxerat,ad deferendum itineri suo necessaria.Et quia propter frequentiam diuitum, ob id ipsum conuenientium,non erat pauperibus locus in diuersorio,ideo reclinauerunt in præsepio, vt scriptura impleretur. Cognouit bos possessorē suum,& asinus præsēpe domini sui.Et Abacuc:In medio duum animalium cognosceris.Vnctione itaque legitima cessāte, vt dictum est,secundum Danielis sermonem,imminebat expectatio gentium IESVS CHRISTVS dominus noster de regum atque pontificū genere,misericorditer carnem assumens.

De natiuitate domini,& saluatoris nostri,Iesu Christi.

Ex cōputatione domus Heliæ 3897.

ANNO igitur ab origine mundi quinquies.m.cc minus vno, imperij Augusti Cæsaris. xlii. regni vero Herodis regis Iudęæ.xxx. regnāte in Britānia Kimbelino Tennantij filio, Olympiadis autem centesimæ nonagesimę tertiæ anno.iii.indictione quarta,epactis existentibus.xi.concurrentibus.v.octauo Kalend.Ianuarij, natus est dominꝰ noster IESVS CHRISTVS,& deiꝓ filiꝰ in Bethlehem Iudæ,vt populum gentilem,& Iudaicum sanctificando, sibi connecteret & vniret.Natus est autem sua ordinatissima dispositione,nocte diei dominicæ,quia si tabulas computi retro percurras, inuenies huius anni concurrentē.v.regularem, Ianuarii.iii.Quibus iunctis,& sublatis.vii.vnus remanet.Itaque Kalend. Ianuarii in dominica inuenies quod concurrit.Nam eadem die,qua dixit,fiat lux & facta est lux, visitauit nos oriens ex alto,vt illuminaret sedētes in tenebris, & dirigeret in viā pacis. Inchoata est vero,secundū quosdam,sexta ætas,à natiuitate Christi, & secundnm Apostolum, qui ait.Cum venerit plenitudo temporis,&c.Secundum alios,á die,qua baptizatus est,propter vim regenerationem datam aquis. Secundū alios à passione,quia tunc aperta est porta, & inchoata est septima quiescentium gloria.Aduentum itaq; suum,ideo Christus, vsq; ad sextam distulit ætatem,vt nouæ legis plenitudinē, prolixitas tempo-

Sexta ætas mundi quando incoata.

ris

ris nõ auferreret.Nã si ante veniſſet,cuncta forsitã nouæ legis præcepta vetuſtas temporis deleuiſſet.Proinde decebat,vt qui sexta die hominem fecerat, sexta mundi ætate eum ad plenitudinem legis perduceret,& iam veteraſcentem,ſuo nouo aduentu reficeret.

VT paſtores,vno milliario à Bethlehem diſtantes, cuſtodiebant vigilias noctis, ſupra gregem ſuum, ecce,angelus domini ſtetit iuxta illos,annuntiãs natum ſaluatorem in Bethlehem, & in ſignum,puerum in præſepio poſitum indicauit.Mos enim antiquitus erat apud gentiles,in vtroq; ſolſtitio,vigilias noctis facere,ob veneratione ſolis,qui fortè & apud Iudæos,ex vſu cohabitantium, inoleuerat.Et angelo recedente,apparuit multitudo ſpirituum, dicentium:Gloria in excelſis deo.&c.Meritò,in domini natiuitate,canticum pacis auditur ab angelis, quia eo naſcente, facta eſt pax inter deum & hominem,inter angelum & hominem, & inter Iudæum & gentilem.Tranſeuntes itaq; paſtores vſq; Bethlehem,inuenerunt paſtorem magnum in præſepio,narrantes ea, quæ audierant & viderant. Maria autem conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.Et licet CHRISTVS putaretur filius Ioſeph,eius tamen generatio ſic erat.Prima enim hominis conditio, de terra fuit, ſecunda,de latere viri,tertia,de viro & fœmina. Iſta, de fœmina & ſpiritu ſancto,ſine viro.Deinde octauo die circumciditur CHRISTVS,cuius præputium ab angelo, Carolo magno,dicitur delatum in templum domini in Hieruſalem,& ab eo tranſlatum Aquiſgranum,& poſt à Carolo Caluo poſitũ in eccleſia ſaluatoris apud Caroſium,& ibidem reuerenter obſeruatum.Et poſtquã impleti ſunt dies purgationis Mariæ, tulerunt IESVM in Hieruſalem parentes eius,& pro eo hoſtias dederũt,par turturum,& duos pullos columbarum, & inſuper redemerunt eum quinq; ſiclis argenti. Et erat in Hieruſalẽ ſenex Simeon,qui reſponſum acceperat à ſpiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum domini, & venit in ſpiritu in templum,& Ieſum in vlnas ſuſcepit. Et eadẽ hora ſuperueniens Anna prophetiſſa, loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Iſrael.

De reuelatione paſtoribus facta.

Simeon.

Anna prophetiſſa.

COnfundantur itaque philoſophi gentilium, qui ſua ſagaci inueſtigatione,mundum & rerum cauſas ex quatuor elementis eſſe compoſitas æſtimare potuerunt: & auctorẽ mundi in elementis quærentes,inuenire nunquam meruerunt.Thales namq; Mileſius, aſtrologiæ numeris comprehenſis,defectum ſolis & lunæ prædicere cœpit.Ipſe etiam aquam, rerum principium eſſe putauit.Anaxi-

Inuectio cõtra philoſophos gẽtiũ, qui rerum creatorem querentes inuenire nõ potuerunt.

mãder eius auditor,non ex humore,sed ex suis proprijs principiis, quascumq; res nasci asseruit,& principia docuit esse infinita. Et cum Thales in humore Anaximenes,in aëre,Stoicus in igne,Epicurus in atomis principium rerum esse dixissent:Plato laudatur,philosophiã primus in tres partes distribuisse, moralẽ scilicet quæ in actione seruatur,naturalem quæ contemplationi deputatur, & rationalẽ, qua verum à falso decernitur.Pythagoras vero philosophus,interrogatus quid profiteretur,philosophũ,id est amatorẽ scientię se esse,respondit.Nam sapiẽtẽ se ꝓfiteri,arrogantissimum sibi videbatur. Sed hi oẽs,quia sine fide quesierunt sapientiã,pierunt ꝓpter suã insipientiã.Nonne istis omnibus sapiẽtiores fuerũt, veteris & noui testamẽti p atres sancti,qui linceis oculis ꝓspicui deum,sicuti est,inuenerunt,& illi qui in elemẽtis quæsierunt,nunquã inuenire potuerunt. Abel quoq; iustus,decimas dando,& primitias,deum sibi placabilẽ efficiens,coronã martyrij prim⁹ omniũ est adeptus.Enoch septimus post Adã,placens deo in paradisum translatus est. Sed & Noë ꝑ fidẽ,se & filios suos,à periculo deluuij liberauit. Abrahã vero credidit deo, & reputatũ est ei ad iustitiã.Moyses credidit,& scripsit,trinitatẽ fecisse cœlũ & terrã,& oĩa quæ in eis sunt.Dauid sanctus,& eius fili⁹ Salomõ, necnõ Esaias,Hieremias,Ezechiel,& Daniel, & cęteri prophetę,deum verũ prędicauerunt,& coluerunt, asserẽtes naturas à se creatas subsistẽdi & mouendi initia finẽq; ab ipso traxisse, & rationalẽ animã,quæ animus dicitur,cunctis viuentib⁹ indidisse, humanũq; gen⁹ in exordio & progressu fineq; moderasse. Deniq; spiritu dei perflati pronunciauerunt nobis,ꝙ autor rerũ & moderator,nullis vĩculis alligat⁹,in nullas partes sectilis, nullis sit locis inclusus,ex nulla parte mutabilis,implẽs cœlum & terrã sua potentia, sed non propria indigente natura,& ꝙ ita administret oĩa quæ creauit, vt etiã ipsa proprios agere motus atq; exercere permittat.Deniq; inter sapientes mundi,qui stulti apud deum reputãtur,tanta inuenitur dissonantia,vt difficile aduertatur,cui opinioni, etiam diligẽs lector quiescat.Nostri vero,licet non fuerint contemporanei,aut condiscipuli,inter se tamen concordes,& in nullo dissonantes inueniuntur. Organa enim dei fuerunt, & ideo quasi vna & diuina harmonia initium vnum,progressum,& finem esse omnes cognouerunt.

De Magis, & stella, & veneratione dominica.

ANno diuinæ incarnationis secundo,tres astrologi, suæ artis peritia,siue inspiratione diuina,venerunt Hierosolymam,dicentes, Vbi est,qui natus est rex Iudæorum? Vidimus enim stellam eius in oriente,

in oriente,& venimus cum muneribus,vt adorem⁹ eum.Quod audiens Herodes expauit,vtpote quem nulla prosapiæ regalis origo contingebat,& *accitis legis doctoribus percontatus est ab eis, vbi IESVS nasceretur.At illi dixerunt ei.In Bethlehē Iudæ. Sic enim scriptum est in libro Micheæ prophetæ.Et tu Bethlehem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet dux, qui regat populū meū Israel. Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligēter didicit ab eis tēpus stellæ,quæ apparuit eis. Et mittens illos in Bethlehē,dixit.Ite,& interrogate diligenter de puero,& cum inueneritis,renunciate mihi,vt & ego veniens adorem eum.Hęc autē dolo dicebat,volens eum interficere, quasi ipse esset futurus rex de semine Dauid,qui regnum ei⁹ posset adipisci.Deniq; Magi peruenientes ad Christi cunabula,inuenerunt eum cum Maria matre ei⁹, & procidentes,adorauerunt eum, et apertis thesauris suis,obtulerūt ei munera,aurum,thus,& mirrhā.Deuotionis autem suæ officio sapienter expleto,ad Herodē redire neglexerūt.Vnde rex maiori suspitione perterritus,prauo vsus consilio,misit, & occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem,à bimatu & infra, sperans inter coætaneos pueros,puerum IESVM interficere.Nam ortā didicerat stellā die,qua natus est dominus,& secundū ortum stellæ, IESVM anniculum esse sciebat, & insuper aliquot dierum,& ideo à bimis & infra annis,vsque ad ætatis vnius noctis infantem, in pueros desęuijt. Sed Ioseph voce præmonitus angelica,tulit puerum & matrem ei⁹, & fugit in Aegyptum quarto nonas Februarij, & erat ibi vsque ad obitum Herodis.Vnde dicitur, quod sicut in exitu filiorū Israel de Aegypto,non fuit domus Aegyptí,in qua deo procurante, non iaceret mortuus,ita non fuit modo templum in Aegypto,in quo non corruisset idolum.

*accersitis.

De diuersis opinionibus Magorum.

TRadunt quidam tertiadecima die à natiuitate,dominum fuisse adoratum à Magis,& stellam apparuisse eis multo tēpore antequam Christus nasceretur,& ita de longinquo venire potuerunt, vel fortè super dromedarios sedentes, longa terrarum spatia transmearunt. Sed huic sententiæ contrarium videtur, quod Iosephus refert.Dicit enim Herodem citatum fuisse,à Cæsare Augusto per epistolā,vt Romā iret,accusationi filiorum superi⁹ memoratorū responsurus,& Alexandrū filium suum secum Romā traxerit,& veneni sibi parati reum apud Cæsarem postulauerit.Qui cum iter faceret p Siciliā, audiēs naues Tharsensiū transuexisse Magos,in spiritu vehemēti cōbussit naues Tharsis,vt psalmistę vaticiniū impleretur

In spiritu vehementi. &c. Cum vero coram Cæsare pater disceptasset cum filiis, hac lege facta est reconciliatio, vt adolescentes patri obedirent in omnibus, & ipse regnum dimitteret, cui vellet. Veniens autem Hierosolymam, populum conuocauit, & concordiam à Cęsare factam exponens, hęredem se constitutum proposuit. Tunc certius q̃ prius in regno confirmatus, iussit pueros occidi. Quorũ maxima pars tertio milliario à Bethleem, ad austrũ sepulta est. Itẽ, Chrisostomus dicit stellã apparuisse per annum ante domini natiuitatẽ, credebatq́; Herodes tunc etiã dñm fuisse natũ & sic putabat dominũ bimũ esse cum adiectione paucorũ dierũ, & ideo occidit pueros bimos, & deinceps vsq; ad v. annos, sed nõ minores bimis, & exponit bimatũ infra, secũdũ rationẽ numeri. Sicut enim ratione tẽporis, iuniores bimis inferiores sunt eis, quia post nati sunt, ita ratione numeri, maiores bimis inferiores sunt eis, quia post eos numerãtur. Cui assertioni videtur fidẽm facere, ꝙ quædam ossa innocentium habẽtur adeò grandia, quod bimorum esse non possunt. Potest tamen ad hoc dici, ꝙ longè maiores tunc homines erant quantitate q̃ modò. Hic quoque annus bisextilis erat, constans diebus ccc. lxvj. bisextilis inde dictus, quod sextus Kalend. Martij bis pronunciatur.

Vt Herodes vxorem & filios interfecerit.

ANno diuinæ incarnationis tertio, per astutiam Antipatris superius memorati, iterum facti sunt suspecti Alexander, & Aristobolus Herodi. Ob hoc autem Augusto scribens pater, filios in multis accusauit. Misit ergo Cæsar Saturninum & Piarium legatos cum rescripto, vt coram his duobus coacto consilio procerum, filios iudicaret, & de eis, si conuincere eos posset, faceret ꝙ vellet. Auditis autem hinc & inde partibus, legati illos damnandos pronunciauerunt, non tamen morte. Tunc apud Sebasten pater coniecit eos in vincula, complices vero eorum apposuit torquere pater, vt confessione eorum certioraretur, si in animã suam aliquid machinarentur filij. Confessus autem est quidam, multa sibi promissa ab Alexãdro, si patri venenum propinaret. Cõfessus est autem & tonsor de promissis sibi muneribus, si dum patri pararet barbam, eum ingularet. Addiditq́; dixisse Alexandrum, non esse spem in sene ponendam, qui canos tingebat, vt videretur adolescẽs. His motꝰ Herodes, missis spiculatoribus, iussit filios occidi, & asportari in Alexandriam, ibi q; sepeliri cum Alexandro auo suo materno. Deinde condidit testamentum Heródes, & Antipatrum regẽ futurum instituit, & Herodem, qui cognominatus est Antipas, substituit Antipatro. Antipater vero

ter vero intollerabile odium populi excepit, cunctis scientibus, q̃ fratribus suis, conseruisq; calumnias ingessit. Ob hoc etiam pater eum, iam nō recto oculo aspiciebat. Ad hæc etiam Antipater molestus erat patri, q̃ fratrem sibi substituerat, eò, q̃ ad filios ipsius Antipatris regnum transire noluisset. Alia quoq; maior causa inuidiæ in patrem orta est ei. Nam pupillos filiorum, quos occiderat, paterna dilectione fouebat, alijs nepotibus eos copulans matrimonio. Erant autē secundum Iosephum, paruuli relicti de Aristobolo, Herodes Agrippa, qui Iacobum cum gladio occidit, & Herodias, q̃ post abstulit Herodes Antipas fratri suo Philippo. Timuit ergo Antipater, ne ad pupillos fratrum suorum quandoque regnum reuocaret Herodes, quia eos ex matre contingebat. Commouit etiam Feroram furore in odium Herodis, adeò, vt Feroras secederet à patre, & habitaret in terra, quæ concessa ei fuerat trans Iordanem. Ipse vero Antipater, etiam patre volente, quibusdam excogitatis occasionibus, Romam properauit, efficacissimum venenum à quadam venefica Arabica comparās, & apud vxorem Feroræ reponens, qnod, interim dum ipse abesset, per ministrum, quē ipse cōduxerat, patri propinaretur. Dum autē Antipater Romæ esset, mortuꝰ est Feroras, accepitq; Herodes de veneno repositio apud vxorē Feroræ, per ancillam à domina sua iracundè recedētem. Itaq; euocata relicta fratris, afferre venenum iubet eam. Illa vero, quasi allatura, egressa de tecto, se præcipitē dedit. Sed semiuiua allata adregē, ait. Cum moreretur frater tuus, vir meus, ait mihi affer huc mulier venenum quod, reliquit nobis Antipater, meq; vidente in igne cōsume, ne ad inferos conscientiam, fratricidij vltricem, feram. Ego vero magnam eius partem in ignem fundens, modicum mihi propter dubios casus, quia te metuebam reseruaui. Cumq; pyxidem p̃tulisset, expirauit. Acceptisq; pluribus argumentis alijs, q̃ Antipater in mortem patris grassaretur, Herodes eum maturè reuocauit, matremq; illius repudiauit. Cumq; filium de patricidio publicè accusasset, præsente Varo præside Syriæ, qui illis diebus Hierosolymā venerat, posuit eum in carcerem apud Iericonta. Cumq; complices filij quęreret pater, vt eos cum filijs, exquisitis perimeret supplicijs, graui morbo impeditꝰ est. Eodē anno Ioannes euāgelista natꝰ est.

ANno diuinę incarnationis quarto, Cæser Augustus annum Imperij sui. xlv. agebat. Quo tempore duo sophistę erant in Hierusalem, quos non pauci adolescentum sectabantur, cum leges exponerent

De vltione diuina in Herodem.

nerent. His oportunum visum est, languente Herode, vt aquilam auream deiicerent, quam rex, super maximam portam templi, contra patrias leges, posuerat. Qua deiecta, rex cõmot⁹, animi magnitudine morbum superat, in concionem procedẽs, in omnes Hierosolymitas iniuriam hanc refundere nitebatur. Sed ad preces populi, in solos auctores vltus est. Illos ergo; qui in funibus demissis aquilam conciderant, viuos incendit cum duobus sophistis. Dehinc variis affligebatur languoribus. Nam febris non mediocris erat, prurigo intollerabilis in omni corporis superficie, assiduè colicis vexabatur tormentis, pedes intercutis vitio tumuerant, putredo testiculorum vermes generabat, creber anhelitus, interrupta suspiria, quæ ad vindictam dei ab omnibus referebãtur. Ipse Iordanẽ trãsiens apud Caliropen, aquis calidis vtebatur. Cumq; corpus eius oleo calidiori fouere medicis placuisset, in arcam plenam demersum ita dissolutum est, vt etiam lumina, quasi mortuus, resoluta torqueret. Tunc tamen ad clamorem astantium vix respicere visus est.

De filijs Kimbeleni, & accusatione Antipatri, filij Herodis.

ANno diuinæ incarnationis quinto, Kimbelinus rex, cum Britãnia x. annis tenuisset, genuit duos filios, Guiderium, scz, & Aruiragnm, quorum primogenitus Guiderius, defuncto patre, vt inferius patet, regni gubernacula suscipiens, cum gaudio & pace subiectum sibi populum tractauit. Circa hos vtiq; dies Herodes legatos Romã mittens, in multis filium suum Antipatrũ accusauit.

Detestanda Herodis crudelitas.

ANno diuinæ incarnationis sexto, Herodes rediens Hiericho, cum audisset Iudæos, cum gaudio mortem suam expectare, ex omni Iudæa nobiliores collectos iuuenes cõcludi præcepit, in hippodromio, id est, in carcere circi, præcipiens Salome sorori suæ, vt cũ animã efflaret, statim illos occideret, ita vt omnis Iudæa tam in morte. q̃ in vita ipsius plangeret. Et hic annus bisextilis erat.

De morte Herodis miserrima.

ANno diuinæ incarnationis. vii. nuntij, quos Herodes Romam miserat, reuertentes tulerunt epistolam à Cæsare, vt Antipatrũ in exilium daret, vel si mallet, morte damnaret Quo nuncio audito paululum recreatus, cum pomum (quo libenter vescebatur) petisset, cultellum quoq; ad incidendum popposcisset, statimq; cum tussis violentia distenderetur, circumspiciens ne quis arbiter impediret, se percussurus, dexteram sustulit. Sed Asciabus consobrinus eius dexteram continuit, statimq; vlulatus, quasi rex mortuus esset, in regia domo exort⁹ est. Quo audito, Antipater exultãs, custodibus multa promittebat, vt eum soluerent. Quod cum accepisset Herodes grauius

uius tulit exultationem filij,q̃ mortem,& continuò missis ꝑ satellitib⁹, occidit eum,sepelitiq; præcepit in Hircania.Statimq; mutans testamentum,Archelaum filium suum regni scripsit successorem, ita tamen vt ab Augusto susciperet diadema.Post mortẽ autẽ filij,qninq; diebus exactis,Herodes qui miserabiliter vixerat, miserabilius vitã finiuit,anno imperij Augusti.xlix.Sepeliuit autem eum Archelaus in Herodio,iuxta ipsius mandatum.Et sedens pro tribunali,dixit se etiam à regis nomine velle temperare, donec à Cęsare confirmata foret successio,promittens,ꝙ patre melior,in omnibus appareret.

10 ORta est autem seditio in Iudæa, quæ in nouis regibus solet accidere.Quam cum Archelaus sedare non posset,missa grandi manu satellitum,circiter.ix.m.occidit.Romãq; ꝓfectus est,Phillippo fratre regni ꝓcuratore relicto.Profectus est etiam Herodes Antipas, vt de regno habendo,cum fratre disceptaret.Tandẽ,de consilio Senatus,Cæsar monarchiam Herodis distribuit:mediam partem,Iudæam scilicet,& Idumæam tradens Archelao. Mediam vero partẽ in duas secuit tetrarchias,cessitq; in partem Herodis regio trans flumẽ,& Galilæa. Ituria vero,& Trachonitis Phillippo destinata sunt. Sicque tres fratres remissi sunt in Iudæã,cum sedissent Romæ quatuor mensibus,rei euentum expectãtes.Archelaus vero in sibi subditos,crudelius patre desęuit. 20

Regnum Iudæorum in tetrarchias diuiditur.

ANno diuinæ incarnationis octauo, qui est annus Archelai secundus,Angelus dixit ad Ioseph,vt rediret cum matre & puero in terrã Israel.Cumq; audiret ꝙ Archelaus pro patre regnaret in Iudæa,noluit illo ire,sed iuit in Galilæam,& mansit in Nazareth.

Vt Iesus redijt de Aegypto.

ANno diuinæ incarnationis nono, Cæsare Augusto imperij sui li.agente annum, Trogus Pompeius chronica sua terminauit,in quibus quasi mundi præteriti cursum ad memoriam posterorum reduxit.Ita namq; Romanorum rẽpublicã, & arma,quæ gẽs illa latè ꝑ orbem terrarum circumtulit, ab initio vsq; ad præsens tẽpus prosequitur,vt qui res eius legerit,ad construendum Romanũ Imperium,virtutem & fortunam discat contemdisse. 30

Trogus hucusque scripsit.

ANno diuinæ incarnationis decimo, Athenienses res nouas contra Romanos molientes, opprimuntur, magnatibus seditionis interfectis.Per idem tempus Archelaus in contumeliam generis sui,repudiauit Mariagnem,fratris sui filiam,quam pater ei dederat vxorem, duxitque Glasiram, filiam regis Capadociæ, fratris sui Alexandri quondam vxorem, & mortuo Alexandro,

De Archelao rege.

Iubæ

Iubæ regi Lybiæ nuptam, mortuoq; Iuba, apud patrem modò in viduitate degẽtem. Quæ cum in Iudæam rediſſet, nupta Archelao, videre viſa eſt inſtantem ſibi Alexandrum, & dicere. Nonne tibi ſatis fuit licitum matrimonium, ſed rurſus reuerſa ad penates meos, fratri meo impudenter coniuncta es? Te ergo, licet inuitam, recuperabo. Quæ, expoſito hoc ſomnio, vix biduò ſuperuixit.

Caruinus orator obijt.

ANno diuinæ incarnationis vndecimo, qui eſt annus Imperij Auguſti Cæſaris. lii. regni vero Archelai regis Iudęæ gentis. v. Caruinus orator inedia confectus obiit.

Jeſus remanſit in Hieruſalem.

ANno diuinæ incarnationis duodecimo, puer Ieſus remanſit in Hieruſalem poſt parẽtes ſuos, & poſt triduum inuentus à parentibus ſuis, ſedens in medio doctorum, audiens & interrogans illos. Et mirabantur omnes ſuper prudentia & reſponſis illius.

Romani numerantur.

ANno diuinæ incarnationis. xiij. Auguſtus cum Tyberio filio ſuo cenſum Romæ agitans, inuenit hominum nonagies trecenta & ſeptuaginta millia.

ANno diuinæ incarnationis. xiiij. qui eſt annus Imperij Auguſti Cæſaris. lv. Archelaus rex crebrò accuſatus, ad Cæſarem citatus acceſſit. Qui quinque diebus antequam vocaretur, nouem ariſtas plenas & maximas à bobus comedi ſomniauerat. Dumq; accitos vates conſuleret, Simon, Eſſeus genere, ariſtas annos, & boues rerũ mutationes interpretatus eſt, eò q; agros arando verterent & mutarent. Ideoq; eum nouem annis regnaturum, variaſq; antè expertum rerum mutationes, moriturum. Nono igitur principatus ſui anno, Romam veniẽs, à Cęſare damnatus, in exilium pellitur, apud Viennam ciuitatem Galliæ, quando ſolis eclipſis fuit.

Archelai ſomnium.

De morte Auguſti Cęſaris.

ANno diuinæ incarnationis. xv. Cæſar Auguſtus, cum regnaſſet annis. lvii. menſibus ſex & diebus decem, Nolæ morbo percuſſus, vitam finiuit. Cum enim. xlii. anno regni eius, natus eſſet dominus, qui. xv. anno Tyberii Cæſaris fuit tricenarius, patet, Cæſarem mortuum, domino quintumdecimum agente annum. Mortuus eſt autem anno vitæ ſuæ lxxvij. apud Acellam ciuitatem Campanię, & ſepultus in Martio campo, ſuper omnia gloriatus, vrbẽ, quam lateritiam inuenerat, ſe marmoream reliquiſſe.

Tyberius Claudius imperator,

ANno diuinæ incarnationis. xvi. Tyberius Claudius Iuliæ filius Auguſti Cęſaris priuignus, ad imperium ſublimatus, imperauit annis. xxii. Iſte primum in magna modeſtia reipublicæ præfuit, ita vt quibuſdam ſibi ſuadentibus, ad augenda prouinciis tributa,

reſpon-

respõdit.Boni pastoris esse pecus tondere,& non deglubere. Tiberius Claudi⁹ Imperrator.

ANno diuinæ incarnationis.xvii. Liuius Ortensis historiographus vitam finiuit.Quo etiam anno,secundum quosdam,Augustus Cæsar obiit.Nam dimidium annum, & dies qui secuti sunt pro anno integro,ponunt hi, qui hanc opinionem sequuntur.

ANno diuinæ incarnationis.xviii.qui est annus Tyberij Cæsaris secundus,Ouidius poeta eximius in exilio periit. Fuerat enim ꝓscriptus ab Augusto Cæsare,& in Pontũ insulã missus,ꝓpter vxorem eius,de qua habebatur suspectus.Dictum est autem, quod de ea libros metricè composuerat,& ideo ab eodem est in exilium relegatus. Ouidius poëta eximius in exilio periit.

ANno diuinæ incarnationis.xix.Valerius historiographus, Romanorum dicta descripsit & facta. Eodem anno Germanicus Drusi filius Caligulæ pater,de Germanis, ad quos ab Augusto Cæsare missus fuerat triumphauit. Valerius historiographus.

ANno diuinæ incarnationis.xx. tredecim vrbes terremotu corruerunt,Ephesus,Magnesia,Sardis.Monestene,Hiero, Cæsarea Philadelphia,Thimolus,Themus,Cyme, Smyrna, Apollonia, Hircania. Terremotus.

ANno diuinæ incarnationis.xxi.Fenestella, historiarum scriptor,& carminum,septuagesimo ætatis suæ anno moritur,Cumisq; sepelitur indictione decima.Eodem anno,artifex quidam excogitauit vitri temperamentum,vt flexibile esset, & ductibile.Qui, dum admissus fuisset ad Tyberium Cæsarem, porrexit ei phiolam, qua ille indignatus,in pauimentum proiecit. Artifex autem sustulit phiolam de pauimento,quæ complicauerat se tãquam vas æneum, deinde martellum de sinu protulit,& phiolam correxit. Hoc facto, Cęsar dixit artifici. Num qui alius scit hanc artẽ vitrorum ? Postq̃ ille iurans negauit alterum hoc scire, iussit illum decollari, ne dum hoc cognitum fieret, aurum pro luto haberetur, & omnia metallorum pretia abstraherentur.Quia reuera,si vasa vitrea non frangerentur,meliora essent q̃ aurea vel argentea. Artificium vitri.

ANno diuinæ incarnationis.xxii.in Britãnia mortuo rege Kimbelino,cuius temporibus natus est dominus,successit Guiderius filius eius,qui Romanis tributum consuetum reddere contempsit,quod nullus antecessorum suorum,a tempore Iulii Cæsaris,ausus fuerat attentare. De morte Kimbelini regis Britonum.

ANno gratiæ.xxiii.Tyberius Cæsar multos reges ad se vocatos, nullum Nota proditionem.

nullum remisit, sed regnis eorum in prouincias redactis, vbi reges fuerant, procuratores constituit.

De venditione sacerdotij,

ANno gratiæ xxiiii. missus est à Tyberio Cęsare, procurator Iudęæ, Valerius Graccus, qui quæstum pieratem putans, palam vēdebat sacerdotij Principatum. qui amouens Annā, Ismaelem pōtificem designauit.

Theatrum incenditur.

ANno gratiæ. xxv. qui est annus Tyberij Cæsaris nonus, Pompeij theatrum incenditur, quintadecima indictione.

ANno gratiæ xxvi. Graccus Iudææ procurator, Ismaelem sacerdotem amouens, Eleazarum Annæ filium subrogauit.

ANno gratię. xxvii. idem Procurator Eleazarum arcens, Simonem sacerdotem constituit.

Caiphas.

ANno gratiæ. xxviij. amoto Simone, Iosippus qui & Caiphas, subrogatur. Quo facto, Valerius Romam reuertitur.

De ortu Pilati.

Pila. filia. Ati

Fuit quidam rex, nomine Tyrus, qui quandam puellam nomine Pilam, filiam cuiusdam molendinarij, nomine Atus, carnaliter cognouit, & de ea filium genera uit. Pila autem ex nomine suo, & nomine patris sui, qui dicebatur Atus, vnum nomen composuit, & nato puero, imposuit nomen Pilatus. Cum autem Pilatus tres annos haberet, ipsū Pila ad regem transmisit. Habebat autem rex filiū de regina coniuge sua, qui ferè Pilato coëtaneus videbatur. Isti, dū annos discretionis attigissent, sepius luctamine, pugno, & funda adinuicē colludebant. Sed regis legitimus filius, vt & genere erat nobilior, sicin omni loco, Pilato inueniebatur strenuior, in omni genere certaminis aptior. Ob hoc Pilatus, inuidię liuore commotus, & felleo dolore stimulatus, fratrē suū latenter occidit. Quod rex audiés, vehementer doluit, & concione conuocata, quid de scelerato & homicida faciendum sit, requisiuit. Quem omnes, reū esse mortis, vnanimiter acclamauerunt. Rex autē ad se reuersus iniquitatē iniquitati noluit duplicare, sed ipsū pro tributo, quod annuatim debebat Romanis, in obsidē misit, tū volēs innoxius esse ab occisione filij, tum à tributo Romanorum cupiens liberari.

De exilio Pilati in Pōto insula.

TVnc tēporis erat Romę filius regis Francorū, quē similiter rex Romā miserat pro tributis. Huic Pilatus associatus, cū se ab eo moribus & industria pręcelli videret: eū, inuidię stimulis agitatus, occidit. Sed cū Romani, quid de eo faciēdū esset, inquirerēt, dixerunt. Hic si superuixerit, qui fratrē necauit, obsidē iugulauit, reipublicę plurimū vtilis erit, & colla ferociū hostiū, ferox ipse, domabit.

Dixerunt

Dixerunt igitur. Cum reus mortis habeatur, in Ponto insula gentibus illis, quæ nullum patiuntur iudicem, iudex præficiatur, si fortè eius nequitia ipsorum contumatia edometur, si non, quod meruerit patiatur Missus igitur Pilatus ad gentem ferocem, & suorum iudicum peremtricem, non inscius ad quos missus sit, & quàm pendula vitæ suæ sententia sit, tantæ rei consulens, vitam seruare voluit, & gentem nequam ipse minis & promissis, supplicio & præcio penitùs subiugauit.

Pilatus super Iudæam & Hierusalem principatum obtinuit sub Herode.

HErodes autem, hominis illius industriam vt audiuit, eius versutijs congaudens, ipse versutus, eum ad se muneribus & internūtijs inuitauit, & super Iudæam & Hierusalem potestatem & vicem suam tradidit. Prædictus Pilatus, cum pecuniam innumerabilem congregasset, nesciente Herode Romam adijt, infinitam pecuniam Tyberio Imperatori obtulit, & ab eo sibi dari, quod ab Herode tenebat, munéribus impetrauit. Missus est ergo à Tyberio Pontius Pilatus Iudeæ procurator, sub quo Herodes Antipas in honorem Tyberij Tyberiadem nominauit. Huiuscemodi de causa facti sunt inimici Pilatus & Herodes, quoad, tempore passionis domini, eum sibi reconciliauit, eò quòd dominum ad se misit. Alia causa inimicitiæ assignatur in historijs scholasticis. Quidam enim se filium dei faciens, multos de Galilæis in Garezim duxit, vbi dixit se ascensurū in cælum. At superueniens Pilatus, ipsum cum omnibus occidit, timens ne similiter Iudæos seduceret. Ob hoc facti sunt inimici, quia Herodes præsidebat Galilæis, & vtraque causa potuit esse vera.

Scelus.

Anno gratiæ. xxix. Seruius Plautus, corrupti filij reus, & conuictus in iudicio, semetipsum peremit.

De prædicatione Iohannis, & Baptismate.

ANno gratiæ. xxx. Iohannes Baptista in desarto, sub principibus sacerdotum Anna & Caipha, prædicauit baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, qui ad pœnitentiam baptizandos mouebat, & non nisi quos pœnitentes videbat, baptizabat.

De Baptismo domini.

EOdem anno, Iesus veniens à Galilæa in Iordanē ad eum, baptizatus est ab eo. Et ipse Iesus erat incipiēs quasi. xxx. annorum, id est, tricesimū inceperat annū, videlicet. xiij. diebus illius anni peractis. Et secundum hoc vixit Iesus tantū. xxxij. annis & dimidio. Sed Iohannes Chrysostomus aliter sensit. Opinio etiam quorūdam est, eodem anno dominum Apostolos vocasse, euangelicam doctrinā inchoasse, ieiunasse, tētatum fuisse, simul & miraculum vini fecisse, quia legitur eum & discipulos eius inuitatos ad nuptias. Sed aliorū

sententia probabilior est,quæ dicit. Hęc omnia illum ante incarcerationem Iohānis Baptistæ fecisse,sed tamē occultè, & post publicè, & hunc ordinem prosequimur sine præiuditio alterius opinionis.

De bina apostolorum vocatione.

LEgimus tamen in euangelio, dominum bis vocasse Apostolos. Primò scz,quando vidit Nathanaelem sub ficu, sed nō perfectè tunc secuti sunt eum,quia redierunt ad artes pristinas.Secūdò quoq; vocauit,cum turbę irruerent in eum,& ipse vidit ibi duas naues stātes secus stagnum.Et tunc,relictis omnibus, secuti sunt eū perfectè.

Conuertit dominus aquam in vinum.

ANno gratiæ.xxxi. dominus tertiadecima die,secundum præfatā opinionem, aquam in vinum conuertit, in nuptijs architriclini, matre hoc à filio impetrante.Eodē etiā anno Iohānes incarceratus legitur ab Herode.Hoc vtiq; anno,facta legitur secunda apostolorum vocatio,in qua duodecim elegit ad prædicandum fidem Euāgelij,& perhibendum testimonium veritati,inter quos vnū habuit, cuius malo benè vtens, sacramētum suæ passionis impleuit,& ecclesiæ suæ,ad tolerandum malorum iniurias,exemplum præbuit.

De ortu & origine Iudę proditoris, & qualiter adhœsit Pilato, & misera morte ipsius.

LEgitur in quadā historia,quòd quidā vir fuit in Hierusalem,nomine Rubē,qui alio nomine dictus est Simō,de tribut Iuda, vel secundum Hieronymū,de tribu Isachar,qui habuit vxorē,quę Cyborea nuncupata est.Quadam igitur nocte,cum sibi mutuò debitū exoluissent.Cyborea obdormiens somnium vidit,quod,perterita, cum gemitibus & suspirijs viro suo retulit,dicens.Videbatur mihi, quòd filiū flagitiosum parerē, qui toti' gētis nostrę perditionis causa existeret.Cui Rubē, nefariā,inquit,rē, nec relatu dignā ꝓfaris, & spiritu,vt puto,phytonico raperis.Cui illa.Si me concepisse sensero, & filium peperero, absq; dubio non spiritus phytonicus extitit, sed reuelatio certa fuit.Procedente igitur tempore, cum filium peperisset,parentes plurimum timuerunt,& quid de eo facerent,excogitare cœperunt. Cumq; filiū abhorrerent occidere,nec vellent destructionem sui generis enutrire,ipsum in fiscella positum, mari exponunt,quem iam marini fluctus ad insulam,quę Scarioth dicitur,ꝓpulerunt. Ab illa igitur insula,Iudas Scariothes appellatur. Regina autem loci ipsius,carens liberis,ad littus maris, causa spaciandi processit,& fiscellam à maris fluctibus iactari videns, aperiri præcepit. Inuenienśque ibidem puerum elegantis formæ, suspirans ait. O si solatijs tantis subleuarer sobolis, ne regni mei successori priuarer. Puerum igitur secretò nutriri fecit,& se grauidā simulauit. Tandē se filium peperisse mentitur, & per totū regnū fama celebri diuulgatur

gatur. Principes pro susceptâ sobole vehementer exultant, & ingẽti gaudio plebs lætatur. Ipsum igitur, secundum magnificentiã regiã, educari fecit. Non multum verò temporis post, regina de rege cõcepit, & suo patri filium parturiuit. Cum autem pueri aliquãtulum iam creuissent, adinuicem sæpius colludebant, & puerum regium Iudas crebris iniurijs molestabat, & ad fletum sæpius prouocabat. Regina autem hoc molestè ferens, & Iudam ad se non pertinere sciens, ipsum crebrius verberabat. Sed, nec sic, à molestia pueri desistebat. Tandem res panditur, & Iudas non verus reginæ filius, sed inuẽtus fuisse aperitur. Quod Iudas vt cõperit, vehemẽter erubuit, & fratrẽ suum putatiuum, filiũ regis, latẽter occidit. Ob hoc capitalẽ sententiã timens, cum tributarijs in Hierusalẽ aufugit, seq; curiæ Pilati tunc præsidis mancipauit. Et quoniã res similes sibi inuicẽ sunt habiles, Pilatus Iudam suis moribus inuenit cõgruere, & ideò cœpit ipsum valde charũ habere. Vniuersę igitur curiæ Pilati Iudas præficitur, & ad eius nutum omnia disponitur. Quadã igitur dei. Pilatus de palatio suo in quoddã pomerium aspiciens, illorũ pomorũ tanto desiderio captus est, vt penè deficere videretur. Erat aũt illud pomeriũ Rubẽ, patris Iudæ, sed nec Iudas patrẽ nec Ruben filium agnoscebat, quia & Rubẽ ipsum in marinis fluctibus perisse putabat: & Iudas quis pater aut quæ patria sua fuerit, penitus ignorabat. Pilatus itaq;, accersito Iudã, ait. Tanto illorum fructuũ captus sum desiderio, quòd, si his frustratus fuero spiritũ exhalabo. Concitus igitur Iudas in pomeriũ insilit, & velocius mala carpit. Intereà Ruben venit, & Iudam mala carpentem inuenit. Fortiter igitur cõtendunt ambo, & iurgium superaddunt. Post iurgia, surgunt ad verbera, & mutuis se iniurijs affecerunt. Tandem Iudas Ruben, in ea parte qua ceruix colli cõnectitur, lapide percũssit, pariter & occidit. Poma igitur sustulit, & Pilato quid acciderat enarrauit. Iam die inclinante, & nocte superueniẽte, Ruben mortuus inuenitur, & subitanea morte præuentus fuisse putatur. Tunc Pilatus omnes facultates Rubẽ, Iudæ tradidit, & Cyboreã vxorẽ Ruben, in coniugẽ, Iudę dedit. Quadã igitur die cũ Cyborea grauiter suspiraret, & Iudas vir eius, quid haberet, diligẽter interrogauit, illa respõdit. Heu, infœliciſſima sum omniũ fœminarũ, quia infantulũ meum marinis fluctib⁹ immersũ, & virũ meum morte prẽuentum inueni. Sed & dolori meo Pilatus addidit dolorem, qui me miserimam nuptum tradidit, & inuitanter in cõiugium copulauit. Cumque illa omnia de infantulo enarrasset

tasset, & Iudas, illa quæ sibi acciderant, retulisset, inuentũ est quòd Iudas matrem suã in vxorem duxerat, & quòd patrem suum occiderat. Pœnitentia igitur ductus, suadente Cyborea, dominũ nostrũ Iesum Christum adijt, & suorum delictorum veniam implorauit, & Christi discipulus est effectus, qui posteà, intrãte in illum Satana, dominum suum vendidit & magistrum triginta argenteis, Iudæis scilicet, qui eum vinctum adduxerunt, & tradiderunt Pontio Pilato, sub quo passus est, crucifixus, mortuus, & sepultus. Et, sicut euangelica testatur historia, ipse Iudas videns, quòd damnatus esset, proiecit argenteos in templo, & abiens laqueo se suspendit, & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius. Et exiuit diabolus cum anima illa sordida & immũda p̃ ventrem eius scilicet, sed non p̃ os eius, sicut introierat post buccellã, vt sic parceret ori, quo saluatorẽ osculat⁹ fuerat. Nõ enim tàm viliter debuit inquinari, quod tàm glorioſum scilicet os Christi contigerat. Dignum enim erat, vt viscera, quæ proditionẽ concepterant, rupta caderẽt. Guttur verò, quo vox proditionis exierat, laqueo arctaretur. Sæpè etenim modus pœnæ exprimit modum culpæ, vndè abciditur homini caput corporis, quià ipse sibi abscidit caput mentis, id est rationẽ. Sic & Iudas mortuus est in aëre, tanquam aëreis potestatibus sociandus. Congruũ enim erat, vt separaretur ab angelorũ & hominũ regione, qui offẽsus fuerat vtrisq;, & ideò modus & locus pœnæ congruit culpæ.

De transfiguratione domini.

ANno gratiæ. xxxij. principium fuit vicesimi iubilei, secundum Hebræos. Hoc quoque anno, transfiguratio domini facta creditur. viij. Idus Augusti, quam prohibuit dominus reuelari, ne passio eius impediretur. Hoc etiam tempore, assumpsit dominus noster Iesus Christus. lxxij. discipulos, qui illũ præcederent in omnẽ locum, quo erat ipse venturus, ex quibus putatur fuisse Matthias, qui prædicto Iudæ successit, Ioseph verò, qui vocabatur Iustus, Cleophas quoq;, qui frater esse Ioseph patris domini phibetur, & Barnabas, cuius supra meminimus. Isti omnes missi sunt in præparationẽ euãgelij ante dominũ, vt magister superueniẽs honoratior haberetur.

De passione domini.

ANno gratiæ. xxxiij. traditus est dominus noster Iesus Christus, à discipulo suo, & passus sub Pontio Pilato, vt prædictum est, & viij. Kalend. Aprilis, crucifixus, luna xv. & tertia die resurrexit, mẽse, qui apud Hebræos, Nisã appellatur. Ascẽdit in cœlũ. iij. Nonas Maij & Idib⁹ eiusdẽ, spiritꝰ sanctꝰ super apostolos descẽdit. De hac quoq; passione dominica Pilatus Tyberio Cæsari scripsit in hunc modũ.

Pontius

Epistola Pilati ad Claudiũ Imperatorem.

POntius Pilatus Claudio suo salutem. Nuper accidit, quod & ipse probaui, Iudæos, per inuidiã, se suosq; posteros crudeli dãnatione ꝓmisse. Nã cùm promissũ haberẽt patres eorũ, ꝙ deus illis mitteret de cœlo sanctũ suũ, qui eorũ meritò rex diceretur, & hunc se ꝓmiserit ꝓ virginẽ ad terrã missurũ: iste, me præside, Hebræorũ de⁹ cum venisset, & vidissent eũ cęcos illuminasse, leprosos mũdasse, paralyticos curasse, dæmones ab hominib⁹ fugasse, mortuos suscitasse, ventis imperasse, supꝰ mare siccis pedibus ambulasse, & multa alia mirabilia fecisse, cũ omnis popul⁹ Iudęorũ hũc dei filiũ diceret, inuidiã cõtra eũ passi sunt principes sacerdotũ, mihiq; eũ tradiderunt, & alia ꝓ aljs mẽtientes, dixerũt, illũ Magũ esse, & cõtra legẽ eorũ agere. Ego aũt credidi ita esse, & flagellatũ tradidi arbitrio eorũ. At illi crucifixerunt eũ, & sepulto ei custodes adhibuerunt. Ille verò, militibus meis custodiẽtibus eum, die tertia resurrexit. Sed ín tantũ exarsit nequitia eorũ, vt darẽt eis pecuniã, dicẽtes: Dicite, quiã discipuli eius corpus ipsius rapuerũt. Veruntamẽ milites, cũ accepissent pecuniã, quod factũ fuerat, tacere non potuerunt. Nã, & illũ resurrexisse testati sunt, & à Iudæis se pecuniã accepisse, & ideò suggessi hoc, ne quis aliter referens mẽtiatur, & existimet credendũ mẽdatijs Iudęorum. Tunc Cæsar, cum suffragio magni fautoris, retulit epistolã ad Senatũ, postulãs vt Christ⁹ deus haberetur. Sed Senat⁹ cõsecrationẽ Christi recusauit, indignatione cõmotus, ꝙ, non secundũ morẽ, pri⁹ epistola sibi delata fuisset. Tunc Senatus edicto constituit, Christianos ab vrbe esse exterminãdos. Sed Cęsar super hoc indignatus, accusatoribus Christianorum mortẽ cõminatus est. Ex illa deniq; die, cœpit immutari laudatissima Cæsaris prius modestia, in pœnã contradictoris Senat⁹. Nam adeò crudeliter desęuit in Romanos, quòd vix aliquẽ eorũ reliquit in columem. Sicq; contigit, vt qui Christo spreuerãt duce saluari, à Cæsare proprio punirentur. Indignũ enim erat, vt cõsecratio Christi humanis assertionibus indigeret.

Cæsar epistolam misit ad Senatũ, vt Christus deus haberetur.

Matthias apostolus ordinatur.

INterea vero, Hierosolimis apostoli Matthiã apostolũ ordinauerunt, &. vij. diaconos, quorũ nomina sunt hęc, Stephanus, Philippus, Prochorus, Nicanor, Timõ, Parmenas, & Nicolaus aduena Antiochenus, à quo orta est hæresis Nicolaitarum. Hic cum ad prædicandũ fuisset ꝓfectus, pulcherrimã ducebat secum vxorẽ. Sed, cum quadã die, à socijs de zelotypia increparetur, produxit eam in medium, vt si quis vellet, ea abuteretur. Vnde quidam hæretici putãt, vti posse legitimè promiscuis & illicitis carnalibus copulis, eius libi-

dinis contemptum nequiter, pro sua libidine explenda, suscipiétes. Proindè, cùm prædicatio verbi dei, procul per diuersas prouincias, sese diffunderet, Philippus descendens in Samariam, prædicauit ibi verbum dei. Erat tunc in ciuitate Magus quidã, nomine Simõ, populum seducens, qui virtus dei ab eis vocabatur, qui, videns signa quæ faciebat Philippꝰ, credidit & baptizatꝰ est ab eo. Sed cùm post dies paucos Petrus & Iohannes aduenissent, & manus super capita crédétium imposuissent, accipiebant spiritum sanctum. Quod cernens Simõ, obtulit pecuniam, vt hanc potestatem acciperet. Cui Petrus: pecunia tua tecum sit in perditionẽ, quoniam donum dei existimasti pecunia possideri. Quibus verbis Simon cõfusus recessit, verbi dei fulmen ferre nõ valens. Eodem tempore Iacobus, frater domini, Hierosolimis patriarcha ab apostolis ordinatus est, qui fuit Alphæi, & Mariæ, sororis matris domini, filius. Deinde Apostoli ituri in orbẽ vniuersum, vt prædicarent euangelium omni creaturæ, symbulum fidei composuerunt, vt ad diuersas nationes profecturi, non diuersum, sed vnum omnes prædicarent. Et sic Petrus inuasit Pontum, Galatiam, Capadociam, & Bithyniam. Andreas adiuit Achaiam, Thomas Indiam, Iohannes Asiam, Matthæus Aethiopiã, omnes vnanimiter fidem Euangelij prædicantes, vbíque domino cooperante, & sermonem eorum confirmante, sequentibus signis.

De diuisione apostolorum.

Stephanus lapidatur.

ANno gratiæ. xxxiiij. Stephanus diaconus & protomartyr, Hierosolymis lapidatus est à Iudæis, & Saulus adolescens obseruabat vestimenta lapidantium Iudæorum. Petrus tenuit Cathedram Antiochiæ septem annis.

Paulus conuertitur ad fidem.

ANno gratiæ. xxxv. Paulus apostolus ad fidem conuertitur, & apud Damascum ab Anania baptizatur, qui illico ingrediens synagogam, confundebant Iudæos, qui habitabant Damasci. Deindè à Hierusalem vsque ad Illyricum, omnes prouincias sua prædicatione impleuit.

Matthæus edidit euangelium.

ANno gratiæ. xxxvi. Matthæus apostolus euangelium scripsit, & de Apostolo Euangelista factus est. Eodẽ anno Tyberius Claudius, cum imperasset annis. xxij. insidijs Caligulæ extinctus est.

Caligula Imperator efficitur.

ANno gratiç. xxxvij. Caius cognomento Caligula, Imperium suscipiens, imperauit annis tribus, mensibus decem, & diebus vndecim. Iste quià in exercitu natus fuerat, cognomentum calceamẽti militaris, id est Caligulæ, sortius est. Hic, imperij sui primo anno, regnum Iudæorũ tradidit Herodi Agrippæ, Aristoboli filio, addẽs

ei tetrar-

ei tetrarchias Philippi, Lysanię, & Herodis, qui. I. Baptistam decollauerat, & dominũ Iesum alba veste indutum, remiserat ad Pilatum.

De impressione faciei Saluatoris, quæ Veronica dicitur.

CVm Tyberius morbo leprœ graui teneretur, nunciatur eidem quòd Hierosolimis medicus quidã esset, qui omnes morbos solo verbo curaret, nesciẽs quòd eũ Iudæi & Pilatus occidissent. Dixit itaq; Volusiano sibi priuato. Vade citius trans partes marinas, diceſque Pilato, vt hunc medicũ mihi mittat, qui me pristinæ sanitati restituat. Cùm autem ille ad Pilatum venisset, & mandatum Imperatoris exposuisset eidem, territus Pilatus quatuordecim dierum inducias postulauit. Intra quod spacium, dum Volusianus quandam matronam, quæ fuit familiaris Iesu, nomine veronicam, vbi Christ⁹ Iesus inueniri posset, interrogasset, ait. Heu dominus meus, & deus meus erat, quem Pilatus per inuidiam traditum condẽnauit, & crucifigi præcepit. Tunc ille nimis dolens, ait. Vehementer doleo, quià quòd mihi dominus meus iusserat, explere non valeo. Cui Veronica. Dominus meus, cùm prædicando circuiret, & ego eius prẽsentia nimis inuita carerem, volui mihi ipsius depingi imaginem, vt dum eius priuarer præsentia, mihi saltem præstaret solatium imaginis suæ figura. Cumq; linteum pictori deferrem pingendum dominus mihi obuiauit, & quo tẽderem requisiuit. Cui cùm viæ causam apperuissem: à me petijt pannum, & ipsum mihi venerabili sua facie reddidit insignitũ. Huius ergo imaginis aspectũ, si dominus tuus deuotè intueatur, continuo sanitatis beneficio potietur. Cui ille. Est ne huiusmodi imago, auro vel argento comparabilis? Cui illa, non. Sæpio affectu deuotionis tecum igitur proficiscar, & videndã Cæsari imaginem deferam, & reuertar. Venit igitur Volusianus cum Veronica Romam. Dixitque Tyberio Imperatori. Iesum à te prius desideratum Pilatus & Iudęi morti tradiderunt, & per inuidiã cruci affixerunt. Venit igitur mecum matrona quædam, ipsius Iesu imaginem deferens; quam si deuotè prospexeris, sanitatis tuæ beneficium mox obtinebis. Cæsar igitur pannis sericis viam sterni fecit, & imaginem sibi præsentari præcepit. Qui mox, vt eam fuit intuitus, pristinam assecutus est sanitatem. Et hęc imago, vsque hodiè, Romæ in ecclesia apostolorum principis, populo demõstratur, quæ & à portatrice, à quibusdam, Veronica appellatur.

Pilatus accusatur à Veronica, super tunica inconsut.

ANno gratiæ. xxxviij. Pontius Pilatus iussu Cæsaris capitur, & Romam perducitur. Audiens Cæsar Pilatum Romam aduenisse, nimio furore repletus, eum ad se adduci fecit. Pilatus autem tunicã

domini incõsutilem detulit, quam indutam, corã Imperatore portauit. Mox vt Imperator eum vidit, omnẽ iram deposuit, & ei protenus assurrexit, nec durè sibi in aliquo loqui prætualuit, & qui in eius absentia videbatur tàm terribilis & fœrus, nunc in eius præsentia inuenitur quodammodo mansuetus. Cumq; eum licentiasset, mox contra eum terribiliter excandescit, se miserum clamitãs, quòd ei furorem sui prætoris minimè ostendisset, statimque eum reuocari fecit, iurans & contestans quòd filius mortis est, nec fas sit eum viuere super terram. Qui vt eum vidit, continuò eum salutauit, & omnem animi ferocitatem abiecit. Mirantur omnes, mirabatur & ipse, quòd sic contra Pilatum, dùm abesset, excandesceret, & dùm prẽsens esset, nil ei asperè loqui posset. Cumque hoc tertio ageretur, superuenit Veronica, dicens Cæsari, Domine Cæsar, domini mei Iesu inconsutili tunica, quam ei fecit proprijs manibus glorioßissima mater sua, iniquus iste vestitus, omnem hominem ad se placat. Tunc Cæsar ipsum illa tunica expoliari fecit, & contra eum ferocitatem animi mox resumpsit. Cumque de hoc Imperator plurimũ admiraretur: dictum est sibi, quòd illa tunica fuisset domini Iesu.

De exilio & morte Pilati

TVnc Imperator, ipsum in carcere recipi iussit, donec sapientium consilio deliberaret, quid de eo fieri oporteret. Data est igitur in Pilatum sentẽtia, vt exilio relegaretur, & morte turpissima damnaretur. Pilatus verò à Cæsare, apud Viennam Gallię vrbem, exilio relegatus, propria seipsũ manu & cultello proprio interfecit, & tali morte vitam miserã terminauit. Cognita Cæsar morte Pilati, dixit. Verè mortuus est morte turpissima, cui manus propria non pepercit. Mole igitur ingenti alligatur, & in Tyberim fluuium mergitur. Spiritus verò maligni & sordidi, maligno & sordido corpore congaudẽtes, & nunc in aëre raptãtes, mirabiles inundationes in aquis mouebant, fulgura, tempestates, tonitrua, & grandines in aëre terribiliter generabãt, ita vt cuncti timore horribili tenerentur. Quapter Romani, ipsum à Tyberis fluuio extrahentes, derisionis causa

†Vienna.

† Vigennam deportauerunt, & Rodano fluuio immerserunt. Vigenna enim dicitur, quasi via gehennæ, quià erat tunc locus maledictionis. Sed ibi nequam spiritus affuerunt, ibidem eadem operantes. Homines ergo illi, tantam infestationem demonum non ferentes, vas illud maledictionis à se remouerunt, & illud sepeliendum, Losaniæ ciuitatis territorio, commiserunt. Hi, cum nimis præfatis infestationibus grauarentur, à se remouerunt, & in

quodam

quodam puteo montibus circumsepto immerserunt, vbi adhuc, relatione quorundam, quædam diabolicę machinationes ebullire videntur. In historijs scholasticis legitur, quòd Pilatus accusatus est apud Tyberium de violenta innocentium interfectione, & quià Iudæis reclamantibus, imagines gentilium in templo ponebat, & quià pecuniam repositam in Corbanam, in suos redigeret vsus, indè faciens aquæductum in domum suam, & pro his omnibus deportatur in exilium, Lugdunum, vnde oriūdus fuerat, vt in opprobrium gentis suæ moreretur.

Herodes cū Herodiade æternō dāna tur exilio.

ANno gratiæ. xxxix. Imperator Herodem à regno spoliatum, vnà cum Herodiade adultera, æterno damnauit exilio, & puellam saltatricem terra deglutiuit viuam.

Caius Imperator pro deo se coli præcepit.

ANno gratiæ. xl. Cæsar templum, quod erat Hierosolimis, iussit prophanari sacrificijs gentilium, Iouis statua ibi collocat, seque vt dominum cœli & terræ coli & adorari præcepit. Deniq; omnibus odiosus effectus, à suis protectoribus occisus est. Reperti sunt in secretis eius libelli duo, in quibus continebantur electorum nomina virorum, morti destinatorum conscripta. Inuentaq; ibi est arca ingens variorum venenorū repleta. Sed successore eius. Claudio iubente, traduntur in mare proiecta, non sine magno piscium exitio.

Claudius Imperator. 4.

Anno gratiæ. xli. Claudius, Caligulæ patruus, ad Imperium sublimatus imperauit annis tredecim, & mensibus octo, & diebus. xx.

Petrus papa primus.

HVius regni exordio, Petrus, cum prius Antiochenam rexisset ecclesiam, Romam veniens, salutarem cunctis credentibus fidem fideli verbo docuit, ibique cathedram episcopalem. xxv. annis tenuit, vsque ad vltimum videlicet Neronis annum.

Marcus euāgeliū scripsit.

ANno gratiæ. xlij. Marcus Euangelista euangelium, quod Petro narrante conscripserat, primum Aquileiæ prædicauit, ibiq; ordinato Hermagora discipulo suo, ad Aegyptum peruenit.

Petrus à cōpedibus liberatur.

ANno gratiæ. xliij. Herodes Agrippa voluit affligere quosdam de ecclesia. Occidit autem Iacobum, fratrem Iohannis, gladio. Videns autem quia placeret Iudæis de nece Iacobi, apprehendit Petrum apostolum, & in carcere proiecit. Sed angelus domini, illū à compedibus soluens, illæsum abire fecit.

Claudius Imperator Britanniam inuasit.

ANno gratiæ. xliiij. Tyberius Claudius in Britanniam transuectus, quod ante Iulium Cæsarem, nec post, quisquam attentare ausus fuerat, in ciuitate Kaerporis, quæ nunc Porcestria appellatur, applicuit. Guiderius enim, Britannorum rex, tributum, Romanis

à multo

à multo tempore consuetũ, reddere cõtemserat, vnde Claudius indignatus, illud repetere cogitauit. Sed Guideri', cùm aduentũ Claudij cognouisset, Romanorũ exercitũ petiuit, cõmissoq; prælio, Romanos ad naues fugere coegit. Quod videns Lælius Hamo, princeps militiæ Imperatoris, armis propriis abiectis arma cepit Britãnica, & quasi contra suos pugnare cœpit. Hortatur Britones ad insequendũ, festinũ promittens triumphũ. Didicerat enim linguã eorum & mores, quià inter Britãnicos obsides Romę fuerat educatus. Deniq; paulatim accedens ad regẽ, ipsum nil tale præmeditantem mucrone peremit. Deinde inter hostes elapsus, sese cum nefãda victoria inter suos recepit. At Aruiragus frater regis, cum ipsum peremptũ cognouisset, armis indutus regijs, quasi ipse Guiderius esset, Britones ad persistendũ suasit. Tandẽ Romani in duas partes dilapsi, campũ hostibus turpiter dimiserunt. Aruiragus igitur hostes insequi non cessauit, donec super ripã maris illos occupans, Lælĩ Hamonẽ ex improuiso peremit. Portus aũt ille ab illo tempore vsq; in hodiernũ diem Port' Hamonis, id est, Hamtonia nũcupatur. Claudius interea viribus resociatis, Kaerporis, id est, Porcestriam viriliter oppugnans, muros diruit, & ciues subegit. At Aruiragus hostiliter insequitur iam VVintoniam ingressum. Deinde ciuitatem obsidens, diuersis machinamentis illã opprimere nitebatur. Claudius verò, valuis apertis, ad præliandũ cũ suis egressus est. Sed antequàm acies conuenissent, per internuncios, talem concordiam inierunt, quòd videlicet Claudius filiam suam Aruirago maritaret, & Aruiragus regnũ Britanniæ à Romanis sub tributo teneret. Paruit Aruiragus, & consilio suorum Cæsari subiectionẽ fecit. Mox Claudi' propter filiam suam misit, & interim Orcadas insulas, auxilio Aruiragi, suæ potestati submisit. Emensa deinde hyeme, redierunt legati, cum filia, nomine Genissa, et Aruirago lege maritali copulata est. At Aruiragus in honorem Claudij, & tãtarum nuptiarum memoriam, ædificauit vrbem, quæ de nomine eius Kaerglou, id est ciuitas Claudij, & nunc Gloucestria nuncupatur. Deinde Claudio Romam reuerso, regimen prouincialium insularum Aruirago cessit. Eodẽ anno, Herodes Agrippa, ab angelo percussus, & toto tumens corpore, miserabiliter animam eructauit. Cui successit Agrippa filius eius, & vsq; ad extremum templi excidium perdurauit.

Guiderius rex occisus.

Aruiragus rex Britanniæ.

Mater domini assumpta est in cœlũ.

ANno gratiæ. xlv. qui est annus duodecimus post passionem domini, beata virgo Maria in cœlum ab angelis assumpta est,

anno

anno ætatis suę. liiij. Et illis duodecim annis, quibus post passionem domini superuixit, mansit in domo beati Iohannis Euangelistę, cui Christus eam cõmendauerat in cruce. Et eodẽ anno, inter Therã & Therasiã, insula de ꝓfundo emicuit, triginta stadiorũ spatio extẽta.

Insula repẽtè emicans.

A Nno gratiæ. xlvi. Marcus Euangelista, firmatis ecclesijs per Libyam, Marmoricam, Ammoniacam, Pentapolim, Alexandriã, ad vltimum tentus à paganis, Alexandriæ martyrium compleuit. Eodem anno, Paulus cum Barnaba, apostolatu susceptо, gentibus prædicauerunt.

Marcus euãgelista martyrizatur.

A Nno gratiæ. xlvij. procuratore Iudeæ Cumano, in Hierusolimis tanta seditio est exorta, in diebus Azymorũ: vt in portarum exitu populo coarctato, triginta millia Iudæorum cæde prostrata, & compressione suffocata referantur.

Hierosolymis fit seditio.

A Nno gratiæ. xlviij. descriptio Romæ facta est sub Claudio, & inuenta sunt ciuium Romanorum, sexagies nouies centena, & quadraginta quatuor millia.

Populꝰ Romanus describitur.

A Nno gratiæ. xlix. Claudius Imperator Iudæos tumultuantes à Roma expulit. De qua, Lucas Euangelista, in actibus Apostolorum refert.

Iudæi à Roma expelluntur.

A Nno gratiæ. l. Imperator decimum Imperij sui agebat annum. Cuius temporibus fames grauissima per Syriam facta est. Sed Christianorum necessitatibus, Helena Allabenorum regina, ad fidem Christi conuersa, frumenta largissimè ministrauit.

Fames Syriã inuasit.

A Nno gratiæ. li. tanta fames Romæ fuit: vt medio foro Imperator correptus, à populo conuitijs & panis fragminibus turpissimè infestaretur.

Fames Romæ fuit.

A Nno gratiæ. lij. Aruiragus, Britãnorum rex, in tantam prolapsus est superbiam, quòd Romanæ potestati noluit diutius subiectione teneri. Vespasianus igitur à Claudio missus, cum in Rutipi portu applicare incepisset, Aruiragus illi obuiã, ꝓhibuit nè portum ingrederetur. At Vespasianꝰ, retortis velis, in Totonesio littore applicuit, & ciuitatem, quę Britannicè Karpenhuelgoit, nunc aũt Exonia appellatur, obsedit. Elapsis inde septem diebus Aruiragus superuenit, pręliumq; cum Romanis commisit, & vtrorumq; exercitu valde lacerato, mediante Genisa, Claudij filia, duces amici facti sunt. Tunc Vespasianus Romã redijt, & Claudius in Britannia remansit. Cœpit deinde Senatum Aruiragus deligere tantamq; largitatẽ & probitatem habere, vt per totam Europam ipsius fama diuulgaretur.

Aruiragus rex Romanis tributũ denegauit.

Vnde

Vnde Iuuenalis Imperatori, de Rombo capto, sit dixisse phibetur.

Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Aruiragus.

Claudius Imperator veneno perijt.

ANno gratiæ. liij. Claudius Imperator Britannicum filium suum exortem Romani faciens Imperij, Neronem, maritum Octauiæ, filiæ suæ, in Imperium adoptauit. Nec multo post, idem Claudius veneno perijt.

Nero Imperator quintus efficitur.

ANno gratiæ. liiij. Nero, quintus ab Augusto, Imperij dignitatem adeptus, imperauit annis. xiij. & mensibus octo. Hic Caij auunculi sui, erga omnia vitia & scelera, non solùm sectator, sed etiam in omnibus transgressor apparuit. Cuius Imperij anno primo post Marcum Euangelistam Anianus Alexandrinæ ecclesiæ sacerdotiũ susceptit.

Festus Iudeę procurator cõstituitur.

ANno gratiæ. lv. Festus, Iudeæ procurator à Nerone constitutus, Fœlici successit. A quo etiam Paulus Apostolus Romam vinctus mittitur, & per biennium in libera custodia retinetur.

ANno gratiæ. lvi. Longius, quondam Pilati præsidis miles, in passione Christi miraculo ad fidem conuersus, & posteà in Cæsaria Cappadociæ ab Apostolis instructus, ac Episcopus factus, hoc anno martyrio vitam finiuit.

Paulus in Hispaniam venit.

ANno gratiæ. lvij. Paulus ad Hispaniam dicitur peruenisse, & Arelatæ Trophium, Viennæ Crescẽtem, discipulos suos ad prædicandum reliquisse.

Fœsl9 obijt.

ANno gratiæ. lviij. Festo Iudeæ procuratori successit Albinus. Quo etiam tempore, Nero, in re militari omninò nihil ausus, Britanniam penè amisit.

Petrus apostolus Linũ & Cletum presbyteros ordinauit.

ANno gratiæ. lix. Petrus Apostolus ordinauit duos episcopos, Linum videlicet & Cletum, qui omne ministerium in vrbe Romana populo subministrarent, & infidelibus fidem Christi prædicare non cessarent.

Nero vxorẽ suam, & sororem patris sui, interfecit

ANno gratię. lx. Nero Agrippinam vxorem suam, & sororem patris sui, interfecit, qui etiam tantæ luxuriæ fuit, vt frigidis & callidis lauaretur vnguentis, retibusque aureis piscaretur, quæ purpureis funibus extrahebat.

Nero matrẽ suam occidi & scindi iussit.

NEro, nefariæ mentis ductus vesania, matrem occidi & scindi iussit, vt videret qualiter in eius vtero fouebatur. Phisici verò sui, eum de matris arguentes proditione, dicebãt. Iura negãt, & fas prohibet, vt filius matrem necet, quæ ipsum cum tanto dolore peperit,

&

& cum tanto labore & ſollicitudine enutriuit. Quibus ille. Faciatis ergo me puero impregnari, & poſtea parere, vt quantus dolor matri meæ fuerit poſſim ſcire. Hanc inſuper voluntatem parīēdi conceperat, eò ꝙ, per vrbem tranſiens, quandam mulierem vociferentē audierat. Dicunt ei, non eſt poſſibile, quod naturæ eſt contrarium. Nec eſt ſcibile, quod rationi non eſt conſētaneum. Dixit eis Nero. Niſi me feceritis puero impregnari, & parere, omnes vos crudeli morte faciam interire. Tunc illi, eum impotionantes, ranā ſibi occultè ad bibēdum dederūt, & eam artificio ſuo in eius ventre excreſcere fecerunt. Et ſubitò venter eius naturæ contraria non ſuſtinens, intumuit, ita vt Nero ſe puero grauidum exiſtimaret, faciebantq; eum ſeruare diætam, qualem nutriendæ ranæ nouerant conuenire, dicentes ꝙ, propter conceptum, talia eum obſeruare oporteret. Tādem dolore nimio vexatus, medicis ait. Accelerate tempus partus, quia languore vix anhelitum habeo reſpirandi. Tunc ipſum ad vomitum impotionauerunt, & ranam viſu terribilem, humoribus infectam, & ſanguine edidit cruentatam. Reſpicienſq; Nero partum ſuum, ipſum abhorruit, & mirabatur adeò monſtruoſum. Dixerūt autem, ꝙ tam deformem fœtum protulerit, ex eo, ꝙ tempus partus noluerit expectare. Et ait. Fui ne talis de matris egreſſus latibulis? Et illi, etiam. Præcepit ergo, vt fœtus ſuus aleretur, & teſtitudini lapidū ſeruandus includeretur. Redeuntes igitur Romam, ranam in teſtudine latere inuenerunt, & ipſam extra ciuitatem proiſcientes, cōbuſſerunt. Vnde & pars illa ciuitatis, vt aliqui dicunt, vbi rana latuerat, Lateranum à latente rana, nomen accepit. Hic, ſicut habetur in chronicis, virum in vxorem duxit.

Lateranenſis baſilica.

ANno gratiæ. lxi. Statius Sueſulli⁹ Tholoſenſis in Gallia rethoricam docuit, in illa arte in omnibus vir perfectus.

Statius rethoricā docuit.

ANno gratiæ. lxij. Iacobus, frater domini, qui Iuſt⁹ appellabatur, & Hieroſolymitarum erat epiſcopus, à Iudæis lapidatus & partica fullonis excerebratus eſt. In cuius ſedem Simeon ſecund⁹ aſſumitur.

Iacobus Hieroſolymis lapidatur.

ANno gratiæ. lxiij. Maria Magdalena migrauit ad dominū, quæ pedes ſaluatoris lachrymis rigauit, & capillis capitis ſui ſiccauit.

Magdalena migrauit ad dominum.

ANno gratiæ. lxiiij. Albino procuratori Iudeæ ſucceſſit Florus, cuius luxuriam & auaritiam Iudęi, cum cæteris flagitijs nō ferentes, contra Romanos rebellare cœperunt. Ad quos domandos

Iudęi contra Romanos rebellare cœperunt.

mittuntur à Nerone Veſpaſianus,& filius eius Titus, qui plurimas Iudęæ vrbes ceperunt,& funditus deſtruxerunt.

Perſius poeta obijt.

ANno gratiæ.lxv.Perſius poëta moritur,Lucretius à Nerone interimitur.Lucanum etiam præceptorem ſuum, in balneo ſanguine minutum,vita priuauit,eò q̃ in iuuentute flagellauerat eum, dicens ſe ipſius aſpectum ſuſtinere non poſſe.

De Simone mago,& paſſione Petri & pauli.

ANno gratiæ.lxvi.Simon Magus Romam veniens, ſuis magicis artibus populum dementari fecit, ita q̃ à nonnullis adoraretur vt deus,Sed dominus omnipotens,ſicut in actibus Apoſtolorum legitur,per Apoſtolum ſuum Petrum vanitates eius & inſanias detexit,adeò quidem q̃ alto corruẽs,fractis ceruicibus, expirauit. Tunc Nero confuſus,iuſſit apprehendere Petrum. Sed Petrus ab vrbe exire ad tempus cupiens,vbi ventum eſt ad portam, vidit ſibi occurrere Chriſtum,& adorans eum,ait.Domine quò vadis.At ille Venio Romam,iterum crucifigi. Intelligens Petrus q̃ in ſe dominus erat paſſurus,qui patitur in ſanctis,non corporis dolore ſed cõpaſſione miſericordiæ,rediit in vrbẽ, & mox à perſecutoribus captus cruci adductus eſt.Crucifixus eſt igitur capite deorſum,& Paulus,qui dudũ vinct⁹ tenebatur in vrbe,eadẽ die capite truncatus eſt.

Petrus & Paulus patiuntur.

De miſeranda Iudæorũ afflictione.

ANno gratiæ.lxvij. Nero vrbem Romæ iuſſit incendi. Et, vt ſimilitudinem ardentis Troiæ conſpiceret, q̃ ſex dies & ſex noctes ignis vehemens ipſius pauit aſpectum.Quem ex altiſſima turre proſpectans tragico habitu Iliadem lætus decantabat. Dum hæc Romæ agerentur, Veſpaſianus gentem Iudaicam miſerabili plaga afflixit.Iocapata enim ciuitate capta,cæſa ſunt in ea.xl.millia.Ioppẽ capta eſt,& in mari ſubmerſi ſunt ſine bello quatuor millia & quingenti.In Tarichia capta, interempti ſunt.vj.millia. dcc. & ſex millia iuuenum ad Neronẽ deſtinati,alios mille.cc.necauit.xxx.millia &. cccc. vendidit. In captione Gamale, quatuor millia perempti referuntur,quinque millia præcipitio perierunt,alia duo millia,quæ ſequebãtur Ioannem principem,in[b] Galgala interfecti ſunt,tria vero millia captiuitati adiudicati ſunt.Deinde Iericho deſtructa eſt, & [g] xciij.millia.&.cc.perierunt.De hac ſubuerſione, contra improbos Iudæos, ita prophetauit Eſaias, dicens.Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate,ſemini nequam,filijs ſceleratis, dereliquerunt dominum,blaſphemauerunt ſanctum Iſrael, alienati ſunt retrorſum. In hac clade Ioſephus hiſtoriographus, & dux belli Iudęorum, cum à Romanis eſſet interimendus, Veſpaſiano pronunciat de

b Giſcala.

g xii.

morte

morte Neronis,& ipsum post eum imperatorem futurum, & sic ad tempus mortis euasit periculum.

Anno gratię.lxviij,Galba in Hispania imperator creat⁹. & Nero Romæ,ab omni populo,hostis publicus pronunciatus est. Quē, cum Nero imperatorē creatum ab exercitu Romano cognouisset: totus animo ac spe concidit, & ignominiosissimè ab vrbe fugiens, ad quartum lapidem sese ipse interfecit, atq; in eo Cæsaris omnis familia consumpta est.Galba vero Romam veniens, imperauit mẽsibus sex,& diebus totidem. Mortuo Nerane, Galba successit imperator.

Anno gratiæ.lxix.Otho ex oppido Ferentano splendidis ortus parentibus,Romam venit, & in medio foro Galbam perimens imperium inuasit,& tribus mensibus imperauit.Vitellius interea,p Germanicas legiones in Gallia imperator creatus, versus Romam iter arripuit.Sed Otho illi obuians,cum eo dimicauit, illumq; ter in prælio vicit. In quarto autem prælio cum Otho suos vinci comperisset,seipsum interfecit. Sicque Vitellius Romam veniens, octo mensibus imperauit. Otho imperiū inuasit.

Anno gratiæ.lxx.cum Vitellius multa crudeliter ac nequiter Romæ ageret,minutissimorum ictuum punctionibus est excarnificatus,& ad vltimum in Tyberim mersus, communi caruit sepultura. Vespasianus itaque,cognita Neronis morte & Vitellij interfectione,multis Iudæorum vrbib⁹ captis, ad obsidionem vrbis Hierosolymorum se contulit.Vbi innumeram multitudinem Iudaicæ gentis ob diem festum ibidem congregatos obsederat.Ibiq; Tito filio suo procuratore constituto Romam venit. Electus enim à senatu, propter nobilitatem generis,& audaciam rei militaris,nec Romanis deesse voluit,nec Iudæis parcere,quos filius infestauit. De morte turpissima Vitelij.

Anno gratiæ.lxxj. Vespasianus imperium adeptus, imperauit annis.ix.mensibus.xi.& diebus xxii.Titus vero filius eius interim magna ac diutina obsidione Iudæos præmebat. Nam cum apud eos corrupta esset legis iura,& violata religio,deseruit eos de⁹, quia nec solum illos vrgebant Romani,sed & ipsi inter se domesticis seditionibus laborabant. Sectabantur enim luxuriæ effusiones, vnguentorum odores, calamistris capillos crispabant, stibio oculos depingebant, & amictu muliebri induebantur, earumque molliciem affectabant, voces etiam effœminare, sexum mutare, fracto gressu incedere,comam pascere,vultum dealbare, genas punicare, barbam vellicare, & cum his omnibus sæuitiam intollerabilem, De imperio Vespasiani, & persecutione Iudaica.

mittuntur à Nerone Veſpaſianus,& filius eius Titus, qui plurimas Iudęæ vrbes ceperunt,& funditus deſtruxerunt.

Perſius poeta obijt.

ANno gratiæ.lxv.Perſius poëta moritur,Lucretius à Nerone interimitur.Lucanum etiam præceptorem ſuum, in balneo ſanguine minutum,vita priuauit,eò q̃ in iuuentute flagellauerat eum, dicens ſe ipſius aſpectum ſuſtinere non poſſe.

De Simone mago,& paſſione Petri & pauli.

ANno gratiæ.lxvi.Sir
cis artibus populum
retur vt deus.Sed domi
rum legitur,per Apoſto
as detexit,adeò quidem
Tunc Nero confuſus,iu
vrbe exire ad tempus cu
occurrere Chriſtum,& a

Petrus & Paulus patiuntur.

Venio Romam,iterum
nus erat paſſurus,qui p
paſſione miſericordiæ,
tus cruci adductus eſt.C
lus,qui dudũ vinct⁹ ten

De miſeranda Iudæorũ afflictione.

ANno gratiæ.lxvij.
militudinem arde
ctes ignis vehemens ipſ
re proſpectans tragico
Romæ agerentur, Veſp
afflixit.Iocapata enim c
capta eſt,& in mari ſub
genti.In Tarichia capta
lia iuuenum ad Neron
&. cccc. vendidit. In captione Gamale, quatuor millia perempti 30
referuntur,quinque millia præcipitio perierunt,alia duo millia,quæ
b Giſcala. ſequebãtur Ioannem principem,in b Galgala interfecti ſunt,tria vero millia captiuitati adiudicati ſunt.Deinde Iericho deſtructa eſt, &
g xii. &xcij.millia.&.cc.perierunt. De hac ſubuerſione, contra improbos Iudæos, ita prophetauit Eſaias, dicens. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate,ſemini nequam,filijs ſceleratis, dereliquerunt dominum,blaſphemauerunt ſanctum Iſrael, alienati ſunt retrorſum. In hac clade Ioſephus hiſtoriographus, & dux belli Iudęorum, cum à Romanis eſſet interimendus, Veſpaſiano pronunciat de

morte

morte Neronis,& ipsum post eum imperatorem futurum, & sic ad tempus mortis euasit periculum.

Anno gratię.lxviij.Galba in Hispania imperator creat⁹. & Nero Romæ,ab omni populo,hostis publicus pronunciatus est. Quē, cum Nero imperatorē creatum ab exercitu Romano cognouisset: totus animo ac spe concidit, & ignominiosissimè ab vrbe fugiens, it, atq; in eo Cæsaris omnis nam veniens, imperauit mē-

Mortuo Nerane, Galba succesſit imperator.

o Ferentano splendidis or- dio foro Galbam perimens mperauit. Vitellius interea,p tor creatus, versus Romam eo dimicauit, illumq; ter in um Otho suos vinci compe- lius Romam veniens, octo

Otho impe- riū inuasit.

ta crudeliter ac nequiter Ro unctionibus est excarnifica- , communi caruit sepultura. norte & Vitellij interfectio- obsidionem vrbis Hieroso- multitudinem Iudaicæ gen- os obsederat. Ibiq; Tito filio enit. Electus enim à senatu, iam rei militaris,nec Roma- ios filius infestauit.

De morte turpissima Vitelij.

iperium adeptus, imperauit annis.ix.mensibus.xi.& diebus xxii. Titus vero filius eius interim magna ac diutina obsidione Iudæos præmebat. Nam cum apud eos corrupta esset legis iura,& violata religio,deseruit eos de⁹, quia nec solum illos vrgebant Romani,sed & ipsi inter se domesticis seditionibus laborabant. Sectabantur enim luxuriæ effusiones, vnguentorum odores, calamistris capillos crispabant, stibio oculos depingebant, & amictu muliebri induebantur, earumque molliciem affectabant, voces etiam effœminare, sexum mutare, fracto gressu incedere,comam pascere,vultum dealbare, genas punicare, barbam vellicare, & cum his omnibus sæuitiam intollerabilem,

De imperio Vespasiani, & persecutione Iudaica.

mittuntur à Nerone Veſpaſianus,& filius eius Titus, qui plurimas Iudęæ vrbes ceperunt,& funditus deſtruxerunt.

Perſius poeta obijt.

ANno gratiæ.lxv.Perſius poëta moritur,Lucretius à Nerone interimitur.Lucanum etiam præceptorem ſuum, in balneo ſanguine minutum,vita priuauit,eò q̃ in iuuentute flagellauerat eum, dicens ſe ipſius aſpectum ſuſtinere non poſſe.

De Simone mago,& paſſione Petri & pauli.

ANno gratiæ.lxvi.Simon Magus Romam veniens, ſuis magicis artibus populum dementari fecit, ita q̃ à nonnullis adoraretur vt deus.Sed dominus omnipotens,ſicut in actibus Apoſtolorum legitur,per Apoſtolum ſuum Petrum vanitates eius & inſanias detexit,adeò quidem q̃ alto corruẽs,fractis ceruicibus, expirauit. Tunc Nero confuſus,iuſſit apprehendere Petrum. Sed Petrus ab vrbe exire ad tempus cupiens,vbi ventum eſt ad portam, vidit ſibi occurrere Chriſtum,& adorans eum,ait.Domine quò vadis.At ille Venio Romam,iterum crucifigi. Intelligens Petrus q̃ in ſe dominus erat paſſurus,qui patitur in ſanctis,non corporis dolore ſed cõpaſſione miſericordiæ,redijt in vrbẽ, & mox à perſecutoribus captus cruci adductus eſt. Crucifixus eſt igitur capite deorſum,& Paulus,qui dudũ vinct⁹ tenebatur in vrbe,eadẽ die capite truncatus eſt.

Petrus & Paulus patiuntur.

De miſeranda Iudæorũ afflictione.

ANno gratiæ.lxvij. Nero vrbem Romæ iuſſit incendi. Et, vt ſimilitudinem ardentis Troiæ conſpiceret, q̃ ſex dies & ſex noctes ignis vehemens ipſius pauit aſpectum.Quem ex altiſſima turre proſpectans tragico habitu Iliadem lætus decantabat. Dum hæc Romæ agerentur, Veſpaſianus gentem Iudaicam miſerabili plaga afflixit.Iocapata enim ciuitate capta,cæſa ſunt in ea.xl.millia.Ioppẽ capta eſt,& in mari ſubmerſi ſunt ſine bello quatuor millia & quingenti.In Tarichia capta, interempti ſunt.vj.millia. dcc. & ſex millia iuuenum ad Neronẽ deſtinati,alios mille.cc.necauit.xxx.millia &.cccc. vendidit. In captione Gamale, quatuor millia perempti referuntur,quinque millia præcipitio perierunt,alia duo millia,quæ ſequebãtur Ioannem principem,in[b] Galgala interfecti ſunt,tria vero millia captiuitati adiudicati ſunt.Deinde Iericho deſtructa eſt, & [g] xciij.millia.&.c c.perierunt. De hac ſubuerſione, contra improbos Iudæos, ita prophetauit Eſaias, dicens. Væ genti peccatrici, populo grauí iniquitate,ſemini nequam,filijs ſceleratis, dereliquerunt dominum,blaſphemauerunt ſanctum Iſrael, alienati ſunt retrorſum. In hac clade Ioſephus hiſtoriographus, & dux belli Iudęorum, cum à Romanis eſſet interimendus, Veſpaſiano pronunciat de

b Giſcala.

g xii.

morte

morte Neronis,& ipsum post eum imperatorem futurum, & sic ad tempus mortis euasit periculum.

Anno gratię.lxviij.Galba in Hispania imperator creat⁹. & Nero Romæ,ab omni populo,hostis publicus pronunciatus est. Quē, cum Nero imperatorē creatum ab exercitu Romano cognouisset: totus animo ac spe concidit, & ignominiosissimè ab vrbe fugiens, ad quartum lapidem sese ipse interfecit, atq; in eo Cæsaris omnis familia consumpta est.Galba vero Romam veniens, imperauit mēsibus sex,& diebus totidem. Mortuo Nerane, Galba successit imperator.

Anno gratiæ.lxix.Otho ex oppido Ferentano splendidis ortus parentibus,Romam venit, & in medio foro Galbam perimens imperium inuasit,& tribus mensibus imperauit.Vitellius interea,p Germanicas legiones in Gallia imperator creatus, versus Romam iter arripuit.Sed Otho illi obuians,cum eo dimicauit, illumq; ter in prælio vicit. In quarto autem prælio cum Otho suos vinci comperisset,seipsum interfecit. Sicque Vitellius Romam veniens, octo mensibus imperauit. Otho imperiū inuasit.

Anno gratiæ.lxx.cum Vitellius multa crudeliter ac nequiter Romæ ageret,minutissimorum ictuum punctionibus est excarnificatus,& ad vltimum in Tyberim mersus, communi caruit sepultura. Vespasianus itaque,cognita Neronis morte & Vitellij interfectione,multis Iudæorum vrbib⁹ captis, ad obsidionem vrbis Hierosolymorum se contulit.Vbi innumeram multitudinem Iudaicæ gentis ob diem festum ibidem congregatos obsederat.Ibiq; Tito filio suo procuratore constituto Romam venit. Electus enim à senatu, propter nobilitatem generis,& audaciam rei militaris,nec Romanis deesse voluit,nec Iudæis parcere,quos filius infestauit. De morte turpissima Vitelij.

Anno gratiæ.lxxj. Vespasianus imperium adeptus, imperauit annis.ix.mensibus.xi.& diebus xxii.Titus vero filius eius interim magna ac diutina obsidione Iudæos præmebat. Nam cum apud eos corrupta esset legis iura,& violata religio,deseruit eos de⁹, quia nec solum illos vrgebant Romani,sed & ipsi inter se domesticis seditionibus laborabant. Sectabantur enim luxuriæ effusiones, vnguentorum odores, calamistris capillos crispabant, stibio oculos depingebant, & amictu muliebri induebantur, earumque molliciem affectabant, voces etiam effœminare, sexum mutare, fracto gressu incedere,comam pascere,vultum dealbare, genas punicare, barbam vellicare, & cum his omnibus sæuitiam intollerabilem, De imperio Vespasiani, & persecutione Iudaica.

exercere studebant. Versabatur inter eos dira seditio, pax sepulta erat, fides arebat, fameq; pecuniæ regnabat, ita q̄ nihil sibi videbatur honestum, quod pecunia erat vacuum. Habebant huius turpitudinis fautores duos, quorum vnus erat Ioannes, vir leuis, populi lues, dolis nulli secundus, cui nunquam defuit affect⁹ nocendi, dolo existens callidus, doctus mendatijs, fallaciam virtutem esse credebat, charissimos circumueniebat. Alter vero Simon dicebatur, crudelitate non dispar, & ipse durus erat, & immitis, & qui nullo affectu ad pietatem flecteretur. Isti sub obtentu conseruandę libertatis, in nobiles sæuiebant. Aut enim falso crimine afflicti vincebantur, aut in carcere positi iugulabantur. Sacerdotes quoq; peregrini, qui sacerdotio interuentu pecunię fungebantur, ad omne nefas arbitrio iniquorum principum ignobile vulgus pertrahebant. Sed dum hæc à Iudæis agerentur, Romani muros Hierusalem machinis, cunctisq; bellicis instrumentis subuertere nituntur. Nec fuit intermissio vlla, nec vllæ dabantur inducię. Iudęis desperatio audaciam dabat, Romanis gloriæ cupiditas virtutē augebat. Cæsi sunt mortales multi, dum propugnacula murorum crebris ictibus soluerentur. Fugientibus tandē Iudæis, Romani, non sine suorum lęsione ac sanguinis effusione, extremum ciuitatis intrauere murum. Tunc bellum rursus accenditur, quia adhuc muri duo vincendi restabant. Hortatur milites Titus, inclusi defensioni vacabant. Inuasit interea fames miserabilis obsessos, adeò, quod ciuitas plena cadauerum iacebat. Filij parentibus, & parentes filiis, de ipsis faucibus cibum rapiebant, alij equorum cadauera, alij arborum cortices detrahebant. Matresq; assatis pueris vescebātur, pleriq; etiam vomitus & stercora aliorum esca fuere. Euoluto itaq; quadriēnio, postq̄ obsessa est ciuitas, Titus nō sine suorū sanguinis effusione muros ascēdit, & vrbis munitiones obtinuit, tēplum & sancta sāctorum polluit, vasa sacra diripuit, aurū & argētū, & gēmas pretiosas suis militibus erogauit. Fessi deniq; tanta strage Romani, quærebant quibus captiua mancipia vēderentur, sed quia plurimi venales, & pauci inueniebantur emptores, triginta vno numismate vendebantur. Captiui vero nonaginta & septem millia sunt abducti, quidam etiam eorum bestijs ad deuorādum sunt proiecti. Hoc templi supremum excidium, anno. m. c. ij. contigit à conditione sua, &. viij. die septimi mensis concremata est ciuitas, & tēplum funditus est euersū. Acta autem sunt hęc in paschali solennitate, quam phase appellabant Iudæi. Dignum enim e-

rat

rat,in eisdem diebus Phase,illos interfici,in quibus mundi Saluatorem & suum,si vellet,dispicabiliter flagellatum, in ligno crucis suspenderunt.Hac vtiq; subuersionem futuram ostendit dominus in euangelio, quando lachrimatus est sup ciuitatē Hierusalē,dicens: venient dies in te,& circundabunt te inimici tui vallo,& ad terram prosternēt te,& filios tuos qui in te sunt, & non relinquēt in te lapidem super lapidē,eò quòd nō cognouisti tēpus visitationis tuæ.Eodem tēpore, Petro Apostolo,in Cathedra Romana, Linus Papa secundus successit,& sedit vndecim annis,mensibus.iij.diebus.xij.

Iudæorum dispersio.

ANno gratiæ.lxxij. Iudæa à Tito capta, & Hierosolima subuersa, facta est dispersio Iudæorum per orbem vniuersum. Quam dispersionem multa præcurrerunt signa.Nam super vrbem Hierusalem sydus, gladio simile,stare videbatur, & cometa anno vno perseuerauit. In Pascha,orientalis porta templi obserata, quæ vix à.xx. hominibus claudebatur,nocte vltrò aperta est. Currus & acies armatæ,similiter visæ sunt per aëra ferri.In Paschali solennitate, lumē nocte in templo, sicut in die,dimidia hora refulsit. Bos ad hostiam adductus,in medio tēpli agnū peperit.In Pentecoste,vox audita est in templo: Migremus hinc, migremus hinc, migremus hinc, Iesus filius Aniani,vir plebeius, quatuor annis ante † bellū, ita clamabat: vox ab Oriente,vox ab Occidēte,vox à quatuor ventis,vox in Hierosolima & tēplo, vox in maritos nouos, nouasq; nuptas, & in omnem hunc populum. Verberatus etiam, nulli maledicens vel benedicens,per.vij. annos & quinq; menses, indesinenter clamabat: væ Hierusolimis.Nec voce raucus effectus est,nec clamare cessauit.In obsidione sup murū clamauit:væ vrbi nefariæ,væ phano, væ tēplo, & cùm addidisset, væ etiā & mihi,lapis enormiter miss⁹ eū pemit.

† templum.

Obitus Aruiragi regis.

ANno gratiæ. lxxiij. Aruiragus, Britonum rex, expletis vitæ suæ diebus,Claudiocestriæ,sepultus est.Successit ei in regnum Marius filius suus,vir miræ sapientiæ & prudētiæ,qui Romano populo in tantam amicitiam cecidit,vt tributum,quod exigebatur ab eo sine contradictione impendere curaret.

Colossus Romæ.

Anno gratiæ.lxxiiij. Colossus erigitur Romæ, habens altitudinis,pedes centum & septem.

Pictorū aduētus in Britanniam.

ANno gratiæ.lxxv.rex Pictorum, Rodericus, de Scythia veniens, in Aquilonarem Britanniæ partem applicuit, ac prouinciam illam deuastare cœpit.At Marius Britonū rex,illum hostiliter petens, interfecit. Deindè dedit populo deuicto, qui cū Roderico venerat,

partem Albanię ad inhabitandum quæ Cateneſia nuncupatur, terram deſertam, & omni habitatore vacuam.

Picti mulieres ſibi ex Hibernia aſſumunt.

ANno gratiæ. lxxvi. Picti, qui cum Roderico in Britanniam venerant, vxores non habentes, filias & cognatas Britonum petierũt ab eis. At illi, vt paſſi fuere repulſam, tranſfretauerũt in Hyberniam, & ex illa patria mulieres reducentes, pueros ſuſceperũt; & ad ſimilitudinem ſuam, homines videlicet modicæ ſtaturæ. genuerunt.

Vnde Scoti.

ANno gratiæ lxxvij. Ex Pictis & Hybernenſibus Scoti originem habuerunt, quaſi ex diuerſis nationibus compacti. Scot etenim illud dicitur, quod ex diuerſiis rebus in vnum aceruum congregatur. Deinde verò terra illa, quæ prius Albania dicebatur, à Scotis, Scotia nuncupatur.

Mario Coillus ſucceſsit.

ANno gratiæ. lxxviij. Marius Britannorũ rex, ab hoc ſeculo tranſiens, Coillum filium habuit ſucceſſorem. Hic ab infantia Romę nutritus, à Senatu multum dilectus eſt. Soluens enim tributum, quod petebatur ab eo, in pace & tranquilitate regnum ſuum moderabatur.

Iohãnes euãgeliſta apud Epheſum. claruit.

ANno gratiæ. lxxix. Iohannes Euangeliſta in Epheſiorũ eccleſia clarus habetur. Nam ſeptem ibidem eccleſijs, quarum nomina in Apocalipſi leguntur, conſtinctis, miniſtros in eis idoneos ordinare curauit.

Veſpaſianꝰ imperator obijt.

ANno gratiæ. lxxx. Veſpaſianus Romæ profluuio ventris interijt, anno vitæ ſuæ. lxx. Dicunt tamen alij, quòd febre correptus, vitam finiuit.

Titus Veſpaſiano ſucceſsit.

ANno gratiæ. lxxxj. Titus Veſpaſiani filius, imperauit annis duobus, & totidem menſibus, vir omni genere virtutum mirabilis, adeò vt amor & delitiæ humani generis diceretur. Hic in imperio tantæ bonitatis fuit, vt nullius omnino ſanguinem fuderit, ſed conuictos aduerſum ſe coniurationis dimitteret, atque in eadem familiaritate qua ante habuerat, retineret.

Nota ſenſũ Titi.

ANno gratiæ. lxxxij. Titus imperij ſui annum agebat ſecundum. Hic Amphitheatrum Romæ ædificauit, & in eius dedicatione quinq; millia ferarum occidit. Iſte etiam in tantum facundiſſimus extitit, vt cauſas latinè ageret, poëmata & tragœdias græcè componeret. Dixit ſimiliter ſeſe perdidiſſe diem, in qua nihil boni fecerit. Tandẽ cum ingẽti omniũ luctu in vrbe Romana defunctus eſt.

Cletus papa tertius.

Eodem anno Cletus, Papa tertius, in cathedra Romana ſedit annis. xi. menſe vno, & diebus. xi.

Anno

ANno gratiæ. lxxxiij. Domitianus, frater Titi Iunior, imperium sumens, imperauit annis. xv. & mensibus. vi. Is in tantam superbiam prolapsus est, vt deum sese ac dominum vocari & coli iusserit, secundusque post Neronem extitit, qui Christianos, ecclesiamq; Christi, datis edictis, crudelissimè conuellere conatus sit. Domitianus Imperator.

ANno gratiæ. lxxxiiij. Iohannes Apostolus ad Pathmon insulã à Domitiano in exilium missus, Apocalipsim ibidem scripsit, quæ latinè reuelatio dicitur, vel interpretatur. Iohannes apostolus in exilium pellitur.

Anno gratiæ. lxxxv. Domitianus Imperator, Pantheon, id est, templum in honorem omnium deorum, ædificauit. Pantheon constructur.

Anno gratiæ. lxxxvi. apud Alexandriam, Aniano, qui Marco successerat, Habilius successit.

ANno gratiæ. lxxxvij. Flauia Domicilla, Flauij Clementis Consulis, ex sorore neptis, in insula Pontiana, ob fidei testimonium, exulat, & Quintilianus rhetor clarus habetur. Quintilianus rhetor claret.

Anno gratiæ. lxxxviij. Domitianus Mathematicos & Philosophos ab vrbe Romana depulit.

ANno gratiæ. lxxxix. Domitianus Iudæos de semine Dauid, acerbitate tormentorum interfici præcepit, ac si futurus esset rex, qui regnum eius posset adipisci. Domitianus Iudæos persequitur.

ANno gratiæ. xc. Capitolium, Forum Traiani, Thermæ Traiani, Ludus matutinus, Pantheon, Micha aurea, Vespasiani templum Romæ fiunt. Romæ ædificia.

Anno gratiæ. xci. Domitianus imperator de Dacis & Germanis laudabiliter triumphauit.

ANno gratiæ. xcij. Domitianus statuas aureas & argenteas sibi in Capitolio poni iussit. Eodem anno Cletus papa à Domitiano martyrio coronatus est. Cletus papa martyrizatur.

Anno gratiæ. xciij. Clemens, papa quartus, sedit in cathedra Romana annis nouem, mensibus duobus, & diebus † decem. Clemens papa. 4. †Nouem

ANno gratiæ. xciiij. Clemẽs, Romanæ sedis episcopus, ad ædificandum in Gallijs nouæ fidei fundamentum, industrios ac magnificos viros destinauit. Parisiensibus Dionysium, Siluanectensibus †Nicasium, Ebroicensibus Taurinum, Arelatensibus Trophimum, Narbonensibus Paulum, Tholosensibus Saturninum, Arumnis Astremonium, Lemouicensibus Martialem, Turonicis Gratianum, Cenomannicis Iulianum, Beluacensibus Lucianum, Ambianensibus Firminum, Luddunensibus Photinum, per doctores mittuntur versꝰ occidentem. †Regulum, Rotomagẽsibus.

quos innumera multitudo hominum ab idolorum cultura receſſit.

Iohannes in feruentis olei dolium mittitur.

ANno gratiæ. xcv. Iohannes apoſtolus, à Domitiano Cæſare, in feruẽtis olei dolium miſſus perhibetur, à quo tàm immunis exiuit à pœnis, quàm à corruptione carnis ſemper manſerat alienus.

Anno gratiæ. xcvi. Apollonius & Euphrates inſignes philoſophi habentur. Domitianus omnes de genere Dauid interfici præcepit.

Sãctus Dionyſius martyrizatur.

ANno gratiæ. xcvij. paſſus eſt ſanctus Dioniſius, beati Clementis Papæ diſcipulus, cum ſociſs ſuis Ruſtico archiepiſcopo, & Eleutherio archidiacono, ſub Fecennio Siſinnio proconſule, ciuitate Pariſijs, vij. Idus Octobris. Eodem tempore paſſus eſt beatus Nicaſius cum ſociſs ſuis, ſub eodem proconſule, in pago Rotomagenſi.

Domitiani imperatoris mors.

ANno gratiæ. xcviij. Domitianus in vrbe Romana, in palatio, à Senatu interfectus eſt. Cuius cadauer populari ſandapila, per veſpiliones exportatum, atque ignomioſè pollutum eſt. At Nerua ſenex, imperium adeptus, imperauit anno vno, menſibus quatuor, & diebus octo. Hic primo edicto ſuo cunctos exules, quos Domitianus relegauit, reuocari præcepit. Vnde Iohannes Apoſtolus, hac indulgentia liberatus, Epheſum rediit. Et quià concuſſam, ſe abſente, per hæreticos vidit eccleſiæ fidem, Cherinti & Ebionis hæreſim ibidem damnauit. Aſtruunt enim mundum ab angelis factum, & Ieſum hominem fuiſſe tantùm, nec reſurrexiſſe. Reſurrectionem quoque mortuorum non credebant. Contra hanc hæreſim, à fratribus compulſus, Apoſtolus Euangelium ſcripſit, oſtendens in exordio eius, in principio fuiſſe verbum, & ipſum eſſe deum, per quem omnia facta ſunt. Nerua imperator afflictæ reipublicæ conſulere cupiens, Traianum, virum ſapientiſſimum, in filium ſibi, moriens, adoptauit.

Iohannes apoſtolus migrauit ad dominum.

ANno gratiæ. xcix. Traianus, Romanum ſuſcipiens imperium, imperauit annis. xix. menſibus. vi. & diebus. xv. Huius temporibus, Iohannes Apoſtolus, cum eſſet annorum. xcix. præſentibus ſuis diſcipulis, facta oratione, migrauit ad Chriſtum.

De triũphis Traiani imperatoris.

Anno gratiæ. c. Traianus, trans Danubium, multas gentes ſubegit, Germaniam quoq; trans Rhenum in priſtinum ſtatũ reduxit.

Anno gratiæ. ci. Traianus Seleuciã & Creſiphontẽ, ac Babiloniã occupauit, atq; vſq; Indiæ fines, poſt Alexandrum, primus acceſſit.

Anacletus papa.

ANno gratiæ. ciij. Poſt obitum beati Clementis, Anacletus ſedit in cathedra Romana annis. ix. menſibus decem, & ceſſauit ſedes diebus. xiij.

Anno

ANno gratiæ. ciij. Traiano aduersum Christianos persecutionẽ mouente, Simon, Cleophæ filius, Hierosolymorum episcopus crucifigitur, cui successit Iustus. Simon martyrizatur.

ANno gratiæ ciiij. Sanctus Ignatius, Antiochiæ vrbis Episcop⁹, Romam perductus, bestiis traditur ad deuorandum. Kalend. Februarij. Ignatius martyrio coronatur.

ANno gratiæ. cv. Alexander Romanus episcopus, martyrio coronatur, & septem ab vrbe milliaria, via Numantina, vbi decollatus est, sepelitur. Alexander Papa martyrizatur.

ANno gratiæ. cvi. Zacharias senex, Viennensis ecclesiæ episcopus, martyrio coronatur. Cuius prędecessores fuere apostolorum discipuli, primus Crescens, deinde Martinus. Zacharias mratyrizatur.

ANno gratiæ. cvij. Plinius orator & historicus, qui inter cæteros iudices persecutor ecclesiæ datus fuerat, nemini mortem grauem intulit, sed rescriptis leuioribus illico temperauit edictum. Plinii pietas in Christianos.

ANno gratiæ, cviij. Romæ domus aurea, à Nerone condita, repentino conflagrauit incendio. Romę dom⁹ aurea incenditur.

ANno gratiæ. cix. Pantheon Romæ, quod Domitianus fecerat, admirantibus cunctis, fulmine concrematum est. Pantheon fulmine incenditur.

ANno gratiæ. cx. Antiochenam ciuitatem terremotus penè totã subruit, & alias per orbis partes, ciuitates multas. Terremotus

ANno gratiæ. cxi. post Anacletum, Romanæ sedis episcopum, Euaristus papa sextus successit, annis decem. Euaristus Papa. vi.

ANno gratiæ. cxij. Iudæi sub vno tẽpore, quasi effrænata rabie, per diuersas terrarum nationes exarserunt, & bella atrocissima gesserunt, donec digna cæde iussu imperatoris, sternerentur. Iudæi bella excitant.

ANno gratiæ. cxiij. Verus Viennensis episcop⁹, qui vnus fuit ex discipulis & auditoribus apostolorum, fidei cõfessione & doctrina claruit. Verus Episcopus claret.

ANno gratiæ. cxiiij. Foca Cynopis ciuitatis episcopus, glorioßissimè martyrium duxit, cuius sacratissimæ reliquię translatę sunt in Galliæ ciuitatem Viennam, ibique in ecclesia sãctorum Apostolorum repositę. Phocæ martyrium.

ANno gratię. cxv. natus est Coillo, regi Britonum, vnicus filius, quem vocauit Lucium, qui factus est patri gaudium & exultatio, quia in senectute, & quasi ab hęrede destitutus, genuerat eum. Coillo regi natus est filius.

ANno gratię. cxvi. Iustus apud Alexandriam sacerdotio fungebatur.

Anno

De morte Traiani imperatoris.

ANno gratiæ.cxviij. Traianus apud Seleuciam Isauriæ vrbẽ extinctus est,cuius exusti corporis cineres Romani in columna marmorea condiderunt.

Adrianus imperator.

ANno gratiæ.cxviij. Aelius Adrianus,Romanum adeptus imperium,imperauit annis.xx.& vno.Erat enim cõsobrinæ Traiani filius,vir industrius & discretus,& qui de facili ad pietatem flecteretur.

De probitate imperatoris.

A nno gratiæ.cxix.Adrianus imperator iustissimis legibus rẽpublicã ordinauit,ita vt à senatu pater patriæ diceretur.Eruditus etiam lingua latina & greca,Athenis bibliothecam miri operis exstruxit.

Papa auaristus.

A nno gratiæ.cxx. post papam Euaristum Alexander sedit annis.viij.mensibus.v.& diebus.ij. Hic constituit verba domini super panem & vinum in canone recitari,& aquam benedictam in habitaculis hominum spargi.

Adriani clementia in Christianos.

ANno gratiæ,cxxi.Imperator Adrianus per Quadratum Apostolorum discipulum,& Aristidem Athenienſem, virum fide & sapientia plenum,ac per Serenum legatum, libris de Christiana religione compositis instructus est & eruditus. Vnde præcepit per epistolam, proconsuli Asiæ destinatam,vt nemini liceret Christianos sine obiectu criminis,aut probatione damnare.

Imperator Iudæos rebelles edomuit.

A nno gratiæ.cxxii.Adrianus imperator Iudęos rebellantes & Palestinam prouinciam quõdam suam depopulantes,vltima cęde perdomuit in vltionem Christianorum.

Reędificatio Hierosolimæ.

Anno gratiæ. cxxiij. Aelius Adrianus Hierosolymam reędificauit,& illam de suo prænomine Aeliam vocari præcepit.Iussit etiã ne cui Iudæorum introeundi in illam esset licentia, Christianis tantum ciuitate permissa.

De Lucio rege Britonum.

Anno gratiæ.cxxiiij Coillo Britonum rege defuncto, Lucius filius eius regni diademate insignitus est. Hic omnes actus bonitatis patris sui sequens ab omnibus tanquam ipse Coillus habebatur.

De episcopis Hierosolimitanis.

ANno gratiæ.cxxv.primus ex gentibus Marcus Hierosolymorum episcopus constituitur, cessantibus his qui à passione domini vsque in præsens tempus fuere. Nam primus omnium Hierosolymorum episcopus Iacobus frater domini fuit.ij.Simon,filius Cleophæ.iij.Iustus.iiij.Zacheus.v.Tobias.vj.Beniamin.vij. Ioannes viij. Matthias.ix. Philippus.x. Seneca.xi. Iustus.xij Leui.xiij Effrem xiiij.Ioseph.xv.& vltimus,Iudas.

Secundus diuinæ legis interpres. Aquila.

Anno gratiæ.cxxvi.Aquila orator, genere & natione Ponticus,

clarus

clarus habetur,qui poſt ſeptuaginta, ſecundus interpres diuinę legis extitit.

ANno gratiæ.cxxvij. Iuſtus Viennenſis eccleſiæ epiſcopus, illuſtriſſimus in Chriſti confeſſione refulſit. Iuſtus Viennēſis epiſcopus claret

ANno gratiæ.cxxviij. Poſt Alexandrum Sixtus papa.viij. ſedit in cathedra Romana annis.x.menſibus.iij,& diebus viginti, & ceſſauit ſedes diebus duobus. Sixtus Papa Octauus.

ANno gratiæ cxxix. Publio Athenarum epiſcopo, & Apoſtolorum diſcipulo,martyrio ob fidem Chriſti coronato,Quadratº, cuius ſupra meminimus,ſucceſſit,qui eccleſiam Chriſti grandi terrore diſperſam,ſua induſtria congregauit. Publius epiſcopus martiriſatur

ANno gratiæ.cxxx Baſilides hæreſiarcha eccleſiam Chriſti multa maculauit perfidia,à quo Baſilidiani ſunt appellati, qui ſectæ illius adhęſerunt. Hi inter cęteras blaſphemías,quas de Chriſto componunt,ipſum paſſum negant. Baſilides hęreticus. Baſiliani Chriſtum paſſum negant.

ANno gratiæ cxxxi. Cornelius Antiochię conſtituitur epiſcopus quartº. Eodem tempore,paſſio beati Cuthdrati epiſcopi, & Apoſtolum diſcipuli celebratur. Qui perſecutione Adriani eccleſiā grandi terrore diſperſam,fide ſua & induſtria congregauit.

ANno gratiæ.cxxxij. Nicopolis & Cęſarea,terremotu corruerūt. Eodem tempore apud vrbem Tiburtinā,paſſa eſt ſancta Symphorioſa,cum.vij.filijs,quæ primo palmis cæſa,deinde crinibus ſuſpenſa,nouiſſimè in flumen pręcipitata eſt. Paſſa eſt Simphroſiia martyr.

ANno gratię.cxxxiij. Hymenęus Alexandrinę eccleſię epiſcopus pręfuit. Eodem tempore,Romæ paſſio ſanctæ Sabinæ martyris ſub Adriano imperatore illuſtriſſimè celebratur, quæ gladio percuſſa,cum palma martyrij,ad cœleſtia conuolauit. Paſſio ſanctæ Sabinæ.

ANno gratiæ.cxxxiiij, Syluius Iulianus perpetuum compoſuit edictum. Adrianus,cum inſignes Athenis feciſſet ædes, bibliothecam mirandi operis extruxit.

ANno gratiæ.cxxxv. Iudæi in arma verſi, Paleſtinam depopulati ſunt. Eodem tempore depoſitio beati Ariſtidis celebratur, quí Adriano principi,de religione Chriſtiana libros offerens, quòd Ieſus ſolus eſſet Deus,eleganter perorauit.

ANno gratiæ.cxxxvj. Bellum Iudaícum,quod in Paleſtina gerebatur,finem accepit.

Anno

Marcus primus ex gentibus Hierosolymorum episcopus.

ANno gratiæ.cxxxvij. Hierosolymis primus ex gentibus Marc⁹ constituitur episcop⁹, cessãtib⁹ his qui ex circumcisione fuerant.

Imperator Antoninus.

ANno gratiæ cxxxviij. Antoninus, cognomento Pius, imperator creatus, annis.xx. & non plenis.iij. mensib⁹, imperauit. Hic adeò tranquillè vixit, vt meritò pius & pater patriæ sit appellatus.

Theleſphorus, papa .9.

ANno gratiæ.cxxxix. Theleſphorus Papa nonus ſedit in cathedra Romana annis.xi. menſibus.iii. & diebus, xx. & ceſſauit ſedes diebus.vij.

Nota pietatem.

ANno gratię.cxl Antonínus cũ filijs ſuis, Aurelio & Lucio, in omni regno Romano, cautionib⁹ incẽſis, cunctorũ debita relaxãt.

ANno gratiæ.cxli. Iuſtinus philoſophus librum de Chriſtiana religione compoſitum Antonino tradidit, eumq; benignum erga Chriſtianos fecit, qui non lõgè poſt ſuſcitata perſecutione, prodente Creſcente Cinico, pro Chriſto ſanguinem fudit.

De hæreſi Valentiniana.

ANno gratię.cxlij. Hęreſis Valentíniana & Martionis, eccleſiã Chriſti fraudulẽter impugnat, cuius peſtis iuuentores ęonas, id eſt ſcelera quędã, in originem creatoris inducunt. Chriſtum quoq; de virgine corpus non aſſumpſiſſe, ſed per eam, quaſi per fiſtulam, tranſiſſe profitentur.

De Galeno medico.

ANno gratię.cxliij. Galenus inſignis medicus, & Pergami genitus, Romę clarus habetur. Eodem tempore ſub Antonino ímperatore, ſanctus Alexander epiſcop⁹ martyrium ſumpſit, qui poſt multa tormentorum genera gladio occubuit.

Pius Papa decimus.

ANno gratię.cxliiij. Pius Romanę eccleſię ordinatur epiſcopus. Eodem tempore, apud Spoletum, ſancti Concordíi preſbyteri paſſio celebratur, qui poſt varia tormenta, ad vltimum gladio percuſſus, martyrium compleuit.

Herus epiſcopus.

ANno gratię.cxlv. Antiochię cònſtituitur epiſcopus Herus. Sub eiſdem diebus ſanctus Pontianus, iubente Antonino imperatore, martyrij palmam poſt multarũ tribulationum ignes, ad martyrij gloriam laudabiliter peruenit.

ANno gratiæ cxlvi. Alexandríę epiſcopatum ſuſcepit Marcus. Per idem tempus apud Smirnam, ſanctus Polycarpus epiſcop⁹ temporibus Antonini igni traditus, & ad purum examinatus, à domino meruit coronari.

De hęrotico Valentino.

ANno gratiæ cxlvii. Valẽtinus hæreticus agnoſcitur, & permanet vſq; ad Nicetum. Circa eoſdẽ dies beatus Philippus epiſcopus in

pus in vrbe Cortina,sanctitate perfectus,obdormiuit in domino.

ANno gratiæ.cxlviij. Vesomedius Cretensis,cytharedorum carminum musicus poëta agnoscitur.

ANno gratiæ.cxlix: Taurus Hyretius Platonicæ sectæ philosophus clarus habetur.Eodem tempore,apud Pergamum sanct⁹ Papyrus episcopus efficitur martyr glorioſus. Sãctus Papirus martyrizatur.

ANno gratiæ.cl.Higinus Papa sedit in cathedra Romana annis quatuor.mensibus tribus,& dieb⁹ sex. Hic clerum composuit, & in ordinibus gradus distribuit. Higinus Papa ii.

10 ANno gratiæ.cli.Apollonius Stoicus,& Basilides philosophi illustres habentur.Sub eodem tẽpore,Maria virgo,iubente Antonino principe, per martyrij palmã fœliciter migrauit ad dominũ.

ANno gratiæ.clij.Adrianus Nicomediensis & Maximus Tyrius agnoscuntur.Per idem tempus sancta Fœlicitas cum septem filiis suis,iubente Antonino imperatore,decollata est pro Christo. Sancta Fœlicitas martyrizatur.

ANno gratiæ. cliij. Alexandrinę ecclesiæ Celadion Episcopus floruit. Celadion episcopus.

ANno gratiæ.cliiij.Pius sedit in cathedra Romana, annis.xi. mẽsibus tribus,& diebus.xxi.& cessauit sedes diebus.xxij. Pius Papa.ii

20 ANno gratiæ.clv.Hermes librum scripsit,qui dicitur pastoris, in quo prẽceptum angeli continetur, vt pascha semper die dominica celebretur. Pascha quo dei celebrãdum.

ANno gratiæ.clvi.Polycarp⁹ auditor beati Ioannis,Romam veniens,multos ab hæretica labe cõpressit, qui Valẽtini & Cerdonis fuerant nuper doctrina corrupti.

ANno gratiæ.clvij.Iustus Viennensium episcopus, & Lugdunẽsium Photinus,in ecclesia Christi,clari habentur.

ANno gratiæ.clviij.Antoninus cognomento Pius, ad duodecimum ab vrbe lapidem,morbo correptus,interijt.

30 ANno gratiæ.clix. Marcus Antoninus Verus Romanum assecutus imperiũ,imperauit annis.xix. & mensibus.xi. Hic asciuit sibi ad imperij partem, Aurelium Commodum propinquum suũ cum vsq; ad hoc tempus singuli Augusti fuerunt. Antoninus imperator moritur.

ANno gratiæ.clx. Marcus Antoninus, & Aurelius Commodus bellum contra Parthos mirabili virtute & fœlicitate gesserunt. Quo etiam tempore, persecutio Christianorum, quarta iam post Neronem vice,in Asia,& per Gallias excitata est. Marcus Antoninus imperator.

Anno gratiæ. clxi. Pionius & Polycarpus, discipuli beati Io-

annis,& Smirneorum episcopi,illustre duxere martyrium.

In Gallijs plurimi moriuntur. ANno gratiæ. clxij. In Gallijs plurimi pro Christo sanguinem glorioſe fuderunt. Inter quos Iustus Viennensis episcopus,lõgo tempore exilio maceratus,martyr efficitur glorioſus.

Cataphrygũ hæresis. ANno gratiæ. clxiij. Cataphrygum hæresis exorta est, dicta à Phrigia prouincia,vbi illius authores extiterunt.

Anicetus Papa.13. ANno gratiæ.clxiiij.Anicetus sedit in cathedra Romana, annis vndecim.Hic constituit,vt clerici comam non nutriant.

Photinus. ANno gratiæ. clxv. Photinus Lugdunensis Episcopus, senex mirabilis,cum alijs.xl.&.viij. ex Lugdunensi & Viennensi vrbibus,martyrium suum impleuit.

Seuerinus. ANno gratiæ clxvi. Seuerinus, Exuperius, & Fœlicianus, apud Viennam coronantur martyrio.

Mortalitas ANno gratiæ clxvii. tanta lues in vltionem martyrum per Italiam diffusa est:vt passim villæ & agri, sine cultore & habitatore remanerent,nec etiam Gallia,ab hac peste,euasit illæsa.

Terremotus ANno gratiæ.clxviij.terremotus,cum interitu ciuitatũ, & inundationes fluminum,per diuersas prouincias,crebrescebant.Agmina quoque locustarum agros penitus infestabant.

Aurelius Cõmodus. ANno gratiæ.clxix.Aurelius Commodus, dum in vehiculo cum fratre sederet,morbo,quem Greci apoplexiam vocant, interijt. Quo defuncto,Marcus Antoninus reipublicę aliquantulum solus præfuit.

ANno gratiæ.clxx.Marcus Antoninus,Lucium Commodum filium suum assumpsit in regnum. Qui etiam leges seueriores nouis constitutionibus,temperauit.

ANno gratiæ.clxxi.Marcus cum filio suo,omnia simul fiscalium negotiorum calumnioſa monumenta,in forum congesta, iussit incendi.

Mellitus. ANno gratiæ.clxxij. Mellitus Asianus, Sardicensis Episcopus, Marco Antonino imperatori, pro Christianis, apologeticum tradidit.

Montani hæretici. ANno gratiæ.clxxiij.Montani hæretici sunt exorti, dicti eo,q̃ tẽpore persecutionis in montibus latuerunt, qua occasione,se à corpore ecclesiæ catholicæ diuiserunt.

Marc⁹ Antoninus. ANno gratiæ.clxxiiij.Marcus Antonin⁹ imperator, cum filio suo Lucio,Marcomannicum bellum fœliciter peregit. Sed postq̃ gentes barbaræ, Vandali scilicet,Sarmatę,& totum pene Germani-

cum

cum & Romanum exercitum circumcinxerant: quidâ milites christiani,qui cum imperatore erant,in magna constantia nomẽ Christi inuocantes,hostes perterritos in fugam coëgerunt.Quod imperator senatui literatoriè significans, victoriam suam Christo gaudenter attribuit.

ANno gratiæ.clxxv. Sother Papa post Anicetum, sedit in Cathedra Romana annis.ix. mensibus. iij. & diebus. xxi. & cessauit sedes diebus.xxii.Hic cõstituit,quod nulla monialis, sacra vasa vel pallam sacratam contingeret, vel incensum in thuribulo poneret. Sother Papa 14.

ANno gratiæ.clxxvi.Tatianus hæresiarcha,suo dogmate,ecclesiam Christi obfuscare conatur, à quo etiam Encratitæ exorti sunt,dicti,eò quod carnes abominantut.Hunc errorem Seuerianus auxit,à quo Seueriani. Tatianus hæresiarcha. Seuerianus hæreticus.

ANno gratiæ. clxxvii. Theophilus præsul sextus Antiochiæ ecclesiæ floruit,& Pinitus Cretensis,Gnosiæ vrbis episcopus. Theophilus. Pinitus.

ANno gratiæ.clxxviii. Marcus Aurelius Antoninº imperator,in Pannonia constitutus,repentino morbo correptº interijt. Quo defuncto,Lucius Antoninus Commodus filius eius,imperauit annis.xiij. Hic aduersum Germanos bellum fœliciter gessit. Marcus Antoninus imperator. Commodus imperotur.

ANno gratiæ clxxix. Lucius Antoninus, luxuria & indignitatis dedecore deprauatus,inter gladiatores sæpissimè armis in ludo depugnauit,& in amphitheatro,feris sese frequenter obiecit.

ANno gratiæ.clxxx.Capitolium Romæ fulmine proiectum est, ex quo,facta inflammatione, bibliothecam maiorum studio compositam,& ædes alias iuxta sitas,rapaci turbine concremauit. Capitolium Romæ incenditur.

ANno gratiæ.clxxxi.Lucius imperator,senatores, & maximè illos,quos aduertit nobilitate & industria excellere,interfecit.

ANno gratiæ.clxxxij.Irenæus,episcopus Lugdunensis, insignis habetur,& Dionysius discipulorũ Christi auditor, Corinthiorum ecclesiam tunc regebat. Ireneus episcopus.

ANno gratiæ.clxxxiij.imperator, Colossi capite sublato, suæ imagini,caput eius iussit apponi.

ANno gratiæ.clxxxiiij.Theodotion Ephesius,diuinę legis interpres tertius,clarus apparuit.

ANno gratiæ. clxxxv. Eleutherius Papa xv. sedit in Cathedra Romana annis. xv. mensibus. vi. & diebus.v. & cessauit sedes Britannia primò fidem Christi suscepit.

diebus.vi.Eodem tempore,Lucius Britannorum rex, ad eundē papam epistolas direxit, petens ab eo vt Christianus efficeretur. Beatus vero pontifex comperta regis deuotione, misit ad illum doctores religiosos, Faganum & Deruuianum,qui regem ad Christum conuerterent,& lauacro salutari abluerent. Quod cum factum fuisset,concurrerunt ab baptismum nationes diuersæ, exēplum regis sequentes, ita vt in breui, nullus inueniretur infidelis. Beati igitur doctores,cum per totam Britanniam paganismum deleuissent,templa quæ in honorem plurimorum deorum fundata fuerāt,vni deo, eiusdemq; sanctis dedicauerunt,diuersisq; ordinatorum cœtib⁹ repleuerunt. Constitueruntq; in diuersis ciuitatibus regni.xxviij. Episcopos,qui tribus archiepiscopis & sedibus Metropolitanis submittebantur.Prima sedes Londini erat, cui submissa est Loegria & Cornubia,quas prouincias Sabrina à Kambria seiungit. Secunda apud Eboracum,cui submissa est Deira & Albania, quas magnum flumen Humbri,à Loegria secernit. Tertia in vrbe Legionum, cui subiacuit Kambria,id est, VVallia, quam Sabrina à Loegria secernit. Hanc vrbem super Oscam fluuium in Glamorgantia olim fuisse sitam,veteres muri & ædificia protestantur.

Fides Christi in Britannia confirmatur.

ANno gratiæ.clxxxvj. Beati Antistites Faganus & Deruuinian⁹ Romam reuersi,quę fecerant, impetrauerunt à Papa beatissimo confirmari. Quibus peractis, redierunt in Britanniam præfati doctores,cum alijs quam plurimis,quorum doctrina gens Britonū, in fide Christi,in breui fundata refulsit. Istorum autem nomina & actus in libro reperiuntur,quem Gildas historicus de victoria Aurelij Ambrosij conscripsit.

Lucius rex ecclesias Britanniæ libertatibus muniuit,

ANno gratiæ. clxxxvij. glorioſus Britonum rex Lucius,cum infra regnum suum,veræ fidei cultum,magnificatum esse vidisset,possessiones & territoria ecclesijs,& viris ecclesiasticis, abundāter conferens,chartis & munimentis omnia communiuit. Ecclesias verò cum suis cœmiterijs,ita constituit esse liberas,vt quicumq; malefactor ad illa confugeret,illæsus ab omnibus remaneret. Deinde in dilectione dei,& proximi fœliciter viuens,regnum suum in tranquillitate maxima moderabatur.

Eleutherij decretum.

ANno gratiæ.clxxxviij.Eleutherius,Romanę vrbis episcop⁹,cōstituit vt nulla esca à Christianis repudiaretur, quæ tamen rationalis & humana esset.

Anno

ANno gratiæ.clxxxix Egesippus, Hierosolymitanus episcopus. xix.& ecclesiasticę historiæ scriptor veracissimus,clarus habetur.

Lucius Cõmodus impe rator.

ANno gratiæ.cxc.Lucius Commodº imperator,cunctis incõmodus, in domo vestali strangulatus interijt.

Helius Partinax imperator.

ANno gratiæ.cxcj.Helius Pertinax, imperator à senatu creatus, sex mensibus imperauit,quibus vix expletis, scelere Iuliani,in palatio cæsus est,qui post eum,septem mensibus imperauit. Hunc Seuerus,bello ciuili victum,interfecit.

Seuerus imperator.

ANno gratiæ.cxcij.Seuerus genere Afer, Romanum consecutº imperium,imperauit annis.xviij.Hic natura sęuus, multis sæpè bellis laceratur. Fortissimè quidem rempublicam, sed laboriosissimè rexit.

b Azotum, siue Crecũ.

ANno gratiæ. cxciij. Seuerus,Pestenninum Nigrum,qui in Aegypto & Syria ad tyrannidem aspirauerat, apud*b* Cizecum vicit,& interfecit.

ANno gratiæ. cxciiij. Iudæos & Samaritas rebellare conantes, ferro Seuerus coercuit,Parthos,Arabes,Alabenosq; superauit.

Quinta persecutio Christianorum.

ANno gratiæ.cxcv.post Neronem,Seuerus quintam persecutionem in Christianos excitauit, plurimiq; sanctorũ per diuersas prouincias,martyrio coronantur,inter quos, Leonides pater Origenis,& Clemens,Alexandrinæ ecclesiæ episcopus, martyrium cõpleuerunt.

Ireneus moritur.

ANno gratiæ.cxcvi.Irenæus Lugdunensis,cum maxima multitudine diuersi sexus,& ætatis, martyrium pro Christo suscepit.

Claudius Albinus.

ANno gratiæ.cxcvij.Claudiº Albinus,qui sein Gallijs Cæsarem fecerat,apud Lugdunum interfectus est.

Victor Papa,16.

ANno gratiæ.cxcviij.Victor,Romanæ sedis pontifex effectº. xvj. mansit in ea decem annis,mensibus duobus,& diebus decem & cessauit sedes diebus. vi. Hic constituit pascha à luna.xiiij. primi mensis,vsque in.xxi.celebrari.

Montanus, Prisca,& Maxilla hæretici.

ANno gratiæ.cxcix. Apolonius,vir discretissimº, scribit aduersum Montanũ,Priscam & Maximillam hæreticos,qui spiritum sanctum non Apostolis,sed sibi traditum affirmarunt.

Serapion

ANno gratiæ.cc.Serapion,Antiochenę ecclesiæ episcopus, & Apolonius senator, martyres efficiuntur.

Lucius rex Britãnorum obijt.

ANno gratiæ.cci.Inclytus Britannorum rex Lucius, in bonis actibº assumptº,Claudiocestriæ ab hac vita migrauit ad Christũ, & in ecclesia primæ sedis honorificè sepultº est.Quo defũcto, dissi-

diũ inter Britones surrexit,quia absq; hærede decessit,& Romana potestas infirmata est. Mansit itaque Britannia in dissidio vsq; ad aduentum Seueri,qui eam postea Romanæ restituit dignitati.

ANno gratiæ,ccii.imperãte Seuero, Perpetua & Fœlicitas apud Carthaginem Africæ,in castris bestijs deputatæ sunt,p Christo, deuorandũ,nonas Martij,& cum eis Reuocatus, & Saturninus. Secundolus verò,diu in carcere positus,quieuit in Christo.

Panthenus. ANno gratiæ.cciij.Panthenus,Stoicæ sectæ philosophus,primus in Indiam à Demetrio Alexãdriæ episcopo ad docendũ missꝰ, opere & exemplo ecclesiam Christi instruxit.

Symmachus ANno gratiæ.cciiij.Symmachus,diuinæ legis interpres quartus, insignis habetur.

Seuerus in Britannia murum,à mari vsque ad mare,cõstruxit. ANno gratiæ.ccv.Seuerus imperator in partes Britannicas bellum transfert,vbi grauibus prælijs sæpè gestis,maximam insulæ partem sibi subiugauit.Partem vero quam ad tempus subiugare nequibat, trans Deiram coëgit in fugam,à quibus sæpius diris rebellionibus fatigatus, multos de suis militibus frequenter amisit. Decreuit igitur receptam insulæ partem,à gentibus indomitis, fossatis & muris distinguendam, vt hostes atrociſſimos à se longius arceret.Constructit itaq; fossatum magnum, murumq; fortissimum, crebris turribus communitum, per centum trigina duo millia passuum,à mari vsque ad mare,& custodibus dispositis ad Eboracum contendit.

Seuerus in Britannia interfectus. ANno gratiæ.ccvi.Fulgentius,dux populi profugati, cum,muro sese suosq; præclusos cognouisset,transfretauit in Scythiam,vt Pictorum auxilio restitueretur pristinæ dignitati. Cumque ibi omnem patriæ iuuentutem collegisset, cum maximo nauigio reuersus est in Britanniam, atque Eboracum obsedit. Quod cum Seuero nuntiatum fuisset,illico cum suis obsidionem petiuit.Sed cum pugnam acrius confeciſſent,interfectus est Seuerus imperator, & Fulgentius lætaliter vulneratus.Reliquit verò Seuerus duos filios, Bassianum & Getam:ex quibus Britanni Bassianum elegerunt, quia matre Britannica natus fuerat:Romani verò Getam, quia ex vtraq; parte illos contingebat.Proinde fratres pugnam commiserunt, in qua Geta interficitur,& Bassianꝰ victoria potitur. Deinde cum omni celeritate Romam profectus est,

Bassianus Imperator. ANno gratiæ.ccvij.Bassianꝰ Aureliꝰ Antoninus Caracalla principatum adeptus,imperauit annis.vij.patre Seuero asperior in

omnibus

omnibus apparens.Hic etiam libidine adeò feruebat, quod nouercam suam Iuliam,vxorem duxit.

ANno gratiæ,ccviij.Hiericho,quinta editio diuinæ legis reperta est,cuius author non apparet. Diuinæ legis quinta editio reperitur.

ANno gratiæ.ccix.Zephyrinus.Papa.xvij.sedit in cathedra Romana annis viij. mensibus. vi. & diebus. x. & cessauit sedes diebus sex. Zephyrinus Papa 17.

ANno gratiæ.ccx.imperante Bassiano,Symmachus hæresim suam diffudit, prædicando Christum de Ioseph semine fuisse natum,legemq; Moysaicam,Iudaico ritu,fore seruandam. Simmachi hæresis.

ANno gratiæ.ccxi.Alexander episcopus Cappadocēsis,cum,desiderio sanctorum locorum visendi, Hierosolymam veniret, viuente adhuc Narsisso, eiusdem vrbis episcopo persenilis ætatis, domino per reuelationem idipsum monente, in loco Narsissi episcopus constituitur. Alexander Cappadocēsis episcopus

ANno gratiæ.ccxij. Tertulianus Afer, Centurionis proconsularis filius,omnium ecclesiarum sermone celebratur. Qui postmodum in Montani dogma dilapsus, aduersum ecclesiam volumina scripsit. Tertulianꝰ.

ANno gratiæ.ccxiij. Bassianus imperator contra Parthos bellū mouens,inter Edessam & Carras ab hostibus circumuentus, occisus est. Bassianus occiditur.

ANno gratiæ. ccxiiij. Macrinus præfectus imperium inuadens, vno anno imperauit. Emenso autem anno, à millitari tumultu interfectus est. Macrinus imperator.

ANno gratiæ.ccxv.Marcus Aurelius Antoninus adeptus imperium,tenuit quatuor annis.

ANno gratiæ.ccxvi.in Palestina Nicopolis,quæ priꝰ Emaus vocabatur,vrbs condita est.Hæc est Emaus,quam dominus,post resurrectionem suam, suo ingressu sanctificare dignatus est. Nicopolis, quæ prius Emaus vocabatur.

ANno gratiæ.ccxvij.Sabellius hæresiarcha apparet, qui vnam psonam,patris,& filij,& spiritus sancti,prędicandā esse astruxit. Sabellius hęreticus.

ANno gratię.ccxviij. Alexander,senatus ac militum voluntate, impator creatꝰ.xiij.annis digno æquitatis præconio imperauit. Alexander imperator.

ANno gratiæ.ccxix.Calixtus Papa.xviij. sedit in cathedra Romana,annis.v.mensibus duobus,& diebus totidem,& cessauit sedes,diebus.vi.Hic constituit ieiunium quatuor temporum fieri per annum,ad impetrandum aëris serenitatem,& frugum abundantiā. Calixtus Papa.18

Sexta diuinę legis editio reperitur.

ANno gratiæ.ccxx.ſexta ęditio díuínę legis Nícopoli reperta eſt, cuius author non apparet.

ANno gratię.ccxxi.Hyppolítus epiſcopus, qui multorum opuſculorum conditor extitit, temporum canonem conſcripſit, & hucuſque perduxit.

ANno gratiæ.ccxxij.Mammęa, ímperatoris mater Chriſtianiſſíma,Origenem preſbyterum audire curauit, eumque ab Antiochia accitum,ſummo honore habuit.

ANno gratiæ.ccxxiij.Alexander imperator, in Perſas expeditionem mouens,Xerxem regem eorum victor oppreſſit.

Vrbanus Papa.19.

ANno gratia.ccxxiíij.Vrbanus tenuit cathedram Romanam annis octo, & menſibus. x. & díebus. xi. & ceſſauit ſedes diebus.xix.Hic multos nobiles ad fidem Chriſtí,g& martyrium roborauit.

g per.

Sancta Cecilia moritur.

ANno gratiæ.ccxxv.Almachius Romanę vrbis prętect°, ín Chriſtianos atrociter ſęuiens, beatam Ceciliam ad Martyríj palmã perduxit.Cuius miraculis & exẽplis,Tiburtius, Valerian° & Maximus,martyrium laudabiliter compleuerunt.

ANno gratiæ.ccxxvi.Alexander ımperator,Xerxem, regem Perſarum,glorioſiſſime vicit.

Vlpianus claret.

ANno gratiæ.ccxxvij.Vlpianus íuriſconſultus, aſſeſſor Alexandri,inſignis habetur. Eodem tempore, plurimorum martyrũ martyrium celebratur,quos Alexander imperator capitali ſententia damnauit.

ANno gratiæ.ccxxviij.Terninus preſbiter Antiochenus, Hyppolitus,Berillus,& Hoſtrenus,clari ſcriptores habentur.

Calepodius martyr.

ANno gratiæ.ccxxix.paſſus eſt beatus Calepodius preſbyter,ſub Alexandro ímperatore,quem fecit gladio occidi,& corpus per ciuitatem trahi,atq; ad extremum,in Tyberím iactari.

Palmatius martyrizatur.

ANno gratiæ ccxxx.Zebennus,Antiochię epiſcopus,clarus habetur.Eodem tempore Palmatius conſul, cum vxore,& filijs, & ſocijs.xl.promiſcui ſexus,illuſtre martyrium duxit.

Origenes.

ANno gratiæ. ccxxxi. Origenes in Alexandría, cum ſe propter amorem regni cœleſtis caſtraſſet,& licenter cum viris & mulieribus habitaſſet,ab Alexandría Hieroſolymam venit, ob quam cauſam,per orbem vniuerſum legitur diffamatus, qui tam excellẽtís ingenij fuit,vt in omni doctrina cunctos ſuí temporis doctores excelleret.In fine,preſbiter ínfatuatus,& deceptus,dixit,quòd filius

non

non potuit videre patrem,nec ſpiritus ſanctus filium.Animas quoq; in mundi principio,dixit peccaſſe,& per diuerſitates peccatorum, diuerſa tormẽta meruiſſe, & hac de cauſa mundum factum fuiſſe. Filium quoq; adhuc paſſurum, & dæmones, ſicut homines, redẽpturum.Ille cum bene dixit,nullus melius, cum male,nullus peius.

ANno gratiæ.ccxxxij.Pontianus ſedit in cathedra Romana,annis.v.menſibus.ij.& die bus.ij. Pontianus Papa.20.

ANno gratię.ccxxxiij.Alexander imperator apud Magũtiacum, à tumultu militari interfectus eſt, poſtquàm annis tredecim imperaſſet. De morte Alexandri.

ANno gratiæ.ccxxxiiij Maximinus,nulla ſenat° voluntate, imperator ab excercitu,poſtquam bellum in Germania proſperè geſſerat,creatus,tribus annis imperauit. Maximinus imperator.

ANno gratiæ.ccxxxv.Maximinus imperator aduerſus eccleſiarum prælatos perſecutionẽ mouit, & maximè propter Mammæam Alexandri matrem, cui ſucceſſerat, & eius familiam Chriſtianiſſimam,vnde plurimi,per palmam martyrij, ad cœlica regna aduolarunt. Maximinus imperator aduerſus prælatos deſæuit.

ANno gratiæ. ccxxxvi. Pontianus, Romanæ ſedis Epiſcopus, martyrio coronatur,& in cœmiterio Calixti papæ,ſepultus eſt. Pontanus Papa.

ANno gratiæ. ccxxxvij . Antherius ſedit in cathedra Romana, menſe vno,& diebus.xv.quibus peractis,per martyrium , iubente Maximino,cœlum adijt.Sed paucis diebus elapſis,idẽ Maximinus à Pompeio interfectus eſt. Antherus Papa.21.

ANno gratiæ.ccxxxviij.Gordianus Romanum aſſecutus imperium,annis ſex imperauit. Nã Pompeĩ° interfector Maximini, & frater eius Albinus,qui imperium vſurpauerant, in palatio ſunt interfecti.Eodem anno Fabianus papa ſedit in cathedra Romana annis.xiiij.menſibus vndecim,& diebus totidem. Gordianus imperator. Fabianus Papa.

ANno gratiæ cxxxix.Lucianus Africanus,inter ſcriptores eccleſiaſticos,inſignis habetur. Qui etiam in philoſophicis ſtudijs, atq; omni Græcorum,doctrina inſtructiſſimus prædicatur. Lucianus.

ANno gratiæ.ccxl. Origenes in Cæſarea Paleſtinæ, Theodorũ cognomẽto Gregorium & Athenodorum, epiſcopos,diuina . Philoſophia imbuit. Origenes.

ANno gratiæ.ccxli.Florentius Vicnnenſis epiſcopus,vita & doctrina claruit.Manſit autem vſque ad Galieni & Voluſiani imperium,exulq; martyrium compleuit. Florẽtinus

Ann

Fabianus Papa.

ANno gratiæ ccxlii.Fabianus Romanam rexit ecclesiam. In cuius promotione,spiritus sanctus in specie columbæ, sup caput ipsius descendit.

ANno gratiæ. ccxliii. Gordianus admodum puer, in orientem Parthicum profectus,suorum fraude, propè Circeam sup Euphratem est occisus.

Philippus imperator.

ANno gratiæ.ccxliiij.Philippus Imperator constitutus,imperauit septem annis, & Philippum filium suum, consortem imperij fecit.

Primus imperator Christianus.

ANno gratiæ.ccxlv.Imperator Philippus, omnium imperatorũ primus, efficitur Christianus, & vsque in finem Christianus permansit.

Multitudo librorum Origenis.

ANno gratiæ.ccxlvi.Origenes aduersus quendam Celsum,epicureum Philosophum,qui contra nos libros scripserat,octo voluminibus disputauit, & eiusdem libros Hieronymus quinque millia se legisse testatur.

Natiuitas Christi celebratur.

ANno gratiæ.ccxlvii.natiuitatis Christi annus, à Christianissimo imperatore Phillippo,celebratur.

ANno gratiæ.ccxlviii.post annum tertium imperij Philippi,millesimus,à conditione Romę,annus expletus est.

Vt nouum chrisma singulis annis conficiatur.

ANno gratiæ. ccxlix. Papa Fabianus constituit, vt singulis annis nouum chrisma conficiatur,vetus incendatur.

ANno gratiæ.ccl.Philippus,tã pater q̃ filius,licet in locis diuersis, ambo tamẽ à tumultu militari,& Decij fraude,sunt interfecti.

Decius imperator Christianos persequitur.

ANno gratiæ.ccli.Decius,ciuilis belli inuentor,anno vno, & mẽsibus tribus imperauit. Hic ob odium Philippi, cui successerat,ad persequendos,interficiendosq; Christianos, feralia dispersit edicta,& septimus post Neronẽ in Christicolas desæuit. Hac quoq; tempestate,in vrbe Romana passus est beatus Fabianꝰ. Et apud Ephesum, septem sancti dormientes delituerunt in monte Cęlio. Hierosolymis passus est Alexander episcopus, Romæ Laurentius & Hippollitus.

Gallus & Volutianus imperatores

ANno gratiæ.cclij.Gallus,cum filio suo Volusiano, regnum adeptus,annis.xi.& mensibus.iiij.illud tenuit. Quo tempore,pestilentia ingens per omnes penè prouincias Romani imperij extẽditur,ob vltionem proculdubio,violati nominis Christiani. Eodẽ tempore Origenes presbyter supramemoratus, defunctus est. Cuius scripta,in locis quibusdam reperiuntur, hæretica prauitate vitiata. Astruxit

ta.Astruxit enim,ꝙ omnes qui in peccatis,licet maximis,vitam finierunt,diabolumque,& omnes eius satellites,post longa tēpora purgandos,regno dei restitui, & rursus aliquos ad tormenta relabi,atque reuerti.Et has vices alternantes beatitudinum & miseriarum, omnes rationales creaturas,dicit semper fuisse,& semper fore. Hic mille,& eo amplius tractatus,& multos commentarios edidisse legitur,& seipsum castitatis gratia castrauit, licet nō secundū scientiam fecit.Fecit etiam istud, ac si nauis gubernator, tēpestatem futuram videns,gratia declinandæ tempestatis, nauis gubernaculum iratus frangat,ac nauem fluctibus immergat.Eodem tepore,Cyprianus,doctorum lumen Carthaginí clarus habebatur.Tunc Cornelius,Romanæ vrbis episcopus, tenuit cathedram annis duobus, & totidem mensibus,& diebus decem.Hic rogatus à quadam matrona Lucinía,corpora apostolorum Petri & Pauli, de catatumbis noctu leuauit,& Lucinia corpus beati Pauli posuit in prædio, in via Hostiensi,vbi decollatus fuit.Corpus beati Petri Corneli° Papa posuit iuxta locum,vbi crucifixus fuerat.Eodem anno, Gallus & Volusianus,dum contra Aemilianum,nouis rebus studentem, bellum ciuile moliuntur,occisi sunt.Aemilianus tamen tertio mēse suæ tyrannidis extinctus est.

Cornelius Papa.

ANno gratiæ.ccliij.Valerianus,cum filio suo Galieno,imperauit annis.xv.Hic ita primum sanctos venerabatur, vt eius domus ecclesia dei à fidelibus crederetur.

Valerianus cū filio suo Galieno imperauit.

ANno gratiæ.ccliiij.Lucius,Romanæ vrbis episcopus, tenuit cathedram annis tribus,& mensibus tribus,& diebus totidem.

Lucius Papa

ANno gratiæ.cclv.Valerianus,in Christianos octaua persecutione mota,statim à Sapore rege Persarum captus,luminibusque orbatus, ignominiosissima apud Persas seruitute consenuit donec vixit.Galienus tam claro dei iudicio perterritus, pacem ecclesijs, tepida satisfactione,restituit.

De octaua ecclesiæ graui persecutione.

ANno gratiæ.cclvi.Cyprianus,Carthaginensis episcopus, martyrio coronatur.Cuius vitam,& passionis volumen, diaconus eius Pontianus scripsit,& fidelibus ad ædificationem reliquit.

Sanctus Cyprianus martyrizatur

ANno gratiæ.cclvij.Stephanus sedit in cathedra Romana, annis quatuor,mensibus tribus,& diebus totidem.Hic constituit sacerdotes & Leuitas,vestibus sacris,in vsu quotidiano non vti, nisi in ecclesia tantum.

Stephanus Papa.

ANno gratiæ. cclviij. Germani, tota Italia hostiliter penetrata,

Rauennam

Rauennam vſque perueniunt.

ANno gratiæ.cclix.Græcia,Macedonia,Pontus,& Aſia, Gothorum inundatione delentur.

ANno gratiæ.cclx.Sixtus tenuit cathedram Romanã,annis duobus,menſibus vndecim,& diebus ſex,& tunc ceſſauit.

ANno gratiæ.cclxi.Poſthumus per cedes, dieb°.xxi.in Gallia tyrannidem inuaſit,ac per.x annos, ingẽti virtute ac moderatione vſus,dominantes hoſtes expulit,qui tamen ſeditione militum interfectus eſt.

ANno gratiæ.cclxii.Victorinus,à Gallis imperator creatus, poſt paululum,apud Viennam occiſus eſt.

Gregorius Neocæſareæ epiſcopus.

ANno gratiæ.cclxiij.Dioniſius Papa, ſedit in cathedra Romana annis duobus,& menſibus totidem.

ANno gratiæ.cclxiiij.Gregorius Neocæſareæ Ponti epiſcop°, eccleſiam volens ædificare,à monte quodam impediebatur. Cũque locus non ſufficeret eccleſiæ conſtruendæ,montem precibus amouit,eccleſiamque fundauit.

ANno gratiæ.cclxv.Fœlix tenuit cathedram Romanam, annis.ij. menſibus.x.& diebus xxv. Per idem tempus, Lupicinius, Viennenſis eccleſiæ epiſcopus,clarè floruit.

Galienus imperator perimitur. Claudius imperator.

ANno gratiæ.cclxvi.Galienus imperator, cum rempublicam deſeruiſſet,& Mediolani libidini inſeruiret,interfectus eſt.

ANno gratiæ.cclxvii.Claudius,voluntate ſenatus imperio ſumpto,annis duobus præfuit.

Eutychianus Papa.

ANno gratiæ.cclxviij.Eutychianus Papa ſedit Romę, annis.viij. menſibus.x.& diebus.iii.& eſſauit ſedes diebus octo.

ANno gratiæ. cclxix. Claudius Gothos, iam annis.xv. Illyricum Macedoniamque vaſtãtes,bello adorſus,incredibili ſtrage deleuit.Cui à ſenatu,clypeus aureus in curia,& in capitolio ſtatua equeſtris aurea decreta eſt.Sed continuò apud Smyrnium morbo correptus interijt.

Diſputatio contra hæriſim.

ANno gratiæ.cclxx.Quintillus frater Claudij, vnicę moderationis vir,ab exercitu imperator electus.xvij.imperii ſui die interfectus eſt.Eodem tempore Madiõ, Antiochenæ eccleſiæ preſbyter, aduerſus Paulum Samoſatenum epiſcopum Antiochiæ, qui dogmatizabat Chriſtum communis naturę hominem fuiſſe tãtum, notarijs excipientibus,diſputauit.

Anno gratiæ.cclxxi.Aurelianus,imperium adeptus, annis quin-

que

que,& menſibus ſex tenuit,vir in excellentia militari excellens.

ANno gratiæ.cclxxij.Aurelian⁹, expeditione in Danubium ſuſcepta,Gothos magnis pręliſs profligauit.

ANno gratiæ.cclxxiij.Aurelianus vrbem Romanam muris firmioribus cinxit, atque eam inuincibilem fecit. Eodem anno Paulus ſuperius memoratus,de ſua hæreſi, apud Antiochiam convincitur,& damnatur. Vrbs Romana muris cingitur.

ANno gratiæ.cclxxiiij.Aurelianus, cum perſecutione aduerſus Chriſtianos agi decerneret, fulmen ante eum magno pauore circumſtantium ruit,ac non multò poſt in itinere eſt occiſus. Aurelianus perimitur.

ANno gratiæ.cclxxv.Tacitus tenuit imperium menſib⁹ ſex, quo apud Pontum occiſo, Florianus obtinuit imperium diebus. lxxxviii.& apud Tharſum interfectus eſt. Per idem tempus Eutychianus Romæ epiſcopus,martyrio coronatus,in cœmiterio Calixti ſepelitur,qui manu propria.ccc.&.xlii.martyres ſepeliuerat. Eutychianus Papa moritur.

ANno gratiæ.cclxxvi.Caius Romanæ vrbis epiſcopus,ſedet annis vndecim,& menſibus quatuor. Quo etiam anno Probus imperium adeptus,annis ſex,& menſibus quator,illud tenuit. Caius Papa.

ANno gratiæ.cclxxvii.Anatholi⁹,Laodiciæ Syriæ epiſcopus,plurimo ſermone celebrater.Cuius ingenij magnitudo, de libro quem ſuper paſcha compoſuit,& decem libris arithmeticæ inſtitutionis,poteſt apertè cognoſci. Anatholius in ſcripturis claret.

ANno gratiæ. cclxxviii. Hæreſis inſana Manichęorum exoritur cuius author Manes extitit.Hi duo principia eſſe docēt, vnum boni & alterum mali, vnum lucis & alterum tenebrarum. Ex deo, quaſi ex fonte quodam,animas manare aſſerunt, vetus teſtamentū reſpuunt,nouum ex parte recipiunt. Eodem tēpore Simplides Viennenſis epiſcopus,vir miræ ſanctitatis,floruit. Hęreſis Manichæorum.

ANno gratiæ.cclxxix. Probus imperator Gallias à barbaris iamdudum occupatas,per multa & grauia prælia deletis tandē hoſtibus,ad perfectum liberauit. Probus imperator,Gallias liberat.

ANno gratiæ.cclxxx.Probus duo bella geſſit, vnum in oriente, quo Saturninum tyrannum ſubactum oppreſſit,& cepit.Aliud, quo Proculum & Bonoſum,apud Agrippinā, magnis prælijs ſuperatos interfecit.Archelaus,Meſopotamiæ epiſcopus, librum diſputationis ſuæ,q̄ habuit aduerſum Manichæum de Perſide, exeuntē Syro ſermone compoſuit,qui,tranſlatus,à multis Græcis habetur. Idem duo bella geſſit.

Anno gratiæ. cclxxxi. Probus Imperator, apud Syrmium militari

militari tumultu interfectus est. Cuius anno secundo, secundum Hæbræos initium fuit. lxxxvi. iubilæi. Continentur anni, quatuor millia. ccl.

Carus imperator.

ANno gratiæ. cclxxxii. Carus imperio potitus, imperauit annis. ij. cum filijs Carino & Numeriano.

ANno gratiæ. cclxxxiij. Phierius, presbyter Alexãdriæ, sub Theona episcopo, populum docuit, & sermones, diuersorumque tractatuum libros composuit. Inuenitque elegatiam expositionis, ita vt Origenes iunior vocaretur.

ANno gratiæ cclxxxiiij. Carus bello Persico, postquam duas nobilissimas vrbes, Cœlon, & Ctesiphontem cæpit, & de Persis triumphauit, super Tigridem in castris, fulmine percussus, interiit.

Diocletianus imperator.

ANno gratiæ. cclxxxx. Diocletianus Romanum adeptus imperium, annis xx. illud tenuit, qui statim, vt potestatis copiã habuit, Aprum, interfectorem Numeriani, manu propria interfecit.

De insolentia cuiusdam iuuenis in Britannia.

ANno gratiæ. cclxxxvi. erat in Britannia quidã iuuenis Carausius, ex infima gente procreatus, qui Romam profectus, petiuit licentiam à senatu, vt maritimam Britanniæ ab incursione barbarica nauigio tueretur. Tandem cum, falsis suis promissionibus, senatum illusisset, quæ petiit, impetrauit, & cum chartis sigillatis Britanniam petiuit. Mox ingressus mare cum socijs piratis, in cõprouincialibus insulis, prædia diripiebat, ciuitates & oppida, nulli parcendo, subuertebat. Confluebant ad eum, quicumque in aliena aspirabant, quos donarijs assiduis confœderare curauit. Timidum tamen habẽs, sibi malè conscius, animũ, Britonibus dixit, quod si ipsũ regẽ facerent, exterminatis Romanis, totam insulam à gente barbarica liberaret. Annuentibus cunctis, regni diadema suscepit, & septem annis regnauit, tributumque consuetum Romano senatui reddere contempsit.

Caius Papa martyrizatur.

ANno gratiæ. cclxxxvii. Caius Romanæ vrbis episcopus, sub Diocletiano imperatore, martyrio coronatus est.

Marcellinus Papa.

ANno gratiæ. cclxxxviij. Marcellinus sedit in cathedra Romano, annis. vij. mensibus duobus, & diebus. xxv. & cessauit sedes, annis. vii. mensibus. vi. & diebus. x.

ANno gratiæ. cclxxxix. Diocletianus Carinum, quem Carus Cæsar in Dalmatia reliquerat, difficilimo bello, & maximo labore superauit.

Diocletianus Maximianũ consortem imperij facit

ANno gratiæ. ccxc. cum in Gallia Amand⁹ & Aelian⁹ pernicioſos tumultus excitassent: Diocletian⁹ Maximinianum, cognomẽto Herculeum,

Herculeum,Cęsarem imperij consortem fecit, misitque in Gallias, qui facilè agrestium hominum confusam manum, virtute compescuit militari.

ANno gratiæ.ccxci.per omnes ferè Romani imperij fines,subitarum fragores turbationum concrepuerunt.Vnde permot⁹ Diocletianus,Constãtium,Maximianum,Galerium,& Maximinum ad diuersas destinauit prouincias, vt rempublicam manu militari tuerentur.

ANno gratiæ.ccxcij.Carausio contra Romanos in Britannia rebellante,senatus legauit Alectum,vt tyrannum interficeret, & Britanniam Romanæ restitueret dignitati. Qui appulsus in insulã, prælium commisit,& Carausium interfecit. Deinde cladem maximam Britonibus intulit, qui republica relicta,Carausij se commiserant iussioni.Sumpto itaque regni diademate, insulã tenuit per triennium. Alectus in Britanniam missus.

ANno gratiæ.ccxciij. Diocletianus,primus gemmas vestibus, & calciamẽtis inseri iussit, dũ sola purpura retro prĩcipes vterẽtur. Diocletiani vestes.

ANno gratiæ.ccxciiij. Asclepiodot⁹ Dux Cornubiæ,auxilio Britonum,inuasit Alectum,dum Londonijs dijs patrijs proposuisset offerre.Alectus verò,cum aduentum Asclepiodoti comperisset, relicto sacrificio,egressus est contra ipsum, & acerrimam ingerens pugnam ab Asclepiodoto in fugam coactus est, & totus eius exercitus dissipatus.Quibus fugientibus,multa millia & Alectum peremit.At Leuius Gallus,Alecti collega,residuos Romanos collegit in vrbe Londino,vt Asclepiodoto resisteret, aut necem imminentem euitaret.Britanni vtique ciuitatem acerrimè inuadentes, muros ciuitatis diruere satagebant.Factoque agmine dẽso, inuaserunt Romanos,& vna die omnes interfecerunt,supra torrẽtem infra vibem qui postea de nomine ducis,Britannicè Nantgallum,Saxonicè verò VValbroke dicebatur. Vnde walebroc dicitur.

ANno gratiæ.ccxcv.Asclepiodotus, annuente populo, Britannię diadema suscepit, & cum recta iusticia illud.x. annis tractauit. Asclepiodotus Britanniæ diadema suscepit.

ANno gratiæ.ccxcvi. Constantius Herculei Maximiani priuignã accepit,scilicet Theodoram. Ex qua sex filios, frates Constantini,sustulit.

ANno gratiæ.ccxcvii. Constantius Cæsar in Gallia, primo prælio ab Alemannis exercitu suo profligato, vix ipse surreptus est. Sed secuta est secunda victoria, ita, vt paucis horis. lxx. milia Constantinus vicit.

Alemannorum cæſa referuntur.

Maximian⁹ Herculeus.

ANno gratiæ.ccxcviij. Achilleum contra Romanos in Aegypto rebellantem,& Quinquegentianos, Maximinianus Herculeus bello ſuperauit.

Diocletian⁹ vicit Achilleum.

ANno gratiæ.ccxcix. Diocletianus Achilleum ,obſeſſum per octo menſes,apud Alexandriam cepit,& interfecit.

ANno gratiæ.ccc.Galerius Maximianus, cum, duobus iam præliis aduerſum Narſeum conflixiſſet, tertio conflictu victus eſt, amiſſiſq; copijs armatorum,ad Diocleſianum refugit.

Ambroſius docuit rhetoricam.

ANno gratiæ.ccci. Ambroſius apud Africam florentiſſimè rethoricam docuit,& aduerſum gẽtes volumina celebria edidit.

ANno gratiæ.cccii. Marcellus ſedit in cathedra Romana,annis. v.& méſibus.vi.Per idem temp⁹ Coël⁹,Dux Kaercolun,id eſt, Colceſtriæ,inſurrexit in Aſclepiodotum regem Britanniæ, & cõſerto prælio ipſum interfecit,& eius regnum obtinuit. Romani vero, legauerunt Conſtantium ſenatorem,qui Hiſpaniam , aliaſque terras quam plures ipſis ſubdiderat,vt Britanniam Romanæ redderet dignitati.Porrò Coël⁹ rex Britonum,cum aduentum ipſius cognouiſſet,timuit cum ipſo præliari, quia fama ipſius ſapientiæ & audaciæ illum fore inuincibilem aſſerebat.Vt igitur Conſtantius applicuiſſet in inſulam,direxit Coël⁹ legatos ad illum,pacemque petijt,& ſubiectionem promiſit.Cuius petitionibus adquieſcens Conſtanti⁹, nihil præter ſolitũ tributum ab ipſo petebat.At pace firmata,et obſidibus datis,Coël⁹ elapſo menſe vitam finiuit . Deinde Conſtantius regni diadema adeptus . Helenã Coëli regis filiam,virginem valde ſpecioſam,artibuſque liberalibus , & inſtrumentis muſicis ad perfectum eruditam,in ſocietatem thori recepit . Caruit enim pater eius alia prole,quæ poſt illum regni ſolio potiretur,vnde eam ita eruditam eſſe procurauerat,vt cum honore & tranquillitate regnũ poſt ipſum moderari quiuiſſet.Suſcepit ex ea filium Conſtantius, & vocauit eum Conſtantinum.

Helena mater Cõſtantina.

De magna perſecutione Diocletiani & Maximiani.

ANno gratiæ . ccciij. qui eſt annus imperij Diocletiani.xxi.orta eſt perſecutio Chriſtianorum,poſt Neronem decima, qua feré deleta eſt Chriſtianitas,per orbem viuerſum.Nam Diocletianus in oriente , Maximianus Herculeus in occidente , vaſtari eccleſias & Chriſtianos interfeci, præceperunt . Proponitur etiam edictum , vt cunctæ per orbem terrarum eccleſiæ ad ſolum vſque complanarentur,ſcripturæ ſacræ in medijs foris igni comburerentur , qui eccleſijs præerant in vinculis ponerentur , ac demum dijs immolare.exquiſitis

sitis supplicijs cogerentur. Tunc quidam timore perterriti cædebãt, quidam verò diuina virtuti suffulti, ad superna tormentis conuolabant. Passa est, sub hac clade, legio sanctorum Thebeorum, continens milites sex millia sexcentos, & sexaginta sex, qui iubẽte Maximiano, pro fide Christi laudabiliter martyrium compleuerunt. Ex hac autem martyrum multitudine, nomina nobis sunt aliqua cõperta, scilicet Mauricij, Exuperij, Candidi, Victoris, Innocentij, atq; Vitalis. Sed cętera nomina, quę nobis sunt incognita, in libro vitæ cõtinentur ascripta. Apud Castrum Solodorum, passio Victoris, & Vrsæ celebratur. Martyrium etiam Gereonis, sociorumq; eius. ccc. & xxviij. apud Agrippinam Coloniam impletur. Hæc persecutio tã crudelis & cruẽta sęuiebat, vt intra vnum mensem xvii. millia martyrum passi inueniantur. Nam & oceani limbum transgressa, Britannis lampades sanctorum martyrum clarissimas accendit. Siquidem in ea passus est sanctus Albanus, de quo presbyter Fortunatus, in laudem martyrij, sic ait:

Albanum egregium fœcunda Britannia profert.

Qui videlicet Albanus, cum perfidorum principum mandata aduersum Christianos desęuirent, clericum qnendam persecutores fugientem hospitio recepit. Quem dum orationibus continuis, ac vigilijs studere conspiceret, subitò diuina respectus gratia, exemplũ fidei illius cœpit æmulari, ac salutaribus eius exhortationibus paulatim edoctus, relictis idolatriæ tenebris, corde integro efficitur christianus. Istius clerici nomen, licet Romanæ taceant historiæ, in historia Britonum tamen expressa continetur. Dicitur enim quòd Albanus, charitatis gratia feruens, confessorem suum Amphibalum à psecutoribus insectatum, in domo sua primum occuluit, & deinde, mutatis vestibus, sese discrimini mortis obtulit, imitãs in hoc Christum, animam suam pro ouibus ponentem.

De prædicatione sancti Amphibali, & conuersione Albani.

IGitur singulis diebus, cum iam in vesperam hora declinaret, magister & discipulus, hominum frequentiam deuitantes, ad domũ remotiorem, quæ tugurium vulgo solet appellari, se [d]proripiunt, noctem totam ibidem in dei laudibus transigentes. Et hęc faciebãt ne secretũ suum palam fieret infidelib⁹, qui cultores Christianæ religionis, non in fide sequi, sed persequi fideles contẽdebant. Verum aliquanto tempore interiecto, gentilis quidã ad iudicẽ audacter ingressus, quod factum fuerat indicauit, nihil omninò reliquit intactum, quò facilius, vel obesset innocentibus, vel iudicem impelleret ad furorẽ. Quib⁹ cognitis, iudex mox iracundiæ furore succẽsus, Al-

d Diuertũt,

banum, & magistrum illius ad suam præsentiam iussit euocari, vt cum ea, qua dignum erat, reuerentia, dijs suis victimas immolarẽt. Nolentes autem vi, & violentia comprehẽdi, vinculis arctari, & aris deorum, victimæ modo, iugulandos imponi. Sed huiusmodi decretum Albanum non latuit, qui principis insidias modis omnib⁹ cupiens præuenire, hortatur Amphibalum vt, vrbe secedens, sibi præcaueat, dans ei clamydem auro textam, quò tutior ab hostibus redderetur. Vestis enim huiusmodi tantæ, tunc temporis, apud omnes dignitatis, tantæque fuit reuerentiæ, vt illa indutus, hostium cuneos penetraret illæsus. Ipse verò magistri sui caracallam sibi retinuit, certissimè sciens, quòd non equis oculis eam sæuientes aspicerent inimici. Igitur Amphibalus, Albani adquiescens precibus, ante lucis exortum fugam arripuit, per viam tendens, quæ de ciuitate vergit ad Aquilonem. Albanus vero eum conducebat, quãdiu ambobus visum est expedire. Cumque discederent ab inuicem, & vltimum sibi valefacerẽt, quis eorum lachrymas, sine lachrimis, ad memoriam valeat reuocare? Itaq; in VValliam Amphibalus ad martyrium festinat, Albanus autẽ habitu magistri vestitus est, vt vel hoc modo gẽtilium animos in se solum facilius prouocaret. At vbi dies exortus est, equites efferatis animis in ædes Albani irruunt, & vniuersa perlustrantes, ipsum tandem in tugurio reperiunt in habitu peregrino, nudis pedibus ante crucem domini, quam sibi magister suus reliquerat, precibus incumbentem. Mox illum inhumanè rapientes, vinculis constrictum ad præsentiam iudicis pertraxerunt. Qui tunc, cum vniuersa ciuitate, aris assistebat, vt dijs suis hostias immolarẽt. Albanus verò, vt se seruum crucis ostenderet, signũ dominicum in manibus iugiter preferebat. Quem iudex vultu atrocissimo perspiciens, vt dijs offerret libamina, imperauit. Cui beatus Albanus: Dijs vestris falsis nullo modo sacrifico, qui nec sibi, nec alijs aliquando profuerunt. Tunc, ex precepto iudicis, Albanus apprehensus extenditur ad flagella, sed inter verbera verba dei iugiter resonabant. Cumq; lictorum manus fatigarentur, & res effectum non haberet, sub custodia iudicis sex mensibus, & eo amplius iubetur detineri. Sed mox iniuriam martyris elementa testantur. A tempore namq; comprehensionis illius vsq; in diẽ, quo carcere fuerat absoluendus, terram ros aut pluuia non infudit, sed in dies singulos tota regio sub sole ardentissimo torrebatur: non agri, non arbores, quicquam fructuum protulerunt, elemento contra impios

pios dimicante. Iudex autem, & ciues Verolani, plagam huiusmodi non ferentes, Albano crimen imponunt, congregatisq; in vnũ omnibus, ipsum sibi præsentari fecerunt. Et dum staret in medio multitudinis, omnes vnanimi consensu, in sanctum dei mortis tulere sententiam. Ipse crucem domini, quam manu tenebat, frequẽter deosculans, & adorans, causam suam domino cõmendabat. Albanus igitur de iudicio ad supplicium trahebatur. Cumq; iter agentes, ad flumen rapidissimum peruenerunt, oratione ad deum emissa, inter vndas, viam populo patefecit. Tunc miles ille, qui trahebat Albanum ad supplicium, viso miraculo, ensem proiicit, fatetur errorem, & à sancto veniam deprecatur. His ita gestis, inimici veritatis hominem arripiunt, dentes excutiunt, & omnia illius ossa immisericorditer confringunt, & si nihil in corpore remansit illæsum, fides tamen, quæ feruebat in pectore, lædi non potuit. Tandem mõtis cacumen ascendentes, inuenerunt illic turbam hominum sine numero, qui sub sole ardenti siti æstuantes extremum spiritum iam trahebant. Quorum miseriis Albanus condolens, in montis cacumine fontem orando produxit. Extinxerunt sitim homines infideles, sed adhuc tamen humanum sanguinem sitiebant. Quid plura? Ex omni populo carnifex vnus eligitur, qui scelus præ omnibus perpetraret. Qui mox summis viribus ensem vibrans in ceruicem, vno ictu caput martyris amputauit: sed oculis ferientis simul cum capite martyris in terram cadentibus, ipse totus efficitur tenebrosus. Crux vero, quam vir sanct⁹ iugiter in manibus ferre consueuerat, fœlici iã cruore respersa, super herbam decidit, eamq; quidam Christianus occultè rapuit, & ignorantibus paganis abscondit. Quo facto, miles ille, quem paulò ante semiuiuum pagani reliquerant, annisu, quo poterat, montem manibus reptando conscendit. Tunc iudex viri vulneribus insultans, ait: Obsecra nunc Albanum, vt ossa tua dignetur in statum pristinum reformare. Ego (inquit) credo, quòd beatus Alban⁹, suis sanctis meritis, mihi poterit integram reddere sanitatẽ, & ad clementiam perducere saluatoris. Tunc caput martyris reuerenter assumens, illudq; corpori deuotus apponens, desperatũ corporis robur recuperare cœpit, & sanus effectus, Albani meritũ, christiq; potentiam, omni populo audiente, nõ destitit prædicare. Deinde terram aperiens, humo corpus Albani operit, & tumulum de super ipse composuit. Quo viso, miles ille, ab hostibus crucis, apprehendi iubetur, & nimis horrendo supplicio, sanctum illius corpus

Albanus fõtem orando de monte produx.t. *b* Librans.

discerpentes,ad vltimum,caput gladio amputarunt.Sicque miles ille,in fide Christi perseuerans,vnà cum beatissimo Albano, corona martyrij meruit sublimari.Nocte igitur insecuta, visa est columna lucis è tumulo beati martyris cœlos penetrare, per quam descendẽtes angeli,& ascendentes totam noctem in dei laudibus deducebant.Inter cætera verò,quæ canebant, vox ista frequentius est audita.Albanus vir egregius martyr extat glorioſus. Cumque ad hoc spectaculum subitò fieret concursus paganorum, vnus ex omnibus in hanc vocem prorupit.Hæc miranda, quæ vidimus,Christum dei filium,liquido constat,operari.Eamus,& inquiramus virũ dei,quia sicut nostis,Albanum prædicando conuertit ad Christum. Cumq; omnibus ista sententia placuisset,ad mille homines versus VValliã iter arripiunt,& virum dei Amphibalum ibidem inuenerunt,regionis illius hominibus,verbum vitæ prædicantem. Cui,aduentus sui causam exponentes,crucem, quã suo quondã Albano commendauerat,cruore respersam obtulerunt.At ille deo gratias agens, nouis auditoribus fecit de religione sermonem.Cui mox illi consentientes,signaculum,quod in Christo est,ab eius sacris manibus,alacriter susceperunt. Et cum dies aliquot præterijsset, fama facti Verolamiũ peruolauit.Ciues verò,nimio furore commoti, totis viribꝰ cum ingenti strepitu iter ineunt,ac si essent ad prælia processuri. Audiẽtes autem celebre nomen Amphibali,post dies aliquot ad eum, fama ducente,perueniunt,& in circuitu eius,quos quærebant, verbis illiꝰ inueniunt intendentes.At gẽtiles,diabolica inuecti furia,in sanctos dei gladijs sæuientibus irruunt, atque corporibus eorum minutim dilaceratis,beatas cœlo animas cum gaudio intulerunt.Sicque pater à filio,fratres à fratribus,ciues à ciuibus, trucidantur. Ex hoc sacro collegio,vnus omnino superfuit,qui,in via corporis infirmitate detentus,adesse non potuit.Sanctus Amphibalus,vallatus corporibus occisorum,beatas animas domino cõmendabat, in quem cruenti carnifeces,omnem iracundiam suam refundentes, & brachia loris diriſſimis constringentes,ante equos suos versus ciuitatem Verolamium,nudis incedere pedibus compulerunt.Sed quomagis Albano suo appropinquauit,eo amplius asperitas viarum, & laboris iniuria mitigatur.Et dum iter agitur,hominem languidum, videntibus cunctis,vinctus Amphibalꝰ à vinculis infirmitatis absoluit. Denique cum sua iam possent mœnia cernere ciuitatis,paululum in loco deserto scuta reclinant,& hastas telluri defigunt. Cæteris quiescentibus,

centibus,ſolus Amphibalus requiem non habebat, ſed ſuos perſecutores, verbum ſalutis docuit, ꝙ verbum dei non potuit alligari. Nuntiatur interim in ciuitate ꝙ ciues in patriam remeaſſẽt, & quòd magiſtrum Albani ſecum reduxiſſent. Dictum eſt etiam ꝙ omnes, pro quibus iter tam laborioſum aſſumpſerant, in extremis finibus perierunt. Iudex autem,cum talia cognouiſſet,coram omni populo dixit. Egrediamur vniuerſi & inimico noſtro occurram⁹,vt qui dig noſcitur offendiſſe,ab omnibus ſibi vindictam ſentiat irrogari. Tũc alter alterum,vt velocius eat,hortatur,& in ſuum excitãt inimicum. Tendentes ergo per viam,quæ de ciuitate vertit ad Aquilonem,vrbẽ ferè vacuam reliquerunt. Et venientes ad virum dei, inuenerunt eum vinculis irretitum. Quem mox atrocius arripientes expoliauerunt,viſſeraque eius ferro patefacta,palo in terram cõfixo circumligantes,ſanctum dei in circuitu pali ambulare fecerunt. Vir dei Amphibalus inter tales,& tot anguſtias cõſtitutus, cum nulla daret doloris indicia, inimici crucis acriores effecti eum quaſi ad ſignum ſtatuunt,cultelliſque & lanceolis,quod reliquum erat corporis cõfodiunt,& confringunt. Tunc plurimi conſtantia beati martyris intuentes,& magis magiſque admirantes, Chriſtianę ſe fidei ſubdiderunt,excelſa voce deum deprecantes,vt meritis beati martyris, & interceſſione,æternæ vitæ participes fieri mererentur. Quo cognito, ſpiculatores mille viros morti tradiderunt, beato Amphibalo intuente, eorumque animas deo commendante. His ita geſtis feruent impij in necem innocentis, & vt beatum ſpiritum eijciant,ſaxorum grandine grauiter conquaſſant. Ille vero,in oratione perſiſtens,nec in partem alteram,vel ad horam declinauit. Sed cum tandem inuictum ſpiritum cœlo eſſet redditurus, duo angeli cœleſti fulgore radiantes,de ſupernis ad eum veniebant, qui beati viri animam nimio candore fulgentem,ſecum aſſumẽtes,in cœlum cum hymnis & laudibus detulerunt. Voxque de cœlo ad eum facta eſt,audientibus cunctis,in hunc modum: Amen dico tibi,quia hodie cum diſcipulo tuo Albano eris in paradiſo. Tunc quidam fidelis in Chriſto,beati martyris corpus clam auferens, ſub terra reuerenter occultauit. Eodem tempore paſſi ſunt in Britannia, Aaron & Iulius cum alijs plurib⁹ viris & fœminis,qui ad deſiderabile cœleſtis Hieruſalem gaudiũ per martyriũ conuolarunt,exiſtente tamẽ beato Albano Anglorũ prothomartyre, qui Britanniam primitiuo ſanguine purpurauit. Sub eadem autem clade paſſus eſt Pamphilus, cuius vitam Euſebius,Cæſarienſis epiſcopus,tribus libris comprehendit.

Anno

Imperatores purpuram deponunt.

ANno gratiæ.ccciiij.Diocleſianus Nicomediæ,Maximian⁹ Herculeus Mediolani,purpuram depoſuerunt. Attamen cœpta ſemel perſecutio, vſque ad ſeptimum annum Conſtantini, feruere non ceſſauit.

Galerius imperator.

ANno gratiæ.cccv,Galerius, Romanum adeptus imperium,tribus annis imperauit. Eodem etiam anno, qui perſecutionis, eſt annus tertius, Conſtantius, vir ſummæ magnitudinis, Eboraci in Britannia diem clauſit extremum. Cuius filius Conſtantinus,Britanniæ regnum ſuſcipiens, in maxima tranquilitate & honore præeſſe ſtudebat.

Vndecima perſecutio in Chriſtianos.

ANno gratiæ. cccvi. Maximinus & Seuerus, à Galerio Maximiano Cæſares facti,perſecutiones in Chriſtianos accumulant. Paſſus eſt autem ea tempeſtate Petrus,Alexādrię epiſcopus,& cum eo plures Aegyptij. Paſſus eſt etiā Lucianus, Antiochenæ eccleſiæ preſbyter,&Romæ,Timotheus.x.Kalend.Iulij.

Conſtantin⁹ imperator.

ANno gratiæ cccvii.Conſtantinus,Conſtantii & Helenæ filius, in Britannia ex rege imperator creatus, annis viginti & menſibus decem imperauit.

Sanctus Nicolaus.

ANno gratiæ.cccviii.Nicolaus,vir ſanctitate & virtutibus inſignis,Mirrhæ metropolis epiſcopus conſecratur.

Euſebius Papa.

ANno gratiæ.cccix.Euſebius ſedit in cathedra Romana, annis.ij. & totidem menſibus. Eodem anno Galerius vitam finiuit,& Conſtantinus ſolus imperauit.

De Paſcaſio & Philea.

ANno gratiæ.cccx. Paſcaſi⁹ in Viennenſi eccleſia floruit,& Phileas Aegyptius librum,de laude martyrij, elegantiſſimè compoſuit,& tandem per martyrium glorioſè vitam terminauit.

Melchiades Papa.

ANno gratiæ.cccxi. Melchiades ſedit in cathedra Romana, annis iii.menſibus.octo,& diebus totidem.

Conſtantinus Romam pergit.

ANno gratiæ.cccxii Maxentius,Herculei Maximiani filius, Romæ Auguſtus eſt appellatus, qui tyrānidem in populo Romano exercens,quoſq; nobiliſſimos ſubuertere nitebatur. Incūbente ipſius ſæuitia,fugerunt exterminati ad Conſtantinum in Britanniam,& honorificè excipiebantur ab ipſo.Denique, cum multi ad ipſum confluxiſſent,incitauerunt eum in odium Maxentij, talia ſæpè referentes illi, tu ſolus de genere noſtro es,quod amiſimus expulſo Maxentio nobis reddere potes,Romanūq; imperium q̄ tibi debetur,nobis auxiliantibus,poteris obtinere. Eſt namq; tibi copia auri & argēti,ac robuſtiſſimorū militum maxima multitudo.His igitur,

& alijs

& alijs incitatus Constantinus stimulis, parauit nauigium, Romanorum consilio, in omnibus adquiescens.

Cessãte persecutione, pax est ecclesiæ reddita.

ANno gratiæ.cccxiii. Constantinus, Romam veniens, tres auunculos Helenę matris suæ, Trahernium scilicet, Marium, & Leolinum, cum innumera militum multitudiue secum conduxit. Expulsoq; Maxentio tyrãno, proscriptos omnes, pristinæ restituit dignitati. Tres quoq; auunculos matris suæ in ordinem senatorium ꝓmouit, & deinceps monarchiam mundi cum trãquillitate tractauit. Eodem anno, cessante persecutione Christianorum, pax ecclesijs data est, quæ per decem annos præteritos duraũerat, aut quiddam simile, vt Beda in historiarum libro.i.cap.vi. commemorat: dicens. Interea Diocletianus in oriente, Maximianus Herculeus in occidẽte, vastari ecclesias, affligi interficiq; Christianos, decimo post Neronem loco, pręceperunt. At vbi turbo persecutionis, elapsis decem annis, conquieuit, progressi in publicum fideles Christi, qui se tempore discriminis syluis remotis, locis desertis, abditisue speluncis occulueraũt, sanctorũ ecclesias ad solũ vsq; destructas renouãt, Basilicas sanctorum martyrum fundant, construunt & perficiunt, ac veluti victricia signa propalant, dies festos celebrant, sacra conficiunt.

Hoc denique tempore, basilica in honorem beati Albani construitur, Anglorum prothomartyris, Beda in historiarũ.lib.i. cap.vj. taliter referente. Passus est beatus Albanus, die.x. Kalend. Iuliarum iuxta ciuitatem Verolamium, quæ nunc à gente Anglorum VVarlamcestria, vel VVatlingecestria appellatur, vbi postea temporum, Christianorum serenitate, ecclesia est mirandi operis atq; eius martyrio condigna, fabricata. x. scilicet annis post passionẽ eius elapsis. In quo videlicet loco, vsq; in hodiernum diem, curatio infirmorum, & frequentium operatio virtutum non desinit celebrari. Quod autem ciuitas memorata, nomine censetur bifario, hæc ratio. Ab alueo enim, quæ VVarlame, dicitur, & ad orientalem ciuitatis plagam defluit, VVarlãcestria. A via autẽ regia, quæ VVatlingestrete nuncupatur, & ad partem ciuitatis iacet occidẽtalem, VVatlingecestria nominatur. Pax quoque in Britannorũ ecclesijs, vsque in tempora Arrianæ vesaniæ, permansit illibata.

De Octauiõ Geuiseorũ rege.

ANno gratiæ.cccxiiij. Octauius, Geuiseorum rex, insurrexit in ꝓconsules Romanæ dignitatis, quibus regimen Britanniæ fuerat cõmissum, & ipsis inerfectis solio regni sese insigniuit. Cumq; id

Constantino

Constãtino, Romæ nunciatum fuisset, misit Trahernium, auunculũ matris suæ, cum tribus legionibus, vt insulam Romanæ restitueret dignitati. Appulsus itaque Trahernius in insulam, ciuitatẽ Kaerperis, quæ nunc Porcestria dicitur, infra duos dies cepit. Quo diuulgato Octauius in manu forti venit sibi obuiam, & prælio commisso, Trahernium agminibus laceratis in fugam conuertit. At ille Albaniam petens, equoreo cursu prouincias cœpit deuastare. At Octauius, turmis resociatis, in prouincia, quę VVestmarlande dicitur dimicauit cum eo. Sed consternatus Octauius sine victoria diffugit, Traherniusq; insecutus eum, diadema illi cum regno eripuit. Porrò Octauius Norvvegiam petens, à rege Humberto, auxilium postulauit.

Sanctus Siluester Papa.

ANno gratię. cccxv. sanctus Siluester sedit in cathedra Romana, annis. xxiii, mensibus. x. & diebus xi. & cessauit sedes dieb⁹. xv. Describitur autem hic vir sanctus, aspectu fuisse angelicus, sermone nitidus, opere sanctus, consilio magnus, fide catholicus, spe pacientissimus, charitate diffusus, orphanorum & viduarum consolatio, monachorum & clericorum sustentatio, laicorum & pauperum defensio, matronarum & virginum subleuatio. Talibus igitur, ac tantis virtutibus decoratus, coram deo & hominibus honorabilis habebatur.

Octauius regnum amissum recuperat.

ANno gratię. cccxvi. Octauius supra memoratus, ꝓpter amissum regnum anxius, familiaribus suis fecit edictũ, vt omni nisu Trahernium interficere conarẽtur. Denique dum quadam die Traherni⁹ ab vrbe Lõdonię recederet, Comes quidã sub municipio oppidi, in quadam conualle delitescens, ipsum interfecit. At Octauius in Britanniam reuersus, Romanis dissipatis, regnum occupauit, & illud annis multis pacificè gubernauit.

Fugit sãctus Siluester.

ANno gratię. cccxvii. sanctus Siluester, persecutionem Constantini imperatoris fugiens, in monte Seraphi delituit.

Pietas Constantini.

ANno gratię. cccxviii. Constantinus Augustus cum plurimam de Christianis stragem fecisset, Elephantino morbo grauiter est percussus. Cumq; consilium haberet vt balneum sibi faceret de sãguine innocentum puerorum, adducti sunt tria milia ad eum. At eorum matres, solutis crinibus, pectoribusque nudatis, coram eo prostratę, gemitum dantes, & vlulatum, horrorem illi nimium & suis magnatibus incusserunt. Tunc imperator, tale facinus abhorrens, iussit filios matribus reddi cum donis amplissimis, vt quę flentes venerant,

nerant,gaudentes reuerterentur. Hoc opus pietatis respiciens deus, nocte sequenti misit ad eum Apostulos Petrum & Paulum, qui talia sibi referebant. Quoniam effusionem innoxij sanguinis horruisti Constantine,missi sumus à deo dare tibi salubre consilium recuperandæ sanitatis. Mitte igitur ad Siluestrum, Romanæ ciuitatis episcopum, qui in monte Seraphi latitat, per quem, cum in vnum deum credideris,& in piscina lauacro baptismali ablutus fueris, ab omni lepræ contagione mundaberis. Exurgens igitur imperator, Siluestrum ad se venire fecit,& omnia,quę sibi dicta & visa fuerant, diligenter exposuit. Tunc sanctus Siluester illum in fide roboratum baptizauit. Qui consurgens à fonte, Christum se vidisse confessus est,& à lepra perfectè mundatus,iussit imperiali edicto,deum verũ, vnum,omnipotentem,à tota vrbe coli, & huius præcepti contemptores puniri.

Cõstãtinus iussit ecclesias cõstrui.

ANno gratiæ.cccxix. Constantin⁹ imperator, iam perfect⁹ Christianus,licentiam dedit liberè restaurare & fabricare in honorem Christi ecclesias,ac eisdem per totum ferè Romanum imperium priuilegia dedit,vt populus Christianus, ordinatis liberè episcopis & episcopatibus,viueret liber & inde mnis.

De hæresi Arriana.

ANno gratiæ.cccxx. hæresis Arriana exoritur,dicta ab Arrio,Alexandrino presbytero, qui coæternum patri filium non agnoscens,diuersas in trinitate substantias astruxit,vnam maiorem alia asserens cõtra illud Dominicum: Ego & pater vnum sumus. Ad damnationem istius & integrę fidei reformationem, ex orbe terrarum concilium à Constantino congregatur.cccxviii.episcoporũ.

Consilium Arelatense.

ANno gratiæ.cccxxi. sacratissimum Arelatense concilium sexcentorum episcoporum colligitur, Mauritio eiusdem ciuitatis tunc existente episcopo.

De hæresi Donatistarum.

ANno gratiæ.cccxxij. Donatistarum hæresis in Africa exoritur, à Donato quodam initium habens, qui de Numidia veniens, totam penè Africam sua persuasione decepit, asserens minorẽ patre filium,& minorem filio spiritum sanctum, catholicosque post lapsum baptizandos.

Cõstãtinus multitudinẽ barbarorum vicit.

ANno gratiæ.cccxxiij. Gens multa barbarorum collecta est, sup flumen Danubium,parata ad bellum contra Romanos, quod audiens Constantinus parauit exercitum, & profectus est obuiam eis. Nocte verò sequente venit ad eum vir splendidissimus, dicens ei. Constantine,respice in cœlum,& vide. Intuens autem in cœlum,

vidit signum sanctæ crucis,& iussit antecedere se signum, confidēs in eo,quia in eo,splendido fulgore radiante,viderat inscriptum. In hoc signo vinces. Quo viso,crucem sibi consimilem fecit, pro vexillo imperiali,signo hostibus nimis terribili. Et superuenientes barbari ceciderunt in prælio, miserabiliter trucidati, & mortua est ex eis infinita multitudo. Deditq; dominus victoriam Constantino, p̄ virtutem sanctę crucis.

De īuētione sāctæ crucis.

ANno gratiæ.cccxxiiii. Helena Constantini mater, diuinis admonita visionibus Hierosolymam petijt, crucemq; dominicā diligenter quærens,pro vna,tres reperit. Sed perturbat reperti numeris lætitiam vniuscuiusq; crucis indiscreta proprietas. Deniq; ex trib⁹ inuētis crucibus, per quandā lāguidā, quę per verā crucē perfectè curabatur,indubitanter certificabatur. Clauos quoque,quibus dominicum corpus fuerat affixum, ad filiū materno affectu deferens,frenos inde cōponere iussit,quib⁹ in ancipiti bello vteretur, vt prophetiā adimpleretur. Et erit in die illa,q̄ in freno equi,sanctum domino vocabitur.

Claui quib⁹ transfixum est corpus dominicum.

Cōstātinus ecclesiā beati Petri fabri p̄ cauit.

ANno gratiæ. cccxxv. Constantinus fecit baptisterium Romæ miro opere,iuxta Basilicam beati Ioannis baptistę, quæ appellatur Constantiniana,vbi prius baptizatus fuerat. Et Basilicam beato Petro de templo Apollinis,necnon & beato Paulo. Corpus quo que vtriusq; ære circumdedit quinq; pedum glorioso.

Fabricatur Romæ eccle sia,quæ Hie rusalem appellatur.

ANno gratiæ.cccxxvi.imperator iussit fieri Basilicam, in palatio Sorano,quæ appellatur Hierusalem, vbi partem sanctæ crucis deposuit,& Basilicam beatæ martyris Agnetis, rogatu Constantiæ filiæ suæ,vbi ipsa Constantia,soror Augusti,baptizata est.

Ecclesia sancti Laurētij.

ANno gratiæ.cccxxvii. idem imperator fecit basilicam in honorem sancti Laurentij martyris, via Tyburtina in agro Verano, vbi idem martyr sepultus fuit.

De crisma tis consecratione.

ANno gratiæ. cccxxviii. sanctus Papa Siluester constituit,vt sanctum crisma,non à presbyteris,sed ab episcopis veneranter cōsecraretur.

Disceptatio sancti Siluestri papę cōtra Iudęos.

ANno gratiæ. cccxxix. congregati sunt coram Constantino,& Helena matre eius,sapientiores Iudæorum.cxx. vt disceptarēt contra Papam Siluestrum,asserentes fidem Christianorum esse inanem,& non à deo,sed ab hominibus ratione carentibus, inuentā. Quib⁹ sanct⁹ Siluester agmine fult⁹. xxiiij. episcoporum viriliter resistens,authoritatibus tam veteris, q̄ noui testamēti omnes cōfusos reddidit,

reddídit,& elingues.Quorum maxíma pars, relícta Iudaiſmi cæcitate,ad fidem trinitatis quam infeſtabant,ſunt conuerſi.Per taurum quoq; ferociſſimum,in paſtura Iudæorum necatum, nec potentiũ reſuſcitare,ſed poſtea ꝑ beatum Silueſtrum ſuſcitatum, multorum eſt fides Chriſtianorum roborata.

Ecclesiæ fabricatæ, rMarcellino martyribus. ‡Labicana. Mauſolum.

ANno gratiæ.cccxxx.imperator Conſtantinus fabricauit eccleſiam beato Petro &rPaulo apoſtolis,via ‡Lauicana,ĩter.ij.lauros.

ANno gratiæ.cccxxxi.imperator conſtruxit Mauſoleum, miro opere fabricatum,vbi poſtmodum matrem ſuã in Sarcophago precioſiſſimo ſepeliuit.

Idẽ conſtruxit eccleſiam

ANno gratiæ.cccxxxij.imperator fecit eccleſiam, in ciuitate Hoſtia, iuxta portam vrbis Romæ, in honorem beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli,& S.Ioannis Baptiſtæ, & in ciuitate Albanenſi,baſilicam in honorem eiuſdem ſancti.

ANno gratiæ,cccxxxiij.imperator Conſtãtinus conſtruxit eccleſiam im vrbe Neapoli,miro opere,omnibus apoſtolis & martyribus,& in Drepana ciuitate Bithyniæ,fabricauit eccleſiam in honorem martyris Luciani. Vrbemque nouis ædificíjs inſtaurans, ex vocabulo matris ſuæ.Helenopolim nuncupauit.

Gentilium templa ſubuerſa.

ANno gratiæ.cccxxxiiij. Romę ordinantur epiſcopi Marcus & Iulius.Romani Gothos in Sarmatarum regione vicerunt. Edicto Conſtantini gentilium templa ſubuerſa ſunt.

Conſtantinus beato Petro & Paulo Romã reddidit.

ANno gratiæ.cccxxxv.imperator Conſtantinus vrbem ſui, nominis titulo inſignitã,in Thracia ſtatuẽs,ſedẽ Romani imperij, & caput Oriẽtis eſſe voluit,& caput mundi Romã,quã beatis Petro & Paulo ſub teſtamẽto tradidit.Nobiliores quoq; Romanorum,ac totum penè ſenatorum ordinem cum vxoribus & liberis, in ſecunda noua Roma,ſcilicet Conſtantinopoli,habitare conſtituit.

Iuuencus preſbiter.

ANno grrtiæ.cccxxxvi.Reccius,Auguſtinenſis epiſcopus, famæ habetur celeberrimæ, & Iuuencꝰ preſbyter Hiſpanꝰ, qui Hexametris verſibus,quatuor libros euangeliorum compoſuit.

Imperator ſtatuit, aras deorum confringi. Firmianus rethoricam ſcripſit.

ANno gratiæ.cccxxxvii.imperator ſtatuit,citra vllam hominum cædem,paganorum tẽpla claudi,araſq; deorũ omnes cõfringi.

ANno gratiæ.cccxxxviii.Firmianus, qui & Lactantius, Arnobij diſcipulꝰ,Nicomediã,ad ſcribendum rethoricam ſe contulit.

ANno gratiæ.cccxxxix.Iacobus, Nizibenæ ciuitatis epiſcopꝰ qui in Nicena Synodo,cum aliſs epiſcopis, Arrianam hæreſim dãnauit,inſuper multorũ ſcriptor librorũ,in eccleſia clariſſimè fulſit.

Mors sancti Siluestris, & imperatoris Constantini.

ANno gratiæ. cccxl. magnificus imperator Constantinus vitam laudabilem, glorioso fine, terminauit. Quo etiam anno sanctꝰ Syluester, viam vniuersę carnis ingressus, migrauit ad dominum. Dignum planè, & omnino conueniens, vt, qui simul circa incremẽtum ecclesiæ perseueranter laborauerant, simul reciperent promeritam pro labore retributionem.

De hæredibus Conthãtini.

ANno gratiæ cccxli. Constantius, cum Constantino & Constãte fratribus, imperauit annis. xiiij. Eodem anno Marcus sedit in cathedra Romana, annis duobus, mensibus octo. & diebus viginti.

Sanctus Nicolaus obiit

ANno gratiæ. cccxlii. Iacobus Nizibenus episcopꝰ, vir in scripturis humanis & diuinis eloquens, obijt. Eodem anno sanctꝰ Nicolaus, Mirreæ metropolis episcopus, migrauit ad Christum.

ANno gratiæ. cccxliii. Iulius sedit in cathedra Romana, annis. xj. mensibus. ij. & diebus septem.

Impietas Arriana sæuit.

ANno gratiæ. cccxliij impietas Arriana, exilijs. carceribꝰ, & varijs aflixictionum modis, primum Athanasium, Alexandrinę vrbis episcopum, postea alios præclaros episcopos persecuta est.

Maximinus episcopus.

ANno gratiæ cccxlv. Maximinꝰ Treuirorũ episcopꝰ claret. à quo Athanasius, dum à Constantino quæreretur ad pœnam, honorificè est susceptus, & protectus.

Synodus Arelatensis.

ANo gratiæ. cccxlvi. Nectarius, Viennensis ecclesiæ episcopus, in doctrina fidei extitit glorioſus, ille in Synodo Arelatẽsi primus interfuit, & patris, & filij, & spiritꝰ sancti vsiam, vniꝰ esse naturæ, & potestatis, deitatis, & virtutis docuit, & in ecclesia prędicauit.

Antonius heremita obijt.

ANno gratiæ, cccxlvii. Antonius monachus. cv. ętatis suæ anno, in hæremo migrauit ad dominum.

De reliquijs beati Timothei.

ANno gratiæ. cccxlviii. reliquiæ beati Timothei Constantinopolim referuntur.

De morte turpissima Arrij hæretici.

ANno gratiæ. cccxlix. dum Arrius hæreticus, Constantij fauore fretus, Constantinopolim ad ecclesiam pergeret, contra fideles Christi de fide dimicaturus, diuertens per forum Constanini vt ventrem purgaret, omnia viscera sua cum vita & hæresi, ibidem repentè reliquit.

Ossa sancti Andreæ, & sancti Lucę.

ANno gratiæ. cccl. Constantio Romam ingresso, ossa sancti Andreæ apostoli & Lucæ euangelistæ, Constantinopolim delata, ibidem honorificè deponuntur.

Hilarius per Arrianos exulat.

ANno gratiæ, cccli. Hilarius, Pictauiensis episcopꝰ, qui pulsus ab Arrianis in Phrygiã exulauerat, cum apud Constãtinopolim,

Constan-

Constantio librum porrexit,ad Gallias repedauit.

ANno gratiæ.ccclii.hæresis Anthropomorphitarum,in Syria & Macedonia nascitur,ab Anthropo quodã inducta, qui Iesum tantum humanam formam habere asserebat, & corporis partibus deum esse distinctum,quod catholicę fidei est contrarium. Eodem tempore,floruit Paphnutius episcopus,virtutibus clarus. Hærefis Anthropomorphitarum.

ANno gratiæ.ccclíij.Donatus, artis grammaticæ scriptor & institutor,Romæ illustris habetur. iDonatus grãmaticus.

ANno gratiæ.ccclíiij. Eusebius Cæsareæ Palestinæ, in scripturis diuinis studiosissim⁹,primum in hæresim Arrianam lapsus sed correctus moritur. Eusebius obijt.

ANno gratiæ.ccclv.Eustachius,Antiochiæ episcopus, aduersum Arriana dogmata opuscula componens,tandem exulauit. Eustachius episcopus.

ANno gratiæ.ccclvi.Eustachius,Antiochię episcopus,cum exularet,Liberius sedit in cathedra Romana annis decem.

ANno gratiæ.ccclvii. Marcellus. Ancyranus episcopus, contra Arrianos multa scribens, Sabellianæ hæreseos arguitur, sicut meminit Hilarius. Porrò ille defendit se non esse illius dogmatis, cuius accusatur.

ANno gratiæ.ccclviii. Basili⁹, Ancyranus episcopus Macedonię, cum Eustachio Sebasteo,princeps fuit,& artis medicinę perit⁹

ANno gratię.ccclix.Lucifer, [b]Carelanus episcopus, à Constãtio in exilium pellitur, eò quòd Nicenam fidem damnare nollet. Sed ab exilio reuersus hęreticis consensit,& à communione ecclesię recedens cum authore suo Lucifero,qui manè oriebatur,cadere non diffugit. [b]Carelaten⁹

ANno gratię.ccclx.Eusebus,Vercellensis episcopus,à Constantio pro confessone fidei Catapolim exilio pellitur,vnde reuersus fraude Arrianorum interficitur. Persecutio Arriana sæuit.

ANno gratię.ccclxi.Hilarius,Pictauorum Aquitanię episcopus, procuratione Saturnini Arelatensis episcopi, de Synodo in Phrygiam sub Constantio pulsus in exilium.xii. libros aduersum Arrianos confecit.Et librum de synodis ad Galliarum episcopos, ab exilio reuersus,conscripsit.

ANno gratię.ccclxíj.Constantius imperator, Liberiũ Romanę sedis episcopũ,ad persecutionẽ Arrianorũ, expulit in exilium, quò pergentem Fortunatius, Aquilensis episcopus, primus sollici- Costantius in hæresim labitur.

tauit,& fregit,& ad subscriptionem hæreseos intrusit.

Serapiõ moritur.

ANno gratiæ.cccIxiii.Serapion, Thaneos episcopus, elegantis ingenij,sub Constantio,in confessione fidei præclar⁹, moritur.

Mortuo Cõstantio, successit Iulianus.

ANno gratiæ.cccIxiiij.Acarius,Neocæsareæ episcopus,in tantum sub Constantio claruit, vt Fœlicem Romæ episcopum pro Liberio consecraret,qui anno integro permansit. Eodem anno imperator Constantius periit,& Iulianus imperium adeptus, duobus annis, & octo mensibus imperauit. Hic ex clerico imperator effectus,in culturam lapsus est idolorum,martyriaq; inferens Christianis,callidis eos odijs transmisit ad superna.Inter alios verò, qui in toto orbe pro Christo passi inueniuntur,Ioannes & Paulus Romæ martyrium illustre duxerũt. Idẽ,in odium Christianorum,tẽplum Hierosolymis,Iudæis reparare permittit.Qui,cum ex diuersis prouincijs collecti,noua fundamenta construerent, subitò nocte orto terræmotu,saxa ab imo fundamenti concussa longè latèq; referuntur dispersa.Igneus etiam globus, ab interiore locò templi egressus,ædes plurimas eorum suo prostrauit incendio.

Ossa beatii Ioannis Baptistæ sparguntur.

ANno gratiæ.cccIxv. Pagani apud Sebasten,Palestinæ vrbem, sepulcrum beati Ioannis baptistæ inuadentes,ossa dispergunt, eadem rursus collecta,& cremantes latius per agros spargunt, sed dei prouidentia affuerunt quidam monachi ex Hierosolymis cum alijs mixti,qui omnia quę poterant ablata,prius ad patrẽ suum Philippum, deinde ad summum pontificem reuerenter detulerunt. Eodem tempore,apostata Iulianus ossa venerabilis Iacobi, Nizibeni episcopi,extra ciuitatem iubet efferri.Nec multò post,cum exercitum contra Persas ordinaret (incertum est à quo) perimitur,intestina sua per aëra proijciens,insano furore Christum dominum blasphemauit:Vicisti(inquiẽs)Galilæe,vicisti.Imponitur tamen hoc miraculum matri Saluatoris,quæ per beatum Mercurium, militem suum,hanc vindictam mirabiliter perpetrauit.

Liberius sedit in cathedra Romana.

ANno gratiæ.cccIxvi.Liberius,Romanæ vrbis episcopus, Fœlice defuncto,ab exilio reuersus, sedit iterum in cathedra Petri annis.v.Eodem anno Iouinianus imperium adept⁹,vno anno & octo mẽsib⁹ præfuit, & regnauit .Qui sese statim Christianum affirmãs paganis se præesse nolle asseruit.Quibus auditis totus exercit⁹, qui per Iulianum nomen Christi abiecerant,Christianos sese esse confessi sunt.Sed tanti imperatoris pia,lætaq; principia,mors immatura præuenit.Eodem tempore synodus Antiochiæ,à Mileto suisque collecta

collecta est, in qua Macedonianum dogma prauè firmatum est. Dictum est autem à Macedonio, Constãtinopolitano episcopo, qui spiritum sanctum, deum esse negauit.

ANno gratiæ. cccLxvii. Valentinianus, cum Valente fratre imperauit annis decem. Eodem tempore, Apollinaris, Laodicenus episcopus, multimoda nostrę religionis scripta composuit. Sed incautus postea à fide deuians, hæresim sui nominis instituit, dicens, Christum tantummodo corpus sine anima suscepisse. Valentinianus imperator.

ANno gratiæ. cccLxviij. hæresis Photini & Eunomij agnoscitur. Fuit enim Photinus Siranæ vrbis episcopus, qui astruxit, Christum à Maria per Ioseph, nuptiali coitu, conceptum. De hæresi Photoni.

ANno gratiæ. cccLxix. Gothi apud Histrum bifariè, inter Frigedernum & [d]Alaricum diuisi sunt. Sed Frigedernus, Alaricum Valentis auxilio superans, huius beneficii gratia, de catholico Arrianus cum omni gente Gothorum effectus est. Hoc tempore, Hilarius Pictauiensis scribit. d Ataricum

ANno gratiæ. cccLxx. VVlfila Gothorum episcopus, Gothicas reperiens literas, vtrunq; testamentum in linguam propriam transtulit.

ANno gratiæ. cccLxxi. Damasus sedit in cathedra Romana annis. xviii. mensibus duobus, & diebus decem, & cessauit sedes. *xxi. dieb⁹. Damasus papa de adulterio accusatus per. xliii. episcopos purgatus est. Damasus Papa. *xxxi.

ANno gratiæ. cccLxxij. Damasus Papa fecit Basilicã iuxta atrium in honore sancti Laurẽtij, & eam donis amplissimis decorauit. Fit Basilica sancti Laurentij martyris.

ANno gratiæ. cccLxxiii. Valens ab Eudoxio Arrianorum episcopo baptizatus, Christianos persequitur.

ANno gratiæ. cccLxxiiij. Damasus Papa construxit Basilicam Catatumbis, vbi iacuerunt corpora sanctorum Petri & Pauli, & plateam, vbi corpora sancta iacuerant, versibus decorauit.

ANno gratię. cccLxxv. Octauius Britonum rex supra memoratus, confectus senio, diem clausit extremum. Qui vnicam tantum habens filiam, masculina prole carebat. Mansit itaque in dissidio aliquandiu Britannia, quia diuersi diuersa sentiebant, cui puellam cum regno maritarent. Octauius rex Britonũ obijt.

ANno gratię. cccLxxvi. Damasus constituit dicere in ecclesia, in fine psalmorum, Gloria patri, & filio, & spiritui sancto. Damasus instituit dicere Gloria patri, in fine psalmi.

Anno gratię. cccLxxvii. Gratianus Romanum adeptus imperi-

um,annis ſex imperauit.Eodem tempore,ſanctus Ambroſius conſecratus eſt epiſcopus Mediolanenſis, cuius induſtria omnis Italia in fide Chriſti robur ſuſcepit.

Monachi nolentes militare trucidantur.

ANno gratiæ.ccclxxviii. Valẽs cum Gratiano,lege data,vt monachi militarent.,nolentes fuſtibus iuſſit occidi.

Maximianus ſenator rex Britonũ efficitur.

ANno gratiæ.ccclxxix.magnates Britanniæ, vt firma pace fruerentur,miſerunt legatos Romam,vt Maximinianum ſenatorẽ inuitarent ad coniugium filiæ Octauiſ regis ſuperius memorati. Erat enim patre Britannus a Leolino Conſtantini auunculo procreatus,matre vero natione Romanus,ex vtraque parte regalem originem ducens.Cumque nuntij Maximiano cauſam ſui aduentus intimaſſẽt,illicò adquieuit,quia ab imperatoribus Gratiano & Valẽtiniano plurimum infeſtabatur.Britanniamque petens,Francorum vrbes & mœnia ſubuertens,ſibique ſubijciens,auri ibidem & argẽti copiam adquiſiuit.Sed cum tandem in portu Hamonis applicuiſſet,obuiauit ei Conanus nepos regis Octauij, cum tota iuuentute regni,prælíari cupiens,qui omni niſu in regnum anhelabat. Porrò fauentibus Britannis,expulſo Conano,filiam regis Maximiano lege maritali copularunt.At Conanus vltra modum indignans,Scotiã petiuit,& exercitum colligere vacauit. Deinde,cum omni multitudine ſuæ gentis,Humbri flumen pertranſiens,quaſque prouincias cœpit depopulari.Porrò Maximianus ſuperueniens,illum bello ſuperauit,ſed tandem interuenientibus amicis,cõcordiã inierunt.

De primo rege Francorum. d Athica.

ANno gratiæ.ccclxxx.Rebellãtes Alemannos,Franci inter Danubium & Mæotides paludes, iuncti Romanis, ſuperauerunt.Vnde imperator Valentinianus,lingua d Achaica Francos, à feritate & duritia,atque audatia,primo voluit appellari.Qui poſt paulum,cum tributa Romanis negarent, & Romanorum imperium ferre non poſſent,egreſſi à Sicambria, peruenerũt in extremis partibus Rheni fluminis in Germanorum oppidis, qui ibi aliquot annis cum principibus ſuis Marcomiro,& Subnone reſederunt. Vbi primum regem Pharamundum ſibi ſtatuentes,legibus ſe ſubdunt, quas priores eorum Guiſonaſtus,& Salegaſtus inuenerunt.

Titus epiſcopus moritur.

ANno gratiæ.ccclxxxi. Titus, Hoſtienus epiſcopus, acerrimus contra Manichæos diſputator,moritur.Eodem tempore Athanaſius Alexandrinus epiſcopus multas Arrianorum perpeſſus inſidias,ſub principe Valentiniano moritur.Priamus rex frãcorum primus,ſex annis regnauit.

Anno

ANno gratiæ.cccLxxxij.Theodosius,Romanum assecutus imperium,annis.xvj.imperauit. Cuius temporibus Gregorius Nazianzenus,vir eloquentissimus & præceptor Hieronymi, debitum naturę persoluit. Gregorius Nazianzenus moritur.

ANno gratiæ.cccLxxxiij.Basilius Cæsariensis,& Effrem, Ediſſenæ ecclesiæ diaconus,moriuntur. Basilius.

ANno gratiæ cccLxxxiiij.Sanctus Martinus nascitur.Eodem anno Theodosius Alanos,Hunnos & Gothos,magnis multisque prælijs deuicit.Et Maximus,Pictos & Scotos Britanniam incursantes superat. Sanctus Martinus.

ANno gratiæ.cccLxxxv.Arriani, Theodosij principis studium fidei non ferentes,post quadraginta annos ecclesias, quas vi tenuerant,reliquerunt.

ANno gratiæ.cccLxxxvi. Francorum rex Marcomirus, inter triginta quatuor dies obijt.Nicęta,Viennensis episcopus, in doctrina præclarissimus,insignis habetur. Marcomirus rex Frācorum.

ANno gratiæ.cccLxxxvii.Iustus,Lugdunensis episcopꝰ, qui postmodum relicta sede vitam Anachoreticam præelegit, in Aegypto moritur. Eodem anno,synodus.cl. patrum Constantinopolim congregatur aduersus Macedonium hæreticum,Damaso Romæ residente. Concilium Cōstatinopoli celebratum.

ANno gratiæ.cccLxxxviii.Siricius sedit in cathedra Romana,annis.xv.mensibus.xi.diebus.xvv.& cessauit sedes diebus viginti. Sirici papa

ANno gratiæ.cccLxxxix.Theodosius,Arcadium filium suum,cōsortem imperij sui fecit.Eodem tempore,mortuo Auxentio episcopo,sectæ Arrianæ prauitatis assertore,cum inter catholicos de electione tractaretur,& Ambrosius vir consularis ad populos sedandos aduenisset,subitò vox infantis insonuit, Ambrosium futurum episcopum. Moxq; Ambrosiꝰ, tunc catechumenus, capitur & baptizatur,& octaua die cum summa lætitia episcopus ordinatur. Et cum non multò post,idem Ambrosiꝰ verbum dei in ecclesia dei seminaret,Arrianorum quidam vidit angelum dei ad aurem stantis episcopi,indicantem ei quid populo nuntiare deberet.Quo viso miraculo,fidem,quam prius expugnauerat,cœpit defendere. Theodosius imperator filiū suum consortē facit imperij.

ANno gratiæ. cccxc. Maximus rex Britonum, propter auri & argenti copiam infinitam,& robustorum militum multitudinem,in tantam superbiam est elatus,quòd regno suo sibi nō sufficiente,partes Gallicanas subuertere, sibique disponeret subiugare. Maximus rex Britonū partes Gallicanas sibi subiagauit,

Parato

Parato itaq; nauigio Armoricarum regnum, quod poſtea, minor Britannia dicebatur, petiuit. Tantum igitur militum multitudinem ſecum adduxit, quòd vniuerſam ferè Britãniam omni armata manu vacuam reliquit. Cum ergo velis ſecundis in regione præfata applicuiſſet, & depopulationi prouinciarum operam dediſſet, obuiauit ei Vnibaldus, Dux illius regionis, cum.xv. millibus armatorum. Sed in primo congreſſu in fugam conuerſus eſt, & maxima pars exercitus eius eſt interfecta. Vocauit igitur "Maximus Conanum, cui, vt ſupra dictum eſt regnũ Britanniæ eripuerat, & dedit illi regnum Armoricanũ, & minorẽ Britanniã iuſſit appellari. At Conan⁹, inclinato capite gratias agens, promiſit ſe fidelem in obſequio ſuo, dũ viuerent, permãſurum. Deinde conuocatis cateruis, ciuitates & oppida ſibi viriliter ſubiugarunt. Obſtantes verò, aut flammæ, & exterminio tradiderunt. Sicq; fugientib⁹ cunctis omnia Gallicana, infra annũ, in ſuã ſuſcepit poteſtatẽ, pueris tamẽ parcẽs, atq; mulieribus. Porro quoſcũq; in aliena aſpirare callebat, ſibi aſſociãs, argẽto & auro diſtributo, ſpolijs ſuis & quæſtibus gaudere liberè permittebat.

"Maximianus.

Maximus rex Britãniã cxxx. hominum millib⁹ euacuauit.

ANno gratiæ. cccxci. Maximus tyrannus regnum, quod ceperat, Britannico populo replere cupiens fecit edictum, vt centum millia hominum de Britannia ad eum conuenirent ad terram illam replendam ſũpta de plebe, &.xxx. millia militum, quiepiſcopos iam ordinatos tuerentur ab hoſtilibus irruptionibus. Cũque omnia ad votum compleuiſſet, diſtribuit ſingulis nationibus terras affluenter, & ſyluas cum fluminibus piſcoſis, quib⁹ illa regio abundabat. Conanum q; omni populo præficiens, regem illum ibidem conſtituit, patriamq;, minorẽ Britanniam, vt prænotatur, nuncupauit. Tunc Maximus, cum tota multitudine ſua progrediens, interiorem Galliam adiuit, grauiſſimiſque prælijs illatis, totam Germaniam ſibi ſubiugauit. Thronum autem imperij ſui apud Treueros ſtatuens, in duos imperatores adeo debaccatus eſt, quòd Gratiano interempto, Valentinianum ex vrbe Roma fugauit.

Conan⁹ rex, vxores ad Britanniam adduxit.

ANno gratiæ. cccxcij. Conanus, Armoricanorum Britonum rex, volens commilitonibus ſuis de ſua natione coniuges dare, ne cum Gallis commixtionem facerent, miſit ad Dionotum regẽ Cornubiæ, cui Maximus Britanniam commendauerat dum abſens fuerat, vt huius rei curam gereret, & puellas cum feſtinatione ad eum deſtinaret. Dionotus igitur viſo Conani nuntio, collegit per diuerſas prouincias filias nobilium, numero.xi. milia. de cęteris verò ex infima gente procreatis. lx. millia, quę omnes in vrbe Londinẽſi naues

si naues ingressæ sunt. Erant autem quędam ex eis quæ, castitatem nuptijs preferẽtes, maluissent vitam amittere, q̃ hoc modo maritis, etiam nobilibus copulari. Nauigio itaq; per Thamesim fluuium mare ingresso, subita tempestate exorta, omnes periclitari cœperũt, & in maiori parte sunt submersæ. Vndecim quoq; milia virginum, quæ apud Coloniam passæ leguntur, ab hac clade, inciderant in nephandum exercitum VVanníj regis Hunnorum, & Melgæ Ducis Pictorum, qui iussu Gratiani, Maritimas nationes, clade dirissima opprimebant. Istí puellis prædictis obuiantes, & earum pulchritudinem inspicientes, cum eis disponent lasciuire. Quod cum puellæ abnegassent, & paganos Christianissimè despicabiliter contempsissent, irruunt ambo in illas. Et sic cæsæ gladijs cruentatis, per martyrium castæ cohortes ad regna cœlestia conuolant. Tunc nephandi duces, cum didicissent Britanniæ insulam armato milite vacuatã iter illac arripiunt, & regnum inuadunt, quod rectore caruit ac defensore. Abduxerat enim secum Maximianus, vt prædictũ est, omnes milites & iuuenes bellicosos, imbelles & rusticos relinquens in regione. At duces prędicti, de vulgo stragem immanem facientes, vrbes & oppida vastare cæperunt. Cum igitur tãta calamitas Maximo nunciaretur, misit Gratianum senatorem cum duabus legionibus, qui hostes acerrima cæde affectos in Hyberniam fugauerunt. Maximo interea Romæ interfecto, Britones qui cum illo erant, ad conciues suos in minorem Britãniam aufugerunt. Gratianus igitur, cum necem Maximi cognouisset, diademate susceptο in regem sese promouit. Deinde tantam in Britones tyrannidem exercuit, quòd plebs congregata eundem trucidauit, quo peremptο, reuesi hostes præfati Britanniam oppressione dirissima, & diutina afflixerunt.

Maximus Romæ interfectus.

ANno gratiæ.cccxciii. floruerunt in ecclesia dei Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nissenus, Hilarius Pictauiensis, Martinus Turonensis, Ambrosius Mediolanensis, Hieronymus abbas Bethlehemensis, & Pachomius abbas Aegyptius.

ANno gratiæ.cccxciiii. Hieronymus chronica sua finit, Gennadius incipit. Eodem tempore, sanctus Patricius Scotus in Hyberniam venditur cum suis sororibus: vbi cum esset regis Porcarius, Angelico sepè fouebatur alloquio.

Hieronymꝰ chronica sua finit.

ANno gratiæ.cccxcv. Hieronymo sacras scripturas, vtriusq; testamenti, in latinam transferente linguam, editio septuaginta interpretum

Parato itaq; nauigio Armoricarum regnum, quod poſtea, mínor Britannia dicebatur, petiuit. Tantum igitur militum multitudinem ſecum adduxit, quòd vniuerſam ferè Britāniam omni armata manu vacuam reliquit. Cum ergo velís ſecundis in regione præfata applicuiſſet, & depopulationí prouinciarum operam dediſſet, obuiauit ei Vnibaldus, Dux illius regionis, cum.xv. millibus armatorum. Sed in primo congreſſu in fugam conuerſus eſt, & maxima pars exercitus eius eſt interfecta. Vocauit igitur Maximus Conanum

„Maximianus.

cui, vt ſupra dictum eſt re
num Armoricanũ, & min
inclinato capite gratias ag
viuerent, permãſurum. D
pida ſibi viriliter ſubiug
terminío tradiderunt. Sicq
fra annũ, in ſuã ſuſcepit po
b°. Porro quoſcũq; ín alien
auro diſtributo, ſpolijs ſuis

Maximus rex Britāniā cxxx. hominum millib° euacuauit.

ANno gratiæ. cccxci.
perat, Britannico pop
tum millia hominum de
ram illam replendam ſũp
piſcopos iam ordinatos tu
que omnia ad votum com
terras affluenter, & ſyluas
abundabat. Conanum q; o
dem conſtituit, patriamq;
cupauit. Tunc Maximus
interiorem Galliam adiuit
maniam ſibi ſubiugauit.
ueros ſtatuens, in duos imp
tiano interempto, Valentinianum ex vrbe Roma fugauit.

Conan° rex, vxores ad Britanniam adduxit.

ANno gratiæ. cccxcij. Conanus, Armoricanorum Britonum rex, volens commilitonibus ſuis de ſua natione coníuges dare, ne cum Gallis commixtionem facerent, miſit ad Dionotum regẽ Cornubiæ, cui Maximus Britanniam commendauerat dum abſens fuerat, vt huius rei curam gereret, & puellas cum feſtinatione ad eum deſtinaret. Dionotus igitur viſo Conani nuntio, collegit per diuerſas prouincías filias nobilium, numero.xi.milia. de cęteris verò ex infima gente procreatis. lx.millia, quę omnes in vrbe Londiné-

ſi naues

si naues ingressæ sunt. Erant autem quędam ex eis quæ, castitatem nuptijs preferẽtes, maluissent vitam amittere, q̃ hoc modo maritis, etiam nobilibus copulari. Nauigio itaq; per Thamesim fluuium mare ingresso, subita tempestate exorta, omnes periclitari cœperũt, & in maiori parte sunt submersæ. Vndecim quoq; milia virginum, quæ apud Coloniam passæ leguntur, ab hac clade, inciderant in nephandum exercitum VVannij regis Hunnorum, & Melgæ Ducis [illegible] qui iussu Gratiani Maritimas [illegible]iones, clade dirissima [illegible]s, & earum pulchritu- [illegible]re. Quod cum puellæ [illegible]spicabiliter contemp- [illegible]ijs cruentatis, per mar- [illegible]iolant. Tunc nephan- [illegible]armato milite vacuatã [illegible]rectore caruit ac de- [illegible]s, vt prædictũ est, om- [illegible]& rusticos relinquens [illegible]immanem facientes, [illegible]r tãta calamitas Maxi- [illegible]m cum duabus legi- [illegible]i Hyberniam fugaue- [illegible] Britones qui cum il- [illegible]iam aufugerunt. Gra- [illegible]isset, diademate sus- [illegible]n in Britones tyranni- [illegible]m trucidauit, quo per- [illegible]pressione dirissima, &

Maximus Romæ interfectus.

[illegible]ia dei Gregori⁹ Nazi-

30 anzenus, Gregorius Nissenus, Hilarius Pictauiensis, Martinus Turonensis, Ambrosius Mediolanensis, Hieronymus abbas Bethlehemensis, & Pachomius abbas Aegyptius.

ANno gratiæ.cccxciiii. Hieronymus chronica sua finit, Gennadius incipit. Eodem tempore, sanctus Patricius Scotus in Hyberniam venditur cum suis sororibus: vbi cum esset regis Porcarius, Angelico sepè fouebatur alloquio.

Hieronym⁹ chronica sua finit.

ANno gratiæ.cccxcv. Hieronymo sacras scripturas, vtriusq; testamenti, in latinam transferente linguam, editio septuaginta interpretum

Parato itaq; nauigio Armoricarum regnum, quod postea, minor Britannia dicebatur, petiuit. Tantum igitur militum multitudinem secum adduxit, quòd vniuersam ferè Britāniam omni armata manu vacuam reliquit. Cum ergo velis secundis in regione præfata applicuisset, & depopulationi prouinciarum operam dedisset, obuiauit ei Vnibaldus, Dux illius regionis, cum.xv. millibus armatorum. Sed in primo congressu in fugam conuersus est, & maxima pars exercitus eius est interfecta. Vocauit igitur "Maximus Conanum, cui, vt supra dictum est regnū Britanniæ eripuerat, & dedit illi regnum Armoricanū, & minorē Britanniā iussit appellari. At Conan⁹, inclinato capite gratias agens, ꝓmisit se fidelem in obsequio suo, dū viuerent, permāsurum. Deinde conuocatis cateruis, ciuitates & oppida sibi viriliter subiugarunt. Obstantes verò, aut flammæ, & exterminio tradiderunt. Sicq; fugientib⁹ cunctis omnia Gallicana, infra annū, in suā suscepit potestatē; pueris tamē parcēs, atq; mulieribꝰ. Porro quoscūq; in aliena aspirare callebat, sibi associās, argēto & auro distributo, spolijs suis & quęstibus gaudere liberè permittebat.

"Maximianus.

Maximus rex Britāniā cxxx. hominum millibꝰ euacuauit.

ANno gratiæ. cccxci. Maximus tyrannus regnum, quod ceperat, Britannico populo replere cupiens fecit edictum, vt centum millia hominum de Britannia ad eum conuenirent ad terram illam replendam sūpta de plebe, &. xxx. millia militum, quiepiscopos iam ordinatos tuerentur ab hostilibus irruptionibus. Cūque omnia ad votum compleuisset, distribuit singulis nationibus terras affluenter, & syluas cum fluminibus piscosis, quibꝰ illa regio abundabat. Conanumq; omni populo præficiens, regem illum ibidem constituit, patriamq;, minorē Britanniam, vt prænotatur, nuncupauit. Tunc Maximus, cum tota multitudine sua progrediens, interiorem Galliam adiuit, grauissimisque prælijs illatis, totam Germaniam sibi subiugauit. Thronum autem imperij sui apud Treueros statuens, in duos imperatores adeo debaccatus est, quòd Gratiano interempto, Valentinianum ex vrbe Roma fugauit.

Conanꝰ rex, vxores ad Britanniam adduxit.

ANno gratiæ. cccxcij. Conanus, Armoricanorum Britonum rex, volens commilitonibus suis de sua natione coniuges dare, ne cum Gallis commixtionem facerent, misit ad Dionotum regē Cornubiæ, cui Maximus Britanniam commendauerat dum absens fuerat, vt huius rei curam gereret, & puellas cum festinatione ad eum destinaret. Dionotus igitur viso Conani nuntio, collegit per diuersas prouincias filias nobilium, numero. xi. milia. de cęteris verò ex infima gente procreatis. lx. millia, quę omnes in vrbe Londinē-

si naues

si naues ingressæ sunt. Erant autem quędam ex eis quæ, castitatem nuptijs preferẽtes, maluissent vitam amittere, q̃ hoc modo maritis, etiam nobilibus copulari. Nauigio itaq; per Thamesim fluuium mare ingresso, subita tempestate exorta, omnes periclitari cœperũt, & in maiori parte sunt submersæ. Vndecim quoq; milia virginum, quæ apud Coloniam passæ leguntur, ab hac clade, inciderant in nephandum exercitum VVannij regis Hunnorum, & Melgæ Ducis Pictorum, qui iussu Gratiani, Maritimas nationes, clade dirissima opprimebant. Isti puellis prædictis obuiantes, & earum pulchritudinem inspicientes, cum eis disponent lasciuire. Quod cum puellæ abnegassent, & paganos Christianissimè despicabiliter contempsissent, irruunt ambo in illas. Et sic cæsæ gladijs cruentatis, per martyrium castæ cohortes ad regna cœlestia conuolant. Tunc nephandi duces, cum didicissent Britanniæ insulam armato milite vacuatã iter illac arripiunt, & regnum inuadunt, quod rectore caruit ac defensore. Abduxerat enim secum Maximianus, vt prædictũ est, omnes milites & iuuenes bellicosos, imbelles & rusticos relinquens in regione. At duces prędicti, de vulgo stragem immanem facientes, vrbes & oppida vastare cæperunt. Cum igitur tãta calamitas Maximo nunciaretur, misit Gratianum senatorem cum duabus legionibus, qui hostes acerrima cæde affectos in Hyberniam fugauerunt. Maximo interea Romæ interfecto, Britones qui cum illo erant, ad conciues suos in minorem Britãniam aufugerunt. Gratianus igitur, cum necem Maximi cognouisset, diademate suscepto in regem sese promouit. Deinde tantam in Britones tyrannidem exercuit, quòd plebs congregata eundem trucidauit, quo peremptо, reuesi hostes præfati Britanniam oppressione dirissima, & diutina afflixerunt.

Maximus Romæ interfectus.

ANno gratiæ.cccxciii. floruerunt in ecclesia dei Gregori⁹ Nazianzenus, Gregorius Nissenus, Hilarius Pictauiensis, Martinus Turonensis, Ambrosius Mediolanensis, Hieronymus abbas Bethlehemensis, & Pachomius abbas Aegyptius.

ANno gratiæ.cccxciiii. Hieronymus chronica sua finit, Gennadius incipit. Eodem tempore, sanctus Patricius Scotus in Hyberniam venditur cum suis sororibus: vbi cum esset regis Porcarius, Angelico sepè fouebatur alloquio.

Hieronym⁹ chronica sua finit.

ANno gratiæ.cccxcv. Hieronymo sacras scripturas, vtriusq; testamenti, in latinam transferente linguam, editio septuaginta interpretum

terpretum vileſcere cœpit.

Abacuc & Michæa prophetæ.

ANno gratiæ.cccxcvi.corpora Abacuc & Micheæ prophetarum reuelantur.

ANno gratiæ.cccxcvij.corpora Nazarij & Celſi martyrum, Mediolani ab Ambroſio reperta,leuantur.

Arcadius imperator.

ANno gratiæ.cccxcvii.defuncto Theodoſio,imperatore magno Arcadius & Honorius filij eius, annis. xiiii. imperarunt. Qui monarchiam mundi inter ſe diuidentes,vnus Romæ, alter Conſtãtinopoli,imperij ſedes ſtatuerunt principales. Quorum tẽpore Donatus Epirenſis epiſcopus virtutibus refulſit,qui draconem immanem,in ore eius expuendo,necauit:quem, octo iuga boum ad locum incendij,ne aëra corrumperet,vix trahere potuerunt.

Ambroſius hymnos cõponit.

ANno gratiæ.cccxcix. Ambroſius hymnos in eccleſia primº canendos inſtituit. Eodem tẽpore Arſenius ex ſenatore efficitur monachus. Per idẽ tẽpus gentium tẽpla,Theodoſio iubẽte, per orbem vniuerſum ſubuertuntur,ac pro eis Chriſti templa vbique cõſtruuntur.

Iſto anno S.Martinus obijt.

Mors Ruffini.

ANno gratiæ.cccc.Ruffinus Magiſter orientalis militiæ,imperij cupiditate fractus,ſtudioque principandi rebellans,à Stilicone, Magiſtro militiæ occidẽtalis, perimitur.De cuius interitu Claudianus poëta eximius,ſic ait:

Iam non ad culmina rerum
Iniuſtos creuiſſe quæror, tolluntur in altum,
Vt lapſu grauiore ruant.

Meſſalianorũ hæreſis in eccleſia oritur.

ANno gratiæ.ccccj.Meſſalianorũ hærſis eſt exorta: eorũ ſcilicet, qui ſola oratione dicunt dæmones ex hominibº effugarí poſſe.

Ennomius hæreticus.

ANno gratiæ.ccccij.fuit quidã hæretícus,Eunomius nomine, qui in merſione præſumpſit baptizare dicens non trinitate ſed in morte Chriſti baptizari oportere,& eos,qui in trinitate erant baptizati,rebaptizabat.

De morte ſancti Ambroſij.

ANno gratiæ.ccccciii.ſanctus Ambroſius laudabiliter vitam finiuit.Cuius acta & mores Paulus,Nolanus epiſcopus, ad Auguſtinum epiſcopum claro ſermone deſcribit. Eodem tempore in Italia Siſinnius & Alexander martyrio coronantur. Per idem tempus Stilico,pacem imperatorum perturbare volens,Alaricum, regẽ Gothorum,Magiſtrum militum ordinauit.

Hæreſis Pelagiana.

ANno gratiæ. ccccciiii. exorta eſt hæreſis Pelagiana, à Pelagio quodã natione Britannico inuẽta Hic docuit, hoĩes ſine gratia

dei

dei ſuis meritis poſſe ſaluari, vnum quemque adiuſtitiam propria voluntate regi, infantes ſine peccato originali naſci, & tam inſontes eſſe vt fuit Adam ante præuaricationem, nec ideò baptizandos eſſe vt à peccato ſoluantur, ſed vt per adoptionem in regnum dei admittantur, qui etſi non baptizarentur, eſſe tamen eis extra regnum dei æternam & beatam vitam, Adam ſuo ſolo peccato læſum eſſe, eumq; non exculpæ merito mortuum eſſe ſed conditione naturæ, qui moriturus fuiſſet etſi non peccaſſet. Dicebat etiã, orationes irritas eſſe quæ fiunt ab eccleſia ſiue pro fidelibus, ſiue pro infidelibus.

10 ANno gratiæ.ccccv. Anaſtaſius ſedit in cathedra Romana annis duobus, & diebus.xxvi. & ceſſauit ſedes dieb⁹.xxi. Sub eiſdem diebus Pachouius abbas.cx. vitæ agens annum, in virtutib⁹ finiuit. Anaſtaſius papa.

ANno gratiæ.ccccvi. Ioannes Chryſoſtom⁹ in eccleſia dei præclarè refulſit. Eodem quoque tempore, Ioannes Conſtantinopolitanus, & Theophilus Alexandrinus epiſcopi floruerunt. Ioannes Chriſoſtomus floret.

ANno gratiæ.ccccvij. natus eſt puer in caſtello Iudæ nomine Emaus, perfectus, ab vmbilico, & ſurſum diuiſus, ita vt haberet duo pectora cum brachijs, duo capita, & vtrumque corpus ſenſus proprios. Sed quando vnum edebat alterum non edebat, vno dormiente alterum vigilabat, & colludebant, & ferme vſque ad adoleſcentiam viuebant. Porrò poſtquam duobus annis vixiſſent, vnus mortuus eſt altero vſq; in tertium diem ſuperuiuente. Eodem anno, Innocentius primus ſedit in cathedra Romana annis.xv. menſibus duobus, & diebus.xx. & ceſſauit ſedes diebus.xv. Innocentius papa prim⁹.

ANno gratiæ.ccccviij. Innocentius, Romanæ vrbis epiſcop⁹, dedicauit baſilicam beatiſſimorũ martyrum, Geruaſij & Prothaſij, ex deuotione cuiuſdã illuſtriſſimæ fœminæ, nomine Veſtina. Dedicatio.

ANno gratiæ.ccccix. Innocentius papa conſtituit pacis oſculum, ad miſſam dari, & oleum infirmorum ab epiſcopis conſecrari. Inſtituitur oſculum in eccleſia.

ANno gratiæ.ccccx. S. Alexi⁹ Romæ declaratur, qui prima nuptiarum nocte ſponſam relinquens.xviij. annis pro Chriſto peregrinatus eſt. De ſancto Alexio.

ANno gratiæ.ccccxi. ſanctus Auguſtinus, Hipponenſis epiſcop⁹, doctrina atq; ſanctitate, in eccleſia Chriſti, inſignis refulſit. S. Auguſtinus claret.

ANno gratiæ.ccccxij. Arcadio imperatori, ſucceſſit Honorius, & viginti annis imperauit. Honorius imperator.

ANno gratiæ.ccccxiij. exorta eſt hæreſis Priſcillianiſtarum, à Priſcillo quodã inuenta, qui aſtruxit fatalib⁹ ſtellis hoẽs colligatos, Hereſis Priſcillianiſtarum oritur.

& ipſum hominis corpus, ſecundum. xii. cœli ſigna compoſitum, conſtituens arietem in capite, taurum in ceruice, geminos in humeris, & cancrum in pectore. Sicque diſcurrens per ſingula membra vſque ad plantas, quas piſcibus attribuit. Coniugium, & carnes deſpexit. Opificium quoq; humanæ carnis, non deo, ſed angelis malis aſcripſit.

Honorius Cōſtātium, principem militæ fecit.

ANno gratiæ. cccc xiiij. Honorius imperator Conſtantium comitem, Magiſtrum militiæ ordinauit, qui primum in Galliam profectus, Conſtantinum apud Arelatem cœpit, & interfecit.

Concilium apud Carthaginem.

ANno gratiæ. cccc xv. hæreſis Pelagiana, cum ad audientiam Innocentij papæ peruenit, concilium apud Carthaginem. ccxxiiij. epiſcoporum congregari fecit, eamque conuicit & damnauit.

Oroſius claret.

ANno gratiæ. cccc xvi. Oroſius preſbyter, & hiſtoriographus, qui miſſus eſt à beato Auguſtino ad ſanctum Hieronymum, pro diſcenda animæ ratione, claret.

ANno gratiæ. cccc xvij. Conſtantius comes, apud Arelatem conſiſtens, magna rerum gerendarum induſtria, Gothos, quib⁹ iam [b] Atavvlfus præerat, Placidæ coniunx, Narbone expulit, atque abire in Hiſpaniam coegit.

[b] Atulfus

Lucianus claret.

ANno gratiæ. cccc xviij. Lucianus preſbyter præclar⁹ habetur, qui reuelationem beati Stephani protomartyris, ac ſociorum eius græco ſermone conſcripſit, quam poſtmodum Auit⁹ preſbyter, Hiſpanus, in latinum conuertit: quiq; reliquias beati Stephani, per Oroſium, Occidētalibus deſtinauit.

Orationis virtus.

ANno gratiæ. cccc xix Anianus Aurelianenſis epiſcopus clarus habetur, qui orationibus ſuis ab Hunnis Aurelianenſes liberauit.

Britanni Romanorū Poſtulant auxilium.

ANno gratiæ. cccc xx. Scotorum, Pictorum, Norvvegenſium infeſtationem Britanni non ferentes, Romam mittunt auxiliū flagitantes. Quibus ſtatim miſſa legio, magnam barbarorum multitudinem ſtrauit, eoſque à Britanniæ finibus expulit. Deinde, ob arcendos hoſtes, murum inter duo maria ſtatuit, qui abſque magiſtro, magis ceſpite quàm lapide factus, nil Britannis operantibus profuit. Nam mox, vt diſceſſere Romani, hoſtes præfati aduecti nauibus, obuia quæque ſibi cædunt, vaſtant, deijciunt, & conſumunt.

Anno

ANno gratiæ. ccccxxi. rex Francorum Pharamundus regnauit annis vndecim. Iterum Britanni petunt auxilium à Romanis, qui aduenientes, hostes ad mare propellunt, coniunctisq; sibi Britannis murum saxo solidum faciunt, & à mari vsque ad mare perducunt. Sed in littore meridiani maris crebras turres per interualla statuunt, terram muniunt, sociis valedicentes quasi vltra non redituri. Britãni iterum petunt auxiliũ Romanorum.

ANno gratiæ. ccccxxi. Zozimus sedit in cathedra Romana, annis tribus, mensibus octo, & diebus. xxv. & cessauit sedes dieb⁹. xj. Zozimus Papa.

ANno gratiæ. ccccxxiij. Hieronymus presbyter vitam in sanctitate finiuit pridie Kalend. Octobris, anno ætatis suæ. xci. Sanctus Hieronimus obiit.

ANno gratiæ. ccccxxiiij. Macharius monachus Aegyptius signis & virtutibus refulsit. Macharius monachus.

ANno gratiæ. ccccxxv. Bonifacius sedit in cathedra Romana, annis tribus, mẽsibus. viij. dieb⁹. xiij. & cessauit sedes diebus nouẽ. Bonifacius papa.

ANno gratiæ. ccccxxvj. Seuerus presbyter, cognomento Sulpitius, qui vitam beati Martini in libellum redegit, moritur. Hic in senectute sua à Pelagianis seductus est, sed agnoscens loquacitatis culpam, silentium vsque ad mortem tenuit, tacendo corrigés quod loquendo deliquit. De silentio Seueri presbyteri.

ANno gratiæ. ccccxxvij. Cœlestinus Papa sedit in cathedra Romana annis. vij. mense vno, diebus. ix. & cessauit sedes diebus xxi. Eodem anno, Theodosius iunior, imperium suscipiens, imperauit annis. xxvij. Cœstinus papa.

ANno gratiæ. ccccxxiij. Valentinianus iunior, Constantij filius, Rauennæ creatus est imperator, & Placida mater eius Augusta nuncupatur. Valentinian⁹ imperat.

ANno gratiæ. ccccxxix. Nestorius, Constantinopolitan⁹ episcopus, suæ perfidiæ hæresim detexit. Hic beatam virginem Mariam non dei sed hominis tantummodo asseruit genitricem, vt aliam personam carnis aliam faceret deitatis. Nec vnum Christum in verbo & in carne credidit, sed separatim, alterum de filium, alterum hominis prædicauit. Hæresis Nestoriana.

ANno gratiæ. ccccxxx. diabolus in specie Moysi, Iudæis in Creta apparens dum eos per mare, sicco pede, ad terram promissionis perducere promittit, plurimis exultauit necatis. Reliqui, qui saluati sunt. ad Christum conuertuntur. De fraude diaboli.

Anno gratiæ. ccccxxxi. effera gens VVandalorum, Alanorum,

& Gothorum, ab Hispanis ad Africam transiens, omnia fero, flamma, rapinis, similiter & Arriana impietate fœdauit. Sed beatus Augustinus, Hypponensis episcopus & omnium ecclesiarum doctor eximius, ne ciuitatis suæ ruinam videret, tertio obsidionis suæ mense migrauit ad dominum.

Clodoueus regnat in Gallia.

ANno gratiæ.cccc xxxij. VVãdali, Carthagine capta, Siciliã deleuerunt. Eodẽ tẽpore Clodoueus in Gallia regnauit, annis.xvij.

Scoti fidem suscipiunt.

ANno gratiæ. cccc xxxiii. Scotis in Christum credentibus, ordinat⁹ à Papa Celestino Palladius prim⁹ episcop⁹, ibidẽ mittitur.

Romani desolatam Britanniã deserunt.

ANno gratiæ cccc xxxiiij. recedentibus à Britannia Romanis, redeunt Scoti & Picti, cum Norvvegensibus & Dacis, qui totam ab Aquilone insilã, indigenis ferè vacuam muro tenus, quem Romani ad patriæ defensonem erexerant, capessunt. Quo facto, inuadunt hostes murum, compages eius dissoluunt, ac Britones in altis murorum propugnaculis, ad resistendum locatos, vncis ferreis in vallum prosternunt. Erant enim sine rectore, indocti ad pugnam, proni ad fugam. Vnde, qui ab hac calamitate euadere potuerunt, in nemorum densitatibus, in speluncis, & abditis terræ locis, latibula quæsierunt. Tandem ciuitatibus relictis, vt agni à lupis, plebs miseranda discerpitur. Quid plura? Miserunt iterum epistolam, lachrymosis erumnis refertam, ad Aetium, Romanæ potestatis consulem hæc inter alia continentẽ. Aetio ter consuli gemit⁹ Britonum salutẽ. Nos mare ad Barbaros, & Barbari ad mare propellũt. Inter hæc autẽ, duo funerum genera oriũtur. Aut enim submerginur, aut iugulamur. At cum Romani illis nunciassent, sese vlterius nolle tam laboriosis expensis pro eis fatigari, nuncij tristes recedunt, repulsam suis conciuibus nunciantes. Acta autem sunt hæc, anno octauo imperij Theodosij iunioris. Cessauit autem hoc anno tributum Britãniæ, quod senatui Romano, à tempore Iulij Cæsaris, soluebatur.

r xxiij.

Britanni denicti, regem sibi demonori Britannia postulãtes acceperunt.

ANno gratiæ.cccc xxxv. Guithelinus, Londinensis Archiepiscopus, scientia & virtutibus insignis habetur. Hic, cum calamitatẽ Britanniæ, abiectionemque Romanorum miseratus intellexisset, transfretauit in minorem Britanniã, quæ olim Armorica, siue Laecania, dicebatur, vt auxilium à suis confratribus postularet. Regnabat tunc in illa Aldroenus rex à Conano quartus, cui Maximus tyrannus regnũ illud dederat. Qui, viso tantæ reuerentiæ viro, illũ cũ honore susceptt. At archiepiscop⁹, aduent⁹ sui causã exponẽs, in fletũ prorupit & dixit. Satis tuæ nobilitati patet rex qualiter Maximus,

qui

qui hoc regnum vobis contulit,& insulam nostram suis militibus spoliauerit,qualiterque à viris & fœminis nobilioribus vacuam reliquerit,& quam miseriam nos nostriq́ue conciues passi fuerimus, qui modo omnibus nationibus præda sumus & rapina.

Non solũ ab hoste deprimimur sed morimur fame, maximè cum omni genere pabuli, excepto artis venatoriæ solatio, careamus. Ab omni igitur alia spe repulsi,gratiam vestram adiuimus serenissime rex,implorantes vt præsidium adhibeas personaliter accedẽs: & regnum tibi debitum, expulsis barbaris, ad libitum disponas, populum regas, ac patriam,quæ olim regna longe remota sibi sub iecerat,ad pristinum statum reducas. Cumq́ue hæc & alia Archiepiscopus diu allegasset,rex in hunc modum respondit: Olim tempus erat quo non negarem insulam Britanniæ recipere,sed qnoniã infortunia accesserunt,vilior mihi facta est & meis principibus odiosa. Veruntamen,eò quòd aui & ataui mei illam insulam tenuerunt,trado vobis Constantinum fratrem meum, & duo millia militum cum eo. Qui si deus permiserit,patriam ab hostibus liberabit, atque diademate ibidem insignitus,cum gloria & honore regnum possidebit. Vix finem loquendi fecit rex,cum Archiepiscopus vocato Cõstãtino,viro in militia approbato,ei in hæc verba arrisit, Christus vincit,Christus regnat,Christ⁹ imperat. Assit igitur gratia Christi regi Britanniæ,qui est defensio nostra, vt insulam miserrimam ad pristimam reducat libertatem. Quid plura? Paratis in littore nauibus,eligitur ex diuersis regni partibus supradict⁹ militum numerus. Qui mare ingressi, in Totonesio portu prosperè applicuerunt. Nec mora,confluxerunt vndiq́ue Britones dispersi de latibulis & speluncis,& cum hostibus congressi victoriam,per industriam noui regis & beati Guithelini meritum, sunt adepti. Deinde facta in Ciceſtria concione,erexerunt Constantinum in regem, eique coniugem dederunt ex nobili Romanorum prosapia ortam. Quæ industria beati Guithelini, Londinensis archiepiscopi, fuerat educata: ex qua tres filios inclytos, Constantem scilicet, Aurelium Ambrosium,atque Vterpendragon,processu temporis, generauit. Constantem primogenitum suum deo sacrificauit, tradens eum in ecclesia sancti Amphibali infra VVintoniam, vbi monachalem ordinem susceptit. Aurelium Ambrosium atq; Vterpendragon archiepiscopo Londinensi commisit educandos.

ANno gratiæ.ccccxxxvi. Sixtus sedit in cathedra Romana, annis octo, & diebus. xviii. qui basilicam sanctæ Mariæ matris Sixtus Papa.

dõini,quę ab ãtiquo Liberi patris delubrũ fuerat, miro ope refecit.

De sctõ Stephano,

ANno gratiæ.ccccxxxvij.Eudoxia,vxor Theodosij principis, ab Hierosolymis remeauit,secum beati protomartyris Stephani reliquias deferens,quę in basilica.S.Laurentij positę, piè à fidelibus venerantur.

ANno gratiæ.ccccxxxviii.Bleda & Attila fratres, multarum gẽtium reges, Illyricum, Thraciamq; depopulati sunt.

ANno gratiæ.ccccxxxix.Maximus,Taurinensis episcopus, vir in scripturis diuinis fulget eruditus.

Petronius Episcopus.

ANno gratiæ.ccccxl.Petronius,Bononiensis episcopus Italię, vir sanctitate vitæ,& monastico studio exercitatus,literisq; secularibus vber,obijt.

ANno gratiæ.ccccxli.Iulianus episcopus & Celestius,Pelagij sectatores,agnoscuntur.

ANno gratiæ.ccccxlii. Leporius presbyter Pelagianum dogma sequitur,præsumens de puritate vitæ suæ,quam arbitrio suo tãtum & conatu proprio,non dei,se ope obtinuisse credebat.Tamen tandem emendatus correctionis suæ librum, vera fide catholica, composuit.

Leo papa primus.

ANno gratiæ.ccccxliij. Leo primus sedit in cathedra Romana, annis.xxi.mense vno,diebus.ix.& cessauit sedes diebus.xxi.

ANno gratiæ.ccccxliiij.Victor Massilienſis rethor,qui librum in Genesim ad filij sui Aetherei personam commentatus est, in diuinis scripturis non satis eruditus,moritur.

Rex Britonu Constãtinus interfectus est.

ANno gratiæ.ccccxlv.Constantinus Britannorum rex, quadam die dum venatum iret,à quodam picto, qui in eius obsequio fuerat,in virgulto densissimo, cum cultro interfectus est. Quo defuncto,orta est dessensio inter proceres quis eorum sublimaretur in regnum.Filij quoque regis defuncti,Aurelius Ambrosius, atq; Vterpendragon missi fuerant in minorem Britanniam ad educandũ. Qui,si præsentes fuissent,propter ætatem puerilẽ regnare non possent.Porrò Vortigernus consul Gevvisęorum,qui omni nisu in regnum aspirabat,perrexit VVintoniam,& Constãtem monachum, Constãtini filium,de claustro extractum duxit Londonias, et eum, vix annuente populo eo q̃ monachus esset,in regẽ erexit. Guithelinus enim Londonienſis archiepiscopus tunc defunct⁹ fuerat, nec fuit alter,qui in regẽ illũ sublimare præsumpsisset. Sed ipse Vortigernus vices episcopi gerens,coronam capiti suo propriis manibus impressit.

Constans ex monacho rex.

impreſſit.Sublimatus igitur rex,omnia regni negotia Vortigerno diſponenda commiſit.At Vortigernus,aſtutus,caſtella & munitiones regni ſuis ſatellitibus tradens,quomodo regem traderet callidè cogitabat.Cœpit itaq; regis theſauros in cuſtodia, & numerum militum ac ſeruientium diatim augmentabat.Deinde regẽ adiens, conſilium dedit ei vt centum pictos,quos ad omnem proditionem & dolum promptos nouerat & paratos,in obſequio ſuo retineret: vt corpus ſuum diebus ac noctib⁹,ab incurſione hoſtium,tuerẽtur.

ANnuẽte rege,ſupradictus Pictorum numerus cum priuata regis familia eſt admiſſus.At Vortigernus,eos ita ſtipendijs ditabat militaribus,& cibarijs refecit delicatiſſimis, q̃ quaſi adorantes illum,per plateas dignum imperio clamitabãt. Cum igitur gratiam omnium ſe habere cognouiſſet Vortigernus,inebriauit eos quadã die,dicens cum lachrymis,ſe à Britannia receſſurũ, cum nõ haberet de proprio vnde.l.militibus ſtipendia prouideret. Deinde, quaſi triſtis,recedens ad hoſpitium ſuum, ipſos potantes in aula reliquit. Quo audito murmurabant Picti adinuicem,dicentes, vt quid monachum iſtum non interficimus,vt Vortigernus ſolio regni potiatur?Surgentes igitur inebriati,impetum fecerunt in regem. Illoque perempto,Vortigerno caput regium detulerunt.Quod cum intellexiſſet Vortigernus, quaſi contriſtatus,in fletum prorupit, vt proditionem factam ſub lachrimarum velamine palliaret.At Vortigernus ciuibus Londonienſibus,vt hęc acciderant,conuocatis,Pictos illos iuſſit occidi,id eſt,decollari,vt propriam fraudem ab hoc ſcelere redderet excuſatam.Tandem,cum neminem parem ſibi conſpexiſſet,impoſuit capiti ſuo coronam Britãniæ,& ſupergreſſus eſt principes vniuerſos.Sublimato igitur eo, cœpit lues omnium ſcelerum creſcere,ſæuiebat ſcurrilis nequitia,odium veritatis,contempt⁹ dei, litigium,contentio luxus,flagitium,vt vas omnium ſcelerum ſolus videretur Vortigernus,& quod maximè regiæ honeſtati contrariũ eſt,nobiles deprimens,& moribus & ſanguine ignobiles extollens, deo & hominibus efficitur odioſus.

Nota proditionem magnam.

ANno gratiæ.cccclxvi.hæreſis Pelagiana,per Agricolam Pelagij diſcipulum illata,fidem Britonum fœda peſte maculauit.Verum Britanni,cum neq; ſuſcipere dogma peruerſũ,gratiam Chriſti blaſphemando,vllatenus vellẽt,neque verſutiam neſariæ perſuaſionis refutare,verbis certando,ſufficerent:inueniunt ſalubre conſilium,vt à Gallicanis epiſcopis auxiliũ belli ſpiritualis inquirant. Quã-

Vt ſanctus Germanus in Britanniã venit.

obrem collecta ibidem magna synodo, quærebatur in commune, qui illuc in succursum fidei mitterentur. Tandem omnium iudicio, eligebantur apostoli sacerdotes. Germanus Altisiodorensis, & Lupus Trecasinæ ciuitatis episcopi, qui ad confirmandam fidem in Britanniam pergere maturarent. Qui cum prōpta deuotione preces, & præcepta sanctæ ecclesiæ suscepissent, intrauerunt oceanum, & licet cum labore & periculo, decursis in breui pelagi spaciis, optato littore quietè potiuntur. Collecta itaque apud Verolamium synodo, immensa multitudo virorum etiam cum coniugibus & liberis illuc excitata cōuenerat. Aderat popul°, expectabatur futurus iudex, astabant partes dispari conditione cōsimiles, inde diuina fides, hinc humana præsumptio, inde Christus, hinc Pelagius author peruersę prauitatis. Primò in loco, beatissimi sacerdotes copiā disputandi proponendique aduersariis præbuerunt, loquacitatisque garritum euomere permiserunt, qui sola nuditate verborum, diu & inaniter, audientium aures cum temporibus occuparunt. Deinde antistites venerandi torrentes eloquij, cum apostolicis & euangelicis imbribus, perfuderunt Miscebatur sermo proprius cum diuino, & assertiones modestissimas lectionum testimonia sequebantur. Cōuincitur vanitas, perfidia confusa refutatur, ita, vt ad singulas verborum obiectiones errasse se, dum nequeunt respondere, confitentur. Populus arbiter vix manus continet, iudicium cum clamore cōtestando. Post diem illum, ita ex animis omnium pręstigiosa illa superstitio deleta est, vt sacerdotum & ipsorum orthodoxorum doctrinam sitienti desiderio amplexarentur. Compressa itaque peruersitate damnabili, eiusq; authoribus confutatis, atque animis omnium fidei puritate cōpositis, & in vnitate solidatis, sacerdotes autētici beatum Albanum, authori deo per ipsum gratias acturi, petierunt: vt ipsi, cuius certaturi subsidium flagitauerant, gratiarum deuotas, effecti victores, persoluerent actiones. Ad martyris autem p ueniens sepulchrum beatus Germanus, omnium Apostolorum diuersorumque martyrum secum reliquias habēs, facta oratione, iussit reuelli sepulchrum, preciosa ibidem munera conditurus, arbitrās opportunum, vt membra sanctorum ex diuersis regionibus collecta, quos pares meritis receperat cœlum, sepulchri quoque vnius teneret hospitium. Quibus honorificè depositis ac ordinatè sociatis, de loco ipso, vbi martyris effusus erat sanguis, massam pulueris secum portaturus abstulit, in qua apparebat cruor seruatus rubuisse, per

Omnium apostolorum reliquiæ.

cædem

cædem martyris, pallente perſecutore. Antiſtes verò omnibus ad votum fœliciter conſummatis, & quæ prius diſſipata fuerant, rite ordinatis, ad propria cum gaudio remeauit, dei ac beati Anglorũ protomartyris Albani, cui victoriam aſcripſit, gratus acceptor beneficij magnalia prædicando. Et his ita geſtis, innumera vtriuſq; ſexus multitudo ad dominum eſt conuerſa.

Cauſam vocationis Anglorum.

ANno gratiæ. ccccxlvij. cum regis Vortigerni iniquitas, & animi leuitas, omnibus per circuitum nationibus eſſet diuulgata, inſurrexerunt in eum Scoti à Circio, & Picti ab Aquilone, quorũ Vortigernus centum conciues interemerat, & regnum Britanniæ acerrima infeſtatione & labore continuo impugnabant. Nam ferro, flamma, prædis, & rapinis omnia conſumentes, gentem peccatricẽ, quia regio faſtui fauebat, contriuerant: & ſic plebs ſimul cum rege contaminata communi percellitur vltione. Et quos de populo miſerando hoſtilis irruptio non attigit, fames prævalida penitus conſũpſit: vt ſic, quaſi inter duas molas, plebs contrita volueretur. Ingruente peſte gladius graſſabatur adeò quidem, vt nec viui ſufficerent mortuos ſepelire. Rex itaque, cum populo deſolato & bellicis incurſionibus fatigato, contra hoſtium irruptionem ignarus quid ageret, in deſolationem inclinauit. Tandem omnibus placuit, vt gentẽ Saxonum, de partibus tranſmarinis, in auxilium conuocarent. Quod, diuino nutu diſpoſitum conſtat eſſe, vt veniret cõtra improbos malum, ſicut euidentius rerum exitus conprobauit. Mittuntur interea nuntij, vt, quod prælocutum eſt, compleatur.

Bellum non viribus, ſed virtutibus obtentum.

ANno gratiæ. ccccxlviii. Picti cum Scotis aduerſum Britones iunctis viribus bellum ſuſceperunt. Cum verò Britanni partes ſuas fore impares hoſtibus iudicarent, ſanctorum Antiſtitum, Germani & Lupi ſubſidium petierunt. Denique cum maior pars exercitus arma capere & bellum parare attentaret: Germanus ſe ducẽ prælij futurum pollicetur. Eligit expeditos, circumiecta percurrit, & e regione, qua hoſtium ſperabatur aduentus, vallem circumdatam medijs montibus intuetur, quo in loco, ipſe dux agminis nouum exercitum componit. Et iam aderat ferox hoſtiuum multitudo, quã appropinquare intuebantur in inſidijs conſtituti. Tunc ſubitò Germanus ſignifer vniuerſos admonet & prædicat, vt voci ſuæ vno clamore reſpondeant. Et ſacerdotes, alleluya tertio repetitum, exclamabant. Sequitur vna vox omnium, & elatum clamorem, repercuſſo aere, montium concluſa multiplicant, hoſtile agmen terrore proſternitu

sternitur,& super se non solum rupes circumdatas, sed etiam ipsam cœli machinam ruere contremiscunt, trepidationique iectæ vix sufficere pedum pernicitas credebatur.Passim fugiunt,arma proijciunt,gaudẽtes vel nuda corpora eripuisse discrimini. Plures etiam timore pręcipites flumen,quod transituri erant,submersos deuorauit.Vltionem suam innocens exercitus intuetur, & victoriæ concessæ otiosus spectator efficitur.Spolia colliguntur exposita, & cœlestis palmæ gaudia miles religiosus amplectitur. Triumphant põtifices hostibus sine sanguine confusis,triumphãt victoria fide obtenta,non viribus.Composita itaque insula securitate mutiplici, superatisque hostibus inuisibilibus, vel carne conspicuis, ad propria iterum,à quo reuocabantur,reditum moliuntur maturare, quibus tranquillam nauigationem & merita propria, & intercessio beati martyris Albani parauerunt,quietosq; eos suorum desideriis fœlix carina restituit.Meroueus Rex Francorum,annis.x.tunc regnauit.

De aduentu Saxonum in Britanniam.

ANno gratiæ. ccccxlix. gens Anglorum siue Saxonum, à rege Vortigerno inuitata,Britanniam tribus longis nauibus aduehitur: et in orientali parte insulæ locum manendi à rege, quasi pro patria pugnatura,suscepit.Susceperunt ergo locum donantibꝰ Britannis,ea conditione,vt pro patriæ salute & pace contra aduersarios militarent,& ipsi Britanni ipsis militantibus debita stipendia prouiderent. Aduenerunt de tribus Germaniæ populis fortioribus,id est,Saxonibus,Anglis,& Iutis.De Iutarum origine sunt Cantuarij & VVictuarii. Hæc est ea gens quæ Vectã tenet innsulã & ea quæ vsque hodie,in prouincia occidentalium Saxonum, Iutarum natio nominatur,posita contra ipsam insulã Vectam.De Saxonibus vero ab ea regione,quæ nunc antiquorũ Saxonũ natio cognominatur, venere orientales Saxones,meridiani Saxones, & occidui Saxones. Porrò de Anglis,hoc est,de illa patria quæ Angulus dicitur, & ab eo tempore vsq; hodie manere desertus inter prouincias Iutarum & Saxonũ perhibetur,orientales Angli,mediterranei Angli, Merci cum Northamhumbrorum gente, quæ ad boream Humbri fluminis habitat, cæteriq; Anglorum populi sunt exorti. Duces eorũ perhibentur fuisse duo fratres Hengistus & Horsus,qui fuerunt filij VVithgisij,cuius pater VVitha, cuius pater VVetha,cuius pater VVodẽ,de cuius stirpe multarũ prouinciarũ regium genus originẽ duxit. Cumque tandem in præsentia regis essent constituti,quæ-

Saxonũ.id est, VVestphalia.

siuit

fiuit ab eis,quam fidem,quam religionem, patres eorum coluiſſẽt Cui Hengiſtus,deos patrios,ſcilicet,Saturnum, Iouem, atque cęteros,qui mundum gubernant,colimus, maximè autem Mercurium, quem lingua noſtra VVoden appellamus. Huic patres noſtri veteres dedicauerunt quartam feriam ſeptimanæ,quæ in hunc hodiernum diem VVodeneſday appellatur. Poſt illum colimus deam, inter cæteras potentiſſimam,vocabulo Fream, ex cuius vocabulo Friday appellamus.Frea,vt volunt quidam, idem eſt quod Venus,& dicitur Frea, quaſi Froa à frodos,quod eſt ſpuma maris,de qua nata eſt Venus ſecundum fabulas, vnde idẽ dies appellatur dies Veneris.Ad hoc Vortigernus.De credulitate veſtra, potius incredulitas dici poteſt;vehementer doleo. De aduentu autem veſtro gaudeo,quia in tempore congruo vos neceſſitati meæ, ſiue deus, ſiue alius obtulit. Opprimunt enim me inimici mei vndique, & ſi laborem præliorum meorum mecum communicaueritis, retinebo vos honorificè intra regnum meum,& diuerſis muneribus & agris ditabo. Paruerunt illicò barbari,& fœdere confirmato in curia eius remanſerunt.Eodem anno nunciatum eſt in Britannia, Pelagianam peruerſitatem iterato,paucis authoribus, de nouo pululaſſe. Iterum oritur hæreſis Pelagiana. Rurſuſque ad beatum Germanum preces Britannorum deferuntur,vt cauſam dei,& belli ſpiritualis certamen aſſumere dignaretur. Quorum petitioni feſtinus obtemperans,adiuncto ſibi Seuero,tortius ſanctitatis viro,qui erat diſcipulus beatiſſimi patris Lupi,& tunc Treueris ordinatus epiſcopus mare conſcendit, & conſentientibus elementis,tranquillo nauigio littus attingit Britannorum. Prędicationis igitur antidoto vulnera ſanat incredulitatis,& apoſtema blaſphemiæ doctrinæ curat medicina, omniumque ſententia prauitatum,cum ſuis authoribus,condemnatur. Factumque eſt, vt in illis locis,multò,ex eo tẽpore,fides intemerata perduraret. Ita cõpoſitis omnibus,beati ſacerdotes ea,qua venerant,proſperitate redierunt.

A Nno gratiæ. cccl. poſt receſſum beatiſſimorum à Britannia pontificum,emergentes ex more Scoti cum Pictis, ex partibus Aquilonis exercitum nimimis grandem confecerunt, atq; aquilonares inſulæ partes cœperunt depopulare. Quod cum Vortigerno fuiſſet nunciatum,collegit milites, atque trans Humbrum obuiam perrexit,nec multum oportuit ciues pugnare.Nam Saxones,qui ad erant,tam viriliter præliabantur,vt hoſtes,qui prius vincere ſolebãt, ſine mora in fugam propellerent.Vortigernus ergo, per eos victoria potitus, Vt Vortigernus rex ad bellum prouocatus auxilio Saxonum hoſtes vicit.

ria potitus,donaria ſua ipſius ampliauit, atque ducí eorum Hengiſto dedit agros plurimos in Lyndeſcia,quibus ſeſe ſuoſque ſuſtentaret commilitones.At Hengiſtus, cum eſſet vir aſtutus, comperta regis amicitia,ipſum in hunc ſermonẽ adiuit. Domine mi rex vndique inquietant te inimici tui,atque minantur tibi, dícunt ſeſe cõducturos ex Armoricano tractu Aurelíum Ambroſium,vt te depoſito ipſum in regem promoueant. Si placet ergò mittamus in patriam noſtram,et inuitemus ex ea milites vt numerus noſter augetur.Rex igitur eius conſilio ac petitioni adquieſcens,præcepit Hengiſto in Germaniam mittere,vt milites ex ea inuitati feſtinum timi- 01
ditati ſuæ conferrent auxilium Nec mora, miſſa in Germaniam legatione, nuntíj reuertentes decem & octo naues electis militibus oneratas detulerunt. Adduxerunt etiam filiam Hengiſti, vocabulo Rouvven,cuius pulchritudine Vortigern° illectus, poſtulauit eam à patre ſuo. Hẽgiſtus verò,cõperta animi regis leuitate,conceſſit ei filiam ſuam.Intrauit itaque Sathanas in cor eius,qui cum eſſet Chriſtianus cum pagana coire deſiderabat. Nupſit igítur eadem nocte rex paganæ,quæ vltra modum placuit ei. Vnde procerum & filiorum ſuorum incurrit inimicitiam. Genuerat primitus filios ex alia coniuge,quorum erant nomina Vortímerus,Catigernus,& Paſcẽ- 20
tius.Genuerat etiam ex eadem coniuge filiam,quàm in ſocietatem thori ſuſcipiens,filiam ex ea procreauit, vnde à ſancto Germano & ab omni epiſcoporum conuentu eſt excommunicatus.

De tranſitu ſancti Germani.

EOdem anno,vt ſcripſit Sigíſbertus in chronícis ſuis,ſanct° Germanus ad Rauennam, pro pace Armoricanæ gentis perueniens,& reuerentia à Valentiniano & Placida matre eius ſuſceptus, migrauit ad Chriſtum.Cuius corpus honorífico agmine ſanctòrũ ac religioſorũ virorum,comitãtibus virtutum ſignís,Altiſiodoro eſt delatum.Quo tempore Seuerus preſbyter,vir miraculis præclarus, deſtructo idolorum templo,vbi error gentílis centum deos cultura 30
inſaniſſima adorabat,eccleſiam beati protomartyris Stephani, vt †parabat. conſecraretur præ forib° Viennæ †procurabat.Sed cum reditũ beati Germani à Rauenna ſuſtíneret,qui ſe ad dedicationem venturum prædixerat,contigit vt die dedicatíonis eiuſdem antequam officia ínchoarentur,beati corpus confeſſoris Chriſti Germani, per Viennam deportatum, ín eandem eccleſiam nouam repauſandi gratia portaretur,ſicque víri dei promiſſum conſtat eſſe impletum. Quæ miracula,quæ ve virtutum ínſignia per beatum virum ín Britannia

deus

deus operat⁹ est,liber de ipsi⁹ vita script⁹,legere volentib⁹,indicabit. Beda tamē in historia Anglorum refert, ipsum ab hoc seculo migrasse anno imperij Martiani sexto,qui est ann⁹ post hunc octau⁹.

ANno gratiæ.cccclı.Philipp⁹ presbyter,auditor beati Hieronym⁹, qui de Iob simplici sermone libros edidit,diē clausit extremum. Phlippus presbyter obiit.

ANno gratiæ.cccclii.mortuo Theodosio imperatore,Martianus & Valentinianus, sex annis imperauerunt. Quorum initio, industria beati Leonis papæ,Chalcedonense concilium celebratur, vbi Eutiches, cum Dioscoro Alexandrino episcopo, conuincuntur publicè, & damnantur.Erat autem Eutiches abbas Constantinopolitanus,qui Christum post humanam assumptionem negauit existere de duabus naturis, sed solam diuinam in eo asseruit esse naturam. De concilio Chalcedonensi.

ANno gratiæ.cccclıij.Hengistus,quum Vortigerno filiā suā copulasset, ipsum in hunc modum allocutus est, dicens: Audi consilium meum, & inuitemus huc filium meum Octam cum fratruele suo Abissa.Viri enim bellatores sunt.& tibi subdent regiones,quas des eis ad tenendum de te, quæ sunt in aquilonarib⁹ Britanniæ partibus iuxta murum, inter Deiram & Scotiam, qui detinebūt ibidem impetum barbarorum,& sic citra Humbrum in pace remanebis.Paruit Vortigernus,atq; illicò,missis legatis,venerunt vocati Octa Abissa, & Cerditius cum. ccc. nauibus armata manu repletis. Quos omnes Vortigernus benignè suscepit, desiderabilibusq; ditauit donatiuis.Quod cum vidissent Britones, timentes proditionem eorum,dixerunt regi vt ipsos ex finibus regni expelleret.Non enim debebāt pagani Christianis cōmunicare, quia hoc lex Christiana prohibebat.Imo etiam de coniugio regis detestando murmur resonabat procerum,& quæremonia.De quo quidam inuectiuè ait,metricè,& eleganter: Vortigernus propter Saxones misit.

Lex connectit eos,amor,& concordia lecti,
Sed lex qualis? amor qualis? concordia qualis?
Lex exlex,amor odibilis,concordia discors.

Insuper tanta aduentantium multitudo superuenerat, vt indigenis terrori essent, quibus debuerant esse præsidio. At Vortigernus contempsit consilijs suorum adquiescere,quia super omnes gētes,propter coniugem suam,eos diligebat.

ANno gratiæ.cccclıiij.Magnates,Britanniæ regem Vortigernum penitus deserentes, vnanimiter Vortimerum filium suum in regem sublimauerunt. Qui consilijs eorum,in omnibus,adquiescens Depositio Votigerno rege,filius eius successit.

cœpit expellere barbaros, & insequens eos vsq; ad flumen Derevvent, vbi victoria potitus est, multos trucidauit. Fugit autem cum illis Vortigernus, qui propter vxorem suam quod potuit, quia vxorius erat, auxilium illis impendebat. Tunc Vortimerus victoriam adeptus, cœpit possessiones amissas ciuibus indigenis restituere, ipsosq; diligere, ecclesias destructas restaurare, atque viros ecclesiasticos, præcipuè religiosos, honorare.

Probitas regis Vortimeri.

ANno gratiæ. cccclv. qui est annus aduentus Anglorum in Britanniam septimus, gentes Anglorum cum Vortigerno, viribus resumptis, cœperunt iterum Vortimerum, regẽ Britonum, ad bellũ prouocare. Conuenientes autem hinc, & inde apud Aillesford cunei, acriter & diu pugnauerunt. Tandem pond⁹ prælij in Saxones est conuersum, qui & pugnam deseruerunt & campum. Britones verò viriliter insequentes, illorum innumeram multitudinem peremerunt, cæteris autem dispersis, Vortimerus cum victoria ad propria remeauit. Nec multò post Vortimerus, cum fratribus suis, Catigerno & Pascẽtio, & vniuersæ ínsulæ populo, Saxonibus bellũ indixit. Quibus congregatis, acies disposuerunt ad bellum. Horsus verò frater Hengisti, cui Vortigern⁹ Canciæ prouinciam contulerat & rex à suis conciuib⁹ dicebatur, percussit aciem Catigerni fratris Vortimeri regis tanto impetu, vt ad modum pulueris dispersa dissiparetur. Deinde Catigernum ab equo prostratum interfecit. Quod videns rex Vortimerus, frater eius, irruit in eum, & illo interfecto reliquias cohortis suæ ad Hengistum fugauit, totumq; prælij pondus in Hengistum est conuersum. Et cum probitati Vortimeri resistere nequiuissent, tandem, non sine magno Britonum detrimento, terga verterunt. Nam qui nunquam fugerat ante, tunc fatigatus aufugit.

Horso defũcto Saxones Hẽgistũ regem fecerũt.

ANno gratiæ. ccccl vj. Horso defuncto, Saxones Hengistum, fratrem eius, in regnum Cãciæ sublimauerunt. Quo etiam anno ter contra Britones pugnasse legitur. Sed probitati Vortimeri resistere non valens ad insulam Thanet confugit, vbi quotidíe prælio nauali vexabatur. Tandem Saxones cimbas suas vix ingressi, relictis mulieribus & filijs, in Germaniam redierunt.

Miraculum.

ANno gratiæ. ccccl vij. sanctus Mamertus, Viennensis episcopus, instante solennitate vigiliarum dominicæ resurrectionis, ædes publicas, in vrbe Viennensium, flammis terribilib⁹ crepusculo cõflagrare conspexit. Quid multa? Pleno timore populo ecclesia vacuatur, dũ similẽ casum in singulis domib⁹ singuli metuebãt. Perstitit tamen

tamen coram altari festiuis indutus vestimentis sanctus Mamertus, & calore fidei succensus flumine lachrimarum flammæ compescuit potestatem. Desperatione igitur depositа, reditur ad ecclesiam, miraculum sancto viro ascribentibus vniuersis.

Vt caput. S. Iohānis baptistæ reuelatum fuerit.

ANno gratiæ.ccccl viij. sanctꝰ Ioannes baptista caput suum duobus monachis orientalibus, qui ob orationem venerant Hierosolymam, iuxta Herodis quōdam habitaculum reuelauit. Quod deinceps Edissam Phenicis vrbem perlatum, & digno honore conditum est.

Hæresis Dioscori pullulat.

10 ANno gratiæ.cccclix. defuncto imperatore Martiano, Leo maior cum Leone minore xvj. annis imperium tenuerunt. Quo etiā tempore, Alexandria & Aegyptus, errore Dioscori hæretici languētes, immundo repletæ sunt spiritu, caninaq; rabie latrant. Francorum rex Hildericus regnauit annis. xxvj.

De morte Vortimeri regis.

ANno gratiæ.ccccl x. Vortimerus rex Britonum & flos iuuenum defunctus est, cum quo simul spes & victoria Britannorum est extincta. Diabolus nāq; in cor nouercæ suæ Rovven ingressus est. Illi venenum per quendam familiarem suum, quo subita morte præuentus est, & in vrbe Trinouantum sepultus, propinauit. Quo defuncto misit Vortigernus, instinctu vxoris suæ, in Germaniam
20 propter Hengistum, vt veniret in Britanniam priuatim & cum paucis, ne si aliter veniret, Britones communi impetu ei obuiarent.

Hengistus rediit in Britanniam. *b* tribus.

ANno gratiæ.ccccl xi. Hengistus, audito obitu Vortimeri, *b* quatuor millibus armatorum sibi sociatis, in Britanniam est reuersus. Sed cum tantę multitudinis aduentus Vortigerno principibusq; regni nunnciatus fuisset, indignati sunt valde, & constituerunt cū illis præliari. Quod cum Hengisto filia sua per internuncios clam indicasset, gentem patriæ, sub specie pacis, prodere cogitau. misitq; legatos ad regem, dicens, se non tantam multitudinem conduxisse, vt vel sibi vel regno aliquam ingereret violentiam, sed æstimabat Vortimerum adhuc viuere, quem super omnia cupiebat expugna-
30 re. Sed quia nunc ipsum esse defunctum non hæsitabat, sese & populum suum dispositioni suæ committebat, vt quos optaret, in regno retineret, & residui in Germaniam vela retorquerent. Cumq; talia regi nuntiarētur, necnon & dies & locus, vt hæc firmarentur, de cōmuni cōsensu præfigeretur, iussit rex ciues & Saxones, Kalēd Maij. in pago Ambri cōuenire, vt ibidē prædicta firmarētur. Præcepit autem Hengistus cōmilitonibus suis, vt vnusquisq; lōgum cultrum in-

fra caligas haberet, & cum Britones ſecurius colloquium contractarent,vnuſquiſque paratus, facto ſigno **Nymet you Sexes**, aſtantem ſibi Britonem,cultro educto,cito iugularet. Quod ita factum eſt.Hengiſtus verò illicò Vortigernum per pallium detinuit. Cæteros autem aſtantes principes nihil talia præmeditantes, circiter quadringentos ſexaginta viros,barones inclytos, & conſules iugularunt.Aderat tunc conſul Claudioceſtrię,vocabulo Eldol, qui, viſa proditione,arripuit palum,quem fortè inuenerat,& quemcumque illo attingebat,confeſtim confractum ad Tartara dirigebat.Alij caput, alij brachia, alij ſcapulas, quamplurimis etiam crura elidens, terrorem non minimum hoſtibus inferebat: nec prius de eo loco receſſit,donec ſeptuaginta viros conſumpto palo interfeciſſet. Sed tandē cum tātæ multitudini reſiſtere nequiuiſſet, diuertit ſe ab illis, atq; ciuitatē ſuā petiuit.Multi hinc & inde eciderunt. Sed victoriā Saxones habuerunt,quia Britones inermes reſiſtere nō potuerunt.

Vt Saxones eccleſias Britāniæ veſtauerunt,

ANno gratiæ.ccccl xij.Saxones, Vortigerno regi mortem comminātes,ligauerunt eum,petieruntque ciuitates ſuas, atq; munitiones ſuas pro uita. Quibus illicò, quidquid affectauerant, cōceſſit,vt viuus abſcedere ſineretur. Quod, cum iuramento confirmatum fuiſſet,ſoluerunt eum,atq; vrbem Londinenſem primò adeuntes ceperunt.Deinde Eboracum & Lindocolinum, necnon & VVintoniam,quaſq; prouincias deuaſtantes.Ingraſſanteſq; ſubito ciues inuaſerunt,quaſi lupi oues,quas poſtores deſeruerunt. Eccleſias & eccleſiaſtica omnia ad ſolum vſq; deſtruebant,ſacerdotes iuxta altaria trucidabant,ſacras ſcripturas igne concremabant, ſuper ſanctorum martyrum ſepulturas cumulos terræ congerebant: viri religioſi,qui ab hac clade euadere potuerunt,ſpeluncas & nemora loca,atque deſerta mōtium & collium prærupta, ſanctorum ſecum reliquias portantes,petierunt.Cum ergò tantam cladem inſpexiſſet Vortigernus,inſcius quid contra nefandam gentem ageret, ſeceſſit in partes Cambriæ,& ſeſe in oppidum Genorium incluſit.

Acephalorū Hereſis.

ANno gratiæ.ccccl xiij.pullulauit hæreſis Acephalorum, Chalcedonenſi concilio repugnantium.Ideò Acephali,id eſt, ſine capite nominantur,quia qui prius illam hæreſim introduxit non invenitur.Hi in Chriſto duarum ſubſtātiarum proprietatem negāt, ſed vnam naturam in eius perſona eſſe contendunt.

Gens Britonū propter militare preſidiū miſit.

ANno gratiæ.ccccl xiiij.gens Britonum,in minorem Britanniam, nuncios ad Aurelium Ambroſium & Vterpēdragon fratrem

eius,

eius,qui præ timore Vortigerni illuc missi fuerant,destinantes, postulauerunt obnixius & instanter vt velociter,ex tractu Armoricano,ad illos venientes,Saxonib⁹ & rege Vortigerno expulsis,Britānię diadema susciperent.At illi iam adultę etatis existentes, iter suū prouidè cum nauibus & armatis militibus parauerunt. Quod vbi Vortigerno regi nuntiatum fuisset, vocatis Magis suis, quæsiuit ab illis quid sibi in tali euentu foret agendum.Qui respondentes, dederunt ei consilium vt turrim fortissimam ædificaret,quæ ipsum & suos à mortis discrimine tueretur. Peragratis igitur quibusq; prouincijs vt locum congruum inueniret, venit tandem ad montem Erir,vbi locum congruum,vt sibi videbatur,inuenit. Congregatis itaq;,ex diuersis partibus,cæmentarijs,iussit construi turrim. At illis à fundamento incipientibus, quicquid vna die operabantur, nocte sequēti tellus absorbebat. Vortigernus verò à Magis causam quærens ruinæ,scisitabatur quidnam vellet sibi tale portentum. Consuluerunt igitur Magi vt iuuenē sine patre quæreret,vt sanguine ipsius cęmentū & lapides aspergerētur,vt opus inceptū robur firmitatis obtineret.Nec mora,legati mittuntur ad diuersas puincias,vt talē iuuenē inuenirēt. Venientes tandē ad vrbē,quæ postea Kaermerdin fuit nuncupata, cōspexerunt duos iuuenes litigātes,quorū alter socio improperabat,dicēs:Quid mecū cōtendis fatue? Nunquid tu sine patre nat⁹ meæ nobilitati parificari poteris,qui de regio genere ort⁹,ex vtraq; generis mei parte,clar⁹ resplendeo? At nuntij verbū huius audiētes, ceperunt iuuenē cum matre eius, & ad regē illicò p-duxerunt.Cumq; in præsentia regis essent cōstituti, cœpit diligēter à matre infantis quærere,quo patre puerum generauit. Ad quem illa. Viuit anima mea domine mi rex,quod cum essem in thalamo regis Demeciæ,patris mei,apparuit mihi quidā in specie pulcherrimi iuuenis,& sæpissimē amplectens, oscula mihi multiplicauit. Et cum mecum coisset,subitò euanescens recessit.Cumq; ad me sępius rediisset,grauidam me tandem reliquit, nec est alter qui iuuenē, istum generaret.Tunc rex supra modum admirans vocauit iuuenē quærens ab eo quo nomine vocaretur.Porrò,cum se Merlinū Ambrosium vocari diceret,quæsiuit Merlin⁹ à rege,vt quid ipse & mater eius ad illius præsentiam fuissent adducti. Cui rex: Magi mei dedere consilium vt iuuenem sine patre perquirerem,cuius sāguine opus meum irroratum firmaretur. Cui Merlinus. Iube Magos tuos coram me venire, & conuincam eos mendacium adinuenisse.

ipsum.

inueniſſe.Neſcientes enim quid ſub fundamento ſit,per mendacium vobis ſatisfacere cupiebāt.Sed voca operarios tuos & iube terram fodere, & inuenies ſtagnum ſub ea quod opus ſtare non permittit. Tunc Merlinus ad magos accedens ait, dicite mihi adhuc viliſſimi adulatores quid ſub ſtagno latet?at illi nihil reſpondentes tacuerunt.At Merlinus conuerſus ad regē dixit.Iube hauriri ſtagnum per riuulos,& in fundo inuenies duos lapides concauos & in illis duos dracones dormientes.Credulus autem rex ſuper verbis illius iuſſit hauriri ſtagnum,& admirantibus cunctis reperit verum quod a Merlino dicebatur.

Victorinus circulū paſchalem ſcripſit.

ANno gratiæ.cccclxv.Hilarius ſedit in cathedra Romana annis vi.menſibus tribus,& ceſſauit ſedes dieb⁹ decem. Ad cui⁹ petitionem Victorinus paſchalem circulum ſcripſit.Dxiij. annorum.

Incipit prophetia Merlini.

EOdem tempore, cum ſediſſet Vortigernus rex Britonum ſup ripam exhauſti ſtagni, egreſſi ſunt duo dracones, quorum vnus erat albus,alter verò rubeus.Cumq; alter alteri appropinquaſſet commiſerunt diram pugnam. Nam igneum fumum exhalantes pręualebat albus,& tandem rubeum vſque ad extremitatem lacus fugabat.At ille,cum ſe expulſum doluiſſet,impetum fecit in album ipſumq; retroire coegit.Ipſis ergo in hunc modum pugnantibus, præcepit rex Merlino Ambroſio dicere, quid prælium draconum portendebat.Mox ipſe in fletum prorumpēs, ſpiritum hauſit prophetiæ,aſſumptaque parabola ait,

VE rubeo Draconi, nam exterminatio eius feſtinat. Cauernas ipſius occupabit albus draco qui Saxones quos inuitaſti ſignificat.Rubeus verò draco gentem ſignificat Britanniæ, quæ ab albo opprimetur.Montes itaque eius vt valles ęquabuntur, & flumina vallium ſanguine manabunt.Cultus religionis delebitur, & ruina eccleſiarū patebit.Prævalebit tandē oppreſſa,& ſæuitiæ exterorū reſiſtet. Aper etenim Cornubiæ ſuccurſum præſtabit,& colla eorū ſub pedib⁹ ſuis cōculcabit.Inſulæ oceani poteſtati ipſi⁹ ſubdētur, & Gallicanos ſalt⁹ poſſidebit.Tremebit Romulea domus ſæuitiā ipſi⁹, & exit⁹ eius dubius erit. In ore populorū celebrabitur, & act⁹ eius cibus erit narrantib⁹.Sex poſteri eius ſequētur ſceptrū,ſed poſt ipſos exurget Germanicus vermis,ſublimabit illum æquoreus lup⁹, qué Africana [b]littora comitabuntur.Delebitur iterum religio, & tranſmutatio primarū ſedium fiet. Dignitas Londoniæ adornabit Doroberniam,& paſtor Eboracenſis Septimus in armorico regno frequentabitur.

[b] nemora.

frequentabitur.Meneuia pallio vrbis legionum induetur,& prædicator Hyberniæ propter infantem in vtero crescentem obmutescet. Pluet sanguineus imber,& dira fames mortales afficiet. His superuenientib⁹ dolebit rubeus,sed emenso labore vigebit. Tunc infortuniũ albi festinabit,& ædificia hortulorũ eius diruẽtur. Septẽ sceptrigeri perimentur,& vnus eorũ sanctificabitur. Ventres matrũ secabuntur,& infantes abortiui erunt. Erit ingens supplicium hominum,& indigenæ restituantur.Qui faciet hæc,æneum virum induet,& per multa tempora super æneum equum portas Londoniæ seruabit.Exinde in proprios mores reuertetur rubeus draco, & in seipsum sæuire laborabit.Superueniet itaque vltio tonantis,quia omnis ager colonos decipiet.Arripiet mortalitas populum, cunctasq; nationes euacuabit.Residui natale solum deserent,& exteras culturas seminabunt.Rex benedictus parabit nauigium, & in aula duodecimi inter bonos vel beatos annumerabitur. Erit miseranda regni desolatio,& areæ messium in fructuosos saltus redibunt.Exurget iterum albus draco,& filiam Germanię inuitabit.Replebuntur iterum hortuli nostri alieno semine,& in extremitate stagni lãguebit rubeus.Exinde coronabitur Germanicus vermis, & æneus princeps humiliabitur.Terminus illi positus est, quem transuolare nequibit. Centum namq; quinquaginta annis in inquietudine & subiectione manebit,ter centum verò insidebit.Tunc exurget in illum aquilo,& flores,quos Zephyrus procreauit,eripiet. Erit deauratio in templis,nec acumen gladiorum cessabit. Vix obtinebit cauernas suas Germanicus draco,quia vltio proditionis eius superueniet.Vigebit tandẽ paulisper,sed decimatio Neustriæ nocebit. Populus namq; in ligneis equis,ferreis tunicis superueniet, qui de nequitia eius vindictam sumet. Restaurabit pristinis incolis mansiones,& ruina alienigenarum patebit.Germen albi draconis ex hortulis nostris abradetur,& reliquiæ generationis eius decimabuntur. Iugum perpetuæ seruitutis ferent, matremque suam ligonib⁹ & aratris vulnerabunt.Succedẽt duo dracones,quorũ alter inuidiæ spiculo suffocabitur,alter verò sub vmbra noĩs redibit.Succedet leo iustitię,ad cui⁹ rugitum Gallicanæ turres,& insulani dracones tremebunt In dieb⁹ eius aurũ ex lilio & vrtica extorquebitur,& argẽtum ex vngulis mugientiũ manabit.Calamistrati varia vellera vestibunt & exterior habit⁹ interiora signabit.Pedes latranciũ truncabuntur, pacem habebunt feræ,humanitas supplicium delebit.Findetur for-

ma commertij,dimidium rotundum erit.Peribit miluorum rapacitas,& dentes luporum hebetabuntur,Catuli leonis in equoreos pisces transformabuntur, & aquila eius super montem Aranium nidificabit.Venedotia rubebit materno sanguine,& domus Corinei sex fratres interficiet. Nocturnis lachrimis madebit insula, vnde omnes ad omnia prouocabuntur.Ve tibi neustria, nam in te cerebrum leonis effundetur, dilaceratisque membris a natiuo solo eliminabitur.Nitentur posteri transuolare superna, sed fauor nouorum sublimabitur.Nocebit possidenti ex impijs pietas, donec sese genitore induerit.Apri igitur dentibus accinctus, cacumina montium & vmbram galeati transcendet.Indignabitur Albania, & cõuocatis collaterabilibus,sanguinem effundere vacabit.Dabitur maxillis eius frenum,quod in Armorico sinu fabricabitur.Deaurabit illud aquila rupti fœderis, & tertia nidificatione gaudebit.Euigilabunt rugientes catuli,& postpositis nemoribus infra mœnia ciuitatum venabuntur.Stragem non minimam de obstantibus facient & linguas taurorum abscident. Colla rugientium onerabunt cathenis,& auita tẽpora renouabunt. Exinde de primo in quartum, de quarto in tertium,de tertio in secundum rotabitur pollex in oleo. Sextus Hyberniæ mœnia subuertet, & nemora in planiciem mutabit. Diuersas portiones in vnum reducet, & capite leonis coronabitur.Principium eius vago affectu succumbet, sed finis eius ad superos conuolabit.Renouabit namq; beatorum sedes per patrias,& pastores in congruis locis locabit. Duas vrbes duobus pallijs induet,& virginea munera virginibus donabit. Promerebitur inde fauorem tonantis,& inter beatos collocabitur. Egredietur ex eo linx penetrans omnia,quæ ruinæ propriæ gẽtis imminebit. Per illam enim amittet vtramque insulam Neustria, & pristina dignitate spoliabitur.Deinde reuertentur ciues in insulam. Nam dissidium alienigenarum orietur. Niueus quoq; senex in niueo equo fluuium Peironis diuertet,& cum candida virga molendinum superipsum metabitur.Cadvvaladrus Conanum vocabit,& Albaniam in societatem accipiet.Tunc erit strages alienigenarum,tunc flumina sanguine manabunt,tunc erumpent Armorici montes,& diademate Bruti coronabuntur.Replebitur Cambria lætitia,& robora Cornubiæ viresceẽt,nomine Bruti vocabitur insula, & nuncupatio extraneorũ peribit.Ex Conano procedet aper bellicosus,qui infra Gallicana nemora acumen dentium suorum exercebit. Truncabit nãq; queq; maiora robora,minorib⁹ tutelã præstabit. Tremebunt

bunt illum Arabes, & Africani. Nam impetum curſus ſui in vlteriorem Hiſpaniam protẽdet. Succedet hircus Veneriſ caſtri aurea habens cornua & argenteam barbam, qui ex naribus ſuis tantã efflabit nebulam, quod tota ſuperficies inſulæ obumbrabitur. Pax erit in tempore ſuo, & vbertate glebæ multiplicabuntur ſegetes. Mulieres inceſſu ſerpentes fient, & omnis greſſus earum ſuperbia replebitur. Renouabũtur caſtra Veneris, nec ceſſabũt ſagittæ Cupidinis vulnerare. Fons vertetur in ſanguinem, & duo reges duellum propter Leenã de vado baculi committent. Omnis humus luxuriabit, & humanitas fornicari non deſinet. Omnia hæc tria ſæcula videbunt, donec ſepulti reges in vrbe Londinenſi propalabũtur. Redibit iterum fames, redibit mortalitas, & deſolationem vrbium dolebunt ciues. Superueniet aper commertij, qui diſperſos greges ad amiſſa paſcua reuocabit. Pectus eius cibus erit egentibus, & lingua eius ſedabit ſitientes. Ex ore eius procedent flumina, quæ arentes hominum fauces rigabunt. Exinde ſuper turrim Londinenſem procreabitur arbor, quæ tribus ſolummodo ramis contẽta, ſuperficiem totius inſulæ latitudine foliorum obumbrabit. Hinc aduerſarius boreas ſuperueniet, atque iniquo flatu ſuo tertium illius ramum eripiet. Duo verò reſidui locum exſtirpati occupabunt, donec alter alterum foliorum multitudine adnihilabit. Deinde verò locum duorũ obtinebit ipſe, & volucres exterarum regionum ſuſtentabit. Patrijs volatilibus nociuus habebitur, nam timore vmbræ eius liberos volatus amittent. Succedet aſinus nequitiæ, in fabricatores auri velox, ſed in luporum rapacitatem piger. In diebus illis ardebunt quercus per nemora, & in ramis ilicum naſcẽtur glãdes. Sabrinum mare per ſeptem hoſtia diſcurret, & fluuius Oſcæ per ſeptem menſes feruebit. Piſces eius calore morientur, & ex eis procreabuntur ſerpentes. Frigebunt Badonis balnea, & ſalubres aquæ eorum mortem generabunt. Londonia necem viginti millium virorum lugebit, & Thamenſis in ſanguinem mutabitur. Cucullati ad nuptias prouocabuntur, & clamor eorum in montibus Alpium audietur. Tres fontes in vrbe VVintoniæ erumpent, quorum riuuli inſulam in tres portiones ſecabunt, qui bibet ex vno diuturniori vita fruetur, nec ſuperueniente languore grauabitur. Qui bibet de altero, indeficiente peribit fame, & in facie ipſius pallor & horror ſedebit. Qui bibet de tertio ſubita morte morietur, nec corpus illius poterit ſubire ſepulchrum. Tantam ingluuiem

cineres,cinis in aquam,si superiecta fuerit,vertentur.Ad hæc, ex vrbe Canuti nemoris eliminabitur puella, vt medelæ curam adhibeat.Quæ,vt omnes arces inierit,solo anhelitu suo fontes nociuos siccabit.Exinde,vt sese salubri liquore refecerit, gestabit in manu sua dextra nemus Calidonis,in sinistra verò murorum Londinensium propugnacula.Quocunq; incedit passus sulphureos facit, qui duplici flamma fumabunt.Fumus exortus excitabit Ruthenos,& cibū sub marinis conficiet,lachrymis miserandis manabit ipsa,& clamore horrido replebit insulam. Interficiet eam ceruus decem ramorū, quorum quatuor aurea deademata congestabunt, sex verò residui in cornua bubalorum vertentur, quæ nefando sonitu tres insulas Britanniæ commouebunt.Excitabitur Daneum nemus, & inhumanam vocem erumpens,clamabit: Accede Cambria, & iunge lateri tuo Cornubiam,& dic VVintoniæ,absorbebit te tell⁹. Trāsfer sedem pastoris vbi naues applicant,& cætera membra caput sequātur.Festinat namq; dies,qua ciues ob scelera periurij peribunt. Cādor lanarum nocuit, atq; tinctureę ipsarum diuersitas. Væ periurę genti,quia vrbs inclyta propter eam ruet. Gaudebunt naues augmentatione tanta,& vnum ex duobus fiet. Reædificabit eam hericius oneratus pomis, ad quorum odorem diuersorum nemorum conuolabunt aues.Adijciet palatium ingens,& sexcentis turribus illud vallabit.In vnaquaq; statuetur decurio,qui leges subditis dabit Inuidebit ergo Lodonia,& muros suos tripliciter augebit. Circuibit eam vndique Thamensis fluuius,& rumor operis trāscendet Alpes. Occultabit infra illam hericius poma sua, & subterraneas vias machinabitur.In tempore illo loquentur lapides: & mare, quo ad Galliam nauigatur,infra breue spacium contrahetur.In vtraque ripa audietur homo ab homine,& solidum insulædilatabitur. Reuelabuntur secreta submarinorum, & Gallia præ timore tremiscet. Post hæc,ex Calaterio nemore procedet ardea,quæ insulam per biennium circumuolabit.Nocturno clamore conuocabit volatilia, & omne genus volucrum associabit sibi,in culturas mortalium irruēt & omnia grana messium deuorabunt. Sequetur fames populum, atque dira mortalitas famē.At cum calamitas tanta cessauerit, adibit detestabilis ales vallem Galabes, atque eam in excelsum montem leuabit. In cacumine quoque ipsius plantabit quercum,atque intra ramos nidificabit,tria oua procreabuntur in nido, ex quibus vulpes,lupus,& vrsus,egredient.Deuorabit vulpes matrem, & asi-

ninum

ninum caput geſtabit. Mõſtro igitur aſſumpto terrebit fratres ſuos, ipſoſque in Neuſtriam fugabit. At ipſi excitabunt aprum detõſum in illa, & nauigio reuecti cum vulpe congrediẽtur. Quæ, cum certamen inierit, finget ſe defunctam, & aprum in pietatem mouebit. Mox adibit ipſe cadauer, & dum ſupſtabit anhelabit in oculos eius & faciẽ. At ipſa nõ oblita preteriti doli mordebit ſiniſtrũ pedẽ eius, totumq; à corpore auellet. Saltu quoq; facto eripiet ei dexterã aurẽ & caudã, & infra cauernas mõtium delitebit. Aper ergo illuſus requiret lupum & vrſum, vt ei amiſſa mẽbra reſtituãt. Qui vt cauſam inierint, promittẽt ei duos pedes & aures & caudã, & ex eis porcina membra component. Adquieſcet ipſe, promiſſamque reſtaurationem ſpectabit. Interim deſcendet vulpes de montibus & ſe in lupum mutabit, & quaſi colloquium habitura cum apro adibit illum callidè, ipſumque totum deuorabit. Exinde tranſuertet ſe in aprum, &, quaſi ſine membris, expectabit Germanos, ſed & ipſos poſtquã aduenerint ſubito dente interficiet, atq; capite leonis coronabitur. In diebus eius naſcetur ſerpens, qui neci mortalium immĩnebit, longitudine ſua circuibit Londoniam, & quoſque prętereuntes deuorabit. Bos montanus caput lupi aſſumet, denteſque ſuos in fabrica Sabrinæ dealbabit. Aſſociabit ſibi greges Albaniæ & Cãbriæ, qui Thameſim potando ſiccabunt. Vocabit aſinus hircum prolixæ barbæ, & formam ipſius mutabit. Indignabitur ergo montanus, vocatoq; lupo cornutus taurus in ipſos fiet. Vt autẽ ſæuitiæ indulſerit, deuorabit carnes eorũ & oſſa. Sed in cacumine Vriani cremabitur. Fauillæ rogi mutabuntur in cygnos, qui in ſicco ſicut in flumine natabunt. Deuorabũt piſces in piſcib⁹, & hoĩes in hominib⁹ cõglutiẽt. Superueniẽte verò ſenectute efficientur ſubmarini luces, atq; ſubmarinas inſidias machinabuntur. Submergent naualia, & argentum non minimum congregabunt. Fluctuabit iterum Thameſis, conuocatisque fluminibus vltra metas aluei procedet, vrbes vicinas occultabit, oppoſitoſque monteſ ſubuertet, adhibebit ſibi fontẽ Galabes dolo & nequitia repletum. Orientur ex eo ſeditiones, prouocantes Venedotos ad prælia. Conueniẽt nemorum robora, & cum ſaxis Gewiſeorum congredientur. Aduolabit coruus cum miluis, & corpora peremptorũ deuorabit. Super muros Claudioceſtriæ nidificabit bubo, & in nido ſuo procreabitur aſinus. Educabit illum ſerpens Maluerniæ, & in plures dolos commouebit. Sumpto diademate tranſcendet excelſa, & horrido racanatu populum patriæ

lum patriæ terrebit. In diebus eius titubabunt montes Pachacij, & prouinciæ nemoribus suis spoliabuntur. Superueniet namque vermis ignei anhelitus, qui emisso vapore cõburet arbores. Egredientur ex eo septem leones capitibus hircorum turpati: fœtore narium mulieres corrumpent, & proprias communes facient. Nescietpater filium proprium, quia more pecudum lasciuient. Superueniet itaq; gigas nequitiæ, qui oculorũ acumine terrebit vniuersos. Exurget in illum draco VVigorniæ, & eum exterminare conabitur, facto autẽ congressu superabitur draco, et nequitia victoris opprimetur. Ascẽdet namque draconem, & exuta veste insidebit nudus. Feret illum ad sublimia draco, erectaq; cauda verberabit nudatum. Resumpto iterum vigore gigas, fauces illius cum gladio confringet. Implicabitur tandem sub cauda sua draco & venenatus interibit. Succedet post illum Totonesius aper, & dira tyrannide opprimet populum. Eliminabit Claudiocestria leonem, qui diuersis prælijs inquietabit serpẽtem. Conculcabit eum sub pedibus eius, apertisq; faucibus terrebit. Cum regno tandem litigabit leo, & terga nobilium transcendet. Superueniet taurus litigio, & leonem dextro pede percutiet. Expellet eum per regni diuersoria, sed cornua sua in muris Exonię cõfringet. Vindicabit leonem vulpes Kaerdubali, & totum suis dentibus consumet. Circumcinget eam Lindecolinus coluber, præsentiamq; suam draconibus multis horribili sibilo testabitur. Congredientur dracones, alter alterum dilaniabit. Opprimet alatus carentẽ alis & vngues venenatas in genas configet. Ad certamen conueniẽt alij, et alius alium interficiet. Succedet quintus interfectis, residuosq; diuersis machinationibus confringet. Transcendet dorsum vnius cum gladio, & cuput à corpore separabit. Exuta veste ascendet aliũ, et dexterã caudę læuamq; inijciet. Suparabit eum nudus, cum nihil indutus profecerit. Cæteros à dorso tormentabit, & in rotunditatẽ regni compellet. Superueniet leo rugiens immani ferocitate timendus. Ter quinq; portiones in vnum reducet, & solus possidebit populum. Splendebit gigas calore niueo, & candidum populum germinabit. Delitiæ principes eneruabunt, & subditi in beluas mutabũtur. Orietur in illis leo humano cruare turgidus, supponetur ei in segete falcifer, qui dum laborabit mente, opprimetur ab illo. Sedabit illos Eboracensis auriga, expulsóque domino in currum quem ducit ascendet. Abstracto gladio minabitur Orienti, & rotarum suarum vestigia replebit sanguine. Fiet deinde pisćis in æquore,

qui sibilo

qui sibilo serpentis reuocatus coibit cum illo. Nascentur inde tres tauri fulgurantes, qui consumptis pascuis conuertentur in arbores. Gestabit primus flagellū vipereum, & à post genito dorsum sunum conuertet. Nitetur ipse ei flagellum eripere, sed ab vltimo corripietur. Auertent mutuò à sese facies, donec venenatum cyphum proiecerint. Succedet ei colonus Albaniæ, cui à dorso imminebit serpens. Vacabit ille tellurem subuertere, vt patriæ segetibus candeant. Laborabit serpens venenum diffundere, ne herbæ in messes proueniant. Læthali clade deficiet populus, & mœnia vrbium desolabuntur. Dabitur in remedium vrbs claudij, quæ alumnam flagellantis interponet. Stateram namque medicinæ gestabit, & in breui renouabitur insula. Deinde duo consequētur scep:rum, quibus cornutus draco ministrabit. Aduenier alter in ferro, & volantem equitabit serpentem. Nudato corpore insidebit dorso, & dexteram caudæ inijciet. Clamore ipsius excitabuntur maria, & timorem secundo inijcient. Secundus itaque sociabitur leoni, sed exorta lite congressum facient. Mutuis cladibus succumbent mutuò, sed feritas belluæ præualebit. Superueniet quidam in tympano & cythara, & demulcebit leonis feritatem. Pacificabuntur igitur nationes regni, & leonem ad stateram prouocabunt. Locata sede appensas studebit, sed palmas in Albaniam extendet. Tristabuntur ergo aquilonis prouinciæ, & ostia templorum reserabunt. Signifer lupus conducet turmas, & Cornubiam cauda sua circumcinget. Resistet ei miles in curru, qui populum illum in aprum mutabit. Vastabit igitur aper prouincias, sed in profundo Sabrinæ occultabit caput. Amplexabitur homo leonem in humo, & fulgor auri oculos intuentium excæcabit. Candebit argentum in circuitu, & diuersa torcularia vexabit. Impositio vino, inebriabuntur mortales, postpositoque cœlo in terram respicient. Ab eis vultus auertent sydera, & solitum cursum confundent. Arebunt segetes his indignantibus, & humor conuexi negabitur. Radices & rami vices mutabunt, nouitasque rei erit in miraculum. Splendor solis electro Mercurij languebit, & erit horror inspicientibus. Mutabit clypiū Scilbon Archadiæ, vocabit Venerem galea Martis. Galea Martis vmbram conficiet, trasibit terminos furor Mercurij. Nudabit ensem Orion ferreus, vexabit nubes Phœbus æquoreus, exibit Iupiter licitas semitas, & Venus deseret statutas lineas. Saturni syderis libido corruet, & falce recurua mortales perimet. Bis senus numerus domorum syderum de-

flebit hospites ita transcurrere. Commutabunt Gemini complexus solitos, & vrnam in fontes prouocabunt. Pensa libræ ex obliquo pẽdebunt, donec Aries recurua cornua supponat. Cauda scorpionis procurabit fulgura, & Cancer cum sole litigabit. Ascendet Virgo dorsum Sagittarij, & flores virgineos obfuscabit. Currus lunæ turbabit zodiacum, & in fletum prorumpent Pleiades. Officia iam nulla redibunt, sed clausa ianua in crepidinib⁹ Adriãne delitebit In ictu radij exurgent æquora, & puluis veterum renouabitur. Confligent venti diro sufflamine, & sonitum inter sydera conficient.

De reditu Aurelij in Britanniam

CVmque in hunc modum diu prophetasset Merlinus, quasi in extasim & summam admirationem commouit vniuersos, diuersis diuersa de eo sentientibus. Dicebant namque nonnulli illũ Pythonicum spiritum exhausisse, & more demonum obscurè & amphibologicè ænigmatizasse exemplo Balaam, alijs aliter affirmantibus. Vortigernus igitur exitum suum scire desiderans, rogauit iuuenem sibi dicere quod sciebat. Ad quem Merlinus: Ignem filiorum Constantini diffuge si vales. Nam gentem subiugabunt Saxonum, & teipsum infra oppidum Genorium inclusum comburent. Rubebunt sanguine Saxonum facies, & interfecto Hengisto Aurelius Ambrosius coronabitur. Nec mora, cum craftina dies illuxisset applicuit Aurelius Ambrosius cum fratre suo Vterpendragon, cum innumera manu armatorum. Conuenerunt itaque Britones vndique dispersi, & conuocato regni clero Aurelium in regem erexerunt. Sublimatus autem, ecclesias ad solum vsque destructas, vt potuit, reparare vacauit. Erat largus in muneribus dandis, sedulus in diuinis obsequijs, modestus, mendaces cum suis adultationibus postponens, pede fortis, equo fortior, & ad regendum militares exercitus peritus. Talibus insignitus virtutibus, celebris & famosus longinquis etiam regionibus habebatur.

Vortigern⁹ incẽdio periit.

ANno gratiæ. cccclxvi. cum Britanni regem Aurelium cohortarẽturvt in Saxones impetum faceret, dissuasit rex. Nam prius voluit persequi Vortigernum, deinde exercitum in Cambriã dirigẽs, oppidum Genorium petiuit. Vt igitur ad illud peruenit, proditionis patri & fratri illatæ reminiscens, astãtibus ait: Respicite duces nobilissimi, huius turris mœnia Votigernum protegere si possunt, qui fertilem patriam deuastauit, sacras ecclesias destruxit, & Christianitatem ferè à mari vsque ad mare delcuit, & quod magis dolendum censeo patrem meum & fratrem prodidit.

Nunc

Nunc ciues nobilissimi viriliter agite, & vindicate vos prius in illum, per quem hæc omnia acceſſerunt, & deinde arma vertamus in hoſtes. Nec mora diuerſis machinationibus adhibitis, mœnia diruere nituntur. Poſtremò cum cætera defeciſſent, adhibuerunt ignem, qui cum alimentum ſuſcepiſſet non ceſſauit donec turrim & Vortigernum combuſſit.

A Nno gratiæ. ccccl xvij. Theodorus epiſcopus ciuitatis, quæ à Cyro Perſarum rege condita, Cyriæ nomen accepit, vir in diuinis ſcripturis ad perfectum eruditus in eccleſia clariſſima columna refulſit. Sanctus Theodorus multis clar⁹ virtutibus, emicuit.

A Nno gratiæ. ccccl xviij. Clodoueus rex Francorum, miliario. x. ab vrbe Pictauis, Alaricum regem Gothorum interfecit. Cuius filius Almaricus euadens, in Hiſpaniam fugit. Alaric⁹ rex Gothorum interficitur.

A Nno gratiæ. ccccl xix. Clodoueus rex Tholoſam, Santonas omnemq; terram Aquitanicam ſubiugauit, et Gothos Arrianos inde expellens, Francos ibi catholicos habitare fecit. Clodoueus Aquitaniã ſubiugauit.

A Nno gratiæ. ccccl xx. Siluianus presbyter apud Maſſiliam, ſcripſit ad Claudianum presbyterum Viennenſem, librum vnum expoſitiõnis extremæ partis in eccleſiaſten. Siluianus claret.

A Nno gratiæ. ccccl xxi. Simplicius ſedit in cathedra Romana annis. xv. menſe vno, diebus. vi. Simpicius papa.

A Nno gratiæ. ccccl xxij. Hilarius Arelatenſis eccleſiæ præſul, vir elemoſinarius, & paupertatis amator, in ſcripturis diuinis doctor emicuit. Hilarius habetur inſignis.

A Nno gratiæ. ccccl xxiij. Aurelius Ambroſius, Hengiſtum & Oſricum filium ſuum cognomento Æſc in Cancia ad bellum prouocans, duodecim cuneos Britonum ordinauit in loco qui poſtea VVipedeflete dicebatur, vbi diu & acriter ex vtraq; parte pugnantes, ſanguinem non minimum perfuderunt, ſed victoria dubia & adeò lachrimabilis fuit, quòd multo poſtea tempore, nec Saxones fines Britonum nec Britanni Canciam intrare præſumerent. Saxones verò quendam principem magnum VViped appellatum, ibídem inter cæteros amittentes, locum belli ad memoriã ipſius VVipedeflete vocauerunt. Aurelius Ambroſius cum Hengiſto pugnauit,

A Nno gratiæ. ccccl xxiiij. Claudianus preſbiter Viennenſis, vir in rebus eccleſiaſticis ad diſputandum ſubtilis floruit. Claudianus claret.

A Nno gratiæ. ccccl xxv. Proſper Aquitanicæ regionis, aduerſum Eutychen dictauit epiſtolas de vera incarnatione Chriſti, & libero Proſper cõtra Eutychẽ epiſtolam ſcripſit,

bero arbitrio malè sentientem.

Miraculum laudabile.

ANno gratiæ. cccclxxvi. Hilarius vrbis Romæ episcopus, prohibuit ne clerici laicali habitu vterentur, presbyteris etiam concubinas suas interdixit. Eodem tempore, dum Clodoueus rex Francorum contra Alemannos cõfligeret, & eius grauiter exercitus læderetur, eleuatis in cœlum oculis, dixit: Domine Iesu Christe, quẽ vxor mea Chrothildis colit, tuam opem deuotus efflagito. Quod si mihi in hoc certamine victoriam dederis, de cætero credam in tuo nomine baptizatus. Quod cum dixisset Alemanni in fugam coacti sunt, & rex cum triumpho ad patriam remeauit. Tunc, accersito sancto Remigio, baptizatus est cum omni gente sua. Ad cuius consecrationem cum moram faceret minister sanctum chrisma ad manum episcopi baiulare, cumque comprimente turba nec adhuc veniret, molestè tulit illud episcopus, orauitque ne mora dispendium generaret. Et ecce chrismatica inunctio, in vasculo mirabili, de cœlis allata est ei angelico ministerio, quod vsque in præsentem diem in ecclesia Remensi reseruatur. Quo etiam miraculo abundãti, reges Francorum inungendi consecrantur.

Zeno imperator.

ANno gratiæ. cccclxxvij. Zeno Romanum suscipiens imperium, annis. xvij. regnauit. Eodem anno Ella dux & tres filij eius, Cymen, Plentingus, & Cissa, in Britanniã venientes, in loco qui postea à Cymene Cymenshoara, id est, portus Cymenis dicebatur, applicuerunt. Egredientibus autem illis innumera Britonum turba cõuolarunt, & bellum ilicò inierunt. Sed Britones campum deserentes, ad proximum nemus, quod Andredesvvold dicebatur fugati sunt. Saxones verò littora maris in Suthsexia occupantes, magismagisque sibi regionis illius spacia subiugarunt.

Materna pietas.

ANno gratiæ cccclxxviij. Zenone imperatore Leonem filium suũ quærente interficere, mater eius pro eo alium ei similem obtulit, qui postea in clericatu vsq; ad Iustiniani tempora perdurauit.

Corpꝰ sancti Barnabæ repertũ est.

ANno gratiæ. cccclxxix. corpus sancti Barnabæ apostoli, & euangelium Matthæi eius stylo conscriptum, ipso reuelante, repertum est.

Odoacer rex

ANno gratiæ. cccclxxx. Odoacer rex Gothorũ Romam obtinuit, quam ex eo tempore reges eorum diutius tenuerunt.

Theodoricꝰ rex.

ANno gratiæ. cccclxxxi. Theodoricus rex Gothorum vtramque Macedeniam Thessaliamque depopulatus est, & Italiam infestus occupauit.

Anno

ANno gratiæ.cccclxxxiij.Honoricus Arrianus,rex VVandalorum exulatis in Africa. † ccc. & tribus episcopis catholicis, ecclesias eorum clausit, plebemque varijs affecit supplicijs, & innumeram multitudinem pro fide veritatis peremit. Manus linguasq; orthodoxorum præcidens multorum martyrum millia effecit. † cccxxxiiii

ANno gratiæ.cccclxxxiij. Clodoueus, rex Francorum,Regnacarium ꝓpinquum suum,& fratrē eius Farronē cepit et interfecit. Clodoueus in cōiāguineos sæuit.

ANno gratiæ.cccclxxxiiij.Timotheus,extincto ab Alexandrinis Protherio,aut voluit aut passus est,ab vno episcopo,in loco occisi episcopi sese ordinari. Cupiditas Timothei.

ANno gratiæ.cccclxxxv. Britones,duce Aurelio Ambrosio, conuenerunt ad pugnam apud Mercredesburne contra Ellā et filios suos,& cum diu & acriter pugnam commisissent,Ella cum filijs suis,non sine dispendio Britonum,campum deseruit.Misit igitur Ella in patriam suam,maiorem quærens copiam armatorum. Bellum cōtra Ellam.

ANno gratiæ.cccclxxxvi. Fœlix sedit in cathedra Romana annis octo,mensibus.xi.diebus.xvij.& cessauit sedes diebus.v. Fœlix papa

ANno gratiæ.cccclxxxvij. Aurelius Ambrosius,maxima Britonū multitudine collecta,Saxones ad pugnam prouocare disposuit. Exercitum itaque suum versus aquilonem dirigens,Hengistum cū suis Saxonibus trans Humbrum inuenit. Hengistus verò cum aduentū ipsius cōperisset audacter ei obuiā ibat, & in cāpo qui Maisbely vocabatur,quò Aurelius erat trāsiturus subitum atq; furtiuum impetum facere affectans,Britones non præmeditatos disposuit occupare.Quod tamē Aureliū non latuit, nec idcirco campum distulit adire,vbi dispositis militaribus vtrobiq; legionibus, congrediūtur acies, cruoremq; non minimum hinc & inde diffundentes,stragem maximam peregerunt.Hinc Britones,hinc Saxones, varijs casibus vulnerati gladio consumuntur. Demum cum Hengistus socios suos succumbere vidit Britannosq; valere, confestim diffugit, atq; oppidum Kaerconan,quod nūc Cuningeburg appellatur, petiuit.Sciens verò quod omne tutamen suum in gladio & hasta consisteret, oppidū intrare noluit,quia illud Aurelio resistere non æstimauit.Insequitur eum Aurelius & quoscumq; in itinere reperiebat amputatis capitibus ad Tartara destinauit. Potitus itaque victoria Aurelius, deum cœli ex intimo cordis affectu glorificauit,qui sibi de hostibus concessit triumphare. Aurelius Saxones ad pugnā prouocans,gloriosam victoriam adeptus est.

ANno gratiæ. cccclxxxviij. Aurelius Ambrosius, cum per Britan- Aurelius fana destruēs, ecclesias destructas iubet restaurari.

Britanniam hostes quærendo trãsitum faceret, inuenit eccleſias ad ſolum vſque deſtructas, vnde vehementer condoluit. Accerſitis itaque artificibus cęmentarijs & lignarijs, ædificia diuina reparare curauit. Diſpoſitis ergo in eis preſbyteris, & clericis, diuinum obſequium ad ſtatum debitum reuocauit. At vbi prophana deorum templa & idola inuenit, à memoria hominum de ſub cœlo fundit⁹ deleuit vniuerſa. Iuſtitiam & pacem eccleſijs & viris eccleſiaſticis obſeruare ſtuduit & præcepit, multa conferens eis, ex regia munificẽtia, cum redditibus amplis beneficia, & orare pro regno & eccleſiæ ſtatu omnibus imperauit.

Aurelius Hengiſtum bello victũ cepit, & decapitari præcipit.

ANno gratiæ. cccclxxxix. Aurelius Ambroſius, epiſtolas ad vniuerſos Britanniæ fines dirigens, præcepit vt omnes qui potuerunt arma mouere ad eum quantotius conuenirent, & paganos exterminare à Britanniæ finibus non ceſſarent. Congregatis igitur omnib⁹, promouit exercitum Aurelius verſus Aquilonem, & Hẽgiſtum cum Saxonibus ſuper flumen, quod Don appellatur, acieb⁹ ad bellum inſtructis, inuenit. Quid multa? Concurrentibus hinc inde cateruis, acerrimam pugnam commiſere, cruorem non minimũ diffundẽtes. Dumq; in hunc modum diutiſſimè decertaſſent, Dux Claudioceſtriæ Eldol, cui ardens inerat deſiderium cum Hengiſto grediendi, cum phalange cui præerat, cuneos penetrans, cepit Hengiſtum per naſale caſſidis, ſummiſque vtens viribus ipſum infra conciues ſuos pertraxit. Deſideriũ meum (inquit) hodie adimpleuit deus. Victoria enim nobis in manu dei eſt. Diffugerunt itaque Saxones quò impetus quemque ducebat, quos Aurelius inſequens, viriliter trucidauit. Octa verò, filius Hengiſti, cum maiori multitudine Eboracum adiuit, Eoſa autem & alij multi vrbem Alclud petierunt. Vt igitur triumphauit Aurelius cepit vrbem Conani, & ibidem tribus diebus moratus eſt. Poſt hæc, conuocatis ducibus, præcepit decernere quid de Hengiſto fieri debuiſſet. Surgens itaq; Eldadus, epiſcop⁹ Claudioceſtrenſis, & frater Eldol Ducis, iuſſit omnes tacere, & ait frendens præ ira. Etſi omnes iſtum liberare vellẽt, ego eum in fruſtra concidã. Quid hæſitatis effœminati? Nonne Samuel propheta cum regem Amalech, in bello captum, mẽbratim concidiſſet, ait? Sicut feciſti matres ſine liberis, ſic faciam matrem tuam eſſe ſine liberis hodie inter mulieres. Similiter facite de iſto altero Agag, qui multas matres ſuis orbauit filijs. His dictis Eldol educto gladio duxit eum extra vrbem, & amputato capite ad Tar-

tara

tara destinauit.Successit ei Osric filius eius,cognomẽto Aesc, super gentem Saxonum in Cancia,à quo reges Canciæ vsq; hodie Aesckynges vocantur.Dederat namque Vortigernus prouinciam illam Hengisto pro filia sua,vt superius est relatum: & sic eam annis viginti quatuor,quasi iure hæreditario,possidebat.

ANno gratiæ.cccxc.Aurelius Ambrosius exercitum suum duxit Eboracum, vt Octam filium Hengisti expugnaret. Cumq; ciuitatem obsedisse, timuit Octa vrbem contra multitudinem retinere.Communicato itaque salubri consilio,egressus est cum nobilibus qui secum erant,& se suosq; in hæc verba præsentauit. Victi sunt dij mei deumque tuum regnare non hæsito qui totnobiles ad te venire compellit.Accipe ergo nos, & nisi misericordiam adhibueris,habe nos ligatos & ad quodcunq; supplicium paratos.Motus igitur pietate Aurelius misericordiam habuit de eis. Exemplo etiam Octæ venit Eosa cæteriq;, qui diffugerant, misericordiã impetrantes.Dedit ergo eis regionem propè Scotiam, & fœdus cum eis cõfirmauit.Deinde porrexit ad monasteriũ Ambri, ppè †Kaerbaradot,quæ nũc Saresburia dicitur vbi principes defuncti iacebãt, quos Hengistus prodiderat,& pietate motus in lachrymas resolutus est.Deliberans ergo apud se vt locum,quo tot nobiles iacebant, memorabilem faceret,misit Merlinum vatem diligenter quærere, vt consilio ipsius,quod desiderabat,adimplere potuisset. Vt autem Merlinus ad regis præsentiam esset perduct° exposuit ei de morte nobilium memoratorum quomodo prodiderant eos Saxones, & quod voluit locum honore debito venerari.Tunc Merlin°, aliquãtulum in extasi mentis positus,tandem respondit,dicens:Si volueris domine mi rex opere perpetuo sepulturam eorum decorare,mitte pro chorea gigantum,quæ est in Killardo,monte Hyberniæ,vbi talis est lapidum structura, qualem nemo hui° ætatis oculis prospexit. Grandes enim sunt & mirabiliter collocati,qui,si sic hoc loco disponantur,stabunt in æternum, memorabile funus prædictum repræsentantes.Ad hæc Aurelius in risu solutus Merlino respondit. Nũquid lapides Hyberniæ meliores sunt istius lapidibus regionis, vt ex tam longinquo in Britanniam veherentur? Ad quem Merlinus: Ne vanum rex moueas risum.Nam mystici sunt lapides, & ad diuersa medicamenta salubres. Gigantes eos olim asportauerunt ex vltimis finibus Africæ,vt illic balnea infra ipsos conficerẽt cum variis infirmitatibus grauarentur.Lauabant namq; lapides variis herbarum

Vt Occa misericordiam impetrauit.

†Kaercarec.

barum confectionibus & fundebant in balnea, quibus curabantur ægrotantes. Nec est lapis qui careat medicina. Cumque hæc audissent Britones, pro lapidibus mittere decreuerunt. Eligitur igitur Vterpendragon frater regis, cum quindecim milibus armatorũ, qui si ab aliquo impedirentur, prælio ereptos lapides asportarent. Eligigitur etiam Merlinus, vt ipsius ingenio & consilio omnia consummarentur. Paratis igitur nauibus mare ingrediuntur, & velis prosperis in Hyberniam peruenerunt. Cumq; Gillomannius rex Hyberniæ aduentus eorum & causam cognouisset, astantibus s dixit. Armate vos viri, armate, quia dum mihi inerit non auferent à nobis etiam minimum choreæ lapillum. Nec mora congrediũtur partes, sed victoria cessit Britonibus. Deinde Killardum montem adeuntes, structuram lapidum in vanũ deponere nitebantur. Deficientibus autem cunctis subrisit Merlinus, suasque machinationes conficiens, leuius quàm credi potest lapides deposuit, nauibúsque imponens, cum gaudio in Britannam perduxit. Quod cum Aurelio indicaretur, venit cum episcopis & abbatibus & alijs magnatibus in montem Ambri, vbi die pentecostes coronam portauit, & duabus ecclesijs metropolitanis pastores instituit, concedens sedem Eboraci sancto Sampsoni viro illustri, Dubritio quoque vrbem Legionum. Cumque talia ibidem peregisset, præcepit Merlino lapides circa sepulturam nobilium erigere, qui præceptis eius obediens, eodem modo quo in Killardo monte positi fuerant, mirabiliter collocauit. Eodem anno, Idatius Libitanę Hispaniarũ vrbis episcopus, chronica sua à primo Theodosij consulatu inchoata hucusque perduxit. Gennadius etiam de viris illustribus librum suum hoc anno terminauit.

De sancto Patricio Hybernensi.

ANno gratiæ. cccc xci. Sanctus Patricius secundus Hyberniæ archiepiscopus, anno ætatis suę. cxxii. in domino quieuit. De cuius sanctitate & miraculis multa leguntur insignia. Nam per annos. xl. prædicabat virtutes apostolicas, dum cæcos illuminabat, surdos audire faciebat, dæmonia ab obsessis corporibus fugabat, incarceratos proprijs sumptibus redemptos liberabat, mortuos nouem diuina virtute præditus suscitabat. Abgetoria quoque. cccxlv. & eo amplius scripsit, totidem episcopos ordinauit, presbyteros autẽ mille, necnon &. xij. mille hominum in regione Cõnacta ad fidẽ Christi conuertit. Reges autem. vij. qui erant filij Amolgith, in vno die baptizauit. xl. autem diebus totidemque noctibus in cacuminè collis

Hely

Hely ieiunauit, vbi tres petitiones pro his Hybernenſibus qui fidem Chriſti ſuſceperant fecit. Primò petijt vt vnuſquiſque ſuſciperet pœnitentiam, licet in extremo ſtatu vitæ. Secundò ne ab infidelibus conſumeretur in æternum. Tertiò ne ſuperuiuat aliquis Hybernenſium in aduentu iudicis, quia delebitur per orationem ſancti Patricij ſeptem annis ante iudicium. In illo autem colliculo benedixit populum Hyberniæ, & ideo aſcendit vt oraret pro eis, & videret fructum laboris ſui. Venerũt etiam ad eum ibi aues multicoloris innumerabiles vt benediceret eas, quæ, ad interpretationem ſancti, ſignificant omnes ſanctos vtriuſque ſexus Hybernenſium peruenire ad eum in die iudicij ad patrem & magiſtrum ſuum, vt ſequantur illum ante deum. Quatuor autem modis coæquantur Moyſes et Patricius. Primò, angelo ſibi colloquente in rubo igneo. Secundo, quod in monte .xl. diebus & noctibus ieiunauit. Tertiò, quod ſimiles fuerunt ętate .cxxij. Quartò, quòd ſepulchrum eius nõ inuenitur, ſed in occulto humatus eſt nemine ſciente. In puerítia aũt cum eſſet natione Hybernenſis à patre ſuo, cum duabus ſororib⁹ ſuis, in Scotiam venditus eſt cuidam homini, qui Cuulcu dicebatur, & porcarius eius erat. Denique .xvij. ætatis ſuæ anno à captiuitate ad patriam ſuam reuerſus eſt, & nutu dei ſacris litteris eruditus, atque tandem Romam veniens, ibidem tempus ſuum protrahebat donec eruditior haberetur. Sanctaſque pereurrens ſcripturas, diuina myſteria penetrauit. Dumq; ibidem moraretur, miſſus eſt Palladi⁹ epiſcopus à papa Cœleſtino ad Scotos, ad Chriſtum conuertendos. Qui primò verbum dei in Scotia prædicans, tandem Britanniam peruenit, et in terra Pictorum defunctus eſt. Audita verò morte Palladij, Patricius, Theodoſio & Valentiniano imperantib⁹, à papa Celeſtino, ad partes occiduas miſſus eſt, vt vexillum ſanctæ crucis gentibus prædicaret. Cumq; ad Britanniam peruenisſet, prædicauit ibi verbum dei, & á gentibus ineolis gratanter eſt ſuſceptus. Deinde ad Scotos ſe conferens, prædicauit verbum dei, quod non potuit alligari. Tandem à Matthæo archiepiſcopo ad epiſcopalem gradum promotus, hoc nomen Patricij in ordinatione ſuſcepit, qui Nannus antea vocabatur. Ordinati ſunt etiam cum eo Anſilius & Iſerninus, & cæteri nonnulli ad ordines inferiores, vt ſub ipſo duce deo militarent. Tunc accepta benedictione in nomine ſanctæ trinitatis, nauẽ aſcendit, & perueniens ad Britanniæ inſulam, prædicauit ibi multis diebus. Deinde ad Hyberniam ſuccinctus ad euãgelium, cum theſauris

sauris spiritualibus transcendens baptizauit eos,multos deo lucrifaciens,& annis ibi octoginta euangelizans, vbi tandem ad culmen religionis prouectus,plenus dierum,& virtutum signis clarus multimodis,quieuit in Christo.

Ella rex Andredcestriam cepit

ANno gratiæ. ccccxcij. Ella, qui regionem australium Saxonum, vt supra dictum est, occupauerat, venit ex partibus Germaniæ, militare adducens subsidium, cuius fretus auxilio Andredcestriã vrbem munitissimam obsedit. Quo audito conuenerunt vndique Britones ad modum examinis apum,& assilientibus Saxonibus, à tergo semper assistentes cum viris sagittarijs, hostes acriter infestabant. Dimissis ergo mœnibus, pagani gressus & arma dirigebant in eos. At Britones pedũ velocitete, & corporum agilitate illis præstantiores,syluas petebant, atque iterum ad mœnia tendẽtibus paganis,rursum à tergo infestabãt. Hac arte Saxones diutiús fatigati, stragem non minimam sunt perpessi. Tunc Saxones exercitum in duas partes diuidentes partem vnam mœnibus ciuitatis, alteram ad debellandos Britones assignarunt. Ciues verò diuturna fame fatigati & macerati, cum iam pondus infestantiũ paganorum diutius ferre nequiuissent,omnes in ore gladij perrierunt,ciuitatemque hostes funditus deleuerunt. Locus autem ciuitatis vsq; hodie transeuntibus,ostenditur desolatus. Mansit ergo ibidem Ella,cum tribus filijs suis, & regionem illam quæ vsq; hodie anglicè Suthsexe, latinè autem regio Australium Saxonum dicitur,colere cœpit.

Anastasius imperator.

ANno gratię cccexciij. Anãstasius Romanum sumens imperium, annis. xxv. imperauit. Et sciendum est, quòd anno quo Zeno mortuus est, Anastasius imperare cœpit. Erant anni secũdum Romanos,ab Adam.v.millia. Dcccc.lxxxix. & secundum supputationem Alexandrinorum.v.millia.D cccc.lxxxiij.

Cerdic primus rex occidentaliũ Saxonum, venit in Britãniam.

ANno gratiæ.ccccxciiij. Gelasius sedit in cathedra Romana annis quatuor, mensibus octo, & diebus. xix. Eodem tẽpore Cerdicus & filius eius Kenricus, cum. v. nauibus in Britanniam applicuerunt in loco qui postea de nomine eius Cerdicshoara, id est, portus Cerdici dicebatur. Quo die cõuenit vniuersa multitudo regionis contra eos,& pugnam viriliter commiserunt. Saxones verò coram nauibus immobiliter stabant, donec noctis tenebræ litem diremerunt. Iuentis autẽ Saxonibus asperis, Britanni sese subtraxerunt,& pagani in terra hostili, non sine frequẽtibus bellis incolarũ, littora maris ibidem magis ac magis occupare cœperunt. Ab isto

Cerdico

quoque Cerdico reges occidentalium Saxonum origenem habuerunt.

ANno gratiæ.cccxcv. Anastasius imperator Acatium hæreticum revocare cupiebat, sed Romani non consenserunt. Erat autem Constantinopolitanus episcopus, sed deo & sanctæ ecclesiæ effectus est odiosus. Acatius hæreticus.

ANno gratiæ. cccxcvi. Acatius hæreticus memoratus fulminis ictu periit. Per idem tempus Pascentius filius Vortigerni, qui in Germaniam, vt superius relatum est, diffugerat, in manu valida & armata, in aquilonari parte Britanniæ applicuit, vt sese patremque suum in Aurelium regem Britonum vindicaret. Cumque id regi nunciaretur, collegit exercitum et obuiam perrexit. Hi vltro ad prælium venientes pugnam commiserunt, sed Pascentius tandem victus est, & in fugam propulsus. Acatius Fulmine perit.

ANno gratiæ. cccc.xcvij. Pascentius memoratus, ad Gillomannium regem Hiberniæ se conferens, postulauit auxilium vt se in Aurelium vindicaret. Gillomannius verò, quia Aurelius Choream gigantum ab Hibernia violenter asportauerat, memor iniuriæ auxilium promisit. Paratis itaque nauibus, transfretantes in vrbe Mœnenia applicuerunt. Quo diuulgato Vther frater Aurelij, quia ipse infirmus iacebat, contra Gillomannium & Pascentium in Cambriam perrexit. Sed Pascentius antequam pugnam cum Vther fratre regis iniret, cum Aurelium VVintoniæ infirmari cognouisset, corrupit quendam Saxonem, Eopam nomine, donarijs multis, vt Aurelium regem veneno prodere procuraret. At proditor habitū monachi suscipiens, versus VVintoniam iter arripuit. Postremò vrbem ingressus est, & se medicum fingens regijs ministris obsequiū suum obtulit, qui nihill potius quàm medicum expectabant. Qui tandem ad regis præsentiam perductus venenum ei porrexit. Quo hausto, præcepit illi nephandus proditor vt dormiret, recepturus ilico sanitatem. Nec mora, illabente per poros corporis & venas veneno, mors pariter subsecuta est. Deinde proditor ille, latenter elapsus, à curia recessit. Sed dum VVintoniæ ista gererentur, Gillomannius & Pascentius in Cambria contra Vther fratrem regis pugnã acertimè commiserunt. Sed tandem conualuit Vther, & interfectis Gillomannio atque Pascentio victoriam reportauit. His ita gestis, apparuit stella miræ magnitudinis & claritatis, vno tantum radio contenta, ad cuius radium erat globus igneus in similitudinem dra- De morte Aurelii regis Britanniæ

conis

conis extensus, & ex ore eius duo radij procedebant, quorum vnus longitudinem suam vltra Gallicana climata extendere videbatur: alter verò versus mare Hibernicum vergens, in septem radios minores terminabatur. Hoc sydere viso, Vther animo terrore percussus sapientes suos solicitabat, vt quid stella portenderet indicarent. Qui respondentes, dixerunt. Te quidem sydus & igneus draco sub sydere significat. Radius autē, qui versus Gallicanam plagam porrigitur, portendit filium tibi futurum potentissimum, qui plurima regna, quæ sydus contegit, possidebit. Alter verò radius filiam innuit, cuius filij & nepotes regnum Britanniæ succedenter possidebunt. Festina ergò dux nobilissime, festina. Defunctus est enim ille frater tuus rex Britonum inclytus, Aurelius Ambrosius, cum quo simul militia & gloria Britonum expirauit. Nec mora venerunt nuncij casum regis indicantes, & ipsum iam ab episcopis & abbatibus regni more regio sepultum infra Choream gigātum, quam ipse fieri imperauit.

De coronatione Vther pendragon.

ANno gratiæ. cccc xcviij. Anastasius sedit in cathedra Romana, anno vno, mensibus. xi. & diebus. xxiiij. Per idem tempus, Vther frater Aurelij regis Britonum defuncti, audito casu fratris, cum festinatione VVintoniam venit, & conuocato populo regni & clero Britanniæ diadema suscepit. Reminiscens itaque de sydere supradicto, iussit fabricari duos Dracones ex auro, ad similitudinem draconis quem in radio stellæ inspexerat, & vnum in ecclesia primæ sedis VVintoniæ obtulit, alterum verò sibi retinuit in prælio deferendum. Ab illo igitur tempore vocatus fuit Britannicè Vtherpendragon: Anglica verò lingua **Uther Drake Heued**: Latinè verò Vther caput Draconis. Vnde vsque hodie mos inoleuit regibus terræ huius, quòd pro vexillo Draconem in bellicis expeditionibus ante se statuerint deferendum. Sub hijs diebus, Octa filius Hengisti atque Eosa cognatus suus cum soluti essent à fœdere, quod cū Aurelio pepigerant, moliti sunt regi Vther bellum mouere, & suos fines dilatare. Maxima igitur Saxonum multitudine stipati Aquilonares Britanniæ prouincias inuaserunt, & munitiones ab Albania vsque ad Eboracum penitùs destruxerunt. Postremò cum vrbem Alclud obsidere incepissent, superuenit Vther Pendragon cum tota fortitudine regionis, & cum illis pugnam commisit. Restiterunt viriliter Saxones et Britones in fugam propulerunt, insecutiq; sunt eos pagani vsque ad montem Danet. Dum sub sole dies emicuit

cuit occupauerunt montem Britones, illumque pro refugio habuerunt, quid agerent ignorantes. Tandem salubri consilio decreuerunt nocturnum in hostes impetum facere, atque ipsos soporatos & inermes occupare. Statuti itaque per turmas & armati, castra hostium petunt, eosque acreter inuadunt. Qui ita ex improuiso occupati inutiliter prælium reddiderunt, cum cæreri ex præmeditatione audaciam recepissent. Tandem sunt capti Octa atque Eosa, & Saxones penitùs sunt discipati. Deniq; omnibus pacificatis rex Londonias perrexit, Octam quoque & Eosam ibidem in carcere seruari fecit. Festo etiam Paschali imminente præcepit proceribus regni ibidem cõuenire, vt sumpto diademate, sanctum diem honore debito celebrarẽt. Paruerunt ilicò cuncti, & rex festiuitatem cum gaudio celebrauit. Aderat inter cæteros nobiles Gorlois Dux Cornubiæ cũ vxore sua Igerna, cuius pulchritudo omnes Britanniæ mulieres superabat. Hanc rex cùm inspexisset, subitò incaluit amore illius, & illi soli nectaria pocula incessanter & aromatica cibaria dirigebat. Quod cum maritus eius comperisset, iratus valdè, sine licentia à curia recessit. Rex itaque valdè indignatus, Cornubiam cum festinatione petiuit, in vrbes eius & oppida ignem accumulans. Ad vltimum cum Dimilioch peruenisset, comitem obsessum ad prælium prouocauit. Comes verò inconsultè agens, oppidum egressus est. Sèd inter primos corruit lethaliter vulneratus, & socij eius penitus sunt dissipati. Rex verò, post mortem illius, vxorem eius duxit matrimonio sibi copulatam, genuitq; ex ea filiũ & filiam. Filius aũt Arthurus dicebatur, filia verò Anna. Sed Arthurus vt celebris haberetur mira probitate promeruit.

De duobus apostolicis.

ANno gratiæ. ccccxcix. mortuo papa Anastasio in sede apostolica duo consecrantur, Symmachus videlicet, atque Laurentius. Et cũ inde maxima dissentio Romæ haberetur, decreuit senatus Romanus vt ambo pergerent ad regem Italię Theodoricum. Quod cum factum fuisset, adiudicauit rex vt qui priùs fuit ordinat⁹, & cui maior pars populi faueret, sedem apostolicam obtineret. Tunc Symmachus in sede confirmatus Laurentium in Miscena ecclesia episcopum ordinauit. Sed post annos tres, accusatus est Symmachus, & Laurentius reuocatus. Tunc Symmachus, synodo congregata centum & quindecim episcoporum, à crimine sibi obiecto, coram omnibus eleganter se purgando, suam manifestauit innocentiam. Et tunc iterum proiectus est Laurentius, Symmacho restituto.

Symmacho autem de medio sublato, loco ipsius, decretū est Laurentium in sede apostolica subrogandum.

Constitutio noui episcopatus in Gallia. †Laudunēsi

ANno gratiæ.D.Clodoueus rex Francorum,ecclesiæ Remensi,ex regia sua munificentia innata,multa prædia contulit. Remigius, multa earum parte data ecclesiæ †Lugdunēsi,sedem episcopat° ibidem,vt ampliaretur dignitas & honor ecclesiasticus,constituit.

Vnde portesmuth nomē sortitur.

ANno gratię.D i. Port & duo filij eius,Bleda & Magla,cum duabus nauibus applicuerunt in Britannia, in loco qui de nomine Port,Portesmuth nomen accepit. Porrò Ducem regionis illius expellentes, maris littora occuparunt, & locum tunc desertum inhabitare cœperunt.

Liberalium artium trāslatio.

ANno gratiæ. D.ij. Symmachus Patritius & gener eius Boëtius omnium liberalium artium libros de Græco in Latinum transtulerunt.

Condigna vltio trinitatis.

ANno gratiæ.Diij.in Africa Olympus quidam insaniissimus,dum in balneis sanctam trinitatē blasphemaret, ignito iaculo cœlitus superuenienti combustus est.

De batismo cuiusdam hæretici.

ANno gratiæ. Diiij. Constantinopolim dum Deuterus,Arrianus episcopus,quendam nomine Barbam baptizaret, insuper malè distinguens trinitatem diceret, baptizo te Barba in nomine patris, per filium,in spiritu sancto,aqua disparuit.

Alamundi regis sophisma.

ANno gratiæ.Dv. Alamundus rex Saracenorum, ab orthodoxis baptizatus,cum eum vellent Eutychiani seducere,refellit eos hac fabulosa inductione dicens,quòd literas acceperat de morte archāgeli Michaelis. Illis respondentibus hoc impossibile esse,eò,quod angeli impassibilis essent naturæ:Quomodo ergo (inquit) secundū vos nudus crucifixus Christus est,nisi duarū naturarum esset,quandoquidem nec angelus mortuus est.

De institutione dicendi,Gloria in excelsis, ad missas.

ANno gratiæ.Dvi.Symmachus papa instituit, omni die dominico vel martyrum natalitio, Gloria in excelsis ad missas canere, quē hymnū Thelesphorus papa nocte tantū natalis domini cantari instituit, & in eo ad Angelorum verba ea quæ sequuntur,adiecit.

Sanctus Sāson & sāct9 Dubritius floruerunt.

ANno gratiæ.Dvij.floruerunt in Britannia, sanctus Samson Eboracensis archiepiscopus, & sanctus Dubritius vrbis Legionum archiepiscopus.

Hormisda Papa.

ANno gratiæ. Dviij. Hormisda sedit in cathedra Romana annis ix. diebus septemdecim, & cessauit sedes diebus. vi. Eodem tempore, Cerdic° & filius eius Kenricus, Britones ad prælium prouocauerunt.

uocauerunt. Infirmabatur enim Vther rex Britonum, nec se potuit in latus aliud declinare. Vnde Ducem Nathanlioth, principem militiæ Britonũ ordinauit. Conuenientibus aũt Saxonibus & Britonib⁹ pugnã acriter cõmiserunt. Saxones acieb⁹ Britonũ perforatis Ducẽ Nathanlioth peremerunt. Corruerunt etiã cum eo ex Britonibus quinque milia virorũ, & Saxones cum victoria lætantes recesserũt.

ANno gratiæ. Dix. custodes carceris, quo Octa & Eosa tædiosam agebant vitam, donarijs corrupti, fugerunt cum eis in Germaniam, atque cum classe maxima in exitium Britanniæ redierunt. Octa & Eosa de carcere euaserunt.

Commisit itaque rex Vther exercitũ Britanniæ Lotho cõsuli Leyli, viro strenuissimo. Cumq; in hostes progressum fecisset, multocies ab eis repulsus est, quia Britanni noluerũt ipsius consilijs obedire.

ANno gratiæ. Dx. Anastasius imperator Lodouico Francorum regi literas de consulatu misit, & coronam auream, & ex illa die consul est appellatus.

ANno gratiæ. Dxi. videntes Saxones qui Britanniã inhabitabant, Vtherpendragon regem graui infirmitate depressum: conuenerunt omnes in vnũ, vt oẽs insulanos à finibus suis expellerent, & iunctis viribus fertilẽ patriã sibi in perpetuũ subiugarẽt. Perlustrãtes itaq; quasq; prouincias, cum neminẽ sibi resistere cognouissent, totam ferè insulã à mari vsq; ad mare deuastare cœperũt. Nec Prælatis ecclesiarum vel rebus ecclesiasticis parcentes: Christianitatem penè totũ in insula deleuerunt. Insulani autem regẽ infirmũ deserentes, ad montium abrupta, & syluarum latibula confluxerunt, secundum illud antiquum prouerbium. Cui caput infirmum cætera membra dolent. Saxones ecclesias Britanniæ destruxerunt.

ANno gratiæ. Dxij. rex Britonum Vtherpẽdragon de regni subuersione, & Ecclesiæ sanctæ oppressione procerumq; desolatione, nec non & populi dispersione vehementer cõmotus: cõuocatis omnibus regni sui magnatibus acriter eos de superbia, & segnitie increpauit. Conuitia etiã multa cũ opprobrijs inferẽs, iurauit quod ipsemet illos in hostes conduceret, vt animos omniũ ad statũ & audaciam pristinã reuocaret. Præcepit ergò feretrum sic fieri quo portaretur, cum alteri⁹ modi progressum infirmitas denegaret. Impositoitaq; rege in lectica, cum tota fortitudine regni Verolamiũ perrexit, vbi iam nephandi Saxones vniuersam patriam affligebant. Cumq; edocti essent Octa & Eosa de aduentu Britonum, regemq; eorum in feretro adueniss̃e, dedignati sunt cum illo præliari quia Vther prouectus in lectica Saxones vicit.

in vehiculo veniebat. Reciperunt itaque se infra vrbem, valuasque præ indignatione patentes reliquerunt. At Vther iussit ocius vrbem obsidere & mœnia vndique complanare, stragémque non minimã Saxonibus inferẽtes, mœnibus subuersis, iam essent ingressi nisi demum resistere perstitissent. Mane autem facto egressi sunt Saxones cæteruis bellicis dispositis, Britones ad prælium prouocantes, restiterunt audacter Britones, inuadunt viriliter Saxones, & necem mutuam vtrobique conficiunt. Denique post multas cruentas congressiones, regi Britonum cessit victoria interfectisque Octa & Eosa, cæteri Britonibus terga dederunt. Exhilaratus igitur rex in tantam mentis alacritatem & lætitiam præ victoria est erectus, vt qui prius sine alteri' adminiculo surgere nequiret, leui conamine iam resedit in loculo ac si pristinam sanitatẽ recep.isset.

Iohannes papa.

ANno gratiæ. Dxiij. Iohannes sedit in cathedra Romana annis duobus, & mensibus. ix. Eodem anno, Virgo sancta Genouefa Parisiensis octogenaria transijt ad dominum.

ANno gratiæ. Dxiiij. venerunt nepotes Cerdici, Scupha, & VVlhgarus, cum duabus nauibus in Britanniam, & applicuerũt in occidentali parte Britanniæ. Venerunt ergo Duces Britonum contra eos ad prælium, sed fortitudo eorum ilico dissipata est. Facta est fortitudo Cerdici terribilis valde, nempe vniuersam insulam hostiliter pertransiens vix inuenit qui repugnaret. Vnde in dies singulos aucta est magnificentia Paganorum. Eodem anno, Ella quem omnes Saxones pro rege habuerunt defunctus est. Regnauitque pro eo Cissa filius eius. De cuius nomine Ciceſtria quam ipse fundauit, nomen sortita est.

De morte Ellæ regis Saxonum.

Fœlix papa

ANno gratię. Dxv. Fœlix sedit it cathedra Romana annis. iiij. mẽsibus, ij. & diebus. xiij. Hic clerum à populo in ecclesia segregauit, qui ante à permixti sedere consueuerant.

De morte Vtherpendragon, & opinione de fonte venenato.

ANno gratiæ. Dxvi. Cum rex Britonum Vtherpendragon apud Verolamium infirmitate grauatus iaceret: direxerunt Saxones maleficos vnanimi concensu in cultu pauperrimo, qui regẽ veneno perdere procurarent. Qui Verolamiũ vsq; superuenientes, quomodo regẽ perderent soliciti explorabant. Tandẽ inter cætera vnũ præelegerunt, quò propositũ suum ad effectũ perducerẽt. Erat aũt extra ciuitatem fons aquæ nitidissimę, de quo bibere cõsueuerat, quia potus alios sumere fastidiuit. Fontem itaq; aggressi proditores nephandi, ipsum vndiq; infecerunt veneno efficacissimo, adeò quòd

aqua

aqua diriuata procul corrumperetur. Vt autem potasset rex ex ea festinæ morti succubuit; & preter illum homines nonnulli, donec comperta fraude cumulum terræ superposuerunt. Hic quoque fons creditur esse ille quem inuictus martyr Albanus, dum traheretur ad martyriũ, sitienti populo de terra arida prodiui montis deduxit.

De coronatione Arthuri regis inclyti.

DEfuncto autem rege, conuenerunt pontifices cum clero regni & populo, ipsumq; infra Choream gigantum more regio inauerunt. Quo facto, Dubritius vrbis Legionum archiepiscopus, sociatis sibi Episcopis, & magnitibus, Arthurum filium eius, iuuenem xv. annorum, in regem magnificè erexerũt. Erat enim inauditę virtutis atque largitatis, vnde tantam gratiam promeruit, vt à cunctis & etiam ab hostibus commendaretur. Confluebat autem ad eum tanta militum fortitudo, tantaque militantium multitudo, quòd sufficienter quæ illis ministraret stipendia distribuenda non haberet. Inuitauerant igitur eo tempore Saxones concíues suos ex Germania, & duce Colgrino subiugauerant sibi totam insulæ partem, quæ à flumine Humbri vsque ad mare Catanesium dilatatur. Quo audito Arthurus, cum subdita sibi gente, Eboracum petiuit à Saxonibus iam subactum. Colgrinus autem aduentum Arthuri comperiens, cum multitudine maxima, iuxta flumen Duglas obuiari perrexit. Et facto congressu, Arthurus Colgrinũ in fugam coëgit, at fugientẽ insequutus eũ infra eboracũ obsedit. Baldulphus verò, frater Colgrini, circa maritima aduentum Saxonum expectans, proposuit nocturnam in Arthurum facere irruptionem. Sed Arthurus per exploratores præmonit⁹, misit Cadorem, Ducem Cornubiæ, cũ equitibus sexcentis & tribus millibus peditũ, ad viam quà hostes veniebant: qui inopinatum impetum facientes, pluribus interfectis & laceratis, cæteros in fugam compulerunt.

Arthurus propter militare subsidium misit vltra mare.

ANno gratiæ. Dxvij. venit dux Cheldricus de Germania cum nauibus septingentis, & in Albaniam applicuit. Timuerunt itaque Britanni, contra tantam multitudinẽ dubium inire certamen. Vnde Arthurus obsidionem Eboraci relinquens, ad vrbem Londoniæ cum exercitu suo recessit. Deindeinde habita cum suis deliberatione misit nuncios in minorem Britanniam, ad regem Hoëlium, qui ei calamitatem Britanniæ intimarent. Erat autem Hoëlius filius sororis Arthuri ex Dubritio, rege Armoricanorum Britonum, generatus. Vnde audito periculo, quod auunculo suo imminebat, copiosum iussit parari nauigium, collectisque quindecim millibus armatorum,

torum, proximo ventorum flatu in portu Hamonis applicuit. Excepit illum Arthurus cum gaudio & honore debito. Eodem anno virgo dei Brigida migrauit ad dominum.

De victoria Arthuri in nemore Calidonis.

ANno gratiæ. Dxviij. Bonifacius sedit in cathedra Romana annis duobus, & diebus septem. Per idem tempus Arthurus rex Britonum, collecto exercitu grandi, vrbem Kaerlindcoit, quæ nũc Lincolnia dicitur, petiuit, vbi inuentis Saxonibus stragem fecit ex eis inauditam. Ceciderunt namque ex illis vna die sex milia hominũ, qui partim fluminibus submersi, partim telis perforati, partim in fugiendo trucidati, vitas & animas miserabiliter exhalarunt. Arthurus verò fugientes insecutus non cessauit, donec ad nemus Calidonis peruenerunt, ibique ex fuga cõfluentes Arthuro resistere conati sunt, sese viriliter defendentes. Quod Arthurus intuens, iussit arbores circa partem illam nemoris incidi, & truncos ita in circuitu locari vt egressus eis penitus negaretur. Volebat namque eos ibidem tam diu obsidere, donec omnes inedia interirent. At Saxones quo vescerentur non habentes, eo pacto petierunt egressum vt saltem Germaniam nudis corporibus petere sinerentur. Tunc Arthurus inito cõsilio, petitioni eorũ adquieuit, & retinens eorũ opes, & spolia, reddendiq; vectigal & obsides, solũmodo recessum concessit.

Instinus imperator.

ANno gratiæ. Dxix. Iustinus, imperator Romanorum, imperauit annis octo. Hoc etiam anno Boëtius, Papiæ exul, librum de consolatione philosophiæ edidit.

De admirãda inuictissimi regis Arthuri pugna contra Saxones.

ANno gratiæ. Dxx. pœnituit Colgrinum, Baldulphum, & Cheldricum Saxones pactum cum Arthuro feciſſe. Vnde in Britanniam reuertentes in Totonesio littore applicuerunt, & ad vltimum vrbem Badonis obsederunt. Rumore itaque diuulgato, Arthurus obsides eorum suspendi præcepit. Deinde obsedionem petens præcepit omnibus ad arma conuolare. Ipse loricam indutus galeam simulacro draconis insculptam capiti adaptauit. Humeris quoque suis clypeum vocabulo Pridvven appendit, in quo imago sanctæ dei genitricis picta, ipsam ad memoriam sepissimè reuocabat. Accinctus etiam Caliburno gladio optimo, lancia nomine Iron, dexteram suam decorauit. Deinde cateruis dispositis audacter Paganos inuasit. Ipsi autem tota die viriliter resistentes, Britones assiduè prosternebant. Vergente tandem ad occasum sole, Saxones proxmum occupant mortem, illũ pro castro habituri. Atvbi sol diem reduxisset Arthurus cum exercitu suo montis cacumen

cumen ascendit. Sed in ascendendo multos suorum amisit. Saxones namq; ex summitate occurentes, facilius vulnera infligebant. Britanni tamen maxima probitate cacumen montis adepti, hostibus strages acerrimas ingerebant. Quibus Saxones pectora prætendẽtes, omni nisu resistere perstiterunt. Cumq; multum diei in certando consumpsissent: Arthurus tandem, abstracto Caliburno, nomẽ beatæ Mariæ virginis inuocauit, atque rapido impetu sese intra dẽsas hostium acies immittens, quemcunq; attingebat sine ictus nugatoria iteratione perimebat. Nec cessauit impetum facere, donec octingentos. xl. viros solo gladio interfecit. Cæciderunt ilicò Colgrinus & Baldulphus frater eius, & cum eis multa milia Barbarorum. At Cheldricus, viso sociorum periculo, cum reliquijs exercitus in fugam conuersus est. Iussit itaq; rex Cadorem Cornubiæ Ducẽ illos insequi. Qui postremo cum nihil tutaminis accepissent, laceratis agminibus Thanet insulam petierunt. Insequitur eos ibidem Dux, nec quieuit donec perempto Cheldrico, cæteros in deditionẽ accepisset. Eodem anno Iohannes sedit in cathedra Romana annis duobus.

ANno gratiæ. Dxxi. Boëtius exilio fatigat', à Theodorico Gothorum rege perimitur. Eodem anno nũciatum est Arthuro, Scotos atque Pictos in vrbe Alclud Hoëlum regem obsediſſe, vbi infirmatus iacebat. Quocirca properabat ei in auxilium aduenire, ne à barbaris quoquomodo † opprimeretur. Cuius aduentum cum hostes cognouissent, apud Mureif, fugam inierunt. Quos Arthurus insequens ibidem obsedit. Qui de nocte egredientes, stagnum Lumonoy intraueruut. At Arthurus, nauibus collectis, insulam circuiuit, ipsosque per dies. xv. tanta fame afflixit, vt ad milia moretentur. Quo facto, venerunt Episcopi illius regionis nudis pedibus ad regem cum lachrimis, rogantes vt de populo misero misericordiam haberet, & patriæ portiunculã inhabitare permitteret sub iugo perpetuæ seruitutis. Commotus ergo rex super lachrimis Episcoporũ, & eis veniam concessit & annuit postulatis.

De quarta victoria regis Arthuri.

† Caperetur

ANno gratiæ. Dxxij. Agapitus sedit in cathedra Romana, mensibus. xi. Huic successit Siluerius anno vno. Peridem tempus, cum rex Arthurus ciuitatem Eboraci esset ingressus, instante natiuitatis domini die visa sacrarum ecclesiarum desolatione, vehementer cõdoluit, vbi conuocato clero & populo, Piranno capellano suo archiepiscopatus sedem concessit. Ecclesias per totam Britanniam destructas

Arthurus ecclesias renouat.

ſtructas renouat, nobileſque regni à Saxonibus expulſos reuocat, terras eis & poſſeſſiones paternas affluenter ſubminiſtrat.

Vt Arthurus vxorem duxerit.

ANno gratiæ. Dxxiij.cum rex Arthurus Britanniæ inſulam ad ſtatum priſtinum reuocaſſet: vxorem duxit nomine Guenhumaram,ex nobili Romanorum genere procreatam. Hæc in thalamo Ducis Cornubiæ educata,totius inſulæ mulieres pulchritudine ſuperabat.Tunc inuitatis quibuſq; magnificis ex regnis longe poſitis,tantam in domo ſua cœpit habere facetiam, vt in induendo ſiue in arma ferendo,loquendo & ſe gerendò, longè manentes populos ad æmulationem ſui prouocaret. Sicque fama largitatis atque probitatis illius,per diuerſas regiones diuulgata, regibus tranſmarinis,hijs amorem accenderat,hijs timoré non minimũ incuſſerat.

Vigilius Papa.

ANno gratiæ. Dxxiiij. Vigilius Papa ſedit in cathedra Romana annis ſedecim,& diebus.xxvi.& ceſſauit ſedes menſibus tribus, & diebus quinque.

Authurus prouincias ſibi conterminas ſubiugauit.

ANno gratiæ.Dxxv.rex Arthurus parata claſſe maxima,Hiberniæ inſulam petiuit cui applicanti Gillamurius rex, cum populo patriæ obuiauit.Tandem Gillamurio capto, cæteri principes in deditionem ſunt coacti. Deinde Holandiam,Guthlãdiam, atque Orcadum inſulas,ferrò flammáque conſumens, has omnes regiones conſtituit ſub tributo.Quo facto,Britanniam reuerſus eſt.

De hæreſi Acephalorum.

ANno gratiæ.Dxxvi. Acephalorum hæreſis conuincitur & damnatur. Dicti Acephali,id eſt,ſine capite.Nullus enim illius hęreſis author inuenitur. Hi trium capitulorũ Chalcedonenſis concilij ſunt impugnatores. Duarum ſubſtantiarum in Chriſto proprietatem negant,& vnã in eius perſona naturã prędicant.Aſtruunt etiam Paulum Apoſtolum in ſuis epiſtolis præcepiſſe fœminas debere fieri diaconas,quia eas commemorat poſt diaconos.

Iuſtinianus imperator.

ANno gratiæ.Dxxvij. Iuſtinianus Romanum ſuſcipiens imperiũ annis.xxxviij.imperauit.Eodem anno venerunt de Germannia pagani,& occupauerunt Eſtangliam,id eſt,regionem illam,quæ orientalium Anglorum regio dicitur,quorum quidam Merciam inuadentes,bella cum Britonibus plurima peregerunt.Sed,quoniam proceres eorum erant multi,nomine carent.Eodem anno, regnum orientalium Saxonum,quod modò Eſtſaxia dicitur,originẽ ſumpſit,quod primus vt creditur,tenuit Erkenvvinus,qui fuit filius Offę, qui fuit Bredecani,qui fuit Sigeuulf, qui fuit Spetuæ, qui fuit Geſac, qui fuit Andeſſc qui fuit Saxuad,qui fuit VVoden.

Anno

ANno gratiæ. Dxxviij. Cerdic⁹ & filius eius Kenricus, cōgregatis ingentibus armatorum copijs apud Vectam insulam, stragem magnam hominum ibidem fecerunt apud VVihgaresbin, & insulam illam sibi subdiderunt.

ANno gratiæ. Dxxix corpus Antonij monachi diuina reuelatione inuentum est, & ad Alexandriam est delatum. Corp⁹ sancti Antonii reuelatur.

ANno gratiæ. Dxxx. quidā orthodoxi episcopi in Affrica, linguis sibi præcisis radicitus à VVandalis, postmodum clarè loquēdo, multis miraculo fuere simul & spectaculo. Quod miraculum vnus eorū auxit, qui in elationē versus diuino priuatus dono obmutuit. Miraculum

ANno gratiæ. Dxxxi. sanctus Vdastus primus Atrebatēsis episcopus à sancto Remigio ordinatur.

ANno gratiæ. Dxxxij. abbas Dionysius cyclum suum orditur, cyclorum quinque decennouenalium. Et quia secundus annus operis huius concordare debet, in ratione computi, primo anno natiuitatis Christi, debet tricesimus quintus annus cycli Dionysisco cordare, in ratione cōputi, tricesimo tertio anno natiuitatis Chtisti, scilicet, vt quartadecima luna Aprilis occurrat. ix. Kal. Aprilis in quinta feria: passio Christi, vij. Kl. Aprilis in sexta feria: resurrectio. vi. Kl. Aprilis in die dominica. Sed quia non ita occurrit, sed luna Aprilis. xiiij. occurrit eo anno. xij. Kl. Aprilis in prima feria, dominica vero dies Paschæ, in quinto Kl. Aprilis: ideo improbatur, quia repugnat euangelicæ veritati. Hoc quoque anno Iustinianus imperator libros legum Romanorum abbreuiauit in vno volumine, quod Iustinianum vocatur. De tabula Dyonisij abbatis.

ANno gratiæ. Dxxxiij. Cedircus primus rex Occidentaliū Saxonū obijt, & regnauit pro eo Kenricus filius eius. xxvi. annis. Eodem tempore, rex Arthurus, totam Europam subiugare affectans, parato nauigio Norvvegiam adiuit. Quò cum peruenisset Sichelinum regem illius patriæ inuenit iam defunctum, qui moriens Lotho sororio Arthuri regnum assignauerat Norvvegensium. Erat enim nepos Sichelini, iuuenis miræ probitatis atque largitatis, vnde sibi in regnum succedere adoptauerat. Erat autem tunc VValuuanus filius predicti Lothi, duodecim annorum iuuenis, Vigilio papæ traditus ad nutriendum, à quo etiam & militiæ cingulum accepit. Tādem cum Arthurus Lothū, subactis Norvvigensibus, in regnū sublimasset, in Britanniam cum gaudio remeauit, Gallicanas partes adire desiderans, quas supra modum sibi subdere anhelabat. Cerdic⁹ primus rex occidentalium Saxonum obijt.

Anno

ANno gratiæ. Dxxxiiij. Theodoricus abbas, discípulus sancti Remigij, & Theodulphus abbas, ipsius Theodorici discipulus, in Gallia clarent.

ANno gratię. Dxxxv. in Gallia clarent fratres Vtherini, eadem die nati, eadem die pontifices consecrati, Medardus videlicet ad titulum Nouiomensem, Gildardus ad Rothomagensem, vno die absoluti à seculo ad Christum commigrantes.

De morte beati Benedicti.

ANno gratię. Dxxxvi. sanctus Benedictus secundum quosdam ab hoc seculo migrauit ad Christum. Rex quoque Arthurus, partes Gallicanas suæ ditioni subdere cupiēs, parato nauigio, Mordredo nepoti suo custodiam totius Britanniæ cum vxore sua commisit. †Neustriam Deinde mare cum prosperitate pertransiens † Estrusiam, quæ nunc Normannia dicitur, sine difficultate subegit. Deniq; vlterius procedens vniuersas Galliæ prouincias depopulans, Frollonem tribunum ad vltimum duello peremit, & ciuitatem Parisios sub sua iura recepit. Porro versus occidentem proficiscens, Andegauiam, Pictauiam, Gasconiam, & totam Aquitaniam suæ subiecit potestati.

Arthurus Luciū Romanæ vrbis consulem interfecit.

ANno gratiæ. Dxxxvij. contigit miraculum, omnibus notissimū de Theophilo apostata, & beata Maria matre saluatoris. Hoc etiam tempore Arthurus rex Britonum, subiugatis Galliæ finibus, Augustodunum profectus est, vbi Lucium Romanæ vrbis Consulem qui Gallis in auxilium venerat, prope Lengrias, in valle quæ Seisias nuncupatur, cum omni Romana fortitudine interemit.

Miraculum

ANno gratiæ. Dxxxviij. in campania Italię, Benedictum iuniorem rex Totila pro Christo persequens, cum eum & cellam eius cōburere vellet nec valuisset, eum in clibanum ardentē proiecit. Qui inde die altera illæsus illæsisque vestibus exiuit.

Arthurus iter Romanum suscepit.

ANno gratiæ. Dxxxix. obscuratus est sol à mane vsque ad horam tertiam. Eodem tempore rex Arthurus, subactis circa Alpes quibusq; prouincijs, parauit iter vt Romanum populum expugnaret. Magnificatum est nomen eius in vniuersa terra valde. Vnde principes de partibus remotis, & nobiles ad eum venerunt sub ipso viuere & erudiri, & eius interesse facetijs delectantes. De eius magnificentia & probitate Merlinus vates Britonum prophetauit dicens. Prævalebit tandem oppressa Britannia, & seuiciæ exterorum resistet. Aper enim Cornubię succursum præstabit, et colla hostium sub pedibus suis conculcabit. Insulæ Occeani potestati ipsius subdētur, & Gallicanos saltus possidebit. Tremebit Romulea domus seuiciā ipsius,

ipsius,& exitus eius dubius erit.In ore populorum celebrabitur,& actus eius narrantibus erit cibus.

Iustinianus purificationem beatæ Mariæ celebrari constituit.

ANno gratiæ. Dxl. apud Byzantium magna mortalitas hominũ facta est. Qua de causa,iubẽte Iustiniano imperatore, cœpit celebrari solennitas sanctæ dei genitricis, quæ purificatio dicitur, die secunda mensis Februarij,& cessauit pestis.Per idem tempus Mordredus Arthuri nepos, cui idem Arthurus Britãniam commiserat, diademate illius sese fecerat insigniri, reginamque Guenhumaram in consortium thori susceperat, priorum nuptiarum iure violato. Confœderatusq; erat Saxonibus proditor ille, qui duce Cheldrico venerunt ex Germania cum nauibus. Dccc. militibus plenis, qui omnes Mordredo quasi domino seruiebant. Cumq; istius sceleris infamia ad aures Arthuri, qui iam versus Romam Alpes ascẽdere incepit,peruenisset,cũ regibus tantũ insulanis versus Britanniã remeauit,ira maxima & odio inextinguibili in Mordredũ accẽsus.

Arthurus Mordredo interfecto, fuit ad dolorem multorũ lethaliter vulneratus.

ANno gratiæ. Dxli. in Gallia cometa apparuit, ita quòd cœlũ ardere videbatur.Eodem etiam anno verus sanguis ex nubibus effluxit, & per idem tempus domus cuiusdã sanguine respersa apparuit, & subsecuta est dira hominum mortalitas.Eodem tempore rex nobilis Arthurus,cum summa festinatione Britanniam veniens, in Rutupi portu, qui modo Sandvvicum dicitur, applicare disposuit.Cui applicanti Mordredus maxima stipatus multitudine obuiam venit,stragemq; non minimã intulit applicantibus. Corruerunt illa die Anguselus rex Albaniæ, & VValvvanus nepos regis, cum alijs innumerabilibus. Sed tandem cum labore maximo, & bello ancipiti ac cruento Arthurus cũ suis applicuit. Deinde hostes acriter nimis inuadens,Mordredum & eius exercitum non mediocriter laceratum,in fugã coëgit. Qui suis,vt potuit, resociatis VVintoniam ingressus est. Cumque ista Guenhumarę reginæ nunciarẽtur,ad vrbem Legionum festinanter aufugit, atque in monasterio Iulij martyris inter moniales habitum religionis suscepit.Arthurus furibundus VVintoniam properans, Mordredum infra eandẽ iam ingressum obsedit. Mane autem facto, agminibus dispositis,Mordredus ciuitatem egressus regem acriter inuasit Facta est autem ex obstantibus cædes non minima,sed Mordredus tandem campum deserens versus Cornubiam iter arripuit. Arthurus autem illum insecutus, super flumen Camblan Mordredum inuenit. At ille,vt erat omnium audacissimus & impijssimus, cateruis dispositis in regem &

gem, & eius exercitum rapidè irruit, mori potius affectans quàm amplius hostibus terga dare fugitiuus. Denique illis hinc indeque concurrentibus cruorem nõ minimum vtrobique diffundunt, gemitusque morientium viuentibus audaciam cõtulerunt. Postquàm autem multum diei consumpsissent, irruit tandem Arthurus, spiritu vectus leonino, in turmã vbi Mordredũ fore sciebat, & viam gladio faciens & dissipans, cædem impressit cruẽtissimam, densas acies dirimendo. Ingeminatur accrescens bellum, & ictuum tinnitibus aër coruscat. Cecidit igitur proditor ille Mordred°, & cum eo Saxones Cheldric°, Elaphius, Egbrithus & †Bruningus nec non & multa milia cum eis, atque fauente † deo victoria cessit Arthuro. Sed proh dolor lethaliter est vulneratus, qui illinc ad sananda vulnera sua in insulam Aualonis, quæ nunc Glasconia dicitur, est transuectus.

† Mergus.
† Marte.

De dubia morte nobilis regis Arthuri.

ANno gratiæ. Dxlj. rex Arthurus de vita desperatus, hostibus interfectis, Constantino cognato suo, filio Cadoris Ducis Cornubiæ, Britanniæ concessit diadema. Occultauit se rex moribundus ne casui tanto insultarent inimici, amiciq; molestarẽtur. Vnde quoniam de morte Arthuri vel eius sepultura nihil referunt historiæ, gens Britonum ipsum adhuc viuere præ magnitudine dilectionis contendunt. Eodem anno, Clotharío rege Francorũ obsidente in Hispania ciuitatem Cæsaraugustam, ciues dominum exorantes, tunicam beati martyris Vincentij circumtulerunt. Quam rex ab eis pro munere accipiens, ad propria remeauit.

ANno gratiæ. Dxliij. duo filij Mordredi insurrexerunt in regem Britonum Constantinum, volentes patrem vindicare, qui Saxonibus confœderati prælia plurima commiserunt. Quos tandẽ Constantinus in fugam pulsos persequens, vnum VVintonæ, in ecclesia sancti Amphibali, ante altare trucidauit. Alterum verò Londoniæ, in quorundam fratrum cœnobio absconditum, crudeli morte damnauit.

Miraculum

ANno gratiæ. Dxliiij. Herculianus, Perusinus episcopus, à Totila rege Ostrogothorum, capite amputato, matyrizatur. Cuius caput, post mortem eius, corpori vnitum inuenitur. Eodem anno, VVithgarus Vectæ insulæ princeps obijt, & sepultus est in loco, qui de nomine ipsius **Withgaersberie**, appellatur.

De Aurelio rege Britonum.

ANno gratiæ. Dxlv. sanctus Remigius, Remensis archiepiscopus, in domino quieuit. Per idem tempus rex Britonum Constantinus obijt, & infra Choream gygantum sepultus est. Cui successit

Aurelius

Aurelius Conan⁹ miræ probitatis inuenis, & ipsius nepos, per omnia diademate dign⁹ nisi ciuilis belli fuisset amator. Nempe auunculum, qui post Cõstantinum regnare debuerat, incarcerauit, duobusque filijs peremptis regnum obtinuit, & .xxx. annis regnauit.

ANno gratię. Dxlvi. Vigilius papa, à Iustiniano imperatore, exilio pellitur, eo quòd Anthymum hæreticum ad suum episcopatum noluit reuocare. Vigilius papa, exilio pellitur.

ANno gratiæ. Dxlvij. Albunius rex Longobardorum Cunimundum, regem Gepidarum, bello peremit. Ex cuius capitis testa cyphum sibi ad bibendum parauit, filiamq; eius captiuam secum abducens matrimonio sibi copulauit.

ANno gratiæ. Dxlviij. regnum Northanhumbrorum exordium sumpsit. Cum enim proceres Anglorum magnis laboribus & continuis patriam illam subiugassent, Idam iuuenem nobilissimũ regem sibi vnanimiter præfecerunt. Genuit autem Ida ex regina sua sex filios, Addã, Aethelricũ, Theodoricũ, Aethericum, Osmerum, & Theofredum. Præterea, ex concubinis alios sex filios genera uit: Ogam, Alricum, Eccham, Osbaldum, Segorũ, & Segotherum. Isti omnes venerunt in Britanniam cum nauibus. xl. & apud Flemesburg applicuerunt. Regnauit Ida annis duodecim, & castellum de Bebanburg construxit, quod prius ligneis palis, postea muro circuiuit. Genealogiam autem eius sequentia declarabunt. Regnum Nothanhũbrorum initiũ sumpsit.

ANno gratiæ. Dxlix. Agericus Verdunensis episcopus sanctitate refulsit insignis. Agericus claret.

Anno gratiæ. Dl. Sambucus arbor. in Italia, grana & fructus vitis portauit, & quædam alia prodigiosa & monstruosa apparuerunt.

ANno gratiæ. Dli. quinta synodus vniuersalis Constantinopoli celebratur. In qua epistola, quæ Iba dicitur, erroris plena reprobatur, & Theodorus personam mediatoris dei & hominũ in duabus substantijs separans, ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur & damnatur. Eodem anno Iordanus episcopus historiã suam terminauit. Per idem tempus Iustinianus Augustus, ab Anthymo hæretico seductus, cœpit à fide catholica declinare. Misit nãq; vxor eius Theodora ad papã Vigiliũ, mandans vt Anthymũ reuocaret. Fuerat enim Cõstantinopolitan⁹ episcopus, & à papa Agapeto, eo quòd hęreticis fauebat, degradat⁹. Et quia papa Vigili⁹ illũ reuocare distulit, vi cõpulsus, ad se venire fecit. Quem cum maximis afficeret Quinta synodus celebratur.

injurijs,fertur ei dixisse papa vigilius. Vt video non me fecerunt ad se venire Iustinianus & Theodora,sed Diocletianus & Eleutheria.

Pelagius papa.

ANno gratiæ. Dlij. post vigilium, Pelagius sedit in cathedra Romana annis quatuor,mensibus.x.diebus.xviij.cessauitque sedes mensibus.vi.Eodem anno puer quidam in oriente, filius Iudæorũ, cum à coæuis suis, Christianorum filijs, ad hoc inductus fuisset vt in ecclesia matris domini, corpus Christi & sanguinem susciperet, propter hoc à patre suo in fornacem ardentem proiectus,illæsus inde à Christianis extractus est, afferens quòd mulier quæ in illa ecclesia puerum tenẽs depicta erat,pallio suo flammas à se efflauisset.

Sctũs Maurus claret.

ANno gratiæ.Dliij.sanctꝰ Maurus,beati Benedicti discipulus, virtutibus & miraculis præclarus habetur. Cuius aduentum cum vir nobilis, Florus nomine, ad partes Gallicanas cognouisset, venit ad eum,& locum ei oportunum ad coustruendum monasterium deuotus ostendit. Quod vir dei cum vix annuisset, artificibus congregatis,opus incepit & perfecit. Florus verò filium suum Bertulphum beato Mauro ad erudiendum tradidit, cuius exemplum nobiles multi secuti,locum illum memorabilem reddiderunt.

Asperitas hyemis.

ANno gratiæ.Dliiij.hyems niue & glacie ita arctabatur,vt aues & feræ indomitæ manu capi potuissent.

Prodigiũ in aere visũ est

ANno gratiæ.Dlv.quasi species lãcearum, in aẽre visæ sunt à septentrione vsque in occidentem.

Sanctꝰ Medardus obiit

ANno gratiæ. Dlvi,sanctus Medardus, Nouiomensis episcopus, virtutibꝰ insignis migrauit ad dominũ, & Suessionis est sepultꝰ.

Sancta Radegundis claret.

ANno gratiæ.Dlvij.Radegundis regina, vxor Clotharij quondã regis Francorum,mutata veste sanctitatis nobilitate claret multiplici.His quoq; diebꝰ sæpe fiebãt cõflictꝰ inter Britãnos & Anglos, atq; multis hinc indeq; perẽptis,vicissim vincebant, & vincebantur.

Gregorius Romę insignis claruit

ANno gratiæ.Dlviij.Gregorius,filius Gordiani senatoris, Romæ adoleuit,qui de patrimonio proprio sex monasterijs in Sicilia fundatis, & septimo Romæ in domo sua, ex pretore vrbano factus est monachus,qui scientia,sapientia,doctrina, & sanctitate emicuit insignis.

Kenrico defuncto, Ceaulinus successit.

ANno gratiæ.Dlix. Kenricꝰ rex occidentalium Saxonum defunctus est,& regnauit pro eo Ceaulinus filius eius.xxx.annis.

Regnum Northanhumbriorũ diuisum est.

ANno gratiæ.Dlx.defuncto Ida rege Northanhumbrorum,regnum in duo regna est diuisum. Siquidem Ella filius Iffi, ducis strenuissimi, in Deira regnare incepit, & regno tale nomen dedit,

& annis

& annis.xxx.in eo regnauit.Adda verò, filius Idæ, in regno Berniciorum patri succeſſit, & ſeptem annis regnauit. Iſte eſt Ella rex Deirorum,de quo in vita beati Gregorij papæ fit mentio,ſicut ſubſcripta docebunt.

Miraculum imaginis.

EOdem anno, Iudæus quidam imaginem ſaluatoris de eccleſia furtim ſurripiens,clam illam in domum ſuam detulit, eamq; telo tranſfixit,Cumq; eam flammis comburere vellet,& ſeſe imaginis ſanguine cruentatum videret,præ ſtupore eam abſcondit. Quam Chriſtiani requirentes, & per veſtigia ſanguinis inuenientes, ſanguinolentam receperunt,Iudæumque lapidauerunt.Eodem anno, Aethelbertus, rex magnus Cantuariorum,ſecũdum quoſdam regnare incepit, quibus etiam Beda conſentit. Veruntamen aliorum ſententia apparet probilior.

Sctũs Brendanꝰ claruit

ANno gratiæ.Dlxi. ſanctus Brendanus in Scotia claruit, qui Fortunatas inſulas ſeptennali nauigatione requirens, multa relatu digna vidit,à quo Machutus regulariter educatus, & ipſius nauigationis ſocius in Britannia miraculis,& ſanctitate refulſit.Qui à Britannis exacerbatus,eis maledicẽs ad Gallos tranſiit, vbi ſub Leontio epiſcopo Santonum multis virtutibus claruit. Britannos verò propter ſuam maledictionem varijs cladibus adductos, ſanauit data iterum benedictione, & abſoluit. Per idem tempus, Sampſon Dolenſis archiepiſcopus & ſucceſſor ſancti Sampſonis qui de Britania maiori ad minorem tranſiit, doctrina & ſanctitate refulſit.

Mugitum montis.

ANno gratiæ.D.lxii.in Gallia mons,ſuper Rodannum fluuium, multis diebus dans mugitum,tandem ab alio monte ſibi vicino diſcuſſus,cum eccleſiis, domibus, hominibus,& beſtijs, in flumen eſt prȩcipitatus.

ANno gratiæ.D.lxiij. floruerunt Romæ Priſcianus Grammaticꝰ, & Arator ſubdiaconus, qui apoſtolorum actus verſibus hexametris perorauit.Floruit etiam Fortunatus,vir egregiꝰ, ingenio clarus,ſenſu celer,ore ſuauis, qui ab Italia Turonis veniens,actus beati Martini quatuor libris heroico metro digeſſit. Indeq; aſſumptus, Pictauorum eſt ordinatus epiſcopus.

De quatuor filijs regis Franciæ.

ANno gratiæ.D.lxiiii.Lothario rege Francorum defuncto quatuor filij eius regnum inter ſe diuiſerunt, quorum primogenitꝰ Chilpericus regnauit annis viginti tribus.

Iuſtinus imperator.

ANno gratiæ. D.lxv. Iuſtinus iunior Romanũ adeptus imperiũ, annis duodecim imperauit. Quo etiã anno ſigna multa in ſole

& luna apparuerunt.

Iohannes papa. ANno gratiæ. Dlxvi. Iohannes sedit in cathedra Romana annis duodecim, mensibus vndecim, diebus, xxvii. & cessauit sedes mensibus. x. & diebus. iij. Eodem anno sanctus Columbanus, de Scotia veniẽs in Britanniam, clarus habetur. Eodem anno Aethelbertus Ermẽrici filius, regnum Cãcię susciens. lvi. annis illud strenuissimè gubernauit. Hic regum Angliæ potentissimus, vsque ad confinium Humbri fluminis, quo meridiani & septẽtrionales populi dirimuntur, imperij sui fines extendens, omnium illarum prouinciarum gentibus nobilissimè imperauit.

Glappa rex ANno gratiæ. Dlxvij. defuncto Adda rege Berniciorum, Glappa regnauit pro eo quinque annis. Eodẽ anno hastæ igneæ in aëre visæ sunt, protendentes irruptionem Longobardorum in Italiam.

ANno gratiæ. Dlxviij. Ceaulinus rex VVestsaxonum & Cutha frater eius, causis compellentibus, contra Aethelbertum regem Canciæ pugnauerunt. Vbi Aethelbertus duobus comitibus suis interfectis ipsemet in fugam conuersus est.

Theodualdus rex. ANno graciæ. Dlxix. defuncto Glappa rege Berniciorum, regnauit pro eo Theodvvaldus vno anno.

Fretheulfus rex. ANno gratiæ. Dlxx. Fretheulfus regnauit in Bernitia septem annis. Eodem anno Armeniæ gentes fidem Christi susceperunt, & abbas VVandregisilus natus est.

De cyclo. ANno gratiæ. Dlxxi. cõpletus est cyclus vnus sancti paschę annorũ quingentorum. xxij. ex quo dominus noster Iesus xps crucifixus est, indictione. vij. anno secundũ Grẹcos à conditione mundi quinquies millesimo. lxxv. Vffa in Estanglia tunc regnauit.

Gregorius Turonensis ANno gratiæ. Dlxxij. Gregorius Turonensis episcopus ordinatus, sanctitate refulsit insignis.

Miraculum ANno gratię. Dlxxiij. Hispani & Galli de pascha cœlebrando dissentiunt, Hispanis. xij. Kl. Aprilis, Francis. xiiij. Kl. Maij pascha celebrantibus. Sed Francos rectè celebrasse per hoc diuinitus manifestatur, quòd fontes in Hispania, qui in sabbato sancto paschæ, ad baptizandum diuinitus repleri solent, non in Hispanorum sed in Francorum pascha repleti sunt.

Cyphũ de testa capitis ANno graciæ. Dlxxiiij. Albinus rex Longobardorũ, patrem vxoris suæ regem Gepidarum Cunimundũ olim in bello peremerat, & ex testa capitis sui cyphũ sibi ad bibendũ parauerat. Cui vna dierum, cum porrigeret ad bibendũ, dicens, bibe cum patre tuo, illa

fœmineo

fœmineo accẽsa furore, illũ in lecto ab armigero suo iugulari fecit.

ANno gratiæ. Dlxxv. Benedictus sedit in cathedra Romana, annis quatuor, mensibus. vi. & diebus. xvii. Ab isto papa Gregorius ad prædicandum Anglis abire permissus, sed post tumultuante populo retractus, Leuita septimus est ordinatus. Benedictus papa.

ANno gratiæ. Dlxxvi. fame Romam vrgente, multi Romanorũ ad Longobardos confugiunt. Sed Tyberius postea imperator, missa ab Aegypto frumenti copia, Romam ab inedia liberauit. Fames.

ANno gratiæ. Dlxxvij. Tyberius Romanum adeptus imperium, annis septem imperauit. Qui quoniam in pauperes liberalis fuit, deus ei multos thesauros inuenire cõcessit. Eodam anno defuncto rege Bernitiorum Fretheulpho, Theodoricus successit annis septem. Tiberi⁹ imperator.

ANnò gratiæ. Dlxxviij. sanctus Germanus Parisiensis episcopus suo obitu cœlestia decorauit. Eodem anno defuncto tege Britonum Aurelio Conano, Vortiperius successit tribus annis. Qui Saxonibus infestus, multoties de eis laudabiliter triumphauit. Sãctus German⁹ obijt.

PEr idem tempus, post Vffam regem orientalium Anglorum, à quo reges illius prouinciæ Vffingi dicuntur Titillus filius eius, regnum suscepit. Erat autem Titillus pater Redvvaldi, qui à VVodeno decimus fuit. Post Vffam regem oriẽtalium Anglorum Titillus successit.

ANno gratiæ. Dlxxix. Pelagius sedit in cathedra Romana annis decem, mensibus octo, diebus decem, & cessauit sedes mensibus sex, & diebus viginti quinque. Pelagius papa.

ANno gratiæ. Dlxxx. ignis per cœlum discurrere visus est. His verò diebus assiduæ fiebant inter britones & Saxones irruptiones. Ceaulin⁹ enim cepit Bedcanforde castellum, quod modò Bedford nuncupatur, cum alijs videlicet, Lienberi, Ailesberi, Benfintona, Henesham, Glouernia, Cirenceſtria, & Bathonia, & magnificatum est nomen eius vehementer. Ceaulinus, rex VVestsaxonum, multa Castra cœpit.

ANno gratiæ. Dlxxxi. papa Pelagius, decreuit nouem præfationes tantum ad missas debere cantari, cassatis cotidianis quæ dici solebant. Eodem anno, defuncto rege Britonum Vortiporio, successit Malgo, vir pulcherrimus, probitate præclarus, armis robustus, & supra modum largus. Sed Sodomitana peste dissolutus, deo et hominibus sese exhibuit odiosum. Hic etiã sex comprouinciales oceani insulas potenter subegit. Romę decretum est, vt nouem prefationes ad missas dicantur.

ANno gratiæ. Dlxxxij. Gregorius doctor, à papa Pelagio Cõstantinopolim direct⁹, libros moralium in Iob cõposuit, & ibidẽ Eutychium Gregarius doctor libros moralium composuit.

tychium Constantinopolitanum episcopum male de resurrectione mortuorum dogmatizãtem, qui corpus humanum in illa resurrectionis gloria impalpabile ventis aëreque subtilius esse venturũ, in imperatoris præsentia confutauit, & illo non multo post mortuo penitus extinxit.

ANno gratiæ. Dlxxxiij. Turonis de pane altaris fracto verus sanguis effluxit.

Mauricius imperator.

ANno gratiæ. Dlxxxiiij. Tiberio Cæsare in amentiam verso & mortuo, Mauritius annis. xxij. imperauit. Eodẽ anno, rex VVestsaxonum Ceaulinus & frater eius Cuthvvinus bellum cum Britannis commiserunt apud Frithenleiam, vbi Cuthvvinus grauiter oppressus & peremptus est. Victi sunt igitur Angli & fugæ dati.

Regnum Merciorum initiũ sũpsit cui⁹ rex prim⁹ Creodda fuit.

ANno gratiæ, Dlxxxv. regnum Merciorum initiũ sumpsit, quod primus omnium Creodda tenuit. Inchoata sunt ergo hoc tempore omnia Anglorum siue Saxonum regna, quæ octo numerantur. Regnum videlicet Canciæ, cuius caput est ciuitas Doroberniæ. Regnum Australium Saxonum, id est, Suthsex, cuius caput est ciuitas Cicestriæ. Regnum orientalium Saxonum, id est, Estsex, cuius caput est ciuitas London. Regnum orientalium Anglorum, id est Estanglia, cuius caput est Norvvicum. Regnum vvest Saxonum siue Occidendalium Saxonum, cuius caput est ciuitas VVentana, quę modò VVintonia dicitur, Regnum Mercię siue Middelanglię cuius caput est Dorkacestria, nunc verò Lincolnia. Regnum Northanhumbrorum, cuius caput est Eboracum. Hoc regnum modò in duo diuiditur, sicut supra dictum est.

Britones patriam suam deserentes, in VVallią recesserunt.

ANno gratiæ. Dlxxxvi. Malgoni Britannorum regi Caretius, ciuilium amator bellorum, successit, deo & Britonibus inimicus. Cuius inconstantiam reges memorati, Anglorũ videlicet & Saxonum, comperientes, insurrexerunt vnaminiter in eum, & post prælia multa fugauerũt eum à ciuitate in ciuitatem, donec ad vltimum commisso prælio ipsum vltra Sabrinam in VValliam fugauerunt. Clerici verò & sacerdotes, mucronibus vndiq; micantibus, ac flammis in ecclesijs circumquaq; crepitantibus, omnes simul in exterminium pellebantur. Secesserunt itaque Britannorum reliquiæ in occidẽtalibus regni partibus, Cornubia videlicet atq; VVallia, maximam insulæ partem relinquentes. Vnde crebras & ferales irruptiones, sine intermissione, hostibus inferebant. Tunc archipræsules, Theonus Londonensis & Thadiocus Eboracensis, cum omnes

ecclesias

eccleſias ſibi ſubditas ſolo tenus deſtructas vidiſſent, cum pluribus ordinatis, qui in tanto diſcrimine ſuperfuerant, cum reliquijs ſanctorum in Cambriam diffugerunt, timentes ne Barbarorum irruptione tot & tantorum ſacra oſſa veterum à memorijs hominum deleren-tur, ſi ipſa imminenti periculo minimè ſubtraxiſſent. Plures etiam, Armoricanam Britanniam petentes, totam eccleſiam duarũ prouinciarum, Loegriæ videlicet & Northanhumbriæ, à conuentibus ſuis viduatam deſeruerunt & inanem. Quibuſdam verò ſanctorum corporibus, quæ in ſepulturis iacebant reuerenter occulta-ta, tumulos terræ ſuperpoſuerũt, ne ab infidelibus deſpectui haberentur. Erant enim Anglorum ſiue Saxonum reges armis ſtrenuiſſimi, pagani atrociſſimi, qui nihil potius quàm Chriſtum & Chriſtianorum cultum ſubuertere ſitiebant. Nàm ſi qua eccleſia, terra ſubiugata, illæſa ſeruabatur, hoc magis ad confuſionem nominis Chriſti quàm ad gloriam faciebant. Nempe ex eis deorum ſuorum templa faciẽtes, prophanis ſuis ſacrificijs ſancta dei altaria polluerunt. Itaque Britanni regni diadema multis temporibus amittentes, videlicet vſq; ad tempora Cadvvallonis, quẽ Beda Cedvvallum vocat, illam patriæ partem, quæ eis remanſerat, non vni regi ſed tribus tyrannis ſubiectam, ciuilibus bellis ſæpiſſimè infeſtare non ceſſabant. Reſidebant igitur miſerrimæ Britannorum reliquiæ in tribus prouincijs, Cornubia videlicet quæ Cornuvvallia à quibuſdam dicitur, eo quòd in mare ſeſe quaſi in cornu extendat, Demecia, quę Auſtralis VVallia appellatur, Venedocia, quę North vvallia nuncupatur. His finibus quàmuis eis inuitis contenti, à fide tamen Chriſti nunquam receſſerunt. Sed in hoc tãtum reprehenſibiles iudicantur, quòd ſemper gentem Anglorum, & etiam vſque in hodiernum diem, quaſi per eos proprijs finibus proſcripti, odio mortali perſtringunt, nec illis libẽtius quam canibus communicare volunt. Sunt autem prouinciæ illorum inexpugnabiles, videlicet nemorum denſitatibus conſitæ, altis vallatæ paludibus, præruptis tumentes montibus. Vnde ſæpiſſime quaſi mures de cauernis erũpentes, gentem Anglorum nequiter infeſtant, nec aliud ab eis in bello, niſi capita ſolum pro redemptione requirũt. Hac deniq; tempeſtate, eccleſia beati martyris Albani, quæ poſt paſſionem ſuam miro tabulatu lapideo, atque eius martyrio condigna legitur fabricata, deiecta penitus cum alijs creditur & deleta, donec per miniſterium Offæ regis, angelo ſibi reuelante, corpus glorioſi confeſſoris

ac martyris inuentum est,& monasterium eius denuo fabritacum. Subiugata itaque Britannia ciuibusque proscriptis reges Anglorũ siue Saxonum terras vndiq; occupant,regna dilatant, & pro vniuscuiusque possibilitate, regnis suis limites ponũt. Regnabant autem his temporibus octo reges,quorum nomina hæc sunt. Athelbertus videlicet in Cãcia,Cissain Suthsaxia,Ceaulin' in VVestsaxia,Creodda in Mercia, Erkenvvinus in Estsaxia, Tytillus in Estanglia,Ella in Deira, Aethefridus in Bernitia.Hæc deniq; rẽgna, processu tẽporis ita distinguebantur. Reges autem Cantuariæ in sola Canciæ prouincia dominabantur. Reges Suthsexiæ,in illa tãtum prouincia dominabantur.Reges Estsexiæ,in illa prouincia & in Middelsexia dominabantur.Reges Estangliæ in Northfolke & Suthfolke dominabantur, necnon in prouincia Canterbrigensi, donec a rege Merciorum Offa mutilati sunt. Reges Merciorũ dominabãtur in prouincijs Glouernensi,VVygornienſi,VVarvvicenſi, Ceſtrenſi, Derebienſi, Lincolnienſi, Leirceſtrenſi, Oxonienſi, Herefordenſi, Staffordenſi, Northamptonenſi, Bukinghamenſi, Bedfordenſi, Huntedunenſi,Cantabrigenſi, & Hertfordẽſi. Reges VVeſtſaxonum dominabantur in prouincijs Bercenſi,Dorſetenſi, Sutherienſi,VViltonenſi,Saresberienſi,& Bathonienſi. Iſtis ergo prouincijs inter ſex reges diſtributis, quandoque ad inuicem bella ciuilia & pluſquam ciuilia commiſerunt. Duo reges qui ſunt in Northan humbria, dominabantur à magno flumine Humbriuſq; ad mare Scotiæ.De his autem ſufficienter ſuperius dictum eſt.His ita diſpoſitis,placuit dictis regibus Britanniam, & memoriam Britannorũ penitus delere. Vnde communiter ſtatuerunt quatenus inſula, non à Bruto Britannia,ſed ad Anglis Anglia vocaretur. Eodem anno, Francorum Gunthrãnus in venando feſſus,dum in gremio ſui armigeri dormiret,iuxta riuum aquę vidit armiger ex ore regis paruulum animal exire.Cui volenti riuum tranſire nec valenti, armiger gladio trans riuum poſito, viam eundi & redeundi parauit. Quo iterum in os eius intrante, expergefactus rex & ſtupefactus dixit,ſe per ſomnium ſuper pontem ferreum tranſiiſſe,& ſub mõte quodam multos theſauros vidiſſe, vbi cum ſecundum fidẽ ſomnij perrexiſſet, theſauros magnos inuenit:eoſque acceptos eccleſię vſibus delegauit.

Anglia primum dicta.

Somniũ regis Francorum.

Sledda rex orientalium Saxonum.

ANno gratię.Dlxxxvij. Clotharius regnauit in Gallijs annis.xliiij. Eodem anno,defuncto Erkenvvino rege orientalium Saxonũ,

Sledda

Sledda filius eius à VVodeno decimus regnauit pro eo.

ANno gratiæ. Dlxxxviij. Aethelfridꝰ rex Berniciorum Accam filiam Ellæ, regis Deirorum, coniugem accepit, & ex ea proceſſu temporis ſeptem filios generauit. Nomina autem filiorũ hæc ſunt, Eanfridus, Oſvvaldus, Oſvvinus, Oſlacus, Oſvvidus, Oſa, & Offa. Eodem anno, Creodda Merciorum rege mortuo, VVibba filiꝰ eius ſucceſſit tribus annis.

ANno gratiæ. Dlxxxix. Sledda rex orientalium Saxonum ex filia Ermenrici, regis olim Cantuariorum, genuit Sebertum, qui poſt patrem regnauit. Sledda rex.

ANno gratiæ. Dxc. defuncto Cyſſa rege Auſtraliũ Saxonũ, regnum illud ad regem occidentalium Saxonum Ceaulinum deuolutum eſt. Regni Auſtr. Saxonũ finis.

ANno gratiæ. Dxci. facto in Italia penè vltra fidem omnium diluuio, poſt multam rerum confuſionem, ſubſecuta eſt peſtis, quę inguinaria dicitur, quæ primum omnium papã Pelagium extinxit, ac demum populum ſtrage maxima deuaſtauit. Fungebatur autem eodem tempore beatus Gregorius vice archidiaconi in vrbe Roma, qui pro tanta ciuium clade iuſſit fieri ſeptiformem letaniam. Septiformis letania ideo dicitur, quia in loco primo fuit omnis clerus, in ſecundo omnes abbates cum ſuis monachis: in tertio omnes abbatiſſæ cum ſuis monialibus: in quarto omnes infantes: in quinto omnes laici: in ſexto vniuerſæ viduæ: in ſeptimo omnes coniugati. His omnibus vir dei ritè diſpoſitis, peſtem præfatam, iram dei mitigando, penitus ab vrbe deterſit: Deſeptiformi letania à beato Gregorio conſtituta. Diluuium, Inguinaria in Italia. Letania ſeptiformis.

ANno gratiæ. Dxcij. beatus Gregorius, populo acclamante cum clero, papa electus, licet multum renitens ſeipſum abſentando, tandem inuentus & inthronizatus eſt. Qui inter cætera pietatis opera, Traiani quondam imperatoris animam, quamuis pagani, à pœnis inferni ſuis precibus promeruit liberare. Antiphonarium cõpoſuit, kyrieleiſon cũ alleluia ad miſſas cantari inſtituit. Et in canone miſſæ tria verba vtiliter appoſuit, videlicet, dieſque noſtros in tua pace diſponas, atque ab eterna damnatione nos eripe, & in electorũ tuorum iubeas grege numerari. Gregorius Papa.

ANno gratiæ. Dxciij. Ceaulinus & frater eius Quichelinus, deceſſerunt & Ceolricus, Ceaulino, in regnum occidentaliũ Saxonum ſucceſſit, quinque annis. Eodem tempore, papa Gregorius orationem dominicam poſt canonem ſuper hoſtiam cenſuit recitari. Ceolricus, rex occidentalium Saxonum.

Eodem

Eodem anno Ella rex Deirorum defuct⁹ est. Quo mortuo, Aethelfridus rex Bernìciorum, filium eius Eadvvinum regno expellens Deirorum, duo regna strenuissimè guberuauit. At Eadvvinus in exilium pulsus, exulauit cum Redvvaldo rege oriẽtalium Anglorum, quousq; per illum regno suo restitutus est.

Tunica inconsutilis domini inuenitur.

ANno gratiæ. D. xciiii. tunica domini saluatoris, in ciuitate Zaphat non longè à Hierusalem, confessione Simeonis Iudæi inuẽta, & ab episcopo Gregorio Antiocheno, & episcopis Thoma Hierosolomitano & Iohanne Constantinopolitana, Hierosolymis, in loco vbi crux Christi veneratur, posita est. Eodem anno VVibba rex Merciorum obijt, cui successit Cearlus, non filius, sed consanguineus eius, decem annis.

VVisigothorũ rex, ab Arriana prauitate reuocatur.

ANno gratiæ. D. xcv. Ricardus rex VVisi Gothorum, synodo. lx. duorum episcoporum, apud Tholetum congregata, ibique Arriana hereſi abdicata & anathematizata, totam gentẽ illam in catholica fide confirmar.

Sãctus Augustinus, à beato papa Gregorio in Britanniam missus, regẽ Athelbertũ, & populum sibi subiectum, ad fidẽ Christi conuertit.

ANno gratiæ. Dxcvi. qui est annus centesimus. xlvij. ex quo Horsus & Hengistus fratres venerunt in Britanniam, vt eam subiugarent, missus est seruus dei Augustinus, à beato papa Gregorio, in Britanniam vt barbaræ genti Anglorum verbum dei prædicaret. Qui Pagana superstitione cœcati, totam Christianitatem deleuerant in illa parte Insulæ quam habebant. In parte verò Britonum adhuc fides Christi vigebat, quæ anno dominicæ incarnationis, c. lviij. habita, nunquam inter eos defecit. Est autem ad orientalem Canciæ plagam Thanatos insula, in qua vir dei Augustinus & socij eius applicuerunt, viri vt ferunt ferme. xl. Et mittens interpretes ad regem Aethelbertum, mãdauit sese de Roma venisse, ac nunciũ ferre optimum, quod sibi obtemperantibus æterna in cœlis gaudia promittebat. Hæc audiens rex post dies paucos venit ad insulam, & residens sub diuo, iussit Augustinum cum socijs eius, ad suum ibidem colloquium venire. At illi diuina virtute præditi veniebant crucem pro vexillo ferentes, & imaginem domini saluatoris in tabula depictam, letaniasq; pro sua simul & eorum, propter quos aduenerant, salute decantantes. Cunq; ad iussionem regis residentes, verbum ei vitæ, vnà cum omnibus qui aderant prædicaret, respondit ille dicens. Pulcher quidem sunt ea quæ promittis, sed quia noua sunt & mihi incerta, non his modò possum assensum prębere, relictis eis quæ tanto tempore cum mea gente seruaui. Verum quia

de longè

de longè huc peregrini veniſtis, & ea quæ vos vera & optima credebatis nobis communicare deſideraſtis, nolumus vobis moleſti eſſe. Sed potius benigno vos hoſpitio recipere, & quæ victui veſtro ſunt neceſſaria miniſtrare, Nec prohibemus, qnin omnes quos poteritis fidei veſtræ religioni prædicãdo ſocietis. Dedit ergo eis mãſionem in ciuitate Dorobernẽſi, quæ imperij ſui erat caput, vbi cœperunt apoſtolicã primitiuę eccleſię vitam imitari, orationibꝰ videlicet aſſiduis ac ieiunijs inhærendo, verbum vitæ prædicando, quos poterant lauacro ſalutis perfundebant. Nec mora crediderũt multi & baptizabantur, imitantes ſimplicitatem innocentis vitæ, ad dulcedinem doctrinæ cœleſtis. Erat autem prope ciuitatem ipſam ad orientem eccleſia, in honorem ſancti Martini antiquitus fabricata, in qua regina, filia regis Franciæ nomine Berta, orare conſueuerat, vbi primò & ipſi conuenire, & prędicare, miſſas celebare, & baptizare cœperunt. At vbi poſt paululum ipſe etiã rex inter alios delectatus vita ſanctorum mundiſſima, credens baptizatus eſt, cœperunt plures cotidie ad audiendum vitæ verbum confluere, ac relicto gentilitatis errore, vnitati eccleſiæ ſeſe credendo ſociare. Dedit etiam ipſis doctoribus locum ſedis congruum graduí eorũ, in Dorobernia ciuitate ſua metropolí, & neceſſarias in diuerſis rebus dedit manſiones. Interreà vir domini Auguſtinus venit Arelas, & ab archiepiſcopo eiuſdem ciuitatis archiepiſcopus ordinatus, in Britanniam reuerſus eſt.

Cœnobium beati Benedicti deſtruitur.

ANno gratiæ. Dxcvij. Cœnobiũ beati Benedicti, qꝑ in Caſtro Caſſino idẽ pater fundauerat, à perfidis Longobardis deſtructũ eſt. Fugientes itaq; ex eodem loco monachí Romam petierunt, regulã quam idem ſanctus ediderat ſecum deferentes.

Sanctus Columbanus obiit.

ANno gratiæ Dxcviii. floruitín Galiſs Gregorius, Turonicæ ciuitatis epiſcopus, qui ex Auernico territorio attulit reliquias ſancti Iuliani. Eodem anno ſanctus Columbanus doctor Stotorũ & pictorum obijt, qui poſteris ſuis multa ſanctitatis documenta reliquit.

ANno gratiæ. Dxcix. defuncto rege Redvvaldo orientalium Anglorum, Eorpenvvaldus regni gubernacula ſuſcepit.

ANno gratiæ. Dc. mortuo rege Francorum Childeberto, Theodebertus, & Theodoricus filij eius, ſubrogantur.

Beatus Gregorius Auguſtino pallium miſit.

ANno gratiæ. Dci. beatus papa Gregorius, Auguſtino palliũ miſit, ad eccleſiam videlicet Londonienſem, quæ tempore Britonum

num metropolis erat, ſicut Beda in hiſtoria Anglorum teſtatur.

Iohannes Conſtantinopolitanꝰ contẽdit de primatu.

ANno gratiæ. D cii. contentio inter Romanam eccleſiam & arrogantiam Iohannis epiſcopi Cõſtantinopolitani, vniuerſalis patriarchę ſibi nomen vſurpantis, ſub pape Pelagio cõcepta, & à Gregorio non leuiter agitata, non ante quieſcere potuit, quàm ipſe Iohannes ſubita morte occubuit.

Sãctus Auguſtinus Britonum epiſcopos ad cõſilium ſuum vocat,

ANno gratiæ. Dciij, rex Northanhumbrorum Aethelfridus contra Britannos apud Kaerlegion dimicãs, viros religioſos de Abbathia Bangoriẽſi maximam multitudinem interfecit Nempe vir domini Auguſtinus, auxilio regis Aethelberti vſus, conuocauit ad ſynodum ſuam epiſcopos & doctores proximæ Britonũ prouinciæ, in loco qui vſque hodie lingua Anglorum, **Auguſtines ake**, id eſt, robur ſiue quercus Auguſtini appellatur, in confinio occidentalium Saxonum & VVictiorum, cœpitq; eos fraterna admonitione ſuadere, vt pace catholica ſecum habita, communem euãgelizandi gentibus pro domino laborem ſuſciperent, qui ſanctum paſcha & alia perplura vnitati eccleſiæ contraria faciebant. Qui cum longa diſputatione habita, neq; precibus neq; hortamẽtis Auguſtini, aſſenſum præbere voluiſſent, ait. Obſecramus fratres deum omnipotentem, vt ipſe nobis, cœleſtibus ſignis, inſinuare dignetur, quæ ſequenda traditio, quibus ſit vijs ad ingreſſum regni cęleſtis properandum. Adducatur aliquis æger, & per cuius preces fuerit curatus, huius fides & operatio omnibus ſequenda tradatur. Quod cum aduerſarij, licet inuiti, concederent, allatus eſt æger quidam oculorum luce priuatus. Qui cum oblatus Britonũ epiſcopis, nihil curationis eorum miniſterio perciperet, tandem Auguſtinus genua ſua ad patrem domini noſtri Ieſu Chriſti flexit, deprecans vt viſum cœco reſtitueret, vt per illuminationem vniꝰ hominis corporalem, in plurimorum corda fidelium gratiam accenderet lucis ſpiritualis. Nec mora illuminatus eſt cœcus, ac verus ſummæ lucis præco prædicatur ab omnibus Auguſtinus. Tunc Britones confitentur intellexiſſe veram eſſe viam, quam predicauit Auguſtinus, at ſeſe non poſſe, abſq; ſuorum conſenſu, priſcos abdicare mores, vnde vt ſecundò fieret ſynodus pluribus aduenientibus poſtulabant. Quod cum eſſet ſtatutum, venerunt vt perhibent ſeptem Britonum epiſcopi & plures viri doctiſſimi, maximè de nobiliſſimo eorum monaſterio, quod lingua Anglorum **Bangornęburg** dicitur, cui tempore illo abbas Dionotus præfuiſſe narratur. Qui ituri ad

Galfridus Britannicus iſta ſcribit.

Dionotus abbas Bangor.

concilium

concilium præfatum venerunt primò ad quendam virum ſanctum ac prudentem, qui apud eos Anachoretanam ducebat vitam, conſulentes an ad prædicationem Auguſtini ſuas deſerere traditiones deberent. Qui reſpondit. Si homo dei eſt, ſequimini illum. Dixerunt. Et quomodò hoc poſſumus probare? Ait ille. Dominus (inquit) ait. Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde. Si ergo Auguſtinus ille mitis eſt & humilis corde, credibile eſt quia & ipſe iugum Chriſti portat & vobis portandum offerat. Si igitur immitis eſt ac ſuperb', conſtat quia non eſt à deo, neque vobis eſt eius ſermo curandus. Qui rurſus aiebant. Et vnde hoc dinoſcere valemus? Procurate (inquit) quòd ipſe prior cum ſuis ad locum ſynodi adueniat, & ſi ipſe vobis appropinquantibus aſſurrexerit ſciatis quoniam Chriſti famulus eſt, & obtemperanter illum audite. Sin autem vos ſpreuerit, nec vobis aſſurgere voluerit cum ſitis numero plures, & ipſe ſpernatur à vobis. Factumque eſt vt venientibus illis Auguſtinus in ſella ſederet. Quod illi videntes mox in iram conuerſi ſunt, eumque ſuperbiæ notantes, cunctis quæ dicebat contradicere laborabant. Quibus Auguſtinus ait. Si in tribus ſaltē obtēperare mihi vultis, vt paſcha ſcilicet ſuo tempore celebretis, vt miniſterium baptizandi, quo deo renaſcimur, iuxta morem ſanctæ Romanæ eccleſię cōpleatis, vt gēti Anglorū verbū dei vna nobiſcū prędicetis, cætera quæ agitis, quamuis moribus noſtris ſunt contraria, æquanimiter tolerabimus. At illi nihil ſe horum facturos neque illum pro archiepiſcopo ſe habituros affirmabant, conferentes ad inuicem quia ſi nobis aſſurgere noluit, quanto magis ſi ei ſubdi cœperimus pro nihilo contemnet. Quibus vir domini Auguſtinus fertur minitans dixiſſe: quòd ſi pacem cum fratribus nolent habere, bellum ab hoſtibus forent accepturi. Et ſi nationi Anglorum viam vitæ prædicare noluerint, per horum manus vltionem eſſent mortis accepturi. Quod ita per omnia vt prædixerat diuino agente iudicio patratum eſt. Nec multo poſt Aethelfridus, Northanhumbrorum rex fortiſſimus & paganus ferociſſimus, collecto grandi exercitu in ciuitate Legionum, quæ à Britānis Caerlegion, id eſt, ciuitas Legionum fertur, eo quòd Romanæ legiones ibi perēdinare ſolebant, maximā ex ijs fecit ſtragem. Nam bellum contra Britannos commiſſurus, cum videret ſacerdotes eorum qui ad exorandū deū pro milite bellum agēte conuenerant, ſeorſum in tutiore loco conſiſtere: ſciſcitabatur qui eſſent, quidúe acturi illô conueniſſent.

erãt enim plurimi eorum de monaſterio Bangor, in quo tantus fertur fuiſſe monachorum numerus, vt cum in ſeptem eſſent portiones cum ſuis rectorib⁹ diuiſi, nulla minus quàm. ccc. religioſos monachos continebat. Horum autem plurimi, triduano peracto ieiunio, cum alijs orandi gratia conuenerant habẽtes defenſorem Brochimallum, qui eos precibus intentos à gladijs protegeret barbarorum. Quorum aduentus cauſam cum intellexiſſet Aethelfridus tyrannus, ait. Et ſi iſti aduerſum nos deum ſuum inuocant, profectò quamuis arma non ferant, contra nos pugnant, qui aduerſis imprecationibus ſuis perſequuntur. Itaque in hos primùm arma vertere iubet, & ſic cæteras nephandæ militiæ copias, non ſine exercitus ſui damno, deleuit. Extinctos autem in illa pugna fertur, ex his qui ad orandum venerunt, viros circiter mille ducentos, & ſolummodò quinquaginta fuga elapſos. Brochímallus quoque ad primum hoſtium aduentum cum ſuis terga vertens, eos, quos defendere debuerat, inermes ac nudos glagijs fetientibus reliquit. Sicque completum eſt præſagium beati pontificis Auguſtini.

Monachi. 1200. occiſi.

Sãctus Auguſtinus ordinauit Iuſtum primũ Roffenſem epiſcopum.

ANno gratiæ Dciiij. beatus Auguſtinus donante rege Aethelberto, in ciuitate quæ à quodam primario nomine Rof, Rofeceſtria id eſt, ciuitas Rof dicebatur, eccleſiam ſancti Andreæ apoſtoli conſtruxit, eamque multis poſſeſſionibus & amplis dotauit, atque ibidem Iuſtum epiſcopum ordinauit.

Sanctus Auguſtin⁹ Mellitum ordinauit primũ Londonienſem epiſcopum.

EOdem anno in ciuitate Londoniæ idem Auguſtinus Mellitum pontificem conſecrauit. Sicque vrbis Londonienſis, quæ ſemper temporibus Britãnorum archiepiſcopum habuerat, dignitas nunc ad Doroborniam trãſlata eſt, vt Merlini vaticinium impleretur dicentis. Delebitur religio in inſula, & tranſmutatio primarum ſedĩ fiet, dignitas Londoniæ adornabit Doroborniam. &c. Eodem anno Mellitus in prouinciam orientalium Saxonum ad prædicandũ miſſus à beato Auguſtino, Sebertum regem cum tota gente ſua ad fidem Conuertit. Erat autem idem Sebertus nepos Aethelberti magni regis Canciæ, ex ſorore Ricula, atque ſub poteſtate ipſius conſtitutus, qui omnibus, vſque terminum Humbri fluminis, Anglorum gentibus imparabat. Eodem anno imperator Mauritius, vir deum timens, in ſuis orationibus diuinam iugiter clementiam precabatur vt facinorum ſuorum in hoc ſeculo commiſſa luere poſſet. Quadam itaque nocte dum in ſtrato ſuo quieſceret emiſſa eſt ad eum vox cœlitus dicens. Maurici trade te & vxorem tuam

Dorobernia ſedes archiepiſcopalis fit.

Somnium Mauricij imperatoris

Conſtantiam

Constantiam cum pueris Phocæ militi. Expergefactus autem quæsiuit à suis, si scirent militem inter agmina sua Phocam appellatum. At illi Scimus. Et ille. Cuius est qualitatis? Qui dixeruut. Iuuenis tumidus & temerarius. Tunc Augustus somnium suum referens, glorificabat magnificè deum pro huiusmodi visione. Post hæc autē in terra hostili positus, cum milites suos ferro & rapinis abstinere compelleret, nec eis consueta stipendia ministraret, Phocam rogare cœperunt vt imperij super eos regimen vsurparet. Quibus Phocas obediens, purpuram imperialem suscepit. Quod audiens Mauriti animo dissolutus, rebus ꝙ aduersum se fluctibus cessit, & in quandam siluam mari contiguam fugit. In qua cum vxore & quinque filijs iussu Phocæ Augusti Cęsaris interemptus est. Phocas ergo Romanum inuadens imperium, annis. viij. imperauit.

ANno gratiæ. Dcv. qui est annus imperij Phocæ secundus, beatus Gregorius ex hac vita migrauit ad dominum. Hic vir beatus adhuc viuens, cum quodam tempore per forum Traiani principis, quod ipse ædificijs pulcherrimis dudū venustarat procedens, iudicij eius quo viduam consolatus fuerat recordaretur, pro tanta imperatoris mansuetudine commotus ad sancti Petri apostoli basilicam festinus viator peruenit, vbi tam diu super infidelitate & errore clemētissimi principis fleuisse asseritur, quousq; nocte sequenti responsum accepisset se pro Traiano exauditum fuisse, ita vt pro nullo vlterius pagano preces effunderet. Sic itaque Traiani animā ab inferni cruciatibus crede liberatam: vt in inferno posita per dei misericordiam minimum inferni non sentiat cruciatum. Nempe vnus & idem Gehennæ ignis & si multos valet peccatores pariter detinere, per dei iustitiam non omnes potest æquali pœna punire. Nam secundum delicti modum animæ in Gehenna sentiunt cruciatum. Opus pietatis per quod Traianus deum & beatum patrem Gregorium commouit ad misericordiam hoc fuit. Quodum tempore Traiano ad belli ꝓcinctū vehemētissimè festinātē, vidua quædā fœminarū pauperrima ad eū lachrymis dissoluta accessit dicens. Fili me, te imperāte, innocēs perēptus est, obsecro vt quia illū mihi reddere nō vales sanguinē ei legaliter vindicare digneris. Cumq; Traian, si san reuerteretur de prælio, hūc se vindicaturū ꝓmitteret, vidua dixit. Et si tu in prælio mortu fueris, quis mihi iusticiā exhibebit? Traian respōdit. Ille qui post me impabit. Et illa. Quid tibi ꝓderit si alter mihi iusticiā fecerit? Traian respōdit. Vtiq; nihil. Et vidua.

Beatus Gregorius Traiani principis animam à pœnis infernalibus eripuit.

Nonne inquit tibi melius est, vt tu mihi iusticiam facias & pro hoc mercedem tuam recipias, quàm alteri hanc transmittas? Tunc Traianus ratione simul ac pietate commotus, equo descendit, nec antea discessit quàm iudicium viduæ & sententiam executioni demandaret. Pro hac autem mansuetudine & exhibitione iusticiæ à pœnis infernalibus per lachrymas beati patri Gregorij, quingẽtis post mortem & eo amplius elapsis annis, meruit liberari. Idem pater Gregorius, primus omnium, in principio epistolarum suarum ante salutem gratiam & benedictionem, sese seruum seruorũ dei pronuncians, omnibus successoribus suis formam humilitatis ostẽdit. Et post humilitatem vtilitatem subiuxit, cum dicit salutem, videlicet animæ & corporis, gratiam à deo & hominibus, benedictionem, quæ est in semine Abrahæ, quod est Christus, in quo benedicentur omnes gentes terrę. Et beatus pater Gregorius, licet vita & scientia fuerit præclarus, multos tamen maximè post mortem habuit detractores, adeò vt proprer detestationem ipsius & memoriæ deletionẽ, omnes libri sui comburi deberent, nisi Petrus eius diaconus esset. Ipse enim dixit, se vidisse spiritum sanctum super eum sedentem in columbæ specie, dum ipsos libros conscripsisset.

Gregorius omniũ primus scripsit se seruũ seruorum dei. &c.

De cibis in lapides conuersis.

ANno gratiæ. Dcvi. Sabinianus sedit in cathedra Romana anno vno, mensibus quinque, & diebus. ix. Eodem tempore pauper quidam, cum à nautis eleemosynam peteret nec acciperet, dicente nauclero, nos nihil hic præter lapides habem⁹, subiecit pauper. Omnia ergo vertantur in lapides. Quo dicto, quicquid manducabile in naui erat in lapides conuersum est, colore & forma earundem permanente.

Ceulfus rex occidentaliũ Saxonum.

ANno gratiæ. Dcvij. Ceolrico rege occidentatilium Saxonum defuncto, Ceulfus regnauit pro eo viginti quatuor annis. Per idem tẽpus cum papa Sabinianus liberalitatem beati Gregorij prædecessoris sui derogaret, et sub hoc obtentu manum egenis subtraheret, Gregorius eum, per visum, ter pro culpa tenaciæ huius derogationis increpatum, quod non respiceret pauperes, etiã quarto horribiliter increpans et comminans, in capite percussit, quo ille dolore vexatus paulo post obijt.

Bonifacius Papa.

Laurẽtius Auguſt. ſucceſſor.

ANno gratiæ. Dcviij. Bonifacius sedit in cathedra Romana mensibus. viij. & diebus. xxix. Eodem anno beatus Augustinus, Dorobernensis archiepiscopus prim⁹, diem clausit extremum septimo Kl. Iunij. Cui successit Laurentius natione Romanus, quem ipse

adhuc

adhuc viuens ordinauerat,ne ſtatus eccleſiæ tenerrimus ſine paſtore vacillaret Sepultus eſt autem iuxta eccleſiam apoſtolorum Petri & Pauli,quæ nec dum fuerat perfecta nec dedicata,in qua plorimorum archiepiſcoporum corpora tumulata leguntur.

Eccleſia Rõmana caput omnium eccleſiarũ efficitur.

ANno gratiæ. Dcix. Bonifacius quintus ſedit in cathedra Romana annis.vi.menſibus.viij.& diebus. xij. & ceſſauit ſedes menſibus.vij.& diebus.xxv. A quo rogatus Phocas imperator ſtatuit vt eccleſia Romana eſſet caput omnium eccleſiarum & magiſtra. Nam antea eccleſia Conſtantinopolitana primam ſeſe ſcribebat omnium eccleſiarum. Impetrauit etiam idem papa à præfato principe templũ Romæ quod antiquitus Pantheon vocabatur, eò quod in eodẽ quondã omnium non deorum ſed dæmonum cultus agebatur. Quo impetrato,excluſa inde diuerſa ſimulacrorũ multitudine,omnipotẽtis dei & ſanctæ Mariæ virginis omniũq; ſanctorũ eccleſiã cõſtruxit,vt ſicut ibi quondã onniũ dæmoniorũ cultus agebatur,ita deinceps ibidem omnium ſanctorum memoria haberetur.

ANno gratiæ. Dcx. defuncto Ceulfo rege occidentalium Saxonũ, regnauit pro eo Kinegilſus filius Ceolæ, xxx. & vno annis. Regnabat hoc tempore in Mercia Penda, in regno orientaliũ Anglorum Redvvaldus,in Cancia Aethelbertus in Eſtſaxia Sebertus, in Northanhũbria Aethelfridus ſuperbus & vanæ gloriæ cupidus.

De ſynodo in Italia.

ANno gratiæ.Dcxi.Bonifacius papa congregata ſynodo in Italia menſe Martio,tertia videlicet die menſis,multa ad vtilitatem eccleſiæ ſtatuit.Interfuit autem Mellitus Londonienſis epiſcopus ab archiepiſcopo Dorobernenſi Laurentio deſtinatus, vt decreta ſynodi Britanniam rediens eccleſijs Anglorum traderet, & ſummi pontificis authoritate executioni demanderet.Eodem tempore Ioannes Alexãdrinus epiſcopus floruit, qui ob eximiam in pauperes Chriſti liberalitatem nomen eleemoſynarij habere promeruit. Cõtigit autem vt quidam peregrinus videns tantam eius in pauperes compaſſionem, tentare eum volens acceſſit ad eum dum de conſuetudine infirmos viſitaret,& dixit: Miſerere mei quoniam miſer ego ſum & captiuus. Patriarcha verò diſpenſatori ſuo ait. Daei. vi. aureos.Quibus acceptis mutauit habitũ pauper,& aliunde veniens obuiam procidit in terram dicens:Miſerere mei quia inedia crucior nimis.Dicit denuò patriarcha:Da ei.vi.aureos.Quo facto, dixit miniſter in aurib⁹ patriarchæ.Domine ipſe iam bisaccepit.Et tertio veniens eleemoſynam poſtulauit.Miniſter autem domino intimauit.

Tunc ait ille misericors.Da ei duodecim aureos, ne fortè Christus sit & tentet me.

De morte Phocæ imperatoris.

ANno gratiæ.Dcxij.Phocas imperator,dum crudeliter in suos sęueret domesticos,Heraclij, Africæ Patricij,iussu peremptus est: qui post necem ipsius sibi rempub.vendicauit.

De imperio Heraclij.

ANno gratiæ. Dcxiij. Heraclius Romano potius imperio, annis xxx.& vno imperauit.Eodem anno apud vrbem Galliæ Mauriennam erat mulier quædam sancto Ioanni Baptistæ nimis deuota.Hæc in orandi constantia persistens, dari sibi à deo trienni oratione aliquid de membris eius expetebat. Spemque suam in deo ponens,iurauit se non prius manducaturam quàm acciperet quod petebat. Et sic. vij. diebus ieiunans. víj. die desuper altari pollicem miri candoris apparere videns, læta donum dei accepit. Ad quod adorandum tres episcopi venientes cùm de pollice partem elicere vellent, tres sanguinis guttas ex eo stillare in linteo suppositó stupuerunt,& singulas singuli se habere meruisse lætati sunt.

Deus dedit, papa efficitur.

ANno gratiæ.Dcxiiij. De⁹ dedit sedit in cathedra Romana annis tribus,diebus xx.& cessauit sedes mense vno,& diebus.vi. Hic constituit,vt si qui viri vel mulieres filios suos quocunque modo de sacro fonte susceperint,separentur,& si mulier compatrem suum in coniugium duxerit separẽtur.Mulier autem dotem recipiat,& post annum si vult alteri nubat.Eodem anno rex occidentalium Saxonũ Kinelgilus Quichelinum filium suum regni consortem suscepit.

Clodesuidæ velamen cęlit⁹ mittitur.

ANno gratiæ.Dcxv. Clodesuidæ Mathensi sponsum suũ fugienti velamen capitis per angelum à deo mittitur, & illa se & sua deo delegauit.

Aethelbertus rex Cãtuariorum obiit.

ANno gratiæ.Dcxvi.Aethelbertus rex Cantuariorum post regnũ temporale quod.l.&.vi.annis glorioſissimè tenuerat,æterna cœlestis regni gaudia conscendit.Defunctus autem post viginti et vnũ annos acceptæ fidei, in porticu sancti Martini intra ecclesiam apostolorum Petri & Pauli,quam ipse fundauerat,sepultus est. Anno itaque quo defunctus est Aethelbertus cum filius eius Eadbaldus regni gubernacula suscepisset,magno ibi tenellis ecclesię crementis detrimento fuit.Siquidem non solùm fidem Christi recipere noluit, sed & tali fornicatione pollutus est vt vxorem patris insanus haberet.Auxit autem procella huiuscemodi perturbationis etiam mors Seberti regis orientalium Saxonum, qui regna perennia petens tres filios,qui pagani permanserant, regni temporalis hæredes

relíquit.

reliquit. Cœperunt illi mox idololatriæ, quam viuente patre aliquãtulum intermisisse videbantur, palàm deseruire subiectisque populis idola colendi liberam dare licentiam. Qui cum viderent pontificem, celebratis in ecclesia missarum solemnijs, eucharistiam populo dare, dicebant ad eum barbarica inflati stultitia. Quare nobis non porigis panem nitidum, quem & patri nostro Seberto dabas, & adhuc populo in ecclesia dare non desinis? Quibus Mellitus ipse respondit. Si vultis ablui illo fonte salutari quo pater vester ablutus est, potestis panis sancti fieri participes, sin autẽ, nullatenus valetis panem vitæ suscipere. Qui dixerunt: Si non vis assentire nobis in tam facili causa, iam non poteris in regno nostro demorari. Expulsus verò Mellitus venit in Canciam, tractaturus cum Laurentio & Iusto coepiscopis, quid in his esset agendum. Decretumq; est cõmuni consilio quia satius esset vt omnes ad patriam redeuntes libera mente ibi deo deseruirẽt, quàm inter rebelles fidei sine fructu residere. Discessere vtique primò Mellitus & Iustus ad partes Galliæ, ibi finem rerum expectare disponentes. Sed non multo post tẽpore, reges qui præconem veritatis à se expulerant, egressi in prælium contra gentem Gevvisеorum omnes pariter cum sua militia diuino iudicio corruerunt. Cum verò Laurentius archiepiscopus Mellitum Iustumque secuturus ac Britanniam esset relicturus, iussit ipsa sibi nocte in ecclesia beatorum apostolorum Petri & Pauli stratum præparari. In quo cum cum post multas preces ac lachrymas pro statu ecclesiæ ad deum fusas ad quiescẽdum membra posuisset atq; obdormisset, apparuit ei beatissimꝰ apostolorum princeps, & multo illum tempore secreto noctis silentio flagellis acrioribus afficiens, sciscitabatur apostolica districtione quare gregem, quem sibi ipse tradiderat relinqueret, vel cui pastorũ oues Christi in medio luporũ positas fugiens ipse dimitteret. An mei (inquit) oblitus es exempli, quo pro paruulis Christi, quos mihi in indiciũ suæ dilectionis commendauerat, vincula, verbera, carceres, afflictiones, ipsam postremò mortem crucis ab infidelibus ipse cum Christo tandem coronandus pertuli? His beati apostoli flagellis simul & exhortationibus animatus famulus Christi Laurentius, mox mane facto venit ad regem, & erectis vestibus quantis esset verberibus laceratus ostendit. Rex autem multum miratus, requisiuit quis in regno suo tanto viro tales infligere plagas ausus fuisset. Tandem vt audiuit quia suæ causa salutis episcopꝰ ab apostolo Christi talia esset vulnera & tormẽta

perpeſſus,extimuit multum, atque anathematizato omni idolatriæ cultu,abdicatoque connubio non legitimo; ſuſcepit fidem Chriſti & baptizatus,eccleſię rebus quantum valuit in omnibus conſulere & fauere curauit. Verùm ipſe cum omni gente ſua,ex quo ad dominum conuerſus eſt,diuinis ſe ſtuduit mancipare præceptis. Miſit etiam in Galliam,reuocauit Mellitum & Iuſtum epiſcopos, & eos ad ſuas eccleſias liberè redire præcepit. Sicque viſo miraculo ad eccleſiæ rediit vnitatem.

De pugna inter regem Northanhũ brorum & oriẽtalium Anglorum.

Amnis qui Idle dictus eſt.

ANno gratiæ. Dcxvij. Mellitus & Iuſtus epiſcopi in Britanniam reuerſi, à rege Eadbaldo & tota eius gente cum honore recepti ſunt. Eodem anno Redvvaldus rex orientalium Anglorum Aethelfridum regem Northanhumbrorum ad prælium prouocauit. Conuenerunt itaque agmina vtrorumque in regione Iutarum ad orientalem plagam amnis,qui Idle vocatur. Vnde exiuit prouerbium vſq; in hodiernũ diem, amnis idle Anglorũ ſorduit cruore. Igitur Aethelfridus,ferus & indignans,& multum admirans quòd aliquis cum illo auderet congredi,audacter quidem ſed inordinatè in hoſtes irruit, quamuis acies Redvvaldi eleganter ordinatæ intuentibus terrorem non minimum inferrent. Rex tamen Northãhumbrorum quaſi præda inuenta, ſubitò proruens in cuneos conglomeratos, Reinerum principem militiæ regis Redvvaldi cum tota acie ſua proſtrauit,& ad inferos impetuoſè direxit. Redvvaldus autem tanta clade minimè perterritus ſed ad vindictam animatus,cuneos Aethelfridi laudabiliter penetrauit, atque cruore maximo hoſtium profuſo,regem ſuperbum interemit. Deinde hoſtes ſine pietate inſecutus,omnes eorum acies diſſipando contriuit. In hac quoque pugna potiſſimum laudanda fuit probitas Eadvvini,qui de regno illo expulſus, apud Redvvaldum ſeptẽdecim annis exulauerat. Regnauerat ergo Eadvvinus filius Ellæ ſuper duo regna Deirorum & Berniciorum,qui poſtea Chriſtianus effectus omnes reges,tam Anglorum quàm VVallienſium, in ſua ditione recepit.

Coſdroa Hieruſalem deſtruxit.

ANno gratiæ. Dcxviij. rex Perſarum Coſdroa cepit Damaſcum, & Hieruſalem deuaſtauit,& loca ſancta, quæ in ea erant conflagrauit,populorum multitudinem copioſam captiuauit. xc. milia interfecit, patriarcham eiuſdem vrbis Zachariam expulit, precioſum crucis lignum in Perſidem ſecum aſportauit. Sepulchrum verò dominicum diuina virtute munitum, nunquam permiſſus eſt violare. Per idem tempus occupauit totam Aegiptum, & Alexandriam, Libyam,

biam,atque Carthaginem, vt vel sic Heraclium ad prælium prouocaret.Ad quem misit Heraclius,rogans vt incœptis desisteret,quod ille facere contemnens, nuntios imperatoris contumelijs affecit.

Heraclius filium suum coronauit.

ANno gratiæ.Dcxix. Heraclius imperator filium Constantinum regio diademate insigniuit,& Augustum appellauit.

Heraclius imperator Cosdroã bello vicit,& lignum domini in Hierosolimas reportauit.

ANno gratiæ. Dcxx. Heraclius imperator anno imperij sui decimo,collecta armatorũ multitudine,aduersus Cosdroam mouit iter,ferens secum sanctæ dei genetricis iconem, quæ apud Bizantiũ est,non hominis manu sed diuino miraculo pictam. Cumque peruenisset ad fines ciuitatis Gozorem, Cosdroa in fugam versus cõbussit omnia sata per quæ fugiebat, deinde constituit principes militiæ suæ plurimos,qui Heraclium debellarent, dum ipse de loco ad locum fugeret à facie imperatoris. Sed Heraclius iconis dei genitricis fultus auxilio, omnes aduersarios suos in bello peremit, aut turpiter in fugam coegit,Cosdroa tandem in fugiendo captus et in carcere trusus,ad extremũ morte impiorũ defecit. Potitus victoria imperator militibus suis præmia,tantis condigna laboribus,erogauit.Et modicum recreatus, reuexit Hierusolimas dominicæ crucis lignum,plurimas deo pro tanto triumpho referens gratias, lachrymas profundendo deuotas.

Bonifacius papa.

ANno gratiæ.Dcxxi.Bonifacius sext⁹, Romanæ ecclesiæ papa suæ promotionis annum agebat quartum, qui sedit annis quinque, diebus xiiij.& cessauit sedes mensibus sex. Eodem tempore Laurentius, Dorobernensis archiepiscopus secundus, diem clausit extremum,cui successit Mellitus Londinensis episcopus quinque annis,& Mellito Iustus,totidem annis. Post Mellitum Londini vacabat ecclesia multis annis. Post Iustũ verò, in Roffensi ecclesia, successit Romanus.

Mahumetes pseudopropheta.

ANno gratiæDcxxij.Cyrus Alexandrinus episcopus, & Sergius Constatinopolitanus patriarcha,Monothelitarum hæresim prędicabant.Hac vtique tempestate Saraceni, qui & Turci dicuntur, Mahumet pseudopropheta eis ducatum præbente, à suis sedibus exierunt,& imperium Heraclij grauiter deuastare cœperunt. Porrò iste Mahumetes Saracenorũ & Arabum princeps, de genere Ismael fuit,filij Abrahæ,qui cum in primæua ætate sua esset mercator,pergebat frequenter cum camelis suis in Aegyptum & Palestinam, & conuersabatur cum Iudæis & Christianis, à quibus tam vetus quam nouum didicit testamẽtum, sed & Mag⁹ nequissimus

effectus

effectus est. Et cum hac, illacq; discurreret, contigit, vt Corozoniam ingrederetur prouinciam, cuius prouinciæ domina Cadisan dicibatur. Quæ cum diuersas species quas, furto vel pręda raptas, secũ Mahumetes attulerat miraretur, cœpit ei prędicta mulier familiarius adhęrere. Quam Mahumetes suis incantationibus perstrictam, cœpit paulatim astutus in errorem inducere, dicens, quòd ipse esset Messias, quem esse venturum adhuc Iudæi expectant. Hac opinione non solum potens mulier decepta est sed omnes Iudæi, ad quos eius † furia pertingere poterat, ad eum cum Saracenis cateruatim confluebant, tanta rei nouitate perculsi. Qui cœpit nouas leges fingere & eis tradere, adhibens ipsis legibus testimonia de vtroq; testamento. Has leges Ismaelitæ appellant suas, eumq; suum legislatorum esse fatentur. Præfata quoq; mulier videns hominem Iudeorum & Saracenorum pariter conturbernio vallatum. existimabat in eo diuinitatem latere. Et cum esset vidua, assumpsit eum sibi maritũ. Sicq; Mahumetes totius prouinciæ illius obtinuit principatum. Demum verò Arabes ei adhęrentes, regnum Persarum infestare cœperunt, ac demum oriẽtis fines imperij, vsq; ad Alexandriã, super Heraclium inuaserunt. Post hęc autem Mahumetes cœpit cadere frequenter epileptica passione. Quod Cadisan vxor eius cernens oppidò tristabatur, eò quòd nupsisset impurissimo & epileptico viro. Quam ille placare desiderans, dixit, quia Gabriel angelus ad eum loqueretur, nec se eius splendorem posse sustinere, vtpote homo carnalis, & ideò se cadere & deficere asseruit. Credidit ergo mulier, & omnes Arabes, & Ismaëlitæ, quòd ex ore archangeli leges susciperet, quas dabat illis, eo quòd Gabriel archangelus sepe mittatur ad homines. Prędicabat præterà voluptates & carnales delitias futuris pollicitis incertis non fore præponendas, lauteq; viuere summum bonum esse. Vnde credo, quòd si hodie viueret, multos inueniret discipulos. Tandem cum præfatam hominum numerositatem in suam hęresim intricasset, quadam hora vespertina, cum in palacio sederet vino inebriatus meracissimo, sed cuiusdam socij sui fraude venenato, cognouit q; consueta ægritudo illum inuaderet, exiuit festinãter dicens, se ad colloquiũ angeli fuisse vocatũ, prohibensne quis eum sequeretur, ne forte angelico splendore quẽ & ipse stando non potuit sustinere visione moreretur. Ille autem cumulum fimi, ne cadendo læderetur, ascendens illico corruit in acerruum, & huc atque illuc volutabatur stridens dentibus & spũmans.

† Fama.

Quod

Quod videns multitudo porcorũ quæ aderat, concurrens illum ꝙ discerpens suffocauit. Vxor autem & familia eius audientes tumultum porcorum stupefacti exierũt, & corpus domini sui in maxima parte à porcis corrosum inuenerunt. Sed quia suam infra tertiam diem prædicauerat resurrectionem corpus suum diligenter reseruarunt, sed eum pertransissent xxx. dies nec resurrexit, complices sui ne falsitatis redarguerẽtur cũ prædicãdo sepè præbuerant testimonium, illorum et semiesum illũ corpusculũ occultarunt in tũba quadam pretiosa. Verumtamen reliquias porcorum colligentes in locello aureo & argenteo fabrefacto honorifice posuerunt, narrãtes quòd angeli dei vix corpus in terra relinquentes, animam cœlestibus delicijs cum gaudio intulerunt. Docuit prætereà quòd hi, qui inimicos occidunt vel ab inimicis occiduntur, paradisum ingrediãtur & ibi esse carnalis cibi & potus refectionem, ibiq; existere fluuium uini lactis & mellis, & commixtionem mulierum carnalem non præsentium sed aliarum, & affluentem voluptatem. Hic in regno Saracenorum quatuor prætores statuit, quos admiralios vocauit, libellum autem legem suam continentem Protosymbolũ appellari fecit. Eodem anno, Honorius papa. lxviij. sedit in cathedra Romana, annis. xij. mẽsibus vndecim. diebus. xvij. & cessauit sedes, mensibus septem, & diebus octodecim.

Mahumetes à porcis corrosus.

ANno gratiæ. Dcxxiij. sanctus Romanꝰ, Rothomagensis archiepiscopus, sanctitate & virtutibus insignis habetur. Eodem tempore, post Sexredũ et Sivvardũ fratres, regnauit apud oriẽtales Saxones Sigebertꝰ cognomẽto Paruꝰ Sivvardi scilicet filius, qui cũ fratre Seberto, à Kinegilso rege occidẽtaliũ Saxonũ, & Quichelino filio eiꝰ interfecti sunt iusto dei iudicio. Nã patre mortuo ad cultũ idolorum reuersi, Mellitum Londonien sem episcopũ expulerunt, nec de eorum exercitu vel vnus euasit qui euentum nunciaret.

Defunctis orientalium Anglorum regibus, Sexredo & Sivvardo Sigebertꝰ cognomento Paruus succesit

ANno gratiæ. Dcxxiiij. defuncto rege orientalium Anglorũ Redvvaldo Eorpenvvaldus regni gubernacula suscepit, & bonum principium laudabili fine conclusit.

Defuncto orientalium rege Anglorum Redwaldo Eorpenwaldus succesit.

ANno gratiæ. Dcxxv. Paulinus à Iusto archiepiscopo ordinatur archiepiscopus Eboracensis. Contigit autem quòd Northãhumbrorum rex Eadvvinus, missis † procis, Ethelburgam filiam Cãtuariorum regis Aethelberti iam defuncti peteret in vxorẽ. Cui à fratre puellæ, tunc rege, responsum est, non esse licitum Christianam virginẽ pagano coniungere, ne veri dei cultus prophanaretur consortio hõis infidelis. Cumq; nuncij Eadvvino regi talia referrent, respondit,

Paulinus à Iusto ordinatur archiepiscopꝰ † Procerib⁹.

respondit, quod si religio puellæ à viris prudentibus examinata sanctior atq; deo dignior posset inueniri, non abnegauit quin eam susciperet ratione prę missa. Nec mora mittitur puella, et cũ illa Paulinus ne paganorum societate posset polui, qui eam cotidiana exhortatione & sacramentorum cœlestium celebratione firmaret. Cum autem illuc peruenisset, concessit rex vt fidem cultumq; religionis, Christiano more, omnes qui cum illa venerũt videlicet viri ac fœminæ siue sacerdotes obseruarent. Sicq; Paulinus cum præfata virgine ad regem Eadvvinum quasi comes copulæ carnalis aduenit; sed ipse potius toto animo intendebat vt gentem, quam adibat, ad cognitionem veritatis vocaret.

ANno gratiæ, Dcxxvi. venit quidam sicarius nomine Eumerus, missus a rege occidẽtalium Saxonum Quichelino qui cum patre Kinigilso regnauit, vt regẽ Eadvvinum interficeret. Qui domini sui legationem simulans irruit in regem cum bipenni toxicata, iuxta amnem Dorovventanum, volens eum saltẽ veneno perdere si bipennis defecisset. Quod vidẽs Lilla quidam minister regis, & ictu sese interponens transfixus est, atq; eodem ictu rex aliquantulum vulneratus. Interfecto etiam mox equite quodã, ipse tandem gladijs cæsus & minutim in frustra concisus est. Rex autẽ tali euentu plurimum perturbatus est, sed filia, quam regina eius nocte sequenti peperit, dolorem aliquantulum mitigauit. Cumq; rex dijs suis gratias egisset increpauit eum Paulinus, dicens, quòd precibus suis sine dolere regina peperisset. Quibus verbis delectatus rex, promisit se deo Paulini crediturum si illi victoriam de Quichelino conferret, & in pignus implendæ promissionis filiã suam baptizari præcepit. Quæ cum triginta de familia eius baptizata, Eanflęda appellata est. Deinde collecto exercitu rex venit cõtra Quichelinum, ac bello inito vniuersos quos in necem suam conspirasse didicerat, aut trucidauit aut in deditionem recepit. Quichelinum verò in loco qui lingua Anglorũ **Quichelines haune** vsq; hodie dicitur, interemit, & in testimonium victoriæ loco nomen dedit, & sic cum triumpho ad patriam remeauit.

De reuelatione facta Paulino archiepiscopo per quam rex Eadvvinus fidem Christi suscepit.

ANno gratiæ. Dcxxvii. facta est Paulino archiepiscopo quędam reuelatio inspiratione diuina, vt creditur, quæ regem Eadvvinũ ad credendum stimulabat hoc modo. Cùm Aethelfrido illum olim persequente, qui ante eum regnauit, profugus apud regem orientalium Anglorum Redvvaldum moraretur, cognouit per quendam

dam amicum ſuum Redvvaldum muneribus Aethelfridi eſſe corruptum,vt Eadvvinum aut interficeret aut inimico traderet iugulandum.Eadvvinus amico reſpondit.Quò nunc fugiam,qui tot annis per omnes Britanniæ fines diſcurrens hoſtium inſidias euitaui? Si mori oportet, malo vt me hic interimat quàm ignobilior. Dumque mentis angoribus in hunc modum tortus nocte ſequenti in ſtrato quieſceret, vidit hominem ſibi ignotum penitus aſtantem & dicentē ſibi. Quid dares homini qui te ab hac mœſtitudine abſolueret, & Redvvaldo regi vt te diligeret ſuaderet? Qui cum reſponderet omnia quę poſſem,adiecit ille. Quid ſi quis te regem futurum potentiorem prioribus,extinctis hoſtibus, verè promitteret? Reſpōdente Eadvvino,vt prius addidit iterū. Quid ſi quis tibi meliorem vitæ viam oſtenderet quàm aliquis parentum tuorum habuerit,nunquid illi obtemperares? Promittente hoc ſibi firmiſſimè Eadvvino,ſubdidit ille,imponens manus capiti eius. Cum ergo hoc ſignum tibi euenerit, memento iſtius temporis & ſermonis, quo dicto diſparuit repente,vt intelligeret non hominem eſſe ſed ſpiritum.At vbi mane iuuenis regius ſolus ſederet, præfatus amicus venit ad eum,& ait.Surge hilaris mutatum eſt cor regis. Nam cōſilio reginæ fidem tibi ſeruare diſpoſuit. Quid plura? Redvvaldus, vt ſupra dictum eſt,regi Aethelfrido bellum mouit, & Eadvvinum in regnum reſtituit.Cumq; Paulinus à ſpiritu ſancto edoctus,hoc oraculum regi intuliſſet,manus capiti eius imponens,regem ad pedes eius procidere volentem erexit,& exhortans eum ad fidem quod petijt impetrauit. Rex igitur die ſancto paſchæ & multi cum eo in eccleſia ſancti Petri,quam ipſe de ligno cōſtruxerat,à Paulino baptizatus,idola & eorum aras penitus deſtruxit. Deinde in ciuitate Eboraci ſedem epiſcopalem Paulino conſtituens, eccleſiam ibi lapideam fabricauit, in qua baptizati ſunt liberi eius, cum maxima multitudine hominum,ita quòd in breui in toto regno eius nullus eſt inuentus infidelis.

Honorius Lindiſſę primus eſt epiſcopus ordinatus.

ANno gratiæ.Dcxxviij.Paulinus archiepiſcopus prouinciam Lindiſſæ regionis, quæ eſt ad meridianam plagam Humbri fluminis, ad fidem Chriſti conuertit, atque prius Bleccam illius ciuitatis præfectum cum omni domo ſua baptizauit.In qua ciuitate eccleſiā fabricauit & in ea Honorium epiſcopum conſecrauit.

ANno gratiæ.Dcxxix.commiſſum eſt bellum inter Pendā regem Merciorum & Kinigilſum regem occidentalium Saxonum apud Cirenceſtriam. Sed poſt multam ſtragem vtrinque illatam

inducíati receſſerunt.

De pace tẽpore regis Eadvvini.

ANno gratiæ. Dcxxx. rex Eadvvinus inter cætera vtilitatis, quę gẽti ſuæ procurauit remedia, lucidos fontes iuxta vias ob refrigerium viantium per calamos æreos conduxit. Vexilla ante ſe deferri præcepit, pacem talem in Britannia temporibus ſuis ſtatuit, vt mulier onuſta auro cum puero paruulo, vbicumq; vellet, ire poſſet indemnis. Tunc Iuſto archiepiſcopo defuncto Honorius ſucceſſit.

Heracliusin hæreſim labitur.

ANno gratiæ. Dcxxxi. Sergius patriarcha Conſtantinopolitanus & Cyrus Alexandriæ Epiſcopus Heraclium in hæreſim monothelitarum inuoluunt, vnam operationem in Chriſto prædicãt, credentium eccleſiam perturbant. Vnde imperator illis fauens odium ſubiectorum incurrit, ab omnibus vicinis vndique infeſtatur, & qui oẽs vincere ſolebat, ab omnib⁹ vincitur diuina id iuſtitia permittẽte

ANno gratiæ. Dcxxxij. rex orientalium Anglorum Eorpenvvaldus hortatu regis Eadvvini fidem Chriſti ſuſcepit. Verùm poſtquam cum omni gente ſua per Fœlicem epiſcopum credidit, non multum vixit, quia a viro gentili nomine Regberto occiſus eſt. Exinde tribus annis prouincia illa in errore permanſit. Fuit autẽ Fœlix epiſcopus memoratus natione Burgundus, quem ad illam proninciam Honorius Cantuarienſis archiepoſcopus tandem miſerat ad prędicandum, accepitq; ſedem epiſcopatus in ciuitate Dommoc vbi cũ. xvij. annis pontificale officiũ cõpleuiſſet, in pace vitã finiuit.

De pugna inter regem Northanhũ berũ Eadvvinum & Cadvvalinũ regem Britonum.

ANno gratiæ. Dcxxxiij. orta eſt diſcordia inter regem Eadvvinũ & Cadvvalinum regem Britonum. Conuenerunt ad prælium, & facto congreſſu Cadvvalinus multa milia ſuorũ amiſit, & in fugam conuerſus eſt. Potitus itaque victoria Eadvvinus, duxit exercitum ſuum per prouincias Britonum, & tria eorum regna Demeciæ, videlicet, Venedociæ & Mœneuiæ, combuſtis vrbibus, & colonis deſtructis, omnes illorum prouincias in ſua iura recepit. Cadvvalin⁹ autem qui in Hyberniam aufugerat, reſociatis cateruis ſuis, conabatur ſemper in patriã reuerti, nec poterat, quia quãdocũq; in portu aliquo applicare incipiebat, obuiauit illi Eadvvinus & introitũ denegabat. Habuit namq; Eadvvinus aſtrologũ quendã nomine Pelhitũ qui indicabat ei oĩa quę fiebãt. Cadvvalin⁹ verò in deſperationẽ verſus, adiuit regem Salomonẽ in minorem Britanniam & ab illo reuerẽter receptus eſt. Et cũ cauſam aduent⁹ eius cognouiſſet, auxilium & conſiliũ ei promiſit. Tunc Cadvvalinus Salomoni de aſtrologo Eadvvini omnia referens, dedit conſiliũ vt aliquis vir prudens

& audax

& audax in habitu peregrino mitteretur, qui Magum illum interficere attentaret. Placuit Cadvvalino consiliũ & illicò nepoti suo nomine Brieno hoc onus imposuit. Qui præceptis domini obediens, iussa implere maturauit. Deniq; habitũ peregrini suscipiens, baculum ferreum præacutum fabricauit, peram ad latus sinistrum appẽdit, & Britanniam veniens, versus Eboracũ, vbi Eadvvinum sciebat, properauit. Vt igitur ciuitatem ingressus est associauit se pauperib⁹, qui ante ianuam regis eleemosynam expectabant. Eunte autem eo & redeunte, egressa est soror eius ab aula habens peluim in manu, vt aquam reginæ vsibus apportaret. Rapuerat namque eam Eadvvinus in vrbe V Vigornia dum post fugam Cadvvalini per prouincias Britonum desæuiret. Quæ fratrẽ inter pauperes cognoscẽs, timuit ne ab aliquo cognitus ab hostibus caperetur. Indicauit ergo fratri breuiter statum curiæ & Magum quem quærebat, qui tunc fortè inter pauperes deambulabat. Porrò Brienus sororẽ recognoscens præcepit, vt nocte sequenti furtim egrediẽs veniret ad eum ad quoddam vetus templum extra vrbem, vbi ipse aduentum eius expectaret. Deinde ad pauperes rediẽs venit ad locum vbi Pellitus illos collocabat. Nec mora, burdonem erexit, quẽ sub pectore Magi infigens illum peremit. Et baculum in terrã proiiciens, inter cæteros delituit, & nulli astantium suspect⁹ ad præfata latibula peruenit. Soror autem eius noctè clam egredi volens, non potuit. Turbabatur enim tota curia pro morte Pelliti, vnde vigiles circa curiam rex poni præcepit. At Brienus nemorum densitates penetrans, ad Exoniam peruenit, vbi conuocatis Britonibus, quæ fecerat narrauit. At illi ciuitatem munientes, aduentum Cadvvalini cum lætitia expectabant. His itaq; per totã Britanniã diuulgatis, Penda rex Merciorum cum maxima multitudine Saxonũ venit Exoniã, & Brienum obsedit.

De morte regis Eadvvini & desolatione Northãhũbrorum.

ANno gratiæ. Dcxxxiiij. cum rex Britonũ Cadvvalinus quæ facta fuerant de Pellito cognouisset, applicuit in insulam cum .x. millibus militum, & celeriter Exoniam petiuit, consertoque prælio Penda de tali impetu non præmunitus continuò captus est, & eius exercitus dissipatus. At Penda cum aliam euadendi viam non haberet Cadvvalino fidelitatẽ iurauit, & obsides de subiectiõe inuenit, atq; conuocatis Britonibus Cadvvalin⁹ cum rege Merciorũ Northanhumbriã petiuit patriamq; regis Eadvvini deuastare cœpit. Quod cum Eadvvino nunciatũ fuisset in campo qui Heethfeld appellatur, obuiam veniens cum Britonibus bellum commisit. Et cõserto præ-

lio Eadvvinus interfectus est, & eius exercitus crudeliter laceratus. Cecidit autem Eadvvinus & filius eius Offridus cum Godbaldo rege Orchadum quarta die iduum Octobris. Allatum est autem caput Eadvvini ad Eboracum & in ecclesia beati Petri quàm ipse fundauerat reconditum est. Facta est autem strages maxima in ecclesia & gente Northanhumbrorum. Siquidem Penda rex Merciorum idolis deditus & Christiani nominis penitus ignarus nulli parcebat, qui omnes Christi fideles hostes publicos reputabat. Cadvvalin⁹ verò, quamuis nomen haberet & professionem Christiani, adeò barbarus erat, vt nec sexui quidem muliebri, aut innocuę paruulorum parceret ætati, quin vniuersos atrocitate ferina morti contraderet per tormẽta. Nam multo tempore eorũ prouincias debacchando peruagatus, omne genus Anglorũ Britanniæ finibus proscribere laborabat. Perturbatis igitur Northanhumbrorum ecclesijs Paulinus archiepiscopus, assumpta secum regina Aethelburga, nauigio redijt in Cantiam, atque ab Honorio archiepiscopo & rege Eadbaldo decenter susceptus est. Habuit autem secum Vffream filium & Eanfledam filiam Eadvvini, & Iffũ filium Osredi, filij eius, ac vasa præciosa regis plurima, crucem magnam auream atque calicem aureum, quæ omnia in ecclesia Dorobernensi seruata, multo post tempore ostendebantur. Quo in tempore Rossensis ecclesia, pastorem non habẽs, curam illius egit Paulinus, inuitatione antistitis Honorij & regis Eadbaldi, ac tenuit vsque dum ipse ad cœlestia, regna conscendit. Vbi etiam moriens palliũ, quod à Romano pontifice susceperat, reliquit. Defuncto itaque Eadvvino successit ei in regno Deirorum Osric⁹ cognatus eius. Regnum verò Berniciorũ Eanfridus filius Aethelfridi regis suscepit. Hi autem iuuenes tempore regis Eadvvini apud Scotos & Pictos exulantes baptizati sunt, sed statim reges effecti ad idola conuersi sunt. Nec mora, vtrumq; iuuenẽ Cadvvalin⁹ rex Britonum peremit. Et primò quidem Osricũ dum se in oppidũ temere recepisset, Cadvvalin⁹ subitò erumpens illum interfecit. Deinde cum anno integro prouincias Northanhumbrorum tragica cæde dilaceraret, tandem Eãfridum incõsultè ad se venientem cum militibus.xij. postulandæ pacis gratia, simili sorte damnauit.

Osvvaldus super duo regna consecratur.

ANno gratiæ. Dcxxxv. Osvvaldus regnum Northanhumbrorum integrum suscipiens. ix. annis tenuit. Qui mox vt fidem augeret in regno suo, misit in Scotiã vbi exulauerat & accepit põtificẽ Aidanum ma-

num magnæ religionis virum. Veniente igitur episcopo rex Osvvaldus sedem episcopalem in insula Lindefarnensi concessit. Vbi igitur fides cœpit dilatari, contigit vt euãgelizante Aidano qui Anglicum perfectè non nouerat, ipse rex suis Ducibus & ministris interpres existeret. Longo enim exilij sui tempore linguam Scotorũ plenè didicerat, inde contigit vt in breui adeò fides cresceret vt in regione illa incredulus nullus inueniretur. Erat autem Osvvaldus filiꝰ regis Aethelfridi, & frater Eanfridi. Vnde duo regna suscipiens laudabilem in eis vitam peregit. Hoc quoque anno missus est Penda rex Merciorum à Cadvvalino rege Britonum, cum maxma copia armatorum, in regionem Northanhumbrorum, vt interficeret regem Osvvaldum. At Osvvaldus dum à Penda in loco Heuenfild, id est, cœlestis campus, impeteretur, signum viuificæ crucis manibus suis erexit, ac foueæ impositam cespitibus firmauit. Commilitonibus autem indixit vt suprema voce omnes hæc verba ad deũ clamarent. Flectamus genua ad deum vniuersi, ipsumq; in cõmune deprecemur vt nos ab exercitu superbi regis Britanni & eiusdem nephandi ducis Pendæ defendat. Scit enim ipse quia iusta pro salute gentis nostræ bella suscipimꝰ. Fecerunt ergo omnes vt iusserat, & sic in hostes progressi iuxta suæ fidei meritũ victoria potiti sunt, ac locus ille in quo crucem erexit miraculis plenus in magna veneratione hucusque habetur. Eodem anno iussu Honorij papæ, Birinus in regionem occidentalium Saxonum veniens, per Asterium Genuensem pontificem est episcopus ordinatus, vt populo illi gratiã fidei prædicaret. Euangelizãte autẽ illo ibi, rex eiusdẽ prouincię Kinigilsus cum omni gente sua credens baptizatus est. Contigit eo tempore regem Osvvaldum affuisse, eumq; de lauacro exeuntem suscepisse, qui eius filiam erat in coniugem accepturus. Donauerũt ergo ambo reges ciuitatem Dorkacestriæ ad faciẽdum sedem episcopalem, vbi constructis ecclesijs ac dedicatis, diuini cultus propagines ad fructum in eis perducere laborabat.

ANno gratiæ. Dcxxxvi. Sigebertus vir per omnia Christianissimus ac doctissimus regnum orientalium Anglorũ suscepit. Hic viuente adhuc fratre Eorpenvvaldo, dum exularet in Gallia, imbutus est fidei sacramentis. Quorũ participẽ, vt regnare incœpit, totam suam prouinciam efficere curauit, scholasq; literarum per loca instituit vt literarum dulcedinem homines expererentur agrestes. Tãdem seculo renunciãs ac monachum induens, Egrico cognato suo

Sigebertus regnum suscepit.

thronum regni reliquit.

Seuerinus papa.

ANno gratiæ. Dcxxxvij. Seuerinus sedit in cathedra Romana annis duobus, mensibus quatuor, & diebus. xxix. Per idem tempus floruit in Gallia Audoënus Dagoberti regis referendarius, ideò dictus, quia per eum publicæ conscriptiones annulo seu sigillo regis ad illum relatæ confirmabantur.

Laudo floruit.

ANno gratiæ. Dcxxxviii. Sanctus Laudo floruit, qui Lambertum post episcopum & martyrem à puero imbuens, in viam veritatis induxit.

Iohannes papa.

ANno gratiæ. Dcxxxix. Iohannes sedit in cathedra Romana, anno vno, mensibus octo, diebus. xix. & cessauit sedes mense vno, & diebus. xiij.

Eadbaldus rex obiit.

ANno gratiæ. Dcxl. Theodorus sedit in cathedra Romana annis sex, mensibus quinque, diebus. viij. & cessauit sedes diebus. lij. Eodem anno Eadbaldus rex Cantuariorum, tandem ex hac vita transiens, duos filios Ermenredum, & Erconbertum regni temporalis reliquit hæredes, sed iunior Erconbertus callidè regnum fratri surripiens, illum regno priuauit. Qui suscepto regno. xxiiij. annis & aliquot mensibus laudabiliter præfuit. Nam primus regum Anglię in toto regno suo idola destrui simul & ieiumium. xl. dierum obseruari præcepit. Quæ ne facilè à quopiã possent cõtemni, in transgressores condignas punitiones fieri iussit. Habuit autem reginam nomine Sexburgam, Annæ regis orientalium Anglorum filiam, ex qua Egbertum filium & Ercõgodam filiam generauit. Natiq; sunt etiã Ermẽredo, processu tẽporis, filij Aethelbertus & Aethelredº, de quibº suo loco dicetur. Ercongoda verò memorata in Brigẽsi monasterio Francorum habitum religionis suscipiens ac deo ibidem seruiẽs, magnarum fuit virgo virtutum. Nam eo tempore, necdum multis in regione Anglorum monasteriis constructis, multi de Britannia monasticæ conuersationis gratia, Galliarũ monasteria adire solebant. Huius autem virginis deo dicatæ multa quidem, ab incolis loci illius, solent opera virtutum & signa miraculorum referri. Verum nobis de transitu illius tantum, quo cœlestia regna petijt, aliquid breuiter dicere sufficiat. Imminente ergo suę vocationis die, vidit caterua hominum albatorũ suum intrare monasteriũ, hosque interrogatos quid quęrerent aut quid vellent, dictũ est respondisse, quòd ob hoc illuc fuerant destinati, vt aureũ illud numisma, quod eò de Cancia venerat, secũ assumerent. Ipsa aũt nocte, in cuiº vltima

parte,

parte,id eſt,incipiente aurora, præſentis mundi tenebras tranſiens ſupernam migrauit ad lucem.Siquidē multi de fatribus eiuſdē monaſterij,qui alijs erant in ędibus,iam manifeſtè ſe concentus angelorum pſallentium referebant audiſſe. Sed & ſonitum quaſi plurimæ multitudinis monaſterium ingredientium audierunt. Vnde mox egreſſi dinoſcere quid eſſet cupiētes,viderunt lucem cœlitus emiſſam fuiſſe permaximam,quæ ſanctam illam animā,carnis vinculis abſolutam,ad æterna patriæ cœleſtis gaudia deducebat.

ANno gratiæ,Dcxli.Heraclius Auguſtus defunctus eſt.Poſt cuius obitum Heraclius Conſtantinus,filius eius,imperauit menſibus quatuor. Quibus vix expletis veneno propinatus eſt à nouerca ſua Martina.

ANno gratiæ. Dcxlij. Heraclonas Heraclij filius cum matre ſua Martina imperauit menſibus ſex. Quibus emēſis, repulſi ſunt à ſenatu,propter venenum quod Heraclio propinauerūt, ac lingua Martinæ præciſa,Heraclonę naſo,miſſi ſunt ad Conſtantem filium Heraclij iunioris.

ANno gratiæ.Dcxliij. rex occidentalium Saxonū Kinigilſus cum regnaſſet annis. xxxij. ex hoc ſeculo migrauit, & regnauit pro eo Kinivvalcus filius eius. xxx.& vno annis.

Mortuo Kinigilſo ſucceſſit Kivvalcus.

ANno gratiæ.Dcxliiij, ſanctus Oſvvaldus, cum omnes Britannię gentes,Anglos videlicet,Scotos, Pictos, & Britannos, in ſua poteſtate recepiſſet,ſemper tamen humilitem ſeruauit, benignus peregrinis apparens,pauperibus pater,diuitibus terribilis, æquitatem obſeruans in omnibus. Hic cū die ſancto paſchæ ad prādium cum Aidano epiſcopo ſederet,diſcòque argenteo cum regalibus epulis appoſito,iam eſſet manus ad panis benedictionem miſſurus, intrauit ſubito miniſter,cui ſuſcipiendorum inopum erat cura delegata, & indicauit regi quia multitudo pauperum adueniens vndecūque per plateas ſederet, a rege poſtulans aliquid eleemoſynæ ſibi dari. Qui mox dapes ſibi appoſitas eis deferri, & patinam minutim cōfringi & eis diſtribui præcepit. Quo regiæ pietatis facto Aidanus delectatus appræhendit dexteram eius,& ait.Nunquam hæc man' putreſcat. Quod ita euenit.Nam cum in pugna,in qua occiſus eſt, manus illa cū brachio præcideretur,contigit hactenus vt incorupta permaneat, & in vrbe regia quæ Burgum appellatur loculo incluſa argēteo & deaurato, in eccleſia beati Petri manus cum brachio ſeruentur,& à populo deuotè venerētur. Erat autem nepos Eadvvini

De ſanctitate Oſwaldi regis & obitu.

regis ex sorore Accha; dignus tanto prædecessore hæres & religionis & regni. Sed bonitati illius inuidit inimicus, dum cor Cadvvalini vt illum perimeret stimulauit. Siquidē anno ætatis suæ. xxxviij. mensis Augusti die quinto, regni sui anno .ix. occisus est, graui prelio commisso a pagano rege Merciorum Penda, iniquo in loco qui lingua Anglorum Marelfeld appellatur. Quo in loco, vbi pro patria pugnans martyrio coronatus est, infirmorum curatio celebrari non desinit. Eodem tempore Kinivvalcus sedē episcopalē in VVintonia fundauit, in qua etiā Hedda pontifex primus ex Anglis fuit. Nempè, postquàm Birinus Dorkacestrensis antistes ad Christum migrauerat, & in sua ecclesia sepultus fuerat, processu tēporis subacta ciuitate illa a regibus Merciorum, translata est sedes ad VVintoniam. Corpus verò beati Birini ab episcopo præfato ibidem translatum est & in ecclesia primæ sedis honorificè collocatum. Eodem anno Constans Heraclij Constantini filius, Romano potius imperio annis. xxvi. imperauit. Hic etiam in hæresim Monothelitarum incidit sicut auus eius Heraclius Augustus. Isti autem vnā in Christoinesse naturam prædicant contra fidem Orthodoxam. Nam filius dei de suæ diuinitatis essentia dicit, ego & pater vnum sumus & de humanitatis substantia idem aliàs dicit, pater maior me est. De his quoque inferius prolixius dicetur.

Osvvaldo succesit in regnum Berniciorū Osvvius frater eiꝰ, in regno Deirorum Osvvinꝰ filius Osrici.

ANno gratiæ. Dcxlv. Osvvaldo successit in regnum Berniciorum Osvvius frater eius regnans cū labore, annis. xxviij. Quo etiam tempore Osvvinus filius Osrici regis regnum Deirorum suscipiēs. vij. annis regnauit. Hic in regno constitutus omnibus se amabilem exhibuit. Erat enim aspectu angelicus, statura procerus, affectu iocundus, ciuilis moribus, manu largus, in mensa sobrius, in lecto pudicus, moribus ornatus, atque in supremo regni fastigio sublimatus humilitatem, quæ custos virtutum dicitur, studuit possidere. Sicque a magnis reuerebatur vt dominus, minimis arridebat vt socius, vnde omnes sub ipso viuere dulce habuerunt. Eodem anno Honorio Cantuariensis archiepiscopo Deus dedit succcessit. Eodem anno Penda rex Merciorum Kinivvalcum regem occidentalium Saxonum, quia sororem eius repudiauerat, bello inuasit & regno priuauit. Eodē anno Clodoueus regnauit in Francia atque regnū tenuit annis .xvij. Sigiberto fratre eius regnante in Austria.

ANno gratiæ. Dcxlvj. Kinivvalcus rex occidentalium Saxonum recuperato regno, Cuthredo filio Quinchelini cognato suo

multas

multas contulit mansiones: Eodem anno sanctus Paulinus Roffensis episcopus pro temporali vita commutauit æternam, cuius sanctitatem Beda multipliciter commendat.

De sancto Furseo.

ANno gratiæ. Dcxlvii. sanctus Furseus in Hybernia insignis habetur. Qui peregrinationem pro Christo aggressus, ad Gallias vsque peruenit, & à Clodoueo rege honorificè susceptus Latiniacum cænobium fundauit. Quem non multo post fratres sui Foillanus & Vlcanus pari peregrinandi voto secuti, per Gallias claruerũt. Ex quibus Foillanus dono Geretrudis virginis Fossence monasterium postea fundauit, vbi etiam martyrio coronatus quiescit. Eodẽ tempore Ithamarus post Paulinũ Roffensem ecclesiam regendam suscepit.

Martinus papa.

ANno gratiæ, Dcxlviij. Martinus sedit in cathedra Romana, annis sex, mense vno, diebus, xxvi. & cessauit sedes diebus. xxviij.

Rex Sigebertꝰ orientaliũ Saxonum fidẽ Christi suscepit.

ANno gratiæ. Dcxlix. rex Osvviꝰ Sigebertũ regẽ orientaliũ Saxonum, cum frequenter ad eum in prouinciam Northanhumbrorum veniret, hortabatur vt fidem Christi susciperet. Tandem amicorum auxiliante consensu, a Finano episcopo baptizatus est. Igitur æterni regni iam ciuis effectus, ad patriam reuersus a rege Osvvio postulauit vt aliquos sibi doctores daret, qui gentem suam ad fidem conuerterent. At ille mittens ad prouinciam mediterraniorũ Anglorum ad se virum dei Ceddã vocauit, & dato illi socio presbytero quodam, misit eos ad Saxones orientales vt verbum fidei illis prædicarent. Vbi cum omnia perambulantes multam deo ecclesiã congregassent, cõtigit eundem Ceddã redire domũ vt Finani episcopi colloquium haberet. Qui vbi prosperatum opus euangelij cõperit, fecit eum episcopum in gentem prædictam, qui accepto episcopatus gradu ad prouinciam redijt orientalium Saxonũ, vbi per loca fabricauit ecclesias, presbyteros & diaconos ordinauit. Qui ministerio baptizandi incepto in ciuitatibus, quæ Ithanceastria & Tileburgh appellantur, officium illud impleuerunt, quarum prior est in ripa Pentæ amnis, secunda super ripam fluminis Thamesis. Nec multo post idem rex a propinquis suis interfectus est eo quòd inimicis suis parcere solebat, & iniurias sibi illatas pœnitentibꝰ placida mente dimitteret. Successit autem Sigeberto in regnũ orientalium Saxonũ Suithelmus filius Sexbaldi, qui baptizatus est ab episcopo Cedda in prouincia orientalium Anglorum in vico regio, qui Rendlesham appellatur. Suscepitque eum de fonte Ethelvvaldus

Ethelvvaldus rex illius gentis, frater Annæ regis eorundem.

Aegelbert⁹ Dorkacestrensis cõsecratur episcepus.

ANno gratiæ. Dcl. post Birinum primus episcopus Dorkacestrensis successit Aegelbert⁹. His etiam diebus defuncto Fœlice orietalium Anglorũ episcopo, post. xvi. annos accepti episcopatus, Honorius loco eius ordinauit Thomam diaconum eius de prouincia Giruiorum. Quo post quinque annos ab hac vita subtracto, Bonifacius loco eius successit. Per idem tempus Peada à patre Penda in regem Merciorum erectus, & regis nomine per omnia dignus, venit ad regem Northanhumbrorum Osvviũ, postulans filiam eius Elfledam sibi coniugem dari. Quod impetrare non potuit nisi fidẽ Christi cum gẽte, cui præerat, acciperet. At ille audita prædicatione veritatis, ac promissione regni cælestis, persuasus ab Alfrido filio Osvvij amico suo, cuius sororem habuit coniugem nomine Kiniburgam, a Finano episcopo baptizatus est, cum tota familia sua, in vico regio, qui vocatur ad Murum. Et acceptis quatuor presbyteris ad gentem suam conuertendam ad fidem, cum gaudio ad propria remeauit. Venientes autem in prouinciam memorati sacerdotes verbum dei prædicabant, quibus turba hominum obtemperantes, abrenunciata idolorum sorde, fidei fonte sunt renati. Nec prohibuit Penda, licet paganus esset atrocissimus, in sua, hoc est, in Merciorum gente verbum dei prædicari, dicens esse miseros & cõtemnendos, qui deo suo, in quem crederent, contemnerent obedire.

De passione sancti Osvvini.

ANno gratiæ. Dclj. Emergentibus dissensionum causis inter reges Deirorum & Berniciorum Osvviũ scilicet et Osvvinum, cõgregauerunt exercitum vtrique pro viribus ad certamen. Sed cum essent prælium commissuri, in loco, qui **Wilfaresdune** appellatur: videns Osvvinus se inparem viribus inimici, remisit excercitum quem regebat, ac omnibus domum redire præcepit, diuertens ipse cum vno solo milite Tonhero nomine, in domo comitis Hũvvaldi sibi amicissimi, vt credebat. Sed longè aliter erat. Nam ab eodem comite prodit⁹, misit Osvvius præpositũ suum nomine Aethelvvinum vt regem perimeret. Cuius aduẽtum cum Osvvinus cognouisset, exiuit continuò occurrens gladijs iniquorum, in quem lictores irruentes, vnà cum milite suo in loco qui dicitur **Iugetlingum** morte omnibus detestanda peremerunt. Sic itaque Osvvinus exẽplum saluatoris insecutus, dum ad passionem properans à Iudeis quæreretur vt crucifigeretur, ipse quem quærerent percunctatur. Respondentibus illis quòd Iesum quærerent Nazarenum, ait: Si

me

me quæritis ſinite hos abire,diſcipulos innuere volens. Solus enim ſufficiebat ad redemptionem mundi.Hoc exemplo, vt dictum eſt, animatus Oſvvinus martyr dei glorioſus, cum ab amico ſicut ſaluator à diſcipulo traderetur, pro patria & gente propria ſeſe morti obtulit,memoriter ad mentem reducens ſententiam ſaluatoris, qui dicit.Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animã ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Vnde dubium non eſt, quin bona vita talem finem præceſſerit, præcipuè cum nemo repentè efficiatur ſummus. Erat enim à primeua ætate,vt ſuperius relatum eſt, Chriſtianæ religionis cultor veraciſſimus,ſtatura procerus, virtute ſtrenuus, vultu angelicus,ciuilis moribus,conſilio magnus, affectu iocundus, manu largus,in menſa ſobrius,in lecto pudicus,affabilis omnibus, experientia piiſſimus, atque inter pauperes & diuites adeò medius, vt pauperes illum quaſi parem aſpicerẽt, ac diuites vt dominum & ſuperiorem haberent.Vnde contigit vt ob regalis animi ciuilitatem, omnes ad illum cõcurrerent ac diligerent, vt regio ſchemate eruditi,in faciebus aliorum doctiores apparerent.De humilitate quoque ipſius,quæ cuſtos virtutum dicitur,non eſt tacendum, quia vniuerſitati ſuæ poſteritatis potiſſimum reliquit exemplum. Donauerat namque Aidano epiſcopo equum precioſum & optimum, in quo ille,quamuis pedes incedere ſolitus, vel amnium fluenta tranſire, vel viam neceſſitate cogente expedire poſſet. Nec multo poſt,cum pauper quidam epiſcopo occurreret eleemoſynam petẽs, deſiliens ille præcepit equum,vt erat regaliter ſtratus, pauperi dari. Erat autẽ cultor pauperum,ac velut pater miſerorum. Hoc cum regi eſſet relatum,dicebat epiſcopo,Vt quid domine mi equum regium,quem te conueniebat proprium habere, pauperi dare voluiſti? Nunquid non habuimus equos viliores, vel alias ſpecies quę pauperib⁹ ſufficerent,& ſi non eis dares equuum quem tibi ſpecialiter poſſidendũ elegi?Cui epiſcop⁹.Quid loqueris(inquit)o rex? Num tibi carior eſt ille filius equæ quàm ille filius dei? Tunc repente rex pœnitens de verbo quod dixerat,cõtinuò ſurgens corruit ad pedes epiſcopi, poſtulans vt offenſam ſibi dimitteret,tali cõditione vt de cætero quãtum voluerit de ſubſtantia ſua filijs dei tribuat. Quod videns epiſcopus,continuo ſurgens leuauit eum, promittẽs ſe multum illi fore placatum,dummodò reſidens triſtitiam deponat.Cumque iubente epiſcopo,rex lætitiã ſuſciperet, contriſtatus eſt potifex vehementer, atq; profuſis vbertim lachrymis,domeſticis ſuis patria lingua dixit.

Nunquid

Nũquid enim antè hac humilem vidi regem? Non enim digna est hæc regio talem habere rectorem. In charitate deniq; dei & proximi perfectus enituit, dum in dei dilectione adeò proximos dilexit, vt genti proprię & quod pluris est, alieno sanguini parcens, propriũ sanguinem profundere curaret. Tot igitur talibusq; virtutibus vndique circumuallatus, digna deo hostia effectus ad martyrium properabat. Passus est autem beatissimus rex & martyr Osvvinus. xiii. die Kalendarum Septembrium, anno regni eius nono, in loco qui dicitur **Jugetlingum**, corpusq; eius ad ecclesiam dei genitricis quæ in ostio Tynæ fluminis ad aquilonem sita est delatum, & sub diuo sepultum est. Rudis enim natio gentium erat illis in locis, vbi corpus martyris in Sarcophago lapideo in abdito sinu terræ reconditũ est, quandoque in lucem per dei gratiam proferendum. Successit ei in regnum Deirorum Oidvvald' fili' Osvvaldi regis, quem regina Eanfleda regis Eadvvini filia genera uit. Post mortem Osvvini. xij. diebus euolutis, Aidanus episcopus, ab hoc sæculo sublatus, perpetua laborum suorum à deo præmia recepit. Successit ei in episcopatum Lindisfarnensem Finanus natione Scotus, sed paruo tempore in episcopatu permansit.

De monacho qui inuitus trahebatur ad bellum.

ANno gratiæ. Dclij. Egricus rex orientalium Anglorum à Penda rege Merciorum bello exacerbatus, dum sese hostibus inferiorẽ conspiceret rogauit prędecessorem suum Sigebertũ monachum, de quo superius commemorauimus, vt ad confirmandum exercitum secum veniret ad bellum. Illo verò nolente ac contradicente, inuito eo de monasterio illũ extrahentes duxerunt ad certamen, sperantes milites fugã non posse meditari presente rege quõdã strenuissimo ac rebus bellicis erudito. Sed ipse professionis suæ non immemor quòd sibi pugnare nõ licuit, vna cum rege Egrico occisus est, & totus eorum cæsus vel dispersus exercitus. Successit ei Anna fili' Eni de regio genere, vir optimus, de quo in sequentibus dicetur.

Martinus papa hæresim Monothelitarum damnauit.

ANno gratiæ. Dcliij. Martinus papa Romæ celebrauit concilium, centum & quinque episcoporum: vbi damnauit hæresim Monothelitarum & eius sectatorem Paulum Constantinopoleos falsi nominis patriarcham. Qua re cognita Constans Augustus Martinum papam Constantinopolim euocauit, & inde eum exilio relegauit apud Chersonesum. Multos etiam Orthodoxorum verberib' & exilijs damnauit, eò quòd hæresi suæ nullatenus acquiescere vellent. Eodem tempore Honorio Dorobernensi archiepiscopo

Deus

Deus dedit succeſſit.

ANno gratiæ. Dcliiij. Penda rex Merciorum, qui totus in arma furens, nullas niſi ſanguine fuſo gaudet habere vias, Annam regem orientalium Anglorum virum benè religioſum bello inuaſit, & in momento contriuit & eius exercitum totum, cui Aethelherus frater eius in regnum ſucceſſit. Eodem anno defuncto rege Cantuariorum Erconberto, ſucceſſit ei in regnum filius eius Egbertus ix. annis. Hic in palatio ſuo duos filios Ermenredi patrui ſui educauerat Aethelbertum ſcilicet, & Aethelredum, qui poſt ſacri baptiſmatis regenerationem in innocentia & caſtitate voluntaria permanentes, morum honeſtatem humilitatis cuſtodia munierunt. Erat autem in domo regis memorati miniſter quidam, diaboli membrum, Thuner nomine, quod latinè tonitrum ſonat, qui puerorū laudabilibus inuidens incrementis, eorum innocentiam, erga regē, quotidiano labore adulator ſedulus denigrabat. Video (inquit) te o rex, tales cum diligentia nutrire, qui regnum tuum aliquando tibi auferre præſument. Vnde conſilium vtile tibi crederem, aut eos in longinquum dirigi exilium aut mihi tradi ſinas ad perdēdum. Rege itaq; hoc diſſimulante & illo ſæpius vt id fieret inſtigante, dum rex tepidè prohibuit, audaciæ temeritatem vt perderentur inſontes induxit. Quid plura? Armatur turbo nōie Thuner rabie diabolica, & in regis abſentia innocentes præfatos ignominioſè iugulauit & in aula regia ſub regali cathedra indecenter ſanctorū corpora ſepeliuit. Reuerſo itaq; rege intempeſtæ noctis quiete, colūna lucis cœlitus emiſſa, regias ædes ineſtimabili claritate repleuit. Quam miniſtri de regis familia intuentes & præſtupore in terrā corruentes, in amentiam ferè conuerſi ſunt. Cumq; rex ad tumultum ſatellitū euigilaſſet & cauſam tumultus penitus ignoraſſet, de cōſuetudine ſurrexit vt matitunas audiret. Et egreſſus à domo vidit orbē noui ſplēdoris radijs choruſcantem. Et recordatus eſt rex de confabulatione quam cum miniſtro ſceleris habuerat de perdendis pueris, & contriſtatus eſt valdè. Et accito ad ſe iniquitatis authore requirit ab eo vbi eſſent cognati ſui, qui ſibi aſtare diebus ſingulis conſueuerant, quos die præterita ſibi aſtare nō viderat. At ille, more Cain, regi reſpōdens ait: Neſcio. Nunquid cuſtos puerorū ego ſum? Ad quē rex. Serue nequā, tu mihi ſemper de eis ſiniſtra prędicaſti, vnde nequiſſime te oportet vbi ſint indicare. Cumq; ſuperbo mentis ſupercilio nephandus ille euentum rei regi indicaſſet, iratus eſt vehementer.

Miraculum

In se reuersus, totius crimen sceleris in seipsum refundebat, & supra modum confusus residuum noctis in lachrymis deducebat. Tandem cum dies terris illuxisset archiepiscopum Adeodatum & magnates quos habere potuit conuocari præcepit, & rem per ordinem referens qualiter columna lucis cœlitus super sanctorum corpora emissa descenderat. Archiepiscopus dedit consilium vt corpora innocentum ad ecclesiam metropolitanam portarentur, & ibi sepulturæ more regio traderentur. Et simul ad locum venientes, sub regis cathedra sanctas reliquias indecenter positas reperetunt. Gerebantur autem hæc in villa regia, quæ Eastreia dicebatur. Collocatis igitur sanctorum reliquijs, vt dicebat, ad portandum in feretris, iussit archiepiscopus vt ad ecclesiam Christi Cantuariæ portarentur, sed in vanum, quia de loco moueri non poterãt, licet multo conamine attentarent. Mutato itaque consilio, vt ad beati Augustini veherentur basilicam, nihil similiter profecerunt. Tandem prouisum est, vt portarentur ad VVærinense monasterium famosissimũ, qui mutato proposito, vehicula adeò leui conamine subleuabant ac si nihil oneris habuissent. Quo cum peruenissent, exequijs ab archiepiscopo ritè peractis, sanctorum corpora iuxta maius altare tradũt sepulturæ. Quo in loco ad laudem dei & eorum gloriam multa miraculorum insignia operantur diuina clementia. Contigit eo tempore sororem regis Ermenburgam, vt dimisso marito suo, Pendæ regis Merciorum filio, eius cum consensu, castam eligeret ducere vitam. Quæ cùm familia sua ad fratrem venisset, & suum propositum ei indicasset, dedit illi locum præfatæ visionis declaratum vbi monasterio in honorem martyrum fabricato, dilecta deo Ermenburga. lxx. sibi monialibus sociatis deo dignum bonæ conuersationis fructum offerens, tandem in domino quieuit. Hoc etiam tempore Botulphus apud Hiccanhoe ecclesiam construxit.

De morte Peadæ regis Merciorum

ANno gratiæ. Dclv. Penda rex Merciorum iubente Cadvvalino Britonum rege, innumerabili exercitu collecto Northanhumbriam petiuit. At Osvvi° necessitate compulsus promisit ei donaria multa & ornamenta regalia vt, rebus bellicis prætermissis, amicabiliter ad propria rediret. Cumque ille, nec præcio, nec precibus adquiescere vellet rex ad diuinum confugit auxilium, vt ab impietate barbarica posset liberari, votoque sese obligans ait: Si paganus nescit nostra accipere donaria, offeramus ei, qui nouit, domino deo nostro. Vouit ergo, quia si victor existeret, filiam suam

domino

domino sacra virginitate dicaret, simul &. xij. mansiones prædiorū ad constructenda monasteria donaret. Et sic paruo stipatus agmine se certamini dedit, denique fertur paganum tribus maiorem exercitum habuisse. Nam ducibus. xxx. ad bellum diligenter instructis Osvvius solus cum filio Aelfrido Christo duce occurrens, illos fugauit & in sequendo peremit. Cecidit inter cæteros Penda rex nequissimus qui tot nobiles vita temporali priuauit. Cecidit rex Aethelheri frater Annæ regis de quo supra meminimus, author ipse belli, qui perditis militibus noluit solus perire. Et quia prope fluuium, qui VVinvved dicitur, pugnatum est, qui tunc per inundantia pluuiarum omnes metas suas transierat, contigit vt multo plures aqua fugientes quam bellantes perderet ensis. Vnde exiuit prouerbium. In VVinvved amne vindicata est cædes Annæ, cædes regum Sigeberti & Egrici, cædes Osvvaldi & Eadvvini. Tunc rex Osvvius iuxta quod domino vouerat pro collata sibi victoria gratias deo referens dedit filiam suam, quæ vix vnius anni ætatem impleuerat perpetua ei virginitate consecrandam in monasterio, quod Herteseie, id est, insula cerui nuncupatur, cui tunc Hilda præfuit abbatissa. Quæ cōparata possessione decē familiarum in loco, qui Streneshalh appellatur, monasterium ibi construxit. Hoc autem bellum rex Osvvius ad magnam vtriusque populi vtilitatem confecit, dum suam gentem ab hostili paganorum depopulatione liberauit, & ipsam gentem Merciorum, defecto capite perfido, qui omnes peremerat, ad Christianæ fidei gratiam conuertit. Successit autem Aethelhero in regno orientalium Anglorum frater eius Aethelvvaldus, continuatisque successionibus tandem regnum eiusdem Aethelheri filijs Eadvvolfo & Eadvvaldo peruenit.

De primis episcopus Lichfeldensibus.

ANno gratiæ. Dclvi. Osvvius rex donauit Peadæ filio Pendæ eò quòd cognatus eius esset, regnum Australium Merciorum, qui fluuio **Trente** sunt discreti ab aquilonaribus Mercijs de se tenendum. Qui primum habuit episcopum in prouincia Merciorum, simul & Lindissarorum ac mediteraneorū Anglorū, nomine Dinā. Hic apud mediteraneos Anglos defunctus ac sepult⁹ est. Secundus eiusdem prouinciæ episcopus Coellac⁹ fuit, qui relicto episcopatus officio ad Scotiā redijt. Tertius Tunher⁹ extitit de natione Anglorum, sed à Scotis doctus & ordinat⁹ abbas erat in monasterio quod dicitur Ingetlingum, vbi Osvvinus rex & martyr occisus est.

De morte Peadæ regis Merciorum cui succesit VVlfherus.

ANno gratiæ. Dclvij. Peada filius Pendæ multum nephariè peremptus est proditione(vt dicũt) vxoris suæ,in ipso tempore festi paschalis. Cui successit frater eius VVlfherus. xvij. annis hæres paternę virtutis. Qui statim sublimatus in regem,aduersus regem Osvviũ rebellauit auxilio fultus inimici,& Eabbi,& Edberti ducum,eiectisque à regno Merciorum ministris Osvvij, fines suos simul & libertatem receperunt. Habuit post Tunherũ episcopos Iaruman, Ceaddam,& VVinfridum,qui per ordinem in Mercia officio episcopali fungebantur.

Bellum commissum cõtra Britãnos

ANno gratiæ. Dclviij. Kinevvalcus rex occidentalium Saxonum, rebellauit contra Britannos apud Pennum. Sed Britones primũ Anglos aliquantulum repulerunt. Tum Britones postmodum fatigati,more niuis liquęfacta est fortitudo eorum,& fugati sunt à Penno vsque Pendredam, & facta est super progeniem Bruti plaga insanabilis in die illa.

Eugenius papa.

ANno gratiæ. Dclix. Eugenius sedit in cathedra Romana annis duobus, mensibus nouem, diebus viginti duo,& cessauit sedes mensibus duobus.

Miraculum

ANno gratię. Dclx. Clodoueus rex Francorum corpus beati Dionysij discooperiens cupidè & minus religiosè os brachij fregit & rapuit,sed mox in amentiam incidit æternam.

ANno gratiæ. Dclxi. Kinivvalcus rex VVestsaxonum rebellauit contra VVlfherum regem Merciorum. Sed ipse paterna virtute & fortuna vsus prævaluit,rege quoque VVestsaxonum fugato terram eius spoliauit. Tandem ad insulam Vectam perueniens bello eam obtinuit. Hoc etiam tempore Aethelvvaldus rex australium

† iiii. Saxonum,anno regni sui †. xiij. à præfato VVlfhero subiugatus fidē Christi suscepit, & ab eodem rege de sacro fonte susceptus est. Quo facto,misit Eopam presbyterum ad Vectam insulam,qui populum illum prædicando ad fidem conuerteret veritatis. Fuit eo tempore in prouincia Northanhumbrorum clericus quidam VVlfridus nomine, Aelfridi filij Osvvij regis propter doctrinam Christianæ eruditionis multum amicus,qui de Roma rediẽs, apud Dalfinum archiepiscopũ Lugduni multũ temporis implẽs, ab ipso susceperat tonsuræ ecclesiasticæ coronã. Dedit ergo ei Aelfrid⁹ monasteriũ. xl. familiarum,in Ripun. quem videlicet locum paulo ante dederat episcopis, qui pascha domini iuxta consuetudinem Scotorum celebrabant. Sed quia illi postmodum, data sibi optione,

loco

loco potius cedere volebant quàm suam consuetudinem mutare, dedit illi locum qui digniorem vitam habuit & doctrinam. Venit eo tempore Aegelbertus occidentalium Saxonum episcopus, cuius supra meminimus, Aelfridi amicus ad prouinciam Northanhumbrorum, qui ad petitionem Aelfridi præfati ad monasterium iam dictum VVilfridum presbyterum ordinauit, vbi in bona vitæ conuersatione degens, ea quæ discipulis suis sequẽda tradidit, ipse summopere adimplere curauit. Aegelbertus episcopus regem Kinivval cum & regnum Anglię relinquens in gallia episcopatum suscepit, & in loco eius VVina episcopatum suscepit.

ANno gratiæ. Dclxij. Vitalianus sedit in cathedra Romana, annis duodecim, mensibus sex, & cessauit sedes mensibus duobus, & diebus tresdecim. Vitalianus papa.

ANno gratiæ. Dclxiij. Clotharius regnauit in Francia quatuor annis. Eodem tempore in Anglia magna fit disceptatio de obseruatione paschæ inter Anglos & Scotos. Conuenerunt namq; apud Streneshalh rex Osvvi⁹ & filius eius Aelfridus, Colmannus etiam Scotus, Lindisfarnensis episcopus, cum clericis suis de Scotia. Cedda quoque episcopus cum Hilda abbatissa qui partes Scotorum fouebant. Ex altera verò parte VVilfridus presbiter cum momachis & clericis, qui de celebratione paschæ aliter quàm Scoti sentiebant. Considẽtibus cunctis ostendit rex Osvvi⁹, quòd oportet eos qui vni deo seruiunt, vnam viuendi regulam tenere, nec in sacramentorũ cœlestium celebratione discrepare, qui vnum omnes in cœlis regnum expectant. Sed communiter quærerent, quæ verior esset traditio, & hanc omnes fideliter sequerentur. Tunc Colmãnus pascha (inquit) hoc, quod agere soleo à maioribus meis accepi, qui me huc episcopum miserunt, quodq; omnes patres nostri deo dilecti eodẽ modo celebrasse noscuntur. Quod ne cui † reprobandũ esse videatur, ipsum est, quod beatus euangelista Iohannes in omnibus ecclesijs, quibus præerat, legitur celebrasse. Cumque hæc & huiusmodi diu allegasset, VVilfridus presbyter, rege iubente vt diceret, ita exorsus, ait: Pascha quod facimus, Romani, Itali, Galli, Græci, ac vniuersalis ecclesia per orbem vsquequaque diffusa, communiter obseruat prẽter Pictos, Scotos, & Britannos, qui cõtra totũ orbẽ stulto labore contendunt. Cum enim Petro apostolorũ principi dominus diceret, tu es Petrus & super hanc petrã ędificabo ecclesiã meam & portæ inferorũ nõ prævalebũt aduersus eã, & tibi dabo claues regni

† Nefandum

cœlorũ Præferréne Colmane patres noſtros Pictos & Scotos principi apoſtolorum potes, cui dominus regimen generalis eccleſię cõceſſit? Audiens autem iſta, rex ait: Veráne ſunt Colmanne quæ dicit VVilfridus? At ille. Vera domine rex. Si vterque veſtrum in hoc conſentitis, quòd hæc principaliter Petro dicta ſunt, ego vobis dico, quia hic eſt hoſtiarius cui contradicere nolo. Sed in quantum valeo illius obedire ſtatutis cupio, ne forte veniẽte me ad fores regni cœleſtis nõ ſit qui reſeret, auerſo illo qui claues tenere probatur. Hæc rege dicente eleuatis in cœlum manibus, fauerunt aſſidentes, & abdicata minus perfecta inſtitutione ad ea ſeſe, quæ melhora nouerãt, contulerunt.

Tuda Lindefarnenſis epiſcopus ordinatur.

ANno gratiæ. Dclxiiij Erconbertus rex obijt & Egbertus filius ei⁹ in regnum Cantiæ ſucceſſit. Eodem anno Colmannus epiſcop⁹ Lindiſſarnenſis cum ſuis ad Scotiam reuerſus eſt, cuius loco Tuda epiſcopus ordinatur. Eodẽ anno Eclipſis ſolis facta eſt menſe Maio & ſecuta eſt mortalitas inaudita. Deus dedit archiepiſcopus Cantuarienſis obiſt, & ceſſauit ſedes Dorobernenſis quatuor annis. Eodem anno Alfridus, Oſvvij regis filius, miſit VVilfridum epiſcopũ ad Gallias vt ibidem ordinaretur archiepiſcopus Ebor. Qui veniẽs ad Egelbertum, qui relicta Britannia Pariſijs erat epiſcopus, ab ipſo conſecratus eſt. Quo ibidem demorante, rex Oſvvius miſit Ceddã presbyterum ad antiſtitem occidentalium Saxonum, VVinã appellatum, qui illum epiſcopum conſecrauit, licet contra ſtatuta canonũ, quia viuente adhuc VVilfrido non debuit alius ſubrogari. Sed error iſte poſtea correctus eſt, vt infra dicetur.

ANno gratiæ. Dclxv Mortalitas adeò inualuit in Anglia vt homines gregatim ad maris loca prærupta venientes, ſeſe in eo præcipites darent, pręferentes cita morte præueniri quàm longo tabis cruciatu perire.

De epiſcopatu pecunia adquiſito.

ANno gratiæ. Dclxvi. VVina epiſcopus VVintoniæ à rege Kenevvalco de præſulatu pulſus, à VVlfhero Merciorũ rege epiſcopatum London. magno emptum precio adquiſiuit. Vnde poſt mortem in epiſcoporum ſerie London. non meruit recenſeri.

ANno gratiæ. Dclxvij. Conſtans imperator volens in vrbe Romana caput imperij conſtituere, reſiſtitur ei à Conſtantinopolitanis, ſicque eius propoſitum penitus eneruatur. Deinde Romam veniens, obtulit ſancto Petro palliũ auro contextũ. Quẽ papa Vitilianus cum honore ſuſcipiens, ad limina ſancti Petri in magna po-

puli

puli frequentia perduxit. Et cũ in vrbe per dies. xij. resedisset, magna tactus cupidate, omnia ornamentorum genera ex ære et marmore, quibus decorabatur vrbs, in Tiberim deuexit, vt ea Constantinopolim afferret. Inter quæ basilicam beatæ dei genetricis Mariæ & omnium martyrum, quæ Pantheon antiquitus vocabatur, æreis tegulis discooperuit, & Constantinopolim remeauit.

Theodorus archiepiscopus ordinatur.

ANno gratiæ. Dclxviij. papa Vitalianus ad ecclesiam Cantuariensem Theodorum ordinauit episcopum. Qui post biennium in Britanniam veniens, Ceddam virum sanctum & modestum, quẽ non rite ad Ebor. archiepiscopatum promotum cognouerat, degradauit, & VVilfridum iniustè expulsum reuocauit. Cedda verò humiliter cedens, Licheffeldensem episcopatum regẽdum suscepit.

Constans imperator a suis interfectus.

ANno gratiæ. Dclxix. Constans imperator in balneo multum nephariè à suis interficitur. Post cuius decessum, milites Mizentium quendam Armenium assumentes, imperatorem fecerunt. Sed post dies paucos Constantinꝰ Constantis defuncti filius suis superueniens Mizentium præfatum, cum interfectoribus patris, morte pessima condemnauit. Circa hos denique dies Mahumetes pseudopropheta, de quo superius relatum est, obijt, & sepultus est in inferno.

Constantinus imperium adeptus est.

ANno gratiæ. Dclxx. Deus dedit sedit in cathedra Romana annis iiij. mensibus. ij. diebus quinque, & cessauit sedes mensibꝰ quatuor, & diebus. xv. Eodem anno Constantinus Cõstantis filius Romanum adeptus imperium, annis. xvij. imperauit. Hic restaurauit ecclesias quæ dirutę fuerant a temporibus Heraclij proaui sui. Monothelitarum hæresim cum suis fautoribus subuertere laborauit. Eodem anno Osvvius Northanhumbrorum rex magnificus obijt morbo cõfectus & senio, & sepultus est in eccsia apud **Strenesshale**, vbi fuerat ante rex Edvvinus sepultus. Regnauit autem pro eo filius eius Egfridus. xv. annis. Fuit autem Osvvius filius Aethelfridi, qui fuit Aethelrici, qui fuit Idæ primi regis Northanhumbrorum ex Anglis.

Pugna auiũ

ANno grtiæ. Dclxxi. maxima auium pugna fuit in Anglia ita vt multa milia inuenirentur occisa, & extraneæ aues fugam facere viderentur.

Defuncto rege Kinivvalco vxor eius successit

ANno gratiæ. Dclxxij. rex occidentalium Saxonum Kinivvalcus cum regnasset triginta & vno annis, defunctus est, & regnauit pro eo vxor eius Sexburga anno vno. Sed indignãtibꝰ regni magnatibus,

natibus expulsa est à regno,nolétibus sub sexu fœmineo militare.

Theodorus Canciæ archiepiscop⁹ conciliū cōgregauit.

ANno gratię.Dclxxiij.regnate in Cancia Lothario,in VVestsaxia Easevvino,Theodorus Canciæ archiepiscopus collegit conciliū apud Hertfort præsentibus episcopis Angliæ ac regibus & magnatibus vniuersis.Affuit archiepiscopus Ebor. VVilfridus,episcopus Bosa orientalium Anglorum,Leutherius occidentalum Saxonum, Putta Roffensis,& VVinfridus Merciorum. Considentibus cūctis, proposuit Theodorus coram omnibus capitula numero decē,quorum

1. Primum fuit,vt diem sanctum paschę obseruarent in cōmune, dominica proxima post quartamdecimam lunam mensis primi.
2. Secundum, vt nullus episcoporum alterius parochiam inuadat.
3. Tertium,vt monasteria à deo consecrata nulli episcoporum liceat
4. inquietare,nec de rebus eorum aliquid vsurpare. Quartum,vt monachi non migrent de loco ad locum, sed in ea permaneant obedi-
5. entia quam suæ conuersionis tempore promiserunt. Quintum, vt nullus clericus suum episcopum relinquat, aut alicui veniens absq; literis sui præsulis admittatur.Sextum, vt episcopi & clerici peregri-
6. ni nullum officium peragant,absque permissione episcopi in cuius
7. parochia hospitantur. Septimum,vt bis in anno synodus congregetur,vel saltem semel in anno, quia diuersæ causę & occupationes
8. multos impediunt.Octauum,vt nullus episcoporum se præferat alteri per ambitionem,sed omnes agnoscant tempus & ordinem suæ
9. consecrationis. Nonum,vt plures episcopi crescente numero fide-
10. lium augerentur.Decimum,vt nulli liceat nisi legitimū habere connubium,nullus faciat incestum,nullus coniugem relinquat nisi causa fornicationis. His itaque annuentibus episcopis vniuersis, vnusquisq; ea quæ definita sunt propriæ man⁹ subscriptione cōfirmauit.

Bosa episcopo degradato Acca & Bedvvinus subrogātur.

ANno gratiæ.Dclxxiiij.amoto Bosa episcopo adhuc superstite,sed graui tamen infirmitate prohibito de episcopatus administratione,duo sunt ordinati pro eo, Acca,videlicet,& Bedvvinus,exquo prouincia illa duos episcopos ex illo tempore habere consueuit. Habuerūt autem sedes,vnus apud Dommoc,alter apud Helmham. Nec multò post Theodorus archiepiscop⁹ pro inobediētia VVinfridi Merciorum episcopi offensus,deposuit eum,& loco eius ordinauit episcopum Sexulfum qui erat constructor & abbas monasterij,quod dicitur Medeshamstede, in regione Giruiorum.Depositus verò VVinfridus redijt ad monasterium suum, quod dicitur Adbarune,vbi in optima conuersatione vitam finiuit.

Anno

De ſancto Erkenvvaldo epiſcopo London.

ANno gratię. Dclxxv. regnantibus in regione orientalium Saxonũ Sebba, filio Sevvardi, et Sigehero, filio Sigeberti parui, Theodorus Canciæ archiepiſcopus, Erkenvvaldum in ciuitate London. epiſcopum ordinauit. Hic ſanè priuſquam epiſcopus factus fuiſſet, duo monaſteria præclara, vnum ſibi & alterum Ethelburgæ ſorori ſuæ conſtruxerat, quid virumq; regularibus inſtituerat diſciplinis, ſuum **Certeſey**, ſororis autem **Berkingum** appellatur. Erkenvvaldus verò cum tempore quodam æger pedibus lectica parochiam circueret, ad oram amnis rapaciſſimi fortè peruenit, vbi cum ſocij hæſitarent quòd infirmus nec equo nec pedibus tranſire flumen poſſet, gurges repentè diſparuit. Qui ſtatim vt epiſcopus cum ſuis alueum tranſmeaſſet, reuerſus eſt ad naturam. Eiuſdem etiam lecticæ attactus imbecilles multos et febricitantes curauit. Tandem vir domini Erkenvvaldus, poſt vitæ præſentis decurſum defunctus, in eccleſia beati Pauli London. ſepultus eſt, vbi vſque in hodiernum diẽ, ſuis ſupplicibus, à languoribus diuerſis celerem confert ſanitatem. Succeſſores autem eius hi fuerunt, VValderus, Iugvvald⁹, Egulfus, VVigerus, Eadbrith⁹, Eadgarus, Kinivvalcus, Eadbaldus, Edbertus, Oſmundus, Ethelnoth⁹, Celbertus, Revvlfus, Suithulfus, Eadſtanus, VVlſius, Ethelvvardus, Eſtanus. Sederunt autem hij omnes in cathedra London. vſque in tempora Eadvvardi ſenioris regis Anglorum, quorum omnium adeo abſoleuit memoria, vt nec eorum acta vel etiam mauſolea ſciantur.

De morte Cadvvalini regis Britonum.

ANno gratię. Dclxxvi. rex Britonum Cadvvalin⁹ ſenio & infirmitate coactus, completis in regno annis. xlviij. defunctus eſt. Cui⁹ corpus Britones balſamo cum aromatibus conditum, in quadam imagine ænea ad modum ſtaturæ ſuæ mira arte fuſa ſuper portam London. occidentalem in equo æneo; in ſignum ſuæ tyrannidis, quam in gentem Anglorum exercuerat, ſtatuerunt. Sed & eccleſiã ſub ipſa porta in honore ſancti Martini fabricauerunt, in qua pro ipſo & fidelibus defunctis obſequia æternaliter celebrarentur diuina. Succeſſit ei in regnũ Cadvvalladrus filius eius, quem Beda Cadvvallam iuuenem vocat, cuius mater ſoror Pendæ regis Merciorũ erat, quam Cadvvalin⁹, poſt factam cum fratre cõcordiam, in ſocietatem thori ſuſcepit, & ex illa Cadvvalladrum genérauit. Eodem tempore obiit VVlfherus rex Merciorum cuius regina Ermenhilda regis Erconberti Cantuariæ, ſanctæq; Sexburgæ reginæ Annæ regis orientalium Anglorum filiæ, ſororis videlicet, ſanctæ Aethelfridæ

fridæ extitit filia, peperat ei sanctã VVereburgam, magnarum virginem virtutũ. Quæ patre defuncto sæculo renunciauit, & materteræ matris suæ, scilicet Aetelfridæ, monasteriũ intrauit. Cuius sanctitatem cum comperisset Aethelredus patruus eius, qui post eum regnauit, quibusdam monasterijs deo deuotarum virginum abbatissæ iure præfecit. Cum quibus regulariter viuens, vsque ad finem vitæ Christo regi militauit. Ac in vno tandem monasteriorum suorum quod Trikingeham appellatur, à sæculo migrauit. Cuius corp⁹ ad monasterium, Mihealbrig vocabulo, est, vt ipsa viuens præceperat, delatum, & honorificè tumulatum. Monasterium autem illud, vsque ad tempus quo gens nefanda Danorum cæde crudeli prouincias Anglorum vastauerunt, integrum permansit. Habuit præterea VVlfher⁹ rex germanos fratres Aethelredum, Peadam, de quo superi⁹ relatum est, & Mervvaldũ qui in occidentali Merciorũ plaga regnauit. Istius regina, sancta Ermenburga, Ermenredi fratris Erconberti regis Canciæ filia, tres ei filias genera uit, sanctam videlicet Milburgam, sanctam Mildritham, sanctamque Mildgytham. Peperit insuper ei filium nomine Merefinum eximiæ puerum sanctitatis. Successit VVlfhero frater eius Aethelredus, qui regis Northanhumbrorum Egfridi sororem Ostricam in coniugem accipiens, Ceolredum ex ea filiũ suscepit. Eodem anno Eascvvinus rex occidentalium Saxonum decessit, qui fuit Kensij, qui fuit Kenferthi, qui fuit Cuthgisi, qui fuit Ceulfi, qui fuit Kenrici. Successit autẽ Eascvvino Kentvvinus decẽ annis, qui fuit Kinegilsi, qui fuit Ceulfi

Don⁹ papa.

ANno gratiæ. Dclxxvij. Donus sedit in cathedra Romana anno vno, mensibus, v. diebus x. & cessauit sedes mensibus. x. et diebus xv. Hoc tempore floruit sancta Aetheldreda in insula Elienſi. Sub his quoque diebus, cometa per tres menses apparuit, & vnoquoq; die, mane velut Sol resplenduit.

VVilfridus ab episcopatu pellitur.

ANno gratiæ. Dclxxviij. orta est dissentio inter regem Northanhumbrorum Egfridum, & venerabilem archiepiscopum VVilfridum. Expulsus autem vir sanctus, tres in eius loco sunt episcopi subrogati, Bosa videlicet, qui Deiorum, & Eatta qui Berniciorum prouinciam gubernarent, Hic in ciuitate Ebor. ille in Hagustaldẽsi ecclesia sedem habentes ambo de Monachorum collegio sunt asciti. Cum quibus & Eadhedus in prouinciam Lindisfarorum, quam nuper rex Egfridus, VVlfhero Merciorum rege fugato & in bello superato, obtinuerat, episcopus ordinatur. Et hunc quidem primum

episcopum

episcopum illa accepit prouincia,secundum Aethelvvinum,tertium Eadgarum,quartum Kinibertum, quem in præsenti habet. Habebat enim ante Eadhedum præsulem Sexulfum, qui etiam Merciorum ac Meditarraneorum Anglorum simul episcopus fuit. Vnde expulsus de Lindissa, in illarum prouinciarum regimine permãsit. Ordinati sunt autem episcopi præfati à Theodoro archiepiscopo, qui & post tres annos abcessionis VVilfridi, duos addidit episcopos ad ecclesiam Hagustaldensem Tunbertum, remeante Eata ad Lindissarnensem, & Trunvvinum ad prouinciam Pictorum, quæ tunc temporis Anglorum erat imperio subiugata. Eodem anno Agatho sedit in cathedra Romana annis duobus,mensibus.vi. diebus.iij.& cessauit sedes anno vno,mensibus.vi. & diebus quinq; Pulsus autem VVilfridus ab episcopatu Romam perexit,& coram papa Agathone causam suæ expulsionis allegare dispossuit. Sed vbi nauem conscendit,fauonio flante,in Frisiam prouectus est,vbi gentibus regionis illius verbum fidei prædicando,regem Aldegilsum & populum eius lauacro abluit salutari. Ibi ergo hyemem cum noua dei plebe peragens,Romam tandem peruenit, ac vbi coram Agathone eius causa ventilata fuit, episcopis plurimis præsentibus, omnium iudicio absque crimine fuisse accusatus pronunciatur, & episcopatu digniss imus. Quo tempore cum papa synodum Romæ cxxv.episcoporum congregasset,aduersus eos qui hæresim Monothelitarum dogmatizabant,vocari iussit & VVilfridum, atque inter episcopos considentem fidem suam simul & prouincię vnde venerat,dicere præcepit. Qui cum in fide catholicus cum suis inuẽtus fuisset,de rebus sibi impositis absolutus est. Reuersusque Britanniam,prouinciam australium Saxonum ab idolatriæ tenebris ad fidem Christi conuertit. Ad Vectam quoque insulam verbi dei ministros direxit, atque secũdo anno Ealfridi, qui post Egfridum in Northanhumbria regnauit, sedem suam ipso rege donante recepit. Ingresso tempore quodam,cum Parochias visitaret, villã VVilfrido,quæ Tundanfre appellatur,occurrit ei mulierũ plurima multitudo,pueros illi offerens confirmandos. Immiscuit autem se multitudini paupercula mulier filium gerens exanimem,quem ad cõfirmandum episcopo porrexit, credens hoc commento se posse filium recipere sanum. Sed antistes cum puerũ detexisset,vt exequeretur officium,animam priuatum aduertit. Tunc mulier fraude deprehensa,ad preces conuersa exoransque per deum & eius matrẽ

vt motus

vt motus pietate puerum exanimem excitaret, veſtigiíſque eius aduoluta, ſe non receſſuram à pedibus quos tenebat dixit, donec filiũ ſanum recepiſſet. Fluctuabat interim ſanctiſſimi hominis ſententia, an temère inſuetum miraculum attentaret, an durus deſpiceret orbatæ lachrymas mulieris. Sed vicit pietas pectus virtutis. Orationi ſe dedit, dexteramque cadaueri apponens, ad corpuſculum animam reuocauit. Exclamat mulier propter gaudium, ſed cohibita eſt ab epiſcopo vt taceret.

De ſancta Aetheldreda

ANno gratiæ. Dclxxix. Egfridus rex Northanhumbrorum & rex Aethelredus Merciorum, iuxta flumen **Trente**, grauiſſimè pugnauerunt, vbi frater regis Egfridi Eſevvínus, iuuenis vtriq; prouinciæ multum amabilis peremptus eſt. Nam & ſororem eius, Oſtricã nomine, Aethelredus rex Merciorum habuit vxorem. Cum bellum inter reges acerrimè fuiſſet accenſum Theodorus antiſtes diuino fultus auxilio incendium certaminis penitus extinxit, data pecunia multa pro morte fratris regi Egfrido. Eodé tempore virgo ſancta Aetheldreda ex hoc ſeculo tranſiens pro temporali vita cõmutauit æternam. Erat autem Annæ regis orientalium Anglorum filia, proles tanto patre digna, quam prius duxerat Tonbertus auſtralium princeps Giruiorum. Sed eo defuncto, virgo incorrupta permanſit. Deinde regi Northanhumbrorum Egfrido copulata parentũ violentia, cuſtos tamẽ, duobus nupta viris, integerrimæ virginitatis perſeuerauit. Virginitatis enim ipſius vir dei V Vilfridus erat teſtis, qui Bedæ venerabili, ſuper hac re ſciſcitanti, dixit, Egfridum ſibi terras & pecuniam magnam promiſiſſe, ſi Aetheldredæ perſuadere poſſet eius connubio aſſentire. Sed diuini ſignũ miraculi eiuſdem virginis caro ſepulta, carniq; caſtiſſimæ veſtis circumamicta dum corrumpi non poterat, indicia fuere, quòd à virili contactu incorrupta deceſſit. Cum enim annis. xij. præfato regi cohabitaſſet, nec ad cõſenſum emolliri potuiſſet, vix a rege virgo ſacratiſſima impetrauit vt apud Coludesburch ſanctimonialis efficeretur, benedicente eam ſancto V Vilfrido, vbi Ebba amita viri ſui Egfridi erat abbatiſſa. Anno aũt elapſo facta eſt abbatiſſa in inſula Heliẽſi virgo, virginũ mater monitis & exẽplis. Vbi cũ ſeptẽ annis laudabiliter deo deſeruiẽs vixiſſet, pro vita caduca cõmutauit æternã. Quo in loco ad gloriam dei & laudem virginis crebra non deſinunt miracula celebrari.

De ſancta Hilda abbatiſſa.

ANno gratiæ. Dclxxx. Hilda abbatiſſa, cum in habitu ſanctæ religionis apud **Strenesh alh**. xxxiij. annis vitam duxiſſet, de mundo migrauit

migrauit ad dominum. Hæc autem virgo beatissima, cum esset de stirpe regis Eadvvini generosa, & ad prædicationem beati Paulini ad fidem conuersa, postea relicto habitu seculari proposuit transferre se ad monasterium Calæ, vbi soror ipsius Hereswitha mater Aeldulphi, regis orietalium Anglorum, deo fœliciter militabat. Sed retenta est à præsule Aidano & facta abbatissa ad Hertesey, & post in monasterio Streneshalh appellato, quod ipsa fundauerat, vbi clericos suos adeò moribus ecclesiasticis instruebat, vt quinq; ex eis ad episcopalem ascenderent dignitatē, Bosa videlicet & VVilfridus in Ebor. Hedda in ecclesia Dorkacestrensi, Iohannes in Hagustaldēsi, Ostfortº in prouincia VVicciorū, cui tunc præfuit rex Osricº. Tadfridus etiam de eius monasterio electus est, sed matura morte præuentus. Viderat quoq; mater eiusdem Hildę somnium, quòd videlicet quærens virum suum non inueniret, sed sub veste sua monile precioſum inuenit, quod omnes fines Britanniæ illustrabat. Hilda tandem sanctissima languens annis sex, vt eius anima carnis molestia examinaretur, & virtus in infirmitate perficeretur, anno febriū septimo de morte transiuit ad vitam. In ipsa autem hora, qua decessit, monialis quædam animam eius vidit ab angelis in cælum deferri, vbi cum Christo gaudijs perfruitur sempiternis. Eodem anno Theodorus Cantuar archiepiscopus concilium congregauit in loco qui Hathfelde appellatur, anno regni regis Aethelredi Mercensium sexto, regnante in regno orietalium Anglorum Ealdulfo, qui post Aethelvvaldum regnauit, regnantibus etiam in Northanhumbria Egfrido, & in regno occidentalium Saxonum Kentvvino, præsidente archiepiscopo Cantuariensi Theodoro cum suis suffraganeis episcopis alijsque multis. Propositis igitur sanctis euangelijs, tradidit symbolum Theodorus, omnibus assidentibus sanctorum patrum in hunc modum literis expressum. Suscipimus sanctos & vniuersales quinque synodos sanctorum patrum orthodoxorum. id est, Nicenam contra Arrium & eius dogmata, Constantinopolitanam contra vesaniam Macedonij & Eudoxij, & eorum dogmata, Ephesinam contra Nestorium & eius dogmata, Chalcedonensem contra Eutychen, & Nestorium, & eorum dogmata, Constantinopolitanā secundam contra Theodorum, & Iben, & Cyrillum, & eorum dogmata. Addimus etiam & sextam synodum, tempore Martini papæ, Romæ congregatam contra hæresim Monothelitarum, imperante Constantino imperatore Christianissimo.

Suscipim⁹ & glorificam⁹ deũ omnipotentẽ, sicut illi glorificauerũt, nihil addentes nihil subtrahẽtes. Dãnamus quos illi dãnauerunt, & suscipimus quos ipsi susceperũt, quę omnia tenẽda subscribim⁹ sicut sancti prophetæ & apostoli de deo senserunt, & scripserunt. Amen.

ANno gratiæ. Dclxxxi. monasterium apud Iarevve fundatum est. Per idem tẽpus abbas monasterij Floriacensis, nomine Nũmolus, reuelatione diuina pręmonitus, misit monachum suũ Aigulfum ad montem Cassinum, vt inde sibi deferret sanctissimi corpus Benedicti. Nam cœnobium, quod ibidem quondam construxerat idem Benedictus, à Longobardis fuerat deuastatum, & in solitudinem redactum, ibi tamen sancti corpus Benedicti, cum corpore sororis suæ Scholasticæ sepultũ in loculo vno tenebatur: contigit et ã vt de Cenomannica vrbe quidã eodẽ tempore proficiscerentur ad locum memoratum, pro deferendo sanctæ Scholasticæ corpusculo. Sed postquam ad Floriacum deuenerũt cœnobium, beato sen per adhæserunt Aigulfo, donec ad sancti Petri limina peruenerũt. Quò cum peruenissent, mox beatus Aigulfus eorum deseruit consortiũ, montemque Cassinum solus petijt, vbi etiam pernoctare decreuit. Et ecce intempestæ noctis silentio, ipsum sancti patris Benedicti sepulcrum ita cœlitus vidit illustrari, ac si densis lapidibus vndiq; vallaretur. Sed nocte transacta, splendor ille disparuit. Tunc præfatus Aigulfus eò reuerenter accessit, & effracto à latere sepulchro, illud euacuat, & quicquid ibi reperit, vnius sportulæ sinu, quam ad hoc præparauerat inclusit. Quib⁹ patratis dum ad propria remearet Aigulfus, socijs suis in itinere ostendit, & cum eis ad Floriacum monasterium pariter remeauit. Sed antequam ad illud pertingeret, deuenit ad locum quem Nouum vicum appellãt, qui miliario vno distat à monasterio sæpefato. Ibiq; prædictus abbas Nummolus cum frequenti turba eis reuerenter occurrit, & tam sacra pignora cũ honore suscepit. Et assumens sportulam supra memoratam, posuit in ecclesia principis apostolorum Petri, extraxitq; ossa sanctissima quę ibi confusè iacebant inclusa. Demum verò ea eligẽs, singillatim abinuicem seperauit, à maioribus secernens minora. Quod cum factũ fuisset, ecce duorũ cadauera mortuorum ad sepeliendũ ferebantur, quorũ vnum masculini & alterũ erat sexus fœminini. Mira res. Nã cum super masculi corpus maiora fuissent ossa superposita, continuò, per meritum beati Benedicti, mortuo est reddita vita. Tunc cum ossa minora, super cadauer puellæ fuissent adhibita, cõ-

tinuò

tinuò puella reuixit. Aderat huic ſpectaculo non minima hominum multitudo, Aſtabant & ciues Cenomannici, qui ſociſ itineris extiterant & laboris. Illi verò multa prece oſſa ſanctæ Scholaſticę ſibi dari poſtulantes, impetrabant, ne duo magna luminaria vno clauderentur in loculo, cum ſingula ſingulis ſufficere valuiſſent. Cenomannici igitur remeantes ad vrbem, corpus præfatum ſecum detulerunt cum gaudio, & iuxta mœnia Cenomannicæ ciuitatis, in eccleſia noua, pro eius honore fabricata, reuerenter eſt collocatum, vbi ſub regulari diſciplina, ſanctæ deuotionis fœminæ ſunt aggregatæ. His ita geſtis, venerabilis pater Nummolus, cum nocte quadam ſub nudo cœlo dominum precaretur, vt ſibi cœlitus oſtẽderet quo in loco corpus beatiſſimi recõderet Benedicti, ecce ſubitò lux emiſſa de cœlo, ſicut fulgur ei apparens, locum vbi reponi deberet manifeſtiſſimè denotauit. Quo lætificatus indicio, in loco quem illi deus reuelauerat illud tumulauit. Locus autem beatæ dei genitricis erat oraculum, non multum à præfata ſancti Petri baſilica ſeparatum. Tranſlatum eſt autem corpus ſanctiſſimum, à tranſitu eius cxxxviij. anno. Vbi quicumque pia deuotione piiſſimi patris nomen inuocauerit, mercedem ſuæ deuotionis optatam recipiet. Theodoricus regnauit in Francia annis quatuòrdecim.

ANno gratiæ Dclxxxij. Kentvvinus occidentalium Saxonum rex, Britones bello aggreſſus eſt, eoſque malè reſiſtentes, victorioſus ac vehemens, cæde & incendijs vſque ad mare fugauit.

ANno gratię. Dclxxxiij. Sanctus Cuthbertus Lindiſſarnenſis epiſcopus cõſecratus eſt, Eodem tempore, defuncto Sigehero orientalium Saxonum rege, Sebba eius in regno ſocius, ſolus regnare incepit.

Sãctus Cuthbertus epiſcopus eſt ordinatus.

ANno gratiæ. Dclxxxiiij. Leo ſedit in cathedra Romana, menſibus. x. & diebus. xvij. Eodem anno Benedictus papa ſucceſſit ei menſibus duobus, & tribus diebus. Eodẽ anno Egfridus rex Northanhumbrorum, miſſo in Hiberniam exercitu, Berto duce, gẽtem vaſtauit innoxiam & Anglorum nationi ſemper amiciſſimam, ita, vt ne quid eccleſijs aut monaſterijs manus deferret hoſtilis. At illi in quantum valuere, vim vi repellere ſatagebant, inuocantes diuinæ pietatis auxilium, & ſe cœlitus vindicari continuis imprecationibus flagitabant. Contigit ergo, vt hi qui merito ſuæ impietatis maledicebantur, ocius, domino vindice, ſui reatus pœnam luerent, ſicut ſequens annus declarabit.

Egfridꝰ rex gentem Hyberniæ afflixit.

Interfecto rege Egfrido succesit Aelfridus frater eius.

ANno gratię. Dclxxxv. Iohannes sedit in cathedra Romana anno vno. Eodem anno rex Egfridus Northanhumbrorum, cum temerè exercitum ad vastandas Pictorum prouincias duxisset, multum prohibentibus amicis, ac maximè beatæ memoriæ Cuthberto, qui nuper fuerat episcopus ordinatus, simulantibus fugam hostibus, introductus est in angustas montium inaccessorum latebras, atque cum maxima parte copiarum, quas secum adduxerat, est extinctus. Successit ei frater eius Aelfridus licet non de legitimo matrimonio susceptus, & in scripturis vir doctissim⁹, qui regni statum, in magna parte inclinatum, laudabiliter reparauit. Fuit Egfridus filius Osvviȷ & Eanfledæ filiæ regis Eadvvini. Osvvius verò filius Aethelfridi, qui fuit Aethelrici, qui fuit Idæ, primi regis Northamhumbrorum ex Anglis. Contigit autem in bello quōdam inter Egfridum & regem Merciorum Aethelredum, vt supra dictum est, actum admirabile miraculum, quod si referatur multorum saluti arbitror fore proficuum. Occisus est enim in illa pugna inter alios de militia memorati Egfridi, iuuenis quidam, Iunna vocabulo. Qui cum die illo, quo occisus est, nocte sequēti inter cadauera occisorum similis mortuo iaceret: tandem resumpto spiritu reuixit & residens sua vulnera, pro vt potuit, alligauit. Dein modicum requiescens leuauit, & abire cœpit. Sed inter eundem captus est, & vinculis mancipatus à quodam consule regis Aethelredi. Miles autem ille vinctus, fratrem habuit benè religiosum, Tunnam vocatum, qui cum fratrem cæsum in bello cognouisset, venit vt quæreret si fratris corpus inuenire valuisset. Inuentumque alium fratri similimum, credidit fratrem esse, quem ad monasterium suum deferens, honorificè sepeliuit. Pro cuius animæ absolutione sæpius missas celebrari fecit. Tempore verò, quo frater pro fratre missas celebrari fecit, soluebantur vincula fratris viuentis nec aliquo potuit retineri. Consul igitur videns eum impossibile vinculis cohiberi, adductum Lōdonias cuidam vendidit Fresoni. Freso quoque idem comperiens, accepit ab eo redemptionem, quam dederat pro eo, & militem abire permisit. Cumque ad patriam suam veniens, fratri & comprouinciabilibus rem gestam retulisset: multi accensi sunt ad offerendas victimas deo sæpius, eleemosynas quoque & orationes agendas pro ereptione eorum, qui de sæculo migrauerunt. Hoc autem miraculum quia in veritate verum esse cōperi, historiæ nostræ credidi inserendum.

Anno

ANno gratiæ.Dclxxxvi.Conon sedit Romæ mensibus vndecim. Eodem anno defuncto Eata episcopo Iohannes vir sanctus Hagustaldensis ecclesiæ præsulatum suscepit. Eodem anno Lotharius rex Kentensis diem clausit extremum.viij.idus Febru.Vulneratus enim fuerat in pugna australium Saxonum, quam contra eum Eadricus filius Egberti fratris sui aggregauerat, & inter medendum defunctus est.Post eum autem idem Eadric⁹ anno & dimidio regnauit.Eodem tempore, cum vir domini Cuthbert⁹ annis duobus Lindisfarnēsem rexisset ecclesiam,sciens in spiritu dei quo plenus erat,diem sui transitus appropinquare, abiecit pondus curæ pastoralis,atque ad relictæ heremiticæ conuersationis agonem remeare curauit,vt inolita sibi solicitudinis mundanæ spineta, liberior priscæ compunctionis flamma consumeret. Qui cum duos fermê menses in magna repetitę suæ quietis exultatione transigeret,multoque consuetæ districtionis rigore corpus mentemque constringeret,atreptus infirmitate subita,temporalis igne doloris,ad perpetuæ cœpit beatitudinis gaudia præparari. Et tribus septimanis continua infirmitate decoctus,sic ad extrema peruenit. Exitumq; suum dominici corporis ac sanguinis perceptione communiens, eleuatis oculis ac manibus in cœlum,animam suam deo commendans, spiritum emisit.Deinde ad insulam Lindisfarnensem nauigio delat⁹, corpore incorruptibili sepulchro lapideo in basilica beati Petri ad dexteram altaris quasi dormiens positus requiescit. Sed nec eo defuncto ac tumulato,signa virtutum cessare, quæ viuens exercuerat, potuerunt. Nam puer quidam in territorio Lindisfarnensi à dæmone atrocissimo vexabatur, qui nec per exorcismi gratiam poterat vllo modo curari.Impositus autem carro deducitur ad monasterium,vt per beati viri merita ibi sanaretur. Tunc presbyter quidam diuino edoct⁹ spiritu,modicam tollens humi partem, vbi aquã nouerat fuisse effusam, qua corpus beati patris defunctum lotum fuerat,in aquam mittens,ori patientis infudit. Qui continuò vt aquam attigit,furere cessauit,placido sopore noctem trãsegit,et mane facto per virtutem beati patris Cuthberti liberatum se esse cognouit.Denique transactis à sepultura eius.xi.annis, immisit deus in cordibus fratrum,vt corpore iam,vt credebant,in puluerẽ redacto,ossa more mortuorum iam arefacta & desiccata in leui locello reconderent. Dum id Eadberto antistiti suo referrent, eorum cõsilium approbauit.Iussit ergo vt in die depositionis hoc facerent. Qui aperientes

Defuncto Eata episcopo Iohānes Hagustaldensis ecclesiæ præsulatum suscepit.

sepulchrum inuenerunt totum corpus quasi adhuc viueret integrũ & integris artuum cum compagibus indissolutũ, multo domenti similius quàm mortuo, ita quidem quod omnia eius indumenta, quibus vt pontificem decebat indutus fuerat, integerrima sint inuenta. Hac præterea tempestate luna eclipsim passa est indictione viij. Sol quoque defecit hora diei quasi decima. v. nonas Maias. Et eodem anno subsecuta est grauissima pestis tribus mensibus, Iulio, videlicet, Augusto & Septembri. Fuitque Romæ mortalitas maxima. Hæc denique pestilentia Ticinum adeò depopulata est, vt ciuibus per iuga montium fugientibus, intra præfatam vrbem herbæ nascerentur & fruteta. Vbi etiam duo angeli visibiliter apparuerũt pergentes per ciuitatem, bonus scilicet & malignus. Qui quotiens cum venabulo, quod manu ferebat, ostium cuiuscumque domus iussu boni angeli percussisset, tot de eadem domo sequenti die hominum cadauera trahebãtur. Tunc quibusdam viris de ciuitate per reuelationem dictum est, quòd nõ prius pestis ipsa quiesceret, quàm in basilica beati Petri apostoli, quæ ad vincula dicitur, sancti Sebastiani martyris altare construeretur. Delatis itaque ab vrbe Roma martyris reliquijs, mox, vt in dicta basilica ipsius altare constructũ est, pestis illa quieuit. Per idem tempus defuncto rege occidẽtalium Saxonum Kentvvino, Cedvvalla rex Britonum, regnum occupans, ibidem duobus annis regnauit. De hoc Cedvvalla inuenitur dissonantia inter historiam Britonum & chronica Anglorum. Asserunt enim Angli Cedvvallam filium fuisse Kiniberti, de genere Ceaulini. Britones econtra dicunt illum fuisse filium Cadvvalini, regis Britannici, qui reges Anglorum Eadvvinum & sanctum Osvvaldum peremit.

Iustinianus imperator.

ANno gratiæ. Dclxxxvij. Sergius sedit Romę annis. xiij. mensibus viij. diebus. xxiiij. & cessauit sedes mense vno, & diebus. xx. Eodem anno mortuo viro catholico imperatore Cõstantino, filius eius Iustinianus decem annis imperauit. Sub his quoque diebus Dorobernencis rex Eadricus defunctus est. Post cuius obitum regnum illud extranei inuaserũt. Cedvvalla enim rex, et frater ei⁹ Mollo prouincian illam ingressi, nullo obsistente eam deprædati ac depopulati sunt. Quæ sæuicia per triennĩ durauit, donec Mollo præfatus, inanis gloriæ cupidus, immatura morte præuentus vitam terminauit. Eodem anno Cedvvalla rex præfatus Vectam insulam subiugauit, regemque Ethelvvaldum australium Saxonum, qui tunc in-

sulanis

sulanis prefuit,crudeli morte peremit,ac prouinciam illam sæua depopulatione contriuit.Sed mox à ducibus Aethelvvaldi,Berthuno & Auduno expulsus, regnum prædictis ducibus reliquit, quod illi deinceps multo tempore tenuerunt. Fuit autem Cedvvalla ,vt supra dictum secundum chronica Anglorum filius Kiniberti,qui fuit Ceaddę,qui fuit Cuthæ,qui fuit Ceaulini.Sed sub silętio prætereũdum non esse reor, de duobus filijs Arvvaldi , Vectæ insulæ subreguli,qualiter sunt dei gratia,martyrio coronati. Siquidem imminentibus insulæ hostibus, ad proximam Iutorum prouinciam per fugam elapsi sunt. Sed ibidem delati,iubente Cedvvalla, sunt perempti.Quod cum audisset abbas de Redford, non longè monasterium habens,venit ad regem, postulauitque ab eo vt si pueros perdire vellet,prius liceret eos fidei imbui sacramentis,Quod cum rex annuisset & fonti salutari essent abluti,instante carnifice mortem lęti subierunt temporalem,per quam se ad vitam perpetuam indubitanter transituros sciebant.

ANno gratiæ. Dc.lxxxviij. Cedvvalla miseratione tactus diuina, imperium propter deum relinquens temporale, Romam venit. Hoc sibi glorię singularis adipisci desiderans,vt ad limina apostolorum Petri & Pauli baptismatis fonte ablueretur, in quo didicerat generi humano vitę cœlestis patere introitum.Sperabat etiam quod baptizatus, & mox carne solutus, ad æterna gaudia iam mundus trasiret. Quod vtrumque,vt mente conceperat, domino iuuante, compleuit.

Cedvvalla regnum relinquẽs ,propter deũ, Romam baptizand⁹ venit.

ANno gratiæ. Dclxxxix. Cedvvalla rex Romam veniens , Sergio pontificatum agente,baptizatus est die sancto sabbati paschalis, & in albis adhuc positus,languore correptus.xij. Kalend.Maiarum die carne solutus,& beatorum in cœlis regno est sociatus. Cui etiã, tempore baptismatis, papa memoratus Petri nomẽ impositi, vt rex qui pio ductus amore ad limina Petri à finibus terræ venerat,nomine quoque ipsius consortio iungeretur. Qui iubente pontifice in eius ecclesia sepultus, epitaphium in monumento ipsius hoc modo scriptum est.

Defuncto Cedvvalla rege,Ina succesit.

Culmen,opes,sobolem,pollentia regna,triumphos,
Eximios proceres,mœnia,castra,lares,
Quæq; patrum virtus & quæ congesserat ipse,
Cedwalla armipotens liquit amore dei.

Successit autem Cedvvallæ in regnum occidentalium Saxonum,

Ina de stirpe regia.xxxvij.annis,qui fuit filius Kenredi, qui fuit Ceolvvaldi,qui fuit frater Kinivvaldi, qui fuerunt Cuthvvini, qui fuit Ceaulini,& sic ascendendo vsq; ad VVodenũ. Eodem anno Gaufridus Monimutensis postea episcopus sancti Asaph historiam Britonum,quam ab excidio Troiæ inchoauit, terminauit hoc modo. Expulsis ab insula à Saxonibus Britannis, VValliam petierunt,vbi à Britannica nobilitate degenerati, non Britones sed VVallenses appellati sunt,nomẽ à VVallone duce eorum, siue à Galaes regina, siue à barbarie traxerunt.Reges autem eorum, qui ab illo tempore in VVallia successerunt, Caradoco Lancarbanensi contemporaneo meo ad scribendum committo. Reges verò Saxonum VVilhelmo Malmesberiensi,& Henrico Huntendunensi, quibus de regibus Britonum tacere iubeo,cum non habeant librum Britãnici sermonis, quem VValterus Oxenfordensis archidiaconus de Britannia minori aduexit, quem de historia eorum veraciter editum, in honorem principum prædictorum, hoc modo in Latinum sermonem transferre curaui.

Theodorus archiepiscopus Cãtuariensis obiit.

ANno gratiæ. Dcxc. Theodorus beatæ memoriæ,Cantuariensis archiepiscopus, plenus dierum defunctus est, postquam mansit in episcopatu annis.xxii.sepultusq; est in ecclesia beati Petri, in qua omnium episcoporum Dorobernensium corpora sunt sepulta. Cuius epitaphium monumenti huius habetur.

Hic sacer in tumba pausat,cum corpore præsul,
Tunc quem Theodorum lingua Pelasga vocat.
Alma nouæ scandit fœlix consortia vitæ,
Cuibus angelicis iunctus in arce poli.

Eodem tempore Aelfvvaldo oriẽtalium Anglorum regi, Beorna successit in regnum.

De rege Pipino.

ANno gratiæ.Dcxci. Pipinus rex Francorum Neustriam subiugauit,& sanctum Lambertum in ecclesia Traiectensium episcopũ ordinauit.Per idem tempus VVillebrordus cum sociis.xij. ab Anglia veniens in Galliam,sanctitate enituit insignis.

Brithvvald⁹ Cantua. archiepisco⁹ consecratur.

ANno gratiæ. Dcxcij. Theodoro Dorobernensi archiepiscopo Brithvvaldus qui erat abbas in monasterio, quod Raculfe nuncupatur,successit. Electus est autem die prima mensis Iulij, regnantibus in Cancia VVithredo & Sivvardo fratribus, qui religione simul & industria,gentem suam ab extranea inuasione eiecerunt. Postmodum in villa Douernensium in honorẽ sancti Martini

fabricauc

fabricauerunt ecclesiam in loco eis assignato à sancto præfato, in qua monachos regulariter viuentes imponentes, multis eos rebus simul ac terris diuites effecerunt. Regnauerunt autem xxxiiij. & semis annos. Eodem anno VVilfridus Ebor. archiepiscopus erga regem Aelfridum accusat⁹, ab eodem rege & episcopis plurimis ab episcopatu pulsus est. Venienſque Romam cum præsentibus accusatoribus, vt locum se defendendi acciperet, confidentibus episcopis pluribus, in præsentia domini papæ omnium iudicio probatum est, accusatores eius nonnullas contra eum falsas calumnias machinasse. Scriptumque est regi Northanhumbrorum Aelfrido, vt eum in præsulatum suum recipi faceret, eo quòd iniustè fuerit condemnatus. Qui, cum Britãniam rediens in partes Galliarum deuenisset, tactus est infirmitate repentina, vt nec equo vehi posset, sed manibus ministrorum in grabato portaretur. Sicque in Meldum ciuitatem Galliæ delatus, quatuor diebus cum noctib⁹ quasi mortuus decumbebat. Cumque ita sine cibo & potu, sine voce & auditu, quatriduo vexaretur, quinta illucescente die, quasi de graui somno exurgens resedit, modicumque suspirans, vbi esset Eatta presbyter requisiuit. Qui cum statim vocatus intrasset, ita eum alloqui adorsus est. Visio mihi modò tremenda apparuit, quam te audire ac silentio tegere volo, donec probem quid de me fieri velit deus, Astitit mihi quidam candido præclarus habitu, dicens, se Michaelem esse archangelum, & ob hoc (inquit) missus sum, vt te à morte reuocem ad vitam. Donauit enim tibi de⁹ vitam, per intercessionem lachrymarũ discipulorũ tuorum, & per orationem suę genetricis. Sed paratus esto, quia post quadriennium reuertens visitabo te. Ad patriã autem perueniens, possessionum ablatarum portionem recipies, atque pace tranquilla vitã terminabis. Conualuit igitur episcop⁹ gaudentibus cunctis, cœptoque itinere Britanniam peruenit. Lectis autem epistolis, quas à papa aduexerat, Brithvvoldus Cantiæ archiepiscopus, & Aethelredus quondam rex, tunc autem abbas, libentissimè fauerunt, sed Aelfridus rex Northanhnmbrorum eum suscipere contempsit. Aelfrido verò non longo post tẽpore defuncto, Osredus, qui post eum regnauit synodo iuxta flumen Nid collecta, post aliquantum vtriusque partis conflictum, cunctis tandem fauẽtibus, in præsulatum suæ ecclesiæ est receptus. Sicque annis quatuor, sicut ei ab angelo prædictum fuerat, in pace vitam ducens, quieuit in domino. Defunctus est autem. iiij. Idus Octobris in monasterio

suo,

suo, quod habebat sub regimine Cuthbaldi abbatis in Imdalum prouincia. Sed ministerio fratrum prolatus in primum suum monasterium in Ripun, in ecclesia beati Petri apostoli iuxta altare ad austrum est sepultus.

ANno gratiæ. Dcxciij. Ina rex occidentalium Saxonum, castrorũ aciebus terribiliter ordinatis, cõbustionem Mollonis cognati sui vindicare disposuit. Rex verò Canciæ VVithredus humiliter obuiã veniens, magnam pecuniæ summã pro nece iuuenis dedit, & sic.

Lis finita fuit, pax confirmata reuixit.

Eodem anno Brithvvaldus Canciæ archiepiscopus à Godvvino, Galliarum archiepiscopo, consecratus est. Post Godmundum Rossensis ecclesiæ pręsulem, Tobiam episcopum consecrauit, virum scilicet Latina lingua, & Græca multipliciter eruditum.

Rex Clodoueus.

ANno gratiæ. Dcxciiij. Clodoueus rex in Francia quatuor annis regnauit. Quo etiam tempore, sanctitas & innocẽtia beati Leodegarij, Heducensis episcopi, per dei omnipotentis gratiam claresscere cœpit. Hic autem à ministro iniquitatis Ebroino, qui monachali habitu deposito, sub rege quondam Francorũ Theodorico principabatur, crudelitate pessima (eò quòd familiaris prędecessori esset) dicti regis post multa fecit suppliciorum genera decollari. Sed viuẽte adhuc Ebroino, virum sanctum misericors dominus plurimorũ miraculorum gratia decorauit.

Pars dominicæ crucis Romę inuenitur.

ANno gratiæ. Dcxcv. Sergius papa inuenit, in sacrario beati Petri Romæ, magnam dominicæ crucis portionem, quę annuatim solet in die exaltationis eiusdem viuificæ crucis, ab omni populo Romano deosculari, & in reuerentia venerari. Eodem anno Hevvaldus albus, & Hebaldus niger, presbyteri, à Britannia in regionem Frisonum, prædicandi gratia venientes, martyrio ibidem coronantur, & iussu Pipini regis in Agrippinensi Colonia tumulantur. Sol defecit hora diei tertia.

Regina Ostrica occisa est.

ANno gratiæ. Dcxcvi. Mercij, qui dicuntur Suthumbri, id est, illa pars Merciorum, quæ est à parte Boreali Trente fluminis, scelus nequissimum commiserunt. Reginam namque Ostricam, vxorẽ Aethelredi regis sui, & Egfridi regis Northanhũbrorũ filiã, crudeliter peremerunt. Eodem anno Eadbertus, successor sancti Cuthberti, cum post annos vndecim corpus eiusdem sancti transferret, & super pauimentum locaret, tam corpus quam lintheamina integra sunt reperta. Per idem tempus Leo patritius Iustinianum imperio priuauit,

priuauit,eumq; naſo & lingua truncatum,in exilium relegauit.

Leo imperator.

ANno gratiæ.Dcxcvij.Leo Romanum adeptus imperium, annis duobus regnauit.Eodem tempore VVillebrordus natione Britannus, à Sergio papa prædicatum genti Friſonum mittitur, & ex dono Pipini regis ſedem epiſcopalem apud Vltraiectum ſuſcepit.

Sanctus Lãbertus martyrio coronatur.

ANno gratiæ.Dcxcviij.Hildebertus,Francorum rex creatus.xviij annis regnauit.Eodem anno ſanctus Lambertus martyrio coronatur & Traiecti tumulatur,Pipinum enim principẽ increpare ausus eſt quod adulteram legitimæ vxori ſuperduxerat, à Dodono fratre ipſius martyrizatur,& Traiecti (vt dictũ eſt) ſepelitur.Per idẽ tempus Abſimarus, qui & Tyberius, Leone ab imperio pulſo, naſoque abſciſo carcerali cuſtodiæ deputatur.

ANno gratiæ.Dcxcix.Abſimarus, qui & Tyberius, Romanũ adeptus imperium,imperauit annis.vij Eodem anno Dodo interfector ſancti Lamberti,peſſimo langvore cruciatus, à vermibus cõſumitur, & ob intolerantiam fetoris in Moſam fluuium demergitur,omneſque huius culpę complices infrà annum diuinitus puniũtur.Percuſſor verò ſancti martyris fratri ſuo congreſſus, alter ab altero trucidatur.

De mortuo reſuſcitato à pœnis purgatorii.

HIs diebus,quidam paterfamilias in regione Northanhumbrorum,graui corporis infirmitate tactus, primo noctis tẽpore defunct⁹ eſt.Sed diluculo reuiuiſcens, ac repentè reſidens,omnes,qui corpori flentes aderant,timore nimio percuſſos in fugam conuertit.Vxor tamen,quæ amplius amabat, quamuis multum perterrita, remanſit,quam ille conſolatus,noli inquit timere quia iam verè reſurrexi à morte qua tenebar, & apud homines iterum viuere ſum permiſſus. Statimque ſurgens abijt ad villulæ oratorium,& vſque diem in oratione perſiſtens,mox omnem ſubſtantiam, quam poſſederat, in tres portiones diuiſit. E quibus vnam coniugi, alteram filijs tradidit,tertiam ſibi retinens,pauperibus ſtatim diſtribuit. Nec multo poſt in monaſterio,quod Mailros appellatur,accepta tonſura curis ſæculi penitus eſt abſolut⁹, vbi monaſterium ingreſſus eſt abbati & fratribus horrendas quas viderat viſiones retulit,in hũc modum. Quidam aſpectu lucidus, & indumento clarus,me ducebat. Incedebamus autem tacentes,vt videbatur mihi contra ſolis ortum ſolſtitialem,donec deuenimus ad vallem inmenſæ latitudinis, infinitæ longitudinis ac nimiæ profunditatis. Quæ ad læuã nobis ſita, vnum latus flammis feruentibus nimium terribile, alterum latus

furenti

furenti grandine, ac frigore nimium, omnia perflante ac vexante, non minus intollerabile referebat. Vtrumque autem erat animabus hominum plenum, quæ viciſſim hinc inde videbantur, quaſi tempeſtatis impetu, iactari. Cumque vim feruoris vniuerſi tolerare non poſſent, proſiliebant miſerę in medium frigiditatis infeſtæ. Et cum neque ibi quicquam requiei inuenire potuiſſent, reſiliebant rurſum in medium vrendæ flammarum inextinguibilium, infœlici viciſſitudine ſine vlla quietis intercapedine, fuitque ſpirituum deformium innumerabilis multitudo. Et cœpi cogitare quòd eſſet infernus locus ille, de cuius tormentis intolerabilibus ſæpius narrari audiui. Reſpondit cogitationi meæ ductor, qui me præcedebat, non hoc inquiens ſuſpiceris. Sed cum me hoc ſpectaculo tam horrendo perterritum in vlteriora produceret, vidi ſubitò ante nos loca incipere obſcurari & omnia tenebris adimpleri. Quas cum intraremus in tantum pauliſper condenſatæ ſunt, vt nihil præter illas aſpicerem, excepta duntaxat ſpecie & veſte eius qui me præcedebat. Et cum progrederemur ſola ſub nocte per vmbras, ecce ſubitò apparēt ante nos crebri teterrimarum globi flammarum, quaſi de puteo magno aſcendentes, & rurſum in eundem decidentes. Quo cum perductꝰ fuiſſem, ductor meus repente diſparuit, ac me ſolum in medio tenebrarum, & horrendæ viſionis reliquit. At cum idem globi ignium, ſine intermiſſione, modò alta peterent, modò ad ima baratri redirent, cerno omnia, quæ aſcendebant, faſtigia flammarum plena eſſe ſpiritibus hominum, qui inſtar fauillarum cum fumo aſcendentiū, nunc ad ſublimiora proijcerentur, nunc retractis ignium vaporibus, in profundum laberentur. Sed & fœtor incomparabilis cum eiſdem vaporibus ebulliens, omnia illa tenebrarum loca corrumpebat. Et cum ibidem diutius conſiſterem pauidus, & quid agerem incertus, audio ſubitò poſt tergum ſonitum miſerimi fletus, & cachinnum inſultantium dæmoniorum, qui clarior effectus ad me vſque peruenit, vbi turbam ſpirituum malignorū conſideraui, quæ animas hominum mœrentes & eiulantes, ipſa multum exultans, illas in medias tenebras detruſit. Factumque eſt, vt fletum hominum riſumque dæmoniorum clarè diſcernere nequirem, ſonum tamen promiſcui ſexus in auribus haberem. Aſcenderunt quidam ſpirituū obſcurorum de abyſſo illa flammiuoma, & accurrentes circumdederunt me, atque oculis flammantibus, & de ore ac naribus ignem fœtidum efflantes angebant, forcipibuſque igneis, quos tenebāt in manibus,

manibus,me comprẹhendere conabantur,nec tamen me vllatenus contingere,tametſi terrere præſumebant. Cumque hoſtibus vndique præcluſus ac tenebris huc atque illuc oculos circumferrẽ,ſi forte aliquid,quo ſaluarer adueniret,apparuit retro via,qua venerã,quaſi fulgor micantis ſtellę inter tenebras,qui paulatim creſcens & ad me feſtinans,vbi approquinquauit diſperſi ſunt omnes ſpiritus infeſti, qui me forcipibus rapere contendebant. Ille autem quí aduenies illos fugauit,ipſe erat qui me antea deducebat.Qui mox iter ad dexteram verſus,quaſi contra ortum ſolis brumalem ducere me incœpit, & ſine mora tenebris exemtum, in auras ſærenæ lucís induxit. Cumque me ibi duceret,vidi ante nos murum permaximum,cuius altitudinis ſiue longitudinis,nullus eſſe terminus videbatur. Cœpi autem mirari quare accederemus ad murum,cum in eo ianua nulla vel feneſtra ſiue aſcenſus alicuí appareret. Cum ergo peruenisſemus ad murum, ſtatim quo ordine neſcio,fuim⁹ in ſummitate eius, & erat ibi campus latiſſimus ac letiſſimus, tantaque fragantia vernantium floſculorum plenus, vt omnem mox fœtorem tenebroſi fornacis,qui me peruaſerat,effugaret odoris huius ſuauitas admirãda. Tanta autem lux cuncta illa perluſtrauerat loca, vt omni ſplendore diei ſiue ſolis meridiani radijs præclarior videretur. Erant nãque in hoc campo innumera hominum albatorum conuenticula, ſedeſque plurímæ lætantium animarum.Cumque inter choros fœlicium incolarum medios me duceret, cogitaui quòd eſſet regnum cœlorum,ſed ille cogitatuí meo reſpondens,non hoc ait ſuſpiceris. Cumque procedentes tranſiſſemus has manſiones ſpirituũ bonorum vel beatorum, aſpicio ante nos multo maiorẽ luminis gloriã quàm prius, in qua etiam voces cantantiũ dulciſſimas audiuí,ſed & fragrantia miri odoris tãta effundebatur de loco, vt is,quem antea deguſtans quaſi maximum rebar, iam mihi odor permodicus videretur. Sic quoque lux illa campi florentis eximia, in comparatione eius lucis, quæ nunc apparuit, tenuiſſima videbatur & parua. In huius amœnitatem loci cum nos intraturos ſperarem, ductor meus repentè ſubſtitit, & ſine mora greſſum retorquens, ipſa me, qua venimus, via reduxit. Tunc qui me ducebat, mihi dixit. Scis quæ ſunt iſta omnia quæ vidiſti? Reſpondi ego. Non. Et aít. Vallis illa, quam aſpexiſti flammis feruentibus, & frigoribus horrenda rigidis,ipſe eſt locus, in quo examinandæ ſunt animæ illorum, qui differunt confiteri, & emendare ſcelera quæ fecerunt, ſed in

ipſo tandem mortis articulo ad pœnitentiam confugiunt, & ſic de corpore exeuntes, omnes in die iudicij cælorũ perueniunt ad regnum. Multos etiã preces viuentiũ, & eleemoſynæ, ieiunia, & maximè miſſarum celebratio adiuuant, vt ante diem iudicij liberentur. Porro puteus ille flammiuomus ac fœtidus, quem vidiſti, ipſum eſt os gehennæ, in quod, qui ſemel inciderit non liberabitur in æternum. Locus verò florifer, quem vidiſti, in quo pulcherimam iuuentutem iocundari ac fulgere conſpexiſti, ipſe eſt in quo recipiuntur animæ eorum, qui in bonis operibus de corpore exeunt, nec tamen tantæ ſunt perfectionis, vt ſtatim regnum cælorum ingredi mereantur. Qui tamem omnes, in die iudicij, ad viſionem dei & gaudia regni cœleſtis intrabunt. At quicumq; in omni verbo, opere, & cogitatione perfecti ſunt, mox de corpore egreſſi regnum ingrediũtur cælorum. Ad cuius vicinia pertinet locus ille, vbi ſonum cantilenæ dulcis odore ſuauitatis ac ſplendore lucis audiſti. Tu autem, quia nunc ad corpus reuerti, & rurſum inter homines viuere debes, ſi actus tuos curioſius diſcutere, & mores ſermoneſque tuos in rectitudine ac ſimplicitate ſeruare ſtudueris, accipies & ipſe poſt mortem locũ manſionis inter hæc, quæ vidiſti, agmina lętabunda ſpirituum bonorum. Nam ego, cum ad tempus receſſiſſem à te, ad hoc feci, vt quid de te fieri deberet agnoſcerem. Hæc mihi cum dixiſſet, multũ deteſtatus ſum ad corpus reuerti, delectatus ſuauitate ac decore loci quem videram, ſimul & conſortio eorum quos aſpexi. Sed inter hæc, quo ordine neſcio, repentè me inter homines viuere cerno. Deniq; in vicinia cellæ illius, vt prædictum eſt, in flumine quod prętерfluebat ſolebat crebro, ob magnum caſtigandi corporis affectũ, ingredi, ac ſæpius in eo creſcentibus vndis immergi, ſicque ibidem, quamdiu ſuſtinere potuit, pſalmis precibuſque inſiſtere, & fixus ibi manere, aſcendente aqua vſq; ad lumbos, & quandoq; vſq; ad collum, & inde egreſſus veſtimẽta ſua numquã deponere curabat, donec calefacta de ſuo corpore ſiccarentur. Tempore vero hyemali, defluentibus circa eum glacierum cruſtis, dixerunt qui videbant. Mirum eſt frater† Drichelme, quod tantam frigoris aſperitatẽ tolerare potes. Reſpondit ille ſimpliciter. Frigidiora ego vidi. Et cum dicerent mirum quod tam auſteram tenere continentiã velis, reſpondebat. Auſteriora ego vidi. Sic vſq; ad diem vocationis ſuę, infatigabili cœleſtium bonorum deſiderio, corpus ſenile inter quotidiana ieiunia domabat, multiſq; ſaluti fuit, tam opere quam exemplo.

†Dritheline

Anno

sis,nocte quadam in se reuersus reuocauit ad memoriam, quam inanis sit huius mundi gloria, & futura damnatio perennis & incerta. Mane itaque facto, parentes compliceſque prædones relinquens, ad monasterium in **Rependune** tunc famosum peruenit. Ibique tonsuram & habitum clericalem suscipiens, pœnitentiam decreuit agere delictorum. Deinde sacris literis & monasticis institutus disciplinis, singulorum virtutes solus studuit æmulari. Lectis autem virtutibus monachorum, qui vitam elegerant solitariam, hęremum concupiuit, iterque arripuit vt locum idoneum inueniret. Tandem ad paludem magnam, quæ ad plagam orientalem Merciorum sita est perueniens, quæ sit qualitas regionis illius diligenter inquirit. Tunc dicit ei quidam, in illa palude vasta insulam esse remotiorem, quam multi inhabitare tentauerant, sed propter hæremi monstra ab omnibus ferè relictam. Hoc audito, vir dei hunc sibi locum postulat indicari. At ille scafulam accipiens piscatoriam, sanctū dei virum ad locum vsque perduxit. Hæc insula **Croyland** appellatur, quam nullus antea inhabitare ausus fuerat propter dæmonum ibi demorantium terribiles fantasias. Ibi vir sanctus solus habitare cœpit, sancti Bartholomæi specialiter protectione confisus. Igitur aliquandiu ibi conuersatus ad sodales redijt, ex quibus, duobus secum pueris acceptis, ad insulam iterum repedauit, vbi spiritualia fiducialiter arma arripiens, viriliter domino militauit. Erat autem in hac insula cumulus agresti gleba congestus, in cuius latere quasi cisterna videbatur inesse, vbi tugurio dei seruus composito habitare incipiens, nec lineo nec laneo indutus vestimento, pellibus tantummodo vtebatur. Abstinentia tanta in eo fuit, vt post solis occasum sola panis hordeacei particula & aquæ poculo vteretur. Quadam verò die cum studio consuetæ meditationis intenderet, duo dęmones in habitu humano subitò astiterunt, qui eum sic familiariter alloquuntur. Nos experti sumus fidei tuę fortitudinem, & patientiam inuincibilem, & ideò te inquietare cessauus, insuper etiam de antiquorum conuersatione hæremitarum te volumus erudire. Moyses & Helyas, alijque patres antiqui, deo per multam abstinētiam placuerunt. Quamobrē ieiunium, non biduo tantum, vel triduo seruandum est, sed integra potius septimana, vt sicut deus sex diebus mundum formauit, & septimo requieuit: sic homo, sex diebus ieiunans, debeat spiritum reformare, septimo comedēs requiem carni dare. Hoc vir dei audito, sic respondit. Conuertantur retrorsum,

qui

qui quærunt animam meã vt auferunt eam.Et mox,more quotidiano particulã hordeacei panis accepit.Maligni autem ſpiritus recedentes,loca illa mœſtis queſtionibus impleuerũt, Poſt hæc breui tẽpore interiecto,dum vir beatus, vt ſolebat, orationibus intempeſta nocte vigil incumberet, teterrimi ſpiritus totam cellulam impleuerunt,Nec mora,virũ dei eiiciunt ligatũ de cella, & cœnoſis laticibus atræ paludis immergunt. Deinde ſubleuatum per loca aſperrima, dilaceratis ferè membrorum compagibus trahunt. Tandem pauliſper eum ſiſtant, imperantes vt ab illa habitatione diſcedat. At ille reſpondit. Dominus à dextris eſt mihi, ne commouear. Iterum aſſumentes eum,flagellis veluti ferreis verberare cœperũt, verberatũque ac tormentis multipliciter afflictum ſubuehunt in aërem, vbi ex multitudine ſpirituum immundorum cælum nigreſcere videbatur. Qui ſimul iuncti famulum Chriſti ad tartari fauces vſque perducunt. Ille inferni tormenta perſpiciens, pœnas omnes, quas paſſus fuerat, oblitus eſt, ex comparatione maiorum. Tunc incipiunt ſancto inſultare dicentes. Ecce poteſtatẽ habemus, te detrudere in has pœnas,vt hic pro peccatis tuis perpetuò puniaris.Ad quos ſic ait. Ve vobis filii tenebrarum.Si hanc habetis poteſtatem,quid moramini? Illis autem veluti ad hoc ſe præparãtibus, ecce ſanctus Bartholomeus cum immẽſo ſplendore ſuperuenit,imperatque dæmonibus,vt dei ſeruum habitationi ſuæ incunctanter reſtituant. At illi præceptum apoſtoli,dicto citius,compleuerunt.Dum verò in aëre portaretur,vox quaſi pſallentium eſt audita. Ibunt ſancti de virtute in virtutem, videbitur deus deorum in Syon. Contigit in diebus Ceolredi regis Merciorum,tempore gallicinij,quod beato Guthlaco viſum eſt ſe vulgi tumultuantis audire clamores. Tunc vir dei cellam egreſſus, vulgus Britannicè loquens tectis cognoſcit accedere,ſtatimque domum ſuam videt ardere. Cumque tecto ſubuenire feſtinat,lacertis intercipitur,& in aërem ſubleuatur. Tandem hoſtis inſidias eſſe comperiens, cœpit hunc pſalmi verſiculum decãtare.Domin⁹ mihi adiutor eſt,& ego deſpiciam inimicos meos. Alio quoque tempore orationibus inſiſtens nocturnis,ingenti ſonitu inſulam tremere ſentiebat. Et mox audiuit ſtrepitum, quaſi currentium armentorum. Nec mora, vndique variorum figuras mõſtrorum introire conſpexit,ferarum videlicet,ſerpentium, beſtiarũ. His igitur circa Chriſti militem horribiliter perſtrepentibus ait.Miſerrime Sathana, quid vires alienas ſimulare conaris? In nomine

Ieſu

Succeſſit ei in regnum Ceolredus filius Aethelredi qui ante Kinredum illud regnum tenebat. Venit autem Romam cum illo Offa, rex orientalium Saxonum, de quo ſupra memoratum eſt. Qui pari ductus deuotione mentis, vxorem, agros, cognatos, & patriã propter Chriſtum reliquit, vt in hac vita centuplum, & in futuro vitam poſſideret æternam. Succeſſit ei in regnum Selredus, Segeberti boni filius, triginta octo annis.

ANno gratiæ. Dccxi. in prouincia auſtralium Saxonum, ſynodali decreto ſtatutum eſt, vt qui eatenus ad ciuitatis Ventanæ, cui tũc Daniel preærat, parochiam pertinebant, & ipſa ſedem epiſcopalem ac proprium haberet epiſcopum. Conſecratus eſt autem eis primus antiſtes Eadbert°, qui erat abbas monaſterij beatæ memoriæ VVilfridi epiſcopi, quod Seleſeia appellatur, vbi idem dei famulus exiliũ per quinquennium paſſus à rege eiuſdem prouinciæ terram octoginta familiarum impetrauit, in qua ſocios exules recipere poſſet, & vitæ eis ſubſidia miniſtrare. Eſt enim locus ille vndique mari circũdatus, præterquam ab occidente, vnde habuit ingreſſum quaſi ad iactum fundæ. Hunc autem locum cum accepiſſet VVilfridus, fundauit ibi monaſterium, ac regulari vita, maximè ex eis quos ſecum adduxerat, inſtituit, quod multo poſt tempore ſucceſſores eius tenuerunt. Et quoniam illi rex præfatus Aethelvvaldus omnes facultates, cum agris & hominibus donauit, vniuerſos ibi inuentos baptiſmatis vnda regeneratos in fide Chriſti roborauit. Erant autẽ numero inter ſeruos, & ancillas quaſi ducenti quinquaginta, quos omnes ſicut à ſeruitute diabolica, ita etiam libertati donando, iugo humanæ ſeruitutis abſoluit. Reuocato autem VVilfrido ad prouinciam Northanhũbrorum, primò Cedvvalla rex occidentaliũ Saxonum, ac deinde ſucceſſor eius Ina, regibus illius prouinciæ ſubactis & interfectis, regnum illud tenuerunt. Vnde factum eſt vt toto illo tempore gens illa proprium epiſcopum non haberet, ſed epiſcopo Ventanæ ciuitatis, vt prædictum eſt, ſubiaceret. Poſt Eadbertum verò primum illius regionis epiſcopum, Cella pontificatus officium ſuſcepit. Ipſo autem ex hac luce ſubtracto vſque ad obitum Bedæ ſedes illa vacauit. Hoc etiam anno magnus VVilfridus, poſt annos xl. & quinque accepti epiſcopatus, diem clauſit extremum, ſicut ſupra dictum eſt. Cui ſucceſſit ad epiſcopatũ Haguſtaldẽſem Eatta presbyter ſuus. De cuius induſtria Beda presbyter in hiſtoriarum libro multa ſcribens, eius ſanctitatẽ multipliciter commendat.

De primo Seleſeienſi epiſcopo.

De primis episcopis VVigornię sibus.

ANno gratiæ. Dccxij. floruit Egvvinus VVicciorũ præsul tertius. Fuit autem eiusdem prouincię episcopus primus nomine Boselus, secundus Ostfortus. Egvvinus verò in ordine tertius, cum rege Merciotum Kinredo & orientalium Anglorum rege Offa Romã veniens, monasterio quod in VVigornienſi territorio construxerat, vt ab improborum irruptione securius illud redderet, à papa Constantino libertatis priuilegium impetrauit. Succesſerunt autem ei in episcopatu VVigornienſi VVilfridus, Mildredus, VVerenerdus, Tilher⁹, Hereferth⁹, Debertus, Herebert⁹, Alvvinus, Hereferth⁹, Aethelhunus, VVilferthus, Kinevvold⁹, Dunstan⁹, Osvvald⁹, Eldulfus, quorũ tres vltimi archiepiscopi Cantuar. fuerunt. Per idem tempus Iustinian⁹ imperator à Philippico hæretico interfectus est apud Constãtinopolim, et Tyberius filius eius cum eo. Iustinianus enim erat, qui nimiam in ciues illos tyrannidem exercuerat, iubẽs vrbem eorum arari & in pauimentum illidi, eò quòd ad eius depositionem conspirauerant, vt superius relatum est.

ANno gratiæ. Dccxiij. Philipicus Romanum inuadens imperium apud Cherſonesum purpuram accepit, annisque duobus imperauit. Hic cum esset hæreticus, Cyrum Constantinopolitanum episcopum exilio relegauit, & posuit in sede illa quendam suæ opinionis pseudomonachum nomine Iohannem. Ipse verò Philippicus Romæ Constantino papæ literas praui dogmatis destinauit, quas vir sanctus consilio Romani populi respuens, præcepit ne eius nomen in chartis poneretur, aut pensura solidorum reciperetur, aut ad missarum solemnia recitaretur.

De sancto Guthlaco.

ANno gratiæ. Dccxiiij. sanctus Guthlacus hęremita apud **Crotland** in palude diem clausit extremum. Hic de stirpe non ignobili originem ducens, vtriusque parentis stẽmate præclarus refulsit. Quẽ dum tempore Aethelredi regis Merciorum mater grauida mundo profundit, manus quædam rubei nitoris effulgens, ad crucem, quæ ante ostium domus puerperę stabat, porrecta ab æthere videbatur. Cuius miraculi magnitudo, mediterraneorum terminos Merciorũ in momento repleuit. Baptizatus est infans, & Guthlacus parentum studio est vocatus. Cum autem adolescentię vires & ætas succreuissent, aggregatis sibi satellitum turmis, ad arma sese conuertit. Hoc tamen ex innata sibi bonitate semper vendicabat, quòd de rapinis vndecumque collectis, tertiam partem illis qui eas ante possederant, remittebat. Octo igitur annorum curriculis in hac ferocitate decursis, nocte

dilectionis,qui Kineſvvithæ præfatæ hortatu, cui° nuptias illa ſpræuerat,cœleſtes ſuſpirare doctus amores, Romam perexit. Ibique monachus effectus,cœlica regna deuotus conſcendit. Harum ſanctarum virginum reliquiæ apud **Wedeſhamſtede**, quæ villa modo Burgum ſancti Petri dicitur,à populo fœliciter venerantur.Eodem anno rex Northanhumbrorum Aelfridus obijt,cui ſucceſſit filius eius Oſredus.xi.annis. Aethelredo autem in regno Merciorũ Kinredus ſucceſſit,v.annis. Eodẽ tẽpore Iohannes ſedit Romę anno.i.

ANno gratiæ.Dccvi. Siſinnius ſedit in cathedra Romana diebus xx. Eodem anno Iuſtinianus exul, auxílio regis Bulgariæ Trehelbi,imperio reſtitutus,imperauit annis.vi. Qui imperium adept° omnes,qui antè eum expulerãt,interfecit, & Abſimarum Tyberiũ iugulari præcepit.Sed & Gallinícum patriarcham erutis oculis Romam deſtinauit,ciuium Romanorum innumerabilem multitudinem ſtrauit, Cherſonam vbi exilium ſubijt euertere fecit, inaudítam crudelitatem in hoſtes exercens. Siſinnius papa.

ANno gratiæ.Dccvij.Conſtantinus ſedit Romæ annis.vij. diebus xv.& ceſſauit ſedes diebus. xl. Per idem tempus, miles quidam erat de familia Kinredi regis Merciorum, palam vitijs ſeruiens, cũ ſedulò admoneret eum rex vt ageret pœnitentiam, ille monita ſalutis parui pendens flagitioſam vitam corrigere prorogabat. Quí ínter hæc tactus infirmitate decidít in lectum,atque acrí cœpit dolore fatigari,Ad quem ingreſſus rex hortabatur multum, vt antequã moreretur ageret pœnitentiam commiſſorum. At ille reſpondit,ſe peccata nolle confiteri antequam ab ínfirmitate conualeſceret', ne ſibi ſodales exprobrarent quòd metu mortis hoc faceret. Cumque morbo ingraueſcente,rex denuo ad eum exhortandũ intraret, cœpit ille miſerabili voce clamare.Quid huc veniſti? Non aliquid vtilitatis aut ſalutis potes vltrà cõferre.Ad quem rex.Noli(inquit)ita loqui,vide vt ſanũ ſapias. Non (inquit) inſanio,ſed peſſimã conſcientiam præ oculis habeo.Nam paulo antequã veníres,intrauerunt domũ hanc duo iuuenes, & reſiderunt iuxta me,vn° ad caput, alter ad pedes,protulitq; vnus libellũ perpulchũ ſed valdè modicũ ad legendum,in quo omnia quæ hacten° bona fecerim,ſcripta reperi. Qui codicem reſpicientes nihil dicebant. Ac ſubitò ſuperuenit exercitus malignorum ſpirituum teterrimorum, qui domum hanc exterius obſedit & intus maxima ex parte reſidens impleuit.Tunc vnus eorum teterrimus, qui maior videbatur, proferens codicem horridæ Conſtantinus papa.

visionis,& enormis magnitudinis,ponderisque importabilis, iussit vni ex satellitibus suis mihi ad legendum deferre. Quem cum legissem,inueni omnia scelera, non solũ quæ opere vel verbo,sed etiam quæ tenuissima cogitatione peccaui, manifestissimè tetricis in eo literis esse conscripta.Dicebantque ad illos, qui mihi assederant, viros præclaros & albatos.Quid hic sedetis, sciẽtes certissimè quòd noster est iste.Responderunt. Verum dicitis. Accipite & in cumulum damnationis vestræ adducite. Surgentes autem duo nequissimi spiritus,habentes furcas in manibus percusserunt me,vnus in capite & alius in pede,qui modò cum cruciatu magno interiora mea omnia irrepunt,itaque mox vt ad inuicem peruenerint, moriar, & paratis ad rapiendum me dæmonibus pertrahent ad infernum. Sic loquebatur miser desperans, & cõtinuò mors misera subsecuta est. De quo cõstat quòd non pro se ista crimina,cui minime profuerũt, sed pro alijs ostensa, vt eius interitũ cognoscentes pœnitentiã non differrent, ne improuiso mortis articulo præuenti impœnitentes perirent.

Mors Egfridi regis vindicata est.

ANno gratiæ. Dccviij. Ina rex occidentalium Saxonum, pugnauit contra Gerentem regem VVallensium. Cuius initio pugnæ Dux Higebaldus peremptus est. Tandem verò rex VVallensis fugiens,arma & spolia insequentibus eum Anglis reliquit.Per idem tempus Offerus Consul Northanhumbrorum contra Pictos dimicans, eorumque maximam multitudinem sternens, Egfridi regis vltor fuit.

Aldelmus episcopus obiit.

ANno gratiæ.Dccix. Aldelmus Scireburnẽsis antistes diem clausit extremum.Hic vir sanctus,cum adhuc esset presbyter, & abbas monasterij, quod Maildulphi vrbẽ appellant scripsit iubente synodo,suæ genti librum egregium,contra errorem Britonum,quo eos ad catholicam paschæ celebrationem perduxit. Scripsit etiam & librum de virginitate eximium, & alia multa, vt vir vndecũque doctissimus atque tam liberalium quàm ecclesiasticarum rerum eruditione mirandus.Quo defuncto,pontificatum pro eo suscepit Fortherus,vir & ipse in scripturis sanctis laudabiliter eruditus.

Rex Kinredus monachũ induit.

ANno gratiæ.Dccx. Kinredus qui regno Merciorum nobilissimè aliquanto tempore præfuerat,multo nobilius sceptra regni reliquit.Nam pontificatum Romæ agente Constantino, limina apostolorum deuotus petens,monachum ibidem induit, vbi in precibus,ieiunijs,& eleemosynis vsq; ad diem vocationis suæ permãsit.

Successit

ANno gratiæ.Dcc.Brithricus comes Northanhumbrorum, volens vindicare dominum suum regem Egfridum,terram Pictorum hostiliter inuasit. Sed sicut dominus suus, maledicta Hybernensium sentiens corruit:ita iste à Pictorum populo interfect⁹ est. Per idem tempus Romani Syriam peruagantes. cc. saracenorum milia peremerunt. Brithricus comes peri-mitur.

ANno gratiæ.Dcci.floruit vir bonus, & literatus Adamānus presbyter,& abbas monachorum qui erant in insula Hij.Hic missus ad Aelfridum regem gratia legationis,cum videret ritus ecclesiasticæ institutionis, & obseruantiæ festi paschalis, continuò trahitur ad consensum.Qui cum domum rediisset, curauit suos qui erant in insula Hij,ad callem perducere veritatis,nec valuit. Nauiganſque in Hyberniam, penè omnes ad legitimum paschæ tempus obseruandum induxit, Scripsit idem vir domini librum de loco dominicæ natiuitatis,passionis,& ascensionis,situmque terræ sanctæ mirabiliter descripsit. Floruit abbas Adamānus.

ANno gratiæ.Dccij Iohannes sedit Romę annis tribus,mensibus duobus,& diebus tredecim, & cessauit sedes mense vno & diebus tredecim. Iohannes papa.

ANno gratiæ.Dcciij.sanctus Benedictus abbas Anglicus,post vitam laudabilem,glorioso fine in domino quieuit.Hic vir dei,de stirpe nobili gentis Anglorum progenitus est, & in adolescentia militię rudimentis addictus.Denique cum esset minister Osvvij regis,& possessionem non modicam,ipso donante,percepisset,caduca mundi omnia pro Christo spernens, Romam adijt, vt ibidem ecclesiastica informatus disciplina militiam assumeret spiritualem, qua sibi prodisset & alijs,vtilisque minister in dominicæ posset cultura veneæ reperiri. Inde verò rediens apud Lirinensem insulam, se monachorum cætui coniunxit, tonsuram accepit, vbi per biennium regulariter institutus,ad limina sanctorum apostolorum,Petri & Pauli,iterum repedauit. Quo tempore,cum papa Vitalianus Theodorum, Cantuariæ archiepiscopum in Britanniam destinauit,ipse simul adueniens multas secum reliquias sanctorum reportauit. Qui postea regi Northanhumbrorum Egfrido coniunctus, confestim rex ei terram. lx. familiarum, ad construendum apostolorum principi Petro monasteriū, cōtulit, ad ostium VViræ fluminis,anno gratiæ. Dclxxiiij. indictione secunda. Sed & aliud monasterium ad honorem doctoris gentium Pauli, in G.rvvi non De sancto Benedicto, abbate Anglico.

longè ab altero fabricatur,& a rege præfato prædijs.lx. familiarum acceptis,multipliciter illud ditare curauit. Hæc autem monasteria religiosis implens monachis,Ceolfridum in vno, Easterwinum in altero præpositos ordinauit. Hoc ideò fecit, vt tã in eiº absentia quã in præsentia,regularis semper custodia seruaretur. Huic deniq; famulo dei Benedicto Beda venerabilis, & doctor Anglorum,traditur nutriendus, sub quo etiam ad ordinem sacerdotis legitur fuisse promotus. Quinquies Romã petisse asseritur,qui semper rediens diuinorum locupletatº commodorũ, subiectos instituere opere pariter & exemplo curauit. Tandem post vitam laudabilem victor vitiorum Benedictus,confessor Christi pijssimus, carnis infirmitate victus,pridie idus Ianuarij,spiritum reddidit creatori. Successit ei in onere & honore vir sanctus, & eiusdem discipulus,Ceolfridus,sub quo Beda Christi famulus,ad vniuersalis vtilitatem ecclesiæ, de scripturis sanctis laborem inchoatum laudabiliter adimpleuit.

Hedda VVinton. episcopus obiit.

ANno gratiæ.Dcciiij.Hedda episcopus VVintonensis, qui Lentherio successerat,ad extrema peruenit. In loco autem,quo defunctus est, ob meritum sanctitatis eiº multa sunt patrata miracula. Nam homines prouinciæ illius puluerem inde ablatum in aquam mittere solebant propter languentes, cuius gestu siue aspersione tam homines quam iumenta gauisi sunt sese sanitatem recepisse. Quo defuncto,episcopatº in duas parochias diuisus est, vna, id est, VVintonensis data Danieli,quã vsq; in tempora Bedæ rexit, altera, id est,Sireburnensis collata est Aldelmo, quam tenuit quatuor annis. Remanserunt autẽ episcopo VVintonensi duæ prouinciæ tantum,Hamptonensis scilicet, & Sutherienſis: alteri verò prouinciæ, VViltunensis,Dorsetensis,Berrucensis,Somersetensis,Deuoniẽsis, Cornubiensis. Sireburna autem viculus adeò exilis est,quòd mirũ videtur per tot sæcula ibidem episcopatum durasse.

Offa rex orientalium Saxonum Romæ monachus efficitur.

ANno gratiæ.Dccv. Aethelredus rex Merciorum, postquam annis.xxx.strenuissimè regnum tenuisset monachus effectus,apud Bardoneiam defunctus est,& ibidẽ sepultus. Habuit rex duas sorores virgines sanctissimas, Kinesdridã & Kinesvvithã,ambas ab infantia deo dicatas,quę nobile virginitatis propositum nobilius perduxerunt ad senium. Sed iunior,non sua solius salute contenta,Offam,sponsum suum,cœlesti regno restituit. Regnauit aũt Offa in regno orientaliũ Saxonum, post Sigehardum & Scofridum paucis annis,adolescẽs iocũdi vultus,ætate floridº,apud ciues suos maximæ dilectionis

Iesu Christi præcipio tibi, vt desistas. Et post hæc verba, statim vniuersum fantasma disparuit. Episcopus quidam, Hebba nomine, venit ad colloquium sancti viri, habens in comitatu virum quendam librarium nomine VVilfridum. Hic audiens ministros de beati Guthlaci virtutibus miraculisque colloquentes, ad quosdam, in cui⁹ potentia hæc faceret dubitantes, ait, quod si videret eum, sciret discernere vtrum verus dei cultor esset an sanctitatis speciem simularet. Prefatus igitur episcopus viri dei sermonibus recreatus, eum diligenter cœpit hortari, vt per eum ordinem sacerdotis acciperet. Qui cadens ad pedes episcopi, se præcepto ipsius obedire promisit. Episcopus igitur gaudens consecrata prius ecclesia, ipsum ad sacerdotij gradum lætus promouit. Illo quidem die contra solitum, rogatu pontificis coactus est ad cœnam cum cæteris residere. Tunc aspiciens præfatum VVilfridum, ait ad eum. O frater VVilfride, quid tibi nunc videtur de illo dicendum, de quo heri te iudicaturū certissimè promisisti? Ille nimis admirans surrexit, & ad pedes eius veniam humiliter flagitans se prostrauit. Huius sancti viri virtutes si omnes vellem explicare verbis, ita esset ac si maris arenam inciperem numerare. Vicesimo autem & quinto ætatis suæ anno solitariā aggressus vitam, annis.xv. in ea permāsit. Defunctus itaque, in omni sanctitate perfectus, in suo oratorio, in honorem beati Bartholomæi dedicato, sepulturam accepit. Quo in loco omnes, qui eum pio affectu deposcunt, diuinæ miserationis indulgentiā consequuntur.

De papa Gregorio & Anastasio imperatore.

ANno gratiæ. Dccxv. Gregorius sedit in cathedra Romana annis xv. mensibus. viij. diebus. xxij. & cessauit sedes diebus. xxxv. Eodem anno insurrexit Anastasius contra Philippicum imperatorem, & illum oculis priuauit, eiusque impērium occupans, tribus annis imperauit.

De pugna inter reges Inā et Ceolredum.

ANno gratiæ. Dccxvi. Ina rex occidentalium Saxonū contra Ceolredum regem Merciorum, apud **woodnesbirch** pugnauit, quorum victoria in dubio remansit.

Theodorus imperator.

ANno gratiæ. Dccxvij. Theodorus adeptus Romanum imperiū vno anno imperauit. Eodem anno Osredus rex Northanhumbrorum iuxta mare pugnans, belli infortunio, interemptus est. Cui succedens Kenredus duobus annis regnauit.

Vituperabile factum.

ANno gratie. Dccxviij. Rabbodus dux Frisonum prædicatione beati VVilfranni episcopi inductus vt baptizaretur cum pedem vnum lauacro intinxisset, alterum retrahens pedem, interrogauit vtrum

vtrum plures essent anteceſſorum ſuorum in paradiſo an in inferno? Audiens autem quòd in inferno, pedem retraxit, dicens: Satius est(inquit)vt plures sequar,quàm pauciores. Eodem anno Leo imperator creatus imperauit annis.xxxiij.

De morte Ceolredi regis.

ANno gratiæ.Dccxix.defuncto rege Merciorum Ceolredo,& apud Lichefeld sepulto,succeſſit ei Aethelbald⁹ in Mercia, vir fortis & potẽs,qui victorioſiſſimè.xl.& vno annis regnauit. Quo etiã anno rex Northanhumbrorum Kenredus vita decedens, Oſrico regni gubernacula reliquit,regnumque annis.xx.tenuit. Fuit autẽ rex Aethelbaldus filius Alvvij,qui fuit Eoppæ,qui fuit VVibbę. &c.

Ingilſus frater Inæ regis moritur.

ANno gratiæ.Dccxx. Ingilſus frater Inæ regis diem clauſit extremum. Quo vtique tempore Cuthburga, ſoror Inæ regis & Kineburgæ, apud VVinburnã abbatiam cõſtruxit. Hæc Cuthburga data fuit in coniugem Egfrido regi Northanhumbrorum, ſed eo viuente ſeparata eſt.

De morte ſancti Iohãnis Beuerlacenſis epiſcopi.

ANno gratiæ. Dccxxi. ſanctus Iohannes Beuerlacenſis archiepiſcopus in domino quieuit. Hic vir ſanctus,eximiarum patrator virtutum Bedam habet præconem in geſtis Anglorum.Sed de hoc viro ſanctiſſimo hucuſque illud clarum habetur,quòd habitatores Beuerlaci in loco, quo iacet, pro ſpectaculo ſolent tauros ferociſſimos exhibere,qui nodiſſimis aſtricti vinculis,magno virorum fortium ſudore adducuntur. Sed ſtatim cum cœmiterium fuerint ingreſſi, ita omni ferocirate ſopita conquieſcunt vt oues ſimplicitate putares.Laxatis igitur nodis,,dimittuntur per atrium ludere,qui antè quicquid obſtabat eis, cornibus & pedibus impetere ſoleqant. Succeſſit ei VVilfridus ſecundus,presbyter eius qui tempora Bedæ tranſcendit.

Ina rex VVeſt ſaxonum regem Eadbertum interfecit.

ANno gratiæ.Dccxxij. Ina rex occidentalium Saxonum, exercitũ grandem in Southſexiam promouit, & in eodem prælio Eadbertum quem prius fugauerat à caſtro, quod Tantona dicitur,interfecit,eò quòd Ina cõſtruxerat caſtellum prædictum. Eodem anno defuncto VVithredo,Cantuariorum rege,tres filios regni ſui reliquit hæredes.Quorum Aethelbertus primogenitus regnum ſuſcipiens annis.xvij.regnauit. Sub eiſdem diebus defucto Tobia Roffenſi epiſcopo Eadulfus ſucceſſit.

De degradatione Ricoberti Remẽſis epiſcopi.

ANno gratiæ.Dccxxiij.Ricobertus Remenſis epiſcopus,à Carolo rege Francorum deponitur ab epiſcopatu, eò quòd illi hoſtiliter contra Reginfredum eunti portas vrbis Remenſis noluit aperire.

Eutherius

Eucheri⁹ quoq; Arelatenſis eadem ratione ab epiſcopatu eiect⁹ eſt.

De ſtulto conſilio cuiuſdam Iudæi malefici

ANno gratiæ.Dccxxiiij. Iudæus quidã maleficus promittens cuidam nobili quadraginta annis principaturum, ſuadet vt in toto regno ſuo dei ſanctorumque imagines edicat deponi. Qui ſpe diu regnandi edictum proponit, ſed ilico expirauit.

Quo tempore Beda hiſtoriam Anglorum inchoauit.

ANno gratiæ.Dccxxv. Beda presbyter venerabilis Anglorum hiſtoriam inchoauit, qui laudabiliter inchoatam, & fœlicitier conſummatam, regi Ceolvvlfo præſentauit.

Imagines venerari prohibentur.

ANno gratiæ. Dccxxvi. Leo imperator, imagines Chriſti & ſanctorum eius in fruſtra comminui præcepit, quem papa Gregorius literis ſuis multum redarguit, ſed in vanum.

Ina rex Romam petiit

ANno gratiæ.Dccxxvij. Ina rex fœlix & potens, Aethelhardo cognato ſuo regnum ſuum relinquens, Romam petijt, vt pro regno temporali commutaret æternum. Quò cum peruenisſet, fecit in ciuitate domum, conſenſu & voluntate Gregorij papæ, quam ſcholam Anglorum appellari fecit. Ad quam reges Angliæ, & genus regium cum epiſcopis, presbyteris, & clericis, in doctrina & fide catholica erudiendi venirent, ne quid in eccleſia Anglicana ſiniſtrum, aut catholicæ vnitati contrarium doceretur, & ſic, in fide ſtabili roborati, ad propria remearent. Erant enim doctrina, & ſcholæ Anglorum, à temporibus ſancti Auguſtini, per Romanos pontifices interdictæ propter aſſiduas hæreſes quæ in aduentu Anglorum in Britannia emerſerant, dum pagani Chriſtianis permixti ſanctæ conuerſationis gratiam corruperant fidei Chriſtianæ. Fecit propterea, iuxta domum præfatam, eccleſiam in honorem beatæ virginis Mariæ fabricari, in qua Anglis Romam aduenientibus, diuina celebrarentur miſteria, & in qua poſſent, ſi quem ex Anglis Romæ mori contingeret, ſepeliri. Et hæc omnia vt perpetuæ firmitatis robur obtinerent, ſtatutum eſt, generali decreto, per totum regnum occidentalium Saxonum, in quo prædictus Ina regnabat, vt ſingulis annis de ſingulis familijs denarius vnus qui anglicè **Romeſcot** appellatur, beato Petro & eccleſiæ Romanæ mitteretur, vt Angli ibidem commorantes vitale ſubſidium inde haberent. Hæc autem eccleſia, de qua iam dictum eſt, in chronicis Anglorũ ſepe cõbuſta legitur, & iterum reparata. Hic etiã ille eſt Ina, qui Glaſtoniæ abbatiam conſtruxit iam dudũ deſtructam, quam etiã multis poſſeſſionibus ditatam, priuilegiorum ſuorum munimine roborauit. Huius regis germanus frater Ingilſus, & ſorores ſancta

Cuthburga & ſancta Quenburga, regina quoque eius Sexburga vocabatur. Succeſſit ei in regnum Aethelhardus, cognatus ſuus, de ſtirpe Cerdici regis oriūdus, qui poſt illum. xiiij. annis regnauit. Eodem anno idem Aethelhardus pugnauit contra iuuenem Oſvvaldum, de regia ſtirpe regum VVeſtſaxonum, regnum ſibi ſubiugare conantem. Sed cum viribus regis ſe imparem cognouiſſet, iuuenis ille per fugam elapſus, Aethelhardo regnū in pace reliquit.

De quodam fratre malè defuncto.

ANno gratiæ. Dccxxviij. papa Gregorius cum Leonem imperatorem incorrigibilem aduertiſſet, Romam, Italiam, Hiſpaniam ab eius iure ſubtraxit, & vectigalia ipſi reddi interdixit. Eodem tempore frater quidam quem nominare ſuperſedeo, in nobili monaſterio poſitus, ignobiliter inter fratres vixit. Corripiebatur quidem ſedulò à fratribus ac maioribus loci, atque ad vitam caſtigatiorem monebatur conuerti. Et quamuis eos audire noluiſſet, tolerabatur tamen ab eis ob neceſſitatem operum ipſius, vt qui in arte fabrili fuerat ſingularis. Seruiebat enim multum æbrietati, ac cæteris vitæ remiſſioris illecebris, dum magis in officina ſua die noctuque reſidere, quàm ad pſallendum vel orandum in eccleſia, aut vitæ verbum vellet audire. Tandem languore graui percuſſus, atque ad extrema perductus, fratres vocauit, & narrauit quod videret infernum apertum, & Sathan in profundis tartari demerſum. Caipham quoque cum cæteris, qui occiderant dominum, iuxta eum flammis vltricibus contraditum, in quorum iudicia (inquit) heu mihi miſero locum aſpicio æternæ damnationis eſſe paratum. Audientes autem hæc fratres, cœperunt diligenter exhortari, vt vel tunc adhuc in carne poſitus ad pœnitentiam rediret. Reſpondit ille deſperans. Non eſt mihi modò tempus vitam mutandi, cum ipſe viderim iudicium meum iam eſſe completum. Et talia dicens, ſine viatico deceſſit. Hoc quoque factum longè lateque diffamatum, multos ad agendam, & non differendam, ſcelerum ſuorum pœnitentiam prouocauit.

De ſtellis circa ſolem apparētab⁹.

ANno gratiæ. Dccxxix. apparuerunt circa ſolem duæ ſtellæ horribiles, quarum vna ſolem præcedebat orientem, & altera ſequebatur occidentem, quaſi orienti ſimul & occidenti diræ cladis præſagæ, vel certè vna diei altera noctis præcurrebat exortum, vt vtroque tempore mala mortalibus imminere ſignificarent. Portabant autem faſcem ignis contra aquilonem, ad occidētem accliuem, apparebantque menſe Ianuario, & ferè per dies. xv. permanebant. Quo tempore grauiſſima paganorum lues Gallias & Hiſpaniam, miſe-

miserabili cæde vastabant, sed & ipsi non multo post, in eadem prouincia, dignas suæ perfidiæ pœnas miserabiliter luebant.

ANno gratiæ. Dccxxx. Gregorius papa sedit Romæ annis. x. Eodem anno rex Northanhumbrorum Osricus Ceolvvlfo regnũ suum, quod. xv. annis tenuerat, reliquit. Fuit autem Ceolvvlfus filius Cuthæ, qui fuit Cuthvvini, qui fuit Lethevvoldi, qui fuit Egvvaldi, qui fuit Aldelmi, qui fuit Ogę, qui fuit Idæ. Hic rex verè beatus, & literarum scientia sufficienter instructus, quantum sibi in vita profuerit finis eius euidenter ostendit. Gregorius papa.

ANno gratiæ. Dccxxxi. Brithvvaldus Cantuariensis archiepiscopus, diem clausit extremum, Tadvvino episcopatum relinquens. Brithvvaldꝰ archiepiscopus.

ANno gratiæ. Dccxxxij. consecratus est Tadvvinus Dorobernensis archiepiscopus, in ciuitate sua, à viris venerabilibus Daniele Ventano, Ingoldo Londoniensi, Alvvino Lichefeldensi, & Ealdulfo Roffensi episcopis, die decima Iunij mensis, vir in censura ecclesiastica insignis. De consecratione Tadvvini Cantuar. archiepiscopi.

ANno gratię. Dccxxxiij. Tadvvinus archiepiscopus, accepto pallio, ordinauit duos episcopos. Quo etiam anno Ceolvvlfus rex captus, attonsus & remissus est in regnum. Ceolvvlfus redit in regnum.

ANno gratiæ. Dccxxxiiij. Aethelbaldus rex Merciorum, exercitu congregato castellum de Somertone obsidione vallauit. Et cũ non esset, qui inclusis ferret auxilium, dictus rex castellum in ius suum recepit. Qui deinceps, super omnes prouincias Angliæ vsque ad flumen Humbri, omnibus sibi regibus subiectis, regnauit. Eodem anno eclipsis solis facta est. xix. Kal. Septembris, circa horam diei tertiam, ita vt pène totus orbis solis esse coopertus, quasi scuto nigerrimo, videretur. De obsidione castri Somertonensis

EOdem anno Beda vir venerabilis, & mente semper cœlestis, cæli palacia conscendit. Qui diuina virtute prędituꝰ, sua & aliorum vicia compescens, dignus est vt in æterna memoria habeatur. Erat enim presbyter venerabilis, in monasterio principis apostolorum Petri, quod est in mouth fluminis ostio, Gerevvi nuncupato, educatus. Vbi sub reuerendissimo abbate Benedicto, ac deinde Ceolfrido, omne tempus vitæ suæ peregit, ac vir dei, ter beatus omnẽ dans operã in scripturis sanctis ac meditationũ studijs, semper aut discere, aut scribere dulce habuit, aut docere. Nonodecimo verò vitæ suæ anno diaconatus, tricesimo quoq; gradum presbyteratus suscepit. Comẽdatio vitæ venerabilis Bedæ.

Ex quo tempore vsque ad annum ætatis suæ lx. ex opusculis sanctorum patrum, ad vtilitatem ecclesię, in triginta sex voluminibus, septuaginta octo libros, quos ipse in historia Anglorũ enumerat, stylo ad purum purgato componens, promeruit vt ab vniuersali ecclesia doctor Anglorum & pater venerabilis nomine censeatur. Cumque historiam regum Angliæ & aliarum gesta rerum inter libros suos, magno studio elaboratos, vltimum edidisset in vocem orationis prorupit dicẽs. Te deprecor bone Iesu, vt cui propicius donasti verba tuæ scientiæ dulciter haurire, dona etiam benignus aliquando ad fontem omnis scientiæ peruenire, & semper ante tuã faciem comparere. Præterea omnes, ad quos hæc historia peruenire potuerit, nostræ nationis legentes siue audientes suppliciter deprecor, vt pro meis infirmitatibus & mentis & corporis apud supernam clementiam sæpius interuenire meminerint, & hanc mihi quique in suis prouincijs suæ remunerationis vicem rependant, vt apud omnes fructum piæ intercessionis inueniam. Amen.

Quod Sergius papa eundem Bedam vt Romam veniret inuitauit

HVius præterea viri venerabilis apud Romanum põtificem adeò celebris erat fama, vt ad quasdã enodandas sacræ scripturæ quæstiones eius auxilio Romana sublimitas indigeret. Quòd autem Romæ fuerit, solidè non affirmo. Sed tamen illum illuc inuitatum non dubito, quod hæc epistola clarum faciet, quam olim Sergius papa, Ceolfrido abbati, in hæc verba direxit. Sergius episcopus seruus seruorum dei Ceolfrido religioso abbati salutem, & apostolicam benedictionem. Quibus verbis ac modis, clementiam dei nostri, atque inenarrabilem prouidentiam possumus effari, & dignas gratiarum actiones pro vniuersis eius beneficijs circa nos persoluere, qui in tenebris & vmbra mortis positos ad lumen scientiæ perducit. Hortamur itaque deo dilectam religiositatis tuæ bonitatem, vt quia exortis quibusdam ecclesiasticarum causarum capitulis, non sine examinatione longius innotescendis opus nobis fuit, ad conferendum arte literaturæ imbutum, sicut decet deuotum auxiliatorem sanctæ matris & vniuersalis ecclesiæ, imò obedientem deuotionem huic nostræ hortationi non desistas accommodare, sed absque aliqua retentione religiosum dei famulum Bedam venerabilem, monasterij tui presbyterum, ad limina apostolorum principum, dominorum meorum Petri & Pauli, amatorum tuorum ac protectorum, ad nostræ mediocritatis conspectum non moreris dirigere, quem, fauente domino sanctis tuis precipibus, non

diffidas

diffidas prosperè ad te redire, peracta præmissorum capitulorum, cum auxilio dei, desiderata solemnitate. Erit enim vt confidimus, etiam cūctis tibi creditis profuturum, quicquid ecclesiæ generali claruerit per eius præstantiam impertitum.

De morte & sepultura beati Bedæ presbyteri.

TEmpore verò, quo Beda venerabilis, & vir deo dignus, ex hac luce migrauit, ante diem dominicæ resurrectionis, duabus hebdomadibus, creberrimi dolore anhelitus vexabatur. Et sic lætus, & gaudens atque omnipotenti deo, die noctuque, gratias agens, immo horis omnibus vsque ad diem dominicæ ascentionis, id est. viij. Kal. Iunij, quotidiè discipulis suis lectiones ex diuinis scripturis distribuens, quicquid reliquum erat diei, in psalmorum concentu & orationibus transigebat. Noctem verò totam in lætitia, & exultatione, simul cum gratiarū actione peruigil ducebat, nisi vicissim somnus permodicus impediret. Tertia autem feria, ante ascentionē dominicam, cœpit vehementius ægrotare in anhelitu, atq; tumor modicus in pedibus apparebat, vicinæ mortis præsagus & index. Tunc accita congregatione inunctus est cum osculo pacis, atque viatico reuerenter, & cum lachrymis sumpto, memoriam suæ animæ à singulis implorabat. Nonnullis verò de fratribus familiariorem declarans amicitiam, xeniola quædam secretius est largitus. Die quoque dominicæ ascentionis, cum iam exitus animæ de corpore immineret, contra oratorium, in quo orare consueuerat, cilicio sub se posito decumbens, integro vultu & sensu, sicq; dicens, spiritº sancti gratiā inuitabat. O rex gloriæ, domine virtutū, qui triumphator hodie super omnes cœlos ascendisti, ne derelinquas nos orphanos, sed mitte promissum patris in nos spiritum veritatis. Et hac oratione completa spiritum exhalauit. Exeunte autem anima, talem odorem senserunt, qualem nec thymiama spirāt, nec preciosa balsama sumministrant. Sepultus est autem tunc in eodem monasterio, sed modò, cum beato Cuthberto Dunelmensi episcopo requiescit, in locello ex auro & argento fabrefacto.

De statu Angliæ, tempore, quo Beda presbyter decessit.

TEmpore quoque, quo dei famulus Beda ex hac luce migrauit, hi reges, in Anglia floruerūt. In Cātia regnauit Aethelbertº in VVestsexia Aethelhardº, in Estsaxia Selredº, in Mercia Aethelbaldus, in Eastāglia Aethelredº, qui de regina Leofronia sāctū genuit Aethelbertū. In prouincia Northanhūbrorū regnauit Ceolvvlfus. Sub istis quoq; regibus hi fuerunt episcopi, in Cancia Tadvvinº, in Roffensi ciuitate Ealdulfus, in London. Ingoldº, in Eastanglia duo, Eadbertº

Helmhamensis,& Aethelacus Domucensis,in Mercia apud Lichefeld Alvvinus,in prouincia VVicciorum VVilfridus, qui sedē habuit apud VVingorniam: super gentem Merciorum, qui vltra Sabrinam habitant, VVastold⁹,qui sedem habuit apud Hereford. In prouincia Lindissarorum Kinebertns,in VVintonia Daniel,in prouincia Northanhumbrorum.iiij.sunt episcopi,in Eboraco VVilfridus,in Lindissarnia Aethelvvaldus, in Hagustaldo Acca, in VViterna Aethelinus.Eodem anno Tadvvinus Cantuarię archiepiscopus defunctus est. Eodem anno luna quasi sanguineo rubore perfusa videbatur,hora integra prídie.Kal.Febr.Eodem anno Acca ab episcopatu Hagustaldēsi fugato, post biennium successit ei Frithebertus.vi.idus Septemb.

Nothelmus Cantuar.archiepiscop⁹ ordinatur.

ANno gratiæ. Dccxxxv. Nothelmus ordinatus est Cantuariensis archiepiscopus,de quo Beda,in prologo historiæ Anglorum testatur quod multum sibi profuit, ad gesta Anglorum compaginā da,allatis sibi epistolis ex scrinio Romano, quæ operi illi erant necessaria,dum adhuc presbyter esset in vrbe Londoniensi.

Nothelmus palliū cepit.

ANno gratiæ. Dccxxxvj. Nothelmus Cantuariensis archiepiscopus,accepto à papa pallio,in episcopatu suo confirmatus est.

Alvvinus obiit.

ANno gratiæ.Dccxxxvij.Alvvinus episcopus Lichefeldēsis ad extrema perductus diem clausit extremum. Cuius loco duo episcopi consecrati sunt,scilicet VVitta in Lichefeld. & Tota in Leycestria primus.

Multi omnia pro Xpo relinquētes Romā profecti sunt.

ANno gratiæ.Dccxxxviij. Fortherus Sireburnensis episcopus,cū regina occidentalium Saxonum,relictis possessionibus splendidis,Romam profecti sunt.Multi etiam in illis diebus reges, episcopi,nobiles,& ignobiles,clerici & laici, cum mulieribus hæc fecerūt. Eodem anno Aethelvvaldus Lindissarnensis antistes,humanæ naturæ debitum soluit. Cui successit Kenulfus in onere & honore. Tunc Frethebertus ordinatus est Hagustaldensis antistes. Per idē tempus Selredus orientalium Saxonum rex, tam regno quàm vita priuatus est,cui Svvithredus successit.

De morte Aethelhardi regis.

ANno gratiæ.Dccxxxix.Aethelhardus rex occidentalium Saxonū defunctus est,& pro eo frater eius Cuthredus. xv. annis regnauit.Hoc etiā anno,Ceolvvlfus. Northanhumbrorum rex nobilissimus,vt quibusdam placet,ex hac vita migrauit ad Christum. Successit ei in regnū Eadbertus,cognatus suus. xi. anns, qui fuit Eatæ, qui fuit Lethevvod,qui fuit Ceolvvolf. Eodē anno Nothelmus Cā-

tuariensis

tuarienſis archiepiſcopus, & Ealdulphus præſul Roffenſis vita deceſſerunt.

ANno gratiæ.Dccxl, Cuthbertus.xi. Dorobernenſis archiepiſcopus legitur cõſecratus. Qui accepto pallio, Dumi ad Roffenſem eccleſiam epiſcopum ordinauit.

ANno gratiæ.Dccxli.Aethelbaldus, Merciorũ rex ſuperbus Cuthredum regẽm VVeſtſaxonum nunc bellis, nunc ſeditionibus affligebat.Et quandoque inter ſe pacem ſtatuẽtes, breui eam tempore obſeruabant. De rege Aethelbaldo Merciorum.

ANno gratiæ.Dccxlij.Zacharias papa, Gregorio defuncto,ſedit in cathedra Romana annis nouem,mẽſibus tribus. Eodem anno Conſtantinus imperator factus,imperauit annis.xxxv. Zacharias papa.

ANno gratiæ.Dccxliij.viſi ſunt in aẽre ictus ignei,quales nunquã mortales illius æui viderunt.Kal.Ianuarij.Eodem anno VVilfridus iunior, Ebor. archiepiſcopus obijt, cui ſucceſſit Egbertus,in diuina ſcientia vir ad plenum cruditus.

ANno gratiæ.Dccxliij.Cuthredus rex VVeſtſaxonum,& Aethelbaldus rex Merciorum, tunc pãcificati, coniunctis viribus, pugnauerunt contra Britones vndique congregatos. Cumque reges fortiſſimi,in hoſtes cateruatim irruentes, illos grauiter ſternendo affligerent, compulſi ſunt VVallenſes in fugam, terga dantes percutientibus & ſpolia inſequentibus,regeſque cum victoria ad propria ſunt rouerſi. Reges Angliæ contra Britones pugnauerũt

ANno gratiæ.Dccxlv.Egbertus Ebor.archiepiſcopus,palliũ,quod à tempore Paulini,primi Ebor.archiepiſcopi, ab octo epiſcopis fuerat pretermiſſum,laudabiliter reuocauit. Egbertus Ebor. archiepiſcopꝰ pallium recuperauit.

ANno gratiæ.Dccxlvi.Daniel epiſcopus VVintonienſis,anno epiſcopatus ſui.xliiij. diem clauſit extremum, cui Humfridꝰ ſucceſſit. De crudelitate imperatoris.

Per idem tempus,imperator Conſtantinus magicis artibus,et cruẽtis ſacrificijs,atque luxurijs ſemper operam impendens,multos monachos,& clericos pro fide recta lapidari fecit. Habebat autem ſibi conſentaneum in omnibus, propter amorem terrenæ dignitatis, Anaſtaſium Conſtantinopolitanũ falſi nominis patriarcham.Vnde cœlitus venit indignatio in ciues eiuſdem vrbis, admonens impium imperatorem vt ſe ab inſania,qua flagrabat,cohiberet,ſed ille inemendatus permanſit. Venit itaque mors peſtilens, incipiens à Sicilia & Calabria,vſque in vrbem Regium, & ita deuaſtauit eam, vt etiam in pluribus ædificijs non inueniretur habitator. Sed &

Anastasius nimia passione fatigatus, quasi stercora ventris euomeret, tandem miserabiliter obijt.

Stellę de cælo cadere videntur.

ANno gratiæ. Dccxlvij. Stellæ de cælo cadentes apparuerunt, ita vt omnes hæc videntes, consummationē sæculi instare putarent.

Miraculum de sancto Benedicto.

ANno gratiæ. Dccxlviij, monachi cœnobij Cassiensis literas, ad instantiam Caroli magni, à papa Zacharia impetrauerunt ad Pipinum regem Francorum, quatenus beatissimi corpus Benedicti, quod monachi Floriacenses furto abstulerant, ad proprium remittant locum, vt prædicti serui dei de restituto sibi patre suo gaudeāt, & ipsi indè à deo mercedem obtineant. Cumque pius rex Pipinus hanc epistolam intellexisset: Remigium Rothomagensem archiepiscopum cum tribus episcopis Floriacum, potēter direxit, vt maximam partem corporis sancti Benedicti Cassiēsibus monachis redderent, ita quòd Floriacum monasterium non omnino priuarent. Sed res cum Floriacensibus innotuit fratribus, triduanum celebrātes ieiunium ante eius sepulchrum cum lachrymis orabant, dicentes. O vnica post deum spes nostra, pater Benedicte, suscipe quæsumus lachrymas nostras vt maneas nobiscum in loco isto, quem dudum tibi dignanter elegisti, si autem mole peccatorum nostrorum exacerbatus nobiscum remanere nolueris, nos deuotissimos conuiatores habebis. Et cum iam in his lachrymis, & singultibus totū expleuissent triduum, ecce episcopi memorati assunt, & mādata regis implere conantur. Cumque abbas Medo, qui tunc monasteriū illud regebat, episcoporum aduentum & causam cognouisset, conuocatis ad se fratribus congregationis, intra vicinam beati Petri basilicam se cum eis reclusit, vbi solo tenus prostrati & lachrymis perfusi orationi vacabant. Episcopi verò templum sanctę dei genetricis ingressi, antequam ad tumbam beati Benedicti veniissent, tanta formidine & cœcitate percussi sunt, vt nec inuicem se recognoscere potuissent. Cum itaque diuina vltione se excœcatos esse sensissent, cœperunt palpitādo per ecclesiam pergere, quoad ad funes cāpanarum errabundi peruenissent. Quos vi magna trahentes, sic sibi auxilium aduocare studuerunt. Hæc audientes abbas & fratres, qui in oratione decumbebant, intrauerūt ecclesiam, atque episcopos inuenerūt, etiā nihil videntes. Quibus cum dicerent, quid agitis o pōtifices? Illi respondentes dixerunt. Nos huc temerariè venimus, vt beatum patrem Benedictum ad vindictam prouocaremus. Ve nobis quia peccauimus. Sed vos serui dei, orate pro nobis omnipotentem deum.

tem deum vt aperiat oculos nostros, nosq; vobis promittimus, nũquam deinceps talia præsumpturos. Ad hæc fratres pro eis cum lachrymis profusi, solotenus nonnulli orabãt attentius, vt diuina pietas lumen eis reddere dignaretur. Et cum orarent, aperti sunt oculi eorum, & cum tremore episcopi memorati ad propria sunt reuersi. Eodem anno Cuthbertus Cantuariensis archiepiscopus & rex Merciorum Aethelbaldus concilium tenuerunt.

Eadbertus rex Cantuariensis obiit.

ANno gratiæ. Dccxlix. Eadbertus rex Cantuariensis, postquam. vi. annis tenuerat gubernaculum regni diem clausit extremũ, cui successit Aethelbertus quatuordecem annis. Eodem tempore Kinericus filius Cuthredi regis occidentalium Saxonum occisus est. Eodem anno Ethelvvoldus, rex orientalium Anglorum, defunctus est, cuius regnum Beorna & Aethelbertus inter se diuiserunt.

ANno gratiæ. Dccl. Eadbertus, rex Northanhumbrorũ, Kinevvlfum episcopum ad vrbem Bebbam, quæ nunc **Baamburc** Gallicè appellatur, captiuum adduxit, & basilicam beati Petri in Lindesfarna obsidere præcepit.

ANno gratiæ. Dccli. Cuthredus rex VVestsaxonum pugnauit cõtra Aethelhunum, Ducem audacissimũ, qui in dominum suũ seditionem mouens, licet numero militum domino impar, grauissimo tamen Marte perstitit in campo. Sed rex tãdem de prælio, cum victoria recessit, ducemque grauiter vulneratum reliquit. Eodem anno, papa Stephanus sedit in cathedra Romana, annis. v. & diebus xxviij. Hic vltimo anno pontificatus sui Romanum imperiũ à Græcis transtulit in Germanos in personam magni regis Caroli filij Pipini regis Franciæ, in iuuenili ætate constituti.

De pugna regum Cuthredi & Aethelbaldi.

ANno gratiæ. Dcclij. Cuthredus rex occidentalium Saxonum, cũ regis Merciorum Aethelbaldi superbas exactiones & insolentias ferre non posset, occurrit ei hostiliter apud **Beorford**, vbi præliũ grauissimum dicti reges commiserunt. Aethelbaldus verò præcedente Aethelhuno cũ vexillo eius, in quo erat aureus draco depict⁹, acriter ſęuit in hostes, sed vexillifer regis Cuthredi in hostilem vexilliferum lanceam dirigens, perforauit eum, vnde clamore elato, pars Cuthredi valdè confortata est. Tonitruum ergo belli & sonitus ictuum, clamoresque hinc indeque cadentium, terribiliter personarunt. Spes est mutuò victoriæ certa, memoria fugæ nulla. Sed deus tandem, qui superbis resistit, & humilibus dat gratiam, Aethelbaldum in fugam compulit, & læta Cuthredo victoria prouenit. Eo-

nit. Eodem anno eclipsis lunæ post noctem mediam facta est, pridiè Kal. Augusti.

Sanctus Bonifacius epis copus.

ANno gratiæ. Dccliij. sanctus Bonifacius Moguntinę vrbis episcopus, cum alijs quinquaginta tribus, in Frisia martyrio coronatur.

S. VVinfridus martyri zatur.

ANno gratiæ. Dcclviij. Sanctus Bonifacius qui & VVinfridus dicitur, Francorum archiepiscopus, per martyrium decessit.

ANno gratiæ. Dcclv. Cuthredus rex occidentalium Saxonum, & rex Aethelbaldus Merciorum, in loco qui Sachēda dicitur, grauiter pugnauerunt. Sed Aethelbaldus, per fugam non declinans ruinam, occubuit interfectus. Aethelbaldo autem regi Merciorum, Beorredus successit. Post mortem quoque Aethelbaldi regis, qui annis. xli. regnauit, regnum VVestsaxonum valde roboratum est.

De morte Cuthredi regis.

ANno gratiæ. Dcclvi. Paulus papa sedit in cathedra Romana. x. annis. Quo etiam anno Cuthredus rex potentissimus, tot prosperitatibus & victorijs potitus, mortis inclemētia vitam finiuit. Cui successit in regnum Sigebertus cognatus eius, sed breui tempore illud tenuit. Nam ex prædecessoris sui euentibus insolens & tumefactus, etiam suis domesticis intollerabilis fuit, Cum autem modis omnibus malè tractaret eos, legesque antecessorum suorum propter commodum suum, vel deprauaret, vel mutaret, Cumbra consul nobilissimus, regi totius populi querimonias intimauit, quem quia regem suasit vt lenius populum sibi commissum regeret, & inhumanitate deposita deo & hominibus amabilis appareret, mox impia nece illum iussit occidi, populoque postmodum, sęuior existens, tyrannidem augmētauit. Quo facto, conuenerunt proceres regni cum populo vniuerso, & prouida omnium deliberatione expulsus est à regno, & Kineulfus iuuenis de stirpe regia electus est & in regem promotus. Sigebertus verò rex, depositus, in siluam quæ Andredesvvald dicitur fugiens, se abscōdit, vbi Ansian porcarius Cūbræ consulis nequiter, vt dixim⁹, interfecti regem absconditū apud Privetesflade inuenit, & in vindictā domini sui peremit. Eodē anno defuncto Humfrido VVinton. pontifice, Kinehardus successit.

ANno gratiæ. Dcclvij. Eadbertus rex Northanhumbrorum spōte Osulfo filio suo regnum reliquit, quod ille anno vno tenens amisit. Occisus est enim nequiter à propria gēte, nono Kal. Augusti. Eadbertus verò rex habitum, & tonsuram monachi suscepit. Iste est octauus ex regibus Anglorum, qui pro regno temporali cōmutauerunt æternum, vt octo beatitudinum iucunditatem, quæ volū-

tariæ pa

tariæ paupertati debetur, pro lucro haberent in cælis. Osulfo quoq; filio eius succeſſit in regnum Northanhumbrorum, Aethelvvaldus Mollo, vi. annis.

De Offa rege Merciorũ ſtrenuiſsimo.

ANno gratiæ. Dcclviij. gens de regno Merciorum, contra regem ſuum Beornredũ inſurgens, pro eo quòd populum, non æquis legibus, ſed per tyrannidem gubernaret, cõuenerunt in vnum omnes tam nobiles quam ignobiles, & Offa duce, adoleſcẽte ſtrenuiſſimo, ipſum à regno expulerunt. Quo facto, vnanimi omnium cõſenſu prædictum Offam in regem, tam clerus quàm populus coronarunt. Erat enim idem Offa de ſtirpe regum oriundus, filius videlicet Thinferthi, qui fuit Eadulfi, qui fuit Oſulfi, qui fuit Eoppæ, qui fuit VVibbę, qui fuit Creoddę, qui fuit Kinevvoldi, qui fuit Cnebbę, qui fuit Ithel, qui fuit Eomeri, qui fuit Angelthean, qui fuit Offæ, qui fuit VVeremundi, qui fuit VVithleig, qui fuit VVagon, qui fuit Frethegeath, qui fuit VVodeni. Iſti dedicauerũt antiqui quartã feriam, quæ **vvodneſday** appellatur. Cuius vxor Frea fuit, cui dedicauerunt antiqui ſextam feriam quæ **Fryday** nuncupatur. VVoden verò fuit filius Frethevvold, qui fuit Freolaf, qui fuit Frithevvlf, qui fuit Godvvlf, qui fuit Getæ. Hunc dudum pagani, pro deo venerabantur. cuius Sedulius, poeta eximius, in paſchali carmine mentionem faciens, ita exorſus eſt.

Cum ſua gentiles ſtudeant figmenta poetæ
Grandiſonis pompare modis, tragicoque boatu.
Ridiculoue Getæ ſeu qualibet arte canendi. &c.

Geta autem fuit filius Cethvvæ, qui Beau, qui fuit Selduæ, qui fuit Heremod, qui fuit Itermod, qui fuit Hathræ, qui fuit VValæ, qui fuit Bedvvi, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech, qui fuit Matuſalæ, qui fuit Enoch, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainam, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, quem plaſmauit dominus de limo terræ. Offa igitur rex omnibus Angliæ regibus terrori erat, & timori. Vicit namque in prælio regem Cantuarienſem, regem occidentalium Saxonum, regem Northanhumbrorum, regem auſtralium Saxonum, regem orientalium Anglorum, & ſicut inferius dicetur prolixius, cæteris regibus ſubiugatis vel tributarijs effectis, Merciorum regnum non mediocriter dilatauit.

Aethelvvaldus rex ducem Oſvvinum interfecit.

ANno gratię. Dcclix. Aethelvvaldus Mollo, rex Northanhumbrorum, geſſit bellum contra grauiſſimũ Ducem Oſvvinum, quẽ rex prædictus interfecit, & cum victoria receſſit. Ipſo quoque anno

Vnvviſt,

Vnnuſt rex Pictorum defunctus eſt.

Eclipſis lunæ facta eſt.

ANno gratiæ.Dcclx.eclipſis lunæ facta eſt circa horam noctis mediam Kal.Auguſti. Eodem anno defuncto Cuthberto Cantuarienſi archiepiſcopo; Bregvvinus ſucceſſit, vir prudens & in literali ſcientia eruditus.

De capite ſ. Io,baptiſtæ.

ANno gratiæ. Dcclxi. caput ſancti Iohannis baptiſtæ in Aedeſſam ciuitatem tranſfertur.

ANno gratiæ.Dcclxij.Aethelbertus rex Dorobetnenſis,ex hac luce tranſiens,Eadbertum regni hæredem reliquit. Eodem anno Aethelbaldus rex Northanhũbrorũ Aetheldredã reginã ſuſcepit.

Bregvvinus archiepiſcopus obiit.

ANno gratiæ. Dcclxiij.defuncto Bregvvino Cantuarienſi archiepiſcopo, Iambertus ſucceſſit. Eodem anno Frethevvoldus candidæ cacæ antiſtes ex hoc ſæculo migrauit, cui Pethvvinus ſucceſſit.

De epiſcopis Lindiſſæ regionis.

ANno gratiæ.Dcclxiiij.defuncto Hemeli Lichefeldenſi epiſcopo Cuthfridus ſucceſſit.Eodem anno Ealdulfus in Lindiſſa antiſtes diem clauſit extremum,cui Ceolvvlfus ſucceſſit.Hi autem epiſcopi vbi ſedem haberẽt cathedralem penitus ignoramus. Quòd autem ibi,id eſt,in Lindiſſa regione quæ inter Lincolniam,& ffumen Hũbri ſita eſt, plures fuiſſent epiſcopi certum habemus, quorum primum vt Beda venerabilis in hiſtoria teſtatur Anglorum, Paulinus, primus Ebor.antiſtes,ibidem epiſcopum ordinauit: Adrianus ſedem Romanam ſuſcepit.

Oſvvinus dux occiditur.

ANno gratiæ. Dcclxv. Aethelvvaldus Mollo, rex Northanhumbrorum cum Oſvvinum *D*ucem fortiſſimum,ſibi rebellantem peremiſſet, non multo poſt idem ex hac vita deceſſit, cui Ealredus trinepos Idæ regis ſucceſſit,viij.annis.

Offa rex Merciorum apud Lichefeld nouum archiepiſcopum conſtituit.

EOdem anno Offa rex Merciorum potentiſſimus, contractis inimicicijs cũ Cantuaritis ,Iambertum Cantuariẽſem archiepiſcopum primatu conatus eſt ſpoliare,ſimul ac regnum Merciorum archiepiſcopatu inſignire affectans. Miſit igitur ad papam Adrianum nuntios exigens ab eo,vt pallio Ealdulfum Lichefeldenſem epiſcopum, contra morem veterum inſigniret, atque omnes regni ſui epiſcopos ei ſubiugaret.Nam veri ſimilibus apoſtolicam ſedem argumentis tam diu fatigauerat,ſicut pro variſs occupationibus de facili Romani pontifices trahuntur ad conſenſum, obtinuit quod petebat,vt videlicet omnes prouinciæ Merciorum ſubijcerentur epiſcopo ſupradicto,quorum nomina hæc fuerunt. Denebertus VVigornienſis epiſcopus,VVerebertus Legeoceſtrẽſis,Eadulfus Sinaceſtrenſis,

ceſtrenſis, VVlvvardus Herefordenſis: epiſcopi orientalium Anglorum, Halardus Helmhanenſis, & Tidferthus Dõmucenſis. Remanſerunt autem archiepiſcopo Cantuarienſi, epiſcopus Londonienſis, VVintonenſis, Roſſenſis, Scireburnenſis. Stetit autem hæc regis violentia toto Iamberti præſulatus tempore, quamuis idem archiepiſcop⁹ nihil, vel ſumptibus, vel laboribus omiſiſſet, quò non amitteret priſtinam dignitatem. Conſtantinus papa ſedit anno vno, menſe vno, qui à laico ſubito factus eſt preſbyter, & tyrannicus papatus inuaſor, ſed zelo fidelium ab eccleſia, turbatis oculis, priuatur.

Ealdulfus archiepiſcopus palliũ ſuſcepit.

ANno gratię. Dcclxvi. Ealdulfus Lichefeldẽſis archiepiſcopus pallium ſuſcepit, & Frethebertus Haguſtadenſis epiſcopus obijt.

Egbertus Ebor. archiepiſc. obiit.

ANno gratiæ. Dcclxvij. Egberto Ebor. archiepiſcopo defuncto, Eanbaldus ſucceſſit. Iſte eſt Eanbaldus, qui cum Aethelhardo Cantuarienſi archiepiſcopo, inuaſionem quam Offa rex Merciorum, ſuper eccleſiam Cantuarienſem fecerat ad nihilum redegit. Eodem anno Frithberto Haguſtaldenſis epiſcopo, Alcmundus ſucceſſit.

De epiſcop⁹ Legeceſtrenſibus.

ANno gratiæ. Dcclxviij. Stephanus papa ſedit Romæ tribus annis. Eodem anno VVerebertus Legeceſtrenſis epiſcopus quartus, diem clauſit extremum, cui Vnvvona ſucceſſit. Eſt enim Legeceſtria ciuitas antiqua à rege Britonum Leyr nuncupata. Huius autem epiſcopus primus ex Anglis fuit nomine Totta, ſecundus Eadbertus, tertius VVerebertus, quartus Vnvvona, qui cum Offa, regę Merciorum, & Hunberto Lichefeldenſi archiepiſcopo, quem quidam Berthun, ſillaba tranſpoſita, appellant, inuẽtioni beati protomartyris Albani, cũ cæteris epiſcopis legitur affuiſſe. Sed hæc infrà.

ANno gratiæ. Dcclxix. Cataracta ciuitas igne cremata eſt à Beornredo tyranno rege Merciorum depoſito. Sed ipſe infœlix eodem anno, iuſto dei iudicio, incendio periit.

Carolus rex Francorum Saxones bello ſtrauit.

ANno gratiæ. Dcclxx. Carolus rex Francorum, collecta manu valida, Saxonum gentem bello aggreſſus eſt, multiſque ex principibus ſuis ibidem interfectis, cum victoria tamen reuerſus eſt. Eodem anno ſtellæ de cælo cadere terribiliter viſæ ſunt.

ANno gratiæ. Dcclxxi. Offa rex Merciorum, Anglorum gentem armis ſubegit. Quo etiam anno Carolus rex Francorum, ſubita morte præuentus expirauit, cui Carolus frater eius, cum dimidium patris antea obtinuiſſet principatum, totius regni monarchiã

ad populorum acclamationem adeptus est.

Adrianus papa.

ANno gratiæ. Dcclxxij. defuncto papa Stephano, Adrianus primus successit ei, annis. xxiij. mensibus. x. & diebus. xviij.

ANno gratiæ. Dcclxxiij. Ealdredus rex Northanhumbrorum ex hac vita transiens, Aethelredum habuit successorem. Eodem anno Offa, rex Merciorum, contra Kentenses pugnauit apud Ottanforde. Sed tandem horrenda clade hinc inde peracta, belli tamen successibus Offa clarus refulsit, & cum triumpho recessit. Eodem anno Adrianus papa ad tuendas res ecclesiæ Carolum Romam accíuit. Quo pergens Papiam obsedit, ibique relicto exercitu Romã peruenit, sanctamq; ibidem resurrectionem peregit, postea rediens Papiam cepit, iterumq; Romam redit° synodũ cõstituit cũ Adriano papa, aliisq;. cliij. religiosis episcopis & abbatibus, in qua Adrianus papa cum vniuersali synodo dedit ei ius eligendi pontificem, & ordinandi apostolicam sedem, dignitatem quoq; principatus, insuper archiepiscopos & episcopos per singulas prouincias ab eo inuestitu ram accipere definiuit, & vt nisi à rege laudetur & inuestiatur episcop° à nemine cõsecretur, omnesq; huic decreto rebelles anathematizauit, & nisi recipiscerent bona eorũ publicari. Hæc ex Sigeberto.

Carolus Ticinum vrbẽ recepit.

ANno gratiæ. Dcclxxiiij. Carolus rex Francorum potentissimus, nobilissimam Longobardorum vrbem Ticinum obsidione vallauit, quam cum rege Desiderio cœpit, & Italiam totam suo imperio subiugauit.

De confœderatione inter Carolum & Offam regem.

ANno gratiæ. Dcclxxv. Offa rex Merciorum, vndique vicinos reges amicos sibi consilians, ne hostes ei forent extranei, qui in regibus propinquis tot patrauit offensas, Carolum magnum, regem Francorum, frequentibus xenijs amicum facere curauit. Inimici autem antea erant ad inuicem, ita vt in alterutris regnis etiam negotiatorum commeatus vtrobique prohiberentur. Sed ex literis Caroli magni, regis Francorum, inter eum & Offam firmũ amicitiæ fœdus fuisse conpactum ostenditur euidenter. Carolus dei gratia, rex Francorum, & Longobardorum, & patricius Romanorũ, viro venerando, & fratri charissimo Offæ regi Merciorũ salutem. Primò, gratias agimus omnipotenti deo de catholicæ fidei sinceritate, quã in vestris laudabiliter paginis, reperimus exaratam. De peregrinis verò, qui pro amore dei, & salute animarum suarum, beatorum apostolorum limina adire desiderant, cum pace sine omni perturbatione vadant. Sed si aliqui non religioni seruientes, sed lucra

sectantes

sectantes inueniantur inter eos,locis oportunis statuta soluant telonea.Negotiatores quoque volumus, vt ex mandato nostro patrocinium habeant in regno nostro legitimè.Et si in aliquo loco iniusta affligantur opppressione,reclament se ad nos vel nostros iudices,& plenam inde iubebimus iusticiam fieri. Cognoscat quoque dilectio vestra,aliquam benignitatem de dalmaticis nostris vel pallijs,ad singulas sedes episcopales regni vestri, vel regis Aethelredi direximus,exposcentes ea ex elemosyna domini papæ Adriani,deprecantes,vt pro eo intercedi iubeatis.Sed & de thesauro humanarum rerum,quem dominus Iesus nobis gratuita pietate concessit, aliquid per metropolitanas ciuitates direximus.Vestræ quoque dilectioni,vnum baltheum,et vnum gladium Hunisçum,& duo pallia serica direximus destinanda:valete.

A Carolo dona data sunt Offæ,mucro,zona,
Cingat vt imbelles clemens,feriatq; rebelles.
Pallia donantur,velut his secreta tegantur.
Tiro mucrone,sed & vtens munere Zonæ
Indomitos punit,pronos sibi nectit & vnit.
Palliat arcana,ne signent pallia vana.

Quid signent Caroli dona.

ANno gratiæ.Dcclxxvi.visa sunt in cęlo rubea signa,post occasum solis,& horrenda.Et serpentes visi sunt in Suthsexia, cum admiratione magna,ac si scaterent de terra. De signis cœlestibus.

ANno gratiæ. Dcclxxvij. mortuo imperatore Constantino, Leo Zaccarus,Romanũ adeptus imperium,imperauit annis quinq;. Leo Zaccarus imperator.

ANno gratiæ.Dcclxxviij.Pethvvinus VViternæ, idem Candidæ casæ episcopus,xiij.episcopatus sui anno diem clausit extremum cui Aethelbertus successit.Eodem anno Aethelvvald° & Herebertus,Duces de regno Northanhumbrorum contra regem suum rebellantes, occiderunt Ealdulfum principem exercitus regis Ethelredi, apud Kingestliue, & posteaidem ipsi , Duces regis Kineulfum & Eggen,ingenti prælio peremerunt. Rex autem Aethelredus fugit a facie eorum,& constituerunt regem Alsvvoldum qui pro eo decem annis regnauit.

ANno gratiæ.Dcclxxix.Offa rex Merciorum strenuissimus, pugnauit contra Kineulfum regem occidentalium Saxonum,in obsidione castri de Bensintona. Sed Kineulfus Martis casu minorat°, à loco per fugam recessit,& inuictus rex Merciorum Offa castrum in suam recepit potestatem. De Offa rege.

Offa reſtauratus, regali ſtirpe creatus,
Erigitur: ſpernit quæ degenerantia cernit.
Fit miles. *Armis donatur. Cato, Mars, Paris hic reputatur.*
Sapiens. *Quo floret tuta duce Marcia lege ſtatuta,*
Bellicoſus. *Enſe ſuperborum vires reprimens, dominatur.*
Pulcher, *Hunc rex Francorum Carolus timet & veneratur.*
Communi voto cum clero Marcia toto
Offæ concedit ſeſe, cui mitis obedit,
Ergo coronatur: ex tunc rex iure vocatur.

ANno gratiæ. Dcclxxx. Aethelredus rex Northanhumbrorum depoſitus primo in vrbem Bebbam, & poſt ad regem Pictorum nomine Kynothum deceſſit, vbi & finem vitæ terminauit.

Bellum inter Northanhumbros ex ortum eſt.

ANno gratiæ. Dcclxxxi. principes Northanhumbriæ quendam conſulem, & iuſticiarium ſuum, plus æquo ſæuiẽtem, in ſuis propriis ædificijs combuſſerunt. Quo etiam anno defuncto Kineulfo Lindiſſarnenſi antiſtite, Higbaldus ſucceſſit.

Hirenes cũ filio imperauit.

ANno gratiæ. Dcclxxxij. Hirenes cum filio Conſtantino, imperiũ Romanum, decem annis gubernauit. Eodem anno Conſtantinopoli quidam laminam auream inuenit, & in ea virum iacentem cum hac ſcriptura. Chriſtus naſcitur ex Maria virgine & credo in eum, ſub Cõſtantino et Hirene imperatorib⁹, ô ſol, iterũ me videbis.

ANno gratiæ. Dcclxxxiij. Alfvvoldus rex Northanhumbrorum, miſit Romam propter pallium, & dedit illud archiepiſcopo. Quo etiam anno, defuncto Alcmundo Haguſtaldenſi epiſcopo, Tilbertus ſucceſſit.

VVilbert⁹ Sireburnẽſis epiſc. obiit.

ANno gratiæ. Dcclxxxiiij. VVilbertus Scyreburnenſis antiſtes obijt, & Caſtanus ſucceſſit.

ANno gratiæ. Dcclxxxv. VVithichindus & Albion, Duces Saxoniæ, infideles, Carolo reconciliati baptizantur.

Kineulfus rex interficitur.

ANno gratiæ. Dcclxxxvi. Kineulfus rex occidentalium Saxonum, cum regnaſſet. xxvi. annis, & contra Britoncs & alios multos prælia plurima laudabiliter commiſiſſet, exulauit tandem iuuenem quendam, nomine Kinehardum, fratrem Sigeberti regis, quem Kineulfus à regno, vt ſuperius relatum eſt, priuauerat, habens illum ſuſpectum ne aſpiraret ad regnum, vel denique necem fratris ſui in ipſum vindicaret. Kinehardus vero tempori cedendum credens, diſſimulans animo, quaſi volens aufugit. Sed mox cum furtiuis prædonum conuenticulis, nemoroſa petens abdita, in

insidijs,multis expectabat diebꝰ propter prouerbium quod dicitur.

Quod non longa mora dare solet,dat breuis hora. Interea dū rex Kineulfus alienis amoribꝰ seruiens in villa,quę Meritona dicitur,furtiuę veneri indulgeret,& hoc à Kinehardo supradicto compertum fuisset, cum suis complicibus domum foris obsedit.Sed rex qui cum paruo comitatu,& quasi solus aduenerat,vt se ab hostibus vndique vallatum comperisset, ostia domus occludit, sperans latrones vel terrere imperio,vel mulcere alloquio.Sed frustrà. Nam cum à multitudine rex circumuentus fuisset, dum cedere hostibus damnum gloriæ suæ arbitraretur, defensioni vacans, ipsum Kinehardum crudeliter vulnerauit. Hoc autem viso, Kinehardus cum suis in regem irruens,ipsum interfecit. Pauci quoque ex clientela regis,qui aderant,dum non manus dare, sed dominum suum vindicare intendunt omnes fuerunt pariter detruncati.Continuò fama dilabitur ad principes perempti regis,qui non longè excubias agebant: inter quos Osricus maior cæteris socios hortabatur, ne tantam ignominiam inultam dimitterent. Strictis ensibus irruunt in hostes.Kinehardus hoc videns,cognationem prætendit, multa pollicetur,sed vbi nihil proficit,suos ad resistendum accendit. Tandem regijs ministris iusta proueniente victoria, Kinehardum cum suis omnibus peremerunt.Corpus verò regis VVintoniæ sepultum est, Kinehardi autem apud Rependune, quod tunc nobile cænobium erat & famosum.

ANno gratiæ. Dcclxxxvij. defuncto rege occidentalium Saxonū Kineulfo Brithricus filius eius successit in regnum. xvi. annis. Quo vtique anno, defuncto Celdulfo, Dorkacestrensi episcopo, Aldulfus successit. Brithricus rex VVestsaxonū constituitur.

ANno gratiæ.Dcclxxxviij.sanguis de cælo in terram profluxit, & regina Ricdritha diem clausit exstremum. Sanguis de cœlo pluit.

ANno gratiæ.Dcclxxxix.Adrianus papa, legatos misit in Britanniam,ad fidem, quam Augustinus prædicauerat,renouandam. Adrianus papa.

Ipsi verò à regibus cum clero & populo, honorificè susceptí super stabile fidæi fundamentum pulchrè ædificauerunt, Christi gratia cooperante.Tenuerunt autem cōcilium apud **Chalthuthe** vbi Iambertus archiepiscopus Cantuariensis,partem sui episcopatus archiepiscopo Lichefeldensi resignauit.In illo quoque concilio Offa,rex Merciorum potentissimus,in regem fecit solemniter coronari Egfridum,filium suum primogenitū, qui deinceps cum patre,iuuenis

 pijssimus,

pissimus,& animo nobilissimus, vsque ad finem vitæ eius regnauit. Eodem anno rex Northanhũbrorũ Alfvvaldus,conspiratione factaab eiº patricio,Sigan nomine,miserabili morte occisus est iuxta Murum. Cuius corpus in ecclesia Hagustaldẽsi sepultum est.In loco autem quo rex præfatus interfectus fuit, à plurimis visa est cœlitus lux emissa, cuius rei nouitate, à fidelibus loci illius, ecclesia cõstructa est,& in honorem dei ibidem & regis Osvvaldi consecrata est.Successit ei in regnum Osredus filius Alcredi, trinepos Idæ regis,vno anno.

Crux apparuit in vestibus hominum.

ANno gratiæ. Dccxc. Apparuit signum crucis in vestimentis hominum, quod dictu & auditu mirabile fuit. Illud enim factum credimus ad præmonitionem gentium regionis, vt plagam Danorum,quæ proximè secuta est,possent euitare.

Rex Brithricus filiã Offæ regis vxorem duxit.

ANno gratiæ. Dccxci. rex occidentalium Saxonum Brithricus, vt ampliorem gratiam apud propinquos inueniret,filiam Offæ regis Merciorum, eo tempore potentissimi, in coniungium accepit. Cuius affinitate fultus Egbertum solum regalis prosapiæ superstitem,quem regni sui vtilitatibus futurum metuebat,hostem in Frãciam fugauit. Quo expulso rex securo vacabat ocio,cum gens Danorum piratica rapina viuere assueta,tribus aduecta nauibus, pacé prouinciæ perturbauit. Istos quoque quasi exploratores adueniss suspicandum est,vt vbertatem patriæ exploratent, sicut postea Danorum multitudo superueniens, quæ totam Britanniam repleuit, luce clarius demõstrauit. Tunc verò furtiuè appulsi, regiam villam, quæ propè erat, aggressi villicum regis,qui eis ad pugnam occurrit, peremerunt. Hic primus ex Angligena natione interfectus est,sed multa postmodum ex eis millium millia corruerunt. Tandẽ à multitudine populorum occurrenti,excussa Danorum præda, ad naues fugere compulerunt.

Rex Osredº à regno suo fugatur.

ANno gratiæ. Dccxcij. rex Osredus,dolo suorum, à regno fugatus est cum anno vno regnasset,& Aethelredº filius Mollonis, in regno suo substitutus. Hoc quoque anno, qui quartus est postquam Osredus primo rex fuerat, cùm viribus congregatis rediret vt Aethelredum,per quem expulsus fuerat à regno,expelleret, inter eundum captus est apud Tynemutham & occisus. Eodem anno congregata est synodus in loco qui Finchale dicitur, præsidente archiepiscopo, cum suis suffraganeis episcopis,& alijs multis.

Anno

ANno gratiæ. Dccxciij. Constantinus Romanum adeptus imperium,vij.annis imperauit.Eodem anno Carolus rex Francorum misit librum synodalem ad Britanniam, in quo veræ fidei multa reperta sunt obuiantia,& eò maximè quod penè omnium orientalium doctorum vnanimi assertione est diffinitum, Imagines adorare debere,quod omnino ecclesia catholica execratur. Cõtra quod Albinus scripsit epistolam, ex authoritatè diuinarum scripturarum mirabiliter dictatam,illamque cum eodem synodali libro, in persona episcoporum ac principum idem Albinus ad regem attulit Gallicanum. Eodem anno Aethelredus rex Northanhumbrorum Aelfledam regis Offæ filiam vxorem accepit.

Constantinus imperator.

EOdem tempore rex oriẽtalium Anglorum Aethelbertus, filius regis Aethelredi, à finibus regni sui, matre multum inhibente, egressus, venit ad Offam regem Merciorum potentissimum,petẽs ab eo vt filiam suam ei daret matrimonio copulandam. Offa verò rex nobilissimus, & genere clarissimus,cum dicti regis aduentus causam cognouisset,suscepit illum cum maximo honore in palatio regio, & tam ipsi regi quàm commiltionibus, qui cum illo aduenerant,omne quod potuit humanitatis obsequium exhibebat.Offa quoque rex cum reginam suam Quendritham conueniret, & consilium suum quæreret de præmissis, illa hortatu diabolico succensa, viro suo fertur respondisse.Ecce (inquit) tradidit deus hodie vobis inimicum vestrum,cui regnum tam diuturno adoptastis desiderio, vt illo latenter extincto,regnum eius in ius vestrum & successorum vestrorum transeat in æternum. Cui rex mente nimium perturbatus ex mulieris persuasione, cum indignatione ipsam increpando, respondit. Quasi vna(inquit)de stultis mulieribus locuta es. Absit à me,absit tam destabile factum,quo perpetrato, mihi meisque successoribus foret opprobrium sempiternum. Et his dictis, rex iratus ab illa recessit.Intereà,mentis perturbatione paulatim deposita, reges ambo consiederunt ad mensam,vbi regalibus esculentis refecti, in tympanis & choreis,& cytharis diem totam cum ingenti lætitia expleuerunt.Sed regina interim malefica,à f[illegible]ro proposito non recedens, iussit in dolo thalamum ,more regio,palleis sericis & aulæis adornari, in quo rex Aethtlbertus nocturnum caperet somnum. Iuxta quoque stratum regium præparari fecit sedile cultu nobilissimo extructum, & cortinis vndique circumdatum, sub quo etiam, malefica illa,fossam parari fecit profundam,vt nephandum propo-

De sancto Aethelberto martyre.

situm perduceret ad effectū. Rex verò Aethelbertus, cum post læ-
tum diem membra sopori dare proposuisset, adductus in thalamū
memoratum in sedili præfato residens, cum ipsa sella in fossæ pro-
funditatem subitò precipitatus,a lectorib°,quos regina abscōderat,
suffocat° est. Nam ilico cum rex in foueā curruisset,proiecerunt su-
per eum nefandi proditores puluinaria,cum vestibus & cortinis,ne
clamans audiretur, & sic rex & martyr, innocenter extinctus, acce-
pit coronam vitæ, quam repromisit deus diligentibus se. Hoc tandē
detestabile factum, quod regina malefica, in proprium filiæ operata
fuerat, cum ad commilitones occisi regis peruenissent, ante lucem re-
cesserunt ab aula,ne de ipsis simile fieret iudicium metuentes. Of-
fa quoq; rex magnificus, cum de commisso facinore certitudinem
comperisset, sese lugens in quodam cœnaculo recludens, per tres
dies cibum non gustauit. Sed tamen licet, á morte regis haberetur
immunis,missa expeditione non modica,regnum orientalium An-
glorum suo imperio copulauit, Sanctus autem Aethelbertus, dum
inhonestè tumulatus, omnibus latebat incognitus, donec corpus e-
ius, cœlesti lumine declaratum, a fidelibus inuentum, & apud He-
refordensem delatum ciuitatem, nunc sedem episcopalem miracu-
lis exornat, et virtutibus illustrat.

De morte Iamberti Cantuarien sis archiepis copis.

ANno gratiæ. Dccxciiij. Iambertus Cantuarienſis archiepiſcopus,
cum. xxvij. annis. ſedem laborioſè nimis tenuiſſet, diem clauſit
extremum. Quo apud ſactum Auguſtinum in capitulo ſepulto. A-
thelardus, VVentanæ ciuitatis epiſcopus. xiij,annis ſucceſsit. Eodem
anno Eanbaldus, Ebor. archiepiſcopus,Baldulfum, apud VViter-
ne, quę latinè Candida caſa dicitur, epiſcopum conſecrauit.

De inuen-tione ſancti Albani pro tomartyris

EOdem anno Offa rex Merciorum potentiſsimus, cum in vrbe
Bathonia reſidens, poſt diei laborem, noctis quietē in ſtrato re-
gio caperet, angelo nunciāte, diuino admonitus eſt oraculo,vt ſan-
ctum dei Albanum de terra leuaret,Anglorum protomartyrem ſi-
ue Britonum, quod ſolum verum eſt, quia certum eſt eum Briton-
nem, non Anglicum extitiſſe, vnde malè dicitur, Anglorum proto
martyrem. Et etiam eidem regi Offæ iuſſum eſt, vt reliquias ſan-
cti Albani, in ſcrinio dignius collocaret. Rex verò diuinis illico ſtu
dens obtemperare præceptis, accito Humberto Merciorum archie-
piſcopo, cuius ſedes apud Lichefelde nuper ab eodem rege fuerat
conſtituta,diuinam ei voluntatem indicat de premiſſis. Tunc archi-
epiſcopus memoratus, aſſumptis continuò ſecum, Ceolvvlfo Lin-
deſienſi,

desienſi, & Vnvvona Legeoceſtrenſi epiſcopis, ſuis ſuffraganeis, cum innumera vtriuſque ſexus & diuerſæ ætatis multitudine, regi die ſibi ſtatuta apud Verolamium occurrerunt. Rex verò dum illuc iter expediret lucis radium, in modum ingentis faculæ cœlitus emiſſum, ſuper locum ſepulchri, quaſi fulminatæ, cõſpexit. Hoc quo que diuino ab omnibus miraculo conſpicato, tali iudicio exſtiterũt de viſionis veritate certiores effecti. Tunc populo in ieiunijs, eleemoſynis. & orationibus ſanctificato, antiſtites ſacerdotalibus adornati infulis, affore ſibi beati martyris auxilium flagitabant. Fuerat namque locus, & memoria martyris, poſt aduenrum ſancti Germani Altiſſiodorenſis epiſcopi, qui cum beato Lupo, Trecaſinæ vrbis epiſcopo, ad extirpandã hęreſim Pelagianam in Britanniam venerãt, annis circiter. cccxliiii. omnino deleta, Siquidem gens pagana Saxonũ, Iutorum, & Anglorũ, Britonibus expulſis, Britanniã ſubiugarant, vt ſuperius conſtat prolixius exaratum, mox agros depopulantes, ignem in ciuitates & oppida accumulantes, ſacras eccleſias ſolo tenus complanantes, ſacerdotes detruncantes, cunctam penè ſuperficiem inſulę, à mari vſq; ad mare, immiſericorditer deleuerũt. Hac itaq; tempeſtate, eccleſia beati Anglorum protomartyris Albani, quam Beda in Anglorum hiſtoria, poſt paſſionem eiuſdem martyris, miro tabulatu lapideo ſcripſit fuiſſe cõſtructam, inter cæteras regionis eccleſias funditus eſt ſubuerſa. Vnde & ſepulchrum eus, quod in aduentu ſancti Germani, & ante à paſſione martyris vſq; ad illlius patriæ deſolationem, omnibus notum, & propter miraculorum frequentiam, ab omnibus fuerat adoratũ, tempore, quo Offæ regi Anglicano extitit miniſterio reuelatum. erat incognitum vniuerſis. Facta igitur, vt diximus, oratione à clero, & populo cũ eleemoſyna, & ieienio, terrã percutiũt, & paſſim matyris ſepulturã offẽdũt. Nec fuit neceſſe locum diu quærere, quem diuina clementia dignata eſt cœleſti lumine reuelare. Martyris igitur corpus, aſtante Offa rege ſtrenuiſſimo, in theca lignea, in qua prius a Chriſti fidelibus, propter barbarorum ſæuitiam, fuerat tempore diſcrimiuis occultatum, reperierunt cum ipſis ſacris omnium apoſtolorum diuerſorumq; martyrum reliquijs, quas ibi dudum ſanctus depoſuerat Germanus. Mouit hæc inuentio tam clerum quam populum vniuerſum ad lachrymas, & ob hoc maximè, quod fidem fecit dictis ſanctorum patrum, de reliquijs ſimul cum corpore repertis, quas legimus, ad ſolatium martyris, eius ſacro corpori fuiſſe coniuctas.

Quid

Quid ergo? Thesaurum diu sub cespite absconditum archiepiscopus cum suis episcopis, de sepulchro leuantes cum timore sancto, præcedente solemni processione in hymnis, & laudum præconijs, transtulerunt in quandam ecclesiam, olim extra vrbem Verolamiũ in honorem sancti protomartyris cõsecratam, vbi in locello, ex auro & argento, simul & lapidibus pretiosis fabrefacto, pia patris pignora reponuntur. Quo in loco, vsque in hodiernum diem diuina non desinunt celebrari miracula, sed multis cernentibus, surdis ibi restituuntur auditus, claudis gressus, cæcis visus, & omnibus cum fiducia beati martyris auxilium implorantibus, à deo mentis & corporis impertitur desiderata salus. Acta autem sunt hæc à passione eius anno quingentesimo. vij. ab aduentu Anglorum in Britanniam cccxliij. indictione prima kal. Augusti.

Rex Offa Romã pergens pratũ à peregrinis emit,

His ita gestis ibidem, conuocat rex prouinciale concilium, & cum archiepiscopo Humberto, suisque suffraganeis, & primatibus vniuersis, cum quibus tractat de conuentu monachorum, in loco illo congregando atque cœnobio priuilegiando, vbi protomartyris regni sui reliquias inuenit, & quem locum suo sanguine consecrauit. Placuit omnibus regis propositum, eique episcoporum laudat consilium, vt auctoritate Romani pontificis canonizetur, simul & priuilegietur monasterium in honorem martyris, nouiter construendum. Et hæc omnia, vt digniorem sortirentur effectum, consulitur, vt per legatos à latere destinatos, aut in propria persona rex ipse super hijs, cum curia tractet Romana. Rex verò suorum adquiescens consilio, laborioſum arripuit iter, vt sicut beatus Alban' protomartyr refulsit Anglorum, ita monasterium eius omnib' regni cœnobijs, possesionibus simul & libertatibus, præferretur. Igitur rex mare ingressus ad portum in Flandria desideratum applicuit. Veniésque ad quoddam oppidum Monasteriolum nuncupatum, hospitandi gratia illuc diuertit, vbi iumentis suis pabula non inueniens, miratur valdè, quoniam locus ille pratorum copia aspicitur abundare. Quærit ergo rex cuius sunt prata illa. Sed responsum accepit, quòd dominos plures haberent. Iubet autem rex, vt omnes compareant in conspectu eius, & de pratis distrahendis admoneant venientes. Indignãtur non modicum, qui hoc audiunt, asserentes sufficienter pratorum dominos in rebus temporalibus abundare. Cũque tandem nobiles illi ad regis præsentiam perducti fuissent, conuenit eos de pratis distrahendis. Quos cum audisset in omnimodis

abundare

abundare diuitijs,non sic(inquit rex)abundatis, quin possitis ampli⁹ abundare.Nos prata vestra comparabimus, non secundum eorum æstimationem,sed iuxta vestram voluntatem. Nec erit vlla difficultas de precio, licet nulla propitiatio sit in distrahendo . His auditis, omnes cupiditate victi,à rege pro sua voluntate, precium pro pratis acceperunt.Quo facto,rex prata illa cõsecrat,& transeuntibus peregrinis omnibus regali munificentia confirmat, quatenus peregrini in illis locis,pro tempore,vel herbam vel fœnum imperpetuum habeant sine precio,vnde iumenta sua sustineant, ex regis beneficio.

Offa rex Romam perueniens cœnobium beati Albani construi prouocauit.

10 D Inumerata denique pro distractione pratorum pecunia , à loco rex progreditur,& Romam tandem perueniens,optata apostolorum limina conterit,& diuersorum loca sanctorum pia deuotione percurrit.Deinde Adriano summo pontifici sui causam aduentus denuncians,& de loco simul & beato Albano canonizãdo , cœnobioque construendo,deuotè preces porrigens,petitioni suæ Romanam de facili curiam inclinauit,& ex hoc præcipuè,quòd martyris inuentio cœlitus sit edocta.De monasterio fundãdo , & ab omni episcoporum subiectioni emancipando curiam consulit, cui Romanus pontifex taliter respondit.O fili charissime Offa,rex Anglo-
20 rum potentissime,deuotionem tuam circa regni tui protomartyrẽ non mediocriter commendamus,& monasterio cõstruendo, illudque priuilegiando petitioni tuæ gratanter assensum præbemus, iniungentes tibi in tuorum remissionem peccatorum , vt rediens ad terram tuam, ex consilio episcoporum & optimatum tuorum,quas volueris possessiones siue libertates beati Albani monasterio conferas, & tuo priuilegio inde facto nos originale tuum priuilegio nostro roborabimus consequenter. Et monasterium illud in specialem Romanæ ecclesiæ filiam adoptauimus, & nostro illud apostolatui subijciemus,nullo episcopo siue archiepiscopo mediante . His
30 igitur auditis, rex quid dignè tantæ largitati rependere valeat secũ pertractat . Tandem diuina regem inspirante gratia venit salubre consiliũ,& in die crastina scholã Anglorũ, quæ tunc Romæ floruit, ingress⁹,dedit ibi ad sustẽtationẽ gentis regni sui illuc veniẽtis, singulos argẽteos de familijs singulis,omnib⁹ in posterũ dieb⁹,singulis annis,quibus videlicet sors tantũ contulit extra domos in pascuis,vt xxx.argenteorũ pretiũ non excederet.Et hoc tali largitate obtinuit, vt de regno Angliæ nullus, publicè penitẽs,p exeutione sibi iniũctæ pœnitentiæ subiret exilium, Celebrata igitur donatione prædicta,

& sus-

† Confes. sione.

& ſuſcepta† confirmatione à papa, & peccatorum remiſſione, ſimul cum ſummi pontificis benedictione, ad propria rex magnificus remeauit. Tunc congregato apud Verolamium epiſcoporum, & optimatum ſuorum concilio, vnanimi omnium conſenſu, & voluntate beato Albano amplas contulit terras, & poſſeſſiones innumeras, quas multiplici libertatum priuilegio inſigniuit. Monachorum verò conuentum, ex domibus benè religioſis ad tumbā martyris congregauit, & abbatem eis nomine VVillegodum præfecit, cui cum ipſo monaſterio, omnia iura regalia conceſſit. Dominabatur Offa rex magn°, in.xx. & tribus prouincijs, quas Angli ſciras appellant, id eſt, in Herefordenſi, cuius epiſcopus ſedem habet in eadē vrbe. In prouincijs VVigornienſi, & Glouernenſi, quarum epiſcopus ſedem habet in VVigornia. In VVarevvicenſi, Ceſtrenſi, Staffordenſi, Scrobesberienſi, & Derebienſi, quarum epiſcopus ſedem habet in Lichefeld. In Legeceſtrenſi, cuius epiſcopus in eadem vrbe ſedem habet. In Lincolnenſi cuius epiſcopus ſedem habet in Lyndeſeia. In Northamptonenſi, Oxonienſi, Buckinghamenſi, Huntēdunenſi, Cantabrigēſi & dimidia Hertfordenſi, quarum epiſcopus apud Dorkaceſtriā ſedem habet. In prouincijs Eſſexiæ, & Middelſexiæ, & dimidia Herefordenſi, quarum antiſtes ſedem habet in vrbe London. In Norfolc. & Suffolc. duo ſunt epiſcopi, vnus Helmhamenſis, & alter Dommucenſis. Dominabatur etiam Snotingenſi prouinciæ, cuius Chriſtianitas ad archiepiſcopum Eboracenſem ſpectat. Ex hijs omnibus prouincijs, dedit rex prefatus denarium beati Petri (vt prædictum eſt) quod Anglicè **Romeſcot** appellatur.

De poſſeſſionibus de Offa monaſterio ſancti Albani collatis.

DEdit præterea Offa, rex potentiſſimus, beato protomartyri Albano villam ſuam dominicam, quæ viginti ferme miliaria à Verolamio diſtat, & **monellawe** nuncupatur, & tantundem per circuitum, ſicut vſque hodie ſcripta regis teſtantur, quæ in præfata baſilica continentur. Quæ videlicet baſilica, tanta libertate priuilegiata refulget, vt ab apoſtolica conſuetudine, & reditu, qui **Romſcot** dicitur, cum neque rex, neque archiepiſcopus vel epiſcopus, abbas vel prior, aut quilibet in regno ab illius ſolutione ſit immunis, ipſa quidem ſola quieta eſt. In preſbyteros autem, & laicos totius poſſeſſionis ſuæ, abbas vel archidiaconus monachus ſub ipſo conſtitutus, ius pōtificale exercet, ita vt nulli archiepiſcopo, vel epiſcopo, aut legato, niſi ſumno tantum pontifici, ſubiectionem impendat. Hoc quoque

ſciendum

sciendum est, quod Offa rex magnificus, tempore quo beati Petri vicario Romanæ vrbis pōtifici reditum statutum, id est, **Romscot** de regno suo concessit, ipse à pontifice Romano impetrauit, vt ecclesia beati Albani Anglorū protomartyris, eundem **Romscot** ab omni Herefordensi prouincia, in qua sita est ecclesia sæpedicta, fideliter colligeret, & collectum in vsus proprios retineret. Vnde & ipsa ecclesia, sicut a rege omnia iura regalia, ita habet abbas loci illius, qui pro tempore fuerit pontificalia ornamenta. Et hæc de sancto Albano ad tempus dicta sufficiunt.

ANno gratiæ. Dccxcv. defuncto Humberto Lichefeldensi archiepiscopo, Higbertus successit. Eodem anno miseram Anglorum gentem, dira prodigia terruerunt. Nam fulmina abhominanda, & dracones per aëra horridè ardentes volitare videbantur, quæ signa famem validam, & hominum stragem non modicam figurabat venturam. Siquidem superuenientes Dani cum Norvvegiensibus gentem Northanhumbrorum & Lindissarnensium miserabiliter perimentes, ecclesias Christi cum suis habitatoribus destruxerunt. Lindissarnensis itaque insula, octo vel amplius se miliarijs extendēs nobile habet monasterium, in quo pater eximius antistes Cuthbertus positus erat, cum alijs præsulibus, qui eius successores sanctissimi extiterunt. Lindis verò riuulus est, qui excurrit in mare duorum pedum habens latitudinem, quando minor fuerit & videri potest, sed quando æstus maior fuerit, tunc nequit Lindis videri.

De signis cœlestibus quę famem & mortalitatem præcurrerunt.

ANno gratiæ. Dccxcvi. Constantinus imperator multos sibi subiectos oculis priuauit, papam Stephanum, quem per annos. xl. carcere inclusum tenuerat, crudeli morte damnauit. Et omnes sibi suspectos vel subiectos, super lignum sanctę crucis iurare fecit, quòd nullam dei aut sanctorum imaginem venerarentur, neque dei genetricem inuocarent. Eos autem qui vigilias dei agebant, qui religiosè viuebant, condemnans, patrimonijs priuabat, & modis omnibus cruciabat. Qui reuerentiores erāt, eorum barbis cera, & pice illitis ampurebat. Monachos vt vxores, monachas, vt viros ducerent cogebat. Quod multi respuentes, ad palmam martyrij peruenerūt, nec sub alicuius gentilis persecutione, plures quàm sub hac martyrizati leguntur. Hoc quoque anno Sigar dux, qui beatum regem Alfvvoldum indignè peremerat, digno perijt cruciatu.

De persecutione Constantini imperatoris.

ANno gratiæ. Dccxcvij. defuncto papa Adriano, Leo successit annis. xx. mēsibus. v. diebus. xvi. & cessauit sedes tribus dieb⁹. Eodē

Leo papa.

anno,tres circa solem, significantes fortasse multorũ regum, & nobilium mortem qui illo anno ex hoc sæculo transierunt. Nam eodẽ anno rex Northanhumbrorum Ethelredus, relicta propria vxore, nouam duxit. Vnde à propria gẽte interfectus est. Cui Osredus successit in regnum. Sed.xxv. regni sui die defuncto, Eardulfus successit in regnum, &.x. annis regnauit. Hoc quoque anno Eanbaldus Ebor. archiepiscopus decessit, & alter Eanbald⁹ successit. His etiam diebus defuncto Ethelberto Cantuar. rege, Eadbertus successit. Per idẽ tẽpus post Iambertũ Cantuar. archiepisc. Aethelhard⁹ archiepiscopatũ regendũ suscepit. Offæ regi Merciorum. iiij. Kal. Augusti, defuncto filius eius Egbertus in regni gloriam successit, & centum quadraginta vno diebus regnauit. Eodem anno vitam finiuit. Cui vir magnificus & sancta sobole fœlix Kenulphus successit, qui in pace, iusticia, & pietate regni rexit gubernacula. Mortuo autem Egfredo rege Cantiæ regnauit Eadbertus, qui & Pren, tribus annis, & captus & abductus est à Kenulpho.

Epistola Caroli magni regis Franc. necnon & Imperatoris Roma. missa Offæ regi Merciorum

CArolus gratia dei rex Francorum & Longobardorum, & patricius Romanorum viro venerando, & fratri charissimo Offæ regi Merciorum salutem. Primo gratias agimus omnipotenti deo, de catholicę fidei sinceritate, quam in vestris laudabiliter paginis reperimus exaratã. De peregrinis vero qui pro amore dei & salute animarum suarũ, beatorum apostolorũ limina desiderant adire, nostra pace sine omni perturbatione vadant. Sed si aliqui nõ religioni seruientes, sed lucra sectantes inuenãtur inter eos, locis opportunis statuta soluant thelonea. Negotiatores quoq; volumus vt ex mandato nostro patrocinium habeãt in regno nostro legitime, & si in aliquo loco iniusta affligantur oppressione, reclament se ad nos vel nostros iudices & plenam iubebimus inde iusticiam fieri. Cognoscat quoq; dilectio vestra quòd aliquam benignitatẽ de dalmaticis nostris vel pallijs ad singulas sedes episcopales regni vestri, vel Ethelredi direximus in Elimosinã domini apostoli Adriani. Deprecãtes vt pro eo intercedi iubeatis, nullam habentes dubitationẽ beatam illius animam in requie esse. Sed vt fidem & dilectionẽ ostendamus tam cũ nobis charissimum, sed etiam de thesauro humanarũ rerũ quẽ deus Iesus nobis gratuita pietate concessit, aliquid per metropolitonas ciuitates direximus, vestræq; dilectioni vnũ baltheũ & vnũ gladiũ hunniscum, & duo pallia serica duximus destinanda: Vale.

Eodem anno Offa rex Merciorum magnificus, constructo ferè nobilissi-

nobilissimo,post inuetionem beati Albani monasterio, in villa quæ Offæleia nuncupatur,iuxta multorum opinonem diem clausit extremum. Cuius corpus apud villam de Bedfordia delatum, in capella quadam extra vrbem, supra ripam Vscæ fluminis sita, more regio dicitur fuisse sepultum. Refert autē vsque in hodiernum diē, omnium ferè comprouincialium relatio,quòd capella præfata, longo vsu, & violentia illius fluminis sit subuersa, atque eius rapacitate,cum ipso regis sepulchro,in flumen præcipitata. Vnde & vsque in præsens sepulcrum illud ,ab hominibus loci illius,æstiuo tempore ibidem balneantibus, quandoque in aquæ profunditate videtur esse conspicuum,& quandoque licet diligentissimè quæratur, ac si res fatalis esset,non inuenitur. Successit autem Offæ regi strenuissimo in regnum Egfridus filius eius,qui patre viuente ei corregnauerat annis.viij. Egfridus igitur iuuenis egregius, & animi nobilitate præditus protinus cum fuisset in regno confirmatus, pia patris imitatus vestigia, ecclesiæ beati Albani Anglorum protomartyris terras multas, & possessiones deuotus contulit, illasque cum alijs omnibus quas pater eius ecclesiæ præfatæ contulerat, cum omnibus libertatibus regijs quas liberiores habet,vel alicui ecclesiæ conferre potest,suo priui egio confirmauit. Et eius donatio, vt perpetuæ firmitatis robur obtineret, iuxta morem ecclesiæ Romanæ, omnium episcoporum, comitum, & baronum totius imperij sui suscriptionem,& signum crucis apposuit. Et præterea patris,in omnibus,cupiditatem declinans, quæcumque ille ad exaltationem regni sui, ex diuersorum possessionibus monasterium attenuauerat, ille prona deuotione restituit,& suo priuilegio, cunctis id petentibus roborauit. Ad petitionem quoque Ethelhardi Cantuariensis archiepiscopi emollitus, dignitates, ab archiepiscopo Iamberto (vt prædictum est) amissas,libenter restituisset, nisi mors immatura illū de medio sustulisset. Nam centesima, & quadragesima prima die post exitum patris sui defunctus est, omnibus regni sui nationibus causam præbuit magni doloris. Vnde nec arbitrandum reor, quòd iuuenis adò nobilis mortuus sit propter peccata sua, sed quia pater eius,pro regni sui confirmatione,sanguinem multum effudit. Successit ei in regnum Merciorum Kenulfus,vir magnificus,Cuthberti filius,& trinepos VVibbæ regis.xxiiij.annis. Huic regina sua Alfritha genuit Kenelmum, postea sanctum,& filias Quendridam, & Burgenildam.

De morte & sepultura Offæ regis.

Eodem anno supradicto rege Merciorum Kinulfo regni dia-

Qualiter Aethelhardus Cãtuar. archiepiscopus dignitatem reuocauit amissam

demate insignito, in palatio religiosus extitit, in bello, vt leo, victorioſus. Accedentes ad eum Aethelhardus Cantuarienſis, & Eanbaldus Eboracencis arciepiſcopi, ſuper amiſſa Cantuarienſis eccleſiæ dignate regem conuenerunt. Qui ab ipſis quãtum nefas in mutilatione Cantuarienſis dioceſis, anteceſſor eius Offa rex commiſiſſet edoctus, antiquitatis morem deuotiſſimè reparauit. Miſſis igitur ad Leonem papam, Adriani ſucceſſorem, ſua & omnium Anglorum pontificum epiſtolis, ipſo archiepiſcopo Aethelhardo legationem generaliter fungente, quod petijt impetrauit. Vnde profectò ad laudem archipræſulis illius; & gloriam excellentius prædicatur, ipſum priſtinam reuocaſſe dignitatem, quàm adquiſitam cuſtodire. Eodem anno Mildredo VVigornienſi antiſtite defuncto VVeremundus ſucceſſit. Quo vtique anno Eanbaldus Ebor. archiepiſcopus accepto pallio, poſt Aethelbertum antiſtitem ordinauit Eadredum, adiuncto ſibi Higbaldo epiſcopo, ad pontificatus honorem. †iiij. Kal. Nouemb. in loco qui VVudaforda nuncupatur.

†iii. De munificentia Kinulfi regis Merciorum.

ANno gratiæ. Dccxcviij. Kinulfus rex Merciorum, Canciæ prouinciam hoſtiliter perluſtrans, prædatus eſt, regemque eorum Eadbertum cognonomine Pren, viribus ſibi imparem comprehendit, & vinctum ſecum cum victoria reduxit. Sed nõ multo poſt, quum apud VVinchelcumbã eccleſiam, quam fundauerat fecit dedicari, ipſa conſecrationis die, regem captiuum ante altare manumittens libertate donauit. Aderat ibi Cuthredus quem Kinulfus rex præfecerat Cantuaritis, loco Eadberti ſupradicti. Baſilica plauſibus reſonabat, platea diſcurſibus fremebat, quòd illuc in conuentu xiij. epiſcoporũ, et decem Ducũ nullus largitatis paſſus eſt repulſam, dũ ſinguli refectis marſupijs, hinc abibãt. Nã præter illa xenia, quæ optimates ſuſceperant, inæſtimabilis precij & numeri, in vtẽſilibus, veſtib', equis electiſſimis, omnib' qui agros nõ habebant libra argẽti, presbyteris marcam auri, monachis ſolidũ vnũ, & poſtremo multa vniuerſo populo erogauit. Monaſterium quoq; tam magnis ampliauit redditibus, quòd hoc tempore incredibile videatur. Eodem anno Eanbaldus Ebor. archiepiſcopus apud **Finchale** ſynodũ congregauit. Per idem tempus, rex Northanhumbrorum Eardulfus, in loco qui **Billingeho** dicitur, præliũ commiſit cõtra VVadum Ducẽ, & alios quoſdam conſpiratores ſuos. Sed demum multis hinc inde interfectis, rex regaliter victoriam obtinuit, ex hoſtibus ſupradictis. Hirenes ſola imperauit annis tribus.

Anno

De sancto Leone papa mirabile.

LEoni adhuc adulescentulo de lasciuia penitenti, dum oraret ante altare beatæ virginis, apparuit eadem dicens. Leo corrige excessus tuos & te proueham ad summum gradum. Ille huius vocis memor de rhetorica se transtulit ad theologiam, mutatus penitus in alterum virum, chastus est, & modestus, diligens, & peritus. Et factus est peritissimus rhetor & theologus. Vacante igitur sede apostolica sublimatus est in eadem. Et cum primo celebraret solemniter, facta est ei oblatio non modica. Inter offerentes igitur, quædam mulier, ad quam aliquando habuit accessum, vt dicebatur, manum ipsius Leonis suauiter comprimens, & comprimendo deosculans, incentiuum libidinis in papa excitauit. Ille præmissarū solemnia seipsum redarguens, in conclaui sedens manum suam subito amputauit, iuxta illud euangelium, si pes tuus vel manus scandalizaret te, abscide & proice à te. &c. cum igitur vocaretur sepè ad ministerium suum sepè se excusaret, nec darentur amplius inducię à fratribus nescientibus eum mancum. Diuertit se papa in locum secretiorem, & se prosternens in oratione deuota ante altare beatæ virginis, dixit. O clementissima virgo, promouisti hactenus & sublimasti, respice nunc in me miserum, qui cepi vltionem de meo transgressu ne confundar, sed nunc confer consolationem ne conquerendo dicam, eleuando allisisti me. Beata igitur mater misericordiæ manum truncato brachio nouam restituit. Papa igitur qui adhuc manum priorem, quam absciderat, reseruauerat, fratribus conuocatis seriatim quæ acciderant explicauit, ne laus beatæ virginis occultaretur. Et ostendit illis, imo omni ecclesiæ, manum quam prius absciderat, & causam non celauit. Et qualiter in oratione prostrato apparuit illi beata virgo & manum mancho restituit. Et statutum est tunc quod numquam extunc manus Papę ab offerentibus deoscularetur sed pes. Cum antè fuerat consuetudo quòd manus, non pes, deoscularetur. In huius miraculi memoriam reseruatur adhuc manus absciſſa in thesauro lateranensi, quam dominus custodit incorruptam ad laudem matris suæ.

ANno gratiæ. Dccxcix. Romani inter se dissecantes, Leonem papam, virum sanctum, & omni laude digniſſimū apprehendētes ligauerunt, linguam amputauerunt, oculos eruerunt, atq; demum à sede Romana expulerunt, eumque semiuiuum relinquētes, interlictorum blasphemias turpe facinus commiserunt. Sed miserator & misericors dominus, qui sperantes in se non relinquit, linguam

ei & oculos mirabiliter reſtituens, ad priſtinam dignitatem, melius quàm prius fecerat, videntem ac verbum fidei prædicantem reuocauit.

De perſecutione Danorum.

ANno gratiæ. Dccc. exercitus paganorum nefandiſſimus, eccleſias de Hercenes, & de Tynemutha crudeliter ſpoliauit, & cum ſpoliis ad naues cucurrit. Eodem anno Eadredus, Haguſtaldéſis antiſtes obiit, & in loco eius Eadbertus ſucceſſit. Quo etiam anno, Alcmũdus filius Ealdredi regis, à tutoribus Eardulfi, regis Northũhumbrorum, apprehenſus eſt, eiuſque iuſſione cum ſuis profugis interfectus. Eodem tempore x. Kal. Ianuarij, ventus ingens ab Africa veniens, ſuo flatu horrido, vrbes & arbores radicitus euulſit, mare, vltra terminos ſuos exiens, multam pecorum ſtragem in locis diuerſis fecit. Eodem anno rex Francorum Carolus, rex eximiæ virtutis cum innumera armatorum copia, Romuleam ingreſſus vrbem, loca ſancta frequenti viſitatione percurrit. Ibique per menſes aliquot demoratus, eccleſiam Petri & Pauli apoſtolorũ Chriſti, donis eam regalibus exornauit, in auro videlicet & argento, & lapidibus precioſis. Leonem quoque papam venerabilem, varijs munificentijs honorauit, eiuſque aduerſarijs diſperſis quoſdam interfecit, & quoſdam in exilium relegauit, nonnullos etiam patibulo ſuſpendi præcepit.

Carol⁹ Magnus impat.

ANno gratiæ. Dccci. Carolus rex magnus, cum in vrbe Roma, plurima quæ ad honorem dei & vtilitatem populi ſpectabant, diſpoſuiſſet, in die dominicæ natiuitatis, cum Ducibus, magiſtratibus & militibus, & turba magna nimis, baſilicam principis apoſtolorũ Petri ingreditur. Vbi à domino papa Leone purpura regali induitur, corona aurea capiti eius imponitur, & regale ſceptrum ei in manibus datur. Hanc dignitatem ipſa die tantus imperator & magnificentiam promeruit: vt imperator totius orbis vocaretur, & eſſet. Ipſo quoque tempore directi ſunt Græcorũ legati, cum xenijs impreciabilibus, ab vrbe Conſtantinopolitana, ad Carolum, rogantes inſtantius vt illud imperium ſuſcipere dignaretur. Iſtis autem legatis adhuc præſentibus ab Hieroſolymis directi ſunt nuntij, à populis Chriſtianis, clericis videlicet, & laicis ad Carolum nuper imperatorem creatum, vexillum argenteum regi inter alia munera ferentes, cum clauibus locorum ſanctiſſimorum dominicæ reſurrectionis, et aliorum multorum, obnixius flagitantes, vt eorum defenſor et gubernator eſſe dignaretur. Annuit imperator piiſſim⁹ omnibus

nibus ad se confugientibus,quod petebant,& nõ solum se fore paratum ad deuincendos crucis inimicos in terra, verum etiam & in mari,si necessitas compulisset.Intellexit enim beatas esse respub.vel si sapientiæ studiosi eas regerent, vel si earum rectores studere sapientiæ voluissent.Deinde ad vrbem Rauennam perueniens,de rebus prædictis cum optimatibus suis diligenter tractauit.

Qualiter rex Brithricus veneno piit

ANno gratiæ. Dcccij. Brithricus, rex occidentalium Saxonum,veneno periit in hunc modum.Habuit rex iste,vt superius relatum est,reginam nomine Eadburgam, Offæ regis Merciorum filiam, quæ multis suffulta honoribus, miris se ambitionibus extollebat. Nam materna tyrannide incitata, omnes de regno nobiles ordinatos & viros religiosos,ad regem accusare,& execrari consueuit, vnde & principib⁹,Ducibusque perosa extitit,cum magnatibus et, populis vniuersis. Siquidem malefica illa, ita regem instruxit blanditijs,vt illos quos accusabat,aut vita, aut regno priuabat. Et si hoc à rege impetrare non potuit,veneno eos clam perdere consueuit. Erat autem eodem tempore adolescens quidam genere præclarus,ac regi valde familiaris, & amantissimus, quem cum malefica regina accusare non valuit, veneno illum extinxit. De quo veneno cum rex ignoranter gustasset animam subitò exhalauit, nec tamen illa regi dare proposuerat poculum mortis,sed adolescenti. Veruntamen ambo biberunt,& potu venenifero perierunt. Rege itaque in hunc modum perempto, mulier nequissima timore perterrita fugiens cum thesauris impreciabilibus,mare transijt,& Carolũ Francorum regem adiens multa ei xenia præsentauit. Cui cum astaret inter mulieres nequissima, licet pulchritudine pulcherrima, sic rex eam allocutus ait.Elige Eadburga quem volueris,vel me,vel filium meum,qui mihi astat in solario, in societatẽ accipere coniugalem. At illa sine deliberatione,& fœno soluto pudicitiæ,respondens ait. Si mihi optio daretur vel libertas eligendi,filiũ tuum, quàm te magis eligerem,quia iunior esse videtur: Tunc rex intelligẽs illam explendæ libidinis cupiditate ductam,eleganter respondit.Si me (inquit)elegisses,filium meum haberes,& quia illum elegisti, nec me nec illum habebis. Contulit tamen illi rex propter improbitatẽ eius, & nimiam pulchritudinem, nobile monasterium fœminarum, in quo il a habitu deposito seculari, sub specie hipocrisis, indumento monalium assumpto, abbatissæ vice annis paucissimis fungebatur. Nam paruo post tempore,dum quæ sancta erãt execraretur,à quo-

dam propriæ gentis ignobili viro, dicitur constuprata. Mulierem quoque in adulterio deprehensam rex à sancto monasterio expelli præcepit, quæ deinceps miserimè in paupertate tempora vitæ suæ vituperabiliter ad finem vsque perduxit. Defuncto itaque rege Brithrico, successit ei Egbertus in regnum. xxxvi. annis, qui ex regali illius gentis prosapia originem ducens, multa potenter regna suo adiecit imperio. Eodem anno defuncto Eadberto Londonensi episcopo, Eadgarus successit.

Higbaldus episcopus defunct⁹ est

ANno gratiæ. Dccciij. defuncto Higbaldo Lindisfarnensi episcopo Egbertus successit. Iste Higbaldus supradictæ Danorum depopulationi interfuit in prouincia Northanhumbrorum.

ANno gratię. Dcccviiij. Beornredus, Roffensis antistes, diem clausit extremum, cui successit Puthricus in episcopatum.

ANno gratiæ. Dcccv. Aethelhardus Cantuariensis archiepiscopus diem clausit extremum, qui (vt prædictum est) Cantuariensis ecclesiæ dignitatem amissam, potenter reuocauit. Cui successit VVilfredus annis viginti octo.

ANno gratię. Dcccvi. VVilfridus prædictus Cantuariensis archiepiscopus, accepto pallio, in dignitate sua confirmatus est.

ANno gratiæ. Dcccvii. Cuthredus rex Cantuariensis diem clausit extremum, cui Baldredus in regnum successit.

ANno gratiæ. Dcccviij. Eardulfo, Northanhumbrorum rege à regno fugato, Alfvvoldus ei duob⁹ annis successit. Fugauerat autem illum idem Alfvvoldus, & regnum eius occupauit.

Rex Egbertus Cornubiam subiugauit,

ANno gratiæ. Dcccix. Egbertus rex occidentalium Saxonum ad illam regionem, quæ Cornubia dicitur, hostiliter accedens, subiugauit eã sibi & suo adiecit regno, multis hinc & inde interfectis.

ANno gratiæ. Dcccx. defuncto rege Northanhumbrorum Alfvvoldo, Eandred⁹ regnauit pro eo. xxxij. annis. Eodem tempore rex Egbertus aquilonares Britãnos subiugauit, & tributarios fecit.

Rex Egbertus VValliam spoliat

ANno gratiæ. Dcccxi. rex Egbertus, sicut anno præterito aquilonares VVallenses compulerat ad soluendum tributum: ita & hoc anno omnes eorum fines peruagando penetrans, ab aquilone vsq; ad meridiem igne accumulato spoliauit, & sic ad propria remeauit.

Corpus S. Amandi de terra leuatur.

ANno gratiæ. Dcccxij. apud cœnobium Elmonense in Gallia sanctus Amandus de terra leuatur. Cuius corpore inuento integro post annos. cliij. cum eius capilli & vngues præciderentur, qui excreuisse videbantur, & ex illius ore dentes forcipe extraherentur, sanguis inde

guis inde profluxit,qui adhuc mirabili gratia reseruatur.

ANno gratiæ,Dcccxiij. Carolus rex Francorum, & patricius Romanorum,per Gallias concilia celebrari edicit,vnum Maguntię, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabilonis, quintum Arelati, in quibus quædam capitula sacræ scripturæ,vniuersali ecclesiæ necessaria,instituta referuntur.

ANno gratiæ.Dcccxiiij. Carolus Magnus rex Francorum, & imperator Romanorum diem clausit extremum,postquam imperasset annis quadraginta & quinque. Cui successit filius eius Ludouicus. Eodem anno VVilfridus Cantuariensis archiepiscopus, & VVibertus Scireburnensis episcopus,Romam pro negotijs Anglicanæ ecclesiæ profecti sunt. De morte Caroli imperatoris.

POst exiguum verò tempus Caroli regis mors ita mihi demonstratur. Cum igitur apud Mennā in ecclesia ante altare die quadam raptus in extasi precibus insisterem, psalmumque,deus in adiutorium meum intende cantarem .Teterrimorum agmina innumerabilia militum ante me præterire, ac versus Lothogaringiā tendere agnoui:qui cum omnes pertransirent, intuitus sum quendam illorum Ethiopi consimilem,retrò lento gradu alios insequentem, cui dixi,quo tenditis ? Aquisgranum inquit, ad Caroli mortem tēdimus,vt eius spiritum ad tartara rapiamus. Cui dixi, adiuro te per nomen domini nostri Iesu Christi,vt peracto itinere tuę dispositionis,ad me reuerti non renuas. Tuuc modicum commorati, vix expleto psalmo,eodem ordine ad me redierunt.Et dixi nouissimo,cui primum loquutus fueram, quid egistis ? Et demon,librauimus facta Caroli, sed Galetianus(inquit) sine capite,tot & tantas lapides, ligna innumerabilia basilicarum suarum in statera suspēdit, quòd magis appenderunt bona quàm eius mala, & idcirco eius animam à nobis abstulit,& his dictis Demon euanuit. Itaque ego intellexi eadem die Carolum ex hac luce migrasse, & subsidijs beati Iacobi (cuius ecclesias multas ædificauerat)ad superna regna merito transuectum.Hæc Turpinus archiepiscopus Remensis.

Hispanicus Iacobꝰ decapitatus.sic Polychronicon.lib 5. cap.26. In historia sua de Carolo Magno. cap.35.

ANno gratiæ.Dcccxv.Ludouicus rex Francorum, à papa Leone, imperialem consecrationem Romæ consetutus est. Ludouicus imperator.

ANno gratiæ.Dcccxvi.sancto Leone papa defuncto, sedit post eū in cathedra Romana,Stephanus anno vno.

ANno gratiæ.Dcccxvij.defuncto papa Stephano,Paschalis successit ei in cathedra Romana,& sedit annis septem, & diebus.xvij. Paschalis papa.

Eodem

Eodem anno schola Anglorum Romæ igne combusta est.

ANno gratiæ. Dcccxviij. Seloamir Abroditarum rex, ab imperatore Ludouico de regno pulsus, ad Danos transiuit.

ANno gratiæ. Dcccxix. Bernardus rex Italiæ, conspirationis contra imperatorem factæ accusatur, & reus læsæ maiestatis addictus prius regno, postea oculis, ac deinde vita priuatur.

Concilium celebratur.

ANno gratiæ. Dcccxx. per dispositionem Ludouici imperatoris, habito Aquisgrani generali episcoporum conuentu, & abbatũ, quædam capitula, ad vsus monachorum & monialium necessaria statuũtur. Kenulphꝰ pater Kenelmi, fundauit abbatiã de VVinchelcomba sufficienter ad .cc. sustentandos monachos.

De passione sancti Kenelmi regis & martyris.

ANno gratiæ. Dcccxxi. Kenulfo rege Merciorum defuncto, corpus eius apud VVinchelcombã sepulturam accepit. Successit ei in regnum Kenelmus filius eius, quem pater eius septennem Quẽdridæ sorori suæ commendauerat nutriendum. Hæc autem falsa regnandi cupiditate seducta, fratruelem de medio tollendum satelliti cuidam, qui alumnus illius fuerat, commendauit. Is insontem puerum, quasi venatum ducens, inter fruteta occultauit, capite obtrũcato. Et mirũ dictu, quòd res tã cœlatè in Anglia ꝑpetrata, Romę innotuit diuinitus reuelata. Siquidẽ super altare beati Petri apostolorũ principis charta quædã perferente candida columba cadens, necis sancti Kenelmi regis & martyris, & sepulchralis loci, per ordinem index fuit. Quæ scædula, quoniam Anglicis, & aureis literis fuerat exarata, à Romanis & alijs qui aderant clericis, papa iubente, frustra legi tentatur. Sed salubriter angelus illis astitit, qui latinæ linguæ schædulam inuoluens, fecit vt Romani pontificis epistola regibus Anglis compatriotam martyrem indicaret. Habebatur autem inter cætera contentum in charta. **In clene kau bathe Kenelin kyne-beatne lith vnder thorne heaued by reaued** Quod latinè sonat, **In clene kou bath,** id est, in pastura vaccarum, Kenelmus regis filius iacet sub spina, capite priuatus, iuxta caput. Igitur (vt dictum est) corpore beati martyris regibus Angliæ mirabiliter patefacto, frequẽti cœtu clericorum & magnatum, puerile corpus de spelunca leuatũ, apud VVinchelcumbam vehebatur. Paricida, siue potius fatricida fœmina nitebatur, clericorum cãtu ac laicorum, alacri plausu, propter tanti martyris inuentionem commota, è fenestra cœnaculi, in quo stabat caput extulit, & fortè psalmum, Deus laudem meam ne tacueris decantabat, quem à fine, nescio quo præstigio, retrogradè dicens,

dicens,nitebatur cantantium lætitiam infirmare. Cumq; illa à fine vsque ad hunc versum, Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud dominum,peruenisset:ambo eius oculi à sedibus suis euulsi continuò super ipsam,quam legebat paginam,corruerunt.Adhuc autem psalterium illud,argento fabrefactum & lapsorum luminum cruore madefactum,huius correptionis præbet indiciū. De huius quoq; sancti martyrio quidam sic ait.

In clenc,sub spina,iacet in conualle bouina,
Vertice priuatus,Kenelmus rege creatus.

Successit autem sancto Kenelmo, Ceolulfus patruus suus in regnū Merciorum duobus annis,licet in breui à regno priuatus.

ANno gratiæ.Dcccxxij.tellus in Saxonia,in modum aggeris,spacio vnius leucæ multis mirantibus intumuit.

ANno gratiæ. Dcccxxiij. Ceolulfus de regno Merciorum expulsus,Bernulfum habuit successorem quatuor annis.

ANno gratiæ. Dcccxxiiij. puella quædam duodenis, post sacram diei paschæ communionem,primum per.x. menses pane, ac deinde cibo & potu per triennium abstinuit, & deinceps ad communem hominum vitam redijt.Eugenius sedit Romæ.

ANno gratiæ. Dcccxxv. Egbertus rex occidentalium Saxonum, pugnauit contra Bernulfum regem Merciorum apud Ellendunam partes suas hostiliter petentem, vbi maximo gentis vtrumq; regum peracto exitio, Egbertus funestus victor ad propria remeauit.

ANno gratiæ. Dcccxxvi. Bernulfus Merciorum rex prædictus ab orientalibus Anglis interfectus est,eo quòd regnū illud,vt suum à tempore Offæ regis inuadere,& sibi vendicare tentaret. Eodem anno corpora sanctorum Marcellini, & Petri martyrum, ab vrbe Roma sublata, & in Franciam translata, multis ibidem signis claruerunt.Ludicanus regi Bernulfo successit.

ANno gratiæ. Dcccxxvij. Eugenio papæ successit Valentinus diebus quadraginta. Egbertus rex occidentalium Saxonum, misit Ethelulfum filium suū cum Ethelstano Scireburnensi episcopo & consule VVyhardo in Canciam,cum multitudine graui pugnatorum, qui regem Baldredum vltrà flumen Thamesim fugantes,regnum Canciæ,cum Suthsexia Egberto regi subdiderunt. Hoc etiam anno orientales Angli regem Egbertum in patronum, & dominum susceperunt. Egbertus denique vnus ex octo regibus fuit,qui

fuit, qui totum insulam hanc, ab Humbro flumine, ad australem plagam vsque ad mare Gallicum subiugatam possedit. Gregorius sedit in cathedra Romana annis.xvi.

ANno gratiæ.Dccc.xxviii.Ludicano, rege Merciorum, à rege Egberto interfecto VVilafus successit ei in regnum. Qui continuò à rege Egberto expulsus, annis tribus exulauit. Quo etiam tẽpore, idem Egbertus Svvithredum regẽ orientaliũ Saxonum, debellauit, & à regno fugauit. Svvithredo quoque fugato, regnum illud reges VVestsaxonum tenuerunt. Eodem anno in Vasconia annona de cælo pluit frumento simlis, sed grana habuit breuiora, & rotunda. Hoc etiam anno defuncto Egberto, Lindisfarnensi episcopo, Eardulfus successit,

ANno gratiæ, Dccc.xxix. cum Egbertus rex occidentalium Saxonum, omnia australia Angliæ regna obtinuisset, exercitum grãdem in Northanhumbriam ducẽs, prouinciam illam graui depopulatione contriuit, regemque Eandredum statuit sub tributo. Hoc anno qui est annº ab initio mundi quadrimillesimus septingintesimus, octogesimus octauus finitur nonus annus magnus ab initio mundi, qui est annorum quingentorum triginta duorum.

ANno gratiæ. Dccc. xxx. rex Egbertus potentissimus, exercitum ducens in VValliã copiosum, VVallenses omnes, cum regibus suis, suæ ditione spontanea voluntate subiecit. Eodem anno, idem rex Egbertus misericordia motus, VVilafo regi Merciorum concessit, vt regnum suum de eo teneret sub tributo,

ANno gratiæ. Dccc, xxxi. apud Constantinopolim Theophilus imperat. Eodem anno VVlsius Ebor. archiepiscopº, naturæ debitum soluit, & VVymundus successit.

ANno gratiæ Dccc.xxxii. defuncto VVilfrido Cantuar. archiepiscopo, successit Ceolnothus, & anno sequenti pallium suscepit.

Vt Dani insulam ouim deprædauerunt.

ANno gratiæ. Dcccxxxiii, exercitus Danorum, infidelium piratarum, postquam apud Dunemutham victi, & fugati fuerunt, Seapeiam, id est, ouium insulam, deprædati sunt. Applicuerunt enim ibidem pagani illi cum nauibus. xxxv. & spoliata insula illa, nauigauerunt, & applicuerunt in loco, qui Carrum nũcupatur, prædis ibidem & spoliis vacantes, nulli sexui pepercerunt,

Vt Dani regem Egbertum de prælio fugauerunt.

ANno gratiæ. Dcccxxxiiii. rex Egbertus, ingenti exercitu congregato, contra prædictos paganos vexilla direxit, & arma. Sed Da-

ni post

ni post nimiam hinc inde illatam stragem,alea belli prævaluerunt. Ceciderunt itaque inter cæteros Herefridus VVintonien sis, & Sigelmus Scireburnen sis episcopi,cum Ducibus Dudda,& Osmũdo. Succes sit autem Herefrido Eadmũdus, & Sigelmo Aethelvvaldus.

ANno gratiæ. Dcccxxxv. VVallen ses cum Danis iunctis viribus, igne & ferro regnum Egberti inuadentes,castella eius & municipia diruere satagebant. Quo audito,rex Egbert⁹ cum exercitu copioso hostibus occurrens, maximam ex obstantibus stragem fecit, & tandem Danos,cum VVallẽsibus, damnosam inire fugam coëgit,patriamq; ab hostium irruptione liberauit.

Qualiter rex Egbertus Danos in fugã compulerit.

ANno gratiæ. Dcccxxxvi. idẽ rex Egbertus, nouũ Danorũ aduẽtantem exercitũ,contritione graui conterens in fugam cõuertit.

Rex Egbertus iterum Danos superauit.

ANno gratiæ. Dcccxxxvij. Gregorius papa nouæ vrbis fabricã nuper consummatã,à semetipso Leoniã appellauit,qui Leo quartus anteà fuerat nuncupatus. Eodẽ anno rex occidentalium Saxonum Egbertus,expletis in regno annis.xxxvij.& mensibus.vij.ex hoc seculo transiens,apud VVintoniã sepulturã accepit. Cui succedés Aethelulfus filius eius,quẽ quidã Eadulfum appellant.xx.annis,& quinq; mẽsibus imperauit. Iste Aethelulfus de regina sua quatuor filios inclytos genera uit,quorũ primus dictus est Eadbaldus, secund⁹ Aethelbertus,tertius Aethelredus,quartus Aelfredus, qui omnes post patrem per ordinem regnauerunt. Quintum habuit filium nomine Aethelstanũ,non de matrimonio generatũ, cui pater Aethelulfus, omnia regna,quæ eius genitor Egbertus potenter acquisierat, cõtulit,occidentalium Saxonum solummodo ipse contentus regno.

Obitus Egberti regis. Aethelulfus fit rex.

ANno gratiæ. Dcccxxxviij. applicuerunt Dani in portu Hamonis,cum nauibus.xxxiij.magna Comite superbia. Quos Comes,VVlfvvardus prælio commisso, multis ex eis millibus interfectis,turpiter abire coëgit. Sed non multo post eodem anno, idẽ pagani in ostium Portus appulsi, patriam depopulari cõtendunt. Rumore itaque diuulgato, Dux Aethelhelmus,cum Dorsetẽsibus occurrens,ipsos diu conuertit in fugam, sed tandem inconsultè viri⁹ vtens,dum nimis cũ suis inordinatè proces sit ab ipsis interfectus est.

Dani venerunt in Angliam.

NVnc igitur cum ad plagam maximam,& horribilẽ peruenimus, quæ peccatis exigentibus per Danos, Angligenis nationibus illata est,libet eiusdem cladis causam, ad cautelã futurorum breuiter legentibus intimare. In Anglorum quidem eccle sia primitiua, religio clarissimè resplenduit, ita vt reges & reginæ, Principes ac Du-

De causa Danicæ afflictionis.

ces, Comites & Barones, ecclesiarumq; rectores, cœlestis regni desiderio succensi monachatum, spōtaneum exilium, vitam solitariam, vt præmonstrauimus, certatim appetentes, relictis omnibus, dominum sequerentur. Processu verò tempor s, adeò in eis omnis virtus emarcuit, vt nulla gens proditione vel fraude eis consimilis videretur. Nec erat eis, inuisum aliquid nisi pietas & iusticia, nec honor nisi bella plus quàm ciuilia, & sanguinis innocentium effusio. Misit ergo eis deus omnipotens gentes paganas, crudelissimas, velut apum examina, quæ ne quidem sexui muliebri, aut paruulorum parceret ætati, Danos scilicet, & Norvvegēses, Gothos, & Svvathedos, VVandalos, & Fresos, qui ab exordio regis Aethelulfi supradicti vsque ad Normannorum aduentum, per annos fermè ccxxx. terram hanc peccatricem, à mari vsque ad mare, & ab homine vsque ad pecus deleuerunt. Siquidem Angliam crebrò & vndique inuadentes, nō eam subiugare ac possidere, sed prædari ac perdere satagebant. Qui si aliquando vincerentur, nihil proficiebant Angli, cum alibi classis maior & exercitus, ex improuisò, & subitò adueniret. Nimirum dum modò reges Anglorum in plagam regni orientalem contra illos tenderent pugnaturi, antequam turmis appropinquassent hostium, nūcius aduolabat dicens, quò nam rex iter fumis? Ecce nunc classis paganorum innumerabilis, ex australi parte regni littora occupans, vrbes & villas prædans, ferro quæque sibi obuia, & incendio conflagrauit. Nec minus ideo rumor huiusmodi ab Oriente vel Occidente aut Aquilone superueniens omnē indigenis spem salutis ademit. Sicq; tot malis rumorib⁹ & siniſtris nūcijs reges cum subiectis cordibus desecantes, contra hostiles incursiones dubium certamen inibant. Vnde contigit, vt quandoque ciues, quandoque vincerentur hostes.

ANno gratiæ. Dcccxxxix. Herebertus Comes, pugnauit contra paganos apud Mersvvarum, vbi Danis irruentibus, & suis bellatoribus fugientibus, idem Comes occubuit.

ANno gratiæ. Dcccxl. defuncto rege Northanhumbrorum Eandredo, Aethelredus, filius eius, septem annis successit.

ANno gratiæ. Dcccxli. paganorum exercitus, per orientales partes Angliæ, id est, per Cantiam, & Estangliam hostiliter perrexit, vbi turbam innnumerabilem interfecit. Eodem quoque tempore Lindissæ regionem idem pagani depopulati sunt. Eodem anno mortuo Ludouico pio rege Francorum, & patritio Romanorum, Lotharius successit annis quindecim. Anno

ANno gratiæ.Dcccxlij.exercitus Danorum nefandissimus,terram Angliæ profundius ingredientes,circa Doroberniam, & Roffeceſtriam,ac Londoniarum ciuitatem multitudinem hominū maximam vtriusque ſexus peremerunt. Theodulphus Aurelianū epiſcopus, apud Ludouicum imperatorem Caroli magni filium felonio à quibusdam ſuis emulis accuſatus, ab eodem eſt Andegauis carcerali cuſtodiæ mancipatus. Cumq; in dominica ramis palmarū iuxta domum, in qua cuſtodiebatur,proceſſio tranſiret, ille feneſtra aperta, factoq; ſilentio, hos pulcherimos verſus à ſe editos ſ. Gloria laus,& honor, imperatore preſente cantauit. Cui in tantū placuerūt quòd mox illū à vinculis abſoluit, et epiſcopatū ei reſtituit. Atq; eos hac die in fine proceſſionis cantari inſtituit in ingreſſu eccleſiæ.

ANno gratiæ.Dccc.xliij. Lotharius rex Francorum, & imperator Romanorum, in Saxoniam pergens, valediſſimam libertorum conſpirationem,dominos ſuos opprimere volentium, fortiter compeſcuit,authoribus factionis capitaliter damnatis.

ANno gratiæ.Dcccxliiij. Sergius, qui & Pelagius dictus, ſedit in cathedra Romana annis tribus. Eodem anno rex VVeſſaxonū Aethelulfus,apud Carrum,contra gentem Danicam pugnauit, ſed Dani victoriam ſunt adepti. Eodem anno rex Northanhumbrorū Aethelredus à regno fugat⁹ eſt, cui Readvvlfus ſucceſſit in regnum qui confeſtim diademate inſignitus, cum paganis commiſſo prælio,apud Aluetheleie,ipſe & conſul Aelfredus ceciderunt cum parte maxima ſubditorum,& tunc iterum Aethelredus regnauit.

Sergius papa creatur.

ANno gratiæ. Dcccxlv. Dux Earnulfus cum Somerſetenſibus, & Dux Oſricus cum Dorſetenſibus,& Alſtano Scireburnenſi epiſcopo,ad Pedredeſmutham, contra Danos pugnantes, maxima ex hoſtibus ſtrage facta, victoria potiti ſunt. Eodem anno defuncto Egfredo Lindiſfarnenſi epiſcopo. Eanbertus ſucceſſit.

ANno gratiæ.Dcccxlvi. Aethelſtanus epiſcopus, & conſul Alcherus, apud Sandvvicum contra paganorum immenſum exercitum,prælium conſerentes.ix. puppes maximas occupantes, cæteras in fugam compulerunt.

Leo papa.

ANno gratiæ.Dcccxlvij. Leo papa ſedit in cathedra Romana annis.viij.menſibus.iij.diebus.vi. & ceſſauit ſedes menſibus duobus.Eodem anno defuncto Eadberto VVigornienſi epiſcopo, Alhunus ſucceſſit.

De eclipsi solis.

ANno gratiæ. Dcccxlviij. Aethelredo rege Northanhumbrorum interfecto. Osbertus successit pro eo annis. xviij. Et eodem annō facta est eclipsis solis, hora dei sexta. Kal. Octobr.

De natiuitate Aelfredi postea regis.

ANno gratiæ. Dcccxlix. natus est Aethelulfo regi occidentalium Saxonum filius in prouincia **Berrocscire** in villa regia, quæ Vanating appellatur, quem in sacra baptismatis regeneratione vocauit Aelfredum. Mater verò eius Osburga dicebatur, fœmina satis religiosa, nobili genere & ingenio, quæ filia erat Aslati famosi pincernæ regis Aethelulfi. Ortº enim erat ex Gothis, & Iuthis, de semine duorum fratrum Scuphi scilicet & VVithgari. Hi potestate accepta ab auunculo suo rege VVestsaxonum, & Kenrico consobrino eorum, primo Vectæ insulæ paucos Britones, quos eiusdem insulæ accolas inuenerunt, in loco qui VVithgaresburh, id est, burgum VVithgari dicitur, peremerunt, atque deinceps insulam illam, vt supra dictum est, occupatam possederunt. Eodem anno in vigilia Pentecostes Berthferus regis Merciorum filius, scilicet Bertulfi cognatum suum sanctum VVlstanum iniustè peremit. Erat autem nepos duorum regum de regno Merciorū. Corpus verò defuncti ad monasterium tunc tēporis famosissimum, quod Repēduna dicebatur delatum, & in mausolæo aui sui, regis VVilafi dicitur tumulatum. Sed illius martyrio cœlestia non defuere miracula. Nam de loco vbi innocenter occisus est, columna lucis vsq; ad cœlum porrecta, omnibus loci illius incolis, per dies. xxx. stabat conspicua.

ANno gratiæ. Dccc. Franci à Boëmannis graui prælio macerantur, cui bello spiritus malignus se præfuisse, per os cuiusdā arreptitij publicè protestatus est, & per se suosq; socios, spiritus scilicet superbiæ & discordiæ, egisse, vt Francigenæ hostibus terga darent.

ANno gratiæ. Dcccli. magnus paganorum exercitus, cum nauibus. cccl. in ostium Thamesis fluminis veniens Doroberniam, id est Cantuariam depopulatus est, & regem Merciorum Bertulfum, qui contra paganos ad pugnam venerat, propulerūt in fugam. Post hoc autem audaciores effecti, cū omni multitudine sua, in **Sutherie** conuenerunt. Quod à rege VVestsaxonum Aethelulfo cum fuisset compertum, magno exercitu congregato, cum filio suo Aethelbaldo, in loco qui **Acle** dicitur, cōserto prælio, paganos superauit, & eos inaudita cæde macerauit.

ANno gratiæ. Dccclij. Merciorum rex Bertulfus ab hac vita transiens Burhredum, xxij. annis habuit successorū. Hic anno regni

sui primo, filiam regis occidentalium Saxonum Ethelulfi, vxorem accipiens, in regno confirmatus est. Celebratæ quoque sunt nuptiæ in villa regia, quæ **Chippenham** appellatur, vbi puella Aethelsvvitha reginæ nomen promeruit.

De quadam muliere sortilega.

CIrca dies istos, mulier quædam malefica, in villa, quæ Berkeleia dicitur, degens, gulæ amatrix ac petulantiæ, flagitijs modum vsque in senium & augurijs non ponens, vsque ad mortem impudica permansit. Hæc die quadam cum sederet ad prandium, cornicula quam pro delicijs pascebat, nescio quid garrire cœpit. Quo audito, mulieris cultellus de manu excidit, simul et facies pallescere cœpit. Et emisso rugitu, hodie (inquit) accipiam grande incommodum, hodieque ad sulcum vltimum, meum peruenit aratrum. Quo dicto, nuncius doloris intrauit. Muliere verò percunctata ad quid veniret, affero (inquit) tibi filij tui obitum, & totius familiæ eius ex subita ruina interitum. Hoc quoque dolore mulier permota, lecto protinus decubuit, grauiter infirmata. Sentiensque morbum subrepere ad vitalia, liberos quos habuit superstites, monachum videlicet & monacham per epistolam inuitauit. Aduenientes autem voce singultienti alloquitur. Ego (inquit) ô pueri, meo miserabili fato, dæmoniacis semper artibus inseruiui. Ego omnium vitiorum sentina, ego illecebrarum omnium fui magistra. Erat tamen mihi inter hæc mala, spes vestræ religionis, quæ meam solidaret animam desperatam, vos expectabam propugnatores contra dæmones, tutores contra sæuissimos hostes. Nunc igitur quoniam ad finem vitæ perueni, rogo vos per materna vbera, vt mea tentetis alleuiare torméta. Insuite me defunctam corio ceruino, ac deinde in sarcophago lapideo supponite, operculumque ferro & plumbo cõstringite, ac demum lapidẽ tribus cathenis ferreis & fortissimis circundantes, clericos quinquaginta psalmorũ cantores, & tot per tres dies presbyteros missarum celebratores applicate, qui feroces lenigent aduersariorum incursus. Ita si tribus noctibus secura iacuero, quarto die me infodite humo. Factumq; est, vt præceperat illis. Sed proh dolor, nil preces, nil lachrymę, nil demũ valuere cathenę. Primis enim duabus noctibus, cum chori psallentiũ corpori assistebãt, aduenientes dæmones ostium ecclesiæ confregerunt ingenti obice clausum, extremasque cathenas negotio leui dirumpũt. Media autẽ, quæ fortior erat, illibata manebat. Tertia autem nocte, circa Gallicinium, strepitu hostium aduentantium, omne monasterium

visum est à fundamento moueri. Vnus ergo dæmonum, & vultu cęteris terribilior,& statura eminentior,ianuas ecclesiæ impetu violento concussas in frgmenta deiecit. Diriguerunt clerici cum laicis, metu steterunt omnium capilli, & psalmorum concentus defecit. Dæmon ergo gestu vt videbatur arroganti ad sepulchrum accedēs, & nomen mulieris modicum ingeminans,surgere imperauit. Qua respondente,quòd nequiret pro vinculis: iam malo tuo(inquit)solueris. Et protinus cathenam,quæ cæterorum ferociam dæmonum deluserat,velut stuppeum vinculum rumpebat. Operculum etiam sepulchri pede depellēs, mulierem palam omnibus ab ecclesia extraxit,vbi pro foribus niger equus superbè hinniens videbatur vncis ferreis,& clauis vndique confixus, super quē misera mulier proiecta,ab oculis assistentium euanuit. Audiebantur tamen clamores per quatuor ferè miliaria horribiles,auxilium postulantes. Ista itaq; quæ retuli incredibilia non erunt,si legatur beati Gregorij dialog', in quo refert, hominem in ecclesia sepultum à dæmonibus foras eiectum. Et apud Francos Carolus Martellus insignis vir fortitudinis,qui Saracenos,Gallias ingressos,Hispaniam redire cōpulit, exactis vitæ suę diebus,in ecclesia beati Dyonisij legitur fuisse sepultus. Sed quia patrimonia, cum decimis omnium ferè ecclesiarum Galliæ,pro stipendio commilitonum suorum mutilauerat, miserabiliter à malignis spiritibus de sepulchro corporaliter auulsus, vsque in hodiernum diem nusquam comparuit.

VVallenses ab Anglis bello vincuntur.

ANno gratię.Dccclij. rex VVestsaxonum Ethelulfus,& rex Merciorum Beornredus, mediterraneos Britones bello vicerunt, & suæ ditioni submiserunt.

Rex Aethelulfus decimam partē regni sui deo & sanctis eius dedit.

ANno gratiæ.Dcccliij. defuncto VVymundo Ebor. archiepiscopo, VVlferus successit. Eodem anno Eanbertus Lindisfarnensis antistes diem clausit extremum, & Eardulfus successit. Eodem anno magnificus rex Aethelulfus,decimam regni sui partem deo et beatæ Mariæ, & omnibus sanctis contulit,liberam ab omnibus seruicijs secularibus,exactionibus,& tributis. Quam donationem,& chartæ suæ confirmationem hic ponere libet,vt ipsius deuotio omnibus innotescat. Regnante in perpetuum domino nostro Iesu Christo,in nostris temporibus bellorum incendia,& direptiones opum nostrarum, & vastantium crudelissimas hostium barbarorū, paganarumque gentium multiplices tribulationes, affligentium vsque ad internecionem cernimus tempora incumbere periculosa.

Quam-

Quamobrem ego Aethelulfus rex occidentalium Saxonum, cum consilio episcoporum ac principum meorum, consilium salubre, atque vniforme remediū affirmaui, vt aliquā portionē terræ meę, deo & beatæ Mariæ, & omnibus sanctis, iure perpetuo possidendam cō cedam, decimam scilicet partem terræ meæ, vt sit tuta muneribus, & libera ab omnibus seruitijs secularibus, nec non regalibus tributis maiorib⁹ & minoribus, siue taxationib⁹, ꝙ nos **witeredden** appellamus. Sitque omniū rerum libera pro remissione animarum, & peccatorum meorum, ad seruiendum soli deo sine expeditione, & pō-
10 tis constructione, arcis munitione, vt eo diligentius, pro nobis preces ad deum sine cessatione fundant, quo eorum seruitutem in aliquo leuigamus. Placuit autem episcopis ecclesiæ Scireburnensis Alstano, & VVinton. Svvithuno cum suis abbatibus, & dei seruis, viris scilicet & fœminis religiosis, quibus supradicta collata sunt beneficia, consilia inire, vt omnes fratres & sorores, omni hebdomada die Mercurij, hoc est, **wodnesday**, in vnaquaque ecclesia cantent psalmos l. & vnusquisque presbyter duas missas, vnam pro rege, & aliam pro Ducibus eius in hunc modum consentientibus, pro salute & refrigerio delictorum suorum. Postquam autem defuncti fue-
20 rimus, pro rege defuncto singulariter, & pro Ducib⁹ communiter. Et hoc sit firmiter constitutū omnibus diebus Christianitatis, sicut libertas constituta est, quamdiu fides crescit in gente Anglorum. Scripta est autem hæc donationis charta, anno gratiæ. Dccclv. indictione quarta, quinto nonas Nouembr. in vrbe VVētana, ante maius altare beati Petri apostoli.

His ita gestis, rex magnificus occidentaliū Saxonum Aethelulfus, cum honore maximo Romam profect⁹, duxit secum Aelfredū filium suum iuniorem, quem cæteris omnibus plus dilexit, vt à papa Leone moribus pariter, & religione informaretur ibidem. Vbi cum
30 anno integro rex cum filio demoratus fuisset, fecit filium suum ibi à papa in regem coronari, atque post dies paucos, ad patriā rediens, duxit Indethā Caroli regis Francorū filiā secum in Angliā, sibi matrimonio copulatam. Sed interea dum rex moram faceret in partibus transmarinis, exorta est contra regem prædictum magnatum quorundam conspiratio, ita quòd facta coniuratione ab Aethelbaldo filio regis primogenito, & Scireburnensi episcopo Alstano, cum Eandulfo Sumersetēsis pagi Comite, quod à Roma repatriās numquam reciperetur in regnum. Causa autem bifaria erat, vna quòd

filium iuniorem Aelfredum,quasi alijs a sorte regni exclusis, in regem Romæ fecerat coronari. Alia verò quòd spretis omnibus Angliæ mulieribus,filiam regis Francorum alienigenam, sibi per coniugium copulauit.Præterea audierunt conspiratores prędicti,quòd contra morem & statuta regum VVestsaxonum, Iudetham regis Francorum filiam,quam nuper desponsauerat,reginam appellabat, & in mensa ad latus suum conuiuari faciebat. Gens vero VVestsaxonum non permittit reginam iuxta regem sedere: nec etiam reginam,sed regis coniugem nominari. Hæc autem infamia ab Eadburga Offæ regis filia,eiusdem gentis regina exorta est, quę virum suum Brithricum veneno perdidit, & iuxta regem sedens, omnes regni nobiles accusare solebat,et quos accusare non potuit,potu eos venenifero necare cõsueuit.Itaque pro reginæ maleficio, sicut superius prolixè tractatum est, omnes coniurauerant, quòd numquam regem super se regnare permitterent,qui in prædictis culpabilis inueniretur. Reuertente tandem à Roma Aethelulfo rege pacifico, prædictus filius eius Aethelbaldus,cum suis complicibus, conceptã nequitiam ad effectum perducere attentauit.Sed deus omnipotens id fieri non permisit.Nam ne fortè plusquam ciuile bellũ, inter patrem & filium conualescceret,ineffabili regis clementia omniũ conspiratio nobilium & episcoporum cessauit, diuidentis cum filio suo regnum VVestsaxonum, antea indiuisum, ita vt pars regni orientalis in sortem filij cederet,& occidentalis patri remaneret. Et cum tota regni nobilitas, pro rege decertare, & filium à iure regni depellere vellent, si pater id fieri permisisset, ipse mentis nobilitate ab auaritiæ sese vitio excludens,filij sui concupiscentiæ satisfecit, sicq; vbi pater iusto dei iudicio regnare debuerat, illic filius pertinax, & iniquus regnauit.

Eadmundus in regem cõsecratus est.

ANno gratiæ.Dcccl v. Leone papa defuncto, succesſit ei Benedictus annis duobus, mensibus.vi. & diebus. x. Eodem anno rex Eadmundꝰ ex prosapia antiquorũ Saxonũ originẽ ducens,prouincię orientalium Anglorum culmen regiminis suscepit,anno à natiuitate sua.xiij.die dominicæ natiuitatis.viij.Kal.Ianuarij. Iste adolescens pijssimus ab omnibus regionis illius magnatibus,& populis rex electus, & ad regimen multum renitens compulsus, ab Humberto Helmhamensi episcopo,in villa regia,quę Bures nũcupatur munus consecrationis suscepit.

Anno gratiæ. Dcccl vi. defuncto Lothario rege Francorum, & patricio

patricio Romanorum Ludouicus succeſſit,& imperauit annis. xxj.

ANno gratiæ. Dccclvij. Aethelulfus rex VVeſtſaxonum pacificus, inter alia bona præſentis vitæ ſtudia, de ſuo tranſitu ad viam vniuerſitatis cogitans, ne filij eius poſt obitum ſuum inter ſe diſceptarent, hæreditariam ſcribere imperauit epiſtolam, in qua & regni inter filios Aethelbaldum & Aethelbertum, & inter filiam, & propinquos ac regni ſui nobiles, ſummam pecuniarum, quæ poſt ſe ſupereſſet, diuiſionem ordinabiliter mandare literis procurauit. Pro vtilitate animæ ſuæ & ſalute, per omne regnum ſuum, ſemper in decem hydis vel manſionibus pauperem vnum indigenam, vel peregrinum, cibo, potu, & operimento, ſucceſſoribus ſuis, vſque in finẽ ſeculi poſt ſe paſcere prȩcepit, ita tamen vt ſi terra illa pecoribus abundaret, & ab hominibus coleretur. Romæ autem ſingulis annis ccc. denariorum mancuſas portari præcepit, qui taliter diuiderentur ibidem, centum mancuſas ſcilicet, in honorem ſancti Petri apoſtolorum principis, ſpecialiter ad emendum oleum, quo implerentur omnia luminaria eccleſiæ apoſtolicæ in veſpera paſchæ, & tantundẽ in gallicãtu, & centum ibidem mancuſas in honorem ſancti Pauli eiſdem de cauſis, centum prætereà mancuſas, vniuerſali papæ præcepit exhiberi ad ſuas elemoſynas ampliandas. Iſte autem rex, deo deuotus, ante obitum Egberti regis patris ſui, VVentanæ vrbis fuerat epiſcopus ordinatus, ſed patre defuncto, licet multũ repugnans, rex creatus eſt, cum non eſſet alius de regio genere, qui regnare debuiſſet. Tandem cum rex Aethelulfus illuſtris regnum VVeſtſaxonum annis. xvij. diligentiſſimè gubernaſſet, viam vniuerſæ carnis ingreſſus, Aethelberto, filiorum ſecundo, regnũ Cantiæ cum Suthſexia, & Eſtſexia conceſſit, & filius eius primogenitus, Aethelbald⁹, in VVeſtſaxia pro patre regnauit. Rex verò Aethelulf⁹ apud VVintoniã ſepulturam cum honore regio, in eccleſia cathedrali, ſuſcepit. Aethelbaldus protinus cum fuiſſet in regem promotus contra dei præceptum, & Chriſtiani nominis dignitatem, necnon & contra omnium paganorum morem, thorum patris defuncti aſcẽdens, Iudetham regis Francorum filiam in matrimonio ducens, effrenis duobus ac dimidio poſt patrem annis, occidentalium Saxonũ apicem crudeliter gubernauit. Eodem anno defuncto Cedda Herefordenſi epiſcopo Albertus ſucceſſit.

Rex Aethelulfus diem clauſit extremum.

ANno gratiæ. Dccclviij. defuncto papa Benedicto, Nicolaus ſedit in cathedra Romana annis. ix. menſibus duobus, & diebus viginti.

ginti. Eodem anno Aethelvvaldus Lichefeldensis episcopus obijt, cui Hunbertus successit.

ANno gratiæ. Dcccl ix. rex VVestsaxonum Aethelbaldus, ab errore supradicto recipiscens, dimissa Iudetha nouerca sua, cuius thorum fœdauerat, peracta pœnitentia, tempore, quo superuixit, regnum cum pace & iustitia temperauit.

Corpus Innocentii papæ in Saxoniam transfertur.

ANno gratiæ. Dcccl x. Dux Saxonum Leuculfus, corpus beati papę Innocentij, à Roma in Saxoniam transuexit.

Rex Aethelbaldus obiit

ANno gratiæ. Dcccl xi. rex VVestsaxonum Aethelbaldus, anno regni sui, v. morte est immatura præreptus, & apud Scireburniã, regio schemate sepultus. Successit ei in regnum frater eius Aethelbertus, qui VVestsaxoniam, Cãtian, Estsaxiam, & Suthsexiam, sub suo dominio mancipauit. In diebus autem illius, magna Danorum multitudo per occeanum aduenies, Ventam ciuitatem hostiliter spoliauit. Quibus cum ingenti præda ad naues reuertentibus, comes Hamtunensis Osricus, & Comes Berrucensis Aethelulfꝰ, viriliter occurrentes, multos ex eis trucidabant, cæteris per fugam elapsis, Eodem anno defuncto Rethuno Legeceastrensi pontifice, Aldredus in episcopatum successit.

De sancto Svvithuno episcopo.

ANno gratiæ. Dcccl xij. sanctus Svvithunus Ventaniæ ciuitatis episcopus migrauit ad dominum. Hic vir sanctus, dum adhuc viueret, multarum esset possessor virtutum, præcipuè tamen clemẽtia, & humilitate pollebat. Contigit autem tempore quodam, hunc dei famulum, ad pontem Ventanæ vrbis, cum operarijs forte sedere, vt suæ instantia præsentiæ desidiam laborantium prouocaret. Et ecce per pontem commeabat in vrbem fœmina causa commercij, ferens oua, ad quam prosilientes vndique operantes, vt mos est hominibus illius generis accessu petulanti, omnia ad vnum oua cõfringunt. Cumque factum vituperabile, muliere conquerente, ad aures pij pontificis peruolasset, & illius pauperculæ fœminæ damnũ suspirasset, motus clementia mentis, signum crucis super oua confracta faciens, omnium fracturam consolodauit ouorum. De humilitate quoque beati viri hoc memoria dignum est, quòd quotiescumque nouam ecclesiæ fabricam, dedicare debebat, eò quamuis iter longum esset, non equo, vel vehiculo, sed pede impiger contẽdebat. Et ne id ab imperitis ridiculo haberetur, vel à superbis pro iactantiæ vitio notaretur, visibus hominũ abductus, nocturnus viator iter facere consueuit. Solitariæ sanctitatis amator, nulla pompa

bona

bona sua prostituenda putabat. Tandem verò vitæ præsenti valefacturus, pontificali districtione præcepit domesticis, vt extra ecclesiã cadauer suum humarent, vbi & prætereuntium pedibus, & stillicidijs ex alto rorantibus foret obnoxium. Successit ei in episcopatu Ealferthus, in rebus ecclesiasticis sufficienter eruditus, qui vices antecessoris aliquanto tempore prudenter exegit.

Dani hyemauerunt in Thaneta insula.

ANno gratiæ. Dcccclxiij. pagani hyemauerunt in Thaneta insula, firmumque pacis fœdus cum Cantuarien sibus pepigerunt. Sed more vulpino de nocte erumpentes ex castris, totam orientalẽ Cantiæ plagam depopulati sunt, & ad naues cum spolijs reuertuntur.

ANno gratiæ. Dcccclxiiij. Humbertus Lichefeldẽsis episcopus diẽ clausit extremum, cui Kineferthus in episcopatum successit.

De sancto Eusebio & Pontiano.

ANno gratiæ. Dcccclxv, corpora sanctorum Eusebij & Pontiani, dono Nicolai papæ ad Gallias translata, & in monasterijs votoreligiosorum sancto Petro collatis, honorificè tumulantur.

Rex Aethelbertus defunctus est.

ANno gratiæ. Dcccclxvi. defuncto rege VVestsaxonum Aethelberto, frater eius Aethelredus regnauit pro eo quinque annis. Quo etiam tempore, magna Danorum classis in Angliam veniens, in regione orientalium Anglorum hyemauit, vbi & maxima pars eorum qui pedites erant equestres effecti sunt.

Adrianus papa.

ANno gratiæ. Dcccclxvij. Adrianus papa, post Nicolaum, sedit in cathedra Romana annis quatuor. Eodem anno Danorum nefandus exercitus, in die omnium sanctorum, ab orientalibus Anglis ad Ebor. ciuitatem migrauit. Quo etiam tempore, maxima inter Northanhumbros discordia excitata, populus regem suum legitimum, Osbertum à regno expellentes, tyrannum quendam nomine Ellã, non de prosapia regali genitum, super regni apicem extulerunt. Sed consilio diuino, aduenientibus Danis, Osbertus & Ella, pacem fecerunt inter se, pro vtilitate communi. Qui deinde iunctis viribus copiosis, vrbem adeunt Ebor. Quibus aduentantibus pagani fugam cõfestim arripiunt infrà vrbis mœnia, se defendere decernentes. Quos reges Christiani insequentes, & acerrimum in hostes impetum facientes, vrbis mœnia subuerterunt. Tandem ingressi ciuitatem, pugnam contra paganos, sibi nimis damnosam, commiserunt. Nam in illa pugna ceciderunt reges Osbertus & Ella, & cum eis. viij. Consules, in die palmarum, cum turbarũ multitudine copiosa. Deinde nefandissimi victores Dani, totam Northanhumbrorum prouinciam vsq; ad ostium Tynæ fluminis depopulantes, patriam

patriam sibi, victis hostibus, subdiderunt. Tunc regibus Northanhumbrorum interfectis, Egbertus quidam genere Anglic⁹, sub Danorum potestate regnum adeptus, illud sex annis guberuauit. Eodē anno Alfstanus Scireburnensis antistes, diem clausit extremū. Qui temporibus regum occidentalium Saxonum, Egberti & filij eius Aethelulfi, magnæ in regno potentiæ, & ingentis consilij fuit, dum prædicto regi Egberto Cantuaritas, & Anglos orientales bellicis laboribus subiugauit. Contra Danos quoque, qui tunc primo insulam infestabant, regis Aethelulfi sæuitiam exacuit, ipse ex fisco pecuniam accipiens, ipse exercitum componens, Martijs fœlix euentibus, contra hostes bella plurima constanter peregit. Potentiā quoque ipsius, ex hoc quilibet cognoscere poterit, quòd regem Aethelulfum à Roma reuertentem à regno arcuerit, statuto filio eius Aethelbaldo rege pro eo, donec patrem cum filio in sortem regni regredi pateretur. Reliquit autem ecclesiam suam, quam annis rexerat quinquaginta, prædiuitem in prædijs vndecumque adquisitis. Et cum esset cupiditate præferuidus, erat tamē liberalitate præcipu⁹. Sepultus est apud Scireburnam, in ecclesia cathedrali.

Rex Aelfredus vxorem duxit.

ANno gratiæ. Dcccl xviij. Aelfredus, frater Aethelredi regis, iuuenis admirandæ probitatis, vxorem duxit de regali genere Merciorum, filiam scilicet Aethelredi Comitis Gannorum, qui cognominabatur **Mychel**, quod latinè grādis sonat. Mater verò eius Eadburga dicebatur, de nobili genere regum prædictorum. Puella verò, quam desponsauerat, Alfvvitha dicebatur. Eodem anno sæpedictus Danorum exercitus Northanhumbros deserens, Snotingehā adijt, & ibidem hyemauit. Snotingeham autē Britannicè Tingnobant dicitur, latinè verò domus speluncarum. Burhredus quoque rex Merciorum, audito eorum aduentu, nuncios ad regem occidētalium Saxonum Aethelredum, & ad fratrem eius Aelfredum, direxit, suppliciter auxilium postulantes, quo possent deo & hominibus paganorum inuisum exercitum expugnare. Qui protinus vndique immenso exercitu congregato, Merciorum regem aduenit, & vsque ad Snotingeham bellum quærentes vnanimiter peruenerunt. Cumque pagini arcis tuitione muniti, prælium conserere denegarent, & Christiani muros confringere non sufficerent, pace inter Mercios & Paganos ad tempus composita, singuli ad propria sunt reuersi. Eodem tempore, oratorium sancti Andreæ apostoli, Kimesiæ ab Alvvino VVigor. episcopo constructum, &

dedicatum

dedicatum est. Tunc Cometa apparuit manifestè.

ANno gratiæ Dcccl xix. præfatus paganorum exercitus, ad Northanhumbros denuò transiens, Eboracum petijt ciuitatem, & ibidem hyemauit.

ANno gratię Dcccl xx. applicuerunt in Scotía Danorum innumera multitudo, quorũ duces fuerunt Hinguar & Hubba, diræ perueršitatis homines, & fortitudinis inauditæ. Qui totius fines Angliç in exterminiũ adducere conantes, pueros & senes quosq; sibi obuios iugulabant, matronasq; sanctimoniales, seu virgines ludibrio tradendas mandabant. Cumq; per omnes regnorũ fines tanta tyrannorum immanitas disseminata fuisset: Ebba sancta Collinghãmensis cœnobij abbatissa, metuens ne & ipsa, cui solicitudo regiminis & cura pastoralis cõmissa fuerat, cum sibi subiectis virginib⁹ ludibrio traderetur paganorum, vt pudicitiã amitteret virginalẽ, conuocatis sororibus in capitulũ vniuersis, in hanc vocem prorupit dicens. Aduenerunt nuper (inquit) ad partes nostras pagani nequissimi, & totius humanitatis ignari, qui loca regionis hui⁹ singula perlustrantes, nec sexui muliebri, nec paruulorũ quidẽ parcentes ætati. Ecclesias & personas ecclesiasticas destruũt, fœminas sanctimoniales prostituunt, & obuia sibi quæq; conterendo consumunt. Itaq; si consilijs meis adquiescere decreueritis, spem certam de clemẽtia diuina concipio, quòd & barbarorum rabiem effugere valebimus, & perpetuæ virginitatis pudicitiam custodire. Cui cum vniuersa virginum congregatio, certis promissionibus spospõdisset, sese maternis velle in omnibus obtemperare præceptis, illa admirandæ animositatis abbatissa, palam cunctis sororibus exemplum castitatis præbẽs, non solum sanctimonialibus illis proficuum, verumetiam omnibus succedentibus, & successuris virginibus æternaliter amplectendum, arepta nouacula nasum propriũ cum labro superiori ad dẽtes vsq; præcidens, horrendũ de se spectaculũ astãtibus præbuit vniuersis. Quod factũ memorabile, cũ cõgregatio tota vidẽs admiraretur, simili de se opere à singulis perpetrato, materna sunt vestigia insecutæ. Et his ita gestis, cũ mane craſtinũ illuxisset, superuenerũt tyranni nequissimi, vt fœminas sanctas & deo deuotas ludibrio traderẽt, simul & ipsum monasteriũ spoliatũ ignibus cõcremarent. Sed conspiciẽtes abbatissam illã, & sorores singulas tam enormiter mutulatas, & in suo sanguine, à planta pedis, vsq; ad verticem tabefactas, cũ festinatione recesserunt de loco illo, dum nimis longũ sibi videretur,

De admirabili facto sanctæ Ebbę abbatissę

vel ibidem etiam per breue temporis ſpacium demorari. Sed inde recedentes duces prædicti, præceperunt ſatellitibus ſuis nefandis, vt iniecto igne, monaſterium cum omnibus officinis, & ipſis ſanctimonialibus concremarent. Sicque executione completa à miniſtris iniquitatis, ſancta abbatiſſa & omnes cum illa virgines ſanctiſſimæ ad martyrij gloriam peruenerunt.

De multorum deſolatione cœnobiorum.

THis ita geſtis, velificauerunt infideles nequiſſimi per maris littus ſurſum, quæque ſibi obuia igne depopulantes, & ferro. In hac quoque perſecutione diabolica, deſtructa referuntur nobiliſſima monaſteria, in margine maris ſita, id eſt, cœnobium Lindiſſarnenſe monachorum, in quo tunc ſedes erat cathedralis, quam beatus antiſtes Cuthbertus ſacra ſui corporis præſentia decorauit. Cœnobium etiam Tynemuenſe ſanctimonialũ, Gyrvvienſe monachorum & VViremuthẽſe, in quibus Beda presbyter legitur educatus. Streneſhalenſe ſanctimonialium, quod Hilda abbatiſſa beatiſſima fundauit & multas in eo virgines congregauit. Et ſic nefandi duces, per pagum Eboracenſem tranſitum facientes, eccleſias, ciuitates, & villas combuſſerunt, homines cuiuſcunque ſexus & ætatis, cum ſpolijs, & iumentis funditus deleuerunt. Deinde ſurſum per flumen Humbri nauigantes, conſimili ibidem rabie ſæuiebant. Indeque progreſſi, cuncta cœnobia in paludibus ſita monachorum ac virginum, interfectis habitatoribus deſtruxerunt. Horũ autẽ nomina cœnobiorũ ſunt, Croulãdia, Thorneia, Rameſeia, Hamſtede, quod nunc burgũ ſancti Petri dicitur, cum inſula Eliẽſi, & cœnobio olim famoſiſſimo fœminarũ, in quo ſancta virgo & regina Aetheldreda abbatiſſæ officiũ multis annis laudabiliter adimpleuit.

De cauſa martyrii beati Eadmundi regis.

NVnc ergo quoniam in perſecutione iſta, glorioſus rex, & martyr Eadmũdus gladijs iniquorũ Hinguaris & Hubbæ fratrum interfectus occubuit, dignum eſt hoc in loco, referre tanti cauſam martyrij, & vnde duces prædicti occaſionem nacti fuerunt regẽ piiſſimum neee adeò crudeliſſima condemnare. Erat igitur in diebus non longè præteritis, in regno Danorum vir quidam de ſtirpe regia illius gentis progenitus, nomine Lothbrocus. Hic cum duos filios, Hinguarẽ ſcilicet & Hubbam, ex vxore genuiſſet, quadam die cum accipitre ſolus breuem nauiculam ingreſſus, vt in inſulis maris & terræ vicinis, anates & auiculas alias aucuparetur: ſubita tempeſtate ſuborta, intra maris latitudinem raptus, diebus aliquot cum noctibus, huc illucque deiectus grauiter vexabatur.

Qui tan-

Qui tandem plurima maris pericula perpessus, in Angliam proiectus est, & in prouincia orientalium Anglorum, quæ Northfolke ab incolis dicitur, apud Redham villã applicuit. Qui fortè ab hominib⁹ regionis, cum accipitre solus inuentus, regi Estanglorum Eadmundo pro miraculo præsentatur. Et ab ipso rege propter elegantissimam corporis formam, cum honore receptus, aliquandiu in curia eius remansit. Et quoniam lingua Danorum Anglicanæ loquelæ vicina est, Lothbrocus regi narrare cœpit, quo casu in Angliam proiectus fuisset. Placuerunt itaque Lothbroco, in rege Eadmundo morum plenitudo, & militiæ disciplina quamplurimum, simul & curialitas astantium ministrorum, quos regalis industria in omni rerum ornatu & schemate verborum pleniter informauit. Ad hanc quoque Lothbrocus morum disciplinam prouocatus, rogabat regẽ propensius, vt sibi liceret in eius curia demorari, vt regijs posset plenius instrui disciplinis, Cumque rex Eadmundus petitionem eius clementer exaudisset, iunxit se Lothbrocus venatori regis nomine Berno, vt artem venatoriam, in qua fuerat eruditus ad plenum cum ipso frequentaret. Erat enim tam in aucupatione, quàm in venatorio exercitio gratiosus, vnde in auibus simul ac bestijs capiendis, pro voto sibi omnia succedebant. Capiebat quicquid volebat, & mensam regis delicatissimis ferculis persæpe ditabat. Et cum fuisset à rege, pro vt eius gentilitas permisit, dilect⁹, cœpit venator regis, eĩ grauiter inuidere, pro eo quòd in artibus prædictis ipsum in omnibus superabat. Et mortali inuidia contra Lothbrocum succensus, quadam die dum venatum pariter irent, furtiuo impetu in eum facto, ipsum nequiter interfecit, & in densitate nemoris interfectum abscondit. Quo facto, recessit venator nequissim⁹, & canes cornicando ad se vocauit Nutrierat autem Lothbrocus leporarium quendã, incuria regis Eadmundi, qui ipsum vt fieri solet, multum dilexit, & venatore cum cęteris canibus recedente, ille solus cum corpore domini sui remansit. In crastino quoq; cum rex sederet ad mẽsam, & inter cæteros cõmilitones Lothbrocũ non vidisset, quæsiuit propensius à ministris, quid de illo actum fuisset. Cui respondens venator Bernus, dixit, quòd die hesterna, cũ de venatu domũ rediret, ipse remansit in sylua post eum, & quòd eũ postea non viderit profitetur. Sed vix verba compleuerat, & ecce leporarius, quẽ nutriuerat Lothbrocus regiam domũ ingressus omnibus, & maximè regi adulante cauda applaudere satagebat. Quẽ rex cum vidisset, astantibus dixit.

Ecce (inquit) canis Lothbroci adueniens, dominum suum venientem præuenit. Et præ gaudio rex canem diligenter pauit, sperãs per eum, eius dominũm aduenturum, sed proh nihil expectabat. Nam ilico cum leporarius satiatꝰ fuisset, reuersus est ad dominum suum, & iuxta corpus eius consuetas excubias celebrauit. Qui iterum post triduum, fame illum compellente, ad mensam regis ingressus denuò vt reficeretur, rex vehementer admirans iussit insequi vestigia canis si recederet ab aula, & diligenter quò pergeret explorare. Factum est à ministris, vt eis à rege fuerat imperatum. Et canem recedentem subsequẽtes, ad Lothbroci corpus exanime sunt perducti. Cumque regi declarata hæc fuissent, perturbatus est vehementer, & iussit vt corpus sepulturæ honestius traderetur.

Depopulata Estanglia, strages hominũ sit secuta.

TVnc rex Eadmundus, diligenti de morte Lothbroci facta inquisitione, Bernum venatorem de opere nefando conuicit. Et iussit à militibus de curia sua adiudicari, ac legis peritis, quid de homicida foret agendum. Ac omnes pariter in hoc consenserunt, vt venator in illa nauicula, in qua sæpedictus Lothbrocus in Angliam applicuit, poneretur, & in medio maris solus sine omni instrumento nauali dimissus, probetur, si illum deus velit à periculo liberare. Itaque venator, iuxta quod sentẽtiatum fuerat, in profunditatem maris dimissus, post dies paucos in Daniam est proiectus. Qui cum à portuum custodibus inuentus fuisset, cognouerunt nauiculam Dani, quòd in illa dominus illorum Lothbrocus consueuerat aucupari, & perduxerunt eum ad Hinguarẽ & Hubbam filios Dani, in Anglia interfecti, viros potentes & crudeles, qui continuò adhibitis tortoribus, exegerunt à Berno, quid de patre eorum, qui in illa nauicula ab eis fuerat subtractus, actum fuisset. Bernus quoque grauiter, & diu diuersis afflictus tormentis, fingens mendacium, dixit, quòd pater eorum, cum casu applicuisset in Angliam, à rege Estanglorum Eadmundo inuentus, ipso iubente fuerat interfectus. At illi prorumpentes in fletum amarissimum, de morte patris sui inconsolabiliter perturbati, iurauerunt per omnipotẽtes deos suos, quòd mortem illam non relinquerent impunitam. Bernum quoque venatorem, qui in nauicula patris sui aduenerat, constituerunt ductorem suum, vt se in regem Eadmundum vindicarent. Ac deinde congregato exercitu copioso, cum .xx. millibꝰ armatorum mare ingressi versus regionẽ orientalium Saxonũ, vela direxerunt & arma, vt se in regem Eadmundũ de morte illa penitus insontem vltũ irẽt.

Verum

Veruntamen ventis in contrarium classem impellentibus, in Scotia apud Berwic super Tuedam compulsi sunt applicare, vbi præscriptam depopulationem inchoantes, sequendo vbique, tandem ad Estangliam peruenerũt. Et apud villam, quæ Thedforde dicitur, castrametati, quoscumque inuenerunt ibi viros ac mulieres, in ore gladij peremerunt. Denique cum ibidem tyrannus Hinguar nequissimus, ex multitudine interfectorum, suam aliquantulũ rabiem exaturasset, quosdam plebeios aduocat, quos gladio suo iudicabat indignos, atque vbi rex eorum tunc temporis vitam duceret, solicitus inuestigat. Fama namque ad eum peruenerat, quòd pijssimus rex Eadmundus viribus & armis esset strenuus, ac in omni corporis dimensione simul & proceritate incomparabilis. Quocirca festinabat, quos circumquaq; reperit, neci tradere, ne multo stipatus militum agmine ad patriæ defensionem sufficere potuisset. Morabatur autem eo tẽpore glorioſus rex, & futurus martyr, Eadmũdus in villa regia, quę Hegleſduna dicebatur, à qua & ſylua, quę vicina eſt, eodem nomine appellatur, vt à vulgo acceperat prędo nequissimus. Vnde accito ad se dolosè de commilitionibus vno, cum direxit ad regem mandans, vt cum eo thesauros diuidat & paternas diuitias, sub ipso regnaturus. Sed nimis fraudulẽter Hinguar thesauros exigebat, qui clementissimi regis caput potius quàm pecunias sitiebat. Miles igitur, cùm volatu citissimo ad regem Eadmundum peruenisset, in hunc modum ora laxauit.

Denuncio Hinguaris ad regem Eadmundum missо.

DOminus meus vbique metuendus Hinguar, rex Danorum inuictissimus, ad hanc patriam hyematurus aduenit. Cuius potentiæ si aspernator extiteris, & vita indignus & regno iudicaberis. Et sic omnia quæ sibi imposita fuerat, vt prædiximus, cùm regi per ordinem retulisset, pijssimus rex Eadmũdus alto cordis dolore ingemuit, & aduocato Humberto Helmhamensi episcopo, consilium quæsiuit ab ipso dicens. O serue dei viui Humberte, & dimidium animæ meæ, ecce aduentus barbarorum imminet inimicorũ, qui dulcem patriam, cum suis habitatoribꝰ, iam pro parte desolaram, quod residuum est à nostrorum memoria successorum funditus delere conantur. Sed ecce me occũbente, vtinam subiectus mihi populus viuus euadere posset. Nam ego pro amore regni temporalis, vel lucro præsentis vitæ, non me subijciam tyranno gentili, cum pro gente moriens & patria miles, possem fieri signifer regis æterni.
Cui antistes. Quos rex (inquit) mihi dilectissime optas patriæ su-

perſtites habere, niſi fugæ præſidio præcauerítis, aderunt confeſtim proditores nefandi,qui te cum tibi ſubiectis auferre de medio conabuntur.At rex clementiſſimus.Hoc eſt(inquit)quod votis omnibus antepono, ne ſuperſim meis fidelibus & chariſſimis amicis, quos furtiuè pírata perdidit truculentus,Et quidem ſuggerísvt gloriæ noſtræ crimen inferam, quí nunquam militiæ probra hucuſque ſuſtinui. Eſt mihi quoque ſuper hoc arbiter rex cœleſtis, quòd nullus me barbarorum metus à charitate Chriſti ſiue viuum,ſiue mortuum ſeparabit.Tunc conuerſus ad nuncium beatiſſimus rex Eadmundus,qui ab Hinguari impiíſſimo fuerat deſtinatus,madefactus (inquit) cruore meorũ mortis ſupplicio dign⁹ exiſteres.Sed Chriſti mei exemplum imitatus,ſi ita contigerit, pro ipſo libenter mori minimè pertimeſco. Rediens ergo ad dominum tuum feſtinus,mea illi reſponſa perferto.Theſauros quoque noſtros, quos nobis contulit diuina clemẽtia ſiue diuitias, ſi potẽter ſurripias,me tamen tuæ infidelitati non ſubijcies.Honeſtum eſt enim,perpetuam defendere libertatem,ſimulque fidei puritatem,pro quib⁹ etiam, ſi neceſſe eſt, occumbere non inutile reputamus. Igitur,vt cœpit tua ſuperba feritas, poſt famulos regem iugula, quoniam hæc videns rex regum, me in cælum tranſferet æternaliter regnaturum.

De prælio inter regem Eadmundũ & Hinguarẽ commiſſo.

REcedente itaque nuncio truculento,rex Eadmundus iuſſit commilitones ad arma conuolare, aſſerens,dignum pro fide pariter pugnare & patria, ne deſertores militiæ ſe eſſe, & delatores populi probarentur.Igitur ad inſtantiam Humberti epiſcopi,ac nobilium viirorum,& comilitonum ſuorum, animatus beatiſſimus rex Eadmundus,cum toto exercitu,quem habere potuit,audacter proceſſit in hoſtes,& non longè ab vrbe,quę Thedfozde appellatur,contra aduerſarios ſibi obuiam venientes graue certamen, ac nimis vtrobique damnoſum commiſit. Nempè cum à mane diei vſque ad veſperam mutua ſe nece proſtrauiſſent, & pro nimia interfectorum multitudine ac ſanguine loca certaminis rubuiſſent, piſſimus rex Eadmundus,non ſolum ex ſtrage commilitonum ſuorum pro patria gente & fide Ieſu Chriſti decertantium,quos iam martyrio coronatos agnouit, condolebat, verum etiam pro nece barbarorum infidelium ad inferni barathrum detruſorum nimis amarè lugebat. Recedentibus itaque primitus de loco funeris paganis, beatiſſimus confeſſor Chriſti,rex Eadmundus,cum reliquijs commilitonũ ſuorum,qui ſuperſtites erant, ad Hegleſdune villam regiam profectus,

immuta-

immutabiliter statuit in animo suo, se nunquam de cætero contra barbaros pugnaturum. Sed hoc solummodo dixit, sibi fore necessum, vt solus moreretur pro populo, & non tota gens periret.

De passione beati Eadmundi regis & martyris.

HInguar igitur, cum de strage, suis illata, inconsolabiliter anxiaretur, venit ad eũ apud Thedforde Hubba frater eius, qui iam Merciam totam depopulauerat, cum .x. millibus armatorum, & sic iunctis viribus, vt se vindicarent in sanctum regẽ Eadmundum, castra mouentes ad Heglesdunam villam, vbi rex beatissimus Eadmundus tunc erat, celeriter peruenerunt. Tunc tyrannus Hinguar iussit, circumcingi regem cum turba, ne quidem vnus ex omnibus elaberetur viuus. Sanctus itaque rex Eadmũdus, cum se ab hostibus vndique vallatum cognosceret, de consilio Humberti Helmhamensis episcopi confugit ad ecclesiã, vt se membrũ Christi ostenderet, & armis temporalibus proiectis, cœlestia induit, humiliter patrem & filium cum sancto spiritu deprecans, vt sibi in passione constantiam largiretur. Igitur à ministris iniquitatis clementissimus rex Eadmũdus ab ecclesia truculenter extrahitur, loris dirissimis coarctatus, & sicut Christus ante Pilatum præsidem, ita ducitur Eadmundus ante iniquum ducem, cupiens eius sequi vestigia, qui pro nobis immolatus est hostia. Quo iubente, ad arborem quandam, quę non multum aberat, religatus diutissimè flagellatur, multisque modis illuditur. Sed inuictus athleta Christi Eadmũdus inter flagella Christum semper inuocando flebilibus vocibus, tortores suos compulit in furorem. Et ad ipsum tunc arcubus, quasi ad signum, ludendo, totum corpus eius telis confodiunt & sagittis. Nec erat locus in corpore martyris vacuus, cui nouum posset imprimi vulnus. Nam sicut hericius in cute densis armatur spinis, ita corpus inuicti regis spiculis configitur sagittarum. Cumque, nec sic Hinguar carnifex truculentus sanctum martyrem Eadmundum à fide Christi, & confessione trinitatis potuit separare, vt suis iniquis persuasionibus præberet assensum, protinus lictori mãdat, vt ense cruento martyris caput præcidat. At lictor sanctum de stipite truculenter auulsum, inter verba orationis, & confessionis Christi nominis, vnico ictu ipsum decapitando. xij. Kalen. Decemb. gratissimum deo holocaustum, igne passionis examinatum, cum palma victorię, & corona iustitiæ transmisit ad cælum. Corpus verò martyris ministri diaboli, capite truncatum, relinquentes, & in syluam cui Heglesdune nomen est, asportantes, inter densa veprium fruteta proiecerunt. Adhuc enim laborabãt

laniſtæ iniqui,nè à Chriſtianis, quos paucos ſuperſtites reliquerant, corpus martyris ſepulturæ,vt decebat,cum capite traderetur. Didicerant namque Hinguar & Hubba,piratæ nequiſſimi,in ſylua iam dicta olim de medio ſublatum fuiſſe Lothbrocum patrem ſuum. Vnde falſa ſuggeſtione Berni venatoris,beato regi & martyri Eadmundo talionem reddere cupientes, in ſylua eadem caput eius ignominioſè proiecerunt, auibuſque cæli tradentes & beſtijs deuorandum. Paſſus eſt autem cum ſanctiſſimo rege Eadmundo comes eius indiuiduus Humbertus,Helmhamenſis antiſtes, qui regẽ eundem in regni faſtigium ſublimauerat, & conſtantia inuicti regis ad martyrium animatus,cum ipſo eſt regni cœleſtis poſſeſſor effectus.Sicque rege beatiſſimo ad cœleſtia tranſlato,pagani nimium gloriantes hyemauerunt in regione illa, expulſis paucis indigenis, qui ſuperſtites cladi præcedenti fuerunt. Eodem anno Ceolnothus, Cantuarienſis archiepcopus,diem clauſit extremum,cui ſucceſſit Aethelredus vir venerandus,& in rebus diuinis ſufficienter eruditus.

De inuentione capitis beati Eadmundi.

CVm igitur poſt martyrium beatiſſimi regis Eadmundi, fratres Hinguar & Hubba,deo odibiles, hyemale tempus in regione Eſtanglorum,prædis vacantes & rapinis, iam pro parte expleuerãt, venit ibidem ad eos Gytro quidam de regibus *Da*norum potentiſſimus,vt cum prædictis fratribus hyemaret. Superueniente itaque tempore vernali, omnes pagani ab Eſtanglia pariter receſſerunt. Quo audito,Chriſtiani vndecumque de latibulis erumpentes ſummopere ſatagebant,vt caput beati regis Eadmundi inuentum, reliquo corpori vniretur, & ſepulturæ corpus integrum,more regio,traderetur.Cumque omnes pari affectu ad id concurrerent, & ſyluas perluſtrando caput martyris diligenter quærerẽt, res contigit dictu mirabilis,& ſæculis inaudita. Nam cum caput quærendo inter ſyluas,& veprium denſitates, ſocij ad ſocios mutuis clamoribus patria lingua,vbi es,vbi es,interrogarẽt, caput martyris eadem lingua reſpondens dixit,her,her,her,quod latinè dicitur,hîc,hîc,hîc. Nec ceſſauit eadem repetendo clamare, quouſque ſingulos ad ſe perduxit. Vbi cum capite lupus,ingens & viſu horribilis, repertus eſt,qui caput ſacrum inter brachia complectens, beato martyri excubias impendebat.Aſſumentes itaque homines caput intrepidi,profuſis deo laudibus,ad ſuum corpus detulerunt,ſubſequente lupo illos vſque ad locum ſepulturę. Tunc caput corpori coniungentes in mauſoleo competenti,illa pariter concluſerunt. Quo facto,lupus dilectæ ſolitudinis

tudinis ſecreta petiuit. Cõſtructa eſt autem in eodem loco, pauperrimo opere, à fidelibus eccleſiola, vbi poſtea, per multa annorũ curricula corpus ſanctiſſimum requieuit. Paſſus eſt autem beatiſſimus rex & martyr Eadmundus, anno gratiæ Dcccl xx. anno ætatis ſuæ xxix. regni verò ſui anno. xvi. die. xij. Kalen. Decemb. feria ſecunda, indictione tertia, luna exiſtente viceſima ſecunda.

Vt corp' beati Eadmũdi inuentũ fuerit incorruptum.

ELapſõ deinde multorum interuallo annorũ, ſedatis penitus bellorũ incendijs, cœpit fideliũ pietas reſpirare, qui in loco, vbi corp° martyris requieuit, Hoxon nunc ab incolis nuncupato, viſis creberrimis miraculorũ ſignis, in villa regia, quæ lingua Anglorum Beodricheſvvorth, latinè verò Beodrici curtis ſiue habitatio nominatur, baſilicam permaximam conſtruxerunt, & ad illam ſanctum martyrem in magno tripudio tranſtulerunt. Sed mirum dictu contigit. Nam cum corpus martyris præcioſiſſimum ob ſpatium diuturni temporis putrefactum ab omnibus putaretur, ita integrum repertũ eſt & illæſum, vt non ſolum caput corpori redintegratum & compaginatum, ſed omnino nihil in eo vulneris, nihil apparuerit cicatricis, Sicq; deo dignus martyr Eadmundus, viuenti ſimillimus, ad locum memoratũ eſt tranſlatus, apparente in collo eius ſigno martyrij per gyrum, quaſi filo coccineo, ſicut teſtari ſolita fuit quædam beatæ recordationis fœmina, Oſvven vocata, quæ ad ſacrum martyris ſepulchrum, ieiunijs ſępe vacans & orationibus, per multa annorum curricula, reuulſo beati martyris mauſolæo, in cœna dominica, eius attondendo capillos, & vngues præcidendo. Quæ omnia diligenter colligens, & in capſella recondens, ſuper altare illius eccleſiæ ponere cõſueuit, vbi vſque in hodiernum diem, veneratione debita conſeruantur.

De tranſlatione epiſcopatus Dommocenſis vſq; ad Helmham.

EOdem anno obijt VVeremundus Dõmocenſis epiſcopus, poſt quem tranſlata eſt ſedes illa apud Helmham, & pro duobus epiſcopis, quorum vnus ſedem habuit apud Dommoc, & alter apud Helmham', vnus eſt ordinatus epiſcopus nomine VVilredus, qui in eodem loco hos habuit ſucceſſores, Athulfum, Aelfricum, Theodredum, Aethelſtanum, Algarum, Alvvinum, Aelfricũ. Item Aelfricum, Stigandum, Aethelmum, Herſtanum.

Danorum exercitus Eſtangliam deſerens, VVeſtſaxoniã inuaſit.

ANno gratiæ. Dcccl xxi. ſupradictus paganorum exercitus orientales Anglos deſerens, & regnũ occidentaliũ Saxonum adiẽs, venit ad villã regiã, quæ **Radingum** dicitur, ad meridiẽ Thameſis fluminis ſitam, in pago videlicet Berrocenſi. Poſt quorũ aduentũ, die. iij.

duo

duo Comites eorũ cum multitudine copiosa armatorum exierũt ad prędãdũ, alijs interim vallũ facientib⁹ inter duo flumina, Thamesim scilicet, et Kenetã, à parte dextera eiusdẽ villę. Quib⁹ Eadulf⁹ Comes Berrucensis cum suis, in loco qui **Anglefeld**, id est campus Anglorũ, dicitur, obuiauit, vbi acriter ex vtraque parte pugnauerunt, donec Comes vnus paganorum, cum maiori parte sui exercitus delet⁹, reliquis causam præbuit fugiendi. Sicque Christianis victoria potitis, post dies quatuor, Aethelredus rex, & frater eius Aelfredus, exercitu congregato, ad **Radingum** venerunt, cædendo, & prosternendo quoscumque ex paganis extra arcem inuenerunt. Tandem pagani ex omnibus portis erumpentes, totis viribus prælium cõmiserunt, vbi diu & acriter præliantes, Comitem Eadulfum peremerunt, & Christianos in fugam coëgerunt. Ex quo casu Christiani plurimum perturbati, conuenerunt iterum post quatuor dies ad pugnam, in loco qui **Aescesdune**, id est mons fraxini, dicitur, cum tota fortitudine quam habere potuerunt. Sed pagani in duas turmas se diuidentes, in vna duos reges Bascaium & Haldenum, in altera vero omnes Cõsules cum suis subditis ordinarunt. Quod cernentes Christiani, & ipsi se similiter in duas acies statuerunt, vnam regi Aethelredo, & alteram Aelfredo fratri suo committentes. Erat autẽ rex Aethelredus in tentorio missam audiens, vbi cum sæpius à suis inuitaretur ad certamen, constanter affirmauit se non recessurum prius quam presbyter missam compleuisset. Quæ fides, Christiani regis, multũ sibi profuit die illa. Erat autem in loco certaminis arbor quædã admodum breuis, circa quam hostiles acies cum ingenti strepitu concurrerunt. Cum autem diutius animosè nimis hinc inde pugnaretur, pagani diuino iudicio Christianorum impetum ferre non valẽtes, suorum maxima parte interfecta, ignominiosam arripuere fugam. Quo in loco duo reges paganorum Bascaius & Haldenus, multaque cum eis millia interempti, descendunt ad inferos ignibus perpetuis cruciandi. Ex altera verò parte, vbi cõsules fuerunt, & Duces contra quos pugnabat Aelfredus, frater regis, ceciderunt Cõsules Sidrac senex, & Sidrac iuuenis, Osbernus, Franeus, & Haroldus, cum alijs innumeris, & totus paganorum exercitus, cùm nocte sequente & die in fugam conuersus, per totam Aescesdunæ planitiem contritus est & dispersus. Conuenerunt iterũ post dies † .xiiij. rex Aethelredus, & eius frater Aelfredus, contra paganos pugnaturi, iunctis viribus, ad Basingum. Quibus diu & acriter decertan-

† iiii.

tibus,

bus, pagani victoriam sunt adepti. Item duobus mensibus euolutis, rex Aethelredus & frater eius Aelfredus, apud Meretonam, cũ nefandis infidelibus diu pugnantes vicerunt, & paganos in fugam compulerunt. Sed illis demum reuertentibus contra Christianos, cum victoria recesserunt. In hac quoque pugna Hamundus Scireburnensis episcopus, martyrio coronatus est, cui successit Aethelhegus in episcopatum, vir in rebus ecclesiasticis eruditus.

De coronatione & genealogia Aelfredi regis.

EOdem anno rex occidentalium Saxonum, Aethelredus. ix. Kalen. Maij, diem clausit extremum. Quo, more regio, apud VVinburnam sepulto, Aelfredus frater eius, qui prius Romæ à papa Leone coronam susceperat & regiam vnctionem, totius regni illius, cũ summa omnium accolarum lætitia, gubernacula suscepit. Huius igitur regis genealogiam veteres ascendendo texentes, ad Christum vsque perduxerunt. Erat autem rex Aelfredus Aethelulfi Magni regis occidentalium Saxonum filius, qui fuit Egberti, qui fuit Alcumundi, qui fuit Eafæ, qui fuit Eoppę, qui fuit Ingilsi, qui fuit frater Inæ. Qui ambo fuerunt filij Kenredi, qui fuit Ceolvvaldi, qui fuit Cuthvvini, qui fuit Ceaulini, qui fuit Kentici, qui fuit Cerdici. Iste primus ex Anglis in regno occidentalium Saxonum regnauit. Cerdicus fuit filius Elesæ, qui fuit Gevvisæ reginæ, de qua quidam Britonum generis sibi nobilitatem vsurpant. Gevvisa filia fuit Gevvij, qui fuit VVingij, qui fuit Freavvini, qui fuit Frethegari, qui fuit Brendei, qui fuit Beldagi, qui fuit VVodeni. Huic veteres quartam feriam dedicauerũt, quam de nomine eius **wodenesday**, id est, diem VVodeni nuncupabant. VVodenus fuit filius Frethevvold, qui fuit Freolaf, qui fuit Frethevvlf, qui fuit Finni, qui fuit Godulfi, qui fuit Getæ. Hunc veteres olim gentiles pro deo venerabantur, cuius Sedulius, poëta eximius, in paschali carmine mentionem faciens, ait.

Cum sua gentiles studeant figmenta poetæ
Grandisonis pompare modis, tragicoque boatu,
Ridiculoue Getæ, seu qualibet arte canendi.

Geta igitur fuit filius Teathvvij, qui fuit Beau, qui fuit Selduæ, qui fuit Seaf. Iste vt ferunt, in quandam insulam Germaniæ, Scandalin nomine, de qua Iordanus Gothorum historiographus loquitur, fuit appulsus, in naui sine remige puerulus, posito ad caput eius frumenti manipulo, quem patria lingua Seaf dicimus, Gallicè verò Garbam, dormiens inuentus est. Hac ergo de causa Seaf appellatus est,

latus est,& ab hominibus regionis pro miraculo exceptus,& sedulò est nutrit⁹.Qui adulta ætate regnauit in oppido, quod tunc Slasvvic,nunc verò Haithebi appellatur. Est autem regio illa vetus Anglia nuncupata,vnde Angli in Britanniam venerunt, inter Gothos & Saxones constituta. Seaf quoque fuit filius Heremod, qui fuit Itermod,qui fuit Hathræ, qui fuit VValæ, qui fuit Bedvvij,qui fuit Sem,qui fuit Noæ,qui fuit Lamec,qui fuit Matusalę,qui fuit Enoch, qui fuit Iareth,qui fuit Malalehel,qui fuit Cainan,qui fuit Enos,qui fuit Seth,qui fuit Adam,qui fuit dei.

De annis puerilibus Aelfredi regis.

AElfredus igitur in annis puerilibus, ingenti patris sui & matris amore,super omnes fratres suos, & quod potissimũ erat,ab omnibus in regno multum diligebatur, vnde & in regia semper curia inseperabiliter nutriebatur.Erat enim cunctis fratribus suis, forma decentior,vultu serenior.Quocirca verbis,& moribus gratiosior apparebat.Veruntamen parentum ac magistrorum suorum incuria, vsque ad annum ætatis suæ duodecimum illiteratus permansit.Saxonica tamen poëmata die noctuque solers auditor,& recitator docilis,memoriter retinebat.In arte venatoria,aucupatoria,inque omnium peritia,& fœlicitate incomparabilis,sicut & in alijs donis fuit. Cum verò mater eius die quadã,sibi,& fratribus suis quendam Saxonicum metricæ artis librum,quem manu tenebat,ostenderet, ait illis. Quis vestrum citius discere poterit codicem istum, dabo eiillum.Tunc Aelfredus principalis literæ libri illius pulchritudine illectus,matri respõdit.Veréne(inquit)dabis librum illi ex nobis, qui citius illum intelligere,& coram te poterit recitare? Et illa,dabo(inquit).Tunc ille librum tollens,magistrum adijt,legit,& ad matrem rediẽs,illum memoriter recitauit.Deinde,vsu assiduo sine intermissione,psalmos Dauidicos, & orationes in vno libello conscriptos, & in sinu suo, gratia deuotionis,impositos, inseperabiliter circumducens,assiduè ruminabat.Audierat namque à magistro, quòd rex illiteratus sit quasi asinus coronatus.Sed cum in floreiuuentutis cõstitutus,cerneret legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ,& illum ducentem captiuum in legem peccati,sæpissimè in gallicantu, & horis matutinalibus, clam de strato surgens, ecclesias & sanctorum reliquias,orandi gratia,visitabat,ibique diu in oratione prostratus,dei misericordiam implorabat,vt mentem eius in amorẽ suæ dilectionis, per aliquam corporis infirmitatem, quam sustinere posset,corroboraret, non tamen ita, vt in rebus humanis indignus vel inu-

vel inutilis appareret. Cumque hæc diutius in magna mentis deuotione, à domino postulasset, post aliquãtulum temporis interstitiũ, dei munere, fici dolorem incurrit. In quo diu & ægre per multos laborans annos, de vita etiam desperabat.

Quomodo rex Aelfredus ab vna ægritudine, in aliam inciderit grauiorem.

Quodam verò tempore, cùm instinctu diuino Cornubiam gratia venandi veniret, & ad ecclesiam quandam orandi causa diuertisset, in qua sanctus Guerijr, sanctusque Neothus degebant, diu tacita in oratione prostratus, dei clementiam precabatur, quatenus molestias infestãtis incomodi qualicũq; infirmitate leuiori permutaret, ita tamen quòd illa in corpore exterius non appareret, ne ab hominib⁹ despectior haberetur. Finita quoq; oratione, cœptum iter arripuit, & non multo post tẽpore, vt fuerat deprecatus, ab illo dolore penitus est absolutus, & ad perfectũ diuina largitate curatus. Sed illa infirmitate remota, alia multo molestior, affect⁹ scilicet nuptiarum illũ inuasit, quæ à. xx. ætatis suæ anno vsq; ad quadragesimũ quintũ, ipsum incessabiliter fatigauit. In hoc quoq; tentationũ turbine, nati sunt ei filij & filiæ de supradicta regina sua, nomine Alsvvitha, qui hoc ordine generantur. Primogenita eius filia, Aelfleda dicebatur, quæ aduenìente matrimonij tẽpore Aethelredo Merciorum Comiti copulatur. Deinde natus est filius, nomine Eadvvard⁹, eidẽ regi, qui post patrẽ Angliæ monarchiã gubernauit. Tertio loco nata est ei filia, vocabulo Aethelgina, quæ monasticæ disciplinæ regulis consecrata, habitũ religionis suscepit. Eadvvardus & † Ethelvvardus, semper in curia regis educati, psalmos & libros Saxonicos studioſè docebantur. Ethelvvardus omnibus iunior, cum alijs nobilibus regionis, literali scientiæ applicatus est diligenti cura parentis, vt antequam aptas humanis rebus & artibus vires haberet, liberalibus studijs traderetur.

† Aelfredus

De moribus & sapientia Magni regis Aelfredi.

Rex denique Aelfredus, inter bellorum discrimina, & frequentia præsentis vitæ impedimenta, inter continuas corporis infirmitates, & paganorum infestationes, cœpit regni negotia disponere, omnem venandi artem exercere, aurifices suos & artifices, falconarios & accipitrarios erudire. Aedificia supra omnem anteceſſorum suorum conatum, venerabiliora ac nobiliora, nouo suo ingenio, construere satagebat. Missam quotidiè cum horis diurnis curabat audire, psalmos & orationes amare, elemosynas dare. Francigenæ, & alij multi ex regionibus longè positis, sponte sese suo dominio subdiderunt, eo quòd omnibus esset amabilis & affabilis, iucundus, & in rerum disciplina perscrutator incomparabilis, aduenas omnes &

peregrinos, nobiles & ignobiles, ſicut propriam gentem, iuxta ſingulorum dignitatem, honorabat, regebat, & pecunijs ſimul & poſſeſſionibus ampliabat. Comites verò, & barones, ac milites, miniſtros, & familiares, admirabili charitate diligebat: filios eorum, qui in regio nutriebantur palatio, non minori quã proprios dilectione applectens, moribus informare, literis imbuere non deſinebat. Et hæc de moribus eius dicta ſufficiant.

De bellis laborioſis Aelfredi regis.

NVnc autem laborioſa regis bella expedire cupientes, hoc primò dicendum eſt, quòd expleto menſe, ex quo regnare cœpit, in monte VViltun appellato, qui eſt in meridiana ripa fluminis Guilonis, de quo, prouincia illa Guiltoſcira nuncupatur, cum paucis & nimis inæquali numero bellatorum contra paganos dimicauit. Nã anno præterito, nouem attriti prælijs nobiles regionis illius in Auſtrali parte Thameſis fluminis fuerũt, exceptis equitationibus multis, quas proceres cum populis ſibi ſubiectis fecerant neceſſitate cõpulſi. Vnde ipſis nimis debilitatis, Dani victoria potiuntur. Sed poſt hanc victoriam, pagani ad vrbem Londini profecti, hiemauerunt ibidem. Cum quibus etiam rex Merciorum Burhredus amicabiliter componens, pecunia indutias impetrauit.

Herifredus VVygor. epiſcopus libros dialogorũ tranſtulit.

ANno gratiæ. Dcccl xxij. gens Northanhumbrorum regem ſuum Egbertum, & archiepiſcopum Vlferum expulerunt à regno. Qui expulſi, regem Merciorum Burhredum petierunt, & ab ipſo honorificè ſunt recepti. Eodem anno Kinebertus Lichfeldenſis epiſcopus diem clauſit extremum, cui Tunbertus ſucceſſit. Quo etiam anno Alvvino VVigornienſi epiſcopo Herefridus ſucceſſit, qui. viij. idus Iunij ab Aethelredo Dorobernenſi archiepiſcopo munus conſecrationis ſuſcepit. Hic ad petitionem regis Aelfredi, libros dialogorum beati papæ Gregorij, in linguam Saxonicam tranſtulit eleganter. Eundem poſtea epiſcopum rex Aelfredus, & Plegmũdum Cantuarienſem archiepiſcopum, Aethelſtanum Hereforden-ſem, & VVerebertum Legeceſtrenſem antiſtites, viros optimè literatos, ad ſe vocans, multis eos donarijs honorauit, vt eum in diſcẽda literarum ſcientia adiuuarent. Legatos præterea ad Gallias direxit, & inde ſanctũ Grimbaldũ ſacerdotẽ & monachũ, ac virum in diſciplinis eccleſiaſticis eruditũ, nec non Iohannẽ presbyterũ & monachũ, bonis moribus adornatũ, ex vltimis etiã VVallanorũ finibus, de monaſterio ſancti Dauid, Aſſerum ad ſuum acciuit conſortium, vt horum omnium ſapientia & doctrina, regis deſiderium

creſcere-

creſceretur, qui & in breui ita profecerunt quòd librorum omniũ perfectam haberet notitiam.

Paganorum exercitus ad Northanhũbriã trãſiit.

ANno gratiæ.Dcccl xxiij.Iohannes ſedit in cathedra Romana,annis.x.& diebus duobus.Eodem anno, ſæpedict⁹ paganorum exercitus,Londoniam deſerens,ad Northanhumbros perrexit. Qua regione hoſtiliter perluſtrata, in Lindeſeia, in villa quæ Torkeſeia dicitur,hyemauit.Cum quibus tunc Merciorum gentes, dato munere,pacificatæ ſunt.Eodem anno rex Egbertus Northanhumbrorum diem clauſit extremum, & Ricſius ſucceſſit ei in regnum tribus annis, Quo vtique anno, VVlfherus Ebor.archiepiſcopus, ad ſedem ſuam reuocatus eſt. Eodem anno depoſito Ealdredo Legeceſtrenſi epiſcopo,Ceolredus ſucceſſit.

Rex Burhredus Romã profectus, obiit ibidẽ.

ANno gratiæ. Dcccl xxiiij. nefandus Danorum exercitus Lindeſeiam relinquens,Merciam adijt, & in villa,quæ Rependune dicitur,hyemauit. Burthredum quoq; regem Merciorum,anno regni ſui.xxij.expulerunt à regno. Qui Romam poſt dies paucos profectus,obijt ibidem,& iuxta ſcholam Anglorum, in eccleſia beatæ Mariæ regio more ſepulturam accepit. Poſt cuius expulſionem, Dani regnum Merciorum ſuo dominio ſubdiderunt. Quod cum cuidam inſipienti miniſtro nomine Ceolvvlfo,eo pacto cuſtodiendum tradiderunt, vt quandocumque vellent,illud ſibi pacificè reſignaret. Et ſub hac conditione obſidibus datis, fidelitatem paganis iurauit.

Corpus ſancti Cuthberti ab inſula Lindisfarn, remotũ eſt.

ANno gratiæ.Dcccl xxv.deo inuiſus paganorum aceruus Rependune deſerens,nuper multiplicat⁹,in duas ſe turmas diuiſit. Cuius pars vna cum rege Haldeno Northanhumbrorum petens regionem,iuxta flumen Tyne hyemauit,totamque prouinciam illam ſuo deſiderio ſubiecit. Pictos verò, necnon & VVallenſes,diriſſimis afflictionibus fatigauit. Tunc Eadulfus Lindiſſarnenſis epiſcopus & abbas Eadredus, corpus beati Cuthberti pontificis de inſula Lindiſſarnenſi tollentes,per. vij. annos profugi vagabantur. Altera autẽ pars exercitus,cum Gytrone,Oſketello,et Hamundo regibus Danorum ad Grantbrigge ſe conferens hyemauit ibidem.Eodem anno,in æſtate, rex Aelfredus parato nauigio, mare concendit,vbi ſeptem naues nuper aduentantes deprehendens, vnam retinuit,& cæteras in fugam conuertit,

De Treugis inter regem Aelfredum & Danos.

ANno gratiæ.Dcccl xxvi. nefandus infideliũ cuneus,nocte Grantbrigge relinquens ad regionẽ VVeſtſaxonũ venit, & VVarhã

occupatum castrum intrauit, est ibi monasterium sanctimonialium fœminarum, inter duo flumina, **Frane & Trente**, in pago Dorsetensi, situ tutissimo collocatum, quod non nisi ab occidente contiguam habet terram. Cum autem rex Aelfredus aduentum eorum cognouisset, ilico obuiam veniens, cum ipsis disposuit præliari. At pagani bellum conserere metuentes, elegerunt, datis obsidibus, dilationem quærere, quousque fortiori militia stipati, æquali possent lance pondus certaminis sustinere. Iurauerũt insuper quod de regno VVestsaxonum forent continuò recessuri. Sed more solita fallacia nitentes, dirupto fœdere, nocte quadam furtiuum impetum facientes, vniuersos regis equites peremerunt. Quo facto ad ciuitatem Exoniam diuerterunt. Tunc rex Aelfredus exercitu congregato insecutus est eos. Sed quia iam ciuitatem ingressi fuerant, permisit illos ibidem hyemare. Eodem anno, rex Danorum Haldenus Northanhumbriam occupãs, sibi eam suisque ministris distribuit, illamque ab exercitu suo coli fecit. Tunc rex eiusdẽ prouinciæ, † Ricsius nomine, tactus dolore cordis intrinsecus, diem clausit extremum, cui successit Egbertus.

† Ricsig.

De noua Danorum multiplicatione.

ANno gratię. Dccclxxvij. nefandus paganorum aceruus, instante tempore autumnali, partim in Exonia resedit, & pars eius Merciam prædatura recessit. Crescebat insuper diebus singulis peruersorum numerus, adeò quidem, vt si. xxx. ex eis millia vna die necarentur, alij succedebant numero duplicato. Tunc rex Aelfredus iussit cyulas & galeas, id est, longas naues fabricari per regnum, vt nauali prælio hostibus aduentantibus obuiaret, impositisque piratis in illis, vias maris custodiendas commisit. Ipse verò Exoniam, vbi pagani hyemabant hostiliter properans, illis inclusis, ciuitatem obsedit. Nautis quoque suis mandauit, vt in parte freti, vitale hostibus subsidium denegarent. Cumque nautæ ex præcepto regis illuc summopere properarent, occurrerunt. cxx. naues armatorum militum oneratæ, quæ omnes in auxilium suorum conciuium aduenerunt. Quas cum paganis militibus ministri regis cognouissent repletas, ad arma prosiliunt, & viriliter barbaras nationes inuadunt. Pagani quoque, qui iam ferè per mensem inter fluctus pelagi naufragium pertulissent, inutiliter prælium reddiderunt, vnde in momento agminibus eorum laceratis, in loco qui † **Sandwic** dicitur, vndis submersi omnes pariter perierunt.

† Svvane. vvic.

Anno

ANno gratiæ. Dccclxxviij. exercitus paganorum, qui in Exonia hyemauerat, vrbem deserens, **Chippenham** villam regiam, in VVilteſire ſitam adijt, & ibidem hyemauit. Porrò Gytro rex Danorum, cum fortitudine inuincibili perluſtratis iam vniuerſis Angliæ finibus, loca ſacra vbicũque depopulans, quicquid in auro vel argento rapere potuit, militibus erogauit. Tandem cum fama regis Aelfredi peruenisſet ad eum, quòd ipſe ſolus in regno Angliæ præ cæteris regibus ſapientia, prudentia, & diuitijs præpolleret, prophanus ille ad nationes illas vexilla direxit & arma. Ignem quoque in villis & ciuitatibus accumulando, ferro quæq; ſibi obuia mactãdo & macerando, & vt maiorem habitatoribus incuteret formidinem, non ſexui quidem muliebri nec paruulorum parcebat ætati. Auxit autem huius perſecutionis procellam, iniquitas deteſtanda Hinguaris, Hubbæ & Haldeni, qui cum viginti tribus nauibus ex Demetica regione, in qua hyemauerant, egreſſi, vt lupi rapaces, poſt multas ibidem ſtrages illatas, poſt cœnobiorum combuſtiones, ad Deuoniam nauigarunt. Quo in loco, ab exercitu regis Aelfredi idẽ Hinguar cũ Hubba & Haldeno, & viris mille. cc. perẽpti ſunt ante arcem **Kinwit**, ibique ſanguinem beati regis & martyris Eadmundi, quem effuderant prædicti iniquitatis miniſtri, Chriſtiani Aelfredi regis milites vindicarunt. Sed tamen maxima pars eorum per fugam elapſi ad Gytronem regem paganorſt ſeſe contulerunt. Qui ſimul iunctis viribus conglobati, omnem VVeſtſaxoniam à mari vſque ad mare depopulantes, & terram illam quaſi locuſtæ operientes, patriam totam, cum non eſſent defenſores, ſibimet ſubdiderunt. In hoc quoque perſecutionis turbine conſtituti fideles Chriſti epiſcopi, cum ſanctorum reliquijs, & eccleſiarum theſauris, populiſq; regionis, trans mare fugerunt, & pars regem Aelfredum ſecuta in ſyluis lociſq; deſertis in illo ſe mortis diſcrimine abſconderunt. At rex Aelfredus tactus dolore cordis intrinſecus, quid ageret, quo ſe verteret ignorabat. Occupauerat rex iniquus Gytro loca quæq; munita. Vnde rex Aelfredus ſpem boni melioris non habens, ceſſit ad præſens, vt quem res exitum foret habitura probaret.

De VVeſtſaxoniæ depopulatione.

ESt locus in vltimis Anglorum finibus ad occidentem Aethelingeie, id eſt, nobilium inſula appellatus, paludib⁹ vndeq; circumſeptus, & ita inacceſſus, vt non niſi nauigio queat adiri. Habet aluetum inſula permaximum, quod ceruos & capras, & illius generis beſtias continet multas. Terram ſolidam, vix duorum iugerũ

De exilio regis Aelfredi apud Ethelingeie.

habet latam, quantulamcumque planitiem in medio retentã. Hanc rex Aelfredus, paucis commilitonibus quos habebat præ dolore relictis, vt hostes lateret, solus petiuit, vbi cuiusdam ignoti tugurium prospiciens ad illud diuertit, hospitium petijt & accepit, vbi per dies aliquot hospes & egenus, illique & eius vxori subditus, rebusque contentus minimis habitabat. Rex autem interrogatus quis esset, aut quid in loco desorto quęreret, respondit se regis esse ministrum & cum eo in prælio victum, & sic insequentes aduersarios fugientem illuc peruenisse. Subulcus igitur verbis illius credulus, motus pietate, cura diligenti ei vitæ necessaria ministrauit. Contigit autem subulcum, de more, die quadam porcos ad solita cogere pascua, & regem solum cum subulci vxore domi residere. Cumque mulier illa panes subcinericeos in igne ad coquendum posuisset, & alijs intenta negotijs panes adustos conspexit, mox indignata regem increpauit, dicens.

Vrere quos cernis panes, girare moraris,
Cum nimium gaudes hos manducare calentes.

At rex demisso vultu, mulieris lacessitus conuicijs, non solùm panes girauit, verùm etiam bene coctos, & integros mulieri resignauit. Cum autem rex Aelfredus cum subulco solus demorat⁹ fuisset, conuenerunt ad eum ibi multi ex commilitonibus eius, vbi, rege dictante, firmitatem quandam turribus & propugnaculis munitam construentes, assiduas in hostes irruptiones fecerunt.

Vt rex Aelfred⁹ à sãcto Neotho, sanctoq; Cuthberto, confortatus fuerit.

COntigit eodẽ tempore regem Aelfredum, sanctum Neothum, qui tunc apud Hamstoke solitariam agebat vitam, ædificationis gratia visitare. Quem vir dei Neothus inter alia familiaritatis colloquia, acriter de suis prauis actibus increpauit, pœnas ignis ęterni apposuit, potentes potenter tormenta passuros ostendit, & præter hæc omnia ferè, quæ ei affutura erant, præsago spiritu reuelauit. Ab aduersarijs rex (inquit) multa pateris, sed adhuc multa maiora patieris. Nam regno, quo tumes, quo immoderatam debacchando tyrãnidem exerces, vnde ante diuinæ maiestatis intuitum, vbi humlis apparere deberes, & non facis, à gentibus Christum ignorantibus infestaberis, & vix ab illis euadens profugus latitabis, sicq; per dies aliquot peccatis exigentibus permanebis. Sed tamen apud deum precibus obtinui, quòd si te à tuis sæuis retraxeris actibus, & libidinis incendijs, adhuc misericordiæ suæ vultum super te prætendet, sceptroque pristino & prosperitati restituet, Rex quoque, cum à famulo dei

mulo dei hæc exhortationis verba humiliter intellexisset, atq; morum emendationem certis spõsionibus promisisset, accepta viri dei benedictione ad insulam, de qua egressus fuerat, est reuersus. Nocte igitur superueniente, cum dormiret in strato suo, astitit ei in visione noctis sanctus Cuthbertus, qui sibi sui regni restitutionẽ certã repromisit. Ipse quoque rex, aperto viri dei confortatus oraculo, cum mane surrexisset pollicitus est deo se in loco ipso monasterium cõstructurum, qui semper deinceps hostibus inuincibilis & terribilis apparebat. Nam eadem hora conuenerunt ad regem omnes milites eius, cum Sumersetensibus, & VViltonensibus apud **Ethelingeie**, quorum fretus auxilio, paganos infatigabiliter debellauit. Tandem rex Aelfredus, instante sancta solemnitate Pentecostes, ab insula erumpens, ad Petram Egberti, quæ est in orientali parte syluæ, quæ **Salwode** dicitur, equitauit. Ibi quoque confluebant ad eum omnes, qui in illis finibus remanserant immenso gaudio repleti, quòd regem incolumem recepissent. Mane autem castra mouentes, duorum emenso itinere dierum, ad locum qui **Ethendune** dicitur peruenerunt.

Gytro, rex paganus fidem Christi suscepit.

INuenerunt autem ibi Gytronem paganorum regem, & exercitum eius vniuersum, contra quem atrociter & satis animosè decertantes, diuina cooperante clementia, victoriam reportarunt, atq; hostes de loco certaminis fugientes, sine pietati insecuti, arcem quãdam, quæ propè erat, ingredi compulerunt, vbi quæcumque extra arcem inuenire poterant, in equis & armentis rapientes, hominesq; perimentes, arcem inclusis hostibus obsederunt. Vbi cum per dies xv. obsidio ageretur, pagani fame simul & euadendi desperatione attriti, pacem tali conditione petierunt, vt regni & regis infestationẽ perpetuò abiurarent. Cum quibus etiam Gytro rex eorum in arcto constitutus, fidem Christi se suscepturum promisit, quæ omnia vt promiserat fideliter adimpleuit. Nam post dies xv. idem rex paganus cũ xxx. electissimis de exercitu suo viris, nõ lõgè ab **Ethelingeie**, in loco qui patria lingua **Alre** dicitur, baptizatus est, & ab Aelfredo rege de fonte leuatus. A quo etiam in filium adoptionis admissus, patrinusque eius effectus, ipsum mutato nomine Aethelstanum vocauit. Cuius chrismatis depositio octauo die, in villa regia facta est, quæ **ꝥaðmoꝛ** nuncupatur, & rex nuper baptizatus, cum alijs qui cũ ipso fidem Christi susceperant. xij. diebus cũ regẽ Aelfredo in magna lætitia remanserunt. Quibus rex in recessu suo multa donaria,

& preciosa cõferens, principi eorum Aethelstano Estãgliam, in qua sanctus regnauerat Eadmundus, de se tenendam concessit.

Vt Gytro rex Estangliam inhabitauerit.

ANno gratiæ. Dcccl xxix. nefandus paganorum aceruus, Cirenceſtriam relinquens, ad Anglos orietales perrexit, vbi Gytro rex nuper baptizatus regionem illam inter suos diuidens, inhabitare cœpit. Quo etiam tempore, rex Aelfredus Seaftoniam, quondã vrbem nobilem, quæ modo vicus est, ædificauit, vbi postea Algina regina Eadmundi regis, qui pronepos fuit istius Aelfredi, sanctimonialibus cœnobium construxit. Eodem anno Ludouicus Francorũ regnum regendum susceptit. Eodem anno Carolus Romanum adeptus imperium, imperauit annis. xij. Per idem tempus defuncto Dunberto, VVentanæ vrbis episcopo, Denevvlfus ei in episcopatum succeſſit. Hic est subulcus ille, vt fama refert, quem rex Aelfred', paganorum violentiæ cedens, in Ethelingeia porcos pascentem inuenit, & cum ipso vt supra retulimus aliquandiu hospitatus est. Cuius rex ingenio singulari comperto, statim vt regno restitutus est, literis illum tradidit informandum. Quem postmodum perfectius institutum, VVyntonensem fecit præsulem consecrari.

Vt eclipsis lunæ fuerit facta tertio idus Octob.

ANno gratiæ. Dcccl xxx. magnus paganorum exercitus de partib' aduenies Gallicanis, in fluuium Thamesim venit, & apud Fulenham hyemauit. Eodem anno facta est eclipsis Lunæ post mediam noctem, tertio idus Octobris.

De multorũ depoopulatione cœnobiorum in Gallia.

ANno gratiæ. Dcccl xxxi. plurima in regno Francorum monasteria à paganis demolita sunt, & concussa. Vnde fratres Floriacensis cœnobij, beati Benedicti abbatis reliquias de sepulchro extrahentes, hostes fugiendo hac illacque discurrebant. Eodem quoq; anno rex Aelfredus multos paganorum populos naũali prælio vicit & interfecit, & nonnullos ad subiectionem coëgit.

Vt sedes episcopalis à Lindisfarna in Ceſtriam translata sit.

ANno gratiæ. Dcccl xxxij. sanctus Cuthbertus Eadredo abbati in visione nocturna assistens, præcepit vt diceret episcopo regionis, quatenus Cuthredum filium Hardecnuti, quẽ Dani cuidam viduæ in seruum vendiderant apud Wintigeham, dato precio redimerent, & redemptum sibi in regem promouerent. Quo facto, anno regis Aelfredi xiij. ipso in regem coronato, sedes episcopalis, quæ prius in Lindisfarnensi fuerat insula, apud Ceſtriã transferretur, quę antiquitus Cunegeceſtria dicebatur. Nam & idem sanctus per abbatẽ prędictum mandauerat, vt quicũque ad eius corpus fugeret in articulo neceſſitatis, pacem per mensem haberet. Hanc quoque legem tam

rex

rex Aelfredus, quàm rex Cuthredus censuerat perpetuò conseruã-dam. Ad hoc insuper in augmentum prioris sedis episcopatus, totã terrã inter flumina Tyne & Teyse, præfati reges cõcesserunt sancto Cuthberto iure perpetuo possidendam, & illius institutionis violatores pœnis infernalibus addixerunt. Eodem tempore, episcopatus Hagustaldensis ecclesiæ cessauit propter insolentias paganorum.

Vt Marinꝰ papa reliquias miserit Aelfredo regi.

ANno gratię. Dcccl xxxiij. Marinus sedit in cathedra Romana anno vno, & mensibus quinque. Hic scholam Anglorum Romæ Aelfredo rege deprecante, à tributo liberam fecit. Qui etiam regi præfato donaria transmittens plurima, dedit ei inter cætera portionem non modicã illius crucis salutiferæ, in qua dei filius pro salute mundi pependit. Eodem anno, defuncto Asserο Scireburnensi antistite, Suithelmus successit. Hic regis Aelfredi elemosinam, ad sanctum apostolum Thomam, in Indiam deferens, indeque prosperè rediens, multos regi precios lapides reportauit.

De magistro Iohannes Scoto.

EOdem anno venit in Angliam magister Iohannes, natione Scotus, vir perspicacis ingenij, & facundiæ singularis. Hic dudum relicta patria, ad partes Gallicanas transiens, Carolum caluum adijt, atque in magna ab eo dignatione susceptus, indiuiduus comes ei fuerat, & mensæ & cubiculi. Huius autem ingenij & scientiæ magnitudo, ac leporis exempla, vsque hodie manent. Assederat namque ad mensam ante regem ex oppositο die quadam, vbi consumptis ferculis, poculisque discurrentibus, Carolus fronte hilarior est effectus. Rex denique cum magistrum Iohannem vidisset quiddam egisse, quod comitatem Gallicanam offendere videretur, increpauit eum satis vrbanè dicens: Iohannes, quid distat inter Scotum & Sotum. Ille respondit, & dixit regi, mensa tantum. Sicque magister Iohannes solenne conuicium retulit in authorem. Quid hoc responso facetius? Interogauerat namque de morum differenti studio, & respondit Iohannes de loci distante spacio. Nec verò rex verbis eius commotus est, sed potius ipsum, cum assessoribꝰ suis, commouit ad cachinnum. Item alia vice, cum regi conuiuanti minister quidã patinam obtulisset, quę duos pisces pręgrãdes adiecto minusculo vno continebat, dedit ille magistro Iohanni, vt duobus clericis ad mensem recumbentibus, distribueret competenter. Erant enim pisces immensæ magnitudinis, & ipse magister Iohannes corporis perexilis. Tunc ille qui semper honesti aliquid cõminiscebatur vnde lætitiam conuiuantiaum excitaret, retentis sibi duobus piscibus maioribus,

ioribus, vuum minorem duobus clericis dedit. Arguente rege magistrum Iohannem, quòd non æque pisces distribuisset, respondit. Bene (inquit) & æque distribui. Nam hic est vnus paruus, de se dicens, & duos grandes, pisces tangens. Item conuersus ad clericos ait. Hic sunt duo magni, clericos innuens, & vnus paruus, piscem intelligens. Iste igitur Iohannes, rogatu eiusdã regis, Hierarchiam Dionysij Ariopagitæ de Græco in latinum transtulit, quo fit vt vix intelligatur latina litera, cùm volubilitate magis Græca, quàm positione constructur latina. Composuit etiam librum, quem periphysicon meriſmatos, id est de naturæ diuisione intitulauit, propter perplexitatem quarundam questionum soluendarum benè vtilem, si tamẽ ignoscatur ei in quibusdam, in quibus à Latinorum tramite deuiauit, dum in Græcos acriter oculos intendit, vnde & hæreticus à quibusdam putatus est. Scripsit enim cõtra eum quidam Florus, qui & eius scripta deprauando damnauit. Sunt enim reuera in libro periphysicon perplurima, quæ nisi diligenter discutiantur, à fide catholica aliena iudicãtur. Huius autem opinionis particeps esse dinoscitur pontifex Romanus, qui in epistola ad Carolum missa dixit. Relatum est apostolatui nostro, quòd opus Dionysij Ariopagitę, quod de diuinis nominibus & de cœlestibus ordinibus Græco descripsit eloquio, quidam vir Iohannes, genere Scotus, nuper transtulit in latinum. Quod iuxta morem ecclesiæ nobis mitti, & nostro iudicio debuit approbari, præsertim cum idem Iohannes, licet multæ scientiæ esse prædicetur, olim non sanè sapere in quibusdam frequenti rumore dicatur. Propter hanc ergo infamiam idem Iohannes Franciam relinquens, regem Aelfredum petiuit, cuius munificentia illectus & magisterio, vt ex scriptis eiusdem regis intelligitur, Meldunì magister resedit. Vbi post aliquot annos à pueris, quos docebat, graphijs perforatus, animam exhalauit torměto graui & acerbo. Iacuit autem aliquandiu in humili sepultura, in beati Laurentij basilica corpus eius collocatum. Sed vbi diuinitus cecidit super eius sepulturam radius ignis cœlestis, monachi de talibus animati reuelationibus, in maiorem eum transtulerunt ecclesiam, & ad sinistram altaris partem honorabiliter locauerunt. Eodem anno Marino papæ successit Adrianus anno vno, & mensibus tribus.

Vt rex Aelfredus multos ex hostibus interfecit.

ANno gratiæ. Dcccl xxxiiij. nephandus exercitus paganorum in duas se turmas diuidens, vna in Franciam secessit, altera verò in Cantiam rediens, Roffensium ciuitatem obsedit. Sed ciuibus viriliter re-

liter repugnantibus Aelfredus ſuperueniens, obſidionem diſſoluit, & paganos ad naues redire coëgit. Vbi multis ex eis interfectis, ſpolia eorum inter ſuos commilitones diſtribuit. Quo etiam anno claſſis valida ab Aelfredo rege in Eaſtāgliā directa, inuenit in oſtio Sturæ fluminis. xvj. naues piratarum. Quas claſſis præfata acriter inuadens, naues cum ſpoliis comprehendit, prædonibus omnibus interfectis. Sed qui ex Danis ad naues fugere potuerunt, iterum cum Anglis conſerto nauali prælio, vbi Merci ſomno dormiebant, occiſa eſt ex eis inermis multitudo, & Dani victores ex hoſtibus receſſerunt.

Viſio Caroli Imperatoris de purgatorio.

ANo gratiæ. Dcccxxxv. Stephanus ſedit in cathedra Romana, annis quinque, & diebus. viij. Eodem anno Carolus, Ludouici filius, monarchiam imperij Romanorū, & regni Francorum adeptꝰ, admirabilem, quam vidit, viſionem, conuocatis epiſcopis & regni nobilibus, in hunc modum detexit. In nomine dei, ſummi regis omnium regum, ego Carolus rex Francorum, & patricius Romanorum, ſacra nocte dominicæ diei, poſt nocturnum officium celebratum, dum irem cubitum, & vellem dormitionis capere ſomnum, venit vox ad me terribiliter dicens. Carole exiet à te modò ſpiritus tuus, in hora non modica. Et ſtatim raptus fui in ſpiritu, & qui me ſuſtulit in ſpiritu, fuit candidiſſimus, tenuitq; in manu ſua glomus lineum, clariſſimi iubar luminis emittens, ſicut ſolent cometæ facere quum apparent, cœpitque illum diſſoluere, & dixit ad me. Aſpice filum glomeris micātis, ac liga, & noda firmiter in pollice dexteræ manus tuæ, quia per illum duceris in Laberintheas infernorū pœnas. Et hoc dicto, præceſſit me velociter, diſtorquens filum luciflui glomeris, & duxit me in profundiſſimas valles, & igneas quæ erant plenæ puteis ardentibus pice, & ſulphure, plumboque, cera, & adipe. Ibi inueni pontifices patris mei, & auunculorum meorum quos cum pauens interrogarem, propter quid paterentur tam grauia tormenta, reſponderunt mihi. Fuimus epiſcopi patris tui, & auunculorum tuorum, & cum debuimus illos, & populos illorum, de pace & concordia admonere, & præcare, ſeminauimus diſcordias inter eos, & malorum fuimus incenſores, vnde nunc incendimur in iſtis tartareis ſupplicijs, & nos, & alij homicidiorum, & rapinarum amatores. Huc etiam tui epiſcopi, & ſatellites venient, qui ſimiliter facere nunc amant. Et dum hæc tremebundus aſcultarem, ecce nigerrimi dæmones, cum vncis igneis aduolantes, volebant ap

prehendere

prehendere filum glomeris quod tenebam,& ad se trahere,sed reuerberantibus radijs illius glomeris, filum cõtingere non valebant. Deinde post tergum meum currentes,voluerunt me aduncinare,& in ipsos sulphuris puteos præcipitare. Sed ductor meus qui glomus portabat,proiecit super scapulas meas filum glomeris, & duplicauit illum,traxitque post se vehementer, sicque ascendimus super montes altissimos & igneos,de quibus oriebantur flumina feruentia, & paludes,& omnia genera metallorum bullientia. Vbi reperi innumeras animas hominum,& principum patris mei, & fratrum meorum,præcipitatas,alias vsq; ad capillos,alias vsq; ad mẽtum, alias vsque ad vmbilicum, atque eiulando clamauerunt ad me dicentes, dum viximus, amauimus tecum & cum patre tuo,& cum fratribus tuis, & cum auunculis tuis facere prælia, & homicidia, & rapinas pro cupiditate terrena,& ideò in ista bullientia flumina,& metallorum diuersorum genera,sustinemus tormenta. Et cum ad hæc timidus intenderem,audiui retro me animas clamare. Potentes potenter tormenta patientur, & respexi, & vidi super ripas fluminis bullientis fornaces piceas, & sulphureas plenas magnis draconibus & scorpionibus,& serpẽtibus diuersi generis, & ibi vidi aliquos principes patris mei,& meos, & fratrum meorum, necnon & auunculorum meorum, dicentes mihi.Heu nobis Carole, heu nobis. Vides quàm grauia habemus tormenta,propter nostram malitiam,& superbiam,& mala consilia, quæ regibus nostris, & tibi dedimus, propter cupiditatem. Cumque hæc dolendo congemiscerem,cucurrerũt ad me dęmones apertis et plenis faucibus igne¦& sulphure, & pice volentes me inglutire. At ductor meus triplicauit super me filum,à cuius radijs claritatis superata sunt ignea ora eorum. Et protexit me validius, & descendimus in vnam vallem, quæ erat in vna parte tenebrosa ardens,velut clibanus ignis,ex alia vero parte, tam amœnissima,& splẽdidissima, vt nulla ratione dicere valeam. Vertique me contra tenebrosam & flammiuomam partem, videque ibi aliquos reges mei generis in magnis supplicijs. Et tunc nimia perturbatus angustia,putaui me statim in ipsis demergi supplicijs,à gigantibus nigerrimis, qui ipsam vallem cunctis ignium generibus inflammabant. Et valdè tremens glomeris filo illuminante oculos meos,vidi à latere vallis pauliſper albescere lumen, ibique duo fontes fuere,quorum vnus nimium calidus erat, & alter clarus

& tepi-

& tepidus, & duo dolia ibi erant. Cumque illuc irem, filo glomeris regente gressus meos, intuitus super vnum vbi erat feruens aqua, vide ibi genitorem meum Ludiuicum stare vsque ad femora, dolore nimis aggrauatus, & languore percussus, & dixit ad me. Domine mi Carole, noli timere, scio quia reuertetur rursus spiritus tuus ad corpus tuum, & permisit te deus huc venire, vt videres propter quæ peccata ego, & omnes quos vidisti, talia supplicia toleramus. Vno enim die sum in isto feruentis dolij balneo, & altero die transmittor in istud suauissimum aquæ dolium, & hoc fit sancti Petri sanctique Remigij precibus, quorum patrocinijs hactenus regale genus nostrum regnauit. Et si citò mihi subueneris tu, & mei fideles episcopi & abbates, & omnis ordo ecclesiasticus, missis, oblationibus, psalmodijs, vigilijs, & elemosynis, velociter liberatus ero de isto dolio aquæ bullientis. Nam frater meus Lotharius, & eius filius Ludouicus, sancti Petri, sanctique Remigij precibus exempti sunt ab istis pœnis, & iam ducti sunt in gaudium paradysi. Et dixit ad me, Respice siniſtrorsum. Cumq; respexissem, vidi ibi duo dolia altissima bullientia. Ista (inquit) sunt tibi præparata, nisi te emendaueris, & pœnitentiam egeris de tuis nephandis delictis. Et tunc cœpi grauiter horrere, Cumque cerneret ductor meus in tanto pauore esse spiritum meum, dixit ad me. Sequere me ad dexteram luculentissimæ vallis paradysi. Et dum graderemur, contemplatus sum, in ingenti claritate, cum glorioſis regibus sedere Lotharium auunculum meum, super lapidem topazium miræ magnitudinis, diademate precioso coronatum. Videns me cominus accersiuit, blanda voce dicens. Carole successor meus, nunc tertius in imperio Romanorum, veni ad me. Scio quòd per pœnalem locum venisti, vbi est pater tuus, frater meus, positus in pœnis sibi destinatis. Sed per misericordiam dei citissimè liberabitur ab eis, sicut & nos liberati sumus, meritis beati Petri, sanctique Remigij precibus, cui dominus magnum apostolatum dedit super reges, & super gentes Francorum. Qui nisi quisquilijs nostræ propaginis suffragatus fuerit & inuerit, iam deficiet nostra genealogia regnando & imperando. Vnde scito quoniam tolletur ocius potestas imperij de manu tua, & postea breuissimo tempore in sæculo viues. Tunc conuersus contra me Ludouicus, dixit mihi. Imperium quod hactenus tenuisti iure hæreditario, debet recipere

Ludouicus, filius filij tui. Et his dictis visum est mihi affore infantulum præsentem, & intuens eum Lotharius, auus eius, dixit mihi. Redde illi potestatem imperij, per illud filum glomeris, quod in manu tenes. Disnodans ergò filum de pollice dexteræ manus meæ, donaui illi omnem monarchiam imperij per ipsum filum. Et statim ipsum glomus fulgidum sicut iubar solis coadunatum est totum in manu illius. Sicque post mirabile factum hoc, reuersus est spiritus meus in corpus meum, valde fessus, & contristatus. Post hanc quoque visionem idem Carolus, vix annis duobus imperio functus, successit ei Ludouicus ille, qui postea filiam Eadvvardi regis anglorum duxit vxorem. Sed hæc infra. Eodem anno Esne Herefordēsi episcopo Ceol. mundus successit.

Vt rex Aelfredus monarchiam Angliæ adeptus fuerit.

ANno gratiæ. Dcccl xxxvi. rex Aelfredus, post incendia vrbium, & strages multimodas populorum, ciuitatem London. quæ caput regni fuit, obsidione vallauit, vbi omnes Anglorum nationes, ad ipsum confluentes, subiectionem fecerunt. Nam prius dispersi fuerant per loca deserta, & nemorosa propter frequentes Danorum irruptiones, & sine omni defensore volubiles vsquequaque & instabiles vagabantur. Fœdere itaque homagijs confirmato & iuramentis, rex eorum fultus auxilio, insultus acerrimos contra ciuitatē ordinauit, erectisque machinis in gyrum, mœnia dissoluere laborauit. Ciues verò metuentes contendere contra regem, apertis valuis ciuitatis, ipsum honorificè susceperunt. Tunc rex ciuitate restaurata, mœnijsque reparatis tradidit eam sub custodia Aethelredi comitis Merciorum, qui regis filiam nomine Aelfledam habuit vxorem, & erat de regio semine illius gentis. Rex itaq; Aelfredus omni deinceps tempore vitæ suæ monarchiam totius regni Angliæ adeptus est, præter illas regionis partes, quas sibi subiugauerat barbarica gens Danorum. Occupauerant enim Northanhumbriam totam, cum Estanglia, & alijs regionibus plurimis, ex quibus Aelfredo regi grauissimas irruptiones & assiduas intulerunt.

Recapitulatio regnorū & regum Angliæ.

NVnc ergo quum ad regem Monarcham tractādo peruenimus, libet omnium regum Angliæ, qui hucusque regnauerunt, & nomina & regna distinguendo recapitulare, vt successiones singulorum per ordinem repetentes, lectoribus gratiores existamus, & historiæ series clarius illucescat. VVoden' igitur ex antiquorum prosapia Germanorum originem ducens, post mortem inter deos trāslatus est. Quem veteres pro deo colentes, dedicauerunt ei quartam feriam,

feriam, quam de nomine eius **wodenesday**, id eſt, diem VVodeni nuncuparunt. Hic habuit vxorem nomine Fream, cui ſimiliter veteres ſextam feriam conſecrantes, **Freday**, id eſt, diem Freæ appellarunt. Genuit autem VVoden⁹ ex vxore Frea, ſeptem filios inclytos, ex quorum ſucceſſione ſeptem reges traxerunt originem, qui in Britannia potenter, expulſis Britannis, poſtea regnauerunt. Ex filio VVodeni primogenito, nomine VVecta, reges Cantuariorum. Ex ſecundo Frethegeath, reges Merciorum. Ex tertio Baldao, reges VVeſtſaxonum. Ex quarto Beldago, reges Northanhũbrorum ſiue Berniciorum. Ex quinto VVegdago, reges Deirorũ. Ex ſexto Kaſero, reges orientalium Anglorum. Ex ſeptimo Saxuad, reges orientalium Saxonum originem habere dicuntur. Octauus verò, id eſt, rex auſtralium Saxonum, ex eadem gente, ſed non ex eadem ſtirpe originem ſumpſit.

De regibus Cantiæ.	*De regibus Merciorum.*	*De regibus VVest Saxonum.*	*De reg. Nort.*
			Ida.
			Adda.
Hengistus.	Creodda.	Cerdicus.	Glappa.
Oſricus Aeſc.	VVibba.	Kenricus.	Theodvvald⁹.
Octa.	Cearlus.	Ceaulinus.	Fretheulphus.
Ermenricus,	Penda.	Ceolricus.	Theodoricus.
Aethelbertus,	Peada.	Ceolulfus.	Aethelfridus.
primus Chriſtia.	*primus Chriſtian.*	Kinegilſus & Quichelinus	Eadvvinus, rex *Deir. pri. Chriſt.*
Eadbaldus.	VVlfherus.		
Erconbertus.	Aethelfredus.	Kinevvalcus.	Eanfridus.
Egbertus.	Kinredus.	Sexburga.	Oſvvaldus.
Lotharius.	Ceolredus.	Eascvvinus.	Oſvvius.
Eadricus.	Aethelbaldus.	Kentvvinus.	Aelfridus.
VVithred⁹ & Sivvardus	Beornredus.	Cedvvalla.	Egfridus.
	Offa Magnus.	Ina.	Ealfridus.
Aethelbertus.	Egfridus.	Aethelhardus.	Oſredus.
Eadbertus.	Kenulphus.	Cuthredus.	Kenredus.
Aethelbertus.	Kenelmus.	Sigebertus.	Oſricus.
Eadbert⁹ Pren.	Ceolulphus.	Kineulfus.	Ceolvvlfus.
Cuthredus.	Bernulphus.	Brithricus.	Eadbertus.
Baldredus.	Ludicanus.	Egbertus.	Oſulfus.
Aethelſtanus.	VViglafus.	Aethelulfus.	Aethel. Mollo.
	Bertulphus.	Athelbaldus.	Ealdredus.
Ab Aetelſtano tranſſlatum eſt regnum Cantiæ ad reges VVeſtſaxonum.	Burhredus.	Aethelbertus.	Aethelredus.
		Aethelredus.	Alfvvoldus.
	A Burhredo trãſlatum eſt regnũ Merciorum ad reges VVeſtſaxonum.	Aelfridus.	Oſredus.
		Iſte Ælfridus primus monarcha fuit regni Angliæ, cuius ſucceſſio reni ad regem Gulielmum, qui Angliam ſubiugauit, ſe extendit.	Aethelred⁹, ite.
			Oſredus.
			Eardulfus.
			Alfvvoldus.
			Eandredus.
			Aethelredus.
			Readvvlfus.
			Osbertus.
			Ella.
			Egbertus.
			Ricſius.
			Egbertus.
			Cuthredus.

De regibus Deirorum.	*De regibus Orientalium Anglorum*	*De regibus Orientalium Saxonum.*	*De regibus Australium Saxonum.*
Ella. *Iste Ella regnauit in Deira dum octo reges collaterales regnabant in Bernicia.*	Vffa.	Erkenvvinus.	
Aethelfridus,	Titillus.	Sledda.	Ella.
Eadvvinus.	Redvvaldus.	Sebertus.	Ciffa.
Ofricus.	VVibertus.	Sexredus & Sivvardus.	Aethelvvald°.
Ofvvinus.	Eorpenvvaldus.	Sigebert° Paru°.	Berthunus.
	Sigebertus.	Suithelinus.	Aldhunus.
Ab Oswino translatum est regnum Deirorum ad Oswium regem Berniciorũ, & factũ est vnum regnum Northanhumbrorum: cuius fines ab Humbro flumine, ad Aquilonem, se extendunt vsque ad mare Scoticũ. Et hoc tandẽ regnũ ad reges VVestsaxonum translatum est.	Egricus.	Sigeherus & Sebba.	*Ab Aldhuno trãslatũ est regnum Australium Saxonum ad reges VVestsaxonum,*
	Anna.	Sigehardus & Seofridus.	
	Aethelherus.	Offa.	
	Aethelvvaldus.	Selredus.	
	Ealdulfus.	Suithredus.	
	Ealfvvaldus.		
	Beorna.	*A Suithredo translatum est regnũ Orientalium Saxonum ad reges VVestsaxonum.*	
	Aethelredus.		
	Aethelbertus.		
	Eadmundus.		
	Gytro Danus		
	A Gytrone Dano translatum est regnum Oriẽtalium Anglorum ad reges VVestsaxonum.		

ANno gratiæ. Dcccl xxxvij. Hasteinus siue Hastingus, natione Danus, Angliam hostiliter peruagatus, cum exercitu infidelium bellatorum potentissimo partes petens Gallicanas, Vermundensem applicuit ad portum, vbi ex nauibus exilientes increduli, totum tradunt ignibus Comitatum. Sancti quoque Quintini martyris cœnobium conburentes, de populo cædem nephariã commiserunt. Nouiomẽsis episcopus, Emmo nomine, eorũ ensibus obtruncatur, sitq; ibi cædes in populo proprio, orbato pastore. Exinde apud Gemeticum classem dirigentes, cœnobium nongentorum adurũt monachorũ. Ab hinc cum nauibus non modicis Rothomagensem adeuntes vrbem, ipsa cremata & spoliata, neci populum tradiderunt.

De regionũ depopulatione transmarinarum.

Inde vero Galliæ interiora petentes, à Genuabensi vrbe, per transuersum Lutetiam cuncta vsque Parisios barbarica feritate consumunt. Deinde stationem nauium suarum in insula quadam sancti Florentij cænobio vicina componentes, totam circum circa prouinciam deleuerunt. Vrbem quoque Nameticam incendio tradentes, Andegauensemque regionem perlustrantes, cunctaque cædibus polluentes, cum omnibus Pictauensium castellis & vrbibus populantur. Turonorum nouissimè adeunt ciuitatem, quam innocentium cædibus commaculantes, ad vltimum eam ignibus tradiderunt. Indeque superiora Ligeris nauibus expetentes, Aurelianis peruenerunt, quam rebus omnibus depopulatam, tandem vrbem combustione consumunt. Quid Aquitanicæ gentis afflictionem referam, cum in ipsis, non oppidum, non vicus, non denique ciuitas, aut castellum, libertatem obtinuerunt, quod non horum ferali rabie conciderit paganorum? Testantur hæc Pictaui, hæc Sanctones, hæc Engolismum, hæc Petragoricum, hæc Lemouices, hæc Auernus, hæc Auaricum, caput Aquitanicæ regionis.

Qualiter predo Hastingus vrbem Limis subiugauerit.

His igitur atque huiusmodi miserijs, vt prælibauimus, Gallijs contritis, Hastein', prædo nequissimus, ad vrbem Limis nauibus deuectus deliberauit eam irruptione subita obtinere. Sed ciues tanta classe paganorum perterriti, propugnacula murorum clypeis muniunt & iaculis, atque semetipsos, ad resistendum hortantur. Quorũ audaciam Hastingus vt comperit, omni nisu, quo pacto eam posset obtinere, tentauit. Denique episcopo ciuitatis & Comiti per ministros suos mandauit, se lætali pressum languore, & se ab eis Christianum fieri humiliter supplicauit. His episcopus & Comes auditis, gaudio magno exhilarati pacem firmant cum pacis inimico, & fit vtrique populo communis vrbis ingressus. Tandem iniquus ille Hastingus ad ecclesiam fertur, sacro fonte immergitur, quem in sui perniciem episcopus & Comes de lauacro susceperunt, indeq; ministrorum manibus ad naues refertur sancto chrismate delibutus. Post hæc, intempestæ noctis medio loricatus in feretro collocatur, innuens socijs vt suas sub tunicis vestirent loricas. Deinde cum luctu simulato commilitonum ad ecclesiam de naui effertur, sacris antistes indumentis ornatur, sacrosanctam pro defuncto hostiam mactaturus. Sed ecce, Hastingus perditionis filius, de feretro repente prosiliens, episcopum & Comitem gladio detruncauit: dehinc lupina rabie cum suis grassatur in plebe. His in hunc modum à

dum à funesto perpetratis, iugulantur iuuenes, trucidantur senes, depopulatur ciuitas, à fundamentis mœnia subuertuntur. Peracta igitur vrbis subuersione, Hastingus Carolum regem Francorum adijt, & pacem ab eo postulans impetrauit, deditque illi pro stipendio vrbem Carnotensem, & sic Gallia à tumultuum fragoribus aliquandiu respirauit. Hæc autem ideò hoc in loco recitaui, ne quis solam Angliam crederet hac Danica persecutione fatigari.

De fundatione cœnobiorum, & elemosynis Aelfredi.

ANno gratiæ. Dcccl xxxviij. Aethelinus Vintonienſis episcopus, regis Aelfredi & VVestsaxonũ elemosynas Romã deportauit. Quo vtiq; tẽpore duo monasteria fundauit, vnũ monachorũ apud **Ethelingeiam**, id est, nobilium insulam, vbi idem rex quondam cum subulco exulauit, quo in loco Iohannem presbyterum abbatem ordinauit. Aliud quoque monasterium, ad orientalem plagam **Schaftesburie**, habitationem sanctimonialium fabricari præcepit, in quo filiam propriam nomine Algiuam abbatissam constituit, virginem domino consecratam. Et hæc monasteria diuitijs & possessionibus abundanter ditauit. Denique consilio diuinitus ordinato, omnes census suos bifariè diuidere fecit, quarum primam partem in tres portiones distribuit. Harum autem portionem vnam suis bellatoribus, qui in tribus turmis diuidebantur assignauit, ita vt prima cohors, quæ equestris erat, mense vno in curia regis ministraret, dum aliæ duæ bellicis expeditionibus insudarent. Sicque mense finito, illis de prælio redeuntibus, noui bellatores illis succedebant, & sic omni tempore vitæ suæ, has vicissitudines obseruabat. Secundam vero partem operarijs multis, quos in omni opere terreno eruditos habebat, distribuit. Tertiam autem aduenis, qui ex diuersis nationibus ad eum confluebant, impendit. Secundam denique partem, quæ ex annuo ad eum censu spectabat, in tres diuidens portiones, primam pauperibus, secundam cœnobijs, quæ fundauerat, tertiam scholæ, quam ex multis Galliæ alijsque regionibus remotis congregauerat, clericis & doctoribus, secundum singulorum sufficientiam deputauit. Ex cera quoque, ad pondus septuaginta duorum denariorum, sex candelas æquales fieri præcepit, ita vt singulæ duodecim vncias longitudinis haberent, quæ per viginti quatuor horas, die noctuque sine defectu, coram plurimorum sanctorum reliquijs arderent. In exequendis iudicijs adeo discretus erat indigator, vt quæ in absentia eius fiebãt,

si essent iusta vel iniusta inquireret, & si aliquam iniquitatem intelligere posset, iudices interrogabat, vtrum per ignorantiam vel maliuolentiam, aut amore vel odio, timore vel fauore, vel pro pecuniæ cupiditate ita iudicassent. Et si confiterentur se talia iudicasse, eo quòd rectius iudicare nescie bāt, tunc discretè ac moderatè illorum redarguens inperitiam, aiebat. Miror sanè vestram insolentiam, cū dei dono, ac nostro, sapientium grandum & ministerium vsurpastis, & sapientiæ studium neglexistis, aut terrenarum ministeria rerum dimittatis, aut sapientiæ multo deuotius, quam hactenus fecistis, insistere studiatis. His iudices auditis perterriti, ac velut p maxima vindicta correcti, ad æquitatis discendæ studium totis viribus se vertere nitebantur, ita vt illiteratos literis studere faceret, & torpentes reduceret ad sapientiæ disciplinam. Vnde & ipsi senes ad literalem scientiam suspirantes, fœlices arbitrabantur illius temporis iuuenes, qui liberalibus artibus poterant eruditi, & se infœlices qui indocti remanserunt eatenus iudicabant.

De elemosinis Magni regis Aelfredi.

ANno gratiæ. Dcclxxxix. defuncto Aethelredo Dorobernensi archiepiscopo, Plegmundus successit. Eodem anno rex Aelfredus præcepit omnibus Angliæ episcopis & viris religiosis, fidelium elemosynas colligere, collectasque Romam, atque Hierosolymam destinare. Rex quoque de thesauro suo non modicam portionem, fidelium elemosynis vnitam, ad loca præscripta transmisit.

De obitu Aehelsuithę sororis regis Aelfredi.

ANno gratiæ. Dcccxc. Gytro Danus, rex orientalium Anglorum, diem clausit extremum, qui regnum illud, Aelfredo rege donante, acceperat, cum ab eo Christianitatem accepit. Eodem anno soror regis Aelfredi, Aethelsuitha, Burhredi regis Merciorum quōdam regina, apud Ticinum in habitu religionis defuncta est, & ibidem honorificè sepulta.

Miraculū.

ANno gratiæ. Dcccxci. Arnulfus tutor Ludouici Romanum adeptus imperium annis. xij. imperauit. Eodem anno tres homines de Hybernia ad regem Aelfredū venientes, solitariam pro Christo vitam ducere cupiebant. Construxerant namque sibi, ex tribus coriis bouinis & dimidio, nauicolam quandam breuissimam sine omni nauis instrumento, qui adiuncto sibi vnius septimanæ victu, clam mare sunt ingressi, quocumque fortuna concederet, ire disponentes. Qui domino ducente septima suæ ingressionis die, in Cornubia applicantes, pro miraculo & nouitate inaudita regi præsentantur. Nomina autem eorum fuerunt Dubslane, Manchetus & Manslu-

Manſlinum. Eodem anno circa tempus rogationum cometa apparuit, quæ Anglicè **Hærede ſterre** nuncupatur.

ANno gratiæ. Dcccxciij. magnum examen paganorum ex Gallijs aduenientes, cū equis & nauibus. ccl. Cantiā tranſuectum in oſtio Limenij fluminis, quod de ſilua magna, **Andredeſwald** appellata, decurrit, applicuit, & quatuor miliarijs ſurſum naues direxit, vbi quandam arcem à paucis accolis inhabitatam diruentes, aliam ſibi firmiorem, in loco qui **Appeltre** dicitur, conſtruxerunt. Nec multo poſt Haſtingus ex eiſdem partibus, cum nauibus. lxxx. oſtium Thameſis fluminis intrans, munitionem ſibi in villa regia, quæ Middeltona dicitur, magnis ſumptibus conſummauit. Sed cum vndique regi Aelfredo hoſtium incurſiones imminerent, & vt quidam aſſerunt, leges inter arma ſileant: ipſe tamen inter ſtridores buccinarum, & fragores bellorum, & armorum fremitus leges tulit, & obſeruandas tradidit, quibus ſui & diuino cultui, & diſciplinæ aſſueſcerent militari. Et quia barbarorum occaſione etiam indigenæ ad rapinas anhelauerant, ita vt vix vlli tutus eſſet locus, vel ſine armorum præſidio comeatus, centurias quas hundredos, & decimas quas tithingas appellant, inſtituit, vt omnis Angligena legaliter viuens, & centuriam haberet & decimam. Quod ſi quis alicuius delicti argueretur incommodo, ſtatim exigeretur ex centuria, & qui eum vadaretur, & decima. Qui verò huiuſmodi vadem non haberet, legum ſeueritatem ſubiret. Et ſi quis ante vadationem, vel poſt aufugeret, omnes ex cēturia eius & decima, regis mulctam incurrent. Hoc quoque commēto pacem infudit prouincijs, vt etiam per publicos aggeres, vbi ſemitæ finduntur in quadrum, armillas iuberet aureas appendi, vt viantium auiditatem irritarent, cum non eſſet qui eas abriperet.

De armillis aureis in biuiis ſuſpenſis.

ANno gratiæ. Dcccxciij. pagani qui Northanhumbriam, & qui Eaſtangliam incoluerunt, pacem cum Aelfredo rege iuramentis & obſidibus ſtatuerunt. Sed, rupto fœdere, quandocumque exercitus paganorum, in Cantia reſidens, prædandi cauſa de ſuis munitionibus exiuit, ipſi cum illis, vel per ſe vbicumq; potuerunt, prædas agere non ceſſabant. Quo cognito, rex Aelfredus cum exercitu ſuo Cantiam proficiſcens, inter duos paganorum exercitus caſtrametatus eſt, vt ſi fortè campum aliquem prędæ cauſa, vel prælij peterent, ipſe cum eis certamen iniret. At illi nunc equeſtres, nunc pedites latrocinando, illas partes frequentabant, vbi regis exercitum abeſſe

De clementia regis Aelfredi, & falſitate Danorum.

abesse sciebant. Quibus tamen rex subitis sæpe incursionibus obuians, cædes infert assiduas. Vnde Cantiam relinquentes, ad Hasteinum cõciuem suum, qui apud Middeltonam hyemauerat, confugerunt. Quos rex viriliter insecutus, non cessauit donec ipsos cum Hasteino Dano crudelissimo, in municipium, quod idem Hasteinus nuper ibidem construxerat, violenter intrusit. Quò rex cum peruenisset, municipium obsidione vallauit, erectisq; in gyrũ machinis, illud subiugare vacauit. Hasteinus vero Danus omnem spem resistendi amittens, cogitauit quo ordine regem clementissimum deciperet suis artibus fraudulentis. Et nuncios ad regem dirigens, promisit iuramentis & datis obsidibus, quod ab eius & regni Angliæ inquietatione cessaret in posterum, si pacificè recedere sineretur. Et ad maiorem insuper securitatem, misit regi duos filios suos, pueros, vt si vellet, fidei illos & baptismatis imbueret sacramẽtis. Tunc rex pijssimus, qui semper paganorum animas potius liberare quàm interficere sitiebat, eius petitionibus adquieuit. Et pueris sacro fonte renatis, Hasteinum patrem eorũ, cum omnibus alijs infidelibus, pacificè, iuxta quod pactum fuerat, abire permisit.

Quomodo rex Aelfredus Danicũ regẽ de prælio fugauerit.

ANno gratiæ. Dcccxciiij. rex Aelfredus, cum ingenti exercitu, contra paganos processit, quos suprain ostio Ligeri fluminis applicuisse diximus, qui iam cuneis diuisis conabãtur omnes regionis illius prouincias subiugare. Quò rex cum peruenisset, misit se cum exercitu suo inter duos cuneos paganorum, vt si forte loca nemorosa deserentes, planitiem aliquam petere decreuissent, ipse contra eos arma moueret. Sed barbari iam fame & longa fatigati inedia, dum nihil proficerent, sed potius deficerent, disposuerunt conciues suos, qui nuper in Eastsexia applicuerant adire, vt fortiori milite stipati, irruptiones Christianorum possent facilius sustinere. Cumque furtim castra mouentes, ad Farnam villam peruenissent, Thamesim fluuium transire cupientes, à regia ibidem fortitudine sunt præuenti. Commissoque cum illis graui prælio, pagani in fugam sunt conuersi, quos fugientes Christiani, sine pietate prosternunt, atque ex obstantibus maxima strage illata, regem eorum crudeliter vulnerarunt. Quem vix commilitones, in equo positum, sine vado & põte trans Thamesiem fluuium, multis ex eis submersis, duxerunt. Vbi tandem inter Thamisim & Coleneã, quandã breuissimam nacti insulam, pro oppido illam aliquamdiu habuerunt. Christiani verò naues ibidem non habentes obsidionem facere nequiue-

nequiuerunt, maximè cum ſibi victualia deficerent, & terminum ſuæ ſtationis compleuiſſent. Illis itaq; recedentibus, rex Aelfredus cum exercitus ſui medietate illuc properabat. Sed antequam iter ex pleuiſſet inceptum, nunciatur ei paganos, qui Northanhumbriam & Eaſtangliã incolebant, quoſdam Exoniam, quoſdam ex eis arcẽ quãdam in Deuonia ſitam obſediſſe. Nec mora rex Aelfredus omnem, quem habere poterat, exercitum reducens, Exoniam adiuit, paucis tamen ad debellandum hoſtes, quos inſequebatur relictis. Pagani verò interim rege eorum conualeſcente, ad conciues ſuos in Eaſtſexiã profecti, inuenerunt Haſteinũ proditorem nequiſſimũ, qui iam contra pactum, quod cum Aelfredo rege pepigerat, apud **Beamfleotam** oppidum, foſſatis altis & ſpatioſis firmatum, inhabitabat, à quo etiam aſſiduas agens irruptiones, omnem patriam deuaſtauit. Sed etiam pagani, qui apud **Appeltre** (vt prædictum eſt) reſederant, ad Haſteinũ venientes ibidem magnum cõfecerunt exercitum bellatorum. Tunc illi quos rex Aelfredus ad illos expugnãdum dimiſerat, iunctis ſibi ciuibus Londonienſibus, alijſque viris bellicoſis, qui ex finibus Northanhumbrorum & Eaſtanglorum ad mandatum regis aduenerant, ad Beamfleotam hoſtiliter accedẽtes, Haſteinũ in oppido non inuenerũt. Sed tamen contra ſocios eius, qui ex oppido aduerſus eos exierãt, grauiſſimo prælio commiſſo, in prima congreſſione in fugam eos compellunt, oppidum inuadẽtes deſtruunt, vxorẽ Haſteini, cum duobus filijs eius, vinculis cõſtringunt, naues quaſdam incendũt, quaſdam ad vrbem Roffenſem adducunt, vxorẽ Haſteini cum ſuis filijs ad vrbem Londonias tranſmittunt. Et hijs ita geſtis, rex Aelfredus paganis, pro quibus Exoniã ierat, leui negotio ſuperatis, dilaceratis, & ad naues fugatis, reuerſus eſt ad London. ciuitatem, vbi Comes Aethelredus vxorẽ Haſteini, cum duobus filijs, regi præſentauit, petens adiudicari quid de vxore eiuſdem proditoris & filijs foret agendum, qui pactum, quod cum rege pepigerat, violauit. Tunc cum ab omnibus iudicatum fuiſſet ipſos morte turpiſſima eſſe dignos, rex noluit eis quicquam mali facere, eo quòd idem rex vnum ex pueris ſuis, vt ſuperius relatum eſt, de ſacro fonte ſuſceperat, & alium Comes Aethelredus. Sed tàm matrem quàm pueros, liberos abire permiſit.

De graui quadam perſecutione, qua Dani cõtriti ſunt.

ANno gratiæ. Dcccxcv. Formoſus papa ſedit in cathedra Romana annis. iij. & mẽſibus ſex. Eodẽ anno Vlfero archiepiſcopo Ebor. defuncto Aethelbaldus ſucceſſit. Eodem tẽpore Haſteinus iniquus, &

quus & cæteri pagani, quos exercitus regis Aelfredi de **Beamfleote** fugauerat, disposuerunt transire ad conciues suos, qui in occiduis partibus Anglię habitabant. Arrepto igitur clam itinere per prouinciam Merciorum, ad villam quandam super flumen Sabrinę sitam, **Buttingedune** appellatam, peruenerunt, vbi à cõfratribus suis reuerenter sunt recepti, atque in oppidum, quod ibidem construxerant, introducti. Cumque hoc regi Aelfredo nunciatum fuisset, congregauit exercitum quasi inuincibilem, & veniens ad oppidum præfatum, quod Sabrinæ fluctibus erat vndique perfusum, paganos tam nauali quam terrestri exercitu circumcinxit. At hostes post diutinã obsidionem, victu sibi deficiente, equos suos nouissimè deuorabãt. Tandem omnibus consumptis, ab oppido necessitate compulsi exierunt contra exercitum, qui erat in orientali parte fluminis, pugnaturi, vbi ex parte regis, in prima congressione cecidit Ordein' minister eiusdẽ regis, & multi alij cum eo, sed Christiani demum pręualentes, in fugam aduersarios compulerunt. Quos fideles sine pietate insequentes, multos in vndis submergebant, & nonnullos gladijs detruncabant. Et qui ex hac clade euadere potuerunt, fugiendo ad Legeceſtriam, quæ Anglicè **Wirhale** dicitur peruenerunt. Vbi in quodam municipio ex conciuibus suis plurimos reperientes, in eorum consortium sunt admissi. Quò rex cum peruenisset, non potuit ibi obsidionem tenere, vnde omnia, quæ extra oppidum in frugibus siuè victualibus reperit, igne concremauit.

De altercatione inter Anglos facta & Danos.

ANno gratiæ. Dcccxcvi. nefandus paganorum exercitus Legeceſtriam deserens, Northanhumbriam petiuit, vbi nauibus adquisitis, per mare sursum nauigare cœperunt. Tãdem in ostio Ligëi fluminis, non longè ab vrbe Londoniarum applicantes, prædis, & rapinis, extractis ad terram nauibus, institerunt. Quod ciues Londoniarum cum cognouissent, cõiunctis sibi prouinciabilibus populis, ad locum venientes præfatum, inuenerũt hostes quoddam sibi municipium construxisse. Illis autem hinc & inde hostiliter concurrẽtibus, ciues Londonienses compulsi sunt in fugam, quatuor ex regis militibus interfectis. O quam crebris vexationibus, quam grauibus laboribus, quam diris modis, quam lamentabilibus, non solum à Danis, qui partes Angliæ tunc temporis occupauerant, verumetiam ab hijs Sathanæ filijs tota vexata est Anglia. Sed non multo post superueniente rege Aelfredo, compulsi sunt pagani locum deserere, & noctu recedentes per prouinciam Merciorum, non cessabant,

donec

donec ad villã ſuper Sabrinã, quæ **Quantebrige** dicitur, peruenerũt. Illis autem recedentibus, iuſſit rex naues eorũ igne concremari.

ANno gratiæ. Dcccxcvij. Bonifacius ſedit in Cathedra Romana, anno vno, & diebus ſexdecim. Eodem anno rex Aelfredus cuſtodies regni conſtituit, contra Danorum irruptiones, in Cantia Ceolmundum Primicerium, in vrbe Roffenſi Suithulfum epiſcopum, in Eaſtſexia Comitem Brithulfum, in vrbe Londiniarum Comitem Aethelredum, in Dorkaceſtria Halardum epiſcopum, in Suthſexia Eadulfum, in VVintonia Berthulfum epiſcopũ, & in locis diuerſis alios multos, quos lõgum eſſet per ordinem recitare. Quo etiam tempore fecit rex Aelfredus longas naues, quas cyulas, ſiue galeas appellãt, fabricari, in quibus armatis impoſitis, iuſſit maris ſemitas obſeruare, vt tam nauali quam terreſtri prælio, regni ſui tranquillitati, & ſubiectis ſibi populis prouideret.

Vt rex Aelfredus cuſtodes in regno conſtituerit.

CIrca dies iſtos, Rollo quidam natione Danus, maxima ſtipatus militia, in Angliam veniens, locorum depopulationi vacabat. Eſt autem Dania ſiue Danemarchia inſula maris, rerum & maximè hominum fertilitate fœcunda, cuius reges antiquitus ſancita lege ſtatuerunt, vt dum nimis inſula eſſet hominibus repleta, viri audaciores de proprijs migrare ſedibus cogerentur. Ex hac denique expulſorum ſorte, Rollo ſupradict' fuiſſe aſſeritur, vir ſtrenuus & potens, quem pater, retento primogenito filio vt ſibi ſuccederet, Rollonem à ſe tranſmiſit, vt hæreditatem armis quocumq; ſors concederet, obtineret. Illo igitur (vt prædictum eſt) in Angliam appulſo, indigenæ ſtatim prælium cum ipſo commiſerunt. Sed multis ſuorũ interfectis, cæteri de loco certaminis aufugerunt. Rollo igitur cum poſt maris pericula, ob ſui ſuorumq; recreationẽ, in Anglia hyemaret, viſum eſt ſibi de nocte dormiẽti ſupra ſe, & exercitũ ſuum, examen apum volitare, & cum ſtridore auſtralem petere regionẽ, perq; maris mediũ ad terrã volando peruenire. Vbi etiã gregatim in frõdibus arborũ diuerſarum inſidentes, omnemq; mox regionẽ perluſtrantes, cœperunt in locis diuerſis variorũ flores colorum, in locum vnum cõgregare. Euigilans itaq; Rollo, primò viſionem ſecum pertractat, eiuſq; interpretationem, diligenter examinans, requiẽ ſui laboris ſuorumque in eiſdem partibus, vbi apes viderat deſcẽdiſſe, coniectat. Mare igitur ipſe & eius commilitones ingrediuntur, flanteque ad votum vento, emenſis fluctibus pelagi, Gemeticum veniunt, vbi quandã virginem ſacram, nomine Ameltrudem, quam

De Rollone primo Normannorum Duce et eius viſione.

ab Anglia asportauerant, in capella sancti Vedasti super altare relinquunt. Quorum aduentum Franco Rothomagensis archiepiscopus cognoscens, & de possibilitate resistendi diffidens, decreuit vtilius fore pacem ab eis quærere, quàm illos ad arma in sui perniciem prouocare. Qui festinus viator ad illos veniens, pacem petens impetrauit, eamque fœdere fidelissimo confirmauit. Suscepto itaq; Rollo regionis dominio, Rothomagum adijt, & turpiter destructæ ciuitatis eleganter mœnia reparauit, circumiacentes regiones occupauit, castella in locis congruis firmauit, & terram totam, quæ tunc Neustria, modo verò Normānia ab ipsis Norēsibus dicitur, sub sua potestate recepit. Ex hoc quoq; Rollone, incliti Normannorū Duces originem traxerunt, sicut suo loco sequens historia declarabit.

De strage ab Anglis illata Danis.

ANno gratiæ. Dcccxcviij. Stephanus sedit in cathedra Romana, anno vno. Eodem anno defuncto Eastano London. episcopo, Theodredus successit. Eodem tempore pagani cum sex galeis, in ostium fluminis, cui Uthermare nomen est applicantes, prædis ibidem vacabant & rapinis. Quod regi Aelfredo cum nunciatum fuisset, prædonibus festinanter occurrit, eorumque laceratis agminibus, prædam excussit, & eos ad naues fugere coëgit. Quos rex cum suis viriliter insecutus, sexies.xx. ex eis interfecit, vbi etiam ex familia regis.lxij. milites ceciderunt. Paganis igitur ad mare fugientibus, vētis in contrariū fugientiū piratarum spirantibus, fractis nauibus naufragium pertulerunt. Quos ministri regis cōpræhēdentes, & vinculis arctioribus cōstringētes, ipso rege iubēte, omnes patibulo suspēderunt. Deinde omne tēpus, quo rex superuixit, regnū in pace tractans, totus conuersabatur in restaurationibus ecclesiarum, in largitione elemosynarum, in compositione legū, quibus miluorum rapacitas reprimeretur, & simplex fidelium deuotio firmaretur.

Regnum VVestsaxonum sine episcopali cura fit.

ANno gratię. Dcccxcix. Romanus sedit in cathedra Romana, mēsibus. iiij. & diebus. xxij. Cui succedens Theodorus, sedit in cathedra Romana, diebus. xxvi. Successit ei eodem anno Iohannes, duobus annis, & diebus. xv. Eodem anno defuncto Aethelvvaldo Scireburnensi episcopo, remansit prouincia occidentalium Saxonū sine episcopis & cura pastorali, ví hostilitatis, septem annis.

De morte regis Aelfredi & successione Eadvvardi.

ANno gratiæ. Dcccc. Carolus regnum Francorum suscipiens regnauit, annis. xxvij. Eodem anno clementissimus rex Anglorum Aelfredus postquam. xxix. annis, & mensibus. vi. regnum tenuisset v. Kalen. Nouēbr. quarta feria, indictione quinta, pro regno tēporali commuta-

commutauit æternum. Sepultus est autem VVintoniæ, in nouo monasterio, quod ipse fundauerat, & stola beatæ immortalitatis indutus, vbi generalem expectat resurrectionem, tunc ibidem denuò coronandus.

De raptu cuiusdam sanctimonialis.

ANno gratiæ. Dcccci. Eadvvardus Aelfredi regis primogenitus, literarum cultu patre inferior, sed potentia pariter & dignitate glorioſior, regni Angliæ diademate est insignitus. Cumque in regio esset fastigio sublimatus, Aethelvvaldus Clito, patruelis eius filius, qui se, rege, genere non credebat inferiorem, nec potentia minorem, omni nisu aspirabat ad regnum, & villas regias Oxeleiam, & VVinburnam nuncupatas inuadens, valuis obseratis, sese in eas cum suis temere intromisit. Hoc autem in loco, vt supra dictum est, sancta Cuthburga, Inæ regis germana, monasteriũ virginum deo deuotarum construxit, quarum idem Aethelvvaldus vnam abusiuè rapiens, eam sibi matrimonio copulauit. Tunc rex Eadvvardus, rei cognita veritate de temeritate Aethelvvaldi, exercitum ingentem collegit, & veniens Bathoniam, non longè à VVinburna castrametatus est. Quod cum Aethelvvaldus cognouisset, de nocte fugam iniit, Northanhumbriam petiit, Danosque qui ibi degebant supplicitèr exposcit, vt se commilitionem recipientes, vnum ex suo collegio, ad regem Eadvvardum expugnandum, esse velint, qui mox in regia dignitate est ab omnibus constitutus. Rex vero Eadvvardus de eius fuga commotus, vbi cognouit se ipsum tunc cõprehendere non posse, sanctimonialem illam, quã rapuerat, iubet ad suum monasterium reduci. Aethelvvaldus parato nauigio transfretauit ad Gallias, vt fortiori rediens militia stipatus, regem inquietaret.

De filiis & filiabus regis Eadvvardi.

INterea rex fines regni sui latius quàm pater eius dilatauit, ciuitates, & oppida ædificauit, nonnullas destructas reparauit. Ex cõcubina nomine Egvvina filium suum primogenitum Aethelstanũ suscepit. Ex secũda, regina sua, nomine Aelfleda, Ealfelmi Comitis filia, duos filios Aethelvvardũ & Eadvvinũ genera uit. Peperitq; ei insuper sex filias, quarum Eadfleda sanctimonialis, cum sorore Aethelhilda apud VViltoniam requieſcit. Cęteræ verò quatuor nuptijs traditæ referuntur, quarũ prima, id est, Eadgiua Othoni Romanorũ imperatori copulata est. Alteram, id est, Eadhildam Carolus rex Frãcorum, tertiam Siricius rex Northanhumbrorum, id est, sanctam Edgitham, quartam, id est, Algiuam Hugo filius Ducis Roberti habuerunt sibi matrimonio copulatas. Ex coniuge quoque Edgitha,

idem rex genuit Eadmundum & Eadredum. Fundatum est cenobium Cluniacum à Guilihelmo Pio Duce aquitaniæ.

ANno gratiæ. Dcccccij. Aethelvvaldus Clito supradictus, de partibus rediens transmarinis, congregauit exercitum copiosum ex paganis, qui in Northanhumbria, & in Eastanglia alijsque locis diuersis habitabant cum illis, & quos de finibus aduexerat transmarinis, & Merciam hostiliter ingressus, ferro & flammis quæquæ sibi obuia consumpsit. Tandem cum pręda maxima inoffensus cum redire disposuisset ad propria, rex Eadvvardus multo militum stipatus collegio superueniens, Aethelvvaldum versus Eastangliam fugientem insequitur. Et inter duo fossata sancti Eadmundi, illum cum suis omnibus ad campestre prælium præparatum inueniens, facta suis exhortatione, irruit viriliter in ipsos. Sed in prima congressione ceciderunt, in parte regis Sigulfus, & Sichelmus primates, Eadvvaldus & Kenulfus abbates, Sibertus & Eadbaldus proceres, & cum illis multi nobiles corruerunt. In parte verò aduersariorum, ceciderunt Isopus Hold, & Osketellus hold, Brithricus & Synothus Comites, rex Eanich, & Clito Aethelvvaldus, & multa millia cæterorum. Rex verò Eadvvardus, cum fortiores hostium suorum peremptos cognouisset, sese de loco certamihis sapienter subtraxit. Nec multo post rex Eadvvardus pacem cõposuit cũ paganis in loco, qui Ittingeford nuncupatur. Et his ita gestis, rex quosdã sibi per Anglia rebelles, & maximè ciues Lõdonienses & Oxonienses, ad debitam subiectionem reuocauit. Eodem anno Benedictus papa creatus, sedit anno vno & mensibus sex.

Ludouicus imperator efficitur.

ANno gratiæ. Dcccciij. Ludouicus Romanum adeptus imperium annis. x. imperauit. Quo etiam anno, defuncto papa Benedicto successit Leo, & sedit in cathedra Romana diebus quadraginta, cui succedens Christoferus post sex menses, diem clausit extremum.

S. Grimbaldus migrauit ad dominum.

ANno gratiæ. Dcccciiij. sanctus presbyter Grimbaldus, vir magnę sanctitatis, & vnus magistrorum Aelfredi regis, gaudia concendit regni cœlestis. Eodem anno religiosa Christi famula regina, mater Eadvvardi regis, quæ monasterium VVintoniæ construxerat sanctimonialium, ex hac luce migrauit.

De concilio in regione VVestsaxonum celebrato.

ANno gratiæ. Dccccv. Sergius papa sedit in cathedra Romana, annis septem, & diebus. xvi. Eodem anno rex Magnificus Eadvvardus & Plegmundus Cantuar. archiepiscop' collegerũt conciliũ grande episcoporum, abbatum, & fidelium populorũ in prouincia

Gevvi-

Gevviſeorum, id eſt, in illa parte Angliæ, quæ ín plaga auſtrali ſita eſt fluminis Thameſis. Fuerat autem regio illa, iam per ſeptennium, propter hoſtilem incurſionem, epiſcoporum ſolicitudine & cura paſtorali deſtituta. Vnde in concilio, hoc ſalubriter conſtitutum eſt, vt pro duobus epiſcopis, quorum vnum apud VVintoniã, & alter apud Scireburniam ſedes habuerunt, quinque crearentur antiſtites, ne grex domini, abſque cura paſtorali, luporum incurſionibus quateretur. Canonica igitur electione celebrata, in ſede VVintonienſi conſtituerunt Frithſtanum, & in Scireburnenſi Aethelinũ, in VVellenſi Eadulfum, in Cridienſi VVerſtanum, in Cornubienſi Herſtanum. Electi ſunt præterea duo epiſcopi, videlicet ad ſedem Dorkaceſtrenſem Kenulfus, & auſtralibus Saxonibus, quorum antiſtites ſedem habent apud Ciceſtriam, ordinatus eſt Berthegus. Hí omnes vna die apud Cantuariã ab archiepiſcopo Plegmundo munus conſecrationis adepti ſunt. Et non multo poſt facta parochiarum diſtributione, remãſerunt epiſcopo VVintonienſi prouinciæ, ſcilicet Hãtonenſis, Sutherenſis cum inſula Vecta, Scireburnenſis verò habebat Somerſetam, VVellenſis, Dorſetam, & prouinciam Berrocenſem, Cridienſis habebat prouinciam Deuonienſem, Cornubienſis Cornubienſem. Poſt paucos verò annos, in pago VViltoniẽſi proprius factus eſt epiſcopus, qui in Ramesberia ſedẽ habuit. De epiſcopis, qui iſtis quinque pręſulibus ſucceſſerunt, ſuo loco dicetur. Sed hoc non eſt tacendum, quòd multis mirum videtur, in viculis ſupradictis, & tam exiguis ſedes pontificales tanto tempore perduraſſe Cornubienſes ſanè pontifices, apud ſanctũ Patrocum de Bodvvini, iuxta VVallenſes aquilonares ſuper flumen Heilemuthe ſedes habuerunt.

De Cometę ſignificatione.

ANno gratiæ. Dcccvi. Cometa apparuit ferè per dimidium anni circulum, ſignificans fortaſſè nimiam ſanguinis effuſionem, & occiſionem, quæ paulo poſt in prælio inter Danos & Anglos damnoſè commiſſa eſt, in quo vtriuſque gentis tot nobiles corruerunt.

Rex Eadvvardus plures regiones ſibi ſubingauit.

ANno gratiæ. Dcccvíj. rex magnificus Eadvvardus, congregato exercitu copioſo, ſubiugauit ſibi Eaſtſexiam, Eaſtangliam, Merciam, Northanhumbriam cum multis aliís prouincijs, quas Dani multo tempore poſſederant, & omnes ex eorum dominio potenter extorſit. Scotorum etiam, Cumbrorum, & Galvvalenſium, omniumque occidentalium Britonum fines, & eorum reges in deditionem accepit, & ſic cum gloria & honore ad propria remeauit.

Ciuitas Legeceſtrenſis reſtauratur.

ANno gratiæ.Dcccc.viij. ciuitas Legeceſtrenſis,quæ Danorum incurſione deſtructa fuerat, ſolicitudine Aethelredi Ducis Merciorum & Elfledæ vxoris eius,reſtaurata eſt.

Vt rex Eadvvardus Norenſes domuerit.

ANno gratiæ.Dccccix.rex Eadvvardus miſit expeditionem militarem in Northanhumbriam contra Danos ibidem rebellantes, quos per dies fere qnadraginta crudeliter perſequentes regij milites, multos ex eis peremerunt, & nonnullos captos turpiter abduxerunt.

Miraculum de camiſia ſanctæ Mariæ.

ANno gratiæ. Dccccx. ſancti Oſvvaldi, regis & martyris, oſſa de Bardeneia reuerenter ſunt in Merciam tranſportata. Eodem tẽpore Rollo Normannorum princeps, Carnotenſem vrbem hoſtiliter aggreſſus,furtiuo eam diſpoſuit impetu ſubiugare.Quam cum crebris inſultibus ſubuertere niteretur, ciues ad eius defenſionem, murorum propugnacula aſcenderunt.Sed cum tandem ne deficerent deſperarent,ſaluberrimo vſi conſilio,ſupparum, id eſt, camiſiã dei genitricis,quã Carolus Magnus,de Hieroſolimis veniens,ibidẽ in monaſterio eiuſdem virginis poſuerat, in editiori murorum ciuitatis loco,pro vexillo ſtatuentes,Rollonem & eius cõmilitones ad cachinnũ commouerũt. Sed vt virtus dei genetricis incredulorum temeritatẽ effrænaret, ſubitò terror ipſum Rollonem cũ ſuis omniqus occupauit,vt omnibus,quæ in obſidione habebant, feſtinanter relictis, ſpem in ſola fuga conciperent euadendi. Quos cum ciues fugientes conſpexerunt, inſecuti ſunt eos in ore gladij, & multa ex eis millia proſternẽtes,ipſum Rollonem ad Rothomagenſem ciuitatem, laceratis agminibus,fugere compulerunt.

Duo reges perierunt.

ANno gratiæ. Dccccxi. Anaſtaſius ſedit in cathedra Romana annis duobus,& totidem menſibus. Eodem anno Dani Merciam hoſtiliter ingreſſi,prædas ibidem egerunt & rapinas. Quod cum regi Eadvvardo nũciatum fuiſſet,cum ſtrepitu militari prædonibus obuiauit,& in Woodenſfelde, id eſt,in campo VVoden duos paganorum reges,Eovvils,& Haldeinum,cum duobus comitibus Scufam & Other,& nouem eorum proceribus, commiſſo prælio,interemit.

De ædificatione Burgi Warewicenſi.

ANno gratiæ.Dccccxij. eximiæ probitatis Merciorum ſubregulus Aethelredus,diem clauſit extremum.Poſt cuius obitum vxor eius Elfleda,Aelfredi regis filia, prouinciam Merciorum totam præter Lõdoniarum ciuitatem,& Oxoniam,quas rex Eadvvardus,eius frater germanus,ſibi retinuit,multo tempore ſereniſſimè gubernauit.Eo-

uit. Eodem vtique anno rex Eadvvardº fecit ędificare Burgũ Hertfordiæ inter tria flumina,id eſt, Memaran, † Benefuthe & Ligeã,& in Eaſtſexia Burgum, quod VVitham nuncupatur, circa feſtum ſancti Martini. † Fleeceam.

De baptiſmate Rollonis primi Ducis Normanniæ.

EOdem anno Rollo Normanniæ dux,& occupator,mente nimis elatus,Pariſiacam petens hoſtiliter ciuitatem, prædis vndequaq; collectis,eam diſpoſuit obſidione vallare. Sed cum tandem ſitum loci,& mœnia ciuitatis quaſi inexpugnabilia iudicaret, Baiocatenſem diuertit ad vrbem. Quam omni defenſore vacuam reperiens, vrbem cœpit, & ſpolia ſuis commilitonibus diſtribuit, eius habitatoribus interfectis. In hac vrbe quandam puellam genere nobiliſſimam,nomine Popam, filiam ſcilicet Berengarij Ducis,illuſtris viri, rapiens, non multo poſt eam ſibi matrimonio copulauit. Ex illa quoque filium nomine VVilhelmũ genuit, & filiam Gerloc,puellam valde decoram. Deinde Lutetiam Ebroicamque vrbes expugnans,ciues peremit,& maximam inde prędam reportauit.Sicque ad Francorum infeſtationem prorumpens, eccleſias Chriſti ſuccendit, populum trucidauit,mulieres captiuas abduxit.His denique Franci calamitatibus oppreſſi, queſtuoſis clamoribus Carolum regem adeunt,vnanimiter conquerentes,populum Chriſtianum ob eius inertiam paganorum incurſionibus deperiſſe. Quorum rex querimonijs vehementer permotus,Franconem, Rothomagenſem archiepiſcopum,miſit ad Rollonem,mandans quòd ſi Chriſtianus efficeretur,terram maritimam ab Epte flumine vſque ad Britanniæ limites,cum Gilla filia ſua, ſe illi fore daturum. Archiepiſcopus quoque legatione ſuſcepta, pagano Duci per ordinẽ pandit cuncta. Cuius verba Rollo conſilio ſuorũ grataner excipiens, die ſtatuto ad ſanctum Clerum conueniunt, rex ſcilicet Francorum, cum Duce Roberto,trans Eptem fluuium. Rollo verò circavallatº cuneis bellatorum,vbi nuncijs alternatim diſcurrentibus pax firmatur inter eos, Rollone regi fidelitatem faciente, & rege illi filiam cum terra prætitulata concedente.Superaddidit etiam ei Britanniam totam, cuius principes Berengarius & Alanus Rolloni ſacramenta fidelitatis fecerunt.His igitur nobiliter executis,hortantur aſtantes Francigenæ Rollonem,vt pedem regis pro tanto oſcularetur dono At Rollo genua flectere dedignatus, pedem regis apprehenſum truculenter traxit ad os ſuum,ipſo rege in terram reſupinato.Sed Frãcigenę factum reprehendentes,Normannos ad riſum mouerunt.Videba-

tur enim Rolloni indignum, vt terram, quam armis potenter subegerat, dono cuiuslibet possideret. Pacto itaque tandem in hunc modum firmato, rex Francorum ad sua regreditur, & Rollo cum Duce Roberto Rothomagum regrediens, baptizatus est cum suis omnibus, à Francone archiepiscopo Rothomagensi. Quem Dux Robertus de fonte sacro suscipiens, ei imposuit nomen suum, anno ab incarnatione Dccccxiij. Sicque magnificus Dux Robertus præparato nuptiarum apparatu magno, regis filiam in coniugium & societatem thori, Christiano more, suscepit. Sed illa deinceps post annos paucos immatura morte sine liberis præuenta, Dux Robertus repudiatam Popam sibi repetens copulauit.

De genealogia Ducum Normāniæ.

QVoniam igitur ex hoc magnifico Duce Roberto inclyti Duces & reges traxerunt originem, dignum videtur ad historiæ claritatem, vt eius genealogiam breui epilogio perstringamus. Iaphet, tertiꝰ Noę filius, filium genuit, quem Magog appellauit, cuius Gothica progenies de similitudine vltimæ syllabę, paterni nominis vocabulum trahens, duos ex se Gothorum populos armis robustissimos produxit. Ex quibus vnus Scythiam vlteriorem inuadens occupauit, & contra reges Aegyptos bella diutissimè attentauit. Quorum vxores postmodum Amazones vocatæ, diuturnam virorum suorum ibidem moram molestè ferentes, eorum repudiata copula, arma capessunt, duas reginas cæteris audaciores sibi prærogantes. Quæ dextris mamillis ob telorum iactus adustis, totam Asiam aggressæ sunt, & per centum fere annorum curricula grauissimo eam dominationis iugo domuerunt. Alter Gothorum populus, ex Scanza insula, cum suo rege Berig nomine egressus, mox nauibus egressi vt terram attigerunt, Scanzã loco nomẽ dederunt, ob memoriam terræ de qua recesserũt. Indeq; remotius exeũtes, Germanicos sinus, & paludes Mæotides inuaserũt, plurimas regiones circũquaq; occupantes. Quarum Dania & Norvvegia, multos postea reges inclytos habuerunt & potentes. Isti Martem deum apud se exortum prędicant, quẽ humani sanguinis effusione placare curabant. Iactant etiã Troianos ex sua stirpe processisse, Antenoremque ab vrbis excidio aufugisse, ob proditionem ab eo perpetratam, & in Germaniam applicuisse. Qui postmodũ in Dania siue Danemarchia regnans, de nomine suo prouincię nomen dedit. His quoq; de causis, ex Gothis originẽ habere noscuntur Dani, qui tantis post ibidem adoleuerunt incrementis, vt dum insulæ nimis essent hominibus repletæ, sancita

à regibus

à regibus lege, viri audaciores de proprijs migrare sedibus cogebantur, vt sibi suisque successoribus adquirerent hęreditates, & mãsiones æternas.

De ædificatione duorũ castrorum.

ANno gratiæ. Dcccxiij. Conradus Romanum adeptus imperium, imparauit annis septem. Eodem tempore Aelfleda Merciorum domina, cum exercitu magno apud **Stretigate** veniens, ædificauit ibi arcem munitam, & in plaga occidentali Sabrinæ fluminis, in loco qui **Brigges** dicitur, aliam restaurauit.

De strage Danorum.

ANno gratiæ Dcccc xiiij. Aelfleda, Merciorum domina, Burgum **Thamewoorth** appellatum restaurauit. Deinde ad Stanfordiam progrediens in aquilonari plaga, fluminis **Weiloand** turrem restaurauit. Eodem anno facta est Danorum strages maxima, in finibus †Lutoniæ & prouincia Herefordẽsi. Laudo sedit in chathedra Romana mensibus sex.

†Lincolniæ

De Danorũ graui depopulatione.

ANno gratiæ. Dcccc xv. Iohannes sedit in cathedra Romana annis iiij. mensibus duobus, & diebus tribus. Eodem anno defuncto Plegmundo Cantuar. archiepiscopo, Aethelmus VVellensis antistes, ad sedem Cantuariensem translatus est, & loco eius VVlfhelmus in ecclesia VVellensi est episcopus ordinatus. Quo etiam anno VVerfertho VVicciorũ antistite viam vniuersę carnis ingresso, Aethelhunus abbas Berkeleię loco ipsius successit. Eodem tẽpore Aelfleda, Merciorum domina, **Fadelbyri** & **Hoarham** villas cõstruxit. Eodem anno pagani australium Britonum fines inuadentes, omnia ibidem ferro & flamma consumunt, episcopum quoque Camelec in **Irchenefeld** captum, ad naues abducunt, sed nõ multo post rex Eadvvardus ipsum redemit pro. xl. libris sterlingorum. Deinde ijdem pagani prouincias Herefordensem, VVigorniẽsem, & Glouernensem aggressi, prouinciales illos ad prælium prouocarunt. Factoque conflictu grauissimo, ceciderunt in parte Danorum, Other Frater regis Danorum, & Dux Rohaldus, cum exercitus eorum maxima parte. Eodem anno rex Eadvvardus cognomento Senior, **Bukingeham** perrexit, vbi ex vtraque parte **Use** fluminis munitiones ędificari fecit. Eodem anno defuncto Cuthardo Lindissarnensi antiste, Milredus successit.

De ædificatione trium villarum.

ANno gratiæ. Dcccc xvi. Laudo sedit in cathedra Romana anno vno. Quo vtique anno matrona Aelfleda, Merciorum domina, tres villas Cherenburch, VVeadburch, & Runcosam construxit.

Maldona constituitur.

Anno gratiæ. Dcccc xvij. Iohannes papa creatus est. Eodem anno rex Ead-

rex Eadvvardus apud Maldonam, Burgum, & arcem ædificauit, & ea sub militum custodia deputauit.

De altercatione inter Anglos & Danos.

ANno gratię. Dccccxviij. rex Eadvvardus Toueceſtriam & VVigingemere villas condidit, & eas armata manu repleuit. Sed pagani apud Toueceſtriam hoſtiliter venientes, illam expugnare conantur. Illi è contrario qui intus erant, cum populis prouincialibus, ſeſe uiriliter defendentes, omnes in fugam compulerunt. Qui in prouinciam Bukinghamhenſem irruentes, homines capiunt, de armentis prędam agunt, multoſque plebeios, inter ſyluam Bernwode & villam Ethelberi peremerunt. Deinde multo conatu conglobati, plures Anglorum prouincias inuadunt, & graui eas depopulatione conterentes, innumeras in locis diuerſis prædas agunt. Sed rex Eadvvardus, multitudine armatorum collecta, paganos hoſtiliter inuaſit, illiſque in fugam conuerſis, inſequitur eos fugientes rex Eadvvardus, atque in fugiendo Togleas Ducem eorum cum filio ſuo Mannano, & fratrem eius interemit, & maximam fortitudinem illorum cepit, & vinculis mancipauit, & inde paganorum paulatim, vires decreſcere cœperunt. Eodem anno Ealfleda Merciorum domina Doroberniam hoſtiliter petens, obſedit & obtinuit, Danoſq; qui in ea erant, pro parte necitradidit. Quo etiam tempore rex Eadvvardus obſeſſam Colceſtriam cœpit, & paganos omnes præter paucos, qui perfugam elapſi ſunt, immiſericorditer trucidauit. Deinde rex ad Maldonam à paganis obſeſſam tranſiens, ipſos inde fugauit, & ex fugientibus inimicis multa millia interfecit. Tunc rex ad Huntendunam progrediens, villam & caſtellum reſtaurauit, & manum armatam ibidem reliquit, & paucis interiectis diebus Colceſtriæ muros reparauit, & viros in ea bellicoſos poſuit, & certum eis ſtipendum aſſignauit. Tunc Dani in locis multis per Angliam cõſtituti, videntes regis potentiam & ſapientiam, læto ſe animo ſubdiderunt, & illum in patronum & dominum elegerunt. Eodem anno, defuncto VVerſtano Scireburnẽſi epiſcopo, Aethelbaldus ſucceſſit.

De obitu Aelfledæ Merciorũ dominæ.

ANno gratiæ. Dcccxix. Aelfleda Merciorum domina, & ſoror regis Eadvvardi, inſigniſque prudẽtiæ matrona. viij. anno, ex quo ſola regnum Merciorum ſtrenuo iuſtoq; rexerat moderamine. xix. Kalend. Iulij, diem clauſit extremum. Cuius corpus apud Glouerniã delatum eſt, & in eccleſia beati Petri apoſtoli honorificè tumulatũ. Reliquit vnicam filiam nomine Algiuam ex Aethelredo Merciorũ

ſubregulo

subregulo legitimè susceptam, regni sui hæredem. De cuius partu, quo se sensit grauiter læsam, nimis perterrita per annos fere.xl. quibus superuixit, à viri thoro sese & cõmixtione carnali subtraxit, dedignans vlterius, animi nobilitate ducta, laborioſi partus iterum experiri dolores.

De ædificatione plurimorum Burgorum.

ANno gratiæ. Dccccxx. Henricus Romanum adeptus imperium imperauit annis.xviij. Eodem anno rex Eadvvardus, Burgis de Tealvvella & Manecestria restauratis, & militibus munitis, cœpit Algiuam siue Alvvinam neptem suam, & eam in VVestsaxiam ad duci præcepit. Eodem anno defuncto Aethelstano VViltonensi episcopo, Odo successit. Hic ex Danica gente extitit oriundus & aliquanto tempore sub Eadvvardo rege militans, post, officium clericatus adeptus & attonsus, crescentibus meritis ad honorem pontificatus est sublimatus.

Vt rex Scotorum Eadvvardo regi pacificatus fuerit.

ANno gratiæ. Dccccxxi. rex Eadvvardus ad villam de Notingham veniens, in australi plaga Trent fluminis, villam contra Burgum quod in altera ripa amnis erat, ædificauit, & inter villas firmum pontem fieri mandauit. Indeque ad Bedecanvvellam transitum faciens, non longè ab ea Burgum constituxit, & in eo milites ordinauit. Quo vtique anno rex Scotorum, Reginaldus rex Northanhũbrorum ex natione Danorum, Dux Galvvalensium, ad regem Eadvvardum venientes, subiectionem fecerũt, & cum eo fœdus firmissimum pepigerunt.

De morte fratris Eadvvardi regis

ANno gratiæ. Dccccxxij. Aethelvvardus, Eadvvardi regis frater germanus defunctus est, & VVintoniæ sepultus. Eodem anno VVicciorum episcopo Ethelhuno defuncto, VVilferthus successit.

De corpore domini.

ANno gratiæ. Dccccxxiij. sanguis domini venit in Angliam. vi. idus Nouembr. qui fluxit de imagine Christi, cum secundò in imagine sua à Iudæis pateretur priora.

De morte regis Eadvvardi, & successione Aethelstani filii eius.

ANno gratiæ. Dccccxxiiij. rex Anglorum Eadvvardus, cognomẽto Senior, qui cũctis Britanniam incolentibus Anglorum, VValanorum, Scotorum, Cumbrorum, Galvvalensium, Danorum populis potenter præfuit, post multas res egregiè gestas, anno regni sui xxiiij. in villa regia, Farendona nuncupata, diem clausit extremum, & VVintoniæ in nouo monasterio more regio est sepultus. Aethelstanus quoque filius eius primogenitus apud Kingestonam, regiã villam, rex creatus, ab Aethelmo Dorobernensi archiepiscopo consecratur. Huius verò regis temporibus in VVestsaxonię finibus insignis

signis puer oritur Dunstanus. Eodem anno defuncto Aethelmo Dorobernensi archiepiscopo, VVlfhelmus successit. VVellēsis antistes, & VVlfhelmo ad VVellēsem ecclesiam successit Aelfegus.

Vt Aethelstanus sororem suā maritauerit.

ANno gratiæ. Dccccxxv. Aethelstanus, rex Anglorum, Eadgytham sororem suam, Sithrico Danica natione progenito, Northanhūbrorum regi, matrimonio honorificè copulauit. Qui ob amorem virginis paganismum relinquens, fidem Christi suscepit, sed non multò post beatam virginem repudians, ac Christianitatē abijciens, idolorum culturam restaurauit, & post modicum temporis apostat° vitā mirabiliter terminauit. Sancta itaq; puella, virginitate sibi reseruata, apud Pollesberiā in ieiunijs & vigilijs, in orationibus, & in elemosynarum studijs, vsq; ad finem vitæ suæ bonis pollens operibus perseuerauit. Transijt autē post laudabilis vitę cursū, ex hoc mūdo idibus Iulij, vbi vsq; hodie diuina miracula nō definūt celebrari.

De igneis radijs in aere.

ANno gratiæ. Dccccxxvi. ignei per totam Angliam visi sunt radij in aquilonari plaga cæli, portendentes mortem turpissimā regis Sithrici supradicti, qui non multo post malè periit. Cuius regnū Aethelstanus, expulso Guthfertho filio eius, suo copulauit imperio, deinde omnes Angliç regulos, Hunvval scelicet regē Britonū, Constātinum regem Scotorum, VVlferthū regem VVentorum prælio vicit & fugauit. Ealdredum quoq; filium Eadulfi de castello Bebbanberili exturbauit. Et hi omnes, cum prouincialibus alijs, videtes se eius strenuitati non posse resistere, conuenerunt, petentes pacē ab eo, atq; idolattię renunciantes, fœdus cū ipso firmissimū pepigerūt.

Soror regis Aethelstani coppulatur Comiti Hugoni.

ANno gratiæ. Dccccxxvij. Hugo filius Roberti Comitis, sororem regis Aethelstani duxit vxorem. Quo vtique anno, Tilredus Lindisfarnensis episcopus obijt, & VVithredus successit.

De amicitia inter regem & Ducem Normāniæ.

ANno gratiæ. Dccccxxviij. Leo sedit in cathedra Romana, mensibus sex, & diebus. xv. Eodem anno defuncto Tunfrido Licheseldensi præsule Ella successit. Eodem tempore tanta inter regem Aethelstanum exorta est amicitia, & Ducem Normanniæ Robertum, quòd vterque in rebus dominaretur alterius, & in rebus bellicis mutuis congauderent auxilijs.

Miraculum de medone.

ANno gratiæ. Dccccxxix. rex Aethelstanus reliquias sanctorum regni sui, orationis gratia petere decernens, Glastoniæ cœnobiū in primis petiuit deuotus. Erat autem ibi quædam nobilis matrona nomine Aelfleda, neptis eiusdem regis, quæ marito defuncto vidualem ducere vitam exoptans, ad occidentalem cœnobij plagā,

elegerat

elegerat mancronem. Hæc fœmina religiosa, regi Aethelstano, prædium studiosè parauit, quem gratia orationis Glastoniam ventutū præscíuit. Præcursores verò regiæ administrationis, scientes quòd rex nepti suæ, ad se diuertendi causa, hospitandi licentiā concessisset, die præcedenti venerunt ad videndum, si omnia necessaria præparata fuissent. Et omnibus diligenter inspectis, dixerunt ad illam: Vniuersæ administrationis sufficientiam habes, si tibi medonis copia non deesset, quem rex super omnes liquores potare affectat. Et illa: Non patiatur mater domini mei Iesu Christi, vt in mensa regis medo deficiat, & dei genitricis ecclesiam intrans, deum & eius matrem se rogatura prostrauit. Quid ergo? Venit rex multo stipatus militum comitatu, & post missarum celebrationes, inuitatus ad prādium introiuit. Sed, in primo propinatu, vasculum illud exhausere auidi potatores ad vnius palmulæ mensuram, & post deo augente, & beata fœmina promerente, nihil minuens tota die propinantibus subsistit pincerna, ita vt, cunctis mirantibus, sufficeret vniuersis. Quod miraculum, cum rex relatu ministrorum cognouisset, mente immutatus ait ad suos: Peccauimus nimis, hanc dei famulam superfluitate maxima aggrauantes, & surgens, salutata nepte, perrexit viam sanctam. Eodem anno Stephanus papa creatus, sedit annis duobus, & mense vno in cathedra Romana.

ANno gratiæ. Dcccc.xxx. defūcto VVilfertho VVigorniēsi antistite, Kinevvoldus in episcopatu successit.

ANno gratiæ. Dcccc.xxxi. Eadulfus Cridiensis episcopus, diē clausit extremum, cui Aethelgarus successit. Hi quoq; præsules Deuoniensi prouinciæ præsunt. Iohannes papa sedit annis. iiij.

De obitu Eadulfi episcopi.

ANno gratiæ. Dcccc.xxxij. eximiæ vir sanctitatis Frithstanꝰ VVintoniensis episcopus, ordinato pro se in episcopatu Birstano viro religioso, in vrbe VVintoniensi pauperem vitam transegit. Hic præsul sanctissimus, quotidiè pro defunctorum requie missam celebrauit, & psalmos pro animarum salute assiduè decantauit. Quadam denique nocte, cum de consuetudine cantando cœmiteria circuiret, & psalmos recitaret, & expletis omnibus, requiescāt in pace, subiungeret, subitò voces, quasi infiniti exercitus, audiuit respondētium de sepulchris, Amen.

ANno gratiæ. Dcccc.xxxiij. rex Anglorum Aethelstanus, quia rex Scotorū fœdus, quod cū illo pepigerat, violauerat, cū classica manu peruahida, & equestri exercitu non modico ad Scotiam perrexit,

Rex Aethelstanus regnum Scotorum deuastat.

eamque ex maxima parte depopulatur. Vnde rex Scotorum Constantinus, vi compulsus, filium suum obsidem, cum dignis muneribus illi tradit, paceque redintegrata rex ad propria remeauit. Eodē anno sanctus Frithstanus decessit.

Rex Aethelstanus fratrē suum submergi præcepit.

ANno gratiæ. Dcccc.xxxiiij. rex Aethelstanus fratrem suum Eadvvinū iussit in mare submergi, cuius factionis causa hęc fuisse asseritur. Erat in quadam villa VVestsaxoniæ opilionis filia, elegantis speciei puella, cui dormienti visum est lunam de suo ventre splendere, & hoc lumine totam Angliam illustrari. Quod cum cuidam matronæ, quæ pueros regis nutrire consueuerat, retulisset, puellam recepit in domum suam, & filiæ loco eam suscipiens, cibis delicatis nutriuit, & vestibus eam cultioribus vestiens, gestu & moribus informauit. Et non multo post, Eadvvardus Aelfredi regis filius, casu per villam trasiens, ad domum diuertit, credens famæ suæ detrimētum inferre si nutricem, quæ ipsum educauerat, videre fastidiret, vbi visæ puellæ captus amore, nocte dormiuit cum ea, vnoque complexu reddidit grauidam. Tempore verò partus, peperit ipsi filium, quem propter fidem somnij vocauit Aethelstanum. Itaque rege Eadvvardo (vt supra dictum est) defuncto, filius eius Aethelvvardus, ex legitima coniuge generatus, patrem cita morte secutus est. Tunc Aethelstanus omnium fauore, licet ex concubina susceptus, in regem electus, spreto Eadvvino, nōdum ad regnandū propter teneros annos idoneo, in Kingstona, villa regia, ipsum (vt prædictū est) cōsecrauerunt. Cōsecratus aūt Aethelstanus, fratrem suum Eadvvinū, quē de legitimo matrimonio cognouit generatum, nigerrimo perstrinxit odio, metuens ne per ipsum quandoque à regni solio priuaretur. Hac igitur occasione ductus rex, fratrem suum Eadvvinum solum cum armigero, in nauicula vetustate confracta, in maris medio, sine remige & remigio, dimissum miserabiliter Neptuno commisit, vbi adolescens ille inter fluctus maris vitæ pertæsus, voluntario præcipitio vndis sese submersit. Armiger verò nō pedibus modò, sed a manib' remigando, corpus domini sui à Dorobernia in Whitsand ad tarrā perduxit, & honorificè sepeliuit. Aethelstanus rex, postquam ira deferbuit, tam enorme factam abhorrens, septenni pœnitentia accepta, fratricidium defleuit, pincernamque suum, qui ei tale dederat consilium, crudeli morte damnauit. Eodem anno, sanctus Birstanus VVintonienſis episcopus, ad regna migrauit cœlestia, cui succesſit Aelfeg', vir religione insignis.

Quo

Quo vtique anno, defuncto VVlfhelmo Dorobernensi archiepiscopo, Odo VVellensis antistes successit, Odoni vero ad VVellensem ecclesiam successit Osulfus.

ANno gratiæ. Dcccc.xxxv. Leo papa sedit annis tribus, mensibus sex, diebus decem. Eodem anno, Robertus Dux Normannorũ primus, in senectute bona, ex hac luce trãsiens, Gulihelmum filium suum, iuuenem elegantissimum, sibi constituit successorem.

De morte Roberti primi, Ducis Normannorum.

ANno gratiæ. Dcccc.xxxvi. Comes Hugo mittit nuncios in Angliam, pro accersendo Ludouico Caroli regis filio ad apicem regni Francorum, quem rex Aethelstanus, auunculus eius, accepto à legatis Franciæ iuramento, cum quibusdam episcopis in Franciam mittit, cui Comes Hugo, cum alijs proceribus obuiam profecti, in ipsis littoris arenis sese Ludouico committunt, & inde Laudunum ductus, coronatur ibidem ab Arthaldo archiepiscopo, præsentibus † xxx. episcopis, & principibus regni.

Ludouicus Franciæ diadema suscepit.

† xx.

ANno gratiæ. Dcccc.xxxvij. Hybernienſium, multarumque insularum rex † Analafus paganus, à Scotorum rege Constantino inuitatus, ostium Humbri fluminis cum valida classe ingreditur. Cui rex Anglorum Aethelstanus, & frater eius Eadmundus cum exercitu occurrentes, in loco, qui Brunenburh nuncupatur, à diei principio, vsque in vesperam prælio protracto, quinque regulos, & septem Duces ex aduersarijs peremerunt, tantumque sanguinem ibidem fuderunt, quantum in nullo Angliæ prælio fusum eatenus audierunt. Reges verò Analafum & Constantinum ad naues fugere compellentes, cum glorioso triumpho ad propria remearunt.

Rex Aethelstanus multos hostes prostrauit.

† Aulafus.

ANno gratiæ. Dcccc.xxxviij. Otho Romanum adeptus imperium, imperauit annis. xxxvi. Qui continuò ad imperium promotus, Eadgiuam, Aethelstani regis sororem, in coniugium suscepit.

Otho imperator sororẽ regis Aethelstani duxit.

ANno gratiæ. Dcccc.xxxix. Stephanus sedit in cathedra Romana annis tribus. mensibus quatuor, & diebus. xv. Per idem tempus rex Anglorum Aethelstanus, pro anima fratris sui Eadvvini, quem prauo vsus consilio in mari fecerat submergi, duo cœnobia, Middeltunense, & Michelenense construi præcepit, & ea prædijs multis, & possessionibus ampliauit.

Rex Aethelstanus duo cœnobia cõstruxit.

ANno gratiæ. Dcccc.xl. Aethelstanus rex Anglorũ magnific⁹ anno regni sui. xvi. apud Glouerniã diẽ clausit extremũ. vi. kal. Nouẽb. Successit eiin regnũ frater ei⁹ et heres legitim⁹ Eadmũd⁹, fratre apud

De morte Aethelstani regis anglorum.

Malmesberiam translato, & ibidem honorificè tumulato, vbi idem rex adhuc viuens sepulturam elegit. Cum verò rex Eadmundus regalibus insignibus esset sublimatus, beatum Dunstanum, quem ad huc fratre superstite probabilis vitæ, & linguæ nouerat expeditæ, suis consilijs interesse præcepit, vt inter palatinos regios, principesque connumeretur electus. Cuius, nonnulli militum & clietum, bonæ conuersationis constantiam intuentes, dicebant quia bonus est, alij autem non, sed seducit turbas. Vnde quidã eius bonitati, & prudentiæ inuidentes, deprauare eum cœperunt in oculis regis, quibus ille fauorẽ, non rem benè examinans, præbens, iussit illũ omni statim honore, & cancellarij dignitate priuari, & seruicium sibi, vbi vel let, alibi adipisci. Rex verò die crastina ibat cum suis, vt fastidium venando subleuaret. Protenus cum in sylua corniculantium strepitus resonabat venatorum, latratusq; soscallorum, multi ceruorum fugã leuiter inierunt. Ex quibus, rex solus cum caterua insequentium canum, vnum miræ magnitudinis insequi cœpit, quem diu per diuersa locorum deuia canum agilitate fatigatum, ad quoddam præcisi montis præcipitium impellens vnà cum canibus, ceruum sese præcipitem dare coëgit. Qui omnes pariter ex alto descendentes contriti, in mortem subitò corruerunt. Rex autem ceruum, & canes cum magno volantis equi cursu insectans, viso præcipitio, equum retinere laborauit. Sed quoniam effrænis, collique contumacis erat; & rigore ceruicis ipsum omnino refrænare non valuit, omni spe salutis ablata, in voluntate dei omnipotentis suam animam commendabat. Gratias tibi (inquit) ago domine Iesu Christe, quòd me non memini, in his diebus aliquem læsisse, nisi solum Dunstanum. Et hoc prompta deuotione, concesso mihi spatio, sibi me reconcilians, emendabo. Ad hoc dictum, beati viri meritis, restitit equus in vltimo præcipitij loco, & rex in se reductus, pro restitutione vitæ suæ deo gratias referebat. Et veniens domum, iussit sibi beatum Dunstanum præsentari, & cum coram rege adductus fuisset, protenus conscensis equis viam quę ducit ad Glastoniam recto tramite tenuerunt. Quò cum peruenissent, & cœnobium ingressi fuissent, apprehensa dextera Dunstani manu, osculatus est eam, ducensque ad sedem cathedralem, consentientibus monachis, illum in eam ponens, dixit. Esto sedis huius & ecclesię fidelissimus abbas, & si quid tibi defuerit ad sanctæ religionis supplementum, ego illud regia largitate supplebo. Sicque licet multum beatus Dunstanus renitens,

Eadmundus rex.

renitens, ad officium regiminis à deo vocatus, omnibus se studuit, saluo rigore religionis, amabilem exhibere.

CIrca eosdem dies Analafus, genere Norvvigiensis, qui tempore regis Aethelstani de regno Northanhumbrorum eiectus fuerat, hoc anno, maximo comitatus nauigio, Eboracum petiuit. Deinde australes Angliæ partes hostiliter adiēs, subitò sibi regnum Angliæ subiugare disposuit. Cumque hæc regi Eadmundo nunciata fuissent, venit ei obuiam cum exercitu copioso, & apud Legeceſtriā duo reges hostiliter concurentes, plurima diei parte, damnosum nimis hinc inde prælium commiserunt. Sed duo archiepiscopi, Odo Cantu. & VVlstanus Ebor. viso vtrinq; periculo & regni exterminio, talem inter eos concordiam composuerunt, vt Analafus totam Angliæ insulam ad borealem plagam stratæ regiæ, quæ **Watlinge** dicitur, possideret, Eadmundus verò ad australē eiusdem callis partem, toto regno pacificè frueretur. Et qui inter eos vitam duceret lōgiorem, regnum totum post mortem alterius occuparet. Deinde Aulafus Alditham, Ormi Comitis filiam, suscepit vxorem, cuius consilio & auxilio fultus, præfatam victoriam est adeptus. Eodē nano defucto Aelfredo Scireburnensi episcopo, Vlsius succeſſit.

Rex Eadmūdus & rex Norvvegiæ Analafus regnum diuiserunt.

ANno gratiæ. Dcccxli. Analafus rex nuper creatus, dum vastaret ecclesiam sancti Balteri, & **Tinningham** igne cremaret, mox dei iudicio correptus, vitam miserabiliter terminauit, & rex Eadmundus Northanhumbriam petens hostiliter, Analafum, filium Sithrici, & Reginaldum filium Cuthredi regis, inde potenter expellens, monarchiam totius Angliæ iterum subiugauit.

ANno gratiæ. Dccccxliij. rex Eadmūdus Lincolniam, Notinghā, Derebi, Legeceſtriam, & Stanfordiam de manibus Danorum eripiens, cum Mercia tota, omnia sub sua potestate redegit.

ANno gratiæ. Dccccxliij. cùm magnifico regi Eadmundo, regina sua Algiua filium perpressēt Eadgarum, sanctus Dunstanus audiuit voces psallentium, & dicentium in sublime. Pax Anglorum ecclesiæ, exorti nunc pueri, nostrique tempore Dunstani. Eodem anno rex Eadmundus regem Analafum de lauacro sanctæ regenerationis suscepit, eumque regijs muneribus honorauit. Reginaldum quoque Northanhumbrorum regulum, dum ab episcopo confirmaretur, tenuit, sibique in filium adoptauit. Martinus papa sedit annis tribus, mensibus. vi. & diebus. xiiij.

Miraculum de sancto Dunstano.

De morte Gulihelmi Ducis Normannorum.

ANno gratiæ. Dccccxliiij. Gulihelmus Dux Normannorum secundus, proditione Arnulfi Comitis Flaundrẽsis interfectus est. Nam cum idem Gulihelmus vnum ex castris præfati Comitis occupasset, Arnulfus, simulata fide, illum ad colloquium euocatum, dum in naui de pace tractarent, per Balzonem ducem obtruncauit. Cui successit filius eius Richardus, Dux tertius Normannorum.

Rex Eadmũdus beato Eadmundo multas contulit mansiones.

ANno gratiæ. Dccccxlv. rex Eadmundus, beato martyri Eadmundo dedit Beatrichevvrth, villam regiam, in qua vsque hodie corpus eiusdem martyris requiescit. Deditque eidem martyri circa illũ locum terram nõ modicam, quam subscriptione episcoporum, Comitum, & Baronum pia deuotione roborauit.

Vt rex Eadmundus cũbriam regi Scotorum dederit.

ANno gratiæ. Dccccxlvi. Agapetus sedit Romæ, annis. x. mensibus vi. diebus. x. Eodem anno rex Eadmundus, adiutorio Leolini regis Demetiæ fretus, Cumbriam totam cunctis opibus spoliauit, ac duobus filijs Dummaili eiusdem prouinciæ regis, oculorũ luce priuatis, regnum illud Malcolmo Scotorum regi, de se tenendum cõcessit, vt aquilonares Anglię partes, terra mariq;, ab hostium aduentantium incursione tueretur.

De morte Eadmundi regis,

EOdem anno rex pijssimus Anglorum, Eadmundus, dum in festo sancti Augustini Anglorum apostoli, omnes regni proceres ad magnum conuiuium in villa regia, quæ **Michelesberith** dicitur, inuitasset, sicut mos erat Anglis singulis facere annis, ob venerationem beati Augustini, per quem fidei lumen Angli sunt adepti, congregatis omnibus & ad prandium regis cõsidentibus, cœperunt epulari & gaudere, ipso rege ad hoc plurimum annitente. Tandem cũ rex caput erigeret, vt videret discumbentes, inter cæteros latrunculũ quẽdam nomine Leof, quem ante paucos annos propter latrociniũ eliminauerat, in aula stare conspexit. Quod rex nimis molestè ferẽs, innuit pincernæ suo, vt furem illum de palatio quãtoties amoueret. Sed cum nequissimus ille propter pincernam exire noluisset, rex nimia succensus ira, de mensa subitò exiliuit, atque latronem per capillos arripiens in pauimentum proiecit. At proditor ille, cum se lęsum regemque in se iacentem sensisset, extracto ocius cultello, quẽ occultè ferebat, regẽ, proh dolor, iugulauit. Videntes regis milites & ministri dominũ suum mortuũ, & sanguine tabefactum, irruerunt omnes in latronem illum, atque corpus eius totum & ossa in frustra minutissima conciderunt. Sicque clarum regalis conuiuij principium, nebulosus rerum gestarum exitus terminauit.

Defuncto

De coronatione piissimi regis Eadredi.

DEfuncto itaque Eadmundo, & apud Glastoniam sepulto, Eadredus frater eius, in Kingstona, villa regia, regni diadema à beato Odone archiepiscopo Cantuar. suscepit. xvij. Kalend. Septembris, Reliquit quoque duos filios hæredes legitimos, Eadvvinum & Eadgarum, qui repugnante illegitima ætate patri succedere non valebant. Hic, vt suus germanus prius egerat rex Eadmūdus, Northanhumbriam totam in sui dominium redactam, à rege Scotorum fidelitatem accepit, & insuper Eboracensi ecclesiæ metropolitanæ, duo signa non modica deuotus donauit. Denique cum à rege Cūbrorum iuramētum fidelitatis accepisset, & partes illas in securitate posuisset, versus austrum cum suis contendit. Hic autem rex nobilis non dispar prædecessoribus suis, beatum Dunstanum tanto charitatis ardore dilexit, vt omnes thesauros suos sub eius custodia commendaret. Beatus interea Aelfegus, Ventanæ vrbis episcopus, qui eundem Dunstanum monachatus & presbyteratus ordine decorauerat, ab hoc seculo migrauit. Cui rex volens subrogare Dunstanum per reginam, scilicet matrem suam, super his illum cōuenit. Ad hæc ille. Rogo (inquit) domina de precibus huiusmodi cessare, sciens me diebus regis, filij tui, pontificem non futurum. Dixit autē hæc vir dei, regem diligens, cuius consilijs sacerdotij causa noluit deesse. Sed sequenti nocte visum est, se Romam adijsse, & adoratis apostolis ilicò domum redijsse. Cumque ad Montem gaudij applicuisset, ecce sanctus Petrus cum apostolis Paulo & Andrea occurrit, singuli singulos gladios manu tenentes, & ei protensis manibus offerētes. In gladio sancti Petri scriptum fuit, in principio erat verbū, & gladij sanctorum Pauli & Andreę proprijs nominibus erant inscripti. Tunc ei sanctus Petrus apostolus blandè cecinit modulando. Tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiē animabus vestris. Deinde illum arguendo, virgam, quam tenebat, leuauit, & leui ictu in palma percutiendo dixit. Hoc habeas commonitoriū de vlterius non recusando iugum domini. Ad hæc euigilans vir dei, regi mane visionem retulit admiranti. Cui rex. Cum gladij (inquit) quos ex apostolica largitate suscepisti, armaturam designant spiritus sancti, scias pro certo per gladium Petri, verbo dei inscriptum, archiepiscopatus dignitate cœlitus te donandum, per gladium Pauli, simplicem episcopatum, & per gladium Andreæ, alium præsulatū iure te regiminis possessurum. Nam postea iuxta somnij interpretationem Cantuar. rexit ecclesiā, in nomine sanctæ trinitatis dedi-

catam, Londonienſem, in nomine Pauli, & Roffenſem in beati Andreæ nomine conſecratam.

Miracula de ſancto Aelfego epiſcopo.

ANno gratiæ. Dccccxlvij. poſt ſanctum Aelfegum VVinton. præſulem, Aelffin' ſucceſſit. De beato quoq; Aelfego legitur, quòd in die cinerum, cum de more pœnitentes eccleſiæ liminibus remouerat, hortatus eſt eos, vt tempore quadrageſimali, ieiunio, & caſtitati vacantes, diebus illis vxorum etiam delitijs abſtinerent. Quorum vnus, cæteris epiſcopi iuſſionibus reuerenter obtemperantibus, ioculari cœpit, dicens, ſe abſtinere non poſſe à Venere, à cibo, pariter & coniugio. Cui epiſcopus. Contriſtas me miſer oppidò, neſciens quid tibi pariat dies ventura. Et ſic homo ille recedens, duram beati Aelfegi prophetiam nebulo experitur, dum poſtera luce in cubiculo ſit repertus exanimis, incertum vtrum à diabulo ſuffocatus. Alio quoque tempore, dum ſacros ordines celebraſſet, tres monachos ad ordinem promouit presbyteratus. Completis itaque ordinibus, præſul ſanctæ recordationis aſtantibus dixit. Hodie tribus monachis manus impoſui, quorum duo pontificalis ordinis gratiam obtinebunt, vnus in ciuitate VVigorniæ, ac deinde in Cãtia, & alter meam ſedem quandoque adimplebit. Tertius voluptatum petulantia accenſus, exitum miſerabilem ſortietur. Quam vtique ſancti præſulis prophetiã, vt prædixerat, rerum exitus comprobauit. Eodem anno gens Northanhumbrorum, Eadredo regi fidẽ infringentes, Eilricum quendam Danica ſtirpe progenitum, ſuper ſe regem ſtatuerunt.

Vt rex Eadredus hoſtes ſuos potenter ſubiecit.

ANno gratiæ. Dccccxlviij. rex Eadredus pro infidelitate Northãhumbrenſium illam prouinciam deuaſtauit. In qua & monaſterium in Ripun, à ſancto VVilfredo olim conſtructum, eſt ignibus concrematũ. Sed (rege recedente) exercitus de Eboraco erumpens, in extrema parte exercitus regis multam ſtragem fecit. Hoc autem cognito à rege, redire diſpoſuit, & omnes hoſtes ſuos vſque ad vnũ delere. Sed gens Northanhumbrorum valdè perterrita, Eilricum, quem ſibi regem conſtituerat, abijciẽtes, Eadredi regis iniurias honoribus, & detrimenta muneribus exoluerunt.

De hæreſi Anthropomorphitarũ

ANno gratię. Dccccxlix. in Italia exorta eſt hęreſis Anthropomorphitarum, qui corpoream deum habere formam contẽdunt, cõtra quam Richerius, Veronenſium epiſcopus, eis & verbis reclamabat & ſcriptis.

Anno

ANno gratiæ. Dcccl. rex Eilricus in quadã solitudine quæ Steinmor dicitur, cum filio suo Henrico &, fratre Reginaldo, proditione Osulfi Comitis, à Macone consule fraudulenter interempti sunt, ac deinde in partibus illis rex Eadredus regnauit. De morte Eilrici regis.

ANno gratiæ. Dcccli. rex Eadredus VVlstanum Eboracensem archiepiscopum, in VVithabirith, in arctam posuit custodiã, quia frequenter apud eum accusabatur certis de causis, vt qui ciues Theodfordenses plures occidi iussit, in vltionem abbatis Aldelmi, iniustè ab eis interfecti. Vt rex Eadredus archiepiscopum incarcerauit

ANno gratiæ. Dcccclij. Algaro Crediensi põtifice defuncto, Aelfvvoldus, consilio beati Dunstani, post eum successit. Vt mortuo Algaro episcopo Aelfvvoldus ei successerit.

ANno gratiæ. Dccccliij. VVlstano Ebor. archiepiscopo de custodia soluto, apud Dorkacestriam episcopali restituitur dignitati. Vt VVlstanus de carcere soluitur

ANno gratiæ. Dccccliiij. Otketell' vir bonus, & in rebus diuinis ad plenum eruditus, factus est archiepiscopus Ebor.

ANno gratiæ. Dccccly. rex Anglorum potentissimus Eadredus, anno regni sui. x. cum grauiter ægrotare cæpisset, missa celeri legatione, beatum Dunstanum confessionis gratia accersiuit. Quo festinè ad palatium tendente, vox desuper clarè sonuit, ipso audiẽte, Rex Eadredus iam in pace quieuit. Ad quam vocem equus, cui insedit, põdus angelicæ vocis ferre non valens, absque vlla sessoris læsione, mortuus in terram corruit. Denique cum veniisset ad regem beatus Dunstanus, reperit regem sub eodem tempore defunctum, quo illi angelus in itinere nunciauit. Regis autem corpus VVintoniam delatum est, & à beato Dunstano in veteri monasterio traditur sepulturæ. Successit ei in regnum Eadvvius Eadmundi regis filius, & sanctæ Algiuæ reginę, & apud Kingstonã ab Odone Cantuar. archiepiscopo regiam vnctionem susceptit. Huic quędam mulier innupta, licet natione præcelsa, cum adulta filia per nefandum familiaritatis lenocinium adhærebat, vt sese, vel filã suam, sub cõiugali titulo sociaret. Quas ille, vt aiunt, alternatim, quod dicere nefas, turpi palpatu & absque pudore libidinosè tractauit. In die enim qua in regem consecratus est, confestim post regiam vnctionem, de mensa subitò prosiliuit princeps, & læta relinquit conuiuia, vt lasciuus voluptatem lenocinij vinolentus compleret. Displicuit factum optimatibus, & beatum abbatem Dunstanum miserunt ad regem reducendum, vt in regali conuiuio fieret iucundus assessor. Qui iuxta principum iussa, adiuncto sibi Cynesio episcopo, cognato suo thalamum De morte regis Eadredi.

thalamum ingressus inuenerunt coronam regiam, splendore decoram, procul à capite in terram vsque, negligenter auulsam, regemq; inter vtrasque in luti volutabro volutantem. Dunstanus igitur tam enormi facto permotus, regi inquit, vestri principes, nos ad te rogando direxerunt, vt redeas ad tuæ sedis dignum triclinium, & simul cum eis iucundus existas, & mulierum pariter ineptias increpans, & manum regis dum surgere nollet arripiens, ad regale conuiuium furibundum reduxit. Tunc meretrix illa, Algiua nuncupata, contra virum dei feruenti furore cõsurgens dixit, illum nimis fuisse temerarium, dum ad regis secreta non vocatus intrauit. Sicque benedictum Dunstanum mulier nequissima persequi non cessauit, donec regis animum cõtra venerabilem abbatem in odium mortale conuertit.

De exilio sancti Dunstani.

ANno gratiæ. Dccclvi. Iohannes papa creatus, sedit in cathedra Romana annis. vij. Algiua supradicta, mulierum nequissima, ex Eadvvij regis consensu omnem substantiam monasterij viri dei Dunstani diripiens, vrgente eiusdem regis imperio, tandem ipsum à regno proscripsit, Qui Gallicanas secedens in partes, exilium coactus petiuit. Sed mulier virum dei desiderãs præuenire, misit lictores, vt fertur, qui ipsum si inueniretur lumine oculorum priuarent, sed eo non inuento, confusi ad propria remearunt.

De expulsioni Eadvvii.

ANno gratię. Dccclvij. rex Eaduuus, quoniam in regimine sibi cõmisso insipienter egit, à Mercensibus populis, & Norensibus est penitus derelictus. Nempè sapienstes quosque regni, & nobiles odio vanitatis disperdens, ignaros nihilominus, & iniquos studio dilectionis fouebat. Quo vnanimi omnium conspiratione deiecto, elegerunt, deo dictante, fratrem eius Eadgarum in regem & annuẽte populo, res regni publica dispertita inter fratres, Thamesis fluui' regnum dsterminaret amborum. Tunc Eadgarus beatum Dunstanum ab exilio reductum, in omni honore restituit pristinæ dignitati. Excurso dehinc breui temporis interuallo, Kinevvoldus VVigornienſis ecclesię episcopus defungitur, & beatus Dunstanus, licet multum renitens, electus, ab Odone Cantuariensi archiepiscopo consecratur.

De archiepiscopo per Simoniam promoto.

ANno gratiæ. Dccclviij. defuncto Brithelmo London. episcopo, rex Eadgarus, in loco eius beatum substituit Dunstanum. Qui protinus apud VVestmonasterium constructo ad duodecim monachos cœnibio, in loco vbi quõdam Mellitus episcopus beato Petro ec-

tro ecclesiam fabricauerat, sanctum VVlsium ibidem cõstituit abbatem. Eodem anno sanctus Odo, Cantuar. archiepiscopus, regem Eadvvium & Aelgiuam ab inuicem separauit, vel causa consanguinitatis, vel quia illam, vt aduleram, adamauit. Quo etiam anno idem Odo Dorobernensis archiepiscopus, vir ingenio clarus, virtute laudabilis, & spiritu prophetiæ pollens, humanis rebus exemptus, in paradisum est angelorum manibus deportatus. Quo ad cœlestia translato, Ealfinus Ventanæ vrbis episcopus, datis muneribus profusis per internuncios regem Eadgarum circũuenire studens, cum Simone mago thronum Cantuariensis ecclesiæ, pecuniæ interuentu, concendit. Qui primo introitus die abstinere non potuit, quin furias mente diu conceptas euomeret, ad tumultum sancti Odonis accedens, illudque pede conculcans, dixit. Pessime senex, nunc animam licet serò emisisti, & meliori locum faciens recessisti. Nunc verò quod diu concupiueram teneo, te inuito, & inde tibi malas gratias ago. Et sic fatus, cum rabidus ille sopori membra dedisset sequenti nocte, vidit beati Odonis effigiẽ sibi astare, & improperare conuicium, atque velox illi exitium cõminari. Sed Ealfsinus somnij vanitatem esse, quod viderat, existimans, non minus ad obtinendum pallium Romam properabat, vbi cum per Alpes viam expediret inceptam, nihil aliud remedij habere potuit, dum niuali tempore esset cõgelatus, nisi vt exenteratorum equorum adhuc calentibus extis pedes immergeret, quibus sancti viri conculcauerat sepulturam. Sed nec sic algore deficiente, sed potius inualescente, vitam flagitiosam morte misera terminauit.

De morte Eadvvii regis, & successione Eadgari.

ANno gratiæ. Dccclix. rex Eadvvius, postquam annis quatuor libidinosè, simul & tyrannicè regnum depressisset Anglorum, iusto dei iudicio defunctus, VVintoniæ in nouo monasterio sepulturam suscepit. Cuius regnum frater eius Eadgarus, ab omni populo electus, suscipiens, diuisa regna in vnum compaginauit. Quo etiam anno Brithelmus VVellensis antistes ad summum sanctæ Dorobernensis ecclesiæ sacerdotium est electus. Erat autem nimis modestus, humilis & benignus, adio quidem, vt tumidos quosque, & rebelles sub correctionis verbere non vt debuit, cohiberet. Sed cum hoc à rege compertum fuisset, iussit eum ad relictam redire dignitatem, cuius loco omnium iudicio beatus Dunstanus archipõtifex subrogatur. A quo nimirum, cum cæteris optimatibus, & ipse rex Eadgarus decenter instructus, improborum passim temeritatẽ coercuit,

coercuit, rebelles sub asperitatis correctione redarguit, iustos & modestos dilexit, desolatas dei ecclesias renouans diruit. abiectis à cœnobijs clericorum secularium venereis, ad laudem summi creatoris & gloriam, monachorum & sanctimonialium pateruas aggregans, plusquam xl. monasteria construi præcepit. deos omnes, vt fratres honorabat, & vt filios charissimos diligebat, admonens pastores, quos ipsis præposuit, vt illos regulariter viuere exhortarentur, quatenus Christo & sanctis eius omnibus complacerent. Erat enim vir dei Dunstanus mira in omnibus ratione discretus, prudentiamque, fortitudinem, iustiam, & temperantiam, quoad vixit, deo auxiliante veraciter custodiuit. Eodem anno, Leofwino Lindissæ regionis antistite defuncto, Ailnothus successit, & illi Aselwinus, cuius instantia sanctus Oswaldus, Vvigornien sis postea episcopus, Rameseiæ cœnobium consecrauit.

Vt sanctus Dunstanus pallium accepit.

ANno gratiæ. Dcccclx. sanctus Dunstanus Romam profectus, à papa Iohanne pallium suscepit, & per viam pacis ad propria remeauit. Paucis exinde mẽsibus interiectis, annuit rex Eadgarus, eius suggestione, vt beatus Oswaldus admitteretur ad Vvigornien sis ecclesiæ præsulatum, vbi per beatum Dunstanum episcopus consecratus, multis in ea virtutum signis claruit. Circa eosdem dies, defuncto Guthardo Seleseien si episcopo, Aelfredus successit.

De fundatione cœnobii de Thãstoke.

ANno gratiæ. Dccccl xi. Ordgarus Comes, cœnobiũ apud Thamstoke in Deuonia construxit, & illum religiosis monachis repleuit. Erat autẽ Comes Ordgarus pater Aelfdrithæ, reginæ regis Eadgari, ex qua genuit Aethelredum postea regem Anglorum, sicut sequens historia latius declarabit.

S. Vvibertꝰ decessit.

ANno gratiæ. Dccccl xij. sanctus Vvibertus, Gemblacen sis cœnobij fundator, migrauit ad Christum.

In veteri monasterio Vvintoniæ pro clericis monachi substituuntur.

ANno gratiæ Dccccl xiij. defuncto Brithelmo Vvintonien si episcopo, sanctus Aethelvvoldus, abbas cœnobij Abendonien sis, & à sancto Dunstano nutritus, & moribus informatus, ei in episcopatu successit. Eodem anno iussu regis Eadgari, expulsis clericis seculariter viuentibus, vetus monasterium monachis religiosis, & regulariter conuersantibus, in eorum loco substituit. Rex Eadgarus, cognomento Pacificus, duas fertur successiuè habuisse reginas. Ex prima, Aelfleda scilicet candida, cognomento Aeneda, Ordmari Ducis filia, Eadvvardum genuit postea regem & martyrem. Post cuius decessum accepit Aelfdrithã, Ordgari Comitis filiam Aethelvvoldi

Comitis

Ducis orientalium Anglorum relictam, ex qua genuit duos filios, Eadmundum scilicet, & Aethelredum. De VVlfrida concubina, quam certum est sanctimonialem tunc non fuisse, sed timore regis puellam paruulam se velasse, genuit sanctam Editham. Benedictus papa sedit mensibus duobus, & diebus .v. Leo papa sedit anno vno, & mensibus quatuor.

De restaurat tione cœnobiorum.

ANno gratiæ. Dccccl xiiij. rex Eadgarus Pacificus, in nouo monasterio apud VVinton. & in Middeltona monachos collocauit, & illis Aethelgarum, istis vero Kinevvardum abbates præfecit.

De apparitione trium pontificum.

ANno gratiæ. Dccccl xv. Iohannes sedit in cathedra Romana annis .vij. & mensibus .xi. Per idem tempus S. Aethelvvoldus VVẽtanæ vrbis episcopus, cum nocte quadam, ad maius ecclesiæ suæ altare ante sanctorum reliquias staret in oratione, tres sibi personæ reuerendæ apparuerunt, quarum illa, quæ media videbatur, has voces euidenter expressit. Ego sum (inquit) Birstanus, huius vrbis quondã episcopus, & partem ostendens dextram, hic (inquit) est Birinus huius ecclesiæ prædicator, & pontifex primus, & sinistram ostendens, hic est (ait) sanctus Svvithunus spiritualis huius ecclesiæ & ciuitatis patronus. Noueris quoq; quòd sicut me cum eis vides in tua præsentia, ita cum eis in cœlo nõ dispari fruor gloria. Cur ergo defraudor mortalium honorificentia in terris, qui magnificor cœlestiũ consortio spirituum in cęlis. Et his dictis, in aërem est eleuatus cũ socijs, preciosam sui memoriam comprouincialibus relinquens in terris.

Vt rex Haraldus baptizatus fuerit.

ANno gratiæ. Dccccl xvi. Danis cum Popone clerico, in conuiuio de cultura dei altercãtibus & deorum, Danis asserentibus Iesum Christum deum esse, sed maiores esse deos, et illos esse antiquiores, Popone ê contrario affirmante Iesum Christum solum verum deũ esse, vnum in substantia, & trinum in personis, rex Danorum Haraldus dixit clerico, vt fidem propositam veritatis testimonio comprobaret. Et cum id clericus coram populo se probaturum affirmaret: ferrum ingentis ponderis valde ignitum, in manibus eius ferendum ponunt. Quod cum clericus vsque ad placitum coram omnibus tulisset absque vlla læsione, rex penitus abiectis idolis, se suosq; ad colendum verum & solum deum conuertit. Clericus vero ad episcopatum promotus est.

Vt rex Eadgarus apud Rũmeseigiã sanctimonialies miserat.

ANno gratiæ. Dccccl xvij. rex Eadgarus in monasterio Rũmeseige, quod auus suus, rex Eadvvardus construxerat, sanctimoniales cõgregauit, sanctamque Mervvinnam, in eo abbatissam ordinauit.

Rex Eadgarus apud Exoniam monachos ordinauit.

ANno gratiæ. Dlxviij. rex Eadgarus in Exonia monachos congregans, virum religiosum Sidemannum illis vice abbatis præfecit. Eodem anno mortuo Lindissæ regionis episcopo, Aelffius vir in rebus ecclesiasticis eruditus successit. Eodem anno fundatum est nobili cœnobiũ Ramesiæ à Comite Aethelvvino, quod in posterũ in spiritualibus & temporalibus fœlix suscepit incrementum.

Vt apud VVigorniã pro clericis, monachi sunt constituti.

ANno gratiæ. Dccccl x. rex Eadgarus Pacifius, episcopis per Angliam constitutis præcepit, vt in maioribus cænobijs, & ecclesijs cathedralibus, expulsis clericis, monachos subrogarent. Vnde sanctus Osvvaldus, ex clericis VVigornienſibus monachos faciens, habitum religionis assumere coegit. Renuentes quidem ab omni beneficio spoliauit.

De translatione reliquiarum s. Svvithuni.

ANno gratiæ. Dccccl xx. sancti Svvithuni reliquiæ venerandæ, peractis à sepultura eius centum, & decem annis, idibus Iulij sublatæ sunt de sepulchro, & à beato Aethelvvoldo eiusdem ecclesiæ episcopo, sicut ei fuerat diuinitus imperatum, in basilicam apostolorum Petri & pauli honorificè sunt translatæ. Quo vtique anno, mortuo Aelfredo Selesienſi pontifice, successit Eadelmus.

De morte duorum Ducum nobilium.

ANno gratiæ. Dccccl xxi. Eadmundus filius regis Eadgari, Aelfegus Dux Southamtoniæ, & Ordgarus Dux Deuoniæ, socer regis diem clausere supremũ. Benedictus papa sedit in cathedra Romana anno vno, & mensibus sex.

De dedicatione noui cœnobii VVeutanæ vrbis.

ANno gratiæ. Dccccl xxij. rex Eadgarus noui monasterij fabricam vrbis VVentanæ, à patre suo Eadmundo inchoatam, & à se perfectam dedicari fecit. Eodem anno, mortuo Osketello, Ebor. archiepiscopo, sanctus Osvvaldus, ecclesiæ VVigornienſis episcopus, pro eo archiepiscopus consecratur.

Rex Eadgarus coronã portauit.

ANno gratiæ. Dccccl xxiij. rex Anglorum Eadgarus Pacificus, anno ætatis suæ. xxx. die Pentecostes, præsentibus præsulibus, Dũstano & Osvvaldo, cæteriſque totius Angliæ pontificibus, ac magnatibus vniuersis, apud **Akemanecestre**, quæ latinè Bathonia dicitur, coronam portauit, & ibidem cum gloria & honorè regaliter consecratur, datis singulis donarijs consuetis, quæ in regum coronationibus dari magnatibus consueſcunt.

Vt rex Eadgarus à subregulis suis fidelitatem accepit.

ANno gratiæ. Dccccl xxiiij. Otho secundus Romanum adeptus imperium, annis. x. imperauit. Eodem anno, Donus papa sedit Romæ anno vno, & mensibus sex. Per idem tempus applicuerunt in insulam Thanet, mercatores ab Eboraco venientes, qui continuò

ab insula-

ab insulanis illis capti sunt, & bonis omnibus spoliati. Vnde rex Eadgarus ira cõmotus, in raptores illos ita desęuit, quòd omnes à rebus habitis spoliauit, nonnullos verò vita priuauit. Sub his quoque diebus, reuelatum est cœlitus corpus Aelgiuæ matris Eadgari regis, in loco qui Septonia nuncupatur. Eodem anno rex Pacificus Eadgarus, ad vrbem Legionum veniens, ab octo subregulis suis, Kinedo scilicet rege Scotorum, Malcolmo Cumbrorum, Macone rege Monæ & plurimarum insularum, Dufnal rege Demetiæ, Sifertho, & Hovvel regibus VValliæ, Iacobo rege Galvvalliæ, & Iukil VVestimariæ iuramentum fidelitatis accepit. Et in crastino cum illis nauẽ ascendens, subregulis ad remos locatis ipse gubernaculum arripuit, nauiculamque per cursum fluminis peritè dirigens multis admirantibus, simili nauigio sequẽtibus magnatibus vniuersis, à palatio vsque ad monasterium sancti Iohannis Baptistæ nauigauit, vbi diuinis expletis ministerijs, eadem pompa ad palatium remeauit, quod dum intraret, optimatibus dixisse fertur, tũc demum quẽque suorum successorum, se posse gloriari regem fore Anglorum, cum tot regibus sibi obsequentibus, talium pompa potiretur honorum. Eodem anno terremotus magnus totam Angliã concussit.

ANno gratiæ. Dccccl xxv. rex Eadgarus Pacificus, regni sui prospiciens vtilitati pariter & quieti, † quatuor millia octingentas sibi robustas congregauit naues. Equibus mille ducentas in plaga Angliæ orientali, mille. cc. in occidentali, mille. cc. in australi, mille. cc. in septentrionali pelago constituit, vt ad defensionem regni sui contra exteras nationes bellorum diserimina sustinerent. Habebat autem præterea, omni tempore vitæ suæ, consuetudinem per omnes regni prouincias transire, vt quomodò legum iura, & suorum statuta decretorum, à principibus obseruarentur, & ne pauperes à potentibus præiudicium passi opprimerentur, diligenter inuestigare solebat, in vno fortitudini, in altero iusticiæ studens, & reipublicæ regnique vtilitati consulens in vtroque. Hinc hostibus circumquaque timor, & amor omnium erga eum excreuerat subditorum. Deinde per totam Angliam, nouam fieri præcepit monetam, quia vetus vicio tonsorum adeo erat corrupta, vt vix nummus obulum appenderet in statera. Eodem quoque tempore, Aelfsius episcopus, & Comes Eadulfus Kinedum regem Scotorum, ad regem Eadgarum conduxerunt. Quem cum perduxissent ad regem, multa donaria à regia largitate suscepit, inter quæ, contulit ei centũ

De prudentia Eadgari regis. † 3600.

vncias auri puriſſimi, cum multis ſericis ornamentis, & annulis, cũ lapidibus præcioſis. Dedit præterea eidem regi terram totam, quæ Laudian patria lingua nuncupatur, hac conditione, vt annis ſingulis in feſtiuitatibus præcipuis, quando rex & eius ſucceſſores diadema portarent, venirent ad curiam, & cum cæteris regni principibus feſtum cũ lætitia celebrarent. Dedit inſuper ei rex manſiones in itinere plurimas, vt ipſe & eius ſucceſſores ad feſtum veniẽtes, ac denuo reuertentes, hoſpitari valuiſſent, quæ vſque in tempora regis Henrici ſecũndi in poteſtate regum Scotiæ remanſerunt.

De morte Eadgari regis & ſucceſsiõe Eadvvardi.

EOdem anno flos & decus regum, gloria & honor Anglorũ, rex Pacificus Eadgarus, cuius largitas & magnificentia totã iam Europam repleuerat, anno ætatis ſuæ. xxxii. regni verò. xvi. ex hac vita tranſiens, pro regno terreno commutauit ęternum. Cuius corpus Glaſtoniam delatum eſt, & ibidem more regio tumulatum. Quo defuncto (vt dictum eſt) de rege eligendo magna inter regni principes diſſenſio eſt exorta. Quidam enim filium regis primogenitũ Edvvardum, quidam verò fratrem ſuum Aethelredum, de ſecunda vxore generatum, vnanimiter elegerunt. Quam ob cauſam duo archiipræſules, Dunſtanus Cantuar. & Oſvvaldus Eboracenſis, cum epiſcopis, abbatibus, & Ducibus in vnum conuenientes, Eadvvardum, vt pater eius moriens dictauerat, elegerunt, electum conſecrauerunt, & in regem, quibuſdam murmurantibus, inunxerunt. Nam nouerca eius Aelfdritha, filium Aethelredum, vix ſeptennem puerulum, promouere conabatur, vt potius ſub eius nomine regnare videretur. Sicque poſt deceſſum regis Pacifici, regni ſtatus perturbatus eſt, & in exeeratiorem commutatus. Nam principes plurimi & optimates, abbates cum monachis de monaſterijs, in quibus rex Eadgarus eos locauerat, expulerunt, & clericos, vt prius, loco eorum cum vxoribus induxerunt. Nam vnus eorum Aelferius nomine, omnia pene monaſteria, quæ reuerendiſſimus Aethelvvoldus in prouincia Merciorum conſtruxerat, magna vſus inſolentia, ſubuertit. Sed ſuper his quæſtionibus ad beatum Dunſtanum delatis, ſynodum apud VVinton. congregauit, & in medio partium conflictu diſputationis, imago dominica, quæ altercatibus aſtabat in eccleſia, expreſſè locuta, ita allegat, quòd clericos omnes & eorum fautores confuſos reddidit & elingues. Sed adhuc animis exactorum crudelium non ſedatis, alia ſynodus Calnæ conſtituitur, vbi cum in cœnaculo, abſente rege propter imbecillem

ætatem,

ætatem considentibus totius regni senatoribus, magno conflictu hinc inde allegantium res ageretur, & Dunstanum quasi ecclesiæ murum multorum iacula conuiciorum impeterent, nec vincerent, solarium subitò totum, in quo considebant, cum axibus dissoluitur & trabibus, omnibusque in terram truculenter elisis, solus Dunstanus stans super vnam, quæ superstes erat, trabem, absque læsione euasit. Cæteri omnes partis aduersę, vel exanimati sunt, vel lāguore perpetuo sunt detenti. Hoc miraculum contulit pacem beato Dunstano & monachis ab impetu clericorum & aliorum: gratia hæc, & his similia, operante diuina.

Cometa apparuit, & fames secuta est.

ANno gratiæ. Dcccclxxvi. Cometa apparuit, & dira fames subsecuta est. Eodem anno Benedictus sedit in cathedra Romana, annis. ix. & mensibus. vi. Eodē anno defuncto Algaro, Cridiensi episcopo, Aelvvoldus successit.

De benignitate regis Eadvvardi.

ANno gratiæ. Dccccl xxvij. Aelfdritha, Eadvvardi, noui regis nouerca, filium suum omni nisu in regem promouere studens, Eadvvardum verbis adulatorijs circumuenire laborauit. Ille verò paternæ religionis & pietatis vestigia imitatus, regis solommodo sibi nomen retinens, Aethelredo fratri & matri eius, omnia regni negotia ordinate permisit.

De passione sancti Eadvvardi martyris.

ANno gratiæ. Dccccl xxviij. cum rex Eadvvardus die quadam in venatione lassus, & siti nimis affectus, potum solus quæreret, commilionibus suis & ministris, canes quocumque casus ducebat, insequētibᵒ, audito quod nouerca eius, & frater in villa quadā, quæ **Corneſgate** dicitur habitarent, concito æquitatu illuc pertendit, nihil siniſtrum propter innocentiam suspicans, sed aliorum corda, ex sui pectoris moderamine, ponderabat. At nouerca eius, blandis eū sermonibus venientē alliciens, sibi fecit intendere, & post oscula sibi porrecto poculo, regem illud auidè haurientem, per lictoris manus sica transfodit. Rex verò, cum se lætaliter vulneratum cognouit, equum calcaribus vrgere cœpit, vt rediret ad suos, exundante iugiter cruore, vnde suæ mortis indicia se quærentibus ministris dedit. Tunc Aelfdritha, mulier illa nequissima, eiusque filius Aethelredus, corpus sancti Eadvvardi regis & martyris, sine honore apud **Warham** sepeliri iusserunt, publicam lætitiam agentes & festiuam, ac si cum corpore, pariter & memoriam sepelissent. Inuidebant enim mortuo ecclesiasticam cōsedere sepulturam, cui viuenti decus regiū auferebant. Sed affuit diuinę miserationis cōsensus, qui innocenter

center cæsum miraculorum gratia sublimauit. Nam adeo cœlestia ibidem visa sunt delapsa fuisse luminaria, vt etiam cum ipsis luminum radijs, claudis restituerentur gressus, cœcis visus, mutis loquela, & cuiuscumque infirmitatis liuore detenti, optatæ sanitatis præmia consequuntur. Fit concursus populorum totius regni ad martyris sepulturã, & inter alios, eius interfectrix iter illuc arripuit. Iamque equum ascensum cum stimulis vrgeret, qui antea ventis promptius auras ipsas præcurreret, & dominã ardẽter & quasi effrænus portare assuescceret, tunc dei nutu stabat immobilis, præcipuè cum ministri, hinc verberibus, illinc clamoribus, equum vndique stimulis excitarent. Inanis labor assumitur, dum equo mutato casus idem subsequitur. Tunc Aelfdritha, viso dei miraculo, mirè pœnituit, adeo vt multis annis carnem suam in delicijs nutritam, apud VVarevvellã cilicio domaret, solo prostrata somnum caperet, & cruciatus, quoscumque potuit, corpori applicauit. Aelferius quoque, ille de quo supra meminimus, quòd monachorum monasteria destruxisset de culpa anxiè pœnitens, sacrum regis corpus de loco ignobili transferens, apud Septoniam digno honore locauit. Sed nec sic dignam vltionem effugiens, post annum corpus eius totum vermibus dicitur esse consumptum. Splendidum quoque beatissimi regis martyrium clarè rutilat per infinita sæcula sæculorum, Amen.

De coronatione regis Aethelredi.

ANno gratiæ. Dccccl xxix. Aethelredus, frater sancti Eadvvardi regis & martyris, & Aelfdrithæ filius, iuuenis egregius, decorus aspectu, pulcher in vultu, procerus corporis statu, à sanctis pręsulibus Dunstano Cantuarienſi, & Osvvaldo Eboracenſi, et decem episcopis die dominica. viij Kalendas Maij, in Kingstona regni diadema suscepit. In qua coronatione prædixit ei beatus Dunstanus, spiritu prophetiæ plenus, ea quæ de ipso ventura erant, & quòd multas tribulationes esset in regno passurus, his verbis. Quoniam aspirasti ad regnum per mortem fratris tui, quem occidit mater tua, propterea audi verbum domini. Hæc dicit dominus. Non deficiet gladius de domo tua, sæuiens in te omnibus diebus vitæ tuæ, interficiens de semine tuo, quousque regnum tuum transferatur in regnum alienũ, cuius ritum, & linguam gens, cui præsides, non nouit, nec expiabitur nisi longa vindicta peccatum tuum, & peccatum matris tuæ, & peccatum virorum illorum, qui interfuere consilio eius nequam. Post hanc beati Dunstani viri dei, prophetiam, nubes per totã Angliam nunc sanguinea, nunc ignea visa est, dehinc in radios diuersos, &

ſos,& vários mutata colores,circa auroram diſparuit. Item de iſto Aethelredo dicit Gulihelmus Malmesberiēſis ſic. Cū puſiolus iſte in fontem baptiſmi mergeretur,circumſtantibus epiſcopis alui profluuio ſacramenta interpollauit.Quare Dunſtanus turbatus,per dominum inquit & matrem eius,ignauus homo erit.Cum itaque decennis puer,Eadvvardum fratrem necatum conclamatum audiret fletu ſuo furentem genitricem adeo irritauit, vt quia flagellum ad manum non habebat, acceptis candelis innocentem verberauit. Quapppter tota vita ita candelas exhoruit in poſterum,vt nunquam ante ſe pateretur inferri lumen earum. Eodem anno Dux Merciorum Aelferius, cum multitudine populi **Warham**, vt ſupra dictum eſt,venit,corpus pretioſi regis & martyris Eadvvardi de tumulo leuari fecit. Quod cum eſſet nudatum, ſanum & incolume repertum eſt ab omni contagione vulneris, lotumque deinde, ac nouis veſtibus indutum,apud Septoniam eſt honorificè tumulatum.

De Danica perſecutione.

ANno gratiæ.Dccccl xxx. Suthamtonia à piratis depopulata, ciues eius ferè omnes,vel occiſi,vel captiui ſunt abducti.Indeque recedentes Teneth inſulam deuaſtant, & poſt vrbem Legionum grauiter infeſtant.

De natiuitate Eadmūdi Ironſide.

ANno gratiæ.Dccccl xxxi.rex Aethelredus,cuiuſdam Ducis filiam accipiens vxorē,genuit ex ea filium, quem vocauit Eadmundū. Quo vtique anno monaſteriuū ſancti Petroci in Cornubia à Danicis deuaſtatur piratis,qui & in Deuonia,& Cornubia frequentes agebant rapinas.

De Dancrū perſecutiōe.

ANno gratiæ. Dccccl xxxij. tres piratarū naues in prouincia Dorſetenſium applicantes,Portlandiam totam vaſtauerunt,& ad naues refugerunt.

De concupiſcentia regis Aethelredi.

ANno gratiæ.Dccccl xxxiij. ſurrexit inter regem Aethelredum & Roffenſem epiſcopum contentio, ſed qua de cauſa habetur incertum. Quo circa rex contra Roffenſium ciuitatem obſidionem componens,eam debellare diſpoſuit, Mandauit regi beatus Dunſtanus,vt deſiſteret ab inceptis,ne ſanctum Andream,illius ciuitatis patronum,iritaret,ſed nec propter beati viri admonitionem rex diſcedere voluit,priuſquam ab epiſcopo centum libras accepit. Miratus ſanctus Dunſtanus regis cupiditatem, hæc per ſuos verba regi nunciauit.Quia prætuliſti argentum deo,pecuniam apoſtolo,cupiditatem mihi, violenter venient ſuper te mala, quæ locutus eſt dominus,ſed hæc,me viuente,non fient. Iam vero poſt beati viri obi-

tum, vt ipse prædixerat, Danis omnes portus regni infestantibus, Dum nesciretur vbi eis occurri deberet, decretum est à viris prudẽtibus, vt vincerentur argento, qui non poterant ferro. Itaque decem millia librarum soluta, Danorum auaritiam expleuerunt, vt beati Dunstani vaticinium impleretur.

S. Aethelvvoldus VVinton. episcopus migrauit ad dominum.

ANno gratiæ. Dccccl xxxiiij. Iohannes sedit in cathedra Romana, mensibus nouem, cui succedens alius Iohannes, sedit. ix. annis. Quo etiam anno Otho tertius Romanum adeptus imperium, annis decem, & nouem imperauit. Et licet isti tres Othones per successionem generis regnauerint: tamen postea fuit institutum, vt per officiales Imperij Imperator eligeretur: qui sunt septem, videlicet primò tres cancellarij isti: Moguntinensis, cancelarius Germaniæ. Treuerensis, cancellarius Galliæ: Colonienſis, Italiæ cancellarius. Marchio Brandenburgensis, camerarius est: Palatinus dapifer: Dux Saxonię, ensem portat. Rex Bohemus, pincernam agit. Vnde versus,

Moguntinensis, Treuerensis, Colonensis:
Quilibet Imperij sit cancellarius horum:
Et Palatinus, dapifer: Dux, portitor ensis.
Marchio, præpositus camerę: pincerna, Boëmus:
Hi statuunt dominum cunctis per secula summum.

Hec in chron. Martini, tempore Othon. Imperator. Eodem anno sanctus Aethelvvoldus, VVintoniẽsis præsul, migrauit ad dominũ, cui Aelfegus abbas Bathonienſis, vir literatus & moribus ornatus, successit.

ANno gratiæ. Dccccl xxxv. defuncto Kinevvaldo VVellensi episcopo, Sigarus abbas reuerendissimus successit. Quo etiam anno Dux Merciorum Aelfricus, Ducis Aelferi filius, à regno expellitur.

De tributo Danis soluto.

ANno gratiæ. Dccccl xxxvi. rex Anglorum Aethelredus, qui prohibente beato Dunstano centum libras ab episcopo Roffensi extorserat, pro pace breuissima pensionem. xvi. millium librarum persoluere compulsus est.

De afflictione gentis Anglorum.

ANno gratiæ. Dccccl xxxvij. duæ pestes Anglorum gentem, febris scilicet hominum, & mortalitas animalium afflixerunt, & clade perualida tam populum afficiendo, quam iumenta cõsumendo, per omnes fines regni grauiter contriuerunt.

De morte s. Dunstani autuar.

ANno gratiæ. Dccccl xxxviij. beatissimus confessor domini, & archipræsul Dunstanus, laudabilis vitæ cursum, fœlici exitu terminauit. xiiij. Kal. Iunij. Sabbato. Cuius miraculorum gloria, in vtero

matris suæ

exordium habuisse leguntur. Denique sanctitatis eius futurę rerùm author deus, iucundo prodigio præueniens, matri Dunstanum in vtero gestanti filij nondum nati, quid esset futurus, ostendit. Nam in die purificationis beatæ virginis Mariæ, & dum esset in ecclesia, præsenti populo ciuitatis cum candelis accensis, præsbytero ad officium altaris solemniter sacris ornamentis adornato, omnium repentè luminaria, seu casus, siue dei nutus extinxit. Omnibus igitur stupefactis, matris Dunstani cæreus subitò lumen accepit, cæterisq; communicato lumine, hilaritatem restituit. Eius processu temporis, cythara paxillo suspensa, sine humano tactu, Gaudent in cælis, antiphonæ melodiam suauiter resonabat. Ille quoque quascunque diaboli fraudes diuino spiritu præuidens, diabolum in specie mulieris pulcherrimæ ad se venientem, & in spiritu fornicatiinis illum tentare volẽtem, ign tis forcipibus per nasum arripuit, & illum tam diu tenuit, donec in diuersas, & terribiles valdè transmutatus formas, quòd diabolus esset euidenter ostendit. Qui tandem dimissus, aërẽ corrumpendo turbauit, quod assistentibus fœda vestigia discedens reliquit. Defuncto igitur beatissimo patre Dunstano, successit ei Aethelgarus, qui prius in Nouo monasterio abbas à beato Aethelvvoldo VVinton. creatus, postea apud Selesiã pontificatus honorẽ suscepit, cui ad Selesiensem ecclesiam Ordbrihtus successit.

ANno gratiæ. Dcccclxxxix. defuncto Aethelgaro Cantuar. archiepiscopo, successit ei Aelfricus, qui prius abbas Abbendonensis erat. De quo dicunt quidam, ipsum apud Cantuariam perturbatis clæricis monachos posuisse, verisimile non videtur. Constat enim monachos in ecclesia sancti saluatoris fuisse à tẽpore Laurentij archiepiscopi, qui primus beato Augustino successit.

ANno gratiæ. Dcccxc. Mildredo, Lindisfarnensi antistite, ex hac luce subtracto, Aldhunus ei successit. Per idem tempus, Aelfrico Cantuar. archiepiscopo, Siricius successit, qui VViltonensis præsul antè erat. Eodem tempore suborta est discordia inter regem Anglorum Aethelredum & Richardum Ducem Normannorum, hac de causa. Habuit rex Aethelredus Emmam filiam prædicti Ducis, sibi matrimonio copulatam, quę regi duos filios Aelfredum genera uit & Eadvvardum. Huic vxori suę rex adeo proteruus erat, vt vix eam in cubiculo admittere dignaretur. Illa autem alti sanguinis progenie ducens originem, in maritum tumebat, famamque viri sui apud patrem suum non mediocriter denigrabat. Vnde idem

De discordia orta inter regem Aethelredũ & Richardũ Ducem Normanniæ.

Dux

Dux quoſcumque homines, clericos ſiue laicos, de regno Anglorũ, qui per terram ſuam tranſitum faciebant, capiens, quoſdam interfecit, & non nullos ſub carcerali cuſtodia deputauit. Hoc quoque diſſidium, cum à papa Iohanne fuiſſet compertum, miſit in Angliam Leonem Treuerenſem epiſcopum, qui pacem firmam inter eos reformauit, & potentes iam dictos ad vnitatem reduxit.

De tributo Danis ſoluto.

ANno gratiæ. Dcccccxci. Dani Gippeſuicum deprædantes, Ducem orientalium Saxonum Brithnothum, apud Meldonam interemerunt. Quo audito, datum eſt eis tributum, decem millia librarũ per conſilium Siricij Cantuar. archiepiſcopi, & aliorum nobilium regni, vt à crebris rapinis, crematiõnibus, & hominum cædibus, quę circa maritima agebant, ceſſarent.

Sanctus Oſvvaldus archiepiſcopꝰ obiit.

ANno gratiæ. Dcccccxcij. ſanctus Oſvvaldus, Eboracenſis archiepiſcopus, pridie Kal. Martij, ex hac vita tranſiens, regni cœleſtis gaudia conſcendit, & VVigorniæ in eccleſia beatæ virginis Mariæ, quam ipſe fundauerat, ſepultus, Medeſhamenſem abbatem, Aeldulphum habuit ſucceſſorem. Eodem anno ex præcepto regis Aethelredi, multæ naues militibus electis munitæ, Aelfricum, Theodredum, Aelſtanum, & Eſevvinum Duces illis præficiens, præſepit vt irruptionibus reſiſtere laborarent. Verùm Dux Aelfricus nuncium ad hoſtes mittens, rogauit vt ab inſidijs ſibi paratis præcauerent. Sed cum tandem inter partes aduerſas, nauale prælium debuit committi, ipſe Dux proditor Aelfricus, clam ad Danicam profugit claſſem. Sed inſtante neceſſitate, fœdam cum eis iniit fugam. Quos fugientes regis ſatellites inſecuti, vnam nauem ex Danica claſſe ceperunt, & omni in ea multitudine cæſa, ſpoliauerunt. Sed alijs Danorum piratis fugientibus, naues Londonienſes occurrerunt, & cõmiſſo cum eis prælio, multa Danorum millia peremerunt. Inſuper & Aelfrici Ducis nauem, cum militibus & armis, ipſo vix elapſo, ceperunt.

De Danorũ perſecutiõe.

ANno gratiæ. Dcccccxciij. prædictus paganorum aceruus Baanburgam fregit, & ſpoliauit, Northanhumbriam, & Lindeſeiam deuaſtauit. Contra quos, cum prouinciales prælium eſſent commiſſuri, duces exercitus Frana, & Frithegiſtus, ſimul & Godvvinꝰ, quia ex Danica progenie nati fuerunt, ſuis inſidias parãtes, authores fugæ primitus extiterunt. Hoc quoque anno, iuſſu regis Aethelredi, Algarus prædicti Aelfrici proditoris filius, luminibus eſt priuatus.

Anno

ANno gratiæ. Dccccxciiij. Suanus rex Danorum, & Aulafus rex Norvvegenſium, in die natiuitatis beatæ Mariæ, cum cogonibus.xcliij.Londonias aduehuntur. Quam mox acriter inuadentes, eam ſubiugare diſponunt.Sed à ciuibus, cum magno ſuorum detrimẽto repulſi ad Eaſtſexiæ,Cantiæ,Suthſexiæ, Suthamtoniæ prouincias furorem ſuum conuertentes, eas ſpoliauerunt, & cæſis populis grauiter contriuerunt. Tunc rex Aethelredus,cõſilio ſuorum, dedit eis penſionem de tota Anglia collectam.xvi.millium librarũ, vt à rapinis,& cædibus hominum innocentium ceſſarent. Tunc rex Aethelredus Aelfegum VVinton. epiſcopum, & Ducem Aethelvvoldum ad regem Aulafum deſtinauit, quem ad villam regiam, vbi rex Aethelredus tunc erat,pacificè perducentes, & ad eus petitionem ſacro fonte intingentes, ab epiſcopo confirmari fecerunt. Quem rex in filium adoptionis ſuſcipiens, regijs eum muneribus honorauit,& deinde æſtate ſuperueniente ad ſuam patriam pacificè remeauit.

Degraui tributo Danis ſoluto.

ANno gratiæ. Dccccxcv. Corpus ſancti Cuthberti pontificis, ſicut oraculo cœleſti fuerat præoſtenſum, in Dunelmium tranſlatum eſt,vbi ſedes epiſcopalis eſt deinceps conſtituta. Tempore enim, quo Lindiſfarnenſis eccleſia ab Hinguare & Hubba deuaſtata eſt, Eardulphus tunc illius eccleſiæ antiſtes,cum rebus, quæ in eccleſia erant,& etiam corpus beati Cuthberti incorruptum tollens,per aliquot annos in ſedibus vagabatur incertis,donec in loco qui Cunegeceſtre dicitur,epiſcopalis fuerat cathedra collocata. Acta autẽ ſunt hæc tempore magni regis Aelfredi, vt ſuperius eſt ſtylo exaratum.

Corpus S. pontificis Cuthberti tranſlatũ eſt

ANno gratiæ.Dccccxcvi.Gregorius ſedit in cathedra Romana annis duobus.Eodem anno Dux Normãnorum Richardus diem clauſit extremum,quo apud Fiſcamium ſepulto, ſucceſſit Richard' filius eius,qui ſecundus dicebatur.

Richardus Dux Normannorum obijt.

ANno gratiæ. Dccccxcvij. defuncto Sigaro VVellenſi epiſcopo, Aelfvvinus ſucceſſit.Eodem anno,ſeptentrionalis VValhia,Dorſetenſis, Deuonienſis, Cornubienſis prouinciæ, nullo obſtante, à Danis igne, & ferro,cum cædibus hominum, & rapinis deſolatæ ſunt,& cœnobiũ,quod Thauiſtoke dicitur,eſt ignibus concrematũ.

De depopulatione Danorum.

ANno gratiæ. Dccccxcviij. Iohannes ſedit in cathedra Romana, menſibus decem.Eodem anno ſucceſſit ei Silueſter,qui & Gerebertus,annis quatuor & menſe vno. Iſte Gerebertus ex Gallia natus,apud Floriacum à puero monachus adoleuit. Qui vel tædio, vel cupiditate

De Gereberto apoſtata.

cupiditate ductus, de nocte fugiens ad Hiſpaniam, vt aſtrologiam diſceret, cõuolauit. Quò cum peruenisſet, iunxit ſe Gerebertus cuidam illius artis perito, qui libros ei aſtronomicos præbuit ad ſcribẽdum. Erat autem inter cæteros codex vnus totius artis conſcius, quẽ nullo modo elicere poterat de manibus magiſtri. Ardebat ê contra Gerebertus in concupiſcentia libri, vnde ad preces conuerſus, vbi nihil profecit, donaria multa offert, & plurima pollicetur. Sed omnibus à magiſtro promiſſionibus contemptis, Gerebertus nocturnas parat inſidias, vt ſaltem furto codicem ſurripiat. Itaque magiſtrũ conuiuantem, etiam filia eius, quam amabat Gerebertus, patrem vino inebriatum lecto componit, volumenque ſub ceruicali ſtertentis poſitum Gerebertus arripuit & fugit. Magiſter ſomno excuſſus, iudicio ſtellarum, qua erat arte peritus, inſequitur fugiẽtem. Gerebertus quoque ex ſtellarum inſpectione magiſtrum ſe inſequentem comperiens, ſub ponte ligneo, qui prope erat, ſe abſcondit pendulus, & pontem amplectens vt nec aquam tangeret neq; terram. Ita quærentis auiditate fruſtrata, magiſter domum reuertitur confuſus. Tunc Gerebertus iter expediens, venit ad mare, vbi per incantationes diabolo aduocato, homagium ei fecit, vt ſe à magiſtro inſequente tutum vltra pelagus ſupportaret. Quod factum eſt. Igitur Gerebertus Galliam repatrians, publicas ingreſſus eſt ſcholas, vbi multos prædictæ ſcientiæ habuit diſcipulos. Fertur de hoc Gereberto quòd fuderit ſibi ſtatuæ caput, certa inſpectatione ſiderum, cum omnes videlicet planetæ exordia curſus ſui meditarentur. Et hoc caput, non niſi interrogatum loqueretur, ſed verum vel negatiuè vel affirmatiuè pronunciaret. Vt verbi gratia, cum diceret Gerebertus, ero apoſtolicatus? Reſpondit ſtatua, etiam. Morior antequam miſſam cãtem in Hieruſalem? Non. Hic illum ambiguo deceptum ferunt, vt nihil ante mortem cogitaret pœnitentiæ, qui confidebat de longo tempore vitæ. Nec præuidit quòd eſt Romæ ecclesia Hieruſalem vocata, vbi cantat miſſam papa, cùm prætitulatur ſtatio ad Hieruſalem. Vbi cum miſſam cantaſſet Gerebertus, lecto ſtatim infirmatus decubuit, & ſtatua conſulta, deceptionem ſuam & mortem cognouit. Licet autem ſceleratiſſimus eſſet, de miſericordia dei non diſperans, reuelando coram omnibus peccatum, mẽbra omnia, quibus obſequium diabolo præſtiterat, præcidi iuſſit. Habeat (inquit) membrorum officium, qui eorum quæſiuit homagium. Nam animus meus numquã illum maleficiũ, mò ſacrilegũ adamauit,

adamauit,& deinde truncum mortuum ſuper bigam iuſſit poni, vt vbicumque animalia perducerent & ſubſiſterent, ibi ſepeliretur. Quod factum eſt. Sepultus eſt in Lateranenſi eccleſia, & in ſignum miſericordiæ conſecutæ, ſepulchrum ipſius tam ex tumultu oſſium, quàm ex ſudore, præſagium eſt morituri papę, ſicut in eodem ſepulchro eſt literis exaratum.

De theſauro Octauiani.

IN diebus huius Gereberti fuit prope Romam in campo Martio ſtatua quædam ænea. Cuius dextra manus digitum habens extentum, quem indicem dicimus, & ſcriptum in capite, hic percute. Hoc, illius temporis homines, ita intelligendum putauerunt, quòd in ſtatua theſaurum inuenirent, multi eam innocentẽ ſecurium ictibus inaniter laniabant. Sed illorum Gerebertus errorem aliter exponens, in meridie, ſole in cẽtro exiſtente notauit quo ſe vmbra extenderet, & ibi palum fixit. Mox nocte ſuperueniente, ſolo cubiculario lucernam portante comitatus, eò contendit. Ibi terram ſolitis incantationibus aperiens, latum ingredientibus introitum patefecit. Conſpexerunt ingens palatium aureos habens parietes, aurea lacunaria, aurea vniuerſa, vident milites aureos aureis teſſeris, quaſi animum oblectantes. Regem quoque conſpicantur metallicum cum regina diſcumbentem, appoſita fercula, miniſtros aſtantes, pateras multi preciſ & ponderis, vbi naturam vincebat opus. In interiori parte domus, lapis carbunculus tenebras noctis fugauit. In contrario angulo ſtabat puer arcum tenens extento neruo, & intenta ſagitta, ita quòd in omnibus noſtrum tentationibus intuitum nihil erat, quod impune poſſet tangi, & ſi poſſet videri. Continuò enim, vt quis manum ad contigendum aptaret, videbantur omnes imagines illæ proſilire, & impetum facere in præſumptorem. Quo timore preſſus Gerebertus, à rebus abſtinuit concupitis. Sed cubicularius cultellum artificioſè nimis operatum, quem menſæ vidit ſuperpoſitum arripuit, arbitratus in tanta copia paruum latrocinium poſſe latere. Verùm mox omnibus imaginibus cum fremitu exurgentibus, puer emiſſa ſagitta in carbunculum, tenebras induxit, & niſi ille monitu domini ſui cultellum reijcere acceleraſſet, graues ambo pœnas pertuliſſent. Sic, non ſaciata Gereberti cupidine, reuerſi ſunt confuſi, greſſus eorum lucerna dirigente.

De Cantiæ depopulatione.

ANno gratiæ. Dcccxcix. paganorum exercitus nefandus occidentalem Cantiæ plagam fermè totam demoliti ſunt. Vnde ad Roffenſium vrbem deuecti, eam obſidione uallauerunt.

Contra quos Cantuarienſes deſtinati, aſperum cum eis conflictum inierunt. Sed hinc inde multis interfectis, Dani tandem victoriam reportarunt. Contra quos rex Aethelredus exercitum dirigēs, parum vel nihil profecit.

Rex Aethelredus Monā inſulam ſubiugauit.

ANno gratiæ. M. claſſis Danorum præfata Normanniam hoſtiliter petiuit. Quo audito, Aethelredus rex Anglorū interim Monam inſulam ſibi potenter ſubiugauit.

De perſecutione Danica, & inuentione ſancti Iuonis.

ANno gratiæ. Mi. memoratus paganorum exercitus, de Normannia rediens, Exonienſem vrbem obſedit. Sed ciuibus viriliter reſiſtentibus, receſſerunt. Contra quos Deuonienſes, Sumerſetenſes, Dorſetenſes congregati, in loco qui Penho dicitur, certamen cum hoſtibus commiſerunt. Vbi Dani, multa Anglis illata ſtrage, victoriam habuerunt. Inde pagani ad Vectam inſulam curſum dirigentes, illam totam cum vicinis prouincijs, nullo obſiſtente, rebus omnibus ſpoliauerunt. Eodem anno inuentum eſt non procul à cœnobio Rameſię corpus ſancti Iuonis epiſcopi & confeſſoris, octauo Kalen. Maij. Cuius inuentionem cum non reuerenter acceptaſſet abbas Rameſ. grauiter punitus eſt.

Rex Aethelredus Danis tributum dedit.

ANno gratiæ. Mij. rex Aethelredus conſilio primatum ſuorum, Danis pro bono pacis tributum. xxiiij. millium librarum ſoluit. Eodē anno Aeldulphus Ebor. archiepiſcopus ſancti Oſvvaldi archipræſulis reliquias de ſepulchro leuauit, &. xvij. Kalend. Maij, in theca, quam parauerat, honorificè collocauit. Nec multo poſt idem archiepiſcopus, ex hac luce tranſlatus, Vlſtanum VVigornienſem antiſtitem habuit ſucceſſorem, Vlſtano ad VVigornienſem eccleſiam ſucceſſit Leoſſius.

Deſcriptio Eadrici proditoris.

ANno gratiæ. Miij. rex Anglorum Aethelredus, Ducatum Merciorum Eadrico cuidam proditori, cognomento Streonę, dedit, cui non nobilitas ſed opes, regis gratiam emerunt. Erat autē iniquus ille, fæx hominum, dedecus Anglorū, bilinguis, verſutus, ſecreti diſſeminator, diſſimulare doctus, fingere parat⁹, ſæpe ad hoſtes miſſus, vt pacis mediator, pugnā accēdit. Sed de his omnibus infrà dicetur. Hoc etiā anno, VVilfricus vir magnæ ſanctitatis & authoritatis ſibi prouidens futura perpendendo, nobile cœnobiū de Burtuna ſuper fluuiū de Trent. fūdaſſe perhibetur, & multis poſſeſſiōib⁹ ampliaſſe.

Dani ſine cōtradictione prædas agunt.

ANno gratiæ. Miij. Iohannes ſedit in cathedra Romana annis v. Quo vtiq; anno Dani exarſerunt, crudelitate inaudita, Angliā totam, ſicut locuſtæ cooperientes, omnia ſpoliantes, homines neci tradentes,

tradentes, nec fuit inuentus quisquam qui hostibus obuiaret.

ANno gratiæ. Mv. tanta famis miseria Angliam inuasit, quantam nullus hominum meminit inuasisse. Eodem anno Henricus Romanum adeptus imperium, imperauit annis. xxij. Fames Angliam inuasit.

ANno gratiæ. Mvi. defuncto Siricio Cantuar. archiepiscopo. Aelphegus V Vintonien. episcopus successit, & Aelphego Aelfsius. Eodé anno, Dux perfidus Eadricus Ducem nobilem Aethelstanũ, apud Salospesberiam ad magnum, quod præpauerat, conuiuium inuitauit, ad quod cum inuitatus veniſſet, quarta conuiuij die ipsum in syluam venatum duxit, vbi cunctis circa venationem occupatis, quidam carnifex, nomine Godvvinus, quem Eadricus antè donarijs corruperat, ex insidijs subitò prosiliens, Ducem Aethelstanum nefariè nimis peremit. In cuius rei vltionem, duo filij eius, iussu regis Aethelredi, excœcati sunt. Proditio in conuiuio.

ANno gratiæ. Mvij. Suanus rex Danorum, vir potens & crudelis, cum magna classe venit in Angliam, quem vbique comitabantur prædatio, combustio, & occisio. Infrenduit Anglia tota, velut arundinetum, Zephiro vibrante, collisum. Vnde rex Aethelredus confusione magna consternatus, pecunia pacem ad tempus, quam armis non potuit, adquisiuit. Rex Aethelredus pecunia pacem obtinuit.

ANno grati. Mviij. rex Anglorum Aethelredus, per totam Angliã iussit parari ex. ccc. & decem hidis, nauem vnam, & ex octo hidis galeam vnam, & loricam. Eodem tempore frater perfidi Ducis Eadrici Brithricus, homo lubricus & superbus, Vlnothum regis ministrum iniustè accusauit; Qui, ne caperetur, fugam iniit, & viginti nauibus adquisitis piraticam vitam egit, regemque se insequentem multo tempore vexauit. Rex Aethelredus naues fecit fabricari.

ANno gratiæ. Mix. Sergius sedit in cathedra Romana, annis duobus, & mensibus. ix. Eodem anno defuncto Brithrico, Scireburnensi episcopo, Aelmarus successit.

ANno gratiæ. Mx. nouus Danorum exercitus apud Gippeſvvicum veniens, in die dominicæ ascensionis prædis ibidem vacabat, & rapinis. Congregati sunt contra eum ad pugnam, Dux Aethelstanus, sororis regis, Osvvi & Eadvvi, & Vlferus Consules, & multi cum eis bellatores. Sed Anglis fugã non meditãtibus, Turketillus patre Danus, fugam primus incepit. Vnde Dani victoriã adepti, Eastangliã, & Grantebruge, cũ ipsis paludibus peruagãtes, rapinis quæq; sibi obuia & incẽdijs deuastabant. Deinde versus occidentẽ De victoria proditione obtenta.

diuertentes, prouincias Huntendunenſem, Bedefordenſem, Bukingehamenſem, Oxonienſem depopulatione miſera cõtriuerunt.

De paſsione ſancti Aelphegi archiepiſcopi & martyris.

ANno gratiæ. Mxi. cum iam dicti iniquitatis miniſtri præſcriptã depopulationem compleuiſſent: Cãtuariam obſidione vallauerunt. Viceſimo autem die obſidionis, per inſidias Almari, eiuſdem prouinciæ archidiaconi, quem archiepiſcopus Aelphegus, prius, ne morte traderetur, eripuerat, pars ciuitatis incenditur, deinde tota capitur, homines iugulantur, alij flammis deuorantur, alij de muris præcipites dãtur, plures per veréda ſuſpenſi deficiunt, paruuli à maternis vberibus auulſi, aut lanceis in altum proiecti excípiuntur, aut minutim in fruſta concidũtur, matronę per plateas cruribus diſtractę, demum ignibus iniectæ, moriuntur. Inter hæc Aelphegus ciuitatis archiepiſcopus capitur, vincitur, trahitur, & varijs ſupplicijs cruciatur. Almarus abbas ſancti Auguſtini abire permittitur. Godvvinus Roffenſis epiſcop⁹, & Leofrona ſanctę Mildredę abbatiſſa, cum monachis vtriuſq; ſexus turba innumera capiuntur. Exinde ecclesia Chriſti ſpoliata comburitur, grex monachorum, turba virorum & mulierum necnon paruulorum decímatur, nouem trucidantur, vitæ decimus reſeruatur, quatuor monachis & viris octingentis decimatorum ſumma completur. Populo itaque cæſo, vrbe ſpoliata, & tota concremata, archipræſul Aelphegus vinctus extrahitur, impellitur, ſauciatur, ad claſſem perducitur, in carcerem retruditur, & per menſes ſeptem ibi torquetur, vt ſe ad redimendum laceſſitus iniurijs cogeretur. Sed inter hæc omnia, in populum infidelem ira diuinæ clementiæ ita deſæuit, vt ex eis ad duo millia per interaneorum diriſſimos cruciatus proſtraret. Sed cum nec ſic proditores nefandi ad pœnitentiam fuiſſent prouocati, Danus quidam, Thrum nomine, cum videret ſanctum archiepiſcopum tantis affligi tormentis, & quaſi mori non poſſe, impia pietate commotus, ſecurim capiti eius infixit, & ab archiepiſcopò conſtanter Chriſtum confitente martyrem glorioſum efficiens, animam exultantem ad cælos tranſmiſit. In loco quoque paſſionis, lignum aridum cruore eius reſperſum, cum ſub vnius noctis termino reuiruit, & frondes cum folijs emiſit, infideles, viſo miraculo, perterriti ſunt, & corpus ſanctiſſimum certatim deoſculantes, Londonias illud vehi permittunt, vbi honeſtæ traditur ſepulturæ. Deinde decurſo decem annorum ſpatio, idem corpus ab omni corruptionis labe immune leuatum. Cantuariã defertur decentius collocandum, vbi vſq; in præſens

tempus

tempus recens duret ſanguis,& corporis integritas illibata. Poſt hęc, inualeſcente per totam Angliam generali perſecutionis rabie, perfidus Dux Eadricus, & omnes cuiuſcumque ordinis & dignitatis primates, ante Paſchalem ſolennitatem apud vrbem London. congregati,tam diu ibidem cum rege fecerunt moram, quouſque Danis tributum.xlviij.millium librarum eo pacto perſoluiſſent, vt Dani omnes qui in regno erant, pacificam haberent cum Anglis vbiq; cohabitationem,& eſſet vtriuſque populi quaſi cor vnum & anima vna. Hac quoque conuentione vtrobique obſidibus confirmata & iuramentis, rex Danorum Suanus reuerſus eſt in terram ſuã, & ſic rabies perſecutionis aliquandiu in Anglia reſpirauit.

De chorea quadam nephanda per inobedientiam facta.

ANno gratiæ.Mxij.cum in villa quadã Saxonię nomen Colevviz, in qua eſt eccleſia beati Magni martyris,in vigilia dominicæ natiuitatis parochia conueniſſet,vt obſequijs intereſſet diuinis,presbyter,nomine Robertus,de more primam miſſam ſolemniter inchoauit. Et ecce.† xij. virí cum tribus fœminis in cœmiterio choreas ducentes,& ſeculares cantilenas perſtrepentes, adeo presbyterum impediebant,vt ipſe cantantium tumultus,inter ſacroſancta miſſarum ſolemnia altius reſonaret. Cantus eorum talis erat. Equitabat homo per ſyluam frondoſam, ducebat ſibi Meſvvinden formoſam, quid ſtamus, cur non imus? Denique cum à Roberto presbytero mandatũ haberent,vt tacerent, & ipſi ſilere contempſiſſent,imprecatus eſt presbyter,iratus dicens. Placeat deo & ſancto Magno, vt ita cantantes permaneatis vſque ad annum euolutum. Quid ergo? Verba ſacerdotis pondus adeo habuerunt, vt † Azo eiuſdem preſbyteri filius, ſororem ſuam, quæ Aua dicebatur, cum alijs cantantem,per brachium arripiens vt eam abſtraheret,cum recedere non potuit,brachium à corpore auulſit,ſed inde gutta ſanguinis nõ exiuit. Ipſa itaque per totum annum cum cæteris permanſit, & choreas ducens cantauit. Pluuia ſuper illos non cecidit,non frigus,non calor, non fames, non ſitis, nec laſſitudo illos affecit. Indumenta eorum,vel calciamenta non ſunt attrita, ſed quaſi vecordes iugiter cantauerunt. Prius ad genua,ac demum vſque ad femora in terram dimerſi fuerunt. Fabrica quaſi tecti domicilij aliquando erigebatur,nutu dei, ſuper eos vt pluuias arceret, ſed fruſtrà. Tandem euoluto anno,Herebertus Colonienſis archiepiſcopus, à nodo, quo manus eorum ligabantur,eos abſoluit, & ante altare ſancti martyris

† xv.

† Ioannes.

Magni reconciliauit. Filia presbyteri, cum alijs duobus,continuò ſpiritum exhalauit. Cæteri tribus diebus & noctibus dormierunt, aliqui poſtea obierunt, quídam verò pœnam, membrorum ſuorum tremore,prodiderunt.Legant hoc illi,qui per votum ad obedientiam ſunt connexi, vt quantum ſit inobedientię vitium cognoſcant.

Aliud exemplum inobedientiæ.

IMperator Henricus,dominica, quæ quinquageſima dicitur, venatum pergens, ad oram ſyluæ cuiuſdam ſolus, diſperſis ſociijs, deuenit.Iuxta quam ſyluam eccleſiam contemplatus,eò contendit, militemque ſe eſſe mentiens,miſſam ſimpliciter a presbytero rogauit.Erat autem presbyter ille prędarus religione,ſed adeo deformis corpore,vt monſtrum potius quàm homo videretur. Quem cum imperator diligenter inſpexiſſet, cœpit vehementer admirari quare deus, à quo formoſa cuncta procedunt, ſineret conficere ſua ſacramenta hominem tam deformẽ. Sed mox cum miſſa inchoata, adueꝛſum illum tractus peruentum fuiſſet, quod à puero cantabatur, Scitote quoniam dominus ipſe eſt deus: ſacerdos puerum increpans,quòd negligenter cantaret,excelſa voce dixit.Ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Quo dicto repercuſſus imperator, & presbyterũ prophetam eſſe exiſtimãs,illum,multum renitentem, in Colonienſem ſublimauit archiepiſcopum. Qui ſuſceptum archiepiſcopatum religione,ſimul & dignis moribus ſedem exornauit. Nam in monaſterio ſanctimonialium vrbis illius erat puella quædam, parentum ſtudio,potius quam propria deuotione conuerſa, quæ geſtu ſeculari,& alloquio dulci,multos ad ſe amatores inuitabat. Quorum vnus,quem opum congeries,& alta progenies ad libidinem accenderant,puellam abductam loco iuſtę coniugis tenuit & amauit.Prętęriſt multum temporis. Sed tandem res geſta archiepiſcopo nunciatur Hereberto. Sed cum de mãdato eius,ouis ouili reſtituta fuiſſet,non multò poſt in abſentia archiepiſcopi,de monaſterio abripitur à iuuene ſupradicto.Tunc in illum excommunicationis ſententia promulgatur,ita vt nullus conciuium ſuorum cum eo loqui, vel cum eo audeat conuiuari. Quam iuuenis ſententiam parui pendes, ad prædia ſua remotiora receſſit, vbi, cum excommunicata amica ſua,vitam flagitioſam peregit.Sed cum deus tandem archiepiſcopũ ad ſe vocare dignatus eſt,& graui dolore detentus lecto decumberet,conuenerunt vndique compatriotæ, vt extrema beati viri benedictione fruerentur. Solus ille libidinoſus venire non præſumens,

ſubornauit

ſubornauit alios qui pro ſe loquerentur,vt mereretur abſolui. Sed cum nomen iuuenis archiepiſcopus audiuit, ingemuit, & hec verba ſubiecit.Si miſer ille maledictam mulierem deſeruerit, ſit abſolutus. Si obſtinatus perſtiterit, ſit anno ſequenti, hac eadem die & hora,qua ego decedam, ante deum paratus de commiſſis reddere rationem. Videbitis autem me, quando ſignum ad ſextam horam pulſauerit, de corpore migrare, Nec fides defuit verbis viri dei, & ille hora,qua prædixerat, defunctus eſt, & miſer ille iuuenis, anno euoluto, eadem die & hora cum amica ſua percuſſus fulmine expirauit.Eodem anno,papa Benedictus ſedit in cathedra Romana annis.xij.Eodem anno, Liuingus, qui & Aethelſtanus, VVellenſis epiſcopus,archiepiſcopatum Cantuar. ſuſcepit, & loco eius Aethelvvinus VVellenſis epiſcopus conſecretur.

HOc quoque anno,Huna quidam,regis Angliæ Aethelredi militiæ princeps,vir ſtrenuus & bellicoſus, qui ſub rege regni negotia diſponenda ſuſceperat, videns Danorum inſolentiam, qui iam poſt pacem factam,per totam Angliam adeo ſuperbiendo inualuerant,quòd vxores virorum nobilium, & filias vi opprimere, & vbique ludibrio tradere præſumpſerunt,acceſſit perturbatus ad regem & quærelam ſuper his diſpoſuit luctuoſam.Tunc rex, non mediocriter commotus,eiuſdem Hunæ conſilio miſit literas in omnes regni fines,mandans nationibus ſingulis & vniuerſis, vt ſub vna die, in feſto ſcilicet ſancti Britij epiſcopi, omnes Dani per Angliam conſtituti,furtiuo impetu morti traderentur, vt ſimul, & ſemel ab oppreſſione Danica omne genus liberaretur Anglorum. Sicque Dani,qui firmo fœdere paulo ante vtrinque iurato, cum Anglis pacificè habitare debuerant,opprobrioſè nimis ſunt perempti, mulieres cum liberis ad domorum poſtes alliſæ miſerabiliter animas effuderunt.Cum igitur huius decreti ſententia, apud vrbem Lõdoniarum abſque miſericordia exequeretur,fugerunt multi Danorum ad quã dam eccleſiam in ciuitate,vbi omnes ſine pietate, ipſis aſtantes altaribus,ſunt perempti. Sed quidã iuuenes ex natione Danica,ad nauem quandam fugientes, Daniam petierunt, & regi Suano cruenta ſuæ gentis nunciantes exitia, ipſum ad lachrymas commouerunt, vocatiſque cunctis regni principibus, ille omnem rei geſtæ ſeriem eis exponens,quid agendum conſulerent,diligenter inquirit. Qui omnes, quaſi vno ore conclamantes,decreuerunt propinquorum ſuorum & amicorum ſanguinem fore vlciſcendum. Auxit præterea huius

Vt Danis per totam Angliam perimuntur

reà huius persecutionis rabiem, mors Gunnildis, sororis Suani regis, quæ nuper in Anglia fuit interfecta, in hunc modum. Erat Gunnildis præfata Palingo Comiti, nobili viro, lege coniugali copulata, quæ prioribus annis, cum viro Angliam ingressa, fidem Christi & sacramentum baptismatis ibidem suscepit. Hæc virago prudentissima, pacis inter Anglos & Danos mediatrix existens, sese obsidem cum viro & vnico, quem habebat filio, regi Aethelredo ad pacis securitatem dedit. Hæc, à rege cum esset Eadrico Duci nequissimo ad custodiendum commissa, post dies paucos in eius præsentia virum suum cum filio suo, quatuor fecit lanceis proditer ille Eadricus iugulari, qui & illam nouissimè decapitari præcepit. Mulier verò, mortem forti animo perferens, nec moritura expalluit, nec mortua consumpto sanguine vultus sui serenitatem amisit. Veruntamen moriens fiducialiter pronunciauit, quòd sui sanguinis effusio, magno toti Angliæ fieret detrimento. His igitur de causis rex Suanus, vir crudelis, ad sanguinis effusionem pronus, ad vindictam animatus, cunctos suæ ditionis bellatores inuitari fecit, missisque cum literis ad exteras regiones, veredarijs, milites bellatores, lucri cupidos, & animis leues, ad hanc expeditionem venire mandauit.

De sancto Ælphego Archiepiscopo Cantuar. & martyre.

IPsis quoque temporibus sanctus Aelphegus, monachus mirificæ sanctitatis, procurante Ventanę ciuitatis episcopo Aethelvvoldo, & sic volente Eadgaro rege, monachorum amatore, & cœnobiorũ fundatore, factus est abbas Derheorst. Rege autem Eadgaro defuncto & filio eius Eadvvardo substituto, sed cito fraudulenter interfecto, successit Aethelredus in regno, qui beato Aelphego donauit monasterium in ciuitate, quę Bathonia dicitur, vbi prefuit abbas ordeni monachorum. Postea vero procurante sancto VVistano archipræsule Cantuar. Beatus Aelphegus creatus est episcopus VVinton. qui postea beato Dunstano ad dominum migrate consecratus est in archiepiscopum Cantuar. vbi cum sex annis fœliciter rexisset dei ecclesiam, à Danis, eum incessanter prosequentibus, occisus est. Excerebrauit enim cũ vnus cũ securi Danica, Sabbato Paschali ebdomade aduesperascente, corpus autẽ ipsius in ecclesia Cantuar. veneranter tumulatur, & ipsius reuerentia deo gloriosius impenditur ministerium.

Rex Danorum Suanus Angliam subiugat.

ANno gratiæ. Mxiij. Suanus tyrannus, rex Danorum, cum classe valida mense Iulio mare ingressus, ad Sandvvici portum in Anglia applicuit. Vbi paucis commoratus diebus, Eastanglia circũ

nauigata,

nauigata, Humbri fluminis ostium intrauit, à quo flumen Trente ingrediens, ad Gaynesburh villam nauigauit, & ibidem nauium suarum stationem composuit. Ibi Cnutoni filio suo classem commendans, ipse ad prouinciarum depopulationē de nauibus exiuit. Cui continuò Northanhumbrenses, Lindesciensis, Sisburgenses primitus subiectionem fecerunt, & mox, cum non haberent defensorē, omnis populus, qui erat à parte aquilonari stratæ publicæ, quæ Watlingstrete dicitur, ad deditionem compulsi, manus dederunt, & fidelitatem, datis obsidibus, iurauerunt. Deinde versus austrum expeditionē mouens, suis omnibus edictum proposuit, vt agros fructiferos deuastarent, villas cremarent, lucos & pomaria succiderent, ecclesias spoliarent, quicquid masculini sexus ad manus veniret, iugularent, fœminas ad suam explendam libidinem reseruarent, sicq; ministris vbique ferina rabie debaccantibus, Oxoniam tandē peruenit. Qua ciuitate leui conamine subiugata, fidelitatem & obsides inde recepit. Et inde VVintoniam transiens, eam subiugauit, & securitatem à ciuibus & prouincialibus, præstito iuramento, extorsit. Tunc cum gloria magna ad vrbem Londoniarum castra dirigens, multis modis veleam violenter capere, vel dolo studuit expugnare. Sed in primo aduentu suo multi suorum in Thamesi flumine submersi perierunt, quia nimia temeritate præuēti, nec pontem, nec vadum quærere voluerunt. Rex Aethelredus, qui in ciuitate tunc erat, aliud non habens refugium, cum ciuibus vrbis mœnia viriliter defendens, omnem spem Suano ciuitatem obtinendi ademit. Qui festinanter inde recedens, prius ad VValingefordiam, deinde ad Bathoniam canina rabie sæuiendo, & obuia sibi quæque conterendo properans, exercitum suum refrigerando, aliquandiu ibidem resedit. Vbi Comes Deuonien sis Almarus, & omnes occidentalis regni potentes, cum ministris regis, eius tyrannidem metuentes, venerunt ad eum, & datis obsidibus pacem ab eo petierunt. Omnibus igitur pro velle dispositis, cum neminem resistere cognouisset, regē se iussit Anglorum appellari, dum non fuit alius, qui pro iure regni decertare, vel se regem confiteri ausus fuisset. Inter hæc omnia, rex Anglorum Aethelredus iacebat in vrbe Londoniarum, inertia torpens, timidus & suspitiosus, nulli se committere ausus, de morte fratris sui Eadvvardi conscientiam habens cauteriatam, ne citius diuinam sentiat vltionem. Exercitum congregare, vel contra hostes ducere non audebat, metuens ne nobiles regni, quos iniustè exhæredauerat,

dauerat, in campo eum relinquentes, hostibus traderent ad damnandum. Hæc misera conditio misero regi fuit.

Rex Aethelred ad Normanniam fugit.

TAndem rex, tot perturbationibus confossus, recessit clanculum à ciuitate Londoniarum, & prius ad Suthamtoniam, ac postea ad Vectam insulam nauigauit, & inde reginam suam Emmam in Normanniam, ad Ducem Richardum fratrem suum, cum filijs suis Aelfredo & Eadvvardo, & eorũ magistris Aelfhuno †Dunelmensi episcopo, & abbate Midesh amensi Aelffio dirigens cum honore & reuerentia ab ipso Duce sunt recepti. Eadricus quoque, regis Aethelredi consanguineus, cum militib⁹ septies viginti cum regina, vt custos eius transfretauit, vbi cum ipsa duobus annis residẽs, ei magnificè ministrauit. Sicq; illis mense Augusti mare transeuntibus, Aethelredus cum classe sua in insula Vecta remansit, vsque ad natale domini, si bona de eis nuncia audierit, reginam & filios continuò secuturus. Vnde, mox vt à partibus transmarinis audiuit Richardum Ducem sororem & filios eius cum magna hilaritate suscepisse: rex Aethelredus mense Ianuario in Normanniam transiens, miserias suas sedulitate & consolatione Ducis magnifici subleuauit.

†Londinẽsi.

De morte miserrima Suani regis.

ANno gratiæ. M xiiij. Suanus tyrannus, vt prædiximus, Angliam cædibus & rapinis vrgebat, prouincialium prius substantiam rapiendo, & nobiles postea proscribẽdo. Sicque opes, tam priuatæ quam publicæ, ad naues cum obsidibus deportantur, quò euidenter apparet Suanum naturalem non esse dominum sed tyrannum. Hæsitabat populus quid faceret, quia si bella quęreret, non habebat ductorem, si subiectionem eligeret, rectorem tyrannum haberet. Sed necessitatem habentibus propicia diuinitas, non permisit diu Angliam in tot calamitatibus fluctuãtem. Siquidem idem tyrannus hoc anno, in purificatione videlicet beatæ Mariæ virginis, vt quidam scripserunt, incertum quo mortis genere, vitam flagitiosam terminauit. Scribitur autem in libello miraculorum sancti Eadmundi regis & martyris, quòd idem Suanus, dum importabile tributũ de burgo, vbi dicti martyris corpus requiescit, & terris eius vbicumque constitutis exigeret, & ipsum martyrem nil sanctitatis habere affirmaret, quodque monasterium eius cum ipsis monachis se crematurum comminando proponeret, ab eodem martyre sit perempt⁹, & diro mortis cruciatu .iij. Non. Feb. ad Tartara transmissus. Quo defuncto, omnes Danorum nationes Cnutonem filiũ

eius

eius in regem & dominum elegerunt. Erat autem tunc temporis Cnutoni in Lindeseia, vbi pater eius cum classe & obsidibus eum dimiserat, vbi tam milites bellatores quàm equos emissarios expectabat, vt iunctis viribus, in gentem Anglorum suæ virus maliciæ effunderet, & se deserentes gratii contritione puniret.

Rex Aethelredus in Angliã veniens honorificè suscipitur.

His igitur in parte Danorum ita gestis, gens Anglorum ad regẽ Aethelredum festinanter in Normanniam nuncios pari cõsensu direxerunt, mãdantes se nullum plus amare quàm dominum suum naturalem, si mitius, quam prius fecerat, eos tractare vellet. Quibus auditis, rex filium suum Eadvvardum cum legatis ad eos dirigens, omnes amicabiliter salutauit, promittens si in aliquo deliquit, se pro omnium arbitrio correcturum. Rex igitur Aethelredus, tempore vernali in Angliam rediens, gratanter acceptus, ab omnibus honoratur, quorum omnium gratuito consensu, copioso exercitu congregato, contra Cnutonem, qui, fœderatis sibi Lindesiensibus, iam castra mouerat ad prædandum. Sed rex Aethelredus superueniens, Cnutonem in fugam compulit, & Lindeseiam totam depopulans, quos reperit incolas incunctanter peremit. Cnuto quoq; fugæ præsidio elapsus cum classe sua ad Sandvvici portum, ventis impellentibus, applicuit, vbi in contumeliam gentis Anglorum obsides omnes, qui patri suo de regno Anglorum dati fuerant, truncatis manibus, auribus præcisis, naribusque amputatis abire permisit, & Danemarchiam profectus numerum bellatorum suorum multiplicare curauit. Eodem anno. iij. Kalend. Octob. mare, littus proprium egrediens, villas in Anglia multas, inestimabilemque populi multitudinem submersit.

Multi nobiles Danorũ apud Oxoniam puniũtur.

ANno gratiæ. Mxv. magnum apud Oxoniam colloquium Anglorum pariter & Danorum congregatum est. Vbi rex Anglorum consilio iniqui Ducis Eadrici, multos Danorum nobiles interfici mandauit, quasi de regia proditione notatos, quorum clientes, dum necem dominorum suorum vindicare conarẽtur, armatorum præsidio repulsi, & grauiter insecuti, turrem ecclesiæ sanctæ virginis Fridesvvithæ compulsi sunt introire. Vnde dum eijci nequirent, incendio sunt combusti. Sed mox, rege iubente, ecclesia reconciliata, & reædificata est. Inter alios interfecti fuerunt Sigeferth', & Morchar' Comites Northanhumbrorũ, filij Cargrini, quos iniquus Dux Eadricus ad conuiuium inuitatos, & in triclinium suum dolo susceptos necari fecit. Deinde rex Aldgitham, Sigeferthi Comitis vxorẽ, apud

Malmes-

Malmesberiam adduci, & ibi custodiri præcepit, sicut fœminã spectabilis nobilitatis. Quæ cum ibidem custodiretur, venit illuc filius regis Eadmundus, quem gens Anglorum propter magni roboris mentis, simul & corporis strenuitatem, **Irenside**, id est, latus ferreum, nuncupabant, & contra patris conscientiam, illam in vxorem accepit, & inter assumptionem, & natiuitatem beatæ Mariæ, in Northanhumbriam cum vxore sua proficiscens, terram totam, quæ fuit Segeferthi, & Morcheri Comitum inuasit, atque illorum sibi populum subiugauit. Erat autem Eadmundus iste, non ex Emma regina, sed ex quadam ignobili fœmina generatus, qui vtique matris suæ ignobilitatem generis, mentis ingenuitate & corporis strenuitate redintegrando redemit.

De aduentu Cnutonis in Angliam.

EOdem tempore, Cnuto rex Danorum, compositis in Dania rebus suis, & amicitia cum regibus finitimis fœderata, eo animo venit in Angliam, vt aut vinceret, aut morti victus succumberet. Itaque ad Sandvvici portum, cum valida classe appulsus, & inde in VVestsaxoniam profectus, omnia cædibus fœdabat, & rapinis, & quoniam rex Ethelredus apud **Cosham** tũc egrotabat, Eadmundus filius regis ei occurrere tentauit. Sed cum hostiliter acies conuenire debuissent: modis omnibus Dux & proditor Eadricus, Eadmundo parabat insidias, quibus illum dolo necaret. Quo cognito, Eadmundus de prælio recedens, hostibus suis locum ad tempus cõcessit. Nec multo post idem Eadricus, vt se proditorem ostenderet, de classe regia. xl. naues alliciens, Cnutonem adiuit, & suo se dominio mancipauit. Omnis VVestsaxonia idem faciens, datis obsidibus, exercitui Danorum equos & arma parauit. Mercij quoque sese ad resistendum offerebant. Sed regis ignauia negotium belli dilationem accepit. Eodem anno, defuncto Aethelvvoldo, VVinton. episcopo, Aelfsius successit.

Cnuto multas Anglorum prouincias spoliauit.

ANno gratiæ. Mxvi. rex Danorum Cnuto & Dux iniquus Eadricus, cum multo æquitatu, apud **Brichelade** flumen Thamesim transeuntes, ante Epiphaniam domini Merciam hostiliter intrauerunt, & multas in VVarevvicensi prouincia villas incendentes, & spolia rapientes, quoscumque inuenerunt homines, peremerunt. Quod vt audiuit Clito Eadmundus, exercitum congregauit. Sed quoniam Mercenses sine rege Aethelredo, & ciuibus London. congredi noluerunt, expeditione dimissa, vnusquisque ad propria remeauit. Tunc Cnuto ad ciuitatem London. exercitum suum ducens,

cens, illam obsidione vallauit. Sed cum vrbem quasi inexpugnabilem reperisset obsidione dimissa, Merciam iterum inuadens, illam spoliare vacauit. Contra quem Eadmundus exercitum construens, patri, qui tunc London. perendinauit, nuncios dirigens, rogauit vt, viribus collectis, contra Cnutonem venire maturaret. Qui cum conatu valido ad filium veniens, cùm prælium contra Cnutonem essent cōmissuri, intimatum est regi quòd, nisi cautius sibi prouideret, ipse à gente propria hostibus traderetur. Quo audito, rex London. redijt, & Eadmundus filius eius Northanhumbriā petiuit. Quò cū peruenisset cum Vthredo Comite, Staffordensem, Schrobesburiēsem, & alias quam plures prouincias depopulatus est, eò quòd nollent contra Danos cum eis ad certamen venire. Cnuto quoque interim multas depopulans prouincias, tandem Northanhumbriam deuastauit. Quod cum auditum fuisset ab Vthredo Comite, qui cū Eadmundo erat, in Northanhumbriam reuersus est, & obsides pro bono pacis Cnutoni dedit. Sed non multo post, idem Vthredus & Turketillus, Comites Northanhumbrorum, Cnutone iubente, à Turebrando viro Danico sunt peremti. Vnde Cuuto pro Vthredo Egricum Comitem statuit. Quo audito Eadmundus, regis filius, Londonias ad patrem suum venit, & Cnuto alacer in austrum tendens, ante paschalem solennitatem ad naues redijt, & multa spolia secum & rapinas portauit.

De morte Aethelredi regis, & coronatione Eadmundi filij eius.

CIrca hos denique dies, rex Anglorum Aethelredus, post magnos labores, & multas huius vitæ tribulationes. ix. Kalen. Maij, diem clausit extremum, & in ecclesia sancti Pauli Londoniarum sepultus est. Post cuius mortem maxima pars regni, tam clericorum quàm laicorum, in vnum congregati, pari consensu Cnutonem in regem elegerunt, & ad eum apud Suthamtoniam veniētes, pacem cum eo pepigerunt, & fidelitatem iurauerunt. Soli ciues London. & pars nobiliū, qui tunc tēporis ibidē ꝑmanebant, Eadmundum filium regis, Ferreum latus, in regē vnanimiter exclamauerūt. Qui in regali culmine sublimatus, V Vestsaxoniam intrepidus adijt, & ab omni populo gratanter susceptus, prouinciā illam suæ ditioni subegit. Quibus auditis, magna pars populi totius regni, illi se voluntariè subdiderunt. Cnuto interim cum tota classe sua London. veniens circa rogationes, in plaga australi Thamesis fluminis scrobem profundam fodit, & naues suas in partem pontis occidentalem in altum traxit. Deinde vrbem alto & lato cingēs fossato, obsidionē parauit, egressum &

sum, & ingressum ciuibus denegans, frequenti vrbem insultu inuasit, & expugnare laborauit. Sed à ciuibus, moenia fortiter defendentibus, repulsus, obsidionem confusus dimisit. Qui inde ad Dorsetam exercitum dirigens, eam subiugare vacauit. Eadmundus verò cum exercitu, quem habere poterat, Cnutoni occurrens, in loco qui Pennũ dicitur iuxta Gillingham. v. Id' Iunij, cũ eo congrediens ipsum cum suis omnibus in fugam conuertit.

De secunda victoria regis Eadmũdi.

POst hanc victoriam media æstate transacta, maiori, quàm prius fecerat, exercitu congregato, fortiter statuit confligere cũ Cnutone. Cui in prouincia VVigornienſi, in loco, qui †Sterneſtan dicitur occurrens, quemque de exercitu prudẽter instruxit, omnes hortatur vt meminerint, se pro patria & liberis, pro coniugibus & hæreditatibus decertare, & sic optimis sermonibus bellicis animos omnium accendebat. Deinde tubicines strepere, & paulatim cohortes incedere iubebat. Concurrentibus tandem aciebus maximo clamore, lanceis prius & post gladijs rem egerunt. Intereà rex Eadmundus, in prima acie stans, obuia sibi quæq; prosternebat, hostes assiduè feriebat, & strenui militis boniq; regis officium viriliter exercebat. Sed quia iniquus Dux Eadricus, Almarus, & Algarus Comites, qui ei præsidio fore debuerant, cum innumera multitudine populorũ in parte Danorum pugnabant, exercitus eius nimis fuerat infirmat'. Attamen prima die belli, id est. vij. Kal. Iulij, tam asperum tamq; cruentum extitit prælium, vt vterq; exercitus præ lassitudine diutius pugnare non valeret, sole iam in occidente, voluntate spontanea se ab inuicẽ diuiserunt. Sed die postera, rex Eadmundus Danos omnes protriuisset: si iniqui Ducis Eadrici insidiæ nõ fuissẽt. Siquidẽ cum vtrinq; vehementer pugnaretur, & Anglos fortiores esse conspiceret, cuiusdam viri, regi Eadmũdo similimi, capite amputato, & in altum eleuato, exclamauit dicens. Vos Angli, amisso capite, frustrà pugnatis, præcipites fugite, en regis Eadmundi caput hic teneo manibus, fugite, fugite quantotius. Quod, vt Angli audierũt, inconstantiores in prælio extiterunt. Sed illico quòd rex viueret comperto, animos extulerunt Angli, & in Danos acrius incedebãt, multos ex eis prosternentes, & summis viribus certantes, ad crepusculum vsque noctis atrociter perstiterunt, quo adueniente degressi sunt, vt pridiè, spontanea voluntate. At vbi plurimũ noctis processit Cnuto suos sub silentio ê castris abire præcepit, & versus Lõdonias iter arripiens, ad naues suas veniens, vrbẽ iterũ London. obsedit.

Mane

MAne autem facto, cum rex Eadmundus Danos comperit aufugisse in VVestsaxoniam, reuertitur, maiorem exercitum collecturus. Cuius strenuitatem iniquus Dux Eadricus comperiens, venit ad eum fraudulenter, vt eum proderet instinctu Cnutonis, & pace inter eos firmata, regi fidelitatem promisit. Itaque rex Eadmundus vice tertia exercitu congregato, ciues Londonienses obsessos liberauit, & Danos ad naues fugauit, & apud Breanfordiam Thamesim flumen transiens, cum Danis quartò prælium cõmisit, & illis turpiter de campo fugatis, victoriam sibi in hasta & gladio comparauit, & festiuum belli decus obtinuit. Cnuto verò ad naues fugiens, Cantiam prædaturus exiuit. Contra quem rex Eadmundus exercitum ducens, iuxta Octãford cum hostibus prælium commisit. At illi impetum non ferentes, terga dederunt, & in Shepeiam insulam fugam fecerunt. Tunc rex Eadmundus in VVestsaxiam proficiscens, Cnutonis progressum grauiter exploratuit. Et Cnuto Merciam prædaturus ascendens, exercitui suo peiora prioribus facere præcepit. At rex Eadmundus apud Assendunam hostibus audacter occurrens, triplicibus insidijs acies instruxit, turmas circuiuit, monet vt memores pristinæ virtutis & victoriæ, sese, regnumque suum ab auaritia barbarorum defendant. Nam cum illis leuiter certamen affirmat inire posse, quos anteà sæpe vicerunt. Cnuto intereà suos in æquam quandam planitiem ducit, & Eadmundus, signo suis dato, subitò hostes inuasit, summis vtrinque viribus dimicatur, corruunt ex vtraque parte multi, sed Angli tamen, Martis alea, prævalebant. Apparuit autem ibi virtus regis Eadmundi, qui, cum Danos solito acrius pugnare videret, relicto regio loco, qui ex more erat inter draconem & standardum, cucurrit in aciem primam, gladium terribiliter vibrans, ad modum fulminis aciem fidit, abrumpensque mediam pertransit, atque sequentibus conterendam dedit. Inde in aciem Cnutonis aduolans clamorem acierum excitauit horrendum. Fit ibi inter partes conflictus grauissimus. Sed cum proditor Dux Eadricus acies Danorum videret inclinatas: cum cuneo, cui præerat, ad Cnutonem confugit, vt prius inter eos fuerat prælocutum. Vnde Dani fortiores effecti, nimiam ex Anglis stragem fecerunt. Corruerunt enim ex parte Anglorum Duces nobiles, Aelfricus & Godvvinus, Vsketellus & filius eius Aethelvvoldus, & Dei amicus Aethelvvinus, Eadnothus quoque Dorkacestrensis episcopus, & abbas Vlsius,

Rex Eadmundus Cnutonem in prælio tervicit.

cum totius ferè Angliæ nobilitate, qui numquam antea, in vno prælio, tantam cladem ab hostibus acceperunt. Factum est autem bellum hoc in festo sancti Lucæ euangelistæ. Cnuto quoque in sua parte, in eadem die Ducum, nobiliumque virorum irreparabile sustinuit detrimentum.

De singulari certamine inter Eadmundum & Cnutonem.

POst hoc lamentabile prælium, in quo tot nobiles corruerunt, interiectis paucis diebus, insecutus est rex Eadmundus Cnutonem, in Glouernienſi prouincia iam prædas agentem. Conuenerunt itaque ad certamen in loco, qui Dierhurſte dicitur, dicti reges. Vbi Eadmundus in occidentali parte fluminis Sabrinæ cum suis, & Cnuto in orientali parte cum suis constituti, sese viriliter præparauerant ad pugnam, & cum acies hinc inde dispositæ erant ad occurrendum, iniquus Dux Eadricus, magnatibus conuocatis, in hanc vocem prorupit, dicens. O insensati nobiles, & armis potentes, cur toties morimur in bello pro regibus nostris, cum ipsi nobis morientibus, nec regnum obtineant, nec auariciæ suæ finem imponant. Pugnent consulo, pugnent singulariter, qui singulariter regnare contendunt. Quæ est ista regnandi libido, quòd Anglia modò duobus non sufficit, quæ olim octo regibus satis fuit? Itaque vel soli componant, vel soli pro regno decertent. Placuit autem hæc sententia omnibus, & ad reges procerum delatum arbitrium, illi consentiendo approbabant. Est autem insula in ipsius fluminis medio posita, quæ olim Oleneige appellatur, ad quã reges trãsuecti, splẽdidissimis proteguntur armis, vbi vroque spectante populo, certamen ineunt singulare. At vbi hastarum robur tam virtute impungentium regum, quam fortissimorum obiectu clipeorum depert, eductis ensibus sese cominus ferientes, acriterque ac diu cum gladijs rẽ agẽtes, virtus Eadmundũ, fortuna Cnutonẽ protexit. Circa capita galeata enses tinniũt, quorũ collisione scintillæ prorũpunt. Vbi verò illud robustissimũ pectus Eadmũdi, ex ipso bellandi motu ira succenditur, & sanguine incalescẽte factus robustior, dextrã eleuat, ensem vibrat, & tanta vehementia in caput obstantis ictus ingeminat, vt fulminare potius quã percutere videretur. Sẽtiens ergo Cnuto sibi vires deficere, seq; tales impetus sustinere non posse, cogitat de pace iuuenẽ conuenire. Sed vt erat astutus, timens, ne si defectus sui innotescerent iuueni, pacis verbum non audiret, totũ intra se suũ recolligens spiritum, mirabili virtute irruit in Eadmũdum. Et mox se paululum subtrahens, rogat iuuenem sustinere modicum, & sibi

præstare

præstare auditum. Ille, vt erat suauis anima, dimisso clipeo in terrã, ad verba Cnutonis intendit. Hactenus (inquit) regni tui cupidus, virorum fortissimè, quem nõ solum regno Anglorum, sed vniuerso orbi iudico præferendum, nunc cupidior tui sum quàm regni. Mihi Dania seruit, mihi Norvvegia succumbit, mihi rex Suenorũ manus dedit. Quocirca licet me victorem vbique futurum fortuna promiserit: ita tamen tua me mirabilis probitas illexit ad gratiam, vt supra modum te & amicum cupiam, & regnorum consortem exoptem. Vtinam & tu mei cupidus sis, vt ego tecum in Anglia, & tu in Dania mecum regnes. Quid plura? Annuit clementissimus rex Eadmundus, & cedit verbis, qui flecti non potuit armis. Depositis igitur hinc inde armis splẽdidissimis, in oscula ruunt, vtroq; exercitu exultãte. Deinde in signũ pacis vestes mutãtes & arma, fit Eadmũd⁹ Cnuto & Cnuto Edmũd⁹. Diuiditur inter duos regnũ, sed corona Eadmũdo remãsit, cũ Eastsexia & Eastãglia, & ciuitate London. & terra tota ad australẽ plagam Thamesis fluminis, Cnutone aquilonares partes Angliæ obtinente. Stetit autem pax firmissima inter eos, vsque ad mortem magnifici regis Eadmundi. Habuit quoque rex Eadmundus duos filios, Eadvvardum & Eadvvinum ex vxore Aldgiua, fœmina genere præclara, de quibus inferius suo loco dicetur.

De morte dolenda regis Eadmũdi.

IGitur rex Anglorũ Eadmũd⁹, cognomẽto Ferreũ latus, dũ iustis in regno mansuetus & pius, ac terribilis appareret iniustis: inuidit eius prosperitari proditor, & iniquus Dux Merciorum Eadricus, & qualiter regem perderet, immutabiliter cogitauit. Tandem rege apud Oxoniam pernoctante, dum ad domum secretiorem, ad exquisita naturę diuerteret, filius dicti Eadrici, patris instinctu, in fouea delitescens secretaria, in nocte sancti Andreæ apostoli, eundem regem cultello bis acuto inter cælanda percussit, & eo lætaliter vulnerato, inter viscera fugiens ferrum reliquit. Sepultus est autem apud Glastoniam iuxta auum suum Eadgarum regem pacificum, planxitque eum vniuersa Anglia nimis, quia ipso Duce sperabat se posse ab oppressione Danica respirare.

De coronatione regis Cnutonis, & morte Eadrici.

ANno gratiæ. Mxvij. defuncto rege Anglorum Eadmundo, Cnuto rex totum Angliæ regnum inuadens, viginti annos regnauit. Qui primis regni diebus, Angliã in quatuor diuidens portiones, VVestsaxoniam sibi, Merciam Eadrico, Angliam Orientalem Turkillo, Iricio Northanhumbriam delegauit. Audiens autem

iniquus Dux Eadricus sese à Ducatu Merciorum spoliatum, quod multas tenuerit annis, regem super hoc nimis asperè increpans, improperabat ei beneficia à se sibi collata non pauca, inter quæ duo protulit, vndè ipsum ad iram commouit, dicens. Eadmundũ (inquit) pro te primum deserui, & post, illum ob tui fidelitatẽ extinxi. Quo dicto, Cnutonis facies immutata, rubore furorem expressit, & continuò prolata sententia dixit. Meritò & tu morieris, cum sis læsæ maiestatis reus in deum & in me, qui proprium dominum, & fratrem mihi occideris fœderatum. Sanguis eius super caput tuum, eo quòd misisti manum in Christum domini. Et mox nè tumultus fieret in populo, ibidẽ faucibus suffocatus, & in Thamesim flumẽ per fenestram præcipitatus, proditionis suæ meruit subire talionem. De morte quoque huius proditoris Eadrici, alij aliter scribentes dixerunt, quòd dolo eius interfecto Eadmundo, ipse ad Cnutonem veniens, salutauit eum, dicens. Aue rex solus. Cumque ad interrogationem regis, quare sic eum salutasset, & rem gestã de morte Eadmundi Cnutoni denudasset, respondit ei dicens. Ego te hodie ob tanti obsequij meritum, cunctis regni proceribus reddam celsiorẽ. Iussit ergo eum decapitari, & caput in stipite fixum super Turrem London. auibus apponi. Sed siue sic, siue aliter vitam finierit proditor Eadricus, non multum ad rem pertinet, quia hoc liquidò constat, quòd ille, qui multos circumuenerat, tandem est iusto dei iudicio circumuentus.

Rex Cnuto nobiles Angliæ exulare uit.

His itaque gestis, statuit Cnuto mirabiliter in animo suo, omne genus gentis regni Anglorum perdere, vel exilio perenni eliminare. Vnde ab Eadvvino, fratre regis Eadmundi ex matre, initium sumens, lictori cuidam, nomine Aethelvvardo, illum tradidit ad necandum. Sed vir ille, iuuenem diligens, in quadam abbatia illum abscondit, & ad tempus à mortis periculo libetauit. Filios quoque regis Eadmundi, Eadvvinum, & Eadvvardum, ad regem Suenorũ perimendos destinauit. Sed licet ei confœderatus fuisset, precibus Cnotonis adquiescere recusauit. Nam pueros ad Salomonẽ, Hungarorum regem, nutriendos & vitæ reseruandos transmisit. Vbi aliquandiu honorificè conuersati, Eadvvardus accepit in vxorem reginæ sorem, nomine Agatham, ex qua processu temporis, duos filios Eadmundum & Eadgarum generauit. Genuit insuper ex ea duas filias, Margaretam scilicet, & Christinam, de quibus in seqẽtibus suo loco dicetur. Filij quoq; Aethelredi regis, quos ex Emma

regina

regina genuerat Aelfredus & Eadvvardus, audientes regis Cnutonis sæuiciam, tutas latebras in Normannia fecerunt, vt sic saltē mortis periculum euitarent. Alios verò, quoscumque de regio semine generatos audiuit, idem Cnuto in exilium mittens, regnum Angliæ filijs suis iure hæreditario reseruare curauit. Habuit namque, ex Algiua regina sua, Aelfelmi Comitis filia, duos filios, Suanum videlicet, & Haroldum, licet fama referat Cnutonem minimè ipsos genera sse. Eodem anno defuncto Vlstano Vvigornensi episcopo, Leofsius, abbas Thornensis, episcopatum suscepit.

ANno gratiæ. Mxviij. defuncta vxore Cnutonis regis Algiua, idē rex misit in Normanniam ad Ducem Richardum, propter Emmam sororem eius, regis scilicet Aethelredi relictam. Quæ mense Iulio in Angliam veniens Cnutoni regi, lege coniugali, copulata est. Cuius consilio Cnuto vsus, classem Danicam & milites stipendiarios remisit ad natale solum, datis eisdem, ex tota Anglia, octoginta duobus millibus librarum argenti. Rex Cnuto Emmam accepit vxorē.

ANno gratiæ. Mxix. rex Anglorum & Danorum Cnuto, in Daniam transiens, ibidem hyemauit. Eodem anno, defuncto Ealmaro Selesiensi episcopo, Aethelricus succes sit. Rex Cnuto in Dania hyemauit.

ANno gratiæ. Mxx. rex Anglorum & Danorum Cnuto, dispositis in Dania rebus necessarijs, in solennitate paschali in Angliam redijt, & apud Orencestriam concilio congregato, Aethelvvardum Ducem ibi exlegauit. Eodem anno defuncto Liuingo Cantuar. archiepiscopo, Aethelnothus succes sit. Eodem anno, postquam sedes Dunelmēsis tribus annis post mortem præsulis Aldhuni destituta fuerat solatio pastorali, facto tandem conuentu episcoporum, vt de electione episcopi tractarent: superuenit religiosus quidam presbyter, nomine Eadmundus, & ioco dixit. Quare me episcopum nō elegitis? Cuius iocum non iocosè acceperunt qui aderant, sed illū communiter eligentes, triduano indicto ieiunio, voluntatem super hoc sancti Cuthberti episcopi requirebant. Celebrante itaque missam, ad caput sancti, presbytero, in medio canone quasi de ipsius patris sepulchro vox audita est, quæ tribus vicibus Eadmundum episcopum nominauit. De Eadmūdo iocose in episcopum promoto.

EOdem anno, rex Anglorum & Danorum Cnuto, constructo regali monasterio, cum competentibus officinis in loco, qui Bedericheswrthe nuncupatur, vbi beatissimus rex & martyr Eadmundus, incorrupto corpore, diem beatæ resurrectionis expectat, consi- Rex Anglorum Cnuto constructo cœnobio s. Eadmundi conuentum monachorū constituit in eo.

lio Emmæ reginæ, & episcoporum simul & baronum Angliæ, monachos in eo constituit, præficiens eis abbatem, nomine VVidonẽ, virum humilem, modestum, mansuetum, & pium. Presbyteros autẽ qui ibidem inordinatè vixerant, aut in eodem loco ad culmen religionis prouexit, aut rebus aliis illis collatis, ex quibus solito abundantius victum haberent & vestitum, in alia loca migrare fecit. Cœnobium quoque beati regis & martyris Eadmundi tot prædijs & bonis alijs ampliauit, vt omnibus ferè Angliæ monasterijs, in rebus tẽporalibus meritò præferatur. Hoc etiam anno, loca omnia, in quibus pugnauerat, & precipuè Assedunam ecclesijs insigniuit, ministros in eis constituens, qui pro ibidem occisorum salute officia celebrarent diuina.

De vindicta mortis S. Aelphegi.

ANno gratiæ. Mxxi. rex Cnuto Turkillum, & Iricium Danos nobiles ab Anglia, captatis occasionibus exlegauit. Qui Daniam, natale solum, petentes, statim vt littus Daniæ attigerunt, Turkillus, qui incentor necis beati Alphegi fuerat, oppressus est à Ducibus regionis. Eodem anno defuncto Algaro Helmhamensi episcopo, Ealvvinus successit.

Leges regis Eadvvardi tenende cõstituuntur.

ANno gratiæ. Mxxij. Angli & Dani in colloquio apud Oxoniam celebrato, de legibus regis Eadvvardi primi tenendis concordes effecti sunt. Vnde eisdem legibus, iubente rege Cnutone, ab Anglica lingua, in Latinam translatis, tam in Dania quàm in Anglia, propter earum æquitatem à rege prefato obseruari iubentur. Quo vtique anno, Dux Normannorũ Richardus, qui dicebatur secundus obijt. Cui successit Richard⁹ fili⁹ eius, qui terti⁹ vocabatur, anno vno.

Corp⁹ beati Aelphegi ad Doroberniam transfertur.

ANno gratiæ. Mxxiij. Iohannes sedit in cathedra Romana, annis ix. & totidem mensibus. Eodem anno, rex Anglorum & Danorum Cnuto, corpus beati Aelphegi archiepiscopi Londin. apud sanctum Paulum tumulatum, propriis manibus inde leuauit, & ad ecclesiam Cantuariensem transferri, & ibidem illud debita fecit veneratione sepeliri. Ita etiam omnia, quę ipse, vel antecessores sui deliquerant, corrigere satagebat, vt prioris iniustitiæ næuum, tam apud deum, quàm apud homines abstergere curaret. Anglos quoq; omnes, hortatu Emmæ reginæ, sibi reconciliare studens, multa eis donaria contulit, & insuper bonas leges omnibus, & placentes promisit. Eodem anno, Robertus Ducatum Normanniæ suscepit.

De probitate gẽtis Anglorum.

ANno gratiæ. Mxxiiij. rex fortunatus Cnuto, exercitum Anglorũ & Danorum in Suenos ducens, in primo conflictu multos suorum ami-

rum amisit.Sed cum die crastina,cum hostibus congredi denuò debuissent,Comes Anglorum Godvvinꝰ, & Anglicanæ militiæ princeps,rege nescio,de nocte hostes non præmeditatos, cum solis Anglorum cuneis audacter inuasit,in fugam improuidos conuertit, & ex eis innumera multitudine perempta, reges gentis illius Vlfum & Eiglafum ad deditionem pacis adduxit. Rex verò ;cum summo mane Anglos affugisse,vel ad hostes perfide transisse putaret,dum acies Danorum ordinatas in hostes dirigere affectaret,non inuenit in castris,nisi sanguinem,& cadauera occisorum. Quam ob causam deinceps Anglos summo honore habens,cum læta victoria ad Angliam nauigauit. Eodem anno, defuncto Vlstano, Ebor. archiepiscopo,Aelfricus successit.

De largitate regis Cnutonis.

ANno gratiæ. Mxxv. Conradus Romanum adeptus imperium xv.annis imperauit,Eodem anno Eadmundus vir religiosus, de quo supra diximus,Dunelmensis, siue Lindisfarnensis,est pontifex consecratus.Per idem tempus, rex Cnuto vetus monasteriũ VVintonienſis ciuitatis tanta munificentia decorauit, vt aurum & argentum,splendorque gemmarum animos intuentium terreat aduenarum. Hoc autem fecit rex hortatu Emmæ reginæ, quæ in talibus thesaurorum dilapidatrix erat sua prodiga largitate.

De munificẽtia eiusdẽ.

ANno gratiæ.Mxxvi.rex Cnuto Anglorum & Danorum magnificus,super tumbam regis Eadmundi,in ecclesia Glastonienſi, vbi idem rex quieſcit,facta pro anima eius oratione,pallium obtulit varijs coloribus,& pauonum figuris contextum. Hoc autem fecisse creditur,ne in mortem eius,cui in certamine singulari confœderatus fuerat,consensisse videretur.

Rex Cnuto Norienses in sui fauorem illexit.

ANno gratiæ.Mxxvij.cum regi Cnutoni fuisset nunciatum, quòd Norvvegenses regem suum Olauum propter sui simplicitatem nimis vilipenderent, magnam auri & argenti copiam magnatibus regionis illius transmisit, rogans omnes propensius, vt abiecto Olauo, ipsum susciperent in regem. Qui cùm dona,quæ eis transmiserat,auidis manibus susceptisset,nunciauerunt ei,vt omni ambiguitate remota,veniret ad eos,quia ad illum susciendum omnes inueniret paratos.

Rex Cnuto Norvvegiã subiugauit.

ANno gratiæ. Mxxviij. rex Anglorum & Danorum, Cnuto cum nauibus quinquaginta ad Norvvegiam deuectus, regẽ Olauum à regno expulit,& illud sibi magnatibus annuentibus, subiugauit. Eodem anno,natus est Marianus Scotus, qui tandem adultus & liberalibus

beralibus ſtudijs imbutus, ſtudio ſuo & labore chronicorum digeſſit librum, ab imperatore Octauiano vſque ad annum dominicę incarnationis. Mcxxxi. Hic inter omnes hiſtoriographos geſta regum Angliæ prolixius ſcribens, ſeruatis annis dominicis, vſque ad Henricum ſeniorem, Anglorum regem, perduxit.

Rex Cnuto Haconē ab Anglia exulauit.

ANno gratiæ. Mxxix. rex Anglorum & Danorum, & Norvvegēſium Cnuto, ad Angliam rediens, Haconem, Danicum Comitem, quaſi legationis cauſa in exilium miſit. Habuit enim in vxorem Gunildam matronam nobilem, ſororis ſuæ, & Victigerni, VVindorum regis filiam, vnde metuebat, ab illo vel à vita priuari, vel à regno expelli. Aethelredus habuit in vxorem filiā Ricardi primi, Ducis Normannorum, & hæc filia, videlicet Emma, de Richardo primo, & Robertus primus, pater Gulihelmi de Richardo ſecūdo, Duce Normannorum. Aethelredus de vxore Emma habuit Aelfredum & Eadvvardum tertium.

De natiuitate Ducis Normannorum Guliehelmi.

ANno gratiæ. Mxxx. Robertus, Richardi ſecundi, Ducis Normānorum, alter filius, & frater Richardi tertij, poſtquam annis ſeptem Normanniæ Ducatum potenter rexerat, Hieroſolimam, gratia peregrinationis deuotè petiuit. Reliquit autem filium ſeptennē ex Herletta concubina ſuſceptum, cuius ſpecioſitatem, in chorea ſaltantis, caſu conſpiciens, nocte illa carnaliter eam cognouit. Quam deinceps vnicè diligens, vxoris loco eam aliquādiu adamauit. Puer ſiquidam ex ea natus, Gulihelmus eſt appellatus. Cuius magnitudinem futuram matris ſomnium portendebat, dum inteſtina ſua per totam Normanniam & Angliam dilatari viderat, & extendi. Ipſo quoque momento, quo, partu laxato, ad vitam puer effuſus eſt, terram attigit, & ambas manus iunco, quo pauimentum domus tegebatur, impleuit. Oſteſo igitur obſtetricibus ſomnio ſupradicto, læto plauſu omnes regem futurum puerum conclamabant. Dux igitur Robertus, Hieroſolymam profecturus, apud Fiſchamium proceres ad colloquium vocauit, ibique Gulihelmum, filium ſuum, hęredem ſibi conſtituens, fecit omnes ei fidelitatem iurare. Comes Gilbertus, tutor pueri conſtituitur, & tutela tutoris Henrico, regi Francorum, eo pacto conceditur, vt ſi pater termino præfixo non redierit Gulihelmo ducatus Normanniæ libera diſpoſitione concedatur. Eodem anno, Hacon, Comes ſupradictus, in mari periit, vel, vt alij dicunt, in Orcadum inſula eſt occiſus. Eodem anno ſanctus Olauus rex, doctor, predicator, & apoſtolus Noricorum, in Norvvegia, Haraldi regis Nori-

gis Noricorum filius in Norvvegia perimitur, à Norícis percussus nimís truculenter quadam securi, quía gens illa non gladijs sed securibus vtitur. Indignabatur enim gens ílla pagana & cruentíssima quòd primas leges & superstitiosas idem sanctus rex Olauus prædicando, docendo, euangelizando, statuendo euacuaret.

Mortuo Duce Roberto, Gulihelmus succesit filius eius.

ANno gratiæ. Mxxxi. Robertus Normannorum Dux, peregrinatione Hierosolymitana laudabiliter cõpleta, dum repatriaret, circa Alpes diem clausit extremum. Cui succedens Gulihelmus, filius eius: in omnes aduersarios suos, qui illum puerilí ætate despexerunt, ita desæuit adultus, vt non solum propria ad pristinum reduceret statum, verùm etiam ex damnis alienis sua cõmoda fieri procurauit. Eodem anno, rex Anglorum & Danorum Cnuto potentíssimus, cum honore maxímo Romam profectus, ingentia dona sancto Petro apostolorum principi, in auro, argento, pannis sericis, & lapidibus preciosis obtulit: & à papa Iohanne, vt schola Anglorum à tributo esset libera, impetrauit. In eundo & redeundo largas pauperibus elemosynas erogabat. Hic multas in itinere clausuras, vbi telonia à peregrinis extorquebantur, ingenti dato precio, deleuit. Ante sepulchrum quoque apostolorum principis Petri, deo suæ vitę morumq; emendationem deuouit, sicut in epistola, quam à Roma rediens per Liuingum virum prudentẽ, & posteà Cridiénsis ecclesiæ pontificem, alioſque legatos, magnatibus Angliæ míserat, euidenter expressit. Inter cætera denique Aegelnotho, Cantuar. archiepiscopo, & Aelfrico Ebor. archiepiscopo, omnibusque episcopis, & primatibus Angliæ nunciauit, quòd fuit Romæ in magna solennitate paschali, coram domino papa Iohanne, & Conrado imperatore, prę sentibus regibus cunctis, & principibus gentium, à monte Garga-no, vsque ad istud proximum mare, qui omnes illum honorificè susceperunt, & magnis donarijs honorauerunt. Inter quos quoque idem imperator, multa ei contulit, tàm in vasis aureis quàm in vestibus valdè præcioſis. Conquestus est coram domino papa, quòd ab archiepiscopis terrarum suarum, dum pro pallio obtinendo Romam miserunt, immensitas pecuniæ extorquebatur, vnde papa nímis confusus. ne id de cætero fieret interdixit. Præcepit etiam episcopis supradictis, per eandem epistolam, vt antequam Angliam rediret, omnia debita ad ecclesiam catholicam pertinentia, elemosina scilicet pro aratris, decimæ minutæ de animalium nutrimentis, & de hortis primitiæ seminum, quod Anglicè Chircheſcot dicitur, decimæ

decimæ garbarũ, cum denarijs sancti Petri, quod Anglicè, Romescot dicitur, fideliter redderentur. Vicecomitibus præterea regni Angliæ & præpositis districtè mandauit, vt nulli hominum vim inferant, sed tam nobilibus quàm seruis recta iudicia faciant, nec propter pecuniam fisco reponendam in aliquo à iustitia deuient, dum non habeat necessitatem de peccato pecuniam adaugere.

De dedicatione cœnobij beati Eadmundi.

ANno gratiæ. Mxxxij. archiepiscopus Agelnothus, cœnobium sancti Eadmundi in Bedericheswoith honorificè constructum, in venerationem dei genitricis, sanctique prefati. xv. Kalend. Nouembris dedicauit.

Rex Cnuto à Romana reuertitur curia.

ANno gratiæ. Mxxxiij. defuncto Leofsio, V Vigornienſi episcopo, Brithegus sedem episcopalem suscepit.

ITem Benedictus, sicut dicit Martinus, eiectus est de papatu: & factus est alius papa, Sabinienſis episcopus, qui infrà vocatus est Syluester. Et iste quoquè eiectus est: & Benedictus ille recuperauit papatum. Iste etiam iterum est eiectus: & datus est papatus Iohanni archidiacono sancti Iohannis ante portam Latinam, qui Gregorius sextus infrà dictus est. Et hic habito papatu, quum esset rudis literarum, alterum papam, ad vices ecclesiastici officij exequendas, secum consecrari fecit. Quod quum multis non placeret, tertius superinducitur: qui solus vices duorum impleret. Vno igitur contra duos, & duobus de papatu altercantibus contra vnum: & mortuo Gregorio, Henricus Imperator contra duos Romam accedit. Et eis canonica & imperiali censura depositis, Sindegerum Babenbergẽsem episcopum (qui infrà Clemens secundus, dictus est) in papatu per vim substituit. A quo Henricus Imperator coronatur: Romanis sibi promittentibus & iurantibus, se sine ipsius consensu, nunquam Romanum potificem electuros. Iste Benedictus, qui fuit nepos superioris Benedicti, apparuit iuxta Molendinum cuidam, in specie cuiusdam monstruosi animalis: cuius caput & cauda, asini erat: reliquum corpus sicut vrsus. Quumque inspector territus fugerat, clamans monstrum post ipsum, dixit, Noli me expaueſcere: scito, me fuisse hominem, sicut tu es. Sed sic me repræsento, sicut olim, infælix papa existens, bestialiter vixi. Hæc Martinus.

Eodem anno, Cnuto rex potentissimus, à Roma rediens, contra Scotos rebellantes hostilem expeditionem duxit, & Malcolmum regẽ, cum duobus alijs regib⁹, leui negotio superauit. Idem quoq; rex Cnuto abbatiam sancti Benedicti de vlmo fundauit, ibidemq; monachos

monachos sub regula sancti Benedicti,quàm mirificè commendauit,deo militare constituit.Idemque viam in Mariſco inter Rameſ. & Burgum, quod Kingeſdelfe dicitur, vt periculum magnorū ſtagnorum vitaretur, eruderauit. Inſuper grat' deo pro oblata victoria,multa religioſis in libertatibus & poſſeſſionibus contulit donatiua,& roborauit duratiua.Pauperibuſque multa prȩcepit beneficia liberaliter erogari.

Benedictus Papa creatur.

ANno gratiæ.Mxxxiiij. Benedictus ſedit in cathedra Romana, annis. xiiij.Eodem anno,defuncto Eadrico Dorkaceſtrenſi epiſcopo,Eadnothus ſucceſſit.

Rex Cnuto filios ſuos coronauit.

ANno gratiæ.Mxxxv.rex Anglorum & Danorum & Norvvegēſium Cnuto,Svvanum filium ſuum ex Elgiua ſuper Noruegenſes regem conſtituit, atque filium ſuum Hardecnutum, ex Emma Normannica ſuſceptum,regem Danorum coronari fecit.

De morte Cnutonis regis Anglorum.

DEinde in Anglīā rediens, pridie idus Nouembr.apud Septoniā diem clauſit extremū. De quo non arbitror eſſe tacendū, quòd cum eleganter floreret in regnis potēter adquiſitis, regalem cathedram in litore maris aſcendentis ſtatui fecit, & in ea reſidens cōminando dixit: Tu meæ ditionis es, & terra in qua ſedeo,mea eſt, nec eſt in ea quiſquam,qui impunè meo reſiſtere imperio auſus exiſtat. Impero nunc tibi, ne in terram meā aſcendas, nec veſtes meas regales madefacere præſumas.Sed mare de more aſcendens,nec præceptis eius obtēperans,pedes regis & crura,ſine reuerētia madefecit. Rex igitur ferè nimis tardè exiliēs,ait. Sciant omnes habitatores orbis,vanā eſſe,& friuolā regū potentiā,nec regis nomine quempiam fore dignū,præter eum,cuius nutu cælum,terra,& mare,cū omnib' quæ in eis ſunt,legibus obediunt ſempiternis. Rex quoq; deinceps, nunquā coronā portauit. Sed coronam ſuam ſuper caput imaginis crucifixi imponens,magnum regibus futuris præbuit humilitatis exemplum. Sepultus eſt autem apud VVinton.in veteri monaſterio, more regio,cuius anima gloria perfruatur ſempiterna.

De coronatione Haraldi filij Cnutonis.

DEfuncto autem Cnutone rege potentiſſimo,conuenerunt apud Oxoniam ad colloquium, proceres regni, vt de nouo rege creando tractarent ibidem. Vbi Conſul Leofricus & omnes Danorum principes cum London. elegerunt Haraldum, filium Cnutonis ex concubina Algiua generatum. Sed Godvvinus, Comes Cantiæ,cum principibus VVeſtſaxoniæ contradicentes, malùerunt Hardecnutum filium Cnutonis ex Emma regina,vel vnum ex filijs

regis Aethelredi,& eiuſdem Emmæ qui in Normannia morabantur Sed quoniam Hardecnutus erat tunc in Dacia, Aelfredus & Eadvvardus, filij regis Aethelredi,abſentes in Normannia, præualuit pars Haraldi & regni Angliæ diademate inſignitus, VVintoniam feſtinauit, & gazarum opumque theſauros, quos rex Cnuto Emmæ reginæ reliquerat, tyrannicè rapiens, eandem Emmam, vt nouercam ſuam, ab Anglia exulauit. Quæ ad Baldevvinum Flandriæ Comitem diuertens,accepit ab eo caſtellum de Brigges, vt ibi moraretur, Gulielm⁹ namq; Normannorũ Dux,adhuc ſub tutorib⁹ in cuſtodia cõſtitutus, ducatus ſui liberam non habuit poteſtatem.

Dicit Gulihelmus Malmeſber. iſtum Haraldum filium cuiuſdã ſutoris fuiſſe, & Aelfginam reginam illum,rege neſciente in filium ſibi adoptaſſe, & quaſi regis filium feciſſe nutriri.

Aelfredus, Aethelredi regis filius, in Angliam veniens,oculorum luce priuatus eſt.

ANno gratiæ.Mxxxvi.Aelfredus,Aethelredi regis primogenitus, adhuc in Normannia degens,audita morte Cnutonis,cum nauibus.xxv.electis,militibus plenis, venit in Angliã, vt paternum regnum,de iure ſibi debitum,vel pacificè,vel ſi neceſſitas cogeret,armatorũ præſidio obtineret. Qui ad Sãdvvici portũ cum ſuis applicans,Doroberniam vſq; peruenit. Cumque Comes Cantiæ Godvvinus,eius aduentum cognouiſſet,venit obuiam ei,& illum in fide ſua ſuſcipiens, Iudæ proditoris vicem in ipſo & in ſuis commilitibus ſequenti nocte compleuit. Nam poſt data pacis oſcula,& læta conuiuia, intempeſtæ noctis ſilentio, cùm Aelfredus & eius ſocij ſopori membra dediſſent, capti ſunt omnes inermes in cubilibus ſuis,nihil mali ſuſpicantes, à multitudine irruentium armatorum, & manibus eorum poſt terga ligatis, compulſi ſunt per ordinem, vnuſquiſque iuxta alium,conſidere. Vbi ita ſedentes nouem ſemper decapiti ſunt,& decimus dimiſſus,& ad tempus vitę reſeruatus. Facta autem ſunt hæc apud **Gildeforde**, villam regiam. Sed vbi Godvvino proditori viſum eſt, plus quam ſit vtile, adhuc viuos ſupereſſe, iuſſit iterum decimari, & ſic pauciſſimi ſuperſtites remanſerũt. Aelfredum verò iuuenem,per omnia dignum regio honore, ligatum ad vrbem Londonienſen tranſmiſit, ad regem Haraldum, vt vberiorem gratiam apud eum inueniret,cum paucis ſuorum, qui indecimati remanſerant. Sed continuò,vt rex iuuenem Aelfredum vidit, ipſum ad Elienſem inſulam adductum oculis priuari fecit. Milites autem nimis pernitioſè peremit,& Aelfredus iuuenis egregius,ſpiritum exhalauit, vbi & ſepulturam accepit.

Anno

ANno gratiæ.Mxxxvij.corpus Pallantis filij Euandri,de quo Virgilius refert,Romæ repertum est illibatum,ingenti admiratione omnium intuentium,quod per tot ſęcula incorruptionem reſeruauit.Apertio vulneris,quod in medio pectoris Turnus fecerat, quatuor pedum & ſemiſſis habens longitudinē.Repertum fuit & epitaphium huiuſmodi ſuperſcriptum. Corpus Pallantis filij Euandri Romæ inueniatur.

Filius Euandri Pallas,quem lancea Turni
Militis occidit,more ſuo iacet hic.

Ardens lucerna ad caput eius inuēta eſt, arte mathematica compoſita,ita,vt nullius flatus violentia, nullius liquoris aſperſione valeret extingui.Quod cum multi mirarētur, quidam ſubtilius habens ingenium,ſtylo,ſubtus flammam,fecit foramen, vnde introducto aēre,ignis ardere ceſſauit.Corpus ſanè muro appoſitum,longitudine ſui murorum altitudinem vicit. Sed procedentibus diebus, ſtillicidijs rorantibus,& corpus madefacientibus,communem mortalium corruptionem cognouit,neruis fluentibus,& cute ſoluta.

ANno gratiæ.Mxxxviij.Agelnothus.Cātuar.archiepiſc. diē clauſit extremū.iiij.Kal.Nouēbr.cui ſucceſſit Eadſius. Defuncti ſunt etiam hoc anno,Aethelricus,Seleſeienſis,Aelfricus,Helmhamenſis & Brithegus VVigornienſis epiſcopi, Quibus ſucceſſerunt,ad Seleſeienſem eccleſiam Grinketello,ad Helmhamenſem Stigādus, ad VVigornienſem Liuingus, Cridienſis antiſtes.Sed Stigāduspoſtea eiectus,& Grinketello,Seleſeienſis epiſcopus,ęre dato non modico, electus,duos habuit epiſcopatus, Seleſeienſem, & Helmhamēſem. Deniq; tamē Grinketello eiectus eſt, & Stigādus recept⁹. Tūc Stigādus fratri ſuo Aegelmaro, Helmhamēſem epiſcopatum precio adquiſiuit.Atq; idē Stigandus,vt auaritiæ proprię ſatiſfaceret,Cantuarienſem;& VVintonienſem, data pecunia, thronos aſcēdit,vix annuens,vt in epiſcupatu Seleſeienſi prius ordinaretur antiſtes. De morte plurimorū epiſcoporū.

ANno gratiæ.Mxxxix.defuncto Brithmaro,Lichefeldenſi epiſcopo,Vlſius ſucceſſit.. Quo etiam anno Hardecnutus,rex Danorum,ad Emmam reginam, matrem ſuam in Flandriam deuectus, cun ipſa apud Brigges moram fecit. Hardecnuto rex Danorū in Flandriā venit.

ANno gratiæ.Mxl.Henricus, Romanorū adeptus imperiū.xvi.annis magnificè imperauit.Eodē anno,rex Anglorū Haraldus, cū regnaſſet.iiij. annis, apud Oxoniā defunct⁹ eſt,& apud VVeſtmon. ſepultus. Tūc proceres, tā Anglorū quàm Danorū, in vnam cōcordantes ſententiam, miſerunt legatos ad Brigges in Flandriam, ad De morte Haraldi regis,& coronatiōe Hardecnutonis.

regem Danię Hardecnutonē, qui cū matre ſua ibidē morabatur, rogātes, vt ad Angliam veniret regni diadema ſuſcepturus. Qui conſilijs magnatum ilico adquieſcens, æſtate media venit in Angliam, & gratanter ab omnibus ſuſceptus, ab Eadſio Cantuar. archiepiſcopo, in regem eſt conſecratus. Qui mox in regno confirmatus, iniuriarum, quæ ſibi & ſuæ matri, à ſuo prædeceſſore Haroldo rege, illatæ fuerant, non immemor, Aelfricum Ebor. archiepiſcopum, Comitem Godvvinum, Eadricum diſpenſatorem, & Trondum carnificem Londonias miſit, ipſius regis corpus effodere, & in Thameſim flumen decapitatū proijcere præcepit. Quod cum proiectū fuiſſet in flumen, breui poſt tempore, à quodam piſcatore repertū eſt, & à gente Danica London. in cœmiterrio Danorum ſepultū. Et his ita geſtis, vnicuique remigi ſuæ claſſis octo marcas, & ſingulis rectoribus decem marcas, de tota Anglia pendi præcepit. Vnde cunctis, qui eius prius aduentum optauerant, exoſus effectus eſt. Ad hæc etiam, pro nece Aelfredi fratris ſui, contra Godvvinum Comitem proditorem, & Liuingum epiſcopum VVigornienſem, accuſantibus illos Aelfrico Ebor. archiepiſcopo conſtanter, & aliſs multis, ex ira vehememti exarſit. Quocirca idem rex Liuingum degradauit, & Aelfrico epiſcopatum conceſſit. Godvvinus quoque, pro morte fratris ſui Aelfredi, & amicitia regis obtinenda, dedit ei nauem auream, cum roſtro aureo fabricatam, & armamentis aureis inſtructam, armis decoris, & octoginta militibus aureis decoratam. Horum autem militum quilibet, in brachijs ſuis, duas habebat armillas aureas. xvi. vncias appendentes, loricam auream trilicem, caſſidem in capite auream, gladium aureis ſcapulis, renibus accinctum, ſecurim Danicā ex auro fabricatam, in ſiniſtro humero pendentē, in manu ſiniſtra clypeum, cum vmbonibus aureis & clauis, in dextera lanceam auream, quæ lingua Anglorum Hategar nuncupatur. Inſuper hæc omnia, cum principibus fermè totius regni, & dignioribus regi iurauit, non ingenio ſui conſilij, aut voluntate fuiſſe, quòd frater eius fuerat excœcat', ſed regem Haraldum, quod factū fuerat, præcepiſſe.

Rex Eadvvardus in Angliam ad regē venit.

ANno gratiæ. Mxli. rex Anglorum Hardecnuto, miniſtros ſuos per omnes fines regni deſtinauit, vt tributum quod indixerat nullí parcentes colligerent, & piratis ſuis inde omnia neceſſaria miniſtrarent. Ex quibus duos, Faederū & Turſtinum, VVigornienſes prouinciales cum ciuibus, eò quòd in eos nimis crudeliter

deſæuiſ-

desæuissent, in quodam monasterij solario, quò pacis gratia confugerãt, peremerunt. Vnde rex nimia commotus ira, in vltionem tãtæ transgressionis, Comites & armatos milites illo transmittens, præcepit vt homines interficerent, ciuitatem spoliatam incenderent & totam prouinciam deuastarent. Quod cum factum fuisset, iuxta quod sibi fuerat imperatum, cum præda maxima ad regem sunt conuersi, & sic eius ira quieuit. Eodem anno Eadvvardus, regis Aethelredi filius, de Normannia veniens in Angliam, à rege fratre suo gratanter susceptus, cum gloria & honore in curia eius remansit.

Hardecnuto sororem suã dedit Henrico imperatori.

PEr idem tempus rex Anglorum Hardecnuto, Gunildam, sororem suam ex Cnutone rege & Emma regina generatam, ingentis pulchritudinis puellam, Henrico imperatori Romano destinauit matrimonio copulandam. Erat autem hæc virgo temporibus Cnutonis regis, propter eius decorem incomparabilem à multis viris nobilibus petita, sed non impetrata. Vnde nunc adeò celebris fuit illa nuptialis pompa, quòd rex frater eius & oẽs ferè habitatores regni, thesauros auri & argenti, cum pallijs, gemmis & equis pretiosis ita effuderunt: quòd vsque in hodiernum diem in conuiuijs, & tabarnis histriones & tibicines, instrumentis & canticis hanc põpam dignè efferre non sufficiunt nuptialem. Stetit autem inter eos multo tempore fœdus coniugalis amoris. Sed nouissimè, à discordiæ seminatoribus, Gunilda est apud imperatorem, de crimine ad ulterij, accusata. Oportebat ergo iuxta consuetudinem regionis, vt Gunilda per duellum, contra accusatorem, gyganteæ immensitatis hominem, famam suæ puritatis redimeret. Sed ex omnibus militibus vel ministris, nec vnus fuit inuentus, qui cum illa ab Anglia venerant, qui auderet cum delatore congredi, propter horrendã corporis eius deformitatem. Cumque Gunildæ angustiæ essent vndique, puer quidam, quem ab Anglia secum duxerat, & in eius thalamo educatus fuerat, qui nanus erat, & propter corporis paruitatem, Mimecan dicebatur, duellum pro domina, quam per mendatium nouerat accusatam, suscepit & conserto prælio cum gigante, per miraculum dei succiso delatoris poplite, ipsum eneruauit. Quo ruente in terram, Mimecanus caput eius abscidit, & illud suæ dominæ præsentauit. Tunc imperatrix, ex insperato gaudens effecta triumpho, imperatori repudium fecit, nec vltra, minis aut blandicijs vinci potuit, vt thorum eius ascendere consentiret.

HIc imperator, patre Conrado adhuc viuente, à clerico quodam fistulam argẽteam eo pacto susceperat, vt cum foret imperator, illi episcopatum conferret. Henricus iste, tandem adultus, & post patrem imperator creatus, repetenti clerico promissum, episcopatũ libenter donauit. Sed non multo post, praui infirmitate correptus lecto decubuit, & crescente ægritudine per triduum sine sensu & voce ita mutus, & quasi ê corpore raptus, iacebat: vt in solo pectore vix vitalis spiritus palpitaret. Nec aliud vitæ erat indicium, quàm quòd manu ad nares apposita, sentiebatur anhelitus perexilis. Tunc præsentes episcopi, & amici, triduano indicto ieiunio, lachrymis & votis diuinam pro salute imperatoris clementiam implorabant. Quibus, vt creditur, remedijs conualescens, accito episcopo, quem Simoniacè, pro fistula argentea episcopum fecerat, illum per decretum concilij degradauit. Confessus est enim, audientibus cunctis, quòd toto triduo, quo examinis iacuerat, inter dæmones constitutus, illos adeò sibi sensit infestos, quòd flammas igneas per fistulam in os eius iaculantes, corpus eius totum, tam intus, quàm exterius incendebant. Flamma autem illum adeò exurebat, quòd terrenus ignis, in comparatione ignis illius, tepidus. & quasi nihil calere putaretur. Sed inter hæc incendia, feruentissimum habuit quemdam iuuenem, quasi affatum igne, dictus imperator, qui calicem aureum manibus miræ magnitudinis aqua plenum portauit. Cuius solicitudine, & laticis aspersione extinctis ardoribus, ad pristinam redijt sanitatem. Cum autem dictus imperator de iuuene affato, qui sibi refrigerium præstiterat, miraretur quis esset, reduxit ad memoriam, quoddam cænobium beati martyris Laurentij, olim à paganis destructum, quod ipse reædificauerat, & monachis impositis, multa prædia, & ornamenta contulerat, & inter alia beneficia, calicem aureum, gemmis decoratum, quem ob honorẽ martyris ecclesiæ contulerat, nunc in ardoribus positus recognouit, dum iuuenis affatus, ibi refrigerium ministrauit.

De morte regis Hardecnutonis, & de coronatione regis Edvvardi. iij

ANno gratiæ. Mxlij. rex Anglorum Hardecnuto, dum conuiuio nuptiarum, in quo Osgodus Clappa, vir magnæ potentiæ filiam snam Giuam viro cuidã Danico, nomine Cnutoni apud Lamheiã copulare matrimonio, lætus, sospes, & hilaris, cum sponsa prædicta & quibusdam alijs bibens staret, inter bibendum in terram corruit, & sic repentè mutus permanẽs idem rex. vi. Idus Iunij, spiritum exhalauit. Deinde VVintoniam delatus, iuxta Cnutonem patrem suum,

snum,sepulturam accepit.Cuius frater Eadvvardus, annuente clero & populo,Londonijs in regem eligitur, & ab archiepiscopis Cantuariensi Eadsio & Ebor. Aelfrico,cũ sibi subiectis episcopis, prima die paschæ,in regem apud VVintoniam consecratur. Erat autem rex Eadvvardus,filius Aethelredi,qui fuit Eadgari,qui fuit Eadmũdi,qui fuit Eadvvardi,qui fuit Aelfredi Magni regis, cuius genealogia superius ad Adam vsque perducitur.Rex verò Eadvvardus,statim vt in regẽ fuerat coronatus,Emmæ reginæ, matri suæ,quæ tunc apud VVinton.degebat,quicquid habuit in auro & argento,& rebus pretiosis ei abstulit,eò quòd antequam rex esset,nihil illi dederat,quod petebat.Sed tamen præcepit, sufficienter ei necessaria ministrari,& illam mandauit ibidem quietè demorari. Et nota quòd alter Eadvvardus frater Aethelredi, scilicet Eadvvardus martyr, patruus fuit istius Eadvvardi.

Emma Regina mater

ANno gratiæ.Mxliij.Eadsius Cantuar.archiepiscopus,graui infirmitate detentus episcopatum dimisit, & in loco eius Sivvardus est archiepiscopus consecratus. Eodem anno, † Helstanus Ramesciensis abbas, in vigilia sancti Michaelis, intrà ecclesiam,ad horã vespertinalem,ab homine quodam extraneo,cultello confossus expirauit,cui Aelfvvinus ad abbatiam successit.

Eadsius archiepiscopatum Cãtuarien. dimisit †Aethelstanus.

ANno gratiæ.Mxliiij.rex Eadvvardus in patrocinium regni sui,filiam Godvvini,potentissimi Consulis, nomine Aeditham, vxorem duxit. Quo etiam anno, defuncto Aelfrico, Helmhamensi episcopo,Stigandus,regis capellanus, successit.

Rex Eadvvardꝰ vxorem duxit.

ANno gratiæ.Mxlv. Brithvvoldus, Ramesburiensis episcopus,obijt,& Hermannus regis capellanus successit.Eodem anno,rex Eadvvardus ad portum Sandvvici classem numerosam congregauit contra regem Noricorum,ad Angliam venire disponetem. Sed bellum à Suano Danorum rege sibi illatum, aduentum illius impediuit.

Rex Eadvvardꝰ classem inaniter congregauit

ANno gratiæ. Mxlvi. Siluester sedit in cathedra Romana diebus lvi.Cui eodem anno,Gregorius succedens, sedit annis duobus. Eodem anno,Liuingus,qui VVigornienſem,Cridiensem,& Cornubiensem habuit episcopatum, obijt. Post cuius decessum Leofritus,regis Cancellarius,Cridiensem,& Cornubiensem obtinuit episcopatus,VVigornienſem verò pontificatum Aeldredus suscepit.

Siluester papa.

ANno gratiæ.Mxlvij.defuncto Grunketelle,Seleseiensi pontifice, Hecca,regis capellanus,successit. Quo vtiq; anno,mortuo Ealf-

Stigandus.ij episcopatus obtinuit.

vvino, VVinton. episcopo, Stigandus, Helmhamensis pręsul in eius loco sublimatur.

Clemens papa.

ANno gratiæ. Mxlviij. Clemens sedit in cathedra Romana mensibus nouem, & diebus vi. Eodem anno, defuncto Eadmundo, Dunelmensi episcopo, Eadredus successit.

De sortilegio hoc tempore detecto

ANno gratiæ. Mxlix. Damasus sedit in cathedra Romana, diebus viginti sex. Cui eodem anno Leo succedens, sedit annis quinq;, mensibus duobus, & diebus sex. Huius papæ temporibus misit rex Eadvvardus Legatos ad sedem apostolicam, vt à voto quod vouerat absolueretur, vouerat enim ire Romam, si regna paterna cum adipisci contingeret. Quem papa à voto penitus absoluens ei rescripsit, sub nomine sanctæ obedientiæ & penitentię firmiter iniungendo, vt expensas quas ad iter parauerat pauperibus erogaret, & cœnobium monachorum in honorem sancti Petri apostolorum principis, aut nouum construeret, aut vetustum emendaret, & sufficientia victualium fratribus de suis redditibus constitueret. Cui loco quicquid conferret, vel collatum esset, vel ab alijs conferendũ fuisset, vt ratum esse apostolica authoritate præcepit, & quæcunque preuilegia ibi instituere voluisset ad honorem dei pertinentia, concessit & robustissima authoritate confirmauit, & in fractores eorum eterna maledictione damnauit. Reuertẽtibus itaque in Angliam legatis, reuelauit beatus Petrus cuidam probabilis vitæ monacho incluso, nomine Vlsino, voluntatẽ suam esse vt restitueretur locus qui dicebatur VVestmonasteriũ. Cumq; visionem regi suisq; retulisset. Rex tocius regni consilio, locum prędictum restituxit, & possessionibus, redditibus, & libertatibus largi fluis ampliauit. Eodẽ anno detectum est Romæ sortilegium diabolicum, & nostris sæculis inauditum. Erant enim in strata publica, qua Romam itur, duæ aniculæ, in vno commorantes tugurio, & vno imbutæ maleficio, quæ hospitem, si aliquando solus superueniebat, in equum vel porcum, vel in aliud quodlibet animal transformare solebant, & mercatoribus animalia transformata vendentes, nummos inde acceptos in ebrietate simul, & crapula consumebant. Quæ casu, iuuenem quendam, qui artem saltandi nouerat, & victum moribus histrionum quærebat, hospitio receperunt. Quem nocte illa in asinum transformãtes, magnum ex eo lucrum habebant. Non enim, asinus affectus, iuuenis amiserat intelligentiam, etiamsi amiserat loquelã. Nam quicquid præcepit anus, ioculando & saltando impleuit asinus. Ac-

asinus. Accurrente itaque vulgi multitudine ad ludum asini, non nisi dato pretio asinum ludentem videre maleficę mulieres sinebāt. Rumore igitur tandem per prouinciam disseminato, accessit diues quidam ad maleficas mulieres illas, & non modico precio collato, asinum in suos vsus conuertit. Sed diues cum asino recedens, à muliere ammonitus est, vt si diuturnum vellet habere ludum, ab aquæ ingressu asinum arceret. Custos ergo asini à diuite constituitur, qui illum diligenter seruaret. Diues autem, cum gaudium habere voluisset, ludus asini lætificabat conuiuas. Sed cum tempus plurimum præteriisset, versus est in fastidium ludus asini, & cœpit à custode suo negligentius custodiri. Qua propter die quadam, abrupto, quo ligatus erat, loro, fugit, & in proximum lacum se proiecit, & diutius in aqua volutatus, pristinam, sibi hominis formam restituit. Custos autem eius illum insecutus, viso homine, sciscitabatur an asinū fugientem vidisset. Ille refert se asinum fuisse, sed modò se formam hominis suscepisse. Et omnem illi casum exponens, ea quæ de ipso facta fuerant, per ordinem recitauit. Miratus famulus, ad dominum rem detulit, & dominus ad papam Leonem. Et mulieres conuictæ, papæ suum cōfitentur delictum. Sed papam super hoc dubitantem, Petrus Damianus certificauit, producto exemplo de Simone Mago qui Faustianum in Simonis figura videri, & à filijs suis horreri fecit.

Sicut dicit Augustinus de quodam viro, nomine Prestantio, à filio Prestantij se audisse, quòd venenum in caseo sumpserit. Vnde in lecto quasi dormiens multis diebus iacuerit, vbi euigilans caballum se factum esse dixit, & annonam sicut caballus, portasse se retulit. Narrat idem Augustinus dum esset in Italia, de quibusdā mulieribus se audisse, quæ viatoribus in caseo dabant diabolica machinamenta, per quę in iumenta videbantur conuerti. Qui, peractis operibus sibi tunc impositis in humanam formam redibant & mētem rationabilē testati sunt se iterum habuisse. Item à Macario heremita scriptum inuenitur, quòd puella à venificis in equam mutata, & ab amicis ipsius, Macario presentata, non visa Macario equa, sed puella, amicis verò suis omnibus videbatur iumentū, vbi vir dei ad dominum pręcibus fusis, & puellam fecit omnibus apparere verè feminam, vnde apparet demones humanas formas immutare in bestias non posse sed oculos hominum suis machinationibus falsitare, ita vt aliud sit corpus & aliud videatur.

Anno

Quibusdam episcopis defunctis, alij in loco eorũ succedunt.

ANno gratiæ.Ml.defuncti sunt episcopi,Eadnothus,Dorkacestrẽsis,Sivvardus,vicarius Eadsij, Cantuar. archiepiscopi, & post ipsum idem Eadsius diem clausit extremum.Eadsio successit Robertus London.episcopus,& Robetto ad ecclesiam Lõdonien sem successit Gulihelmus,ad Dorkacestrensem Vlso regis capellanus.

De quodam sacerdote indignè missam celebrante.

ANno gratię Mli,rex Eadvvardus à vectigali grauissimo Anglos absoluit,quod, patre viuente, Danicis stipendiarijs triginta octo millium librarum solui consueuit.Eodem anno,defuncto Aelfrico Ebor. archiepiscopo, Kinsius, regis capellanus, successit. Per idem tempus,Gulihelmus, dux Normannorum veniens in Angliam, ab Eadvvardo rege honorificè susceptus est, quem multis donatũ muneribus ad propria remisit.Hoc quoque anno, conuenerunt multi nobiles gentis Northanhumbriæ, prope ciuitatem Lindiffarnæ,ad ecclesiam quandam,vbi erant placitaturi,& rogauerunt presbyterũ, vt charitatiuè eis missam celebraret. At presbyter, qui nocte illa cum concubina dormierat, ad sacrum officium accedere formidabat.Sed illis vehementer presbyterum rogantibus vt missam cantaret,precibus eorum tandem victus, cum timore iam diuina mysteria poscentibus celebrauit. Sed hora,qua sacrosanctum mysteriũ sumere debuit,calicem diligenter inspexit, & ecce particulam, quæ iuxta morem missa fuerat in calicem,ita in nigerrimam formam vidit mutatam, quòd piscis colorem ,potius quàm panis & vini, in calice videret.Presbyter continuò reatum suum intelligens,& multum tremens,quid de hoc,quod vidit in calice, deberet facere,hæsitabat.Nam illud velut mortem sumere abhorrẽs,in terram fundere volebat.Sed quoniam consecratum erat,id facere metuebat.Timẽs ergo quòd quicquid faceret, omnipotentis dei iudicium effugere non valeret, cum tremore magno illud sumpsit. Sed tantæ amaritudinis erat,vt nil ad gustandum amarius videretur. Et missa vix completa,ad episcopum venire festinabat, & ei rem gestam per ordinem declarabat. Cui episcopus, indicta pœnitentia præcepit, vt sinceram deinceps,& castam deo vitam offerre studeret,Quod ille fideliter promittens, quoad vixit,promissum impleuit.

CIrca eosdem dies,Comes Bononiæ,Eustachius, qui Godam regis Eadvvardi sororem vxorem habuit, apud Doueriam, cum suis applicuit.Vbi milites eius,cum stolidè nimis & superbè, hospitia quærerent,vnum de Burgo hominẽ peremerunt. Quod videns quidam Burgensis,illum militem interfecit.Ob quam rem Comes

& eius

& eius commilitones in iram conuersi, viros & mulieres plurimos occiderunt, pueros suorum & equorum pedibus contriuerunt. Sed vbi Burgenses, ad obsistendum conuolarunt, hostes turpem inierunt fugam. Sed in fugiendo ex eis. xviij. interfectis, cæteri ad regẽ Eadvvardum, qui tunc Glouerniæ erat, confugerunt. Comes Godvvinus, de hominibus suis, de Burgo Douerensi interfectis nimis iratus, de toto honore comitatus sui, scilicet de Cantia, Suthsaxonia, & VVestsaxonia, & filius eius primogenitus Svvanus, de honore suo, id est, Oxoniensi, Glouernensi, & Herefordensi, Somersetensi, & Berocẽsi pro uincijs, Haraldus filius eius, de honore suo. id est, Eastsexia, Eastanglia, Cantebrigia & Huntendunensi, ingentem exercitum collegerunt. Hoc rex Eadvvardus cum cognouisset, collegit & ipse exercitum copiosum, paratus cum hostibus, si necesse fuerit, decertare. Godvvinus interea, cum exercitu suo in prouinciam veniens Glouernensem, missis ad regem legatis, Comitem Eustachium, cum socijs suis, sub denuntiatione belli sibi reddi mãdauit. Cui rex militaribus copijs sufficienter instructus, significauit, quod Eustachium Comitem ad eum non mitteret. Præcipiens insuper, vt qui exercitum contra ipsum collegerat, & sine eius licentia pacem regni perturbauerat, veniret ad eum die statuta, super hac iniuria sibi responsurus, & iuri pariturus. Godvvinus verò, sicut contra regem prælium committere non audebat, ita ad curiam eius venire iuri pariturus nolebat, vnde rex communi curiæ suæ iudicio, ipsum Godvvinum & eius quinque filios ab Anglia exlegauit. Qui mox, cum cõiuge sua Giua, & Tosto, filius eius, cum Iuditha vxore sua, filia Baldvvini, Comitis Flandrẽsis, & alij duo filij eius Svvanus & Gurth, nauem cum thesauris multis ascendentes, in Flandriam ad prædictum Comitem cursum direxerunt. Porrò filij eius Haraldus & Leofvvinus, Bristoliam adeũtes, in Hyberniam sunt transuecti. Reginam quoque Editham, rex propter patrem eius repudiauit, & cum vna pedissequa, ad Redvvellam, sine honore destinauit, & abbatissæ custodiendam commendauit.

De morte Emmæ reginæ.

ANno gratiæ. Mlij. Marianus Scotus, scriptor chronicorum veracissimus, sæculum reliquit. Eodem anno Emma regina, vxor regum Aethelredi & Cnutonis, obijt, & VVinton. sepulta est. Per idẽ tempus rex VValensium Griffinus, Herefordensem depopulans prouinciam, multos rebellantes prouinciales interfecit. Nec multò post Comes Haraldus & frater eius Leofvvinus, ab Hybernia venientes

nientes in VVestsaxoniam, multas rapuerunt prædas, quibusdam obstantibus interfectis. Godvvinus verò in Cantia, Suthsexia,& regionibus illis piraticam agens rapinam, ad Vectam insulam tandē peruenit, vbi filij eius Haraldus & Leofvvinus, venientes ad eum, studiosius machinabantur vt sese in regem Eadvvardum vindicarent. Attraxerunt ergo in fauorem sui prouinciales innumeros viros bellatores,& immenso exercitu congregato, in die exaltationis sanctę crucis,classem versus vrbē London.dirigentes,ad Suthwerk prope ciuitatem castrametati sunt. Rex Eadvvardus,qui tunc Londonijs erat,ingentem armatorum copiam, & classem nō modicam congregauerat,vt per aquam Godvvinum & filios eius insequeretur & terram. Sed Angli,quorum filij,nepotes,consanguinei, & amici,cum Godvvino erant,noluerunt contra eos decertare. Vnde sapientes quinque ex vtraque parte,inter regem & Godvvinum Ducem de pace redintegranda studiosius tractauerunt. Mane autem facto,rex habito cum primatibus consilio, honorem pristinum restituit Godvvino & filijs eius omnibus,præter Suanum. Ille enim pœnitentia ductus,eò quòd Beornum, regis consobrinum necauerat, vnde de Flandria nudis pedibus Hierusalem petens, in reditu suo,in itinere defunctus est,ex nimio frigore in firmitate contracta. Filiam quoque Ducis Editham reginam, rex dignanter recepit, & eam pristinæ restituit dignitati. Acta itaque concordia, & pace firmata,rex omni populo bonas leges,& rectam iustitiam promisit,& Normannos, qui sibi contra Anglos iniqua dederant cōsilia,ad natale solum remisit.Inter quos Robertus,Cantuar.archiepiscopus,& Gulihelm⁹ præsul Lōdon.cū Vlfone,antistite Dorkacestrensi,& suis Normannis,vix euadentes,mare transierunt. Sed non multo post, Gulihelmus,propter bonitatem suam reuocatus,in suum restituitur pręsulatum.Stigandus,qui quondam Helmhamensi episcopatu dimisso,sublimiorem gradum meditatus, VVintonienſem inuaserat episcopatum, nunc regis Eadvvardi simplicitatem circumueniens, viuente Roberto,Cantuarienſem obtinuit dignitatem. Osbernus verò,& Hugo,Normannigenæ,sua castella relinquentes, & Scotorum regem adeuntes,ab ipso recepti sunt.

Rhes⁹ frater Griffini regis perimitur.

ANno gratiæ.Mliij.frater Griffini,,regis VValensiū, Rhes⁹ nomine,in loco,qui Bulenduna dicitur, occisus est, & caput eius regi Eadvvardo in vigilia epiphaniæ,apud Glouerniam præsentatur.

Anno

ANno gratiæ. Mliiij. rex Anglorum Eadvvardus, Paſchalem ſolennitatem celebrauit apud VVinton. Rege igitur in hac ſolennitate ad menſam ſedẽte, cum pincerna eius cyphum regium, vino plenum menſa tenus geſtaret, pedem vnum ad domus pauimentũ offendit. Sed altero ſeſe pede recolligens, caſum euaſit. Quod videns Comes Godvvinus, ac gener regis, qui de more regi prandenti aſſidebat, ait, Hic frater fratri auxilium fecit. Ad quem rex ironicè loquens, reſpondit dicens. Frater meus mihi modò poſſet auxiliari, niſi fuiſſent inſidiæ Godvvini. Quod verbum regis nimis moleſtè ferens, reſpondit. Scio rex (inquit) ſcio, quia de morte fratris tui Aelfredi, me habes ſuſpectum. Sed deus qui verax, & iuſtus eſt, hanc, quam teneo, panis buccellam, nõ permittat guttur meum, ſine ſuffocatione, tranſire, ſi vnquam frater tuus, per me, vel per cõſilium meum morti propior, & à vita remotior fuit. Et hoc dicto, rex buccellam benedixit, quam in os eius mittens Godvvinus, ſibi male conſcius, ab illa ſuffocatur. Quem rex exanimem videns, & pallentem, extrahite (inquit) hunc canem, hunc proditorem, & in quadriuio illum ſepelite. Indignus enim eſt, vt Chriſtianam ſe habere gaudeat ſepulturam. Quod videntes filij eius, qui affuerunt, extraxerunt patrem de menſa, rege ignorante, & in veteri monaſterio eiuſdem ciuitatis ſepelierunt eum. Tunc rex Eadvvardus dedit Ducatum Haraldo, filio ſuo. Eodem anno, ex præcepto regis Eadvvardi, ſtrenuus Dux Northanhumbrorum Sivvardus, exercitum grandem in Scotiam ducẽs, regem Machbotum de regno ſuo fugauit, multis Scotorum millibus interfectis, cum Normãnis omnibus, de quibus ſuperius fecimus mentionem. Rex igitur Eadvvardus, regnum Scotiæ dedit Malcolmo, filio regis Cumbrorum, de ſe tenendum.

De morte turpiſsima Godvvini proditoris.

ANno gratiæ. Mlv. Victor ſedit in cathedra Romana, annis duobus, mẽſibus. iij. & diebus. xiij. Eodẽ anno nobilis Dux Northanhumbrorum Sivvardus obiit, cuius Ducatum, rex Eadvvardus Toſtoni, fratri Ducis Haraldi, cõceſſit. Nec multò poſt, rex Eadvvardus in concilio apud Lon. habito, Algarum Comitem ab Anglia exulauit. Qui mox Hybetniam petens. xviij. piraticis nauibus adquiſitis, iuncto ſibi Griffino VVallenſium rege, regnum Angliæ depopulaturus intrauit. Tandem ille Algarus & Griffinus, Hereford enſem prouinciam, cum fuiſſent hoſtiliter ingreſſi, obuiauit illis Dux Ranulphus, Eadvvardi regis ſororis filius, cum exercitu copioſo.

Rex Eadvvardus Algarum exulauit.

Sed in primo conflictu, comes Ranulphus fugam capessit cum suis. Quod videntes Algarus & Griffinus, insecuti sunt hostes fugientes, & quingentos ex eis peremerunt, & victoria potiti, Herefordensem ingressi sunt ciuitatem, vbi septem canonicis, qui valuas principales basilicæ defendebant, peremptis, ecclesiam combusserunt, cum rebus & ornamẽtis. Et ciuibus nonnullis interfectis, & captiuatis, ciuitateque cremata, prædæ vbertate ditati recesserunt. Hoc factum cum regi Eadvvardo innotuit, apud Glouerniam magnum exercitum congregauit. Cui Haraldum Ducem strenuum præficiens, ipse Algarum & Griffinum ardenter insequitur, ac fines VVallensium audacter ingressus, castrametat' est in Snaudunam. Griffinus verò, & Algarus scientes Haraldum virum esse strenuum & bellicosum, fugerunt à facie eius, illi resistere non audentes. Ille autem post grauem regionis desolationem, apud Herefordiam diuertens, vallo eam lato & alto cinxit, portisq; ac seris muniuit. Sed tandem nuncijs, inter Haraldum & eius aduersarios discurrentibus firmam ad inuicem concordiam pepigerunt. Algarus verò ad regẽ veniens, Comitatum suum, ipso concedente, recepit. Eodem anno, Hermannus, VViltoniẽsis præsul iratus, eò quòd sedẽ episcopalem ad Saresburiam, de Ramesberia trãsferre rex concedere noluit, episcopatum dimisit, atque mari tranffretato, apud sanctum Bertinum monachalem habitum suscepit, & tribus annis in ipso monasterio habitauit. Ille autem Hermannus, vltimus VViltonien sis prouinciæ fuit. Nam primus eiusdem regionis præsul, extitit Aethelstanus, secundus Odo, post Cantuar. archiepiscopus, tertius Osulfus, quartus Algarus, quintus Aefistanus, sextus Siricius, septimus Aelfricus, octauus Brithvvaldus. Hic à tempore regis Aethelredi vsque ad Eadvvardum vltimum durauit. De hoc quoque Brithvvaldo legitur, quòd temporibus regis Cnutonis, frequenter cogitaret de regia stirpe gentis Anglorum, iam penè deleta, si esset de cætero redintegranda. Sed cum nocte quadam ista meditantem sopor irrepsisset, in superna raptus, vidit apostolorum principem, beatum Petrum, Eadvvardum, filium regis Aethelredi tunc in Normannia exulantem, manu tenere, & eum in regem consecrare, & cœlibem vitam eum ducturum, & annis. xxiiij. regnaturum, ostendit. Eidem quoque Brithvvaldo, quærenti de regum successionem, dicitur esse tesponsum regnum Anglorum dei est, & ipse sibi reges prouidebit. Huic autẽ, vt dictum est, Hermannus, vltimus VViltonensis antistes

succedens,

ſuccedens, illum poſtea epiſcopatum cum Scireburnenſi præſulatu coniungens, apud Sarisbiriam ſedem conſtituit cathedralem.

ANno gratiæ. Mlvi. Aethelſtanus, Herefordenſis antiſtes, diem clauſit extremum. Cui ſucceſſit Leouegarus, Ducis Haraldi capellanus, eccleſiarum amator, pauperum recreator, viduarum & orphanorum defenſor, oppreſſorum ſubuētor, virginitatis poſſeſſor. Hunc quoque dei famulum, in omni religione perfectum, Griffinus rex VVallenſium, Herefordenſi ciuitate cremata, vita priuauit. Huic ſucceſſit VValterus, qui vſque ad tempora regis Gulihelmi durauit. Eodem anno, Aegelricus, Dunelmenſis præſul, epiſcopatu ſponte relicto, ad monaſterīū ſuum, quod Burgum dicitur, ſecedens, monachum ibidem induit, & annis duodecim illic laudabiliter vixit.

Leouegarus epiſcopus perimitur.

ANno gratiæ. Mlvij. Henricus Romanum adeptus imperium annis. l. imperauit. Eodem anno, rex Anglorum Eadvvardus, cum in diebus ſuis proceſſiſſet, Aeldredum, VVigornienſem epiſcopum, ad regem Hungarum tranſmittens, reuocauit inde filium fratris ſui regis Eadmundi, ſcilicet Eadvvardum, cum tota familia ſua, vt vel ipſe, vel filij eius ſibi ſuccederent in regnum. Venit igitur Eadvvardus, cum filio ſuo Eadgaro, & filiabus Margareta, & Chriſtiana. Sed paruo poſt aduentum ſuum in Angliam idem Eadvvardus viuens tempore, in vrbe Londoniarū vitā terminauit, relictis ſub cuſtodia regis Eadgaro filio cum filiabus prędictis. Eodem anno, laudabilis vir memoriæ, Comes Leofricus, pridie Kal. Septemb. diem clauſit extremum, & apud Conuentriam honorificè ſepultus eſt in monaſterio, quod ipſe, & vxor eius, dei cultrix, ſanctæque virginis Mariæ amatrix, deuota nobilis Comitiſſa Godiua, à fundamentis, de ſuo patrimonio conſtruxerunt. Et monachis impoſitis, terris ſufficienter & varijs ornamentis adeò illud ditauerunt, quòd in tota Anglia, tanta auri & argenti copia, gemmarumque, præciofarum in nullo inueniretur monaſterio, quanta tunc temporis habebatur in illo. VVigornienſem, Heueſhamēſem, VVenelocenſem, & Leouenſem eccleſias, cum cœnobijs alijs, & præcipuè ſancti Iohannis Baptiſtæ, ſanctæque VVereburgæ virginis, in Legeceſtria ſita, & eccleſiam ſanctæ Mariæ de Stovve, quam præſul Dorkaceſtrenſis conſtruxerat, Eadmotus, terris ædificijs, & varijs ornamētis magnificè ditauerunt. Hæc autem Comitiſſa religioſè villam Conuentrenſem à graui ſeruitute ac turpi liberare affectans, ſæpius

Rex Eadvvardus reuocauit nepotē ſuum.

Comitem virum suum magnis precibus rogauit, vt sanctæ ttinitatis,sanctæque genetricis dei intuitu, villã à prædicta absolueret seruitute.Cumque Comes illam increparet,quòd rem sibi damnosam inaniter postularet, prohibuit constanter, ne ipsum super hac re de cætero conueniret. Illa contrariò, pertinatia muliebri ducta, virum indesinenter de petitione præmissa exasperans, tale responsum extorsit ab eo.Ascende(inquit)equum tuum nuda, & transi per mercatum villæ,ab initio vsque ad finem, populo congregato, & cum redieris,quod postulas,impetrabis. Cui Comitissa respondens,ait. Et si hoc facere voluero, licentiam mihi dabis? Ad quam Comes, dabo,inquit. Tunc Godiua Comitissa, deo dilecta, die quadam,vt prædictum est,nuda equum ascendens, crines capitis & tricas dissoluens, corpus suum totum, præter crura candidissima inde velauit,& itinere completo, à nemine visa, ad virum gaudens hoc pro miraculo habẽtem,reuersa est.Comes verò Leofricus, Conuentrensem à præfata seruitute liberans ciuitatem,chartam suam inde factã sigilli sui munimine roborauit.

De casu admirabili qui Romæ accidit.

ANno gratiæ.Mlviij.Stephanus sedit in cathedra Romana, mensibus nouem. Cui succedens anno eodem Benedictus, nouem mensibus,vt prædecessor suus,cathedram gubernauit.Eodem tempore,ciuis quidam Romanus,ætate iuuenis, dignitate senatoria clarus,generosam sibi quandam virginem matrimonio copulauit, ob cuius honorem,suis sodalibus,diebus multis, nuptiarum conuiuia celebrauit. Cumque die quadam in campum processissent, vt fessos delicijs stomachos ludendo solidarent, pilam poscunt, & multum diei tempus ludentes consumunt. Sed ne iocando iuuenis annulum amitteret nuptialem, in digito extento cuiusdam statuæ æneæ,quæ prope erat,illum clam sodalibus collocauit, & ad ludum conuersus,incalescentibus præ nimio cursu visceribus, primitus se à ludo subtraxit, & veniens ad statuam, vt annulum repeteret, digitum, in quo illum posuerat, ad volam vsque reflexum, & annulum inuenit in digito arctissimè constrictum. Qui aliquandiu inaniter luctans, vt digitum frangeret, vel quocunque modo annulum extorqueret, cum se nihil proficere cognouit, tacitè, ne res sodalibus innotesceret, perturbatus discessit. Et nocte sequenti, cum famulis ad statuam rediens, digitum inuenit extentum,& annulum admirabatur sublatum. Damno itaq; dissimulato, cùm nocte sequente se iuxta nouam nuptam collocasset, quiddam nebulo-

nebuloſum ſenſit, & denſum inter ſe & illam volutari, quod ſentiri potuit, ſed non videri. Hoc quoque obſtaculo ab vxoris amplexu prohibitus, vocem ſibi dicentem audiuit, mecum concumbe, quia hodie me diſponſaſti. Ego ſum Venus, cuius digito annulum poſuiſti. Habeo illum, nec reddam. Elapſum eſt autem multum tempus, vt quacunque hora ille vellet in vxoris gremio recubare, illud idem ſenſit & audiuit. In aliis quidem rebus, iuuenis valens erat & ſtrenuus, tam in foro quàm in exercitu militari. Tandem de conſilio vxoris, res vtrorumque parentibus eſt detecta. Illi autem habito ſuper hoc caſu conſilio, Palumbo cuidam, presbytero ſuburbano, rem geſtam exponunt. Erat ille nicromanticis artibus inſtructus, vt magicas excitaret figuras, dæmones prouocaret, & eos ad opus quodlibet agendum ſtimularet. Pacti ſunt autem preſbytero, auri & argenti magnum aceruum, ita quòd annulum, ſi eſſet poſſibile, reuocaret. At presbyter, epiſtolã mechanica arte compoſitam inueni baiulans, dixit. Vade (inquit) illa noctis hora ad Compitum, vbi ſe findit in quadrium, & ſtans ibi tacitæ rei euẽtum diligenter explora. Tranſient enim ibi figuræ hominum vtriuſque ſexus, omnis ætatis, gradus omnis, & conditionis. Quorum quidam equites, quidam pedites, quidam erunt vultus in terram dimittentes, quidam tumido ſupercilio caput efferentes. Nulli reſpondebis, & ſi loquantur tibi. Nam quicquid ad letitiam pertinet, vel triſtitiam, in illorum vultibus, & veſtibus incunctanter videbis. Sequetur illam multitudinem, quidam reliquis ſtatura formoſior, & corpore maior, in curru ſedens, cui tacitus epiſtolam ad legendum tradens, fiet continuò, quod volueris, ſi conſtanter tantummodo perſeueraueris. Adoleſcens igitur ſatis animoſè quæcunque ſibi indicta fuerant, aggreditur, & ſtans intrepidus ad quadriuium, dictorum fidem iuſſu presbyteri explorat. Inter cæteros tranſeuntes, vidit mulierem ornatu meretricio, mulam inequitantem, crinibus ſolutis humeros velantem, in manibus virgam tenebat auream, qua equitaturam regebat, quæ præ veſtium ſubtilitate pœnè nuda, geſtus exercuit impudicos. Quid plura? Vltimus ille, qui dominus videbatur, oculos terribiles in iuuenem retorquens, à ſuperbo axe currus, ſmaragdis & vnionibus compoſito, aduentus eius cauſas exquirit. At iuuenis nihil reſpõdens, protenſa manu epiſtolam porrexit. Dæmon verò notũ ſigillũ non auſus contemnere, ſcriptum relegit. Moxque brachijs in cælum, expanſis, ait.

Dominus(inquit)omnipotēs,quàm diu patieris nequitias Palumbi presbyteri.Nec mora,satellites à latere suo misit,qui annulum à venere extorquerent.Illa diu tergiuersata, vix tandem annulum resignauit.Itaque iuuenis voti compos effectus, sine obstaculo potitus est amoribus vxoris,diu suspiratis.Sed Palumbus presbyter,vbi dęmonis quærelas ad dominum de se audiuit, finem dierum sibi imminere cognouit. Quocirca omnibus membris suis cultro truncatis,mirabili pœnitentia defunctus est, confessus papæ, coram populo,flagitia inaudita.

De pactis inter Haraldum,& Dncem Gulihelmum.

ANno gratię.Mlix.cū Dux Haraldꝰ in prędio iuris sui,scilicet apud Boseham perendinaret, die quadam nauem ingressus piscatoriam,vt animum suum oblectaret,intrauit.Cumque ludo longiori in altum mare progrederetur, aduersa subitò tempestate suborta, ipse cum sodalibus in Pontinum compellitur pagum, qui ab hominibus regionis captus, & vinculis constrictus,subque custodia carcerali detrusus, imponunt ei ,ipsum illuc explorandi gratia aduenisse.Haraldus,astuto pectore,qualiter liberaretur excogitans, nūcium promissis ingentibus adductum, ad Ducem Normannicum Gulihelmum trāsmisit,mandans ei se à rege Eadvvardo, ad ipsum destinatum,vt ardua sibi quædam negotia reuelaret.Addidit etiam se à Godvvino Comite Pontini,in vinculis detineri,quò minus exequatur mandata. Ita Haraldus, Gulihelmo mandante, liberatus ab ipso Godvvino in Normanniam est adductus. Quem Dux Gulihelmus honorificè suscipiens, in alimentis, & vestibus ipsum ciuiliter decorauit. Tunc Haraldus,vt apud Ducem Gulihelmum vberiorē gratiam inueniret, castellū Doroberniæ, quod ad ius suum spectabat, & post mortem regis Eadvvardi, regnum Angliæ sacramento firmauit. Quare,& filiæ eiusdem Ducis adhuc paruulæ desponsione.& totius patrimonij amplitudine donatus, familiaris apud Gulihelmum habebatur. Tradūt autem aliter alij, quòd videlicet Haraldus,à rege Eadvvardo, fuerit ad hoc in Normanniam missus,vt Ducem Gulihelmum in Angliam cōduceret, quem idem rex Eadvvardus hæredem sibi constituere cogitauit.

Nicolaus papa eligitur.

ANno gratię.Mlx.Nicolaus sedit in cathedra Romana annis duobus, & mensibus sex. Eodem anno Kinsius, Ebor. archiepiscopus humanæ naturæ debitum soluit, cui successit Aeldredus, VVigornienſis antistes, & Herefordensis præsulatus, qui propter suam industriam ei commissus fuerat, VValtero datur Lotharingo.

Edithæ

Editliæ reginæ capellano. Eodem anno, defuncto Duduc VVellensi pontifice, Gisa, regis capellanus successit.

ANno gratiæ. Mlxi. Aeldredus Ebor. archiepiscopus, cũ Tostone Comite Romam perexit, & à papa Nicolao pallium susscepit. Vbi etiam consecrati sunt, Gisa, VVellensis antistes, & VValterus Herefordensis.

Aelfredus Ebor. archiepisc. susscepit pallium.

ANno gratię. Mlxij. Vlstanus prior ecclesiæ VVigorniẽsis, vir eximiæ religionis, ad eiusdẽ ecclesiæ præsulatũ canonicè est electus, & pontifex, acclamante populo cõsecrat°. Cõsecratus est autem ab Aeldredo, Ebor, archiepiscopo, quia archiepiscopo Cantuar. Stigãdo officium tunc episcopale fuerat interdictum, pro eo, quòd viuẽte Roberto illius ecclesię archiepiscopo, illum archiepiscopatum occupare præsumpsit. Per idem tempus in confinio minoris Britanniæ, & Normanniæ, natum est portentum, in quo, in vna, vel potius duabus mulieribus, duo erant capita, & quatuor brachia, & cætera omnia gemina, vsque ad vmbilicum. Inferius verò, duo erãt crura, duo pedes, & cætera omnia singula. Ridebat, commedebat, loquebatur vna: flebat, esuriebat, tacebat altera. Ore gemino manducabat, sed vno meatu expellebatur. Tandem vna defuncta, altera super uixit, portabat ferè per triennium viua mortuam, donec mole ponderis, & fetore cadaueris ipsa defecit.

S. Vlstanus episcopus consecratur.

ANno gratiæ. Mlxiij. Dux VVestsaxonum Haraldus, iussu regis Eadvvardi, hostiliter VValliam profectus est, vt tegem Griffinũ inquietaret. At Griffinus, eius aduentu præcognito, naues ascendit, & fugiẽs vix euasit. Haraldus verò, cum illum cõperit aufugisse, recessit & maiorẽ exercitũ congregauit. Cui frater eius Tosto, ex mãdato regis occurrens, iunctis viribus, per terram simul & mare regionem illam depopulare cœperunt. Vnde VVallenses necessitate compulsi, obsides illi dederunt, & tributum se regi Eadvvardo reddituros deinceps promiserunt, regemque suum Griffinum exulatũ expulerunt.

Haraldus VValliam depopulatur.

ANno gratiæ. Mlxiiij. gens VVallanorum, nonas Augusti, interfecto rege suo Griffino, caput eius Duci Haraldo miserũt, quod mox Haraldus ad regem Eadvvardum transmittens, alium VVallensibus regem præfecit. Qui Eadvvardo regi fidelitatem pręstito faciens iuramento, omnia, quæ regibus Anglorum solui consueuerant, ipse fideliter se pensurum spospondit.

VVallẽses regẽ suum peremerunt

De inuentione sancti Osvvini regis & martyris.

ANno gratiæ. Mlxv. Inuenta sunt ossa sanctissima sancti Osvvini regis & martyris, in hũc modum. Post passionem verò regis Osvvini præclarissimi, sicut in tractatu de eius passione constat superiꝰ luculenter expressum, corpus ipsius ad monasterium beatæ dei genitricis Mariæ, in ostio Tinæ fluminis ad aquilonem situm, delatũ est, & in eo, regio more, sepultum. Vbi propter miraculorum eius frequentiam, per innumera annorum curricula à populo regionis locus sepulturæ illius in tanta reuerentia est habitus, vt regem penes eos sepultum, dominum & patronum in terris, & defensorem reputarent in cælis. Vnde processu temporis ad maiorem martyris gloriam virgines sanctimoniales, de cœnobio sanctæ Hildæ abbatissæ, ad corpus eius introductæ, vsque ad persecutionem Danicam, rabie Hínguaris & Hubbæ fratrũ, excitatam, in ecclesia beatæ dei genitricis, in supremo regionis culmine permanserunt. In hac persecutionis rabie, cœnobium illud creditur, cum cæteris regionis cœnobijs, demolitum, sacris virginibus per martyrium ad cœlestia regna translatis. Post hæc autem per multa tempora, sub potestate Danorum infidelium, regione illa deuoluta, sancti martyris memoria penitus à mentibus prouincialium est deleta. Tandem paulatim redeunte fidelium deuotione, & fidei crescente puritate, episcopus loci, in ecclesia dei genetricis presbyteros statuit, & clæricos qui prouincialibus parochianis diuina ministeria celebrarent. Iacuit interea martyr beatissimus, cespite abiectiori tumulatus, vsque in tẽpora Aegelvvini, Dunelmẽsis præsulis, & Tostonis Northãhũbrorum Comitis, qui post Sivvardum, non hæreditaria successione, sed regis Eadvvardi donatione, obtinuit Comitatũ. Placuit igitur diuinæ pietati, prædicto pontifice viuente, beati martyris reliquias in lucem, ad totius ecclesiæ proũctum, efferre, vt lucerna diu sub modio constituta, super candelabrum accensa, infidelitatis tenebras illustraret. Erat autem ædituus quidam prædictæ ecclesiæ, in qua corpus beati martyris humatum fuerat, nomine Eadmundus, vir quidem religiosus, & beato martyri deuotus, qui licet non corpori alicuius monasterij, titulo professionis, esset astrictus, habitu tamen religionis fuerat insignitus. Hic nocte quadam, cum post nocturnas vigilias in ecclesia membra sopori dedisset, astitit ei vir quidam statura procerus, & cœlesti fulgore præclarus, qui viri nomen exprimés ait: Frater Eadmunde, frater Eadmunde, ego sum rex Osvvinus, qui in hac ecclesia iaceo, omnibus incognitus. Surgens ergo dic pontifici

Aegelvvino

Aegelvvino, vt in huius pauimento oratorij corpus meum quærat, & inuentum decentius solito in eodem oratorio componere non omittat. Expergefactus itaque Eadmundus, & de visione lætificat⁹, summo diluculo pontificem adijt, & seriem visionis illi reuerēter expressit. Pontifex autem, his auditis, inceſſabili gaudio exultauit, & gratanter ad locum veniens, populum multum de partibus remotis ibidem congregatum inuenit, & ad præsulis mandatum, facta ab omnibus oratione, oratorij pauimentum fodere incipientes, multo diei spatio euoluto, nihil quærendo proficiunt. Porrò confusus Eadmundus de iniuria sancti, accepto ligone, in loco, vbi omnes diu foderant, animosè terram percussit, & ictu iterato laminam sepulturæ offendit. Et lapide reuulso, preciosas reliquias gaudens inuenit. Leuatur igitur à præsule corpus sanctissimum, & eiusdē præsulis manibus lotum, & syndone munda inuolutum, in loco eminentiori ecclesiæ honorificè collocatur. Lotura quoque sanctissimi corporis in angulo oratorij, episcopo iubente, effusa, multis postea non solum hominibus, sed etiam animalibus profuit ad sanitatem, cuius puluis in aqua fusus, & potatus, à varijs languoribus liberatos, pristinæ restituit sanitati. Acta autem sunt hæc à passionis eius anno. cccexiiij. quinto idus Martij.

De quod miraculo capillorum s. Osvvini.

IVditha Comitissa, vxor Tostonis, quæ ab episcopo ad hanc inuentionē pergenti, aliquā sibi de sanctis reliquijs portiunculam dari postulauerat, ex capillis sancti martyris penitus incorruptis, ex dono ipsius, magnam partem accepit. Quæ quosdam, sancta deuotione inducta, voluit incredulos in fide confirmare. Iussit ergo ignem copiosum in medio aulæ accendi, & pilis fiducialiter iniectis, ipsi lesionem non sentientes incendij debachantis in maiorem formositatem sunt conuersi. Tunc Comitissa, rei nouitatem admirans, capillos sancti martyris ab incendio sublatos, honore condigno, episcopo dictāte, recondidit, & catholicum, qui ad hoc spectaculum conuenerat, populum, in beati martyris deuotione confirmatum, abire permisit.

Quomodo VVallenses quosdam regis ministros peremerunt.

EOdem anno Dux Haraldus, in terra VVallensium magnum ædificium constituens, multa, quæ ad eius restaurationem pertinent, hoc animo ibidem parauit, vt rex Eadvvardus tempore venationis, illuc diuerteret spatiatum aliquandiu commorādo. Sed Cradocus, Griffini filius, quē anno præterito expulit Haraldus exulem, illuc hostiliter accedens, operarios cum magistris, & milites cum ministris

minis tris interfecit, asportans omnia, labore magno congregata.

De nequitia filiorũ God vvini proditoris.

CONtigit autem eodem anno, in præsentia regis Eadvvardi, apud VVindesoram, quod Tosto Comes Northanhumbrorum inuidia ductus, Haraldum fratrem suum, vina regi propinantem, per capillos arreptum, cunctis de familia regis admirantibus, truculenter excussit, & nimis eum inhonestè tractauit. At Haraldus ad vindictam prouocatus, inter brachia astrictum, in æditum leuans, prostratum allisit pauimento. Quo viso, milites vndique prosilientes, & litem inter fratres contestatam potenter dirimentes, bellatores animosos ab inuicem diuiserunt. Rex autem perniciem eorundem fratrum, iam appropinquare, & iram dei vltricem, & lethale dissidiũ non esse differendum prædixit. Tantę nanque iniquitatis omnes filij Godvvini proditoris erant, quòd si alicuius villam præclaram cõspicerent, dominum illius de nocte procurarent interfici, progenieque deleri, vt defuncti possessionem obtinerent. Qui tamen mollitis, & mellitis sermocinationibus, cum tamen essent iacula regis, nimis creduli, circumuenerunt simplicitatem, post multa enormia flagitia, quòd ipsos regni iusticiarios constituerat, regni rectores, & dispositores. Tosto autem, post altercationem cum fratre suo Haraldo factam, à curia regis furibundus recessit, & veniens ad Herefordensem ciuitatem, vbi frater suus Haraldus magnum regi conuiuium parauerat, omnes ministros eius detruncauit, & in vasis singulis, vini scilicet, & medonis, & ceruisiæ, & aliorum poculorum, crus vel brachium, vel aliquod frustum, vel membrum de corporibus truncatis immersit, mandans regi, vt ad firmam suam veniens, carnes inueniret salsuginatas ad sufficientiam, delicias autem procuratet. Rex autem hanc subsannationem audiens, ob scelus adeò detestandum maledicendo, iussit eum exulare.

Quomodo Norenses Comitẽ suũ Tostonẽ ab Anglia fugauerunt.

EOdem tempore Northanhumbrienses, v. nonas Octobris in simul conglobati, ad Ebor. venientes, Comitem suum Tostonẽ fugauerunt, & familiam eius totam, tam Danos quam Anglos, perimentes, thesauros & arma, & omnia, quæ illius erant, rapuerunt. Quo expulso constituerunt Comitem illius prouincię, Morcherum filium Algari Consulis, regi nunciantes, quòd ipsum in comitatu cõfirmaret. Quod cum rex Eadvvardus annuisset, Tosto mox cum vxore sua in Flandriam diuertit ad Comitem Baldevvinum, & apud sanctum Audomarum hyemem transegit.

Anno

ANno gratię.Mlxvi.rex Anglorum Eadvvardus,in natiuitate domini,curiam suam apud VVestmonasterium tenuit, & ecclesiã, quam extra vrbem London.à fundamentis cõstruxerat, in die sanctorum innocentium, in honorem sancti Petri apostolorum principis,cum gloria magna dedicari fecit. Sed inter huiusmodi dedicationis festiua solennia, & ante,idem rex graui infirmitate detentus fuerat. Ingruente morbo, lecto decubuit,in quo, cum elinguis,& quasi exanimis per biduum iacuisset,die tertia velut à morte resuscitatus,grauiter,& profundè suspirans,ait, assumpta parabola in hunc modum.Deus omnipotens,si nõ est illusio fantastica, sed visio vera,quam vidi,concede mihi facultatem,eam astantibus exponendi, vel si ê contrario sit falsa,mihi rogo facultatem subtrahas referendi. Sed mox oratione finita,expeditè satis,& arciculatim aperteque loquẽs, dixit. Duos(inquit)modo monachos vidi mihi assistere, quos adolescẽs olim in Normannia viderã religiosissimè vixisse, & Christianissimè cognoui obisse. Hi se dei nuntios esse, & ad me missos asserentes,talia subiunxerunt.Quoniam primores Angliæ, Duces, episcopi & abbates,non sunt ministri dei, sed diaboli, tradidit deus hoc regnum vno anno, & die vno,in manu inimici, dæmonesque terram hanc totam peruagabunt.Cumque ego hoc me ostensurum populo dicerem,vt peccatores facta confessione,& satisfactione cõdigna resipiscerent,& miserationem consequerentur, more Niniuitarum:neutrum erit(inquiunt)quia nec ipsi pœnitebunt,nec miserebitur eis deus.Et ego,quando (inquam) tantarum calamitatũ poterit sperari remissio? Ad hoc,illi respõderunt.De hoc ita erit quasi arbor viridis,si succidatur in medio,& pars abscisa longius deportetur à stipite,cum sine quolibet auxilio iterum connexa trunco,cœperit florere,& fructꝰ producere, tunc poterit sperari talium remissio malorum.Huius itaque vaticinij veritatem experti sunt Angli, quòd videlicet Anglia,alienigenarum fuerit habitatio, & exterorũ dominatio,quia paulo post nullus Anglus,vel Dux,vel pontifex,vel abbas fuit,nec etiam vlla spes erat huius miseriæ finiendæ.

De dedicatione VVestmonasteriensis ecclesiæ.

PAcificus igitur rex Eadvvardus Anglorum decus, regis Aethelredi filius,postquam.xxiiij.annis regnasset,quarta indictione,& in vigilia epiphaniæ domini, feria quinta pro regno temporali cõmutauit æternum.Defunctus autem rex beatissimus, in crastino sepultus est London.in ecclesia, quam ipse nouo compositionis genere construxerat,à qua multi post,ecclesias construentes,exemplũ adepti,

De morte regis Eadvvardi tertij, & virtutibus eius.

adepti, opus illud expensis æmulantur sumptuosus. In hoc denique rege linea regũ Angliæ defecit, quæ à Cerdico primo VVestsaxonum rege ex Anglis, quingentis & septuaginta vno annis, nõ legitur interrupta, præter per paucos Danos, qui, peccatis exigentibus gentis Anglorũ, aliquandiu regnauerunt. Nunc ergò quoniã superius de huius beatissimi ac pacifici regis & confessoris Eadvvardi secularibus curis, & bellorum occupationibus sufficienter continetur expressum, condignum nihilominus tamen videtur, vt de eius sanctitate & virtutibus, vel pauca dicamus. Nam adhuc in mortali corpore constitutus, cum secretorum cœlestium indagator esset solertissimus, nonnulla ei rex regũ, per prophetiæ spiritũ memoria digna reuelauit arcana. Nempe cum quodã tempore, apud VVestmon. in die Paschæ, regali more curiã tenuisset, rex sedens ad mensam, vocẽ subito in risum exaltans nimis asperè, omniũ in se oculos conuiuantiũ prouocauit. Mirãtibus autẽ cunctis, quòd sine causa, vt putabant, risisset, cum rex post prandiũ in thalamũ diuertãs inter põtifices & magnates consedisset, Dux Haraldus regi dixit. Rẽ insolitã, domine rex, vidimus hodie, vnde omnes mirati sumus, quia te nunq̃ conspeximus, tam apertè ridentẽ, nec subfuit causa, vt credimus, risus motiua. Cui rex. Mira vidi, & ideò nõ sine causa in risum resoluebar. Tunc assidentes proceres, tantum virum de vanitate risisse minimè suspicantes, cœperunt suppliciter eum rogare, vt occasionẽ tantæ lætitiæ illis exponere dignaretur. Et cum multis precib' ab illis coactus fuisset, ait. Plusquam anni ducẽti sunt euoluti, ex quo septem dormientes in spelunca Cœlij montis apud Ephesum, supra dextera latera quieuerunt. Sed nunc postq̃ ad mensam sedimus, supra sinistra latera conuersi, vsq; ad. lxx. annos iacebunt. Hæc aũt audientes, qui affuerunt, interrogabant, quid hæc conuersio significabat. Et ille. Ista nimirum cõuesio dirũ mortalibus omen portendit. Nam bella, & oppressiones gentiũ, genus humanũ intolerabiliter torquebũt, & multorũ mutationes regnorũ erunt, & pagani à Christianis, Christi virtute, conterentur. His & multis alijs auditis, proceres præfati cum admiratione à rege recedentes, legatos ad huius rei veritatem indagandã mittere decreuerunt. Haraldus verò Dux misit militẽ, episcopus quidã, qui affuit, clericũ, abbas verò monachum, cum regijs muneribus, & literis regio sigillo munitis ad Michaelem Constantinopolitanũ imperatorẽ, postulantes, vt regis Anglorum Eadvvardi legatis septẽ iuberet dormientes ostendi. Impe-

tor autem

tor autem legatos Angliæ, de partibus tam remotis venientes, benignè susciens, prædictos septem dormientes eis monstrari fecit, qui omnia de sanctis dormientibus indicia, quæ rex Eadvvardus in Anglia prædixerat, inuenientes, oblatis muneribus, & deo gratias agentes, ad propria remearunt.

De corporis mundicia regis Eadvvardi.

HOc autem de rege sanctissimo non est tacendum, quòd nec propriam læserit aliquando carnis munditiam, nec alicuius mulieris pudicitiam. Habuit tamen reginam, Godvvini Comitis, vt supradictum est, filiam, nomine Editham, in cuius pectore omnium liberalium artium repositum est magisterium. Sed modicum in rebus secularibus exercebat, vel ostendebat ingenium. Hanc quoque rex, vt cõiugem, tali arte tractauit, quòd nec thoro remouit, nec eam virili more cognouit. Quod vtrum patris illius, qui proditor erat conuictus, & familię eius odio, quod prudẽter pro tempore dissimulabat, an amore castitatis id fecerit, incertum est aliquibus, qui in dubijs siniſtra interpretantur. Veruntamen etiam beneuoli, & veritati, vt videtur, non dissoni, dicere præsumũt, quòd rex religiosus, de genere proditoris, hæredes, qui sibi succederent, corrupto semine regio, noluerit procreare.

De coronatione Haraldi regis Angliæ, & quadam eius victoria.

DEfuncto Eadvvardo, Anglorũ rege sanctissimo, in quo linea regum Angliæ defecit, fluctuabant proceres regni, quem sibi regẽ præficerent & rectorem. Quidam enim Gulihelmo Normannorũ Duci, quidam Comiti Haraldo, Godvvini filio, alij autem fauebant Eadgaro filio Eadvvardi. Eadmundus verò, Latus ferreum, rex naturalis de stirpe regum, genuit Eadvvardum. Eadvvardus Edgarũ, cui de iure debebatur regnum Anglorum. Sed Hataldus, vir callidus & astutus, intelligens, quia nocuit sempet differre paratis, in die Epiphaniæ, qua rex Eadvvardus sepultus est, extorta fide à maioribus, capiti proprio imposuit diadema. Post cuius promotionẽ, frater eius Tosto, à Flandria veniens cum nauibus quadraginta, in ostio Humbri fluminis applicuit, vbi piraticam exercens rapinã, ab Eadvvino & Morcaro fratribus de prouincia pulsus, in Scotiam vela direxit. Qui ibidẽ regi Noricorum Haraldo in obuiam veniẽs, fœdus per fidem cum eo pepigit. Venit ad hoc in Angliam trecentis coggonibus aduectus, vt eam subijcere conaretur. Tandẽ in Northanhumbria, rerum depopulationi insistens, Morcarum Comitem cum hominib⁹ regionis bello victum, infrà Eboracũ intrusit. Quo diuulgato, rex Anglorũ Haraldus, cunctis viribus collectis, illuc cum

festinatione concendit. Cumque ad villam, quæ **Stanford** dicitur, peruenisset, inuenit ibi aduersarios prædictos. Vbi, licet difficile credatur, vnus solus Noricus in ingressu pontis stans, multis interēptis ex Anglis, omnes à transitu repercussit. Qui inuitatus ad deditionē, irridebat Anglos, dicens, eos imbelles & imbecillis animi esse viros, qui vni nequiuerunt resistere bellatori. Nemine igitur propius audente accedere, eò quòd cunctis videretur inconsultum comínus congredi cum illo, vnus tandem de familia regis in illum spiculum dirigens perforauit, & mortuus in flumen corruens, victoriam Anglis concessit. Et continuò exercitus Anglorū libero transitu transuectus, à tergo cędit Noricos fugientes. Denique Noricorum rege Haraldo, & Tostone, fratre regis Anglorū, cum multis alijs interfectis: rex Anglorū omnem prædam, & manubias in proprios vsus, nemini quicquam communicando conuertit. Vnde commilitones eius plurimum indignantes, & auaritiam principis detestantes, ab eius clientela vnanimiter recesserunt.

Dux Normannorum Gulihelmꝰ, Haraldum de pacto arguit.

RExigitur Anglorum Haraldus, de tam triumphali euentu in superbiā elatus, iam factus de rege tyrannus, nihil de pacto inter se & Ducem Gulihelmum Normannicum olim sacramētis firmato, cogitabat. Auxit autem securitatem eius, mors filiæ Ducis Gulihelmi, quam infrà nubiles annos desponderat, addito eò, quòd idem Gulihelmus Ducum conterminorum bellis fuerat implicatus, vnde minas eius nunquam ad factum eruptuas sperabat. Sacramentum verò, quod in necessitate fecerat, asseruit non esse tenēdum, cum regnum non posset, Eadvvardo adhuc rege viuente, nec dare, nec ipso, illud cuiquam concedere, inconsulto. Sed aliud Haraldus, & aliud Gulihelmus cogitauit. Nam protinus, cum Haraldū cognouit diademate redimitum, per nuncios illum leniter de rupto fœdere, increpauit, affirmans comminādo ante annum sese debitum exacturum. Haraldus ê contra, per eosdem legatos, cum prædictas Gulihelmo Ducis remandasset excusationes, legati inaniter reuertentes ad propria, Ducem Normannicum conueniunt, in hæc verba. Mādat vobis rex Anglororum Haraldus, quòd veraciter necessitate cō pulsus, quando filiam vestram despōsāuerat in Normannia, regnū tibi iurauerat Anglicanum, sed, contra hæc asseruit, coactū iusiurādum non esse obseruandum. Nam si votum vel iusiurādum, quod in domo patris, parentibus inconsultis, puella de corpore suo scienter fecit, reuocatur in irritum: multo magis iuramentum, quod ipse

ſub virga regis poſitus, ipſo neſciente, coactus fecerat, debet, vt aſſerit, irritari. Affirmat præterea, nimis præſumptuoſum fuiſſe, quòd abſque generali conſenſu regni hęreditatem vobis iurauerat alienãdam. Addidit etiam iniuſtũ eſſe petere, vt à regno diſcedat, quod tanto principum fauore ſuſceperat gubernandum.

De aduentu Gulihelmi Ducis Normannorum in Angliã.

HIs Gulihelmus auditis aſſertionibus, vehementer cœpit indignari, & ne iuſtam bellandi cauſam temeritas deformaret, ad papam Alexandrum nuncios deſtinauit, vt ſuſceptum negotium authoritate apoſtolica firmaretur. Vnde papa, conſideratis vtrinq; litigantium cauſis, vexillum Gulihelmo, in omen regni, tranſmiſit. Quo ille accepto, apud Liſſebonam conuentũ procerũ congregans, ſuper dicto negotio ſingulorum ſentẽtias requiſiuit. Cumque omnes progreſſum eius magnis promiſſionibus animaſſent, ita ab inuicem diſceſſerunt, vt menſe Auguſto ad portum ſancti Valerici, cum equis, & armis conuenirent, mare illico tranſmeaturi. Congregatis igitur ad terminum præfixum vniuerſis, fœlix aura, quæ illos in Angliam tranſferret, defecit. Dux itaq; corpus ſancti Valerici, pro vento deprecando foras portari iuſſit, & ſub dio reponi, & ſine mora ventus optatus ſinuauit vela. Tunc omnes naues ingreſſi poſt prãdium, curſu rapido Haſtingas applicuerunt. Dux verò Gulihelmus in egreſſu nauis, pede lapſus, illud in omen malum & ſiniſtrum euentum, pallens eſt interpretatus. Sed quidam de militibus collateralibus, qui Ducem à caſu erexit, adhuc limũ in manu tenentẽ, caſum in meliorem interpretationem cõmutauit dicens: Dux fœliciſſime Angliam iam tenẽs ſubaratus. Ecce terra in manu tua eſt. Accingere erectus in ſpem bonam, rex future. Mox autem vt applicuit Dux, omnem exercitũ à præda cohibuit, dicens: Rebus, quæ ſuæ erant in breui futuræ, eſſe parcendum, adeoq; ſeſe per dies quindecim continuos quietè agebat, vt nihil minus, quam bellum cogitare videretur, ſed caſtellum ibidem protinus conſtruxit.

Qualiter rex Haraldꝰ audito Ducis Gulihelmi aduentu, cõtra eum ad prelium venerit.

HAraldus interea, de pugna Noricorum reuerſus, cum aduentum Gulihelmi cognouiſſet, rariſſimo ſtipatus milite Haſtingas pertendit. Nam præter ſtipendiarios milites, & conductitios ex comprouincialibus, admodum habebat paucos, vt leui negotio belli, poſſet à ſuperuenientibus ſuperari. Præmiſit tamen nuncios Haraldus, qui vires hoſtium, & numerum eſtimarẽt. Quos inter caſtra Dux Gulihelmus cõpræhenſos, circũduci, vt acies bene prouiderent imperauit, & largis dapibus refectos, incolumes

domino ſuo iubebat remitti. Redeuntibus autem iſtis, percuntatur Haraldus quid rerum reportent. At illi magnificam Ducis †cõſtantiam diſtinctè proſecuti, ſeriò affirmabãt, omnes de exercitu illo preſbyteros videri, eò quòd faciam totã, cum vtroq; labio raſam haberent, vndè Angli, niſi preſbiteri conſuetudinem non habebant. Rex fatuitatẽ referentiũ ſubridens nunciorũ, dixit, nõ eſſe preſbyteros effeminatos, ſed milites animis validos, & armis inuictos. Ad hoc frater regis, Gurtha nomine, vir vltra ætatem ingentis ſciẽtiæ & virtutis, rapuit ſermonem ex ore eius, dicens. Cum tantã prædices fortitudiné Normannorũ, inconſultum æſtimo cum ipſis cõfligere, quib' inferior merito & robore habearis. Nec enim contradicere vales, quin Duci Gulihelmo ſacramentũ feceris, volũtariè vel inuitus. Vnde conſultius ages, ſi in inſtanti neceſſitate te ſubtrahas, ne ſi periurus decertans, vel fugam vel mortẽ incurras. Sed nos omnino à iuramento expediti, iuſtũ ſuſcipiemus bellũ, pro patria pugnaturi. Si nobis pugnantibus ſolis, cauſa tua in melius proſperabitur, dũ nos fugiẽtes reſtituere, vel mortuos valeas vindicare. Noluit aũt Haraldi temeritas, auré placidã prebere monenti, ingloriũ exiſtimans, & vitæ præteritæ opprobrium, cuiquam hoſti ſe dare fugitiuum.

†Confidentiam.

Monachus ad regẽ Haraldum miſſus, tria proponebat eidem.

C Vm hæc dicti fratres ad inuicẽ ſermocinarentur, ſuperuenit monachus quidã, à Gulihelmo Duce tranſmiſſus, ex parte eius Haraldo tria propoſiturus. Dixit igitur ei, vt vel à regno iuxta ſuum ſacramentũ diſcederet, vel ſub eò regnaturus regnũ teneret, vel denique, ſpectante amborũ exercitu, ſolus ſoli rem gladio ſingulari duello, dirimendo terminaret. Hæc audiens Haraldus, legatũ Gulihelmi, nec bono vultu reſpicere, nec placido ſermone voluit admittere ſed illũ indignãter abigens, hoc ſolũ precabatur, vt inter ſe & Gulihelmũ domin' iudicaret. Ad hæc monach' audacter reſpondẽs, poſtulauit, quod ſi ius Gulihelmi negare velit, iudicio ſedis apoſtolicę, vel prælio, ſi maluerit, hoc Gulihelm' ſe aſſerit probaturũ. Haraldus quoq; contra omnes aſſertiones, ſolo quod ſupradictũ eſt, reſponſo contentus, Normannorũ animos exacuit ad pugnandum.

De bello apud Haſtingum cõmiſſo, & victoria Gulihelmi Ducis Normannorum.

D Einde partes aduerſæ acies diſponunt. Sed Angli, qui noctẽ totã inſomnẽ fatigati tranſegerãt, mane adhuc in ſeipſis penè deficiẽtes, contra hoſtes incunctãter procedunt, pedites omnes cum bipẽnibus, cõſerta ante ſe ſcutorũ protectione, cuneum impenetrabilem ordinauerunt, quod profecto illis, ea die ſaluti fuiſſet cõſultum, & euentum, niſi Normanni, more ſuo, fuga ſimulata, cõſertas acies diſſoluiſſent.

ſoluiſſent.Rex Haraldus pedes iuxta vexillum ſtabat cum fratribus ſuis,vt in cõmune coæquato periculo nemo de fuga cogitaret.E cõtra gens Normannorum,nocte tota,vel quieti,vel peccatorum confeſſioni,vel apparatibus armorum, & ſummo mane dominici corporis viatico ſumendo intendentes, animas ad cœleſtia, corpora in hoſtes exacuendo erexerũt,audacter hoſtes expectantes. Peditibus igitur cum arcubus, & ſagittis, clauis, & ſecuribus, Gulihelmꝰ primam aciem cõmuniuit.Equites verò, ſecundũ militarẽ diſciplinam, in diuerſis cornubus diuidendo,retrorſum cõſtituit eleganter. Igitur geſtu erectus, vultu ſerenus, ſermone iucundus Dux, ſuos animando parti ſuæ vtpote iuſtiori,deum affuturũ,dominũ ſcilicet exercituum,indubitãter pollicetur.Exclamatur,ad arma. Moxq; Dux arma depoſcit imperteritus,& ecce armiger, præ tumultu animum habens cõmotum,inuerſam illi tradit & induit loricã. Dux in riſum reſolutꝰ,iocoſè exclamat, verſa ſunt aliqua penes nos, fortitudo Ducatus mei in regnũ cõmutatur. Tunc Rollãdi cantu inchoato,vexillis erectis & euolutis,tubis cum licinis perſtrepentibus, inuocatoq; de cœleſtibus auxilio,præliũ cõmiſerunt vtrobiq;.Bellatum eſt acriter hinc indeq; compari diu certamine, neutris cedentibus,pendẽte victoria tẽpore diuturniori. Quo cõperto,vidẽs Gulihelmus robuſtiſſimam in aduerſa parte inuictorũ conſtantiã,& quamuis paucorum denſitatẽ acierũ ordinatã, conuertit ad prudentiæ argumenta, cùm non prẽualuerunt impetus fortitudinis.Innuit igitur ſuis cautè, prout prælocutum fuerat, Dux belliger Gulihelmus, vt ficta fuga, Parthorum more,ſe campo ſubtraherent. Quo commento,exercitus Anglorum ilico,quaſi aræna ſine calce, diſſolutus, velut à tergo hoſtes cæſurus fugientes,ſibi exitiũ incautè maturauit. Normanni enim,cõuerſis agminibus, acies ſuas ordinatè reſarciunt,& Anglos proteruius irruentes,quantocius in fugã propellunt.Angli demum, cumulo quodã occupato, Normãnos calore ſuccenſos acriter ad ſuperiora,anhelantes,in vallem deijciunt,& leui niſu à cliuo molares magnos ſuper eos rotantes,& miſſilia contorquentes, multos ex eis perimunt,varijs modis proſternentes.Item Angli foſſatum quoddã prærumptũ,nota ſibi tranſitu,occupantes, tot ibi Normannos cõtriuerunt,vt cadauera mortuorum animis viuentiũ admirationẽ generarũt.Fluctuauit diu hæc alternata viciſſitudo, modò iſtis modo illis vincentibus, quandiu Haraldi ſpiritus inuincibilis corpori ſtrenuo iungebatur.Nec contentus,vt ſolo ſermone alios hortaretur et

animaret, quin militis officium, sedulis & crebris assultib⁹, exequeretur in corpore proprio, & cominus venientes, sine ictus nugatoria iteratione, læthaliter trucidauit, vt nullus ad eum impunè accederet, quin statim irremediabiliter equitē, vel saltē equum, vel vtrosq; animo debacchāti in duo seperaret. Contra Gulihelmus imperterritus animo insuperabili, suo exēplo euidenti cohortādo, in primos se ingerēdo, in ancipiti semper certamine inter robustiores bellator suā impiger exercebat audaciā, & multorū Anglorū cruore planitiē cū cliuo cruentauit, & consertas acies, quasi prora nauis fluctus procellosos, penetrando, viam suis ferro aperuit, nec tamen sine labore periculoso. Hinc contigit, vt, dum inter consertissimas turbas hostium, vbique frenduit, hic & ibi fulgurauit, nunc hos nunc illos præcipites dedit, tres equos electissimos, eodē die sub se confossos amisit & eneruatos. Et quamuis familiari susurro à custodibus sui corporis increparetur, perstitit tamē magnanimi Ducis vigor indefessus, increpans desolantiū imbecillitatē, & perterritorum pusillanimitatē, effœminatos, & imbelles, eminentē victoriā sine moræ dispendio, incunctanter promittendo, seq; suamq; posteritatē impreciabilibus spoliis, redditibus, & thesauris, cum gloria ditari pollicetur. Et ecce clamore resumpto, animis reparatis, in acies conglomerantur, chorusca armorum collidentium tinnitus, hinnitus equorū, fragor hastarum, vmbonū repercussio, gemitus vulneratorum, clamores morientium, aëra vsq; ad nubes repleuerunt. Puluis verò, & ascendens fumus anhelantium, sudor & sanguis oculorum acies obtundebat, quibusq; aër caligare videbatur, donec Haraldus ictu vnius sagittarum, quarū multitudo ad instar hybernæ grandinis volando perstrepuit, cerebro perforato occubuit, & effusa medulla capitali, expirauit. Vnus autem irruentiū Normānorū, in odiū execrabile, femur regis abscidit, adhuc palpitantis, vnde à Gulihelmo turpitudinis redargutus, quòd rem feciſſet detestandā, viliſſimè pulsus, & quasi ab hominabilis aufugatus est. Post ruinā aūt illam, verso pondere præliį in Anglos, imminens audacia Normannos erexit, Anglos iam acephalos stupor depressit. Et vidētes quòd iam pro capite res agebatur, & eos sors belli iam contriuerat, de se cruentam hostibus reliquerunt victoriā. Vulgus verò infugam conuersum, diuersa quæsiuit receptacula, & latibulorū refugia. Sed generosi, malentes mori, quàm probrosè fugere, vidētes exhęredationem suam imminere, & iugum intollerabile, donec nox certamen dirimeret, multis animas

mas præ fatigatione exhalãtibus,in certamine immota pectora prębentes,perſtiterunt. Fuga autem Anglorum ignobiliũ vſq; ad noctem perdurauit,quouſq; plenum ab hoſtibus triumphum (vt prædictum eſt)Normannis ſuperueniens nox reſtaurauit. In hac procul dubio pugna Gulihelmum Ducem man' diuina, pluſq̃ humana,ſicut idem poſtmodũ,vt ſapiens,ſæpe confeſſus eſt,protexit. Dũ verò inter imbres iaculorum,tot ſagittis ille percuſſus, hoſtes ſui de corpore eius vel minimam ſtillam ſanguinis elicere non potuerũt. Dux igitur Gulihelmus, omnibus benè,ſicut domino exercituum placuit,completis,hoſtes detruncatos ſepeliri permiſit. Si quis illud opus charitatis,exequi procurare dignarent.Suos aũt,quos ſors belli peremerat, longè honeſtius, cũ ſolẽnitate exequiarũ ſolenni tradi fecit ſepulturæ. Corpus aũt regis Haraldi matri petenti ſine precio miſit,licet illa multũ per nuncios obtuliſſet. Quod acceptum,apud **Waltham** ſepeliuit in eccleſia, quam ipſe ex proprio conſtruxerat, in honorem ſanctę crucis & canonicis ſecularibus deputauit. Vnde receſſurus, & inde ad bellum profecturus, cum oraſſet ante crucẽ, vt refertur,crux ei quaſi vltimũ vale dicens,inclinauit,& in hoc geſtu vſq; hodie perſeuerat. Hanc aũt regni ſubuerſionem, & ſanguinis redundantẽ effuſionẽ,cometa ingens, & ſanguinea atq; crinita, in exordio illius anni apparẽs,minaci fulgore prælignauit.vndè quidã.

Anno milleno ſexageno quoque ſeno,
Anglorum metæ flammas ſenſere Cometæ.

Eſt autem illa,ſiue ſtilla,ſiue prognoſtica, & prodigialis in aëre flãma,ſemper exitij futuri prænũcia. Vnde Claudian', vbi loquitur de tribus deabus,raptũ proſerpinę procurãtibus,dicit in medio verſus.

Diuino ſemita greſſu
Claruit,anguruit qualis laturus iniquum,
Præpes ſanguineo dilabitur igne Cometes,
Prodigiale rubens,non illum nauita tutò,
Non impunè vident populi,ſed crine minaci
Nunciat,aut ratibus ventos,aut vrbibus hoſtes.

Facta eſt autem hæc congreſſio,tam lethalis,tam amara,tot generoſorum ſanguine cruẽtata,pridie idus Octobr. die ſcilicet ſancti Calixti papæ, citra Haſtingas paruo diſtante itinere. Quarta igitur, quintáue nocte poſt bellum, dum iaceret Dux dormiens in lecto, poſt multimodam fatigatus ſollicitudinem, alto ſomno ſoporatus, audiuit vocem dicentẽ ſibi. Viciſti Gulihelme,inſuper & poſſediſti.

Regna-

Regnabis ergo tu, progenieſq; tua liberè, centum quinquagínta annis. Quod Dux memoriter annotauit, & díuinæ omnia, quæ circa eum erant, diſpoſitioni cõmendauit. Fundata eſt igitur ibidẽ dom' religioſorum, vbi cædes ac ſtrages crebrior fuit occiſorum, pro eorundem animabus, deum imperpetuum deprecatura, q̃ Dux & alij deuoti deo nobiles, poſſeſſionibus ampliarunt, & religionis cuſtodia munierunt. Quæ propter bellum ibidem conſummatum, nomine Belli vſq; hodie, intitulatur. Domin⁹ autem papa, ſimulq; fratres cardinales vniuerſi, cum tota curia Romana, regem Haraldum ſemper exoſum habentes, pro eò quòd ſibimet diadema regni, ſine eorum conuenientia, & eccleſiaſtica ſolennitate, conſenſuq; prælatorum, præſumpſerat, iniuriam diſſimularunt. Et videntes, quo fine auſa præſumptio terminaretur, cum fortuna aduerſa ſunt aduerſati, potentioriq; manu atque victrici, more cupidorũ, vel potius arundinis exagitatæ ventorum turbine, quantocius inclinarunt. Rex aũt Haraldus, in multis patriſans, temerarius fuit, & indiſcretus, in prę-ſumptione ancipiti nimis ſuæ inuictæ confidens fortitudíni, laudis cupidus & theſauri, promiſſorum immemor arridẽte proſperitate. Vnde ipſis Anglis, quibus præerat, etiam conſanguineis ſe præbuerat odioſum, victoriamq; cum illi dominus exercituum & deus vltionum conceſſerat, nõ deo ſed ſibí, ſuęq; aſcripſit ſtrenuitati. Quod recenti experientia fuerat cõprobatũ, cum à Noricis deuictis ſuperbus, ſpoliíſque omnium retentís, quæ alijs promiſſa debebantur, ad Normanuorum prælia præcipitanter & inconſultè feſtinauit. Vnde Ducis Gulihelmi, magnanimi in negotijs bellicis peragẽdis, & circumſpecti, fidelis in pollicitis, in pace ſocialis & iucundi, in cõuiuijs dapſilis & ſerení, omnibus ferè, tam Anglis quàm cõterminis, maximè ta mẽ Noricis acceptabatur. Recipiẽtes eum beniuolè dicebat: Benedictus qui venit in nomine domini, rex pacific⁹ bellator victorioſus, pater & protector deſolatorum. Cum igitur ordinatiſſima diſpoſitione dei, qui regna diſponit & diſſipat, conſilia principum cõcedens, impertitur cũi vult & quam diu, nec eſt qui dicere queat, cur hoc facis, trãſferatur regnum Anglorum, ad dominiũ Normãnorũ. Libri noſtri continuationẽ, in ſecundam partem reſecamus.

FINITVR LIBER PRIMVS.

INCIPIT LIBER SECVNdus, de coronatione regis Gulihelmi Primi, conquæstoris.

ANNO gratiæ.Mlvij. Dux Normannorum Gulihelmus, vrbem Londoniarum adiēs, in magna exultatione à clero & populo susceptꝰ, & ab omnibus rex acclamatus, dominicę natiuitatis die ab Aeldredo, Eboracensi archiepiscopo, regni Anglię accepit diadema. Renuit enim hoc manus cō secrationis à Stigando, Cantuariensi archiepiscopo, susscepere, eò quòd non legitimè occupauerat illius excellentiam dignitatis, licet de iure antiquo ad illam ecclesiam illa solennitas spectare comprobetur. Deinde homagijs à magnatibus, cum iuramento fidelitatis, obsidibusque receptis, in regno cōfirmatus, omnibus, qui ad regnum aspirauerant, factus est terrori. Ciuitatibus quoque dispositis, & castellis, proprijsq; ministris impositis, ad Normanniam cum obsidibus Angliæ, & thesauris impretiabilibus nauigauit. Quibus incarceratis, & iub salua custodia deputatis, ad Angliam denuò remeauit, vbi cum commilitonibus suis Normannis, qui in bello Hastingensi patriam secum subiugauerant, terras Anglorum & possessiones, ipsis expulsis successiuè, manu distribuit affluenti, & modicum illud, quod eis remanserat, factus iam de rege tyrannus, sub iugo detrusit perpetuæ seruitutis. Et cum se viderat in sublimi eleuatum, & in fastu regni confirmatum, in alium virum est subitò transmutatus, nobiles terræ, quos auitus sanguis ab antiquo sublimauerat, proh dolor, conculcando. Vnde nobiliores de regno indignati, quidam ad regem Scotorum Malcolmum confugerunt, alijque malentes vitam infœlicem terminare, quàm seruitutem insolitam subire, loca deserta & nemorosa petentes, ibique vitam feralem ducentes, Normannis cessisse pœnitentes, & dolore vehementi corde intrinsecus tacti, sed serò, quæ poterant, occultas insidias & damna parauerunt. Videntes ergo partem suam infirmiorem, & seruire renuentes, recesserunt ab Anglia Comites generosi, Eadvvinus & Morcarus fratres, & nobiliores quique, cum episcopis & clericis, & alijs multis, quos longum esset exprimere nominatim.

Qui omnes ad regem Scotorum Malcolmum fugiétes, ab ipso honorificè sunt recepti. Tunc etiam Eadgarus Aetheling, de regno Anglorum hæres legitimus, cernens res patriæ vndique distrahi & perturbari, ascensa naui, cum Agatha matre sua, & sororibus Margareta, & Christina in Hungariam, vbi natus fuerat, reuerti conabatur. Sed, tempestate suborta, compulsus est in Scotiam applicare. Hac quoque occasione actum est, vt Margareta regi Malcolmo nupta traderetur. Cuius vitam laudabilem, & mortem pretiosam, specialiter liber inde æditus insinuat euidenter. Soror autem eius Christina sanctimonialis, benedicetur cœlesti sponso perpetuò copulata. Nati sunt deniq; reginę Margaretæ sex filij, & duę filiæ, quorum tres, Eadgarus scilicet, Alexander & Dauid, iuxta generis sui nobilitatem, reges fuerunt: ex quibus regum Angliæ nobilitas, à proprijs per Normãnos expulsa finibus, ad reges deuoluta est Scotorum.

Quare rex Gulihelmus Primus, non fuit coronatus à Cantuariæ archiepiscopo.

COnsecratus est rex Gulihelmus, & coronatus die natiuitatis dominicæ, feria secunda, vt dictum est, ab Aeldredo, Eboracensi archiepiscopo, quia Stigandus Cantuariç archiepiscopus, tanquam schismaticus, ab Alexandro papa suspensus erat. Eo tempore excitat præpotés minister Eadricus, cognomento Siluaticus, filius Aelfrici, fratris Eadrici Streonæ. Cuius terrã quia se dedere regi dedignabatur, Herefordenses castellni, & Ricardus filius Scrobbi, frequenter vastauerunt, sed quotiescunque super eum irruerant, multos ê suis militibus & scutarijs perdiderũt. Idcirco accitis sibi in auxilium regibus VVallanorum Bleothino videlicet & Rivvathlo, idem vir Eadricus circa assumptionem beatæ Març Herefordensem prouinciam vsque ad pontem amnis Vagæ deuastauit, & ingentẽ prędam inde abduxit.

Abbatia de bello constituitur.

REx Gulihelmus, exultans de victoria, dedit laudem deo. Eodem anno, idem rex constituxit abbatiam, quam appellauit pro bello ibi commisso, Bellum, in qua, in pertuum, deo gloria, & laus, & gratiarum actio pro victoria obtenta soluerẽtur, necnon & pro ibidem mortuis exequiæ à sanctis monachis ibi cõstitutis, cũ salutarib' hostijs, deo redderentur, ipsamq; ecclesiam possessionibus, & libertatibus dotatam & ditatam commisit patronatui, & tutelæ regum, qui

post

poſt eum forent in Anglia regnaturi.

Duciſſa conſecratur in reginam.

ANno gratiæ.Mlxviij.Matildis vxor regis Gulihelmi conſecratur in reginam die Pentecoſtes ab Aeldredo,Ebor.archiepiſcopo.x. Kalend.Aprilis.Hoc etiam anno,natus eſt regi Gulihelmo filius in Anglia,& vocatus eſt Henricus. Nam primogenitus eius Gulihelmus Rufus & Robertus, in Normannia nati ſunt, antequam pater eorum Angliam ſibi ſubiugauerat.

Duo filij Suani venerunt in Angliam,vt eam expugnarent.

ANno gratiæ. Mlxix. inter duo feſta beatæ Mariæ in autumno, venerunt duo filij Suani de Dania cum trecentis nauibus in Angliam, vt ipſam hoſtiliter expugnarent,& Gulihelmum regem caperent,vel ab Anglia effugarent. Quorum aduentus, cum diuulgatus eſſet,exierunt illis obuiam Comites, & Barones, & nobiles terræ,oppreſſi à Normannorum importabili ſuperbia, & fœdus ferientes cum ipſo,additi ſunt exercitui Danorum, vt regem Gulihelmum confunderent. Sed rex Gulihelmus prudentiſſimus,videns periculum ſibi imminere, humiliauit ſe illis, compeſcens elationem ſuorum Normannorum, & ſic reuocatis multis Anglorum nobilibus, fœdere cautius cum omnibus confirmato, Eboracum, vbi fuit Danorum receptaculum, potenter cum ibi inuentis expugnauit,& multa milia hominum ibidem interfecit.

Quomodo rex Gulihelmus,iam ſecurus,factus eſt de rege tyrannus.

ANno gratiæ.Mlxx. pridie nonas Aprilis, rex Gulihelmus, iam factus ſecurior, in multis promiſſa violauit. Momaſteria verò totius Angliæ perſcrutari fecit, & pecuniam, ſimul cum chartis, in quarum libertatibus nobiles Angliæ confidebant, & quas rex in arcto poſitus obſeruaturum ſe iurauerat, ab eccleſijs, vbi in ſecuro depoſitæ iacuerant, auferri præcepit violenter, & in ærarium ſuum deferri. Concilium quoque magnum in octauis Paſchæ, apud VVintoniam celebrauit eccleſia tota Anglicana, rege procurante, vbi multa regnum contingentia mutata ſunt. Ibi etiam Stigandus, archiepiſcopus, degradatus eſt ignominioſè, & Ailmarus frater eius epiſcopus Eaſtangliæ, plures quoque epiſcopi & abbates ibidem depoſiti ſunt. Solus verò inter omnes

Angliæ prælatos, Aegelvvinus, Dunelmenſis epiſcopus, videns fratrum iniuſtas oppreſſiones, condolens & zelum dei habens, exulauit ſpontaneus ab Anglia, volens oppreſſores vinculo excommunicationis innodare. Stigando vero ſucceſſit Lanfrancus monachus, vir eleganter literatus, & moribus multimodis ornatus, qui inter cætera magnifica opera, librum compoſuit de ſacramento altaris, fidem roborando catholicam. Ailmaro ſucceſſit Arfaſtus, regis capellanus: hic tranſtulit ſedem ad Theofordiam.

Angli à Normannis expulſi, iniurioſè & malitioſè tractantur.

ANno gratiæ. Mlxxi. Lanfrancus, Cadomenſis abbas, in archiepiſcopum Cantuarienſem conſecratus eſt, octauo Kalend. Maij, Ipſe quoque archiepiſcopus Lanfrancus, monachorum ordinem ſecundum regulam beati Benedicti, in multis cœnobijs Angliæ cõſtituit. Primò verò, in eccleſia Cantuarienſi, poſtea in eccleſia ſancti Albani, Anglorum protomartyris, vbi etiam decedente Frederico abbate, ſubſtituit nepotem ſuum Paulum, qui fretus adminiculo auunculi ſui eccleſiam reſtaurauit, & ordinem penè lapſum reformauit. Hoc quoque tempore, cum Angli nimis iniurioſè tractarentur à Normannis, in Elienſia arundineta, & ad inſulam Thorneie fugientes, ibidem caſtra refugij facientes, Herevvardum in armis ſtrenuiſſimum, ducem ſibi præfecerunt. Sed rex Gulihelmus, aliquos promiſſis alliciens, alios terroribus exaſperans, alios donis corrumpens, demum omnes copioſo exercitu circumuallans, ad ſuã coëgit ditionem remeare.

Rex Gulihelmus cœpit homagium à rege Scotorum.

ANno gratiæ. Mlxxij. generale concilium regni Angliæ, de primatu Dorobernenſis eccleſiæ ſuper Eboracenſem, celebratum eſt, ſexto idus Aprilis. Et tandem decretum eſt, quòd pręponi habet Cantuar, & ei ſubijci per omnia Eboracenſis. Rex etiam Gulihelmus Scotiam adijt, & hoſtiliter inuaſit, credens aliquos ibidem de hoſtibus ſuis indomitis & profugis penes regẽ, vel ſuos delituiſſe. Sed cum nullum ibidẽ reperiſſet, accepto regis Scotorũ homagio, ad propria remeauit. Eodem anno gratiæ. Mlxxij. rex Gulihelmus cum grandi exercitu Scotiam ingreſſus eſt, & obuiauit ei pacifice Malcolmus rex Scotorum apud Barvvicũ, & homo ſuus deuenit.

Hijs

Imperator propter inobedientiam excommunicatur.

ANno gratiæ.Mlxxviij.ſchiſma magnum inter dominum papam Gregorium,& Henricum imperatorem ortum eſt. Tãdem imperator excommunicatur. In fine tamen Suæuiam deuaſtat. Rex Gulihelmus curiam ſuam apud Glouerniam tenens, tribus capellanis ſuis,ſcilicet Mauritio Londonienſem,Gulihelmo Norvvicenſem,Roberto Ciceſtrenſem contulit præſulatum.Eodemque anno obijt Guiſcardus,magnanimus Dux Apuliæ,& ſucceſſerunt ei duo filij eius,Rogerius ſcilicet,& Beamundus.Hoc etiam anno mota eſt guerra naualis precipuè funeſta nimis inter Venetos & Barenſes, pro corpore ſancti Nicholai. Eodem anno Gulihelmus Comes VVarenniæ,qui venit in Angliã cũ Gulihelmo Baſtardo fundauit prioratum ſancti Pancratij de Levves.

VVallia capitur ab Anglis,& Anthiochia à Paganis.

ANno gratiæ. Mlxxix.obijt Iohannes,Rothomagenſis archiepiſcopus,cui ſucceſſit Gulihelmus,qui fuit abbas Cadomenſis. Incipitur renouari eccleſia epiſcopatus VVintoniæ. Ventus validiſſimus nocte natalis domini,ædificia ſolida concuſſit. Eodemque anno,rex Anglorum Gulihelmus in VValliam copioſum duxit exercitum, & eam ſibi ſubiugauit, & ab eiuſdem regulis homagia per fideles obſides ſuſcepit. Eodem anno, Antiochia capitur á paganis, cum adiacente prouincia,quę extitit Chriſtiana à tempore ſancti Petri,ſine exturbatione. Eodem anno rex Scotorum Malcolmus poſt Aſſumptionem beatæ Mariæ, iterum inſaniens, totam Northumbriam vſque Tinã deuaſtauit.Rex Angliæ hoc audito miſit Robertum filium ſuum cum exercitu in Scotiam qui infecto negocio rediens ſuper flumen Tinę nouum caſtellum fabricauit,& ad patrem eſt reuerſus.Eodem quoque anno,rex miſit fratrem ſuum Odonẽ Baiocenſem epiſcopum,cum multa militaria manu vt Northumbriam vaſtaret,cuius populus cõtra regem inſurrexerunt, & VValcherum epiſcopum Dunelmenſem,virum vtiq; innocentem, occiderant apud Gatesheuede.

Falſus rex occiditur ab imperatore.

ANno gratiæ. Mlxxx. Hildebrandus papa, qui & Gregorius dictus eſt,quaſi ſibi diuinitus reuelatum, prædixit falſum regẽ hoc anno moriturum. Verum quidem prædixit, ſed fefellit eum de falſo rege opinio & coniectura,ſecundum velle ſuum interpretata ſuper imperatore Henrico. Imperator verò cõtra Saxones grauí præ-

Angliæ prælatos, Aegelvvinus, Dunelmenſis epiſcopus, videns fratrum iniuſtas oppreſſiones, condolens & zelum dei habens, exulauit ſpontaneus ab Anglia, volens oppreſſores vinculo excommunicationis innodare. Stigando vero ſucceſſit Lanfrancus monachus, vir eleganter literatus, & moribus multimodis ornatus, qui inter cætera magnifica opera, librum compoſuit de ſacramento altaris, fidem roborando catholicam. Ailmaro ſucceſſit Arfaſtus, regis capellanus: hic tranſtulit ſedem ad Theofordiam.

Angli à Normannis expulſi, iniurioſè & malitioſè tractantur.

ANno gratiæ. Mlxxi. Lanfrancus, Cadomenſis abbas, in archiepiſcopum Cantuarienſem conſecratus eſt, octauo Kalend. Maij, Ipſe quoque archiepiſcopus Lanfrancus, monachorum ordinem ſecundum regulam beati Benedicti, in multis cœnobijs Angliæ cõſtituit. Primò verò, in eccleſia Cantuarienſi, poſtea in eccleſia ſancti Albani, Anglorum protomartyris, vbi etiam decedente Frederico abbate, ſubſtituit nepotem ſuum Paulum, qui fretus adminiculo auunculi ſui eccleſiam reſtaurauit, & ordinem penè lapſum reformauit. Hoc quoque tempore, cum Angli nimis iniurioſè tractarentur à Normannis, in Elienſia arundineta, & ad inſulam Thorneie fugientes, ibidem caſtra refugij facientes, Herevvardum in armis ſtrenuiſſimum, ducem ſibi præfecerunt. Sed rex Gulihelmus, aliquos promiſſis alliciens, alios terroribus exaſperans, alios donis corrumpens, demum omnes copioſo exercitu circumuallans, ad ſuã coëgit ditionem remeare.

Rex Gulihelmus cœpit homagium à rege Scotorum.

ANno gratiæ. Mlxxij. generale concilium regni Angliæ, de primatu Dorobernenſis eccleſiæ ſuper Eboracenſem, celebratum eſt, ſexto idus Aprilis. Et tandem decretum eſt, quòd pręponi habet Cantuar, & ei ſubijci per omnia Eboracenſis. Rex etiam Gulihelmus Scotiam adijt, & hoſtiliter inuaſit, credens aliquos ibidem de hoſtibus ſuis indomitis & profugis penes regẽ, vel ſuos delituiſſe. Sed cum nullum ibidẽ reperiſſet, accepto regis Scotorũ homagio, ad propria remeauit. Eodem anno gratiæ. Mlxxij. rex Gulihelmus cum grandi exercitu Scotiam ingreſſus eſt, & obuiauit ei pacifice Malcolmus rex Scotorum apud Barvvicũ, & homo ſuus deuenit.

Hiſs

Imperator propter inobedientiam excommunicatur.

ANno gratiæ.Mlxxviij.ſchiſma magnum inter dominum papam Gregorium,& Henricum imperatorem ortum eſt. Tãdem imperator excommunicatur. In fine tamen Suæuiam deuaſtat. Rex Gulihelmus curiam ſuam apud Glouerniam tenens, tribus capellanis ſuis,ſcilicet Mauritio Londonienſem,Gulihelmo Norvvicenſem,Roberto Ciceſtrenſem contulit præſulatum.Eodemque anno obijt Guiſcardus,magnanimus Dux Apuliæ,& ſucceſſerunt ei duo filij eius,Rogerius ſcilicet,& Beamundus.Hoc etiam anno mota eſt guerra naualis precipuè funeſta nimis inter Venetos & Barenſes, pro corpore ſancti Nicholai. Eodem anno Gulihelmus Comes VVarenniæ,qui venit in Angliã cũ Gulihelmo Baſtardo fundauit prioratum ſancti Pancratij de Levves.

VVallia capitur ab Anglis,& Anthiochia à Paganis.

ANno gratiæ. Mlxxix.obijt Iohannes,Rothomagenſis archiepiſcopus,cui ſucceſſit Gulihelmus,qui fuit abbas Cadomenſis. Incipitur renouari eccleſia epiſcopatus VVintoniæ. Ventus validiſſimus nocte natalis domini,ædificia ſolida concuſſit. Eodemque anno,rex Anglorum Gulihelmus in VValliam copioſum duxit exercitum, & eam ſibi ſubiugauit, & ab eiuſdem regulis homagia per fideles obſides ſuſcepit. Eodem anno, Antiochia capitur á paganis, cum adiacente prouincia,quę extitit Chriſtiana à tempore ſancti Petri,ſine exturbatione. Eodem anno rex Scotorum Malcolmus poſt Aſſumptionem beatæ Mariæ, iterum inſaniens, totam Northumbriam vſque Tinã deuaſtauit.Rex Angliæ hoc audito miſit Robertum filium ſuum cum exercitu in Scotiam qui infecto negocio rediens ſuper flumen Tinę nouum caſtellum fabricauit,& ad patrem eſt reuerſus.Eodem quoque anno,rex miſit fratrem ſuum Odonẽ Baiocenſem epiſcopum,cum multa militaria manu vt Northumbriam vaſtaret,cuius populus cõtra regem inſurrexerunt, & VValcherum epiſcopum Dunelmenſem,virum vtiq; innocentem, occiderant apud Gatesheuede.

Falſus rex occiditur ab imperatore.

ANno gratiæ. Mlxxx. Hildebrandus papa, qui & Gregorius dictus eſt,quaſi ſibi diuinitus reuelatum, prædixit falſum regẽ hoc anno moriturum. Verum quidem prædixit, ſed fefellit eum de falſo rege opinio & coniectura,ſecundum velle ſuum interpretata ſuper imperatore Henrico. Imperator verò cõtra Saxones graui præ-

Angliæ prælatos, Aegelvvinus, Dunelmenſis epiſcopus, videns fratrum iniuſtas oppreſſiones, condolens & zelum dei habens, exulauit ſpontaneus ab Anglia, volens oppreſſores vinculo excommunicationis innodare. Stigando vero ſucceſſit Lanfrancus monachus, vir eleganter literatus, & moribus multimodis ornatus, qui inter cætera magnifica opera, librum compoſuit de ſacramento altaris, fidem roborando catholicam. Ailmaro ſucceſſit Arfaſtus regis capellanus: hic tranſt

Angli à Normannis tractantur.

ANno gratiæ. Mlxxi. I
piſcopum Cantuarie
Ipſe quoque archiepiſc
ſecundum regulam be
ſtituit. Primò verò, in ec
Albani, Anglorum pro
abbate, ſubſtituit nepc
auunculi ſui eccleſiam
mauit. Hoc quoque
rentur à Normannis, i
neſe fugientes, ibidem
mis ſtrenuiſſimum, du
aliquos promiſſis allici
corrumpens, demum c
coëgit ditionem reme

Rex Gulihelmus Scotorum.

ANno gratiæ. Mlxxi
matu Dorobernenſis eccleſiæ ſuper Eboracenſem, celebratum eſt, ſexto idus Aprilis. Et tandem decretum eſt, quòd præponi habet Cantuar, & ei ſubiici per omnia Eboracenſis. Rex etiam Gulihelmus Scotiam adiit, & hoſtiliter inuaſit, credens aliquos ibidem de hoſtibus ſuis indomitis & profugis penes regẽ, vel ſuos delituiſſe. Sed cum nullum ibidẽ reperiſſet, accepto regis Scotorũ homagio, ad propria remeauit. Eodem anno gratiæ. Mlxxiſ. rex Gulihelmus cum grandi exercitu Scotiam ingreſſus eſt, & obuiauit ei pacifice Malcolmus rex Scotorum apud Barvvicũ, & homo ſuus deuenit.

Hiſs

Imperator propter inobedientiam excommunicatur.

ANno gratiæ.Mlxxviij.ſchiſma magnum inter dominum papam Gregorium,& Henricum imperatorem ortum eſt. Tãdem imperator excommunicatur. In fine tamen Suæuiam deuaſtat. Rex Gulihelmus curiam ſuam apud Glouerniam tenens, tribus capellanis ſuis,ſcilicet Mauritio Londonienſem,Gulihelmo Norvvicenſem,Roberto Ciceſtrenſem contulit præſulatum.Eodemque anno [illegible] Guiſcardus magnanimus Dux Apuliæ,& ſucceſſerunt ei duo

c etiam anno mota eſt
Venetos & Barenſes,
› Gulihelmus Comes
no Baſtardo fundauit

Paganis.

homagenſis archiepiſ-
bbas Cadomenſis. In-
oniæ. Ventus validiſſi-
ncuſſit. Eodemque an-
n copioſum duxit exer-
em regulis homagia per
iochia capitur á paganis,
iana à tempore ſancti Pe
otorum Malcolmus poſt
iniens, totam Northum-
hoc audito miſit Rober-
qui infecto negocio re-
n fabricauit,& ad patrem
iſit fratrem ſuum Odonẽ
taria manu vt Northum-

briam vaſtaret,cuius populus cotra regem inſurrexerunt, & VValcherum epiſcopum Dunelmenſem,virum vtiq; innocentem, occiderant apud Gatesheuede.

Falſus rex occiditur ab imperatore.

ANno gratiæ. Mlxxx. Hildebrandus papa, qui & Gregorius dictus eſt,quaſi ſibi diuinitus reuelatum, prædixit falſum regẽ hoc anno moriturum. Verum quidem prædixit, ſed fefellit eum de falſo rege opinio & coniectura,ſecundum velle ſuum interpretata ſuper imperatore Henrico. Imperator verò cõtra Saxones graui præ-

Angliæ prælatos, Aegelvvinus, Dunelmenſis epiſcopus, videns fratrum iniuſtas oppreſſiones, condolens & zelum dei habens, exulauit ſpontaneus ab Anglia, volens oppreſſores vinculo excommunicationis innodare. Stigando vero ſucceſſit Lanfrancus monachus, vir eleganter literatus, & moribus multimodis ornatus, qui inter cætera magnifica opera, librum compoſuit de ſacramento altaris, fidem roborando catholicam. Ailmaro ſucceſſit Arfaſtus, regis capellanus: hic tranſtulit ſedem ad Theofordiam.

Angli à Normannis expulſi, iniurioſè & malitioſè tractantur.

ANno gratiæ. Mlxxi. Lanfrancus, Cadomenſis abbas, in archiepiſcopum Cantuarienſem conſecratus eſt, octauo Kalend. Maij, Ipſe quoque archiepiſcopus Lanfrancus, monachorum ordinem ſecundum regulam beati Benedicti, in multis cœnobijs Angliæ cõſtituit. Primò verò, in eccleſia Cantuarienſi, poſtea in eccleſia ſancti Albani, Anglorum protomartyris, vbi etiam decedente Frederico abbate, ſubſtituit nepotem ſuum Paulum, qui fretus adminiculo auunculi ſui eccleſiam reſtaurauit, & ordinem penè lapſum reformauit. Hoc quoque tempore, cum Angli nimis iniurioſè tractarentur à Normannis, in Elienſia arundineta, & ad inſulam Thorneie fugientes, ibidem caſtra refugij facientes, Herevvardum in armis ſtrenuiſſimum, ducem ſibi præfecerunt. Sed rex Gulihelmus, aliquos promiſſis alliciens, alios terroribus exaſperans, alios donis corrumpens, demum omnes copioſo exercitu circumuallans, ad ſuã coëgit ditionem remeare.

Rex Gulihelmus cœpit homagium à rege Scotorum.

ANno gratiæ. Mlxxij. generale concilium regni Angliæ, de primatu Dorobernenſis eccleſiæ ſuper Eboracenſem, celebratum eſt, ſexto idus Aprilis. Et tandem decretum eſt, quòd pręponi habet Cantuar, & ei ſubijci per omnia Eboracenſis. Rex etiam Gulihelmus Scotiam adijt, & hoſtiliter inuaſit, credens aliquos ibidem de hoſtibus ſuis indomitis & profugis penes regẽ, vel ſuos delituiſſe. Sed cum nullum ibidẽ reperiſſet, accepto regis Scotorũ homagio, ad propria remeauit. Eodem anno gratiæ. Mlxxij. rex Gulihelmus cum grandi exercitu Scotiam ingreſſus eſt, & obuiauit ei pacifice Malcolmus rex Scotorum apud Barvvicũ, & homo ſuus deuenit.

Hiſs

Imperator propter inobedientiam excommunicatur.

ANno gratiæ.Mlxxviij.schiſma magnum inter dominum papam Gregorium,& Henricum imperatorem ortum eſt. Tãdem imperator excommunicatur. In fine tamen Suæuiam deuaſtat. Rex Gulihelmus curiam ſuam apud Glouerniam tenens, tribus capellanis ſuis,ſcilicet Mauritio Londonienſem,Gulihelmo Norvvicenſem,Roberto Ciceſtrenſem contulit præſulatum.Eodemque anno obijt Guiſcardus,magnanimus Dux Apuliæ,& ſucceſſerunt ei duo filij eius,Rogerius ſcilicet,& Beamundus.Hoc etiam anno mota eſt guerra naualis precipuè funeſta nimis inter Venetos & Barenſes, pro corpore ſancti Nicholai. Eodem anno Gulihelmus Comes VVarenniæ,qui venit in Angliã cũ Gulihelmo Baſtardo fundauit prioratum ſancti Pancratij de Levves.

VVallia capitur ab Anglis,& Anthiochia à Paganis.

ANno gratiæ. Mlxxix.obijt Iohannes,Rothomagenſis archiepiſcopus,cui ſucceſſit Gulihelmus,qui fuit abbas Cadomenſis. Incipitur renouari eccleſia epiſcopatus VVintoniæ. Ventus validiſſimus nocte natalis domini,ædificia ſolida concuſſit. Eodemque anno,rex Anglorum Gulihelmus in VValliam copioſum duxit exercitum, & eam ſibi ſubiugauit, & ab eiuſdem regulis homagia per fideles obſides ſuſcepit. Eodem anno, Antiochia capitur á paganis, cum adiacente prouincia,quę extitit Chriſtiana à tempore ſancti Petri,ſine exturbatione. Eodem anno rex Scotorum Malcolmus poſt Aſſumptionem beatæ Mariæ, iterum inſaniens, totam Northumbriam vſque Tinã deuaſtauit.Rex Angliæ hoc audito miſit Robertum filium ſuum cum exercitu in Scotiam qui infecto negocio rediens ſuper flumen Tinę nouum caſtellum fabricauit,& ad pàtrem eſt reuerſus.Eodem quoque anno,rex miſit fratrem ſuum Odonẽ Baiocenſem epiſcopum,cum multa militaria manu vt Northumbriam vaſtaret,cuius populus cõtra regem inſurrexerunt, & VValcherum epiſcopum Dunelmenſem,virum vtiq; innocentem, occiderant apud Gatesheuede.

Falſus rex occiditur ab imperatore.

ANno gratiæ. Mlxxx. Hildebrandus papa, qui & Gregorius dictus eſt,quaſi ſibi diuinitus reuelatum, prædixit falſum regẽ hoc anno morituru.m. Verum quidem prædixit, ſed fefellit eum de falſo rege opinio & coniectura,ſecundum velle ſuum interpretata ſuper imperatore Henrico. Imperator verò cõtra Saxones graui præ-

lio congreditur, vbi falsum regem, scilicet Radulphum, cum multis Saxoniæ principibus interfecit. Eodem anno nouum castrum Atiethine à Gulihelmo rege conditur.

Gulihelmus Rothomagensis archiepiscopus concilium celebrauit, apud Lisseber. In Anglia terræmotus factus est, cum mugitu terribili.

ANno gratiæ. Mlxxxi. Gulihelmus, Rothomagensis archiepiscopus, tenuit consilium apud Lisseber, præsente rege Gulihelmo, cum principibus & episcopis multis. Eodem anno, factus est terræmotus magnus, cum terræ mugitu terribili in tota Anglia, contra eius solitum cursum naturæ, quod creditur euenisse in triste præsagium mutationum decretorum legum, & præceptorum in prædicto concilio.

Marianus historiographus, vir quidem magnæ authoritatis, à natiuitate Christi, huc vsque chronica scripsit.

ANno gratiæ. Mlxxxij. Marianus Scotus, sancti Bedę linealiter cōsanguineus, ipsius sancti libros omnes cum alijs multis perscrutans, similis illi in moribus, & scientia esse nitebatur. Iste Marianus, à natiuitate Christi chronica sua incipiēs, vera, & plenaria vsque ad hunc annum perduxit, multùm laborans, vt errorem de annis domini corrigeret. Super hoc enim, multorum opinio, animos lectorū reddebat suspensos.

Matildis regina mortua est, & rex Gulihelmus tyrannior factus est.

ANno gratię. Mlxxxiij. idibus Aprilis obijt Matildis regina, senior vxor Gulihelmi regis, filia Baldevvini Comitis Flandriæ, & sepulta est Cadomi in monasterio sanctæ Mariæ, quod ipsa à fundamentis constrùxerat, & nobiliter dotauerat. Eodem anno, rex Gulihelmus, misit iusticiarium per totam Angliam, per Comitatus, & inquirere fecit, & diligēter perscrutari, quot iugara, & virgatæ terræ, quidque vni militi sufficere posset. Fecitque inquirere de vrbibus, & villis, & viculis ad quid in solidum ascenderent. Inquisiuit etiam, quot animalia possent sufficere ad vnius hydę culturam, & de fluminibus, paludibus, siluis, quem censum redderēt per annum, & quot milites essent in vnoquoque Comitatu, vt sciret, quo numero virorum posset, si tanta necessitas emergeret, cōfidere. Quæ omnia, in scripta redacta, & ad VVestmonasterium relata, in thesaurum regium deferebantur reseruanda. Deinde senior, factus auarior & de rege tyrannior, de vnoquoque aratro, id est, hyda terræ totius regni, sex solidos extorsit truculenter. Eodem anno Mauricius

Hijs temporibus regebat Comitatum Carleoli, Comes Ranulphus de Micenis, qui efficax auxilium prebuit regi Gulihelmo in conqueſtu ſuo Angliæ. Hic vrbem Carlioli cepit ædificare, & ciues eiuſdem plurimis preuilegijs munire. Sed rediens rex Gulihelmus à Scotia per Cumbriam, videns tam regale municipium, abſtulit illud à Ranulpho Comite, & dedit illi pro eo Comitatum Ceſtriç, multis honoribus priuilegiatũ. Carliolũ vero præcepit rex Gulihelmꝰ turribus propugnaculiſque muniri firmiſſimis. Rex verò Gulihelmus Conqueſtor in redeundo de Scotia apud Dunelmum nouum ibidem conſtruxit caſtellum contra irruptiones Scotorum.

Rex Gulihelmus Normanniam, ſibi rebellem, ſubiugauit.

ANno gratiæ. Mlxxiij. pridie Kalend. Aprilis obijt Alexander papa, cui ſucceſſit Hildebrandus, qui Gregorius vocatus eſt. Eodem anno, inuaſerunt monachi ſancti Audoëni Iohannem archiepiſcopum Rothomagenſem, miſſam celebrantem in feſtiuitate eiuſdem ſancti, cum armata manu virorum. Vnde iudicatum eſt in concilio in eadem ciuitate congregato, præſidente rege Anglorum Gulihelmo, monachos huius criminis reos per abbatias carceribus intrudi. Rex etiam Gulihelmus, eodem anno, Anglorum fretus auxilio, Normãniam, iam ſibi rebellem, dominio ſuo potenter mãcipauit. Deinde omnibus pacificatis, & benè diſpoſitis, Anglis quoque in plenitudinem dilectionis receptis, in Angliam eſt reuerſus.

Sacerdotes Symoniaci, nec non & vxorati à papa Gregorio excommunicantur. Vlſtanus in epiſcopatum ſuum reſtituitur.

ANno gratiæ. Mlxxiiij. Gregorius, qui & Hildebrandus dicebatur, celebrata Synodo, Symoniacos anathematizauit. Sacerdotes vxoratos à diuino officio amouit, nouo exemplo, &, vt multis viſum eſt, inconſiderato præiudicio, contra ſanctorum patrum ſententiam. Beatus Vlſtanus, per Lanfrancum archiepiſcopum, iniuſtè depoſitus, miraculoſè reſtituitur. Cùm baculum paſtoralem ſepulchro beati Eadvvardi infixiſſet, nullus præter eum à lapide euellere poterat. Papa verò, vt validius vxoratos ſacerdotes puniret, & punitos reuocaret ab amplexibus illicitis, laicis interdixit ne miſſas eorũ audirent, decimas etiam presbiteris debitas igne iuſſit concremari. Eodem anno, venerunt ex Dania, in manu forti & hoſtili, Cnuto filius Suani, & Hacon Comes cum nauibus magnis ducentis, ſed citò fruſtratus eſt conatus eorum per circumſpectam prudentiam inuictiſſimi regis Gulihelmi.

An.Dom. {1075.1076. / 1077.} Imp.R. {Henricus Quartus.} Rex.Augl. {Gulihelmus Primus.}

Obijt Aeditha regina Anglorum. Rex maledixit Roberto filio suo cognomento Cortehose.

ANno gratiæ.Mlxxv.obijt Aeditha regina,nonas Aprilis.Eodem anno,rex Gulihelmus, Radulpho Consuli filiam Gulihelmi, filij Osberti,nuptui tradidit, & Cõsulatum de Northfolk & Suthfolk. Iste Radulphus erat de genere Britonum, ex parte matris, & pater suus Anglicus fuit.Natus fuit in Northfolk,ibiq; habuit nuptias suas, quæ multis hominibus damno fuerunt. In quibus fuerunt Rogeri Consul,& VValtheof⁹ Consul & episcopi,& abbates,& consuluerunt expellere regem Gulihelmum de regno suo. Quod citò regi innotuit,qui fuit in Normannia,& postea venit rex in Angliam, & cœpit VValtheofum & Rogerium cognatum suum, & misit eos in carcerem.Sed & de cæteris,qui fuerunt ad nuptias, † fecit postea iudicium.Eodem quoque anno,idem rex Gulihelmus, die Paschæ,in ecclesia de Feschamp filiam suam Ceciliam,deo consecrandam obtulit cum deuota solennitate.Rex etiam Gulihelmus maledixit Roberto filio suo,quia multoties eundem ad iram prouocauerat, & à conspectu suo, præsentem in suæ mentis amaritudine abegit. Ipse autem Robertus,quantum inualuit paterna maledictio,in fine vitæ suæ manifestè expertus est, cum excœcatus, & incurrens fraternam cum odio persecutionem, in carcere lamentabiliter diem clausit extremum.

† in breui fecit vltionẽ.

Generalis terræmotus in Angliam.

ANno gratiæ.Mlxxvi.sexto Kal.Aprilis terra tremuit,& factus est generalis terræmotus in Anglia,& gelu magnum,glacieſq; validissima,à Kal.Nouembr.vsq; ad medium Aprilis, VValtheof⁹ Dux decollatus est. Et hic est annus tertius decimus primi decemnouenalis cycli,repetito anno magno Dionysij, duobus annis à passione domini reuolutis.

Ordo monasticus in Anglia reuiguit per exemplum, & doctrinam Lanfranci archiepiscopi.

ANno gratiæ.Mlxxvij. dominica palmarum, sextodecimo Kalen. Maij, circa horam sextam, sereno cælo, apparuit stella. † Lauzo prior sancti Pancratij,venit in Angliam,& Paulus monachus Cadomensis,nepos Lanfranci archiepiscopi, creatus est abbas sancti Albani. Per ipsum etiam totus ordo monasticus in Anglia refloruit, coadiuuante Lanfranco. Ipse etiam Paulus abbas possessionibus multis & libertatibus ecclesiam suam ampliauit.

† Laudo.

Impera-

ricius episcopus London. templum maximum quod necdum perfectum est incepit. Hoc anno concessæ sunt libertates ecclesiæ Dunelmensis à Thomæ archiepiscopo Eborac.

VValtheofus fortissimus perimitur. Imperator Henricus respirat.

ANno gratiæ. Mlxxxiiij. VValtheofus decolatus est, Comes amplę ꝓsapię, neruosus lacertis, robust⁹ pectore, & procerus toto corpore, filius Sivvardi, Comitis magnificentissimi, quem †Droggere Danico vocabulo, id est, fortem cognominabant. Hic Crolandiæ sepultus est. Eodem quoque anno, Romani Henricum imperatorem receperunt, & à papatu abdicatur, eorum iudicio, Hildebrandus. VVibertus, Rauennensis vrbis episcopus, in sedem apostolicam inthronizatur, & Clemens nominatur, ac iustè omnes Hildebrandū fuisse depositum conclamant, tanquam læsæ maiestatis reum, qui contra imperatorem Henricum, alium ordinauit. Eodem verò anno, Cassinensium abbas Desiderius, contra Clementem, papa efficitur, sed citò post moritur morbo dissenterico resolutus. Eodem itaque anno, rex Anglorum Gulihelmus, in festo Pentecostes, apud VVestmonasterium, Henricum filium suum iuniorem insigniuit nimis pompose cingulo militari. Deinde cœpit homagia hominū totius Angliæ, & iuramentum fidelitatis, cuiuscumque essent feodi vel tenementi, & extortis magnis pecuniæ copijs, de quibuscumque aliquam poterat inuenire causam, talem, vel qualé. Deinde in Normanniam transfretauit. Iam igitur, peccatis exigentibus, emarcuit oppressa anglorum antiqua nobilitas, & diatim corda nobilium, noua, iuxta beati Eadvvardi vaticinium, trahunt lamentabilia ab alto suspiria.

†Digtra.

Gulihelmus rex prosperatur in vijs suis, duo cœnobia fundauit.

ANno gratiæ. Mlxxxv. rex Gulihelmus, cum iam penè omnē Anglæ nobilitatem exuflasset, omnem induit tyrannidem, factus est ferus & inhumanus, feras solas dilexit, pro quibus homines mutilauit, exhæredauit, incarcerauit, trucidauit. Normanniam quoq; suppeditauit, Cinomanniam expugnauit & adquisiuit, Britāniam Armoricam sibi subiugauit, Scotiam Angliæ inclinauit. Prædonum verò & latronum spoliator fuit sagacissimus, & eorum damnator immiseralibis. Vnde per totam Angliam ire poterant mercatores, peregrini, & viatores, indemnes, etiamsi aureis thesauris onerati viderentur, cum antecedentibus temporibus, quæliber silua lupis & vespilionibus abundauerat. Nobiles enim & generosi Anglici expulsi à

pulsi à proprijs, & erubescentes mendicare, vel fodere nescientes, cum filijs & fratribus suis in siluis latuerunt, solis prædis & rapinis, cùm defuerunt venationes vel alia victualia, inhiantes. Eodem tẽpore, rex Gulihelmus, Remigio cuidam, de Feschãpo monacho, contulit episcopatum de Dorcestre, cuius edoctus rex monitis salutaribus, pro transgressionibus suis expiandis, duo cœnobia fundauit, vnum in honorem sancti Martini in Anglia, vbi bellum consertum fuit, quod & sic ideo nuncupauit, vt prædictum est. Aliud verò monasterium in Normannia apud Cadomum cõstruxit, in honorẽ sancti Stephani prothomartyris, & consecrari iussit. Ex regina verò Matilde, liberos plures suscepit, Robertum scilicet, & Richardum, Gulihelmum, & Henricum, ex quibus postea propagata est linea regum Angliæ.

Gulihelmus Conquestor	Robertus Curthose	Matildis mater istorũ, & regina, erat filia Baldvvini, Comitis Fland.
	Gulihelm⁹ Rufus, rex	
	Richardus.	
	Henric⁹ Clericus, rex	
	Adela.	Stephanus Blesensis, eius fili⁹, & postea rex,
	& quatuor aliæ filiæ.	

Rex Gulihelmus duo monasteria, quæ fundauit, ampliat, scilicet, sancti Martini in Anglia, & sancti Stephani in Normannia.

ANno gratiæ. Mlxxxvi. rex Gulihelmus cœnobium secundum, in Normannia fundatum, & iam perfectum, possessionibus & libertatibus ampliauit. Primogenitus regis Gulihelmi, Robertus, adhuc patre viuente, Normanniam sibi negari molestè ferens, in Italiam abijt, ira succẽsus, vt filiã Bonefacij Marchionis sumpta in matrimonio, patri validius aduersaretur, sed hac spe frustratus, Philippũ regem Francorum, contra patrem excitauit. Quarè paterna benedictione, & hæreditate cassatus, regno Angliæ post mortem caruit, Ducatu Normanniæ vix retento. Rex Gulihelmus optimam habuit consuetudinem, per quam dicitur diuinam in tyrannide vltionem euasisse. Missas & horas diuini obsequij diligenter, & cum matura simplicitate exaudiuit, nec se tolerauit, etiam pro vrgẽtissimis & arduis negotijs, impediri, interim genua flectere & deuotè orare non cessauit.

Gulihelmus rex moritur, substantiam suam mirabiliter diuidit. Robertus primogenitus reijcitur, Gulihelmus succedit.

Anno

ANno gratiæ. Mlxxxvij. contigit magnum infortunium in Anglia. Gens enim tanta infirmitate occupata est & pestilentia, vt qui febres euaderet,fame moreretur.Immisit etiam tempestates,& tonitrua, & fulgura, quibus multi homines perierunt,nec animalibus,nec pecoribus pepercit,deus. Sed & domesticæ aues Angliæ, pauones,gallinæ,anseres à domibus se extrahentes,siluestres omnes efficiuntur.Hoc anno,fuit rex Gulihelmus in Francia deprędauitq; regnũ regis Philippi, & multos ex suis neci dedit. Combussit quoq; castrum nobile,nomine Mathaunte,& omnes ecclesias,quę ibi inerant,plebemque multam, & duos anachoritas sanctos igni tradídit,quo facto abijt in Normanniã,& perendinauit ibidẽ. Rex verò Gulihelmus, extremo vitæ suæ tempore, in Normannia habitans, contractis amicitijs cum rege Francorum Philippo, aliquantisper conticuit.Cuius abutens patientia Philippus rex, fertur dixisse. Rex Anglię Gulihelmus iacet Rothomagi,more absolutarum partu fœminarum cubile fouens. Quo perstrictus rex Gulihelmus conuitio,respondit.Cum ad missam,post partum iero, centum milia candelas illi illuminabo.Nec multò post,mense Augusto,copioso exercitu cõgregato,Franciam ingreditur,omnia proterit, cuncta populatur.Postremò Medantum ciuitatem iniectis ignibus, concremauit,quo succenso exhilaratus,dum suos audacius incitat,vt igni adijciant pabula,propius flammas accedens, foci calore & autumnalis æstus inæqualitate morbum nactus est, quo affectus receptui suis cecinit,& Rothomagum est regressus. Quinto verò Kalend.Aprilis,rex Gulihelmus, cum sensisset, diem mortis imminere, fratrem suum Odonem, & omnes quos in Anglia vel Normannia custodiæ mancipauerat,relaxauit, pro eo quòd si quis tempore suo, ceruum vel aprum caperet,oculis priuabatur, grauem egit pœnitentiã. Pacis & iustitiæ inuiolabilis conseruator extitit, ita vt puella auro onusta,regnum Angliæ pertransiret impunè.Rex Gulihelmus mirabiliter terram suam sic diuisit.Roberto primogenito suo inuitus,& coactus Normanniam. Gulihelmo secundo filio suo, Angliæ monarchiam,& Henrico, possessiones maternas & thesauri copiam delegauit.Rex igitur Gulihelmus, postq̃.xx.annis,mensibus.x. & xxviij. diebus genti Anglorũ præfuit.v. idus Septembr.regnũ cum vita reliquit. Corpus eius apud Cadomum delatum est, & ibidem sepultum. Gulihelmus filius regis Gulihelmi, Angliam festinatò adijt, & quinto Kalend. Octobris die dominica, apud VVestmonasterium,

nasterium à Lanfranco, Cantuar. archiepiscopo, consecratus est in regem. Hic abbatiam sancti Martini de Bello ampliauit, dilexit, & collocata à patre suo, confirmauit, & tumbam eius, & diem anniuersarij sui veneratus est. Quod tamen Robertus obstinatus facere contempsit, & alij filij sui, ipsius exemplo. Intererant exequijs assiduè tres, qui sui fuerant capellani, quibus præsulatus dignitatem idē rex contulerat, Mauricius, scilicet London. Gulihelmus Norvvicensis, & Robertus Cicestrensis episcopi.

De Sacramento altaris.

EOdem tempore, Berengarius Turonensis, in hæreticam prolapsus prauitatem, omnes Gallos, Italos & Anglos, suis iam penè corruperat prauitatibus, noua & inaudita ac falsa asserens super sacramento altaris, & transsubstantiatione, tam panis in carnem, quā vini in sanguinem. Sed Lanfranci prudentia, omnes versutias aduersariorum detegens, catholicam circa illa omnia confirmauit veritatem. Paulus quoque, de quo superius fecimus mentionem, ecclesiasticam non est passus titubare veritatem. Et sic stetit irrefragabiliter religio circa sacramentum altaris Christiana. Venetijs meditantibus auferre corpus sancti Nicolai à Mirrea Liciæ à Turcis desolata, præoccupauerunt eos Barenses ciues, numero. xl. septem, ab Antiochia Mirream venientes. Qui à quatuor tamen monachis, ibi inuentis extorserunt ostendi tumbam sancti, qua effracta, ossa sancti Nicolai in olei liquore natantia, integro numero, extraxerunt, & Barim cum gloria detulerunt. Facta est autem hæc translatio, anno Dccxlv. à depositione sancti Nicolai. Eodem tempore, Mediolani, dum Patritiæ dignitatis viri de republica tractantes, sub vna residerent turri, auribus omnium vox insonuit, vnum ex illis nomine vocans, & festinatò exirè rogans. Quo tardante, persona quædam apparuit, quæ vocatum virum, vt egrediretur, prece obtinuit. Exeunte illo, turris repentè cecidit, & omnes, qui ibidem aderant, casu miserabili oppressit.

Mortuo Gulihelmo rege Anglorum, magnō conquisitore, succedit Gulihelmus Rufus, secundo genitus regis, in regnum.

ANno gratię. Mlxxxviij. multi magnatum Anglię, contemnentes seruire iuniori, & relinquere Robertum primogenitum, dixerūt seruire iuniori indignū fore nimis, tam strenuo milite relicto, tamq; nobili. Sed regis prudentia, omnes nōvalens simul flectere, singulos cautius emolliuit, & primò libertates pro suo arbitrio promittēs,

denuo,

denuo,quæ ſua erant,non ſegniter reuocauit,callidè promittēs,ſubdole reſeruauit in fine,quod deum non latuit. Victor papa ſedit annū i. menſes,iiij. & dies.

Coronatio Gulihelmi Rufi.

COronatus eſt igitur Londonijs nouus rex,Gulihelmus dictus,& exiſtens Rufus. Affuerunt aūt Lanfrancus archiepiſcopus Cant. qui eum conſecrauerat in regē, & Thomas Ebor. & Mauriti⁹ London. & VValkelmus VVinton.& & Galfridus Ciceſtrenſis, & Vlnoth⁹ VVigorniē. & Gulihelmus Theofordenſis,& Robertus Ceſtriæ,& Gulihelmus Dunelmenſis,epiſcopi,& Odo Baiocenſis,iuſticiarius totius Angliæ, & Remigius epiſcopus Lincol. Cuius epiſcopatus.Remigio procurante, trāſlatus eſt,ſecundū ſitū,vſq; ad locum,vbi nunc eſt ſedes.Cum aūt epiſcopatus ille maximus ſit,durās à Thameſi vſq; ad Humbrū, diſplicebat ei, quòd in vrbe modica, & in termino epiſcopatus,ſita fuit ſedes, cum clarior Lincolnia ſitu, & ædificijs emineret. Mercatis igitur prædijs, in vertice vrbis iuxta caſtrū ædificata eſt eccleſia & canonici in territorio ordinati. A diuerticulo materię reuertētes,materiā ordiamur.Plaga tetigerat Anglos,iā ad Normānos in parte reuertitur. Omnes namq; nobiliores regni,quos Gulihelmus Magn⁹ promouerat, ſuperbi effecti,indignātes quia regnaret ſuper eos iunior, ſpreto Roberto primogenito, nobili,& magnanimo,nō ſine periurio bella mouerunt in Gulihelmum.Sed infra tertium annū,omnes cōfuſi ſunt, & poſſeſſiones eorum fidelioribus diſtributæ.

Obijt Lanfrancus nobilis antiſtes Cantuarienſis eccleſiæ.

ANno gratiæ. Mlxxxix. ix.Kalend.Aprilis obijt Lāfrancus archiepiſcopus Cantuarię,qui in Cāntuaria maiorem eccleſiam, cū officinis renouauit.Dignitates multas eidem eccleſiæ adquiſiuit, maneria reſtaurauit,xenodochia duo ſtabiliuit, hæreſes condemnans fidem roborauit,ordinē monaſticum miniſterio Pauli, nepotis ſui, quē ſecum duxit monachū à Normannia, & in abbatē ſancti Albani ſtabiliuit, elegāter informauit, eccleſiam apud Roffam reformauit,libros quos rudis ſimplicitas Anglicana corruperat, ab antiquo diligenter ſanè correxit, quorum corroboratione ſe gaudet eccleſia communiri. Rex Gulihelmus, contra fratrem ſuum Robertum, Normannorum Ducem,bella mouere cœpit. Eodem anno,terræmotus fact⁹ eſt,& monachi de Bermundeſia, vocante Lanfranco, venerunt in Angliam. Iſte Remigius erat monachus Fiſcami, qui

etiam fecit ex nouo cenobium monachorum apud ſanctam Mariam de Stoke, alterum apud Harden.

Rex Gulihelmus contra fratrem ſuum Robertum bella mouet.

ANno gratiæ. Mxc. rex Gulihelmus, contra fratrem ſuum Robertum primogenitum, arma mouens, caſtra ſancti Valerici, & Albemarliæ cœpit. Nitebatur enim vlciſci iniurias, quas fecerat fratri ſuo iuniori, à quo magnam pecuniæ partem ſubdolè adquiſierat, vendendo ei terræ ſuæ partem, & poſtea auferendo, & in alijs fraudibus fraternam ſimplicitatem circumueniendo, tum vitum aſtutia. Erat enim idem Robertus, corpore integer, & fortis, audax & imperterritus, neruis connexus, oſſibus congeſtus, corpore procerus, facie virilis, ſed mente inſatiabili auarus, & aſtatus, & patri licet magnanimo ex ſuperbia inobediens, deo indeuotus, fratri ſuo regi Gulihelmo infidelis. Tandem tamen, & ſi inuitus, illi fidelis. Neceſſitate enim compulſus, petijt amicos magnos, vt placabilem ſibi rederent fratrem ſuum, & ipſum illi ſub aliqua forma reconciliatum. Eodem anno, fundata eſt eccleſia beatæ Mariæ de Caſtilacra à Gulihelmo Comite VVarenniæ.

Rex Scotorum Malcolmus fecit homagium regi Gulihelmo, Rex infirmatus promiſit bona, ſed non reddidit.

ANno gratię. M. xci. ventus vehemens, & damnoſus percuſſit Lõdoniam, turres & edificia, cum arboribus fructiferis, concutiens. Remigius epiſcopus Lincolnienſis, cum eccleſiam iam perfectam magnificè dedicare diſponeret, paratis neceſſarijs ad talem ſolennitatem, die proxima antecedente obijt. Thomas Ebor. archiepiſcopus reſiſtendo contradicebat, affirmans eam in ſua parichia eſſe cõſtructam. Vnde pro appellatione pendente, & morte importuna epiſcopi, dilata eſt dedicatio, Eodem anno, Mechis corpus beati Clementis, primi epiſcopi ab apoſtolis ordinati, inuentum eſt. In contermino autem huius anni, & conſequentis, concordiam iniſt rex Gulihelmus cum fratre ſuo Roberto, precibus multorum inſtigatus, eo tamen pacto, vt caſtra illa, quę rex à fratre adquiſierat, regi remanerent. Rex autem adiuuaret eum ad omnia, quæ pater ſuus ei legauerat conquirenda, & ê conuerſo. Statuerũt etiam irrefragabiliter, ſi quis eorum moreretur prior altero ſine filio, quòd alter fieret hæres illius. Hoc pactum iurauerunt præelecti nobiliores vice regis, & totidem vice Comitis.

Rex Scotorum Malcolmus, dum diſcurrens per confinia Angliæ prædas

prædas ageret: rege autem cum Roberto fratre suo illuc cum exercitu properante, Malcolmus perterritus occurrit pacificus, & homagio facto, iurauit ei fidelitatem. In confinio autem huius & præteriti anni, vtrumq; cõtingenti, instaurata est monachis ecclesia sancti Osvvini de Tynemuthe, & informati regulari vita sãcti Benedicti, sub Paulo abbate sancti Albani. Rex Gulihelmus postea grauiter infirmat⁹, promisit bonas leges positurũ, & pacem habere cum ecclesia. Sed cum sanus factus est, pœnituit hoc promisisse, & grauius solito ecclesiam, & regnũ oppressit, ita quòd fingẽs falsam causam, ab vna ecclesia, scilicet Lincoln. quingenta millia marcarum extorsit. Hic verò Anselmum statuit archiepiscopum Cantuariensem Sed postea enormiter persequẽs eum, vsq; ad exiliũ lacessiuit. Exulans igitur, moram fecit Anselmus ibidem, donec videret in visione nocturna, quòd omnes sancti Angliæ conquererentur altissimo super tyrãnide regis Gulihelmi, ecclesias suas destruentis. Et ait deus. Accedat Anglorum protomartyr Albanus. Et tradidit ei vnã sagittam ignitam, dicens. Ecce mors illius, de quo querimoniã coram me reponitis. Et beatus Albanus ipsam accipiens, dixit. Et ego tradõ eũ spiritui nequam, vltori peccatorũ, & proiecit eam in terrã volantem per aërem, ad instar Cometę. Et mox intellexit Anselmus archiepiscopus, in spiritu, quòd rex, sagitta illa sagittatus, interijt illa nócte. Et summo diluculo missa celebrata, iussit vestimenta, cum libris & alijs rebus vehendis disponi, & iter arripuit statim ad ecclesiam suam. Et cum appropinquasset, audiuit quòd eadem nocte rex Gulihelmus sagittatus expirasset. Et hoc inferius suo loco dicetur. Eodem anno domin⁹ Herebertus abbas de Ramissia suscepit episcopatũ Theofordensem.

Rex Scotorum Malcolmus perimitur. Videns hæc, & alia mala, sancta Margareta, vxor eius expirauit.

ANno gratiæ. Mxcij. rex Scotorum Malcolm⁹, in Angliam prędatum veniens, interceptus est, & subitò interfectus. Quod vt audiuit regina, deo dilecta Margareta, ex eo tempore tabuit præ dolore, & vitam citò post, in lachrymis & orationibus, terminauit. Duplici enim dolore flagellauit eam dominus. Eadvvard⁹ enim filius Malcolmi & ipsius reginæ, & hæres Scotiæ si viueret, simul cum patre Malcolmo interemptus est. Tunc Scoti elegerunt Dunevval, fratrẽ Malcolmi, in regem, sed Dunecanus filius Malcolmi, qui obses fuerat in curia regis Gulihelmi, auxilio ei⁹ superueniẽs, auunculũ suum

fugauit,& poſt patrem regnauit.Eodem anno,Iohannes,VVellenſis epiſcopus,natione Turonicus,tranſtulit in Bathoniam, ſui cathedram præſulatus. Rex Gulihelmꝰ Cancellario ſuo Roberto Bloëto, Lincolnienſem contulit præſulatum. Rex Gulihelmus ciuitatem Carleolenſem reſtaurauit, Danica perſecutione diu dirutam, & ex auſtralibus finibus Angliæ,illuc habitatores tranſmiſit. Hoc etiam anno,inundatio pluuiarum diffuſa eſt,qua maior non erat præuiſa. Rex Gulihelmus grauiter, tam regnum quàm clerum varijs opprimit exactionibus,& exagitat ſeruitutibus, pro quibus multorũ oppreſſorum incurrit maledictionem. Quidam actus iſtius anni finaliter attingunt partem ſequentis.

Gelu,& nix,qualia nunquam antea viſa ſunt,

ANno gratiæ.Mxciij.poſt pluuiarum maximas inundationes, flumina etiã magna ita ſpiſſo gelu,& diutino conſtricta ſunt,quòd hominibus & onuſtis, bigis & plauſtris facta ſunt tranſmeabilia. Tandem nix reſoluta ſtirijs, & fruſtris natantibus, vix pontem vnũ in tota patria reliquit integrum.Hoc quoque anno, Suho Beluacẽſis præpoſitus,à papa Vrbano conſecratus eſt in epiſcopum Carnotenſem.Hoc etiam continuato priori anno,rex Gulihelmus Dorobernenſem in pace dimiſit præſulatũ Anſelmo, cuius ordinatio pridie nonas Decembris fuit.

Tranſfertur ſedes epiſcopalis à Theoford vſque ad Norvvicum.

ANno gratiæ.Mxciiij. quinto idus Aprilis, epiſcopatus de Theoford,tranſlatus eſt ad Norvvicũ, ab Hereberto Loſenga. Obiit Aelvvinus,fundator de Bermundeſeie. Hic Herebertus prædictus, ex abbate Rameſienſi, empto præſulatu,factus eſt epiſcopus Theofordenſis. Sed poſtmodum pœnitentia ductus, Romam profectus eſt,& Simoniacum baculum,& annulũ papæ reſignauit. Veruntamen apoſtolicę ſedis indulgẽtia ꝓpiciante,reſtitutus eſt.Eodẽ anno Rex Gulihelmus,miſit Henricũ fratrem ſuum in Normanniam,cũ pecunia multa,vt eam expugnaret. Comes Northãhumbriæ, in ſuperbiam elatus, pro eo quòd regem Scotorum vicerat,vt prædictũ eſt, curiam regis adire repudiabat. Promouit ergo exercitum in Northanhumbriam contra Robertum, & in nouo caſtello omnes potentiores de familia Comitis cepit,& vinculis mãcipauit. Redditum eſt regi caſtellum de Bamburg, & omnes fautores Comitis male tractati ſunt.Nam Gulihelmus de Anco,oculis priuatus eſt,& Odo,conſul Cãpanienſis,& alij plures exhęreditati ſunt,Eodẽ anno

impiger

impiger rex Gulihelmus in VValliam duxit exercitum, eò quòd anno ptæterito, VVallenſes multos Normannorum occiderant, & eorum firmitates confregerunt, caſtellum de monte Gomerico confregerunt, & eius habitatores necauerunt: Rex igitur Gulihelmus, omnes fines VValliæ hoſtiliter perluſtrans, cum in montium latibulis, & ſiluarum denſitatibus ipſos perſequi non valeret, firmatis in confinio caſtris, ad propria remeauit. Eodem tempore ſtellæ de cælo cadere videbantur.

Surgit in eccleſia monſtrum genitore Loſinga,
Symonidum ſecta, canonum virtute reſecta,
Petre nimis tardas, nam Symon ad ardua tentat:
Si præſens eſſes, non Simon ad altà volaret.
Proh dolor, ecclesiæ nummis venduntur & ære.
Filius eſt Præſul, pater Abbas, Simon vterque,
Quid non ſperemus ſi nummos poſſideamus?
Omnia nummus habet, quid vult facit, addit & aufert:
Res nimis iniuſta, nummis fit præſul & abba.

In præterito anno, rex Gulihelmus adiit in Normanniam, & miſit in Angliam, iuſſitque venire ad ſe viginti millia Anglorũ. Sed poſtquam venerũt ad mare, iuſſit redire, & mittere regi pecuniam, quã deferebant, ſcilicet vnuſquiſque. xx. ſolidos.

Obijt ſanctus Vlſtanus, & celebratum eſt concilium magnum.

ANno gratiæ. Mxcv. octauo Kalend. Aprilis, obiit vir vitæ venerabilis, Vlſtanus VVigornienſis epiſcopus, cuius tranſitus Roberto Herefordenſi epiſcopo in viſione apparuit, illeque ad ipſum tumulandum VVigorniam properauit. Sanctus autem ille Vlſtanus, cuius ſanctitati beatus Eadvvardus rex, etiam mortuus, vt prædictũ eſt, teſtimonium perhibuit, ita miraculorum ſignis poſtea choruſcauit, vt viderentur tempora apoſtolorum renouari. Eodem quoque anno, ſcilicet dominicæ incarnationis. Mxcv. celebratum eſt magnum cõcilium ſub papa Vrbano, apud Clarum montem, ciuitatem Aluerniæ. Vbi ipſe dominus papa, ſermonẽ faciens populo ſuper negotio terræ ſanctæ, tam ſanctum, tam efficacem, quòd multos principes preclaros, ad arripiendũ iter Hieruſolomitanũ, & ad repẽdendum Chriſto, pro ipſo ſcilicet moriẽdo, viciſſitudinẽ animaret: Exiit igitur ſermo, nec vacuus, & cruce ſignati ſunt nobiles nõnulli, quos longũ eſſet enumerare. Inter quos Robertus, Dux Normãnorum, cruce ſignatus, iter ſanctũ accepturus, poſuit Normanniam

in vadimonium fratri ſuo Gulihelmo prodecẽ.M.librarum argenti. Iuit autem cum eo Robertus, Dux Flandriç, & Euſtachius, Comes Boloniæ: Iuerunt & ex alia parte, Dux Godefridus, & Conſul de Monte Baldvvinus, & alius Baldvvinus, reges Hieruſalem futuri. Iuerunt quoque ex tertia parte, Comes de ſancto Aegidio Reimundus, & epiſcopi Podienſis Aethelmarus armis claris, moribus autem clariot, & Hoſtienſis, qui primares extiterunt huius dei exercitus. Hugo quoque Magnus, frater regis Francorum, Stephanus Comes Bleſenſis, Boamundus nepos Tancredi, & alij quos hæc pagina non ſufficit numerare. Petrus verò hæremita, primus iter arripuit Hieroſolimitanum cum innumerabili exercitu. Sed triginta milibus trucidatis, antequam Hieruſalem perueniret, iacturam incurrebat irreſtaurabilem. Primum bellũ Chriſtianorũ, fuit ad pontem Pharphax fluminis.ix.Kalend Martij.Secundum apud Niceam, quã & ceperunt.xiij. Kalend. Iulij, ceperunt & Laodiciam. Cum verò eſſent pluſq̃. ccc. armatorũ milia tãta eis ſupetebat copia, vt aries vno numo bos vix.xij. nummis venderentur. Quum igitur poſt.vij.hebdomadas, &.iij. dies, ab inde Antiochiam tenderent diuiſo exercitu, vnum eorum exercitum.cccIx. circundederunt equitu, & Arabes quorum non erat nummus. Mittitur ergo ad aliũ exercitum, bellum ergo geritur horrendum, in quo Chriſtiani vehementer attriti ſunt. Quibus iam fugã meditantibus occurrit Robertus Dux Normanniæ, clamans. Quò milites, quo fugitis? equi eorum ſunt noſtris velociores, fuga nobis non eſt, melius eſt enim bene mori quàm male euadere, me ſequemini: ô virum magnæ & admirandæ probitatis. Vix dixerat, & in quendam paganorum regem lanciæ direxerat aciem, qui lignum & corpus & es. Strauitque ſecundum & tertium, et multos non reſurrecturos, igitur Tancred⁹, Boamundus, Richardus de Principatu, Robertus de Anſa non ſegnius indulgent ictibus. Cum eccè Hugo Magnus & Anſelmus de Ribemonte, cum magna caterua alium præuolantes exercitum defeſſos paganos, recentes fundunt. Viſis igitur ex inſpirato tot hoſtibus, pagani fugę indulgẽt, Chriſticolę verò victoria potiti ſunt, licet damnoſa, primo die Iulij. Deinde venerunt ad Eracleam, inde ad Tharſum, quę ſubdita eſt Baldvvino Comiti mirifico. Athenę verò & Mamiſtra Tancredo. Dux Normanniç, quandam ciuitatem Simeoni, Reimundus & Boamũdus aliam Petro de Alpibus cõmiſerunt. Tandem venientes ad pontem Ferreum, Antiochiam, quę ca-

put

put est Siriæ,obsiderunt.xij.Kalend.Nouēb.In Februario,cōgregato mirabili exercitu paganorū ad pontē Ferreū apud castellū Areth, nostri sex acies in eos direxerunt, sed maxima vis paganorū eos tā acriter inuasit,vt paulatim iam cederent.Ac Boamūdus bellorū arbiter, Robertus etiam filius Gerardi signifer, velut leones proruunt in hostes. Dux igitur Normannorum gladio caput cuiusdam magni viri, & dentes & collum, & humores vsque in pectora diffidit. Dux Godefrid⁹ quendā per mediū secauit.Cum igitur pars in terrā cecidissit,partem domini ferebat equus inter paganos. Quo monstrato,perteriti simul fugientes, in iram damnationis abierunt. Alexius tunc temporis Græcis imperabat, vir quidem subdolus, & nostratibus,semper parans cum insidijs nocumenta.Hoc anno fundata est ecclesia sancti Iohannis Baptistæ Colcestriæ, ab Eudone Dapifero.

Perrexit Dux Robertus Hierusalem,Normannia ponitur in vademonium.

ANno gratiæ.Mxcvi.adhuc seminante verbum domini papa Vrbano,& multis alijs scientia,& moribus,& eloquentia,præclaris theologis & prælatis, prosperatum est negotium crucis efficaciter. Nec adhuc soluto concilio, concessa est à papa, cui concessa est potestas à domino, vice beati Petri, ligandi,atque soluēdi super teram, generalis indulgentia,peccatorum,se cruce signaturis,& iam signatis.Hoc anno perrexit,Dux Robertus Hierusalem.Et eodem anno, fuit interfectio Iudæorum Rothom. Stellæ visæ sunt labi de cælo. Rex Gulihelmus cepit sibi Normanniam in tutelam. Comes Tholosanus cum suis comitiuis legionibus iter arripuit Hierosolimitanū.Eo quoq; anno,obsessa est Nicea ciuitas à nostris Christianis.

Dux Godefridus iter arripuit Hierosolimitanum,Antiochia obsidetur.

ANno gratiç.Mxcvij.nonis Aprilis,apud **Finchamstede in Bercſire,** quoddam stagnum fluxit sanguine. Dux Lotharingiæ, Godfridus,iter arripuit Hierosolimitanum, nostroque exercitui adiungitur,pugnaque maxima commissa est inter Christianos & Turcas, vt liberaretur ciuitas Nicea, in vallum à nostris obsessa. Solimannus dominus ciuitatis,& circumiacentis amplæ & optimæ patriæ,cū suis paganis, quorum dominus & dux fuit, vincitur. Nicea ciuitas glorioſa capitur,mense Iulio,vigesima die mensis. Eodem anno, obsessa est Antiochia, ciuitas nobilissima. Capta est circumiacens

patria,cum pluribus viculis & caſtellis,Antiochiæ pertinentibus, cũ quodam fortiſſimo,vicino ciuitati. Ipſo quoque anno, Anſelmus Cantuar.archiepiſcopus conſecrauit Londoniæ Samſonem in epiſcopum VVigornienſem.Eodem quoque anno, Richardus præficitur abbas ſancti Albani.Hoc anno fundata eſt eccleſia ſanctæ Trinitatis Norvvicencis.

Antiochia capta eſt à Chriſtianis.

ANno gratiæ. Mxcviij. menſe Iunio, tertia die menſis, Antiochia capta eſt à Chriſtianis,nono obſidionis menſe.Iterum obſidentur Chriſtiani in ipſa ciuitate à Corbaranno,Perſarum principe, ſuperueniente cum innumerabili paganorum multitudine. Inuenta eſt in ciuitatate eccleſia ſancti Petri, vbi incathedrabatur lancea ſaluatoris. Exeunt de ciuitate, præfertur lancea, committitur bellum, quo nunquam maius viſum fuit, inter Chriſtianos & Saracenos,cõceſſit diuinitus victoria Chriſtianis,fugit Corbarannus,& confuſus eſt totus eius exercitus,in quo fuerunt reges quam plures, & principes paganorum. Facta eſt hæc congreſſio victorioſa, & plena omni gaudio,menſe Iunio,vigeſima die menſis. Hoc anno,Ciſtercienſe cænobium eſt inceptum à fratribus, quærentibus manſionem oportunam.Vox igitur deſuper audita eſt, in lingua illius patriæ. Ciſtauus, id eſt, hic ſtate, ibi manſerunt, & eccleſiam cum ædificijs conſtruxerunt, quæ in temporalibus & ſpiritualibus fœlix diatim ſuſcepit incrementum.

Obſeſſa eſt ciuitas Hieruſalem ſancta à Chriſtianis.

ANno gratiæ.Mxcix. obſeſſa eſt Hieruſalem ciuitatum ſanctiſſima à Chriſtianis.Hoc quoque anno,mare erupit,& tot mala fecit,quot nullus antea vidit,vel audiuit.Eccleſia magna cœnobij Ciſtercienſis cum clauſtro eſt incepta, conuocatis pluribus fratribus. Obijt epiſcop⁹ Podienſis Aethelmarus, in armis ſpiritualibus & materialibus ſtrenuus,& in negotijs diſciplinæ militaris, peritiſſimus. In cuius obitu magna exercitus ſpes & conſolatio expirauit.Quarto idus Aprilis,capta eſt Hieruſalem à Chriſtianis. Numerus verò Chriſtianorum, qui eam obſederunt, quadraginta milia peditum expeditiſſimorum, equitum mille quingenti, exceptis aduentantibus quotidiè.In vrbe,Turcarum fortium & ad vnguem armatorũ, quadraginta millia. Obtulerunt igitur Chriſtiani Roberto Duci Normannorum,regnum Hieruſalem,quod quia repudiauit,offenſus eſt in eum deus,nec proſperum deinceps quid ei contigit. Tunc

Principes

Principes noſtri communi aſſenſu, inuocata ſancti ſpiritus gratia, regem & patriarcham conſtituerunt, ſcilicet Ducem Godfridum regem, & Arnulphum epiſcopum Maturanenſem de Calabria patriarcham. Eodem tempore, rex Gulihelmus tenuit curiam ſuam in noua aula apud VVeſtmon. quam ipſe conſtruxit.

Rex Gulihelmus moritur ſagittatus, & coronatur eius frater Henricus.

ANno gratiæ. Mc. Gulihelmus Anglorum rex, dum in noua foreſta venaretur in die ſancti Petri ad vincula, à VValtero Tirello incauto, ſagitta percuſſus, diem clauſit extremum. Sed pridiè quam excederetẽ vita, vidit per ſomniũ, ſe fleobotomi ictu ſanguinem emittere, radium cruoris vſque in cœlum protẽſum, lucem obnubilare, diem interpellare. Ita, inclamata ſancta Maria ſomno excuſſus, lumen inferri præcepit, & cubicularios à ſe diſcedere vetuit. Cum iam aurora diem inuehere meditaretur, monachus quidam retulit Roberto, filio Hamonis, ſomnium, quod eadem nocte viderat de rege. Scilicet quòd in quãdam eccleſiam rex venerat ſuperbo geſtu, vt ſolebat, circumſtantes deſpiciens. Tunc crucifixum mordicus apprehendens, brachia illi corroſerit, crura penè truncauerit: Crucifixũ diu toleraſſe: ſed tandem pede ita regem depuliſſe, vt ſupinus caderet. Ex ore iacentis tam effuſam flammam exiſſe, vt fumi magnitudo etiam ſydera obnubilaret. Hoc ſomnium Robertus non negligendum arbitratus, regi confeſtim retulit. At ille cachinnos ingeminans, multum poſtea motus, diu cunctatus eſt, an in ſiluam, ſicut intenderat, iret, ſuadentibus amicis, ne ſuo diſpendio veritatem ſomniorum experiretur. Itaque ante cibum à venatu abſtinuit, ſed mox poſt cibum in ſaltum cõtendit. Quem VValterus Tirellus cũ ſagitta, ceruum intendens percutere, percuſſit inſcius in corde, ſicut ſupradictum eſt. Qui corruit, nec verbum edidit, ſed vitam crudelẽ miſero fine terminauit, ſepultuſque eſt apud VVinton. Quod Anſelmus Cantuarienſis antiſtes cognoſcens in ſpiritu, repatriare, vt prædictũ eſt, maturauit. Exulauerat enim, fugiẽs regis perſecutionẽ. Habebat autem rex die qua obiit in proprio, rchiepiſcopatum Cantuar. epiſcopatũ VVinton. & Saliſberienſem, & nouem abbatias firmis datas. Mira res. Quicquid deo deumq; diligentibus diſplicebat ſibi placebat. Quo modò ſequẽti die ſepulto apud VVinton, in eccleſia ſancti Petri, ibidem in regem eſt electus frater eius ille Henricus, cui omnipotens deus tria munera dedit, ſapientiam, victoriam, & diuitias, quibus ad omnia proſperans, omnes ſuos anteceſſores

cessoris præcessit.

Coronatio regis Henrici Primi.

IGitur post mortem regis Gulihelmi Rufi, electus est Henricus frater eius, & consecratus est rex Anglorum apnd VVestmonasterium à Mauritio Londonienſi episcopo, Anselmo adhuc absente nonas Augusti. Cum quo Thomas Ebor. archiepiscopus, coronam capiti regis imposuit. Hoc anno, euenerunt multa aduersa. Diabolus quoque visibiliter apparuit in saltibus & deuijs, transeuntes allocutus est. Pręterea in pago Berocensi, in villa de Hamstede sanguis manauit de terra continuis diebus quindecim. De fonte enim tam vberè emanauit, vt stagnum horribile faceret. Anselmus rediens de exilio, desponsauit Matildem, filiam Malcolmi regis Scotiæ, Henrico regi Anglorum, ex qua genuit Gulihelmum, & filiam vnam nomine Matildem, honestè matrem repræsentantem. Virginem autem hanc quinquennem, imperator Henricus petijt, & accepit. In hac autem coronatione, non est derogatum ecclesiæ, vel antistiti Cantuar. quia London. episcopus, archiepiscopi Cantuar. imò totius Angliæ decanus, vices eius in hoc officio exequebatur, & hoc charta ipsius testificatur. Hoc anno, reuersus est à terra sancta Dux Robertus Normanniæ, cognomento Corthuse, & cum eo Comes Flãdrensis Robertus. Dux tamen Robertus, non dum in Angliam venit. Rex Henricus, vt dictum est, in regem coronatus, dedit episcopatum VVinton. Gulihelmo Giffardo. Anselm', archiepiscop' Cantuarensis, amicissimus regis factus est. Obijt Vrbanus papa, succedit Paschalis. Coronatur Baldevvinus rex in Hierusalem, quia id renuit Robertur Dux Normanniæ.

Rex Henricus, & Dux Robertus Normanniæ, fœdus inierunt.

ANno graciæ. Mci. Anselmus Cantuar. archiepiscopus, monens regem Henricum de aduentu Ducis Roberti Normanni, & de versuto proposito suo, vt rex naualem expeditionem mitteret contra eum suasit. Sed amici vtriusque fœdus inter eos statuerunt, sic, quòd rex, propter manifestum ius quod habuit ad regnum possidẽdum, Roberto singulis annis tria millia marcarum argenti daret ab Anglia, & quis eorum diutius viueret, hæres esset alterius, si absque filio moreretur. Hoc autem per, xij. magnates iuratum fuit vtrinq;. Dux Robertus perendinauit cum rege, fratre suo, vsque ad festum sancti Michaelis, & postea ad propria remeauit. Eodem anno, rex Henricus dedit episcopatum Herefordensem †Kemelino, sine electione

†Reinelmo.

ctione facta, contra noui concilij decreta, ipsumque publicè inuestiuit, quod & contra iuramentum suum fecit. Iurauerat enim solenniter, se primo libertatem ecclesiæ seruare illibatam, & bonas leges regni, quæ statutæ erant & obseruatæ tẽpore sancti Eadvvardi.

Concilium magnum celebratur ab Anselmo archiepiscopo.

ANno gratiæ. Mcij. rex Anglorum Henricus obsedit castellum de **Arundel**, quod erat iuris Roberti de Beleasmo, contra regẽ illud retinẽtis, & demum rex illud obtinuit, & Robertũ ab Anglia relegauit. Eodem anno, Anselmus Cantuar. antistes, concilium tenuit London. in ecclesia sancti Pauli, præsente rege, & suffraganeis episcopis circa festum sancti Michaelis, in quo concilio sacerdotes concubinarios excomunicauit, nisi eas ex tunc abiurarent. Deinde factꝰ securior de amicitia regis tàm Hẽrici quàm Malcolmi regis Scotiæ, cogitauit ecclesiã quodã rigidiore modo gubernare, et euellere germina viciorũ. De nouo enim, id ẽ, postq̃ redierat ab exilio, Matildẽ filiã dicti Malcolmi & s. Margaretæ, vt prætactum est, regi Henrico matrimonio copulauerat, quod vtrique regũ, & vtriq; regnorũ fuit, propter reginæ bonitatem, beneplacitum. Anselmus igitur de dei, & dictorum regum confisus fauore, quæ Romæ decreta in concilio generali acceperat de inuesturis ecclesiarũ, plano sermone descripsit. Quod, videlicet nullus ecclesiæ prælatus, episcopus, vel abbas, vel clericus, inuesturas alicuiꝰ ecclesiasticæ dignitatis de manu suscipiat laicorum. Vnde idem archiepiscopus, asserens hoc animabus expedire, degradauit abbates & priores quosdam, qui de manu laicorũ, & data pecunia, prælatias obtinuerãt, scilicet Richardum Eliensem, Aldvvinum Ramesiensem, Burgensem, & multos alios, tam priores abbatem non habentes, quàm ipsos abbates. Et quoniam ad voluntatem regis quosdam episcopos, qui institutiones à rege susceperant, noluit consecrare, vel cum eisdem communicare, rex versus in arcum prauum, contra eum ira incanduit vehementi. Præcepitq; rex Girardo, Ebor. archiepiscopo, vt eos consecraret. Sed Gulihelmꝰ Giffardꝰ, timens sancti Anselmi rigorẽ, spreuit consecrationẽ Ebor. archiepiscopi. Quare regis iniusto iudicio à regno est eliminatus. Kemelinus verò Herefordensis episcopus, suæ timens conscientiæ, eò quòd à rege institutionem acceperat, Anselmo suum resignauit præsulatũ. Hoc etiam anno, Rogerus ad episcopatum Sarisburiensem est electus, idibus Aprilis.

Facta est hominum mortalitas, & Cæsarea ciuitas capitur.

Anno

ANno gratiæ. Mciij. facta est hominum, & animalium pestifera, & damnosa nimis mortalitas. Eo anno, Cæsarea ciuitas, in terra sancta nominatissima & opulentissima, ditioni Christianæ dedita est, & archiepiscopus in ea constitutus est, nomine Baldvvinus, in qua Magnus pater noster, sanctus Basilius, populo dei præfuit, archiepiscopus glorioſus. In ipsa etiam ciuitate nobile deorum tẽplum statim à Christianis dirutum est. Strages quoque infidelium maxima facta est. Assignata est regimini & donationi cuiusdam principum Christianorum, sub rege tamen Hierusalem. Caliphus autem Paganorum dignissimus, misit ad liberationem ciuitatis infinitam multitudinem Turcarum, ad vnguem armatorum, sub duce potentissimo. Cui occurrens rex Hierusalem, Baldvvinus, inuocato dei adiutorio, omnes in ore gladij trucidauit. Ceciderunt que in illo cõflictu glorioso, ex hostibus quinq; millia armatorum equitum, ex nostris autem equites. lxx. & ducenti pedites. Ciuitas quoq; ad laudem domini, est à dominio paganorum liberata.

Quatuor circuli apparuerunt circa solem.

ANno gratiæ. Mciiij. decimo quinto Kalend. Maij, quatuor circuli circa solem visi sunt albi, picti, & mirabiliter implicati. Cometa apparuit mense Februar. Eodẽ anno, discordia orta est inter regem Henricum, & Robertum Ducem Normanniæ, fratres. Non modica subsecuta est, eo anno, rerum depopulatio. Rex Henricus, Anselmi, viri iusti) substãtiam, & possessiones infiscari præcepit, nec eum potuit ratio, vel regis Scotiæ, vel reginæ intercessio, cohibere. Anselmus verò Lugduni exul commoratur. Achon redditur regi Baldvvino.

Dux Robertus venit in Angliam, vt reconcilietur fratri suo, sed frustra.

ANno gratiæ. Mcv. idibus Aprilis, rex Henricus Boiacas incendit. Robertus Dux Normannorum venit ad regem fratrem, apud Northampton, suppliciter petens, vt ablata sibi restitueret. Sed deus non fauit concordiæ eorum. Negauit enim rex postulata. Quare Dux iratus recessit comminando. Rex autem ipsum acriter insecutus, in castro Tenarchebraia eum obsedit, & in arcto nimis tenuit. Sed per posticum nocte elapsus, exercitum conflauit contra fratrem suum, copiosum.

Dux Robertus capitur, & incarceratur simul cum consule de Mortoil.

ANno gratiæ. Mcvi. octauo Kalend. Maij, Henricus rex anglorũ, dum obsedit Tenarchebraiã, Dux Robertus contra regem venit cum

nit cum exercitu ſuo, conſerto, in vigilia ſancti Marci, & commiſſo ancipiti nimis prælio, Dux licet multo ſtipatus milite, & in armis leo inuincibilis, &, quaſi alter Mars, peritus in diſciplina militari, tamen non valens amplius ferre pondera belli, quod ex magna parte in eũ erat congeſtum, captus eſt, & cuſtodię carcerali in Anglia mancipatus, & Comes Moritoniæ, & multi alij nobiles cum ipſo. viij. Kalen. Maij, hoc anno impleta eſt prophetia quam rex fratri eius pridie q̃ moreretur, dixerat filio ſuo Henrico. Quinque mille libras de theſauro tibi dabo, pacificè patere. Tempore tuo totum honorem quẽ ego nactus ſum habebis, & fratribus tuis diuitijs & poteſtate præualebis. Rex aũt memor fraternitatis, eundem Ducẽ Robertũ in libera carceris cuſtodia, ſine ciborũ penuria, cum luminis beneficio, & precioſarum veſtium ornatu, ſaluo tamen fecit reſeruari. Liceret etiam ei ad ſcaccos, & aleas ludere. Robas etiam regis, ſicut ipſe rex accipiebat, pomaria vicina, & ſaltus, ac loca delectabilia perambulãdo, ex regis licentia, viſitauit. Et cum vna dierum ſic euagabatur, arrepto equo ſubitò, non id verentibus cuſtodibus, inſiluit, & fugã iniit repentinam. Et ecce cuſtodes, eleuato ad ſidera clamore, rapido curſu inſecuti ſunt, & quodam lutoſo prato, vbi equus ſuus immerſus fuit vſque ad ventrem, comprẹhenderunt, & in arcto cuſtodierunt, donec id regi nunciaretur. Tunc rex iuſſit eum, clam oculorum lumine priuari, ſaluis tamẽ orbiculis eorundem. Et tunc Dux tabuit in ſemetipſo præ dolore, & maledicens diei natiuitatis, infœlicis vitæ moram longam non protraxit. Eodem anno, in huius rei ſignum, viſæ ſunt duæ lunæ in cælo, vna in Oriente, & altera in Occidente, & Cometa quaſi vno cubito diſtans a ſole, circa horam tertiam. In iſto tempore, conſtitutus eſt ordo canonicorum, in eccleſia ſanctæ Mariæ de Suthwerk iuxta London.

Concilium magnum celebratur ſub Anſelmo, Cantuar. archiepiſcopo.

ANno gratiæ. Mcvij. decimo octauo Kalend. Maij, Normannus prior fundauit eccleſiam Chriſti Londonijs, in religione canonicorum regularium quæ eccleſia ſanctæ Trinitatis vocatur. Henricus, filius imperatoris, Hẽrico patri ſuo ſucceſſit, qui poſtea duxit Matildem, vix quinquẽnem, Henrici regis Anglorum filiam. Obijt Mauricius epiſcopus Londonienſis eccleſiæ. Rex autem Henricus, pro eo quòd inimicos ſuos ſuppeditauit, reddidit gratias deo, & apud Beccum veniens, Anſelmũ archiepiſcopum Cantuar. ibidẽ inuenit, & cum eo cõcordatus eſt. Eodemq; anno, factum eſt conciliũ magnum London. in palatio regis, præſidente Anſelmo, cui annuit

rex,& ſtatuit, vt ab eo tempore in reliquum, nũquam per donationem baculi paſtoralis vel annuli, quiſquam de epiſcopatu vel abbatia per regem, vel quamlibet laicam perſonam inueſtiretur in Anglia. Concedente etiam archiepiſcopo, vt nullus ad prælationẽ electus,pro homagio,quod regi faceret, conſecratione ſuſcepti honoris priuaretur. Conſecrati ſunt epiſcopi, Gulihelmus VVinton. †Boꝛmũdꝰ. Rogerus Sarisbur. † Kenelmus Hereford.Gulihelmꝰ Exonienſis,et Vrbanus Bangor, ab Anſelmo Cantuar.archiepiſcopo, apud Doroberniam,die dominica. iij. idus Auguſti. Mauritio ſucceſſit Richardus de Beaumes. Obijt rex Scotorum Eadgarus, cui ſucceſſit Alexander frater eius.

Obijt Gerardus Ebor.archiepiſcopus,cui ſucceſsit Thomas.

ANno gratiæ.Mcviij.nonis Aprilis, obijt Philippus rex Francorũ, cui ſucceſſit Ludouicus filius eius.Obijt etiam Gerardus,Ebor. archiepiſiopus,cui ſucceſſit Thomas. Eodem anno,Richardus de Beaumes,Londonienſis electus, conſecratur ab Anſelmo, Cantuar. archiepiſc,apud Pagehã, multis ſuffraganeis epiſcopis præſentibus.

Obijt Anſelmus Cantuarienſis archiepiſcopus.

ANno gratiæ. Mcix. miſſi ſunt ab Henrico imperatote Romano, nuncij mole corporis,& cultus ſplendoribus excellentes,filiã regis Anglorũ Henrici in domini ſui coniugiũ poſtulantes, à quibus rex Henricus accepit ſacramenta.Eodem anno,ſeptimo Kal. Maij, obijt nobilis Cantuar.antiſtes Anſelmus. Rex Henricus abbatiam Elienſem,in epiſcopalem ſedem commutauit, Herueumq; ibidem fecit epiſcopum ordinari.Eodem anno,conuenerunt,rege iubente, London. in eccleſia beati Pauli, Richardus London. Gulihelmus VVinton.Radulphus Roffenſis,Herebertus Norvvicenſis,Radulphus Ciceſtrenſis, Ranulphus Dunelmenſis, & Herueus Bangor. epiſcopi.v.Kalend.Iulij,ad conſecrationẽ Thomæ Ebor.electi. Vbi eccleſiæ Cantuar. & archiepiſcopis eius,catholicè ordinatis,facta canonica obediẽtia,conſecratus eſt,& hoc anno fuit dies Paſchæ,dies ſcilicet ſancti Marci euangeliſtæ. Obijt Hugo Cluniacenſis, & ſucceſſit Poncius.

Tranſlatus eſt ſanctus Oſvvinus rex, & martyr apud Tynemutham.

ANno gratiæ.Mcx.quarto idus Aprilis, rex Henricus dedit filiam ſuam Matildẽ Henrico imperatori Alemanniæ. Luna verò viſa eſt,quaſi extincta.Trãſlatus eſt ſanctꝰ rex,& martyr Oſvvinus apud Tynemutham. Eodem anno, ſanctꝰ Godricus vitã inchoauit hæreticam,

míticam,qui,illa per annos.lx.laudabiliter continuata, fœliciter migrauit ad dominum.Hoc etiam anno,Cometa apparuit more insolito.Nam cum ab Oriente surgens in firmamentum ascendisset,nõ progredi,sed regredi videbatur. Eodem tempore rex Hierusalem Baldevvinus,Beritum,ciuitatem Phenicis regionis maritimam, potenter subiugatam,catholicæ fidei mancipauit.

Henricus rex Theutonicorum tenuit papam in custodia.

ANno gratiæ. Mcxi. quarto nonas Aprilis, mortalitas animalium nimia incepit,fames maxima in Normãnia.Henricus rex Theutonicus,Paschalem papam in custodiam posuit. Rex Anglorum Henricus, pergens in Normanniam, contra Comitem Andegauẽsem, qui Cœnomanniam eo tenebat inuito, guerram contra eum ferro simul & incendio constanter exercuit.

Orta est contentio inter papam & imperatorem.

ANno gratiæ. Mcxij.mortalitas hominũ maxima fuit. Hoc quoq; anno,orta est contentio magna inter papam Paschalem & imperatorem Henricum. Imperator voluit vti priuilegio antecessorũ suorum, habito annis. ccc. sub pontificibus Romanis. lx. qui licitè dederant episcopatus, & abbatias, per baculum pastoralem, & annulum,quod iniustum censebat papa, ê contrario imperator, & sic aduersabantur proteruè, Tandem facta est pax inter eos,scilicet vt episcopi deinceps, & abbates institutionem accipiant ab imperatore,& suis successoribus per †baculum & annulum,& post faciant papæ vel episcopo,canonicam obedientiam,& consecrationem accipiant consuetam. Acta verò sunt hæc antè altare apostolorum Petri & Pauli,in conspectu omnium astantium, & sic dominus papa dedit imperatori absoluto corpus Christi. Obijt autem eodem anno Tancredus vir illustris, in actibus Hierosolimitanis magnificus. Fuit princeps Antiochiæ & Comes Ediſſanus. Cui successit Rogerus,filius Richardi,vir nobilis,ea conditione, vt quandocunq; Boamundus Iunior Antiochiam reposceret, illi sine cõtradictione resignaret.

†Virgam

Rex Henricus dedit archiepiscopatum Cant.Richardo London.episcopo.

ANno gratiæ. Mcxiij. octauo idus Aprilis, rex Anglorum Henricus duxit exercitum in VValliam,& VVallenses subditi sunt ei ad libitum Rex Hẽricus dedit archiepiscopatũ Cantuar. Richardo London. episcopo, & illum per baculum & annulum inuestiuit. Obijt Thomas Eboracen.archiepiscopus, cui Thurstanus successit.

Orta est etiam inter Richardum Cantuar. & Thurstanum Eboracensem archiepiscopos magna dissensio, eò quòd Eborcēsis subjici noluit archiepiscopo Cantuar. sicut eius antecessores facere solebāt. Causa autem sæpe coram rege, & domino papa ventilata est, licet nondum fine debito terminata. Eodem anno, mense Maio, Cometa ingens apparuit, & post paululum terræmotus, partem vibis Manistre prostrauit, non longè ab Anthiochia, cum duobus castellis, Triphalet & Mariscum. Rex Hierusalem Baldevvinus & Meduchus Persarum princeps, in quodā congressu bellico dum decertassent, victus Baldevvinus vix fuga elapsus est. Ceciderunt in illo belli discrimine de Christianis equites. xxx. pedites verò mille quingenti. Sed de se cruentam hostibus victoriam reddiderunt.

Iuratur fidelitas Gulihelmo, filio regis Henrici.

ANno gratię. Mcxiiij. rex Anglorum Henricus fecit omnes suæ potestatis magnates fidelitatem iurare Gulihelmo filio suo, quē peperit ei Matildis regina. Eodem anno, mense Decembri, cælū repentè rubens apparuit, ac si arderet, luna patiente eclipsim. Quarto Kalend. Aprilis Thamisis exiccata est, & mare per duodecim miliaria. ij. diebus. Radulphus episcopus Roffensis, ad archiepiscopatum Cantuar. vi. Kalend. Maij, eligitur. Cometa apparuit mense Maij.

Consecratur Radulphus in archiepis. Cantuar. Idem alios episc, consecrauit.

ANno gratiæ. Mcxv. obijt Maria Comitissa Boloniæ. Consecrat⁹ est Radulphus Cantuar. archiepis. ab Anselmo dñi papę legato, v. kal. Iulij, & pallīū ab eodē suscepit. Eodē die, idē archiepisc. Cant. Theulfum VVigorn. & Bernardū Meneuēsem antistites consecrauit. Obijt Lofstan Domesman, & iacet apud Bermudesie.

Dedicatur magnificè ecclesia sancti Albani, Anglorum prothomartyris.

ANno gratię. Mcxvi. vrbs Rothomagēsis penè tota est combusta. Eodem anno, præsente rege Henrico, & regina, Robertoq; Lincolniensi episcopo, cum multis alijs episcopis, die sanctorū innocentium, dedicata est magnificè ecclesia sācti Albani, Anglorum prothomartyris, à venerabili viro, G. Rothomagēsi archiepiscopo, sub abbate eiusdem loci Richardo. Rex autem, & regina cum archiepiscoporum, episcoporum, Comitū, baronum, et aliorū nobilīū multitudine ibidem natalitios dies, cum omni hilaritate & gaudio, cum prędicto abbate cōtinuè celebrarunt. Eodē anno, mota est discordia inter reges Franciæ & Angliæ, per Theobaldū, Comitē Blesentiū. Ipso etiā anno, pro necessitate regij stat⁹, Anglia fuit varijs exactionibus

nibus depreſſa,& multiformiter bonis ſuis,nō ſine peccato,ſpoliata.

Variæ fiunt,& terribiles aëris commotiones.

ANno gratiæ.Mcxvij.Kalend.Nouemb.nimia choruſcatio, tonitrus, & grando genus humanum perterruit.Terra mota eſt, & luna verſa in ſanguinem.iij.idus Decemb. Vtrunque media nocte contigit.Robertus primus prior,cum paucis fratribus,locum Mertoniæ primò inhabitare cœpit. Eodem anno, venerabilis vitæ vir Iuo, Carnotenſis antiſtes, in ſacris ſcripturis ad plenum eruditus, doctor egregius,diem clauſit extremum.

Obijt Paſchalis papa.

ANno gratiæ.Mcxviij. obierunt Baldevvinus rex Hieruſalē,Matildis ſecunda,bona regina Anglorū,& Paſchalis papa,cui ſucceſſit Gelaſius. Hic incepit ordo tēplariorū ſic. Quidā viri nobiles de equeſtri ordine,timentes deum,in manus patriarchæ Hieroſolimitani,Chriſti ſe ſeruitio mancipantes in caſtitate, & obedientia, propriæ voluntati renunciantes,viuere profeſſi ſunt.

Succeſsit Kalixtus,Lodovvicus rex Francorū,& Henricus rex conflixerūt.

ANno gratiæ.Mcxix.iij.Kalend.Aprilis, obijt Gelaſius papa apud Cluniacum.Cui ſucceſſit Calixtus.iiij. idus Ianuarij. Obijt Petrus,prior primus Beremūdeſ. Eodem anno, commiſſum eſt campeſtre prælium inter Ludouicum regem Francorum,& Henricum regem Anglorū,in quo conflictu grauiſſimo,rex Henricus bis percuſſus eſt in capite,vt quamuis benè muniretur lorica & galea,tamē pōdere ictus validiſſimi ita attonitus eſt,vt cum difficultate diuturna ſanatus ſit.Tandem illi ceſſit victoria,& percuſſorem ſuum proſtratum cepit,& captū carceri mancipauit. Eodem anno,Richardus de Albineto, nobilis abbas ſancti Albani, diē clauſit extremū, cuius actus laudabiles,ſpeciales exigerent tractat°.Obijt Herebertus Norvvicenſis antiſtes,vita & morte præclarus. Eo anno, papa Calixtus° venit in Normanniam ad regem Henricum, & collocuti ſunt diu apud Giſortium rex maximus & ſummus ſacerdos.

Gulihelmus & Richardus,filj regis Henrici,& filia eius ac neptis ſubmerſi ſunt

ANno gratiæ.Mcxx.decimo quarto Kalend. Aprilis, bis venit lumen ad ſepulchrum domini.Eodem anno,rex Henricus,omnibus domitis, & cūctis in Normānia pro voto diſpoſitis, ne læta impermixta triſtibus in hoc mundo eueniant, cum gaudenter in Angliam velificarent filij eius, Gulihelmus & Richardus, & filia eius, ac neptis,Richardus quoque,Conſul Ceſtrenſis,dapiferi,camerarij,

pincernæ regis,ac multi proceres cum eis,in mari naufragium pertulerunt,&.vij.Kalend. Decembris miseri, nec tamen miserabiles, submersi perierunt. In vita enim eorum in libidinem fluxerunt enormem. Vnde creditur, eos enormiter in mari tranquillissimo vitam in puncto terminasse. Hoc anno incipit ordo Præmonstratēsis.

Aethelicia desponsata est Henrico regi Angliæ.

ANno gratiæ. Mcxxi. rex Henricus duxit Aetheliciam. iiij. idus Aprilis,filiam ducis Louaniæ,causa pulchritudinis,& excellentis decoris sui. Quę à Radulpho Cātuar. archiepisc.solēniter in reginā est consecrata London. in die Pentecostes, cūq; rege resedit ad mēsam magnificè coronata.Inde autem,cum rex ad VValliam tenderet,cum exercitu copioso, VVallenses ei sippliciter obuiantes, concordati sunt cum ipso, iuxta magnificentiam suæ voluntatis. Eodē anno Ebrardus episcopus Norvvic. consecratus est. Eodem anno papa Calixtus, Mauricium quēdam,quem Henricus imperator antipapam constituerat,cepit,& eundem monachum ordinauit.Luna hoc anno obtenebrata est. Apud Radingum monachi ordinē monasticum incœperunt obseruare,sub regula sancti Benedicti.

Obijt archiepiscopus Cantuar.Radulphus,cui succesit Gulihelmus.

ANno gratiæ. Mcxxij. Radulphus Cantuariensis archiepiscopus, & Iohannes Bathonensis antistes humanæ naturæ debita persoluerunt.Radulpho verò successit Gulihelmus de Curboile, in archiepiscopatum Cantuar. Eodem tempore, Balac Admiralis cœpit Iocelinum,Comitē Edessarum,& eius consanguineū Galerannū.

Normannia inexpugnabilibus castris roboratur.

ANno.Mcxxiij.decimo sept.Kalend.Maij,Hugo,prior de sancto Pancratio,efficitur abbas de Radingo.Sol similis factus est nouæ lunæ.Eodem tempore, rex Anglorum Henricus, ad natale domini,curiam suam tenuit apud **Dunestable**, ducens secum, vt moris est,suum cancellariū,scilicet Arnulphū,cui nimis cura fuit substātias hominum diripere. Ipse verò obiter de equo corruens miserè vitam terminauit.Eo tempore,Robertus Lincoln. obijt, cui successit Alexander.Firmatur turris Rothomagensis,& muro cingitur, roboratur turris Cadomensis. Rex autem Henricus dedit archiepiscopatum Cantuar.Gulihelmo de Curboilo,priori de Chicche,& episcopatum Bathon. Godfrido, capellano reginæ.Castra etiam de Archis, de Gisortio, de Falesia, de Argentonio, de Damfronte, de Oximo,de Ambrecas,de VVauerla,de VVira,et turris Vernonis à

rege

rege Henrico inexpugnabiliter communita fuerunt. Castrũ quoq; Roberti de Melléto, qui à rege seditiosè recesserat, capitur ab eodé Henrico. Rex quoque Hierusalem, Baldevvinus captꝰ est à Balaco, principe Turcarum. Eo tempore cœpit ecclesia sancti Bartholomæi ædificari in suburbio London. à †Rachero, quondam primo priore eiusdem ecclesiæ. †Rahero.

Tyrus Syriæ metropolis Christianis est restituta.

ANno gratiæ. Mcxxiiij. octauo idus Aprilis, obijt Calixtus papa, successit Honorius. Sol visus est similis nouæ lunæ. Iusticia de monetarijs fit apud VVinton. Robertus de Mellento, Comes, associatis sibi Hugone de Mõteforti, sororio suo, & Hugone de Mõteforti, Geruasij filio, hostiliter Normanniam intrauit. Gulihelmus verò de Tankaruilla, contra eos decertans, cepit eos, & captos regi Henrico prẽsentauit. Eodem anno, defuncti sunt Theulphus VVigorn, & Arnulfus Roffensis, episcopi. Eodemque anno, Tyrus, Syrię metropolis, à Michaele Duce Venetię obsidione vallata est, tam per mare quàm per terras, adiuuantibus principibus Hierosolimarum Ducem vnanimiter. v. Kalend. †Martij: & tertio Kalend. Iulij capta est, & Christianitati fœliciter restituta. Rex quoq; Baldevvinus, qui captiuus tenebatur à Balaco principe Turcarum, datis obsidibus, à vinculis liberatus est, & ad propria remeauit. Eodem anno rex fecit omnes milites Angliæ comas abscidere ad morem Francorum, qui antè longas vt mulieres habebant. †Maij.

Celebratur concilium London. sub Iohanne cardinali.

ANno gratiæ Mcxxv. quarto Kaléd. Aprilis, Iohannes de Cremona cardinalis, cõcilium celebrauit apud London. Hoc quoq; anno, fuit fames valida. Obijt Gilbertus fundator Mertoniæ. Dictus Iohannes, qui in concilio omnes cõcubinarios sacerdotes maximè damnauerat, in eodem vicio deprehẽsus, vicium excusauit, eò quòd fuit, vt dixit, non sacerdos, sed correptor sacerdotum. Rex quoque Henricus dedit Simoni, clerico reginæ, VVigornien sem. Iohanni archidiacono Cantuar. Roffensem, Sigefredo abbati Glastonien si Ciceſtrensem præsulatum. Eodem anno, obijt rex Scotorum Alexãder, cui successit frater eius Dauid, vir magnæ sanctitatis, & munificentiæ. Rex quoque Hierusalem Baldevvinus, contra Turcas dimicans, de grauissimo prælio fœliciter triumphauit.

Obijt Henricus, Romanorum imperator, Comes Flandriæ exhæredatur.

ANno gratiæ.Mcxxvi.tertio idus Aprilis,obijt Henricus imperator,cui ſuccedens Lotharius, annis duodecim poſtea imperauit. Tunc imperatrix Matildis, ad patrem ſuum regem Henricũ reuerſa,habitauit cum regina in thalamo ſuo. Diligebat enim eam rex valdè, quia vnicam illam habebat hæredem.Et circa feſtum ſancti Michaelis,rediens in Angliam, duxit ſecum filiam ſuam tanto viro viduatam. Et continuò,iuſſu regis, omnes Angliæ & Normanniæ optimates illi adiurati ſunt, & primus omnium Comes Bononiæ Stephanus,ex Adala ſorore regis,& Bleſentiæ Comite generatus.

Imperatrix Matildis nupſit G.Comiti Andegauiæ.

ANno gratiæ. Mcxxvij. tertio nonas Aprilis, Galfridus Plantagenet Comes Andegauiæ,duxit Matildem imperatricem. Obijt Richardus Lond.epiſcopus,cui ſucceſſit Gilbertus vniuerſalis. Eodem anno,Comes Andegauiæ,ſine ſpe reuertendi,Hieruſolimam adijt. Rex autem Henricus,cùm curiam ſuam ad natale domini apud VVindeſoram ſolenniter teneret, ibique Thurſtanus Ebor. in præiudicium Gulihelmi Cantuar.archiepiſcopi,regi coronam præſumpſit imponere, communi iudicio repulſus eſt, & baculus ſuæ crucis,quem in capella regis temerariè exaltauerat,eiectus eſt. Eodé anno rex Henricus fecit omnes milites Angliæ crines ſuos ad iuſtũ modum abſcindere, qui prius lõgitudine capillorum cum fœminis certabant.

Obijt Gulihelmus Comes Flandriæ.Rex Francorum Ludouicus ceſsit regi Henrico.

ANno gratiæ.Mcxxviij.Gulihelmus,Comes Flandriæ, filius Roberti,Comitis Norman.poſt ſuperatam penè Flandrenſium ineffabilem nequitiam, dum quoddam caſtrum in terra *Ducis* Louanien.obſediſſet, in dextra manu lacea percuſſus, vi. Kalend. Auguſti,occubuit.Eodem anno,rex Anglorum Henricus,hoſtiliter in manu forti perrexit in Franciam,eò quòd rex Francorum Ludouicus tuebatur Comitem Flandriæ,nepotem regis,& hoſtem. Coëgit autem regem in breui auxilium Comiti denegare. Eodem anno, Ranulphus Dunelmenſis,& Gulihelmus VVintonienſis epiſcopi, obierunt.

Obijt Honorius papa,ſucceſsit Innocentius primus,obijt etiam rex Francorum.

ANno gratiæ.Mcxxix.obijt Honorius papa, ſucceſſit Innocẽtius primus.Obijt quoque Gulihelmus epiſcopus VVinton. ſucceſſit Hen-

sit Henricus abbas Glaston. qui fuit nepos Henrici regis, Eodem anno Philippus filius regis Franciæ, qui nuper patre defuncto, diademate fuerat insignitus, dum equum ludēs agitaret, obuium fortè porcum inuenit. Cumque pedes equi currentis offenderet, cecidit rex nouus in terram, & fractis ceruicibus expirauit. Ecce quanta celsitudo, quam cito & quam leuiter adnihilata est. Sol in tenebras, & dies versus est in noctem per horam fere dimidiam, & stellæ apparuerunt.

Frater Philippi Francorum regis coronatur, Ludouicus.

ANno gratiæ. Mcxxx. dedicatur ecclesia Christi Cantuar. Hugo abbas Radingen. ad archiepiscopatum Rothomagensem eligitur. Obijt Algodus, primus prior sanctæ Mariæ de **Suthwerke**, successit Algarus. Innocentius papa ad partes Cisalpinas se transtulit, expulsus ab æmuli sui parentibus. Qui veniens in Galliam, apud Carnotum à rege Henrico honorificè susceptus est, & iterum in Rothomago, vbi ab omnibus est papa acclamatus, regeque Henrico procurante, Ludouicum fratrem Philippi regis Franciæ, iam defuncti, Rhemis coronauit in regem.

Obijt Innocentius primus, succedit secundus. Obijt Boamundus princeps Antiochiæ.

ANno gratiæ. Mcxxxi. synod⁹ generalis habita est Rhemis. Obijt Innocētius papa. Dedicatur ecclesia Cluniacēsis ab eodē papa. Eodem anno, Rodoan Halapiæ princeps fines Antiochiæ hostiliter ingressus, Boamundum Antiochiæ principem, sibi occurrētem, vt ipsum reprimeret, gladio confossum peremit. Rex Hierusalem Baldevvinus, miles egregi⁹, cum senuisset, vocatis ad se genero suo, & filia, & filio eorum, nomine Baldevvino, regni curam, & plenā tradidit potestatem. Quibus dispositis, deo spiritum reddidit.

Natus est Henricus, constituitur episcopatus Carleoli.

ANno gratiæ. Mcxxxij. tertio idus Aprilis, Londoniarum ciuitas penè tota combusta est. Rex Henricus nouum fecit episcopatū, apud Carleolum, in limbo Angliæ, & Galvvalliæ, & posuit ibi primum episcopum, nomine Aethelulphum sancti Osvvaldi priorem, cui peccata sua solebat confiteri. Eodem anno, natus est Galfrido, Comiti Andegauensi, ex filia regis Henrici filius, & vocatus est Henricus. Eodem tempore, obijt Cestrensis episcopus.

Post natiuitatem Hemrici, tenebræ horribiles factæ sunt in Anglia.

Anno gratię. Mcxxxiij. interfecti sunt omnes milites de templo.

Nato quoque

Nato quoque Henrico, primogenito Galfridi Plantagenet, & Matildis imperatricis, tenebræ factæ sunt in Anglia, & terra mota est, & sol similis est lunæ, id est, eclipsis terribilis. Rex Henricus, extremò transfretauit, & manum sancti Iacobi misit Radingum. Matildis imperatrix peperit alterum filium, quẽ vocauit Galfridum. Vnde rex Henricus, in Normanniam transiens, moratus est ibi præ gaudio nepotum. Eodemque tempore, defuncti sunt Landauensis, & Londonienſis episcopi, transalpinantes. Defuncto Herueo, Elienſi episcopo, rex dedit episcopatum Nigello, & Dunelmensem Galfrido cancellario.

Obijt Robertus Cortheuse, Dux Normannorum in carcere.

ANno gratiæ. Mcxxxiiij. obijt Robertus Curtheuse, frater regis, in custodia, qua tenebatur, tædio vitæ, & oculorum lumine priuatus. Nimis enim eum absorbuit tristitia, vnde mortuus est. Contigit quòd rex, vt de more consueuit, robam ei misit ex scarleto. Sed rex prius induit capam, & inuenit caputium arctum, & ait. Tolle, detur hæc capa fratri meo, quia habet caput minus meo. Et cum daretur illi secundum præceptum regis, minister incautus, cum interogaretur, si aliquis prius induisset, ait, etiam, & acta retulit. Et ait Robertus. Nunc nimis miseram vitam protelaui, ex quo rex iniuriosus mihi abiecto, veteres pãniculos transmisit, nec voluit ex eo tempore cibum sumere, & tabescens in semetipso mente & corpore, expirauit, & apud Glouerniam accepit sepulturam.

Obijt Henricus rex Anglorum. Coronatur Stephanus.

ANno gratiæ. Mcxxxv. obijt Henricus rex Anglorũ, cũ regnasset xxxv. annis ac. iij. mẽsib⁹. iiij. nonas Decẽb. apud sanctũ Dionysiũ in silua leonũ. Comedit enim carnes murenarũ die antecedenti, cõtra consiliũ medicorũ suorum. Henricus Huntendonensis archiediaconus, hoc anno cronica sua terminat. Hic vt parua tangamus. Monasterium Rading. monasterium canonicorum apud Cirencestr. monasterium de Prato apud Rothom. monasterium de Mortuo mari, & multa alia præclara & laude digna, quę plenius in libro de vita eius prænotantur, de dominio suo fecit. Quam irrestaurabilem Angliæ ruinam præsignat ventus vehementissimus in vigilia apostolorũ Simonis & Iudę, qui turres, ędificia, arbores horribiliter subuertit. Stephan⁹ verò nepos regis ex parte sororis, Comes Bolo niæ, à Gulihelmo Cantuar. archiepisc. consecratus est in regem. xi. Kal. Ianuarij London. apud VVestmon. scilicet. xxij. die post mortẽ

auunculi

auunculi sui. Eodem anno, ecclesia sancti Pauli combusta est igne, qui accensus fuit ad pontem London, & perrexit ad ecclesiam Danorum. Ad hanc dictam coronationem præsentes fuerunt tres episcopi, cum archiepiscopo. Rex autem coronatus statim, thesaurum, quem auunculus suus congesserat, occupauit, scilicet centum millia libras, exceptis vasis aureis & argenteis, & gemmis impreciabilibus. Die autem, quo Stephanus applicuit, contra naturam in hieme horrendum tonitruum cum fulgure horribili per totam Angliam auditum est, ita vt totus mundus solui putaretur. Corpus regium de Normannia ad Radingum allatum est, & aromatibus conditum, & post tres menses solenniter in eadem ecclesia, quam ipse à fundamentis construxerat, venerabilem sepulturam, quam viuus †posuit, præsente rege Stephano cum multis magnatibus, accepit.

† præordinauerat.

Obijt Gulihelmus Cantuarienſis archiepiſcopus.

ANno gratiæ. Mcxxxvi. obijt Gulihelmus Cantuar. archiepiscopus. Henricus episcopus abstulit manum sancti Iacobi, de Radingo. Eodem anno, post Pascha, Comes Glouernię Robertus venit in Angliam, cuius prudentiam & potentiam rex Stephanus maximè verebatur. Post eius aduentum, episcopi iurauerunt fidelitatẽ regi, & rex iurauit libertates ecclesiasticas, & bonas leges se inuiolabiliter obseruaturum, & inde chartam suam confecit, & Comes Robertus similiter homagium sibi fecit sub conditione, scilicet, si dignitatem suam sibi integrè conseruaret.

Obijt Ludouicus rex Francorum, Rex Stephanus transfretauit.

ANno gratię. Mcxxxvij. obijt Ludouicus Crassus, rex Francorum, cui successit Ludouicus filius eius, qui accepit filiam Gulihelmi, Ducis Aquitaniæ, Alienoram, plus corporis quàm animæ dotribus redimitam, in vxorem. Rex Stephanus in principio quadragesimæ mare transiuit, & Comes die Paschæ consequentis transfretauit, qui fœlicius nauigauit, quàm applicuit, quia rex per insidias ipsum capi procurauit. Sed ab ipsis, qui insidiarum procuratores fuerũt, præmunitus euasit. Rex tamen adhuc dolum habẽs in corde, se ipsi hilarem ostendebat, quod bene constitit Comiti.

Conradus imperator succedit Lothario.

ANno gratiæ. Mcxxxviij. Conradus in imperio succedit Lothario. Theobaldus in Cantuarienſem episcopatum eligitur, coram Alberico legato. Hoc anno, Comes Robertus reddidit homagiũ suũ per internuncios regi, existenti in Anglia, & hoc multis rationibus,

quia

quia rex nõ ſeruauit ſibi iuramentum factum, nec etiam ſorori ſuæ: quo facto rex priuauit eum omnibus bonis ſuis in Anglia. Eodem anno, rex Anglorum Stephanus, in ipſis diebus natalicijs, Bedfordenſe caſtrum obſedit, dicens nulla hora pacem eſſe hoſtibus concedendam antequam caſtrum redderetur. Rex Scotorũ in Northã humbriam exercitũ ducens, tam ipſe quàm ſui, rem nimis execrabilẽ peregerunt. In vltionẽ enim imperatricis, cui idem rex fidelitatem iurauerat, mulieres grauidas findebãt, fœtus anticipatos extrahebant, paruulos ſuper lancearum acumina proijciebant, presbyteros ſuper altaria trucidabant. Rex igitur Anglorum illuc properabat, ſed antequam illuc peruenijſſet rex Scotorum in ſua ſe recepit.

Concilium celebratur Piſis ſub papa Innocentio.

ANno gratię Mcxxxix. Matildis imperatrix venit in Angliam, & Robertꝰ Comes Glouerniæ, frater eius, cum ea, cum magna fortitudine infeſto ſancti Michaelis. Henricus VVinton. epiſcopus, frater regis Stephani, apoſtolicæ ſedis tunc legatus, indignãs quòd rex prælatos, & eorum poſſeſſiones indignè tractaret, condoluit, & remedium procurauit. Eo tempore, concilium celebratur Piſis à papa Innocentio. Rex Stephanus in curia ſua contra regium decus, plures captos ad redditionem caſtellorum coëgit, inter quos Rogerium Salisburienſem epiſcopum, ad caſtri redditionem de Scireburn. & de Diuiſes, & de Malmesber. violenter coëgit. Procurantibus igitur archiepiſcopo Theobaldo, & Henrico epiſcopo VVinton. fratre regis & alijs epiſcopis, & prælatis, concilium apud VVinton. celebratur. iiij. kal. Septembr. ad quod regẽ vocari fecerũt. Qui Comitẽ Albericũ de Veer, in cauſarũ varietatibus exercitatum, miſit ad conciliũ, de captione dictorũ epiſcoporũ, ſuper qua impetitus erat, ſe ſic de iure facere poſſe allegantẽ, & factum regis defendentem. Quinto kal. Septembr. ſolutũ eſt concilium. Eodem anno, obijt Rogerius, Sarum epiſcopus. Rex quoq; Stephanus perſecutus eſt Elienſem epiſcopum, Nigellum.

Albericus Comes de Veer occiditur in ciuitate Londoniarum,

ANno gratiæ. Mcxl. idibus Maij, Albericus de Veer, in London. occiditur. Obijt Aldevvinus, fundator Maluerniæ. Rex Anglorũ Stephanus, infrà dies natalitios, vrbem Lincoln. obſedit, cuius firmitates Ranulphus, Comes Ceſtriæ, receperat paulo ante, qui regem Stephanum detinuit ab ingreſſu ciuitatis vſque ad purificationem beatæ Mariæ, & ibidem commiſſa eſt pugna cum rege grauiſſima, &

ma,& per multas deceptiones captꝰ eſt.iiij. Nonas Februar.In quadrageſima.xiij.Kalen. Aprilis eclipſis facta eſt horribilis nimis per totam Angliam,vt diceretur ſignum eſſe.Sequenti hebdomada.vij Kalend.Aprilis,Radulphus,filius Huberti,immanis,ac barbarus,& ad furta belli peridoneus, caſtrum de Diuiſes clanculum intercepit,qui iactare non dubitauit,ſe totam regionem,à VVinton, vſque London. per idem caſtrum occupaturum, & ad tuitionem ſui pro militibus Flandriæ miſſurum.Sed citò poſt,per Iohannem, magnæ verſutię virum,qui apud caſtrum de Marleburgo habitabat, captus fuit,& vinculis innodatus, eò quòd caſtrū de Diuiſes dominæ ſuæ, imperatrici reddere recuſabat, & more latronum ſuſpēſus. Eodem anno, in Pentecoſte inductum eſt colloquium inter imperatricem & regem,ad pacem reformandam.Sed cum venerunt illuc, ſcilicet iuxta Bathoniā, Comite Roberto,fratre ſuo, ex parte imperatricis, ex parte verò regis, legato, & archiepiſcopo conuenientibus, nihil tandem profecerunt.

Ciuitas Londonia reddita eſt imperatrici.

ANno gratiæ.Mcxli.hoc anno,rex Stephanꝰ in bello captus eſt.iiij. Nonas Feb.p Gulihelmū de Kahaynes apud Lincoln.& deſtructa VVinton.xviij.kal.Octobr.Ducitur ad imperatricē,et in turri de Briſtolia in cuſtodia ponitur. Ciuitas Lōdon. reddita ē imperatrici, ſed citò poſt fugata eſt inde, ſcilicet.viij. Kalen. Iulij. Poſtea ſtatim, in eadē æſtate,obſeſſa eſt turris Lohdon. à Londoniēſibus, q̄ Gulihelmus de Mandeuilla tenebat,& firmauerat.Obſedit etiā imperatrix,turrim VVinton.epiſcopi,cū auunculo ſuo,rege Scotorū, Dauid & fratre ſuo Roberto. Sed Gulihelmꝰ Iprenſis cum Lōdon.fecerunt illā inde recedere. Captus eſt Robertus Comes Glouerniæ in feſto exaltationis ſanctæ crucis.Sed pro eius liberatione,rex liberatus eſt in feſto omniū ſanctorū,& regno reſtitutus. Eodē anno, obijt Hugo de ſancto Victore.iiij.idus Febr.Per illud tēpus Valerannus,Comes de Mellento,qui omnibus Normanniæ præerat proceribus,cum Comite Galfrido Andegauenſi concordiā fecit, & dedit caſtellū Montifortis, & Faleſiæ. & ſic ſubdiderunt ſe ei omnes viri potentes circa fluuiū Sequanā, vſq; ad Ripam Riſle,& fidelitatē ei fecerunt.Eodē anno, obijt Gilbertus epiſcopus London.qui Vniuerſalis dicebatur, cui ſucceſſit Robertus de ſigillo in epiſcopatum.

Rex Stephanus obſedit imperatricem,quæ tamen euaſit.Captus eſt Robertus epiſcopus London.Rex Stephanus cepit Gulihelmum de Mandeuilla.

Anno gratiæ. Mcxlij. rex Stephanus obſedit imperatricem apud

Oxoniam diu, sed tandem euasit. Captus est Robertus Londoniẽ. sis episcopus apud Fullẽham, à Galfrido de Mandeuilla.ix. Kalen. Iulij. Gulihelmus Lincoln.episcopus, & sedis apostolicæ legatus, in media quadragesima concilium celebrauit,rege, & episcopis multis præsentibus.Nullus honor,vel reuerentia ferebatur ecclesiæ dei, vel ordinatis,sed æquè clerici & laici capiebantur,incarcerabantur, truncabantur.Sed statutum est ibi, si quis ecclesiam, vel cœmiteriũ violauerit, vel in monasticum virum manus iniecerit violentas, à nullo absoluatur,nisi à papa. Eodem tempore, rex Stephanus cepit Gulihelmum de Mandeuilla apud sanctum Albanum,vbi reddidit regi turrim London.cum castris de VValedeno & Pleiseto, Eodem anno,obijt Fulco rex Hierusolimitanus,eoque anno,defuncto papa Innocẽtio, Cœlestinus successit,qui,cum sedisset in cathedra Romana mensibus.v.diem clausit extremum, cui successit Lucius mẽsibus.xi.& diebus.xiij. Obijt Gulihelmus VVintoniẽsis episcopus, successit Henricus. Huic verò Henrico, Lucius papa pallium misit, volens apud VVintoniam nouum constituere archiepiscopatum, & septem ei episcopos assignare.

Obijt Lucius,successit Eugenius.Rex Stephanus obsedit Ljncolnienſis.

ANno gratiæ. Mcxliij.defuncto papa Lucio,sedit Eugenius in cathedra Romana,annis octo,mensibus.iiij.& diebus.xiij.Eodem anno,rex Anglorum Stephanus Linconln.obsedit,& cum cõstrueret vnum municipium contra castellum, quod tenebat Comes Cestrensis,Ranulphus:operarij regis octoginta ab ipso Comite interfecti sunt,& sic,re imperfecta,recessit rex. Eodemq; anno, Robertus Marmion,vir quidem bellicosus,qui monachos de Couentria à suo monasterio expulerat, & de illa ecclesia castellum fecerat, dum vna dierum contra hostes suos decertaret,inter eos ante ipsum monasterium,excõmunicatus,peremptus est.Eodem tempore,Galfridus de Mandeuilla, qui idem scelus perpetrauerat in ecclesia Rameſienſi,ante ipsam ecclesiã,inter consertas suorũ acies, à quodam pedite vilissimo,sol° sagitta percussus,occubuit interfect°. Arnulph° etiam,eiusdem Comitis filius, qui post mortem patris ecclesiam illam pro castello tenebat,à rege captus est,& proscriptus.

Rex Stephanus Comitem Glouernienſem, & multos alios fugauit.

ANno gratię.Mcxliiij.rex Anglorum Stephanus,Comitem Gloucrnię,cum multis alijs inimicorũ suorum à constructione Flandrensis castri fugauit, & municipiũ illud in sua potestate suscepit.

Obijt

Obijt Galfridus de †Mandeuilla. xviij. Kalend. Octobris. Galfridus,Comes Andegauiæ,cepit Normanniam. Eodem anno,Alexãder, Lincoln.episcopus,iterum Romam pergens, munificentissimè se,vt prius,habuit.Itaque honorificè susceptus est à papa,redienſque sequenti anno,cum summa ipsius papæ,& totius curiæ gratia,ecclesiam suam,quæ combustione deturpata fuerat, sic reformando restaurauit,vt damnum in igne,postea minimè dãnosum videretur. †Magniuilla.

Capitur Ranulphus,Comes Cestriæ,à rege Stephano Anglorum.

ANno gratiæ. Mcxlv. rex Anglorum Stephanus cepit Ranulphũ, Comitem Cestriæ,apud Northamtonã,ad eum pacificè venientem,& eundem in carcere detrusum detinuit, quousque redderet ei castrum Lincoln.cum cæteris,quæ suæ ditionis erant, & sic lætus, & iactans de victoria,licet turpi,coronam portauit apud Lincoln.Hoc anno,quidam puer apud Norvvicum crucifixus est à Iudæis.

Conradus imperator,& rex Francorum Ludouicus,iter arripuerunt Hierosolymitanum.

ANno gratiæ. M. cxlvi. Conradus imperator, & Ludouicus rex Francorum,& plures alij nobiles magnates crucesignati sunt,vt euntes in Hierusalem saluatoris vestigia adorarent.Gulihelmus de sancta Barbara,decanus Ebor. factus est episcopus Dunelmensis. Eodem anno, obijt reuerendæ memoriæ Galfridus, abbas sancti Albani. Defuncti quoque sunt pontifices, †Ascelinus Roffensis, Rogerius Cestrensis,& Robertus Herefordensis.Ascelino successit VValterus, archidiaconus Cantuariensis. Rogerio, VValterus, prior Dorobernensis, Roberto, Gilbertus, abbas Glouernienſis. Eodem anno,post Thurstanum, Ebor.archiepiscopum,Henricus, Cistercienſis monachus,illum obtinuit præsulatum. Similiter eodem anno,Cometa in Occidente,circumquaq; mirabiliter radians, apparuit. †Alcelmus.

Proficiscuntur Hierusalem imperator Alemanniæ,& rex Franciæ.

ANno gratiæ. Mcxlvij.motio imperatoris & regis, & multorum iter agentium in Hierusalem.Imperator Conradus,hyeme trãscursa,cum suis portum attigit Aconẽsem.Et inde veniens Hierusalẽ cum summo gaudio susceptus est. Quo vtique tempore,rex Francorum cum.lxx.millibus loricatorũ militum subsecutus est. Sed ob iter præssuras,iacturas,& ruinas irrestaurabiles passus, damna Frãciæ inaudita deplorauit.Obsessa est ciuitas Damasci,sed frustra.Eodem anno,,Robertus archidiaconus Leicestriæ, post Alexandrum

creatus est Lincoln. antistes, per manum Theobaldi archiepiscopi Cantuar. Post ieiunium mensis Septemb. episcopus est consecratus.

Reuertuntur imperator, & rex Franciæ, & rex Norandinus debacchatur.

ANno gratiæ. Mcxlviij. post discessum imperatoris, & regis Frãcorum de partibus terræ sanctæ, Norandinus, Sanguinei filius, princeps Turcarum potentissim°, fines Antiochenos ingressus, Nepam castrum obsidione vallauit, contra quem Reimundus, Antiochenus princeps, exercitum ducẽs inconsultè nimis, prelio inequali decertauit. Vnde contigit, quòd ipse, cum alijs quibusdam viris nobilibus occubuit. Norandinus nullo obstante progressus, Hareng castrum obsidens occupauit, & sic liberè in partibus illis vniuersa depopulando percurrit, donec rex Hierusolimarum superueniens, impetus eius potenter refrænaret. Henricus primogenitus, à rege Scotorũ Dauid armis decoratur in Pentecoste. Item trãslatio sancti Erkenvvaldi episcopi. xviij. Kalend. Decembr. fit. Præterea concilium in vrbe Remẽsi, præsidente papa Eugenio, celebratur. Eodem anno Gilebertus episcopus efficitur Heretordensis.

Galfridus Dux Normanniæ, reddidit Henrico filio suo, Normanniam.

ANno gratiæ. Mcxlix. Galfrid°, Dux Normãnorum reddidit Hẽrico filio suo Normanniam, hæreditatem suam ex parte matris suæ, cõtra prohibitionem regis Francorũ. Vnde discordia orta est inter ipsum regem & Ducem. Rex enim reuersus est hoc anno inglorius à terra sancta, similiter & imperator Alemanniæ. Dux Galfridus castellũ Vinstabel obsedit & fecit ibi tria castella lapidia & durauit illa obsidio per tres annos. Ebrardus episcopus Norvvic. obijt. Iste Ebrardus episcopus diuisit archidiaconatum Suffolke in duos. Hoc etiam anno, gelare cœpit. iiij. idus Decembr. & durauit vsque ad. xi. Kal. Martij, & Thamesis sic congelatus est, vt pede & equo, & quadrigis etiã oneratis, transmeabilis redderetur.

Rex Francorum cepit homagium Ducis Henrici pro Normannia.

ANno gratię Mcl. rex Francorum Ludouicus, & Eustachius, filius regis Stephani, cum militia copiosa venerũt ante turrem de Archis ob discordiam memoratam, vbi etiam affuit Dux Normanniæ Henricus, & pater eius, Comes Andegauensis, Galfridus, cum ingenti exercitu Andegauensium, Britonum, & Normannorum, sed videntes vtriusq; partis principes, quòd legiones illę nequibant sine magna sanguinis effusione hostiliter conuenire, cœperunt de pace tractare, & interuenientibus vtrorumque amicis, rex Francorum

cepit

cepit homagium Ducis Henrici de Normannia, & sic pacificè recesserunt. Dux igitur Hēricus, dum tractaret cum optimatibus suis de itinere suo in Angliam, pater eius apud Castrum Beri grauiter infirmatus. vij. idus Septembr. ab hac vita migrauit, & sic Henricus filius eius, factus est Comes Andegauensium, & Dux Normannorum. Eodem anno, Robertus de Gorham, creatus est in abbatem sancti Albani, Radulpho cedente præ langore. Celebratum est diuortium inter Ludouicum regem Francorū, & Alienoram reginā. Erant enim consanguinei, in quarto gradu. Rex Stephanus firmauit castellum apud Radingum. xiij. Kalen. Febr. Eodem anno Gulihelmus Turbus consecratus est in episcopatum Norvvic.

Dux Normannorum Henricus, duxit Alienorum, relictam Ludouici.

ANno gratiæ. Mcli. obijt Comes Theobald⁹ de Bleis frater regis Stephani. Henricus Dux Norman. duxit Alienorā, quondā reginā, relictā Ludouici. Obijt Adelicia regina, vxor regis Stephani. Dirutū est castellū de Radingo. Eodē anno, Iohannes, monachus Sagiensis, factus est secundus antistes Monæ insulę, quæ est inter Angliā & Hyberniam. Primus ibi fuit † Reimūdus, monachus Sauinienſis. Eodem etiam anno, obijt Gulihelmus, episcopus Dunelmensis, & Galfridus Arthurus factus est episcopus sancti Asaphi in Northvvallia, qui historiam Britonum, de lingua Britannica, transtulit in latinum. Eodē anno Gratianus monachus de Guisa ciuitate Thusciæ natus, decreta composuit secundum Hu. ij. q. vi. C. forma.

† VVimundus.

Obijt Eugenius papa, succedit Anastasius, sanctus Bernardus migrauit ad dominum.

ANno gratiæ. Mclij. Comites & barones Angliæ fecerunt ligantiam, & fidelitatem Eustachio, filio regis Stephani. Obijt Matildis regina, mater Eustachij. sexto nonas Maij, Richardus de † Beuuais, nepos alterius Richardi, factus est episcopus London. in initio Octobr. Eodē anno, Bernardus abbas Clareuallensis migrauit ad dominum. Obierunt aūt Eugenius papa, cui successit Anastasius, & Dauid rex Scotorum, cui successit Malcolm⁹, nepos eius, in regnū. Illo quoq; anno, natus est Duci Henrico filius ex Alienora vxore sua, & vocatus est Gulihtlmus, quod est consuetum nomē Ducibus Aquitanię, & Comitib⁹ Andegauiæ. Obijt Eustachi⁹, fili⁹ regis Stephani. Et facta est pax inter regē Stephanū & Henr. Ducē Norman. Eodem anno Barnardus abbas Clareuallensis, migrauit ad dominum.

† Belleſmenis.

An.Dom. {1153.1154. } Imp.R. {Conradus Tertius. } Rex. Augl. {Stephanus.

Rex Anglorum Stephanus,& Dux Normannorum Henricus, concordati sunt.

ANno gratiæ.Mcliij.iustitia de cælò prospexit:& diligentia Theobaldi,archiepiscopi Cantuar.& episcoporum regni, rex Anglorum Stephanus,& Dux Normannorũ Henricus,apud Walingford, talem concordiam inierunt. Rex Stephanus, omni hærede viduatus,præter solummodo Ducem Henricum, recognouit in conuentu episcoporum,& aliorum de regno optimatum,quòd Dux Henricus ius hæreditarium in regnum Angliæ habebat,& Dux benignè concessit,vt rex Stephanus tota vita sua, suum regnum pacificè possideret.Ita tamen confirmatum est pactum,quòd ipse rex,& episcopi tunc præsentes,cum cæteris regni optimatibus iurarẽt,quòd Dux Henricus, post mortem regis, si illum superuiueret, regnum sine aliqua contradictione obtineret. Super ista pace inuiolabiliter obseruanda, confecta est solennis charta, & in loco securissimo reseruata.Hoc anno floruit Petrus Lõgobardus, qui sententiarũ librũ composuit.Obijt Eugenius papa successit Anastasius senex.

Defuncto Anastasio papa,successit Nicolaus.

ANno gratiæ. Mcliiij. Dux Normannorum Henricus transfretauit in Normanniam et reuocauit in ius proprium dominica sua, quæ pater suus illi dederat,& inde profectus in Aquitaniam rebellionem quorundam baronum suorum potenter repressit. Eodem anno,defuncto papa Anastasio,successit Nicolaus, Albanẽsis episcopus, & vocat⁹ est Adrianus. iiij. vir quidẽ iustus & religiosus, natione Anglicus,de territorio quidem sancti Albani, à viris nobilibus ducens originem.Hic ecclesiam sancti Albani insigniuit priuilegijs,vt sicut beatus Albanus protomartyr est Angliæ, ita & eius abbas inter omnes Angliæ abbates primus sit ordine & dignitate. Eodem tempore,facta est concordia inter regem Francorum Ludouicum, & Ducem Normannorum Henricum, hoc modo. Rex reddidit Duci Vernolium, & Nouum Mercatum, & Dux dedit ei duo millia marcarũ argenti, pro restaurandis damnis,quæ rex perpessus fuerat. Eodẽ anno, sanctus anachorita VVilfricus de Heselberga,cuius vita & transitus, speciales exigeret tractatus, migrauit ad dominum.Eodem tempore,rex Anglorum Stephanus, miles egregius,& mente pijssimus.viij.Kalend.Nouembrium,diem clausit extremum. Cuius corpus in monasterio de Feuersham,quod ipse à fundamẽtis cõstruxerat,traditur veneranter sepulturę. Quo audito,Hen-

dito, Henricus Dux Normanniæ venit Barbeflieth, & ibidem per vnum menſem ventum expectauit, & ſeptimo idus Decembris, in Angliam veniens, xiiij. Kalend. Ianuarij, die dominica ante natale domini, apud VVeſtmonaſterium, in regem vnctus eſt a Thebaldo Cantuarienſi archiepiſcopo. Eodem anno Reginaldus efficitur abbas de Radingo.

Fredericus creatus eſt in imperatorem.

ANno gratiæ. M. clv. electus, & cõſecratus eſt in imperatorem Fredericus. Henricus rex iunior natus eſt London. prídiæ Kalend. martij. Manus quoque ſancti Iacobi reſtituta eſt Radingo. Per idẽ tempus, rex Anglorum Henricus nuntios ſolennes Romam mittens rogauit papam Adrianum, adhuc nouum, cuius gratiam confidenter obtinere ſperauit, vtpote Anglum, vt liceret ei Hyberniam hoſtiliter intrare, & eam ſibi ſubiugare, atque homines illos beſtiales ad fidem Chriſti decentius reuocare, eccleſiæque Romanæ fidelius inclinare. Quod papa regi gratãter annuit, & eidem, ſuper hoc, priuilegium deſtinauit. Eodem anno, defuncto Roberto, Exoniẽſi epiſcopo, ſucceſſit Robertus decanus Sarum. Et eodem anno, rex Anglorum Henricus exhæredauit Gulihelmum Peuerel cauſa veneficij, quod Ranulpho, Comiti Ceſtrenſi, fuerat propinatum. In cuius peſtis conſortio plures conſcij, & conſentientes fuiſſe perhibentur. Circa eoſdem dies, Hugo de Mortuo mari, vir arrogãtiſſimus, caſtella ſua contra regem muniuit, Glouerniã, VVigorniam, & Briges, ſed rex aduenies omnia complanauit. Eodem tempore, Ludouicus, rex Francorum, duxit filiam Aldefonſi, regis Hiſpaniæ. Eo tempore, Thomas natione London. futurus archiepiſcopus & martyr, primum, quod habuerat beneficiũ, percepit à domo ſancti Albani, ſcilicet eccleſiam de †Bradefeld, nec multo poſt tranſtulit ſe ad famulatum Theobaldi Cantuar. archiepiſcopi, quo procurante, citò deinde vocatus eſt ad archidiaconatum Cantuar. Hoc anno floruit Petrus dictus Comeſtor in Francia qui vtriuſque teſtamẽti hiſtoriam, quę dicitur ſcolaſtica, compoſuit.

†Branfeld.

Tunica domini inconſutilis, inuenta eſt in Francia.

ANno gratię. Mcxlvi. in Francia, diuina reuelatione, inuenta eſt tunica inconſutilis Chriſti, quam, ſicut literæ cum ipſa repertæ indicabant, mater eius fecerat ei, & creuit ipſo creſcente. Eodem anno, rex Henricus in Normanniam tranſiens, cepit cum moroſa, & ſumptuoſa obſidione caſtella ſibi rebellia, Chynonẽ ſcilicet, & alia.

Eodem anno, rex Siciliæ Gulihelmus ciuitatem Baruth funditus euertit, Græcos superauit, ciuitates & castella sibi ablata in ius suum potenter reuocauit, consecrationes episcoporum regni sui ei concedendo. Tunc temporis, Alienora, regina Anglorum, peperit regi filiam, quam Matildem nuncupauit. In guerra quoque, quæ fuit inter regem Henricum & Galfridū fratrem suum, idē Henricus prædicto. G. tria castella eripuit violenter, Mirabellum & Losdunum, cum dicto Chynone. Gulihelmus quoque primogenitus regis Hērici obijt, & sepultus est apud Radingum.

Rex Henricus domat VValliam, regem Scotorum repulit.

ANno gratiæ. Mclvij. rex Henricus in VValliam duxit exercitum suum, & VValliam sibi potenter subiugauit, & apud Snaudunū Cenum ad deditionē coegit. Rex quoque in Normanniam transfretauit. Sed cum audisset quòd rex Scotorum Malcolmus, fines suos hostiliter transgressus, aliena sibi temerè occupauit, rediit, & ipsum Malcolmum potenter repulit. Tunc rex Scotorum reddidit ei ciuitatem Carleolum, castellum quoque de Banburg, & Nouum castrum super Tinam fluuium, & totum comitatum Laudonensem, & rex Henricus reddidit ei Comitatum de Huntingduno. Tūc quoque temporis, Gulihelmus, dictus filius regis, nothus regis Stephani, Comes Moretonij, & VVarennię, reddidit regi Peuensie, & Norvvicum, & omnes munitiones suos in Anglia, & Normannia, quæ ex dono regis Stephani possederat. Et rex Henricus dedit ei, quicquid pater eius, rex Stephanus habuit, die, qua rex Hēricus primus mortuus fuit, & viuus. Et eodē tempore, Hugo Bigot° castella sua regi resignauit. Eodē anno mēse Septēbri, nat° est Henrico regi, ex Alienora regina sua, fili° apud Oxoniā, & vocatus est Richardus.

Noua moneta facta est in Anglia. Rex quoque Anglorum Henricus, venit Parisios.

ANno gratiæ. Mclviij. Henricus rex apud VVigorniam coronatur, & post diuinorum celebrationem, coronam super altare posuit, nec vlterius coronatus est. Noua moneta facta est in Anglia. Obijt Galfridus, frater regis Hērici. Reginaldo abbati de Radingo, ob regis odium cedenti, successit Rogerius. Eodem anno, Thomas regis cancellarius, in apparatu magno, venit Parisios, Margaretam, regis Francorū filiā, Henrico filio regis in coniugē accepturus. Rex mare transiuit, & inuitatus Parisios venit, idemq; rex Nameticam ciuitatem in ius suum recepit.

Schisma

Schiſma ortum eſt inter Alexandrum & Octouianum.

ANno gratiæ. Mclix. rex Anglorum Henricus, duxit exercitū verſus Tholoſam, & cepit caſtella fortia vicina ei, rege Francorum interim in vrbe iugiter commorante. Sed rex Anglorum ipſam ciuitatem hoſtiliter non obſedit, ob reuerentiam regis Francorum, cuius ſororem Conſtantiam, Comes Tholoſanus duxerat in vxorem, & ex ea liberos ſuſceperat, qua de cauſa reges inimici facti ſunt adinuicem. Eodem anno, defuncto papa Adriano ſchiſma ortū eſt, inter duos, Alexandrū & Octouianum. Nam imperator, cum clero ſuo, receperat Octauianū, alij nequaquam. Succeſſit tandem Alexāder. Adhuc creuerunt inimicitiæ inter reges Francorū & Anglorū.

Theobaldus archiepiſcopus Cantuar. obijt, iuratur fidelitas Henrico iuniori.

ANno gratię. Mclx. rex Anglorum Hēricus à Tholoſa reuerſus, Margaretam filiam regis Francorum, quam in ſua cuſtodia habebat, Henrico filio ſuo deſponſari fecit, & caſtellū de Giſorzio, diu deſideratum, recepit. Quod, vt audiuit rex Francorū, Caluum Mōtem firmauit. Sex rex Anglorum feſtinus adueniens, rege Francorū cum ſuis fugato, caſtrum, & incluſos, cepit. Et capti ſunt deintus milites. lv. & ſic celebratum eſt matrimonium inter filium regis Anglorum ſeptennem, & filiam regis Francorum triennem, authoritate Henrici Piſani, & Gulihelmi Papienſis, presbyterorum, cardinalium, ſedis apoſtolicæ legatorum. iiij. nonarum Nouembr. apud Burgum. Eodem anno, Theobaldus, Catuar, archiepiſcopus, diem clauſit extremum. Ipſoque tempore Maria, abbatiſſa de Rūmeſia, filia regis Stephani, nupſit Mathæo, Comiti Boloniæ, ex qua duas ſuſtulit filias, propter quod peccatum Thomas regis cācellarius, qui contrarius fuit huic contractui illicito ad inſtar beati Iohannis Baptiſtæ, multas paſſus eſt ab eodē Comite inſidias, & perſecutiones.

Henricus filius regis Henrici primi, deſponſauit filiam regis Franciæ. Eligitur Thomas in archiepiſcopum Cantuariæ.

ANno gratiæ. Mclxi. Henricus, filius regis Henrici, deſponſauit filiam regis Francorum, & pax facta eſt inter eos. Cantuaria ferè tota combuſta eſt. Eodemque anno, audito de morte Theobaldi Cantuar. archiepiſcopi, rex procurare cœpit omni diligentia, vt Thomas cancellarius, ipſi in archiepiſcopatum ſuccederet, & miſit Richardum de Luci in Angliam cum literis ſuis ad hoc procurādum cum ipſo Thoma cancellario, quod efficaciter grato fini mancipatum eſt.

tum est. Eodem anno, Bartholomæus, vir religiosus, & in theologiæ scripturis bene eruditus, in Exoniensem episcopum consecratus est. Eodemque anno, apud VVestmonasterium Thomas, regis cãcellarius, electus est in archiepiscopum Cantuar. Facta itaque electione sabbato, in Pentecoste, presbyter ordinatus est à VValtero, Roffensi episcopo, in ecclesia Cantuariensi. Ipso quoque tempore sopita est discordia inter ecclesiam Lincolniensem, & cœnobium sancti Albani, in præsentia regis Hérici, & archiepiscoporũ, Thomę Cantuariensis, & Rogerij Eboracensis, & aliorum quàm plurimorum episcoporũ, & magnatũ terræ. Eodemq; anno, rex Hierusalem, Baldevvinus obijt, cui successit frater eius Almaricus. Eo anno, præparato campestri prælio, & statim sopito, facti sunt amici reges Frãcorum, & Anglorum.

Consecratur Thomas, in archiepiscopum Cantuar. Obijt Richardus episcopus Londonienſis.

ANno gratiæ. clxij. Thomas, cancellarius, & Cantuariensis archidiaconus, consecratus est archiepiscopus Cantuariensis. iij. nonarum Iunij, dominica prima post Pestecosten. Ludouicus rex Frãcorum, & Henricus rex Anglorum, armatorum copijs vndique cõgregatis, cum iam campestre prælium inter eos immineret prope Ferceuallem, amici subito effecti sunt. Eodem anno, Alienora Angliæ regina, apud Rotomagum filiam peperit, & ei nomen suum imposuit. Hoc etiam anno, Richardus Lõdon. episcopus, viam vniuersæ carnis ingressus est. Per idem verò tempus, rex Henricus fecit iurari fidelitatem Henrico filio suo, pulcherrimæ indolis iuueni, & inter omnes magnates regni, Thomas cãcellarius, qui citò postea factus archiepiscopus, primus fidelitatem iurauit, salua fide regis, quàm diu viueret. Thomas resignauit sigillum regium, quod rex nimis molestè tulit. Thomas quoque archiepiscopus, vitam curialẽ in sanctissimam subito mutauit conuersationem. Ioachim abbas floruit.

Concilium Turonis celebratur sub papa Alexandro.

ANno gratiæ. Mclxiij, rex Henricus auertit cor suum, & dilectionem suam à Thoma Cantuar. archiepiscopo, & ex illo tempore insidias parauit ei, & impedimẽta. Gilbertus Folioth, Hereforden-sis, translatus est in London. Eodem anno, Robertus de Monteforti, cum Hérico de Essexia duello decertauit super appellatione de proditione. Eodem anno, papa Alexander Turonis concilium

celebrauit

celebrauit in ecclesia sancti Mauricij. Intererat Cantuar. archiepiscopus,& alij prælati Angliæ multi. Tempore illo, rex Scotorũ Malcolmus,& Rhesus princeps Demeciæ, id est, Australiũ VVallensiũ, & alij multi magnates, fecerunt homagium regi Henrico, apud Woodestok. Ipso quoq; tempore, Rogerius, Comes Clarensis, à Thoma Cantuar. archiepiscopo, apud VVestmonasterium vocatus est ad faciendum ei homagium de castello de Tunbrige. Quod, cum audisset rex, prohibuit fraudulẽter hoc fieri, & hoc fuit primum indicium odij regij manifestum.

Facta est recordatio libertatum regis apud Clarendunam, cui non consentit Thomas archiepiscopus.

ANno gratiæ. M clxiiij. apud Clarendunã coram rege, & magnatibus regni facta est recordatio regiarum libertatum,& consuetudinum, cui quia Thomas Cantuar. archiepiscopus assensum non præbuit, recessit cum magna indignatione regis. Dedicata est ecclesia de Radingo, translatumq; est corpus sancti Eadvvardi de terra in feretrum à beato Thoma Cantuar. archiepiscopo. Eodem anno, multas passus est iniurias apud Northamtonã idem archiepiscop⁹. Recessit de nocte, & exilium subijt, & multa pericula perpessus in terra, mare in fragili cymba transijt. Comes Flãdriæ, & Comes Bononiæ, parauerãt eidem, machinante rege, insidias. Sed, deo protegente, omnes euasit.

Strages & captiuitas Christianorum facta est in terra sancta.

ANno gratiæ. Mclxv. terræmotus factus est. viij. Kalend. Februar⁹ in Ely, & Northfolk, & Suthfolk, ita quòd stantes prostrauit, campanas pulsauit. Rex in VValliam expeditionem fecit. Regina Alienora, peperit filiam, quam vocauit Iohannam, post quam, peperit filium, quem vocauit Iohannem. Eodem anno, Godefrid⁹ de sancto Asapho, in ecclesia sancti Albani, Anglorum protomartyris, ad maius altare, in cœna domini chrisma confecit, & oleum sanctum, fultus authoritate priuilegiorum ipsius ecclesiæ, in præsentia Roberti abbatis. Eodemque anno, Noradinus quidam, Turcarum princeps potentissimus, in finibus Antiochenis Hareng castrum obsedit. Quo audito, Boamũdus princeps Antiochenus, cũ suis adiutoribus vicinis, scilicet Tripolitano Comite Reimũdo, Salamãno Sicilię prę-sule & Charos Armeniorum principe, obsidionem potenter, & ipsum Noradinum cum suis in fugam propellunt. Quem cum fugientem temerè insequerentur, reuersus est cõtra eos insequentes,

& ipsos

& ipsos omnes memoratos cepit, & vinculis strictos apud Alapiã custodiæ mancipauit, ipsum castrum, quod reliquerat, sibi leui negotio subiugauit.

Excommunicantur à beato Thoma, omnes obseruatores regiarum consuetudinũ.

ANno gratiæ. Mclxvi. Alienora regina Angliç, in fine anni peperit Iohannem. Rex quoque Henricus transfretauit in Normanniam. Cantuar. archiepiscopus, Thomas excõmunicauit omnes obseruatores cõsuetudinũ, & libertatum regiarum apud Clarendunã recitatarum, quas potius execrabiles abusiones, quàm vsus, vel libertates appellauit, & quosdam regis super hec fautores, tam clericos quam laicos nominatim excommunicauit. Eodem tempore, rex citò post procurauit amotionem Thomæ archiepiscopi à Pontiniaco. Nam cognouit locũ & mansionẽ illã placere ei, & hoc per capitulũ Cistercienſe, & citò post ab Anglia totum genus suum, non tantum à London. sed à regno suo immisericorditer proscripsit. Per idem tempus, ad subuentionem terræ sanctæ, de vnaquaque carrucata terræ totius Angliæ quatuor denariȷ concessi sunt & collecti. Obiȷt Robertus, abbas sancti Albani, cùm ecclesiam suam. xxiiij. annis rexisset. Episcopi Angliæ facti sunt regis fautores, & beati Thomæ in causa sua persecutores. Rex Francorum Ludouicus, solus factus est consolator beati Thomæ. Quapropter reges occulto odio sese detrahebant.

Alexander papa, & rex Francorũ Ludouicꝰ, facti sunt cõsolatores beati Thomæ.

ANno gratiæ. Mclxvij. Alexãder papa, cognita causæ iustitia beati Thomæ, factus est eius consolator & adiutor, exul coexulis. Exulauit enim vterque pro libertate ecclesiæ. Eodem anno, obiȷt Robertus Lincoln. Discordantibus regibus Francorum & Anglorum, Caluus mons, Gisortium, & alia castra, & munitiones cum villis & ciuitatibus à Normãnis occupata & succensa sunt. Obiȷt quoque Matildis imperatrix. Matildis filia regis Hẽrico nupsit Henrico Duci Saxonum. Tunc verò temporis, exulante beato Thoma archiepiscopo, maneria sua, siluæ, viuaria, homines, & aliæ possessiones infiscantur & destruuntur, quorum custodiæ præficitur Ranulphus de Broko, vir doctus pecuniam emungendi, seminantibus discordiam Gilberto episcopo London. & alijs multis episcopis, Roberto quoque de Broko, clerico, qui sub Ranulpho archiepiscopatum custodiebat. Eódẽ anno, Simon prior ecclesiæ sancti Albani in abbatẽ eiusdẽ ecclesiæ electus, die Ascensionis à London. episcopo solenniter

lenniter est consecratus. Obijt Comes Patricius in Aquitania. Obijt Robertus, secundus prior VVintonienſis.

Rex Henricus schiſma procurauit, in odium beati Thomæ martyris.

ANno gratiæ. Mclxviij rex Henricus, cuius ira in odium versa est contra beatum Thomam, & contra papam, qui partem beati Thomæ fouit, misit ad imperatorem Fredericum, significans ei, quòd adiutor eius foret ad eijciẽdum de dignitate papatus Alexãdrum, eò quòd aduersarius suus factus fuit, & quia proditoris sui, ac fugitiui Thomæ, qui quandoque fuerat Cantuar. archiepiſcopus, causam contra regem fouit. Et fecit rex abiurari in anglia obediẽtiam debitam papę Alexandro, à puero duodeno ad hominem senem. Misit etiam ad regem Francorum Ludouicum, petens instanter, ne inimicum suum, ac proditorem Thomam, fugitiuum foueret. Sed eum inhoneſta (vt ei videbatur) petentem non exaudiuit pius rex Ludouicus. Eodem anno obijt Richardus prior Norvvic.

Alienora regis Henrici filia, nupsit regi Castiliæ Aldefonso.

ANno gratiæ. Mclxix. Alienora filia regis Anglorum, nupsit Aldefonso regi Castiliæ. Archiepiſcopus Thomas excommunicauit Gilbertum Londonienſem episcopum. Rex autem, consolator vanus, eum exhilarat, grauiter comminando beato Thomæ. Eodem anno, missi sunt à latere domini papæ duo legati, scilicet Vinianus & Gratianus, vt pacem componerent inter regem Henricum & archiepiſcopum Thomam. Sed infecto negotio principali, tantummodò rapinis intendebant, & sic redierunt, inani labore cõsumpto.

Coronatur in regem Henricus Iuuior & beatus Thomas martyrizatur.

ANno gratiæ. Mclxx. Henricus, primogenitus Henrici regis, coronatus est in regem apud VVestmonaſterium, in die sacti Basilij, à Rogerio Ebor. archiepiſcopo, contra consuetudinem & libertatem eccleſiæ Cantuar. Vnde archiepiſcopum Ebor. qui filium regis coronare præsumpsit, suspendit, & quosdam episcopos, qui illi solennitati interẽrãt, & multos alios excommunicauit. Ipse verò, archiepiſc. Ebor. & episcopi trãſſretauerũt, & venerũt ad regẽ in Normanniã, grauem de beato Thoma querimoniã reponentes. Vnde rex, supra modum cõmotus, cõqueſtus est grauiter de ipso Thoma archiepiſcopo, audiẽtibus quibusdã suis familiaribus. Ipsi verò, hoc audito, festinanter accelerarunt ad vindictã, & venientes Cantuar.

ipſum archiepiſcopum in eccleſia ſua irreuerenter excerebrarunt. Erant autem quatuor milites, ad opus militare, ſcilicet ad effuſionẽ ſanguinis,nimis ſtrenui,Reginaldus filius Vrſi, Hugo de Moreuilla,Gulihelm' de Traci,Richardus Brito.Martyr igitur occubuit.iiij. Kal.Ianuar. Omnes aũt milites illi,mortui ſunt infrà.iiij. annos, in pœnitentia tamen. Robertus verò de Brok, clericus Ranulphi de Brok,qui epiſcopatum tenuit, excõmunicatus, dum pranderet, canes tacta,licet eſurientes,noluerunt cõmedere, cum ex aliorũ manibus porrecta auidè raperent.Eodem anno,oſſa Gigantis in Anglia detecta ſunt,cuius corporis longitudo.l.pedum erat.

Obijt Henricus VVinton.epiſcopus.S.Godricus migrauit ad dominum.

ANno gratię. Mclxxi.obijt Henricus VVinton.epiſcopus. Rex Henricus tranſfretauit in Hyberniã. Vbi archiepiſcopi & epiſcopi ipſum in regem, & dominũ ceperunt, & ei fidelitatem iurauerunt, regulus qui Monoculus dicebatur, ei homagium iurauit. Rex Henricus reconciliatus eſt eccleſiæ Cantuar. In nocte natalis domini tempeſtas valida perhorruit. Gilbertus epiſcopus London. & alij excõmunicati abſoluti ſunt. Rex glorioſè de cõmiſſo peccato pœnitentiã egit. Creuerunt miracula de ſancto Thoma Cantuar. archiepiſcopo,in toto terrarũ orbe. Glorioſus vir, vitæ venerabilis, Godricus de Finchale,hæremita,agonem curſus ſui in hoc mundo conſummans,brauiũ gloriæ recepturus in cœlo,ex hac luce migrauit ad dominũ,cuius vita & mors tractatus exigunt ſpeciales. Eodẽ anno,in feſto ſancti Nicolai apud Albamarliã, Rogerius Ebor. archiepiſcopus,præſtito iuramẽto, quòd ante coronationẽ noui regis literas prohibitionis à domino papa nequaquã ſuſceperat, & quòd ſe regi de conſuetudinibus regni obſeruandis, non obligauerat, quòdq; mortem beati Thomæ archiepiſcopi,nec verbo nec ſcripto, nec facto ſcienter procurauerat, ad officij ſui plenitudinẽ miſericorditer eſt reſtitutus.Eodem anno combuſta eſt eccleſia Norvvic.

Henricus rex Iunior,mouit guerram contra patrem ſuum Henricum.

ANno gratiæ. Mclxxij.in nocte natalis domini, tonitruum in Anglia,in Hybernia, & in toto regno Francorum auditum eſt, ſubitum,& horribile,vt manifeſtè videretur ſanguis beati Thomę mugiendo clamare ad dominũ. Eodem anno,auerſum eſt cor Henrici iunioris ab amore patris ſui,ita, vt eidem guerram moueret, vt rex in ſignum tanti peccati ſui,quod nondum expiauit, ſua ſibi ſentiret viſcera repugnare.Gilbertus quoq; London. epiſcopus ſe,iuramẽto

præſtito

præstito, de morte beati Thomæ purgatus, suo officio restituitur.

Festum sancti Thomæ celebratur, ipso canonizato.

ANno gratiæ. Mclxxiij. festum beati Thomæ celebratur authoritate apostolica, per totam Angliam, ita scilicet, quòd præter solēne seruitium, quod fit de natali, cantatur de ipso seruitium speciale; & dicatur collecta specialis. Rex pœnitentiam aggrauat, Thomam specialius inuocat. Capti sunt rebelles regi, rex Scotiæ, Comes Leicestriæ: & rex iunior patri pacificatur. Rex venit Cantuar. & in capitulo absoluitur à conuentu Cantuar. Resignat etiam illas cōsuetudines super maius altare, pro quib⁹ beatus Thomas decertauit vsq; ad mortē. Gulihelm⁹ abbas de Radingo assumptus est in archiepiscopū Burdegalensem. Cui successit Ioseph⁹. Eodē quoq; anno, propter contumatiā Comitis Roberti, contra regē recalcitrantis, obsessa est, & per regē Henricū subuersa nobilis ciuitas Leicestrię & murus, qui videbatur indissolubilis, funditus in circuitu dirutus. Rex quoq; Iohanni, cognomēto Sine terra, filio suo vix septēni, filiā Huberti Comitis de Moriana promogenitā, q̄ ex relicta Hērici Ducis susceperat, matrimonialiter copulauit. Eodē anno, Rogerius, abbas Beccen. electus est in archiepisc. Cātuar. sed abbas nimis religiosus, penitus cōtradixit. Eligitur igitur Richardus in loco eius, prior Doueriæ, & eiusdem ecclesię monachus. Illo etiā anno, Radulphus de VVarneuilla, sacrista Rothomagensis, & thesaurarius Ebor. constitutus est Angliæ cācellarius. Maria, soror beati Thomę, fasta est abbatissa Berkingensis, moribus suis exigentibus, & rege sic iubente.

Rex Henricus, inuocato beati Thomæ auxilio, omnes hostes suos superat.

ANno gratiæ. Mclxxiiij. Rogerius de Molbraio à fidelitate regis senioris recedens, in insula Auxholm, castellum, ab antiquo dirutū, repatauit. Ad quē multitudo Lincol. nauigio trāsuecta castellū obsedit, & constabularium, & milites omnes ad deditionem coegit, & castellum subuertit. Eodem tempore, pridie Kalend. Maij, rex Anglorum, cum audisset militiam Richardi filij sui vrbem Santonicā occupasse, sumptis secum Pictauiensibus, ad eius liberationē processit. Rex cepit in maiori ecclesia Lincolniensi. lx. milites, cū balistarijs & alijs quàm plurimis hostibus suis, qui de ecclesia castellum fecerant, & eam commessationibus, & alijs immundicijs polluerant. Rex inuocans auxilium beati Thomę martyris, contulit ecclesiæ Cant. ad luminaria inuenienda, annui cēsus. xl. libras. Ipsa die S. Syluestri, scilicet sabbati, tradidit deus regē Scotię Gulihelmum in

manus ſuas,apud Richemund caſtellum vinculis mancipandum.Ipſa eadem die,rex Henricus iunior,nauibus quas congregauerat ad tranſfretandum in Angliam,ope fretus Comitis Flandrenſis,& eorum ſtipatus,& confidens agminibus,vt eam ſibi ſubiugaret,diſſipatis penitus,& præualida tempeſtate ſubitò exorta, ferè ſubmerſis,in Galliam turpiter redire cogebatur. Ipſo anno,Richardus cõſecratus eſt in archiepiſcopum Cantuar.Romę ab Alexandro papa. Et Richardus VVinton. epiſcopus, cum Elienſi, Herefordenſi,& Ciceſtrenſi electis,ab eodem archiepiſcopo conſecrãtur. Galfridus verò Nothus,Lincoln.electus,quia electio eius nondum fuerat confirmata,tranſfretauit in propria perſona tranſalpinaturus.

Rex Scotorum Gulihelmus,facta pace,deuenit homo regis Henrici.

ANno gratiæ.Mclxxv. ciuitas Rothomagenſis obſeſſa eſt. Ipſo anno,pax facta eſt inter regem & filios ſuos. Rex Scotorũ Gulihelmus,cum rege Anglorum pacem fecit in hunc mundum.Deuenit homo ligius regis Anglorũ de regno Scotiæ, & omnibus terris ſuis,& homagium ei fecit,vt domino ſuo ſpeciali. Et ſimiliter omnes epiſcopi,cum Comitibus & baronibus Scotiæ. Iurauerunt prę terea,quòd nullum fugitiuum regis Anglorum vnquã receptabũt. Conciliũ generale habitum eſt apud VVeſtmon.xv.Kal.Iulij,præſidente Richardo Cantuar.archiepiſcopo, & apoſtolicæ ſedis legato.Rogerius Ebor.archiepiſcopus conſilio non interfuit. Obiit Reginaldus,Comes Cornubiæ.Hugo Petroleonis, ſancti angeli diaconus cardinalis,venit legat⁹ in Angliã. & pręſtitit authoritatẽ tradendi clericos ante iudicẽ ſeculare,p foriſfacto foreſtæ,& laico feodo,in fauorẽ regis.Eodẽ anno Gulihel.Turbes eps Norvvic.obiit.

Iohanna filia regis Henrici,nupſit regi Siculo.

ANno gratiæ.Melxxvi.Richardus Cantuar.archiepiſcop⁹, in diocæſi ſua,quæ ab antiquis temporibus vno tantum fuerit archidiacono contenta, tres archidiaconos cõſtituit, ſcilicet Sauaricũ, Nicolaum & Herebertũ. Eodẽ anno,Iohannes,decanus Sarũ,conſecrat⁹ eſt antiſtes Norvvicenſis.Nec multo poſt, rex fecit complanari caſtella de Legeoc.de Huntindun.VValtun, Grobi, Stedeſberie, de Haye, de Threſte, & alia quàm plurima in vltionem iniuriarum, quas ipſi frequenter regi intulerant domini caſtellorum. Deinde idem rex per conſilium, & aſſenſum filij, conſtituit iuſticiarios per ſex partes regni,in qualibet parte ſex,qui iurauerunt,quòd †quilibet ius ſuum illeſum conſeruarent.Eodemq; anno,Iohanna filia regis,

†Cuilibet.

Siculo

Siculo regí nuptura .v. idus Nouembr. apud ſanctū Aegidiū marito ſuo tradita eſt. Hugo quoque Petroleonis, legationis ſuæ cancellato curſu, tranſfretauit. Rex quoq;, Henricus ſecundus, dedit filiam ſuam iuniorem regi Apuliæ, &. vi. Kal. Septembris, tranſfretauit. Obijt Richardus, Comes de Strigoil. Comes Gulihelmus de Arundel, obijt. iiij. idus Octobris, apud Wauerle, & ſepultus eſt apud Wymundham, vnde patronus fuiſſe dinoſcitur. xiiij. Kal. Nouembris, VValterus prior VVinton. factus eſt abbas VVeſtmonaſter. Eodē anno, amoti ſunt canonici ſeculares de Waltham, & introducti regulares, in fine tamen anni, nec ipſo anno completum eſt negotiū. Obijt tertius prior de Merton.

Fredericus venit ad pedes papæ Alexandri, ſatiſfacturus.

ANno gratię. Mclxxvij. reſtaurata eſt regularib⁹ canonicis eccleſia de VValtham, & in ea regula beatiſſimi Auguſtini, doctoris magni, honeſtiſſimè conſeruata. Quæ quidē eccleſia de Waltham, ex tunc tā in tēporalibus quàm ſpiritualib⁹, fœlix euidenter ſuſcepit incrementum. Hoc aūt negotium infrà vnum annum fœliciter eſt conſummatum. Initium tamen habuit in vigilia Pentecoſtes. Philippus Comes Flandriæ, & Philippus de Magna villa, profecti ſunt Hieruſalem. Fredericus imperator venit ad pedes Alexandri papæ ſatiſfaciens de tranſgreſſionibus, & ſic finitum eſt ſchiſma. Eodem anno, ventus vehementiſſimus arbores radicitus, ædificia funditus proſternens, intulit multis damna vix reſtaurabilia. Eo etiam anno, rex Anglorum terris ſuis pro voluntate diſpoſitis. xv. Kal. Septemb. in Normanniam tranſfretauit, & confeſtim inter regem Francię, & ipſum, habito colloquio, hoc modo concordiam inierunt. Ego Ludouicus rex Franciæ, & ego Henricus rex Angliæ, volumus ad omnium notitiam peruenire, nos, deo inſpirante, promiſiſſe, & iuramento confirmaſſe, quòd ſimul ibimus in ſeruitio crucifixi', & ituri Hieruſolimam, ſuſcepimus ſignum ſanctæ crucis, & amodo volumus eſſe amici adinuicem, ita ſcilicet, quòd vterque noſtrum alteri vitam & honorem fideliter conſeruabit.

Rex gratanter viſitat ſepulchrum beati Thomæ martyris.

ANno gratiæ. Mclxxviij. nix maxima valles impleuit, dumos, & arbores abſorbuit. Qua liqueſcente, armenta & aliqui homines inuoluti fluctibus perierunt. Vi. idus Ianuar ſol paſſus eſt eclipſim. Rex quoq; Anglorum Henricus, Galfridum filium ſuum. vii. idus Auguſti apud Woodeſtok cingulo decorauit militari. Idem quoque

rex,cum omnia pro voto compleuiſſet, recognoſcens beneficium beati Thomæ martyris ſepulcrum humiliter & gratanter adijt,gratias eidem exhibiturus. Et extunc præparauit ſe vterque regum, in theſauris,armis & aliſs neceſſariſs, ad iter Hieroſolimitanũ magnificè arripiendum,ita ſcilicet, quòd concuſſus eſt totus Oriens præ timore.Eodẽ anno,Richardus de Lucio,Angliæ iuſticiarius.iiſ. idus Iunij,fundamenta iecit ad conſtruendam eccleſiam conuentualem in honorem beatí Thomæ martyris, in loco, qui vocacur Westwd, in territorio Roffenſi.Eodemque anno,beatus Albanus viſibiliter exiens ab eccleſia, venit ad quendam virum, vícum ſancti Albani inhabitantem,& dixit ei:Sequere me.Qui videns illum ſplendidũ, ad inſtar ſolis,timuit,& obediens ſecutus eum eũtem per viam, quæ ducit verſ⁹ Aquilonem & claruit ſtrata ex eo, & ait vir martyrí. Domine quis es? Ait ille. Ego ſum protomartyr Angliæ Albanus, & duco te ad ſepulturam ſancti Amphibali, cuius doctrina conuerſus ſum ad dominum, & martyr effectus, vt oſſa eius reuerenter inueniantur,& à terra leuentur.Locus ſepulturæ eius,ferè tribus miliaribus diſtat ab eccleſia mea. Et colloquebãtur, ſicut ſolet amicus cum amico,& locum docuit,& vir locum ſignauit diligenter, & impreſſit in animo per quandam lapidum ordinatam poſitionem. Quo facto,martyr reduxit virum, & cum veniſſent ante fores eccleſiæ, monuit eum martyr, vt omnia referret abbati,& conuentuí,& vale dicto receſſit martyr,& intrauit eccleſiam ſuam.Vir autem Robertus,(hoc enim erat nomen eí) ſe in domum ſuum recepit. Vt hæc omnia vera,non autem fantaſtica,credantur,facti ſequentis docuit euidentia. Nam poſtquam viri diſcreti, abbas & conuentus ſuper his certificarentur,ad locum dictum venientes,inuenerunt beatum martyrem Amphibalũ,cum ſocijs,vbi miracula deus inaudita celebrauit.Quorum vnum duximus huic opuſculo inſerendum.Mortuus quidam quatriduanus,ita ſcilicet quòd à die mortis.iiij.dies haberet & dimidium, ibidem reſuſcitatus, omnes videntes ad gloriã dei,& laudem martyrum iuuantium ibí efficaciter procurauit.

Ludouicus,rex Francorum venit in Angliam,vt adoraret S.Thomam.

ANno gratiæ.Mclxxix.Ludouicus rex Francorum, licet ſenex, & corpore iam debilis,fide tamẽ alacer & deuotione, venit in Angliam,nec impediuit eum tranſfretatio, licet illud ſuper omnia abhorruiſſet, vt ſanctum martyrem,beatum Thomam,ad ſepulchrũ ei⁹ in eccleſia Cãtuar.facta oratione,veneratẽr adoraret,vt ipſe iam

† oblatione.

dei amicus

dei amicus euidenter effectus,pro rege & regno Francorum deum exoraret, quia quem Anglia perſequens expulit, meruit fœliciter exulem recipere,protegere, & conſolari. Et quia Chriſtianiſſimus rex, Ludouicꝰ,magnalia dei audiuit, in beato Amphibalo martyre & ſocijs ſuis nuper inuentis celebrari,propoſuit illuc ire, ſed concilium ſuorum non permiſit eum à terra ſua tantùm elongari.Super quo dolens, ſed contradicere nolens, miſit illuc quaſi vice vicaria capellanum dona eximia pro oblatione deferentem, & ſic ad quædam alia ſancta loca, per Angliam conſtituta. Conſummato igitur voto peregrinationis ſuę ad votum,rex ad propria inter Douerum & Wiſſand,nauigãdo ſine aliquo impedimento,remeauit.Et quia in mari nimis timidus erat,& timuit pericula, dicens eſſe pluſquam humanum tranſfretare,petijt beatum Thomam, vt in illo tranſitu nullus pateretur ex illo tempore naufragium. In qua oratione creditur vſque hodie pius rex efficacem fauorem obtinuiſſe. Hæc facta ſunt in initio Septembris.Et in his omnibus ſe fauorabilem & ſociabilem,vt decuit,ſe exhibuit rex Henricus. Philippus filius regis Francorum coronatur. Alexander papa celebrauit conciliũ Romæ media quadrageſima cum. cccx. epiſcopis in patriarchio Lateranenſi.Rogerius V Vigor.epiſcopus obijt.Quidam puer martyrizatur apud Wenlok. Scripſit etiam illis diebus abbas Ioachim libellum ſuper Apocalipſim.Cuius ſcripta,quia miraculoſè factus eſt ſubitò de ſimplici,& ferè laico altilogus theologus,multum inter magnos recitabantur, & authentica habebantur. Sed quia videretur quaternitatem innuere,potius quam trinitatem, eccleſia ſcripta ſua reprobauit.Cuius rei mentionem fecit papa Innocentius in concilio ab ipſo celebrato,& in principio ſuorum decretalium.

Obijt Lodouicus rex Francorum,Philippus amiciſsimus factus eſt regi Henrico.

ANno gratiæ. Mclxxx.obijt piæ memoriæ Ludouicus,rex Francorum. xiiij. Kalend. Octobris, cui ſucceſſit filius eius Philippus. Moneta in Anglia renouatur.Obijt Iohannes epiſcopus Ciceſtrię. Rex Philippus Francorum ſuppoſuit diſpoſitioni regis Henrici, quaſi fidelis ſui, totum regnum ſuum, quia ipſum fideliſſimum, & prudentiſſimum regem ſciebat,& facti ſunt amiciſſimi, ſine aliqua mala ſuſpitione, & præteritorum recordatione, hæc charta teſtificante. Ego Philippus rex Francorum, &c. Ipſo quoque tempore, Richardus Comes Pictauienſis, famoſus etiam probitate militari,

terras Galfridi de Luniaco crudeliter exterminans, vix ecclesiarum pepercit sanctitati. Consummata verò ad votum guerra sua, venit in Angliam, & à patre suo propter famam suam, quæ iam Cisalpinas partes illustrauerat, honorificè nimis susceptus est.

Obijt papa Alexander, succesit Lucius, presbyter Iohannes scripsit papæ, & papa ei.

ANno gratiæ. Mclxxxi. Rogerius Ebor. archiepiscopus viam vniuersæ carnis est ingressus. xij. Kalend. Decembris. Eodem tempore scripsit papa Alexander Iohanni presbitero, regi Indorum, epistolam eleganter vt vnirentur, effecti per omnia concordes in fide catholica. Quod & idem Iohannes anteà postulauerat per epistolam suam, & per nuncium suum proprium, scilicet Philippũ medicum. In quo arduo negotio, res finem fœlicem sortita fuisset, nisi fama, imò potius infamia Romanæ auaritię, totum mundum, vsque ad fines orbis terrarum maculasset, vnde refriguit prædicti principis deuotio, nolentis subiectionem deuotissimam subire ecclesiæ Romanæ. Eodem anno, obijt papa Alexander, cui successit Lucius. Venit rex de Normãnia. Eclipsis solis facta ẽ in vigilia exaltationis sanctæ crucis hora tertia. Anno quoque eodem Baldevvinus, abbas Fordensis, Cisterciensis ordinis, successit Rogerio episcopo ad ecclesiam VVigorniensem. Obijt Comes Cestriæ.

Henricus rex pro expiatione mortis sancti Thomæ. xlij. millia marcarum argenti, & quingentas marcas auri legat terræ sanctæ.

ANno gratię. Mclxxxij. Dux Saxonũ, cum Ducissa, venit in Normanniam. Galfridus Lincoln. electus, & regis Anglorum filius, cùm eius electio esset à papa confirmata, postq̃ per septẽnium eidẽ ecclesiæ pacificè præfuisset, præsente rege & episcopis regni, in Epiphania domini apud Marleburgũ electioni renunciauit, nemine compellente. Eodem tempore rex Henricus apud VValtham, in præsentia procerum regni, ad subuentionem terræ sanctæ. xlij. millia marcarum argenti, & quingẽtas marcas auri liberabiliter assignauit. Hoc enim pro morte beati Thom, quam super omnia pro seipso, & posteritate sua formidauit, in confessione secreta irrefragabiliter promisit. Eodemque anno, VValterus de Constantijs, archidiaconus Oxonien sis, consecratus est episcopus Lincoln. à Richardo Cantuar. archiepiscopo, Andegauis, in ecclesia sancti Laudi. Galfridus filius regis, prior electus, qui ex superbia generis, ministerio episcopali minimè se dignatus est inclinare, ex tunc deo, & homini-

hominibus extitit reprobus & deteſtabilis, iuxta ſententiam diuinam: Qui me erubeſcit coram hominibus.&c. Eodē anno, VValterus Roffenſis epiſcopus, viam vniuerſæ carnis ingreſſus eſt.

Obijt iunior rex Henricus, VValterus de Conſtantijs in ſede collocatur.

ANno gratiæ. Mclxxxiij. obijt delectabilis indolis, rex Henricus iunior, filius regis Henrici ſecundi, in die ſancti Barnabę apoſtoli, qui primò Cenomannijs eſt ſepultus, deinde Rotomag. VValterus de Conſtantijs epiſcopus Lincolnienſis in Angliam veniens, in ſede ſua collocatur. Eodem anno Girardus cognomento Puella, cōſecratus eſt epiſcopus Couentrenſis, qui cum ſancto Thoma martyre multos paſſus labores, per eiuſdem orationes, omnibus ſuperatis, dignè ſedem aſcendit pontificalem.

Obijt Richardus Cantuarienſis archiepiſcopus, Saraceni Hiſpaniam inuadunt.

ANno gratiæ. Mclxxxiiij. obijt Richardus Cantuar. archiepiſcopus apud Hallingū, quæ eſt villa Roffenſis epiſcopi. Obijt etiam Iocelinus epiſcopus Sarum. Eodē anno, rex Henricus duxit in Angliam Ducem Saxoniæ cum familia ſua, & infrà paucos dies Duciſſa apud VVinton, peperit filium, quē vocauit Gulihelmum. Eodem anno, Baldevvinus epiſcop° VVigorn. electus eſt in archiepiſcopū Cantuar. & VValterus epiſcopus Lincoln. electus eſt in archiepiſcopum Rothomagenſem. Eodem tempore, Philippus archiepiſcopus Coloniæ, & Philippus Comes Flandriæ, venerunt in Angliam vota orationum beato Thomæ ſoluturi, crebreſcentibus famoſis miraculis in veneratione eiuſdem. Perfecta magnatum peregrinatione, rex magnatibus ciuiliter occurrit, & duxit eos London. cum ipſo per aliquot dies conuiuaturos. In quorum aduentu, præcepto regis, tota ciuitas ſplenduit mirabiliter varijs ornamentis redimita. Anno quoque eodem, multitudo Saracenorum in partibus Hiſpaniæ Chriſtianos hoſtiliter inuaſura applicuit, Ducem ac regem habens maximum, regem Macemuth, & cum multa irreſtaurabilia damna Chriſtianis intuliſſent, rex miraculoſè à deo, quaſi vindice, percuſſus, horribiliter interijt, quo viſo, omnes dei inimici exterriti fugerunt. Regnauit autem diebus ſub eiſdem in Hieruſalen Baldevvinus, Almarici quondam regis filius, qui elephantino morbo percuſſus, iam lumen amiſerat oculorum. Conuocatis igitur regni proceribus, Guidonem de Lizíniaco, Comitem Ioppenſem, & Aſcalonitanum, regni conſtituit procuratorem. Eodem tempore, Saladinus,

dinus, Soldanus Damasci, subiugatis sibi omnibus regibus Saracenis, ex finibus ferè totius Oriētis, ita vt diceretur rex regum, & dominus dominantiū, minabatur ore altissono, vt omnem sibi Christianitatem subiugaret, & ad hoc, quasi vir in bellicis negotijs expertissimus, multa machinamenta præparauerat. Mortuo itaque, eo tempore, rege Hierosolimarū Baldevvino, regnauit pro eo Baldevvinus, puer quinque annorum, nepos eius, ex sorore sua Sibilla & Gulihelmo Marchione Montis ferrati genitus, qui statim coronatus in regem, Reimundo Comiti Tripolitano committitur nutriēdus. Eodem anno, rex Henricus quod olim mente conceperat, totū Hibernorū dominium in Iohannem, minorem filiū suum, effectū transferre procurat, qui cuncta terræ quoque illius homagia patris assensu dudum susceperat. Iohannem, Dublinensem archiepiscopum circa Kalend. Augusti, tanquam aduentum filij, præcursorem in Hiberniam transmisit.

Patriarcha Hierusalem, & magister hospitalis veniunt in Angliam.

ANno gratiæ. Mclxxxv. Eraclī patriarcha sanctæ Resurrectionis, & dominus Rogerius, magister hospitalis, venerunt ad regem Anglorum Henricum, apud Radingum. Qui cum sui itineris causam exposuissent, regem & omnes audientes pro terræ sanctæ inaudita desolatione ad lachrymas commouerunt. Deferebant etiam ad regem memorabilia suæ petitionis signa, natiuitatis Christi, passionis, resurrectionis, Turris Dauid, & sancti Sepulchri claues. Intimabant etiam lachrimabiliter Saladini propositum temerarium & prophanum, ostendentes insuper literas papales omnium istorum seriem, cum testimonio multiplici, continentes. Rex autem, inito consilio, respondit, quòd oblatum sibi regnum Hierusolimarum accipere & adire, & regnum Anglorum deserere, & hostibus vicinis exponere, non fuit, vt credidit, deo acceptū, cum sit deo tam gratum, tam deuotū hoc, vt illud. Patriarcha verò spe frustratus, ad propria remeauit. Quo cognito Saladinus fines Christianorū sibi conterminos miserabiliter cœpit deuastare. Obijt Lucius papa, successit Vrbanus. Terræmotꝰ factus est magnus apud Lincoln. xvij. kal. Maij. Iohannes, iunior filius regis Henrici, factus est miles à patre, & in Hyberniam missus est. Baldevvinus V Vigorn. episcopus, factus est Cantuar. archiepiscopus. Iohannes, præcentor Exonienſis, eiusdē ecclesiæ electus est antistes. Circa eosdem dies obijt Baldevvinus puer, rex Hierosolimarum, nec erat qui succederet tunc in regno

propter

preter Sibillam, ſororem regis Baldevvíni leproſi; & regís Baldevvini pueri matrem. Vnde maior creuit regni deſolatio, & Saladini contra Chriſtianos audacia.

Obijt Galfridus, Comes Bsitanniæ: Hugu Cartuſianus monachus fit epiſcopus Lincolniæ.

ANno gratię. Mclxxxvi. Baldevvinus, Cantuar. archiepiſcopus, pallium cum legatione in prouincia ſibi ſubdita, ab eccleſia Romana ſuſcepit. Eodem anno, Gulihelm⁹ de Veer, in feſto. S. Laurentij, Herefordenſis creatus eſt antiſtes. Eodem anno, Galfridus Comes Britanniæ, filius regis Angliæ, diem clauſit extremum. xiiij. Kalend. Septembr. & ſepult⁹ eſt Pariſijs in eccleſia beatæ Mariæ, infrà chorum canonicorum. Reliquit autem duas filias, quas genuerat ex Cõſtantia vxore ſua, filia ſcilicet Conani comitis Britanniæ. Quæ etiã tempore, quo vir eius obijt, grauida fuit. Quæ poſtea filium pariens Arthurum eum vocauit. Eodem anno, Hugo genere Burgundus prior, Cartuſienſis ordinis, vocatus eſt ad epiſcoparum Lincolniæ. Gulihelmus de Noithale, conſecratus eſt epiſcop⁹ V Vigorn. & Iohannes, Exonienſis conſecratus eſt antiſtes. Per idem tempus horribilia ſigna apparuerunt, terræ motus ſcilicet generalis, imago pueri Ieſu, fracta ſanguine manauit, Saladinus vehementius diatim terrã ſanctam depopulatur.

Terra ſancta cedit exterminio. Crux ſancta amittitur.

ANno gratiæ. Mclxxxvij. Saladinus Parthos, Bedevvinos, Turcas, Arabes, Medos, Cordinos conuocat & Aegiptios, quorum ſtipatus agminibus, nobilia iam caſtra inuadit & occupat, Magiſtrum militiæ templi, cum ſuorum fratrum exercitu, perimit. Iterum conſtituto alio templi præceptore, ſiue Magiſtro, & volenti fratres captos & cæſos, ſimul cum Guidone regni procuratore liberare: Comiti Tripolitano, & multis alijs nobilibus occurrit Saladinus intrepidus, quem cum noſtri in ore gladij alacriter exceperunt, fit conflictus acerrimus, & pugnatum eſt vtrobique viriliter. Noſtri tamẽ incautè inter prerupta, & ſcopulorum anguſtias intercepti ſunt. Vnde licet laudabiliter decertaſſent, tamen præualuit pars aduerſa. Aiunt autem quod Comes Tripolitanus, corruptus muneribus, vexillum regium, quod infœliciter portauit, proditioſè cadere permiſit. In illo conflictu captus eſt dominus Guido, vices regis gerens cum cruce ſancta, & omnis multitudo Chriſtianorum fugit miſerabiliter diſſipata, cuius maior pars cecidit trucidata. Facta eſt autem hęc miſera

miſera belli congreſſio. iiij. &. v. Nonarum Iulij, infrà octauas apoſtolorum Petri & Pauli. Euaſit tamen ab hac clade Theodoricus, nouus magiſter templi, qui tamē ipſa die. cc. &. xxx. de fratribus ſuis præſellentioribus amiſit. Comes Tripolitanus integer, & illæſus euaſit, quare plus ſuſpectus fuit. Capti ſunt inſuper cum cruce, eiuſdē baiulatores, epiſcopus Aconenſis & præcentor ſepulchri dominici, iſte cæſus, ille captus, & citò poſt in prælio preſſus. Exinde Saladinus ſumptis audaciæ cornibus, Achon inuaſit, & cepit, deinde Galilæam, demum ſanctam ciuitatem Hieruſalem. Eodem anno, mortuo papa Vrbano, ſucceſſit Gregorius. Qui cum ſediſſet duobus mē ſibus, defunctus eſt, & Clemens tertius. xiij. Kalend. Ianuar. ſubrogatur. Et tunc temporis Gilbertus London. epiſcopus naturæ debitum perſoluit. Eodemq; anno, Richardus Comes Pictauiēſis, cum audiſſet calamitatem terræ ſanctæ, præcipuè de cruce capta, animo nimis conſternatus eſt, qui non expectata alicuius prædicatione, vel patris ſui conſilio, primus inter omnes proceres tranſmarinos, ſignaculum crucis deuotè ſuſcepit de manu archiepiſcopi Turonenſis, murmurans, & obiurgans, quòd pater ſuus oblatum ſanctum regnum ad defendendum abnuens, collum ſuum de ſub iugo domini turpiter excuſſit. Ipſo anno, mater eccleſia Ciceſtriæ, & tota ciuitas combuſta eſt. xiij. Kalendas Nouembris. Hugo quoque de †Minant. †Mihaute factus eſt epiſcopus Ceſtriæ. Ciues captę ciuitatis Hieruſalem, pro vita tamem continuanda, Saladino cenſum capitis perſoluerunt, vir Biſancios. x. mulier. v. puer. i. numerus. xiiij. mil. hominū, vtriuſque ſexus. Anno ipſo, obijt Richardus VVinton. epiſcopus. xi. Kalend. Ianuarij. Et circa tempora illa, multi exemplo Richardi Comitis Pictauienſis, ad crucis ſignaculum, in vltionem tantæ iniuriæ crucifixi conuolarunt.

Cruce ſignantur, Imperator Fredericus, reges quoque Francorum & Anglorum.

ANno gratiæ. Mclxxxviij. Fredericus Romanorum imperator, ad prædicationem Henrici Albanenſis epiſcopi & apoſtolicæ ſedis legati, à papa Clemente ad hoc miſſi, crucem ſuſcepit. Eodem anno, rex Francorum Philippus, & rex Anglorū Henricus, in Normannia pro ſubuentione terræ ſanctę ad colloquium venientes, inter Tripam & Gyſorſium, poſt longos tractatus, præſente Comite Flandrię Philippo, in hoc pariter conſenſerunt, vt ſumpto crucis ſignaculo, iter Hieroſolimitanū ſocialiter expedirent. Rex igitur Anglorum

glorum primo crucē ſuſcepit, de manibus archiepiſcoporū Remēſis,& Gulihelmi Tirenſis. Deinde rex Francorū, & Philipp⁹ Comes Flandriæ,& alij multi Comites,& barones,& magnates quàm plurimi,archiepiſcopi & epiſcopi,& populus, cuius non erat numerus. Circa dies illos Fredericus imperator ſcripſit Saladino epiſtolam elegantem,cōminatoriam tamen, & ipſe conſimilē nihil veritus reſcripſit. Continebatur autem in epiſtola diffidatio, & indictio belli. Anno ipſo, Guido, rex Hieroſolimorū, cum apud Damaſcū per annum detentus fuiſſet in vinculis, in carcere Saladini, abiurans regnū Hieruſalem, vix viuus dimiſſus eſt. Obijt eo tempore, Reimundus, Comes Tripolitanus, qui moriturus præ mentis alienatione, viaticū ſalutare non accepit. Rex verò ſolutus à vinculo, quaſi à graui ſomno excitatus, Guido probiſſimus, ſine quo nullus alius diſſipati regni habenas aſſūpſit regendas, fracto turpi iuramento, reſumpto ſpiritu, accingitur ad certamē, & quaſi in tempeſtate valida, nauis iam penè ſubmerſæ aſſumens ſibi gubernaculum, diſperſos conuocat, & aſſociatis ſibi templarijs & hoſpitalarijs, Venetis, Genuenſibus, & qui iam venerunt, nobilibus peregrinis, cum ſpe bona aduentantiū Achon obſedit, ad cuius liberationem Saladinus venit inperterritus properanter, & cùm acerrimus conflictus per triduum cōtinuaretur, ecce aſpiciunt claſſem Danorum & Friſonum innumerabilē portum ſine offendiculo intrare, quo viſo, ſtatim Saladinus, vrbē relinquens deſolatam, fugit. Erat tamē robur ciuitatis, quaſi inexpugnabile, & munitio virorum, ex parte Saladini, ad nouem millia armatorum. Eodem tempore, inimicus humani generis diabolus, huius magni negotij, iam ſtrenuè incepti, videns proſperitatem, & inuidens, ſeminauit diſcordiam: & guerram damnoſam nimis, & hoſtilem generauit inter regem Francorum & Comitem Pictauēſem Richardum, nec non, & regem Anglorum, vſque adeo, vt ſtragem, & incendia ad inuicē exercerent, & irā & odium generaret. Tandē in Normanniam ad colloquiū venientes, poſt multos tractatus viā pacis non inuenientes, magis, quam prius diſcordes, receſſerunt. Iſte Henricus genuit filios & filias, ſcilicet Gulihelmum qui puer obijt, Henricum Iuniorem regem, Richardum regem. Matildā. Galfridum Alienorum Iohannam. Iohannem regem.

Comite Richardo adhærente regi Francorum, rex Henricus, triſtitia abſorptus, obijt.

Anno gratiæ. Mclxxxix. fames maxima, & mortalitas, gen⁹ humanū

horribiliter coëgit contabescere. Guerra aggrauata est inter reges Anglorum & Francorũ diatim, & iam ex toto corde cœpit Richardus, Comes Pictauensis, adhærere regi Francorum Philippo, contra patrẽ suum. Vnde magis amaricatur cor ipsius. Recesserunt etiam multi à rege Henrico, & adhæserunt Comiti Richardo, primi Britones. Clemens papa misit Iohannẽ, de Agnania cardinalẽ, cum plena potestate ad lites regias & discordias dirimendas, quod aliquãtulũ, sed non ad plenũ perfecit. Ad cumulũ miseriarũ contigit, quòd †Salahadin⁹ †Saladinus, fœdere inito cũ imperatore Cõstantinopolitano, tradidit omnes ecclesias terræ sanctę, quas suæ ditioni subiugauerat, ipsi imperatori & suis prælatis, vt in eis obseruarẽtur rit⁹ Græcorũ. Insuper idẽ Saladinus misit Cõstantinopolim quosdã ritus suæ legis, ibi obseruãdos. Richard⁹ Comes Pictauien. in irã vehemẽtiorẽ, alcẽdẽs, in patris contumeliã, regi Francorũ homagiũ fecit. Circa dies illos Fredericus imperator, in festo sancti Georgij, loca dominicæ passionis visitaturus, peregrinationis iter arripuit satis magnificè apud Remisburgum, transitũ per Hungariã & Bulgariam, vt proposuit, habiturus. Eodem anno, Galfridus Elienſis episcopus. xij. Kal. Septẽbr. obijt intestatus. Eodem anno, rex Anglorum Henricus, in abissum tristitiæ absorpt⁹, maledicẽs diei, in qua nat⁹ fuerat, & genituræ suę, apud Chinonem, pridie Nonas Iulij, diem clausit extremum, & sepultus est apud fontem Ebraudi, postquam regnauerat, annis xxxiij. mensibus. vij. & diebus. v.

Has terras habuit iste rex Henricus in manu propria scilicet. Andegauiæ & Cinomanniæ Comitatus ex successione patris, ex successioneque matris Angliam, Hiberniam, & Normanniæ Ducatum. Ex parte verò vxoris Aquitanniæ Ducatum. Et notandum est quòd Senescallus Franciæ, ad Andegauensem Comitatum pertinet, Hæc Treuetus.

Coronatio regis Richardi apud VVestmon.

IN magna mentis amaritudine mortuo, pissimo Henrico Anglorum rege, Richardus Comes Pictauensis, filius eius successit eidem in regno, & coronatus est apud VVestmonasterium eodem anno, à Baldevvino Cantuar. archiepiscopo. iij. Nonas Septembris præsentibus VValtero de Constantijs Rothomagensi, Iohãne Comin Dublinensi, & Treuerensium archiepiscopis. Nocte sequenti, facta est strages Iudæorum London. Postea verò statim electi sunt in episcopos, Godefridus de Luci, in VVinton. Richardus thesaurarius,

rarius,in London.Hubertus VValterus,in Sareſburienſẽ Gulihelmus de Longo campo, in Elienſem. Obijt quoq; Gulihelmus de Mandeuilla.Nonis Martij auditus eſt tonitruus,nimis horibilis.Eodem anno,cõmiſſum eſt bellum acerrimũ inter Saladinũ, & Chriſtianos,in quo conflictu cruentiſſimo, ceciderunt filius Saladini cũ ſuis aciebus,frater etiam eiuſdem Saladini læthaliter vulneratus eſt. Septẽ quoq; acies infidelium diſſipatæ ſunt. Magiſter verò templi, & quamplures Chriſtiani peremti ſunt.Cõſtantinopolitanus verò imperator verſus in tarctum, nõ eſt adhuc ad cor reuerſus. Eodem anno Kal. Nouembr,Godefrid° de Luci VVintõ & Hubertus VValterus Sareſb. electi, apud VVeſtmon. in capella ſanctæ Catherinæ, per manus Baldevvini Cãtuar. archiepiſcopi,munus conſecrationis ſuſceperunt. Iohannes Agnaniæ Cardinalis menſe Nouembri applicuit in Anglia apud Douerum,per quem reformata eſt pax inter archiepiſcopum & conuentum, de capella de Haketuna. Sic diruta eſt capella.Rogerius prior qui contra voluntatem cõuentus ab archiepiſcopo creatus, ſtatim depoſitus eſt, & rex dedit,ad petitionem archiepiſcopi,priori depoſito abbatiam de Eueſham. Temperata eſt poſteà ſententia de capella præfata,ſupplicãte archiepiſc. q̃ facta parua,nõ habebit baptiſteriũ,vel cemiteriũ,nec adminiſtrationẽ,niſi de vno ſeculari presbytero tantũ. Rex Scotorũ fecit homagiũ regi Richardo,de iure ſuo in Anglia.Et rex Richard° dedit ei caſtella de Beruico,& de Rokeſburgo.Et pro hac redẽtione caſtrorũ,& quieta clamatione fidelitatis,& ligãtiæ de regno Scotiæ,& chartę ſuę confirmatione,dedit regi Anglorũ.x. millia marcarũ argenti. Eodẽ tẽpore,rex Richard° dedit Iohãni,fratri ſuo,Comitatũ de Somerſet, & de Dorſeto.Dedit etiã Alienoræ,matri ſuæ,dotem conſuetam,& præter hoc terras multas, & amplos honores,quintaq; die Decẽbr. tranſfretauit in Normanniam. Archiepiſcopus Baldevvinus ſuppoſuit interdicto terras Iohannis Comitis, fratris regis, quia filiam Comitis Glouerniæ, tertio gradu conſanguinitatis eum contingentẽ, duxerat in vxorem.Eodemque tempore,decima pars rerum mobilium cõceſſa eſt,& collecta per Angliã, ad ſubuentionẽ terræ ſanctę, nimis periclitantis. Illiſque diebus prid. Kal.Ianuar. Richardus Lõdon,& Gulihelmus Elienſis, apud Lambeth munus conſecrationis acceperunt,ab archiepiſcopo Baldevvino.

tarcum.

Richardus dei gratia,rex Angliæ,Dux Normanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegauiæ archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, Comitibus,& Baronibus,Iuſticiarijs,& vicecomitibus, & omnibus

miniſtris & fidelibus ſuis totius Angliæ ſalutẽ. Sciatis nos chariſſimo conſanguineo noſtro Gulihelmo, eadem gratia regi Scotorũ, reddidiſſe caſtella ſua Rokeſburgũ & Beruicum, tanq̃ eius propria, iure hæreditario ab eo & hęredibus ſuis imppetuũ poſſidẽda. Præterea quietauimus ei omnes conuentiones & pactiones, quas bonæ memoriæ pater noſter Henricus rex Angliæ, per nouas chartas, & per captionem ſuam extorſit, ita videlicet, vt nobis faciat integrè & plenariè, quod rex Scotorum Malcolmus, frater eius, anteceſſoribus noſtris de iure fecit, & de iure facere debuit, & nos faciemus ei quicquid anteceſſores noſtri predicto Malcolmo de iure fecerunt, & facere debuerunt, ſcilicet in cõductu veniendo ad curiam, & rediendo à curia, & in morando in curia, & in procurationibus, & in omnib⁹ libertatibus & dignitatibus & honoribus, eidẽ iure debitis, ſecundum quod recognoſcetur à quatuor proceribus noſtris, ab ipſo Gulihelmo rege electis, & à quatuor proceribus illius à nobis electis, ſi aũt fines ſiue Marchias regni Scotię aliquis noſtrorum hominũ, poſtquã prædictus Gulihelmus rex à patre noſtro captus fuit, vſurpauerit abſq; iudicio, volumus vt integrè reſtituantur, & ad eum ſtatũ reducantur, quo erant ante eius captionẽ, præterea de terris ſuis quas habet in Anglia, ſeu dominicis, ſeu feodis, ſcilicet in Comitatu Huntẽdune, & in omnibus alijs, & in ea libertate poſſideat. & hęredes eius imperpetuũ, qua Malcolmus poſſedit, ſeu poſſidere debuit, niſi prædictus Malcolmus vel hæredes ſui aliquid poſtea infeodauerint, ita tamẽ quod ſiqua poſtea infeodata ſunt ipſorũ feodorum ſeruitia, ad eum vel hæredes eius pertineant. Et ſi quid pater noſter prædicto Gulihelmo regi Scotiæ donauerit, ratũ & firmũ habere volumus. Reddimus etiam ei ligantias hominum ſuorum, & omnes chartas, quas domin⁹ rex, pater noſter, de eo habuit p captionẽ ſuã, & ſi quæ aliæ factæ per obliuionẽ retentæ aut inuẽtæ fuerint, eas penitus viribus carere præcipimus. Ipſe autẽ legius homo noſter deuenit de omnibus terris, de quib⁹ anteceſſores ſui homines anteceſſorum noſtrorum fuerunt, & fidelitatem iurauit nobis, & hæredibus noſtris. His teſtibus, Baldevvino Cantuar. archiepiſcopo, & VValtero Rothomag. archiepiſcopo. &c.

Baldevvinus archiepiſc. Cantuar. celebrato concilio apud VVeſtmonaſterium iter arripuit Hieroſolimam.

ANno gratiæ. Mcxc. Baldevvinus Cantuar. archiepiſcopus, celebrauit concilium apud VVeſtmonaſterium. xi. Kalend. Martij.

Ibique

Ibiq; vale dicens fratribus, iter arripuit Hierosolimitanũ, nõ redituras, quia obijt in terra sancta. Rex Anglorum Richardus, & rex Frãcorum Philippus, post natiuitatem sancti Iohannis, iter aggressi sunt eundi Hierosolimam. Gulihelmus Elienſis episcopus legationem adeptus est, & concilium celebrauit apud VVestmonasterium. Obijt VValterus abbas de VVestmon. & Gulihelmus VVigorn. episcopus. Eodem anno, obijt Fredericus imperator Alemannię. Obierunt etiam Ranulphus de Glanuilla, & Baldevvinus Cantuar. archiepiscopus. Apud Ebor. facta est occisio Iudæorum miserabilis. Obsessa est Acon circumquaq; Christianorũ legionibus, & arctatur nimis. Capella sancti Thomæ martyris, ibidẽ ædificatur. Elienſis episcopus constituitur per literas regis, summus iusticiarius, & quasi procurator Angliæ. Rex Arthurum sibi hæredem constituit. Rex Richardus, & rex Francorum conueniunt apud Vizeliacum, vbi requieſcit corpus beate Mariæ Magdalenæ, in octauis sancti Iohannis Baptistæ, vbi rex Anglorum accepit peram, & baculum, in ecclesia sancti Dionysij. Deinde reges concordes, & amici, & in sancto charitatis vinculo confœderati, versus mare transfretaturi profecti sunt. Diuisi autem sunt exercitus propter victualium caristiam. Apud Messanam orta est discordia, inter reges Anglorum & Francorum. Eodem die pax, sed ficta, inter reges facta est, quæ postea nunquam redintegrari potuit. Circa illos dies, annuente rege Richardo, liberata est ecclesia Normãnica à longo seruitutis iugo, quo premebatur, quòd scilicet, nulla occasione, à secularibus capientur clerici potestatibus, sicut consueuerant, nisi pro homicidio, furto, incendio, vel huiusmodi enormi flagitio. Elienſis episcopus, se supra se gerens, multum thesaurum in turri London. circumcingenda muro mirabili, quam etiam credebat Thamesi ambire, cõsumpsit, & regem de magna pecuniæ parte multipliciter damnificauit. Idcirco in fine à sublimi in profundum confusionis est præcipitatus.

Capta est Acon. Ciprus subiugatur regi Richardo. Obijt Clemens papa, succesſit Cœlestinus.

ANno gratiæ. Mcxci. rex Anglorum Richardus, & Francorũm rex Philippus profecti sunt à Messana ante dominicã Palmarũ, & post. xi. Kalend. Maij, applicuit, rex Francorum ad Acon, & rex Anglorum. iiij. Nonarũ Iunij. Acon aũt capta est. iiij. idus Iulij, & ibi inter reges iterum suscitata est discordia. Hoc etiam anno, Galfridus Ebor. archiepiscopus Turonis consecratus, in Angliam veniens,

Doroberniæ applicuit. Qui comperiens ſibi inſidias parari à complicibus cancellariį, in eccleſia ſe recepit, qui deinde à ſatellitibus eiuſdem cancellariį extractus, in caſtellum Doroberniæ ductus eſt, & per aliquot dies detentus, donec à Iohanne Comite, fratre ſuo, & iuſticiariįs terræ liberatus eſt. Circa idem tempus prædictus cancellarius, ſublimitate, quam prius habuit, priuatus, Doroberniam venit, qui doloſè tranſfretare cupiens, muliebri habitu ſe irreuerenter occultauit, quod quidam comperientes, eum deprehenderunt, & contumeliįs meritò affecerunt, & huius factum iuſticiariįs nunciauerũt, nec mora, poſtea tranſfretauit. Reginaldus Bathonienſis epiſcopus, electꝰ eſt in archiep. ſcopũ Cautuar. à monachis eccleſię, ſed in breui poſtea in fata deceſſit. Hoc etiã anno, Robertꝰ filius Gulihelmi, filį Radulphi, ſeneſcalli Normanniæ, factus eſt epiſcopus VVigorniæ. Obiįt Clemẽs papa, cui ſucceſſit Cœleſtinus, à quo Hẽricus imperator coronatur in vigilia ſancti Iohãnis Baptiſtę. Gulihelmus Poſtard de priore VVeſtmon. factus eſt abbas eiuſdem loci. Hugo de Minaunt, epiſcopus Ceſtriæ, expulit monachos de eccleſia Couentrẽſi, inſtituens ibidem clericos ſeculares. Rex Richardus Ciprum ſibi ſubiugauit, vbi Berengariam, filiam regis Nauariæ Rothom. duxit in vxorem. Apud Glaſtoniam inuenta ſunt oſſa Arthuri, regis famoſiſſimi, qui locus olim inſula Auallonis Britannicè, id eſt, inſula pomorum, dicębatur. Eodem anno, rex Richardus pro infinita pecunia reliquias ſanctorum, quas Saladinus rapuerat in terra ſancta, redemit, vt haberet in cælo interceſſores quorum reliquias redemerat de manibus infidelium. In vigilia ſancti Iohannis Baptiſtæ, die dominica, facta eſt eclipſis ſolis circa diei horam ſextam, & perduranit vſque ad octauam. Eodem tempore, facta eſt London. in capitulo ſancti Pauli iuratio, de fidelitate obſeruanda regi Richardo. Rex enim cancellarium habuit ſuſpectum. Gulihelmus Rothom. archiepiſcopus, conſtituitur per literas regis Richardi, ſummus Angliæ procurator, & diſpoſitor, & eiectus eſt turpiter cancellarius.

Rex Richardus capitur à Duce Auſtriæ, & venditur imperatori.

ANno gratiæ. Mcxciį. rex Richardus reuerſus à terra ſancta, à Duce Auſtriæ captus eſt in villa, quæ Gynaciam dicitur, in Auſtria, & Henrico imperatori traditus. Obiįt epiſcopus VVigorn. Sauaricus conſecratur in epiſcopum Bathon. Eodem anno, aſſumpti ſunt calices, & theſauri eccleſiarũ, & quarta pars reddituum totius Angliæ, ad regis redemptionem. Rex Francorum venit Pariſios de peregrino-

regrinatione ſua, vbi ſolenniter à clero & populo cum proceſſione receptus eſt. Eodem anno, poſt Paſchalem feſtiuitatem, Henricus imperator, in multis, regem Richardum accuſauit. In primis, quòd per eius auxilium & conſilium, regnum Siciliæ & Apuliæ, quod ſibi iure hæreditario debebatur, defuncto rege Gulihelmo, amiſerit, pro quo adipiſcendo exercitum permaximum, data pecunia infinita, conduxerat, cum idem rex ſibi auxilium fore præſtiturum fideliter ſpoſpondiſſet, vt à Tancredo regnum illud obtineret. Deinde cauſatur de rege Cypri, qui ei affinitate coniunctus fuerat, quòd eum iniuſtè ab imperio eiecerat, & carcerali cuſtodiæ deputauit, & terram eius cum theſauris violenter inuaſit, & inſulam cuidam alieno vēdiderat. Poſtmodum verò ipſum accuſauit de morte Marchiſij de Monte Ferrato, hæredis ſui, quòd videlicet per eius proditionem ab Aſſeſſiuis peremptus ſit, quos etiam miſerat ad perimēdum dominum ſuum regem Franciæ, cui nullam etiam fidelitatem, vt debuerat, ſeruauit in communi eorum peregrinatione, ſicut iuramēti ſacramento inter vtroſque fuerat confirmatum. Deinde conqueritur, quòd ſignum Ducis Auſtriæ cōſanguinei ſui in terra ſancta deo militantis, ob eius contemptum in cloacam deiecerit, & Teutonicos ſuos verbis & factis dehoneſtauerat. Super his autem omnibus rex Richardus eleganter reſpondet, deſtinteque, & per ordinem, quòd omnibus audientibus ſufficienter videretur excuſatus. Inſuper miſit imperialem legationem ad Veterem de Monte, rogans ipſum, & Aſſeſſinos ſuos, vt per eius epiſtolā ſupra dicto crimine, ei impoſito, ſuam purgarent innocentiam, quod factum eſt anno ſequenti. Serena in omnibus facta eſt fama regis, in omnibus accuſationibus prætaxatis. Et ex tunc cœpit imperator mitius agere cum ipſo, & taxata eſt redemptio eius ad cētum quadraginta millia marcarum argenti ad pōdus Colonię. Vnde calices Anglię, & quarta pars reddituum, vt prætactum eſt, ad eiuſdem regis liberationem ceſſerunt in alienam poſſeſſionem. Vnde Anglia ruinam incurrit, & damnum irreſtaurabile. Sed pro redemptione tanti regis, leue fidelibus regni, & amicis regis videbatur. Comes verò Iohannes, frater regis Richardi, credens regem Richardum nunquam liberari, imò potius pecuniam totam redemptionis cum redimēdo ipſo rege perdi, fœdus amicitiæ cum rege Francorum firmauit, in perniciem regis. Sciuit enim quòd odio eum habuit, diſpoſuitque coronari, ſed Anglorum virtute fuit præpeditus. Rex Francorum inuaſit Normanniā,

& caſtra eius violenter expugnata occupauit. Giſorſium tamẽ, ſola proditione. Per idem tempus, rex Francorum filiam regis † Daniæ deſponſauit, & ſtatim repudiauit. †Daciæ.

Admonentur à papa imperator & Dux, vt dimittatur rex Richardus, ſed fruſtra.

ANno gratię. Mcxciij. ſufficienter purgata eſt fama ſuper inuentis accuſationibus, obiectis regi Richardo; lecta epiſtola, quam iam tranſmiſerat Vetus de Monte imperatori & Duci Auſtriæ. Ammoniti ſunt à domino papa, vt in pace dimitteretur rex Richardus, tam Dux quàm imperator. Sed noluerunt vllo modo tam opimam prędam amittere. Per idem tempus mortuo Saladino, & ſepulto in inferno, ſucceſſit ei frater eius Safadinus. Rex Francorum expedienter guerram ſuam in Normannia continuauit. Videntes autem amici regis, & fideles regni, quòd mora traheret periculũ, redemptionem ſoluere maturabant, rege enim in auguſtia mentis poſito, cui compaciebantur, Comes ſibi regnum vſurpabat. Rex Francorũ Normanniam occupare ſibi conabatur. Vndique pericula imminebant. Rex Francorum reginam ſuam repudiatam cuſtodiæ quaſi carcerali mancipauit. Omnia comercia rerum venalium per totum regnum Angliæ, præcepto regis Richardi, conſtituta ſunt vnius põderis & menſuræ.

Liberatur rex Richardus. Redemptus venit in Angliam. Vadit ad ſanctum Thomam.

ANno gratiæ. Mcxciiij. rex Richardus, iam maxima parte ſuæ redemptionis perſoluta, obſidibuſque datis pro parte perſoluenda, die purificationis beatæ Mariæ ab omni cuſtodia imperatoris, cui Dux Auſtriæ eum vendiderat, permiſſus eſt ad propria remeare. Rex autem, cum in Angliam venerat, beati Thomæ ſepulchrum adoraturus adijt, poſtea ad ſanctum Eadmundum, deinde ad ſanctum Albanum Angliæ prothomartyrem, inde progrediens apud **Notingham**, omnes, quos Comes frater eius corruperat, edomuit. Caſtrum recepit, & cum eis, quos cepit, miſericorditer egit. Eodem anno omnes eccleſiæ Angliæ taxatæ ſunt & carucæ. Subactis igitur in breui omnibus aduerſarijs ſuis in Anglia, conſilio procerum ſuorum, in octauis Paſchæ, licet renitens apud VVinton. coronam portauit, Huberto archiepiſcopo miſſam celebrante, & Gulihelmo rege pijſſimo Scotorum præſente. Qui quidem rex Scotorum Gulihelmus, in die prædicta coronationis regis Richardi, vnum trium gladiorum

gladiorum de thesauro rege subtractorum, vt debitum seruitium, gerebat ante regem, Comites verò, Hamelinus de VVarrenna à dextro latere regis Scotorum, & Ranulphus Cestriæ à sinistro, duos alios gladios hinc inde gestabant. Deinde in festo sanctorum Nerei & Achillei, apud Portesmuthe, nauem ascẽdens, in Normanniã applicuit, & apud Bruis nocte illa quiescens, post laborem dormiuit, vbi Comes Iohannes, optimo vsus consilio, regi supplex occurrit, & se ad pedes eius humiliter cum militibus multis prosternens, miserationem fratris profusis lachrymis implorauit. At rex, in pace pissimus, prostratum lachrymans erexit, & in gratiam fraternitatis suscepit, & statim Vernolium ab obsidione liberauit, & totam patriã ab oppressione Francorum sedauit. Et statim post, fugato rege Frãcorum à finibus Turoniæ, quadrigas eius, & clitellas sub captione concluſit, sicque in Pictauiam subitò transiens, omnes ibi aduersarios suos redire coegit, ita vt à castello Vernolij vsque ad Crucem Caroli non erat, qui ei resisteret. Circa hos dies, rex francorum nuntios quatuor misit ad regem Anglorum, verbis vtens pacificis in dolo, vt cessantibus vtrobique sumptibus, & laboribus inutilibus, sub certamene quinque virorum, ab vtroque regno electorum, dirimerentur amborum quæstiones. Placuit prouisio ista regi Anglorum, dummodo rex Francorum quintus inter suos, & rex Angliæ quintus inter suos in certamine appareret, quod rex Francorum recusauit. Eodẽ anno, Robertus Comes Leicestr. à rege Frãcorum capitur. Henricus Marescallus, frater VValteri Marescalli senioris, fit episcopus Exon. Eodem anno, rex Richardus in Angliam transiens statuit per loca certa torneamenta fieri, vt Anglici, qui robusti sunt, ad bellum per exercitationem agiliores fierent. His etiam diebus Alexius quidam, Mannelis filius, innumerabili armatorum multitudine congregata, Cursak imperatorem Constantinopolitanum hostiliter aggressum cepit, & excœcauit, atque tandem ementulatum perpetuo carceri condemnauit, eiusque imperium occupauit.

Dux Austriæ obijt excõmunicatus, Rex de Marok Hispauiam inuadit.

Anno gratiæ. Mcxcv. Hubertus Cantuar. archiepiscopus, pridie Kalend. Maij, suscepit simul cum archiepiscopatu legationem totius Angliæ, VValliæ, & Scotiæ, & etiam Ebor. ecclesiæ. Prior hospitalis Hierusalem, factus est episcopus de Bangor. xvi. Kal. Maij. Eodem anno, Dux Austriæ, qui regem Richardum ceperat, dei iudicio percussus, obijt excommunicatus, eò quòd sæpe ab ecclesia Romana

Romana admonitus,noluit regem Richardum liberum dimittere, Obierũt Hugo de Puſac Dunelm.& Hẽricus VVigorn.Meſſes præ nimia inundationũ abundantia perierunt. Imperator Hẽricus regnum Apuliæ & Siciliæ ſibi ſubiugauit mortuo Tancredo,qui Gulihelmo regi iniuſtè ſucceſſerat. Duxerat enim ſororem regis Gulihelmi,cui regnum illud,mortuo fratre, iuſtius ſucceſſerat. Eodem anno,rex de Marrok erumpens in Hiſpaniam, ſtragem exercuit in Chriſtianos inopinatam.Eodemque anno, Garinus, abbas eccleſiæ ſancti Albani.iij.Kalend.Maij,diem clauſit extremum, cui ſucceſſit Iohannes,eiuſdem eccleſiæ monachus.xiij. Kalend.Auguſti.Tunc etiam temporis, admonitus eſt rex Francorum frequenter, vt reginam ſuam,modo quo deceret,tractaret. Ammonuit etiam dominꝰ papa Cœleſtinus, omnes Angliæ prælatos, ſuper promotione terræ ſanctæ,vt populis prædicantes,crucem fidelibus imponerent.

Pœnituit imperrtorem Henricũ de redemptione accepta,ſed & non reſpicitur.

ANno gratiæ.Mcxcvi. Iohannes de Conſtantijs, Rothomagenſis decanus, conſecratur in epiſcopum VVigorn. xiij.Kalend. Nouembris, Gulihelmus filius Osberti, cognomento *A la barbe*, dum cauſam pauperum nitebatur defendere Londonijs, perimitur.Rex Anglorum Richardus, firmauit caſtellum nouum de Audeli contra voluntatem VValteri Rothomagenſis archiepiſcopi, & quoniam rex ſæpe admonitus noluit ab incepto deſiſtere, dictus archiepiſcopus Normanniam totam ſub interdicto concluſit,& ſic curiã Romanam adijt.Imperator Henricus de diuina vltione perterritus legauit capitulo Ciſtercienſium redemptionem regis Richardi, ad thuribula argentea facienda. Abbates verò illam ſub tali forma recipere noluerunt. Temporibus illis, quidã monachus de Euesham, ductus in mentis exceſſum,vidit mirabilia, quæ ſpeciales exigerent tractatus.Philippus Pictauienſis conſecratur in epiſcopum Dunelmenſem. Obijt prædictus imperator, quiregem Richardum emptũ vendidit, & idcirco vinculo anathematis obligatus, ſi clam penitentiã egerit,abſolutꝰ neſcitur. Rex Anglorum Richardꝰ fuit ad natale apud Pictauiam,& deinde, in feſto ſancti Hilarij conuenerunt ad colloquium Philippus rex Francorum,& Richardus rex Anglorum apud Louiers,vbi inter eos conuenit in hunc modũ.Rex Francorum quietum clamauit regi Richardo & hæredibus ſuis Iſſodũ, cum pertinẽtijs ſuis, & ius totum, quod habuit in Berri,& Aluernia & Gauſconia, & reddidit ei quietè caſtrum de Archis, & Comitatũ de Albe-

de Albemaarle, & alia caſtella multa, quæ occupauerat poſt reditū ſuum de peregrinatione terrę ſanctæ. Et rex Anglorum, Richardus quietum clamauit regi Francorum Gyzorſium, & totum Normānicum vigeſimum. Et hæc omnia vt rata haberentur, fideiuſſores adinuicem inuenerūt, & pœnam .xv. millium marcarum ſtatuerunt. Proceſſu autem temporis, pœnituit regem Francorum tale feciſſe commercium. Cum rex Richardus hæc omnia prædicta in pace poſſederet, magnum cogens exercitum, fœdere regis Francorum rupto, Albemarlam obſidione valllauit. Quo facto, rex Anglorum precepit ſeiſiari in manu ſua omnes res & poſſeſſiones abbatum, de maiori monaſterio de Cluniaco, de ſancto Dionyſio, & de Charitate, qui fideiuſſores erant regis Frācorum ſuper pactione prædicta, quæ talis fuit, quòd ſi tranſgrederetur rex Francorum, ſoluerent ipſi prædictam pecuniam. Cepit interim rex Francorum caſtellum de Albemarla per inſultum, & ſubuertit illud, poſtea multa alia. Eodē anno, captus eſt quidam potens, regi Francorum familiariſſimus, Hugo de Caluo monte. Illis quoque diebus, Comes Iohannes, & Marchadius, non procul à ciuitate Beluacenſi, ceperunt Philippum eiuſdem ciuitatis epiſcopum, bene armatū, & Gulihelmum de Merlau, cum filio ſuo, cum multis alijs militibus, & plebe innumera, & veniens Marchadeus manè ante lectū regis Richardi, dixit idiomate Normannico. *Sus Richard ſus, iete aymente le cantatur de baluais.* Epiſcopus totus armatus præſentat' eſt regi Richardo, & ſic ex precepto regis fuit epiſcopus in carcere detentus in armis, pro quo cū dominus papa ſcriberet, vt liber dimitteretur, multum increpās regem Richardum, quòd epiſcopum filium ſuum chariſſimum ſic cepit, & detinuit, rex miſſa loricā epiſcopi, in qua captus fuit, domino papæ ſcribenti pro filio ſuo, dixit in epiſtola ſua. Vide pater ſi tunica filij tui ſit an non. Et deſinente papa petere amplius pro eo, per redemptionem poſtea liberatus eſt epiſcopus.

Relaxatur interdictum in Normannia. Fulco prædicator claruit.

ANno gratiæ. Mcxcvij. rex Anglorum Ricardus, pro ſententia interdicti relaxanda, quam Rothomagenſis archiepiſcopus tulerat pro caſtello de Audeli, miſit ad Romanam curiam cancellarium ſuum, Gulihelmum Elienſem epiſcopum, Dunelmenſem, & Luxonienſem epiſcopos, vt cauſam ſuam defenderent cōtra archiepiſcopum. Gulihelmus verò Elienſis, obitus diem clauſit extremum verſus curiam, & ſepultus eſt in abbatia de Pymi, ordinis Ciſtercienſis

iij. Kal-

iij. Kalend. Februarij. Socij autem eius episcopi, Romã peruenientes concordiam inter regem & archiepiscopum ambobus indemnem procurarunt, quę per chartam est confirmata. Tunc autem temporis intimatum est regi Richardo, quòd naues ex Anglia conuenire cõsueuerant ad sanctum Valericum, deferentes inimicis victualia, cum opus haberent, in suum magnum detrimentum. In cuius iniuriæ vltionem villam combussit, monachos dispersit, feretrumque sancti Valerici cum reliquijs in Normanniam transuexit. In portu autem illo naues frumento onustas inuenit, quarum nautas suspendi præcepit, nauibusque combustis, victualia suis militibus erogauit. Ipso quoque tempore, munificentia regis Richardi multos de potentioribus Franciæ allexit, præcipuè, Comitem Flandriæ Baldevvinum, Campanos, Britones, & multos nobiles Francigenarum, qui, relicto rege Francorum, regi Richardo adhæserunt. Illis quoq; diebus, surrexit quidam alter propheta in Francia, prædicator efficacissimus, scilicet magister Fulco, pro quo dominus miracula manifestè dignatus est operari. Iste Fulco quadam die accessit ad regẽ Richardum Angliæ, & ait illi, dico tibi ex parte omnipotentis dei, vt tres filias tuas, quas habes pessimas, citius marites, ne aliquid deterius tibi cõtingat, cui fertur regem respondisse, hypocritica mentitus es, quia filiam non habeo vllam. Ad quod Fulco, certe nõ mẽtior, quia vt dixi tres habes filias pessimas, quarũ vna est superbia, altera cupiditas, tertia luxuria, conuocatis igitur ad se Commitibus, & multis alijs, qui aderant. Ait rex, audite vniuersi commotionem huius hypocritæ, qui me dicit habere tres filias pessimas, scilicet superbiam, cupiditatem, & luxuriam, & præcepit vt eas maritem, do igitur superbiam meam, superbię templariorũ, & cupiditatẽ meam monachis de ordine Cistertiensi, & luxuriam meam prælatis ecclesiarum. Hic summopere conabatur vsuram extirpare, quæ, ab viris Italiæ iam deriuata, illis temporibus Franciam nimis maculauerat. Hic etiam Fulco, quendam religiosum, ac facundum prædicatorem misit in Angliam, abbatem scilicet de Flai, ordinis Cistercien sis ad comertia, quæ dominicis diebus fieri tunc solebant deponenda. Eo quoque tempore, Robertus de Salopesbirie consecratus est in episcopum de Bangor. Interea Comes Flandrensis, castellum de Arraz obsidione vallauit, quod cum rex Francorum liberare vellet, Comes ei aquæ ductibus adeo itinera intercluſit, quòd necessariò oportuit regem Frãcorum voluntati Comitis obtemperare. Mensuræ om-

ſuræ omnes & modij, legalis & vnius per regnum ponderis & menſuræ fiunt.

Otho coronatur in regem Alemanniæ honorificè.

ANno gratiæ. Mcxcviij. Otho, nepos regis Richardi, Aquiſgrani in regem Alemanniæ honorificè coronatur, procurante eodem rege Richardo, qui ſtatim filiam Ducis Louaniæ in vxorem ducens, in die coronationis ſuæ ſedit ſimul cum ea in cathedra ad mẽſam, ſed nondum coronata. Eodem anno, defuncto papa Cœleſtino, ſucceſſit Innocentius Tertius, in die cathedræ ſancti Petri papa conſecratus, & in Petri cathedra collocatus, vtinam Petri veſtigia ſecutus. Eius fauore exortum eſt in Italia nouum genus ordinis prædicatorum, qui Iacobitæ voluerunt appellari, quia vitam apoſtolicã videbantur imitari. Eodem tẽpore, Hugo † Ceſtrenſis epiſcopus, in morte, mentis conpunctione, & de cõmiſſis pœnitentia ductus, apud Beccumberwyl in trãſmarinis partibus naturę debitũ perſoluit. Eodẽ anno, expulſis clericis, reuocatus eſt in locũ debitũ, & priſtinũ, cõuentus Couẽtrenſis, dominica, qua cantatur lætare Hieruſalẽ. Euſtachius decanus Sarum epiſcopatus Elienſis munus & cõſecrationis ſuſcepit per manum Huberti Cantuar. archiepiſcopi, apud VVeſtmonaſterium, poſt quem, & Galfridus Ceſtrenſis electus eſt, xi. Kal. Iulij. Quo tempore pluit ſanguis, ſuper ædificantes turrim de Audeli. Circa dies illos orta eſt diſſenſio inter archiepiſcopum, & monachos Cantuar. propter eccleſiam, quam idem archiepiſcopus apud Lambethe de nouo conſtruxerat. Timuerunt enim monachi, ne ſicut comminatum fuerat, archiepiſcopus ſedem illuc cathedralem tranſferret. Vnde Romam profecti, Innocentio papæ conqueſti, impetrarunt, vt archiepiſcopus à iuſtitiaria deponeretur. Inde enim cornua ſumpſit & audaciam recalcitrandi. Non enim reuera decebat archiepiſcopum talibus implicare ſe negotijs ſecularibus, & cauſis, vbi periculum ſanguinis verſabatur, intereſſe. Amoto igitur archiepiſcopo per eccleſiam Romanam à iuſtitiaria, rex in loco eius Galfridum, filium Petri ſubrogauit. Illis quoq; diebus, rex Francorum Philippus, & rex Anglorum Richardus congreſſi ſunt, inter Gaynes & Vernonem, in quo rex Francorum impotens ſuſtinere pondus belli, & ſui ſibi per fugam conſulentes, Vernonem pro refugio petierunt. Sed antequan poſſent ingredi caſtellum, rex Richardus illos inſecutus in ore gladij, cepit ex eis viginti milites, & ſeruientes. cclx.

† Couentrẽtrenſis.

Eodemque tempore Richardus London. episcopus, debitum naturæ persoluit. Eiusdemque anni curiculo, rex Richardus, omnibus viribus congregatis, cepit per insultum tria castella super regem Francorum, scilicet Sirefontanum, Buriz & castrum de Curceles, laudabili fultus Anglorum auxilio. Rex verò Francorum, aucto exercitu suo. cccc. militibus, &. M. seruientibus, & cum communijs suis de Mantua, & alijs locis, exiens profectus est ad succurrendum castro de Curceles, quod nondum credidit esse captum, quod cum sciret rex Richardus, venit obuiam ei, & inter Curceles & Gysorsium, acerrimum, & cruentum nimis commissum est campestre prælium inter eos. Cuius prælij pondus rex Francorum ferre non valens, coactus cum suis ad Gysorsium castellum aufugit, & cum fugiendo glomeratim pontem de Gysorsio ascendissent, confractus est pons præ multitudine transeuntium, & ipse rex Francorum armatus, insidens equo, ab alto in flumen de Aetho, cum alijs inmuneris militibus cecidit, vbi rex ascendens ab vnda rapida, & profunda, à limo extractus est, & vix à mortis discrimine liberatus. Pars autem posterior exercitus fugientis, vt rex liberius à limo profundo extraheretur, reuersa est contra regem Richardum; electissima scilicet pars gentis Francigenæ, quæ se periculo mortis, pro ereptione domini sui, exposuit. Ibi igitur prælium iam renouatum est cruentissimum, ibique armorum tinnitus, & lancearum fragor personuit, tandem præualente parte regis Richardi, capti sunt tres electi milites regis Franciæ, scilicet Matthæus de monte Moretino, Alanus de †Russi, & Fulco de †Gyreual, præter quos capti sunt milites in ipso conflictu nobiles centum, & seruientes. cc. pedites verò innumerabiles. Super hac autem glorioſa victoria, misit rex Richardus epistolam consolatoriam prælatis & amicis suis in Anglia commorantibus. Videſ ergo rex Francorum vires regis Anglorum diatim excrescere, supplicauit papæ, vt ipse pacem procuraret. Papa igitur legatum cum epistola specialissima regi Anglorum Richardo destinauit, orans affectuosè, vt precibus suis esset fauorabilis in pacis compositione. Rex igitur Richardus, qui promotionem Othonis nepotis sui acceptauit, vt in regem Almanniæ coronaretur, ad quod, vt fauorem haberet domini Innocentij papæ & etiam ad promotionem imperialis dignitatis, adquieuit precibus supplicatis. Reges igitur in vnũ conuenientes treugas tali pactione iurauerunt quinquennes, quòd homines vtriusque regis & mercatores, per terras alterutras ire & redire,

†Busci.
†Gilerual.

redire, emere & vendere possent sine impedimento. Quo facto, rex Anglorũ abbatẽ Cistercienſem & Reimundũ monachũ ſancti Albani, qui eodẽ tempore pro negotijs eccleſiæ ſuæ ad regẽ tranſmiſſus fuerat ad curiam regis in Normanniã, Romã miſit, vt ibidẽ negotia prælocuta perducerent ad effectum, &, ad hæc negotia perficienda cepit rex de vnaquaq; carucata terræ totius Angliæ. v. ſolidos de auxilio. Eodẽ anno, fuit tonitruus & choruſcatio, & pluuia, qualis nunquam antea videbatur. Euſtachius conſecratus eſt epiſcopus Eliẽſis. Obijt Hugo Ceſtren. in habitu monachali apud Beccũ. Obierunt Iohannes VVigornienſis, & Petrus de ſancto Dauid.

Rex Richardus, ſpiculo baliſtæ ſauciatus, moritur, cui ſuccedit Iohannes frater eius.

ANno gratiæ. Mcxcix. Hubertus Cantuar. archiepiſcopts, eccleſiã de Lambeth, quam Baldevvinus prædeceſſor ſuus in honorem beati Thomæ martyris fundauerat, & ipſe ferè cõſummauerat, procurãtibus monachis Cantuar. in quorũ detrimentũ fundabatur, authoritate ſummi pontificis ſic imperãtis, ad ſui & multorũ ignominiam complanauit. Eodem tempore ſtatutis, vt dictum eſt, treugis inter regem Richardum & regẽ Frãcorum, rex Richardus in quoſdam barones Pictauię ſibi rebelles formidabile vexillum direxit, & dum caſtrum Chalucis obſidione vallaſſet. vij. Kalen. Aprilis, quodã baliſtę ſpiculo vulneratus eſt, & vulnere male cuſtodito, cœpit mortis imminentis ſentire periculum. Caſtrum tamen violenter occupauit; & authorem mortis liberum, pro amore dei, abire permiſit. Moriturus igitur, corpº ſuum apud fontem Ebraudi, ſecus pedes patris ſui, cuius proditorem ſe cõfitebatur, ſepeliri iubens, eccleſię Rothomagenſi cor ſuum inexpugnabile, propter præcipuam dilectionem, quam aduerſus Normannos gerebat, legauit. Apud caſtrum verõ prędictum, viſcera ſua in eccleſia recondi iubens, ſtercora ſua Pictauienſibus, propter ſuæ proditionis notam, reliquit.

Coronatio regis Iohannis, fratris regis Richrrdi.

IOhannes igitur frater regis Richardi, iam defuncti, Comes Moretonij, in partibus tranſmarinis exiſtens, pacẽ ſuã in Anglia nunciauit. Ducatum Normanniæ ſuſcepit & homagia nobilium. Multi tamen magnates Arthuro, quaſi naturali domino, adhæſerunt. Et hoc fuit ſeminariũ odij. Eodem anno, Gulihelmus genere Normãnus, & eccleſiæ ſancti Pauli London. canonicus, apud VVeſtmonaſterium, per manus Huberti Cantuar. archiepiſcopi, in epiſcopum

London. consecratus est. x. Kalend. Iunij. Per idē tempus, Dux Normanniæ Iohannes, in Angliam transfretauit. viij. Kalen. Iunij, & in crastino in vigilia ascensionis domini, London. venit, vbi congregatis Angliæ nobilibus, ab Huberto Cantuar. archiepiscopo apud VVestmonasterium coronatus est, die ascentionis domini. Qui statim postea transfretauit cum maxima hominum multitudine. Timebat enim Arthurum, cui multi magnates adhæserunt, commorantem sub protectione regis Francorum. Preter enim regem, qui eum fouebat, adhæserunt ei magnates Audegauiæ, Cœnomanniæ & Turoniæ, quasi ligio domino, dicentes cōsuetudinem, ius, & iudicium esse, vt Arthur', filius fratris senioris, in patrimonio sibi debito succedat, quod, videlicet, Galfridus, pater eiusdem Arthuri, esset habiturus, si regem Richardum superuixisset. Idcirco Constantia, mater Arthuri, ipsum regi Francorū commendauit custodiendū, qui ipsum diligenter propter insidias, Parisijs educauit. Eodē tempore, cassata electione Philippi, Ducis Suauię, & aliorū omniū, Otho rex Alemannorū, ab Innocentio papa, & Romanis omnibus elect' est, & ad Romanum imperium admissus. Confirmata autem à domino papa electione, Philippus, qui factus est æmulus eius, Dux scilicet Suauiæ, excommunicatus est, & omnes eius fautores, nolentes ab Othonis persecutione desistere, & acclamatū est per totam vrbē: viuat Otho imperator. Illis quoq; diebus propter captionem fratris Petri de Duai, Cambracensis electi, interdicta est Francia.

Repudiata Havvisia, rex Iohannes duxit Isabellā, filiam Comitis Engolismi.

Anno gratiæ. Mcc. rex Iohannes Isabellam filiam Comitis Engolismi duxit in vxorem, & dominica proxima ante festum sancti Dionysij consecrata est in reginam ab Huberto Cantuar. archiepiscopo, quia celebratum fuit diuortium, inter ipsum & Havvisiam, Comitis Glouerniæ filiam, eò quòd contingebant se in tertio consanguinitatis gradu. Veruntamen Hugo, cognomento Brunus, ipsam Isabellam in suam susceperat vxorem. Eodem anno obijt Gulihelmus Postard, abbas VVestmon. cui successit Radulph' de Arundel, obijt Hugo Lincolnienſis episcopus Kalendis decembris, qui vixit in episcopatu quatuordecim annis. Pax facta est inter Iohannem regem Angliæ & Philippum regem Francorum. Gylo de Brause, consecratur in episcopum Herefordensem. viij. Kalendas Octobris, apud VVestmonasterium, Ludouicus, filius Philippi regis Francorum, duxit in vxorem Blanchiam, filiam regis

Hispaniæ,

Hiſpaniæ, neptem regis Iohannis. Maugerius factus eſt epiſcopus VVigorn. Iohannes de Grai, Norvvicenſis, & Aegidius verò Hereford enſis. Eodem anno, ante natiuitatem dominicam apparuerunt de nocte quinque lunæ in cælo, circa primam vigiliam noctis, prima in Aquilone, ſecunda in Meridie, tertia in Occidente, quarta in Oriente, quinta in medio illarum. Eodem tempore, claruit beatus Hugo, Lincolnienſis epiſcopus, ſignis & virtutibus, quarum tamen manifeſtiſſima fuit, quòd dum corpus eius à London. vſque Lincoln. portaretur, non erat hora, licet tempus aliquando procelloſum fuerit, in qua in aliquo cereorum, qui circa feretrum portabãtur, non eſſet ignis & lux accenſa. Item, eodem tempore, fecit dominus miracula in conſpectu populi, prædicante abbate de Flay, de quo ſuperius fecimus mentionem.

Rex Iohannes venit Pariſios, & hoſpitabatur in palatio regis Francorum.

ANno gratiæ. Mcci. Innocentius papa cruceſignatus mandat generaliter peregrinari. Rex Iohannes Anglorum celebrauit natale domini apud Guildeford, vbi multa militibus ſuis feſtiua diſtribuit indumenta. Hubertus verò Cantuar. archiepiſcopus, quaſi cum rege à pari contendens, eodem modo fecit apud Cantuar. vnde rex non minimam concepit indignationem. Deinde rex Cantuariam profectus, ibidem die Paſchæ cum regina ſua coronã portauit. Gulihelmus de Bleis, factus eſt epiſcopus Lincolnienſis. Iſto quoque anno, ſanctus Vlſtanus, & ſancta Modvvenna crebris miraculis claruerunt. Innocentius papa, cum ab ordine Ciſtercientium pecuniam ad iter cruceſignatorum violenter exigeret, à beata Maria eiuſdem ordinis aduocata nimis acriter correptus, ab hac quieuit exactione. Eodemque anno, celebrata apud Portesmue ſolennitate Pentecoſtes, rex cum regina ſua in craſtino naues aſcenderunt, &, licet cum labore, in Normannia applicuerunt. Deinde ad colloquiũ conuenerunt reges prope inſulam de Audeli, & pacificè conuenit inter eoſdem, & poſt triduum rex Iohannes ad petitionem regis Francorũ, venit Pariſios, & ibi in palatio regis hoſpitatus eſt, rege Francorum ſeſe alias recipiente. Hoc anno, horrendæ tempeſtates, & damnoſæ, terrotes mortalibs incuſſerunt. Eodem anno Sirardus prior Norvvic. obijt. Eodemque tempore, ad inſtantiam Innocentij papæ, data eſt. xl. pars redditũm omniũ eccleſiarum, in ſubſidiũ terræ ſanctæ contra Saracenos, qui tunc inualuerunt. Eodem anno obijt Hugo de Neuilla, qui leonem vicit, & interfecit.

Inimici facti sunt iterum reges pro Arthuro.

ANno gratię. Mccij. rex Anglorum Iohannes, celebrauit natale domini, apud Argentomium in Normannia, & in quadragesima sequente, habitum est colloquium inter reges Franciæ & Angliæ, vbi rex Franciæ contra regem Anglorum mortali armatus odio, præcepit indignanter, quatenus incontinenti redderet Arthuro Comiti vniuersas terras, quas tenebat, & iniuste retinebat, scilicet Normanniam, Turonicam, Andegauiam, & Pictauiam, multaque alia exegit ab eo, quæ rex Anglorum se minimè facturum respondit. Itaque cum colloquium successus non haberet, die sequenti, rex Francorum subitò irruit in castellum de Butauant, cum impetu militari, & illud solo tenus subuertit, inde progrediens, castra & villa cepit hostiliter, & subuertit. Castellum verò de Radeponto per dies octo obsedit. Sed rege Anglorum superueniente, confusus recessit, & ad Gurnaũ conuertẽs, post dies paucos villam intrauit, & eam sibi subiugauit. Reuersusque Parisios, Arthurum sub tutoribus deputauit, tradens ei milites. cc. de regno Francorum electos, vt irent in Pictauiam, & illam sibi subiugarent. Qui audientes quòd regina Alienora apud Mirabellum commoraretur, castrum illud obsidione vallauerunt, & illud ad deditionem compulerunt, tantùm turri resistente, in qua regina se receperat cum paucis armatis. Obsidione igitur per girum facta, venerunt ibi in auxilium Arthuri omnes Pictauiæ primates, scilicet Comes de Marchia, Hugo, cognomento Brunus, qui regi Anglorum publicus fuit inimicus, propter Isabellam reginam, quam idem Comes per verba de præsenti, in suam receperat, antequam regi Anglorum desponsaretur, & sic grandem exercitum confecerunt, & turrim instanter crebris assultibus infestauerunt. Regina in arcto posita, regi Iohãni hoc significauit, in Normannia tunc commoranti, rogans celerem succursum & efficacem. Quo audito, rex Iohannes cum maxima festinatione ad Mirabellum castrum in manu potentissima peruolauit, cui Francigenæ audacter, cum Pictauiensibus obuiantes, conflictum inimicissimum inchoarunt. Sed Franci repulsi, castrum intrare coacti sunt, & insequens rex in castro pugnam cruentissimam continuauit, & laudabili Anglorum adiutus robore, victoria gaudebat desiderata. Capti sunt igitur ibidem de regno Francorum milites. cc. & cum ipso Arthuro omnes nobiles Pictauienses, & Andegauenses, ita quòd nec vnus euasit. Quos statim misit in Angliam & in Normanniã,

vinculis

vinculis mancipatos. Arthurum apud Faleſiam miſit, diligenter cuſtodiendum. Rex verò Francorum, qui turrim de Archis acriter obſeſſam impugnauit, incluſis viriliter reſiſtentibus, cum hos rumores audiſſet, confuſus ab obſidione receſſit. Rex igitur Iohannes, iubes Arthurum ante ſe adduci, ſciſcitabatur ab eo, ſi vellet ipſi, quaſi auunculo & domino, in bono amore & pace adhærere, cui procaciter & ſuperbè reſpondet, exigens tam regnum Angliæ quam alias terras ſuas. Rex eundem Arthurum duci præcepit apud Rothomagum feſtinanter, & ſub cuſtodia arctiſſima diligenter cuſtodiri, vbi cito poſt euanuit. Eodem anno, rex Iohannes, veniens in Angliam, apud Cantuar. coronatus eſt per manum Huberti Cantuar. archiepiſcopi. xviij. Kalend. Maij, & ilico in Normanniam tranſfretauit, quò cum peruenisſet, increbuit opinio per totum regnum Francorum de morte Arthuri, & per omnes nationes tranſmarinas, adeo quidem, quòd rex Iohannes ſuſpectus habebatur ab omnibus, quaſi illum manu propria peremiſſet. Vnde multi animos à rege ſemper deinceps auertentes, ipſum vſque ad mortem perſecuti ſunt odio inexorabili. Ipſeque rex Francorum, ipſum regem Iohannem proditionis appellauit (ſuper quo à baronibus apud regem Franciæ, cuius Vaſallus erat, quum comparere nollet poſt multas citationes, per iudicium parium exhæredatus eſt) & poſteà manifeſtè accuſatum infamauit. Eodem anno obijt Gulihelmus de Stuteuil. & Gulihelmus de Oxon. prior de Suthvverk. Cui ſucceſſit Richardus de ſancta Aetheldreda.

Rex Francorum cepit nobilia caſtra Normanniæ, torpente rege Iohanne.

ANno gratiæ. Mccij. Iohannes rex Anglorum celebrauit natale domini apud Cadomum in Normãnia, vbi poſtpoſitis curis belicis, horas nocturnas in poculis expẽdit, & ſomnos maturinales vſq; ad prandia protrahendo, rumores portantibus, quod rex Francorũ non dormitando pigritauit, imò quotidiè, nunc hoc nunc illud caſtrum ſibi occupauit, reſpondit cachinnando, quod vna die omnia amiſſa recuperaret. Hugo de Gurnai, videns deſidiam regis torpentis incorrigibilem, reddidit regi Francorum caſtellum de Monte forti, & tandem omnibus à rege deſide recedentibus, amiſſum eſt Rothomagum. Videns tandem rex Iohannes, effœminatus & fluẽs in libidinem, defectum ſuum, & ſe omni militari ſubſidio, & refugio in Normannia deſtitutum, naues celeriter concendens apud Portesmue in Anglia applicuit, & in ſuos deſæuiens, occaſiones ca-

uillatorias fingens, quòd in partibus transmarinis eum destitutum militia deseruerũt, extorsit ab eis infinitã pecuniã. Eodẽ anno, magister Gulihelmus de Bleis, ecclesiæ Lincoln. præcentor, & canonicus eiusdẽ ecclesiæ, episcopus est consecratus die sancti Bartholomæi, apud VVestmonasterium, à Gulihelmo London. episcopo, archiepiscopo Cantuar. graui infirmitate detento. Eodem tempore, oleũ cœpit emanare miraculosè à quadã imagine beatæ Mariæ de Sardenai, non longè à ciuitate Damasci, quod miraculum etiam multos Saracenos ad fidem catholicam vocauit, & multis languidis contulit sospitatem. Soldanus etiam quidam, scilicet Damascenorũ, penitus cœcus effectus, inuocato beatæ virginis Marię auxilio, infusione olei illius, visus sui claritatem suscepit. Qui sexaginta metretas olei annui reddit' dedit, ad lumen inueniendũ ante altare beatæ virginis, vt lumen redderet pro lumine, & quia primùm ex quo lumen recepit, lampadẽ vidit lumine choruscantẽ, et ex illo tempore, scilicet ad natale sequens, cœpit vberius oleum à prædicta imagine stillatim eliquare, & oleum illud in anno consequenti in carnem solidari.

Claresçit miraculum de oleo imaginis sanctæ Mariæ de Sardenai.

ANno gratiæ. Mcciiij. rex Iohannes natale domini celebrauit apud Cantuar. Huberto archiepiscopo illi necessaria ministrante. Deinde in crastino circumcisionis conuenerunt ad colloquium apud Oxon. rex, & magnates Angliæ, vbi concessa sunt regi auxiliaria militaria, de quolibet scuto duæ marcæ & dimidia, nec etiam episcopi, vel abbates, siue ecclesiæ personæ, sine promissione recesserunt. Eodem anno, miraculis crebescentibus de oleo emanante de imagine beatæ Mariæ de Sardenai, vnde prædictum est, in carnẽ solidato, & exinde Soldano Damascenorum curato, fama celebris in Oriente fidem catholicam solidauit. Illis quoque diebus, obsesso castro de Rupe Audeliaci ferè per annum, nec sæpe petitum à rege Iohãne venit obsessis auxilium, Rogerius, Cestrensis cõstabularius, qui inter obsessos præcipuus habebatur, vir audacissimus, & armipotens, cœpit victualibus deficientibus, fame contabescere, similiter & alij milites præclari. Qui cum cõperissent effœminati reguli Iohannis desidiam fallacem, maluerunt armis detruncari, quàm fame turpiter interire. Irruperunt de castro, & se in medios hostes dederunt, equos optimos incidẽtes, & hinc inde hostibus, ensibus fulminantibus trucidatis, multos Francorum peremerunt. Tandem irruente conglobata militum multitudine, capti sunt, multa cæde cruentati,

entati, & sic cessit castrum de Rupe Audeliaci in regis Francorum potestatem pridie Nonas Martij. Quod videntes alij castrorum & ciuitatum custodes ex parte regis Iohannis in Normannia, significarunt ei in qua angustia essent cõstituti, & nisi celerius & efficaci' haberent auxilium, se ad regem Francorum, vellent, nollent, transituros. Quibus respondit, Consulat sibi quilibet sicut sibi viderit melius expedire. Interim fluxit rex Iohannes miser, sed nulli miserabilis, in delicijs gulæ & luxuriæ, cum petulante regina sua, in cuius iacens gremio, omnia credebat cum ipsa possidere, confidens de pecunia, quam se iurauit ab Anglia extorsurum. Eodemque anno, Kalend. Aprilis, in prima noctis vigilia, tantus rubor apparuit in cælo versus Orientem & Aquilonem, vt videretur succendi firmamẽtum, in quo tamen rubore vehementissimo, stellæ, quod terribilius & mirabilius fuit, micantes apparuerunt. Durauit autem hæc visio, vsque ad nostis medium. Eodem tempore, Godefridus VVinton. episcopus, diem clausit extremum, cui successit Petrus de Rupibus, qui procurante rege Iohanne, Romam profectus est, vbi xenijs liberaliter collatis ad summum VVinton. ecclesię meruit prouehi sacerdotium, & ibidem consecrari. Eodem etiam anno, fuit vltimum Pascha die sancti Marci Euangelistæ. Hoc etiam anno, facta est eclipsis lunæ, post mediam nectem, per longum tempus. xvi. Kal. Maij. Adquisito castro de Rupe Audeliaci, rex Frãcorum citò cepit Vallem Rodali, & alia multa. Rothomagumque, quæ pro pecunia non modica data pro inducijs à rege Frantorum ei concessis, adhuc pẽdebat, licet parum ante hoc, quidam ipsam ciuitatem ipsi certissimè promitterent, penitus in regis Frãcorum ecessit ditionem circa Omnium sanctorum festiuitatem. Quod audiens rex Iohãnes, cachinnando cominabatur, iurans per pedes dei, quod sterlingi Anglorũ omnia restaurarent. Simon de VVelles fact' est episcopus Cestren. Baldevvinus, Comes Flandriæ, factus est imperator Constantinopolitanus. Obijt Alienora regina Angliæ. Abbatia Belli loci regis, fundatur à rege Iohanne.

De errore monachorum Cantuar. super electione archiepiscopi.

ANno gratiæ. Mccv. redijt à partibus transmarinis Petrus de Rupibus, natione Pictauiensis, in negotijs plus bellicis quàm scholasticis expeditus, à domino papa Innocentio. vij. Kalend. Octobr. consecratus. Obijt Hubertus Cantuar. archiepiscopus, iij. † Kalend. Iulij, & Sauaricus Bathon. episcopus. vi. idus Augusti. Monachi verò †Idus.

verò Cantuar. timentes ne rex more suo electionem suam impediret, rege non inquisito, Reginaldum suppriorem suum in archiepiscopum elegerunt, & de nocte media, hymno, Te deũ laudamus, cãtato, prius super maius altare ac deinde in archiepiscopali cathedra posuerunt, quod clam ideo factum est, quia verebantur monachi, quòd si electio, sine regis consensu facta, ipsi regi innotesceret, processum negotij iratus impediret. Vnde nocte eadem, idem suppriior præstita cautione iuratoria, quòd sine licentia & literis conuentus specialibus, se electum non gereret, vel literas conuentus de rato, quas habebat, alicui promulgaret, assumptis secum de cõuentu quibusdam monachis curiam Romanam adeunt, quod factũ est, vt electio regem lateret, donec probarent, si rem inchoatam perducere possent ad effectum, regis super omnia timentes cauillationes. Sed electus præfatus statim, vt in Flandriã applicuisset, oblitus, quod fecerat, iuramenti, se Cantuar. electum clara voce fatebatur, & propter hoc se Romanam curiam adire, vt ibi electio confirmaretur, & hoc fecit consilio secum existentium, credentium hoc prodesse causæ suæ. Insuper literas suas omnibus ostendit manifestas. Tandem Romam perueniens, electionem suam domino papæ, & eius cardinalibus ilico publicauit, literas suas de rato palã omnibus ostendens, constanterque à domino papa exegit. Papa verò respondit, & dixit, se velle deliberare & expectare, donec super hoc plenius certificaretur. Monachi verò hæc audientes, qui Cantuar. erant, de suppriore, quòd violato scilicet iuramento secreta eorum impudenter detexerat, irati nimis, continuò quosdam de conuẽtu monachos ad regem miserunt requirentes ab eo licentiam eligendi. Quibus rex annuit, & secretius eos alloquens, ostendit eis episcopum Norvvicensem sibi magna familiaritate coniunctum fore, &, vt ipsum in archiepiscopum eligerent, imperium, promissa, preces, confundit in vnum. Conuenientes igitur in capitulum, Iohannem de Grai, episcopum Norvvicensem in archiepiscopum elegerunt, qui tunc pro negotijs regis apud Ebor. erat. Vocatus igitur, venit ad regem festinanter, simulque cum ipso venit rex pompose nimis Cantuar. Prior verò Cantuar. in præsentia regis, & totius popularis multitudinis, in ipsa metropolitana ecclesia, electionem factam solenniter & ritè de Iohanne de Grai palã pronunciauit, & assumentes eũ monachi, cum hymno, Te deum laudamus, ad maius altare portauerunt, tandem in cathedra archiepiscopali collocantes. Quo facto, rex, videntibus cunctis,

cunctis, misit electum illum in possessionem rerum omnium ad archiepiscopatum pertinētium. Sicque in hac duplici electione, factus est nouissimus error, peior priore, quod fuit seminarium multarum in Anglia tribulationum & scandalorum, quæ nunquam posteà sedabantur penitus extirpata. Hoc anno confirmatus est ordo prædicatorum.

Nobile castrum Montis Albani à Iohanne rege capitur.

ANno gratiæ Mccvi. rex Iohannes celebrauit diem dominicæ natiuitatis apud Oxoniam, quo etiam tempore, idem rex misit ad curiam Romanā quosdam Cantuar. ecclesiæ monachos, inter quos præcipuus erat magister Elias de Brandefeld, quibus de fisco rex expensas ministrauit copiosas, vt electionem de episcopo Norvvic. factam impetrarent à domino papa confirmari. Miserunt etiam eodem tempore episcopi, Cantuar. ecclesiæ suffraganei, procuratores ad curiam, grauem coram papa querimoniam reponētes, quòd monachi Cantuar. sine illis electionem de archiepiscopo temere celebrare præsumpsissent, cum ipsi vnà cum ipsis, de iure communi, & consuetudine antiqua, electioni interesse debuissent. Allegarunt etiam procuratores memorati, super præmissis, decreta, & exempla, quosdam testes producentes, & literas testimoniales exhibētes, quibus ostendere nitebātur, quòd ipsi suffraganei, vnà cum monachis, tres metropolitanos elegerant. Monachi verò ê contrario asserebāt, quòd priuilegio speciali Romanorum pontificum, & de consuetudine approbata & antiqua, sine ipsis electos facere consueuerant, quod etiam per testes idoneos docere promiserunt. Auditis, hinc, inde allegationibus, testibusque admissis, diligenterque examinatis, præfixus est dies à domino papa partibus. xij. Kalend. Ianuarij, ad pronunciandum, vt tunc venirent, quod ius dictauerit, reportaturi. Tandem super hoc data est sententia definitiua à domino papa Innocentio pro monachis, & priuilegialiter in perpetuum confirmata. Eodem anno, rex Iohannes transfretans grandem exercitum secum ducens. vi. Idus Iulij applicuit ad Rupellam, cui obuiantes incolæ partium illarum, gaudentes adhæserunt ei. Securius igitur inde progrediens ad Montem Albani, castellum nobilissimum, in quo tota militaris nobilitas illius regionis, & præcipuè regis Francorum tenebatur inclusa, peruenit. Illudq; protinus cuneis militaribus circumcinxit, acerrimo assaltu & continuo illud inquietans. Anglorūque vigilanti probitate captum est illud castellum inexpugnabile,

quod

quod ſeptenni obſidione Carolus Magnus non poſſet ſibi ſubijcere, vt geſta ſcribentes aſſeuerant. Captum autē eſt caſtrum die ſancti Petri ad vincula, xv. die poſtquam rex Iohannes illuc aduenerat. Eodem anno Iohannes Ferentinus, apoſtolicæ ſedis legatus, veniens in Angliam, eamque perluſtrās, magnam pecuniæ ſummam abraſit, & tandem, ne nil aliud egiſſe videretur, apud Radingum in craſtino ſancti Lucæ Euangeliſtæ concilium celebrauit, Quo peracto, clitellis refertis, & ſarcinulis cautè amotis, repatriauit. Eodem tempore, viri religioſi & diſcreti, ac ſolennes de partibus tranſmarinis, inter reges pro pace reformanda diſcurrentes ſolicitè, in feſto Omnium ſanctorum biennales inducias impetrarūt. Rex Iohannes reuerſus in Angliam apud Portesmue applicuit, pridie idus Decembris, quo etiam anno, Gulihelmus Lincoln. epiſcopus, viam vniuerſæ carnis eſt ingreſſus. Iocelinus VVellenſis, creatus eſt epiſcopus Bathon. & per miniſterium Gulihelmi London. epiſcopi, munus conſecrationis ſuſcepit. Obijt Henricus Mareſcallus, epiſcopus Exon. cui ſucceſſit Simon de Apulia, decanus Ebor. Ipſo anno, obijt regina Francorum, mater regis Philippi. Eodemque anno, vir quidam ſimplex, & rectus in epiſcopatu Lincoln. degens, vidit viſiones mirabiles, ductus per ſanctum Iulianum, quæ tractatus exigerent ſpeciales.

Otho imperator venit in Angliam, Minorum incipit ordo.

Anno gratiæ. Mccvij. rex Iohannes natale domini celebrauit apud VVintoniam, præſentibus regni magnatibus. Deinde in purificatione beatæ Mariæ, tantum de rapina cogitans, & ponens ſpem & brachium in pecuniæ theſauris, cepit per totam Angliam tertiam decimam partem ex omnib' mobilibus, & rebus aliis, tàm de laicis, quàm viris aliis eccleſiaſticis, & prælatis, cunctis murmurātibus, & contradicere non audientibus, imprecantibus tamen, & optantibus, vt talis rapina nequaquam bonos euentus ſortiretur. Quę oratio à domino eſt audita, ſicut ſequens narratio declarabit. Solus Galfridus archiepiſcopus Ebor. non conſentiens, ſed planè contradicens, clanculo receſſit ab Anglia, & in receſſu ſuo, omnes, ſpecialiter in archiepiſcopatu ſuo, hanc rapinam facientes, & in genere vniuerſos eccleſiæ, ſiue rerum eccleſiaſticarum inuaſores, anathematis ſentētia innodauit. Eadem tempeſtate, circa medium noctis, vētus vehemens repentinus ſuperueniēs, ædificia diruit, arbores proſtrauit, hæc funditus, illa radicitus, greges ouium, & boum armenta

exaggeratis

exaggeratis† millibus sexto Kalen.Febr.coegit interire.Eodẽ anno imperator Otho venit in Angliam, in cuius aduentu tota ciuitas London.induit solennitatẽ,pallijs,& ornamentis alijs circumornata. Et habito colloquio cum rege auunculo suo, redijt in terram suam clitellis suis repletis.v.millibus marcarũ argenti.Sub his diebus prædicatores,qui appellati sunt Minores,fauente papa Innocẽtio emergentes,terram repleuerunt,habitantes in vrbibus & ciuitatibus,deni & septeni, nihil omnino possidentes, de euangelio viuentes, in victu & vestitu veram ac spontaneam paupertatẽ prætẽdentes, nudis pedibus incedentes, cincti funiculis nodosis, maximum humilitatis exemplum omnibus præbuerunt.Multis tamen prælatorũ timorem magnum incusserunt,quia illorum prædicationibus, & cõfessionibus clandestinis primò,deinde manifestis receptionibus, illorum authoritatẽ inceperunt eneruare. Eodem tempore, decertantibus partibus pro duplici electione monachorũ Cantuariensium, videns dominus papa eos non posse consentire in vnum, vel alium electũ,cassauit vtrumq;, consulens & persuadens diligẽter,vt eligerent magistrum Stephanũ de Langtona,natione Anglicum, virum profundi pectoris,elegantem corpore,moribus præelectũ,aptum et sufficientem,in quãtum hominis est, vniuersalem ecclesiam gubernandi,asserens ipsius promotionem,tam ipsi regi quàm vniuersę ecclesiæ Anglicanæ plurimũ profecturã. Monachi verò ad hæc respõdentes,asserebant sibi non licere præter cõsensum regiũ, & sui conuentus,canonicam electionem celebrare.Et papa quasi rapiens verbum ex ore ipsorum,dixit.Sciatis quòd vos plenariam habetis protestatem in ecclesia Cantuar. qui potiores eligemini de conuentu, nec etiam super electionibus apud sedem apostolicam celebratis,solet assensus principum expectari. Vnde vobis,qui tot,& tales estis, quòd plenè sufficitis ad istam electionem,in virtute obedientiæ, & sub pœna anathematis præcipimus, vt illum in archiepiscopum eligatis, quem nos damus vobis in pastorem animarum vestrarum. Monachi verò in arcto constituti, excommunicationis sententiam metuentes, licet inuiti & cum murmure, assensum talem qualem præbuerunt. Solus tamen ex omnibus magister Helias de Brantefeld,qui pro parte regis & episcopi Norvvic. aduenerat, noluit cõsentire.Cæteri autem omnes cum hymno, Te deum laudamus, electum memoratum ad altare detulerũt. Qui deinde,xv.Kalen.Iulij,in ciuitate Viterbij,ab ipso papa, munus consecrationis suscepit.

† niuibus.

His ita gestis, papa regi Anglorum Iohanni, elegantissimam, sicut monachis promiserat, epistolam direxit, vt ipse, natione Anglicũ, scientia & moribus incomparabilẽ magistrum Stephanũ de Lãgtona, rite electum, & iam consecratũ susciperet in Cantuar. archiepiscopum. Hæc autem postquam ad notitiam regis Iohannis peruenerunt, præcepit, vt omnes monachi, quasi rei læsæ maiestatis, à monasterio Cantuar. eijcerentur, & eiecti à terra sua violenter expellerentur. Circa illos dies obijt Simon. Ciceſtrẽsis episcopus. Eiectis monachis Cantuar. die sancti Svvithuni, & bonis eorum confiscatis. Eodemq; anno, die sancti Remigij, Isabella regina Anglorũ peperit Iohanni regi primogenitum filium, & vocatus est nomine aui sui Henricus.

Interdicitur tota Anglia & VVallia.

ANno gratiæ. Mccviij. rex Iohannes celebrauit natale domini apud VVindesorã, ac deinde sol passus est eclipsim imminente Martio. Tota Anglia & VVallia generali interdicto, nullo tuente priuilegio, subijciuntur in vigilia Annũciationis beatæ Mariæ, executoribus huius rei existentibus, Gulihelmo Lõdon. Eadvvar. Elien. Maugerio VVigorn. episcopis. Philippus Dunelmen. & Galfridꝰ de Muschãp Ceſtren. & Gulihel. de VVarenna obierũt. Eodẽ anno Isabella regina peperit regi Iohanni filiũ, qui vocatus est Richardus, ita quòd cõpleto tẽpore puerperij natꝰ est in vigilia epiphaniæ, anno proximo sequẽti, & hic casus multas facit in historijs cõtradictiones. Ceſtrẽsi verò episcopo, succeſſit Gulihel. de Cornehull archidiaconus Huntend. Dunelmensi, Richar. de Marisco. Philip. Dux Suauiæ, qui contra Othonẽ de imperio contendebat, occiditur. Rex omnia bona clericorũ ob causam interdicti præcepit confiscari. Albi monachi in principio interdicti cessantes, postea, ad mandatũ abbatis sui principalis, diuina celebrare præsumpserunt. Sed hæc præsumptio cum ad summi pontificis notitiã peruenisset, ad sui maiorẽ confusionem denuo sunt suspensi. Eisdemq; temporibus, rex Iohannes timens ne papa manum aggrauaret. s. vt ipsum nominatim excõmunicaret, absoluens omnes tenentes de eo ab eiusdem fidelitate, fecit omnes suspectos iurare ei fidelitatem, accipiens ab eisdem obsides speciales: nobiliores tamẽ ipsi regi, obsides exigenti, in faciẽ denegarunt, dicentes. Quomodo filios & charos nostros, ipsum genere nõ attingentes, seruaret illæsos, qui nepotẽ propriũ, eo genere mortis, quod murdra dicitur, nequiter propria manu trucidauit.

Rex

Rex verò interim nunc hunc, nunc illum, de magnatibus regni, vel pecunia iniustè mulctauit, vel libertatibus, aut possessionibus spoliauit, nonnullos vxoribus suis zelotipauit, filias defloravit, ita quòd manifestè tam deo, quam hominibus exosus videretur & detestabilis. Insuper vt appareret eius insatiabilis auaritia, & gulæ inextinguibilis, sicut & corporis, libido, capturam auium prohibuit, & nobilium arctauit venationes, vnde non tantum amorem omniũ amisit, imò odium incurrit inexorabile, etiam exosum eum habuit vxor propria, quã de adulterio adulter defamauit, & suspectos eidẽ familiares ignominiosè necauit, & in arcta custodia ipsam iussit custodiri, & inter cætera ipsius flagitia, apud Notingham quàm plures obsides pueros innocentes, alter Herodes, patibulo fecit suspendi. Vnde tam Anglici, quàm alieni de subiugo intolerabili talis tyranni cupientes iam excurrere, cœperunt districtè cogitare, ad cuius principis sinum aliquod refugium possent inuenire.

Imminente guerra inijt fœdus rex Scotorum Gulihelmus cum rege Iohanne.

Anno gratiæ. Mccix. amotum est Scaccarium à VVestmonasterio vsque Northamptonã per regem, in odium London. vsque ad natale. Et quia diebus natalitijs, quos in confinio anni præteriti & futuri, scriptores ponunt, natus est regi Iohanni filius, quem vocauit Richardum, aliqui hoc anno, aliqui anno præterito natum fuisse contendunt. Matris tamen eius vsq; ad vigiliam Epiphaniæ durauerunt in puerperio crepundia. Hoc etiam anno, electus est episc. Lincoln. Hugo de VVelles, archidiaconus VVellensis regisq; cancellarius. Circa illos dies, rex Iohãnes, Anglorũ magno exercitu cõgregato, versus Scotiam vexilla direxit, & arma. Veniẽs autẽ in Prouinciam Northãhumbrorum ad castellum, quod Northam dicitur, acies ibi contra regem Scotorum instruxit ad pugnam. Quod cum regi Scotorum Gulihelmo nunciatum fuisset, timuit valde impetũ ipsius, quem pronum ad omne genus sceleris, & stultitiæ cognouit. Veniens ei obuiam, vtpote vir pius, iustè de pace tractare disposuit. Sed rex Anglorum, in furorem versus, imperauit illi, acriter increpando quòd fugitiuos suos, & hostes publicos in regno suo receptauerat, eisq;, in sui præiudicium, auxilium præstiterat, & fauorem. Sed cum hæc, & alia multa, cauillando, rex Anglorum, præfato regi Scotiæ imposuisset, tandem, procuratoribus vtrorumque elaborantibus, talem concordiam inierunt, quòd videlicet rex Scotorum daret regi Anglorum pro bono pacis. xi. M. marcarum argenti.

Et insuper, ad maiorem securitatem, tradidit ei duas filias suas in obsidatum, vt sic inter eos pax certior redderetur. Eodemque anno, Henricus Dux Saxonum, frater Othonis, venit in Angliam. Eodēque anno, Otho filius Ducis Saxoniæ, & nepos regis Angliæ, à papa Innocentio tertio in imperatorem Romanorum consecratus est iiij. Nonas Octobris. Ipso etiam anno, contempta scholarum vniuersitatis Oxoniæ reuerentia, fecit rex suspendi duos scholares apud Oxoniam, vnde dispersa & conturbata est scholarium vniuersitas. Sub eisdem diebus, rex Iohannes, propter enormes tàm militiæ quàm ecclesiæ fatigationes, quas iam per biennium infatigabiliter exercuerat, nominatim est excommunicatus. Illisque temporibus, magister Alexander, vir corpore elegantissimus, facie venerabilis, literarum plenitudine imbutus, ita vt Parisijs celebris haberetur magister, & rector, & lector in theologia, seductus tamē ambitione, regem Iohannem in errore suo tueri præsumpsit, & fouere, vnde in finem à summo honore in summam confusionem viliter præcipitatus est. Circa quoq; eadēm tempora, Hugo Lincoln. electus, in partibus transmarinis, in episcopum Lincoln. à Rothomagensi archiepiscopo consecrationis munus accepit, VValtero de Grai cōmissum est sigillum regium, & factus est cancellarius. Iudæi quoq; ad grauissimam redemptionem compulsi sunt.

Excommunicatur Otho nouus imperator.

ANno gratiæ. Mccx. rex Iohannes fuit ad natale apud VVindesore, præsentibus Angliæ magnatibus, & communicantibus ei, non obstante sententia, qua fuerat innodatus. Deinde, iubente rege, capti sunt Iudei per totam Angliam vtriusque sexus, & incarcerati, pœnisque grauissimis afflicti, vt de pecunia sua regis facerent voluntatem. Per idem tempus, papa Innocentius excommunicauit, & excommunicatum denunciauit imperatorē Othonem, atq; multos, tam Alemanniæ quam imperij Romani magnates, ab eius fidelitate absoluit. Vnde à multis instabulis, & mutabilis diiudicabatur, eò quod eodem tempore eleuās allisit eum. Pax, quę nūciata erat inter reges Anglorū & Scotorum, scripto mediante solenni, cōfirmata est. Rex transfretauit in Hyberniam, circa festum sancti Iohannis Baptistę, cum maximo exercitu. Ex qua Hugonē de Lasci expulit, & omnem Hyberniam in deditionem accepit. In reditu autē suo, ingratus deo & hominibus, grauissimū tallagiū imposuit super omnes abbatias, maximè tamē domos Cistercienſis ordinis oppressit.

Huic

Huic autem nequissimo consilio fauorem præbuerunt assidentes; & recipientes extortam pecuniam, scilicet Gulihelmus de Brevver, Robertus de Tunham, Reginald⁹ de Cornhulle, Richard⁹ de Marisco apud sanctam Brigidam London. VValterus de Grai, electus est in episcopum Cestriç. & Henricus archidiaconus Staffordiæ in Exon. Multi Iudæorum præ maxima afflictione fugerunt ab Anglia. Eodem quoque tempore, Matildis, fœmina nobilissima, vxor Gulihelmi de Brausa, & filius eius Gulihelmus, & hæres Gulihelmi, apud VVindeleshores, iubente rege Anglorum Iohanne, fame miserabiliter perierunt. Gulihelmus maritus eius, fugiens apud Scorham, & ibidem mutatis vestibus, quasi mendicus, clandestinè transfretauit, & non multo post Parisijs obijt.

Pandulphus papæ subdiaconus, & Durandus, sine spe pacis reuertuntur. Absoluuntur omnes pertinẽtes coronæ Angliæ à fidelitate regis Iohãnis.

ANno gratiæ. Mccxi. Gulihelmus de Brausa eiectus est ab Anglia extorris, & multas passus tribulationes, & quasi dolore tabescẽs, obijt Parisijs, & sepultus est apud sanctum Victorem in vigilia sancti Laurentij. Pandulphus domini papæ subdiaconus, & Durandus hospitalarius, venerunt in Angliam pro pace componẽda inter regem & sacerdotium. Sed nihil proficientes, reuersi sunt. Rex Iohannes in expeditionem vadens in VValliam, coegit Leolinum, principem Northvvalliæ ad deditionem, violẽter intrans illum locum, situaliter munitissimum, qui Snaudune dicitur, sabbato ante festum sancti Laurentij. Eodem quoque anno, obierunt milites præclari, Robertus de Tunham, & Rogerius cõstabularius Cestriæ. Rex quoque Francorum, Reginaldum, Comitem Bononiæ, extorrem à sua expulit regione, qui in Angliam veniens, honorificè à rege Anglorum est susceptus, à quo trecentas libratas terræ suscipiens, fecit eidem regi homagium & fidelitatem. Ipso quoque tempore, Innocentius papa, cum rex Angliæ Iohannes, nuntijs eius sibi monita salubria prædicantibus, adquiescere contempsit, & nihil nisi subsannationes derisorias reportassent, contumatiam suam admirans, & detestans induratam, reges & omnes alios, tam pauperes, quam diuites, tam indigenas quam conterminos, ad coronam spectantes, vniuersaliter à regis Iohannis fidelitate absoluit, & subiectione sequestrauit, districtè & sub pœna excommunicationis prohibens vniuersis & singulis, quatenus ipsum in mensa, consilio, & colloquio, arctius euitarent. Habuit autem rex Iohannes fautores,

& consiliatores præcipuos in hoc errore & pertinatia, Gulihelmum fratrem suum, Comitē Sarum, Albericū de Veer, Comitem Oxon. Galfridum, filium Petri, iusticiarum Angliæ, tres episcopos curiales, Philippum Dunelmen. Petrum VVinton. & Iohannem Norvvic. Richardū de Marisco regis cancellariū, Hugonē de Neuilla, prothoforestariū, Gulihelmum de VVrotham, custodē Portuum, Robertum de Veteri ponte, & Iuonem fratrem eius, Briēnium de Insula, Galfridum de Luci, Hugonem de Bailoil, & Bernardum fratrē eius, Gulihelmum de Canteleu, & Gulihelmum filium eius. Fulconem de Canteleu, Reginaldum de Cornhulle, Vicecomitem Cantiæ, Robertum de Braibroc, & Henricum filium eius, Philippū de Hulecotes, Iohānem de Bassingborne, Philippum Marcum, castellanum de Notingeham, Petrum de Malo lacu, Robertū de Gangi, Girardum de Athia, Hingelramum nepotē eius, Fulconē, & Gulihelmum Brivver, Petrum filium Huberti, Thomam Basset, Fulconem de Breance, natione Normannum, & alios quàm plures, quos longum esset enumerare. Qui regi in omnibus placere cupientes, consiliū, non pro ratione, sed impetu volūtatis, pernitiosum dedere.

Rex Iohannes abiudicatur à regno, prophetat Petrus, redeunt episcopi.

ANno gratiæ. Mccxij. rex Iohannes fuit ad natale domini apud VVindesore, & in quadragesima proxima sequente, die dominica, qua cantatur lætare Hierusalem, idem rex Alexandrum, filium regis Gulielmi, Scotiæ hæredem legitimum, Londini militari cingulo decorauit. Eodem anno, Maugerius VVigorn. episcopus, ob libertatem ecclesiæ Anglicanæ, & executionem iustitiæ, exul de regno Angliæ apud Pontiniacum diem clausit extremum. Galfridus quoq; archiepiscopus Ebor. & Baldevvinus Comes de Alba marla, & Bonus abbas sancti Edmundi, ipso anno, debita naturę persoluerunt. Hoc anno, combusta est ecclesia beatæ Mariæ de Suthwerk inter tres columnas ecclesiæ, & capella super pontem London. & omnia ædificia, quę super ipsum pontem stabant, & pons nimis deterioratus est, & maxima pars de Suthwerk combusta est, & ex illo igne Thamesim trāsiliente combusta est maxima pars London. scilicet tam ciuitatis quam suburbij, cum viris & mulieribus, & paruulis bene ad tria milia, exceptis hijs, quos ignis ex toto cōbussit, in nocte Trāslationis sancti Benedicti abbatis, scilicet †. vi. idus Iulij. Eodem anno, rege volente in expeditionem ire, & inuadere VVallēses, subitò diffamatum est, apud Cestriam Comites & barones conspirasse

ſpiraſſe in eum. Vnde quaſi attonitus reuerſus eſt, & ei ſuper hoc nimis commoto, quidam inficientes, ſe excuſabant. Robertus tamen filius VValteri, & Euſtachius de Veſci, & Galfridus Ridel, cedentes temporis malitiæ, cum quibuſdam alijs exulabant, quidam verò in Francia, & quidam in Scotia. Exulante etiam Guihelmo de Nectona, clerico, Galfridus de Norvvico apud Notingeham incarceratur. Tãdem apud Briſtoham excogitata pœnæ nouitate, obijt miſerabiliter interfectus. Prædictorum autem Roberti & Euſtachij, & quorundam aliorum baronum & militum, & etiam epiſcoporum, & clericorum poſſeſſiones ſunt infiſcatæ, domus captæ, & diruta manitiones, & ipſos vulgari præcepit. Et ex illo tempore, vocatis & retentis alienigenis, ſuprum naturalium baronum meritò incurrit odium inexorabile. Eodem anno, rex Iohannes, ab omnibus religioſis domibus & clericis, chartas exegit, quibus coacti, teſtificati ſunt ſe gratis contuliſſe ei omnia, quęcumque violenter, & nequiter extorſerat. Ipſorum quoque dierum curriculo abiudicatus eſt à regno rex Iohannes, & verificatum eſt onoma, quod ei quandoque in opprobrium aptabatur, vt diceretur Iohannes Extorris. Sub eiſdem quoque diebus, quidam vir ſimplex & rectus, ſpiritu prophetiæ tactus, quod ſenſerat de eodẽ rege Iohanne, manifeſtauit coram cunctis. Hic vir hæremita fuit, & Petrus nuncupatus, qui, eò quòd multis futura prædixerat, Sapiens dicebatur. Hic inter alia, quæ prædixit, aſſerebat in edito manifeſtè, quòd Iohannes non foret rex die aſcentionis proximo ſequenti, nec deinceps. Sed die illa, corona Angliæ ad alium tranſferretur. Vacillabant corda multorum, ſed in die prædicta, quando rex factus eſt Romani pontificis tributarius, declaratum eſt verbum propheticum. His itaque diebus, dominus papa Innocentius, remiſit à latere ſuo Pãdulphum, ſubdiaconum ſuum, in partes Ciſmontanas, formam pacis lugubrem Angliæ deferentẽ, cui ſi rex aſſentire vellet, gratiam apoſtolicam poſſet inuenire, quia abiudicatus fuit à regno, & imminebat ei periculum vndique, meritis eiuſdem exigentibus. Pugnabant enim cõtra eum viſcera ſua, & ſibi ipſi factus vecors & rebellis, inſomnis & tabeſcens, vix ſeipſum miſer, nec miſerabilis, capiebat. Eodem anno obijt Henricus filius Alvvini Maior Londoniarum.

Rex Francorum præparat ſe ad expugnandam Angliam. Obijt Galfridus Ebor. archiepiſcopus.

Anno gratiæ. Mccxiij. rex Iohannes ad natale tenuit curiam ſuã

apud VVestmonasterium,cum pauciſſimo militum comitatu.Quo etiam tempore,Galfridus Ebor.archiepiſcopus, poſt quam per ſeptennium pro libertate eccleſię,& executione iuſticiæ exilium paſſus eſt,diem clauſit extremum.Rex verò Iohannes in arcto conſtitutus culpam ſuam in ipſos, qui furorem ſuum voluerunt cohibere, cupiens refundere,nunc hos nũc illos,de ſuis nobilibus proditionis arguebat, vocando eos zelotipos, quorum vxores, vt iactitabat, oppreſſerat & miſeros,quorum filias defloraverat. Inter cæteros verò Robertum,filium VValteri,minis,& conuiciſs magis cœpit deturpare.Eius quoque ſternere caſtrum London. conſtructum, ſcilicet Caſtrũ Bainardi, die Lunæ,in craſtino ſancti Hilarij,per manus inimicorum London.Eodem verò anno,menſe Ianuario,redierunt à curia Romana Stephanus Cantuar. archiepiſcopus, Gulihelmus London. & E. Elienſis epiſcopi, & habito in tranſmarinis partibus conſilio,regi Francorum & epiſcopis Gallicanis cum clero, pariter & populo ſententiam,quæ in regem Anglorum Romæ pro contumacia lata fuerat,ſolenniter promulgarunt.Deinde ex parte domini papæ,tam regi Francorum,quàm cæteris vniuerſis, in remiſſionẽ omnium peccatorum iniunxerunt, vt omnes pariter ad Angliam hoſtiliter accedentes, Iohannem regem à regni ſolio deponerent, & alium,qui dignus eſt, apoſtolica authoritate, ſubrogarent.

Tunc rex Francorum rem diu deſideratam intelligens, accinxit ſe viriliter ad pugnam, & omnes ſuæ ditionis homines, Duces videlicet, Comites & barones, milites & ſeruientes, cum equis & armis, iuſſit in octauis Paſchæ ſub nomine culuertagij, apud Rothomagum ita potenter conuenire,ne crimine læſæ maieſtatis,damnum incurrere viderentur.Fecit præterea omnes naues ſuæ poteſtatis,& alias multas,quas colligere poterat, frumento, vino, carne, & diuerſis armis optimè munire,vt omnibus rebus neceſſarijs,tam copioſus exercitus abundaret. Rex verò Iohannes ſuper his omnibus certificatus,fecit in menſe Martij naues de omnibus portibus Angliæ optimè munitas congregari,vt in manu robuſta poſſet volentibus Angliam inuadere audacter reſiſtere. Similiter de tota Anglia & Hybernia, & locis finitimis exercitum copioſiſſimum congregauit.Et dum aduentum regis Francorum ſuper maritima expectaret,venit ad ipſum regem Iohannem Pandulphus de tranſmarinis partibus, imminentia ſibi pericula nunciando, affirmans quoque quòd niſi ſub alis domini papæ poteter protegatur, omnia ſe amiſſurum.

ſurum. Et cum modum rex protectionis ab eodem. P. didiciſſet, iurauit rex, tactis ſacroſanctis euangelijs, in præſentia. P. ſe iudicio eccleſiæ pariturum. xvi. Comitibus, & multis de potentioribus baronibus ſimul cum eo iurantibus in animam ipſius regis, ita ſcilicet, quòd ſi forte pœniteret, ab eiſdem hæc obſeruare cogeretur. Reſignauit igitur coronam Angliæ Innocentio papæ, & ei fecit homagium, & fecit de liberima regione ancillam, vt princeps prouinciarum fieret ſub tributo, chartam inde conficiens, omnibus eã audientibus lugubrem & deteſtabilem. Vniuerſitati veſtræ notum facimus, quòd cum dominum, & matrem ſanctã eccleſiam in multis offẽderimus, & propter hoc ipſum diuina miſericordia indigere noſcamur, nec quid dignè offerre poſſumus pro ſatiſfactione, deo & eccleſiæ debita facienda, niſi noſmetipſos, & regna noſtra velimus humiliari, pro illo, qui ſe humiliauit pro nobis vſque ad mortem, gratia ipſa ſancta inſpirante, ad optimum conſilium baronum meorum, offerrimus, & liberè concedimus deo & ſanctis apoſtolis eius, Petro & Paulo, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, matri noſtræ, ac domino papæ noſtro, Innocentio tertio, & ſucceſſoribus eius, omne ius patronatus, quod habemus in eccleſijs Anglicanis, totumque regnum Angliæ, & regnum Hyberniæ, cum omni iure, & pertinẽtijs ſuis pro remiſſione peccatorum noſtrorum, & totius generis noſtri, tam viuis quã defunctis. Et amodo, illa à deo, & eccleſia Romana, tanquam feodarius, recipientes, & tenentes in præſentia prudentis viri Pandulphi, domini papæ ſubdiaconi, & familiaris, fidelitatem exinde domino papę Innocentio, eiuſque ſucceſſoribus catholicis, & eccleſiæ Romanæ, ſecundum ſubſcriptam formam, facientes, & homagium legium, in præſentia domini papæ, ſi coram eo eſſe poſſemus, eadem faceremus. Succeſſores noſtros, & hæredes de vxore noſtra in perpetuum obligantes, vt ſimili modo ſummo pontifici, qui pro tempore præfuerit eccleſiæ, ſine contradictione dictam fidelitatem præſtent, & homagium recognoſcant, & nos inſuper vacãtium eccleſiarum cuſtodiam perpetuò amittamus. Ad indicium autem huius noſtræ perpetuæ oblationis, & conceſſionis, volumus & ſtabilimus, vt de propriis & ſpecialibus redditibus prædictorum regnorum noſtrorum, pro omni cõſuetudine, quam pro ipſis facere debemus, ſaluo per omnia denario ſancti Petri, ſcilicet mille marcas ſterlingorũ eccleſia Romana percipiat annuatim, ſcilicet in feſto ſancti Michaelis quingentas marcas, & in Paſcha quingentas

gentas marcas, ſeptingentas marcas pro regno Angliæ, &. ccc, pro regno Hyberniæ, ſaluis nobis, & hærdib⁹ noſtris, iuſticijs, & libertatibus, & regalibus noſtris. Quæ omnia, ſicut prædicta ſunt, rata eſſe volentes, & perpetua, atque firma, obligamus nos, & ſucceſſores noſtros contra non venire. Et ſi nos, vel aliquis ſucceſſorum noſtrorum hoc attentare præſumpſerit, quicunque fuerit ille, niſi ammonit⁹ reſipiſcerit, cadat à iure regni. Et vt charta obligationis, & cõceſſionis noſtræ ſemper firma permaneat, ab hac hora, in antea fidelis ero deo, & beato Petro, & eccleſiæ Romanæ, & domino papæ innocentio, eiuſque ſucceſſoribus catholicè intrantibus. Patrimoniũ verò beati Petri, & ſpecialiter regni Angliæ & regni Hyberniæ, ero adiutor ad tenendum & defendẽdum contra omnes homines pro poſſe meo, ſicut me deus adiuuat, & hæc ſancta euangelia. Teſte meipſo apud domum militiæ templi. Rex igitur Francorum, variis ſermoſinationibus nũciorum papæ deluſus, iam protecto rege Anglorum Iohanne ſub clypeo Romanæ curiæ, deſtitit ab incepto, amiſſis circiter. xl. millibus librarum argenti, cum magna verecundia recepta. Die verò iouis proxima poſt feſtum ſancti Michaelis, Nicolaus, Tuſculanus epiſcopus, legatus in Angliam acceſſit apud VVeſtmonaſterium, moram ibi faciens per. xviij. dies, vbi diligentem tractatum habuit cum cõuentu ipſius eccleſiæ de reformatione ſpiritualium & temporalium. Idem verò apud Eueſham in feſto ſancti Edmundi accedens, Rogerium ipſius eccleſiæ abbatem, manifeſtis ex cauſis depoſuit, ſubſtituens ibi Radulphum priorẽ VVigorn. Obijt Galfridus filius Petri, iuſticiarius Angliæ pridie idus Octobris. Henricus London. archidiaconus Staffordiæ, factus eſt archiepiſcopus Dublinenſis. Obijt Robertus de Salopesbiria, epiſcopus de Bangor, & ſepultus eſt in medio foro Salopesberię, quoniam ita deſiderauit. Per idem tempus, motio magna fit contra hæreticos Albingenſes ſub Duce Simone de Monteforti, in qua etiam guerra occiſus eſt rex Arragonum. Rex verò Iohannes, qui de rege iam faſtus eſt regulus, imò papæ tributarius, vel feodarius, non intelligens Petri prophetiam, de quo ſermo præhabitus eſt, iuſſit eundem Petrum cum filio ſuo iniuſtè ſuſpendi patibulo.

Rege Iohanne facto Romæ tributario, relaxatur generale interdictum.

ANno gratiæ. Mccxiiij. rex Anglorum Iohannes, tenuit ad natale domini curiam ſuam apud VVindeſorã, vbi multa magnatum ſuorum multitudini feſtiua diſtribuit indumenta. Et eo ipſo tẽpore per dictum

per dictum legatum depositus est Radulphus de Arundel, abbas VVestmonast. per N. abbatē de VValthā missum ex pte legati apud VVestmonast. ad executionem depositionis faciēdam, in crastino sancti Vincentij, fracto sigillo ipsius in capitulo, & substitutus est loco ipsius Gulihelmus de Humet, prior Frontoniæ, monachus Cadomensis, & dominica sanctæ Trinitatis suscepit benedictionem à Gulihelmo London. episcopo. Die sancti Vrbani. viij. Kalend. Iunij, formata est pax, sed nondum perfecta, inter dominum papam Innocentium & regem Iohannem, & iurata à multis Comitibus, & Baronibus, terræ hoc modo, quòd idem rex in bona pace reciperet dominum Stephanum Cantuar. archiepiscopum, & cæteros episcopos Angliæ, & restitueret eis ablata omnia, & satisfaceret sanctæ ecclesiæ in omnibus, & quòd rex & hæredes sui darent singulis annis ecclesiæ Romanæ mille marcas sterlingorum, scilicet pro regno Angliæ septingentas marcas, & pro Hybernia. ccc. Eodem anno, applicuit dominus Stephan' Cantuar. archiepiscopus, apud Doueriam, & cum eo. Gulihelmus London. E. Elienſis, & Hugo Lincoln. episcopi. Die vero Iouis, in crastino sanctorū Processi, & Martiniani, relaxatur generale interdictum Anglicanę ecclesiæ, assistentibus ex parte domini papæ, prædicto Nicolao legato, & Pandulpho ipsius subdiacono, cum ipso archiepiscopo, & alijs episcopis, & prædictis Comitibus, & baronibus iuratis ex parte regis & regni, apud sanctum Paulum London. Eodem anno, in vigilia purificationis, rex Iohannes iter arripuit in Pictauiam, & die Iouis proxima post festum apostolorum Simonis & Iudæ, in reditu suo inde, accessit apud VVestmonasterium, & ibi à clero & populo, præsentibus memoratis, legato. N. & S. archiepiscopo, & ferè omnibus Angliæ episcopis, honorificè susceptus est. Eodem tempore, obijt Iohannes, abbas sancti Albani, die sancti Kenelmi regis & martyris. Sciendum quoque, quòd interdictum, vnde sermo prolixior prælibatus est, durauit sex annis. xiiij. septimanis, & duobus diebus. Tertio Nonarum Octobris, consecrati sunt apud Cantuar. Simon decanus Ebor. in episcopum Exon. & VValter' de Grai in VVigorn. Obierunt' quoque Gilbertus de Glanuilla, episcopus Roffensis. viij. Kalendas Iulij, & Iohannes de Grai episcopus Norvvic. Hoc etiam anno, ante purificationem beatæ Mariæ, Comes Flandriæ cum quibusdam magnatibus transmarinis applicuerunt in Angliam, faciētes ligātiam, & homagium regi Iohanni in ciuitate Cantuar. Postea

cum

cum Gulihelmo, Comite Sarum, reuertentes, magnum exercitum de conducticijs ſtipendarijs, diſtribuentes regium theſaurũ prodigaliter, conflauerunt, propoſitũ habentes, vt regẽ Francorũ Philippum, die dominica, non conſuetũ tali die arma portare, ſubitò inuaderent, & confunderent. Habuerũt eriã ſpem magnã, & confidentiã de conſilio, & auxilio Othonis imperatoris, qui certamen quaſi excerto gladio expectabat. Exclamato igitur ſigno, Regales, regales, & ex alia parte, Mõtis gaudiũ, mõtis gaudiũ, cõmiſſum eſt bellũ de Boumes in Flandria, & decertatũ eſt hoſtiliter vtrobiq;. In quo cõflictu, rex Francorũ ab equo ſuo proſtrat' eſt, & ab hoſtibus vndiq; impetitus, fruſtratim detruncaretur, niſi quidã miles Normannicus, qui eum corpore proprio protexit, & pro eo & ſuper eum, multis confoſſus lanceis, concidit. Ipſo etiam die euiſcerati, & eneruati ſunt ſub eodem rege tres equi probatiſſimi. Triumphum inopinabilem tamen de inimicis ſuis ea die, deo propiciante, reportauit. Vnde ſuper hoc pius rex ſcribens vniuerſitati Pariſiẽſi ait. Laudate deũ chariſſimi, quia nunquã tam grauem afflictum euaſimus. Primo igitur fugiẽte à bello Hugone de Boiues, qui Dux omniũ videbatur eſſe, capti ſunt multi magnates, tam de imperio quã de regno Angliæ, Imperator autem Otho cum ſuis, qui aderant, paucis, elapſus eſt, vt nunquam poſtea eſt fama ſua redintegrata. Ad maiorem confuſionem regis Iohannis Anglorum, amotus eſt idem rex à caſtro, quod Rupes monachorum dicitur, quod obſederat cum magno exercitu in partibus verſus Pictauiam, per aduentũ Ludouici filij regis Frãcorum, ita quòd audito rumore de captione magnatum ſuorum apud Boiues, & impotentia reſiſtendi ex alia parte, comperijt deum & homines, ſibi eſſe vndiq; offenſos & exoſos. Fugit igitur turpiter, & ignominioſè à prædicta obſidione, & niſi datis. xi. millib' marcarum argenti pro treugis tricennalibus citius in Angliam, procurante Roberto de Curci, tunc in Francia legato, receſſiſſet: profectò probroſè captus extitiſſet. Vnde Franci in eundem. R. legatũ, verbis & contumelijs, quaſi Anglum Anglicus ſponte liberaſſet, inſurrexerunt. Rex igitur in Angliam confuſus & inglorius. xiiij. Kalen. Nouemb. venit. Eodem anno, Iohãni abbati eccleſiæ ſancti Albani ſucceſſit Gulihelmus de Trumpington monachus, aſſumptus de gremio ipſius eccleſiæ, vir omni prædítus honeſtate. Die ſancti Andreæ ab Euſtachio Elienſi epiſcopo pontificialiter munus benedictionis in eccleſia ſancti Albani ſuſcepit.

Rex

Rex Iohannes in se reuersus,præ confusione cruce signatur, & multi nobiles cum eo.

ANno gratiæ. Mccxv. rex Iohannes tenuit curiam suam ad natale domini apud VVigorn. vix per spacium vnius diei. Deinde Lõdon. cùm festinanter veniſſet, magnates Angliæ instanter ea, quæ rex in bona fide, humiliterq; promiserat, postulabant. Sed rex quærens cauillationes, & asserens rem esse arduam, quam petebant, & magna indigere deliberatione, inducias vsque ad clausum Paschæ subdolè rogauit, & assecutus est. Interim vt sub alis domini sui pæ tutius protegeretur, & cõtra suos durius armaretur, crucem suscepit & cum eo multi magnates .iiij. nonas Martij. Eodem anno, Eustachius Elienſis episcopus apud Radingum viam vniuersæ carnis est ingressus. Ipso anno, maximus tractatus habebatur inter regem & barones, de pace regni inter Stanes & VVindsoram, in prato, quod dicitur Runemed, quod interpretatur pratum consilij, eò quòd ab antiquis temporibus ibi de pace regni sæpius consilia tractabantur, domino Stephano Cantuar. archiepiscopo, cum quibusdam episcopis, existente mediatore. Primus autem dies memorati tractatus fuit dies Martis ante festum sancti Iohannis Baptistæ. Item super eodem tractatu dies Mercurij post festum sancti Bartholomæi, & continuatus & protelatus est tractatus, rege tamen absente. Exigentibus igitur baronibus, quæ promissa fuerant, rex subsannans respondit. Quare non exigunt isti regnum? Eodem anno, die sancti Martini celebratum est Romæ generale concilium sub papa Innocentio tertio, præsentibus primatibus archiepiscopis, lxi. episcopis verò. ccccxij. abbatibus verò, & prioribus. Dccc. In quo concilio, dictus papa Ludouicum regis Francorum primogenitum, & omnes Comites & barones Angliæ, cum complicibus suis conspirantes, & insurgentes in regem Angliæ, Romanæ ecclesiæ vassallum, die sancti Andreæ apostoli solenniter excommunicauit. Crescebat iam guerra in Anglia de die in diem, baronibus hostiliter totam patriam Northampton, cum ipsa villa prius occupantibus, excepto castro, quod se viriliter defendebat. Ipsi vero machinis carentes necessarijs, infecto negotio, recesserunt. Rex enim clanculo, antequam hæc euenirent, futura perpendens, castra sua communierat. Barones verò inde venerunt London. &. xvi, Kalend. Iunij, ciuitatem ingredientes, nullo contradicente, occuparunt. Ciues enim regem Iohannẽ pro multis iniustis exactionibus, quibus

eos inceſſanter fatigauerat, odio habuerunt. Habito igitur ibi colloquio, miſerunt quoſdam de ſocijs ſuis, barones & ciues, vltra mare ad Ludouicum, quem in regem elegarent, ſignificantes ei, vt feſtinanter in Angliam veniret, regnum ſine cõtradictionis difficultate ilicò recepturus. Et ne ſuper hoc dubitaret, chartas patentes appenſis nobilium ſigillis, cum obſidibus, tàm regi Francorum, quàm filio ſuo quinquaginta tranſmiſerunt, Eodemque anno, poſt feſtum ſancti Michaelis, rex Iohannes caſtrum Roffenſe obſedit, in quo erant quidam barones ſtrenuiſſimi, videlicet Gulihelm⁹ de Albineto cũ multis alijs. Quibus, Robertus, filius VValteri, qui London. cum vniuerſo exercitu deſes, & otioſus iacebat, tenebatur ſuccurrere, ſed noluit. Vnde caſtrum memoratum miſerabiliter captum eſt, & nobiles capti, & apud Corf in carcerem detruſi ad voluntatem regis, & vix viui ſunt redempti. Rex exinde tyrannus effectus, & proprij regni exterminator, alienigenas, videlicet Sauaricum de Malleone, cum ſuis flexibilibus Pictauienſibus, & Girardũ de Sotingin, cum ſuis volubilibus Flandrenſibus, & VValterum cognomento Buc, cum ſuo grege fœtidiſſimo ad ſtipendia conuocauit. Ex tunc igitur exoritur regni perturbatio inaudita, & tam immanis, vt filij in patres, & patres in filios inſurgere hoſtiliter viderentur. Stipatus igitur agmine deteſtabili alienigenarum, cuius dux & præceptor Falcaſius de Breaute, vir quidem ignobilis, et genitura baſtardus, neuter genere conſtitutus eſt. Rex Iohannes furia inuectus, partes Angliæ Aquilonares cœpit deuaſtare, caſtra baronum vel diruere, vel ſibi mancipare, Aulas & municipia immiſericorditer, quæ baronũ fuerant, concremare, incolas excogitatis tormentis, vt pecuniam extorqueret, exagitare, ita vt videretur dominus furore iraſci populo ſuo, & hæreditatem ſuam abominari. Vbique luctus, vbique miſeria. Factus eſt ſacerdos, vt populus, & ſceptra eccleſiæ prophanantur. Proſcribuntur epiſcopi, effugientibus paſtoribus gregum agmina diſperguntur. Eodem tempore quia fuit correptor, & in quo potuit, corrector regis Iohannis ſemper tamen recalcitrantis, ab officio ſuſpenſus eſt Stephan⁹ Cant. archiepiſ. quaſi eſſet fautor aduerſariorũ vaſſali dñi papæ. ſ. regis Iohannis, p oĩa deſipientis. In concilio etiã generali ſuſpenſionẽ prænotatã dominus papa cõfirmauit. Tãdem vix, multis tamen elaborantibus, meruit idem archiepiſcop⁹ abſolutionis beneficium obtinere. His diebus captum eſt caſtrum de Bedford, & datum Falcaſio, cui etiam contulerat rex vxorem nobilẽ,

Marga-

Margaretam de Riparijs cum possessionibus eam contingentibus. Cepit etiam idem Falcasius municipium Gulihelmi Manduyt de Hammeslape. Captum est etiam municipium de Tonebridge. Eodé que anno, consecrati sunt in episcopos Gulihelmꝰ de Cornhulle, die conuersationis sancti Pauli in Cestren. & magister Benedictus, præcentor sancti Pauli London. viij. Kal. Martij, in Roffensem, magister Richardus, decanus Sarum, in Ciceſtrensem. Interea electus est in archiepiscopum Ebor. magister Simon de Langton, vir quidem parum habens gratiæ popularis, vtinam dei. Sed, procurante rege, citò cassatus est. Poterat enim rex, iam factus tributarius papæ, difficilia impetrare. Timebat autem rex, ne si Stephanus Cantuar. archiepiscopus, in Australibus, & frater eius Simon Ebor. archiepiscopus factus, in septentrionalibus dominarentur, quasi maximi prælati in Anglia: omnia ad vota eorum disponerentur, & alter alterius auxilio fulciretur. Per idem tempus, quædam pars baronum, qui Londonijs remanserant, equitationem facientes, deprædati prouinciam Cantabrigésem, munitionē sine difficultate dominio suo manciparunt, &. xxv. seruientes in ea inuentos, vinculis constrictos, secum London. captos adduxerunt. Inde peragrantes circumiacentes prouinciales, de Northfolk & Suthfolk, agricolas spoliarunt, & ciuitatum ciues, vix parcentes ecclesijs, appropriarunt. Villas quoque de Gernemue, de VVich, & de Gypesvvich, & partes finitimas ad grauissimam redemptionem compulerunt. Tandem per Colcestriam redeuntes, ibidem simili rabie impudenter in incolas sæuierunt. Obsidentur quoque, & capiuntur ab eisdem castra de Hertford, de Berkhamstede, & alia sibi vicina viriliter occuparunt.

Eodem tempore, procurantibus amicis, & etiam alienigenis, timentibus similiter illaqueari, dimissus est à carcere vir nobilis, Gulihelmus de Albineto, facto prius fine pro redemptione sua, sex millibus marcarum, infrà breuem terminum persoluendarum. In cuius negotij executione, vxor eius Agatha supra sexum muliebrem elaborans, pecuniam prætaxatam, licet cum magna difficultate, adquisiuit, & maritum suum laudabiliter liberauit.

Barones morantur desides London Applicuit Ludouicus filius regis Francorum.

ANno gratię. Mccxvi. qui est annus regni regis Iohannis. xviij. idem rex Iohannes fuit in die natiuitatis domini, apud castrum de Notingeham. In crastino verò misit nuncios ad castrum de

Bealuero, poſtulãs illud ſibi ſtatim reddi. Quòd ſi aliquãtulũ moræ fieret, Gulihelmus de Albineto, cuius caſtrum erat, qui in carcere regis detinebatur, nunq̃ exinde pranſur⁹, fame moreretur. Quo cognito, ilico caſtellani, ipſi obuiã euntes, claues caſtri ipſi reddiderunt, ſaluis perſonis, & eorum armis, & poſſeſſionibus. Interea afflicta eſt Anglia afflictione magna, dum nobilium mulieres ludibrio traderentur, domus comburerentur, ſyluæ ſuccíderentur, terræ alienis donarentur, pecunia à quouis, tormentis exquiſitis, extorqueretur. Interea barones deſides London. iacebant nihil agentes, præterquam aliquando in loca finitima greges, & armenta pauperum, & eorum dominos præda miſerabiliter abducentes. Illis autem pigritantibus, rex non ceſſauit quotidiè eorum caſtra & municipia, homines & poſſeſſiones, in ſuam redigere poteſtatem. Similiter, & ſatellites ſui, diuerſis partibus conſtituti, omnium baronum poſſeſſiones exterminio tradiderunt. Rex verò Aquilonaribus partibus Angliæ vaſtatis, & ſibi ſubiugatis, ſe in terram regis Scotię, qui fautor baronum exſtitit, ſubito inferens, caſtrum de **Berwic**, & quædã alia, quæ credebantur inexpugnabilia, violenter in ſuam redegit poteſtatem. Multam etiam ibidem ſtragem, & exterminium exercuiſſet, niſi eundem neceſſitas maxima, dilationem non capiens, reuocaſſet, ſicut cõſequenter declarabitur. Et dum talia agerentur, ad inſtantiam regis, qui quaſi ad dominum ſuum papam nuncios crebrò deſtinauit: ipſe ſummus pontifex, vt vaſſallum ſuum nouum, nouus dominus protegeret viriliter & efficaciter, barones Angliæ, quos prius excommunicauit in genere, iam iteratò excommunicauit nominatim, & in ſpecie. Circa quoque illos dies, depopulata eſt Elienſis inſula per Falcaſium, qui etiam eccleſiam ipſam cathedralem, equum inſidens, euaginato gladio irreuerenter intrauit, extrahenſque inde nobiles viros & matronas, nec non et clericos, ipſumque dominum Stephanum Ridel, virum clareſſimæ famæ, honeſtum, & dapſilem ad grauiſſimam compulit redemptionem. Barones autem, iam in arcto conſtituti, poſtquam cognouerunt, quòd dominum papam pro ſubiectione regni, & vaſſallagio regis inclinati validum haberent perſecutorem, quem prius habuerunt defenſorem: Ludouicum, primogenitum Philippi regis Francorum, ſibi in regem electum diatim expectarunt. Cui obſides cum chartis, & aliįs obligationum generibus de fidelitate, & ligantia tranſmiſſis, ſolennibus legationibus deſtinarunt, qui, parandis

præparatis,

præparatis aduentum maturauit. Rex verò Iohānes, audiens de aduentu Ludouici in Angliam, Cantuariam aduolauit. Et interim applicuit Gualo legatus, missus à domino papa Innocentio tertio ad tuitionem regis Iohannis. Qui transitu facto per regem Francorum Philippum, ex parte domini papæ omnibus modis dissuaserat ne filium suum Ludouicum in succursum excommunicatorū transmitteret, ne ecclesia Romana patrimonio suo priuaretur. Quod cum intellexisset rex Philippus, hoc de regno Anglię dictum fuisse. ita mox respondit. Regnum Angliæ patrimonium Petri, vel ecclesiæ Romanæ nunquam fuit, nec est, nec erit. Rex enim Iohannes multis retroactis diebus, volens fratrem suum, regem Richardum à regno Angliæ iniustè priuare, & inde de proditione accusatus, & coram eo conuictus, damnatus fuit per iudicium in curia ipsius regis, quam sententiam pronunciauit Hugo de Pusatz, episcopus Dunelm. & ita nunquā fuit verus rex. Item si aliquando fuit rex, & etiam verus rex, postea foriſfecit regnum per necem Arthuri, de quo facto damnatus fuit in curia nostra. Itē nullus rex, vel princeps potest dare regnū suum sine assensu baronū suorū, qui regnum tenentur defendere. Et si papa hunc errorē tueri, allectus nouæ dominationis libidine, cōtumaciter decreuerit, exemplū omnibus regnis dabit pernitiosum. Ad quod verbū omnes circūstantes Frācię magnates, quasi vno ore clamare cæperunt, quòd pro isto articulo starēt vsque ad mortē, ne videlicet rex, vel princeps per impetum propriæ volūtatis posset regnū dare, vel tributariū facere, vnde nobiles regni efficerentur serui. Acta sunt hæc apud Lugdunū, die. xv. post Pascha. Die verò crastina venit Ludouicus ad colloquiū, & ait corā rege patre suo, &. G. legato, & omnibus eis assistentibus. Domine mi rex, si vester legius homo sum de tenemento, quod mihi dedisti, in tantum vobis teneor. De regno Anglię, quid ad vos aliquid cōstituere? Me subijcio iudicio parium meorum, si debetis me cogere, ne prosequar ius meum, & præcipuè tale, quod ad te non pertinet, vel non potestis iusticiam mihi exhibere, quia pro hæreditate vxoris meæ, scilicet neptis Iohānis regis, vsq; ad mortē, si necessitas exegerit, decertabo. Quod audiēs legatus, rogauit regē, vt ei concederet saluum conductum per terrā suam, quod rex benignè cōcessit. Dissimulante igitur rege Philippo, Ludouicus iter suū versus mare, vt in Angliam transiret, & legatum præueniret, maturauit. Ascensurus igitur nauem, inuenit in portu de Caleis classem nobilissimam

& copioſam, ſcilicet ſexcentas naues, & quater viginti coggas bene paratas, quas Euſtachius, dictus Monachus in aduentum eius ibidem congregauerat. Et intrantes naues Ludouicus & omnes ſui, proſpero curſu vſque in Taneth inſulam peruenerunt, & in loco, qui Stanhoze dicitur applicuerunt. xij. Kalend. Iunij. Erat rex Iohãnes tunc cum exercitu apud Doueriam, ſed ſtipatus alienigenis ſtipendiarijs, qui plus Ludouicum quam regem Angliæ Iohãnem diligebant, non eſt auſus Ludouico hoſtiliter occurrere, ne fortè in neceſſitate ipſum regem Iohannem derelinquentes, ſe ad Ludouicum tranſferrent. Vnde præelegit ad tempus recedere, quàm dubiũ certamen inire. Tranſtulit igitur ſe vſque ad Cantuar. fugiendo, & caſtrum Doueriæ ſub cuſtodia Huberti de Burgo, fiducialiter commiſſum dereliquit. Et citò poſt applicuit Gualo legatus ad tuitionẽ regis Iohannis, & regni, contra Ludouicum & eius fautores. Rex verò Iohannes fugit vſque VVintoniam, ac Ludouicus, cum neminem ſibi reſiſtere cognouiſſet, apud Sandvvicum naues exiens, totam illam prouinciam, præter Doueriam ſibi continuò ſubiugauit, & verſus London. properans, caſtrum Roffenſe in ſuam recepit poteſtatem, &. iiij. Nonarum Iunij peruenies London. primò ad ſanctum Paulum orans, poſt in publico, à clero & populo, cum magno gaudio eſt ſuſceptus, vbi omnium baronum cepit fidelitaté, & homagia. Poſtea in breui ſcilicet. xviij. Kalend. Iulij, redita eſt ei ciuitas VVinton. & in craſtino ſancti Iohannis caſtrum ciuitatis cum caſtro epiſcopi, &. vi. idus Iulij, caſtra de Odiham, de Farnham, de Guileford, de Rigate. Obſeſſum eſt caſtrum de VVindſore à comitibus & baronibus, Francis & Anglis, ſed inde recedentes, nihil profecerunt. Ludouicus obſedit caſtrum de Douere, diu & acriter, ſed nihil proficiens, confuſus receſſit. Caſtrum verò de Cantebruge, cum, xx. ſeruientibus in eodem inuentis, à baronibus captum eſt. Eodem tempore, Gualo legatus exegit procurationes per totã Angliam ab eccleſijs cathedralibus & religioſorum, capiens pro ſingulis procurationibus, l. ſolidos. Omnia etiam beneficia clericorum pariter, & virorum religioſorum, qui Ludouico adhæſerunt, vel baronibus, in clericorum ſuorum vſus conuertit. Interim rex Iohannes, accenſus furore iracũdiæ, prouincias de Suthfolk & Northfolk, miſera afflictione contriuit. Deinde verſus aquilonem iter arripiés, apud Wellestrem bigas ſuas, & quaſdam clitellas, quas terra abſorbuit, irreſtaurabiliter amiſit. Quo audito, dolens inconſolabiliter,

& profunda

& profunda geminans ſuſpiria apud **Suineſheued** abbatiam ordinis Ciſtercienſis pernoctauit, vbi, ſecundum conſuetudinem ſuam, perſicis cum muſto, & pomatio ingurgitatus, & dolore iacturæ recentis abſorptus, inciditin magnam ægretudinem. In craſtino verò ne hoſtes ſui inſultarent, morbum diſſimulans, manntim ſuum vix aſcendit, & citò poſt, facta lectica equeſtri, deſcendit de palefrido, & ipſam intrauit, & ſic vſque ad caſtrum de Leadford peruenit, vbi pernoctans morbum ſenſit multum ingraueſcentem. In craſtino autem vix ad caſtrum de Neuvverke tranſuectus peruenit, vbi lecto mortiferæ ægritudinis decũbens, vocato ad ſe abbate de **Croxeſtune** in arte medicinæ erudito, confeſſionis, & euchariſtiam ab eodem ſuſcepit. Henricum verò primogenitum ſuum regni cõſtituit hæredem, corpus ſuum delegans eccleſiæ VVigorn. ſub protectione ſancti Vlſtani. Deinde cum ſumma mentis amaritudine, maledicens, & non valedicens omnibus baronibus ſuis, pauper, & omni theſauro deſtitutus, nec etiam tantillum terræ in pace retinẽs, vt verè Iohannes Extorris diceretur, ex hac vita miſerrimè in nocte, quæ diem ſancti Lucæ Euangeliſtæ proximè ſequitur, tranſmigrauit. Et quia iſte Iohannes, ſe multis exoſum præbuit, cùm propter mortem nepotis ſui Arthuri, tùm propter ſuam incõtinentiam, qua fœdus lecti matrimonialis dirupit, tùm propter ſuam tyrannidem, tùm propter tributum, quo ſub perpetua ſeruitute regnum Angliæ compediuit, tùm propter guerram, quam ſua merita prouocarunt, vix alicuius meruit lamentatione deplorari. Iſtæ ſunt terræ, quas rex Iohannes amiſit, ſcilicet pro angarijs, & oppreſſionibus, multimodis fornicationibus, & varijs iniurijs, quę committere non ceſſauit. Prima fuit Ducatus Normanniæ, Comitatus Boliſmi, Comitat' Cenomanniæ, Andegauia, Pictauia, Lemonica, Aluernia, Angoliſma. Hæc autem omnia quandoque regis Iohannis erant. Demum Angliam & Hyberniam, tributo ſuppoſuit, qui nihil horum recouauit vſque ad diem mortis ſuæ.

Iſte Iohannes habuit filios & filias ſubſcriptos.

Henricum, Richardum Comitem Cornubiæ, Edmundum, Iſabellam, Alienoram, Iohannam.

Coronatio regis Henrici tertij.

DEfuncto verò Iohanne, rege Anglorũ, conuenerunt apud Glouerniam legatus Gualo, & multi magnatum Angliæ. Et quoniã VVeſtmonaſt. vbi locus eſt ex conſuetudine regiæ cõſecrationi de-

& copioſam,ſcilicet ſexcentas naues,& quater viginti coggas bene paratas, quas Euſtachius,dictus Monachus in aduentum eius ibidem congregauerat. Et intrantes naues Ludouicus & omnes ſui, proſpero curſu vſque in Taneth inſulam peruenerunt, & in loco, qui Stanhoze dicitur applicuerunt.xij.Kalend.Iunij.Erat rex Iohãnes tunc cum exercitu apud Doueriam, ſed ſtipatus alienigenis ſtipendiarijs,qui plus Ludouicum quam regem Angliæ Iohãnem diligebant,non eſt au[illegible] Ludouico hoſtiliter occurrere,ne fortè in ne
ceſſitate ipſum rege
tranſferrent. Vnde
tamen inire. Tranſi
ſtrum Doueriæ ſub
miſſum dereliquit.
regis Iohannis, & r
verò Iohannes fugi
nem ſibi reſiſtere c
tam illam prouinci
& verſus London.
teſtatem,&.iiij.No
ctum Paulum oran
gaudio eſt ſuſcepti
magia. Poſtea in b
tas VVinton. & in
caſtro epiſcopi,&.
Guileford, de Rig
mitibus & baroni
profecerunt. Ludo
ſed nihil proficien
cum,xx.ſeruientib

Eodem tempore,Guaio legatus exegit procurationes per tot[illegible]
gliam ab eccleſijs cathedralibus & religioſorum, capiens pro ſingulis procurationibus.l.ſolidos. Omnia etiam beneficia clericorum pariter,& virorum religioſorum,qui Ludouico adhæſerunt,vel baronibus,in clericorum ſuorum vſus conuertit. Interim rex Iohannes,accenſus furore iracũdiæ,prouincias de Suthfolk & Northfolk, miſera afflictione contriuit. Deinde verſus aquilonem iter arripiés, apud Wellestrem bigas ſuas,& quaſdam clitellas, quas terra abſorbuit,irreſtaurabiliter amiſit. Quo audito, dolens inconſolabiliter,

& profunda

& profunda geminans ſuſpiria apud Suineſheued abbatiam ordinis Ciſtercienſis pernoctauit, vbi, ſecundum conſuetudinem ſuam, perſicis cum muſto, & pomatio ingurgitatus, & dolore iacturæ recentis abſorptus, incidit in magnam ægretudinem. In craſtino verò ne hoſtes ſui inſultarent, morbum diſſimulans, manntim ſuum vix aſcendit, & citò poſt, facta lectica equeſtri, deſcendit de palefrido, & ipſam intrauit, & ſic vſque ad caſtrum de Leadford peruenit, vbi pernoctans morbum ſenſit multum ingraueſcentem. In craſtino autem vix ad caſtrum de Neuvverke tranſuectus peruenit, vbi lecto

ſe abbate de Crokeſtune
eſſionis, & euchariſtiam
genitum ſuum regni cō-
leſiæ VVigorn. ſub pro-
ma mentis amaritudine,
aronibus ſuis, pauper, &
lum terræ in pace retinēs,
c vita miſerrimè in nocte,
imè ſequitur, tranſmigra-
m præbuit, cùm propter
ſuam incōtinentiam, qua
ropter ſuam tyrannidem,
ſeruitute regnum Angliæ
m ſua merita prouocarunt,
ari. Iſtæ ſunt terræ, quas
, & oppreſſionibus, multi-
quę committere non ceſſa-
omitatus Boliſmi, Comitat
monica, Aluernia, Angoliſ-
gis Iohannis erant. Demum
ofuit, qui nihil horum reco-

Iſte Iohannes habuit filios & filias ſubſcriptos, Henricum, Richardum Comitem Cornubiæ, Edmundum, Iſabellam, Alienoram, Iohannam.

Coronatio regis Henrici tertij.

DEfuncto verò Iohanne, rege Anglorū, conuenerunt apud Glouerniam legatus Gualo, & multi magnatum Angliæ. Et quoniā VVeſtmonaſt. vbi locus eſt ex conſuetudine regiæ cōſecrationi de-

 putatus,

& copioſam, ſcilicet ſexcentas naues, & quater viginti coggas bene paratas, quas Euſtachius, dictus Monachus in aduentum eius ibidem congregauerat. Et intrantes naues Ludouicus & omnes ſui, proſpero curſu vſque in Taneth inſulam peruenerunt, & in loco, qui Stanhoze dicitur applicuerunt. xij. Kalend. Iunij. Erat rex Iohānes tunc cum exercitu apud Doueriam, ſed ſtipatus alienigenis ſtipendiarijs, qui plus Ludouicum quam regem Angliæ Iohānem diligebant, non eſt auſus Ludouico hoſtiliter occurrere, ne fortè in neceſſitate ipſum regem Iohannem derelinquentes, ſe ad Ludouicum tranſferrent. Vnde præelegit ad tempus recedere, quàm dubiũ certamen inire. Tranſtulit igitur ſe vſque ad Cantuar. fugiendo, & caſtrum Doueriæ ſub cuſtodia Huberti de Burgo, fiducialiter commiſſum dereliquit. Et citò poſt applicuit Gualo legatus ad tuitionē regis Iohannis, & regni, contra Ludouicum & eius fautores. Rex verò Iohannes fugit vſque VVintoniam, ac Ludouicus, cum neminem ſibi reſiſtere cognouiſſet, apud Sandvvicum naues exiens, totam illam prouinciam, præter Doueriam ſibi continuò ſubiugauit, & verſus London. properans, caſtrum Roffenſe in ſuam recepit poteſtatem, & .iiij. Nonarum Iunij perueniens London. primò ad ſanctum Paulum orans, poſt in publico, à clero & populo, cum magno gaudio eſt ſuſceptus, vbi omnium baronum cepit fidelitatē, & homagia. Poſtea in breui ſcilicet. xviij. Kalend. Iulij, redita eſt ei ciuitas VVinton. & in craſtino ſancti Iohannis caſtrum ciuitatis cum caſtro epiſcopi, &. vi. idus Iulij, caſtra de Odiham, de Farnham, de Guileford, de Rigate. Obſeſſum eſt caſtrum de VVindſore à comitibus & baronibus, Francis & Anglis, ſed inde recedentes, nihil profecerunt. Ludouicus obſedit caſtrum de Douere, diu & acriter, ſed nihil proficiens, confuſus receſſit. Caſtrum verò de Cantebruge, cum .xx. ſeruientibus in eodem inuentis, à baronibus captum eſt. Eodem tempore, Gualo legatus exegit procurationes per totā Angliam ab eccleſijs cathedralibus & religioſorum, capiens pro ſingulis procurationibus .l. ſolidos. Omnia etiam beneficia clericorum pariter, & virorum religioſorum, qui Ludouico adhæſerunt, vel baronibus, in clericorum ſuorum vſus conuertit. Interim rex Iohannes, accenſus furore iracūdiæ, prouincias de Suthfolk & Northfolk, miſera afflictione contriuit. Deinde verſus aquilonem iter arripiēs, apud Wellestrem bigas ſuas, & quaſdam clitellas, quas terra abſorbuit, irreſtaurabiliter amiſit. Quo audito, dolens inconſolabiliter,

& profunda

& profunda geminans ſuſpiria apud **Suineſheued** abbatiam ordinis Ciſtercienſis pernoctauit, vbi, ſecundum conſuetudinem ſuam, perſicis cum muſto, & pomatio ingurgitatus, & dolore iacturæ recentis abſorptus, incidit in magnam ægretudinem. In craſtino verò ne hoſtes ſui inſultarent, morbum diſſimulans, manntim ſuum vix aſcendit, & citò poſt, facta lectica equeſtri, deſcendit de palefrido, & ipſam intrauit, & ſic vſque ad caſtrum de Leadford peruenit, vbi pernoctans morbum ſenſit multum ingraueſcentem. In craſtino autem vix ad caſtrum de Neuvverke tranſuectus peruenit, vbi lecto mortiferæ ægritudinis decũbens, vocato ad ſe abbate de **Croxeſtune** in arte medicinæ erudito, conſilium confeſſionis, & euchariſtiam ab eodem ſuſcepit. Henricum verò primogenitum ſuum regni cõſtituit hæredem, corpus ſuum delegans eccleſiæ VVigorn. ſub protectione ſancti Vlſtani. Deinde cum ſumma mentis amaritudine, maledicens, & non valedicens omnibus baronibus ſuis, pauper, & omni theſauro deſtitutus, nec etiam tantillum terræ in pace retinẽs, vt verè Iohannes Extorris diceretur, ex hac vita miſerrimè in nocte, quæ diem ſancti Lucæ Euangeliſtæ proximè ſequitur, tranſmigrauit. Et quia iſte Iohannes, ſe multis exoſum præbuit, cùm propter mortem nepotis ſui Arthuri, tùm propter ſuam incõtinentiam, qua fœdus lecti matrimonialis dirupit, tùm propter ſuam tyrannidem, tùm propter tributum, quo ſub perpetua ſeruitute regnum Angliæ compediuit, tùm propter guerram, quam ſua merita prouocatunt, vix alicuius meruit lamentatione deplorari. Iſtæ ſunt terræ, quas rex Iohannes amiſit, ſcilicet pro angariis, & oppreſſionibus, multimodis fornicationibus, & variis iniuriis, quę committere non ceſſauit. Prima fuit Ducatus Normanniæ, Comitatus Boliſmi, Comitat' Cenomanniæ, Andegauia, Pictauia, Lemonica, Aluernia, Angoliſma. Hæc autem omnia quandoque regis Iohannis erant. Demum Angliam & Hyberniam, tributo ſuppoſuit, qui nihil horum recouauit vſque ad diem mortis ſuæ.

Iſte Iohannes habuit filios & filias ſubſcriptos.
Henricum, Richardum Comitem Cornubiæ, Edmundum, Iſabellam, Alienoram, Iohannam.

Coronatio regis Henrici tertij.

DEfuncto verò Iohanne, rege Anglorũ, conuenerunt apud Glouerniam legatus Gualo, & multi magnatum Angliæ. Et quoniã VVeſtmonaſt. vbi locus eſt ex conſuetudine regiæ cõſecrationi de-

putatus,tunc ab inimics ſuis fuit obſeſſum,coge nte neceſſitate,ibidē eſt ante maius altare in eccleſia conuentuali Henricus Iohannis primogenitus in regem inunctus,& ſolenniter coronatus. Et quia ſe iam exoſum,& ſuperbum Ludouicus omnibus Anglis exhibuerat, & munitiones eorum,ac terras,ſpretis Anglis & fœdere,quod cum eis firmauerat,contulerat: omnes nobiles terræ in breui ipſi iuueni regi Henrico,qui nihil culpæ verſus eos meruerat,reuertentes fideliter adhęſerunt. Ceſſerunt igitur in ditionem ſuam,capta per barones,caſtra de Hereforde, de Berchamſtede, & alia multa, & viriliter ſe habentes barones,meruerunt à legato abſolui, & regis noui dilectionem. Eodem tempore,dum Papa Innocentius proceſſionem faceret ſolennem Romæ,& illa effigies dominici vultus,quæ Veronica nuncupatur,populo aſpicienda veneranter deportaretur,ipſe papa ipſam loco ſolitò aptauit, ſed in craſtino inuenta eſt auerſa, ſtans modo indebito, ita ſcilicet quod frons deorſum, barba verſus humum verteretur. Quo audito,dominus papa timens valdè hoc apparuiſſe in triſte præſagium,compoſuit & conſtituit vnam collectā in honorem Veronicæ dicendam, & dicētibus veniam decem dierum conceſſit. Ipſis quoque diebus expirauerunt treugæ acceptæ in terra ſancta inter Chriſtianos & infideles.

Commiſſo prælio prius apud Lincoln. poſtea in mari deuictis Francis, Angli glorioſè triumpharunt. Innocentius papa tertius moritur.

ANno gratiæ. Mccxvij. rex Henricus, filius regis Iohannis, ad natale domini apud Briſtowe ſolennitatem natiuitatis dominicæ celebrauit. Baronū aūt reliquiæ,qui Lōdon. cōmorabātur, ſucceſſiuè ad ipſū reuertebātur. Detegebatur aūt quoddā iniquiſſimū ꝓpoſitū Francorū per quendā eorū, in proximo moriturū, videlicet vicecomitem de Melun. Qui poſtquā mortem irremediabiliter ſenſit appropinquare,timens de periculo animæ ſuæ,cōfeſſus eſt,quod propoſitum fuit Ludouici, & ſuorum Francorum, & mutuo iuramento cum fidei interpoſitione confirmato, ſubiugata Anglia, omnes Anglos irreuocabiliter exules exterminare. Præterea ſententia excommunicationis, quā Angli præ omnibus nationibus formidant, ipſos barones ad proprium dominum naturalem, ſpreto Ludouico diatim reuocauit. Ludouicus relicta obſidione caſtri Douerenſis, vt vires per adiutorium patris ſui à Francia recolligeret,tranſfretauit & citò rediens iterum,idem caſtrum obſedit. Præparauit autem ſe maxima tranſmarinorum multitudo, vt in adiutorium Ludouici

prope-

properarent. Eodem tempore Falcasius deprædatus villam sancti Albani,& quosdam nobiles ibidem, quasi in tuto refugio latitãtes, etiam ab ecclesia violenter extraxit, & ipsam ecclesiam homicidio maculauit. Sed posteà ipse martyr,beatus Albanus, adeò truculenter ipsum Falcasium toruo oculo aspiciens acriter increpauit, vt ferè mente alienatus est, & id idem eadem nocte legatus per visionem aspexit, & id Falcasio retulit. Vnde idem Falcasius cum summa humilitate & timore ad ecclesiam beati martyris rediens, nudus pedes,& veste spoliatus,in capitulum intrauit, ab ipso abbate & singulis fratribus de suo transgressu cum lachrymis postulans indulgentiam,palamq; enarrauit quomodo acriter ab ipso martyre Albano correptus est,et etiam à quodam immani saxo ab ecclesiæ turri ad instar fulguris irruente obrutus corruit,ferè exanimatus,&, vt ei visum fuit,vsque ad portas inferi detrusus.Et sic à singulis corporalem susceptt disciplinam,& meruit ab abbate & fratribus obtinere indulgentiam postulatam.Eodem anno,barones residui,qui adhuc Ludouico adhæserant,cum multitudine Francorum apud Lincoln.xiij.Kalendas Iunij,scilicet in sabbato, in vigilia sanctæ Trinitatis,properanter illuc aduenientes, conuenerant ad occupandũ ciuitatem cum castro, sed à fidelibus regis capti sunt,& Comes Pertícensis interemptus.Quod audiens Ludouicus recessit ab obsidione castri Douerensis, & veniens London. expectabat Francorum optatũ succursum & aduentum. Sed domino pro rege Henrico innocente propicio dimicante nauali bello in mari, non procul à Douera Frãcigenæ, sub infinita multitudine, interempto Eustachio pirata,cognomẽto Monacho,expugnati,& dissipati,vulnerati,capti, submersi sunt, & nonnulli trucidati. Quod audiens Ludouicus, duplicí contritione contritus doluit inconsolabiliter. Et quia infirmati sunt gressus eius,rogauit humiliter ea,quæ pacis sunt.Conuenientibus igitur in vnum Gualone legato cum episcopis,& clero,& populo, & Gulihelmo Marescallo, rectore regis & regni tunc existente,de pace tractatum diligentem habuerunt, in quadam insula satis vicina villæ de **Kinston**, & formata & facta est pax, inter regem & Ludouicum,in vigilia exaltationis sanctę Crucis,ipso prius à sententia excommunicationis,qua,vt supra plenius dicitur,fuerat innodatus,solenniter absoluto.Eodem anno,papa Innocentius,postquã sedisset in cathedra annis.xviij.mensibus. v. & diebus quatuor.xvij. Kalendas Augusti. humanæ naturæ debita perseluit. Cui successit

Honorius,

Honorius.iij.qui Cintius anteà dicebatur,seſſur° in cathedra annis x.menſibus.vij. & diebus. xix .ſicut ſequens narratio declarabit. A quo etiam approbatum eſt, confirmatum, & diligenter proſecutū, propoſitum negotij crucis, ſicut in conſilio Innocentij papæ fuit prætractatum. Cum autem forma pacis ad Ludouicum peruenisſet audienda,& inſpicienda,placuit timens multum deteriora. Partium igitur omnibus nobilibus conuocatis, iurauit primò Ludouicus & omnes complices ſui,tactis ſacroſanctis euangelijs,quòd ſtarent iudicio eccleſiæ,recederetque cum ſuis omnibus de regno Angliæ nō rediturus,vel aliquam calumniam contra barones Angliç,quos fallacia mendacij deceperat, impoſiturus. Induceret quoque patrem ſuum,quantum poſſet, & ſciret,ſine ſimultate, vt iura regi Henrico ſua omnia reſtitueret. Et ſi quandoque ad regnum Franciæ tenendum peruenıret,ipſe eadem ſine difficultate reſignaret. Iurauit poſteà rex Angliæ Henricus, cum legato & Mareſcallo, & Magnatibus ibidem congregatis,quòd redderēt baronibus Angliæ, & omnibus aliſs de regno,omnia iura,& hæreditates ſuas,cum omnibus libertatibus antepetitis, pro quib° fuit guerra mota. Priſones,caſtra, debita redemptionum,obligationes, iuramentorum fidei interpoſitum,obſides & conſimilia, vtrobique ſine plica fraudis, plenè, & planè dimitterentur. Excipiebantur tamen quidam obſtinati ab hac pace, de quibus non multum curauit Ludouicus, quia ipſi ad hæc ſua opprobria impellentes,perſuaſerunt ſemper,& fouerunt,vtpote Simon de Langeton, & Geruaſius de Hobruge cum multis alijs, qui poſteà tranſalpinantes,ex beneficio domini papæ vix meruerūt eccleſiæ & regno Angliæ,reſtitutis beneficijs, quibus per legatum ſpoliabantur,recōciliari. Quibus peractis,Ludouicus,vt dictum eſt, abſolutus, acceptis mutuo à ciuibus London. ad viatica.v. millibus librarum,ad Galliam irreuocabiliter properauit.

Moritur Saphadinus,capta turri cum catena, obſidetur Damiata ciuitas nobilis.

ANno gratiæ. Mccxviij. rex Henricus fuit ad natale, apud Northampton, Falcaſio regi neceſſaria miniſtrante. Menſe verò Maij, rex Iohānes Hieruſalem,cum patriarcha, & epiſcopis,incolis Bethleem & Acon, & aliſs prelatis, Duce quoque Auſtriæ, magiſtris tēpli & hoſpitalis,& domusſanctæ Mariæ Teutonicorum,& Chriſtianorum multitudine ab Acon vſque Damiatam proſperè nauigarunt,& ſtatim obſeſſa eſt turris quædam cum catena,quæ videbatur

totius

totius ciuitatis, non longè inde remotæ, robur & defensio. Et tunc fuit eclipsis lunæ generalis, & non diu protracta obsidione, capta est à Christianis turris cum catena. Destruũtur muri Hierusalem à Saracenis, ad reuocandum Christianos, ne obsideretur Damiata. Aduenit Pelagius Albanensis episcopus, apostolicæ sedis legatus, potius ad desolationem Christianorum, quàm consolationem, sicut finalis rei euentus posteà declarauit. Aduenit etiam magister Robertus de †Corsim, cardinalis, et magister Thomas de Nouin, theologi & prædicatores excellentissimi. Romanorum quoque multitudo, qui in primo certamine terga fugæ dantes, pernitiosum Christianis exemplum, sicut postea dicetur, præbuerunt. Venerũt etiam de regno Anglię viri nobiles, & nom natissimi, illustris Comes Cestriæ Ranulphus, cum Comitibus Saero VVinton. & Gulihelmo Arũdello, & inclitis baronibus, Roberto filio VValteri, Iohãne cõstabulario Cestriæ, Gulihel. de Harecourt, Oliuerio filio regis Angliç, cũ sequela sua nõ modica, ad obsidionẽ Damiatæ. Nocte verò sancti Andreæ, incomparabilis & inaudita tempestas, tonitrus, choruscationes, venti, & pluuiæ totum ferè mundum per partes scilicet, Orientales & Occidentales, terribiliter cõcussit, & tam mare quàm Nilum ita coẽgit subitò intumescere, quòd tam incolæ, quàm Christiani damna incurrebant irrestaurabilia. Eodemque anno, dedicata est ecclesia sanctæ Mariæ VVigorn. & corpus glorioſi episcopi, & confessoris Vlstani, præsentibus magnatibus regni, tam militũ, quàm prælatorum, translatum est, vno eodemque die. vij. idus Iunij, litera dominicali. G. videlicet die Iouis, in septimana Pẽtecostes, præsidente ecclesiæ Siluestro episcopo, aliquando eiusdem ecclesiæ monacho & priore, magnificè hæc omnia procurante, & consummante. Et cum sanctus ille celebrius honoraretur, locis plurimis diuisæ sunt, & prælatis collatæ plures eiusdem reliquiç, de quibus vna costa data fuit abbati Gulihelmo sancti Albani, quæ gaudẽter susceptа à cõuentu, cum processione solenni, in capis choralibus festiuis, citò post in auro collocata est artifitiosè, & constitutum est vtrũque festum eius, scilicet depositionis, & translationis, solenniter celebrandum. Circa eosdẽ dies, clitellis auro & argento refertis, Gualo legatus Romam, postquam electionem Richardi de Marisco plenius procurauerat, & de multis Anglorum ad libitum redditibus dispoſuerat: remeauit. Ipse verò electus ix. Kalendas Augusti, munus consecrationis suscepit. Pandulphus electus est in episcopum Norvvi-

†Curtun.

Norvvicenſem,qui recedente Gualone legato, ſucceſſit in legationem eidem,& die lunæ poſt feſtum ſancti Andreæ,venit London. apud ſanctum Paulum.Eodem tempore facta eſt obſidio plena ciuitatis Damiatæ, compoſitis tentorijs, foſſatis, & ſtationibus. Ipſis quoque diebus,obijt piæ memoriæ Silueſter epiſcopus VVigorn. apud Rames. poſtquam omnia de patrono ſuo ſancto Vlſtano ſolenniter, præter feretrum, ſecundum deſiderium ſuum diu præconceptum, conſummauerat, cui ſucceſſit Gulihelmus de Bleis archidiaconus de Buckingham,& conſecratus eſt apud VVeſtmonaſterium dominica die,in craſtino ſanctæ Fidis virginis,& circa dies illos,poſt captam turrim,& obſidionem Damiatæ perfectè præparatam, Saphadinus dierum malorum inueteratus, fratruelumque ſuorum exhæreditator,ac regni Aſiæ vſurpatur nequiſſimus,dolore cordis affectus intrinſecus,mortuus eſt,& ſepultus in inferno.Cui ſucceſſit filius eius Coradinus, paternæ nequitiæ imitator indefeſſus. Rex Henricus proprium ſigillum ſibi fecit fabricari. Eodem anno Ranulphus prior Norvvicenſis factus eſt epiſcopus Ciceſtrenſis.

Obijt Gulihelmus,magnus Mareſcallus,protrahitur obſidio Damiatæ, affliguntur Chriſtiani,perſtant tamen,offertur Hieruſalem,cum regno, Chriſtianis.

ANno gratiæ.Mccxix.qui eſt annus regni regis Hérici tertij quartus,fecit idem rex ad natale domini apud VVinton. ſolennitatē magnam,quo etiam tempore Gulihelmꝰ Senior Mareſcallus,regis & regni rector principalis,diem clauſit extremum,& Lōdon. apud Nouum templum,in medio eccleſiæ tumulatus eſt,die Aſcentionis dominicæ,videlicet.xvij.Kalend.Aprilis,poſt cuius mortem memoratus rex in cuſtodia Petri VVinton.epiſcopi remanſit inſtruēdus. Eodem tempore,obſidio facta circa Damiatam,& continuata,nunc his,nunc illis,ſecundum Martios euentus prælij, contulit, vel intulit pericula cum iacturis. Tandem die ſancti Leonardi plus miraculo, quàm hominum adminiculo, capta eſt vrbs Damiatæ, & cultui Chriſtiano penitus reſtituta.Ipſis quoq; diebus, Ludouicꝰ inſtinctu patris ſui ad partes ſe conferens, Tholoſanas, ipſam vrbem obſidione vallauit.Sed cum ibidem morā inaniter protraxiſſet & ibidem Simon de Monte forti Comes,egregiuſque bellator,ictu, lapidis petrarij obrutus occubuiſſet,& frater eiuſdē Comitis ſimili modo occubuiſſet & infortunio:Ludouicus cum exercitu ſuo fame tabefacto,

befacto, inglorius & confusus ad Gallias remeauit. Eodem anno, obijt Hugo de Mapenore, episcopus Herefordensis circiter Pascha, cui successit Hugo Folioth, & consecratus est Cantuar. circiter festū Omnium sanctorum. Multa eodem anno concilia, & deliberationes habentur apud VVestmonasterium inter barones, adhuc præ hostilitate nondum penitus præterita, dissidētes, & inter Leolinum Northvvalliæ principem, & quosdam Angliæ magnates. Sed Leolinus semper illæsus per suas versutias permansit. Ipsis quoque tēporibus, cœpit violentior prædicatio instantissimè fideles multos ad susceptionem crucis, contra Albingenses, communiter inuitare.

Translatus est beatus Thomas Cantuar. archiepiscopus, per Stephanum archiepiscopum. Canonizatus est beatus Hugo Lincoln. episcopus.

ANno gratiæ. Mccxx. rex Henricus tertius, fuit ad Natale apud Marlebergam, adhuc sub custodia episcopi VVintoniēsis, Petri custoditus. Quo etiam anno, scilicet consecrationis eius in regem quinto, coronatus est apud VVestmonaster. die Pentecostes, à Stephano Cantuariensi archiepiscopo, decimo sexto Kalendas Iunij, præsentibus domino Pandulpho legato, & episcopis alijs, prælatis, Comitibus, baronibus & maioribus Angliæ, à quo archiepiscopo prædicatur ibidem crucis signatio. Deinde in festo sancti Barnabæ, conuenerunt ad colloquium apud Ebor. rex Anglorum Hēricus, & rex Scotorum Alexāder, vbi inter eos tractatum est de matrimonio contrahendo, inter eundem Alexandrum regem Scotiæ, & dominam Iohannam, sororem Henrici regis Angliæ, atque ibi fœdere confirmato, rex Scotorum ad propria remeauit. Eodem tempore, canonizatus est Romæ beatus Hugo Lincolniensis, episcopus, & collegio sanctorum meritò connumeratus, cuius festum celebratur quintodecimo Kalendas Decembris. Translatio quoque beati Thomæ Cantuar. archiepiscopi, & martyris, sub Stephano glorioſæ memoriæ, eiusdem martyris successore in archipręsulatu quarto, magnificè in octauis apostolorum Petri et Pauli celebratur. Sabbato autem sancto, vigilia scilicet Pentecostes, inceptum est nouum opus capellæ beatæ Marię virginis apud VVestmonasterium, rege Henrico tertio existente ad hoc persuasore, fundatore, & primi lapidis in fundamēto operis positore. Hoc anno, obierūt Hēric⁹ de Boun, Comes Herefordiæ, & Saerus de Quenci, Comes VVinton. in itinere peregrinationis suæ versus Hierusalē. Dominica ante

festũ.S.Barnabæ apostoli,vīz.vij.Idꝰ Iunij,dedicatur ecclesia.S.Laurentij de Morduna, à Iohãne Arefertensi episcopo honorificè,sub magistro Thomæ de Essex,tum eiusdẽ ecclesiæ rectore. Hoc etiam anno, imminente tempore Aduentus dominici, orta est contentio grauissima inter episcopum Dunelmen.Richardum,& monachos, eò quòd esset substantiæ ecclesiasticæ indiscretus & prodigus dilapidator. Vnde sub appellatione se protegens episcopus, plus solito profusis opibus,Romam adijt, vbi ecclesiam suam plusquã triginta millibus marcarum onerauit.Prioratus verò,& episcopatus hac cõtinuata cõtrouersia,damna incurrit impreciabilia. Hoc etiam anno, itineratio iusticiariorum domini regis per totam Angliã.Hoc etiam anno consecratus est in episcopum Eliensem, Iohannes abbas de Fontibus,vir simplex & iustus,ac recedens à malo,apud VVestmomonasterium,in crastino sanctarum Perpetuę & Fœlicitatis,dominica,qua cantatur,Lętare Hierusalem. Tunc etiam temporis,VVallenses metas terminorum suorum transgredientes, finitimis inter Angliam & VValliam constitutis,præcipuè Gulihelmo de Brausa, damna cum iniurijs frequenter irrogarunt. Hoc anno Fredericus Secũdus coronatus est Imperator Romæ, in basilica sancti Petri ab Hugolino episcopo Cardinali Ostiense, & Veliterno legato apostolicæ sedis & Honorij. iij. papæ,decimo Kal. Decem. Et depositus est anno Imperij sui quagragesimo primo, per papam Innocẽtium.iiij.in Consilio Lugdunensi.

Eustachius de Faucunbridge,fit episcopus London.Pandulphus legatus Romam reuertitur.

ANno gratiæ. Mccxxi.rex Henricus tertius,ad natale domini fuit apud Oxoniam,vbi festa natalitia solenniter cum suis magnatibus celebrauit.Eodem tempore,Gulihelmus de sancta Maria, ecclesiæ London.episcopus, resignauit sponte episcopatum in crastino cõuersionis sancti Pauli. Eustachius de Faucũbridge,tunc †cacarij thesaurarius.v.Kalend.Martij,in episcopum London. eligitur, cuius electio à legato Pandulpho apud Norvvicum confirmatur.Et dominica,qua cantatur Misericordia domini,tunc septimo Kalend. Maij, die videlicet sancti Marci Euangelistæ, apud VVestmonasterium consecratur à Benedicto Roffensi episcopo, gerente vices domini Stephani Cantuariensis archiepiscopi, qui tunc propter spiritualia negotia sanctæ ecclesiæ & regni Angliæ, in partibus agebat trãsmarinis,legato verò præsente. In breui posteà, die Lunę, videlicet proxi-

†domini regis.

cet proxima ante festum beatæ Mariæ Magdalenæ Pandulphus Norvvicen. electus cessit legationi suæ ex mandato domini papæ Honorij, præsentib' Richardo Sarisbur. Petro VVinton. Eustachio London. episcopis, apud VVestmonast. nullo alio tunc ei in legatione succedente. Ille quidē multos bellicos tumultus, nondū congelatos, auctoritate sibi tradita tempore legationis viriliter comprimebat. Idem recessit ab Anglia post festum sanctæ Michaelis. Circa idem tempus, Gulihelmus de Fortibus, Comes de Alba Marla, occupans quædam castra iniustè, ad pacem domini regis nolens redire, excitauit contra eum hostilem rebellionem in Lincoln. vnde episcopo & singulis fautoribus eius à legato Pandulpho & episcopis & clero Angliæ, ob scelus tale perpetratum, excommunicatis, idem Comes irreuerenter coactus est ad deditionem, quibusdam ex suis carceribus mancipatis, quibusdam exilium perpetuū subeūtibus. Henricus rex, dedit Alexandro regi Scotiæ Iohannam, sororem suam seniorem, in vxorem, quæ desponsata fuit in crastino sancti Iohannis Baptistæ, apud Ebor. & nuptiæ, præsentibus ipsis regibus, & multis magnatibus, magnificè sunt celebratæ. Eodem quoque anno Hubertus de Burgo, tunc iusticiarius Angliæ, domino rege præsente cum domino Stephano, Cantuar. archiepiscopo, & alijs terræ magnatibus, sororem dicti regis Scotiæ, scilicet Margaretam, in ciuitate London. duxit in vxorem, dicto archiepiscopo solennitatem desponsationis celebrante. Ciuitas Damiata eripitur à potestate Christianorum in vigilia decolationis sancti Iohannis Baptistæ. Vnde crucisignati, itineris propositum versus eandem ciuitatem exequi volentes, audita Christianorum confusione ab itinere reuertētur. Petrus de Rupibus, episcopus VVinton. cruce signatus est. Eustachius, London. episcopus, petijt ab abbate Gulihelmo, & conuentu VVestmonasterij processionem, procurationē, visitationem, & omnimodam iurisdictionem, propter quæ, ad papā fuit appellatum. Eodem anno, obijt Gulihelmus de Albineto, Comes de Arundel, in partibus transmarinis, à Damiata rediēs, & corpus eius, per Thomam monachum sancti Albani, in Angliam trāsportatur, apud VVimundham, cui ipse Comes patronus fuit, tumulandus. Eodemque anno, propter VVallensium frequentes irruptiones, qui etiam eundem regem paulo ante ad idem opus procurarent, rex Hēricus propter loci oportunitatem castrum munitissimum firmauit, & ipsum à situ loci Montem Gomericum nomina-

uit. Hoc anno, ordo fratrum prædicatorum confirmatur.

Reformatur pax inter ecclesiam sancti Pauli Lõdon. & ecclesiam VVestmonasterij.

ANno gratiæ. Mccxxij. rex Henricus tertius, fuit ad Natale domini apud VVintoniam, episcopo ipsius ciuitatis, Petro, omnia sibi necessaria splendidè ministrante. Ipso quoque anno, sedata est contrõuersia, mota inter Eustachium episcopum London. & capitulũ sancti Pauli ex vna parte, & Gulihelmum tunc abbatem, & conuentum VVestmonast. ex altera parte, per Stephanum Cantuar. archiepiscopum, Petrum VVinton. Richardum Sarum episcopos, & Thomam de Merton, & Richardũ de Dunestaple priores, in quos ambæ partes, tanquam arbitros & pacis ordinatores consenserunt, Qui monasterium VVestmonast. ab omnimoda subiectione, & iurisdictione episcopi London. penitus exemptum declarauerunt. Et ordinauerunt quòd ecclesia de Stanes, cum pertinentijs suis, in vsus proprios ecclesiæ VVestmonast. conuertatur, & manerium de Sũneberi in proprietates episcopi London. & ecclesia eiusdem manerij cedat in vsus proprios ecclesiæ sancti Pauli in perpetuum. Et ecclesia sanctæ Margaretæ, cum tota parochia, cum omnibus capellis in parochia aliquãdo contentis, cum decimis, & omnibus pertinentijs, cum clericis & laicis in ea habitantibus, ab omni prælatione & iurisdictione London. episcopi, & officialium eius, & ecclesia sine omni exceptione, nullo mediante, subiecta sententialiter declarauerunt. Adiacerunt quoque quòd benedictiones abbatis, dedicationes ecclesiarum & capellarum infra limites dictæ parochiæ constructarum, vel in posterum construendarum consecrationes altarium, ordinationes monachorum & clericorum secularium, confirmationes puerorũ, oliũ & crisma, et si qua fuit similia sacramenta, vbicunq;, & à quocunq; voluerunt episcopo, absq; cõtraditione omnimoda London. ecclesiæ imperpetuum recipiant. Eodem anno .ij. Nonas Martij obijt Gulihelmus Elienſis, Angliæ thesaurarius, & Robertus Manduyt, domini regis camerari, circa festũ. S. Barnabę Magister Stephanus de Langeton, archiepiscopus, solenne celebrauit concilium apud Oxon. in quo multa fuerunt statuta ad reformationẽ status ecclesiæ Anglicanę ac monasticæ religionis, sicut in dicto concilio alias continetur. Ante quod conciliũ, paucis diebus cõprehensus fuit quidã impostor, habens in corpore & membris, scilicet in latere, manibus & pedibus, quinq; vulnera crucifixionis. Et in eodẽ concilio, simul cum eo, alius nebulo vtriusque sexus, eiusdẽ erroris

erroris fautor,præsentabatur.Super quo conuicti, & publicè cõfessi, iudicio ecclesiæ sunt puniti.Eodem anno Pandulphus cõseratus est in episcopũ Norvvic.Eo ipso anno,obijt Gulihelmus de Humeto,abbas VVestmonast. xij. Kalendas Maij. Cui successit Richardus de Berkinges,eiusdem loci prior,qui eodem anno.xiiij.Kalen. Octob. à domino Petro VVinton.episcopo, in ecclesia VVestmonast. benedictionẽ accepit.Obijt Ranulphus Ciceſtren.episcopus, aliquãdo officialis Norvvic. & eiusdẽ ecclesię posteà prior. Cui successit Radulphꝰ de Noua villa, qui cõsensu totiꝰ regni factꝰ anteà cãcellarius, custus & baiulus regij sigilli fidelissimꝰ extiterat. Electus quidẽ fuit circa festum Omniũ sanctorũ,sed sequenti anno consecratus.Eodẽque anno,quodam luctamine apud hospitale sancti Iacobi Lõdon. occasionem præstante,orta est dissensio & pugna magna,quę tantũ instinctu diaboli inualuit,quòd in cõfusionẽ & oppbriũ suspensus est per malitiam quidam de nobilioribus ciuibus Londini, natu & possessione spectabilis,qui,vt impositum fuerat ei, seditionem in ciuitate cum tumultu magno excitauerat, & damna abbati VVestmonast,irrogauerat. Quod suspendium malitioſè procurauerunt Hubertus de Burgo,tunc iusticiarius Angliæ,& Falcasius, tunc potens in regno dispositor. Vnde licet ipse prædictæ seditionis excitator,qui Constantinus dicebatur,reus esset,& dignus suspendio,tamen ipsi ciues Londin. ipsos,iusticiarium & Falcasium,semper posteà exosos habuerunt,sicut futuri euentus manifestè docuerunt, sicut consequenter suo tempore declarabitur.

Rex,peuerso seductus consilio,quærit diuerticula de obseruandis libertatibus promissis.Quo resiliente resiluit rex Francorum Ludouicus.

ANno gratiæ. Mccxxiij. rex Henricus tenuit curiam suam apud Oxoniam.Et postmodũ in octauis Epiphaniæ Londinũ veniens cum baronibus ad colloquium, requisitus est ab archiepiscopo Cãtuar.& magnatibus alijs,vt libertates, & liberas consuetudines, pro quibus guerra mota fuit contra patrem suum,confirmaret, & sicut archiepiscopus ostendit euidenter, idem rex diffugere non potuit quin hoc faceret,cum in recessu Ludouici ab Anglia, iurauerat, & tota nobilitas regni cum eo, quòd libertates subscriptas omnes obseruarent,& omnibus traderẽt obseruãdas.Quod audiẽs Gulihelmus de Brivvere,qui vnus erat ex consiliarijs regijs,pro rege respõdens,dixit.Libertates, quas petitis, quiâ violenter extortæ fuerunt, non debent de iure obseruari. Quod verbum archiepiscopus molestè ferens,increpauit eum,dicens.Gulihelme, si regem in veritate

diligeres,pacé regni non impedires. Videns aũt rex archiepiſcopũ in iram commotũ,dixit. Omnes libertates illas iurauimus,& omnes aſtricti ſumus,vt quod iurauimus,obſeruemus. Et rex protinus habito ſuper hoc cõſilio,miſit literas ſuas ad ſingulos vicecomites regni,vt per milites.xij.vel legales homines vniuſcuiuſque Comitatus, per ſacramentum facerent inquiri, quæ fuerunt libertates in Anglia tépore Henrici aui ſui, & factã inquiſitionẽ mitterent apud Lõdon. ad regẽ,ad.xv.dies poſt Paſcha. Eodẽ anno,Gulihelmus Mareſcallus,Comes Penbrok,fuit in Hybernia. Leolinus aũt hæc audiens,in manu forti cepit duo caſtella eiuſdẽ Comitis,& in eis inuẽtos decapitauit. Sed Comes poſtea,collecto in Anglia copioſo exercitu,caſtra eadẽ viriliter requiſiuit,reddens VVallen.de ſtrage talionẽ. Eodem anno,litera dominicali exiſtente.A.ciclo.viij. ix. Kal.Maij, fuit dies Paſchalis,die.S.Georgij.Anno ipſo.iij Idus Auguſti,obijt Philippus,rex Francorũ,qui ſuſcipiẽs regnũ,patre ſuo Ludouico viuẽte, anno verò ætatis ſuæ.xv.regnauit annis.xliiij.Cui ſucceſſit Ludouicus filius eius,cuius ſcilicet Philippi mortẽ Cometa ardẽs, & crinita, paulò ante apparens,euidẽter indicauit.Ipſius igitur obitu diuulgato,Henricus rex Anglorũ miſit archiepiſcopũ Cantuar. cum tribus epiſcopis ad Ludouicũ,iam in regẽ coronatũ, conſtanter rogans, vt redderet ſibi Normanniã,cum alijs terris tranſmarinis ſicut iurauerat in receſſu ſuo de regno Angliæ, quando pax facta fuit inter ipſũ & regẽ Angliæ,& magnates vniuerſos.Ad hæc Ludouicus reſpondens,dixit, ſe Normanniã & terras illas iuſtè poſſidere, ſicut oſtendere paratus erat in curia ſua, ſi rex Angliæ ad eam voluerit venire, ibidẽ iuri pariturus.Reſpondit præterea quod iuramentũ in Anglia factum,ex parte regis Anglorũ fuerat violatũ, dum impriſij ſui,qui ad Lincoln.capti fuerant,ad redemptionẽ grauiſſimã ſunt cõpulſi,& Comes occiſus Particenſis.Ego verò nec iuramenta eorũm dudum patri meo Philippo facta,& mihi ab eis obſeruanda, non exegi, nec obſides retinui,ſed omnia in pace dimiſi.De libertatibus autem regni Angliæ,quarum pater eius,& ipſe contra iuramentũ ſuum violatores exiſtunt,& pro quibus barones iuſtam guerram mouerant, & quæ in receſſu meo conceſſæ fuerant,& ab omnibus iuratę,actũ eſt quòd non ſolum illæ leges peſſimæ ad ſtatum priſtinũ ſunt redactæ,ſed & illis nequiores per totũ regnum Angliæ ſunt generaliter conſtitutæ, nec etiã eccleſiæ ſanctæ (domine archiepiſcope) libertates,quas in coronatione ſua inuiolabiliter ſe iurauit conſeruaturum,

conſer-

conſeruat. Vnde qui prius pactum violauit, periurus & iniurioſus exiſtit,non ego.Quod audiens archiepiſcopus & epiſcopi,qui cum eo erãt,cum aliud reſponſum habere nequiuerãt, cõfuſi ad propria ſunt reuerſi,regi Angliæ,quę audierãt,referentes.Ipſo quoq; anno, Iohannes de Breſnes, rex Hieruſalem,& Magiſter ſuperior hoſpitalis ſancti Iohannis,venerunt in Angliã circa octauas apoſtolorum Petri & Pauli, pro auxilio poſtulando ad terræ ſanctæ ſubſidium. Circa idem tempus,obierunt magiſter.S.de Apulia epiſcopus Exonienſis,circa feſtũ Exaltationis ſanctę crucis,& Gulihelm' de Cornhulle,epiſcopus Ceſtrenſis circa idem tempus. Eodem anno,Leolinus in poteſtate ſua certificatus,& roboratus, crebras in conterminos fecit irruptiones,Gulihelmo Mareſcallo ad partes Hyberniæ diuertente. Quod cum audiſſet Leolinus,in manu forti cepit duo caſtella, alia quàm prius. Quidam verò Anglici, ſcilicet Hugo de Laci,& eius ſequaces,eidem Leolino in odium regis adhærentes,& recalcitrantes, contra regem crebris inſurgendo expeditionibus, Gulihelmum Mareſcallum,inprimis Seniorem, poſteà autem Iuniorem; & quoſdam alios regis barones ad deditionem premere conabantur.Et quoniam bellorum audacia ex præteritis euentibus, ſucceſſus futuros promitebat, incendijs confinia irreuerenter conſumebat.Sed tota regio iam excitata contra ipſos maleficos,eoſdem cum eorum ſequacibus ad deditionem violenter compulerunt. Et qui facti ſunt hoſtes in capite, corruerunt retrorſum in manu hoſtili,de qua non potuerunt deinceps ruina reſurgere.

Caſtrum Bedfordiæ capitur,in quo capti ſuſpenduntur.

ANno gratiæ.Mccxxiiij. rex Henricus tertius, ad Natale domini, tenuit curiam ſuam apud Northampton, præſente archiepiſcopo .S.Cantuar.cum aliquibus ſuis ſuffraganeis, & militia magna. Cõmes verò Ceſtriæ cum ſuis conſpiratoribus, aptũd Leiceſtr. feſtum ſuum tenens, ſignificauit regi contumaciter, quòd niſi ab inceptis deſieret exigendo caſtella ſua, & adhærendo conſilijs Huberti de Burgo, qui ſe ſupra ſe gerebat, oẽs vnanimiter Angliæ nobiliores in ipſum hoſtiliter inſurgerent,& nolentem ſeu volentem cogerent humiliari.In craſtino autem poſt miſſarum ſolennia,archiepiſcopus Cantuar. cum ſuis ſuffraganeis, albis induti, candelis accenſis, excommunicationis ſententiam tulerunt cõmuniter in omnes regis & regni perturbatores, & eccleſiæ violentos inuaſores. Interim tamen efficaciter prouidit rex, qualiter in manu potenti eorum

posset insolentiam refrænare, clam mittens nũcios, literas regias deferentes, vt vires suas potenter conuocaret, quod videntes regis aduersarij, timuerunt vtrobique sibi confusionem præparari, propriũque perpendentes defectum, venerunt apud Northampton ad regem vniuersi, & à Comite Cestriæ incipientes, reddiderunt singuli castella, municipia, honores, & cũstodias regi, quæ ad coronam suã spectare videbantur. Mansit nihilominus eorundem magnatum latens indignatio aduersus regem, quià noluit ad eorum instantiam Hubertum de Burgo, iusticiarium, secus quàm deceret aut expediret regni rempublicam pertractantem, à magistratu suo amouere. Rex autem, licet castra sua cautè, adiuuante ecclesia, sibi mancipasset: corda tamen suorum baronum sibi in vinculo charitatis non conciliauit, quod cùm per exploratores suos Ludouico, iam regi Francorum, & in regni solio confirmato, intimaretur, sumens de diuisione regni Angliæ confidentiam, vt in desolationem præcipitaretur, duxit exercitum grandem ad Rupellam, vt illam, armis vel præcio, suo dominatui subiugaret. Quod audiens Falcasius, qui iam regem odio habuit, & vocans eum delirum & fatuum, signauit Ludouico, quòd audacter propositum consequeretur inceptum, quià ipse in medio Angliæ guerram moueret cum nonnullis nobilibus, ad hoc vnanimiter cõsentientibus. Incipiens ergo Falcasius recalcitrare, cepit quasi in hostili guerra vnum de iusticiarijs regijs, scilicet Henricum de Braibrok, in pace regis per stratam regiam itinerantem, & eundem in castellum suum de Bedford abduxit includendum, quod cum sine mora Ludouico fuisset declaratum, confidentius Rupellanos est aggressus, ac ciues audientes iam guerram in Anglia fumigare, & se quasi ab ipso rege derelictos, & de pecunia promissa delusos, à quo sperauerant omnem habere cõsolationem, cum magna mentis amaritudine sese, suamq; ciuitatẽ, regi Ludouico reddiderũt. Tunc rex, tam in ciuitate, quã in castro suos fideles statuit circa initiũ autumni, & consequẽter ante Assumptionem beatæ Mariæ omnem ferè Pictauiam, custodes regis Angliæ expellendo, sibi ad votum subiugauit. Audiens verò rex Angliæ, quòd Falcasius iusticiarium suum violenter captum incarcerauerat, & alijs iusticiarijs suis, qui iustitiam exhibuerant, conquerentibus de rapinis eiusdem Falcasij, procaciter est comminatus, & cum omnibus, quos ad consilium de Northampton congregauit, ad obsidionem Bedfordiæ properauit, Falcasio tamen partes vicinas, more insidiantis,

insidiātis,peragrante.Tandem post varios insultus, duobus circiter mensibus continuatos, captum est castrum viriliter ac violenter, & hostes regis, qui in eo inuenti fuerunt, patibulis ibidem paratis ignominiosè,tam milites quam seruientes, quorum numerus ferè ad centum excreuerat,sunt suspensi. Falcasius interim, mille per meādros noctiuagus,& profugus petebat diuerticula. Veruntamen manus regis tandem non effugit. Captus est à regijs satellitibus, & transitum facientes, qui eum captum duxerant,per Bedford, monstrauerunt ei fratrem suum Gulihelmum de Breant,cum cæteris cadaueribus auræ præsentatis, & ductus London. episcopi custodiæ deputatus est,donec deliberatum foret, quid de tali esset faciēdum. Tunc quoque tenebat beatus Paulus sub alis ecclesiæ suæ captiuum Falcasium latitantem,qui aliquando apud Bedford ecclesiam suam diruit, ad ædificium castri Bedfordensis construendum. Posteà autem veniente die sui iudicij,non est morti addictus, quià aliquando,tempore guerræ,regi fideliter adhæsit,& seruiuit, sed abiurans Angliam, recessit irreditурus. Vxor autem illius,quia nunquam, vel tyrannidi eius, nec etiam copulæ maritali consensit, cum filio eius Thoma indemnes permanserunt, immunes à pœna, sicut à culpa. Ipse tamen Falcasius Romanam curiam adijt, qui sciebat eam pro pecunia sibi de facili in quacunque causa propiciandam. Sed machinatio sua non est à deo permissa, vel à sanctis, quibus tot irrogauit iniurias,boni finis sortiri consummationem.Multis Angliæ nobilibus causa miserabilis ruinæ fuit ipse dictus Falcasius, mortis scilicet,paupertatis,& degenerationis. De quibus vnus fuit ex vltimis, vir eximiæ nobilitatis,Iohannes Gissardus,miles illustris genere,& corporis elegantia,qui in obsidione castri de Bedeford spiculo balistæ,dum viriliter pro domino suo rege dimicaret, †obijt interēptus. Eodem quoque anno, consecrantur in episcopos, magister Alexander de †Sauenesbi,in Cestrens. Romæ à domino papa Honorio,die Paschæ. Gulihelmus,nepos Gulihelmi de Bruere Senioris in Exoniēsem. Radulphus de Nouilla, in Ciceſtrēsem, à domino Stephano Cantuar. archiepiscopo in octauis Paschæ. Hoc etiam anno, domino regi pro magnis laboribus, & expensis suis,tam à prælatis quàm à laicis concessum est per totam Angliam carrucagium, de qualibet scilicet carruca, duo solidi. Prædictum autem castrum de Bedford fecit rex intereà solo tenus complanari.

† Confossus interijt.

† Stanesby.

Extor-

Extorquetur quintadecima ab Anglicana ecclesia, suspenditur Baldevvinus imperator Constantinopolitanus per filiam.

ANno gratię. Mccxxv. rex Henricus ad Natale domini tenuit curiam suam apud VVestmonasterium, præsentibus clero & populo, cum regni magnatibus. Ipso anno, facta est generalis exactio quintædecimæ partis omnium mobilium & catallorum, per totam Angliam, tàm super viros ecclesiasticos & religiosos, quàm seculares. Libertates generales tàm forestarum, quàm omniũ aliarum libertatum, licet nihil stabile vel solidum adhuc obtinuerint, proclamatę sunt. Richardus, frater regis, factus miles & Comes Cornubię, cum Gulihelmo Comite Sarisburiæ auunculo suo, & Philippo de Albineto, & quibusdam alijs magnatibus in Guasconiam committens se nauigio, dominica Palmarum tranffretauit, & apud Burdegalem applicuit cum prosperitate. Eodem anno, obijt Iohannes Elienſis episcopus, aliquando abbas de Fontibus, cui succeſſit †Galfridus de Burgo, archidiaconus Norvvic. & consecratus est die apostolorum Petri & Pauli apud VVestmonast. Eodem tempore, Baldevvinus, Comes Flandrorum, qui, & imperator Constantinopolitanus, post †annalem peregrinationem redijt in Flandriam, homagijs, & fidelitatibus, & dominijs plurimarum vrbium prędtitis, & receptis. Filia verò eius & hæres, regi Franciæ Ludouico, tanquam tutori adhærens, multiplices molitur insidias, vt patrem proprium extingueret, & paternam abnuens cognationem, tandem comprehensum, suspendio fecit interire. Circa eosdem dies Comes Sarum, qui in partibus Guasconiæ cum Richardo Comite Cornubiæ, moram aliquam fecerat, ab inæstimabili maris periculo vix euadens, miraculosè littori restituitur. Nec multo post obijt idem Comes. Vxor autem eius Ela Comitissa, post viri sui obitum, virum omnẽ respuens, vitam castitatis continuando, in domo religionis, quam ipsa à fundamentis construxerat, post paucorum elapsum annorum, habitum cum velo suscepit sanctissimonialis.

† Radulfus.

† annosam.

Papa petit sibi dari de vnaquaque ecclesia cathedrali & conuentuali, duas præbendas, negatum fuit. Obijt Richardus episcopus Dunelmen.

ANno gratiæ. Mccxxvi. rex Henricus tertius, ad natale domini festum suum apud VVinton. celebrauit. Quo peracto, profectus est ad Marleburgam, vbi graui infirmitate correptus, per multos dies iacuit desperatus. Venit interea terminus concilij, festum scilicet sancti Hilarij, apud VVestmonast. præfixi, vbi rex cum clero, & magnati-

magnatibus regni compareri debuerat, vt domini papæ mandatũ audirent. Multis igitur in loco præfato congregatis episcopis, cum aliis prælatis & laicorum turbis; magister Otho, domini papæ nũcius, literas apertè coram omnibus recitauit, in quibus idem papa allegauit scandalum sanctæ Romanæ ecclesiæ, & opprobrium vetustissimum, notam scilicet cupiditatis, quæ radix dicitur omnium malorũ, & in hoc præcipuè, quòd nullus potest aliquod negotium in Romana curia expedire, nisi effusa magna summa pecuniæ, & donorũ exhibitione. Sed quoniam scandali huius & infamiæ, Romana paupertas causa est, deberent matris inopiam sublevare filij naturales, quia nisi à vobis, & alijs viris bonis, & honestis, dona reciperemus, deficerent nobis vitæ necessaria, quod esset omnino Romanæ incongruum dignitati. Ad istud itaque scandalum penitus eradicandum, per consilium fratrum nostrorum, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, quandam prouidimus formam, cui si volueritis consentire, à scandalo matrem vestram poteritis liberare, & in curia Romana, sine donorum obsequio, exhibitionem iusticiæ obtinere. Forma autem prouisa hæc est. Petimus in primis ab omnibus ecclesijs cathedralibus duas nobis præbendas exhiberi, vnam de portione episcopi, & alteram de capitulo, & similiter de cœnobijs, vbi diuersæ sunt portiones abbatis & conuentus. A conuentibus, quantum pertinet ad vnum monachum, æquali facta distributione bonorum suorum, & tantundem ab abbate. His in hunc modũ propositis, persuasit ex parte domini papæ magister Otho, vt consentirent prælati, allegans supradicta incommoda, quæ in literis continentur. Hæc autem omnia audientes episcopi & ecclesiarum prælati, diuertentes seorsum ad colloquendum, cùm super rebus propositis diutius deliberassent, responsum suum in ore magistri Iohannis Bedfordensis archidiaconi communiter posuerunt, qui veniens in præsentia magistri Othonis, per hæc verba respondit. Domine, ista, quæ nobis proponitis, regem Angliæ specialiter tangũt, generaliter autem omnes ecclesiarũ paronos regni tangunt, archiepiscopos, & eorum suffraganeos, necnon innumeros Angliæ prælatos. Cùm ergò rex propter infirmitatem, & archiepiscopi, & nonnulli episcopi & alij ecclesiarum prælati, sunt absentes, in eorum absentia vobis respondere non possumus, nec debemus. Et his dictis venit Iohannes Marescallus, & alij nuncij regis ad omnes prælatos, qui de rege baronias tenebant in capite, districtè iubentes, nè

laicum

laicum feodum ſuum Romanæ eccleſiæ obligaret, vnde à ſeruitio ſibi debito priuaretur,& ſic ſinguli ad propria remearunt. Circa eadem tempora, Gulihelmus Longa ſpatha, Comes Sarum, fluctibus marinæ tempeſtatis iactatus, decubuit grauiter infirmatus. Intrans autem epiſcopus, qui aduocabatur ad confeſſionem ſuam ſuſcipiẽdam, intrauit ferens copus domini, vt ipſi Comiti poſtulanti ſalutare præberet viaticum, & ipſe Comes flens, & eiulans, & ab imo ducens ſuſpiria, nudus omnino præter femoralia, à lecto proſiliens laqueum circa collum habens, ſeſe contra venientem, qui corpus Chriſti attulit, reſupinum poſtrauit in pauimentum, creatoriſque ſui ſe proteſtans proditorem, omnes circumſtãtes ad ſingultum commouit lachrymarum, nec ſurgere, vel moueri voluit de loco ipſo, donec plenariè facta confeſſione, cum iugi riuo lachrymarum viuifici ſacramenti percepiſſet communionem. Et ſic per dies aliquot in amaritudine pœnitentiæ perſeuerans, in breui poſteà ſpiritum contritum fœliciter exhalauit. Contigit autem, quòd, cum de caſtello ad nouam eccleſiam per vnum circiter miliare corpus eius ad tumulãdum portaretur, cerei qui cum cruce de more portabantur accenſi, inter pluuiarum effuſiones,& ventorum turbines, non extinguebãtur. Vt, ſicut de beato Hugone epiſcopo Lincoln.& confeſſore contigit, apertè oſtenderent Comitem de peccatis ſuis tam amarè pœnitentem, ad lucis filios pertinere. Hoc quoque tempore, miſſus eſt à domino papa, vt legationis officio fungeretur, in partes Gallicanas, magiſter Romanus. Qui ibidem, quod legat⁹ Otho ab Anglis, à Francis ſibi concedi inſtantiſſimè poſtulauit. Sed in facie negabãtur poſtulata. Ne igitur nihil feciſſe videretur, fecit generaliter prædicari per totam legatiam ſuam, de cruce contra Comitem Tholoſanum aſſumenda. Rex verò Francorum Ludouicus, impetrata papali prohibitione ad regem Angliæ, ne terras ſuas, eo abſente, deoque militante, hoſtiliter inuaderet, cruce contra Albingẽſes ſignatus eſt. Qui conuocato exercitu copioſo valde, quia additi ſunt ei omnes cruce ſignati,& coacti ſequi iter ſuę peregrinationis, nimis faſtigioſè aſſumpſit. Et dum in girum ciuitatem Auinionis obſediſſet, ipſam dolo excogitato ſibi expugnatam ſubiugauit. Sed ſucceſſibus dolus ille caruit diuturnis. Nam procurãte Comite Campaniæ, qui, vt ſiniſtra fama refert, cum regina Blanchia adulterabatur, rex Ludouicus interiit potionatus, Circa ipſa tempora Falcaſius, quo procurante Romana curia corrupta eſt muneribus & promiſſis, vt ſua

negotia

negotia expedirentur, & hoc maximè per clericũ ſuum Robertum Paſſelevve, natione Anglicũ, dum remearet verſus Angliã, volens regem & regnũ iteratò perturbare, potionatus apud ſanctum Cyriacum, vitã flagitioſam ſubitò terminauit. Eodemque auno, Richard' de Mariſco, moribus, & ſequela regis Iohannis, quem ad epiſcopatum prouexit Dunelmẽſem, apud Burgũ, poſtquã monachos innumeris vexationibus fatigaſſet, diem Kal. Maij clauſit extremum, eccleſiam ſuam ferè .xl. millibus marcarum debitis relinquens obligatam. Cui ſucceſſit Richardus Sareſberiẽſis, poſtulatus, qui iam tunc ad tres eccleſias cathedrales ſucceſſiuè eſt aſſumptus gubernandas. Eodemque anno, defuncti ſunt epiſcopi, Benedictus Roffenſis, & Pandulph' Norvvicen. Pandulpho verò ſucceſſit Thomas de Blõduilla, clericus de Scaccario regis, Huberto iuſticiario efficaciter procurante, qui à Stephano Cantuar. archiepiſcopo, dominica proxima ante Natiuitatem domini, munus conſecrationis ſuſcepit.

Chartæ libertatum poſt .xv. collectã cancellantur. Obijt papa Honorius tertius. ſuccedit Gregorius nonus, Redijt Comes Richardus de partibus Guaſconiæ.

ANno gratiæ. Mccxxvij. rex Henricus tertius, ad Natale domini, apud Radingum feſtum ſuum tenuit & celebrauit. Et eiſdem diebus natalitijs, ne nil videatur in ſeculo iocũdum ſine doloris admixtione, obijt Gulihelmus, Comes Eſſexiæ in dolorem, & in lamẽtationem, adoleſcens in donorum largitate ſatis profuſus. Deinde, iam tyrannizans, rex London. veniens, cauſatus eſt ciues graui calũnia, quòd in ſuum præiudicium dederunt Ludouico regi Francorum, nunc defuncto, quem quaſi in ſinu ſuo contra ipſum diu foue-rant, quinque millia marcarũ argenti in receſſu ſuo. Vnde compulſi ſunt ijdẽ ciues regi perſoluere, cauillatorũ concilio, eandẽ pecuniæ, non ſine multorum ſuſpirijs & imprecatione, quantitatem. Cepit autem ab eis quintamdecimam partem omninm mobilium ſuorum, & totius ſubſtantiæ ſuæ, ſicut ei prius fuerat ab Anglia tota conceſſum. De Burgenſibus autem Northampton cepit de auxilio mille libras, & ducentas, prẽter quintamdecimam, quam generaliter omnes de regno Angliæ, ſine aliquo fructu, vel regni incremento ſubſequente, perſoluebant. Compulſi ſunt etiam viri religioſi, & clerici beneficiati, hanc quintamdecimam dare omnium bonorum ſuorũ, tam rerum eccleſiaſticarum, quam laicarum, nec profuit eis appellatio ad dominum papam interpoſita, quia ſuggeſtum fuit eidem papæ ex parte regis, quòd illa collecta facta fuit ad regni Anglicani

reſtaurationem, quod ad ipſum iam ſpecialiter ſpectare videbatur, & ita, qui pater & paſtor ſperabatur, factus eſt contra gregem popularem, luporum coadiutor. Ela Comitiſſa Sarum, relicta Gulhelmi de Longa ſpata, monachos Carthuſienſes, fundatos per maritum ſuum apud Heithorp, tranſtulit vſque Hentonam Bathoniẽſis dioceſis. Eodem anno, cum iam rex ſecurus fuit de quintadecima ſoluta, vel perſoluenda, menſe Februario apud Oxoniam concilio congregato, denunciauit coram omnibus ſe legitimæ eſſe ætatis, vt de cætero ſolutus à cuſtodia, regia negotia ipſe principaliter ordinaret, & ſic, qui prius tutorem habuit & rectorem, Gulihelmum Mareſcallum, dum viueret, & poſtmodum Petrum VVinton. epiſcopum, excuſſit ſe conſilio Huberti de Burgo, regni iuſtitiarij, de conſilio & gubernatione dicti epiſcopi, & ſuorũ, qui regi fuerant prius quaſi pædagogi, ita quòd omnes illos à curia ſua amouit. In eodem itaque lugubri conſilio, dum idem rex, ſpreto iuramento multiplici, & omni fœdere violato, fecit cancellari & caſſari omnes chartas de prouincijs omnibus regni Angliæ, de libertatibus foreſtæ, poſtquã iam per biennũ in toto regno fuerant vſitatæ, hanc prætendens occaſionem, quòd chartæ illæ conceſſę fuerant & libertates omnes generaliter, ſignatæq; in chartis ſcriptis, dum ipſe ſciolus fuiſſet, & ſub cuſtodia, nec ſui corporis vel ſigilli aliquam haberet poteſtatẽ, vnde viribus carere debuit, quod ſine ratione fuerat vſurpatum. Facta eſt igitur ſuper his in cõcilio ingens murmuratio, & dolor amariſſim⁹, quòd ſententiam tam ardui negotij, pro quo ratificando tam diuturna diligentia impenſa eſt, tantus ſanguis effuſus, tanta pecunia perſoluta, ad nihilum redactã, efflauit conſilium malignantiũ, & reguli leuitas puerilis, nec erat qui reclamaret, quia prævaluit pars iniuriantiũ. Omnes tamen iuſtitiarium huius perturbationis ſuſpicabantur authorem. Nam deinceps tanta familiaritate cõiunctus eſt, vt omnes regni conſiliarios, præter ipſum, pro nihilo reputaret. Tunc verò denunciatum eſt viris religioſis, & alijs, qui ſuis gaudere volebant libertatibus, vt innouarent chartas ſuas de nouo regis ſigillo, ſcientes quòd rex chartas antiquas nullius momenti eſſe reputabat. Pro quarum innouatione, non iuxta ſigillorum facultatem, aut conſuetudinem, ſed quicquid iuſticiari⁹ æſtimabat, ſoluere ſunt coacti. Eodem anno, defuncto papa Honorio.iij. ſucceſſit Gregorius nonus, epiſcopus Oſtienſis quintodecimo Kalen. Aprilis.

1227.
Honor 3. mortuur
Succeſſit Greg. 9us

Aprilis.A quo,eodem anno,confirmatus est ordo fratrum Minorũ, & certa regula scripta, & data, mortuo eodem anno fratre Francisco,in ipso ordine primo.Ad cuius prædicationem volucrum multitudo,cum ab hominibus sperneretur,dicitur conuenisse. In ipsius quoque corpore, postquam beatam animam efflasset,inuenta sunt quasi recentia in latere, in manibus & pedibus, quinq; vulnera per modum crucifixi.Eodem anno,mense Maio,Richardus frater regis Henrici,venit in Angliam rediens de Vasconia. Eodem tempore, Henricus de †Sanfordia.Cantuar.archidiacon⁹,ad Roffensem episcopatũ ritè electus à Stephano Cãtuar.arciepiscopo munus cõsecrationis suscepit.Quo etiam anno,Nonis Februar.Hubertus,Anglię iusticiarius,gladio accinctus est à rege Comitat⁹ Cantiæ. Illis quoque diebus, facta est motio magna peregrinantium in terram sanctam,& prosperatum crucis negotium,finem fœliciſſimum consecutum fuisset,si dominus Imperator, qui transfretaturus naues ascenderat,per morbi incommodum,post quatriduanam nauigationem, reuersus non fuisset.Anno ipso,orta est discordia inter Alexãdrum episcopum Cestriæ,& canonicos suos Lichefeldenses ex vna parte, & priorem & conuentum Couentrensem ex alia, sub forma electionis, & pro quibusdam alijs articulis, vtrique partium nimis dispendiosa. †Stanfordia

Decisa est contentio inter monachus Couentren.& canonicos de Lichefeld super electione episcopi.

ANno gratiæ. M ccxxviij. rex Anglorum Henricus,festum dominicę natiuitatis apud Ebor.solenniter celerauit.Et inde recedens, versus London. recto tramite properauit. In quo itinere mensuras bladi,vini & ceruisiæ falsitatis arguens,ipsas iussit comburi.Ipso anno,cassata Romæ electione magistri Gulihelmi Scoti Dunelmensis electi,quià sic regi placuit,Richardus Sarum episcopus, ad eundem episcopatum transfertur postulatus. Post cuius translationem, in confinio anni iam transacti,& sequentis, scilicet in aduentu domini,& infra dies natalitios,canonici Sarum tractantes de electione celebranda, magistrũ Robertũ de Bingham,canonicũ eiusdem ecclesiæ,in episcopũ ritè elegerunt.Quo vtique anno,decisa est cõtentio,inter monachos Couentrenses, & canonicos Lichefeldenses, super episcopo eligendo,Romæ per sententiã diffinitiuam,ita scilicet, vt deinceps episcopos alternatim eligant, hoc tamen obseruato, vt prior Couentrensis in electione primam semper habeat vocem.

In qua ſententia iuri monachorum plurimum videtur fuiſſe derogatum,qui anteà ſemp pontifices elegerant abſq; conſenſu canonicorũ.Eodem anno, dominus Imperator Cõſtantinopolitanus humanę naturæ debitũ perſoluit,filiũ hæredẽ relinquens paruulum,& nõ idoneũ ad imperialẽ dignitatẽ. Circa dies illos, propter dilationes fruſtratorias,ne ſicut iurauerat tranſfretaret, papa in dominum Imperatorem ſententiam excommunicationis fulminauit, & ſententiam per diuerſas regiones fecit publicari, ex qua perturbatione Imperator in papam grauiter inſurrexit. Rex Francorum miſit,ſuper Comitem Tholoſanum, expeditionem non modicam militarem. Anno ipſo Stephanus Cantuar. archiepiſcopus, qui magnificè reliquias beati Thomæ martyris tranſlatas in locello aureo collocauit,& eiuſdem martyris feſtum conſtituit ſolenniter celebrandum, ab exilio huius mundi, ad ſui anteceſſoris beati Thomæ migrauit meritò conſortium. vij. Idus Iulij, & Cantuariæ ſepultus eſt pridie Nonas eiuſdem. Eodem tempore VVallenſes prorumpẽtes,damna finitimis non modica irrogabant, quos rex cum iuſticiario Huberto,collecto exercitu copioſo, vix firmato quodã caſtro repreſſit. Tamẽ VVallenſes inſidiantes, nacta temporis oportunitate, illud ſolo tenus complanarũt.Propter ipſum, caſtrum Stultitiam Huberti appellarunt.Anni etiam ipſius ſpatio dominus Fredericus Imperator,mare mediterranium ingreſſus,vt domino votum peregrinationis perſolueret,in vigilia natiuitatis beatæ Mariæ apud Acon applicuit, cui veuientes obuiam clerus terræ & populus, cum magno honore, vt tantum decebat virum, receperunt. Suſpectum tamen ipſum multi habuerunt propter ſentiæ, qua innodabatur, ſeueritatem.Tunc Imperator grauem toti exercitui repoſuit querimoniam, quòd papa iniuſtè in ipſum tuliſſet ſententiam, eò quòd grauis infirmitas eum redire compuliſſet.Soldanus autem Babylonię,ſciens eum applicuiſſe, miſit ei xenia præcioſiſſima. Inuenit autem dominus Imperator,cum Acon applicuiſſet,exercitus populi Chriſtiani principales,Ducem de Lenburgo,patriarcham Hieroſolimitarũ, archiepiſcopos Nazarenſem, & Cæſarienſem, epiſcopos verò Angliæ VVinton.& Exonienſem.Magiſtros etiam hoſpitalis,& Teutonicorum,qui præerant octingentis militibus peregrinis, & peditibus,quaſi x.milibus. Hoc etiam anno, venit in Angliam quidam archiepiſcopus Armeniæ Maioris, gratia perigrinationis, ad loca ſancta Angliæ oraturus. Literas quoque domini papæ,de perſonæ

ſuæ

ſuæ commendatione, & cauſa ſui itineris ſecum detulit teſtimoniales. Qui cum apud ſanctũ Albanum, Anglorum prothomartyrem, orandi gratia peruenisſet, inter cætera mirabilia, quæ per interpretẽ retulit ſciſcitantib⁹, aiebat quòd vir, qui Chriſtum in carne vidit, adhuc viuit, eò quòd Chriſtus, cum duceretur ad crucis patibulum, dixerat ei, ſic te volo expectare donec iterum veniam. Vnde creditur victurus, donec dominus venerit ad iudicium magnum. Et inter loquendum interrogatus de conceptione beatæ virginis, ſi eccleſia Orientalis eam ſolennizat necne, reſpondit quòd trium ſolenniter feſtiuitatum conceptiones recolit eccleſia Armeniæ ad minus, conceptionem ſcilicet Chriſti, quæ ſingulariter priuilegiatur, eò quòd ex ſpiritu ſancto ſine macula concipientis conſummata eſt, item cõceptionem beatæ Mariæ virginis, & conceptionem beati Iohannis Baptiſtæ, eò quòd angelica admonitio interuenit. In eccleſia tamen Orientali, duæ vltimę feſtiuitates, non ſic ſolenniter recoluntur, ſicut prima. Eodem quoq; anni circulo, Euſtachius London. epiſcopus, diem clauſit extremum, in cuius loco canonici elegerunt magiſtrum Rogerium, cognomento Nigrum. Eodemque tempore, obiit Galfridus Elienſis epiſcopus, cui canonicè electus, ſucceſſit Hugo, ſancti Eadmundi abbas.

Papa nititur ſupplantare Imperatorem Fredericum, qui idcirco repatriat.

ANno gratiæ. Mccxxix. rex Henricus tertius ad Natale domini tenuit curiam ſuam apud Oxoniam, vbi venit ad eum archiepiſcopus Burdegalenſis, miſſus à magnatibus Guaſconiæ, Aquitaniæ, & Pictauiæ. Venerunt etiam ad eum ſolennes nuncij de Normannia, quorum omnium communis erat ſuggeſtio, vt dominus rex ad partes ſecurus veniret tranſmarinas, ſciturus profectò, quòd earũ magnates immutabiliter ſecũ ſtarent ad oĩa iura ſua, quæ ibidem amiſit, recuperanda. Quod cum audiret Hubertus iuſticiarius, diſtulit negotia in futurum, donec clementius tempus arrideret. Nuncij verò aliud non habentes in reſpõſis, ad propria quaſi deluſi remeabant. Eodem tempore, papa Gregorius moleſtè ferens, quòd Imperator Fredericus, quaſi ſpreto timore ſententiæ ſuæ, negotia eccleſiæ in terra ſancta amplectabatur, deſperansq; quòd ad vnitatẽ eccleſiæ non rediret, decreuit, ipſo depulſo, alium in culmine imperiali ſubrogare. Conſtituit igitur Iohannem de Breſne, ducem papalis exercitus, & eidem quicquid eccleſiæ Romana potuit adiutorij

impendere,in thesauris & armis, & indulgentia de peccatis, & admonitionibus ad prælatos,abundanter impendit.Quod cum Imperatori significaretur,facta pace cum Soldano festinanter & cautè, ne ad eum iste siniſter rumor perueniret, ad ecclesiasticum honorē & profectum, cum eodem treugam diuturnam & pacem cōstituit. Acceptaque corona regni Hierusalem, naues parauit ad repatriandum,terræque sanctæ valedicturus,orandi gratia ad flumen Iordanis cum omni humilitate inermis,& paucis stipatus, perrexit, vbi à domesticis,quos putabat amicos,paratas insidias, muniente Babyloniæ Soldano,euasit. Vnde semper posteà, quasi suspectas perso- 10
nas,templarios exosos, & Soldanum habuit amicissimum, fidelitatem sentiens in infidelibus,& fidelium detestans infidelitatem,& ascendens naues in terra sua prosperè applicuit, susceptus cum gaudio,& adhærentibus sibi fidelibus suis,sibi subreptas terras, in breui,imperio restituit viriliter vniuersas, de inuasoribus condignam capiens vltionē.Per idē tēpus Stephanus domini papæ capellan⁹ ad
restaurandū papę thesaurū perditū,& ad dictum imperatorē Fredericū deijciendū, omnes decimas rerū ecclesiasticarum,non deductis
expensis in tota Anglia,Hybernia, & VVallia, exegit, & permittente rege,extorsit.Vnde Anglia iam multipliciter bonis spoliata, 20
miserabiliter cœpit ad egestatem inclinari, impotens posteà respirare.Eodem quoque anno,magister Robertus de Bingham,electus Sarum,apud Septoniā munus consecrationis suscepit. Qui fabricā nouæ ecclesiæ suę non segniter prosecutus,ipsam fœliciter consummauit.Ipso quoque anno,rege,& priore,cum conuentu Cantuariæ dissidentibus de persona in archiepiscopum substituenda,cassatoq; VValtero monacho Cantuar. electus est in curia Romana, procurantibus Alexandro de Stanesby Cestrensi, & magistro Henrico de Sanford Roffensi,episcopis, & magistro Iohāne de Hotoft archidiacono Bedford. Magister Richardus cognomento Magnus 30
Lincoln.cancellarius,& in ecclesia sua consecratur. Consecratique sunt cum eo per manum Roffensis episcopi in ea ecclesia, magister Rogerius London.electus,& Hugo Elienſis electus.iiij. Idus Iunij. Eodem anno, obijt Martinus de Pateshulle, decanus sancti Pauli London.xviij. Kalend. Decembr. vir miræ prudentiæ, & legū regni peritissimus. Applicuit eo tempore in Anglia vir inuestigabilis versutiæ Henricus Mauclerc, Comes Britanniæ, vt regem Angliæ in partes saluò duceret transmarinas.Quod tamen negotium, vsq;

ad sereni-

ad ſerenitatem vernalis ſerenitatis,cepit dilationem.Eodemque anno,Richardus archiepiſcopus pallium ſuſcepit,à domino papa ſibi tranſmiſſum.

Abſoluitur Imperator,Rex Henricus pergit in Britanniam.Dux Saxonum venit in Angliam.

ANno gratiæ. Mccxxx.rex Henricus ad Natale domini tenuit curiam ſuam cum rege Scotorum, apud Ebor. quem ad illud feſtū inuitauerat,præſente archiepiſcopo ciuitatis,cum magnatibus terræ nonnullis. Contigit eodem anno, in die ſcilicet Cōuerſionis ſancti Pauli,in eccleſia ſancti Pauli London. quòd cum epiſcopus eiuſdem ciuitatis in dicta eccleſia ante maius altare ſtaret infulatus, ad celebrandum miſſam celebriter,vt moris eſt,congregato multo populo,ſubitò in aëre facta eſt nubium denſitas, & ſolis obnubilatio admirabilis,vt vix ſocius ſocij diſcretam haberet agnitionem.Facta eſt repente tonitrui adeo horribilis concuſſio, & fulminis choruſcatio,vt tota eccleſia,cum turri obrui videretur,nec defuit fœtor intollerabilis. Quo viſo,clerus cum populo exijt glomeratim cum feſtinatione,ſolo ad altare cum vno diacono remanente epiſcopo. Eodem anno, reſtituta ciuitate Hieruſalem imperatori Frederico, & populo Chriſtiano cum corona regni Hieroſolimitani, qui coronatus eſt in ipſa ciuitate. De modo, & tempore,regem Anglorum, & alios principes,vt eos exhileraret,per elegātes epiſtolas, auro bullatas, certificauit, in quibus continebatur, quod hic ſummatim perſtringam. Soldanus Babyloniæ,vt prætactum eſt,ciuitatem Hieruſalē populo, & cultui reſtituit Chriſtiano, & patria tota libera fuit circumquaque, ita vt pateret liber acceſſus Chriſtianis peregrinis, ad loca ſancta.Præterea reſtituta eſt ciuitas Bethlehem, & tota terra media inter Hieruſalem & ciuitatem ipſam. Ciuitas quoque Nazareth, & tota terra media inter Acon & ipſam ciuitatem, tota terra Turonis quę largiſſima eſt,ac Chriſtianis valde accommoda. Ciuitas Sydonis,quæ vulgariter dicitur Saëra, cum tota planitie, & pertinētijs ſuis,quæ multum fuit vtilis Sarracenis, maximè cum portus ibi ſit congruus,& terra adiacens vberrima,& inde arma,& victualia, & multa neceſſaria ad ciuitatem Damaſci,& de Damaſco ad Babyloniam portarentur.Et quamuis ciuitatem Hieruſalem,ſicut melius vnquam fuit,reædificare nobis liceat,ſecundum pactum,necnon & caſtrum Iopen,caſtrum Ceſarię,caſtrum Sidonis,& caſtrum ſanctę Mariæ Teutonicorum, quod fratres ipſius domus in montana Acō

ædificare ceperũt, & ab olim nullo treugarum tempore permiſſum extitit Chriſtianis: Ipſe tamen Soldanus, vſque ad finem treugarũ iſtarum decennalium, quæ inter nos & ipſum per decennium ſunt ſtatutæ, ædificia, vel caſtra aliqua de nouo facere, vel ædificare non debet. Sicque die dominica, xviij. die Februar. nuper præteriti, ad laudem Chriſti, qui à mortuis hac die reſurrexit, concordia huiuſmodi hinc inde extitit iuramento firmata, & in Hieruſalem coronam portauimus. Et ſic viſitauit nos oriens ex alto. Sed quia mũdus iſte ſemper amara dulcibus conſueuit permiſcere, cum ad imperiũ noſtrum redeundo veniremus, aditu ad propria vix patente, inimicos noſtros, quos papa, pater noſter, in detrimẽtũ noſtrũ exaltauerat, cõtriuimus, & motã vix ſedauimus ſeditionem, & niſi nos ſub tanta feſtinatione negotium hoc reuocaſſet, eccleſiæ ſtatus dei gratia ſolidaretur mirabiliter exaltatus. Cumque hoc mandatum ad aures principum peruenireṭ, & poſteà in populis diſſeminaretur, deum glorificauerunt, qui non permittit ſibi famulantes impediri, vel cõfundi. Eodemque anno, tempore quadrageſimali, dominus Imperator, omni perturbatione complanata, hoſtibus ſuis nec papæ pepercit conſanguineis, quos imperio inuenerat rebellantes. Quod videns Iohannes de Breſne, timens incidere in manus imperiales, fugit in partes Ciſalpinas, nec potuit eum papalis inſtantia reuocare. Intermeãtibus igitur ſolennibus amicis, ſedata eſt diſcordia inter ſummum paſtorem, & ſummum principem, quæ nimis fuerat eccleſiæ damnoſa. Per idem tempus, Gulihelmus de Brauſa, vir nobilis & potens, à Leolino principe Northvvalliæ, ſine iudicio, clam eſt peremptus. Eodemque tempore ad exactionem regis, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, & priores, per totam Angliam, regi pecuniam dederunt non modicam, quaſi per eam ſubtracta patri ſuo iura reuocare poſſet in partibus tranſmarinis. Proh dolor, iſta exactio pecuniæ, & papæ de decimis eccleſiæ, conſimilem finem eſt ſortita. Ciues quoque Lõdon. pro eodem negotio, ad redemptionem grauiſſimam ſunt compulſi. Iudæi etiam tertiam partem rerum ſuarum omnium, regi cum feſtinatione perſoluerunt. Eiuſdem anni curriculo, rex, congregato copioſo exercitu, pridie Kalend. Maij, naues aſcendit, & in Britanniam applicuit, apud ſanctum Mauloume. v. Nonas Maij. Eodem quoque anno, facta eſt eclipſis ſolis cõtra morem ſolitum, ſummo mane. Ipſo tempore, pacificati ſunt magnates Franciæ, prius hoſtiliter diſſidentes. Quib' congregatis cũ equis, & armis

armis, venerunt cum rege omnes, qui militare seruitium sibi debebant, in Britanniam, vt impetus regis Anglorum reprimerent, qui in vrbe Andegauensi, cum Comite Britanniæ, & alijs Britonibus multis, qui eidem fidelitatem iurauerant, moram traxit longiorem. Eodem tempore, submersus est Reimundus de Burgo, in flumine Ligeri. Circa idem tempus, Dux Saxonum, miles elegantissimus, quem dominus papa in imperium proposuit sublimare, fugit à facie Frederici Imperatoris persequentis, & venit London. vbi aduentũ regis de Britãnia expectabat. Ipso quoq; tẽpore, Fulco Paganellus, & Gulihelmus frater eius, viri nobiles de Normannia, cum quibusdam alijs, quos secum traxerant, venerunt ad regem Angliæ in Britanniam, relictis castris suis cum terris vniuersis, & eidem, dũ rex Angliæ in Britannia morabatur, adhæserunt. Eodem tempore, dominus Imperator Romam veniens, cum omnem thesaurum domini papæ exhausisset, solenniter est absolutus, & eodem die, simul in vno palatio coëpulabantur cum gaudio & hilaritate. Illis quoq; diebus, rex Anglorum, cum multo tempore in Britannia iacuisset, & dies ocioſos cum infinito thesauro consumpsisset, mortuis nobilibus, multis autẽ fame & infirmitate attenuatis, & ad extremã inopiam redactis, in Angliam inglorius rediit, inter quos Gilbertus de Clara, Comes Glouerniæ, diem clausit extremum. Remanserunt tamen post regem in Britannia, Ranulphus Comes Cestriæ, Gulihelmus Marescallus, Gulihelmus Comes Albemarlę, cum alijs viris bellatoribus, donec clitellas penitus euacuassent. Ipso quoque tempore, facta est eclipsis lunæ, remanente sibi breuissima claritate.

Orta est discordia inter regem & archiepiscopum Cantuar. Richardum pro castro de Tonebrige. Obijt idem Richardus.

ANno gratiæ. Mccxxxi. rex Anglorum Henricus ad Natale domini tenuit curiam suam apud Lamhytham, Huberto, Angliæ iusticiario, necessaria ministrante, & ciuiliter procurãte. Per idẽ tempus, orta est discordia inter regem & archiepiscopum Cantuar. Richardum pro castello de Tonebridge, & alijs quibusdam terris, cum villa etiam de Tonebridge, & pertinentijs eius, quæ ad ius Cantuar. ecclesiæ spectare dicebantur. Eodem anno, mense Aprili, Richardus frater regis, disponsauit Isabellam Comitissam Glouerniæ, relictam Gilberti de Clara, nuper defuncti, scilicet sororem Gulihelmi Marescalli, Comitis de Penbrok, & nuptijs vix completis, idem Comes Gulihelmus, diem clausit extremũ, & London. apud

Nouum

Nouum templum ſepultus eſt iuxta patrem ſuum. xvij. Kalen. Maij. Circa illa tempora, ſtatutę ſunt treugæ inter regem Francorum & regem Anglorum, quibus ſtatutis, reuerſus eſt in Angliam Comes Ceſtriæ cum aliis, quos ibi rex Anglorum dimiſerat in Britanniam. Menſe verò Iulio, Petrus VVinton. epiſcop⁹, completo in terra ſancta iam ferè per quinquennium magnificè peregrinationis voto, reuerſus eſt in Angliam, Kalend. Auguſti, & VVintoniam veniens, ſuſceptus eſt cum proceſſione ſolenni, in ſua eccleſia cathedrali. Eo ipſo anno, Richard⁹ archiepiſcopus Romã petijt pro cauſa iam dicta, vbi pro voluntate negotijs expeditis, rediens, apud ſanctam Gemmã, in domo videlicet fratrum Minorũ, tertia dieta citra Romam, diem clauſit extremum, & ſic eo expirante, expirabant cum eo negotia impetrata. Eo tempore propoſuit rex ducere in vxorem, regis Scotiæ ſororem, indignantibus Comitibus & baronibus ſuis vniuerſis. Non enim, vt dixerunt, decebat, quòd rex duceret filiam natu minorem, cum Hubertus iuſticiarius natu maiorem haberet ſibi matrimonio copulatam. Sed cum ab hoc propoſito per Comitem Britanniæ, qui tunc erat regi pro pædagogo, rex inuitus impediretur, dedit eidem Comiti, multa promittenti ſed nihil adimplenti, quinque millia marcarum argenti, ac ſi tantum defuiſſet de iactura præterita. Defuncto itaque Richardo Cantuar. archiepiſcopo, decreuerunt monachi Cantuar. Radulphum de Nouella Ciceſtrenſem epiſcopum, videlicet cancellarum regis, ſibi in præſulem vnanimiter poſtulare, quia erat regi & regno fideliſſimus, & inconcuſſa columna veritatis. Sed poſtquam hæc poſtulatio domino papæ ſignificata innotuit, facta diligenti inquiſitione de moribus eius à magiſtro Simone de Langeton timens zelum fidelis viri, ne quandoque regnum Angliæ, quod ſincero corde diligebat, de iugo tributi, quo tenebatur, niteretur excutere, reſpondit, quòd rapidus erat in verbo, & præſumptuoſus in opere, nec erat talis, dignus tali prærogatiua. Et vt facilius reſilirent monachi à propoſito, benignè conceſſit eis licẽtiam, alium ſibi in archiepiſcopum eligere vel poſtulare. Circa eadem tempora, quidam, quos ſupra modum grauabat intolerabile iugum Romanorum, impetratis quibuſdam, quoquo modo, regalibus literis, blados Romanorum diſtrahentes, Cintium quendam Romanum, eccleſiæ ſancti Pauli London. canonicum, hoſtiliter ceperunt, & poſt aliquos dies, vacuatis crumenis, abire permiſerunt. Sed cum hæc ad regis notitiam peruenisſent, papa conquerente, totum cri-

tum crimen hoc in Hubertum iusticiarium refudit, & ipsum ex illo tempore, tanquam quilibet Romanus frater eius esset, qui ipsum regem in multis tribulationibus de regno obtinendo, efficaciter sæpe adiuuit, Hubertum iusticiarium insatiabili corde persecutus est, sicut sequens narratio, legere volentibus, declarabit.

Electus est in archiepiscopum Cantuar. magister Iohannes Blundus. cassato Iohanne priore. Hubertus de Burgo magnam patitur persecutionem.

ANno gratiæ. Mccxxxij. rex Anglorum Henricus tertius, fuit ad Natale domini apud VVinton. cui Petrus eiusdem vrbis antistes omnia necessaria procurauit, & festiua, tam regi quàm suis, exhibuit indumenta cum donatiuis. Per idem tēpus, rex propter nimias expensas, quas effudit in Britannia, auxilium pecuniare sibi postulat, tam à militibus quàm prælatis, exhiberi. Eodem tempore à conuentu Cantuar. electus est Iohannes, prior eiusdem ecclesiæ, in archiepiscopum Cantuar. qui cum esset regi præsentatus, & acceptus, profectus est Romam, vt electionem ritè factam impetraret à sede apostolica cōfirmari. Sub eisdem diebus, Henricus Roffensis episcopus, cum in sabbato, quo cantatur: Sitientes venite ad aquas, apud Sidingburne, prę̃sente electo Cantuar. parato transalpinare, ordines celebrasset, astante clero & populo, sermonem faciens, fiducialiter protestatus est, dicens. Gaudete omnes in domino fratres, scientes indubitanter, quòd, vno & eodem die, nuper exierunt de purgatorio, rex quondam Anglorum Richardus, & Stephanus Cantuar. archiepiscopus, cum vno capellano eiusdem archiepiscopi, ad conspectum diuinæ maiestatis migraturi, & in eo die, non nisi illi tres de locis pœnalibus exierunt. Et his dictis meis fidem adhibeatis plenissimam & certam, quia mihi & cuidam alij, tertia iam vice, hoc per visionem reuelatum est, ita manifestè, quòd ab animo meo omnis dubitationis ambiguitas remouetur. Venit eodem tempore Romã prior Cantuar. Iohannes electus Cantuar. vt eius electio à domino papa confirmaretur. Sed quià videbat eum papa nimis senem, & simplicem, & minus idoneum tantæ dignitati, persuasit ei, vt cederet in spiritu lenitatis, quià credidit eum esse sanctum, & bene religiosum. Ipse verò libenter, & in spiritu humilitatis, factæ electioni renunciauit. Tunc papa, concessit licentiam monachis ipsis, quos minus discretos reputauit, vt alium, & talem eligerent, cui onus suum communicare, & curam competenter committere possent pastoralem. Circa dies illos, Leolinus, princeps VValliæ fines baronũ Angliæ in-

gliæ ingressus,cœpit more solito vacare incendijs & rapinis.Considerans autem rex diligenter,quid thesauri in ærario regio contineretur,minus multo,quàm credidit,inuenit in depositio. Exegit igitur à suis ministris districtum ratiocinium,Ranulphumque,cognomento Britonem,cameræ suę thesaurarium,ab officio suo deponẽs, tenensque in arcto,ad grauissimam compulit redemptionem.Concilioque in his fretus episcopi VVinton. Hubertum de Burgo,iustitiarium regni, ab officio suo,licet chartam regis haberet balliuæ suæ sibi perpetuandæ, rex amouit truculenter, Stephanum de Segraue subrogando. iiij. Kalend. Augusti. Exegitque de thesauris suis ratiocinium, imposuitque ei crimina enormia, obiecto etiam crimine læsæ maiestatis. Insurrexerunt igitur multi in eum, insurgente rege,& eum in multis accusauerunt, inter quos ciues Lõdon. quasi appellantes eum sceleris, super suspendio Constantini, conciuis sui,exigerunt sanguinem suum de manibus suis, postulãtes, instantia magna,sibi de tali iniuria iustitiam exhiberi. At Hubertus, cum talia cognouisset,ad ecclesiam Mertonæ fugit,ibidem inter canonicos delitescens. Eodem anno,tempore autumnali, electus est magister Iohannes Blondus,apud Oxoniam studens, & legens in theologia,in archiepiscopum Cantuar.qui à rege susceptus,cum monachis quibusdam Cantuar. Romam profectus est, vt electionem suam confirmari à sede apostolica impetraret. Temporibus sub eisdem, concessa est regi pro debitis, quibus adhuc pro Britannico negotio,Comiti Britanniæ tenebatur astrictus, quadragesima pars rerum mobilium ab episcopis, abbatibus, prioribus, clericis & laicis, sicut ea habuerunt, in frugibus tunc cõgregatis circa festũ sancti Michaelis,consilio Stephani de Segraue,extorquenda.Per idem tẽpus Hubertus,regiæ iræ cognoscens asperitatem, non est ausus apparere præsentiæ regis die sibi præfixo. Tunc rex iratus,significauit Maiori London. iam hora instante vespertina,quatenus statim visis regijs literis,coniunctis sibi vniuersis ciuibus vrbis, qui arma mouere possent,irent Mertonam,hostiliter inde Hubertum de Burgo viuum vel mortuum extracturus,& eidem præsentaturus. At Maior, signo communi pulsato,cum populo ciuitatis armat' illuc properauit,regijs mandatis pariturus. Quod cum audisset Hubertus, ante maius altare se in orationibus prosternẽs, corpus suum, & animam deo commendauit. Dum autem illuc ruerent ciues armati cateruatim,suggestum erat regi, quòd si violata pace ecclesiæ Hubertum,

quon-

quondam magistrũ suum, notũ pro fideli omnibus fere Cisalpinis regionibus, totaliter cõfunderet, omnes, præcipue Franciæ nationes, in vos conuicijs insurgent & opprobrijs; & forte, cum ipsa vltrici ecclesia, arma mouebunt. Quo audito, & salubriter intellecto, ante seditionem motam, ciues furibundos festinanter reuocauit. Post hæc autem, Lucas, archiepiscopus Dublinen[sis], qui beneficia sibi ab eodem gratanter collata recognouit, eundem Hubertum in domino consolatus, multis precibus impetrauit à rege inducias Huberto, vt tempus haberet deliberandi, vt obiectis commodè posset respondere, quæ vix concessa sunt, vsq; ad octauum epiphaniæ. Tunc super his per literas regis Hubertus certificatus, ad sanctum Edmundum iter arripuit, vbi vxor eius Margareta morabatur, glorioſi regis, & martyris rogaturus de tribulatione consolationem, & transiens per Essexiam, hospitatus est in villa quadam, ad ius episcopi Norvvicen. pertinente. Quod cum regi fuisset relatum, ira incanduit vehementi, metuens, si Hubertus ita recederet, perturbationem machinaretur in regno; vnde facti pœnitens, misit post eum Godefridum de †Granecumbe militem, cum. ccc. armatis, præcipiẽs sub pœna suspendij, quatenus illum captum reducerent, & in Turri London. vinctum incarcerarent. At illi cum festinatione profecti, inuenerunt Hubertum in quadam capella, hospitiõ suo vicina, crucem in vna manu, & in altera corpus domini baiulantem. Erat enim præmonitus de aduentu quærentium animam eius, & surgens de strato, soporatus ad capellam confugit. At Godefridus, cum socijs armatis, capellam ingressus, præcepit ex ore regis, vt exiret de capella, & veniret London. cum rege loquturus. Sed Hubertus, quòd iram regis nimis timebat, respondit, & ideo nullo modo exire ausus extiterat. At Godefridus, & eius complices rapuerunt crucem cum corpore Christi de manibus eius, & vinculis eum constringentes adduxerunt London. & ipsum in turri posuerunt compeditum. Quo audito, episcopus London. grauiter conquestus est regi, de tam enormi violatione ecclesiæ, & procurauit audacter, & constanter, vt Hubertus in capella, qua captus fuerat, reduceretur. Fecit igitur rex circumuallari capellam, præcipiens sub pœna suspendij, ne aliquo euaderet ingenio, & ne cibum haberet excubando diligenter, vicecomitibus Hertfordiæ, & Essexiæ, cum copia vigilantium, districtè præcepit. Videns igitur Hubertus mortem turpissimam sibi imminere, sponte de capella exijt offerens se

† Cranecũbe

vicecomitibus,qui eum obseruabant. Dixit enim se potius velle regis misericordiam experiri,quàm tabescere fame detestanda. Eisdē
†Staney. temporibus per regios satellites, Petrum de †Taney, Gulihelmum de Colevvrithe,& Adam filium Gulihelmi,fecit rex colligi per Angliam quadragesimam omniū mobiliū apparentiū, sicut se habuerunt in crastino sancti Mathæi, anno regni sui. xvi. Circa idē tēpus, obijt Ranulphus,Comes Cestriæ,& Lincoln.apud VValingford.v. Kal.Nouembr. De cuius obitu,cum nūciaretur Huberto de Burgo rumor, & diceretur quòd vnus de maximis hostibus suis mortuus esset,assumpto suspirio cum alto gemitu,ait,deus propicietur animę ipsius,& postulans psalterium,ante crucem stando, sine pausatione ipsum ieiunus psallendo compleuit pro anima Comitis memorati. Eodemq; tempore, audiens rex quòd Hubertus magnam partem pecuniæ apud Nouum tēplum depositam sub custodia Templariorū,oīa diripuit, dicēs,omnia hæc & alia dolosè,& furtim ab ærario suo fuisse subtracta. Hoc etiam anno,papa Gregorius constituit visitatores super religiosos,per vniuersum orbem constitutos. Eodemque anno,Rogerius London.episcopus, accusat' inter alios super districtionę frugum Romanorum,saltem de cōsensu, profectus est ad sedem apostolicam,vt suam ibi purgaret innocentiam. Qui post multos labores,& spoliationem obiter, & emunctionem locu lorum in curia,demum vexatus inaniter remeauit. Nec multo post ægre sustinens vsurarios Christianos quos Caursiuos appellamus, in ciuitate sua habitare,& fœnora sua,variato nomine palliātes, exercere,conabatur eos à dioecesi sua propulsare. Sed ipsi recalcitrantes,Romanæ curiæ fulti patrocinio,ipsi,post multos,quibus eū exagitauerant,labores,silentium imposuerunt. Eodem anno,Ela Comitissa Sarum,fundauit abbatiam canonicarum de Lacok.

Exegit rex ratiocinium à Petro, episcopo VVinton. Item à Stephano de Scigraue,& Roberto Passeleyve.

ANno gratiæ.Mccxxxiij. rex Anglorum Henricus Tertius, tenuit curiam suam ad Natale apud VVigorniam,vbi de consilio Petri VVinton.episcopi,omnes naturales curiæ suę ministros à suis amouit officijs,& Pictauienses,& alienigenas, eorū ministerijs subrogauit. Gulihelmum de Rodune militem expulit contemptibiliter,qui in curia regis vices gerebat Magni Marescalli, quod idē Richardus Marescallus nimis molestè tulit. VValterum quoque, cognomento Mauclerk, episcopum scilicet Carleolensem, idem rex Henri-

Henricus per consilium prædictum, ab officio thesauriæ expellens, centum libras ab eodem exegit, & custodias quasdam, quas eidem per chartam confirmauerat, truculenter subtraxit. Consiliarios autē suos omnes, tam episcopos quàm Comites, ac barones, & quosdam de regno suo nobiles, ita præcipitanter abiecit, vt nulli crederet nisi episcopo memorato, quasi coleret ipsum pro deo, charumque suum Petrum de Riuallis. Vnde factum est, vt expulsis castrorum custodibus per totam ferè Angliam, rex omnia sub ipsius Petri custodia commendaret. Tunc idem Petrus, VVinton. episcopus, attraxit in suum consortium Stephanum de Segraue, regno & ecclesiæ nimis infestum, qui dederat prauum consilium magistro Stephano, papæ capellano, decimam collecturo ecclesiarum Angliæ, ne finem faceret cum prælatis Angliæ, sed ipsam decimam, in integrum collectam, diligenter papæ reseruaret, per quod consilium detestabile, ecclesia incurrit damnum inæstimabile multipliciter. Per hoc enim ascendit summa collectæ in duplam ferè quātitatem, & quod peius erat, per hoc patuit Romanæ curiæ cupiditati, numerus, & pretium ecclesiarum, præbendarum, & reddituum singulorū Anglicanæ regionis, vnde magis ac magis rapinis eorum auidius inhiabant. Sed conditionaliter conuenit inter dictos ipsos Stephanos, quòd pro illa proditione obtineret ipse Stephanus de Segraue, ad opus filij sui clerici à sede apostolica indulgentiam, plura beneficia, quot possint ei acquiri, liberè possidendi, Sed caruit successibus fraus illa, in rempublicā nequiter machinata. Nam idem clericus, filius Stephani sępedicti, per breue tempus, vltore deo, vitam terminauit. Adiunctus est eis Robertus cognomento Passelevve, qui cum Falcasio domino suo Romæ contra regem & regnum aliquando toto conamine, & effusa non minima pecuniæ quantitate, grauamina machinabatur. Hic, sub Petro de Riuallis, thesauros regis custodiuit, sicque factū est, vt totius regni habenę alienigenis, & ignobilibus, spretis alijs, committerentur. Inter nobiles igitur Angliæ surrexit quasi alter Mathathias, vir nobilis, & miles strenuissim', Comes Richardus, regis Marescallus, zelo iusticię prouocatus, desipientis regis cōstanter increpans simplicitatem. Ipsi quoq; Comiti adhęserunt Gilbertus Basset, VVarinus & Philippus fratres sui, & Richardus Sivvardus. Præter dictā causam discordię fomitē ministrauit, quòd rex de consilio alienigenarū, & quorundā iam dictorū indigenarū ipsū blanditijs, & adulationibus infatuantium, manerio de Netherauene

in Comitatu VVilteſire, dictum Gilbertum Baſſet iniuſtè, & ſine iudicio diſſeiſiuit, ſpoliando violenter, & Petrum de Malolacu, Pictauiēſem, eodem inueſtiuit. Quamin iuriam dictus Comes reputans ſuam, imò publicam, per epiſcopos, clericos, fratres prædicatotores, & minores, inſuper per ſuos pares multoties regem interpellauit, vt dictum Gilbertum Baſſet, & alios regni naturales, ſecundum leges, & regni conſuetudines, tractaret iudicialiter, alienigenarum & prędictorum malignantium praua conſilia non ſequendo. Quorū preces & monitiones rex nullatenus exaudiuit, ſed ex hoc ira maiori cotumotus, tam dictum Comitem, quàm complices ſuos, in VValliam expulſos, fecit vtlagari, terris & poſſeſſionib' eorum datis in direptionem, & omnibus bonis confiſcatis. Et quoniā magna neceſſitas ad remedium excogitandum compulit memoratos, elegerunt potius tantę iniuriæ viriliter reſiſtendum, & pro patria pugnandum, quàm iniuſtam & voluntatiam aliquorum exhæredationem ſuſtinere. Et licet in perſonam regis per caſum poſſent aliquando deſæuiſſe, hoc nolentes, ſuos per prędas, ſpolia, incendia, modis omnibus, quibus poterant, damnificauerunt per totam æſtatem, & hyemem, dicta guerra perdurante. Eodem anno. x. Kalend. Aprilis, mugierunt horribilia tonitrua, & ſecuta eſt per totam æſtatem tanta pluuiarum inundatio, quòd vbique viuaria confregit & ſtagna, atque molendina, per vniuerſam feré Angliam, à ſuis ſedibus violenter euulſit. In campis nempè arabilibus, pomarijs fructiferis, & alijs locis inſolitis, proruperunt fonticuli, riuulis diſcurrentibus, qui piſciculos produxerunt, aptatis ad hos inſolitis molendinis. Eodemque tempore. vi. Idus Aprilis, circa horam diei primam, vltrà fines Herefordiæ & VVigorniæ, in cælo quatuor ſoles adulterini, præter verum ſolem, cum quibuſdā circulis ſeſe prodigialiter interſecantibus, apparuerunt, & ſubſecuta eſt ſtrages maxima in cōfinio VValliæ, in partibus cōterminis, & in Anglia incendia miſeranda. Hoc anno, mortuus eſt VVarinus Baſſet in obſidione, & aſſultu caſtri de Kaerdif. Ipſo quoque tempore, Romæ caſſata eſt electio magiſtri Iohānes Blondi. Scripſerat enim pro eo epiſcopus VVinton. domino imperatori, vt dignaretur iuuare eundem Iohannē, vt promoueretur ſine talibus impedimentis, quibus alij, qui ad eandē dignitatem vocabantur, fuerant præpediti. Papa verò, qui imperatorem ſincero corde non diligebat, non adquieuit ſuæ petitioni, cauſamq; ſimulans caſſationis ſuæ, obiecit eidem Iohanni acriter,

quò-

& Hubertum, ad pacem regis reduxit, & ipsis reconciliatis, & etiam Gilberto, fratre Richardi Marescalli, in Hybernia, vt dictũ est, perempti, in hæreditate fraterna liberaliter substituto, abiectisque prioribus consiliarijs suis, & in confusionem datis, circa ascensionem domini guerra est pacificata. Eo ipso anno, in confinio imperij, partes Alemanniæ contingenti, non procul à mari, victi sunt quidam noui hæretici, dicti Canini, & de sub cælo penitus in ore gladij sunt deleti. Ipso etiam anno, aperti sunt oculi regis, & relatione fidedignorum certificatus de fidelitate & cõstantia Comitis Richardi Mareschalli, & de proditione sibi facta per quasdam adulterinas literas in Hyberniam transmissas, exegit ratiocinium sibi reddi de thesauro suo, simul & de sigillo nequiter custoditis, à Petro VVinton episcopo, & Petro de Riuallis, Stephano de Seigraue, & Roberto Passelevve. At ipsi regis metuentes iracundiam, subito recesserunt. Vndè ad pacem ecclesiæ fugientes, episcopus, & Petrus Riuallis, in ecclesia cathedrali apud VVinton. latitabant. Stephanus verò de Seigraue, in ecclesia sanctæ Mariæ, scilicet abbatia† monialium, vbi se clericum esse, & fuisse palam protestatus est, diruit. Robertus verò ad latibulum se conuertit incognitum, ita quòd quærentes cum, defecerunt scrutantes scrutinio, cui latitanti vix tutum fuit quoddam cellarium apud Nouum templum. Archiepiscopus autem, Eadmũdus, Cantuar. vir miræ sanctitatis, & mansuetudinis, pacem & honorem regis & regni sitienter desiderans, omnem effudit diligentiam pluries intermeando, vt pacem inter regem & suos homines naturales solidaret. Rex autem sciens ipsum sanctum & iustum, animum suum precibus suis multum inclinauit. Tandem interueniẽte pecunia, cum precibus pontificalibus, regiam clementiam prænotatis impetrauit. Et sic fortunalis rota, volubilitate fallibili, curiales & aulicos exagitauit. Eodemque anno, exigentibus meritis suis, datus est in confusionem Comes Britanniæ, per regem Francorum, cui solummodò pro nobilitate sanguinis, ne morte turpissima puniretur, regia pepercit mãsuetudo, quià cũ regẽ Angliç multiplici proditione fefellisset, attentauit & regem Francorum nequiter simili decipere impostura. Rex autem Anglorum ab illo proditore abstulit omnes terras & possessiones, quas in Anglia possidebat. Quod cum audisset idem Comes versutus & fallax, ipsum scilicet vtrobique cecidisse in laqueos, quos tetendit, ex ingenuo Comite factus est piratanequissimus, insidians Angliæ mercatoribus, in aquis multis

† Canonicorum.

operationem facientibus,multa multis faciens impe dimenta Anno ipſo,rex percipiens ſimplicitatem ſuam à multis multoties circumueniri, ſaniori fretus conſilio, Hugonem de Pateſhulle, clericum, cuius prudentiam & fidelitatem,dum diffinitam pecuniam,à vicecomitibus recepiſſet,indubitanter expertus eſt. Tranſtulit illum,vt ſuum ſummum theſaurarium & conſiliarium,dicens ei, quia ſuper pauca tibi commiſſa fuiſti fidelis, ſupra plura te conſtituam. Pater tuus,vir nobilis,fidelis,& magnæ authoritatis fuit', te precor quoq; patrizare. Ipſo quoque tempore, orta diſſenſione grauiſſima inter papam & Romanos,idem papa,cum ſuis cardinalib' receſſit Peruſium,vbi per aliquod tempus morabatur. Et ipſo anno,capta eſt inſula Maiorica,quæ ſic dicta eſt, ad differẽtiam cuiuſdam vicinæ inſulæ minoris,quæ Minorica appellatur, quæ ſunt in mari mediterraneo inter Hiſpaniam,& terram regis Marochiæ. Capta eſt autem per regem Arrogoniæ & ciues Maſſiliæ,& Chriſtiano cultui reſtituta. Anno ipſo, obijt Hugo Folioth, Herefordẽſis antiſtes,cui ſucceſſit magiſter Robertus de Meideneſtanes, qui ab Eadmundo Cantuar. archiepiſcopo munus conſecrationis ſuſcepit.

Obijt Hugo Lincoln. epiſcopus,ſucceſsit Robertus Groſſeteſte. Petitur Iſabella ſoror regis in Imperatricem.

ANno gratiæ. Mccxxxv. rex Henricus tertius, ad Natale domini tenuit curiam ſuam apud VVeſtmonaſterium. Eodem tempore viij. Iudæi adducti ſunt coram rege apud VVeſtmonaſteriũ, qui de Norvvico puerum quẽdam, quem furto ſublatum iam per annum à conſpectu Chriſtianorum abſconderant,circumciderunt, vocantes eum Ieremiam, volentes eum crucifigere, vt dicitur, in ſolennitate Paſchali. Sed ſuper hoc conuicti in regis præſentia,confeſſi ſunt rei veritatem, & ſic de vita ſua & membris in ipſius voluntate ſub carcerali cuſtodia remanſerunt. Ipſo tẽpore, obij Hugo de VVelles, Lincoln. epiſcopus ſexto Idus Februarij, & ſepultus eſt apud Lincolniam in eccleſia cathedrali. Cui ſucceſſit Robertus, cognomento Groſeteſte,qui apud Radingum munus conſecrationis ab Eadmundo Cantuar. archiepiſcopo ſuſcepit. Eodẽ anno,obijt Gulihelmus abbas ſancti Albani,die ſancti Matthiæ apoſtoli,poſtquam ſtrenuè eccleſiam rexerat annis. xx. & menſibus tribus, cui ſucceſſit Iohannes prior Hertfordiæ, videlicet cuiuſdam cellæ ad eccleſiam ſancti Albani pertinentis. Et circa eoſdem dies, Henricus de Sanfordia,Roffenſis antiſtes,diem clauſit extremum. vi. Kalend. Martij.

Hoc

quòd ſine diſpẽſatione duo beneficia, quibus annexa fuit cura, obtinuerat, quę cauſa, vt ait, ſatis valida fuit ad ipſius caſſationẽ, & ita magis ei obfuit, quàm ꝓfuit, epiſcopi VVinton. familiaritas, & ipſi⁹ petitio. Eodem tẽpore, elect⁹ eſt in archiepiſcopũ Eadmũdus de Abindune. Per idẽ tẽpus, videns ſe diſtitutũ Comes Richardus, confœderatus ẽ cũ Leolino, & alijs magnatibus illius regionis, pręſtito iuramento, Et tunc tẽporis, in craſtino ſcilicet beatę Mariæ apud Douerã applicuerunt viri bellicoſi multi, ex regionibus tranſmarinis veniẽtes, & ad regẽ apud Glouerniã peruenerunt. At rex illorũ & aliorum multorũ vallatus cateruis, ad Herefordenſem vrbẽ exercitũ ſuũ promouit copioſum. Eodemq; tempore VValterus Carleolenſis, epiſcopus, quibuſdã iniurijs ſibi à rege illatis, apud Douerã nauem erat ingreſſus, vt tranſfretaret. Superuenerunt aũt quidã miniſtri regis, eijcientes eũ cum ſocijs ſuis de naui, & firmiter ex parte ipſius regis prohibebant, ne abſq; illius licentia de regno exiret. Applicuit autẽ eo tempore ibidẽ Rogerius Lõdon. epiſcopus, à curia Romana reuerſus, qui videṡ iniuriã illatã præfato epiſcopo, excõmunicauit omnes qui in eum manus iniecerant violentas, & inde profectus ad regem, inuenit eum apud vrbem Herefordenſem cum exercitu ſuo, ibique in præſentia regis, & quorundam epiſcoporum de violentia, Karleolenſi epiſcopo illata, ſupradictã ſententiã innouauit, rege tamem murmurante, & ne talem ferret ſententiã prohibente. Epiſcopo autem London. omnes qui præſentes fuerunt epiſcopi, fauorẽ præbuerunt. Eodem tempore, rex conſilio Petri VVinton. epiſcopi, Mareſcallum diffidauit per epiſcopum Meneuenſem. Ipſo quoque tempore, Hubertus, qui in caſtro de Diuiſes tenebatur incarceratus, præmonitus quòd eum epiſcopus Petrus fame perimere propoſuerat, ſponte ſeipſum ab alto muro miſit in foſſatum, & intrans in eccleſiam, violenter à cuſtodibus caſtri extractus eſt. Sed reclamãte epiſcopo viriliter, diœceſano ſcilicet Sarum, in ipſam eccleſiam reductus, non multũ poſt tempus, per cõplices Mareſcalli, inde raptus eſt, & militaribus armis decẽter armat⁹, in VValliamq; ductus, regis hoſtibus, iij. kal. Nouẽbr. eſt aſſociatus. Per idẽ tempus, quadã nocte, rex apud Groſmundũ, hoſtibus ex improuiſo prorũpentibus, magnam cũ magna iactura incurrit confuſionem. Et poſteà paruo elapſo tẽpore, facta eſt congreſſio grauiſſima & hoſtilis, apud caſtrum Monumutenſe, vbi ex parte Mareſcalli capt⁹ fuit Thomas Sivvard⁹

iuuenis, bellator præclarus:ex parte regis milites. xv. ſeruientes autẽ quàm plurimi. Acta ſunt hæc die ſanctæ Caterinæ. Eodem anno, conſtruxit rex domum conuerſorum London. errorem Iudaicum relinquentibus, in certis redditibus, pro animæ ſuæ & patris ſui redemptione,illis vitæ neceſſaria in perpetuum aſſignauit. Similiter zelo dei tactus, hoſpitale nobile Oxoniæ, non procul à ponte peregrinis & infirmis, per partes illas tranſmeantibus, proprijs ſumptibus fabricauit.

Perimitur nobilis miles Richardus, Comes de Penbrok, in Hybernia. Eadmundus, conſecratus in archiepiſcopum Cantuarienſem, pacificat fratrem eius Gilbertum regi, ſimul & alios magnates regni.

ANno gratiæ. Mccxxxiiij. rex Henricus tertius, tenuit curiam ſuã apud Glouerniam ad Natale domini. Guerra,quæ anno præcedenti incepit,hoc anno terminata eſt. Firmatæ ſunt treugæ inter regem & prædictum Comitem,à Purificatione vſque ad Paſcha. Infra quodtempus,Richar.Comesde Pembrok in Hyberniã tranſfretauit. A iuſtitiario.M.& ab aliis magnatib⁹ Hyberniæ homagiũ, & fidelitatẽ ſibi fieri,& caſtra reddi inſtãtiſſimè poſtulauit,firmiter aſſerens ſe à terra ipſa nũquam receſſurũ, niſi ſibi prius caſtella reddita eſſent. Ex quo indignãtes magnates Hyberniæ,in contradictionem conſpirantes,ſine moræ diſpendio, omnibus viribus ſe ſuoſque ad reſiſtendum parauerunt. Quodam verò die,rerum euentu exigẽte, dicti Comitis magnanimitas,non expectatis ſuorum auxilijs,pugnã cum ipſis aggreditur,quoniam omnes ferè,quos habebat præſentes, in primo cõflictu ipſũ Comitẽ ſolũ in cãpo relinquentes, ſe in fugã conuerterunt, dicto Comite, poſt multorũ necem, lethali vulnere ſauciato,& ſic hoſtes ſui victores extiterũt,& ipſum captum,in proprium caſtrum,vbi poſt paucos dies diem clauſit extremũ, reduxerunt. Et ſic conſolatio Anglicana, quæ per ſtrenuitatem ipſius Comitis ſperabatur reſpiraſſe,ſorte tenebroſa ſubitò obfuſcabatur. Interim durantibus adhuc huius tempeſtatis reliquijs, magiſter Eadmundus de Abendune,dominica,qua cantatur: Letare Hieruſalẽ, ſcilicet.iiij.Nonas Aprilis,conſecratur in archiepiſcopum Cantuarienſẽ à domino Rogerio Londinenſi epiſcopo,apud Cantuariam. Qui quidem pallium ſuſcepit eodemdie, per manũ Henrici Roffenſis epiſcopi. Qui tantam gratiam in oculis regis inuenit, quòd ad inſtantiam ſuam,mutato conſilio alienigenarum,& æmulorum dicti Huberti, omnes magnates,qui Mareſcallo adhæſerunt, ſimul

& Hu-

Hoc etiam anno,qui est annus postquam constitutę sunt treugę decennales in terra Promissionis, inter Romanum Imperatorem Fredericum & Babyloniæ Soldanum, facta est prædicatio solennis de cruce assumenda per orbem vniuersum, Christiana fide insignitũ, ad commonitionem & instantiam dicti Gregorij papæ. Qui literas in diuersas orbis partes prælatis, in theologia & officio prædicandi peritis,per minores & prædicatores, autẽticas destinauit,& prosperatum est negotium crucis in manibus eorum. Ipso quoque anno, post Pascha,Imperator Fredericus missis nuntijs in Angliam,petijt à domino rege Henrico Isabellam sororem suam, sibi dari in vxorem.Consilio itaque super hoc cum suis habito, eam cum nuncijs, viris spectabilibus,eidem Imperatori destinauit. Quam quidẽ venerabiliter acceptam,desponsauit die Pentecostes.vi. Kalend.Iunij. Eodem anno, misit rex solennes nuntios in Prouinciam,vt nomine suo Alienorem,filiam Comitis Prouinciæ,ipsi ducerent in vxorem. Qui sponsalibus inter eos contractis, fecerunt per Robertum Muchegros, militem, nomine regis, per verba de præsenti, die sancti Clementis apud Tarascum cõtrahi matrimonium. Quod postmodum apud Viennam. xviij. Kalend. Ianuar. fuit innouatum. Hoc quoque anno,Corduba,nobilis ciuitas Hispaniæ, à rege Castelliæ capta est,fratre Miramulini ibidem occiso, cum innumerabili plebe infidelium.Eodemque anno,in Aduentu domini, obijt Robertus,filius VValteri.Per idem tempus,Petrus VVinton.episcopus, ad mandatum domini papæ, Romam profectus est. Compositæ sunt sub compendiosa abbreuiatione,decretales Gregorianæ.Huc usque Rogerus de VVindelesshore,cronica sua digessit.

Rex Angliæ Henricus tertius, duxit Alienoram,filiam Comitis Priuinciæ. Ortur discordia inter papam & Imperatorem.

ANno gratiæ.Mccxxxvi. rex Henricus tertius ad Natale domini, tenuit curiam suam apud VVintoniam. Ipso anno,rex Henricus tertius duxit Alienoram filiam Reymundi, Comitis Prouinciæ, in vxorem,qua desponsata apud Cantuariam,nuptias celebrauit apud VVestmonaster. die sanctorum Fabiani & & Sebastiani. Eodem anno.xvij.Kalend.Septembris,obijt Thomas de Bloneuilla, episcopus Norvvic.cui successit Radulphus die apostolorum Simonis & Iudæ. Eodemque anno, magister VValterus de Cantilupo, electus est in episcopum VVigorn. Obijt Thomas abbas Euesshamiæ.iiij. Idus Decembris, cui successit Richardus prior Hurley,qui vij.Ka-

vij. Kalen. Octobris, fuit electus, & prima dominica Aduentus proxima sequenti apud Heyvvode à Couétrensi episcopo benedictionem accipiens, in crastino beati Nicolai fuit in ecclesia Euesham solenniter installatus. Diebus etiam illis, rex Henricus tertius, pro salute animæ suæ, & reginæ, & vt deus iocūdum principium fine fœlici consummaret, sobolem conferendo fructuosam, concessit apud Merton, & constituit quasdam bonas leges nouas, & iussit eas per regnum suum, inperpetuum inuiolabiter obseruari. Quę leges, vel consuetudnes longis retroactis temporibus exleges extiterant & iniurioſè, sicut in scripto tunc super his confecto, proterit diligens indagator plenius edoceri. Circa idem tempus, circiter per tres menses, tanta pluuiarum continuarum abundauit inundatio, quantam nullus se meminit præuidisse. Per idem tempus, orta est discordia nimis dispendiosa inter dominum Imperatorem Fredericum, & viros Italicos, qui cōmuniter ad imperium ab antiquo spectare dinoscuntur. Et quia dominus papa parti Italicorum fauit manifestè, præcipuè Mediolanensium, quorum fama super multis hæresibus, vsuris, & Symonijs laborauit, multorum fidelium diatim amisit deuotionem. Et eodem anno, in ciuitate Aurelianensi, orta est dissensio inter clerum & ciues, & prosilientibus vtrisque ad arma, cōmissum est bellum inter eos ciuile & intestinum, & præualentibus ciuibus, post multi sanguinis effusionem, trucidati sunt multi ex scholaribus genere præclari, & mersi influmine Ligeris. Sed eorum parētes in vltione graui, à ciuibus citò postea sanguinem occisorum requirebant. Tota verò ciuitas ab episcopo ipsius ciuitatis interdicto est suppositа, & totum regnum Francorum grauiter perturbatum, donec magnorum virorum prouidentia seditio quieuit refrænata. Sub ipso tempore ortum est horrendum schisma inter Romanam ecclesiam, & Græcam, ita, vt iubente papa, multi præcipuè per regnū Francorum, ad Greçorum expugnationem cruce signabantur. Circa dies illos inualuit hæretica prauitas eorum, qui vulgariter dicuntur Paterini, vel Bugares in partibus primò Transalpinis, adeo quòd fidei puritatem in finibus Franciæ & Flandriæ ausi sunt contagione maculare. Sed diligenti ministerio, & indefessa prædicatione theologorum minorum, & prædicatorum, præciptè magistri Roberti, fratris de ordine prædicatorum, cognomento Bugre, ab illo errore conuersi sunt, & confusa est eorum superstitio deprehensa, & conuersionem refutantes incendio fecit miseras animas exhalare. Illis

quoque

quoque diebus facta est strages maxima Iudæorum in partib⁹ Italicorum, ita vt multi eorum in Franciam & Angliam ad refugium conuolarent. Tunc verò temporis, obijt nobilis miles, Gulihelmus de Albineto. Necnon sub eisdem temporibus dominus Imperator Fredericus ad regem Angliæ nũcios solennes destinauit, pecuniam non minimam, quam ei cum sorore suà rex primiserat, instãtia magna postulantes. Ipso anno, magni & multi fontes, & riuuli insoliti proruperunt, pisces fluuiales nutriẽtes. In crastino verò beati Martini, & per octauas ipsius, vento validissimo, associato tumultu, quasi tonitruo, inundauerũt fluctus maris, metas solitas transeuntes, ita, quòd in confinio ipsius maris, & in mariſco, vtpote apud Mesebicle, & locis consimilibus, nauiculæ, pecora, necnon & hominum maxima periit multitudo. Circa illa tempora episcopus VVinton. venit de partibus transmarinis.

Exigitur auxilium pecuniare, & promittitur emendatio.

ANno gratiæ. Mccxxxvij. rex Henricus tenuit curiã suam ad Natale apud VVintoniam. Misit autem continuò per omnes fines Anglorum scripta regalia, præcipiens omnibus ad regnum Angliæ spectantibus, videlicet archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & prioribus installatis, Comitibus, & baronibus, vt omnes sine omissione in octauo Epiphaniæ London. conuenirent, regia negotia tractaturi, totum regnum contingentia. Quod audientes magnates, regijs præceptis continuò paruerunt, credentes se papalia, vel Imperialia mandata, communem statum contingentia, contrectare. Conuenit igitur die præfixo Londini vniuersa regni nobilium multitudo, & cùm in palatio Monsterij consedissent, regis voluntatem audituri, surrexit in medio Gulihelmus de Rale, regis clericus familiaris, in cuius ore rex verba sua posuerat, magnatibus suis proponenda, & ait: Mandat vobis dominus rex, quòd sine thesauro est, sine cuius adminuculo regnum non potest esse securum. Multa enim exposuit in expensis sororis suæ Imperatricis. Multa elapsa sunt in custodijs variorum custodum, quibus quasi sibi credidit, qui secus quàm decuit, vel expediuit, sibi credita tractauerunt. Veruntamen quicquid antea fecerit, de cętero spretis alienigenis, & eorum consilijs, quorum cauillationes non sine multis damnis expertus est, suorum naturalium consilijs inclinabit. Auxilium igitur à vobis postulat instanter pecuniare, vt per regium thesaurum status regni confirmetur. Quod verbum cum grauiter nimis omnes accepissent, resonuit mur-

nuit murmur cum gemitibus & dolore, eò quòd toties deluſa eſt regis ſimplicitas, quæ deluſio ſemper in damnum reipublicæ dinoſcitur redundare. Inſuper quòd tam crebrò ab ipſis, quaſi à ſeruis vltimæ conditionis, ſine fructu extorquetur pecunia. Quod cum rex cognouiſſet, cupiens murmur hoc ſedare, pollicebatur ſub iureiurando, ſe nunquam amplius nobiles regni iniuriando laceſcere, vel moleſtare, vel eorum pecuniam talibus exactionibus mutilare, dumodo eidem benignè .xxx. pars mobilium Angliæ concederetur, ſponteaque promiſit voluntate, libertates magnæ chartæ ſuis regni fidelibus ex tunc inuiolabiliter obſeruare. Et quia videbatur, non penitus immunis à ſententia, quam tulerat archiepiſcopus, cum omnibus epiſcopis Angliæ, in omnes violatores prædictæ chartæ, quam malo conſilio fretus in parte violauerat: ne ſuſpectus in poſterum haberetur, fecit in publico innouare ſententiam prætaxatam in omnes dictæ chartæ contradictores aut violatores, ſic vt ſi ille per aliquem conceptum rancorem forte eam non obſeruaret, in latam ſententiam grauius recidiuaret. Vnde factum eſt, vt hæc audientium corda pacificaret. Conceſſa eſt igitur benignè ei ſub tali conditione. xxx. pars regni, ſcilicet mobilium, ad ſui diſperſi theſauri reſtaurationem, ſaluis vnicuique auro ſuo, & argento, equis & armis, in reipublicæ vtilitatem, impendendis. Eo tempore Leolinus, princeps Northvvalliæ, percuſſus paralyſi, grauiter infirmabatur. Miſit igitur, antequã huius rei fama diſpergeretur, Hereforденſem, & Ceſtrenſem epiſcopos ad regem Anglæ, rogans attentius in domino, regiæ clementiæ ex tunc ſincero corde conciliari, & indiſſolubili amicitia ſub certa forma confœderari. Conſiderabat enim principatus ſui, & corporis debilitatem, & filiorum ſuorũ inuidiã, Griffini ſcilicet, & Dauidis, perpendens quòd ipſo mortuo, diſſiparetur eorum conſilium, & in ſeipſum diuiſus principatus iuxta illud euangelicum, magnam indueret deſolationem. Sed multi magnatum VValliæ, hæc non acceptantes, ipſius Leolini cor vſque ad tædium vitæ in ſuam propriam perniciem amaricarunt. Circa eadem tempora, Richardus hæres Comitis Glouerniæ, Margaretam, filiam Huberti de Burgo, Comitis Cantiæ, clam ſibi matrimonio, procurantibus eodem Comite & vxore eius Margareta, copulauit. Vnde in ipſum Comitem ira regis vehementer excanduit, & diuortium inter ipſos faciendum pro poſſe procurauit, proponens ipſum dictum Richardum cum alia vxore maritandum. Eo-

dem an-

dem anno,dominus Imperator Fredericus, ad impetus seditiosos, qui frequenter in vrbe Romana solent oriri, alterum senatorem creari constituit.Et circa illa tempora,dominus papa vocauit Comitem Britanniæ ad suum consilium, sciens illum bellicosum, & in guerræ dolis versutum,& ingeniosum.Sed cum idem Comes thesauro papali vacuos loculos repleuisset, quæsiuit diuerticula, asserens non audere Imperatorem sapientissimum & potentissimũ infestare,ne magnitudinis suæ mole premeretur.Sed si dominus papa ipsum vellet mittere ad expugnandum crucis inimicos,vt potius deberet desiderare,paratus erat patris sui præceptis obedire. Erat autem cruce signatus,& oportuit eum ex crucis acceptæ voto transfretare. Quod cum papa comperisset,dissimulans se laici muscipulari fallacijs,dimisit eum in pace.Ipsis diebꝰ, ingressis viam vniuersæ carnis VVigorn. & Norvvicensi episcopis, elegerunt monachi VVigorniæ magistrum VValterum de Cantelupo in præsulẽ, quẽ cum difficultate dominus papa acceptando,in episcopũ consecrauit. Norvvicenses autem,priorem suum,virum religiosum ac discretũ, sibi in præsulem elegerunt. Cuius electio,licet ritè facta, quia tamẽ regi displicuit,quibusdam ridiculosis exceptionibus, non sine conscientiæ reatu,est cassata. Sub ipsis etiã temporibus, sublatus est de medio immortalis memoriæ Iohannes de Bresna,quondã rex Hierusolimitanus, iam penè culmẽ Constantinopolitani imperij adeptus.Frater quoq; Iordanus,prior fratrum prædicatorũ,vir vitę venerabilis,submersus in mari mediterraneo, ab exilio huius mundi ad patriam migrauit claritatis æternæ, qui cũ beato sanctorũ consortio creditur annumerari.Et diebus illis,per papã Gregoriũ, qui his nouis ordinibus fauorabilis extiterat,canonizati sunt, & in sanctorum collegio annumerati,meritis suis exigẽtibus sanctis, ex ordine prædicatorũ frater Dominicus,& sanctus ex ordine minorũ frater Frãciscus.Eodem anno, Richardus Dunelmensis episcopus, qui prius duobus præfuit episcopatibus,Ciceſtren.& Sarum, in secunda hebdomada Passionis dominicæ migrauit ad dominũ, apud Tharentã in VVilteshire,ecclesiã monialiũ,quam fundauerat,accipiẽs sepulturam.Monachi verò Dunelmẽses inuocato de supernis auxilio,priorem suum, virum discretũ, & religiosum,in episcopum suum vnanimiter elegerunt.Circa illa tempora Comes Cestrię Iohãnes,cognomento Scotus,potionatus,vt dicitur,obijt, & eiusdẽ pestis genere episcopus Lincoln. præuentus, vix est à portis mortis reuocatus.

Ipsis quoque temporibus pœnituit regem tot, & tantos honores fratri suo Richardo, necnon & Gilberto Marescallo, & quibusdam alijs, qui sibi videbantur ingrati, contulisse. Misit igitur Romam nũcios secretos, & familiares ad papam, rogans attentius, vt per legatum in ipsum Angliæ regnum, quod sibi specialiter spectare videbatur, quem dignaretur sine dilatione destinare, statum regni periclitantem procuraret reformare. Magister igitur Otho, sancti Nicolai in Carcere Tulliano diaconus cardinalis, venit legatus in Angliã, circa festũ beatæ Marię Magdalenę, qui postea in octauis beati Martini solenne celebrauit concilĩ Lõdon. in ecclesia sancti Pauli, quod per tres dies continuos perdurauit. Conuocatis omnibus prælatis Angliæ & VValliæ, dominis Cant. & Ebor. archiepiscopis, de prima & proxima sessione, à dextris ipsius legati, in dicto cõcilio, multa ad reformationẽ status Anglicanæ ecclesiæ fuerũt agitata & quędã vetera innouata. Et ne videretur nihil feciſſe, aut pro nulla ecclesiæ reformatione in Angliã veniſſe, iussit sub formidabili pœna, vt ecclesiæ non dedicatæ dedicarentur. Hebdomada aũt proxima ante Natale, transfretauit Eadmundus Cantuar. archiepiscopus, Romã aditurus pro quibusdam negotijs, ecclesiam suam contingentibus. Et circa dies illos ditissima ciuitas ac nominatissima, Corduba, in Hispania, super Saracenos capta, per regẽ strenuissimũ ac Christianissimũ Alfonsum, regem castellæ, est cultui Christiano restituta.

Orta dissentione inter scholares Oxoniæ & Romanos, occisus est cocus famulatus legati. Obijt regina Scotiæ. Baldevvinus Imperator Constantinopolitanus venit in Angliam.

Anno gratię. Mccxxxviij. rex tenuit curiam suam ad Natale domini apud VVestmonaster. vbi in crastino Epiphaniæ, rex Alienoram sororẽ suam, Comitissam de Penbrok, nuptui dedit Simoni de Mõte forti. Propter quod Comes Richardus indignabatur plurimũ. Vnde totum regnũ fuit commotum. Postmodum circa festũ sancti Hilarij proximè sequens, rex Henricus sine consilio baronagij maritauit Richardum de clare, filium Comitis Glouerniæ, Matildi filiæ Comitis Lincoln. vnde maxima succreuit indignatio Richardi Comitis, & ferè omniũ magnatũ Angliæ. Qui ferè omnes, cũ equis & armis conuenerũt apud Suthwerk in octauis sancti Hilarij, volentes irruere in Simonẽ de Mõte forti, & Comitẽ Lincoln. pace totius regni turbata. Quę turbatio cautè per dominũ Othonẽ, tunc legatum & per electum Valentinum Gulihelmum, qui in ipsa turbatione

turbatione venit de partibus transmarinis, fuit sedata, amotis tunc à consilio regis Comite Lincoln. & Simone de Monte forti. Eodem anno, Otho dominus legatus in festo Paschæ apud Lincoln. extitit, inde post quindenam Paschę, per Oxoniam trasitum faciens, apud Oseneiam diuertit, vbi familia sua clericos scholares eiusdem villæ ad iurgia & conuicia prouocante, habitus est conflictus inter eos, ita vt ipsis irruentibus in Romanos, & Romanis resistentibus, cocus famulatus domini legati ibi fuit interfectus, pluribus ex vtraque parte lethaliter vulneratis. Dictus siquidem legatus, vsque ad vesperas à clericis obsessus, turrim ecclesiæ ascendens præ timore, secretius misit ad regem apud Abendunam tunc existentem, rogans instanter, vt ipsum ab obsidione liberaret. Qui in crastino per milites suos, vsque VValingeford, conductum præstitit eidem. Vbi omnes, qui in ipsum insultum fecerunt, publicè excommunicauit, & officio & beneficio priuatos denunciauit, & irregulares promulgauit. Omnes nihilominus ecclesias Oxoniæ interdicto suppossuit, studium ibidem suspendendo. Quas sententias per VVintonien sem episcopum, & de Euesham, & de Abendonia abbates in crastino apostolorum Philippi & Iacobi, clero, & populo conuocato, cum magna solennitate apud sanctam Frideswidam Oxoniæ fecit publicare, & executioni demandari. Rex verò propter pacem suã infractam, magistrũ Odonem de Kilkenni, qui dicto insultui dicebatur interfuisse, cũ. xviij. alijs scholaribus capi fecit, & in carcerem detrudi, priuilegio clericali penitus relegato, & sic tota æstate apud Oxoniã, scholaribus dissipatis, studiũ suspendebatur. Tandem abbas, & canonici Oseneię, & magistri Oxon. regentes, discalceatis pedibus, capitibus discoopertis, superioribus vestibus exutis, & discinctis, veniam à legato pluries humiliter petierunt, & sic ad vltimũ per mediam ciuitatem London. vsque ad domum Dunelmensis episcopi, vbi hospitium eius tunc fuerat, proficiscẽtes, veniam cõsequi meruerunt, studio apud Oxoniam restituto, & dictis sententijs relaxatis. Tunc verò temporis, obijt Iohanna regina Scotiæ, soror regis, quæ venerat in Angliã, vt fratrem suum regem visitaret, quæ sepulta est apud † Tharentũ domũ sanctimonialiũ. iiij. Nonas Martij. Illo quoq; anno, data est sententia pro monachis Roffensibus à domino papa, super controuersia mota inter archiepiscopũ & eosdem monachos, de episcopo sibi eligendo. Et confirmatus est electus eorum magister Richardus de VVendoure, die sancti Cuthberti.

† Tapentera

Eodem quoque tempore,Baldevvinus Imperator Constantinopolitanus, expulsus à Græcorum Imperio, venit in Franciam & Angliam,vt à Francorum & Anglorum regibus, amicis suis & cõsanguineis,efficax consilium, & auxilium ad iura sua repoſcẽda postulando consequeretur. Tulit autem secum coronam spineam,quam Iudęi plectentes,capiti Iesu Christi crucifixi imposuerãt.Anno quoque eodem, dominus rex Angliæ misit præsidium militare Frederico Imperatori ad sibi subiugandũ rebelles suos in Italia,sub Ducatu Gulihelmi electi Valẽtini,Henrici de Trubleuilla, militis præclari,& Gulihelmi Hardel clerici, sub quibus exercitus Anglorum domino Imperatori per totam æstatem, non sine magno damno Lõgobardorum, imperio rebelliũ,strenuè à rege stipendiatus, militauit. Vnde papa maximã contra Anglos concepit indignationẽ. Eodemq; tempore,Soldanus Persarum potentissimus, & domino Imperatori amicissimus, de quo certè sperabatur, quòd quandoq; baptismi susciperet sacramentũ,viam vniuersæ carnis est ingressus. Per idem tẽpus,Simon de Monte forti,transtulit se ad curiã Romanam,vbi effusa non minima pecunia, à domino papa impetrauit, vt ratũ haberetur matrimoniũ,quod non sine læsione conscientiæ cõtraxerat cũ Alienora, regis Henrici tertij sorore. Votũ enim solenne fecerat corã Eadmundo archiepiscopo, de continuanda in vita sua castitate. Circa idẽ tempus domino Imperatori circa Mediolanum obsidionẽ continuanti, omnes ferè mũdi principes exemplum à rege Angliæ accipientes,præsidium militare destinarunt. Sed infecto negotio ad Brixentium qui Mediolanensibus indeficienter auxiliabantur,trãstulit obsidionẽ. Eodemq; anno,Eadmundus Cãtuar. archiepiscopus à curia Romana rediit, sub quo etiam tẽpore,prior & conuentus Cantuar.maximam induit confusionem, vnde prior, quasi depositus per legatum, ordinem cum quibusdam alijs fratribus intrauit Carthusiẽsem. Inde electo alio priore, secus quam deceret,ipse electus, & electores cum toto cõuentu supponũtur interdicto,ab archiepiscopo excommunicati. Eo tempore, obijt Petrus VVinton.episcopus.Quod cum rex cognouisset,omnem, quã potuit,abhibuit diligẽtiam, vt inclinaret corda monachorũ VVinton. ad electionem Gulihelmi electi Valentini, vt eundem in præsulatum promouerent. Sed monachi videntes ipsum esse alienigenam, & nobilibus regni suspectum,possequę de facili nocere ipsi regno, cùm frater eiusdem electi Comes sit Flandrensis, & si forte in subuer-

subuersionem regni conspirarent, alter alteri auxiliaretur, noluerũt aliquo modo consentire. Vnde rex ipsis damna incessanter, & grauamina vndique inferre moliebatur. Ipsi verò maluerunt persecutionem pati pro iustitia, quàm soli regi acceptum virum, curæ pastorali insufficientem, moribus, gestu, & literatura incompositum, natu alienum, & de effusione sanguinis infamem, in suarum animarum pastorem eligere, contra suarum conscientiarum puritatem. Dissimulantes igitur monachi, sub inducijs à rege impetratis, elegerunt Gulihelmum de Rale, virum discretum, & regi familiarissimum, quem nullo modo credebant regem velle repellere. Quod cum rex cognouisset, iratus valde, nec electionem, nec electum acceptauit, imò ipsum Gulihelmũ electũ à cõsilio suo & familiaritate propulsauit. Similiq; episcopum Ciceſtren. impetu, quem monachi pio spiritu postularunt, ab officio cãcellariæ priuauit, & sua familiaritate excluſit. Necnon authoritate domini papæ, missis ad curiam Romanã magistris Simone Normanno, & Alexandro seculari, legistis conductitijs, non sine multæ pecuniæ effusione, cassari procurauit. Eodem anno, circa festum sancti Mathæi, quidam facinorosus pseudoclericus, infatuatũ se simulãs, donec secreta diuerticulorũ exploraſſet in curia regis, nocte quadã apud Woodestok clam ingressus per feneſtram, rege & regina in alia camera, diuina eos protegente clementia, eadem nocte decubãtibus, ad clamorem cuiusdam sanctissimæ & generosæ mulieris, scilicet Margaretę Byset, quæ secundum cõsuetudinem ad psallendũ in psalterio suo excubabat, & postea aliarum puellarũ, quas in ipsa camera inuenerat, est interceptus. Qui postmodum vinculis astrictus, se ad interficiẽdum regem & reginam, ibi missum fuisse ore pollutoest cõfessus. Hic, post modicum temporis interuallũ, apud Couentre per equos distractus, mẽbratim in quatuor partes est diuisus. Cuius partes ad maiores regni ciuitates in tanti sceleris memoriã missæ sunt distrahendæ, & suspendendę. Et tunc temporis, Simon de Monte fort, de partibus rediit transalpinis, & factus est subitò summus domini regis cõsiliari⁹. Circa eadem tempora, electus Valentinus Gulihelmus Romam adiit, vocante eum domino papa, ad quem fama ipsius peruenerat, quòd vir erat in negotijs bellicis strenuus, & circumspectus. Et procurante eodem papa, in curia Romana postulatus est in electum Leodiensem, & nihilõminus tamen, vt electus Valentinus diceretur, & esset, mutato solummodo nomine, scilicet vt diceretur

electus Leodienſis,& procurator Valentinus, vt abuſio vocabulorum vitaretur.O monſtruoſa humanæ cœcitatis ambitio. Adhuc & ad VVinton. non habito tamen reſpectu ad officium pontificiale, ſed emolumentum temporale, rege fauente totis niſibus aſpirabat. Eo tempore,quædam gens barbara,& innumerabilis, dicta Tartari,partes Aquilonares Orientis miro vaſtarunt exterminio, magno pauore omnium Chriſtianorum principes & populos concutiẽtes. Ipſo quoque anno,dominus Otho,legatus, ad reformationem ordinis ſancti Benedicti, omnes abbates nigri ordinis London. conuocauit. Capta eſt etiam ipſo anno, magna, & famoſa ciuitas illa in Hiſpania,quæ Valentia Magna dicitur,& cultui Chriſtiano mancipata.Circa idem tempus,dedicatæ ſunt iuxta ſtatuta cõcilij London. celebrati,nobiles eccleſiæ conuentuales,in Dioœceſi Lincoln. in mariſco ab epiſcopo Lincoln. Rameſia, Burgum, & Sautreia. Eccleſia de Rameſia. x. Calend. Octobris: Eccleſia de Sautreia, eadem ſeptimana.Eccleſia de Burgo.iiij Kalend. Octobris. Ipſo tempore rediit Baldevvinus Imperator Cõſtantinopolitanus in Græciam, militia ſtipatus copioſa,vt hæreditatem ſuam in manu armata à Græcis,qui eum expulerant ab imperio,repoſceret. Sed defuit diuinus fauor propoſitis.Periit enim Francorum in eius exercitu multitudo numeroſa. Ipſis quoque diebus clariuit fama beati Roberti, quondam hæremitæ,tumba eius oleum reſudante. Eodem anno conſecratus ẽ electus Roffen.in Cãtuar.in craſtino ſancti Eadmũdi apud Sanctam Gregorium, quia archiepiſcopus ſuſpenderat eccleſiam Cantuar.à diuinorum celebrationem, aſſiſtentibus archiepiſcopo, Magiſtris.R.Nigro epiſcopo London.R.Groſſeteſte epiſcopo Lincoln.& domino Hugone, epiſcopo Elien. & domino. R. de Neuel epiſcopo Ciceſtrẽſi, & magiſtro Simone de Langton archidiacon. Cantuar.& alia multitudine nobiliũ preclaro, præmiſſa debita poſtulatione à priore Roffenſi Richardo & inſtallatus fuit,in die ſancti Andreæ apud Roffam.

Natus eſt Eadvvardus,filius regis Henrici tertij primogenitus.Imperator Fredericus excommunicatus eſt à Gregorio papa nono.

ANno gratiæ. Mccxxxix.tenuit rex Natale domini apud VVinton.Die verò ſancti Stephani, obijt Alexander epiſcopus Couẽtrenſis,apud Andeuer.Ad quem epiſcopatum, Gulihelmus de Rale,à monachis Couentrenſibus,& canonicis Lichefeldię in capitulo Couentren.ad preces regis,concorditer fuit electus. Qui pendente

aſſenſu

assensu suo electioni præstando, cassata electione prioris Simonis Norvvic.in episcopum Norvvic.est electus, & postmodū consecratus.Predicti siquidem monachi & canonici, ad electionem faciendam iterum conuenientes, Hugonē de Patesshulle thesaurariū regis de scaccario, licet primò non concorditer, precibus tamen regis mediantibus,discordantes ad concordiam reuocati, elegerunt, cuius electio in fine huius anni extitit confirmata. Eodemque anno, captus fuit quidam, qui se participem criminis læsæ maiestatis cum alio proditore,anno prçcedenti ad caudas equorum distracto,confitebatur,qui quosdam magnates Angliç,& præcipuè Ranulphum Britonem,decanum de VVinburne, dicti criminis conscios asserebat.Qui postmodum, contra se sponte de mendacio confessus, ad patibulum ad caudas equorum tractus London. iudicialiter est suspensus.Item eodē anno,natus est Eadvvard⁹ dictus Longshankes, domino regi Henrico & Alienoræ reginæ filius primogenitus, apud VVestmonaster.xv.Kalendas Iulij, in nocte sequenti, scilicet, in vigilia sanctorum Marci & Marcelliani, & est Eadvvardus vocitatus.Qui denominationem accepit à glorioso rege & confessore Eadvvardo,cui⁹ corp⁹ glorioſū in basilica.S. Petri VVestmo. requiescit.Qui quarto die post,domino Othone tunc legato,in conuentuali ecclesia ipsum baptizante,à dominis. R. London. Gulihelmo Carleolensi episcopis, necnon, & à Gulihelmo Norvvicen. electo, domino R.fratre regis,Comite Cornubiæ.S.de Monte forti Leicestriæ.H.de Boun Herefordiæ & Essexiæ Comitibus,&.S.Normāno archiediacono Norvvic. Petro de Malo lacu, Almarico de sancto Amando proceribus, Comitissa de Penbrok, & vxore Bertrami de Krieil,à sacro fonte est eleuat⁹, & eodem die,à domino Eadmundo Cantuar. archiepiscopo est confirmatus. Quam natiuitatē cursores principibus, regno Angliæ conterminis, & Angliæ magnatibus nunciantes,reuersi sunt donis pretiosis onerati. Eodem verò anno,dominica Palmarum, excōmunicatus est Imperator Fredericus à papa Gregorio Nono,propter quasdam certas & scriptas causas,quam sententiam cum suis causis in cunctis regionibus per vniuersos prælatos, in singulis ecclesijs sibi subiectis, cum solennitate pulsatis campanis,& candelis accensis,præcepit dominus papa promulgandam.Ipso quoque anno,obijt electus Valētinus & Leodiensis apud Viterbium in reditu à curia Romana. Item magister R.de Meideneſtan,episcopus Herefordensis,sponte cedens episco-

electus Leodiensis,& procurator Valentinus, vt abusio vocabulorum vitaretur.O monstruosa humanæ cœcitatis ambitio. Adhuc & ad VVinton. non habito tamen respectu ad officium pontificiale, sed emolumentum temporale, rege fauente totis nisibus aspirabat. Eo tempore,quædam gens barbara,& innumerabilis, dicta Tartari,partes Aquilonares Orientis miro vastarunt exterminio, magno pauore omnium Christianorum principes & populos concutiētes. Ipso quoque anno,dominus Otho,legatus, ad reformationem ordinis sancti Benedicti, omnes abbates nigri ordinis London. conuocauit. Capta est etiam ipso anno, magna, & famosa ciuitas illa in Hispania,quæ Valentia Magna dicitur,& cultui Christiano mancipata.Circa idem tempus,dedicatæ sunt iuxta statuta cōcilij London. celebrati,nobiles ecclesiæ conuentuales,in Dioecesi Lincoln. in mariſco ab episcopo Lincoln. Ramesia, Burgum, & Sautreia. Ecclesia de Ramesia. x. Calend. Octobris: Ecclesia de Sautreia, eadem septimana.Ecclesia de Burgo.iiij Kalend. Octobris. Ipso tempore rediit Baldevvinus Imperator Cōstantinopolitanus in Græciam, militia stipatus copiosa,vt hæreditatem suam in manu armata à Græcis,qui eum expulerant ab imperio,reposceret. Sed defuit diuinus fauor propositis.Periit enim Francorum in eius exercitu multitudo numerosa. Ipsis quoque diebus claruit fama beati Roberti, quondam hæremitæ,tumba eius oleum resudante. Eodem anno consecratus ē electus Roffen.in Cātuar.in crastino sancti Eadmūdi apud Sanctam Gregorium, quia archiepiscopus suspenderat ecclesiam Cantuar.à diuinorum celebrationem, assistentibus archiepiscopo, Magistris.R.Nigro episcopo London.R.Grosseteste episcopo Lincoln.& domino Hugone, episcopo Elien. & domino. R. de Neuel episcopo Ciceſtrēsi, & magistro Simone de Langton archidiacon. Cantuar.& alia multitudine nobiliū preclaro, præmissa debita postulatione à priore Roffensi Richardo & installatus fuit,in die sancti Andreæ apud Roffam.

Natus est Eadvvardus,filius regis Henrici tertij primogenitus.Imperator Fredericus excommunicatus est à Gregorio papa nono.

ANno gratiæ. Mccxxxix.tenuit rex Natale domini apud VVinton.Die verò sancti Stephani, obijt Alexander episcopus Couētrensis,apud Andeuer.Ad quem episcopatum, Gulihelmus de Rale,à monachis Couentrensibus,& canonicis Lichefeldię in capitulo Couentren.ad preces regis,concorditer fuit electus. Qui pendente

assensu

assensu suo electioni præstando, cassata electione prioris Simonis Norvvic.in episcopum Norvvic.est electus, & postmodũ consecratus.Predicti siquidem monachi & canonici, ad electionem faciendam iterum conuenientes, Hugonẽ de Patesshulle thesaurariũ regis de scaccario, licet primò non concorditer, precibus tamen regis mediantibus,discordantes ad concordiam reuocati, elegerunt, cuius electio in fine huius anni extitit confirmata. Eodemque anno, captus fuit quidam, qui se participem criminis læsæ maiestatis cum alio proditore,anno prȩcedenti ad caudas equorum distracto,confitebatur,qui quosdam magnates Angliç,& præcipuè Ranulphum Britonem,decanum de VVinburne, dicti criminis conscios asserebat.Qui postmodum, contra se sponte de mendacio confessus, ad patibulum ad caudas equorum tractus London. iudicialiter est suspensus.Item eodẽ anno,natus est Eadvvard' dictus Longshankes, domino regi Henrico & Alienoræ reginæ filius primogenitus, apud VVestmonaster.xv.Kalendas Iulij, in nocte sequenti, scilicet, in vigilia sanctorum Marci & Marcelliani, & est Eadvvardus vocitatus.Qui denominationem accepit à glorioso rege & confessore Eadvvardo,cui⁹ corp⁹ glorioſũ in basilica.S. Petri VVestmo. requiescit.Qui quarto die post,domino Othone tunc legato,in conuentuali ecclesia ipsum baptizante,à dominis. R. London. Gulihelmo Carleolensi episcopis, necnon, & à Gulihelmo Norvvicen. electo, domino R.fratre regis,Comite Cornubiæ.S.de Monte forti Leicestriæ.H.de Boun Herefordiæ & Essexiæ Comitibus,&.S.Normãno archiediacono Norvvic. Petro de Malo lacu, Almarico de sancto Amando proceribus, Comitissa de Penbrok, & vxore Bertrami de Krieil,à sacro fonte est eleuat⁹, & eodem die,à domino Eadmundo Cantuar. archiepiscopo est confirmatus. Quam natiuitatẽ cursores principibus, regno Angliæ conterminis, & Angliæ magnatibus nunciantes,reuersi sunt donis pretiosis onerati. Eodem verò anno,dominica Palmarum, excõmunicatus est Imperator Fredericus à papa Gregorio Nono,propter quasdam certas & scriptas causas,quam sententiam cum suis causis in cunctis regionibus per vniuersos prælatos, in singulis ecclesijs sibi subiectis, cum solennitate pulsatis campanis,& candelis accensis,præcepit dominus papa promulgandam.Ipso quoque anno,obijt electus Valẽtinus & Leodiensis apud Viterbium in reditu à curia Romana. Item magister R.de Meideneſtan,episcopus Herefordensis,sponte cedens episco-

patui. xvi. Kalend. Ianuar. habitum fratrum minorum apud Oxoniã
suscepit. Ipso anno, obierunt Gulihelmus de sancto Iohanne, &
Henricus de Trubleuilla. Pridie verò Idus Iunij cõtigit eclipsis so-
lis ab hora tertia, vsque ad sextam. Hoc autem tempore floruit car-
dinalis Ostiensis, qui librum, qui Copiosa vocatur, cõposuit. Scrip-
sit eodem anno dominus Imperator senatoribus & populo Ro-
mano, asserens quòd quàmplurimum mirabatur super hoc, quod
permiserunt ipsum, præcipuum principem principum, in vrbe ex-
communicari. Scripsit etiam epistolas elegantes & prolixas cardi-
nalibus, & omnibus magnatibus Christianis, præcipuè tamen regi
Henrico, & fratri suo Richardo, Comiti Cornubiæ, sororijs suis,
se in multis excusans rationibus, & dominum papam multipliciter accusans, & asserens, quòd cùm esset per omnia iuri parere
promptus, & paratus, & legatos solennes hæc oblaturos destinasset,
papa hæc præsciens, præcipitanter ante aduentum legatorum, in ip-
sum ex industria sententiam fulminauit. Eodem anno, ingressus est
legatus terram regis Scotiæ, non tamen mare transijt. Nullo tamen
prohibente, ab omnibus prælatis, & clericis beneficiatis, xiij. partem
reddituum suorum collegit, & domino papę transmisit. Per idem
tempus, scripsit domin⁹ papa Cantuar. & Ebor. archiepiscopis pro-
lixam nimis epistolam, conquerens grauiter de enormitate Impe-
ratoris, imponens ei crimen hæresis. Scripsit autem, tam legato quã
dictis archiepiscopis, vt ipsam epistolam, per omnes suæ diuioni vel
legationi terras spectantes, publicarent, addens quòd ipse Frede-
ricus, dictus Imperator, iam dotes ecclesiæ hostiliter inuadens, eas
sibi ausu temerario manciparet, tanquam inimicus ecclesiæ mani-
festus. Et ipso anno, congregati sunt crucesignati, præcipuè de reg-
no Francorum exercitus numerosus, ex nobilioribus regni apud
Lugdunum, tractaturi quam viam magis expediret tenere, tenden-
tes ad terram sanctam. Et inito consilio, pars per maritima naui gio
à Massilia versus Orientem iter arripere tutius, ac cõpendiosius cen-
suerunt. Quod, cum cognouisset dominus Imperator, scripsit eis
persuadens amicabiliter, vt non videretur eis graue expectare, do-
nec pacificasset rancorem, & discordiam motam inter eum & patrẽ
suum, dominum papam, & rebelles Italiæ iustificasset. Proposuit
enim, & firmiter asserebat, esse ipsis Dux & capitaneus, solaciũ effi-
cax, & auxilium ipsis impensurus. Sed ipsi, more Francorum impe-
tuosi, & magniloqui, noluerunt Imperialibus cõsilijs obsecundare,

vel à

vel à propoſito iam inchoato reſilire, quia victualia ſibi congeſſerant, naues iam conduxerant, amicis valedixerant. Quod comperiens Imperator, irreuocabilem voluntatem Francorum ægrè tulit. Iuſſit tamen omnes portus, & trāſitus, per ditionem ſuam, eis liberè patere, nec aliquod eis impedimētum inferri. Ipſis quoque temporibus, accuſatus eſt grauiter Comes Cantiç, Hubertus de Burgo, coram rege, & curia tota Lōdon. vbi poſt multas diſceptationes, vt iracundia regis, quæ immoderatè nimis cōtra ipſum excanduerat, quieſceret, adiudicatū eſt vt quatuor caſtra ſua chariſſima domino regi reſignaret, vt cętera ſibi cum regis beniuolentia in pace remanerent. Reſignatorum nomina hæc, Blancum caſtrum, Groſmunt, Scenefrithz, & Haetfeld. Temporibus autem ſub eiſdem, intruſit rex quendam priorem, in prioratum VVinton. natione Britonem, cōuentui infeſtum, vt per ipſum, quem creauerat, corda monachorū ſuæ voluntati inclinaret ſuper electione celebranda de ſuo epiſcopo. Sed ſic eos magis exaſperauit. Ipſis diebus Sardinia, inſula opulentiſſima, ceſſit in ditionem Imperatoris, quam idem Imperator dedit filio ſuo. Eodemque anno, Alexander rex Scotiæ, deſponſauit Mariam filiam Engelrami de Cuſcy, cuiuſdam excellentis baronis Franciæ. Anno ipſo conſecratus eſt Gulihelmus de Rale, electus Norvvicen. in epiſcopum, in eccleſia ſancti Pauli London. ab archiepiſcopo Eadmundo. Ipſo quoque anno, facta inter ſe conuētione apud Northampton, iurauerunt Comes Richardus, &. G. Mareſcallus, & aliſ magnates Angliæ quam plures, quòd non amplius quærentes exceptiones dilatorias, quin illo anno ad iter Hieroſolimitanum arripiendum, ſe accingerent. Ipſo anno, dominus Imperator iter verſus vrbē Romæ direxit, & cepit Viterbium, & multas partes adiacentes, petiſtque conuocari generale concilium in quo palam innocentiam manifeſtaret, & ſuam famam purgatā reſtauraret. Circa idem tempus. v. Idus Auguſti, dedicata eſt eccleſia conuentualis Abendoniæ. Et eodem tempore, dedicatæ ſunt eccleſię, de Eueſham, Glouerniæ, Theukeſbiriæ, v Vinchecumb. Perſcore, Alēceſtriæ, & multæ aliæ per regnum Angliæ, iuxta ſtatuta conciliſ Lōdon. celebrati. Ipſoque anno, circa feſtum ſancti Michaelis, obijt in mari miles egregius, Radulphus de Thony.

Rex Henricus fecit iurari fidelitatem filio ſuo Eadmundo per totam Angliam.

Anno gratiæ. Mccxl. rex Henricus Tertius tenuit curiam ſuam ad Natale

ad Natale domini apud VVinton. vbi Baldevvinum de Ripariis, ipso die Natali, baltheo cinxit militari, & Comitatu Vectę insulę inuestiuit. Eodē tēpore confirmata est electio Hugonis de Pateshulle, electi de Couentre. Et ipso tempore mortua est Comitissa Glouerueriæ Isabella, vxor Comitis Richardi, sub partus discrimine nimis dolendo. Et eodem tempore, per totum mēsem Febr. apparuit Cometa in parte Occidentali, emittens radium versus Orientem. Circa illos dies Comes Leicestren. Simon de Monte forti accinxit se ad iter Hierosolimitanum arripiendum. Sub eisdem temporibus, obijt princeps Northvvalliæ Leolinus, idib' Aprilis. Quo mortuo, orta est dissensio inter filios suos Griffinum primogenitum, & principatum ipsa ratione sibi vēdicantem, & Dauidē natu minorē, sed legitimum, & regis Angliæ, ex parte sororis, nepotem, sibi sua ratione principatum vendicantem, Pro quorum dissensione tota regio VValliæ induit confusionem, 'dissipata & desolata, iuxta euangelicum illud: omne regnum in se diuisum desolabitur. Tandem tamen, interuenientibus amicis, statutus est dies & locus reconciliationis inter ipsos reformandæ. Ad quem locum venit Griffinus pacificè in spe pacis obtinendæ, sub ducatu Richardi episcopi Bangorensis, & aliorum quam plurimorum virorum venerabilium. At Dauid Griffinum in dolo captum custodiæ carcerali impudenter mācipauit. Vnde prædictus episcopus grauem coram rege Anglorum reposuit querimoniam, ipsum quoq; Dauidē vinculo anathematis innodauit. Ipso quoque tempore, rex fecit iurari filio suo Eadvvardo fidelitatem à ciuibus London. & multis alijs regni magnatibus. Sub eisdē etiā tēporibus absoluebantur per prædicatores, & minores (pecunia interueniente) multi cruce signati, in scādalum ecclesię & ordinis ipsorum. Die quoque Ascensionis dedicata est ecclesia Noui templi Londoniarū. Obijt Gulihelmus Comes VVarenniæ London. x. Kalend. Iunij. Ipso eodem anno, archiepiscopus Cantuar. Eadmundus, non minima effusa pecunia, quoddam obtinuit priuilegium, tam regno quam sacerdotio gratissimum, scilicet, vt si ecclesia cathedralis per menses sex vacaret, viduata pastore, per archiepiscopum diœcesanum eidem prouideretur. Sed quia videbatur hoc in præiudicium regiæ dignitatis & iacturæ redundare, cassatum est idem priuilegium, pecunia iterum interueniēte. Vnde archiepiscopus, cum vidisset sic iustitiam manifestè vacillare, & tot labores suos annullari, inconsolabiliter doluit, nolensq; accipere cōsolationem,

ſolationem,ex illo tempore cogitaui ſpontaneus exulare.Ipſo quoque tempore, imperator ſe in ira magna accingens ad vltionem ſuper diffamatione magna, qua nomen ſuum dominus papa in vniuerſis finibus Chriſtianorum denigrauerat, Romæ aproquinquãs in manu forti,cepit Viterbium cum partibus adiacentibus,& dotes eccleſiæ Romanę ſuæ ſubdidit ditioni,vnde eccleſia Romana magnam induit cum deſolatione confuſionem. Eodem quoque tempore,venit in Angliam Thomas Comes Flandriæ, auunculus reginæ,cui rex occurrens ſtatim cum magna alacritate, cõtulit annuum redditum multi cenſus annui,pro homagio ſuo. Ipſo quoque anno regina Francorum peperit filiam. Et ſub eiſdem diebus exercitus Francorum cruceſignatorum volens impetum facere ſuper Saracenos in Terra ſancta apud† Gathre,victus,cõfuſus,et captus eſt,ex quo pars apud Damaſcum, pars apud Babilonẽ, pars apud Gaſzre vinculis mancipatur. Obiſt itaque V Vil. Comes V Varrenniæ, Lõdon. decimo Kal. Iuniſ.Comes Glouerniæ Richardus,valedicens amicis ſuis,ad iter Hieroſolimitanum ſe accingit, & cum eo multi nobiles Angliæ.Imperator ſcripſit regi elegantem epiſtolam,in qua increpat regem,quòd in perniciem regni ſui, & imperij,terram ſuam per papales quæſtionarios depauperari, & ipſum ſolenniter excõmunicari permittit,qui magis rationabilem,quàm alij principes Chriſtiani,haberet excuſationem huic præcepto domini papæ reſiſtedi, eò quòd ſororius exiſtit domini Imperatoris.Rex Francorũ cum ſummo honore ſuſcipit Comitem Richardũ, & exhibet omnia neceſſaria magnificè tranſeunti, & ad Maſſiliam, cum ſuo comitatu, ſaluo perducit,vbi etiam contra prohibitionem papæ naues aſcendit. Conuocatur concilium generale,in proximo Paſcha celebrandum. Ipſo quoq; anno,Kalend.Iulij,conſecratus eſt Hugo de Pateſhulle, regis theſaurarius, in epiſcopum Ceſtrenſem Gulihelmo de Hauerhulle,canonico eccleſiæ ſancti Pauli London,in theſaurario, loco eiuſdem Hugonis,ſubrogato.Et eodem anno,die ſanctę Mariæ Magdalenæ,obiſt Iohannes Comes Lincoln. Extorqueturpecunia diuerſis argumentis à viris,præcipuè religioſis, ad opus papę, quæ nunquam ei profuit,ſed obfuit,quia omnia in vſus cedunt imperatoris.Abbates, querimoniam ſuper his coram rege reponẽtes, pro conſolatione deſolationem accipiunt, vnde legatus magis deſæuit in eoſdem. Comes Prouinciæ Reymundus, pater reginarum Franciæ & Angliæ, occurrens cum gaudio Comiti Richardo, impendit ei

† Vathre.

pendit ei traffretaturo auxilium, quoad potest, liberaliter, & consilium. Mortuo autem Leolino principe Nortvvalliæ, oritur, & orta continuatur dissensio inter filios suos, Griffinum & Dauidē. Tandē vt prædictum est, Griffinum, pacificè vocatum ad consilium, Dauid in dolo capit, & captum incarcerat. Vnde magister Richardus, episcopus de Bangor, in cuius conductu venit dictus Griffinus, recedit quasi exul à VVallia, ipso Dauide in vinculo anathematis compedito. Griffinus autem significat occultè regi, quòd in manu valida ipsum liberet à carcere & fraterna subiectione, & ipse, suus homo legius libenter factus, tenebit de eo terram suam iure hæreditario ipsum contingentem. Insuper thesaurum non modicum ipsi regi largiretur. Episcopus autem de Bangor regi, super hac proditione, prædicta iniuria, iterum querimoniam reponit grauissimam. Vnde rex commotus vehementer, nepotem suum dulciter exhortatur, vt hæc satisfaciendo corrigat, ne manum apponat vltionis. Die sancti Bartholomæi electus est in episcopum Herefordensem, magister Petrus de Egleblanke, quondam clericus Gulihelmi electi Valentini, rege hoc vigilanter procurante. Qui sine moræ dispendio, & aliqua difficultate, quia regi acceptus, ab ipso est receptus, & citò post solenniter in præsentia regis est consecratus. Et circa idem tempus, magister Albertus, natione Colonienſis, apud VVestmonaster. cōsecratus est in archiepiscopum Armachanum. Die sancti Remigij dedicata est ecclesia sancti Pauli London. Et circa illos dies, regina peperit filiam, & vocatum est nomen eius Margareta, eò quòd in discrimine puerperij sanctā Margaretā inuocasset, & quia soror ipsius reginæ, scilicet regina Francorū ipso nomine intitulatur. Eodēq; anno, obijt vir nobilis, & legum regni peritus, Thomas de Moltona, miles. Circa dierum eorundem curricula, venit in Angliam domini papæ familiaris, & consanguineus, magister Petrus Rubeus. Qui citò transijt Angliam, & in Scotiam veniens, ibidem vicesimā ad opus papæ non segniter abrasit. Eodem tempore, magister Petrus de Supino in Hyberniam missus, vt ibidem vicesimam vigilāter meteret, quicquid poterat inde, non fictus papæ quæstionarius, apportauit. Quæ pręda ad numerum mille & quingentarum marcarum, & amplius dicitur ascendisse. Collecta autem Petri Rubei, quam à Scotorum finibus emunxit, hanc summam creditur duplicasse. Qui postea remeans per Angliam domos religiosorum perscrutans nouis argumentis, pecuniam ad opus papæ argutè nimis exegit,

exegit, cogens eos iurare, quòd illud sacramentum, quasi confessionis arcanum, vsque in dimidium anni celarent. In quo corda fidelium auertit à deuotione, & dilectione Romanæ ecclesiæ, & dolore magno sauciauit. Ipso tempore, reuocatus est legatus per autenticum papale, multùm admonitus, vt aduentum suum ad Romanam curiam maturaret, & concilium generale anticipando præueniret, vt fratres, præhabita morosa deliberatione, tractatum haberent simul cum eo de imminente eiusdem ruina, & periculo irrestaurabili, Imperatore iam dotes ecclesiæ inuadente. Eodem anno Mauricius Hyberniæ iusticiarius, venit London. ad regem, vt sine scrupulo maleuolentiæ, vel odij reseruati, Comiti Gilberto Marescallo pacificatus, suam purgaret de morte Comitis Richardi Marescalli, in Hybernia trucidati, innocentiam. Et sub eodem tempore, rex de Cinnach venit ad regem London. & est vtriusq; negotium competenter consummatum. Sub eisdem temporibus, monachi Dunelmenses, procurantibus aduersarijs eorum, Romæ inutiliter commorantes in infirmitate & dolore contabuerunt, & mortui sunt iiij. ex ipsis, cum clericis suis & ministris. Quod cum audisset eorum prior, condoluit vehementer, & cessit electioni de se factæ spontaneus. Sub eisdem temporibus videns Imperator, quòd papa concilium cõuocauerat ad deiectionem ipsius, per hoc, quod idem papa seculare brachium, & præcipuè hostium imperij publicorum in auxilium eius aduocauit & formam cõuocationis, secus quàm prælocutũ fuerat, alterauit, pænituit eum in hoc consensisse, vt concilium conuocaretur. Et resiliens significauit regi Anglorum, vt muniret omnes regni sui prælatos ex parte Imperatoris, ne venirent ad illud generale concilij, in personis & rebus securitatem in ditione sua penitus denegãtis & nolentis, vbi præsidebit inimicus eius capitalis, causam committere dubio foro tam excellentẽ. Dominus papa ê contra scripsit, significans eisdem prælatis, vt humanis minis postpositis, patri suo spirituali obedienter obsecundarẽt, nec omitterẽt, quin ad concilium communiter venire ad terminũ statutum, properarent. Vnde episcopi fluctuantes in proposito, quid agendũ foret, dubitabant. Dum igitur fortunalis rota sic mundanum cursum volubiliter exagitaret, dominus Eadmundus Cantuar. archiepiscopus, qui sponte exulauerat apud Pontiniacũ, decubuit grauiter infirmatus. Interim Comes Richard⁹, qui se precibus omnium religiosorum Angliæ commẽdauerat, per dei gratiam & precum fidelium

efficaciam,prosperè apud Acon applicuit,& infrà biduum,postquã applicuerat, acclamari fecit in publico,voce præconia, vt nullius pro defectu pecuniæ,cuiuscunq; nationis fuisset, à Terra sancta recederet,quin deo sub clientela sua,ad stipendia sua, fideliter militaret. Quod,cũ audissent Saraceni,quamuis rex Nauariæ,& Comes Britanniç impudenter recessissent,cœperunt nimis prudentiã & potentiam Comitis formidare,tum quia hoc nomẽ Richardus, adhuc Saracenis inimicũ ipsum intitulauit, tũ quia auro & argento abundauit,tũ quia sororius erat Imperatoris, & amicissimus, tũ quia frater regis Anglorũ nominatissimi,tũ quia Comes erat Pictauiæ & Cornubiæ. Vnde postea pacẽ fecit toti ecclesiæ honorabilẽ, imò etiã toti Christianitati,quã non poterant vnq̃ aliqui tẽporibus nostris impetrare,sicut sermo sequens luculenter declarabit. Et dũ hæc in Terra sancta deo disponente agerentur, Eadmundus archiepiscopus Cãtuar.à Pontiniaco,gratia melioris aëris hauriẽdi,semot',apud Soeisy grauiter infirmatus, corpus suũ monachis Pontiniacẽsibus delegãs, viã vniuersæ carnis est ingressus,vbi dominus magna miracula dignatus est operari, adeò quòd beatissimi cõfessoris Eadmundi fama iam oẽs partes Cisalpinas sua claritate meretur illustrare. Trãsijt igitur ex hoc mundo ad patrẽ dictus archiepiscopus Eadmundus,xiiij. kal.Decembr.Illis quoq; tẽporibus, nonnulli episcoporũ regni Angliæ, & quidã abbates mare transierunt, vt si aliquo modo pateret trasitus,vel per terrã vel per mare, veniendi ad conciliũ,præceptis apostolicis satisfacturi illuc properarent. Consecratur Londini apud sanctũ Paulũ, Magister Petrus de Egeblank, in episcopũ Herefordensem.Eodemq; anno,geminato dei beneficio in regno Francorum,delata est in Franciã corona Saluatoris spinea,q̃ quandoq; Iudæi plectẽtes capiti crucifixi apposuerũt.Circa quoq; eadẽ tempora, arctabantur immisericorditer à Saracenis captiui Christiani, qui in vinculis apud Damascum, Babyloniam & Nazre tenebantur. Rex verò Nauariæ, qui & Comes est Campaniæ, Comes quoque Britanniæ, cognoscẽtes Comitis Richardi prudentiã & magnificentiã, inuidia stimulati,& dolentes, si,quod ipsi cũ suis Francis nõ potuerunt ad optatũ effectum perducere, ipse Richardus, quem vocabãt Anglicum impubem & inexpertum in bellicis expeditionibus, cõsequeretur:pacem dolosam cum domino de Nazre inierunt,vt ipse suos captiuos liberos abire permitteret,qui nullam tamen super eos habuit potestatem,vt saltem sic aliquid fecisse in Terra sancta viderentur.

rētur. Statimq; ante sociorū suorū liberationē. s. Francorū captiuorū, naues apud Ioppen clam, & subitò, ad propria redituri, ascenderūt. Et sic suas proprias proditiones manifestè toti mundo detunicauerunt, qui laudes alienas impudenter sibi cupierunt ascripsisse. Hoc etiam anno, obijt Iohannes filius Roberti, vir nobilis & potens, vnus de præcipuis baronibus plagæ borealis.

Impeditur concilium generale, captis prælatis. Eadmundus archiepiscopus claret miraculis. Pax reformatur inter Christianos & Saracenos.

ANno gratiæ. Mccxli. qui est annus regis Hērici Tertij. xxv. tenuit idem rex curiā suam Londonijs apud VVestmon. vbi magnates regni quamplurimi, festa cū eo natalitia celebrarunt. Quarto verò die Natalis, legatus à domino papa reuocatus, prælatis Anglię valedicens, versus mare iter arripuit transalpinum. Quem rex, cum strepitu tubarum suarum, & innumerabili multitudine nobilium concomitantium, cum prælatis & clericis, pompose nimis vsque ad maris confinia perduxit, & in crastino Epiphaniæ naues apud Douer iam ascendit transfretaturus, mutatis rubeis indumentis. Reliquit autem tàm regnum, quàm ecclesiam in Anglia nimis desolatā, præcipuè tamē Cantuariensem enormiter, quæ in regno Anglię dinoscitur dignissima, perturbatam: ac si nō pro consolatione, sed potius desolatione aduenisset. Circa eosdem dies, Petrus de Sabaudia, auunculus reginæ, venit in Angliam, cui rex solenniter occurrens, præter Comitatum Richemundiæ, quem ei præconcesserat, munera contulit pretiosa, & sui cōsilij constituit capitalem. Die verò sancti Eadvvardi, quem rex miro cultu de more solennizat, ipsum Petrum cum. xv. iuuenibus, vt tyrocinium suum superstitiosi⁹ serenaret, cingulo militari insigniuit. Et eodē die, quasi imperiales nuptias, in maiori palatio VVestmonaster. cum multitudine conuiuantium, festū suum celebrauit. Temporibus verò sub eisdem, magister Nicolaus de Fernham, electus est in episcopum Dunelmensem, vir quidem moribus & scientia præditus, à rege & omni populo, non tamen sine difficultate, susceptus, est citoque confirmatus. Eodem etiam anno, Iudæi ad grauissimam compulsi redemptionem sub pœna mortis, vel exilij, regi. xx. millia marcarum numerarunt. Verno autem tempore arridente, Gulihelmus de Fortibus, Comes de Albamarla, Petrus de Malo lacu, & multi alij nobiles de regno Angliæ, iter Hierosolimitanum magnificè arripuerunt. Crux quoque sancta, ipso anno, in regnū Francorum est allata, &

cum tanta ſolennitate & deuotione Pariſijs eſt recepta,quantam ſe nullus meminit præuidiſſe. Noua mœnia conſtructa circa Turrim London. ſicut anno proximo elapſo, & ipſa nocte, admirantibus multis,corruerunt. Ipſo quoque anno, dominus Imperator timens de periculo ſibi imminente, ſi examen papę ſibi nimis infeſti ſubiret in concilio,quod iam imminebat in proximo, mutato conſilio ſcripſit principibus diuerſis.Familiarius tamen regi Angliæ,vt prę-
muniret,exhortans diligẽter prælatos terræ ſuæ, ne venirent ad cõ-
cilium ſibi ſuſpectũ, ſcientes liberũ tranſitũ per ditionem imperialẽ
tàm per mare,quàm per terras in perſonis & poſſeſſionibus ſibi pe- 10
nitus denegari. Quibus prælatis ſcripſit efficaciter dominus papa,
vt ſpreto timore minarum Imperatoris excommunicati,ad concilũ
audacter properarẽt. Interim Falencia,ciuitas opulentiſſima,quam
ipſe Imperator iam per annum obſederat, violenter capta eſt. Ipſo
quoq; tempore venerabilis archiepiſcopi Cantuar.Eadmundi,cu-
ius corpus apud Pontiniacum requieſcit,ſolenne nomẽ,& ptæclara
memoria, miraculis crebreſcentibus, partes Ciſalpinas luculenter
perluſtrauit,cuius inſignia tractatus exigerent ſpeciales. Ipſo quoq;
tempore,monachi Cantuar.beneficium abſolutionis a domino pa-
pa meruerunt obtinere. Et ſub eiſdem diebus monachi VVinton. 20
pro eo quòd conſtanter epiſcopum Norvvic. Gulihelmum, in pa-
ſtorem ſibi poſtularent, enormes, procurante priore ſuo intruſo,
quodam ſcilicet Britone,perſecutiones viriliter pro Chriſto & exe-
cutione iuſtitiæ,pertulerunt. Ipſis quoque diebus, fecit rex perſonã
†Balcis. Bonefacij electi de †Baleis, magnificando commendari, vt dignus
videretur eſſe, vel ad archiepiſcopatum Cantuar. vel epiſcopa-
tum VVinton.quò promoueretur.Sed res effectum non ſortita,ea-
dem facilitate euanuit, licet multorum prælatorum teſtimonijs ti-
tuli ipſius roborarentur.Imminente tempore æſtiuali, Otho,quan- 30
doque legatus in Anglia,& qui legatus fuerat in Francia, infinitam
ſecum prælatorum trahentes multitudinem, naues aſcenderunt a-
pud Genuam ciuitatem,vt ſub ducatu Genuenſium ſaluò ad concí-
lium peruenirent.Ad quos animandos papa vnum legatum deſti-
nauerat,qui ab eodem papa poteſtatẽ acceperat, omnes imminenti
periculo ſe oppoſituros,ab omnibus peccatis ſuis abſoluendi. Sed
cum omnes vaſto mari ſe commendaſſent, venerũt eis obuiam pi-
ratæ Imperiales, qui omnes ſub captione miſerabili cõcluſerunt,&
multos ex eis vel ſubmerſerunt,vel irreuerenter trucidarunt.

Quos

pam de medio surripuisset,pacem gratiosus in ecclesia composuisset.Dum autem cardinales, vt moris est, de electione papali inclusi tractassent,obijt magister Robertus de Somerkote, cardinalis. Electus est autē in papā,Galfridus Mediolanēsis,quē Cęlestiuū vocabāt, qui cùm vix.xvii. dieb⁹ sedisset,viā vniuersæ carnis est ingressus.Die verò sanctæ Fidis passus est sol eclipsim, quasi viderentur cœlestia statui ecclesiæ concordare. Viduabatur etiam eodem anno,regnū Angliæ præclaris magnatibus,& ecclesia prælatis eximijs.Præter enim prælatos nostros capitales Romanos, videlicet pōtifices ad minus duos, qui ab hoc seculo migrauerunt, obierunt in Anglia piæ memoriæ Rogerius London. iiij. Kalend. Octob. & Hugo Cestriæ. vij. Idus Decembris, episcopi, præter etiam Comitem de Albamarla Gulihelmū, & Comitem Marescallum. G. de quibus mentio prælibatur. Obierunt vices agens iusticiarij, Stephanus de Segraue.vi.Idus Nouembris,& etiam vir nobilis & potens VValterus de Lacy circa Pascha in Hybernia. Obierunt insuper Gilbertus Basset,miles nobilis,& in armis strenuus, Iohannes Byset, Anglię prothoforestarius,Robertus Marmion,Petr⁹ de Bruis,Guiscardus Leydet.Item migrauerunt ad dominum peregrinantes in Terra sancta, vel eundo vel redeundo, Eudo, frater Comitis Richardi, Hamo,cognomento Peccham, Baldevvinus le Betun, Iohanes filius Iohannis,dicti Comitis Seneschallus,Iohannes de Bello campo, miles elegantissimus,Girardus de Furniuaus,& plures alij,quorum fideliter deo militantium,& vestigia pedum eius adorantium, nomina in libro vitæ indelebiliter annotantur. Eodemque anno,in partus discrimine obijt Isabella Romanorum Imperatrix, soror regis Angliæ,Anglorum spes,& gloria singularis, Kalend. Decemb. y
Quod cum imperator,per quandam lugubrem epistolam domino regi Anglorū nunciasset,in fine, quasi dolorem temperauit, ipsius epistolæ,dicens sic.Restat de omnipotentis dono regia soboles, de qua in conspectu patris rex & regina consurgunt,suæ iudices genetricis.Susceperat enim Imperator prolē ex ea prosperam,filium scilicet & filiam. Transijt annus ille regno Angliæ pestifer & turbulētus,Terræ sanctæ inimicissimus,eò quòd Templarij hostiliter Hospitalarios impugnarant,nec poterant industria diligentissima Comitis Richardi pacificari,ecclesiæ Romanæ virulentus & hostilis adeò, quòd mortuo papa,& iterum alio electo,et infrà paucos dies ab hoc seculo rapto,omnes fratres corporibus,& cordibus, atque diuersis

locis dissipati, sese inuicem infestabant.

Petrus de Sabaudia, Comes Richemundiæ, resignat castra nobilia, quæ à rege susceperat custodienda ipsi regi.

ANno gratiæ. Mccxlij. qui est annus regni regis Henrici tertij xxvi. tenuit idem rex curiã suam ad Natale domini apud VVestmonasterium, in maiori palatio suo, sicut de cõsuetudine habuit, sereniſſimam, vbi cum moram per. xv. dies pertraxisset, rumor de aduentu Comitis Richardi, de Terra sancta redeuntis, percrebuit. Quo cognito, P. de Sabaudia, Comes Richemundiæ, castra regni eminentiora & famosiora, quæ susceperat custodienda, in manum regis, vt vir discretus & circumspectus, prudenter resignauit. Intellexit enim quòd magnates Angliç, magnam de eius exaltatione repentina conceperunt indignationem, vnde nimis aduẽtum Comitis formidabat. Porrò hæc ipsius Petri prudentia, multorum corda sedauit turbatorum. Eodem anno, in Pictauia orta est seditio magna, quæ posteà ruinam maximam, & schisma lethale, necnon & guerram, & damnum generauit irrestaurabile. Comes enim de Marchia, instinctu Isabellæ, quam Franci Iezabel inpiſſimam nominant, vxoris eius, matris scilicet regis Angliæ, calcaneum leuauit contra dominum suum regem Franciæ. Indignabatur enim vehementer, quod Aldefonsus, frater regis Francorum, Comes iam Pictauiæ, cui rex Francorum Comitatum eundem nuper contulerat, homagiũ debitũ ab eo exegit. Vnde procaciter respõdẽs dictus Comes de Marchia, cum superbia & abusione, quod de iure debuit, abnegauit. Ascendit igitur super hoc vsque ad regem Francorum querimonia non leuis. Admonebatur Comes talem insolentiã corrigere. Sed multoties admonitus, hoc facere contemnens, & muliebri vtens consilio, significauit regi Angliæ, vt veniret in Pictauiam, non comitatu Anglorum suorum, sed quantitate pecuniæ communitus, & omnes terras suas ei redderet transmarinas. Rex autem consilijs Pictauiensium, quibus prodere proprium est, fidem adhibuit & consensum, & in thesauris & nauigio transitum præparans, nullius amicorum suorum neq; hominum naturalium consilijs, vel precibus potuit retardari. Diebus illis scripsit dominus rex omnibus Angliæ magnatibus, districtè prçcipiens, vt omnes generaliter London. die Martis proximo ante Purificationem beatæ Mariç virginis, de arduis negotijs regni, dilationem non capientibus, tractaturi cõuenirent. Ipso quoque tempore dominus rex de aduentu fratris

Quos autem viuos acceperunt, per longos maris tractus sub caumate intollerabili adustos, sub vinculis & arcta custodia vsq; Neapolim (vbi ex præcepto Imperatoris carceri sūt addicti, in toti° ecclesiæ dedecus & ignominiam) pertrahunt. Facta autem fuit hæc infausta nauali congressio, die sancti Marci Euangelistæ. Interim duo papales exactores, Petrus videlicet Rubeus, domini papæ consanguineus, & familiaris (talis enim erat titulus epistolarum suarum) & Petrus de Supino, per Angliam, Scotiam, & Hyberniam, pecuniam infatigabiliter ad opus domini papæ exquisitis argumentis abradere non cessant, rege verò hæc oĩa malo nimis cōsilio permittente. Eisdemque temporibus absoluebatur quicunque vellet, pro pecunia crucesignatus, prædicantibus & illud persuadentibus, ex præcepto papæ, fratribus tam Minoribus quàm Prædicatoribus; ita vt multi hodie crucesignati, in craſtino à voto suo, data, quam possent, pecunia, non sine multorum admiratione, absoluerentur. Eodemq; anno. v. Kalend. Iunij, obijt Gilbertus Marescallus, Comes de Penbrok extrà villam Herefordiæ, toto corpore confractus in quodam hastiludio, vbi milites vires suas infœliciter certatim sunt experti. Delatum est igitur corpus London. sepeliendum. Post cuius obitū, quia rex dictum hastiludium prohibuerat, nec pro ipso omissum fuit, V Valterus, frater Gilberti Cōmitis, vix à rege impetrauit, vt hæreditatem sibi debitam obtineret. Circa idem tempus, rex Francorum fratri suo Aldefonso Comitatum Pictauiæ contulit, & cingulo militari solēniter, excluso Comite Richardo, qui deo in Terra sancta interim militauit, insigniuit. Ipso quoq; tēpore, memoratus Comes Richard° treugas accepit cum Soldano Babiloniæ ea conditione, vt omnes Franci, qui captiui tenebātur, liberi permitterētur. Hierusalē quoque cum locis finitimis, & multis alijs ciuitatibus, & castellis, in libera pace dimitteretur, cū quibusdā cōditionibus, quę Christianis honorabiles & fructuosæ sunt, sicut in eiusdem Comitis epistola continetur. In cuius negotij principio, rex Nauariæ, qui & Comes est Cāpaniæ & Britanniæ, & viri de seditione notabiles, nequiter & formidolosè fugā clādestinā arripuerunt, apud Ioppen naues, vt ad propria reditēt, cum nil boni in Terra sancta peregissent, ascēdentes, & clam atq; subitò sub noctis silentio à facie domini, relictis Francis fratribus suis in vinculis & carcere, fugiētes. Ipso aūt anno, Griffinus, filius Leolini primogenit', qui ad cōciliū fratris sui Dauidis pacificè venerat, & dolosè capt', in carcere fratris tenebatur, regi

per episcopum de Bangor Richardum, humiliter supplicauit, vt ipsum à fratris sui manibus misericorditer liberaret, & ipse totam terram suam, quæ eum iure hæreditario cõtingebat, ab ipso rege gratanter teneret. Pro eiusdem igitur liberatione, cum rex liberaliter scriberet Dauidi pro ipso supplicando, nec proficeret exauditus, arma parat, & vexilla in VValliam hostiliter dirigit, conuocato exercitu copioso, quem aduẽtantem, cum Griffinus filius Madochi, quidam princeps VValliæ, & magnates de confinio VValliæ, cum pace recepissent, in via ipsius terræ, quam æstus iam per quatuor menses cõtinuatus arefecerat, sine offendiculo pertrãsiens, ita ipsum Dauidẽ cum suis complicibus exterruit, quòd non tãtum fratrem suum Griffinum liberum dimisit, verũ etiam in propria persona ad pacẽ regis, mansuetus & edomitus peruenit, examen curiæ suæ per omnia subiturus. Rex igitur ad votum completo negotio, misit in Turrim London. Griffinum, à fratris carcere liberatum, regis compedibus, donec quid de eo facturus esset deliberasset, vinciẽdum, & ipsum Dauidem in London. vt ad curiam veniret super obijcienda responsurus, sub saluis fideiussoribus obligauit, & sic cum gaudio rex victor, sine sanguinis effusione, ad propria remeauit. Ipso tempore, Comes Richardus, fœliciter ac magnificè consummato negotio Terræ sanctæ, firmatoque federe pacis & treugarum per chartas & iuramenta vtrobique, naues vt rediret ascendit, & post diuturna maris discrimina, apud Trapes in Sicilia applicuit. Cui veneranter occurrentes imperatoris officiales & portuum custodes, ipsum cum magna veneratione susceperunt, habebant tale præceptum à domino suo Imperatore. Eodemque anno, dominus rex aureum feretrum ad reponendum reliquias glorioſi tegis, & confessoris Eadvvardi, ex sumptibus proprijs honorificentissimè fecit Lõdon. fabricari. Et circa eosdem dies, apud Bristoliam obijt quondã Comitis Britanniæ filia, in custodia diuturni carceris strictissimè reseruata. In ipsis quoque diebus, Gregorius.ix. papa, quasi conceptos dolores ex vndiq; auditis casibus, quos sibimet suscitauerat, impotens sustinere. xi. Kalend. Septemb. diem clausit extremum, ætate ferè centenarius. Ipso tempore Franci per Comitem Richardum liberati, & in equituris, vestib⁹, ac viaticis honorificè attributi, ad propria cum gaudio reuertuntur. Comes verò cum domino Imperatore, gratia mutuæ visitationis & confabulationis, diu præoptatæ, corpus & cor recreando commorabatur, & nisi mors dominũ papam de

fratris ſui Comitis Richardi certificatus, occurrit ei ad mare lætabũdus cum magno comitatu, & ipſum ſuſcipiens cum gaudio & honore, fraterno affectu in amplexus eius ruens, lachrymas fudit exultationis. Et per plures dies commorantes, ſeſe mutuis collocutionibus conſolabantur, & epulis recreabantur. Interim non ceſſabant Pictauienſes, regem epiſtolis & legationibus ſtimulare & animare, vt ad ipſos tranſfretando venire non omitteret, ſine offendiculo & contradictione iura ſua & omnes terras ſuas vltra marea recepturus. Imminente autem Purificatione, & die generalis perleamenti, conuenit tota Angliæ nobilitas, tam prælatorum, quam magnatum apud VVeſtmonaſterium. Innotuit autem iam cunctis, quòd Comes de Marchia, & alij Pictauiæ nobiles, qui omnes de proditione ſemper fuere notabiles, regem vocabant, vt non manu militari ſtipatus, ſed theſauris inſtauratus; acſi nullam militiam Angliæ reputarent, ſed ſolam pecuniam deſiderarent, ad ipſorum præſidium acceleraret. Iam iam enim eos rex Francorum, quaſi manifeſtos proditores hoſtiliter inuaſerat. Inſonuit igitur murmur inter Anglos, & non minimam ſuper hoc indignationem conceperunt, quòd rex ſerius ad talem ſuggeſtionem fidem præbuerat, & conſenſum. Cũ autem congregarentur, exegit rex cum magna inſtantia pecuniam ad acquirendam terram ſuam tranſmarinam. Et cum non poſſet rex reuocari à propoſito cõcepto, prece vel cõſilio ſuorũ hominũ fidelium & naturalium, ſolutum eſt concilium cum indignatione. Conuenerat autem rex prælatos ſingillatim, quid quiſque ei dare vellet, vſus Romanorum verſutia, & ſic cum non poſſet omnes ſimul congregatos flectere, ſingulos ad voluntatem ſuam eneruando, eorum conſtantiam inclinauit, & ſic conceſſa eſt ei pecuniæ à prælatis quantitas numeroſa. Et exinde militibus, quos nouerat indigere, magnam partem diſtribuit, vt cum ipſo tranſfretarent. Cum autem rex Francorum de tranſitu regis Angliæ certificaretur, mare & partes mari conterminas, præcipuè Rupellam, & alia maris confinia verſus Pictauiam & Vaſcon. ſpectãtia, manu militari communiuit. Eodem tempore, applicuit Comes Sarum apud Douer iam, rediẽs de Terra ſancta. Cum autem vidiſſet Comes Richardus, quòd dominus rex nulla poterit ratione ab incepto reuocari, conſenſit vt cũ eo tranſfretaret, & ſe magnificè ad tranſitum præparauit: & eodem exemplo excitati multi alij nobiles, cum rege & dicto Comite, ſe ad tranſitum præparatũ. Cõmiſſa igitur regni cuſtodia archiepiſcopo Ebor.

Ebor. VValtero, eò quòd vir discretus & fidelis inter omnes regni reperiebatur, dominus rex comitante regina, & fratre suo Comite Richardo, cum septem aliis Comitibus, & militibus circiter. ccc. naues ascendit Idibus Maij, iter & vela dirigens versus Burdegalim. Ipso quoque tempore, rex Scotiæ Alexander, filiam Engelrami de Cuscy, cuiusdam videlicet potentis baronis ac crudelis de regno Francorum, Margaretam nomine, sibi matrimonio copulauit. Cum verò dominus rex in partibus transmarinis moraretur, quidam nobilis, natione Hybernicus, Gulihelmus scilicet de Mariſco, exul & profugus pro quodã sibi impositio facinore, in insula Londeie, quæ non multum distat à Bristolia, rapinis, & prædis intendebat. Tandẽ captus cum. xvij. sociis suis, adiudicatus est crudeli morti, & rege sic dictãte, tractus est cum dictis. xvij. sociis suis ad caudas equorum, ad patibulum London. suspendẽdus. Pater ergo suus, quidam de potentissimis Hyberniæ, nomine Galfridus de Mariſco, hoc audito, fugit in Scotiam, vix ibidem tutas latebras habiturus. Qui præ confusione, & dolore contabescens, citò post vitam miserabilem optata morte terminauit. Et circa eadem tempora, obierũt quidam nobiles, videlicet Gilbertus de Gaunt, Baldevvinus VVak, Philippus de Kyme, & in partibus iborealibus Rogerius Bertramꝰ, cum quibusdam viris præclaris, humanis rebus exempti ab hac luce migrauerunt. Obijt etiam Comes de VVarevvik, vir potẽs & genere spectabilis. Et eodem tempore, vnus filiorum Imperatoris Frederici, nomine Henricus, qui exigentibus meritis suis, diuturno carcere, iubente patre, detinebatur, miseram animam exhalauit. Perhibetur enim, seipsum ex tædio vitæ, manu propria, nimis infœliciter peremisse. Ipso quoque tempore, rex Francorum pijssimus, & elegantissimus, spiritu tactus misericordiæ, & tranquillitatis, obtulit domino regi Angliæ optimam formam pacis, eò quòd eius erat cõsanguineus, & vxor eius regina, reginæ Angliæ soror extiterat. Sed rex Angliæ, Comitis de Marchia seductus falsis policitationibus, ipsam penitus recusauit, asserens se nunquam à consilio dicti Comitis, recessurum, quẽ patrem suum de more appellauit. Et statim hostiliter & inconsultè ipsum regem Francorum diffidauit. Pœnituit igitur regem Franciæ, se regi Angliæ sic humiliasse, & euoluta oloflamma, impetum fecit vehementissimum in omnia, quæ Comitis erant de Marchia, & infrà breue tempus adeo prosperatum est negotium Martium in manu eius, vt iam cõtritis hostibus eius, finem

guerra

guerra sua sortita est adoptatum. Occupauerat enim iam castrum dictum Frontenay, quod videbatur Pictauiensibus inexpugnabile, & in ipso filium Comitis de Marchia, cum .c. militibus occupauit. Inde castrũ, quod dicitur Mouent. Deinde diatim alia castra, necnon & ciuitates, & earum habitatores, præclari ciues & milites, spõte in suam se dederunt potestatem. Tandem ventum est apud prædictam ciuitatem vineis opulentissimam, flumine, quod Tarenta dicitur, lætificatam, quæ Talleburc dicitur, vbi rege existente Francorum, rex Anglorũ ex alia parte cominus flumine extitit, ita vt adinuicem alij aliorum papiliones, & signa videre potuerũt, ereptusq; est ibidem rex Anglorum à discrimine confusionis per industriam Comitis Richardi. Nocte igitur fugiens rex Anglorum fœliciter ac prudenter, venit Xantonas, sed eum insecutus est statim rex Francorum, ibique factus est acerrimus conflictus inter Anglos & Francos extra ciuitatẽ, in quo plus laudis Angli promeruisse coacti sunt Francis, licet inuitis confiteri. Accrescẽte autem regis Frãcorum indies exercitu, ad instar stagni ex torrentibus inundãtis, facta est seditio in ciuitate, vnde natis sinistris rumoribus, rex Anglorum repentino auolatu se contulit Blauium, probrosè fugitiuus, vbi per aliquot dies infirmatus commorabatur. Hæc igitur audiens Comes de Marchia, tactus dolore cordis intrinsecus, misso Comite Britanniæ ad regem Francorum intercessore & mediatore, vix ad pacem regis Franciæ, sed durissimis tamen conditionibus, relicto rege Angliæ, postquam thesaurum eius exhausérat, & honorem exufflauerat, est receptus. Deinde Reginaldus de Pontibus, post quẽm Gulihelmus, cognométo Archiepiscopus, quos sequebantur vicecomes de Thoarz, necnon & alij nobilissimi Pictauiensium, receptis tamen cautè, imo potius proditiosè, regis Anglorum denarijs, quotquot poterant anteà, ad regis Francorum alas conuolarunt. Obijt autem tunc temporis, abbas de Euesham Richardus, cognomento Gras, monachus VVestmonast. vir discretus & circumspectus, iure ciuili & canonico eleganter expeditus, apud Ryolam: vnde rex quia eius specialis extitit consiliarius, & quandoque vices agens cancellarij, doluit vehementer. Et dum rex Angliæ his turbinibus exagitaretur, regina Alienora, proxima partui, apud Burdegalim commorabatur, nec inde recessit donec peperisset filiam, et vocatũ est nomen eius Beatrix, Comitissa prouinciæ, quæ Beatrix vocabatur, sic procurante: nata est igitur in crastino natiuitatis sancti Iohãnis Baptistæ.

infirmatus

Eodem

Eodem tempore, quod non ſine ſibilo & deriſu, cum dolore referunt Angli, quędã mulier ſingulariter mõſtruoſa, cuius cadauer vermibus multis hæreditariũ, lecticam vacuã poterat onerare, videlicet Comitiſſa de Byarde, cũ filio ſuo Gaſtone, & .l. militibus, ducta cupidine ſterlingorũ, quibus nouerat regẽ Angliæ abũdare, venit ad eũ, & facta cõuentione vt regi pro ſtipendio militarent, xiij. libras ſterlingorũ qualibet die ſuſcepit numeratas. Dicta verò mulier gygãtea, vel filius eius, vel eorum militia, quæ per multũ temporis cum rege moram fecerũt ſumptuoſam, nunq̃ regi profuerũt, imò potius obfuerũt, & in fine ridiculoſè defuerũt. Rex interim Francorum, inito cum optimatibus ſuis conſilio, quia vidit opus Martium in manibus ſuis ad votum feliciter proſperari, propoſuit regem Anglorum, quem iam nouerat Pictauienſium viribus, & ſolatio deſtitutum, & iam in procliuum deſperationis declinantem, hoſtiliter, & non ſegniter, vſque ad Blauium inſequi, & inde vſque Burdegalim, ſi illuc foret migraturus, & negotium guerræ ſiue belli vſque ad conſummationem indefeſſa diligentia continuare. Et ecce dominus miſertus regis Anglorum, dans quando & pro vt vult, ſalutem regibus, ne incaſſum videretur ſe religioſorum Angliæ in receſſu ſuo orationibus commendaſſe, corda Francorum intolerabiliter ſuperbientium, quodam diſſenſionis inter eos exorto ſchiſmate, perturbauit. Dicebant enim quidam eorum, quòd non foret expediens Francis, quòd rex Angliæ caperetur, vel confunderetur, ne Anglia Franciæ ſubiugaretur. Quia ſi ſic eueniret, Franci etiam nobiliſſimi, ſi à rege Francorum opprimerentur, vbi profugis pateret refugium, vel Anglis, ſi ſimilia paterentur? Vidimus enim interdicta Anglia, Franciam epiſcopis Angliæ, & quibuſdam magnatibus, vtpote Roberto, filio Gualteri, ſinum refugij & protectionis aperuiſſe, & Angliam Comiti Bononiæ, Reginaldo. Et qui talia dicebant, erant de his, quos Comes Richardus in Terra ſancta redemerat, quos cum audiſſent alij Francorum, arguebant eos proditionis, & ſic orta diſſenſione, ferè ad inteſtina bella conuolabant. Præterea alimentorum, pręcipuè aquarum penuria eorũ exercitum, qui numeroſus erat, adeò miſetabiliter inuaſit, vt fame, & ſiti inualeſcẽtibus, tumuerũt, & infirmitate cõtabuerunt, & variſs afflicti miſerjs animas fatiſcentes exhalarunt. Comprouinciales enim puteorũ ora obturauerant, riuos & fontes perturbatos intoxicauerãt, prato cum paſcuius arauerant, & amotis pecudibus, annonam cum fructibus

elongaue-

elongauerant. Hauſis igitur aquis, tam equi quam homines perierunt, & oblatrantibus diebus canicularibus, qui tunc inſtabant, homines infirmi decubuerunt, & carentes requiei ſolatio & curãtium medicamine, citius obierunt. Mortui igitur ſunt de exercitu Francorum magnates, vexilla ferentes, quater. xx. & de pedeſtri manu circiter. xx. millia. Rege autem Francorum ſimul grauiter infirmato, cecidit timor grandis cum deſperatione ſuper Francos, dicentes quòd elemoſynæ regis Anglorum ipſos deiecerant. Formidabant etiam vehementer regem ſuum, qui tener erat & delicatus, imò etiam ſeipſos morte opprimi repentina, exemplum etiam robuſtiorum morte præuentorum augebat formidinem. Obierat enim ibidem Robertus Malet, quidam Baro Normanniæ, armis ſtrenuiſſimus, & ſingulari dignus præconio. Obiit inſuper ibidem, eadem peſte Richardus de Beaumund, inter omnes Francos generoſus, & geſtis magnificis intitulatus. Coactus eſt igitur rex Francorum, fatis ſibi aduerſantibus, treugas quinquennes à rege Anglorum poſtulare, in Franciam, vt aërem ſolitum hauriret, maturè rediturus, quæ libenter, imò gaudenter ſunt conceſſę poſtulanti. Receptis igitur homagijs magnatum Pictauiæ, & ſuis naturalibus hominibus, ac fidelibus in caſtris eorum poſitis ac ciuitatibus, vt ipſis præeſſent, & eos regerent, rex in Franciam remeauit, & in breui ſanitati reſtitutus, Pictauienſes iuſſit, vltimis traditos conditionibus, arctiſſimè cuſtodiri, vnde datum eſt eis iam pro lege, vt nec nuptui filias ſuas tradant, nec de vna ciuitate in aliam, ſine Francorum licentia. Comes etiam de Marchia, de proditione accuſatus & appellat' eodem anno, coram rege Francorum, vix à mortis ignominioſæ diſpendio eſt ereptus. Factus eſt tamen, quaſi cũctis prodigium, id eſt, ſignum ad digitum in ſubſannationem & ſibilum vniuerſis, eò quòd regem Angliæ tam pernitioſè prodidit, in ipſum temere cõfidentem. Ex ipſo igitur tempore dehonerata eſt regis Angliæ prodiga ſollicitudo, quæ inconſultè Pictauienſibus, quolibet anno. vij. millia marcarum, pro eorũ vmbratili homagio, & inutili ſeruitio, diſtribuere conſueuit. Eodem anno, videlicet in craſtino ſancti Michaelis, dedicata eſt eccleſia cõuentualis de VVaultham ab epiſcopo Norvvic. Gulihelmo, ſolenniter, aſſiſtentibus alijs plurimis epiſcopis & prælatis. Ipſo quoq; tempore, exigitur ſcutagiũ. Conceduntur & colliguntur ad opus regis indigẽtis, videlicet de quolibet ſcuto xx. ſolidi. Cum autem rex pacificè tranſiſſet vſque Burdegalim, &

treugis captis inter regem Franciæ & ipsum, moram ibidem traxisset inutilem & nimis sumptuosam, quidam Anglię nobiles, iam nimis indigentes, & alieno ære obligati, licentiam repatriandi petierunt, nec obtinuerunt. Comes autem Richardus, eodem tempore, non clarè licentiatus, recessit, et in mari repatriando multa passus pericula, & à naufragio vix ereptus, in insulam, non procul à Cornubia ad aridam iactatus, votum vouit domino se domum religiosorum ordinis Cisterciensis fundaturum, quod postea fideliter adimpleuit. Circa eadem tempora, obijt nobilis vir, Richardus de Burgo, multas in Hybernia habens terras & possessiones. Et eodem anno, Hugo de Lacy, in Hybernia bellator nominatissimus, cuius bella & conquæstus tractatus exigerent speciales, ab hac luce migrauit. Ipsis quoque temporibus, episcopus Lincoln. Robertus, vir in Latino & Greco idiomate peritissimus, testamenta. xij. patriarcharum de Greco fideli interpretatione transtulit in Latinum. Quæ per multa tẽpora incognita & abscondita fuerunt per inuidiam Iudæorum, nec ad notitiam Hieronimi, vel alterius interpretis peruenerunt. Manifestæ enim in eis de saluatore prophetię reperiuntur. Eodem quoque anno, Kalendas Decembris, obijt Iocelinus, episcopus Bathon. plenus dierum. Imminente verò festo sancti Michaelis, non permissi sunt abbates Cistercienſis ordinis ad generale capitulum eorum transfretare, eò quòd eodem anno, à rege rogati de lanarum suarum exhibitione eum iuuare noluerunt. Transijt igitur annus ille satis frugifer atque fructifer, Angliæ pacificus, sed terris regno Angliæ pertinentibus vltramarinis bellicosus & damnosus: Terræ sanctæ suspectus: Imperio formidabilis: toti ecclesiæ turbulentus, sede papali adhuc vacante, fratribusque, tam locis quam cordibus inuicem dissipatis, ita vt vix septem vel octo Romæ commorarentur.

Rige Anglorum inutiliter commorante apud Burdegalim, colligitur pecunia in Anglia ad opus eiusdem.

ANno gratiæ. Mccxliij. qui est annus regni regis Henrici Tertij, xxvij. fuit idem rex apud Burdegalim, non tamen ad Natale domini: sed hyemans & cõmorãs inutiliter, Comitissa de Biarde &. G. filio suo, & Vasconibus ab ipso rege, quẽ ad votum tenebãt, quotidianas expensas ad placitum, & stipendia non modica extorquẽtibus, nec alicui negotio bellico rex vel Angli intẽdebãt, nisi quod ne nil ageretur, quędã parua municipia rebellãtiũin finib' Burdegalis sibi man-

sibi mancipãtes, quoddam monasterium, quod Verrines dicitur, in quo quidam rebelles se receptauerant, obsederunt. Vbi quidam regis familiaris consiliarius, Iohannes Maunsel, clericus, dum animosius omnibus alijs obsessos infestare, vsque ferè ad exanimationem iactu lapidis contritus, & spiculo vulneratus, vix manus effugit inimicas. Qui, quia pro regis honore tam libenti animo mortis se opposuit periculo, factus est de familiari, regi familiarior, & de locuplete locupletior, ita vt ad magnatum nobilissimorum attingere meruit celsitudinem. Collocatique sunt ei redditus opulentissimi.

Circa eadem quoque tempora, monachi Couentrenses de morte abbatis de Euesham, qui pro electo Couentrensi habebatur, certificati, præcentorem suum, dominum Gulihelmum de Monte pessulano, virum sanctum, & moribus & scientia præditum, consentientibus aliquibus canonicis Lichefeldensibus, in episcopum & pastorem suarũ animarum elegerunt. Sed dominus rex, sicut iam ei moris erat, alium malens in ipsum episcopatum promouere, statim se opposuit, neque electionem neque electum acceptans. Et stantibus cum eo quibusdam canonicis de Lichefeldia, & lite ventilata, fiunt vtrobique dispendia morosa & sumptuosa, videlicet. ccxlv. lib.

Eodẽ quoque tẽpore, venerunt quinque Portuũ custodes, & quidã, qui vina & victualia vendebant, alij quoque, qui de stipe regia pendebant, instantissimè sua à rege postulantes stipendia. Burdegalenses insuper, quibus rex obligatus ex debitis inæstimabilibus tenebatur, nec iam domino suo liberas habere habenas permittebant. Sed iam erat ei ipsa ciuitas sua Burdegalis pro carcere: arctabant, & stimulabant ipsum, vsque ad animæ amaritudinẽ. Et iam, licet serò, pœnitens se dominus rex suorũ naturaliũ hominũ Anglorũ consilijs non adquieuisse, desiderauit Angliæ gaudere securitate, & VVestmonaster. delitijs exaturari. Ex tunc igitur cogitauit Angliæ portũ repetere, & peritorũ procurante industria firmatæ sunt treugæ, quæ subarratæ & initiatę fuerant die sancti Gregorij. Comes autem Britanniæ dissimulans, vtpote vir dolosus, & omni vulpecula astutior, hoc se scire, in mari piratic° fact° rapinis intẽdebat, & multos multis bonis spoliauit, præcipuè mercatores, qui in præfatis treugis cõfidentes, per fines illos transmearunt. Quod, cum conquerente rege Anglorum, ad aures pijssimi regis Francorum peruenisset, ait. Ha, quoties illum proditorem redargui, nec correptus corrigitur, sed dissimulat se, quæ facta sunt, ne scire? Ne sua sibi fraus patrocinetur,

ſpolietur ſpoliator,et domino regi Anglię reſtituantur ablata,quod & factum eſt.Inſuper ſpoliator,& infamis factus eſt & iuſta punitione condemnatus. Ipſo quoque tempore,congregati ſunt Cardinales,vt papam eligerent, ſignificabantq; Imperatori, quòd iam non leuiter, per totam Chriſtianitatem,famam ſuam denigrauerat.Sparſim enim dictum fuit, quod ipſe Imperator, electionē papalem,& eccleſiæ promotionem impediuit, Cardinalium aliquos, & prælatos quoſdam incarceratos retinendo. Et in calce mandati addebant,quòd ipſos,quos ſic tenebat,dimitteret, præcipuè Cardinalem Othonem,vt intereſſet electioni,& fieret ad votum ſuum electio,& ad imperij honorem, pacem, & exaltationē. Quibus verbis fidem adhibens Imperator,dictū Othonē Cardinalem,ſimul & prælatos,quos temere tenuerat,liberos abire permiſit. Cum autem ad fratres idem.O. ipſum expectantes peruenisſet, & ſimul omnes de electione papæ contractaſſent; ſeminante diſcordiam Sathana, non poterant conuenire,nec in vnum aſſentire.Vnde Otho Cardinalis,pudore confuſus, propoſuit ad carcerem Imperatoris redire, eò quòd tranſgreſſi ſunt Cardinales, quæ promiſerant incarceratorum liberatori.Quod,cum Imperatori innotuiſſet, acceptās Othonis fidelitatem, ſignificauit ei, quòd non tantum pro liberato, imò pro amico ipſum habuit,& habiturus erat. Congregato igitur copioſo exercitu,Imperator Albaniam ciuitatem ad eccleſiam Romanam ſpecialiter ſpectantem depopulans, comminabatur Cardinalibus,quòd omnia,quę eccleſiæ Romanę eſſent,ſolo tenus complanaret, niſi concorditer ſine impedimento papam eligiſſent. Mandauitque ſenatori vrbis, & alijs amicis ſuis, vt concluſos electores, arctiſſimè in manu armata cuſtodirent,nec ire permitterent, donec papam creaſſent.Inſuper rex Francorū, cum tota regni ſui vniuerſitate,epiſtolā efficaciſſimā,preces armatas & imperioſas continentem,per ſolennem nuncium tranſmiſit Cardinalibus, perſuadens vt eccleſiæ prouiderent,ſine moræ diſpendio. Talia igitur mandata formidantes,conſilium inierunt,vt iterum cōgregati, inuocata ſpiritus ſancti gratia, die ſtatuto,non moroſo,electionem ſine impedimento diabolico papalem celebrarent. Dierum illorum curriculis, quòd multi dubitabant,num papalis poteſtas,ſede vacante,ad Cardinalium vniuerſitatem deuolueretur, an non, per quaſdam literas abbati de VVarduna,tranſmiſſas,plenius certificamur,ſic incipientes. Miſeratione diuina. R. Oſtienſis, & Velleter. I. tituli ſanctæ

Praxedis

Praxedis. S. tituli sancti Laurentij in Luc. S. tituli sanctæ Mariæ in Cosmodin. E. sanctorum Cosme & Damiani. O. sancti Nicolai in carcere Tulliano, sanctæ Romæ ecclesiæ cardinales, religioso viro, abbati de VVarduna, salutem in domino, & cęt. Et in sequentibus dicitur. Nos autem, penes quos potestas residet, apostolica sede vacante, & cæt. Ipso quoque tempore, rex Anglorum, cum diutinam moram in Vasconia consumpsisset, commissa tutela Vasconiæ, quam Senescalliam vocant, Nicolao de †Mueles, militi fideli ac prudenti, inops, extorris, & inglorius rediens versus Angliam, trāsfretauit. Cui magnates Angliæ innumerabiles, ex eiusdē regis mandato, occurrerunt, super littus maris moram damnosam, tediosam, & sumptuosam protrahentes. Tandem ipsum cum sospitate venientē reuerenter susceperunt, & muneribus impræciabilibus simul prælati vt magnates honorarunt, & cùm London. peruenisset, cortinis, lampadibusque plateas adornari, & ecclesias cæreorum numerositate iussit choruscare. Et imminente sancti Eadvvardi festiuitate. s. iij. Idus Octobr. venit gaudenter VVestmonaster. occurrente processionaliter, in festiuis indumentis, in classico campanarum, & incredibili accensorum cæreorum numerositate, conuentu. Eodem anno, tempore videlicet natiuitatis sancti Iohannis Baptistæ, post multas disceptationes, ac varias ecclesiæ Romanæ tribulationes, mortem papæ Gregorij repentinam, mortem quoque nimis lugubrem magistri Roberti Somerkote, Cardinalis, & alias varias fortunæ aduersantis tunsiones, Cardinales in vnum propter metum Imperatoris congregati, elegerūt Senebaldum Cardinalem in papam, natione Genuensem, virum in decretis, & iure canonico eleganter eruditum, pecuniæ tamen non contemptorem. Creatus est autem Anagniæ, & vocatum est nomen eius Innocētius Quartus, & die apostolorum Petri & Pauli confirmatus est, & confirmatus confirmauit statim sententiam latam à prædecessore suo Gregorio in Imperatorem Fredericum. Vnde Imperator, cùm contrarium suæ spei reperisset, in iram vehementissimam incandens, significauit Romanis, quòd in magnum eorum præiudicium creatus est papa alibi, quàm in vrbe, & in maius, quod sententiam Gregorij papæ confirmauerat. Vnde statim Imperator nouo papæ moliebatur grauamina, & insidias præparauit, posuitque in transitibus viarum & portuum arctas custodias, & per mare galeas, ne bullarum portitores transmearent, & pecuniam in

†Molis.

nocumentum sui ei reportarent, ita vt nec Prædicatoribus, nec Minoribus, scripta, vel interſignia, vel nũcia baiulãtibus, ſeueritas parceret imperialis. Eodem tempore, Templarij apud Acon Hoſpitalarios hoſtiliter obſederunt, & in eorum contemptum, & contumeliam, treugas per Comitem Richardum cum Soldano Babyloniæ per conſilium ipſorum Hoſpitalariorum prudenter initas, impudẽter infregerunt: & ipſum Soldanum, confœderati alijs Soldanis, fidẽ in infidelibus credentes reperire, non verebantur impugnare. Vnde tantummodo videbatur illa comminatio fulgurantis Euangelij imminere, ſcilicet: omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur. Circa eadem tempora, cum epiſcopus Lincoln. nimis impetuoſè, & ſecus quàm deceret, abbatem de Bardeney depoſuiſſet, & idem abbas ad conuentum Cantuar. penes quem ex ſuis priuilegijs reſidet poteſtas, lites in prouincia Cantuar. exortas, vacante ſede papali, terminare, appellaſſet, noluit dictus epiſcopus appellationẽ differre: vnde conuentus memoratus dictum epiſcopum ſolenniter excommunicauit. Epiſcopus autem, ad iam creatum papam nuncios deſtinauit, qui, vix ſaluo vtriuſque partis iure, ad cautelam abſolutionis beneficium meruit obtinere. Cõfirmantur in epiſcopum VVinton. epiſcopus Norvvicenſis, poſtulatus, & Bonefacius in archiepiſcopũ Cantuar. Circa dies illos, videlicet. xviij. kal. Decembr. mater reginarum Franciæ & Angliç, Beatrix, vxor Comitis Prouinciæ, mulier ſingularis ſpeciei, venit in Angliam rege vocante, & in viaticis nimis ſumptuoſis totum iter ſuum pompoſè ꝓcurãte: ipſiuſq; aduentum in precioſorum munerum largitione, in cæreorum inæſtimabilium accenſione, in campanarum tinnitu, & turbarum clangore, rex ferè vſque ad mare, cum nobilium multitudine occurrens, alacriter ſerenauit. Duxit autem ſecum filiam ſuam Senchiam, Comiti Richardo maritandam. Cum autem London. veniſſet, iuſſu regis, videlicet in octauis ſancti Martini, luto & omnibus offendiculis amotis, pallis & cortinis tota ciuitas reſplenduit adornata. Die verò ſancti Clementis, Comes Richardus deſponſauit vxorem ſuam memoratam Senchiam, filiam Reimundi Comitis Prouinciæ, & dictæ comitiſſæ Beatricis, ſororem ſcilicet reginarum Franciæ & Angliæ, apud VVeſtmonaſterium. In cuius deſponſatione tanta conuiuarũ multitudo, tantaque nuptialis lætitiæ reſplenduit ſerenitas, vt feſtum illud generale, ſpeciales exigens tractatus, Hymençum reddidit admirantem. Et dum mundus, multiformis præſtigiator, ſic mortales

exagi-

exagitaret,quidam habitum tantum gestans religionis, monachus vmbratilis, & sophisticus,Iohannes, qui authoritate fultus tantummodo regia,nomen & officium Prioris ecclesiæ VVinton. videlicet Cathedralis,sibi temerè vsurpauerat, postquam illam nobilem ecclesiam diuersimodè, non sine multa dilapidatione, scandalo, & conuentus ipsius ecclesiæ varijs afflictionibus turbauerat, miseram animam exhalauit, viarum suarum fructus recepturus. Rex tamen manum suam diutius aggrauans, prohibuit ne quis Gulihelmum de Ralie,qui se falsò,vt ait,episcopum VVinton. fecit solenniter acclamari, hospitio susciperet,vel eidem in venalibus communicaret, vel victualium necessaria ministraret, & qui ei in aliquo horũ subueniret, hostis regis,imò publicus haberetur. Episcopus autem memoratus Gulihelmus, vt ecclesiam suam visitaret, VVinton. adijt. Maior autem ciuitatis,& suorum conciuium nõnulli,super hoc præmuniti,& præcepto ipsius regis animati, omnes portas ciuitatis cõtra ipsum præclusit. At episcop⁹ nudis pedibus ad vnam portam ciuitatis,posteà ad alios extra ciuitatem cum suis presbyteris & clericis,aditum,vt in pace ecclesiam suam intraret, humiliter ab his, qui supra portas erant in propugnaculis,postulauit. Denegantibus autẽ Maiore & multis ciuibus, & regis ministris, & procaciter obstantibus,episcop⁹ ciuitatem totam,cum ecclesia Cathedrali, & omnibus alijs interdicto suppositit,& omnes monachos sequaces,& fautores Prioris intrusi per potestatem regiam, iam defuncti, vt dictum est, anathematis vinculo innodauit. Eisdem temporibus, pro imperialibus ministris, nimis Viterbienses opprimentibus, ipsa tota ciuitas Viterbij cum partibus adiacentibus, per Reinerum de Viterbio, Cardinalem, cõuersa est ad Romanos,qui partes papæ consouebãt. Et eodem tempore recesserunt ab Imperatoris fidelitate multi nobiles & potentes:qui igitur oderunt eum,extollentes caput,commiserati sunt ei,quòd ipsum vsque ad internecionem persequerentur. Humiliatus igitur Imperator secũndum illud Dauidicum: (Imple facies eorum ignominia, & querent nomen tuum domine) formã pacis obtulit ecclesiæ,scilicet vt iuraret se libenter stare censuræ ecclesiasticæ, de iniurijs ei illatis satisfacturum, ita scilicet vt præcognosceret in quibus, & præuisa via,& omnibus præcognitis. Quod cum denegaretur ei,magis solito desæuit in ecclesiam, & viros ecclesiasticos. Fecit etiam inter alias suas tyrannides, duos fratres de ordine Prædicatorum,& tot de ordine Minorum incarcerari, quia

epistolas inter principes & magnates, in imperatoris & imperij detrimentum, deprehensi sunt baiulasse, qui in carcere ob immanitatem pressuræ defecerunt. Temporibus etiam sub eisdem, non tantum partes Orientalium, imò iam mediterraneorum, & etiam Occidentalium concluſit & vehementer perterruit rumor, qui de Tartaris inhumanis, & eorū exterminio ventilatus, omnia climata mūdi peruolauit: ita vt videretur beati Methodij prophetia effectū veritatis euidenter sortiri. Et sub eisdem diebus quidam, in Alemannia præcipuè, se asserentes vitam & habitum religionis elegisse, in vtroque sexu, sed maximè in muliebri, continentiam, cum vitę simplicitate, profitentes, se voto priuato deo obligarunt. Mulieresque, quas Bigrinas vulgariter vocamus, adeo multiplicatæ sunt, quòd earum numer⁹ in vna ciuitate, videlicet Colonia, ad plus quàm mille asseritur ascendisse. Et tunc temporis in partibus maximè Vltramontanis, multiplicati sunt hæretici, præcipuè illi, quos Paterinos appellamus, qui temporibus retroactis latuerunt, & deprehensi graui morte puniebantur. Iam non erubescentes, neque punitionem neque censuram ecclesiasticam formidantes, in publicum & recta ceruice proruperunt, ita vt finis mundi à multis creditur imminere, propter diuersas mundi & nouas, de die in diem, emergentes tribulationes, cùm in comminatione Euāgelica intonet dominus dicens: Surget gens contra gentem. & cæt. Transijt ergo annus ille ecclesiæ periculosus, regno Angliæ procellosus, frugifer satis tamen, & fructifer, multos nobiles in Christianitate perimēs, & perturbās: Italicis præliosus: Terræ sanctæ suspectus: Templarijs, Hospitalarijs schismatis & scandali generatiuus.

De quodam magno conuiuio Comitis Richardi apud VVallingfordiam.

ANno gratiæ. Mccxliiij. qui est annus regni regis Henrici Tertij, xxviij. fuit idem rem ad Natale domini apud VValingfordiā, conuiua fratris sui, Comitis videlicet Richardi, vbi nimis fastigiosè conuiuantes, inuitatis omnibus ferè regni nobilibus, Londini iniciatarum reliquias nuptiarum consummauerunt, vt reliquiæ cogitationum festum peragerent nuptiale. Erant autem præsentes ibidem, preter optimates Angliæ, quos perlongum esset enumerare, Beatrix Prouinciæ Comitissa, & eiusdem filia, † Senchia, nurus ac noua sponsa spectabilis. Quibus rex, cum summo conamine se serenum exhibuit, & iucundum. Tandem conuiuij solennitate completa, rex, comitante dicta Comitissa Beatrice, cum multis nobilibus Angliæ,

† Sancia.

Solempnitate

Angliæ & Prouinciæ vtriusque sexus, instante festo Circumcisionis dominicæ, Londinũ properauit, vt ibidẽ in præsentia & conspectu Prouincialium, solennizans festiuitatem sancti Eadvvardi miro apparatu apud VVestmonaster. speciale suum domicilium magnificè celebraret. Qua peracta, memorata Comitissa, versus mare lora dirigens, ad partes natiuas remeauit, rege cum numerosa regni multitudine vsque ad maris littora pedetentim comitante. Sed antequã apud Douèriam nauem ascendisset, ne mundana gaudia impermixta arrideant mortalibus, occurrerunt ei lugubrium rumorum portitores, nunciantes, Reimundum Comitem Prouinciæ, maritum suum, irremediabili morbo percussum, solum expectare sepulchrũ, qui in omni tribulatione efficax Romanæ ecclesiæ exhibuit patrocinium, & Imperatori nocumentum. Quod cum audisset dominus rex, inconsolabiter dolens, quod solum potuit, in precibus & eleemosynis, dei misericordiam pro ipso interpellauit. Circa idem tempus, confisus dominus papa nimis de regis simplicitate & patientia, quendam nouum pecuniæ extortorem, non insignibus legati redimitum, sed inauditis potestatibus communitum, nomine Martinum, transmisit in Angliam, qui se in solitum legatorum & papalium nunciorum & clericorum receptaculum, scilicet in Nouum templum Londini, statim recipiens, potestatem suam redditus recipiendi & pecuniam multiphter extorquendi manifestauit, & eam exercuit diligenter, vsque ad multorum cordium summam amaritudinem, & conscientiarum læsionem. Habebat enim potestatem, collationem beneficiorum prohibendi, donec ad votũ suum ipsi foret satisfactũ. Qui exiles redditus, quasi quisquilias, despicies, opimis manus rapidas iniecit. Habebatque potestatem excommunicandi, suspendendi, & multipliciter voluntati suæ, licet imperuosè, resistentes puniendi, & pro voluntate: quasi ipso die in papali cancellaria, bullatas chartas autenticas more protulisset consueto. Vnde à nonnullis, nec sine causa, dicebatur, ipsum plures chartas bullatas, sed vacuas, ad placitum suum scribendas, quod absit, detulisse. Cœpit igitur memoratus magister Martinus, vndiq; munera, præcipuè palefridos concupiscibiles, & vasa prætiosa imperiosè à prælatis exigere, exigendo extorquere, maximè à religiosis, ad opus suũ (stultè enim orat, qui sui obliuiscitur) & ad opus papæ redditus, & prebendas præelectas: vtens hac odibili adiectione, non obstante priuilegio, &cæt. Inter quas, dum præbenda opima quædam Sarum

vacaret,

vacaret, dictus magister Martinus, sedulus explorator, auidas & aduncas manus inijciens, irrequisito, imò potius inuito, loci ipsius episcopo, contulit ipsam cuidam adolescentulo, domini papę nepoti. Similiter & alias ipsius papæ consanguineis, quibus idem papa mirabiliter abundauit, collegit dictus magister Martinus indefessus, nō sine multorum peritorū stupore. Credebant enim multi, & credentes sperabant, quòd Romana curia multipliciter à deo flagellata, fræno moderaminis suam auaritiam solitam, aliquantulum saltem, coerceret. In octauis verò Purificationis beatæ Marię virginis, obijt vas superbiæ, & omnis fomes contumeliæ inter dominum papā & Imperatorem exortæ, Iohannes de Columna, Cardinalis Romæ. Qui vir Martius, & genere prædarus inter omnes Cardinales, castris, & palatijs, necnō & thesauris, & redditibus instauratus, claruerat potentissimus. Eodemq; tempore, magister Rogerius, præcentor Sarum confirmatus est in episcopum Bathoniensem. Quidam quoque monachus de gremio ipsius ecclesiæ, Thomas, assumptus, ritè electus est in abbatem de Euesham, & creatus. Anno quoq; eodem, venerabilis pater Ciceſtrensis, Radulphus de Nouilla, Anglię Cancellarius, columna veritatis, penes quem ipsum regnum erat, basis fidelitatis, Londini in nobili palatio suo, quod à fundamentis constructuerat, non procul à Nouo templo, & Domo conuersorum. Kalend. Febr. vitam temporalem terminauit, perpetuam adepturus. Ipso tempore, Otho Cardinalis, qui aliquando legatus fuit in Anglia, factus est episcopus Portuensis. Diebus quoque sub eisdem, Gulihelmus episcopus VVinton. ægrè ferens molestias ei à rege diatim illatas, & multiplicatas, cum apud Suthwerk in domo canonicorum, quasi latens commorabatur. x. Kalend. Martij, claudestinā fugam summo mane arripuit, nauemque Londini ascendit, partes Gallicanas exul & asylum securæ pacis aditurus, & per Thamesim nauigans in alta maris indistanter se recipiens, antequam ad regis notitiam hoc peruenisset, in portu sancti Valerici prosperè applicuit. Indè se ad Abbatis villam transferens, obuium habuit ibidem pijssimi regis Francorum nuntium solennem, qui eundem episcopum ex parte domini sui regis cum gaudio et vultu suscepit serenissimo, in omnibus ei spondens regale patrocinium, & in omni tribulatione consolationem: præcepitque edicto regio, vt Maior Abbatis villæ promtam haberet totam communam ipsius ciuitatis ad eiusdem episcopi defensionem, si forte ipsum insequerentur aliqui ex parte

regis

regis Angliæ ad nocendum,ita ſcilicet,vt ſi opus poſtularet,ad arma conuolantes, hoſtiliter pro epiſcopo contra omnes aduerſantes dimicarent.Sic igitur exulante VVinton.epiſcopo,fama regis Anglorum per omnes partes Ciſalpinas non mediocriter denigratur. Dicebant enim Franci, Anglorum ſemper æmuli,materiam ſumentes exinde nequiter obloquendi: Eia,eia, ecce rex Angliæ cõtra omnes regni ſui inimicos deſes & imbellis, omnes ſanctos epiſcopos ſuos perſequitur,& proſcribit.Nunc beatum Thomã, nuper glorioſum Eadmundum,Cantuar. archiepiſcopos, & in præſentiarũ, epiſcopũ VVinton. qui etiam ei diu diligenter ac fideliter ſeruiuit, non permittit vel eccleſiam ſuam ingredi, vel regni ſui pace gratulari, malens alienigenas & ignotos promouere. Quod cũ electo Cantuar. Bonefacio innotuiſſet, dolens de regis Angliæ infamia, ipſum regẽ per amicabilem ſuper hoc corripiens epiſtolam, admonuit diligenter ipſum regem,vt memoratum epiſcopum reuocans,in priſtinam amicitiam ſuſcipiens & familiaritatẽ, ingredi permitteret in epiſcopatum ſuum,& epiſcopale officium ſuum liberè exercere,ac libertatibus ſuis & poſſeſſionibus temporalibus gratulari, ne ipſi regi & regno deterius eueniret.Scripſit etiam citò poſt, dominus papa ipſi regi efficaciſſimè,vt ipſi epiſcopo in amicitiam reuocato, ſinũ panderet miſericordiæ. Scripſit inſuper dominus papa reginæ Angliæ epiſtolam elegantem,in cuius titulo,& tenore aſſerit eam, neſcitur qua ratione,ſuam eſſe conſanguíneam,forte ad cautelam, vt ipſam redderet precibus ſuis fauorabiliorem. Admonuit igitur diligẽtiſſimè,vt rigorem flecteret regalem, & rancorem verſus epiſcopum VVinton.conceptum mitigare ſtuderet. Legit enim papa, & didicit hoc nomen, mulier, etymologizare. Dicitur enim mulier, quaſi molliens herum.Pro huius enim beneficij liberali impenſione, paternaque ſollicitudine, quam dominus papa pro promotione & pace epiſcopi diligenter exhibuit,prædictus epiſcopus VVinton. ne ingratitudinis poſſit redargui, plura,quàm. vi. millia marcarũ numeraſſe domino papæ perhibetur:& dominus papa, ne de contemptu valeret corripi,nec vnum denarium reieciſſe.Et dum mortales mũdus tot turbinibus concuteret: Griffinus, filius Leolini, principis Northvvalliæ,iam defuncti,primogenitus,qui in Turri Londinenſi captiuus tenebatur,tædio diuturni carceris & inſoliti grauiter afflictus,cogitauit argumentoſe, qualiter incluſionem poterat euadere carceralem. Vna igitur noctium, deceptis cuſtodibus, ex laceratis linteami-

ethimologizare

linteaminibus,tapetijs,& mappis,funem intricando connodandoque,longum connexuit, per quem cum se perpendiculatim à Turris summitate dimisisset,per alicuius tractum spatij, rupto fune corruens,fractis ceruicibus,expirauit. Erat quippe magnus & ponderosus valde.Per eadem quoque tempora, facta cruentissima congressione bellica in Terra sancta,inter Saracenos,omnium Saracenorum pessimos, Chorosminos,& inter omnes, qui erant ad arma apti, Christianos, & facta strage miserabili,& omnibus seculis deploranda,capti sunt,& in captiuitatem deducti Magistri Templi,& Hospitalis, & ferè omnes Templarij, & Hospitalarij, & alij fratres ordinum diuersorum, vtpote domus Alemannorum sancti Lazari & omnes ferè nobiles Terræ sanctæ vel in prælio ceciderunt, vel in captiuitatem Saracenorum detrudebantur. Soldanus enim Babyloniæ,quem Templarij,rupto treugarum fœdere,per Comitem Richardum inito, expugnarunt, in tantæ iniuriæ vindictam Chorosminos in eorum direxit exterminium. Veruntamen Tartari memoratos Chorosminos à finibus suis in ore gladij prius populsauerant,& sic miseri Christiani præda prædæ & prædonum, peccatis suis exigentibus,facti sunt. Hæc igitur lugubris congressio,& vniuersali damnosa & probrosa Christi ecclesiæ, facta est infausto sydere inter Ascalonem & Gazaram,die sancti Lucæ. Et dum in Syria genus humanum tot turbinibus quateretur ; in Anglia & eius confinijs sæuit in humanis diuina potentia rebus. Romana igitur ecclesia,rubore deposito, tempore noui papæ nostri Innocent.iiij. secus quàm sperauimus, non cessabat per prouisiones cotidianas redditus imprudenter extorquere,à via antecessorũ suorũ nõ exorbitando,imò manum super omnes aggrauando. Exijt igitur murmur,licet serò,in cordibus Anglorum diu conceptum & retentum, in manifestam querimoniam,& quasi parturientes loqui,non poterant amplius se continere. Patientia enim eorum desidiosa erat, & humilitas infructuosa est, imò potius & damnosa, & ipsa abutebatur Romana proteruitas insatiabilis. Et in vnum conuenientes totius regni nobiles, regẽ efficacissimè super hoc conuenerunt, asserẽtes se malle mori,quàm amplius tales enormitates tolerare. Non enim eorum,neque antecessorum suorum intentio fuit, quando cõtulerunt bona viris religiosis, & alijs locis pia consideratione constructis, vt ipsa ad arbitriũ papæ viris Italicis ignotis;& eis,quos nouerant simonijs & vsuris pollutos, & vicijs multimodis,quibus non

est cura,

est cura, prædicatio vel hospitalitas Christi fidelibus impendenda, contribuerent. Rex igitur non mediocriter ad iram prouocatus, sciens ac sentiens talibus querimonijs inesse veritatem, scripsit domino papæ verbis humilibus, & efficacissimis, vt talia studeret paterna sollicitudine corrigere. Ipsis quoque temporibus, Dauid princeps Northvvalliæ ad alas papalis protectionis confugere proponens, terram suam obtulit ab ipso tenere, reddendo inde sibi vnã certam summam pecuniæ, vt dicitur, quingentas marcas: cui perhibetur dominus papa fauorem præbuisse, in magnum regni Angliæ præiudicium & iacturam. Nouit enim mundus principem VVallię ab antiquo vassallum regis Anglię extitisse. Per eadem tempora, fama beati Eadmundi archiepiscopi Cantuar. & cõfessoris glorioſissimi, omnia Cisalpina climata odore bonę famę repleuit. Tot enim & tanta dominus ipsius meritis operatus est miracula, vt viderentur Apostolorum tempora renouari. Petierunt igitur monachi Pontiniacenses, in quorũ ecclesia dicti præsulis ac confessoris corpus sanctissimũ dinoscitur requiescere, vt à domino papa, facta ritè inquisitione, idem sanctus canonizaretur. Sed dominus papa negotium illud suspendens, promisit se hoc facturum cum aliqua magna ac solennis foret in curia Romana fidelium cõgregatio, & hoc factũ est, vt dicitur instinctu quorunda inuidorum, qui memoratum archiepiscopum viuum in vita sua persequebantur, qui nec defunctũ persequi desinebant. Ipsis quoque temporibus, dominus rex, petitionibus domini papæ, & aliorum magnatum pretibus emollitus, cœpit mitius agere cum Gulihelmo, episcopo VVinton. significans ei, quòd si benignè concederet & ratas haberet collationes beneficiorum, quæ clericis suis ipse rex contulerat de episcopatu VVinton. nec exigeret ratiocinium de iam acceptis per ipsum regem maneriorum instauramentis, & sententiã interdicti, in ciuitatẽ VVinton. latam, relaxaret, toleransq; benignè ac patienter priorem, quem ipse VVintoniæ constituit, & monachos, qui cum rege steterunt, libenter ipsum in pristinam familiaritatem reuocaret. Quod audiens magister Henricus de Susa, regis clericus, qui in curia Romana contra episcopum VVinton. steterat regis procurator, qui maximam à rege pecuniam acceperat ad conterendum dictum episcopum, in partes sui natiuas, subitò & clam diuertit, asportauitq; secum totam dictam pecuniam, & per eam adquisiuit sibi, vtinã nõ comparauit, vnum episcopatum, prouentum ipsius rei nõ officium

desiderans, & nuncius coruo consimilis, in Anglia posteà non cõparuit,prænoscens viam pacis interdominũ regẽ & episcopũ VVinton. imminere. Has igitur dum annalis orbita temporales mutationes transcurreret,Imperator Fredericus, superbiæ stimulis exagitatus,pœnitere cœpit quòd se vnquã ecclesiæ humiliasset, & papæ insidiarum laqueos posteà tetendit, quos dominus papa, aliquoties præmunitus,prudẽter declinauit. Et vt partem suam cautius roboraret,quia paucos suæ solicitudinis & laboris habuit participes, decem in paruo tempore creauit Cardinales, videlicet magistrum Iohannem,cognomento de Toleto Cistercienſis ordinis monachum, natione Anglicum,literatura eleganter eruditum,& quosdam alios plus generositate quàm virtute morum vel scientiæ præditos, quorum nomina longum esset scripto inserere, ac indignum. Octauo die ante festum natiuitatis beati Iohannis Baptistę,accessit dominus papa ad ciuitatem Castellanam, quæ ab vrbe octodecim distat miliaribus, vt ibidem vicinius Imperatori, efficatius de pace tractaret, quæ tamen suspecta, imò potius sub desperatione, ex iam auditis, erat suspensa. Vigilia autem apostolorum Petri & Pauli, venit ad Sutrium ciuitatem. Imperator autem iam recalcitrans, significauit ei quòd nihil faceret de conuentis, nisi literis absolutionis prius habitis. Et cum papa respondisset,& diceret hoc fore rationi dissonum,orta est contentio inter nuncium imperatorium & ipsum papam. Papa igitur ex tunc, quasi suæ præsagus perturbationis, repentinam & clandestinam fugam arripere satagebat, nullo tamen conscio,ne fugienti dominus Imperator repagula præpararet. Fuerunt tamen,qui dicerent hoc ipsum cogitasse, vt venientibus munerum portitoribus occurreret,quia, qui pecuniam portabant, non ausi erant ad ipsum propter custodias Imperatoris peruenire. In hora igitur primi somni, in vigilia apostolorum Petri & Pauli, dominus papa relictis papalibus ornamentis,se leuibus armis armauit, & ascendens equum velocissimum, manu non vacua, quodam vix cubiculario conscio,clam subitoque discedens soluſq;, equinis lateribus & calcaribus acutis non pepercit,ita quòd ante primam, potius raptus quam vectus.xxxiiij.miliaria pertransiuit, nemine comitante,vel ipsum sequi potente. Media autem nocte clamor est in curia:ecce papa sic recessit. Assertiuè quoque dixerat papa die antecedenti, se omnia negotia in curia expedienda, in crastino videlicet die Apostolorum,& honore eorũdem, benignè expediturum,

vt sic

vt ſic omnes ſe talia nõ facturũ redderet certiores. Et venit ipſo die ad caſtrum ſupra mare, quod dicitur Vetus ciuitas, cui venerant ibidem in occurſum.xxiij.galeæ, armis & armatis bene communitę de Genuenſibus, parentibus ſuis, qui prompti erant ipſum aſſumere & in ſuam ducere ciuitatem illæſum & indemnem, propter retributionem. Et ante noctem, qui feſtinè ſequebantur, venerant ad eũ ſeptem Cardinales, & ſerò dominus papa intrauit cum illis.vij.Cardinalibus, & paucis clericis, vnam illarum galearum, & in triduo per multa pericula maris, propter Piſanos & alios ei inſidiantes, venit ad Portum Veneris, inde tertia die venerunt Genuam letabundi. Occurrentes verò ciues, ſe ferè omnes ſuos eſſe parentes vel affines iactitabãt. Hinc eſt, quòd, quia ipſi Genuenſes tam prompti in occurſum ei ad Veteris ciuitatis portum peruenerant præmuniti, nõ fuiſſe hoc factum præ timore Imperatoris, imò potius, vt occurreret pecuniam afferentibus, aſſerunt quidam argumentoſi. Acclamantibus autem omnibus ciuibus vtriuſque ſexus & applaudentibus in clangore tubarum, & claſſico campanarum in ciuitate, in qua natus fuit papa, promiſit eos indubitanter ſe de redditib⁹ præcipuè Anglicanis, & ſterlingis deſiderabilib⁹, ditaturum, nec fefellit eos promiſſio. Cum autem domino Imperatori hoc innotuiſſet, more Satyrico infrenduit, & ait. Fugit impius, nemine perſequente, & timet ſibi conſcius, nemine accuſante. Luce clarius video, quare fugit, videlicet vt occurreret Francis & Anglis pecuniam ſibi præſentaturis. Doluit tamem Imperatur ſuper hoc, & obſtupuit vehementer, & ſuorũ portuum & ciuitatum cuſtodes deſidiæ redarguit & proditionis. Fecit igitur in circuitu Genuæ, præcipuè verſus Galliã exitus viarũ, ne ad papã pecunia portaretur, in quam ſolum cõfidebat, vel bullata litera deportaretur, in qua gloriabatur, arctiſſimè cuſtodiri, ita vt iam erat domino papæ Genua pro carcere, & patria pro exilio. Ipſo quoque tempore, vt partem ſuam magis roboraret Imperator, nuptui tradidit quandam filiam ſuam cuidam Grecorum principi potentiſſimo, nomine Bartacon, eccleſiæ Romanæ inobedienti, & ideo ſciſmatico, in domini papæ detrimentum & contumeliam. Et ſic diatim, domino irato, malorum cumulus ſuſcepit incrementum. Et dum mundialis procella mortales quateret, & turbaret: VVallenſes, nec volentes nec valentes, colla ſua legibus ignotis, & dominationi Anglorum ſubmittere, duces ſibi conſtituentes Dauidem, Leolini filium, & domini regis nepotem, & quoſdã alios

potentes de VVallia, contra regem & eius Marchisios guerram mouerunt cruentissimam. Quibus pro præcepto regio, & terrarum suarum tuitione viriliter restiterunt, dimimicantes crebrius, Comes de Clara, Comes de Hereford, Thomas de Munemue, Rogeri' de Mõthant, & alij Marchisij potẽtes & præclari. Qui in principio certaminum calculum deteriorem reportantes, tandem de aliquibus

†ala. stium, vt moris est in guerræ †talea, triumpharũt. In primo autem certamine ceciderunt, hinc inde, viri circiter centum. In festo verò sancti Barnabæ apostoli, fuit dominus rex apud sanctum Albanũ triduo commorans, ibique rumoribus crebrescentibus de VVallẽsium insolentia, & aures & cor regis offendentibus, superuenerunt alij rumores, qui tam aures quam cor regium perturbabant, scilicet de Roberti Passelevve, clerici sui, qui corpus & animam regio famulatui exposuit, repentina cassatione: qui ad episcopatum Cicestrensem electus fuerat: & alterius, loco ipsius, videlicet magistri Richardi de VVithz, sine assensu regio, subrogatione. Dominus igitur rex, cui derogatum fuit, iratus valdè, episcopatum cepit in manum suam, non permittens nouum electum aliquem habere ingressum in eundem episcopatum, vel dominium. Insuper magnam concepit indignationem aduersus omnes, qui hæc procurauerant, præcipuè aduersus electum Cantuariensem Bonifacium, quẽ maximè redarguit ingratitudinis, imponens ei, quòd esset læsor regiæ dignatis in principio suæ promotionis. Et ab imo trahens rex suspiria, tacitus tandem ait, meritò hæc patior, quia impediens liberam electionem Cantuar. vbi tot sancti præcesserunt, prorsus indignum ibi censui promouendum. Circa eadem tempora, dominus rex Angliæ aduersus regem Scotiæ graues mouit questiones, imponens quòd in ipsum regem Angliæ & regnum, contra fidelitatem regi Angliæ & regno præstitam, magna de nouo moliebatur grauamina. In cuius rei argumentum, in Laudonia, Angliæ contermina, castra fortissima cõstrui ꝓcurauit. Insuper Galfridũ de Mariscо, inimicũ suũ, & fugitiuũ, in terra sua ꝓtexit, & receptauerat. Prętereà vxorẽ sibi elegit, filiã Ingelrami de Cusy, cuiusdã baronis de regno Francorũ iniquissimi, & regi & regno Angliæ inimicissimi. Misit igitur rex, quòd tamẽ non oportuit, ꝓ Comite Flandriæ, vt ei veniret in adiutoriũ contra regẽ Scotiæ, guerrã sibi cõmoturũ, acsi esset impotens sine eo ipsum inuadere. Vires quoque totius Angliæ nobilitatis, ad hanc guerram commouendam & sustinendam,

conuo-

conuocauit. Memoratus igitur Comes Flandriæ vocatus, citò venit, ducens ſecum Flandrenſes, prædam & rapinam, vt mos eſt eis, auidiſſimè ſitientes: ſcilicet. lx. milites, & centũ ſeruientes, regis denarijs inhiãtes. Rege igitur iam ꝓfecto verſus partes Angliæ aquilonares, dictus Comes, qui apud Doueriam applicuerat, expedienter regẽ ſequebatur, concomitante fratre ſuo Cãtuar. electo, Bonifacio: qui cùm pertranſientes ad ſanctũ Albanũ, pernoctaturi ibidẽ, peruenirent, occurrit eis magiſter VValter⁹ de Sufeldo, elect⁹ Norvvic. & ſtatim ibidem in epiſcopũ Norvvicenſem, ab electo Cantuar. confirmatus eſt. Rex autẽ Scotiæ Alex. de hoſtili aduentu regis Angliæ certificatus, prudentiſſimè ſeſe præmuniuit: omnes conterminos amicos, legatis & epiſtolis, inſtantiſſimè ſollicitans, vt ipſum in tanti diſcriminis periculo adiuuarent. Vnde inæſtimabilẽ, præcipuè peditũ, conflauit exercitũ. Miſit inſuper ad Iohannẽ de Cuſy, fratrẽ vxoris ſuæ, in regnũ Francorũ: ſupplicans eidem, vt ſibi contra regẽ Angliæ certaturo potẽter ſubueniret. Ingelramus enim pater dicti Iohãnis, paulo ante mirabiliter expirauerat. Corruẽs enim ab equo ſuo, quodã ſtipite faciente offendiculũ, pependit à ſtrepa. Equus attonitus diſcurrens, quendã fluuium intrauit profundiſſimum, vndè vidẽs Ingelramus mortẽ imminere, conatus eſt aſcendere equum, & ecce euaginato per ſe gladio, ſubitò tranſfoſſus eſt. Obiit igitur dictus Ingelramus, ſuſpenſus, tractus, perfoſſus gladio, & ſubmerſus. Hæc idcircò diuertens à materia mea dixerim, vt mundo innoteſcat mirabilem Engelrami vitam mirabili fine terminari. Miſit igitur filius eius Iohannes, loco eius ſubſtitutus, præſidium militare regi Scotiæ per mare. Sed rex Angliæ hoc audito, partes maris per Quiq; portuũ cuſtodes arctiſſimè iuſſit cuſtodiri: à quib⁹ territi verſus Scotiã nauigãtes: per viã, qua venerãt, ſunt reuerſi. Vidẽs aũt rex Scotiæ, regi Anglię nõ poſſe reſiſtere, pacẽ petijt, & obtinuit cũ difficultate. Et ſic pax inter reges Anglię et Scotię reformatur. Electo aũt Norvvic. confirmato, electus eſt in epiſcopum Landauenſem magiſter Gulihelmus de Burgo, domini regis clericus. Et dum annalis orbita his temporibus volueretur, rex edicto publicè propoſito & ſubmonitione generaliter edita, fecit notificari per totam Angliam vt Baro quiſque terram tenens à rege in capite, haberet prompta regali precepto omnia ſeruitia militaria, quæ ei debebantur, tam epiſcopi & Abbates, quam laici barones: & profectus eſt cùm exercitu copioſo verſus Nouum caſtrum ſuper flumen Tinam: vbi, citò

postquam illuc venerat, venit ad illum Comes Flandriæ cum suis cõmilitonibus,Esterlingis sitienter inhiantibus. Congregata igitur vniuersitate totius Angliæ nobilium apud memoratum castrum, tractatum est diligenter, super tam arduo negotio consilio habito, circa assumptionem beatæ Mariæ diligentissimè, vbi compositum est inter reges,procurante Comite Richardo,& alijs magnatibus salubriter & prudenter vtrobique crebrius intermeantibus.Dicebant vtique discreti viri & circumspecti, auertat deus ne tot Christianorum sanguis innoxius effundatur, quantum eminens congressio comminatur.Satis,imò nimis,Oriẽtales Christiani trucidantur, sed illi sursum ad dominum, vt pium est credere,subuolarunt.Sed heu quantus dolor si nunc tot milium milia morti succumberent,pro libidine dominandi,& terras ampliores possidendi.Porrò rex Scotiæ vir bonus,ab omnibus,tàm Anglis quàm Scotis amabilis, habebat exercitum numerosum valdè, videlicet mille ad vnguem armatos in equis bonis & electis,licet non Hispanis vel Italicis,& competenter ferreis vel lineis armaturis cõmunitos, peditum verò inestimabilẽ multitudinem,circiter(vt dicitur) centum milia. Qui omnes vnanimes confessi,& de peccatis suis absoluti, & prædicantium consolatione,quia pro patria sua iustè forent dimicaturi, animati, mori minime formidabãt. Ne autem tot Christianorum sanguis fundaretur in congressione hostili, pax fœliciter inter dictos reges est reformata,& charta cõscripta de pacis inuiolabili obseruatione. Quæ quidem cito post,à summo pontifice est cõfirmata,iuramenta quoque & omnimodæ obligationes præstitæ,vt quę erant ibidem vtrobique salubriter prouisa,firmiter forent imperpetuum obseruanda. Interim VValléses vehemẽter pertimescentes, ne rex pace facta cũ rege Scotorum super eos cum toto exercitu hostiliter irrueret,siluerunt,& more leporino in pace latuerunt. Rex verò omnibus in partibus,Scotiæ conterminis, pacificè compositis, ad pacificas VVestmonaster.delicias, immemor iniuriarum à VValléſibus sibi & suis illatarum,indistanter remeauit.Quod cum VVallenses intellexerũt ad instar apum,de aluearijs suis scaturiensium,exierunt de latibulis suis,rapinis,incendijs, & cedibus haud signiter intendentes,& Anglos turpiter non sine multorum suorum hominum iactura repellentes.Per idem tempus relaxatum est interdictum, quo præmebatur ecclesia VVinton.& omnia in pace honorificè reformata. Consecrat' insuper est tertio Idus Septembris, magister Rogerius, Precentor

centor Sarum, in episcopum Bathonien̄sem, cuius redditibus iam vacantibus magister Martinus clericus domini papæ, quem quidē multi, lepidè loquentes, magistrum Mastiuum, propter suam rapacitatem, nominabant: manus aduncas iniecit cuidam papæ consanguinio ignoto, tamen conferendis. Die verò sancti Dionisij consecratus est in episcopum Londin. Fulco Basset, Decanus Ebor. Eodemque tempore, obijt episcopus Cuuerensis, Adam apud VVardon, vbi aliquando Abbas extiterat. Obijt quoque eodem tempore episcopus Herefordensis Iohannes, qui priuatus episcopatu suo, apud sanctum Albanum papali iussu perendinauerat circiter. xx. annis. Circa quoque eadem tempora, episcopus Lincoln. pro lite sua terminā̄da, quæ mouebatur inter ipsum & Canonicos suos in præsentia domini papæ, curiam Romanam adijt, similiter contra eum Decanus Lincoln. & quidam eiusdem ecclesiæ canonici. Eisdem quoq; temporibus, videlicet die lunæ, proximè ante festum Omniū sanctorum, venerunt ad Synodum Roffensis episcopi quidam, nouæ religionis speciem prætendentes, dicti Cruciferi, à cruce quam quilibet baculo suo baiulabat alligatam. Et eodem tempore se transtulit dominus papa clam à custodibus imperialibus, ad Astensem ciuitatem. Et cito post raptim & noctu Lugdunum se contulit. Extūc igitur cogitauit Cōciliū generale cōgregare, præcipuè vt Imperator deponeret, & ibi, vel in inferioribus Galliç partibus ignominiosè eū ab Imperiali culmine præcipitaret. Rex autem Franciæ comperiēs, quod dominus papa regno suo appropinquauit, sciens quòd de aduentu suo nihil boni regi vel regno proueniret, cōuocauit magnates suos, consulens eos quid super his foret agendū, & cùm conueniissent, ecce papalis petitio directa est ad ipsum regem & proceres, vt liceret ei ad Remensem ciuitatem, quæ tunc suo Antistite viduabatur, se transferre. Quod cum Franci attoniti audissent, statim cōstanter responderunt. Hæc se nullo modo velle tollerare. Rescripsit ergo rex Franciæ domino papç moderatè, proceres suos nullatenus velle consentire vt in Franciam veniret: timebāt enim ne quasi mus in pera, anguis in sinu hospites suos remuneraret: nec permitterent duo magna luminaria in suo climate apparere, ne, vno aliud absorbente, eclipsis fieret, nec valuit verborum elegantia, in epistola papali composita, vel exemplum de fœlicis memoræ papa Alexandro sumptum, constantiam Francorum eneruare. Dicebāt enim, quàm dissimilis ille vir huic puero. In crastino autem Animarum conue-

nientes omnes Angliæ magnates, regi instantissimè auxilium pecuniare ab eis sibi concedi postulanti, toties læsi & illusi, contradixerunt in facie. Eodemque anno, significauerat dominus Imperator regi Angliæ & eius magnatibus, per specialiem suum nunciũ & consiliarium, videlicet Petrum de Vinea, vt non sinetent regnũ Angliæ depauperandum amplius, pecunia sua spoliari, & papam ex ipsa inaniter saginari, & ipse dominus Imperator Angliam à tributo liberaret. Asserebatque memoratus Petrus, omnem pecuniam, quam Anglia effuderat in vsum papæ, dominum Imperatorem in vsus suos suscipisse, vt quæ in Imperij detrimentum donabatur, in eiusdem successus proueniret. Rex igitur propositum habens in VValliam expeditionem mouere, à ciuibus, quasi à seruis vltimæ conditionis, & Iudeis, pecuniam extorsit non minimam, quadam ficta causa contra eosdem prædictos ciues, quòd scilicet quendã abiudicatum & exulem, Gulihelmum Buketel, fouerant: qui tamẽ precibus & muneribus fratris sui Andreæ legalis factus extiterat. Die verò sancti Hugonis obiit Margareta soror regis Scotiæ, relicta scilicet Gilberti Comitis Marescalli, Londini: quam rex Angliæ repudiauit: & sepulta est in ecclesia fratrum Prædicatorum. Eodem anno in Aduẽtu domini, rex Francorum Ludouicus, ex reliquijs corruptelæ quam in Vasconia contraxerat, grauiter infirmatus, in lethalem extasim raptus, iacuit aliquot diebus quasi mortuus, et assertione populorũ circumsedentium penitus exanimatus. Assistebant autem ei iacenti mater eius, nobilis domina Blanchia, & frater eius Richardus, Comes Atrebatensis, & episcopus Parisiensis, & alij, sed pauci de sibi familiarissimis, dolentes quòd iam rex mortuus obriguisset, sed mater Blanchia maternum affectũ impotẽs dissimulare, iussit crucem sanctam cum lancia, & corona, paucis euolutis annis in Franciam delatam, exanimi, imò vt asseritur examinato corpori, applicari, & suspirãs cum singultibus sermonem prorumpentibus, ait. Non nobis domine xp̃e, non nobis, sed nomini tuo da gloriã. Salua hodie regnum Franciæ, & coronam, quam hactenus gratia tua sustinuisti, Monstra virtutem tuorum insignium, quæ in terra post te reliquisti, in magno iudicio apparitura: in quibus confidentes gloriamur. Mira res: Rex statim oscitans, tibias & brachia ad se trahens, halitus faciens, & suspirans, se signo crucis signari postulauit, vouens se Terram sanctam aditurum. Quod & factum est. Eorundem temporum carriculo, Dauid princeps Northvvalliæ, qui ad

Asylum

Asylum papale vt prætactum est fugerat,& fauorem inuenit vt collum de sub iugo regis excuteret:à suo dño papa,quẽ elegit, meruit has literas non sine multæ pecuniæ inutili effusione reportare. Innocentius & cæt. dilectis fidelibus de Alberc.& de Kem. Cisterciẽsis ordinis,& Bangorienſis diocæsis,salutem & Apostolicam benedictionem ex parte dilecti filij nostri, nobilis viri Dauidis, Principis Northvvalliæ, & cæt. vt supra. Cum igitur ea quæ vi & metu fiunt,quæ in constantem cadere possunt,carere debeant robore firmitatis,discretioni vestræ per apostolica. s. mãdam⁹ quòd inquesita super hæc veritate,si ita est, authoriate nostra prædictum Principẽ ab obseruatione extorti sic iuramẽti penitus absoluentes, sententiam, siqua occasione huius in eius personam vel terram ab aliquo forsan lata fuerit,relaxetis. Hæc autem cum ad audientiam domini regis & suorum magnatum peruenissent,& cito post ad aliorum principum notitiam fama referente peruolassent, indignati vehementer, & Romanam auaritiam detestantes, ipsum regem Anglię non attendere huiusmodi mãdata papalia tàm iniuriosa persuadebãt,sed potius ad hostile certamen reprimendã tàm ingrati nouam insolẽtiam conuolare. Quod cum cognouisset papa,hæc omnia conniuẽtibus oculis dissimulando elabi permisit sub silentio. Veruntamen pecuniam Dauidis prodigi, vt sic castigatus melius saperet, nequaquam restituit. Hoc anno frater Vincentius Specula sua terminauit. Transijt igitur ann⁹ ille frugifer & fructifer,ita vt summa siue quarterium frumenti,ad præcium duorum descẽderet solidorum: Terræ sanctæ inimicissimus: ecclesiæ Romanæ nubilus & infamis: regno Angliæ turbulentus: regno quoque Francorum formidabilis: ecclesiæ vniuersali suspectus: Italicis bellicosus & timendus.

Iohannes de Gatesdene,de clerico factus est miles,die Natalis domini. Eadmundus,regis filius,nascitur.

ANno gratiæ. Mccxlv. qui est ann⁹ regni regis. H. Tertij. xxix. fuit idem rex ad Natale domini Londini. Ibique die Natalis Iohannem de Gatesdena clericum, & multis ditatum beneficijs, sed omnibus prius resignatis, baltheo cinxit militari,ad coniugalem vitam quam præelegit comuolantem. Diebus sub eisdem electus Cantuarienſis: & VVigorn. & Hereford episcopi transfretarunt: qui inter omnes Angliæ prælatos erant domino papę specialissimi, & ad voluntatem eius perficiendam,etiam in detrimentum regni,quia ipse eos creauit,proniores. Electus siquidem Cantuar. naues ascensurus, iussit

iussit nemora archiepiscopatus abscidi, & vendi & quasdam tallias & collectas in terris suis fieri. Et constituit quendam suum officialē, natione Pictauiēsem, magistrum Hugonem de Mortimer qui diligenter mandata sua exequibatur. Die verò sancti Marcelli regina Alienora peperit domino regi filium, & vocatum est nomen eius Eadmundus. In crastino verò Purificationis beatę Mariæ, obijt Comitissa Oxoniæ, Isabella de Bolbek. Et in crastino sancti Valentini, obijt Baldevvinus, Comes Deuoniæ, adolescens primæ indolis, & miles elegantissimus, quem Comitem Insulæ vectæ, id est VVight, vulgariter appellamus. Ipso quoque anno, eminente tēpore quadragesimali fecit dominus papa iterato excommunicari Imperatorem Fredericum per totam Franciam & Angliam, vt nominis infamia per totam volaret Christianitatem, quia nouas in consanguineos suos fecerat inuasiones. Ipsa quoq; quadragesima apud Montgumeri, factæ sunt irruptiones bellicę, inter Anglos & VVallenses, Castellanus autem, positis à tergo insidijs, & fugam cum formidine simul simulans, multos ê VValensibus incautè insequentes intercepit, & interceptos absque redemptione trucidauit. Dauid igitur vt iacturam illam redimeret, iussit prērupta montium arctissimè, per quæ transituri erant Angli, per ædituos suos custodiri. Dum igitur illac quidam de Anglia nobilissimus, videlicet Hubertus filius Matthei, pertransiret infausto sidere iactu lapidis obrutus expirauit. Deinde memoratus Dauid cum suis complicibus castrū, quod Monthant dicitur, occupauit: &, ipsis intus inuētis trucidatis, solo tenus complanauit. Anno eodem circa medium quadragesimę venerunt cursores domini papæ in Angliam, de conuocando cōsilio generali præceptum eius baiulantes, sub hac forma. Innocentius &cę. Dei virtus & dei sapiētia, cuius ineffabili maiestati subiecta sunt omnia. & cæt. Per idem tempus, rex enormem, vt sibi suisque videbatur, passus iniuriam, eo quòd plures iam episcopi sine suo assensu creabātur in regno suo, super hoc querimoniam repositurus, & pro suo iure ab antiquis tēporibus obtento allegaturus, ad curiam Romanam magistrum Laurētium, de sancto Martino procuratorem suum destinauit. Excusauerūt se multi in Anglia prælati, tam abbates quam episcopi, alij per peticionem regiam, alij quia senes & valitudinarij: alij per præciosa munera ne ad concilium venirent se excusando, licenter remanserunt. Ipso eodem tempore, obijt Galfrid' de Trane, Cardinalis, quo non erat aliquis alius domino papę familiarior

liarior vel vtilior. In Anglia autem obijt quidam nobiliſſimus, in plaga aquilonari, dictus, Gilbertus de Hunfranui lla. Ipſis quoque diebus Templarij & Hoſpitalarij ad reſtauratione m iacturæ ſuorum fratrum, multos ſeculares, quos potuerunt eligere, in ſuum ordinem ſuſcipientes, in Terra ſanctam, ad defenſionem ciuitatum deſolatorum & caſtrorum, iam obſeſſionem vel deditionem expectantium, ſuccurſum deſtinarunt. Comes quoque Richardus mille libros ad ſuccurſum terræ illius caritatis intuitu tranſmiſit. At cum deuoluerentur illorum dierum curricula, domino papa Lugduni commorante, camera ipſius combuſta eſt, cum omnibus in ea contentis. Et fuit multorum aſſertio, quòd deteſtabilis illa charta, quæ tempore regis Iohannis de tributo Angliæ, annis ſingulis eccleſiæ Romanæ ſoluendo confecta fuit, in cinerem ibidem redacta eſt. Et tunc temporis cum domini papæ quidam hoſtiarius, dum ſecus quàm decuit cuidam volenti ingredi ad papam reſpondiſſet, emancabatur. Ipſo quoque tempore, obijt magiſter Elias de Derham Canonicus Sarum. Cuius redditibus vacantibus manus rapaces ſtatim iniecit magiſter Martinus, præmemoratus domini papæ cõſanguineus, ad deſtribuendum. Die verò Pentecoſtes, dominus rex Londini feſtum tenens ſereniſſimum, Richardum de Clara, iam Comitem Glouerniæ, comitantibus. xl. tyronibus, baltheo cinxit militari: & tirocinij ſui initialia feſta gaudenter conſummauit. Audiens autem dominus rex, multos de proteruitate dicti magiſtri Martini graviter conquerendo murmurare, reuerſus ad ſe licet ſero, cœpit dolere, quòd tantum tolleraſſet Romanos alienis bonis ſaginari, & vbi non ſeminauerunt tantum meſſis congregaſſe. Fecit igitur per ſingulos Comitatus Angliæ inquiri ſummam reddituum Romanorum, & inuentum eſt, quod ad tantundem pecuniæ aſcendiſſet, quantum redditus ipſius, videlicet. lx. milia marcarum puri redditus exceptis alijs varijs emolimentis. Admirans igitur rex inſatiabilem Romanę curię proteruitatem, miſit ad ipſam curiam procuratores ſuos, vt cõtradicerent de tributo iniurioſè impoſito, & vt corã Conſilio querimoniam reponerẽt de oppreſſionibus, & iniurioſis exactionibus, quas dominus papa quotidiè non deſinit in Anglia exaggerare. Miſitque dominus rex Fulconem filium VVarini, vt diceret prædicto magiſtro Martino quòd, ſibi cautè præcauens, à terra ſua citò fugeret. Non enim poterat furorem volentium irruere aliquatenus cohibere. Fulco igitur mandatum regis exequens fideliter, ex parte

vniuer-

vniuersitatis Angliæ dixit eidem magistro Martino, vt ante quartum diem sequentem nullatenus in regno inueniretur, ne extunc in frustra concederetur. Magister igitur Martinus more Romanorum, qui fugantes fugiunt, & fugant fugientes, multum timens pelli suæ, accepto domini regis conductu, ab Anglia ante tertium diem clanculo fugit repentinus. Eodem quoque tempore, Gulihelmus de Monte Pessulano electus Couentren. nolēs amplius iniurioſos impetus, quos à rege diu sustinuerat, tollerare: ius suum in man' papæ paciēter resignauit. In cuius loco magister Rogerius de VVesehā, theologus, videlicet decanus Lincoln. electus est, episcopo Lincoln. procurante, rege penitus irrequisito. Vnde antequam plenam episcopatus sui posset obtinere possessionem, multa sustinuit dispendia & pacis damnosam (nec immerito) dilationem. Simili quoque modo, ipso eodem tempore, irrequisito regio assensu, cassata electione Roberti Pesseleu, elect' est in episcopum Ciceſtre. magister Richardus de VVithz, vnde ne tanta regis iniuria remaneret inulta, Baronia ad episcopatum pertinēte priuari meruit multo tempore, donec multiplicatis intercessionibus impetrauit, tam ipse quam electus Cestren. vt vterq; ex regis gratia suæ possessionis gauderet plenitudine. Eodem anno, consecrati sunt Lugduni, vbi adhuc dominus papa commorabatur. Bonifacius de Prouincia, in archiepiscop Cantuar. & magister Richardus de VVithz, in episcopum Ciceſter. & magister. R. in episcopum Ceſtre. à domino papa, non sine regni Angliæ magno damno ac periculo. Papa enim sic episcopos attraxit, vt magis ei tenerentur obligati, & contempto rege fierent in damnum regni proniores. Intereà Rob. Pesseleu de cuius cassatione mentio prælibata est, adiunctis sibi de auctoritate regia sociis, videlicet Laurētio de sancto Albano clerico, & Galfrido de Langeleia milite, sub quodam colore iusticiæ per noua placita foreſtę multos, vt regem ditaret, depauperauit. Eodem quoque anno, dominus rex ex deuotione speciali & dilectione beati Eadvvardi glorioſissimi regis & confessoris, ecclesiam beati Petri conuentualem maiori parte dirui fecit, octauo die inchoans Apostolorum videlicet Petri & Pauli, vt decentiorem construeret & ampliorem. In quo opere sumptus non modicas expoſuit more Christianissimi regis, indubitāter credens illum thesaurum sibi incorruptum in cœlis reseruari. Insuper ex regia munificentia, sibi innata, contulit dominus rex memorato sancti Petri monasterio, ob honorem eius & sancti

Eadvvardi

Eadvvardi & regalis loci reuerentiã, donaria regalia, vel potius imperialia, in pallijs, gemmis, & vasis mirificis, quæ oculos intuentiũ in admirationẽ, & corda mouerent ad stuporẽ, ita vt inter oẽs ecclesias cisalpinas, & si fas est dicere trãsalpinas, ecclesia VVestmonast. thesauro regali copiosius abũdaret. Eodẽ tẽpore, Galfrid⁹ de Mariſco inter nobiliſſimos Hiberniæ nõ extremus, exul & ꝓfug⁹ obijt, miſer nec tamẽ miſerabilis. Quẽ ꝓſcriptũ ab Hibernia, expulſũ à Sco, tia, fugatũ ab Anglia, poſt filij ſui Gulih. de Mariſco mortẽ turpiſſimã, Fracia ſuſcepit mendicantẽ, vbi vitã terminauit infœlicẽ. Hęc idcirco auditorib⁹ ſcribo ꝓlixius, vt perpẽdat quiſq; quẽ finẽ proditio ſortitur, & pręcipuè leſę maieſtatis crimẽ. Pater enim in Comitẽ Mareſcallũ Richardũ in Hibernia, & filius eius Gulihelmus, in regẽ ſeditionẽ temerè ac infœliciter auſi ſunt machinari. Eodẽq; anno circa feſtũ natiuitatis S. Iohannis Baptiſtæ, fecit domin⁹ rex oẽs in regno Anglię, qui ei ſeruitiũ militare debebant, edicto regio ſubmoneri, vt ipſũ in VVallią hoſtiliter profecturũ, fideliter, vt decebat, cõmuniter ſequerẽtur. Nã VVallenſiũ inſolentia nimis iniurioſa ipſum ad hæc cõpellebat. Vndè cito poſt profecturus, apud S. Paulũ Londini licentiã à ciuibus ibidẽ conuocatis, ſatis ciuiliter, & a clero orationes humiliter poſtulauit. Per idẽ quoq; tẽp⁹, domin⁹ rex ſano fretus cõſilio, ex quo certificabatur de Cõcilio generali in proximo Lugduni celebrando, nuncios ſolẽnes ad Conciliũ deſtinauit, videlicet Comitẽ Rog. Bigod, Iohannẽ filiũ Galfridi. Gulih. de Cantilupo, Philippũ Baſſet, Rad. filiũ Nicholai, milites, & Gulihelmum de Povvic, clericũ, vt domino papæ & toti Cõcilio grauamina exponerẽt, quæ regno Angliæ in multis à Romana curia diatim inferuntur: præcipuè de tributo in guerræ tẽpore extorto, cui cõtradictũ fuit, & apertè per Stephanum archiepiſcopũ Cant. reclamatũ. Quod in poſterũ ita factũ eſt. Anno quoq; eodẽ cũ domin⁹ papa qui Lugdunũ aduenerat, & iã ꝑ aliquod tẽp⁹ morã ꝓtraxit grauiter cõqueſt⁹ ẽ quibuſdã magnis prælatis maxime Cluniacẽſi & Ciſter. abbatib⁹, quòd eccleſia Romana multũ arctabatur, ere alieno pręgrauata. Vndè ab ips tanq̃ à filijs chariſſimis & ſpecialib⁹, ſubſidium pecuniare inſtanter poſtulauit. Abbas autem Cluniacenſis impetrata licentia ac poteſtate cellas ſuas depauperandi, vt papam ditaret: multa munera multaque xœnia in equis deſiderabilibus & præcioſè faleratis papæ contulit, quorum etiam aliqui pecunia erant onerati. Similiter & abbas Ciſtercienſis, vt videretur & à multis certiſſimè diceretur vt papa dona afferentibus, potius occurriſſet, quam à facie Frede-

rici perſequentis aufugiſſet. Archiepiſcopus aũt Rothom. P.& abbas.S.Dioniſij,natione Anglus, cũ hæc audiſſent, volentes priores datores ſuperare, tantã in moneta numerata pecuniã theſauro papali addiderunt,vt hæc ſcientibus,quantitas & numerus ſtupore nõ immerito generaret.Vnde archiepiſcop⁹ ſuã relinquẽs eccleſiã,irreſtaurabiliter pecunia ſpoliatã, in Cardinalẽ multùm domino papæ ſpecialẽ,meruit ſublimari.Abbas aũt.S.Dioniſij in archiepiſcopum Rothom.ſimili cõditione põpoſius infulari: Abbas verò Cluniaci im eꝑm Lingonenſẽ,quod multũ deſideraverat, vt vn⁹ eſſet ex Paribus Franciæ,incathedrari.Aarchieꝑs verò Lugdunẽſis nolens aliquatenus,vt papã ſaginaret,ſuã eccleſiã deſtruere, imò potius dolẽs quòd papa totã xꝑianitatẽ & vniverſalẽ eccleſiã turbaturus,illuc aduentaſſet,& ſuũ archiepiſcopatũ oneraſſet ſua ꝑſentia, & ad cõciliũ ꝑlatorũ vniverſaliũ aduenientiũ oĩa in man⁹ papę ſponte reſignauit. Cuius loco papa ꝓcurãte vir bellicoſus, & ſeculariꝫ⁹ negotijs aptior q̃ ſpiritualibus,ſubrogatus eſt,Philippus de Sabaudia,frater archiepi Cant.Bonifacij, vt ſic papa tantis viris et tã generoſis ſuã partẽ cauti' roboraret,& genus eorũ Romanæ curiæ aſtutius cõfederaret: curã aĩamarũ nõ ſine multorũ iuſtorũ oblocutione poſtponẽdo. Electus igitur Lugdunẽſis,Philippus memoratus, ex papali indulgẽtia opimos redditus,quos in Anglia habuit & multis alijs locis,licenter retinẽs, vt fortius & efficaciùs papalibus intẽderet & ſeculariꝫ⁹ negotijs,ſuã diu diſtulit cõſecrationẽ nec officiũ epiſcopalæ curabat exercere.Similiter & frater eius,Cãtuar.archieꝑs Bonifacius,ſuæ immemor eccleſiæ, nec recolens ſanctitatis ſuorũ in eccleſia Cant. prædiceſſorũ,quaſi nauta nauẽ, curã omiſit paſtoralẽ. Et ſe ꝑ multũ tẽpus in partibus Lugdunẽſibus multũ à Cant.diſtantibus cõmorans,abſentauit.Vnde eccleſia Anglicana,quæ ꝑ ipſũ ſperauerat reſpiraſſe, pro cõſolatione induit cõfuſionẽ & deſolationẽ. Cum aũt iam feſtũ natiuitatis beati Iohannis Baptiſtæ aduenirẽt, cõgregati ſunt Lugduni prælatorũ innumerabilis multitudo, Cõciliũ generale celebratura. Multos tamẽ,ne aduenirẽt,impediuit Imꝑator Frederic⁹, præſciẽs quòd ad ſuũ impedimentũ & dedec⁹ ipſos papa cõuocarat. De Hũgaria vel de Terra ſãcta,ꝓpter Tartarorũ & Coroſminorũ vaſtationẽ & ꝓpter regionũ diſtantiã nullus aduenire valuit,aut voluit. Multi etiã in Anglia prælati tùm propter ſeniũ,tùm ꝓpter infirmitatem,tum per regias preces in ſuis ꝓuincijs pacificè remanſerũt,ſeſe ꝑ ꝓcuratores ſuos deſtinatos rationabiliter excuſantes.Imperator verò pręſciẽs graues fore queſtiones mouẽdas (nec immerito)cõtra ipſum,

sum,necnō & papalē irā diutinā,iam versām in odiū,discretos ac solennes suos ꝓcuratores & prolocutores ad Concilīū destinauit,vīz. Thadeū de Suessa,Petrū de Vinea,& magistrū VValterū de Ocra, clericos facundos & discretos, & cū eis milites nobiles & disertos. Cōgregata verò sancta & vniuersali Sinodo,in ecclesia sancti Iusti apud Lugdunū,proposuit in medio domin' papa graues cōtra Fredericū querimonias,ita vt intelligerint liquidò oēs maximè propter hoc Cōcilīū fuitsè cōuocatū. Inter quas graues quęremonias grauissima cōtra Imꝑat. F, resonabat,ꝙ prælatos in mari truculenter inuasit, submersit,cœpit,& incarcerauit. Procuratores verò,prout causa eorum tolerauit,satis prudēter ad obiecta respondērūt. Sed cū rationes papales prævaluissēt,oēs ferè in ipsū Imperatorē frenduerāt,Anglici tamen dolentes de sua cōfusione,propter affinitatē,quæ inter dominū ipsorū,regē Angliæ,& ipsū Imperatorē contrahebatur & fœdus amicitiæ inter ipsos initū,& prolē,quā ex Isabella Imperatrice,Imperator susceperat,diu dissimulātes siluerūt. Inualuerūt tamē vndiq; insurgētes Imperatoris aduersarij,nec poterāt imperiales nūcij vel ex audiri,vel audiri, vnde Thadeus vidēs dānationē domini sui imminere ait: Verè dies ista,dies iræ,calamitatis, & miseriæ. Gulihelmus de Povvic qui cū nobilib' domini regis Anglię procuratorib' Comite Rogerio & alijs socijs prędens affuit,volens hęc prædicta ꝑ interruptionē differre,surgēs in medio,grauamina regis & regni Angliæ proponēs satis elegāter,cōqueſt' est grauiter quod ꝑ curiā Romanā extortū est tributū iniuriosè nimis tēpore guerrę à rege Iohāne,dū sūma mētis angustia torqueretur, cui etiā manifestè contradictū fuit & ex parte vniuersitatis regni reclamatū,ꝙ talia nullo modo facere poterat,per os venerabilis Stephani, ant. archiepiscopi,quo non erat tunc maior in regno. In quod tributū nunq̄ patres nostri consenserunt,vel aliquo tēpore consentient, vnde sibi petit instanter exhiberi iusticiam cum remedio. Ad quod papa non oculos eleuās nec vocem dissimulauit, donec quæ magis eum angebant primitus exuperasset. Et post paululum magister Gulihelmus proposuit in medio grauissimā quæremoniā de multiformi extorsiōe reddituū & pecuniæ ꝑ Romanā curiā à prælatis Angliæ,quasi à seruis vltimæ conditionis: hanc elegantē ostendens epistolā ex parte vniuersitatis Angliæ. Reuerendo patri Innocentio,dei gratia summo pontifici, magnates & vniuersitas regni Angliæ, recōmendationē cū pedum osculo beatorū, matrē nostrā Romanā ecclesiā totis viscerib⁹ diligimus vt debemus,& cæt. Quā epistolā,omnes ferè papales iniurias

& tyrannides, Angliç violenter irrogatas, continentẽ, diligẽs inquisitor in regis thesauro si velit poterit reperire. Cum aũt hæc grauamina manifestè in medio ꝓponerẽtur, asseruit papa hęc morosa indigere deliberatione. Suspendit igitur ad tempus responsionẽ, licet vrgenter instarent nuncij, postulantes certã super his responsionem. Addebant quoq; idẽ nuncij priori quæremoniã, videlicet de violẽta oppressione, & intollerabili grauamine, & impudẽti exactione & iniuria, quæ per hanc inuisam adiectionẽ, papalibus literis frequẽter insertam exercetur. (Non obstante &c̃et.) per q̃ ius pro nihilo habetur, & autentica scripta eneruantur. Altiori igitur insistens negotio domin⁹ papa, postq̃ se talia ꝓuidè ꝓmiserat correcturũ, in dominũ Imperatorẽ Fredericũ, sine aliqua palpatione, dissimulatione, vel dilationis indultu, sententiã depositionis in pleno cõcilio, licet Thadeus & eius socij cõstantur reclamãssent, plenã satisfactionẽ pollicẽtes, terribiliter fulminauit. Quã, quia nihil tam arduum nostris tẽporibus est tentatum, huic libello duximus annotandam.

Sententia lata in Imperatorem Fredericum.

INnocẽtius. & c̃et. sacro prẽsente Cõcilio ad rei memoriã sempiternam, ad Apostolicè sedis dignitatem, licet indigni dignatione diuinæ maiestatis assumpti, omnium Christianorum curam vigili sedulaque solertia gerere, ac intimæ considerationis oculo singulorum discernere & prouidæ deliberationis statera librare debemus, vt quos iusti †rigor examinis dignos ostenderet, congruis attollamus fauoribus, quos autem reos pœnis debitis depremamus, appẽdentes semper meritum & ꝓmium equa lance, retribuendo cuiq; iuxta qualitatẽ operis, penæ vel gratiæ quantitatẽ. Sane cũ diu guerrarũ cũmotio nõnullas professionis Christianę prouincias diuti' afflixisset, nos toto cupientes mentis affectu tranquillitatem & pacem ecclesię sanctę dei, ac generaliter cuncto populo Christiano ad præcipuum principẽ secularem, huius dissentionis ac tribulationis auctorem, à fœlicis recordationis Gregorio papa, prædecessore nostro, pro suis excessibus anathematis vinculo innoda um, speciales nuncios magnæ authoritatis viros, venerabiles videlicet. P. Albanensem tunc Rothomagensem archiepiscopum &. G. Sabinensem, tunc quondam Mutinensem episcopos, ac dilectum nostrũ filiũ Guilh. Basilicæ. xij. Apostolorũ prẽsbiterũ Cardinalem, tunc Abbatẽ sancti Facundi, qui salutem zelabatur ipsius, duxim⁹ destinandos: facientes sibi ꝓponi ꝑ ipsos quod nos & fratres nostros, quantũ in nobis erat,

†vigor.

pacem

pacē per omnia ſecū habere nitimur,cum omnibus hominibus parati optabamus, ſibi & tranquilitatē dare ac mundo etiam vniuerſo. Et quia prælatorū,clericorū,omniumq; aliorū,quos detinebat captiuos,& oīm tam clericorū q̄ laicorum, quos ceperat in galeis,reſtitutio poterat eſſe pacis plurimū inductiua:illum vt eos reſtituerat,cum hoc idē tam ipſe q̄ ſui nuncij, antequā ad Apoſtolatus vocati eſſem' officiū,promiſiſſent,rogari & peti ab ipſo fecimus per eoſdē,ac proponi inſuper quod ijdē pro nobis parati erant audire & tractare pacem,ac etiā audire ſatiſfactionē q̄ facere vellet princeps pro omnib', pro quibus vinculo erat excōmunicationis aſtrictus & offerri. Præterea quod ſi etiā eū in aliquo cōtra debitū leſerat eccleſia, quod nō credebat,parata erat corrigere ac in ſtatum debitū reformare. Et ſi diceret ipſe quod contra iuſticiā in vllo leſerat,vel etiā quod nos eū cōtra iuſticiā leſiſſemus,parati eram' vocare reges,prælatos; & principes,tā eccleſiaſticos q̄ ſeculares,ad aliquem tutū locū,vbi per ſe vel per ſolennes nuncios conuenirent. Eratq; parata etiam de conſilio Cōcilij ſibi ſatiſfacere, ſi eū leſiſſet in aliquo,ac reuocare ſententiā,ſi quam contra ipſum iniuſtè tuliſſet, & cum omni manſuetudine & miſericordia, quantum cū deo & honore ſuo non poterat recipere de iniurijs & offenſis ipſi eccleſiæ ſuiſq;, per eū irrogatis,ſatiſfactionem ab ipſo fieri. Volebat etiā eccleſia oīs amicos ſuos ſibiq; adherentes in pace ponere,plenaq; ſecuritate gaudere, vt nunquā hac occaſione poſſent aliquod ſubire diſcrimen. Sed licet ſic apud eum pro pace paternis monitis, & præcum inſiſtere curauimus lenitate, idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & more aſpidis obturās aures ſuas,huiuſmodi præces & monita elata obſtinatione ac obſtinata elatione deſpexit. Et licet proceſſu tēporis in die Cenæ domini proximò nuper præterita præcedente, coram nobis & fratribus noſtris, præſentibus chariſſimo in Chriſto filio noſtro, Conſtantinopolitano Imperatore illuſtr.cetuq; nō modico prælatorū de ſanioribus,populoq; Romano,& iuxta multitudinē aliorū, qui eodē die propter ſolēnitatē ipſius de diuerſis mūdi partib' ad apoſtolicā ſedē conuenerūt,ꝙ ſtaret mādatis noſtris,& eccleſiæ per nobilē virū Comitē Tholoſanū,ac magiſtros Petrū de Vinea,& Thadeū de Sueſſa, curiæ ſuæ iudices & ꝓcuratores ſuos,ſpeciale ſup his ab ipō mandatū habētes,præſtiterit iuramētū:poſtmodū tamē quod iurauerat non impleuit. Quin imò ea intētiōe ipm præſtitiſſe ꝓbabiliter creditur, ſicut ex factis ſequētib' colligitur euidētur,vt idē eccleſię ac nobis il-

luderet potius q̃ pareret, cũ anno & amplius iam elapso, nec ad ipsius ecclesiæ gremiũ reuocari potuerit, nec sibi de illatis ei damnis & iniurijs curauerit satisfacere, licet super hoc extiterit requisitus. Propter quod non valentes absq; graui Christi offensa eius iniquitates amplius tolerare, cogimur vrgente nos conscientia, iustè animaduertere in eundem. Et vt ad præsens de cæteris eius sceleribus taceamus, quatuor grauissima quæ nulla possunt cælari tergeuersatione commisit. Deierauit enim multocies: pacem quondam inter ecclesiam & imperium reformatam temere violauit. Perpetrauit etiam sacrilegium, capi faciens Cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ, ac aliarum ecclesiarum prælatos & clericos religiosos & seculares, venientes ad Concilium, quod idem prædecessor duxerat conuocandum. De hæresi quoque non dubijs & leuibus, sed difficilibus & euidentibus argumentis suspectus habetur. Plura siquidem eum commisisse periuria satis patet: nam olim cum in Ciciliæ partibus morabatur, priusquam esset ad Imperij dignitatem electus, coram bonæ memoriæ. G. sancti Theodori diacono Cardinali, Apostolicæ sedis legato, fœlicis recordationis Innocentio papæ prædecessori nostro & successoribus eius, ecclesiæque Romanæ pro concessione regni Ciciliæ ab eadem ecclesia sibi facta, fidelitatis præstitit iuramẽtum: & sicut dicitur, illud idem postquam ad eandem dignitatem electus extitit, & venit ad vrbem, coram eodem Innocentio suisq; fratribus, & alijs multis præsentibus, ligeum hominium faciens, in eius manibus innouauit. Deinde cum in Alemanea esset. Eidem Innocentio papæ, & ipso defuncto bonæ memoriæ Honorio papæ prædecessori nostro, & eius successoribus ac ipsi ecclesiæ Romanæ, præsentibus Imperij principibus ac nobilibus, iurauit honores, iura, & possessiones Romanæ ecclesiæ, pro posse suo seruare ac protegere bona fide. Et quod quęcunque ad manus suas deuenirẽt, sine difficultate restituere procuraret: nominatis expressè dictis possessionibus in huiusmodi iuramento, quod postmodum confirmauit, coronam imperij iam adeptus. Sed horum trium iuramentorũ, temerarius extitit violator, non sine proditionis nota, & lesæ maiestatis crimine. Nam contra præfatum prædecessorem nostrum. G. & fratres suos, commonitorias literas eisdem fratribus destinare, ac dictum. G. apud fratres ipsos sicut apparet per literas ab eodem tũc directas eisdem, & prout fertur per vniuersum fere orbẽ defamauit, ac venerabilem fratrem nostrum, G. portuẽsem, tunc sancti Nicholai in

lai in carcere Tulliano, diaconum Cardinalem, & bonæ memoriæ I. Preneſt. epiſcopos, Apoſtolicæ ſedis legatos, nobilia & magna eccleſiæ Romanæ membra, perſonaliter capi fecit, & bonis omnibus ſpoliatos, ac per diuerſa loca non ſemel ignominioſè deductos carceribus mancipari. Priuilegium inſuper quod beato Petro & ſucceſſoribus eius in ipſo tradidit domin⁹ noſter Ieſus Chriſtus, videlicet quodcunque ligaueris ſuper terram erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolueris ſuper terram erit ſolutum & in cœlis. In quo authoritas & poteſtas Romanæ eccleſiæ conſiſtit, pro viribus diminuere, vel ipſi eccleſiæ auferre ſatagit, ſcribens ſe prędicti. G. ſententiam non vereri latam ab eo excommunicationis in ipſum, non ſolum contemptis clauibus eccleſiæ non ſeruando, verumetiam per ſe ac officiales ſuos, & illam & aliam excõmunicationis, vel interdicti ſententias, quas idem omnino contempſit, cogendo alios non ſeruare. Poſſeſſiones quoque præfatæ eccleſiæ Romanæ videlicet Marchiam, Ducatum Boneuentum, cuius muros & turres dirui fecit, ac alias quas ac Tuſciæ ni Lumbardiæ partibus, & quibuſdam aliis obtinebat locis, paucis exceptis, occupare nõ metuens, eas detinet occupatas. Et tanquam ei non ſufficeret, quod manifeſtè cõtra iuramenta præmiſſa, præſumendo talia, veniebat per ſe vel ſuos officiales, earũdem poſſeſſionum homines deierare cõpulit, ipſos à iuramento quibus tenebantur Romanæ eccleſię de facto, cũ de iure non poſſet, abſoluens, & faciens eoſdem fidelitatem nihilominus abiurare prædictam, ſibique fidelitatis huius iuramenta patrare. Pacis quoque ipſum violatorem exiſtere plane cõſtat. Quia cum olim tempore pacis inter ipſum & eccleſiam reformatæ iuraſſet coram bonæ memoriæ. I. de Abbatis villa, epiſcopo Sabienſi, & magiſtro Thomaſio, tunc ſanctæ Sabinæ preſbitero Cardinali, præſentibus multis prelatis, principibus & baronibus, quòd ſtaret & pareret prędicisè abſque vlla conditione omnibus mandatis eccleſiæ ſuper his, pro quibus erat vinculo excommunicationis aſtrictus, cauſis excõmunicationis expreſſis per ordinem coram eo: & omnibus Teutoniæ hominibus, regni Ciciliæ, ac quibuſlibet aliis, qui eccleſiæ cõtra eum adheſerant, omnem remittens offenſam & penam: & quòd nullo tempore offenderet, vel offendi faceret ipſos pro eo quod eccleſiæ aſtiterant, patrari in anima ſua per Comitem Acerar. faciẽs iuramentum. Poſtmodum pacem & iuramenta huiuſmodi nequaquam erubeſcens irretiri periurijs, non ſeruauit, Nonnullos etiam

ex ipsis hominibus, tam nobiles quam alios postea à capi fecit, & eis bonis omnibus spoliatis, vxores eorum & filios captiuari, ac terras ecclesiæ contra promissionem, quam eidem. I. Sabinensi episcopo, & Thomasio Cardinali fecerat, irreuerēter inuasit. Licet ipsi extūc in eundem præsentem si contra veniret excommunicationis sententiam prouulgauerint, & cum idem apostolica sibi authorite mandassent, vt nec per se, nec per alium impediret quin postulationes, electiones, & confirmationes ecclesiarum & monasteriorū, in regno præfato liberè de cætero fierēt, secundū statutum Cōciliȝ generalis: et quod nullus deinceps in eodem regno, viris ecclesiasticis, ac rebus eorum imponeret tallias vel collectas: quodq; nullus ibidem clericꝰ vel persona ecclesiastica, de cætero in ciuili vel criminali causa conueniretur coram iudice seculari, nisi super feudis, quando ciuilis haberetur: ac Templarijs, Hospitalarijs, & alijs ꝑsonis ecclesiasticis, de damnis & iniurijs irrogatis eis satisfaceret competēter: ipse mandatū huiusmodi adimplere contēpsit. Liquet namque vndecim ac plures archiepiscopales, & multas episcopales sedes, abbatias quoque, & alias ecclesias ad præsens in regno vacare prædicto: easque, ipso procurante, sicut apartè patet, fuisse diutius prælatorum regimine destitutas in graue ipsarum prȩiudicium & periculum animarum. Et licet fortè in aliquibus eiusdem regni ecclesijs electiones sint à capitulis celebratæ, quia tamen per illa eadē familiares clerici sunt electi, probabili potest argumento concludi, quòd facultatem non habent liberam elegendi. Ecclesiarum autem ipsius regni non solum bona fecit, prout voluit, accupari, sed & cruces, calices, thuribula, & alios sacros earum thesauros & pannos sericos, velut cultus diuini contemptor auferri, licet vt dicitur, ipsis ecclesijs exacto tamē prius pro eis certo præcio, in parte fuerint restituti. Clerici quippe collectis & tallijs multipliciter affliguntur, nec solum trahuntur ad iudicium secularium, sed vt asseritur coguntur subire duella, incarcerantur, occiduntur, & patibulis cruciantur in confusionem & opprobrium ordinis clericalis. Præfatis autem Templarijs, Hospitalarijs, & personis ecclesiasticis, nō est de damnis & iniurijs eisdem illatis, satisfactum. Eum quoq; certum est sacrilegij esse perpetratorem. Nam cum præfati Portuensis & Prænestinus episcopi, & quam plures ecclesiarum prælati & clerici, tam religiosi quā seculares, ad apostolicā sedem pro celebrando Concilio, quod etiā ipse prius petiuerat conuocari, per mare venirent, vijs terræ ipsius de mandato

mandato eius omnino præclusis. Idem destinato Encio, filio suo, cũ multitudine galearum, & per alias quamplures, longe antea serio preparats, in partibus Tuscię maritimis in insidijs positis, cõtra eos vt grauius posset virus euomere præconceptum, ipsos ausu sacrilego capi fecit, quibusdã prælatorum ipsorum & alijs in huiusmodi captione submersis, nonnullis etiam interemptis & aliquibus hostili insecutione fugatis, reliquis autem bonis spoliatis omnibus, & de loco ad locum in regnum Ceciliæ opprobriosè deductis atque ibidẽ diris carceribus mancipatis, quorum aliqui macerati squaloribus, & inedijs pressi miserabiliter defecerunt. Merito insuper contra eum de heretica prauitate suspitio est exorta. Cum postquam excommunicationis sententiam à præfatis I. Sabinẽsi episcopo, & Thomasio Cardinali prolatam incurrit. Et dictus. G. papa ipsum anathematis vinculo innodauit, ac post ecclesiæ, Romanorum Cardinalium, prælatorum, & clericorum, à diuersis partibus ad sedem apostolicam venientium captiones, claues ecclesiæ cõtempserit & contemnat, sibi faciens celebrari, vel potius in quantum in eo est, prophanari diuina. Et constanter asseruit, vt superius est enarratũ, in se præfati. G. papæ sententias non vereri. Præterea coniunctus Saracenis amicitia detestabili, nuncios & munera pluries destinauit eisdem, & ab eisdem vicissem cum honorificentia & hilaritate recipit, ipsorũque ritus amplectitur, illos in quotidianis eius obsequijs notabiliter secum tenens. Eorundem etiam more vxoribus, quas habuit, de stirpe regia descendentibus, eunuchos, præcipue quos vt dicitur serio castrari fecerat, non erubescit deputare custodes. Et quod execrabilius est, olim existens in partibus transmarinis facta compositione quadam, imò verius collusione, cum Soldano: Machometi nomẽ in templo domini diebus ac noctibus publicè proclamari permisit. Et nuper nuncios Soldani Babilonç, postquam idem Soldanus Terræ sanctæ & Christianis habitatoribus eius per se ac suos damna grauissima & inestimabiles iniurias irrogarat, fecit per regnũ Ciciliæ, cum laudibus ad eiusdem Soldani excellentiam, sicut fertur, honorificè susçipi & magnificè procurari. Aliorum quoque infidelitũ pernicionibus & horrendis obsequijs cõtra fideles abutens, & illis qui damnabiliter vilipendentes apostolicam sedem, ab vnitate ecclesiæ recesserunt, procurans affinitate ac amicitia copulari, claræ memoriæ Ducis Bauariæ specialem ecclesiæ Romanæ, ac filium deuotum, fecit pro certo, vt asseritur, Christiana religione despecta, per Assessinos

sinos occidi: & bacchatio, dei & ecclesiæ inimico, à communione fidelium per excommunicationis sententiam, cum adiutoribus, conciliatoribus, & fautoribus suis solenniter separato, filiam suam tradidit in vxorem. Catholicorum verò principum actus & mores respuens, neglecta salutis & famæ integritate, pietatis operibus non intendit. Quinimo, vt de suis nefarijs dissolutionibus sileamus, cum dederet opprimere, non curat oppressos iniurijs releuare, manu eius vt decet principem ad elemosinas non extenta, nec ecclesias, nec monasteria, nec hospitalia cernitur cõstruxisse, cum destructioni ecclesiarum institerit, & religiosos ac alias ecclesiasticas personas iugi attriuit afflictione. Nunc igitur hæc non leuia sed efficatia sunt argumenta de suspicione hæresis contra eum, cum tamen hæreticorũ vocabulo ius ciuile contineri asserat, & latis aduersus eos sententijs debere succumbere. Qui vel leui argumento à iudicio catholicę religionis & tramite detecti fuerunt deuiare. Præter hæc, regnum Siciliæ, quod est speciale patrimoniũ beati Petri, quod idem princeps ab apostolica sede tenebat, in feudum tam ac tantam in clericis & laicis, pœnitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere, probris eiectis in examinationem & seruitutem redegit & abire pauperes coëgit. Illos autem qui remanserunt, sub seruili conditione viuere ac ecclesiæ Romanę, cuius principaliter sunt homines & vassalli: offendere multipliciter & hostiliter impugnare compellit. Posset & merito reprehendi, quod mille squinatorum annuam pencionem, in qua pro eodem regno ipsi Romanæ ecclesiæ tenetur, per nouem annos & amplius soluere prætermisit. Nos itaque super præmissis & quam pluribus alijs eius nephandis excessibus cum fratribus nostris & sacro Concilio, deliberatione præhabita diligenti, cũm Iesu Christi vices licet immeriti teneamus in terris, nobisq; in beati Petri Apostoli persona sit dictum. Quodcumque ligaueris super terram. & cæt. Memoratum principẽ qui se imperio & regnis omniq; honore ac dignitate reddidit tam indignum, vt propter suas iniquitates, à deo ne regnet vel imperet est abiectus, suis ligatum peccatis adeo ac abiectum, omniq; honore ac dignitate priuatum à domino ostendimus, denunciamus, & nominamus, sententiando priuamus, omnes qui ei iuramento fidelitatis astricti tenentur, ab huiusmodi iuramento perpetuo absoluimus, authoritatate apostolica firmiter inhibendo. Ne quisquam de cætero sibi tanquam Imperatori vel regi pareat, vel intendat, decernendo quoslibet qui deinceps ei, velut im

lut Imperatori vel regi Consilium vel auxilium præstiterint, seu fauorem, ipso facto excommunicationis vinculo subiacere. Illi autem ad quos in eodem Imperio spectat electio, eligant liberè succesſorẽ. De præfato verò regno Siciliæ prouidere curabimus, cum fratrum nostrorũ consilio, prout viderimus expedire. Datum Lugduni. xvij. Kalend Augusti. Pontificatus nostri anno tertio. Hæc igitur in medio Concilio prolata, cunctis non mediocren timorẽ incusserunt. Thadeus igitur & alij Imperatoris procuratores confusi receſſerũt. De reparatione autem Terræ sanctæ, & de executione iusticię multa in eodem Concilio duxit statuenda, quæ diligens indagator poterit scripta reperire. Hæc tamen prædictam non arbitror prætereũda vt plenius sciantur causæ quare dominus papa, Innocẽtius quartus, Fredericum ab Imperij solio præcipitauit. Hæc cum ad noticiã Frederici peruenissent, indignatus quam plurimum, scripsit quandam epistolam domino regi Anglorum, & regi Frãcorum, & multis alijs principibus: in cuius epistolæ fine dedit intelligi manifestè, quòd sua fuit intentio nobilitatem & dignitatem vniuersalis ecclesiæ annullare. Et ipsam ecclesiam ad statum reducere pristinæ paupertatis & humilitatis primitiuæ. In quo verbo se volens excusare, impudẽter accusauit. Interim dominus rex apud partes VValliæ cum exercitu suo commorans ipsos VValenses fame & inedia multum coarctauit, & secundum guerrę consuetudinem sepè ipsos damnosè inuasit. In qua inuasione aliunde laudabiliter impetum consummauit. Sæpe tamen deteriorem calculum reportauit. Tandẽ depopulata illa parte, quæ Anglesey dicitur, firmauit vnum castrum inexpugnabile videlicet Connach, & muniuit prudenter ad insultº & discursus VVallensium reprimendos, & sic inde triumphans receſſit. Circa eadem tempora Reimundus Comes Prouinciæ, pater reginarum Francorum & Anglorum, humanæ naturæ debita persoluit. Qui de filiabus magnificè nimis maritatis stuporẽ toti mundo dereliquit. Dominus autem rex à Connaco, vt iam prædictum est, sumptuosè nimis communito recedens, Mauricium Hiberniæ iusticiarium, eo quod fictè & tardè auxilium ab Hibernia, domino regi duxerat pereclitanti à iusticiaria deposuit. Loco eius. I. filium Galfridi subrogauit. Eodem quoque anno, postulãte domino rege Francorum, qui vt prælibatum est in mortis discrimine cruce signabatur, missus est à latere papæ quidam legatus, vt negotium crucis prædicando promoueret. Vnde tum propter deum, tum propter

regem

regem infiniti nobiles Franciæ cruce ſignabantur. Dominus etiam rex Francorum, ab eccleſia in regno ſuo ex permiſſione & indultu domini papæ de omni prouentu vniuerſaliter, decimam partem ad promocionem ſuæ peregrinationis procurauit. Cum autem dominus papa pro retributione tanti beneficij ad ſuſtentationem Landgrauij, quem iam elegerat vt ſuccederet Frederico in Imperio, & ad expugnandum ipſum Fredericum, quem deiecerat, ab eodē regno Francorum viceſimam poſtulauit. Saraceni autem & præcipue Choroſmini, qui iam de Chriſtianis in Terra ſancta irato deo triumphauerant, & Terram ſanctam vſque ad Acon contritis Hoſpitalarijs & Templarijs, & nobilibus Chriſtianis, hæc audientes ſeſe fortius munierunt, ne in aduentu Francorum primerentur. Circa idem quoque tempus magiſter *Richardus*, Exonienſis eccleſiæ cancellarius, in epiſcopum Exon. videlicet Kal. Decembris, eſt conſecratus. Et eodem tempore, obijt Comes Mareſcallus VValterus Londoni. Et citò poſt, ſcilicet, Nonis Decēbris, obijt Anſelmus frater ipſius, elegans & egregiæ indolis adoleſcens, ipſum Comitatum cum Mareſcallia, qui ei iure hæreditario cōtingebat, recepturus: vnde ante mortem Comes appellabatur, & pro Comite habebatur. Et ſic oēs filij magni Mareſcalli Gulihelmi (neſcitur quo peccato exigente) iuxta Comitiſſæ matris eorum vaticinium, ſine liberis poſt ſe relictis, quaſi vmbræ ab hoc ſeculo migrauerunt. Omnes tamē ſucceſſiuè Comites (prout mater prædixerat, quaſi ſpiritu prophetico) extiterunt. Et ſic nobilis clipeus ille Mareſcallorum, tot & tantis hoſtibus Angliæ formidabilis, euanuit. Sed & multi alij in reſiduo regno Angliæ, præcipuè pro defectu liberorum, multis nobilibus magnoque nobilitate viduato. Interea dominus papa quicquid pecunię ex omnibus regnis & eccleſia, & perſonis maxime eccleſiaſticis abradere potuit, miſit Landgrauio Thuringiæ, ad eius guerram contra Conradum filium Frederici ſuſtinendam. Iamque archiepiſcop' Coloniæ, & alij prælati nobiles & potentes, cum multis Alemanniæ magnatibus, ipſi Landgrauio memorato, papali pecunia ſaginati, adhæſerunt: ita vt debilitato iam ipſo Conrado, totū ferè Alemanniæ regnum ipſi Landgrauio cœperat inclinare.

Dominus papa obmurmurat cò quòd Angli conqueruntur de varijs oppreſſionibus ſuis, precipuè autem de tributo, quæritque argumenta vltionis.

ANno gratiæ. Mccxlvi. qui eſt annus regni regis Hērici Tertij. xxx. fuit idem rex ad Natale Domini apud VVeſtmonaſterium: cō-

uocatis

uocatis etiã multis regni nobilib⁹,præcipuè fratre ſuo Comite Cornubiæ Richardo, cũ vxore ſua, innumerabilibuſq; alijs, qui cũ ipſo rege in partib⁹ VValliæ æſtus & põdera guerræ cũ varijs periculis et magnis ſũptibus ſuſtinuerãt: vt qui in tribulatiõe cõſortes erãt,participes fierẽt in exultatione.Ipſo tẽpore Bonifaci⁹ Cantuar.archiepiſcopus,paſtor & prælatus,anteceſſoribus ſuis,qui ante ipſũ in eccleſia Cantuar.pluribus fulſere virtutibus,multũ diſſimilis, dedit intelligi domino papæ,nõ ſine.S.Eadmũdi prẽiudicio & dedecore & aliorũ ſanctorũ prædeceſſorũ ſuorũ,q̃ prælati qui ipſũ in regimine archiepiſc.Cantuar.præceſſerãt,ipſã eccleſiã,licet opimã,ære alieno et debitis inæſtimabilibus irremediabiliter obligarũt. Vnde à papa impetrauit literas nimis execrabiles:quarũ ſũma hæc eſt:Dam⁹ venerabili fratri noſtro Hereford.epõ noſtris literis in mãdatis,vt ipſe p̃ſep tenniũ,& nõ vltra, omniũ beneficiorũ eccleſiaſticorũ quæ deinceps in ciuitate,dioceſi & prouincia Cantuar.vacabunt,primi anni p̃uẽtus vſq; ad.x.M.marcarũ ſummã:(quę ſi ante dictũ ſeptenniũ haberi poterit,nil amplius exigatur) necnõ.ij.M. marcarũ de ipſius archiepiſcopi redditibus colligat annuatim & cõuertat fideliter in ſolutionẽ debitorũ eccleſiæ memoratæ.Prouiſo quòd p̃ſonis ſeruiẽtibus in eiſdẽ beneficijs de prædictis redditibus idẽ epiſcopus faciat cõpetẽtẽ ſolutionẽ pro ipſorũ ſuſtẽtationę, ne ipſa debitis defraudẽtur obſequijs,aſſignari.Per idẽ tẽpus conuocati ſunt nobiles regni,vt die, qua cantatur Lætare Hieruſalẽ,Londonijs de arduis regni negocijs diligenter, prout neceſſitas vrgenter poſtulabat, contrectarẽt. Papa enim indignatione, quã cõcepit contra regẽ & omnes regni nobiles,manum ſuã ad grauamina quotidiana,diuerſis excogitatis argumentis ad emungendã pecuniã extẽdit, & quotidie aggrauauit. Intumuit enim & excanduit ira papalis contra miſeros Anglos, eò quod auſi erant de oppreſſionibus & iniurijs ſibi diutim illatis cõqueri in Cõcilio. Multiplicabãtur aũt ſine intermiſſione in regno iniuriæ: & in conſpectu eius, videlicet in curia ſua, viluerunt Angli pluſquam alij etiam vltimarum nationum. Vnde fertur dixiſſe: Expedit vt componamus cum principe (.i.cum Frederico) vt conteramus illum regulum Angliæ, vaſſallum noſtrum iam recalcitrãtem. Præterea quia dominus rex obtinuit priuilegium vt non veniat legatus in regnũ niſi rogatus,miſit quoſdã ſophiſticos legatos & trãſformatos,habẽtes poteſtatẽ magnã in extorquẽdis redditib⁹ & pecunia,& in omnib⁹,legatis p̃teritiores,licèt inſignia legatorũ nõ haberẽt,nũc clericos,nũc fratres Prędicatores,nũc Minores,de quib⁹ papa

fecit ſuos bedellos & thelonearios, in leſionē & detrimentū ordinis & ꝓfeſſionis eorū, qui ſpōtaneā paupertatē & humilitatē deo vouēdo promiſerunt. Vnde quāplures eorū, ſanas habentes conſcientias, præcordialiter ſuſpirātes doluerunt, dicentes: Heu quàm citò, inuidente diabolo, noſter ordo deſipit. Per mille annos ordo ſancti Benedicti tantū non ſuſcepit detrimentū. Miſit etiā dominus papa manum ad vlteriora, vt ſcilicet bona ſine teſtamento decedentiū, non ſine principū iniuria & iactura, in gremio ſuæ auaritiæ amplecteretur: etiamſi infirmus, ꝓpter imbecillitatē non potens vel nolens loqui, pro ſe relinqueret teſtatorē, quæ iniuria & leges dicitur cōtraire. Pręterea, quod eſt inauditū, Dauidis, nepotis ac vaſſalli domini regis Angliæ, terrā ſibi iniurioſè vſurpauit, ſub graui tributo poſſidēdam. Et citari fecit dominū regē, vt eidē Dauidi ſatiſfacturus ſuper quibuſdā, vt dicebat, iniurijs ſibi ab eodē rege illatis reſpōderet: in multorū ſannā, & ſibilū, & deriſiones. Et citò pòſt memoratus Dauid medio ſublatus, in morte ſua pancos pro ꝓditione ſua meruit habere lamētatores. Conuenerūt igitur (vt præceptū vrgebat regiū) magnates Angliæ vniuerſaliter, vt de prædictis efficax conſiliū haberent & feſtinū, prout neceſſitas nō leuis nec mediocris poſtulauit. Medio verò quadrageſimæ, videlicet quādo cantatur, Lætare Hieruſalē (vt præli batū eſt) edicto regio conuocata cōuenit ad parliamētū generaliſſimū toti⁹ regni nobilitas, vt de ſtatu regni iā vacillantis, ꝓut exigebat vrgēs neceſſitas, cōtrectarēt. Angebat enim oēs, tā nobiles q̄ prælatos, grauamē intolerabile à curia Romana inceſſāter illatū: q̄ non poterāt ſine nota deſidiæ & imminēte ruina diuti⁹ tolerare. Qui eò anxiùs mētibus ſauciabātur, quòd papa ꝓmiſſionis ſuæ immemor, & potiùs trāſgreſſor, q̄ Anglis fecit in Cōcilio, grauiùs q̄ antè, regnū bonis ſuis ſpoliauit. In primis igitur aggreſſ⁹ eſt dñs rex ore ꝓprio epiſcopos p̄ ſe, poſtea Comites & barōes, deinde verò abbates & priores, vīz. ſup̄ his ꝓ quib⁹ miſerat nuncios ſuos ſolennes ad Cōciliū Lugdu. et quaſdā indulgētias et literas papales, quas dicti nūcij reportarūt ſup̄ moderamine ſuarū oppꝫſſionū, oſtēdit eis: et qualiter papa dictis nūcijs ꝓ rege & regno multa bona ꝓmiſit. Sed quia dominꝰ rex poſt indulgētias memoratas & ꝓmiſſa, magis ſētit papā, ꝓut cōmuniter audiuit, & verè poſtea didicit, manum aggrauare, & quaſi p̄ contēptū & irritationē plùs ſolito in regnū ꝓteruire, eccleſiā opprimendo: propoſuit & oſtēdit eis manifeſtè articulos ſuper grauaminibus & oppreſſionib⁹ eccleſię & regni in ſcriptis bullatis (quæ diligēs inquiſitor poterit, reperire in regio theſauro) & cōqueſt⁹ eſt

grauiter

grauiter toti vniuersitati cõgregatę de manifesta papę transgressiõe. Gaudebant aũt vniuersi, sperantes regis constantiã totũ regnũ, necnon & ecclesiam, à papalibus oppressionibus & iniurijs potẽter liberasse. Placuit tandẽ singulis & vniuersis, ob reuerentiã sedis apostolicæ, scribere domino papæ, & per solennes nuncios supplicare vt intolerabilia grauamina sua iã cõsueta & iugũ subtraheret importabile. Eodẽ anno conditæ sunt leges cũ rigoris incremento super his qui furtiuè dãna faciunt in alienis parcis & viuarijs. Et in illo parliamento fuit concessum & sancitũ, vt vindicta in inuentis & cõuictis caperetur: sicut diligens lector ex scriptorũ super hoc confectorũ testimonio pleniùs poterit certificari. Soluto igitur memorato parliamento, scripserunt & omnes episcopi statim per se domino papę, & domin° rex per se, abbates & priores per se, Comes verò Richardus & cum ipso omnes nobiles per se, elegãtissimas epistolas, tam Cardinalibus quam domino papæ, vt parcerẽt regno Angliæ, & solita grauamina reuocarent, ita vt ferrea corda meritò possent emollire. Erant autem grauamina seriatim scripta: quæ in epistolis sedulus perscrutator poterit reperire. Eodem anni tempore, Cõradus Frederici filius, contra archiepiscopum Colonienſem & alios Alemanniæ nobiles Landgrauio & ecclesiæ fitmiter adhærentes, guerram continuans, dum impetum in eos faceret fortè repentinum, victus recessit & confusus. Quidam enim potentes Alemanniæ Duces, in quibus confidebat, in arcto belli periculo, censu papali corrupti, ipsum Conradum reliquerunt, aduersæ parti fauentes, & ad ipsius Conradi inimicos nequiter transmigrarunt. Vnde ipse Conradus in belli discrimine periculosè cõstitutus, dum poterat, sese viriliter defendit. Tãdem cæde multorum cruentus, vix se perfugam cum paucis à morte liberauit. Eodemque tempore Fredericus aliquantulum ad se reuersus, humiliatus est, fortè perterritus, & insurgentium insultus pertinescens. Obtulit ergo domino papæ suorum excessuum facere satisfactionẽ competentẽ. Super quo negotio constituit procuratorem & mediatorem dominum regem Francorũ: qui perturbationi imperij & ecclesiæ misertus, partes suas, pietatis intuitu interponens, prouinciã Lugdunensẽ, vbi tunc dominus papa cum suis Cardinalib° morabatur, adijt, nõ parcens expensis & laboribus. Sperabat enim certissimè rãcorẽ papalẽ mitigare, vt Fredericũ tantũ principẽ releuãs, ipsũ ecclesię recõciliaret. Domin° aũt papa, ob reuerẽtiã & honorẽ tãti regis, ipsi aduentãti vsq; Cluniacũ occurrit. Et cum conuenirent, & tractatũ super præmissis haberent diligentẽ,

efficaciter fecit dominꝰ rex verba pro ipso Frederico. Obtulit enim idē Fredericus, vt peregrè in sanctā Terrā abiret, irreditutus in tota vita sua, ibidē deo militaturus, filio suo pro eò & loco eius in imperio constituto. Ad quod papa: Ha, quoties talia ab ipso oblata sunt, & nunquā fidē sortita. Et rex: nonne, pater mi, scriptū est in euāgelio, Quòd si peccauerit frater tuus in te, dimittendū est ei vsq; septuagies septies? Et papa: Fili, Induratū est cor ipsius, alter Pharao est: in omnibus reddidit incredibilē. Cùm aūt nullā gratiā poterat rex Franciæ pijssimus in oculis papæ, quā sperauerat, inuenire, cum indignatiōe & ira recessit, eò quòd in Seruo seruorū nullā reperit humilitatē. Vnde volenti ingredi regnū Franciæ, vt ibidē tutiùs cōmoraretur, domino papæ rex Franciæ introitū denegauit, dicens: Christi pijssimi vicarius nequaquā Christi sequitur vestigia. Dixit enim Christus: Omne quod dat mihi pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me, non eijciā foras. Iste aūt humilianti se sinū nō aperuit misericordiæ. Et sic mala malis accumulabātur. Eodēq; anno maritata est filia Reimundi Comitis Prouinciæ iunior, cū Comitatu Prouinciæ, Carolo fratri iuniori domini regis Francorū. Emitq; idē dominus rex & regno suo addidit Comitatū Masconiæ. Et sic fœlix sulcepit incrementū ipsū regnū memoratū. Anno quoq; sub eodē amarissimę recordationis gens barbarorū, exterminatis multis p̄ eos regionibus Orientalibus, reuersa est hostiliter super regē Hungariæ, vt terrā ipsius generali exterminio deuastarent. Eodēq; tēpore, cū nuncij domini regis à curia Romana redijssent, responsūq; dur ū nimis à papa reportassēt, ita vt nullā haberent efficaciā epistolæ tot & tales ad curiā missæ ex parte regis, vel vniuersitatis tā magnatū q̄ prælatorū: doluit dominꝰ rex & indignatus est veheméter q; ipse & nobiles sui, qui tot bona curiæ Romanæ gratāter toties cōtulerant, in sua iusta petitione sunt repulsi. Fecit igitur dominꝰ rex p̄ vniuersos regni sui Comitatꝰ acclamari voce præconia, & per ciuitates & burgos, et p̄ scripta regia denūciari, vt nullus prælatus, vel clericus, vel alius mandato papali in cōtribuendis auxilijs pareret aliquatenꝰ. Sperabatur igitur certissimè quòd rex incæpto suo proposito cōstanter staret, papalibus extorsionibus viriliter, vt cœpit, cōtradicēdo. Sed instabilis ambitiosorū clericorū cōsiliariorū suorū, & quorūdā papaliū episcoporū, quorū cōsilijs dūs rex se plùs ęquo inclinauit, eadē qua cōcepta fuit eneruata ē cōstātia leuitate: minas paūles adeò p̄tinescebat & trepidauit timore, vbi nō erat: quia quę iā susceperat viriliter, muliebrit dereliquit. Et sic totꝰ iste apparatꝰ q̄si nebula à facie solis euāuit coruscantis.

cantis.Hęc tamen,licet infructuoſa ſint,duxi ſcribẽda,vt poſteris innoteſcat vacillantis regni diuiſio,& Anglorũ nobiliũ corda mutantia, necnon & regis inconſtãtia muliebris. Et vt peſtis mundũ concuteret generalis,regnũ Francorũ conſimili vulnere gemuit ſauciatum, vnde multi nobiliũ cogitabãt contra papã ſtando recalcitrare: vt ſequens ſermo pleniùs declarabit. Eodẽ tẽpore Comitiſſa Albemarlę,ſoror Comitiſſę VVinton.reb⁹ humanis ẽ exẽpta. Vnde magna Galevvera Comitis VVint. Rogeri ceſſit dominio. Obijt etiã ſub eiſdẽ diebus Iſabella mater domini regis Angliæ,quondã Anglię regina,diu quoq; Marchię Comitiſſa.Et dũ eodẽ anno operoſa tẽpora Iulij et Autũni agricolas detinerent,tonitrus,cũ coruſcationibus,incõparabilis & nimis dãnoſus,ꝑ vnũ diẽ & noctẽ ꝑdurãs, toti⁹ Angliæ perterruit amplitudinẽ, cuius fulgur multos hominũ ꝑemit & iumẽta.Eiſdem tẽporibus Comes Cornubiæ Richardus quandã domũ ordinis Ciſtercienſiũ,nõ procul à VVinchecũbia,loco opportuno,iuxta votũ quod in mari periclitans fecerat,cõpetenter fundauit. Fecitq; aliã eccleſiã,videlicet q̃ pater ſuus rex Iohannes fundauerat, cui nomẽ Bellus locus (domino rege ſic volẽte & iubente) ſoléniter dedicari.Eodẽq; anno et eiſdem dieb⁹ obijt. I. de Nouilla, Prothoforeſtarius Angliæ,nõ vltimus inter totius Anglię nobiles annumerandus. Et circa eoſdẽ dies eps Carleolẽſis, die apoſtolorũ Petri & Pauli,mutato habitu,ſe in ordinẽ Prædicatorum præcipitauit. Anno quoq; ſub eodẽ, quidã potentiſſimus de Apulia, noĩe Theobaldus Francus,adiunctis quibuſdã ſibi cõplicibus,ipſũ Fredericũ,quẽ dominus papa nuꝑ dãnauerat,& à culmine deiecerat imperiali,proditione diſpoſuit interficere.Qui anteq̃ ſcelus præconceptũ poſſet cõ ſummare,Frederic⁹ fœliciter ꝑ fideles ſuos prẽmunit⁹, laqueos euaſit inſidiantiũ.Suꝑ quo caſu ſcribẽs domino regi Angliæ, & multis alijs orbis principibus,aſſeruit ipſos facinoroſos morti(iuxta merita ſua)addictos,cõfeſſos fuiſſe,hoc ſe,dño papa ꝑcurãte & eos animãte,auſos fuiſſe infœliciter attẽptaſſe. Vnde nõ mediocriter fuit fama domini papę denigrata. Igitur receſſerũt multorũ corda à dilectiõe papæ: qui tum propter odiũ inexorabile quod contra Fredericum obſtinatè gerebat etiam humiliatum: tum propter manifeſta indicia auaritiæ ſuæ inſatiatæ, & in periculum animarum filialem, quam ſinguli aduerſus eum ferre debuerant, deuotionem in maledictiones & odium conuertebant. Aſſumens igitur dominus papa ex præteritis audaciam, vt miſeros Anglos conculcaret &

conculcatos magis ac magis depauperaret, videnſq; eos diſſipatos & effœminatos: ſolito imperioſiùs prælatis Angliæ ſignificauit, vt in Anglia omnes beneficiati, in ſuis beneficijs reſidentes, tertiã partem bonorum ſuorum domino papæ per triennium conferrent, nõ reſidentes dimidiam: multis adiectis duris conditionibus prædictum mandatum reſtringentibus. Ad quod primo exequendum diligenter, epiſcopum conſtituit Londinenſem. Epiſcopus igitur cum alijs quibuſdam, quos ad hoc negotium exequendum conuocauerat exponendum, hoc in propatulo in eccleſia ſancti Pauli demonſtrauit clericis ibidem conuocatis, videlicet de hac contributione terribili tractaturus: omneſque audientes in ſtuporem commouit & dolorem: quia quod à papa iubebatur, impoſſibile videbatur & erat. Et ecce ſuperuenerunt ex parte domini regis, non potentis ad hoc ampliùs diſſimulare, dominus Iohannes de Lexintona miles, & magiſter Laurentius de ſancto Martino clericus, diſtrictè ex parte domini regis prohibentes ne vniuerſitates Anglicanæ, tam execrabili mandato papæ aliquo modo conſentirent. Quibus talia nunciantibus ipſi libenter paruerunt. Et hæc die ſancti Andreæ acta ſunt. Scripſit igitur totius Angliæ miſerabilis vniuerſitas domino papæ, impoſſibilia & intolerabilia præcipienti, explanans & recolens, ſolita grauamina corda omniũ grauiter ſauciaſſe: & adhuc ſentire vulnera recentia, videlicet de. vi. millibus marcarum, quæ magiſter Martinus domini papę clericus nuper extorſerat. Et ſic ad horam quieuit tempeſtas, citò tamen poſteà, vt dicetur, rediuiua. Eodem anni tempore obijt piæ memorię epiſcopus Saresberienſis, magiſter Robertus de Bingham, in craſtino Animarum, vir ſine querela plenus dierum, & virtutibus redimitus. Eiſdem etiam diebus obijt piæ recordationis abbas VVeſtmonaſterienſis, Richardus Berking, vir prudens & competenter literatus, & multis moribus decoratus: qui ſua ſtrenuitate redditus domus ſuæ incremento circiter. ecc. marcarum annuatim, prudenter ampliauerat, & multarum libertatum munimentis roborauerat: nulli tamen vicinorum ſuorum moleſtus & oneroſus. Diebus itaque ſub eiſdẽ dominus papa vehementer cœpit formidare, ne canonizationẽ beati Eadmundi Cantuarienſis archiepiſcopi & confeſſoris, quam diu ſibilis obloquẽtium in dies protraxerat, idem grauiter vltione manifeſta puniret. Intrans igitur clanculum dominus papa in oratoriũ ſuum, cum conſueta paſſione, videlicet iliaca, calculo meatus vri-

nales

nales obturante,torqueretur: flexis genibus, obortis lachrimis,iunctisq; manibus orauit,dicens: domine sanctissime cõfessor Christi, beate Eadmunde, non irascaris satis, eò quòd inuidorum oblocutionibus honorem tibi debitum canonizationis tuæ distuli nimis insipienter. Quod enim non adhuc impletur, magnificè tibi indubitanter voueo & polliceor,vita comite, adimplebitur. Fac igitur mecum hanc misericordiam,qui tot infirmis auxiliaris,vt me ab instanti sanes, vel saltem hanc mitiges grauissimam passionem. Quo dicto,,statim diuinum sensit medicamen. Et exauditum se sentiens, grates repẽdit,certissimè cogitãs honorẽ sancto soluere repromissum. Dominica igitur proxima ante Natale domini, qua videlicet cantatur, Gaudete in domino, dominus papa beatum Eadmundum Cantuariensem archiepiscopum, quem dominus innumeris decorauit miraculis,sanctorum catalogo solenniter duxit ascribendum. Quo fœliciter canonizato,statim fecit missam solenniter celebrari, cuius officium ingressiuum est:Statuit ei dominus. & cæt. Et quia sanctitas eiusdem confessoris totius est ecclesiæ vniuersalis gloria, maximè tamen Anglicanæ nationis: canonizationis eius authenticum, vt deuotio sancta legentium inde semper recens habeatur in memoria,præsenti libello dignum arbitror annotandum.

Authenticum Innocentij quarti papæ de canonizatione beati Eadmundi Cantuariensis archiepiscopi.

INnocentius episcopus,seruus seruorũ Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis,& episcopis,& dilectis filijs abbatibus, prioribus,decanis,archidiaconis,præpositis,archipresbyteris:& alijs ecclesiarum prælatis,ad quos literæ istæ peruenerint,salutem & apostolicam benedictionem.Nouum matris ecclesiæ gaudium noui sancti celebritate,iocundæ lætitiæ referimus gaudia à cœlesti collegio, de collegæ noui consortio agi festum exultanti animo nũciamus.Gaudet quidem ecclesia se talem ac tantum produxisse filium, qui alios & sacræ conuersationis exemplo dirigat, & percepto iam beatitudinis præmio firmam spem eis tribuat de salute. Lætatur nimirum se tam clara sobole illustratam: quæ digno ab omnibus attollenda prẽconio,& deuota veneratione colenda, manifestè declarat ad hereditatis eternę participiũ admittendos, qui ipsam matrem ecclesiã fide ac opere profitentur: & nullos in supernam posse gloriam,nisi per eam,tanquam regni cœlorum claugeram,introire.Gaudet cœlestis patria nobilis habitatoris aduentu:expertumque colonũ fidei,

ſuis íncolis nouerit adunari. Exultãt ciues cœlibes de celebris aggregatione conciuis: de condigno cœli conſorte nuper ipſis habito pſallant ſancti. Exurgite igitur & vos fidei zelatores, & vnà cum eccleſia matre noſtra lætamini de magnificentia & exultatione confratris. Affluite gaudio, & ſpem tutam aſſumite de condigena terrenorũ, facto compatriota cœleſtium: exultate ingenti lætitia quòd nouellus vobis apud deum patron⁹ accreuit, qui adeſt coram ipſo pro ſalute noſtra placidus interceſſor. En ſiquidem beatus Eadmundus archiepiſcopus Cantuariẽſis ſalubriter penſans ad factorem ſuum facturam affectu dirigi naturali, naturamq; collapſam reparatorem debere recognoſcere, proprium creatorem & redemptorem ſuum affectuoſè ac ſtudioſè quæſiuit. Rectę namque intentionis lumen baiulãs, ad ipſum perfectorum operum proceſſit greſſibus, ſalutis ſemitam alijs & ſplendore vitæ ac doctrinæ claritate demonſtrans. Vnde horum trium, intentionis puræ, perfecti operis, & recti ſermonis dulci concordia, velut delectabili pſallens tripudio, tribus hoſtibus, carne, mũdo, dæmone, virtute perſeuerantię ſupatis, dignè meruit, veræ fidei, ſecuræ ſpei, & feruidæ charitatis ternario inſignitus, ſummæ Trinitatis arce, trino electorum, virginum ſcilicet, continentium, & coniugatorum, ordine præparata, palma victoriæ honorari.

Et nunc de ſuis actibus aliquid dicamus: licèt ipſius vita, quò plenius exponitur, eò relatoris guſtui plùs dulceſcat, magiſque delectet animos auditorum: ab annis teneris filiũ dei tenere diligens, eum poſtmodum tenere corde non deſijt: quia ipſum tenellæ mentis tabulæ ſtilo rectæ conſiderationis inſcripſit, quin imò quanto maiori profecit ætate, tanto pleniori cognitione in amorem eius exarſit. Et ne feruor ſpiritus, ſuæ carnis extingueretur ardore, ſed mortificatione potius accenderetur, ipſius aſſidui eam aſperitate cilicij edomans, eius libitum arctæ abſtinentiæ nexibus alligauit: vt non ſuo ducta voto, ſed ſpiritus voluntate, ad licita tutè pergeret, & prouidè ab illicitis declinaret. Nam diſtrictis corpus macerauit ieiunijs: antiquorum obſeruantię nouorum auſteritatem, quæ ſibimet ipſe idem indixerat, ſuperaddens: dum delicioſorum ciborum oblectatione deſpecta, refectione contentus humilium communium, ieiuniorum temporibus à permiſſis etiã elegit ieiunare cibarijs, & certis inſuper in hebdomada diebus ampliùs abſtinere. Somni quoque prolixitatem odiens, diuturnis vacabat vigilijs: excuſſoque torpore, orationi ſedulò inſiſtebat. Cubilis enim ſpreta mollicie, ne requie delicata le-

teſceret,

teſceret, illam membris indulgebat iacendo quietem: vt breui ſo-
pore refectus, protinus ſurgeret, ſeque genuflexionibus & oratio-
nibus diutius deputaret. Ab initio autem viarum ſuarum ſic mundè
vſque in finem incedere ſtuduit, quòd mundo vitato lubrico, in lu-
tum non defluens voluptatis, mundiciæ nitore præfulſit: quid am-
pliùs? contriuit fragile carnis vaſculum, vt in eo thæſaurum animæ
ſibi creditum cautiùs conſeruaret. Doctor verò præclarus ac prædi-
cator eximius & auditorum mentibus ſcientię lumen infudit, & pe-
ctoribus fidelium (auulſis vitiorum tribulis) ſemina virtutū iniecit:
humilitate quippe ſublimis, manſuetudine placidus, patientia for-
tis, benignitate affabilis, pietate condolens, miſericordia innocēs: &
multiplici elemoſinarum irriguo in ſubuentionem affluens ege-
norum. Et vt geſtorum ſuorum multitudinem ſuccincta relatione
rexamus, ſic Ieſum firma credulitate cognouit, & agnitum ſincero
corde dilexit, ac dilectum totis votis ambiuit, quòd mundo & eis
quæ in mundo ſunt penitus vilipenſis, ad cœleſtia cunctis ſtudijs
inhiauit: ſatagens ſe ſuo nomini actibus coaptare, vt ſicut vocabatur
Eadmundus, ſic ſe vel à criminum labe mundum, vel ê mundo ab-
ductum, ſeu extra mundi amplexus poſitum, operum teſtificatione
probaret. Vnde tanquam ſpiritualis homo Eadmundus à carnis cō-
tagijs in extremis agens, & corpus Chriſti ſibi delatum reuerenter
adorans, hæc verba omni attentione notanda, mira protuliſſe com-
punctione apertè monſtratur: Tu es in quem credidi, quem prædi-
caui, quem docui. Et tu teſtis es mihi, quòd nihil aliud niſi te, domi-
ne, in terra quęſiui. Sicut tu ſcis quòd nihil volo niſi quod tu vis, fiat
voluntas tua. Verùm cum viuens dei eccleſiam præclaris illumina-
ſſet meritis, mortuus ſuæ claritatis radios non ſubtraxit: ſed quum
functus hac vita, veriùs viueret quam vixiſſet, eam poſtmodum il-
luſtrauit fulgore luminis plenioris. Non enim voluit dominus ſan-
ctitatem mundo ſupprimi tanti viri: quin ſicut pluralitate innotue-
rat meritorum, ſic miraculorum diuerſitate pateret: vt qui tota ip-
ſum deuotione coluerat, iam ſecum regnans venerabiliter colere-
tur. Nam cœcis lumen reſtituit. Et, quod eſt glorioſius, de cuiuſdam
oculis innatæ cæcitatis tenebras, infuſi viſus perſpicuitate fugauit.
Alij cuius linguam natura diutina taciturnitate ligauerat, liberam
loquendi tribuit facultatem. Leproſam quandam, ſquamis lepræ
mox decidentibus, ſubita & mirabili abſterſione mundauit: tremu-
la paralytici membra firmauit conſolidatione neruorum: cōtractis

artuum

artuum extenſione,ſubuenit:tumentem hydropiſim,corporis extenuatione, curauit:& quãdã ſenilis ętatis veteri gibbo imis inflexã,reſtituit,erecta ſurſum eius facie,ſanitati. His & alijs quam pluribus coruſcauit miraculis manifeſtis:quorum ſeriem non duximus præſentibus inſerendam. Conualeſcit ex ipſis fides catholica, Iudæorũ pertinacia erubeſcit,confunditur hæreticorum fallacia,& obſtupeſcit ignorantia Paganorum. Cantet itaq; Cantuarienſis eccleſia laudis diuinæ canticum,quod inter alias,modernis temporibus, venerabilibus eſt decorata patronis:vnius quidem rubricata martyrio,& confeſſione alterius candidata. Exultet pleno gaudio fertilis Cantuaria,quod ab eccleſiæ ſuæ area tam purum granum tranſmittit ad horrea ſũmi regis.Lætetur & Pontiniacenſe monaſterium, quod & talium & tantorum patrum meruit honorari præſentia: dum vnus ibidem diu degens,illud ſuæ vitæ moribus nobilitauit: & alter illuc accedens,ipſum,reddita cœlo anima, ſui corporis theſauro ditauit, Vt quaſi adimpleretur quod ipſe glorioſus martyr Thomas videlicet poſt longam moram, quam exilij ſui tempore in eodem continuauit monaſterio,cum ipſis monachis de multa honorificẽtia charitatiuè ſibi ab eis exhibita,reſpondere iuxta voti ſui plenitudinem, non valeret,dixiſſe aſſeritur,quòd eſſet ſibi alius ſucceſſurus qui cõdignam ipſis retributionem reſponderet pro eodem. Porrò quia quos omnipotens deus perpetuæ corona gloriæ in cœlis magnificat,ſummæ deuotionis ſtudio ab hominibus in terris conuenit venerari,(vt,quò ſolennius fideles ſanctorum colunt memoriam, eò digniùs eorum patrocinium promerentur)Nos de ſanctitate vitę ac veritate miraculorum eiuſdem ſancti Eadmundi, curioſæ inquiſitionis ſolennitate ac diſtricti examinis diſcuſſione præmiſſis, plenariam certitudinem obtinentes, ipſum, de communi fratrum noſtrorum & prælatorum omnium, tunc apud Apoſtolicã ſedem exiſtentium,conſilio & aſſenſu, in dominica de Aduentu, qua cantatur,Gaudete in domino ſemper: ſanctorum cathalogo aſcribendũ, vel iam aſcriptum duximus nunciandum. Ideoque vniuerſitatem veſtram monemus & exhortamur attentè,per apoſtolica ſcripta mãdantes,quatenus.xvi. Kalend.Decembris (cum tunc fœlix ipſius anima de carnis liberata carcere, ad aſtra conſcendens, aulam cœleſtem adiuerit, paradiſi delicijs fruitura) feſtum eiuſdem deuotè ac ſolenniter celebretis.Faciatiſque vos fratres archiepiſcopi & epiſcopi,per veſtras ciuitates & dioceſes à Chriſti fidelibus veneratione

congrua

congrua celebrari: vt pio eius interuẽtu & hic ab imminẽtibus poſſitis periculis erui, & in futuro ſalutis præmium conſequi ſempiternæ. Cæterùm vt ad venerabile eius ſepulcrhrum feruentius & copioſiùs Chriſtiani populi confluat multitudo, ac celebrius eiuſdem ſancti agatur ſolennitas: omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui cum reuerentia illuc in eodem feſto annuatim acceſſerint, ipſius ſuffragia petituri, de omnipotentis dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli, apoſtolorum eius, authoritate confiſi, vnum annum & xl. dies: accedentibus verò annis ſingulis ad prædictum ſepulchrũ infra eiuſdẽ feſti octauas. xl. dies de iniũcta ſibi pœnitẽtia relaxam⁹. Datum Lugduni, iij. Idus Ianuarij, pontificatus noſtri anno quarto.

Hæc igitur cum per totius Chriſtianitatis latitudinem publicarentur, gaudium ineſtimabilem omnium mentibus fidelium, præcipuè tamen Anglorum (quia ipſum ſanctum Anglia genuerat & cœlo præſentarat) non immeritò renouatur. Eodem quoque die, quo videlicet memoratus ſanctus Eadmundus canonizatus eſt, magiſter Richardus de Crokeſle apud VVeſtmonaſteriũ, eiuſdem eccleſiæ archidiaconus, in abbatẽ VVeſtmonaſterij vnanimi conſenſu totius conuentus ritè electus eſt: tum quia ipſi officio idoneus ac ſufficiens reperiebatur, tum quòd domino regi (in cuius manu opus eccleſiæ ſemirutum, immo totius eccleſiæ ſtatus dependebat) erat familiaris & acceptus. Electus eſt, inquam, die canonizationis beati Eadmundi, non ſine Dei nutu, vt pium arbitror ſentiendum, quatenus ambo vna die & amator & amatus honoris ſuſciperent multipliciter incremẽtum. Vnde per idem tempus (domino rege impetrante) ampliata eſt eiuſdem abbatis dignitas, vt videlicet pontificaliter per omnia miſſam celebraret. Erat enim dum adhuc idem abbas archidiaconatus fungeretur officio domin⁹ Richardus memoratus, beati Eamundi deuotus amator ac indefeſſus. Quod quidem electus recolens, non ingratus retributor, quandam capellam iuxta ſeptentrionale oſtium eccleſiæ ſuæ ad honorẽ dicti Eadmundi cenſuit meritò dedicandam. Hic ſiquidem citò poſt creationem ſuam loco Prioris ſui, viri ſancti ac religioſiſſimi (qui, propter vitæ ſanctæ ſuę eminentiam, in capella hoſpitum, quam dominus rex condidit, meruit honorabilem ſepulturam) dominum Mauricium pręcentorem, virum approbatum, in honorem Prioratus meritò ſubrogauit. Huius autẽ prænotatæ canonizationis glorioſæ veritatem cum dominus rex certiùs audiſſet, & de manu fratris Io-

tris Iohannis, monachi Pontiniaci, natione Anglici, authenticum bullatum inſpexiſſet & audiſſet, concepto magno gaudio, præcepit vt, accenſis multis cereis, omnes clerici de ſua capella, aſſumptis feſtiuis indumentis, miſſam ſolenniter (cuius introitus foret, Gaudeamus. & cæt. celebrarent. Eiſdem diebus, canonici Sareſburienſes, vt præcauerent periculo eccleſiæ ſuæ, & domino regi placerent, elegerunt in epiſcopum & paſtorem animarum ſuarum dominum Gulielmum de Eboraco, Præpoſitum Beuerlaci, domini regis clericum familiarem, & legum terræ peritum: qui ſine moræ diſpẽdio, ſine alicuius contradictione vel impedimento, confirmabatur. Dominus quoque Syluester eodem tempore, qui antè diu non conſenſerat, fortè reputans ſe indignum & inſufficientem in electionẽ memoratam, videlicet Carleol. conſenſit humiliter & cum Dei timore: eo dignior, quo ſe indignum reputauit. Erat domini regis clericus fidelis, charus & familiaris, eidem in cancellaria primum locum obtinendo miniſtrans prudẽter. Eiuſdem anni in decliuum tendente curriculo, præter eos quorum in hoc volumine tangitur mortis memoria, obierunt magnates quidã Angliæ præclari, videlicet Rhard' de Argẽtonio, miles ſtrenuiſſimus, qui in Terra ſancta diu Deo fideliter militauerat: in parte verò boreali Henricus de Bailloil, miles: in Hoilandia, Lambertus de Muletina miles: Item Ranulphus Brito, canonicus eccleſiæ ſancti Pauli Londini, domino regi quondam familiariſſimus, &, poſtpoſitis multis magnatibus, eiuſdem conſiliarius ſpecialis. Qui tamen poſtea adeò regiam gratiam videbatur amiſiſſe, vt incarceratus ridiculoſam fabulam in populo generaret. Tranſijt igitur annus ille, Terræ ſanctæ ſuſpectus & formidabilis, eccleſiæ nociuus vniuerſali, aduerſarius Imperio, Romanæ curiæ infamis & inimicus, regnis Francorum & Anglorum exactor hoſtilis, & prædator turbulentus.

De querimonijs factis papæ pro illius crebris exactionibus. Dantur tamen eidem. xi. milia marcarum.

ANno gratiæ. M ccxlvij. qui eſt annus regni regis Henrici Terciĳ, xxxi. tenuit idem rex curiam ſuam apud VVinton. præſentibus multis regni electis magnatibus. Cui, cum illuc aduenire t, occurrit epiſcop' VVinton. Lætabundus, ſupplicans attentiùs vt cũ ipſo cẽpo ſuo pranderet in craſtino Natalis domini: vt ſic pateret omnibus offenſas omnes priſtinas penitus exufflaſſe, & ipſum epiſcopum, in præſentia omnium conuiuarum, in priſtinas amicitias reuocaſſe.

Eodem

Eodem tempore, vrgente mandato Papali rediuiuo, de importabili contributione prętaxata,ad quam episcopi in generali Concilio Lugdunensi, clerum infœliciter obligauerant, fecit dominus rex magnates suos, necnon & Angliæ totius archidiaconos,per scripta regia Londinum conuocari. Quò cum peruenissent die præfixo archidiaconi,episcopi omnes sese gratis absentarunt, ne viderentur proprijs factis eminus aduersari. Sciebant enim corda omnium vsque ad animæ amaritudinem non immerito sauciari. Cum verò dierum istorum fluenta prolaberentur, tepuit fidelium deuotio: & filialis affectus charitatis, quẽ quilibet Christianus aduersus patrem suum spiritualem, videlicet dominum Papam,gerere tenetur,non sine animarum periculo læsus deperijt,& in odium execrabile & occultas maledictiones est conuersus.Multi quoque nobiles de regno Francorum contra Papam & ecclesiam vniuersalem conspirabant,iuramento & fidei interpositione confœderati: videlicet, Dux Burgundiæ, Comes Britanniæ, Comes de Sancto Paulo, & multi alij nobiles cum ipsis, ita quòd iam videretur schisma in ecclesia manifestè suboriri. Cuius conspirationis tenor & modus Gallicè conscriptus, ad multorum noticiam, etiam extra regnum Franciæ,spontè ab ipsis conspiratoribus missus & publicatus, peruenit.Erant autem duo scripta,vnum Gallicè,aliud Latinè confecta, vndè vnum terribile, aliud terribilius.Quorum vnum huic libello (quia initia dolorum hæc vt timetur) hic duximus annotandum.

Quià clericorum superstitio non attendens quòd bellicis & quorundam sanguine,sub Carolo Magno & alijs, regnum Franciæ de errore gentilium ad fidem catholicam sit conuersum, primò quadam humilitate nos seduxit, quasi vulpes se nobis opponentes, ex ipsorum castrorum reliquijs,quę à nobis habuerant fundamentum: Iurisdictionem secularium sic absorbent, vt filij seruorum secundum suas leges iudicent liberos, & filios liberorum: quamuis secundum leges priorum & leges triumphatorum deberent à nobis potuis iudicari,& per nouas constitutiones non deberet anteceſſorum suorum consuetudinibus derogari. Cum nos deterioris conditionis faciant quàm deus & voluit esse gentiles, cùm dixerit. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Nos omnes regni maiores attento animo percipientes quòd regnum non per ius scriptum, nec per clericorum arrogantiam,

sed per sudores bellicos fuerit adquisitum, præsenti decreto omnium iuramento statuimus & sancimus, vt nullus clericus vel laicus alium de cætero trahat in causam coram ordinario iudice, vel delegato, nisi super hæresi, matrimonio, vel vsuris. (Amissione omnium bonorum suorum & vnius membri mutilatione transgressoribus imminente) certis ad hoc à nobis executoribus deputatis. Vt sic Iurisdictio nostra resuscitata respiret, & ipsi hactenus ex nostra depauperatione ditati, quibus deus propter superbiam prophanas voluit reuelare contentiones, reducantur ad statum ecclesiæ primatiuæ, & in contemplatione viuentes, nobis sicut decet actiuam ducentibus, ostendant miracula, quæ dudum à seculo recesserunt. Huius autem tenor epistolæ multos exercuit, qui credebant mutuum consensum esse inter Fredericum & Francos, presertim cum vltima huius epistolæ sit Frederici, cuius finalis sententia hæc est. Semper fuit intentio nostræ voluntatis clericos cuiuscumque ordinis ad hoc inducere, & maximè maximos: vt tales perseuerarent in fide, quales fuerunt in ecclesia primatiua, Apostolicam vitam ducentes, humilitatem dominicam immitantes. Tales autem clerici solebant angelos intueri, miraculis choruscare, ægros curare, mortuos suscitare, & sanctitate, non armis, sibi reges & principes subiugare. &c.

Ipso quoque anno clerus immo potius totius Anglicanæ ecclesiæ vniuersitas, quærimoniam coram Papa & Cardinalibus reposuerunt super oppressionibus & intollerabilibus grauaminibus, quibus frequenter ecclesia & regnum fatigabatur. Et quia epistola super hoc domino Papæ missa ex parte vniuersitatis ecclesiæ Anglicanæ, ex corde omnium prælatorum angustiato nimis, & vsque ad amaritudinem spiritus prouocato processit, & ne lugubre scisma subsequatur (vt non minimum formidatur) ipsam huic libello duximus annectendum.

Epistola missa Papæ.

SAnctissimo patri in Christo ac domino Innocentio, dei prouidentia summo Pontifici, vniuersitas cleri ac populi in prouincia Cantuarienſi constituti, deuota pedum oscula beatorum. Cum Anglicana ecclesia, à tempore commendatæ sibi fidei catholicæ, deo & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, matri nostræ, placere studens adhesit semper & seruierit deuotè. & cæt.

Et quia

rerari. Subsecuta est igitur continuè aëris intẽperies diuturna, squalor ineptus, hiemalis, turbulentus, frigidus, & pluuialis, qui vsque ad festũ translationis sancti Benedicti perdurauit: ita vt tam agricolæ q̃ hortulani ver in hiemem & æstatis partem potiorem ordine retrogrado conquesti sint fuisse commutatum: & se spe seminum, plãtularum; fructuum & segetum frustratos vehementer formidabant. Credebaturque status mundialis propter memoratum terræmotũ alia mutatione concutiendus, aliquam quoque Anglis perturbationem parturire. In crastino verò Purificationis beatæ Mariæ obijt Londini Fulco de Castro nouo, miles eximius: cuius corpus, ob reuerentiam consanguinitatis regiæ, ac generositatis, fecit dominus rex, completis exequijs, magnificè in præsentia sua in ecclesia VVemonasterien si sepeliri.

De morte Landgrauij noui electi in regem Alemanniæ.

TEmpore quoque sub eodem, ne terræmotus suprà memoratus minaci careret significatione, Landgrauius, quem dominus papa in imperium promouere desiderauit, & in promotione cuius, infinitum thesaurum vndique extortum inaniter effuderat, turpiter victus, viam vniuersæ carnis ingressus, infamis & exosus, curiã Romanã confusam reddidit ac verecundam. Et sic fœda relinquẽs vestigia, tam regnum Alemanniæ quam Imperium salutauit.

Mittuntur legati per diuersas mundi partes in grauamen Frederici.

HOc autem quum audisset domin⁹ papa, tactus dolore cordis intrinsecus, Cardinales legatos solennes per diuersa mundi climata, plenitudine potestatis sibi concessæ, transmittit armatos, vt ipsum Fredericum & filium eius Couradum, qui ipsum Landgrauiũ vsq; ad ignominiosam mortem infatigabiliter persequebãtur, pro posse grauarent, & thesaurum ad expugnationem eorum à viris ecclesiasticis, maximè religiosis, abradere non cessarent. Destinauit igitur dominus papa vnum (Octauianum nomine) in Alemanniam, aliũ in Italiam, alium in Hispaniam, aliũ verò (scilicet Sabinensem episcopum) in Norvvegiã (de quo pleniùs infra dicetur) & præter hos, multos fratres ordinis Prædicatorum, & ordinis fratrũ Minorum, magna potestate roboratos, vt vniuersum mundum commouerent contra memoratos, ecclesiæ Romanæ rebelles & hostiles.

Fredericus fecit omnes Calabros, Appulos & Siculos facere homagium Henrico filio suo.

DVm verò horum temporum curricula reuoluerentur, ſuſpectæ memoriæ Fredericus, quem Imperatorem nominare vel dicere prohibemur, fecit omnes Calabros, Appulos & Siculos facere homagium dilectiſſimo filio ſuo Henrico, quem de gremio ſibi chariſſimæ Imperatricis Iſabellę, ſororis videlicet domini regis Anglię, ſuſceperat, ad imperij robur & munimen. Audiens quoque idem Fredericus quòd in diuerſas partes legati à domino papa, ad læſionem famæ ſuæ & ſtatus mitterentur, ſcripſit Enſio regi Sardiniæ, filio ſuo naturali, vt diligenter Ianuenſibus, domini papæ conſanguineis & amicis, & legato ſuo ad illas partes deſtinato, efficaces pararet laqueos cum inſidijs, quod & ipſe vigilanter adimpleuit, ne patri videretur inobediens. Similiter quoque ſignificauit Conrado regi Alemannię, vt & ipſe legato in Germanię prouincias tranſmiſſo, & archiepiſco Colonienſi, & omnibus eis auxilium, conſilium, aut etiam fauorem impendentibus, potenter prudenterq; reſiſteret, & clitellas theſauro, quem à viris eccleſiaſticis abſtulerant, vacuaret. Similique modo omnibus amicis verba tranſmiſit cõſolatoria & admonitoria: quæ multi eorum toto conamine feſtino effectui mancipare ſtuduerunt. Hæc cum domino Papæ & Cardinalibus innotuiſſent, commota eſt curia non mediocriter. Papa verò iram iræ & odium odio ſtomachat' coaceruans, ipſũ Fredericũ die Paraſceues adeò ſolenniter ac horribiliter excõmunicauit, vt audiẽtib' & vidẽtibus nõ tantùm timorẽ, ſed etiã horrorẽ incuſſerit vehementem.

De aduentu fratris Iohannis Anglici, miniſtri Prouincialis, in Angliam.

DIebus quoque ſub eiſdem venit quidam frater de ordine Minorum, nomine Iohannes, in Angliam, natione Anglicus, miſſus à domino papa, multiplici armatus poteſtate, vt ad opus domini papę, à viris eccleſiaſticis, & maximè ab abbatibus exẽptis, colligeret pecuniam diligẽter. Et quia domin' rex priuilegiũ dignoſcitur habere vt non veniat legatus in Angliam niſi vocatus, miſſi ſunt iam tales legati, ſophiſticè tranſformati. Accepit igitur (quia propter honeſtatem ſic oportuit) procurationes ſatis opimas, teſte domino Decano ſancti Pauli, qui.xx. ſolidos ꝑ procuratione eis liberaliter exhibuit. Et quia legati vice fungebatur, eques inceſſit. Et, quib' fauit, pepercit: & ad voluntatem ſuam exemptis impoſuit in contributione cõditionẽ. Epiſcopi aũt exẽptos multipliciter vexauerunt, & argumẽtoſè pecuniã vndiq; extorſerũt ab eiſdẽ, quia priuilegiati & eorũ priuilegia ſẽp ſunt eis exoſa, & quaſi ſpina in oculo: licèt tales literæ repugnarent manifeſtè.

Literæ

Literæ vniuersitatis cleri domino Papæ directæ.

Sanctissimo. & cæt. Transmissus ad venerabiles in Christo patres, Cantuariensem & Eboracensem archiepiscopos, ac eorum suffraganeos vir religiosus ac discretus, frater Iohannes, minister ordinis fratrũ Minorũ Prouinciæ, vestræ nuncius sanctitatis, quasdã nobis de credentia literas detulit apostolicas: eadem authoritate ore tenus iniungendo, vt tam pro nobis quam pro nostris subditis viris ecclesiasticis, literas obligatorias super certa summa pecuniæ pro subsidio sedis Apostolicæ singuli faceremus. Nos autem super hoc tractatu habito diligenti deliberatione, pariter attendentes quòd si talia contigerit aggredi, ipsis subditis inconsultis, tumultum magnum facerent, nos reputantes forsitan proditores eorundem: & sic ad rebellionem potiùs prouocarentur & scandalum, quam ad promotionem memorati negotij: vt processui ipsius annuere absque consilio & voluntate non potuerimus eorumdem. Vnde plurimùm affectantibus nob⁹ reuerenter mandatis, sicut decet & possumus, apostolicis obedire, pacique & tranquillitati cleri & regni prospicere: in hoc commune habita deliberatione, vt videlicet ad præfatum subsidium (exemptis tribus clericis & exceptis), xi. millium marcarũ quãtitas, tam à dictis archiepiscopis, quam eorũ suffraganeis & subditis, vniuersaliter tribuatur. Ad quod quidem dictos subditos pro nostris viribus inducemus. Quòd si fortè (quod absit) ad hoc inducere non possimus, singuli nostrũ per se suam dabũt pecuniæ quãtitatem, prout variè se extendet possibilitas facultatum. Sanè cum exceptione exemptorum & trium clericorum, in tanti subsidij quãtitate, clerus noster non modicùm grauabitur. Timemus quòd si quis in posterũ à subsidio suprànominato excipiatur, clerus memoratus ad consentiendum minimè perducatur. Vale.

Oritur murmur in clero, & in regno querimonia.

EXhis & consimilibus insolitis grauaminibus ortũ est murmur in clero & populo, ita vt quicquid contulerunt, inuiti cum imprecationibus, & (vt potiùs verũ non supprimatur) cum maledictionibus contribuerunt: rememorantes etiam domino papæ cum præcordiali querimonia grauamina, & oppressiones importabiles præsentantes.

Nota grauamina ecclesiæ Anglicanæ.

GRauatur intolerabiliter ecclesia Anglicana in prouisionibus infinitis: in decima omniũ bonorũ: in festinato auxilio: in pecunia

pro militibus exacta: in subsidio per Othonem legatum multipliciter extorto:in prestatione.vi.millium marcarum :in vicesima triennij:in subsidio Imperij Romani: in subsidio modò gratis cõcesso:in subsidijs ex parte domini regis & archiepiscopi Cantuariensis petitis.Omnia quidem hæc importabiliter & amaro spiritu portata,& affectu & effectu deuotionis carentia . Et ideò omnia inaniter profusa,&(vt breuiter concludatur)amissa.

Qualiter responsum est fratri Iohanni apud sanctum Albanum & apud VVeltmonasterium.

CVm autem venisset prædictus frater Iohannes ad sanctum Albanum,exegit irremediabiliter ab abbate multum diuersis partibus grauato.cccc.marcas,in subsidium domini Papæ. Et cum per omnia inexorabilis & inflexibilis esset, nihil penitus remittere volens de dicta exactione, abbas memoratus, solus inter omnes exemptos,ad præsentiam domini papæ appellauit de tam intolerabili exactionis grauamine,malens iudicium subire papale, quam alicuius fratris Minoris arbitrio prægrauari.Et dum quidam de fratribus se ad iter præpararet,ille Iohannes frater statim domino papæ nunciauit quòd solus abbas sancti Albani inter omnes exemptos, non curans papalibus mandatis obtemperare,appellauit.Vnde frater ille,quem abbas ad curiam destinauit, inuenit dominum papam nimis exasperatum & commotum contra abbatem & eiusdem nuncium. Sed postquam dominus papa, aliquantulum mitigatus, placidam aurem narrationi ipsius nũcij accommodasset,& grauamina domus sancti Albani, & super hoc importabilem exactionem fratris Iohãnis seriatim exposuit. Vnde papa & rigorem miseratus tẽperauit, & de prætaxata pecunia magnam minorauit portionem. Frater autem supradictus Iohãnes cũ ad VVestmonasterium pro eadem causa aduenisset, videlicet pecuniam ad opus papæ exacturus:responsum est ei statim in faciem,quòd dominus rex, pro arduis negotijs statum totius regni contingentibus, miserat dominum abbatem VVestmonasterij & dominum Iohannem Mansel (tanquam speciales consiliarios suos) in partes Alemanniæ.Vnde Prior & conuentus nullo modo sine capite eorum ipsi fratri quomodolibet super aliqua exactione, sicut nec iustum erat, responderent. Cum autem ipse frater Iohannes audisset,quòd prudenter & circũspectè, necnon & audacter, & quasi munimine regio septi respondissent,cùm propter dei tum propter domini regis timorem & reuerentiam,

uerentiam, ad horam siluit retrocedens.

Nota illius fratris legati transformati potestatem.

EOdemque tempore, ad maiorem Anglorum depressionem & grauamen, aucta est eiusdem Iohannis fratris potestas, & etiam aggrauata: & magis ac magis à papa stimulatur, vt vigilãter memoratæ pecuniæ intenderet colligendę, & exigeret ampliora, his literis.

Anthinticum pápæ.

INnocentius, &cæt. Intellectis his quæ tuis literis intimasti, præsentium tibi authoritate mandamus, quatenus si pars prælatorũ ecclesiasticorum regni Angliæ, super exhibendo ecclesiæ subsidio, per te authoritate nostra petito, responderit, se exemptos, & cæt. vt maiorem etiam, quam petieris ab eisdem, pecuniæ quantitatem assignes: quibus volueris, pro subsidio memorato infra terminum competentem per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescendo: quocunque priuilegio seu indulgẽtia qualibet non obstante, licèt præsentes expressam de ipso non faciant mentionem. Datum Lugduni. & cæt. Si quis priores potestates eidem fratri concessas, videre desiderat, ad exemplaria, quæ apud sanctum Albanũ seruantur, recurrat.

De vocatione omnium nobilium Angliæ ad parliamentum.

Er idem tempus, dominus rex, comperiens regnum suum enormiter vndique periclitari, iussit omnem totius regni nobilitatem conuocari, vt de statu ipsius tam manifestè periclitantis, Oxonię, die qua cantatur, Quasi modi geniti, diligenter contrectarent. Prælatos autem maximè ad hoc Parliamentum vocauit arctiùs, quia videbat eos iam frequẽter per papales extorsiones depauperari, quòd frequentia consuetudinem & regni ruinam manifestè minabatur. Sperabatur igitur communiter aliquid salubre ecclesiæ & vniuersitati ibi statuendum: quod tamen omnes fefellit, sicut sermo sequẽs declarabit.

Conrado rege Alemanniæ cassato, eligitur Gulihelmus Comes Holandiæ.

EIsdemque diebus dominus papa, infinita pecunia promissa nobilibus Alemanniæ ad deiectionem Frederici & filij eius Conradi regis Alemanniæ, procurauit diligenter, vt cassato ac reprobato Conrado Frederici filio, rege Alemanniæ, loco illius eligeretur & substitueretur Gulihelmus Comes Holandiæ, archiepiscopo Colonienſi amicitia indissolubili confœderatus, episcopo autem Leodiẽsi consobrinus, nepos quoque Ducis Brabantiæ, & multis Alemannię

magnatibus sanguine, affinitate, vel amicitia coniunctus: adolescēs ætate, viribus integer: & pro ætate, militia illustris, moribus compositus, consilio circumspectus. Quod cum Frederico ac filio suo Cōrado innotuisset, missa expeditione militari non minima ad ciuitatem Aquisgrani, vbi de consuetudine antiqua coronantur reges Alemanniæ, fecit eam arctissimè communiri, ne nouus electus quomodolibet in ipsam intraret coronandus. Archiepiscopus igitur Coloniæ, & archiepiscopus Moguntiæ, & episcopus Leodiensis, cū cæteruis legati cruce signatis, & alijs Alemanniæ magnatibus ipsam ciuitatem circumuallantes obsidione, non cessarunt petrarū & iaculorum immissione vigilanter & potenter infestare, & obsessis omne genus victualium præcludere.

Applicant quidam aduenæ, vt ditentur.

IPso quoque tempore applicuerunt in Anglia vacui & esuriētes, æri alieno patulis rictibus inhiantes, quidam magnates aduenæ & lōginqui, videlicet Baldevvinus, dictus Imperator Constantinopolitanus, cum quibusdā alijs suis fautoribus, á Græcorum finibus violenter expulsus. Qui paucis annis antè elapsis, omnibus sacris reliquijs, quas in Græcia habere poterat, venditis, & vndecunque mutuo acceptapecunia, imperium Romanum quasi suum vendicans, potenter, non sine multis sumptibus, inuaserat. Et consumpto non minimo thesauro, inhonestè acquisito, victus, pauper, profugus, in omnibus bonis spoliatus, & extorris inde fugit & inglorius: licèt ipsum dominus papa fouere incœpisset, & contra Vastagium generū Frederici, bella mouentem acerrima, missa ei pecuniæ quantitate non minima, efficacissimè inuisset. Egere igitur cœpit dictus Baldevvinus, & paucis antè annis, quando pro simili causa in Angliam aduenerat, expertus domini regis Angliæ liberalitatem, nedum dicam prodigalitatem, iterum venit ad eundem, quem sibi finxerat consanguineum, iuuamen pecuniare petiturus: vnde redijt clitellis refertis desideratis esterlingis. Et sic, multipliciter spoliatis Aegiptijs, Hebræi ditabantur.

Applicat episcopus Sabinensis Cardinalis in Anglia.

APplicuit quoque tempore sub eodem episcopus Sabinensis, Romanæ ecclesiæ Cardinalis, iturus in partes boreales legatus, videlicet Norvvegiam & Sueciam, & præcipuè vt regem Norvvegiæ Haconem, in regem inungeret & solenniter cōsecraret. Transitum autem fecit de Douera vsque ad Lennam, de licentia domini regis,

vt ibidem

vt ibidem ventum prosperum, nauigaturus versus dictas regiones, præstolaretur. Intrans quoq; nauem iussit in ea leuari & ornari vnũ altare, & missam à quodam fratre prædicatore, quem nunquam antea videbant qui præsentes erant, celebrari.

Applicant fratres domini regis vterini.

APplicuerunt etiam tunc temporis tres fratres domini regis vterini in Anglia in eodem portu, scilicet apud Doueram, Guido de Lizinun. miles, & Gulihelmus de Valencia, non adhuc miles factus, & Aelmarus clericus, ex mãdato domini regis vocati: & præter hos Alesia soror eorum, videlicet soror eiusdem regis vterina, puella nondum maritata: vt de Angliæ (relicta Pictauia, quam Franci cœperunt cõculcare, & incolas proditores cachin nãdo appellare) diuitijs & delicijs vberimè ditati saginarentur. Quibus aduentantibus rex occurrit lætabundus, & fraternos ruens in amplexus & oscula multiplicata, promisit eisdem honores & possessiones amplissimas, & promissiones suas, sine moræ dispẽpio, vberiùs quàm promisit, fideliter adimpleuit, quod sermo subsequens pleniùs auditoribus dilucidabit.

Maritatæ sunt quædam puellæ quibusdam nobilibus Angliæ.

ANno quoque sub eodem, in initio mensis Maij, domino rege propter hoc apud VVodestocke specialiter, videlicet à festo sancti Vitalis vsque in crastinum apostolorum Philippi & Iacobi, commorante, maritatæ sunt duæ puellę vltramarinæ, de partibus Sabaudiæ vel Prouincię oriundæ (per prouidentiã et procurationẽ Petri de Sabaudia, qui propter eos illuc perrexerat) †Eadmũdo Comiti Lincolniæ, & Richardo de Burgo adolescentulis nobilibus, quos dominus rex in palatio suo per aliquot annos educauerat, & moribus instrui fecerat eleganter. De quo maritagio, quia ignotæ & alienigenæ naturalibus regni & indigenis, ignobiles (vt dicebatur) nobilibus, & deformes formosis, & etiam inuitis matrimonialiter copulabantur, murmur & indignatio non minima inter nobiles regni personuit ventilata, timentes non mediocriter ne rex intẽderet nobilitatem Angliæ notha permixtione cogere diatim degenerare.

†Aimundo.

Desponsatur Iohanna filia VVarini de Mutenheinsil.

DIebus quoque sub eisdem, Idibus videlicet Augusti, maritata est Iohanna filia VVarini de Mutenheinsil Gulihelmo de Valencia, fratri domini regis vterino: hoc volente & diligenter ac argumentosè procurante domini regis cõsilio, propter opulentissimam hæredita-

hæreditatem, ipsam Iohannam contingentem, ratione genitricis.

Gulihelmus de Longa spata & multi alij nobiles cruci signantur.

EOdem quoque anno episcopus VVigorniæ, VValterus, Comes Legiocestriæ Simon de Monte forti, Gulihelmus de Lõga spata & multi alij nobiles de regno Anglię, exemplo domini regis Francorum & magnatum de regno eius, animati, circa tempora Rogationum crucem assumpserũt: vt in Terra sancta, Christi vestigia adorantes, & pro eius obtinenda hæreditate viriliter dimicantes, suorum peccaminum veniam consequerentur.

Transfertur beatus Eadmundus confessor apud Pontiniacum.

EIusdem anni sub curriculo, translatus est beatus Eadmundus Cantuariensis archiepiscopus & confessor, apud Pontiniacum in ecclesia conuentuali monachorum Cisterciensis ordinis solenniter, in Christianissimi regis Franciæ Ludouici & innumerabiliũ magnatum, tam prælatorum quam aliorum, præsentia. De cuius sãctitate cum constaret omnibus certissimè quòd integer inueniretur: inter omnes sui sexus, eminentissima assistebat obsequijs illius, prout potuit & decuit, domina Blanchia mater domini regis Franciæ. Quæ faciens vigiliam cum ieiunio & oratione, & lumine non minimo, orando deuotissimè replicauit dicens: Domine pater sanctissime confessor Eadmunde, qui mihi supplicanti benedixisti & filijs meis, quando viuus exulans, per me indignam vestri gratia transitum fecisti in Francia: Peto confirma quod mitialiter operatus es in nobis: & confirma regnum Franciæ in soliditate pacifica & triumphali. Cuius libertas est ab antiquo, omni exulanti & persecutionem patienti, & prælato maximè, sinũ pandere pietatis, protectionis, & asyli. Hoc recolat sanctitas tua non ingrata, tibi hæc & tuo Thomæ feciſſe profugo & egenti.

Eiusdem materiæ prosecutio.

DIe verò crastina, videlicet. vij. Idus Iunij, quo translatum est corpus beatissimi episcopi & confessoris Vlstani, amici glorioſi regis & confessoris Eadvvardi, apud VVigorniam (quod factum arbitror diuino nutu) translatum est apud Pontiniacum corpus beati Eadmundi archipræsulis & confessoris, annis quibusdam reuolutis. Sciendum quoque est, immo toti mundo prædicandum, quòd corpus totum eiusdem sancti Eadmundi integrum inuentum est & incorruptum, & odoriferum, & (quod mirabilius est in mortuo) cũ omnibus membris flexibile, sicut solet esse in dormiente: naso tantùm

m passo iniuriam, qui lamina nimis demissa compressus est, non uen consumptus. Capilli eius & vestimentum inuiolatum colore substantia. Et ex tunc prouisum est hoc primitus benignissimo mino rege Francorum procurante, quòd concessa fuit licentia glis liberiùs omnibus alijs, alterius nationis, corp' ipsum adire, & endo orandoq; venerari.

De alteratione monetæ secundum sue formam.

Emporibus sub eisdem, moneta esterlingorum, propter sui materiam desiderabilem, detestabili circumcisione cœpit deteriorari & corrumpi per illos falsarios monetarum, quos tonsores appellaus: adeò vt vix interiori circulo nummi parcendo, limbum literam totaliter asportarent. Cum igitur cœpisset supra modum numisma vitiari, cœpit domini regis consilium de remedio tractatum bere diligentem, vt videlicet moneta in forma vel materia saluiter mutaretur. Visum quoque est multis discretis & circũspectis, òd vtilius foret materiam mutare, quam formam alterare: cum ione materiæ, non formæ, talem incurrisset moneta mutilationẽ. i rationi Francorum numisma & multorum aliorum principum hibet testimonium & exemplum.

De extorsione pecuniæ per archiepiscopum Cantuariensem.

mporibus quoque sub eisdem Bonifacius Cantuariensis archiscopus, episcopos Cantuariensis prouinciæ. & cæt.

Reliqua quęre in historia Matthei Paris.

Gulihelmus Comes Holandiæ electus est in regem Alemanniæ.

Vbillius anni profluuio, in crastino videlicet Assumptionis, magnates Alemanniæ, ad quos ius spectat electionis pro maiori arte, elegerunt sibi in regem Alemanniæ Gulihelmum Comitem Holandiæ: hoc procurantibus cum summa diligentia, domino papa, & archiepiscopo Colonienſi, & legato, & alijs œmulis Frederici.

De sanguine Christi apud VVestmonasterium allato.

Irca illos dies sanguis Christi, qui in Terra sancta habebatur thesaurus precioſissimus, datus & missus est domino regi Anglorũ per quẽdam fratrem hospitalis: qui cum eodem thesauro literas detulit testimoniales de ipsius thesauri certitudine, omni acceptione dignissimas, à domino Patriarcha Hierosolimitano, & à magistris militiæ Templi & Hospitalis, qui omnes vnanimi volũtate & prõpta deuotione domino regi ipsum thesaurum donantes contulerunt & præsentarunt: & ipse speciali domui suæ, ecclesiæ sancti Petri VVestmonasterij, die scilicet translationis sancti Eadvvardi, ipsum dedit

dedit ex sui sibi innata regia magnificētia ac liberalitate. Impetrauit quoque ab episcopis, qui tunc præsentes extiterant, eadem die indulgentiam sex annorum, & centum ac. xvi. dierum omnibus sanctas reliquias venerantibus & præsentiam adeuntibus. Eademque die dominus rex Gulihelmum de Valentia fratrem suum veterinum, cum quàm plurimis alijs tyronibus, balteo cinxit militari. Eodem tempore dominus Syluester regis clericus, vir quidem modestus & discretus, & consuetudinum curialium, quæ in cācellaria regia exercentur, peritissimus, die sanctæ Agathæ in episcopum Carleolensem consecratur. Die verò sancti Eadvvardi venit Comes Legreceſtre de partibus transmarinis. Die verò apostolorum Simonis & Iudæ, rediit Comes Richardus de eisdem partibus, qui ob regia negotia & ardua scilicet arcana illuc destinabatur. Diebus itaque sub eisdem, magister Thomas, cognomento VValensis, Lincolniēsis ecclesiæ archidiaconus, electus est in episcopum Meneuensem. Die verò sanctorum, Fœlicis, Symplicij, & Fausti, & Beatricis, qui est dies sancti Olani regis & martyris, inunctus & coronatus est in regem princeps Norvvegiæ Haco, vir quidem prudens & circumspectus, & eleganter literatus. Obierunt autem eodē anno, die beatæ Catherinæ, Gulihelmus Comes de Ferrarijs, vir bonus, & plenus dierum: & citò pòst, vxor eius Comitissa. M. Obierunt quoq; eodē die alij nobiles, Richardus de Burgo, & Gulihelmus filius Hamonis. Transijt igitur annus ille, vberimus in frugibus, sterilis in fructibus, Angliæ prædatiuus, Terræ sanctæ inimicus, ecclesiæ spoliator, Italiæ cruentus, Imperio suspectus, Alemanniæ Martius, VValliæ conculcator, & toti mundo turbulentus.

Beatrix mater reginæ venit in Angliam: obijt episcopus Bathonienſis.

ANno gratiæ. Mccxlviij. qui est annus domini Hēnici regis. xxxij. fuit dominus rex ad Natale domini apud VVintoniam, vbi dies natalitios, Comitātibus multis magnatibus, magnificè celebrauit. In crastino autem, videlicet die sancti Stephani, prandebat cum ipsius ciuitatis episcopo. VV. Eodem tempore Richardus Sivvard (de quo multa prædicta sunt) morbo percussus est paralytico. Eodemq; tempore Beatrix mater reginæ venit in Angliam, dominum regem & filias suas visitatura, Comitante Thoma de Sabandia, quōdam Comite Flandriæ. Tempore quoque sub eodem, videlicet circa festum sancti Hilarij, obijt Robertus episcopus Bathonensis. Sub illius autem anni initialis curriculo, in octauis videlicet Purificationis, edicto

regio

Et quia impoſſibile & importabile erat inter cętera grauamina, quod voluit tunc dominus Papa, exigens à quolibet beneficiato reſidente, tertiam redditus ſui partem, & à non reſidente verò dimidiam: adiuncto eo quòd vellet ſibi bona inteſtatorum vſurpare: ipſis Cardinalibus per eoſdem nuncios, qui & præſcriptam epiſtolam detulerunt Domino Papæ, & ex parte vniuerſitatis Angliæ ſignificatur ſub hac forma.

Epiſtola miſſa Cardinalibus pro eadem cauſa.

10. R Euerendiſſimis patribus in Chriſto & dominis, & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalibus, deuoti ſui. & cæt. ſalutem, reuerentiam debitam, & honorem. Ad vniuerſitatem veſtram velut ad baſes, eccleſiam dei fulciẽtes, humiliter ſupplicantes cõfugimus, & obnixè deprecamur quatenus preſſuras quibus mãcipamur attendere dignantes, opem ferre velitis, vt poſt repetita grauamina, quæ Anglicanæ eccleſiæ præteritis diebus occurerunt, reſpirari poſſit, & ex hoc vobis aſſurgere teneamur ad debitas gratiarum actiones. A tempore namque vltimi Concilij Lateranenſis, primo viceſima triennij in ſubſidium terræ ſanctæ, poſtmodum de-
30. cima in ſubſidium domini Papæ, poſtmodum pręſtationibus alijs. & cæt.

Quęre quod ſupereſt in hijs epiſtolis ex hiſtoria Mat. Paris. pag. 957. & 958.

De contributione xi. millium marcarum Papæ miſſa in eius ſubſidium ab Anglis.

His autem auditis infremuit curia Romana, & ſuam doluit auaritiam tàm redargui q̃ refrænari. Timentes quoque Papa & Cardinales nè ſibi, quod comminatione tali imminebat, ingrueret periculoſa confuſio, non penitus omittebant grauare regnum & eccleſiam Angliæ (non enim permittebat hoc paternæ charitatis inopia) ſed rigorem memoratum tali moderamine temperarunt,
30. vt ad. xi. millium marcarum ſummam, ſubſidium priùs poſtulatum reſtrinxerunt. In quod epiſcopi Angliæ congregati, & ſuper hoc, conſilium cum deliberatione habentes, pro perſecutione Romanæ eccleſiæ reprimenda, ad hoc, licet graue ſibi videretur, in prædictam pecuniæ ſummam domino Papæ contribuendæ conſenſerunt, In ipſo tamen concilio (quod omni charitate fraterna ac ciuilitate caruit) excluſerunt omnes abbates Angliæ exemptos, voracitati Romanæ curiæ periculoſiùs exponendos.

De do-

De domini Iohannis Maunsel multiplici promotione.

ET dum istorum tempora voluerentur euentuum, dominus Iohannes Maunsel, ecclesiæ sancti Pauli Londini Cācellarius, rege sic iubente, & instanter petente (cuius petitio imperiosa est & coarctans) sigilli regij custodiam suscepit, Cancellarij vices acturus & officium. Collata est insuper memorato Iohanni præpositura Beuerlaci ab archiepiscopo Eboracensi. Quam licèt dominus rex fratri suo vterino, scilicet domino †Aethelmaro doluit non fuisse collatam, tamen quià dictum Iohannem in solicitudinibus suis supportandis inuenit fidelem & necessarium, noluit eum dominus rex pati dispēdium vel offendi, vel honore sibi collato quomodolibet spoliari. Eodemque tempore misit dominus Papa quosdam de suis clericis in Angliam & Hiberniam, cum magna potestate, vt pecuniam colligerent: nec potuit adhuc, quamuis vndique multiplicarentur querelæ, frænum moderaminis suæ adhibere cupiditati. Missus est eodem tempore in Hiberniam magister Iohannes Rufus, ad pecuniam ibidem diligenter colligendam magnis armatus potestatibus, quasi legatus, non tamen rubris vestibus insignitus, ne videretur dominus Papa dominum regem Angliæ offendisse, qui quodam gaudet priuilegio, videlicet vt non veniat legatus in terram suā, nisi postulatus. Memorat⁹ igitur. I. legatus sophisticus, vigilanter mandato Papali & suæ intendens vtilitati, ab Hibernia circiter sex millia marcarum extorsit: quæ, per conductum religiosorum, in festo sancti Michaelis, fecit Londinum transportari. Pro simili quoque causa missus est à domino Papa magister Marinus London. Electus quoque Bethleemita, magister Godefridus, filius præfecti, non curans de episcopatu ad quem electus fuit, venit in Angliam, à domino Papa obtinens indulgentiam vt quasi episcopus mitratus incederet, & conuersans in Anglia, redditibus acquisitis incumberet & acquirendis. Scotiam etiam in primo aduentu suo impigrè perlustrauit. Anno quoque sub eodem, Idus Februarij, factus est in Anglia per diuersa loca terræmotus, contra terræ illius consuetudinem & naturam, qui ædificia multa concutiens, dānosus extitit et terribilis: quia vt credebatur significatur⁹ aliquid, & insolit⁹ erat his partibus occidentalibus, necnō & innaturalis: cum soliditas Angliæ cauernis terrestrib⁹ & profundis careat cōcauitatib⁹, in quib⁹, secundū philosophos, solet terræmot⁹ generari.

†Almerico.

Priuilegiū Angliæ aduersus Cardinales.

regio conuocata est totius Anglię nobilitas, vt de regni negocijs nimis perturbati & depauperati diligenter contractarent apud VVestmonasterium. Aduenerunt igitur illuc, excepta baronum & militum, necnon & abbatum, & Priorum, & clericorum multitudine copiosa, duo episcopi cum totidem Comitibus. Et cum postulasset dominus rex auxiliū pecuniare, indignati sunt magnates vehemēter: præsertim quia in vltima tali exactione, cui nobiles Angliæ vix consenserunt, confecit chartam suam quòd ampliùs eis talem nō faceret iniuriā & grauimē. Reprehensus est insuper sup indiscreta alie-
10 nigenarum vocatione: quibus omnia bona regni, in sui depauperationem, prodigaliter distribuit & dispersit: nobiles quoq; regni sui ignotis ignobilibusque maritauit, multies consensu mutuo, qui solet debitū matrimoniū cōplere, irrequisito. Culpat⁹ est insuper, quòd quicquid in esculentis, potibus & robis expendit, rapit violēter, sine pactione prompta, vel indilata. Redargutus est insuper quod episcopatus, & abbatias, & etiā gardas vacantes immisericorditer depauperat, contra iuramentū suum, quod est primū & præcipuum in coronatione sua. Calumniatur itaq; grauiter, eò quòd sicut magnifici patres & prædecessores sui, scilicet reges Angliæ habuerūt, iusticia-
20 rium nec cancellarium habet, nec thesaurariū per cōmune conciliū regni, prout deceret & expediret: sed tales qui suam qualemcunq;, dummodo sibi ipsis quæstuosam, sequuntur voluntatē: nec qui reipublicæ, sed singularē quærunt promotionē. Hæc cum audisset dñs rex, confusus erubuit, & erubescens doluit, se in tot deū & homines offendisse. Promisit igitur humiliter, certissimè se hęc omnia gratāter emendaturū. Et cum demissiori vultu & præcibus crebrioribus adhuc inclinare attentasset voluntati suæ, videlicet de auxilio pecuniari sibi concedendo, non acquieuit vniuersitas, multoties sic delusa: sed vnanimi consensu responderūt: emendationē sitienter de-
30 deramus, expectabim⁹ adhuc patiēter: & prout se geret domin⁹ rex, & se habebit versus nos, & nos eidem secundum sua merita respōdebim⁹. Posita sunt igitur omnia hæc in respectū vsq; ad quinden. ā natiuitatis sanctī Iohannis Baptistę: infra quem terminum sperabāt magnates regē emolliri posse, & cor suū salubribus cōsilijs inclinari. Et hoc salubriter factū esset (vt dicitur) nisi suorū consiliariorum, qui formidabant suum exinde expirare dominium, sibilis eneuarentur. Fortuna igitur mūdanis euētib⁹ dū sic illuderet, Parmēses, qui miserabili obsidiōe vndiq; opprimebātur cōciōe facta, sese deo & beato

Rogero episcopo London. (quem enormiter, vt dictum est, offenderant) fœliciter humiliauerunt. Vna igitur die ciues audiētes, quòd obsessor eorum & oppressor continuus & proteruus, Fredericus, propter quippiam negocij sese absentauerat, relinquens Thadæo, iudici sui palatij, custodiam exercitus sui & thesauri imperialis, & alijs suis principibus in obsidione commorantibus: inuocato desupernis auxilio, in exercitum Frederici audacter exeuntes, repentinumque impetum facientes, ad votum triumpharunt. Cuius rei seriem, hæc epistola scire volenti plenius dilucidabit.

Literæ super præmissis.

STrenuis & prudētibus viris, domino Bonifacio de Sal. potestati, militibus, & populo Mediolanensi, Philippus vicedominus, potestas, milites, & populus Parmensis, salutem, cum gloria, et honore. Laudes retribuimus deo patri, filioque suo Iesu Christo, & spiritui sancto, trino deo & vni maiestati, & virgini gloriosæ, qui non propter nostrorum exigentiam meritorum, sed propter suam clementissimam pietatem, ciuitatem nostram protegit, defendit, visitat, & gubernat: quod manifestè conspicimus in victoria triumphali, quā die Martis, duodecimo Februarij exeuntis, contulit nobis Deus, genitricis suæ inueruentu. Quamuis enim mille quingenti de nostris iuissent inter Coluirum & Bersillum, & præterea duæ portæ in integrum, & ille seuiens draco, qui per tantum temporis obsederat terram nostram, nos omnino crederet deglutire, iam extra sua mœnia cunctis militum & peditum suorum agminibus ordinatis, & suis fidelibus commissis, & ipso parum remoto: nos, inuocato dei auxilio & virginis gloriosæ, cernentes quòd potens est deus deponere superbos, & humiles exaltare, protinus exiuimus cōtra ipsos, populus & milites vniuersi, nequaquā vestigia nostra retardantes, quoad hucusque dimicantes iunximus nos cum eisdem, præcedente vexillo cum forma virginis præciosæ, cuius regebamur semita & ducatu. Et quamuis duriter à principio restitissēt, nos tamen inualescentes, duriùs in eosdem confregimus, & prostrauimus omnes ipsos, & contriuimus vniuersos. Et cum hoc audisset impius Fredericus, & cogitaret suis succurrere, formidauit nobis occurrere. Et descēdens per subterfugia tanquā latro, dimisit suos & spolia sua prorsus vniuersa. Ex quibus tria millia cepimus & plures. Cepimus quoque carrochium Cremonensium. Cepimus etiam mœnia quæ fecerat, & omnia castra sua: & habemus omnia quæ habuerat.

Interfe-

Interfecimus quoque Thadæum iudicem ſuum, cubicularios & camerarios ſuos. Noſtros quoque bannizatos de ſuis militibus & populo interfecimus vltra mille quingentos, præter ſubuerſos equorum pedibus & ruina, quos præ multitudine deſcribere non potuimus: alios autem de ſuis fugauimus vſquequaq;. Tandem in ciuitatem regreſſi, cum dei laudibus & honore, noſtræ diſpoſuimus negotia ciuitatis, confidentes in illo qui eſt vera ſalus omnium. Contritis enim amodo brachijs impiorum, amodo nos & noſtri pace perpetua potiemur. Et hæc vobis ad gaudium intimamus, magnificentiam veſtram depoſcentes, quatenus omnes vniuerſaliter in noſtrum auxilium, mora ſublata qualibet, cum carochio noſtro accedatis. Quoniam cum deus aperuerit nobis viam, procedere volumꝰ per eam feſtinanter, vt recuperemus Burgum ſancti Dominici, & Bercillum & alias terras noſtras: capientes inſuper nauigium Cremonenſium, inimicos & noſtros & veſtros, deleamus eos de libro viuentium. Tollite moras omnes, viri prudentiſſimi, vt conſtantes: quia poſt deum & beatam Mariã virginẽ, triũphi noſtri vos authores & participes reputamus. Sciatis quòd combuſta terra maledicti Frederici, habemus omnes, quos de noſtris & Placentinis in vinculis detinebat. Valete. Nunciate hæc amicis noſtris & veſtris: vt gaudium noſtrum, quod eſt plenũ, omnibus pateat amicis noſtris. Diebus quoque ſub eiſdem, moneta Angliæ per deteſtabiles tonſores & falſarios adeò intolerabiliter eſt corrupta (ſicut prætactum eſt) quòd eam nec indigenæ, nec etiam alienigenæ oculo recto, vel illæſo corde poterant amplius intueri. Prouiſum eſt igitur, non alterato legali pondere, vel literata ſupraſcriptione, crucis brachia in altera parte denarij vſque ad limbum eius duplicia extenderentur, vt quadrifariam deuidi poſſet competenter hoc modo. Anno quoque ſub eodem, VValterus cognomento Mauclerc, quondam epiſcopus Carleolenſis, ſed imminentibus diebus decrepitæ ſenectutis, aſſumpto habitu fratrum Prædicatorum, vt pauper moreretur, debita naturæ laudabiliter perſoluit. Sanæ enim trutina rationis ponderabat, quòd potiùs per dominum regem, quam morum & ſcientiæ conſiderationem, in epiſcopatum ſeculariter, & irreligioſè in apicem promotus eſt pontificalem. Hic eſt ille, quem frequenter Fortuna ſubleuauit, vt fortiùs allideret: qui ſe conſilijs regalibus arduis, quæ minimè valuit vel voluit adimplere, incantè immiſcuit: qui matrimonia

domino regi reprobanda, nunc in Pontino, nunc in Scotiæ partibus inconsultiùs procurauit. Huius quoque consilio, postquam ad ordinem se contulit Prædicatorum, procuratum est, vt nouum & inauditum priuilegium in eorum ordine, à domino papa, fortè pecunia interueniente, extorqueretur. Anno eodem, fratres Prædicatores impetrarunt à domino papa priuilegium, ne alicui fratrum liceret, ab eorum ordine ad alium transmigrare: (licèt constet ordinem S. Benedicti arctiorem esse & excellentiorem, & tempore & authore maioris reuerentiæ & dignitatis, quam regulam S. Augustini, cui Prædicatores subijciũtur.) Nec alicui etiam liceat abbati vel Priori aliquẽ talẽ fratrem suscipere: (cum tamen ipsi transfugos monachos suscipere dinoscantur.) Quod videtur esse dissonum rationi, cùm non liceat à rigidiori ad remissiorem descendendo transmigrare: necnon & huic præcepto naturali, prout recitat sanct' Benedictus: quod tibi non vis fieri, alij ne facias. Cum autem multi moribus, scientia, & genere polentes, & possessionibus amplis abũdantes ad eorum ordinem à seculo conuolarent: nec postea talem formã religionis, qualem se inuenisse sperabant, repererunt: sed, pro claustro, totius regionis circumiacentis latitudinẽ, præsertim cum in principio regulæ suæ reprobet sanctus memoratus. Id genus monachorum quod Girinagũ dicitur, cęperũt dolere & penitere quod ad talem ordinem pertransirent, & subterfugia cautè querere satagebant: vnde cæteri se dolentes derelinqui, qui inter eos maiores esse censebantur, remedium procurarunt memoratum. Episcopus autem sepedictus, ne cognominis sui sinistra significatio infaustum effectum consequeretur, Prædicatorum habitu præmunitus, fine laudabili meruit fœliciter terminari. Obierunt quoq; eodem anno duo fratres de eodem ordine, quibus maiores non erant, immo nec pares, vt creditur, in finibus Christianorũ, in eruditione scięntiæ, præcipue theologiæ, videlicet frater & magister Robertus cognomẽto Bacun, & Richardus de Fishakele: qui egregiè plurimis annis in eadem facultate clero legerũt, atq; populo prædicarunt. Sub eodem quoque annali curriculo obijt magister Simon de Langtona, frater præclaræ memoriæ Stephani Cantuar. archiepiscopi, eiusdẽ ecclesię archidiaconus, qui fratrissare negligens, si ecclesiæ suæ persecutor & perturbator extitisset non est mirandũ: quinimo regna Francorũ & Anglorum, & eorundem regnorũ corda & status non mediocriter cõmouit & damnosè perturbauit, sicut suo loco plenius enodatur.

Eodem

Eodem anno obijt magiſter Iohannes Blundus Eboracenſis eccleſiæ cancellarius, inter theologos qui nulli quandoq; ſecundus habebatur, qui cum ſcientia & moribus immineret, eligebatur quondam in archiepiſcopum Cantuarienſem, ſed per memoratum magiſtrum Simonem (quietis neſcium) caſſatus eſt, & immerito reprobatus, perturbator igitur & perturbatus ad turbas ſimul perrexerunt defunctorum. Eodem quoque anno Kalendas Iunij, Luna ſtatim poſt ſolis occaſum paſſa eſt eclipſim ferè generalem, deueniente autem quindena natiuitatis S. Iohannis Baptiſtę conuenit London. totius Angliæ ferme nobilitas, credens firmiter ex certa domini regis promiſſione, vt mutata priſtina voluntate & conſilio, naturalium ſuorum ſe conſilijs inclinaret, cui, ab ipſo reſponſio taliter deriuatur. Non videtur mihi quod veſtrum ſit mihi imponere conditionem, dum quod licet vnicuique veſtrum, mihi denegaſtis. Porro licet cuique & cuilibet, quohbet vti conſilio & cuilibet patrifamilias quemcunque de domo ſua ille voluerit, vel vlli officio poſtponere, præponere, vel deponere, elemoſinas erogare, mutuo quid accipere, & domũ ſuã, ſuo vel cuius vult arbitrio gubernari, ꝙ vtique dño ac regi veſtro temere præſumitis denegare. Quinnimo domini ac principis nutu potius habent dirigi & voluntate ordinari, quicunq; cenſentur inferiores: nõ eſt enim ſeruus ſuper dominũ, ſicut nec diſcipulus ſupra magiſtrum, quoniam papa nec iuſticiariũ, nec cancellariũ, nec theſaurariũ vult ſubſtitutũ habere ꝓut exigitis, vel ſi ſubſtituerentur amouerem. Et cum reſpondentes aſſerebant magnates ſe nihil aliud velle, niſi promotionem regiam & publicam & ſuperfluitatem indiſcretam iri elemoſinarum profuſione, & nimia cereorũ accẽſione caſtigari: nequaq̃ exaudiebãtur. Luce igitur clarius videbant hoc ab eorum conſilio emanaſſe quorũ ſi vniuerſitas exaudiretur dimidiũ exſufflaretur: reſpõderũt igitur magnates ſe nullo modo velle ampliꝰ depauperi, vt bonis eorũ inutiliter diſtributis, forent alieni, ſaginati. Soluto igitur non ſine indignatione conſilio vniuſquiſque ad propria (ſpe fraudatus) remeauit. Cum igitur neceſſe haberet dominus rex theſaurum habere (quia in breui miſſurus in Vaſconiam erat militaré expeditionem contra Gaſconem filium Comitiſſæ de biarde ingratiſſimum proditorem qui domini regis terras vaſtauit) miſit ſigillatim præces efficaciſſimas viris religioſis, vt eidem theſauris deſtituto manum porrigerent largitatis, tempore oportuno gratam viciſſitudinem reportaturi.

Quod ipſi animo libenti (licet vndique grauati) ad implere propẽſius ſatagebant, vnde & ſi de alijs taceamus ab vno ſolo abbate videlicet Rameſeiæ centum libras reportauit. Præceptit præteria vaſa & vtenſilia & iocalia regni ſui vendi pro pondere, non habito reſpectu ad aurum quo fulgebant argentea, vel ad opus licet artificioſum & laborioſum, & quamuis materiam ſuperaſſet opus. Equinoctio autem autumni temperiem gratam miniſtrante, dominus rex Francorum acceptis ſolenniter apud ſanctum Dioniſium & alia ſacra loca ſolennijs in regno ſuo, & voto firmato: iter arripuit Hieroſolimitanũ, & per Lugdunũ vbi papa morabatur tranſitum faciẽs, ipſum humiliter ac deuote ſalutans obnixius depręcabatur, vt ſaluo in omnibus honore eccleſiaſtico Frederico iam bene humiliato, & veniam poſtulanti, gratiam concederet reconciliationis, & Chriſti in hoc cuius vicarius eſſe dignoſcitur in terris veſtigia ſequeretur, paruę pietatis ſinum panderet penitenti ſaltem, vt pateret via tutior peregrinanti: ad quod cum cerneret dominum papam vultum contradictionis protendentem, dominus rex triſtis receſſit, dicens: timeo ne cum receſſero parentur regno meo propter inexerabilem tui duriciam in proximo, hoſtiles inſidiæ: tibi imputetur ſi Terræ ſanctę negocium (quod abſit) impediatur: veruntamen Franciã non permittas infeſtari imo vt pupillã oculi procures cuſtodiri, vt à qua ſtatus tocius dependet Chriſtianitatis. Ne igitur penitus perturbatus rex recideret: prouiſum eſt vt ad dominum regem Angliæ nuncius mitteretur ſpecialis ac ſolennis, prohibens cum ne aliquid de pertinẽcijs regno Francorũ quomodolibet impeteret hoſtiliter aut infeſtaret: ad quod deſtinati ſunt in continenti magiſter Albertus, domini papæ notarius, & magiſter Paulus eiuſdem domini papæ familiaris. Qui ad dominum regem Anglię venerunt apud VVindeliſſor in feſto Exaltationis ſanctæ crucis, dominus autem rex Frãciæ facta domino papæ moroſa confeſſione, & obtentata omnium peccatorum remiſſione, cum benedictione recedens à curia Romana, verſus Marcilinam lora direxit, & vexilla, & cum Aduinioni appropinquaret, ciues ex antiquo odio ſcintillas adhuc accenſas reſeruantes: ipſi regi paratis inſidijs quãtũ poterant nocumẽta machinabantur. Similiter nacta occaſione parua ciues marſiliæ & compatriotæ, impedimenta multa eidem malicioſe procurabant: rex autem vix ſedato tumultu, ad ſecam non cũ omnibus qui eũ ſequibãtur ſed prælectis, nauem aſcendit, verſus Ciprum vela dirigens ſinuoſa,

nuosa, vt in eà veluti fertili & temperata quietius hyemaret. Et dum brumalis frigiditas algenti mundo durius immineret, arctabantur obsessi in ciuitate aquisgrani vehementer: denegabatur enim illis vndique exitus & introitus; & omnium collatio victualium, solaque sustentabat eos vmbratilis Conradi consolatio, Cogebantur enim necessario se qualicunque conditione hostibus mãcipare, & eorum arbitrio pertractari. Ciuitatem igitur iam captam victores leti igne diruunt, & Gulihelmus Comes Holandiæ in regem Alemanniæ per manum Conradi archiepiscopi Colonienſis die omnium sanctorum solenniter coronatur. Conrado ad succursum obsessorum properanti, quidam magnates Alemanniæ filij ecclesię potenter restiterunt, vnde ille victus recessit & confusus. Eoque anno in estate capta est nobilis ciuitas Hispaniæ Sibilla, à victoriosissimo rege castelle. A. nõ sine multorũ Christianorũ admiratione dicentiũ. Quid sibi vult istud? plus acquisiuit iste solus rex ad opus & honorem ecclesiæ Christi, quam domin⁹ papa ac omnes sui (cruce signati) à quibus abradit infinitam pecuniam, omnesque templarij & hospitalarij, qui innumerabiles vndique à Christianitate vindemiant reditus & thesauros. Et admiratæ sunt turbe dicentes, O altitudo diuitiarum. & cæt. Post festum autem. S Michaelis, V Valterus de Suthfeld episcopus Norvvicenſis transfretauit, de quo transitu idem episcopus, multos in Anglia suspectos reddidit & suspensos. Eodem tempore, misit dominus rex in Vasconiam Comitem Leceſtriæ Simõ, & cum eo copiosam militaris manus multitudinem, sed tamen ad alleuiationẽ sumptuum ipsorũ, eodem tempore exegit à ciuibus Lõdonienſis, duo milia librarum, quæ & ipsi domino suo & regi in articulo neteſſitatis constituto (licet grauati) conſeſſerunt. Transijt igitur annus ille aere temperatus & serenus, horrea frugum replens habundantia, ita vt summa frumenti ad duorum deſcenderet præcium solidorum. In pomeriorum verò fructibus quod pro mirabili habebatur per loca vberima, per loca sterilia, vermibus, cucurbitinis vbiq; pestis se ingeſſit, omnia virentia in arbustis penitus demolientibus: fluxit quoque annus iſte Terræ sanctæ hostilis, Italiæ inimic⁹, Franciæ lugubris, Germaniæ exicialis, Sabandiæ horribilis, curiæ Romanæ infamis, Angliæ vero deprædatiuus, multis quoque argumentis termini mundialis indicatiuus, iræque diuinæ cõminatorius.

Comes de Legeceſtria redit de VVaſconia, Roboratur Freth.
De terræ motu.

ANno gratiæ. MDxlix. qui eſt annus domini regis Henrici tertij, xxx. fuit idem dominus rex ad Natale domini Londini, videlicet ad ſpeciale ſibi domicilium VVeſtmonaſterium, vbi cum dapſili valde conuiuio vt ſolet dies tranſegit natalicios, cum multitudine nobilium copioſa, conuocauit tamen multo plures vt feſto. S. Eadvvardi quem præceteris ſanctis præcordialius diligit & veneratur ſecum gaudenter intereſſent. Qui libenter aduenerũt tum propter ſancti amorem & veneratiõnem, tum pro Chriſti ſanguinis reuerentia nuper vt predictum eſt adepti, & venia peccatorum eidem conceſſa atque fidelibus obtinẽda, tum pro domini regis ipſos vocantis authoritate. Erant autem iam præſentes qui aduocati ſunt cum rege & regina Comites Richardus frater domini regis & Mareſcallus Rogerus, cum quatuor alijs Comitibus & epiſcopi totidem congregati. Et dum apud VVeſtmonaſterium dominus rex moraretur diebus videlicet natalicijs rediit Comes Legeceſtria à partibus Vaſconiæ, cum quibuſdam alijs magnatibus, militibus & ſeruientibus qui illuc deſtinati domino regi fideliter militarunt. Quorum aduentus ipſum regem & totam eius curiam non mediocriter exhilarauit. Coegerat enim dictus Comes quendam domini regis proditorem nequiſſimum videlicet: Gaſconem filium Comitiſſe Brardiæ, qui in illis partibus multa damna fecerat, treugas inuitum accipere, & quendam alium publicum prædonem & incendiarium & inimicum domini regis cruentiſſimum, videlicet Guihelmum Bretium, dictus Comes captum in turri regule vinculis marcipatum tradidit arctiſſime cuſtodiendum. Cum autem rota fortunalis talibus mundi mutaretur voluminibus, rumores inauditi ac terribiles Angliæ climata peruolarunt: qui videlicet vt euangelicæ minæ verificentur: quod erunt per loca terræ motus. Quedam villæ in partibus ſabaudiæ non procul à communi ſtrata quæ eſt per valles moriani, circiter. xij. ville cum duabus domibus religioſorum à vicinis montibus ſeſe reuoluentibus & horribiliter corruentibus (cum ſuis incolis qui bene ad decem milia ſunt recenſiti) obrutæ perierunt. Diebus quoque ſub eiſdem epiſcopus Dunelmenſis. N. iam valetudinarius exemplo Carleolenſis, VValtero plenius informato, epiſcopatum ſuum ſpõte reſignauit, vt ſibi liberius in orationibus & contemplationibus vacaret & pauperior moraretur. Verũtamen datis à domino papa prouiſoribus archiepiſcopo Eboracenſi & London. & VVigoren. epiſcopiſcopis: aſſignatum eſt eidem

quædam

quædam maneria(Houerdõ,Scocton) & de ipso episcopatu,vt tanto viro status & honor pontificalis saluaretur. Festo autem beati Eadvvardi,quod de eiusdem glorioſi regis & confessoris depositione celebratur,domitus rex,iuxta suam talem piam consuetudinem,vigiliam, quæ diem præcedit (quæ vigilia est die tertia ante Epiphaniam domini)in ieiunio panis & aquę et diligẽti vigilia,& continuis orationibus,necnon in elemosinarum transegit distributione. In die autem iussit missarum solennia in ecclesia VVestmonasteriẽsi, soleniter in holosericis inpreciabilibus, & cereorum multitudine,& conuentus sonora modulatione mirificè adornata, serenissimè celebrari.Præcepit etiã voce pręconia in publico acclamari,vt suspensis alijs nundinis & Londini mercaturis,ibi tenerẽtur nundinæ per quindenam duraturæ. Diebus quoque sub eisdem, nobilis ciuitas Italiæ Vercell. cum partibus circumiacẽtibus seditionẽ ciuium, qui sese odio intestino persequebantur, in Frederici cessit ditionem. Quæ cum audisset dominus papa, doluit inconsolabiliter, & tota curia Romana,horribili igitur anathemate solenniter & frequenter innodauit omnes illos,qui in dicta ciuitate seditionem mouerãt aut proditionem perpetrauerant, per quam ipsa à fidelitate ecclesiæ sequestrabatur, vt cæteri similia perpetrare formidarent. Et dum temporum istorum volumina prolaberentur,Fredericus, vt partem suam vndique aduersarijs vallatam roboraret, per matrimonium sese filiumque suum Conradum, qui filiam Ducis Bauariæ despõsauit, prudenter studuit communire, & fedĕre matrimoniali multis magnatibus indissolubili amicitia copulari,filiam namque suam eisdem diebus nuptui dedit Thomæ de Sabaudia, quandoq; Comiti Flandriæ,custodiamque Vercell.& partium adiacẽtium commisit, & multas terras contulit & redditus opulentos,vt sic sibi totum genus suum redderet gratum & in vicissitudine oportuna firmius obligatum. Quadragesimali autem tempore iam propius imminente dominus rex partes adijt VVintoniẽses, latronum & vespilionum repletione non mediocreter infames, vbi paulo ante iusticiarij extiterant itinerantes, qui mundasse debuerant omnes partes illas à peste prẽnotata:sed ita cõfederati erant fures memorati quod idem iusticiarij licet diligentes maliciam eorum nequaquam poterant decurtare, nec cessabant deprædationes violentes ac manifestę,resonabantque ascendentes clamores & quærelæ,& vt iniuriæ intollerabilius multiplicarentur, vina domini regis prædationi

latronum

latronum deridentium patuerũt. Cõmotus est dominus rex vsque ad spiritus amaritudinẽ, nec immerito, nec poterat amplius vltionem dissimulare. Facto igitur subtili scrutinio, & arguta inquisitione (quia sic oportuit fieri vt multiformiũ proditorũ ars artem falleret) præcepit dominus rex coram ipso, in aula Castri VVintoniæ, subito conuocari. xij. viros, per quos certius credebat de rei veritate edoceri, & comminatus est eis terribiliter, sub pœna suspendij, vt nomina exprimerent malefactorum quos sciebant. At ipsi semoti longum super hoc tractatum habentes: nulla voluerunt ratione latronum cœtus depalliare. Præcepit igitur dominus rex iratus valde, clausis Castri ianuis, ipsos comprehẽsos continuo incarcerari, & tãquã reos suspẽdij, vinculis & cõpedibus coarctari. Et statim aduocatis aliis. xij. fecit diligẽter inquiri ab ipsis, & eos exhortat⁹ est admixtis minis terribilibus, vt ipsi non sequẽtes priorum vestigia, nomina malefactorum domino regi, (cuius intẽtio summa fuit patriã mundare) expresse reuelarent, qui sepositi, & diffusum tractatum super hijs habentes cœperunt vehementer formidare, ne & ipsi eadẽ qua primi. xij. calamitate inuoluerentur. Omnes igitur illius patriæ malefactores, qui partes illas furto macularunt, expresse nominãdo notauerunt, & notatos accusarunt: compræhensi sunt igitur rei quamplures, tam de ciuitate quam de partibus finitimis, præcipue tamen de Comitatu Suthamtoniæ, circiter. xx. ad minus, quorum quidam potentes fuerant & abundantes, quibus dominus rex confidenter commiserat patriam illam à furibus arcendis custodiendam. Quidam autem adeo nobiles habebantur, vt pares militibus reputarẽtur, & eorum terra ad præcium. xl. vel l. vel xxiiij, librarum recenseretur. Quidam autem de familia domini infames, accusati, sunt cõuicti, & ad mortem suspendij adiudicati. Sicque consummatum est in hac parte negocium, vt accusantibus hijs alios, & alijs hos, plusquã xx. suspendio perierunt, præter incarceratos, quorũ sub incerto periculum dependebat: & ita sic volente deo, domino vltionum, patria VVinton. per q̃ crebro tũ ꝓpter nũdinas tùm ꝓpter portũ ciuitati ꝓpinquũ, tum propter ciuitatis celebrẽ frequentiã instituotes tam vltramarini quam cismarini transierunt: à latronũ reciaculis, quibus abũdauit, per dei vltionem & domini regis cautelam liberata est.

Cernis completas hic nostro tempore metas,
Si plus forte petas tibi postea nunciet ætas.

Tempore quoq; sub eodem, die Omnium Sanctorum, cum magno honore

no honore intronizatus est Bonifacius Cantuariæ archiepiscopus, conuocatis ad tantam solennitatem rege & regina, & omnibus fere Angliç prælatis. Circa idem tempus conuenerunt abbates nigri ordinis apud Bermundesheie, die S. Calixti. De communi consilio prouisum est inter cætera, quod dominus rex ab ipsis omnibus impetrauit, vt pro ipso & regina dicatur quotidie in missa quæ in veneratione beatæ virginis canitur in eorum ecclesijs; Collecta celebris videlicet Deus in cuius manu. Eodem tempore fratres Prædicatores quandam attulerunt petram albi marmoris, quæ à tẽpore Christi in Terra sancta vestigium Saluatoris protẽdebat. Ipsam impressionem asserunt incolæ Terræ sanctæ fuisse Christi vestigium in cœlũ ascensuri. Dominus autem rex idem ecclesiæ contulit VVestmonasterienſi, sicut nuper sanguinem Christi nobile donatiuum. Prima autem dominica Aduentus domini VValterus de Kirkeham electus Dunelmẽsis, consecratus est apud Eboracum à episcopo Eboracensi. VV. cuius idem episcopus est suffraganeus. Eodem anno abbas de Bello loco ecclesiam suam, quam videlicet rex Iohannes à fundamentis construxerat, præsentibus rege. H. & Richardo fratre suo, & multis alijs magnatibus necnon prælatis, solenniter valde fecit dedicari. Abbas insuper memorat⁹. xx. monachos electos &. xxx. fratres transmisit ad inhabitandum nouam domum Cistercienſis ordinis, quam Richardus Comes non procul à VVinchelcumba nuper fundauerat, votum quod in mare fecerat complendo. Sub eiusdem anni circulo, quinto Nonas Iulij, obijt Alexãder rex Scotorum, vir sapiens & modestus, iram enim voluntariam, querens seuiendi occasionem, exacuit in quendam de nobilioribus regni sui, nomine Oenum de Argathel, strenuum militem & elegãtissimũ. Et dum proponeret ipsum exheredare, imposuit ei notam proditionis, quia anno proximo præterito homagium fecerat regi Norvvegiæ, pro teneméto cuiusdã insulæ, q̃ pater eiusdẽ Oeni ab eodẽ rege tenuerat pro homagio suo in pace multis annis. Oenus igitur nolens offendere regem Scotorum, suplicauit ei vt concederet ei inducias vt homagiũ suũ simul cũ insula memorata regi Norvvegiæ resignaret, quod denegans idem rex, ipsum Oenum vsq; prope Argathel diffidatum nauigando hostiliter insequibatur, stimulatus vt dicitur importunis instigationibus cuiuiusdam episcopi de strathenne, fratris videlicet de ordine Prædicatorum. Rex igitur exiens de naui antequam equum valeret ascendere, quasi vlcione,

morbo

morbo ſubito & lethali percuſſus eſt, & volés innocentem exheredare: inter manus magnatum ſuorum ex improuiſo, cum ipſa ambitione vitæ, ſpiritum exalauit. Anno quoque ſub eodem Hugo cognomento le Brun, Comes de Marchia, cum rex Francorum apud Damiatã applicuiſſet, rebus humanis exempt° eſt, qui idcirco minus meruit deplorari, quia ptiuigno ſuo, regi Anglorum, in ipſum confidentem, proditionis laqueos in Pictauia præparauit. Eodem anno circa Pentecoſtẽ, obijt quidã de nobilioribus baronibus Borialibus Rogerius filius Iohannis, puerum relinquẽs hæredẽ: cuius cuſtodiã rex contulit Gulihelmo de Valencia. Fluxit igitur annus ille minus frugifer, tamen abundanter: ſed in fine æſtatis meſſes ablatę ſpeciẽ mentitæ & huma ni generis prouocationem ſuffocabantur. Annus Romane curiæ infamis, Franciæ & Angliæ turbulentus.

De partu dominæ Senchiæ, vxoris Richardi Comitis Cornubiæ. & cæt.

ANno gratiæ. Mccl. qui eſt annus domini regis Henrici Tertij, xxxiiij. fuit idem rex apud VVintoniam ad Natale domini, vbi feſta natalicia, vt moris eſt, magnifice cœlebrauit. Eodem quoque tẽpore infra Natalicios Comitiſſa cornubiæ Senchia, vxor Comitis Richardi, peperit ei filium apud Berkhamſtede, ad quem baptizandum Comes vocauit archiepiſcopum Cantuar. infantis auunculum, & vocatum eſt nomen eius Eadmundus, ob honorem beati Eadmundi Cantuariæ archiepiſcopi & cõfeſſoris. Tempore quoque ſub eodem tranſfretarunt multi nobiles de regno Angliæ, nec patuit cauſa alicui de populo, videlicet Comes Richardus. Comes Glouer. Hen. de Haſtingo, Rogerus de Turkeby, & multi alij nobiles cum illis. Præterea de prælatis. Lincoln. London. VVigorn. epiſcopi, & cum illis de epiſcopatu Lincoln, Oxon. & Bedford. archidiaconi, & alij. Comes verò Richardus cum maximo apparatu & commitatus faſtigio, per regnum Franciæ tranſiuit. xl. militibus de nouo veſtitis, Robis conſimilibus, & in armis delicioſis auro micante recẽter phaleratis, & multis bigis, &. l. ſũmarijs & familia numeroſa, concomitante Comitiſſa vxore ſua, & Henrico primogenito ſuo, ita vt Francis admirantibus, tam mirabile quam honorabile ſpectaculũ præberet intuentibus. Suo aduẽtui honorabili dña Blanchia cum ſumma occurrit reuerentia, applaudens & munera offerẽs præcioſa, tanquã cõſanguinea cõſanguinio, immo potius velut mater filio ſingulari. Cauſa aũt folius epiſcopi Lincolnię, quare trãſfretauit patuit vniuerſis, videlicet vt eos quos vocaret ad curiã Romanam, qui

nam qui propter inaudita eis inferenda grauamina & comminata, ad ſedē apoſtolicam appellauerunt, ſcilicet exempti, Templarij, Hoſpitalarij, & alij multi: qui poſtea à domino papa, pecunia interueniente, caute ſibi pacem redimerunt, ſecundū id ethnici iudicis concilij: auxiliū ſub iniqua lege rogato. Et ſic epiſcop' ꝓpoſito ſuo fruſtratus, confuſus ad ꝓpria remeauit. Comes Richardus cū ꝓmaxima gloria & honore trāſſretauit & cōmitante. H. filio ſuo primogenito & familia multa nimis regaliter in equis faleratis, & rariſſimis veſtimentis adornata, Franciā pertranſiens Lugdunū peruenit, vbi tunc papa morabatur. Et venienti oēs fere Cardinales reuerenter occurrerunt, epiſcopus autē Lincolniam illuc aduenerat: qui, cū multi ſeſe verſus papā vt pacē haberēt redemiſſent: querulus papā redarguit, dicens. Domine credidi auxiliante præcepto veſtro oēs de quibus cōqueſtus ſum caſtigaſſe, & ab eorū errore potēter reuocaſſe, & ecce nouiſſimus error factus eſt peior priore. Omnes enim ſe redimūt, & panditis ſinū omnibus præmia offerentibus, vnde eneruatur authoritas mea, & propoſitū irritatur. Cui papa, frater liberaſti animā tuā. Quid ad te, de gratia mea fecimus eis gratiam. Nunquid oculus tu' nequam eſt quia ego bonus ſum? Et ſic receſſit epiſcop', à ſuo propoſito fraudatus, aliſs tamen nimium vexatis propter hoc, atque damnificatis. Tempore ſub eodem deuicto & affligato Gulihelmo de Holandia, rege Alemanię, licet ei papa multū ditauerat. Fredericus in multos ſibi rebelles deſeuit triumphādo, & ad tempus multos conterendo peremit, ſecundum id, ante ruinam exaltabitur cor. Tempore ſub eodem, cum veniſſet Comes Richard' Lugdunum, vt prædictum eſt, papa ipſum cum ſummo honore ſuſcepit, ſupplicans vt cum eo pranderet, & refecti ſunt in vna menſa papa & Comes Richardus collateraliter. Hoc atem factum eſt ante dies Rogationum. Et eodem die cum Soldanus Babilonię optimam pacem obtuliſſet, ſed Francorum ſuperbia ad pacem oblatam minime potuit inclinari, commiſſum eſt prælium infœliciſſimum inter Chriſtianos & Sarracenos, & captus eſt rex Francorum ab infidelibus, quod nunquam antea contigit. Et ſe reddiderunt Sarracenis multi nobiles Francorum ſine conflictu vel vulnere, tanquam maledicti à domino, & capti multi vltro appoſtatarūt in ignominiā fidei Chriſtianæ, & totius vniuerſalis eccleſiæ opprobrium ſempiternnū. Et fugit frater regis, Comes Atrabatenſis, & ſubmerſus periſt in quodā flumine, & diſſipatus eſt totus Chriſtianorum exercitus & cōfuſus.

Gulihelmus verò Longa ſpata pugnauit vſq; ad mortẽ, & alij quã-plures nobiles,natione Angli,exẽplo Gulihelmi prouocati,& in domino fideliter animati,videlicet Robertus de Vair, & alij:quorum noïa in libro vitæ indelebiliter annotãtur. Quod aũt æterna dignũ arbitror memoria. Videbatur in nocte præcedenti matri ſuæ abbatiſſæ de Lacoe,quõdã Cõmitiſſę Sarũ:quod dictus Gulih.aperto cœlo eleuatus eſt totaliter armat⁹, cuius armaturã bene nouit,& angelis eũ gaudẽter ſuſcipientibus intrauit, quo intrãte dixiſſe videbatur mater;quis eſt hic?reſponſũ eſt ei, nonne cognoſcis filiũ tuum Gulihelmũ & eius armaturã:& mater,cognoſco vtiq;.Ille eſt quẽ tu mater cõtemplaris. Abbatiſſa verò materna ſedulitate tẽpus notauit & viſionẽ,elapſo aũt dimidio anno ſuquẽte,cum oẽs qui caſum ſciebãt & diu celabant ne mater pro filij funere plus ęquo doleret, tandẽ ꝓruperũt in hæc verba:domina non expedit diutius celare caſũ qui accidit filio tuo Gulih. & addentes qua die infauſta prælians contra infideles pro Chriſto martyr detruncatur.At illa comperiẽs diem & viſionẽ memoratam rei geſtæ reſpondere, eleuatis manibus gratias ægit deo vultu alacri, dicens. Gratias refero tibi ego ancilla tua domine,quod de carne mea peccatrici talem naſci prẽcipiſti tuorũ hoſtium expugnatorẽ.Archiepiſcopus Cantuar.Bonifacius, cauſa viſitandi epiſcopũ London. & religioſos in eadẽ ciuitate,tã contra epiſcopũ q̃ cõtra viros religioſos ciuitatis ſimiliter & cõtra quoſdã alios, licet æquitatis ductus ratione, tanta dicitur auſteritate proceſſiſſe, vt ipſis inſtanter reſiſtentibus,multi eum præcollandantes,de eius tunc mirarẽtur feritate. Tãdem poſt multas huic inde expenſarũ effuſiones,& laborũ diuerſas vexationes, determinatũ eſt vt ſuam archiepiſcopus(ſecundum ius cõmune) rationabilius & tollerabilius exerceret iuriſdictionẽ,& ſic viſitationẽ proſequeretur,ſub diffinita modificatione,& mota ceſſauit tẽpeſtas.Diebus ſub eiſdẽ videlicet circa feſtum natiuitatis. S.Iogannis Baptiſtæ, cõmuni vocatione congregati ſũt de vniuerſis terris toti⁹ Chriſtianitatis,etiã de Terra ſancta fratres de ordine Prædicatorum apud domum eorum de Holburne,quæ eſt Londini, vt ibidẽ de ſtatu ordinis ſui, & eorum officio diligenter inuocata ſpiritus ſancti gratia contractarent,& ſi corrigenda cernerent reformarẽt. Et quia proprias non habebãt facultates,magnates & prælati de partibus vicinis, ex mera liberalitate ſua,eis per aliquot dies victualia inuenerunt. Rex autem prima die capituli acceſſit illuc perſonaliter, orationum ſuffragia petiturus ab eiſdem, Procuranſque eos, pauit vt decuit regaliter. Sequente die, regina

die regina, deinde episcopus Londinensis, postea dominus Iohannes Mãsel,cõsequẽter alij,vtpote abbas de VValthã,& ciues Lõdon. vt ipsi literatoriè supplicauerant. Erant autẽ fratres.cccc. & amplius. Eodem tempore, cõmissum est sigillũ regni magistro Gulihelmo de Kilkenni,viro prudenti & circũspecto,ac iuris perito.Eisdem temporibus, quidam miles, quõdam socius;& eiusdem in officiũ custodiæ forestarum successor, nomine Galfridus de Langleia, Boreales partes peragrans, & de forestarum & venationũ transgressionibus perscrutãs, quoscunq; poterat irretire,tam grauiter mulctauit,pecuniam extorquendo,vt quãtitas thesauri ad opus regis collecti in auditorum cordibus stuporem generaret. Die vero.S. Kenelmi peruenerũt rumores de captione regis Frãciæ, & totius exercitus Christiani confusione,quibus rumoribus nunquam,præcipuè in Francia,auditi sunt flebiliores admotiõiã catholicorũ, vnde tota Christianitas merore tabuit & dolore.Eodem anno,mense Octobris, Luna existente prima,die mensis primo cœpit marẽ densa caligine perturbari & perturbatũ solitos fines pertrãsire, occupansq; partes litteris, quas nunquã se meminit aliquis præuidisse, damna finitimis maxima irrogauit.Anno quoq; sub eodẽ,die videlicet. S.Luciæ,circa horam tertiã,factus est terræmotus in Anglia, & quòd in illa terra euenit maxime cõstat admirandũ,nec est hoc visum tempore cuius non extat memoria. Ipsa enim patria solida est,ac petrosa & minime cauernosa,factus insuper fuit cum ipso terræmotu, tanquam terribilis tonitruus & mugitus subterraneus,quæ dicebantur vel futuram pestem non minimam, vel regnorum mutationem, vel mortem famosi principis præsagire. Obijt igitur eodem anno & die maximus principum mundi stupor, Imperator Fredericus, obijtque eodẽ anno,episcop⁹ VVinton. Gulih. de Rale in partib⁹ transmarinis,videlicet apud Turon.vbi circiter.xij,menses morã continuerat, monachi aũt VVintõ,ad instantiã dñi regis,eligerunt sibi Aelmarũ fratrẽ suũ vterinũ,in suarũ animarũ pastorẽ.Obijt insuper episcopus Roffensis circa festum.S.Michaelis,& quia sanctus habebatur,procurante rege,sepultũ est corp⁹ eius apud VVestmon. Eodem anno iiij. Kalen.Iunij, obijt Robert⁹ de Lexintona domini regis clericus & consuliarius spiritualis, qui in iusticiarij officio diu commorans amplas sibi cumulauit possessiones,& regis thesauros ampliauit. Cõpleto igitur hoc annoviã fluxerant ex tẽpore gratiæ. xxv. annorũ quinquagenæ(id est).Mccl. Notãdũ aũt est, nec est leuiter attẽdẽdũ

† mortẽ expectauerat.

quod in nulla viginti quatuor quinquagenarū antecedētiū tot euenerūt mirabilia & insolutæ nouitares, quot euenerunt in hac vltima quinquagena, videlicet viceſima quinta: & sūt nōnulli hiſtoriographi, qui asserūt quod nec in omnibus alijs quinquagenis tot prodigia & nouitates admirādæ euenerunt, ſicut in hac iam terminata, In hac enim quiquagena Tartari, de ſuis longinquis & inueſtigabilib' ſedibus erūpētes, climata Orientaliū tam fideliū quā infideliū ferali exterminio vaſtauerūt. Admirali' Muremelin' Africanorū & Hiſpanorū rex potētiſſim' incredulorū, fines Chriſtianorū inuadit, ſed ipſe cū vniuerſo exercitu ſuo victus retrocedit, Prædicante Oliuerio in partib' Germānię, apparuit toti populo manifeſtè in aëre dñs noſter Ieſus Chriſtus crucifixus. Receſſit Græca eccleſia à ſubiectione Romanæ, Babrizato Græcorū potentiſſimo ciſmatizante: Damiata ciuitas in introitu Aegipti, opulentiſſima & munitiſſima atq; famoſiſſima, bis capta eſt à Chriſtianis, & bis amiſſa. In Anglia plures facti ſunt terræmotus, & pluries mare prodigialiter terminos ſuos conſuetos tranſgrediens finitimis inaudita damna irrogauit. Anglia interdictū paſſa eſt per fere ſeptennium, & per tantūdem temporis guerram inteſtinam tollerauit. Tandemque per inertiam regis Iohannis, tunc regnantis, facta eſt tributaria. Idem rex Iohannes Normanniam, & multas alias terras vltramarinas amiſit. Angliá & Hiberniā, Innocentio.iij.papę iure tributario ſubiugauit. Priuilegia autem ſanctorum patrum romanorum ſuo Robore priuantur & authoritate (per hanc adiectionem) (non obſtante) non ſine eorum iniuria & contemptu. Prohibitum eſt iudicium quod fieri conſueuit per ignem & aquam: permiſſumq; eſt alicui, in epiſcopatū promoto, priſtinos redditus retinere. Permiſſum eſt in Anglia iam quaſi licite vt habitent Chriſtiani vſurarij inter Chriſtianos, papa protegente, cum ſit vſura in vtroque teſtamento condemnata, quos vſurarios vulgus appellat, & ipſi ſe mercatores papæ palam eſſe profitentur. Prohibitum eſt ne quis eccleſiæ patri immediate ſuccedat ſine papali diſpenſatione, vel illegitimus ad dignitatam promoueatur. Moneta per tonſuram corrupta renouatur. Electus eſt in dominum, & tanquam regem Angliæ Ludouicus primogenitus Philippi regis Franciæ, propter intollerabiles regis Iohānis oppreſſiones, tandē idē Ludouicus fidei trāſgreſſor & promiſſorū, mortuo rege Iohāne inglorius ad patrē remeauit. Otho & Fredericus, papæ rebelles impetatores, cōfunduntur: quibus proſtratis culmen emarcuit im-

Quæ ſequū tur in hac pag. pertinent ad hiſtoriam regis Iohānis.

cuit Imperiale, papa duos in apicem imperij promouere conabatur. Sed antequam eleuarentur elisit eos dominus, videlicet Henricum de Raspen, Landegrauium de Hassiæ & Thuringiæ, & Comitem Souuartzemburgi, ac Gulihelmium Comitem Hollandiæ, filium Florentij quarti Ducis, & Mathildis filiæ Henrici Ducis Brabantiæ. Gulih. tamen cepit infra memoratã quinquagenã eleuari, sed cito post periit interfectus. Captus est, & totus exercitus eius dissipatus, rex Franciæ Ludouicus, & multarum magnates regionum cum eo, & conuentus Tẽpli, Hospitalis, Theutonicorum, & sancti Lazari, & ciuitas Hierusalem cum suis ecclesijs & locis sanctis Christi præsentia cõsecratis, bis destructa, nunc à Chorisminis, nunc à Soldano Babiloniæ exterminata. Eclipsis solis bis contigit per triẽnium. Terræmotus in Anglia plures, & maris insolita dilatatio. Consiliũ generale bis celebratũ est, Romę scilicet et Lugduni. In vltimo Inperator Fredericus excõmunicatus & cassatus. Non procul à Ianua, videlicet in mari, multi prælati capti sunt, & nonnulli submersi. VVallia quoq; Leolino principe suo viduata, & postea duobus filijs suis Dauide & Griffino cito prætietis, legib⁹ Anglię & regis dominatui incuruãtur. Vasconia per Comitẽ Simonẽ edomatur, postea recalcitrãs regi inclinatur, & à vendicatione regis Hispaniæ liberatur. Maxima pars Hispanię Christiano cultui restituitur per regẽ Castelliæ strenuissimũ: & nobilissimæ ciuitates scilicet Corduba, Sibilla, & magna Valentia, & aliæ quamplures, & insulæ opulentissimæ dicto regi mãcipantur, & fide catholica fideliter illustrantur. Papa velut exul & profugus, et ab vrbe expulsus, fugit à ciuitatẽ in ciuitatẽ, locis plurimis latitando, persequente Frederico ipsum Innocentem quartum. Qui tandem Lugdunum veniens, ibi tutius latitauit. Iste tamẽ nullaten⁹ flagellũ domini castigantis recognoscens ecclesiã plus grauabat q̃ antecessores ei⁹ vniuersi. Tres apostolici sederũt infra duos annos, vacauit sedes papalis, per annũ & ix. menses. Suspenduntur prælati à collatione beneficiorũ donec illi satisfiat, pro quibus scribit vt eis prouideatur in quantũ duxerint acceptandum. Fratres Prędicatores & Minores ex præcepto domini papæ, vrgente obedientia, fiunt domini papæ thelonarij nuncij, & quasi legati: seduli pecuniæ papalis collectores, prædicando, cruce signando, & iterum facto fine resumendo: infirmis morituris & testamenta condituris assistendo. Omnia ad commodum domini papæ diligentes negotiatores, multimodis armati potestatibus, conuertebant.

Ordines multiplicabantur in Anglia, præter ordines Prædicatorũ & Minorum, videlicet fratres de Monte Carmeli, fratres Crucíferorum: & quidam qui ſe appellant fratres de ordine ſancti Auguſtini, & multi alij. Item in Alemania & Francia mulieres quæ ſe Begninas nominant. Multi ſancti in Anglia florent, vel de Anglia, beatus ſcilicet Eadmundus Cantuar. archiepiſcopus, apud Pontiniacum iacens, choruſcat miraculis, eiuſdemq; frater magiſter Robertus. Sanctus Robertus heremita apud Knareſburg, virtutibus claret manifeſtis. Epiſcopus quoque Londini Rogerius, ad cuius tumbam ſigna appenduntur quamplurima, beneficiorum collatorum infirmis teſtimonialis. Item in Alemãnia, ſãcta Elizabeth Landegrauea de During. Sanctus Auguſtinus in Norvvegia, claris probatis & approbatis miraculis illuſtratur. Et extra iſtam quinquagenam, cito tamen poſt, apud Lincoln. Sanctus Robertus eiuſdem ciuitatis epiſcopus, examinatis miraculis glorioſe nimis honoratur, vnde in eadem eccleſia, alij priſtini ſancti (ſcilicet) ſanct' Remigius & ſanct' Hugo, quaſi congaudentes & applaudentes nouo confrati ſuo, ſancto Roberto, licet non canonizato: ſua Chriſti fidelibus beneficia miraculorum quaſi circa impenderunt, vt eorum teſtimonium cannonizationi equipolleret. Et non multos poſt dies, quẽdam puerum circiter annorum trium, quem Iudei circumciderunt crucifixerunt, & poſt excogitata tormenta in cruce occiderũt in eccleſia Lincoln. ſepultus, multis ſanitatis ſuffragia dicitur contuliſſe, ita vt eccleſia Lincolnienſis, beatiſſima prædicaretur, & à peregrinaliter eam adeuntibus honoraretur. Ipſe quoque Ciceſtriæ Richardus adeo claruit miraculis vt viderentur Apoſtolorum tempora renouari. Reædificatur eccleſia VVeſtmonaſter, ſumptibus domini regis Henrici, & feretrum aureum ad opus ſancti Eadvvardi de eiuſdem theſauro fabricatur. Vaſa inſuper cariſſima impræciabilia & admiratione digna, cum gemmis & ſericis pannis præelectis, & nouis libertatibus, eidem domui à rege conferuntur, ædificauitque dominus rex capitulum incomparabile. Albigenſium, Iouinianorum, Bugororum, & aliorum errantium hæreſes prædicatorum diligentia exulflantur. Interea ſancta pars Chriſtianorum (Saracenis ad votum ſæpe triumphantibus) non mediocriter infirmatur, ſed in Hiſpania iactura talis fœliciter inſtauratur. Antiochia turris inſurgẽtibus arctatur, & vſque quaque ad ciuium vineas & agriculturas, & vſque ad muros ab eiſdem appetitur & impugnatur. Paſcha

hoc

hoc anno, suo loco debito, scilicet. vi. Kalendas Aprilis euenit, quod nunquam ea die euenit anno videlicet quinquagesimo. Omnia verò elementa, quod est notabile & significatiuum, hac vltima annorum quinquagena insolutum & irregulare detrimentum tollerarunt. Ignis quasi fulgur temporibus hiemalibus frequenter reboauit, & terribiliter cecidit, & emicuit cõtra naturæ cursũ cõsuetũ. Aër quasi pregnans prenotato tonitruo, fulgure, & pluuiarũ inundatiõe caligauit perturbatus. Aqua quasi mare solitas metas transgreditur: & in mari vbi profunditas esse consueuit arida aperuit, & loca cõtermina deuastauit. Terra quidam in Anglia, etiam in Ciltria terræmotus insolitus plurics perhorruit, & in Sabandia ciuitatũ, villarum, hominum, castrorum, ecclesiarum: & multorum miliũ hominum absorptio fuit & terribilis & inaudita.

Virginis à partu iam mille volumina phebus,
Cum bis centenis & quinquaginta peregit
Annua: sed visum non est sub tempore tanto,
Aprilis sexto fuerit quòd Pascha Kalendas,
Dum quinquagenus orbem percurreret annus:
Hoc tamen euenit anno, cui terminus hic est.
Nec quinquagenis alijs, tot digna stupore,
Scut in hac, vidit quisquis natusué renatus.

Hic quoque proposuit frater Matheus †Commẽtaria sua terminare propter imminentia quædam pericula. Si enim de potentibus vera dicantur & scripturæ commendentur: bella parantur ei: si taceantur, vel si bona pro malis annotentur, mutilabitur, & de blandimentis, adulationibus, & falsitatibus grauiter opus totale condẽnabitur & redarguetur. Libellus iste authori suo ager sterilis potest merito appellari. Nã sudor in cultura laborioſus, in colligẽdæ messis tempore, cõmoditatis omnimodæ carentia silex est, & spinæ & tribuli pro fructibus colliguntur. Et quia iuuat in sterili spargere semen humo, sperandum tamen est quòd bona quæ homo non remunerat ingratus dei largitas, plenius recompensabit. Bonum quippe est ad dei laudem euentus rerum notabilium scribẽdo perpetuare, vt subsequentes legendo castigentur, mala quæ digna sunt vltione deuitãdo, & bonum quod dominus plenè remunerat operando. Dictus autem frater Mathe° Parrisius, dũ in proposito fuisset historialem librum suum terminare, sic ait.

†Chronica.

Terminatur hic Mathei;
Chronica: nam Iubilei
Aura Dispensatio
Tempus spendet requiei:
Detur ergo quies ei
Hic & cœli solio. Et paulo post
Siste tui metas studij Mathæe quietas,
Nec ventura petas, quæ postera proferet ætas.

De admirabili tonitruo & coruscatione in vigilia Natalis Domini.

ANno gratiæ. Mcclj. Rex Henricus Tertius, anno regni sui. xxxv. fuit ad Natale domini VVintoniæ. Nocte autē Natalis domini tonitrus est auditus & visa choruscatio. Rex quia sperauerat in partes proficisci Orientales peregrinus, vbi aurum cedit in monetam, aureos cœpit desiderare & colligere, vt qui negocia expedire in curea regis desideraret, aurum potius quam argentum ipsi regi largiretur. Mortuo vt prædictum est Frederico: omnes captiuos quos idē F. in vinculis tenuerat, fecit filiꝰ illiꝰ Cōradus ad vlteriora terræ trāsferri, & ad Palerniam, vel alias Siciliæ ciuitates, vt securior esset de illis: transmitti aliquos tamē illorum concessit Henrico filio imperatoris Frederici & nepoti regis Anglorum, redimendi, vel aliter ad arbitrium suum tractandi. Diebus autem sub eisdem mota est discordia inter Saracenorū potentissimos Soldanos: sed maxime inter Alapensium & Babiloniorū Soldanos & magistratus. Indignabantur & inuidebant, eo quòd ipse Babiloniorum Soldanus acceperat in bello regem Francorum, famosissimum ac potentissimum: imò plus commouebantur, eo quod ipsum iam redemptum liberū abire permiserat, & iam tutus apud Acon cum Christianis commorabatur. Summa autem redemptionis regis Francorum, erat sexaginta milia librarum auri primi & purissimi, absq; alijs denarijs communibus, videlicet Esterlingis, Turonēsibus, & Parisiensibus, qui ad infinitum numerum ascenderunt. Numerus autem interfectorum sexaginta millia, & viginti millia & amplius, exceptis submersis, fugitiuis dispersis, & eis qui vltro hostibus sese reddiderūt, & illi apostatarunt qui plus alijs nobis nocuerunt. Prohibiti sunt Iudæi per regem & regales, sub magna pœna, ne carnes comederent. vi. Feria, vel in quadragesima. Odiosiores enim facti sunt regi Anglorum, quia improperatum fuit regi Frācorum, quasi pro opprobio & redargutione,

dargutione,quod Christiani sustinent Iudeos habitare inter se,qui dominum eorum & deum tot lacessitum iniurijs tandem crucifixerunt. Memfredus,filius Imperatoris naturalis, respirans, insurgit contra papam. Nuthera ciuitas in qua plusquam. xxx M. Sarracenorum habitant,quam construxit Imperator, non destruitur, sed à Mẽfredo protegitur. Guido frater regis,vocatus vt dicitur,venit in Angliã cũ alijs fratribus præditatis. Angli vilescunt & depauperantur,præcipue ciues London.Prælati & viri religiosi,papa iubente, & rege spoliante,in vltimam seruitutem detrudũtur. Papa venit Perusium. Vix rediit Comes Leceſtriæ. S. de Vascon. sed multiplicatis viribꝰ iterũ remeauit.Hec detestabilis adiectio(Non obstante)enaruat Sanctorum scripta & facta. Cedit episcopus Dunel. Nicholaus, assignatur ei portio competens,videlicet Stoctona,Houedum,& Esentona.Henricus de Bathon. miles,& domini regis Iusticiariꝰ grauiter accusatus & diffamatus coram rege,vix mortem euadit. Comitissa Arundell, fundat vnam ecclesiam sanctimonialium non procul à Len, quæ Marcham dicitur. Rumor increbuit in partibus Occidentalibus,quod Fredericus Imperator obierat die sancti Luciæ.Archiepiscopus Cantuarienſis Canonicos London. eo quod eos visitare vellet:cum maximo grauamine potenter conatur confundere,tandem visitauit sed cum moderamine. Obiit Gulihelmus de Cantelupo regis Conciliarius, succedit Gulihelmus filius eius. VVallia incuruatur legibus Angliæ.Confirmantur VVintonienſis & Roffenſis electi.Papa recessit à Lugduno,venit sed vix Mediolanum.Obiit Paulinus piper regis Dapifer & consiliarius. Obiit Galfredus Dispẽsator, miles strenuus. Mirabilis pestis oritur in Francia de quibusdam nebulonibus videlicet pastoribus ad triginta milia multiplicatis.Omnes tamen euanuerunt. Damiata ciuitas à Sarracenis solo tenus complanatur. Papa nouas condit decretales.Equinoctiali tempore mare metas suas longo spacio transgressum est. Regina Scotiæ, scilcet relicta Alexandri repatriat. Accepitis Torneamentis, apparet odium & inuidia inter Alienigenas & Anglos, & formidabile suscipit incrementum.

Alexander rex Scotiæ desponsauit Margaretam, filiam regis Henrici, apud Eboracum.

ANno gratiæ.Mcclij. Rex Hẽricus Tertius, anno regni sui.xxxvi. fuit apud Eboracum, vbi Alexander, iam rex Scotiæ, desponsauit filiam regis Angliæ Margaretam ad Natale domini, & rex

Angliæ

Angliæ, regem Scotorum baltheo ibidem cinxit militari. Et rex Scotiæ fecit homagium regi Anglorum. Cõmittitur cuſtodia regis Scotię,& reginę,& regni,Roberto de Ros,& Iohãni de Baliolo.Iudei grauiter talliãtur. Accuſatus grauiſſime Comes Leceſtriæ.S. reſignat cuſtodiam Vaſconiæ regi. Ariditas. iiij. menſibus maxima inualuit.Beneficiati in epiſcopatu Lincolnię promouentur ad ſacerdotium inuiti. Conradus proſperatur in guerra contra papam: nec proſunt papæ rapinæ conſuetæ. Obijt Robertus Paſſelevv vetus Anglicus & inueteratus, quo machinante amiſerat abbas Rameſiæ, potiſſimam partem nundinarum ſancti Iuonis. Multorum autem ſicut & eius pacem perturbauerat, & minuit poſſeſſionem. De ipſius moribus non moralibus,multa in hoc libro præſcribũtur. Sopita eſt diſcordia, quæ fuit inter abbatem VVeſtmonaſteriẽſem, & eius conuentum, rege procurãte. Obijt victorioſiſſimus rex Hiſpanię Aldefonſus. Doluit inde rex Angliæ,ſed plus Blãchia.Cõfertur Vaſconia Eadvvardo,nec fit mẽtio de Comite, cui quõdã fuerat conceſſa,& incartata,& ipſe in poſſeſſione conſtitutus.Aeſtus & ariditas maxima & diuturna in æſtate.Factũ eſt haſtiludiũ quòd Tabula rotunda vocatur, vbi perijt ſtrenuiſſimus miles Herualdus de Munteinni. Obijt Gulihelmus de Hauerhulle clericus regis & theſaurarius.Eccleſia Elienſis nobiliter per epiſcopum Hugonem reperata dedicatur. Obijt Comitiſſa Margareta de Riparijs. In feſto ſancta Eadvvardi fuit magnum conſilium Londini, vbi rex auxilũ pecuniare poſtulat: epiſcopus autem Lincolniæ Robertus primo contradixit,poſtea alij animati per eum reſtiterunt. Talliantur ciues Londinen. quos Barones conſueuimus appellare,quaſi ſerui vltimæ cõditionis, Galfridus de Langleia,qui miles & iuſticiari⁹ de Foreſta, ſupra modum nobiles Boreales fictis de cauſis pro captura carnis ferinæ depauperatus deponitur à balliua, & vnus de cuſtodibus reginæ Scotorum conſtitutus ibi,tantum tyrannizauit,vt ipſius impetus nobiles Scotiæ non poterant tollerare, & amouerant eum. Ipſe autem ad ſeruitium Eadvvardi ſe tranſtulit, in quo ſeruitio multos regi & Eadvvardo (ſicut dicetur in ſequentibus) ſuſcitauit inimicos. Hunc nutrierat & exaltauerat Robertus Paſſelevv, ſed poſtea more cuculi,nutritus nutrientem ſupplantauit. Eodemq; anno,venit magiſter Albertus,domini papæ clericus ſpecialis,& notarius,offerre Comiti Richardo regnum Apuliæ. Sed cum Comes exigiſſet ſecuritatem,videlicet quædam caſtra domini papæ & obſides vt

fides vt esset in possessione, et aliqua saltem securitate de papali promisso. Respondit Albertus sq papam super hæc conuenire. Albertus interim multa sibi beneficia acquisiuit, quibus acquisitis, transalpinauit, & audita (dominus papa) Comitis respõsione, noluit aliquod propositũ continuare de præmissis. Eodem tempore venit in Angliã archiepiscopus Cantuar. Bonifacius, cuius aduentus paucos prælatos, & multo pauciores laicos (quod inuiti dicimus) letificauit. Ortũ est graue scandalum, & discordia hostilis inter archiepiscopũ Cantuariensem & electum VVintoniæ, eo quod electus Officialem archiepiscopi, magistrum videlicet Eustachium, fecit capi violenter in ecclesia de Lambeth, cum quodam capellano, & indecenter nimis tractari & abduci: vigilanter igitur procurantibus rege pro fratre suo Aeth. & regina pro auunculo suo archiepiscopo, vix tandẽ tantaque est sedata perturbatio. Eodemque anno, prima dominica Aduentus domini, obijt dominarum domina secularium Blanchia, post multas quas pro filijs suis sustinuerat tribulationes. Iohannes Mansel domini regis clericus, & conciliarius specialis, industria sua promerente, ad inestimabiles redditus prouehitur & possessiones. Ipso quoque anno, episcopus Lincoln. Robertus, fecit diligẽter computari alienorum redditus in Anglia, per istum papam scilicet Innocẽtium promotorum, & inuentum est quod nunquam aliquis prædecessorum suorum in triplo aliquos sui generis vel patriæ tot ditauerit. Temporibus quoque sub eisdem permisit rex astutè nimis viros religiosos affligi à nobilibus viris, qui canibus venaticis vtebãtur, eorum vicinis, adeo vt eorum libertates enaruarentur, & culturę conculcarentur. Eodm anno statuit papa Innocentius, vt Cardinales capellis rubeis vterentur.

De perturbatione conuiuij apud VVintoniam.

ANno gratiæ. Mcclij. rex Hẽricus Tertius, anno regni sui. xxxvij. fuit in Natali domini apud VVintoniã, qui iuxta ritum tantæ solennitatis, ciues VVinton. fecerunt xenium nobilissimum. Quos idem rex nuper obligarerat ad ducẽtes marcas eidem in breui persoluẽdas. Quod quidem festum non modice obscurauerat discordia præmota inter archiepiscopum Cantuar. & electum VVinton. rege tantum procurante, pro iniuria quadam magistro Eustachio de Len, officiali suo, facta per eundem electum, & ob hoc excommunicationis sententia innodatum: quam tamen commotionem rege & regina procurantibus in breui commutauerunt in pacem.

Conuocati

Conuocati tunc temporis in prẽsentia regis prælati Angliæ, & instãter petentes chartas suorum custodiri prædecessorum, regis super hoc quàm citius obtinuerunt assensum. Et data super hoc sententia, candelis accensis hoc manifestarunt in publicum, vnde gratanter annuerunt contributionem, quam ab eis rex petierat, non modicã. Frater quidam de ordine Prædicatorum, Petrus nomine, à Mediolanensibus, pro assertione veritatis, & fidei defensione, eorum vitia, errores, & hæreses redarguens, latenter interemptus est. Quem dominus papa à miraculorum indicijs manifestatum, martyrem duxit magnifice canonizandum. Ciuis quidam Bononiensis Brãcaleo nomine, creatus est in Senatorem Romanum. Qui potestate susceptа, iusticiam in omnibus terribilẽ exercuit, & suspensis malefactoribus commissam sibi vrbem & populum laudabiliter gubernauit. Iudæi non pauci effugantur à Francia, transmisso super hoc de Terra sancta regis Franciæ mandato. Improperabant enim eisdẽ Sarraceni, quòd iniuste eos Christiani impugnant, cum falsos Iudæos Christi sui peremptores inter se degere permittant: iustum enim esset eos prius eijcere, & postea ad alios sibi rebelles festinare. Obijt abbas sancti Augustini, & eorum præcentor eidem eligitur subrogari. Comitis verò Gloceſtriæ Richardi filius primogenitus desponsauit neptẽ regis Anglię, filiã scilicet Guidonis Comitis Engolismi, de Pictauia oriundã, ætate paruulã, immo infantulam, procurante hoc rege. H. & pro maritagio vsque ad. v. milia marcarũ regaliter largiente. Comes Leceſtriæ resignauit custodiam Vasconię, & eam sibi proposuit rex Hispaniarum vendicare, habẽs de donatione eius antiquam chartam regis. H. sufficientem, ac regum Richardi & Iohannis confirmationem. Hoc cum audisset rex, vehementer doluit prædictum Comitem scilicet ab huius custodia semotum, quippe quia vir potens erat, & in arduis sapiẽs, & defensor tutissimus, eumque studuit amotum restituere, vnde Comes clam 30 secessit in Franciam, oñus huius declinans iterum resumere: quem Franci non modice affectabant Senescallũ Franciæ habere, sed minime valuerunt eum ad consensum inflectere. Comes Glouer. Richardus, & Gulihelmus de Valencia, transfretarunt, principaliter vt matrimonium prædictum ad effectum perducerent: secundario vt in quodam hastiludio, tunc tẽporis acclamato, trãsmarino, se suasq; vires & audaciam, & equorum suorum ausu probarent temerario celeritatem: qui prostrati, spoliati, & baculati, fomentis & balneis indiguerunt

diguerunt diuturnis. Tunc temporis, quarto die, visa est Luna antequam esset prima pronunciata. Iuuenes Londin. statuto pauone pro brauio, ad quindenam vires suas ad equorum cursus sunt experti. Quidã autem tirones de familia regis, super hoc indignantes, conuiciabãtur eisdem, eis se in certamine opponentes, quos ipsi Lõdinenses cum fragmentis hastarum rubricantes & laniantes ab equis suis dederunt præcipites, & fugauerunt fugientes. Quęrelis igitur super hoc multiplicatis regi, rex ad solitam se conuertens vltionem, magnam à Londinensibus petijt pecuniam. Post paucos dies auditũ est, quod Regula in Vasconia, cum sancto Milione, & multa alia castra, capta sunt & amissa, & strages hominum erat non minima. Rex igitur non mediocriter formidans, ne per tales amissiones tota Vasconia pateret discrimini, constituit vt missis breuibus, per singulos comitatus clamaretur vt cuiuslibet arma debita & cõsueta censerentur, & si sufficientia essent monstratentur, vt scilicet si necesse incumberet, quiuis ad prælíandum paratus existeret. Videret præterea vt quicunque .xv. libras terræ haberet, miles efficeretur. Similiter vt excubantes vigiles in qualibet ciuitate constituerẽtur, qui vicos & plateas, exitus & introitus diligenter custodirent. Prouidit insuper vt si quis à latrone vel ab alijs obiter damnificaretur, ipsi quibus patriæ imminebat custodia, lęso satisfacerent, & malefactores insequentes ab eisdem patriam mundaret. Quæ quia sine communi baronagij assensu prouisa sunt constitui generaliter, minime valuerunt. Obijt magister Richardus de VVitz. episcopus Ciceſtriæ. iiij. Nonas Aprilis, vir eminentis scientiæ & eximiæ sanctitatis, & quandoque beati Eadmundi Cantuar. archiepiscopi clericus & consiliarius specialis. Huius autem Richardi assertionibus & fratris Roberti Bacun de ordine Prædicatorum, certificatus: frater Matthæus Parisiensis, memorati S. Eadmundi vitam à fide dignis sibi relatam diligenter perscripsit. Post recessum comitis Simonis de Vasconia, cœperunt Vascones bella ad inuicem mouere, alter alterius castra inuadere, homines captiuare, ædificia in faullas redigere. Ex quibus primus fuit Gasto, dominus Biardæ & Peregoti, qui se transtulit ad regem Hispaniarum, vt inde plus regem Angliæ infestaret. Et sic hostes regis in Vasconia animauit, ita vt Burdegalis, quæ toti Vasconiæ victualia consueuit ministrare, cœpit egere. Dominus rex concessit ecclesiæ de VValtham, & confirmauit, vt quotiescunq; domum illam contigerit vacare, conuentus tam

de Baronia quam de possessionibus ecclesiæ liberam habeat pro voluntate sua disponendi facultatem, duo insuper mercata, & alia bona eidem contulit, & super his chartam suam, licet prius obtentam, iterum confecit. Cum ecclesia Romana sui præsulis & pastoris diutius viduaretur præsentia, rogatus est dominus papa solenniter à Romanis, vt Romam rediret, gregem suum more pastoris gubernaturus: qui tamen retardatus iterum vocatus est & solenniter, hoc adiuncto, vt scilicet tunc veniret aut nunquam. Quo audito dominus papa, de mora timens periculum trahere, à Perusio recedens, Romam vsque properauit. Et licet in multa tenebatur pecunia eisdem, quam pro eo contra Fredericum expenderent, gaudenter & reuerenter ab omnibus susceptus est. In quindena Paschæ, adunato magno parliamento, petierunt prælati ferè omnes, insimul congregati, vt dominus rex chartas conseruans & libertates, quas sepius ꝓmiserat, sanctã insuper ecclesiam permitteret suis gaudere libertatibus, maximè de electionibus prælatorum tam cathedralium ecclesiarum, quam conuentualium. Quæ omnia rex se indemniter obseruaturum protestans: eorundem vna cum aliꝭs magnatibus, ad suæ præcipuè peregrinationis subsidium, postulatum de contributione reportauit assensum. Concessa est igitur regi decima pars prouentuum ecclesiasticorum per triennium, à militibus verò scutagiũ illo anno, scilicet ad scutum tres marcæ. Rex autem bona fide promisit se omnia inuiolabiliter obseruaturum, quæ & alias multocies iurauerat, & pater suis Iohannes primo affirmabat, & vt certiores fierent de promisso, præcepit super hoc in præsentia sua sententiam proferri in publicum, quod & factum est hoc modo.

Sententia excommunicationis lata contra transgressores libertatis ecclesiæ.

Reliqua quære in historia Matthęi Paris.

Tertio igitur die Maij, in maiori aula regia VVestmon. sub præsentia & ascensu domini Henrici, dei gratia, regis Angliæ. & cæt. Quo facto, prolata fuit in medium charta patris sui. I. in qua iterum concessit idem. I. rex mera voluntate, vnde recitari fecerunt libertates prædictas. Dum autem rex memoratam sententiam audisset: tonuit manum suam ad pectus suum sereno vultu & voluntario: & in fine, proiectis candelis & fumigantibus, dixerunt singuli: sic extinguantur & fetcant in inferno omnes huius sententiæ incursores, & respondit rex cum omnibus astantibus, Amen. Amen. Episcopus autem Lincolniæ Robertus, huius rei suspicans instabilitatem, fecit ilico per totam Diocesim Lincoln. memoratã renouari sentẽtiam.

Tunc

Tunc temporis Burdegalenſes ſignificarunt regi, quod niſi feſtinanter veniret in Vaſconiam, omnia foret amiſſurus, addẽtes quod per tyrannidem Simonis, Comitis Leceſtriæ, multos ſubditos & amicos perdidiſſet, quod falſum eſt quia multocies plures rebelles & fortiores edomitos regis ſubdiderat dominationi. Fecit igitur rex acclamari voce præconia in Vaſconia, quòd nullus ex tunc Comiti Simoni intenderet vel obediret, addens quod propter oppreſſiones & quærelas eorum depoſuit prædictum Comitem, & chartam quam de obtinenda Vaſconia, per triennium ſequens præfecerat eidem, præcio redemit. Quod Vaſconibus quam plurimum placuerat, ex quo ſciebant eius dominationem expiraſſe, ſeque regi inimicos facilius exhibere. Ernaldus de Boſco, miles, conſtitutus eſt prothoforeſtarius loco Roberti Paſlevve, ſcilicet in partibus Auſtralibus Angliæ, vſque ad fluuium qui dicitur Trenta; Iohannes verò de Lexintona, miles, à dicto flumine vſque ad regnum Scotię, loco Galfridi de Langlea. Miracula manifeſta celebrantur ad tumbã Richardi, epiſcopi Ciceſtrenſis. Cuius corpus exanimatũ, inuẽtum eſt ciliciatũ & circulis ferreis conſtrictum. Eligitur magiſter Iohannes Clipping, in epiſcopum Ciceſtriæ, eiuſdem eccleſiæ canonicus. Emanarunt apoſtolica mandata per circuitum, vt quilibet epiſcopus, tam tranſmarinus quàm ciſmarinus, diſtrictè viſitaret monachos omnes, tam exẽptos quam non exemptos, in ſua Dioceſi cõſtitutos, & eoſdẽ cõpelleret ad quoſdã articulos obſeruãdos, qui nec ad regulã S. Benedicti pertinẽt, nec de eius ſubſtãtia exiſtunt, vnde Franciæ monachi, pacẽ ſibi cogitantes præuidere, datis. iiij. milibus librarũ Turonenſiũ domino papæ, huiuſmodi impetũ cõpeſcuerũt. Abbas ſimiliter S. Albani, cũ cęteris paribus ſuis & eorũ conuentib⁹ ad præſentiã domini papæ appellauit quam citius. Circa kal. Iunij, rex certificatus de deſolatione Vaſoniæ, milites omnes per Anglã, ſibi ſeruitiũ militare debẽtes, fecit ſũmoneri, vt in octauis. S. Trinitatis parati eſſẽt apud Porteſmue, in Vaſconiam cũ rege trãſfretaturi, & eam ad dominiũ ſuum & pacẽ potẽter reuocaturi. Captis interim vſque ad mille nauibus, earum cuſtodes, vento carentes, per tres ibi menſes moram protraxerunt, & rex theſauro pro magna parte iam conſumpto, à propoſito eſt prępedit⁹, ita quòd tranſitus ille dei videtur fauore deſtitutus. Obiit epiſcopus Landauenſis Culihelmus, cuius obitum cecitas ſeptennis ſubarrauit. Comes Rogerius Bigotus, Mareſcallus Angliæ, filiam regis Scotiæ, quam antèa

ſpreuerat,iudicio eccleſiæ ſalubriter eruditus: ad matrimonium libens accedens & tutus reaccepit in vxorem. Rex autem vento diu deſiderato ſibi proſperante,viij. Idus Auguſti,valedicens Angliæ, Neptuno ſe commiſit, conſtitutis regni ſui cuſtodibus Richardo Comite fratre ſuo,& regina:commiſſo eorum cuſtodiæ Eadvvardo primogenito ſuo.Circa Aſſumptionem beatæ Mariæ, applicuit rex in Vaſconiam apud Burdegalim: occurrẽtes autem ciues,ipſum vt decuit reuerenter ſuſceperunt. Iuſſit igitur ilico regulam obſidione vallari,vbi quamplurimi hoſtium ſuorum Gaſtonentium latitabant,ipſo Gaſtone ad regem Hiſpaniæ confugiente,cuius ſe fecit amicum,& Vaſconiæ(eum vt dicebant contingens) eidem promiſit dominium, Audientes Franci quod rex Angliæ in Vaſconiã aduentaſſet,timenteſq; ne Pictauenſes tranſfugium facerent ad regem Angliæ dominum eorum, frugalem manum illuc militarem deſtinauerunt, non permittentes eos habere cuſtodiam caſtrorum vel ciuitatum: & ſic licet inuiti fideles effecti,nec Francis nocuerũt, nec Anglis prodeſſe potuerunt.Obijt Thomas de Hereford archidiaconus Northumbriæ in octauis ſancti Laurentij, fine ſancto & beato: hic quandoque beati Eadmundi Cantuarien. archiepiſcopi diſcipulus in ſchola, & ſocius extitit familiaris, vnde factus eſt ei vſque ad mortẽ ſecretiſſimus. Similiter & magiſter Richardus, poſtea factus epiſcopus Ciceſtriæ, eiuſdem ſequi nitebatur veſtigia. Hic quia pauperũ fuerat amator,cuidã pauperimæ domui,fratrum ſcilicet de Monte Carmeli, corpus ſuum delegauit.Hunc ſanctum archidiaconum Thomam, ſimiliter & epiſcopum Ciceſtriæ Richardum,licet non Romæ canonizentur, ſancti Eadmundi contubernio credimus indubitanter ſociari. Hos igitur tres beatos,Eadmundum,Richardum, & Thomã, dei confeſſores, Anglia in præſenti produxit glorioſos. Miles quidam de electioribus regis Franciæ, exiſtentis tunc in Terra ſancta,non mediocriter accenſus de filio ſuo milite ſtreniſſimo, quem idem rex ipſo neſciente fecit ſuſpẽdi pro trãſgreſſione quadam, de quo etiã idem rex fideliter promiſit patri ſuo prębere remedium:cuidam ſe Soldano, Chriſtianis derelictis tranſtulit, & de amico factus eſt eis inimicus, & Paganis aditis factus eſt apoſtata formidabilis.Cũ dominus papa ſignificaſſet per apoſtolica ſcripta epiſcopo Lincoln.Roberto,ſicut (& multis alijs pluries fecerat)prębipiẽs vt aliquid faceret ꝙ eidẽ ẽpo videbatur iniuſtũ & rationi diſſonũ:reſcripſit idẽ ẽps dño papæ in hęc verba.

Reſcribit

Rescribit domino papæ. R. Lincolniæ episcopus.

Salutem. & cæt. Nouerit discretio vestra quod mandatis apostolicis affectione filioli deuotè & reuerenter obedio. & cæt. Reliqua quære in historia Matthei Paris.

Cum hæc epistola ad noticiam papæ peruenisset: ipse dominus papa valde cõmotus, ipsum ꝓposuit mittere in tantã & prçcipitare confusionẽ, vt toti mundo foret stupor & tremoris exemplũ: tandẽ tamen cõsilio saniori emollitus sub dissimulatione permisit trãsire ne maiorem videretur super hoc tumultum excitare. In vigilia assumptionis obiit venerabilis vir Ranulphus abbas Rameſiæ: domum suam & gregam, tam in spiritualibus quam temporalibus, relinquens abundantem. Rex nuncios suos solennes destinauit ad regem Hispaniæ, scilicet episcopum Bathonien. & Iohannem Mansel clericum suum specialem, postulans sororem suam Eadvvardo filio suo primogenito, & hæredi regni Angliæ legittimo matrimonialiter copulari, & vt ipse rex eundem. E. cingulo decoraret militari. Episcopus Lincolnienſis Robertus, ægritudinis lecto detentus, in spiritu cognoscens tribulationes ecclesiæ in proximo imminere, recitansque coram clericis suis quædam facta Romanæ curiæ, grauiter redarguit tam fratres Prædicatores quam Minores, dicens quod eorum ordo ideo in paupertate voluntaria, id est, spiritus cõstituitur, vt liberius magnatum error ab eisdem reprehendatur. In hoc autem quod ipsi peccata magnatum audacter non redarguunt eosdem hæreticos dixit esse manifestos, & addidit.

Hæresis est sententia humano sensu electa, scripturæ sacræ cõtraria, palam edocta, pertinaciter defensa. Hæresis enim Græcè electio est Latinè. Dare autem curam animarum paruulo, sententia est alicuius prælati, humano sensu electa propter carnem vel temeritatem, & est scripturæ sacræ contraria, quæ prohibet fieri pastores qui non sunt idonei ad arcendum lupos, & est palam edocta quia manifeste portatur charta sigillata vel bullata, vel est pertinaciter defensa: quia si quis voluerit contradicere suspenditur & excommunicatur. Hæresis quid.

Cui autem tota diffinitio hæresis conuenit, hæreticus: est sed quisque fidelis tenetur se opponere hæretico quantum potest, qui ergo potest cõtradicere & non cõtradicit, peccat, & videtur fautor esse erroris, secũdũ illud Gregorij. Nõ caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Cũ aũt hçc et alia multa lugubria, quçrula voce, de statu ecclæ ꝓposuisset episcopꝰ memoratus, ab huꝰ

mundi exilio,quem ſemper exoſum habuit, in nocte ſancti Dioniſij,apud Bugden, mannerium ſuum,fœliciter ad dominum migranit.In eadem verò nocte,vt dicitur, epiſcopus Londinenſis Fulco, cũ eſſet prope illud maneriũ, audiuit ſignum dulciſſimum in ſublimi pulſari.Fratres etiam quidam Minores verſus illum locum properantes,illius mortis ignari,claſſicum mellitum in ſublimi audierunt campanarum,inter quas vnum ſignũ dulciſſimũ articulatim audierunt præelectum.Tandem verò cognouerunt vtrique illam viſionis ſeu auditionis horam extitiſſe,in qua idem ſanctus epiſcopus fœliciter migrauit à corpore. Iſte Robertus epiſcopus Lincoln. de ima Suffolchiæ gente,in villa de Strodbroke,traxit originem.Obijt Gulihelmus de Veſcy, miles quidam de nobilioribus baronibus Borealium partium Angliæ, rege tunc in Vaſconia exiſtente, & eandem cuſtodiam Alienigenæ cuidam cõmittente. Defuncto vt prædictũ eſt epiſcopo Lincolnię Roberto,orta eſt diſcordia inter archiepiſcopũ Cantuar, & Canonicos Lincolniæ. Vendicabat enim archiepiſcopus poteſtatem conferendi præbendas & redditus in eodẽ epiſcopatũ tunc vacante.Canonici verò cum multis clericis ius huius non ignorantibus, contradixerunt, vnde archiepiſcopus eos & omnes contradictores excommunicauit,ſed magiſter Gulihelmus Lupus ei in faciem contradicens, pro omnibus ad ſedem apoſtolicam appellauit. Alienora regina Angliæ, peperit filiam Londini, die.S. Catherinæ, quæ ab archiepiſcopo Cantuarienſi baptizata, à die natiuitatis ſuæ nomen ſortita eſt Catherinæ. Pariſijs orta eſt diſcordia ſumptuoſa inter ſcholares,& fratres Prædicatores. Noluerunt enim ipſi fratres approbatis cõſuetudinibus & iuribus vniuerſitatis ſubiacere,ſed pro voluntate propria regere & ceſſare,aliaque cõmunitati contraria perpetrare,vnde vtrobique Roma petita, conſumpta pecunia & labore,vix ẽ pax reformata. In eccleſia verò Lincoln.cumulantur diatim miracula miraculis. Operante enim domino pro prædicto.S. Roberto, alij ſancti,qui in eadem requieſcunt eccleſia, (videlicet.S.Remigius &.S.Hugo)ad beneficia fidelibus impendẽda ſuſcitantur. Hic verò Robertus bonum habens zelum ad dominum & proximum,licet canonicos ſuos multum vexauerit,& in religioſos terribiliter & religioſas fulgurauerit, cõfidenter tamen dico quod plus deo placuerunt eius virtutes quàm diſplicuerũt exceſſus, quod nũc per miracula ad tumbã eius manifeſtãtur choruſcãtia.

De perendinatione regis Henrici apud Beſancium.

Anno

ANno gratiæ.Mccliiij.rex Hẽricus Tertius,anno regni ſui.xxxviij. fuit ad Natale domini in Vaſconia apud Beſanceam,vbi Vaſconenſibus in veſtibus duplicibus,& alijs rebus deſiderabilibus,præcioſa contulit donatiua. Regina autem ſurgens à puerperio, domino ſuo regi de ſuis redditib⁹ quingẽtas marcas tranſmiſit.In craſtino vero beati Thomæ martyris, Lincolnienſes canonici elegerunt ſibi in epiſcopum magiſtrum Hẽricum de Lexintona,eiuſdem eccleſiæ decanum,qui tranſfretans vt regi præſentaretur, corã eo formidabat apparere,quia ipſum & totum capitulum rex præcibus ſollicitauerat,vt epiſcopum Herefordenſem eligerent,quod tamẽ omnes renuebant:veruntamen rex non inueniens in dicto electo cauſam reprobationis ipſum admiſit. Circa idem temp⁹ vocauerat rex, reginam & primogenitum ſuum & hæredem Eadvvardum, vt ad eum venire quantocius non omittant, vt ad effectum duceretur quod prælocutum eſt de matrimonio inter ipſum & regem Hiſpaniæ contrahendo. Venerunt in Franciam quidam Sarraceni ad fidem Chriſti conuerſi,quorum quidam erant baptizati, quidam verò baptizandi.Et hęc fuit eorum cauſa conuerſionis: viderant enim quondam regem miraculoſe à manibus potentiſſimi Bbabiloniæ Soldani liberatum, maximã inſuper regis in aduerſitate paciẽtiam, inflexibilẽ in propoſito conſtantiã, & quòd poſt-captionem ſuam, morã continuauit,caſtra firmauit,ciuitates cõtra dei hoſtes communiuit,quòd pro amore dei ſui regnum ſuum deſeruerit,ſe maris,bellorum,alienorumque regnorum periculis expoſiturus, pro animabus infidelium lucrandis laborauit.Orthodoxorum inſuper informatione didicerãt, quòd Mahumeti lex ſpurciſſima, animarum eſt intoxcatiua. Attulerant autem regis Franciæ literas patentes, vt de elemoſinis regis ſuſtentarentur donec ipſe veniret in proprias partes,eis plenius prouiſurus. In ſeptuageſima verò applicuerunt naues quædam Barbarorum, rabie vẽtorum agitatæ, magnæ quidem & elegantes,quibus non ſunt viſæ penes nos conſimiles,armamentis naualibus & belicis,victualibuſque omnimodis communitæ,& appulſæ ſunt non longe à Beruico. Et cum interrogarentur, quinã eſſent:noluerunt vel forte neſcierunt intelligibiliter intimare, qui, cur, vnde, vel qualiter adueniſſent, nec linguam eorum aliquis ex balliuis intellexit,vnde permiſſæ ſunt in pace recedere. Viſæ ſunt etiam aliæ tales naues ſuper mare. Gaſto de Biarde (congregata hoſtium regis multitudine) temere attentauit ciuitatem Baoniæ

seditiose & hostiliter intrare, eamque occupare. Est autem Baionia sita super mare, secunda in tota Vasconia ciuitas. Sed pluriq; de ciuibus quosdam admittētes de hostibus regis, quia & ipsi eum oderant, comprehensi sunt per regis fideles, & cum alijs proditoribus puniti. Iohannes Hansard non vltimus inter partium Aquilonariū optimates obijt (in expeditione) funere generali. Cessāte aūt frigoris asperitate, quæ fere tota illa hieme inhorruerat cōtinuata, tanta ouiū & ferarum pestis sequebatur mortifera, vt ouilia ouibus, foreste feris vacuarentur: in copiosis autem gregibus vix pars dimidia remaneret. Dominus papa considerans liberales artes iam in mechanicas fuisse pœnè conuersas propter lucrum, adolescentesque ętate & scientia satis simplices, cathedras ascendere (indignè) magistrales: vt eleuati timeantur, & facti venerabiliores sine fundaměto ad culmina scandant celsiora: scripsit super hoc elegantem epistolam ad omnes prælatos in regnis Franciæ, Angliæ, Scotiæ, VValliæ, Hispaniæ & Hungariæ constitutos, salubre prouidens consilium contra huiusmodi indiscretam præsumptionem, quam alibi sedulus indagator poterit reperire. Cogitante papa Innocentio, vt generaliter dicitur, ossa episcopi Lincolniæ Roberti extra ecclesiam proijcere, nocte sequenti apparuit ei idem episcopus, vt dicitur, pontificalibus redimitus: vultuq; sereno, & intuitu austero, ac voce terribili ipsum papam affatur, pungens ipsum in latere cuspide baculi pastoralis, et dixit. Senebalde papa, proposuisti ne ossa mea in mei et ecclesiæ Lincolniensis opprobrium extra ecclesiam proijcere? Vnde hæc tibi temeritas? Nullam potestatem in me habere te dominus amodo patietur: scripsi tibi in spiritu humilitatis, vt errores tuos corrigeres, sed tu monita salubria contempsisti: ve qui spernis, nonne & tu sperneris? Sic recedens ipsum papam quasi lancea transuerberatum dereliquit, cum suspirijs ingemiscentem. Quinto Kalendas aprilis, cōfirmatus est electus Lincolnien. videlicet Henricus de Lexintona, Decanus eiusdem ecclesiæ, ab archiepiscopo Cātuariensi. B. Mense autem sub eodem, videlicet tertio, Idus Maij, obijt episcopus Carleolēsis Siluester, supinus corruens de equo, & ossium dissolutis compagibus expirans. Eodem tempore videlicet nono Kalendas Aprilis, obijt Comes de Ferrarijs Gulihelmus, filius Gulihelmi, vir discretus & legum regni peritus: hic in carpento vel lectica vehi solebat, & dum quadam die vehiculum suum super quendam pōtem, videlicet apud S. Neotum caderet euolutum, ipse contritis mē-

bris ad

bris ad mortem tendebat velocius. Anno eodē confectum est chrisma in ecclesia sancti Albani, à venerabili episcopo Bangoriēsi Richardo. Commissum est tunc temporis bellum cruentissimum in confinio Flandriæ & Brabantiæ, inter Francos & Flandrences ex vna parte, & Comitissam Flandriæ & eius complices, videlicet Gulihelmo de Hollandia regem Almanniæ, & multos alios magnates Brabantie & Alemanniæ ex altera parte, pro duobus filijs dictæ commitissæ de viris duobus progenitis. In quo certamine lamentabiliter ceciderunt bellatores strenuissimi, ita vt de vna ciuitate Flandriæ iacuerunt adidecem milia interempti. Tandem cessit victoria Gulihelmo de Hollandia regi memorato & Alemannis. Franci autem victi, vulnerati, & pro maiori parte trucidati, deteriorem calculum subierunt. In abissum igitur disperationis & desolationis Franci præcipitati, significebant domino regi Franciæ, in partibus adhuc transmarinis commoranti post redemptionē suam, vt ad propria quantocius redire properaret: addentes qualiter coronam Franciæ titubaret per superbiam muliebrem, Comitissæ videlicet Flandriæ, quæ duobus innitens filijs & duobus viris, totū regnum Galliæ repleuit angustijs. Ipso tēpore missus erat pro negocijs regni Angliæ ad partes illas domin'. I. Prior de Nouoburgo. qui super hijs casibus certificatus, hęc scripturę pleni' & ꝓcessiue cōmendabat. Captorum autem & occisorum magnatū, militum, seruientium, & de copijs armatorum, in illo prælio ad plusquam centena milia dicitur numerus ascendisse. In quindena Paschatis congregati magnates Angliæ ad parliamentum Londini, per tres fere septimanas aduentum Comitis Richardi inaniter expectarūt: quibus rex significauit, quod pecunia & viribus indigebat ampliori-bus. Responderunt autem omnes quod nequaquam ad succursum domini sui regis corporaliter venire omitterent: si de hostili aduentu regis Hispaniæ, hoc comminantis vt dicebant, plenius certificarentur. Mirabanturque quòd idem rex nunquam tempori, quo Comes Legeocestriæ Simon, Vasconiæ præfuit, eam vendicauit. Vnde argumentis huiusmodi. Sed per eūdem Comitem qui tunc de partibus rediit transmarinis, veritatem nuntians, super hoc magnates edocti, falsū intelligentes huiusmodi esse mandatū, cū indignatione redierūt. Exigente Comite Richardo non modicam pecuniam, à Iudęis ad opus regis, quamplurimum indigentis: Helias de London. pontifex Iudæorum, respondit pro omnibus. O domini videmus

mus quòd dominus rex nos delere proponit de ſub cœlo: det nobis petimus licentiam ſuam: ecce parati ſumus de regno ſuo exire, & recedemus irredituri. Hæc cũ ſingultibus & lachrimis dicebat amariſſimis: vndè magnates, eorum miſerti, eos permiſerunt recedere. Irruptio alia hoſtiliter facta eſt inter Francos & Alemannos. Friſones, qui neutraliter ſe habebant, à Gulihelmo de Hollandia hoſtiliter impetuntur. Tunc temporis, ſcilicet. xvi. Kalend. Iunij, conſecratus eſt in epiſcopum, Lincolnienſis electus, Henricus de Lexintona, ab archiepiſcopo Cantuarienſi Bonefacio, in partibus tranſmarinis. Cùm in exercitu regis in Vaſconia VValleſes quidam punirentur à fratribus regis & Pictauienſibus, nulla prius mota quærela ſuper hoc coram Comite Herefordenſi, qui ſecundum antiquũ ius Conſtabularius eſſe dinoſcitur regij exercitus, & ſuper hoc idẽ Comes quærimoniam coram rege fecerat, nil niſi ſubſannas reportaret, indignantes ſuper hoc Angli, propoſuerunt in Pictauienſes irruere. Rex autem paueſcens, veniamque humiliter poſtulans, vix furorem eorum compeſcuit quin ſanguis latius inundaret. Vndè quidam magnatum videntes pacis firmitatem elongari, de regis tamen licentia, quàm citius redierunt ad propria. Reuocatum eſt & caſſatum immanũ iudicium, quo Henricus De la mare, Iuſticiarius itinerans, fecit amerciari domum ſancti Albani ad centum libras, eo quòd homines abbatis non venerunt coram eo extra libertatem S. Albani, ſicut nec debuerunt. Vnde impetrauit idem Abbas literas regis ſuper hoc, regina & Comite Richardo exiſtentibus regni cuſtodibus, regeque agente in Vaſconia. Conceſſum eſt eodem anno à rege Henrico, quòd monachi de VVeſtmonaſter. & eorum ſucceſſores, coram quibuſcunque Iuſticiarijs habeant extractas Rotulorum de amerceamẽtis & omnimodis finib⁹ hominum ſuorum, & de catallis fugitiuorum & damnatorum eorundem. Indè autem fuit prius charta confecta & illis conceſſa anno gratiæ. Mcclij. Quo etiam anno conceſſum eſt eis, quòd conuentus habebit quæcumq; eos contingunt tempore vacationis. Cùm VVinchelſienſes reginæ tranſfretaturæ nauem parauiſſent ſufficientem, Iermuthenſes verò Eadvvardo multò pulchriorem, mota eſt inter eos diſcordia, ita vt naue pulchriori fracta, nautas inuadentes quoſdam vulneraverunt, quoſdam interemerunt. Vnde quærela ſuper hoc repoſita non modica, ad tantę tranſgreſſionis vltionem omnes vnanimiter intenderunt. Regina autem huiuſmodi perturbata contentione, cùm ad tranſfre-

transfretandum paratis omnibus & ipsa pararetur, ecce aliud mandatum regis,priori contrarium,aduenit,ne regina transfretaret.Læsa igitur vtrobique & angustiata,quid ageret excogitat. Ad se autẽ conuersa,à proposito statuit non differre se, sed cum filijs suis & familiâ nobili,sub ducatu auunculi sui, Cantuarien sis archiepiscopi, quarto Kalend. Iunij,apud Portesmue nauem ascendit: pridie autẽ Kalend.Iunij apud Burdegalim applicuit.Loco autem ipsius reginæ substitutus est regni custos VValterus de Gray,archiepiscop' Eboracensis.Illo autem anno ventus Borialis continuè perflans, vernos flores & fructus per tres menses suffocauit. Circa Kalendas Iulij, tempore solsticiali subita prorupit inundatio pluuialis cum grandine,qualem non præuidimus,durans per vnam horam & amplius, abradens cooperatoria domorũ & ramos dilacerans arborũ.Mense Maio obijt spes Anglorum & gloria,adolescens miræ speciei & desideriorum,Henricus filius Imperatoris Frederici. Interijt autem,(vt asseritur)ipso Conrado procurante.Quod non est credibile,nec videtur:cùm idem rex post prædictam mortem, nunquam vt anteà, vultum ostendit serenum. Sed re vera quidam flagitiosus, Iohannes Maurus,ipsum potionatum & adhuc sub morte palpitanté quodam manutergio suffocauit. Orta est grauissima cõtentio inter dominum papam & Conradum regem Siculorum. Accusauit enim eum papa in multis,scilicet de hæresi & homicidio. Ille autem singulis respondit,constanter inficiendo.

Eadvvardus missus est in Hispaniam ad maritandum.

MIssus est Eadvvardus filius regis primogenitus, in magna pompa & apparatu, ad regem Hispaniæ Alfonsum, vbi Alienoram iuuenculam,sororem ipsius regis apud Bures desponsauit,& ab eodem cingulo donatur militari.Rediens autem Eadvvardus cũ nupta sua ad patrem,detulit secum chartam regis Hispaniæ,quòd quietam clamauit totam Vasconiam,pro se & Hæredibus suis,auro bullatam.Contulerat autem illico rex Angliæ filio suo prædicto,& eius vxori Vasconiam,Hiberniam, VValliam, Bristolliam, Stanfordiã, Grantham,cum alijs.Ex ipso tempore cœpit rex reditum in Angliã maturare. Compertumque est certis ratiocinijs regem per ipsam in Vasconiam transfretationem consumpsisse in expensis vicesies & septies centum milia librarum,& amplius, exceptis terris, gardis, & redditibus, quos contulit alienis, & triginta milibus marcarum in fratribus suis vterinis consumptis. In translatione sancti Benedicti,

venit

venit episcopus Norvvicensis ad sanctum Albanum, ex præcepto tàm papæ quàm regis, vt bona omnia ecclesiæ illius, excepta baronia, decimaret: secundum quod concessum fuit regi per triennium, condicionaliter tamen, ad Terræ sanctæ subuentionem peregrinanti. Conuocauit igitur omnes ecclesiarum rectores & vicarios, & custodes ecclesiarum de terra sancti Albani, vt bona eorum præstito taxarentur sacramento. Omnesque obediarios eiusdem monasterij fecit bona sua districtè & fideliter taxare, asserens quòd postmodum fieret super eandem taxationem inquisitio cum diligenti & districta excussione. Monstrauerat insuper authentica sua, tàm papalia quàm regalia, & quòd inuitus illa subierat grauamina. Vndè nouitas excreuit inaudita. Consueuerunt hactenus populares prælatis decimas exhibere: nunc ordine retrogrado & peruerso coguntur prelati decimas persoluere laicis & inuiti. Circa Translationem verò prædictam, scililet sancti Benedicti, venit dominus rex Francorum de Terra sancta, vocantibus eum vrgentissimè magnatibus sui regni (vt prædictum est): qui cum prosperè applicuisset in partibus Marsiliæ, quæ non multum distant à Monte Pessilano, ibidem paulisper quiescens commorabatur. Sed suis stimulatibus proceribus ad Franciam venire festinabat, quia vix breues treugas rex Alemanniæ, Gulihelmus prædictus, Francis concessit sen tenuit. Veniens ergo rex memoratus in propria, illicò tractauit qualiter præfatam dissentionem ad vocationis suæ causam (mediante iusticia) pacificaret. Quinto idus Augusti, obijt episcopus Eliensis Hugo, quandoque abbas sancti Eadmundi, qui in vtraque ecclesia circiter.xl.annos laudabiliter deo militauerat. Cui' corpus cũ magna veneratione sepultum est in Eliensi ecclesia, in presbiterio nouo, quòd à fundamentis sumptibus propriis magnificè construxerat. In cuius obitu flos Nigrorum obijt monachorum, qui scilicet abbas abbatum in Anglia extiterat, & episcopus episcopotũ choruscauit. In vigilia Assumptionis circa horam primam, comitante inundatione pluuiali, insonuit ictus tonitrui cum fulgure, quod cadens super turrim ecclesiæ sancti Petri, in villa sancti Albani, & eam penitrans cum horribili fragore, maximam quercum quasi plicam contorsit, & quasi in fila minuta dissipando contriuit. Eligitur magister Thomas de Veteri Ponte in episcopum Carleolensem, licet dominus rex pro alio, videlicet Priore de Neuburgo vrgentissimè supplicauit. Venerunt in æstate quidã nobiles de imperio Græcorum

ex auro

ex auro vestiti, cum equis, summarijs, & familia copiosa ad curiam Romanã, qui dominũ papã aggredientes, verbis asperimis imposuerunt ei quod enormiter erraũit in fide, & per eum omnes Latij, qui dicunt spiritum procedere à patre & filio, qui tamen à patre procedere asseritur, secundum Græcorum probationem & approbationem, & hic est error antiquus Græcorum. Aliaque inconuenientia redarguebant, quæ curia eadem euidentijs exercebat. Papa autem prætiosa eis munera contulit, & fide instructos remisit. Cum magister Albertus ad Romam reuersus respõsum Comitis Richardi domino Papæ nuntiasset, missis iterum à papa secretis nuntijs ad regem Angliæ, obtulit ei & concessit regnum Siciliæ & Apuliæ, ad opus Eadmundi filij sui. Vt videlicet ipse eos adquirere festinaret regaliter, & iuuamen parare, quale sine grauamine posset. Rex autem de promisso adeo exhilaratus est, vt prædictum Eadmundum iam regem Siciliæ palam vocaret, credens profecto se iam subarratum de regno. Rex igitur quicquid pecuniæ habere potuit, misit domino papæ vt Conradum & omnes suos Siculos & Apulos expugnaret. Papa autem non modicum congregans exercitum, & eis necessaria copiose distribuit. Cunque defecissent expensæ, regi significauit, qui mittens ei literas patentes obligatorias omnia promisit acquietare. Papa autem mãdatis huiusmodi acquiescens, recepto ab vsurarijs infinito thesauro innumeros ad exercitum suum congregauit. Quorum multitudo parum papali commodo vel regali profecit. Rex igitur Conradus irruptiones perpessus hostiles, opprobria, & diffamationes, graui cœpit dolore contabescere: & lethali lecto decumbere, Dicebatque væ mihi misero, vt quid me genuit pater ireus? Imperium quod vsque nunc floruit modo marcescit. Maledicens ergo diei suæ natiuitatis, miser migrauit à corpore. Papa autem hoc audiens, & ad vlteriores partes Apuliæ se transferens, totum fere regnum vsurpauit. Quod videntes optimates regionis, indignati sunt: & suscitantes quendam filium Frederici naturalem, nomine Memfredum, adhesserunt ei: facientes ei homagium, & sic factus est nouissimus error peior priore. Post festum Omnium Sanctorum venit pestis seuissima, quę malum linguę appellatur, & multos equos in Anglia & in Francia interfecit, & multos infirmos & inutiles reddidit, qui vix postea sanari potuerunt.

In crastino verò Assumptionis, arripuerunt iter duo monachi ecclesiæ sancti Albani versus Romam, ad repellendum insolentiam episcoporum, qui visitationem nitebantur facere in eadem ecclesia, secundum apostolica mandata, contra suorum tenorem priuilegiorum, videlicet dominus Gulielmus de Huntoedon, & dominus Iohannes de Beretun. Eodem anno, cùm hyemali tempore mare omnes terras sibi vicinas occupauit, ita quod nec fruges poterant apparere, nec arbores viteſcere atque frondeſcere, adueniente tempore autumnali, inuentæ sunt oēs terræ illæ licet diligenter cultę, omni frugum genere carētes, salsugine maris debriatæ. Ligna quoque tam siluestria quam fructifera, arefacta sole, patuerunt securibus excidenda. Vnde nautæ in aquis operātes, veraciter sunt experti quod mare in ista fluctuatione, quasi de alueo suo exiens, arenas in medio sui vbi solet esse altitudo præfecit. Cùm Comes de VVarvvick, Iohannes de Pleysiz, & Guilbertus de Segraue, & alij nobiles Anglię, cum eisdem, per terram proposuissent à Vasconia repatriare, veniſſentque ad quandam ciuitatem in Pictauia, quæ Pontes dicitur, occurrentibus ciuibus & applaudentibus, honorifice susceptí sunt. Quibus in securitate vt putabant epulantibus, ecce currentes ciues, celata proditione inter eos composita, dixerunt eisdem: ecce comites vestri, & familia vestra mouernnt iam seditionē in ciuitate. Erant nanq; in ciutate hospitati præter eos viri præclari de regno Angliæ quamplurimi. Et cum clamatum esset ad arma reposcebant arma sua hospitibus, prius tradita sibi liberari. Ipsi noluerunt, sed vt prouisum fuit ipsa retinerunt. Irruerunt igitur in eos ciues armati, & immiſericorditer captos custodiæ manciparunt carcerali, nec eis valuerunt literæ regis Franciæ de saluo progressu.

Rex autem hoc audiens, scripsit pro eis ciuibus eisdem, sed eius contempserunt mandatum. Obijt Gulielmus de Cautilupo, iuuenis elegans & diues, qui iam tertius fuit Cateluporum, qui infra paucos annos de medio sunt sublati. In festo sancti Eadvvardi, emanauit Breue inauditum à Cancelaria regis, vt inquiratur in manerijs religiosorū quot sint carucatæ propriæ & quot consuetudinariæ, & si possunt vnam carucatam facere vel maius vel minus, similiter de præcarijs.

Item cuius æstimationis sint quælibet per se cōmunibus annis, deductis

ductis expensis. Item cuius æstimationis sint seruitia rusticorum, ité qui & quanti sint redditus eorum; & vt hæc inquisitio fiat per quatuor viros religiosorum fideles; & præpositum loci in singulis maneriis. Süppleuit autē officium Cancellarij magister Gulihelmus de Kilkenni, modeste & laudabiliter, qui & Cācellarius appellatus est. Non multo post, electus est idem magister Gulihelm⁹ in episcopū Elienſem. Circa eosdem dies, obierunt tres abbates in Mariſco, videlicet de Croiland, de Thornie & bonus abbas de Ramſeie, ſcilicet Gulihelmus de Hacholt. Xvi. Kalend. Nouembris, rex Francorum ad propria reuersus nullam admittere voluit consolationem, sed oculis in terram defixis cum summa tristitia & crebris suspiriis imaginabatur captionem suam, & per eam Christianitatis generalem confusionem. Tandem quidam episcopus sanctus, consolans eum, ait. Caue domine ne in tale tedium & tristiciam præcipiteris, maximum enim peccatū est, quia sancto spiritui cedit in præiudicium. Reduc autem ad oculos patientiam Iob, tolerantiam Eustachij, & sic de alijs: cui rex si solus opprobrium paterer & aduersitatem, & non redundarent peccata mea in ecclesiam vniuersalem, hæc æquanimiter sustinerem. Decantata igitur missa in honorem sancti spiritus, per dei gratiam monita admisit rex consolationis. Rex quoque Angliæ omnimoda pace composita cum rege Hispaniæ, reditum suum in Angliam maturauit. Qui licentia de rege Franciæ obtenta, per terram magis elegit remeare. Cupiens insuper regnum visitare Francorum missis nuncijs, ad regem, licentiam impetrauit transeundi. Quod audiens Comitissa Cornubiæ, quod rex Angliæ similiter cum regina sorore sua foret transiturus per regnum Franciæ, & quod regina Franciæ altera soror eius venientibus occurſaret: ex indultu viri sui, scilicet comitis Richardi, vt sorores visitaret, multo stipata comitatu transfretauit. Electus interim VVintonienſis Aethelmarus monachos suos miserabiliter oppressit, ita vt aliqui eorum mentis amaritudinis fatigati, nunquam postea respirarent. Conuentus igitur diuerticula quærens tutiora, dispersus est ad diuersas domus Nigri ordinis gratia perendinandi. Rex autem inproperans ei super hoc, quod ingratus dedicus reddidit pro honore, pro beneficio maliciā repēdendo. Electus aūt mādatis huiusmodi nō obtēperās, loco eorū qui recesse-

 rant,

rant,indignos cuculauit.Priore aũt Romã adeũte, Prior nouus per electũ intruditur,qui omni perturbatiõe in eos, pro electi volũtate, fruebatur. Circa feſtum.S.Nicholai, obiit papa,Innocẽtius quartus, apud Neapolim, duplici dolore fauciatus.Poſtquã enim eũ epiſcop' Lincoln. Robertus cuſpide baculi pupugerat, languore continuo laborabat,& poſtquã exercitus ſuus diſſipatus eſt & victus, ipſe vix poſtea remãſerat ſemiuiuus. Eadem verò ſeptimana, facta eſt viſio quædã in ſomnis cuidã Cardinali de eo,quod corã iudice ſedente pro tribunali incuruatus idẽ papa, grauiter accuſatus eſt à quadam matrona nobiliſſima. Vnde ipſe veniã ſuper hoc depræcans,villicationis ſuę mercedẽ ſortitus eſt finalẽ.Hanc verò viſionẽ plenius narrauit euigilans,& publica facta eſt in partibus illis. Succeſſit auté ei alius vir,ſatiſq; benè religioſus,epiſcopus videlicet Oſtienſis, nepos G,papæ. Vocat' eſt Alexãder quart'. In principio aũt creationis ſuę ſcripſit cunctis eccleſiarũ prælatis,poſtulans humiliter vt orarent pro ipſo,vt dominus daret ei poteſtatem,gratiam,& voluntatem, eccleſiam dei cõgruè gubernare, & vicarius Dei, & Petri ſucceſſor competenter appellari. Hic nempe quorũdam conſilio & perſuaſu,prædeceſſoris ſui Innocentij guerram inchoatam contra Fredericales, & præcipuè Memfredum,filium Frederici naturalẽ, continuauit. Et ne rex Angliæ de ſpe fraudaretur concepta de promiſſione ſibi facta de regno Siciliæ.

De tranſitu regis Angliæ per Franciam.

TVnc veniẽs rex Angliæ ad domũ nobilem ſanctimonialiũ,videlicet Fontẽ Ebraudi, fecit eũ aſſerri corpus matris ſuæ Iſabellæ in eccleſiam,& ibi ſepeliri.Similiter veniens ad Pontiniacũ infirmatus, ad feretrũ beati Eadmundi orauit,& ſanitatẽ recepit. Quo in Franciam proparante,iuſſit rex Franciæ magnatibus terræ,& ciuibus ciuitatis,per quos idẽ rex foret tranſiturus,vt omnibus ſemotis offendiculis,oĩa ornamẽtis redimirẽt,& ei obuiãtes & obſequẽtes, reuerenter ſuſciperẽt.Rex aũt idẽ occurrit ei apud Carnotũ. Iuſſit inſup idẽ rex oĩa menſæ neceſſaria de ſumptibus ſuis dicto regi,dum eſſet in regno ſuo, exhiberi: quod rex Angliæ in parte acceptauit. Habuit enim in comitatu ſuo mille equos pulcherimos, exceptis bigis, & ſummarijs, & exceptis propriis aſſeſſoribus. Aduenerunt etiam ei obuiam regina Franciæ,& ſorores ſuæ,Comitiſſæ Andegauiæ & Prouinciæ, vt ſororibus ſuis, ſcilicet reginæ Angliæ,&

gliæ & Comitissæ Cornubiæ simulcũ rege aduenientib⁹ occurſaret. Fuerat aũtem mater earundẽ ibi præſens, nomine Beatrix, quæ Prouinciæ Comitiſſa vocatur. Scholares autem Parisienſes maxime nationis Anglicanæ, ſuſpenſis ad horam lectionibus, cereos emerunt veſtesq; feſtiuas, & diuerſa, quæ gaudium poterant atteſtari: & præparatis cantãtibus floriger is cum ſertis, & coronis, & muſicis inſtrumentis, proceſſerunt obuiã venientibus, ſicq; tranſigunt totũ diem illum et craſtinum, ciuitate tota Pariſijs mirabiliter adornata, in gaudio, & canticis humanibus, & exultationibus. Rex autẽ Angliæ oblato ſibi palatio regis Franciæ ad hoſpitandum: apud vetus Templũ hoſpitatũ eſt, præcipiens ilicò vt in craſtino ſummo mane oẽs dom⁹ eiuſdẽ curiæ pauperibus repleretur reficiendis. Viſitatis in craſtino honorabilibus locis Pariſijs. Epulabatur rex Franciæ cũ rege Angliæ, poſt prandiũ verò tranſmiſit idẽ rex Angliæ, magnatibus Francigenis cuppas nobiles, & alia pręcioſa donatiua. Interfuerunt eidẽ cõuiuio reges duo, & reginæ duæ, duces. xxv. epiſcopi. xij. militũ aũt pręclarorũ numerus ineſtimabilis, Comitiſſæ verò. xviij. Nocte verò illa hoſpitatus eſt rex Angliæ in palatio regis in medio ciuitatis. Voluit enim ita rex Franciæ. Sicque fuerunt duo reges ſeſe ſimul colloquijs recreantes p. viij. dies. Quo recedẽte cõpertũ eſt eũ mille libras expoſuiſſe in expenſis Pariſijs. Exceptis donatiuis in præcialibilibus. Veniens aũt rex ad mare, nec ventũ habens proſperũ, apud Boloniam moratus eſt inuit⁹. Vbi obijt Petrus Chaceporc, natione Pictauẽſis, reginæ theſaurarius, & regis clericus, & conciliarius ſpecialis.

De graui contribulatione Angliæ facta per roſtandum.

ANno gratiæ. Mcclv. rex. H. Tertius, cum rediit de Vaſconia fuit apud. S. Mariam de Bolonia, ad Natale dñi, anno regni ſui. xxxix. ventũ expectans proſperũ ad tranſfretandũ in Angliã, tecitq; honorifice ſepeliri corpus prædicti Petri Chaceporc, qui in vigilia Natalis dominj interijt. Hic ſexcentas marcas legauit cõparãdum terram in Anglia, vt ibi eccl'a religioſorũ canonicorũ de Mertona electorũ ædificetur, et pro anima eius, & omnũ fidelĩũ ibidẽ deo inperpetuum ſeruiatur. Die verò dominica, rex tranſfretans, apud Douerĩã proſperè applicuit, cui aduentati occurrerunt Comes Richardus frater eius, & alij nobiles, ad hoc de longe aduocati, qui ſimul cum alijs prælatis munera ei obtulerunt pręcioſa. Cum dominus rex electionem de magiſtro Gulihelmo de Kilkenni acceptaſſet, de fidelitate domini Henrici de VVengham confiſus. Eidem cõmiſſit ſigilli ſui

 cuſtodiam,

cuſtodiam,quam dictus magiſter Guilh.electus præhabuit.Londinenſes autem regi,quem ſitienter deſiderauerant aduentãti, obtulerunt centum libras, nec tamen rex hoc pro gratuito reputauit,dicens: hoc tanquam penſum ſibi debitum perſolui. Qui cùm hoc agnoſcerent, vas quoddam præcioſiſſimum eiſuperaddiderunt, & ſic grates reportarunt. Non diu poſteà, rex queſtionem mouens de Londinenſibus, pro quodam clerico, mortis reo, & incarcerato apud Newvgate & elapſo,exegit ab eiſdẽ tria millia marcarum, nomine punitionis.Qui reſponderunt, quod rex ipſum incarceratũ cõceſſerat epiſcopo, eo quod clericus eſſet.Sed quia epiſcopus idoneum carcerem non habuit, ſupplicauit ciuibus, vt eidem carcerem prædictum accommodarent ad præfatum clericũ, qui ibidem impoſitus euaſit,vnde talis euaſio, deceptis cuſtodib⁹ epiſcopi, nobis non fuerat imputanda. Cumque ſic ſe iuſtè excuſarẽt,remiſſionem impetrare à rege non poterant, Obiit Herualdus de Boſco vuus ê Prothoforiſtarijs Angliæ,viij. Idus Februarij:ſepultus eſt aũt apud Betheleſdene, ante maius altare. Exegit inſuper rex à Iudæis octo milia marcarum, ſub pœna ſuſpendij in breui ſoluenda. Ipſi verò petita à rege licentia voluerunt (vt prius tactum eſt) exire de Anglia,irredituri. Quos tamẽ rex tradidit Comiti Richardo ad pecuniam extorquendam puniendos. Vnde idem Comes regi accomodauit, non minimam pecuniam ſub pignore auri prætioſo. A feſto verò ſancti Valentini vſque ad menſem ſequẽtem ventus vehemens cum pluuiarum infuſionibus,diebus ac noctibus, inauditã excitauit perturbationem. Eiecitque mare in epiſcopatu Norvvic. quãdam belluam,monſtruoſam nimis,turbinibus fluctium exagitatam & interfectã. Quæ multo maior balena extitit,veruntamẽ non balena,ſed monſtrum dicebatur,quæ totam patriam vicinam ditauit. Miſſus eſt in Angliam quidam elephas, quem rex Franciæ pro magno munere dedit regi Angliç,cum eſſet in partibus Gallicanis: nec credimus alium vnquam viſum fuiſſe in Anglia. Dedit inſuper regina Franciæ regi Angliæ vnum pauonem, videlicet lauacrum lapideum mirabile,quòd ſimilitudinem pauonis in forma oſtendebat:& erat lapis præcioſus,qui Perla dicitur, ex auro & argento, & Saphiris,ſicut verus pauo orbiculatus.Qui rex ad ſanctum Albanũ veniens, per.vi.dies moratus eſt ibidem,die qualibet & nocte cum magno luminari beatum viſitans martyrẽ, & ei pallas offerens præcioſas & vnam capã Choralem.Sub diebus aũt Dominicę paſſionis

filius

filius cuiusdam militis, nomine Iohannis de Sceldford, de milítia S. Albani, vt eiusdem patris sui hæreditatem citius cõsequeretur, illius mortem procurauit, nec canonicum quenquam cum prædicto patre inuentum viuum dimisit. Vnde conuictus super hoc, Londini equis ad furcas tractus, cum alio cõsanguineo suo sibi consentienti, suspensus est. Eodem anno in quadragesima, vt pro vero accepim⁹, visio quædam nocturna contigit papæ Alexandro, de nouo creato. Eadem ferè, quæ prius contigit cuidam Cardinali, vt præscriptum est de Innocentio Papa nuper defuncto. Iussit igitur pius papa elemosinas, pro ipso erogari & missas celebrari. In quindena verò Paschę conuenerunt Londini ad Parliamentum omnes nobiles Angliæ, vbi dominus rex multis se debitis conquestus est implicatum, nec se posse sine eorum auxilio liberari: postulans vt de Baronijs sine quibus decimę fuerunt sibi concessæ, plenam reciperet portionem. Inito igitur inter eos consilio: consensum est quod multum sese grauarent pro magnæ Chartæ obseruatione, extunc & de inceps. Exigebant igitur vt de communi consilio regni sibi iusticiarium, cancellarium & thesaurarium eligerent, sicut ab antiquo consuetũ est: qui etiam non amouerentur nisi communi regni consilio, & deliberatione. Quibus responsum est, quod nullo modo hoc faceret. Tãdem dilationem sumpsit negotium hoc, vsque ad festum sancti Michaelis, vt interim fidelitatẽ regis experirẽt versus eos, in Chartæ obseruatione, toties promissæ & redemptæ, & ipsi pro possibilitate ei studerent subuenire. Tunc temporis tantum erat aër intempestiuus per totum ferè tempus vernale floribus & arboribus inmicissimus, quod toto mense Aprili nec imber, nec ros, terram arentem imbuens, vel modicũ præstitit refrigeriũ. Ebor. archiepisc. VValterus de Graie, in prædicto parliamento cerebrum habens pro cotidianis ieiunijs & sollicitudinibus infirmatum, ita vt amisso penitus cõmedendi appetitu supra modũ debilitaretur, ad Fulenhã, manerium episcopi Londin. diuertit, vbi tertia die post aduentũ suũ fęliciter expirauit. Hic xl. ferè annis ecclesiam suam Eboracẽsem strenuè rexit, exceptis tribus mensibus & tribus septimanis. Et sic circa Kal. Maij, viã vniuersæ carnis est ingressus. Cuius corpus honorificè delatum est Eboracũ, in ducatu episcopi Dunelmensis VValteri, suffraganei sui, & in Ecclesia Eborum condignè traditur sepulturæ. Significatum est capitulo Lincoln. à magistro Hugone de Mortuo mari, domini Cantuar. Officiali, vt cassato Gulihelmo Lupo, quan-

doque archidiacono Lincolniensi, alium sine dilatione loco ipsius subrogarent, vel ipse magister Hugo, authoritate apostolica, & domini sui Cantuariensis, illud faceret, & canonicos de inobedientia puniret. Canonici igitur nouum sibi archidiaconum creauerunt, magistro Gulihelmo prædicto omnia hæc patienter tollerante, & pro ecclesiæ suæ libertate viriliter laborante. Dominus papa Alexãder Octauianum Cardinalem destinauit cum magno exercitu ad destruendam ciuitatem Nuceriam, cum Memfredo rege, ibidem latitante. Cum igitur Octauianus dispositis agminibus cum quodam ingenioso & potente bellatore Marchisio ad ciuitatem ferè pergenisset. Irruit terror super hos & illos, ita vt nec ciues aduenientes, nec aduenientes ciues auderent hostiliter impetere. Tandem autem Marchisius dixit Octauiano. Domine recedat tertia pars exercitus nostri. Sunt enim quasi obsessi et inclusi Memfredus & eius exercitus: non enim audent exire. Iterum autem idem Marchisius exercitum minuit, ita quod vix duodecim millia de. lx. milibus remanerent. Quo facto, proditor ille Marchisius prædictum Memfredum secretè adiuit, & omnia hæc per se facta, quasi per amicum Frederici fidelissimum intimauit. Exijt igitur Memfredus & eius exercitus, & exercitui papali appropinquantes, Octauiano vix euadente, omnes quasi auiculas illaquearunt, præter familiam Marchisij omnibus trucidatis.

Vt Charta magna obseruetur.

ACclamatum est in Comitatibus & annunciatum est in ecclesijs, vt magna Charta inuiolabiter teneretur, quam rex Iohannes cõcessit, & iste rex præsens multoties confirmauit, & lata est sententia solenniter in omnes eiusdem violatores, quam tamem rex minimè obseruat, bona ecclesiæ Eboracensis vacantis inhumane distrahens, dicensq;. Quare non obseruãt ipsi episcopi & magnates erga subiectos suos Cartham illam quam tantum clamitant obseruari. Cui respõsũ est. Domine deceret vos præmit° obseruare, & alij sequerentur. Accusantur Robertus de Ros, & Iohannes de Baliolo, quod regnum Scotiæ, regem & reginã, quorum tutela eisdem fuit cõcessa, infideliter & inhoneste, cõtrectarent. Seminarium huius autem accusationis initium sumpsit à magistro Reginaldo de Bathonia, Phisico, qui in Scotiam destinatus, vt regi & reginæ curam suam apponeret, eorundem cognoscens grauamen, regi Angliæ totum significauit: vnde dictus magister eorundem custodes super

hæc

hæc redarguens, ibidem (vt dicitur) non diu post potionatus, lectulo decubuit, quamcitius moriturus. Ecclesiæ quędam nobiles in Anglia debitis prægrauantur innumeris, videlicet Cantuar. in quatuor milibus marcarum. Vnde tradiderunt rex maneria sua Iohanni de Gatesdene militi, vt eos à debitis liberaret, et ea sub bonis conditionibus, donec debita euacuarentur, retineret. Smiliter & Roffensis Prioratus inestimabilibus debitis illaqueatus, se in manus prædicti Iohannis & aliorum creditorum obligauit. Nobilis insuper VVinton. Prioratus, irrestaurabilibus iacturis prægrauat', suas meritò sensit cicatrices, vt prædictum est. Quid ecclesiæ beatæ Mariæ Ebor. cœnobialis, & aliarum nobilũ ecclesiarum enarrarem confusionẽ? Sed vt hominibus manifestetur dei indignatio. In statu corporum, supracœlestium fit discordiæ manifestatio. Luna enim passa est eclipsim insolitam mense Iulij, in nocte post festũ sanctæ Margaretæ, quæ ferè per quatuor horas perdurauit. Obijt nobilis Baro, & inter omnes nobiles Anglię nobilissimus, & sapẽtissimus, VVarinus de Munchenesy, cuius testamẽtum ad .cc. milia marcarum dicitur ascendisse. Hæredis autem illius custodiam contulit dominus rex fratri suo Gulielmo de VValencia, qui filiam eiusdẽ VVareni desponsauit. Iohannes Franciscus, domini regis clericus præcipuus, paralisi percussus, à monachis sanctę Marię Ebor. & de Seleby fusius est lacrimis deplorandus. Iohannes de Grey, miles modestus & discretus, à curia se subtraxit regis, fœliciter edoctus. Domin' rex conuocato exercitu, versus Scotiam lora direxit & vexilla. Grauem de Roberto de Ros, & Iohanne de Baliolo, mouens questionem. Qui regno Scotiæ appropinquans, præmisit Comitem Glouern. & Iohannẽ Mansel, vt veritatem super præmissis inquirerẽt. Qui Castra puellarũ, in quo rex & regina fuerant, appropinquãtes, sepositio comitatu sequente, cautè intrauerunt. Deinde eorum comitatus stillatim subsequitur. Accersita igitur à regina veritate super statu suo & præmissis grauaminibus, eam ciuiliter & modestè consolabatur. Vocantes districtè Robertum de Ros, vt veniret responsurus in curia regis Angliæ, ad sibi obiecta. Qui tandem veniens sub certa forma, spospondit domino suo regi Angliæ, de omnibus respondere, veruntamen rex de consilio suorum fecit seisiri terras prædicti Roberti, & arctæ custodiæ deputari. Iohannes vero de Baliolo, qui grauiter, sicut & Robert', accusabatur de pecunia, qua habundauit, regi satisfaciendo, pacem sibi comparauit. Cunctis igitur pacificatis,

pacificatis, cum dominus rex Angliæ & regina sufficienter cum rege Scotorum, & regina, corũ filia, colloquium mutuum habuissent, rex versus partes australes Angliæ reditum maturauit. Et cum Dunelmum veniſſet, quorundam concilio ſuſurronum certificatus de pecunia non minima in eccleſia eadem depoſita, videlicet epiſcopi Nicholai de Fernham, & epiſcopi Elienſis, Gulihelmi de Kilkẽni, & quorundam clericorum, præcepit igitur rex vt ſeris & ſigillis cõfractis, licet inuitis monachis, pecuniam inuẽtam ad opus ſuum tollerent miniſtri ſui, non quaſi ablatam aut raptam, ſed accomodatã, & bene eiſdem perſoluendam. Conſecratus eſt magiſter Gulihelmus de Kilkenni, in epiſcopum Elienſem, in partibus tranſmarinis ſcilicet apud Beleſmum, die Aſcentionis beatæ Mariæ, ab archiepiſcopo Cantuarienſi. B. Epiſcopi verò cæteri Angliæ, ſimiliter & conuentus Cantuar. ſuper hoc doluerunt, ne in conſequentiam traheretur. Quia ſemper in Anglia conſueuerunt epiſcopi conſecrari. Infra octauas verò Natiuitatis beatæ Mariæ, venit Londinum electus Tholetanus, frater regis Caſtellæ. Sinchius nomine, ætate. xx. annorum, & cum eo quidã potens de Hiſpania, Garſias Martinus nomine, qua de cauſa neſciebatur, ſed cauſa videndi terrarum & gẽtium diuerſitatem. Quos dominus rex honorifice præcepit ſuſcipi, et nullum eiſdem vel ſuis offendiculum opponi. Audiens rex Franciæ regem Angliæ prædictum fœdus matrimonij iniſſe cum rege Caſtellæ, ſuſpectam habẽs huius copulationem, poſtulauit filiam eiuſdem regis Caſtellæ filio ſuo in vxorem exhiberi, vt tanto plus conditionem ſuam melioraret quo ipſe filiam. Rex verò Angliæ ſororem optineret, quod ad votum impetrauit. Epiſcopus Hereforden-ſis, Petrus de Egeblanche, regis auribus inſtellauit, vt tria vel quatuor ſigilla de aliquibus auctenticis Angliæ prælatis habere ſe faceret. Et ipſe induſtria ſua cæteros prælatos, vna cum eis ita obligaret, vt regis indigentia, quam nouerat, quàm citius reſpiraret. Vnde inclinato rege ad conſenſum, Romam adiens, dominum papam inuenit mæſtum & debitis non modicis irretitum. Cui epiſcopus. Pater ſanctæ, ne ſolicitetur paternitas veſtra de quantitate debitorũ, quia ante receſſum noſtrum ab Anglia de ſolutione veſtra forma prouidebitur certiſſima, dummodo de fauore & licentia veſtra liceat mihi proſequi, quod corde concepi, quo annuente.

De ſententia lata in tranſgreſſores libertatis eccleſiæ Anglicanæ.

Anno

ANno gratiæ. Mcclvj. lata est sententia in omnes transgressores libertatis ecclesiæ Anglicanæ, necnon & Magnæ Chartæ de libertatibus de Foresta in hunc modum. Anno domini. Mcclvi. in maiori aula regis VVestmonaster. sub præsentia & assensu domini. H. dei gratia regis Angliæ, & dominorū Richardi Comitis Cornubiæ fratris sui, Richardi de Clare, Comitis Gloceſtriæ & Herefordi, Rogeri Bigoti Comitis Northfolchiæ & Suthfolc. atq; Marescalli Angliç, Humfredi de Bohun comitis de Hereford & Eastsex, Iohannis de VVaren. Comitis Susex & Surrey, & aliorum optimatum regni Angliæ: nos Bonifacius diuina miseratione Cantuariæ archiepiscopus, totius Angliæ primas, Fulco Londinēsis episcopus, Hugo Elienſis, Robertus Lincoln, VValterus VVigorniæ, VValterus Norvvic. Petrus Hereford, Gulihelmus Sarum. VValterus Dunel. Siluester Karl. Guihelm' Bathon, Laurētius Roffenſis, sacris induti, candelis accensis: transgressores libertatum ecclesiasticarum & libertatum seu liberarum cōsuetudinum regni Angliæ, & præcipue eorum quæ cōtinentur in Charta communi libertatum & Charta Foresta, excōmunicamus, & sententententiam solemniter tulimus sub hac forma. Authoritate dei, patris omnipotents, & filij, & spiritus sancti, & gloriosæ dei genitricis semperque virginis Mariæ, beatorum apostolorum Petri & Pauli, omniumque apostolorum, beati Thomæ archiepiscopi & martyris, & omnium Sanctorum martyrum, beati Eadvvardi regis Angliæ, omniumque confessorū atque virginum, omniumque sanctorum dei, excommunicamus anathematizamus & à liminibus sanctæ matris ecclesiæ sequestramus omnes illos, qui amodò scienter & malitioſe occlesias, & libertates priuauerunt suo iure. Item omnes illos qui ecclesiasticas libertates, vel antiquas regni cōsuetudines approbatas, & prçcipue libertates & liberas consuetudines, quæ in Charta communi libertatum & de Foresta continentur, concessas à domino rege, archiepiscopis, episcopis & cæteris ecclesiç prælatis, Comitibus, baronibus, militibus, & liberè tenentibus, quacunque arte vel ingenio violarint, infregerint & diminuerint, seu mutarint clam vel palam, facto vel verbo, vel consilio contra illos vel illorum statuta ediderint, vel edita seruauerint, conseruata introduxerint, vel seruabunt introductas. Scriptores vero statutorum, necnon consiliarios, executores, & qui secundum ea præsumpserint iudicare. Qui omnes & singuli superius memorati hanc sententiam se nouerint incursuros ipso facto,

qui

qui scienter aliquid comiserint de prædictis: qui verò ignorãter, nec comoniti infra. xv. dies à tempore monitionis se correxerint & arbitrio Ordinariorum plenè satisfecerint de commissis, ex tunc sint hæretica sententia inuoluti. Ad assumptionẽ beatæ Mariæ virginis, celebrauit rex Hẽricus splendide festiuitatem apud VVodstock, inuitatis ad eundem Alexandro rege Scotiæ, cum sua regina regis nostri filia: omnibus etiam Anglorum maioribus ibidem conuocatis cum solennitate magna: Sevvallus electus Eborum, in archiepiscopum consecratur ab episcopo VVigorniæ, & Henricus Prior Euesham, in abbate loci intronizatus ab abbate Persorẽsi. In crastino Natalis domini, electus est dictus Richardus Comes Cornubiæ, à Teutonicis in regem Alemanniç: & Elerius abbas de Persore, Baro factus est de Scaccario regis, initio quadragesimæ.

De coronatione Richardi Comitis Cornubiæ in regem Romanorum.

ANno gratiæ. Mcclvij. Henricus Tertius rex Angliæ, anno regni sui. xl. curiam suam solennem tenuit apud VVestmonasteriũ ad Pascha generaliter, cum omnibus regni maioribus, vbi interfuerũt nuncij proceres celeberrimi, mole corporea & cultuum splendoribus excellentes, ex parte magnatum Alemanniæ, pro domino Richardo Comite Cornubiæ, germano eiusdem regis Angliæ, quem in regem (vt prædixi) elegarunt Romanorum. Qui acceptis obsidibus statuto tẽpore tanto dignus ministerio, peruenit Aquisgranũ cum honore & gloria, die veneris proxima ante festum Ascentionis dominicæ, occurrentibus eidem ante ciuitatis ipsius introitum omnibus nobilibus & maioribus vniuersaliter clericis & laicis ciuitatis eiusdem, qui eum magnifice & honorifice, cum magno tripudio & iubilo susceperunt. Tandem in die Ascentionis dominicæ, præsentibus archiepiscopis, episcopis, abbatibus & Ducibus, Comitibus, Baronibus, & nobilibus regni innumerabilibus, in sede Magni Caroli, sanctæ vnctionis crismate more regio delibutus, sceptrũ Romani regni susscepit & coronam, Senchia consorte sua secum vt decuit solenniter coronata. Eodem anno, VValterus Norvvicen. episcopus obijt, successit magister Simõ de VVanton. Et Radulph' de Norvvico, Cancelarius. Hyberniæ à Canonicis Dublini, in archiepiscopum loci canonice electus, à suis procuratoribus in curia Romana nequiter proditus est & cassatus, & Fulconi de Sandford, qui à causa aderat, archiepiscopatus idem confertur. Eodem anno guerra VValliæ detestabilis incœpit. Nam Eadvvardus regis filius, cuius

cuius dono eam in magna parte nactus est, partes Cestriæ adijt. Vbi malo consilio circũuentus, iugũ seruitutis insuetæ VValensibus imponẽdo, singulorum corda à se prorsus alienauerat. Leolinus igitur princeps VVal. collecto exercitu, viriliter patriã defẽdebat, & paternas libertates sustinendo, Anglis potenter resistebat, ad quẽ expugnãdũ missus est Stephan° Bausan, & alij multi milites strenuissimi, qui oẽs ferè vno die, vna hora, ꝑ quendã, ꝓditorẽ Rhesum Vachan noïe, seducti & miserabiliter iugulati, corruerũt. Pauci verò ẽ multis euaserunt coopertis. cc. circiter equitaturis in hoc miserabili cõflictu ꝓditis, & à VValensibus acquisitis. Hæc aũt occisio lõgo retroacto tẽpore crudelior & immanior (heu proh dolor) extitit Anglorũ gẽtis. Henricus ergo rex super hoc nimirũ valdè anxius, ingẽti collecto exercitu, partes VValliæ adijt in Septemb. vsq; Cestr. & †Samake, ibi per mensẽ morã faciens, sine congressu aliquo VVallensibus, vtpote retrahentibus se, prout semper moris est illis, & in mõtibus, paludibus, seu nemoribus se abscondẽtibus, nec vnquã cum Anglis in plano dimicare audentibus: nihil tunc dignum magnificẽtia sua ibidẽ potuit exhibere. Scutagiũ tamẽ per Angliã tũc tẽporis colligere fecit. †Gaimilron

De colloquio apud Oxon. facto, & Pictauiensium expulsione.

ANno gratiæ. Mcclviij. quidã, magister Arlotus vocabulo, à papa Alexandro missus, post Pascha venit in Angliã, ad eã excoriendã à rege (vt putabatur) inuitatus. Magnates igitur terræ vidẽtes regnũ vndiq; desolatũ, tum ex exactionibus & tallagijs, tàm curiæ Romanæ quàm regis, quam etiã alienigenarũ, & precipuè Pictauiensiũ elatione præsumptuosa, fauore regio in regno nimiũ in sublimi prouecta, tantas in Anglia dominationes sibi vsurpantiũ & magisteria, post Pentecosten apud Oxon. colloquiũ generale celebrauerũt, super hijs necnon & status regni melioratione efficaciter & exquisitè tractaturi. Quò non sine armis & equis electissimis muniti venerũt, vt si rex & alienigenæ suis prouisionib° & statutis spõtè cõtẽnerent assentire, rigore apposito cogerẽtur, aut ipsi alienigenę vniuersaliter sine mora regnum Anglię pœnitus euacuarent. Quas quidèm ꝓuisiones Oxon. & statuta, necnõ & magnã Chartã de libertatibus & de Foresta. Tandẽ domino rege ad suorũ procerũ obseruantiã statutorum inclinato; per quendã de suis militibus tactis sacrosanctis iuramẽtũ præstãte, xxiiij. prudentium virorum nationis Anglicanæ, quos ad regni gubernationem sub eodem duxerint inter se eligẽdos, consilio se commendauit & consideration̄i. His igitur peractis fidelitatem regi & regno, & ad cõsiderationẽ suorum Parium stare omnes, quotquot in regno commorare vellent, fecerunt iurare.

fuerunt ergo nonnuli, qui ad id tẽpus pro fraterna cognitione regis cõfluxerant. Quos occultabat Anglia, adeò vt ꝑ multitudine sua & elatione ꝓ tonerosi Anglis vidẽtur. Aethelmar' videlicet elect' VVinton. Gulih. de Valẽcia, Galfridus, & Guido de Lezen. fratres regis ex parte matris, cũ quibusdã alijs, renitẽtes cõdescẽdere iuratorũ ꝓpositionibus aut iurare. Vnde ab Oxonio discedẽtes indignãter secesserũt in partes VVinton. Quos aũt ꝓceres regni, in ità vehemẽter cõpulsi, cũ equis & armis viriliter sunt insecuti. Veniẽtes demũ domin' rex & magnates vnanimiter VVinton. illic aliud tenuerũt Parliamẽtũ, ꝙ timẽtes præfati Pictauiẽses, iudiciũ expectare nolẽtes, ꝑ clandestinę fugæ prędidiũ, vna cũ quibusdã eorũ cõpatriotis, cõfestim à regno recedẽtes, Prouinciã expetierũt. Mortuo aũt Iohanne rege, Isabella regina, mater regis. H. Tertij, nupsit Hugoni le Brun. Comiti de Marchia inter Franciã & Pictauiã, quæ peperit ei. v. filios fratres regis. H. vterinos: videlicet Gulih. de Valẽcia, Guido & Galfridus de Lizenẽ, oẽs habẽtes cognomen à loco natiuitatis. Quarttus Hugo le Brun, quint' Aethelmar', postea VVinton. eps. Arlot' etiã domini papę nũcius, Romã rediit, infecto negotio ꝓ quo venerat. Nec multum post Comes Gloceſt. Rich. & Gulih. de Clare frater eius, virulento hausto inuoluti sunt. Cõsul verò celeri iuuamine releuatus cõualuit, sed alter mortis celeritate prędtus est. In vigilia beati. I. Baptistæ, tẽpestas valida pluuiarũ inundantiũ sup riuos aquarũ Sabrinę à Salopia vers' Bristol. qualis nõ est visa nostris tẽporibus, ex cui' inundatiõe quasi ex abditis (vt dicebatur) inferi finib' erũpẽte, oĩa prata iuxta Sabrinã similiter & sata ꝑdita sunt et pœnit' violata. Dimersi sunt etiã in illis aquis vehemẽtibus hoĩes nõnulli, & pueri innumeri, & aĩalia innumerabilia diuersi generis. In eadẽ æstate obierũt multa milia hominũ Lõd. et alibi ꝑ Angliã famę attenuatorũ. Tã tarda subsequebatur frugũ in autũno maturitas prę nimia pluiarũ abundãtia, ꝙ in plurib' regni partib' ad festũ Oĩm Sanctorũ messes recõderẽtur. Hoc anno interfecti sunt ꝑditorię iuxta Carmardin Patricius de Chauton, dominus de Kedvvelli, et Hugo de Vyun, milites egregij, et alij multi, tàm equites quàm pedites à VVallẽsib' interẽpti. Ad festum. S. Michaelis cœlebris illa Sarum ecclesia dedicata est, domino rege Hẽrico, & multis nobilibus Angliæ illic tunc præsentibus. Circa Purificationem beatæ virginis, Richardus rex Alemanniæ, frater regis Anglię rediens, applicuit apud Douoria cum sua regina quinto kal. Febr. Qui iurare fecit in animam suam vnum de militibus coram rege nostro & suis nouis conciliarijs, cæterisque magnatibus regni,

apud

apud Cantuar. se ad honorem dei & vtilitatem regis Angliæ, necnō hæredum suorum paraturū ordinationi & stabilimenti cōsiliariorū regis nostri, ad hoc iuxta prouisiones Oxoniæ specialiter iuratorū.

Rex Alemanniæ venit in Angliam, Comes Leceſtriæ redit in Angliam.

ANno gratiæ. Mcclix. qui est annus regni regis. H. xliij. fuit idē rex ad Natale domini Lōdini, vbi magna est tractatum solicitudine de rege Alemanniæ Richardo, qui sitienter desiderabat in Anglia venire. Fuit autē aduētus eius quibusdam valdè suspect', formidabant enim ne & ipse vindictam refunderet in Barones de exilio fratrum suorū vterinorū, & totius regni ꝓpositō salubri & fœlici supponeret repagula cōtradictiōis ordinationi. Dū verò gaudia Natalicia agerentur, ne lætitia huius vitæ eueniat, tristicia impermixta, die sancti. Thomę martyris, obijt Philippus Louel domini regis cōsiliarius specialissimus, & thesaurarius, apud Hamesle ecclesiam suā prę dolore mētis vt dicitur annullat', eò quòd regi nō recōciliandus accusabatur sup iniuria & trāsgressione in foresta. Quo defuncto iussit rex omnia bona prædicti Philippi quàm citius cōfiscari. Eodē tēpore monachi VVinton. cōperientes quòd rex nullū quē sibi eligerent in episcopum nisi charissimum acceptasset, eligerunt dominum Henricum de VVenghā, regis Cācellarium, in episcopū & pastorē suū. Ipse aūt cōsiderās rē esse litigiosā, noluit ad hoc plenè consentire, licet regē sibi fauorabilē extēplo possit obtinere. Circa festū S. Hillarij habito diligēti cōsilio super aduentum regis Alemanniæ, Barones nūcios solennes in occursū suū destinauerūt, videlicet ep̄m VVigorn. abbatē. S. Eadmūdi, Iohānē Mansel, & Petrū de Sabaudia, cum allijs, vt ipsos certificaret de causa aduentus sui & mora in regno. Comes aūt Leceſt. non sine multorū admiratione in partibus adhuc morabatur trāsmarinis. Vndè magna in parte fuit cōsiliū Banagij mutilatū. Rex aūt acclamāte præcone iussit ciuitatē Lond. mūdatam incortinari, versus mare properando cum magnatum copia, equis & armis ad cautelam communita. Dictum enim fuerat quòd idē rex Richardus vnum de fratribus vel plures secum adduceret, quod Baronum communio egrè sustineret. Idē verò rex Richardus comitante regina in Angliam velificans, die sancti Iuliani applicuit apud Doueram, & sic remissa numerositate, quam congregauerat, cum priuata familia & castigata intrauit. Cui applicanti occurrit rex Angliæ, eidem vehementer applaudens, cum non modica multitudine. Conuiuantes autem cum archiepiscopo Cātuariensi. B. dies festiuos alacriter peregerunt congaudentes.

Die verò Purificationis venerunt reges & reginæ eorum, cũ multitudine nobiliũ, Londinũ. Quæ in aduẽtũ tantorũ principũ mundata, multis honoribus & varijs ornatibus ſplenduit ſerenata, occurrẽtibus eiſdẽ aduentantibus ciuibus gaudentibus innumeris. In octauis verò Purificationis, cõgregati ſunt nobiles Anglię ad Parliamẽtũ Londini, prout inter ſe prius cõdixerant. Comes aũt Leceſtr. diutius ab eis abſentatus, ibidẽ tunc cõuenerat vna cum Biturienſi decano, de ſecreto regis Francorũ conſilio tranſmiſſo. Circa kal. Martij, dominus Gulihelmus de Horton. monachus. S. Albani, qui nuper in feſto. S. Catherinæ ex præcepto regis, & abbatis licentia, verſus Scotiã iter direxerat, cõpletis negotijs incolumis remeauit. Cui cũ rex Scotiæ & regina & magnates regni, ad Parliamẽtũ quoddã cõueniẽtes, ſecundũ quod rex Angliæ per eũ expetijt, cõſenſiſſet, cõſiderantes q̃ graue eſſet principẽ regni de regno exire, & ſe tantis viarũ laboribꝰ & periculis exponere. Tandẽ miſerũt ſolennes nũcios ad regẽ Angliæ & ſuum conſiliũ. S. Comitem de Bochan, magiſtrũ Gulih. Cãcellariũ, & dominũ Alanũ hoſtiariũ, qui regis & reginę & magnatũ Scotię in Angliã deferẽtes reſpõſa, vna cũ charta prędictorũ magnatum ſigillis cõſignata, quã præfatus Gulih. de Horton. ſecũ prætulerat, cõpletis negotijs in breui remiebãt. Eodẽ anno cũ immineret introitꝰ Martij, capti ſunt Lond. V Valterus de Scotenay, principaliſſimus cõſiliarius Comitis Glouerniæ & Seneſcallus, ſuſpectus de potione data eidẽ Comiti, & fratri ſuo Gulih, De qua potione Comes infectus, vix eſt à portis mortis liberatꝰ: frater verò eius Gilih. interemptus. Similiter Gulih. de Buſſaie Seneſcallus & cõſiliarius principalis Gulih. de Valẽcia. Hij licet anteà ſub tuta fuerant cuſtodia fideiuſſorũ, nunc tamẽ capti & corã iudicibꝰ præſentati, viliori ſunt carceri & vinculis mãcipati. Alter enim potione, & aliꝰ iniuriæ cõuincebatur frequẽtatione. Ipſo tẽpore obijt Thomas quandoq; Comes Flãdriç, qui nõ pauca milia marcarũ à ſimplicitate regis et reginę ob tinuerat. Eccleſiã. S. Albani ſine cauſa nup ledebat, dũ diſcordiã iter eã & regẽ impudẽter ſeminabat. Circa Kal. verò Aprilis ex prẽcepto regis, & totiꝰ Baronagij cõſilio, arripuerũt iter trãſmarinũ ad Parliamentũ magnũ dñi regis Franciæ pro pluribꝰ arduis negotijs regna Franciæ & Angliæ contingentibus, Comes Glouer. & Leceſt. dominꝰ Iohãnes Manſel, Petrus de Sabandia, & Robertus Vallerant, milites, habẽtes poteſtatẽ cõponẽdi et pacẽ inter eos firmiorẽ ineũdi, ſi idẽ rex Frãciæ pacta præcedẽtia, vt prælocutũ fuerat inter ſpeciales nuncios

nuncios suos & regem Angliæ inuiolabilia satageret conseruare. Eodem tempore, accepta domo quadam cum mansione pertinēte, cœperunt fratres predicatores habitare apud Dunstaple; exmplo edocti fratrū Minorū, qui nuper apud S. Eadmundū mansionē, in nō modicum abbatiæ, nocumentum, construxerant. Memorati itaque fratres, priuilegijs Romanæ sedis animati, ecclesiā erexerāt, & solenniter diuina prout desiderauerant, celebrabant. Ipso quoque anno prima quindena quadragesimæ, obijt Comitissa Bononiæ, per cuius tyrannidem tot milia hominum (paucis annis iam elapsis) interfecta occubuerunt. Cum igitur nostri nuncij præfati in partes peruenissent transmarinas, rex Franciæ illuc peruenit, vt illos Comitatus vacātes siue litigiosos, videlicet Boniæ, Flādriæ, & Henhoniæ, in suā reciperet potestatem. Prostratis turribus vrbis, congregati sunt tunc temporis Romani cum indignatione & furore, creantes sibi duos nouos Senatores, qui conflantes copiosum exercitum, insurrexerūt in senatorem nuper creatum, auunculū, scilicet Branchaleonis, ipsumque in castro quodam Romę obsidentes. Ipse tamen confidens de iuramento sibi facto fidelitatis, & de obsidibus quos habuit in sua ciuitate, scilicet Bononiæ, vnde erat oriundus, se strenue defendit, ne à nobilitate sui nepotis & prædicessoris deuiaret. Et sic in se confusa est ciuitas, & in magna parte consumpta. Eadem quadragesima orta est Oxonijs & Cantabrigiæ discordia grauissima inter scholares & burgēses: eo quòd vnum reū mortis, carceri addictum, effracto carcere clerici violenter rapuerunt, in ecclesia trahentes ab ea protegendum, similiter & Parisiaca vniuersitas per Prædicatores & Minores non mediocriter est perturbata. Qui secūdum vniuersitatis consuetudinem, scholarium noluerunt cōmunitati adhærere. Ipsis quoque diebus dum Parliamento suspenso statuta salubria prouiderētur, orta sunt verba contumelioſa inter Comites Glouerniæ & Leceſtriæ, ita quòd Comes Leceſtriæ, commot⁹ in iram, transfretās seceſſet in Galliā. Quod cùm Comes Herefordiæ & alij nobiles de confinio VValiæ audierunt, significauerunt Comiti Glouerniæ quòd statuta communia firmius & fidelius seruaturus, prædictum Comitem reuocaret placatum, nullatenus talibus cōtrouersijs lacessitum: sin autem, ipsum Comitem Glouerniæ vnanimiter studerent impetere. Quo audito, ipse Comes sibi timens, misit Herueum Seneſcalum suum per totas terras suas ius tenere cōpromissum, & sic pro parte est hoc mitigatum. Pax autem, inter reges prælocuta, me-

diantibus nunciis solennibus & multis,quorũ nomina prænominãtur cum in promptu crederentur finienda: ecce inopinatum cepit impedimentum.Comitissa enim Leceſtriæ,alijs quietè clamantibus partem suam in Normanniam pro filijs suis quietam non cõcessit. Vnde subortis inter prædictos Comites verbis honestati contrarijs, ne Franci inde gauderẽt,cõmunibus amicis sedati sunt. Interim dũ rex Alemanniæ Richardus in pace in Anglia moraretur, paratum est ei iterad imperiũ libere recipiendum,domino papa hoc(sed sub silentio)callidè procurante,ne manifestus videretur aduersarius regi Hispaniç,ad hoc anelanti,existere.Rex autem Alemanniæ, vt se thesauris ad hoc sufficientibus præmuniret abundantius,adhuc in Anglia latitauit secretius. Eodẽ tempore, ascendẽte sole in Cancrũ, facta est hominum pestilentia & mortalitas non modica. Oleum enim,vinũ,& annona,generaliter corrũpebantur per regna, & quia mortis rumphea,nulli parcens, nunc hunc nunc illum consumit, in illo peste obijt Fulco Bassetꝰ,episcopus Londinẽsis, & die sancti Vrbani,in ecclesia sancti Pauli Londin. solenniter est sepultus.Eadem septimana, fuit VValterus de Scoteney, qui se in comitatu posuerat,conuictus de potione fratri Comitis Glouerniæ porrecta. Vnde iudicialiter est ad patibulum per ciuitatem tractus, & VVintoniæ suspensus.Postea verò, scilicet die Iouis post Natiuitatem sancti Iohannis Baptistæ,congregatis Canonicis sancti Pauli Londini, ad eligendum sibi pastorem idoneum,tandemque (disponente domino)vnanimi assensu omnium attributo,eligitur dominus Henricus de VVenghã,domini regis Cancellarius, in episcopũ Londinẽsem, vir quidem curialis,sed quod melius est,moralis & discretꝰ,prudẽs & circũspectus.Qui protinus ab amicis exhortatus, vrgẽte canonica electione pro communi ecclesiæ vtilitate gratanter susceptt Licet prius enim fuerat electus ad episcopatum VVintoniæ, tamen quia alius præelectus, frater scilicet regis, de terra iudicialiter eiectus, in curia stetit Romana super hoc impetraturus: reliquit vt sapiens quod in arbitrio papali pendebat,pro eo quod pace gaudebat tranquilla.Diebus verò sub eisdem dominus Hugo Bigotꝰ, vir fidelissimus, capitalisque totius Angliæ iusticiarius, associatis sibi Rogerio de Turkebi,& Gilberto de Preston.cœpit per Angliam circuire, à Comitatu in Comitatum,& à libertate in libertatẽ, omnibus pro meritis impẽsurus iusticiã. Qui quidem in Anglicanis legibus periti,in exercendis iudicijs iustissimi: præ omnibus alijs à communitate

tate terræ ad hoc deputãtur idonei. Hij verò (vt prædictum est) præelecti ita constituti fuerant & coniurati, vt æquanimiter, considerato diuite & paupere, seruo & libero, perigrino & cognito: in omnibus & singulis, donis omnimodis suspensis (interposita tamen misericordia) iudicia exercerent condigna: si enim iudicium nõ adhibita precederet misericordia iustissimi iudicis nequaquàm sequerẽtur exẽpla. Sed vt Christi prẽãbuli veri fierẽt sequaces & misericordiã miscuerunt iudicio, & iusticiam exercuerunt in publico. Inquisitiones siquidẽ nuper factas per quatuor milites in singulis Comitatibus, ad hoc specialiter deputatos, viriliter ac instanter persequentes, quãplurimas renouauerunt transgressiones ac iniurias hucusq; à multis retroactis temporibus inultas & quasi oblitas; spretis omnibus ius propositum excecantibus strictissimè vindicandas. Nec aliquorũ (licet potentium) promissis cedentes aut præcibus, inquisita instanter veritate, quàm citius fungebantur vltionibus. Qui cum venissent ad VVares, Comitatũ Herfordiæ discussuri, fecerunt summoneri omnes homines de libertate sancti Albani, vt quicunque vellent de quibuscunque quærimoniam aut aliquid huiusmodi reponere ibidem venissent coram eis iusticiam accẽpere & reportare. Quod cum abbati de sancto Albano & eius consilio innotuit ecclesiæ suæ libertatibus & consuetudinibus existere cõtrarium, non acquieuerunt. Eodem tempore applicuerunt in Angliam nuncij solennes domini papæ, duo scilicet fratres Minores, vnà cum duobus magistris (Cancelario scilicet regis Alemannię) qui in curia Romana diutius extiterat præpeditus, alioque incognito, sed nobili & discreto: qui ex præcepto papali venerant ad regem Alemanniæ tũc in Anglia commorantem specialiter allocuturi. Literas eidem papales tulerunt, & mãdata super imperij dignitate Romani, sibi sine cõtradictione cõcessa & conferenda. Consimilia verò, super eodem negotio, exhortatoria ad omnes Alemanniæ magnates habuerunt mandata, vt scilicet regem suum iuxta beneplacitum apostolicũ ad promotionem imperialem festinare inducerent. Et ne Memfredus princeps ad hoc sitienter anhelans, cum præueniendo supplantaret, ipse secundum Romanæ sedis fauorem & auxilium, se præferẽrendo, imperio sibi oblato viriliter inuestigaret. Quibus honorificè à rege susceptis ac reuerenter regratiando exauditis, remisit eos idẽ rex in regnum suum Alemãniæ, vt sibi iniuncta vberius adimplẽtes, cũ suis ibidẽ magnatibus super mãdato papali diligẽter tractarent,

certificatis ipsomet ad ram labtiosum iter ĩmprouiso arripiẽdum, & ob plura aduersantia inconsulto fortunali rotæ se tradere supponendũ. Adquieuit tamẽ, prout potuit, apostolico obtẽperare mãdato, & tam excellenti (maxime pro proprio honore) adherere cõsilio. Non diu verò post redierunt nuncij illi solennes regis Angliæ, videlicet, Comes de Clare, Iohannes Mansel, Petrus de Sabaudia, & Robertus, Valerant, (Comite tamen Leicestriæ trans mare remanente.) Qui quidem negotiorum sibi iniunctorum expeditionẽ ad parliamentum regis Franciæ exposituri, conuocatis Angliæ magnatibus in præsentia regis apud Londinum, responsiones & volũtates Fracorum super negotijs & articulis singulis in publico corã omnibus præsentarunt, pro quibus inter reges & eorum regna confirmandis specialiter transfretauerunt. De quibus articulis postea in ordine suo, cognita veritate, dicerent in publico. Habito igitur super auditis tractatu inter eos diligentiori, comuniter & expedienter prouisum est, vt quia aliter alias prędictũ vacillauit negotiũ ob vtrorumque regum absentiam, subsequenti tunc autumno, dominus rex cũ suis magnatib' quibuscunq; vna cum domino. R. fratre suo, rege Alemanniæ, transfretauit, & ad Parliamẽtum apud Abbeuile præfixum, præsente rege Franciæ cum suo consilio præsentialiter interfuit. Quod & communiter est concessum, & in hoc parliamentũ tunc terminatur. Quo facto quia paulo ante sũmoniti fuerunt prę-
muniti omnes, qui regi debebãt seruitium, vt ad festum sancti Petri ad Vincula, proximo futurum, parati essent cum equis & armis contra VValenses pugnaturi. Regisque & regni iniurias vt fideles vindicaturi. Sublato tunc regis aditu & plurimorum suorum potẽtium, qui cum eo deberent, vt prouisũ est tranffretare, datæ sunt trẽgæ inter prædictos regem & VValenses vsque ad idem festum anno reuoluto. Quia sic oportuit ad hoc quòd vnũ negotium perficeretur ad commodum, alterum relinqueretur imperfectum. Circa eiusdẽ anni curricula in partibus contigit Gallicanis infortuniũ lacrimabile, & maximè religiosis in æternũ lamẽtabile. In eccla sancti Dionisij, Francorum apostoli, fabrica quædam noua, subleuata in altum, linguis fuit connexis & insimul ligatis suffulta quam plurimis. Cunq; die quadã plures de conuentu, associatis sibi & secularibus, causa considerandi laborem subter ambularunt, ecce tonitrus magnus irruit & horribilis, qui vehementer lignorum struem concutiens resoluta iunctura ea funditus diruit, & multos tam religiosos quam

ſos quam ſeculares in terram conquaſſatos extínxit. Vnde multorũ relatu afferitur aduenientium, quòd monachi eiuſdem monaſterij vſque ad quatuordecem, ſeculares verò quamplurimi illo ſolo ictu perempti ſunt infortunato. Quare magna (nec mirũ) ex inſolito ſuſcitabatur in Frãcia lamẽtatio, cùm vita mutatur in mortem, & gaudium conuertitur in luctum. Anno verò ſub eodem aliud euenit in partibus Tranſmarinis horribile factum, ſed in caput agentis comparabiliter conuerſum, Engelramus de Curcy, vir magnus & quaſi nobilium Franciæ primus, crudelitate ſimul & prauitate patrizans, clericulos duos cum ſuo magiſtro beſtiam quandam vſque in terminos ſuos inſequentes iocandò, furibundè appræhendit, & nullo vlterius exquiſito iudicio innocẽtes ſuſpendit. Qui cum regi Franciæ nunciaretur, aduocato eo clàm, & ſuper hoc facto publicè conuicto, licet plures nobiles pro eo ſupplicaſſent, nec contra eum ſententiam proferre voluiſſent, ipſe rex iuramenti ſui in coronatione recordans, proferẽs proprio ore ſuſpenſionis ſententiam, eum fecit incarcerari, tempus expectans propoſitum perficiendi. Nec mirum ſi ipſe alios damnans ſine iudicio, pœna condemnatur conſimili, cũ patrem ſequeretur, qui conſimilia faciens, interitu truncabatur non diſpari. Hic bona temporalia relinquens, quę prę omni tuebatur iuſticia, nec vitæ ſatiſſecit, nec animæ remedium ex eis procurauit. Sequente autem menſe, die ſcilicet Mercurij infra octauas Aſſumptionis beatæ Mariæ, venit dominus rex ad ſanctum Albanum, qui vnius tantum noctis ibidem morã tranſegit, & in craſtino Londin. remeauit. Qui mane audito diuino ſeruitio, fecit extrahi feretrum, corpus continens glorioſi martyris Albani, & coram maiori altari ſubleuatum reuerenter collocari. Quo facto, cõuentuque ornanter redimito, venit rex cum ſuis nobilibus ibidem deuotius oraturus. Quibus ſub martyre proſtratis, cãtatum eſt ſolenniter ſpeciale canticum de martyre, memoriam itineris regis ſubſequente. Circũſtãte verò cum conuentu populo non modico, factoque inter eos ſilentio, expoſuit frater quidã eiuſdem eccleſiæ cauſam aduẽtus regis, videlicet quia princeps & caput regni eſſet, & ob eiuſdẽ regni negotia expediẽda tranſfretaturus eſt, fortunæ ignarus pœnitus & reditus, idcirco huc venit deuotus à præſenti martyre glorioſo licentiã & auxilium, & à præſenti conuentu & populo orationum humiliter petiturus beneficium. Cui confeſtim conceditur ab omnibus & ſingulis quoad vſque proſpera illius audiatur regreſſio, miſſarum ac orationum

orationum ſpecialis & quotidiana deuotio. Quibus rex cum ſuis vehementer regratians, iterum fecit collectos de itineratione ſuper ſe recitari, & ſic deuotior ſub fiducia receſſit hilariori. Qui cum Lō-dinum veniſſe nunciatum eſt ei quoddam ſecretū ê partibus Gallicanis, quo præſens tunc tranſſretationis propoſitum cum alijs obſtantibus eſt præpeditum, vnde deficiēte ea, defecit & oratio repromiſſa. Tempore ſub eodem cum ſepè dictus electus VVinton. de terra iudicialiter elongatus, adhuc in curia Romana ſtaret recurſum impetraturus, falſaſq; ſub ſimulatione veri, & ſubdolas papali inferret audientię ſuggeſtiones, proteſtans & dicēs quod vi & in iuſticia quorundam inuidorum, trium ſcilicet vel quatuor, tātum inimicorum, theſauris ſuis ſpoliatis, ab epiſcopatu ſuo eiectus, & contra regis ac communitatis Angliæ aſſenſum de terra eſt violēter expulſus. Adijciens quod dominus rex, & quàm plures Angli (exceptis illis prædictis) ſuum libenter pacificum paterentur ingreſſum. Tādem papalem deceptione ſubuertens intelligentiā, literas ſuas impetrauit ad plenariam omnium bonorum ſuorum in Anglia reſtitutionem. Vnde frater quidam de ordine Minorum, nomine VValaſchus, aſſociatis ſibi & alijs, ſpecialiter eſt ad hoc à latere domini papæ deſtinatus, habens ſuper hoc præceptum & poteſtatem, prædictum clericum in epiſcopatum, & omnia alia ablata, ſi verum eſt (vt aſſerunt) authoritate papali inſtituere, & omnes contradictores & rerum ſuarum raptores, & detētores, excommunicationis & interdicti ſententiam innodare. Qui cum veniſſet ac, cōgregatis magnatibus terræ in præſentia regis, veritatē ſuper hoc inquiſiſſet, omnibus & ſingulis vniformiter conſentientibus, nec in aliquo à primo propoſito, & ſuorum nunciorum cōtra prędictum electum præmiſſorū narratione diſcordātibus, veraciter cognouit præfatū electū celata pœnitus veritate papalē fraudulenter gratiam pręueniſſe. Vnde proclamatum eſt ab omnibus vna cum rege, & appellatum, ne huiuſmodi de iure proſcript°, ſua ſit fraudulētia reſtitut°, & ne vlterius huiuſmodi negotium in cōmune regni dānum proſequeretur. Renouata nūciorum deſtinatione, ſuper eodē negotio melius propalando promittitur. Quod audiens prædictus nuncius ſponte receſſit rediturus, remotiorque à propoſito ſit de iure electus. Sub eiſdem diebus facta eſt quædam generalis collectio pecuniæ ab vniuerſo clero Angliæ, tàm de exemptis, quàm non exemptis. Videlicet triceſimarum omnium prouentuum eccleſiaſticorum, & arreragiorum,

rum,decimarum, & aliorum in ſcriptis epiſcoporum contentorum, ad ſoluendum in quindena ſancti Michaelis proximò ſequentis, tribus epiſcopis, Bathoniæ ſcilicet, Elienſi,& Roſenſi, qui ſe obligarunt in curia Romana,in quinque milibus & quingentis marcarum pro rege ad euitandam excommunicationis ſentẽtiam,in perſonam domini regis proferendam & generale regni interdictũ,ob debitum regis non modicum, & non perſolutum. De cuius collectione literas papales & epiſcopales, ab vno ad alterum tranſmiſſas,qui videre deſiderant,in libro Additamẽtorũ ad hoc ſignum inuenire præualebit. Poſtea verò prænotato fratre VValaſcho,audita cauſa aductus fui,redire licẽtiato, inquiſitũ eſt diſtrictius qualiter,& cuius authoritate permiſſus fuit ſine aſſẽſu cõmuni Angliã introire. Cunque compertum eſſet, eum regia fuiſſe litera permiſſum, ſigillumque magnum tempore illo in regis camera retentum. Domi Hugo Bigotus,iuſticiarius, quàm citius verſus Doueriã properauit, Richardumque de Gray,Conſtabularium Doueriæ, ac Portus cuſtodem,ita aggreſſus eſt. Cum tu Richarde ab vniuerſitate terrę cõſtitutus ſis,quaſi fideliſſimus Portuum cuſtos,iintrantiumque & exeuntium perſcrutator, ſitque in tua cuſtodia omnium noſtrorum fiducia, cur talem permiſiſti(licet etiam regis fulciatur conceſſione) nobis non præmunitis intrare, cum omnium noſtrorum communi contraueneris prouiſioni, nec non proprium impudẽter violaueris iuramentum? Te ſuſceptum deponere iudicamus officium, & de tranſgreſſione tua in cõmune regni periculum cõdignum reportare iudicium. Quo depoſito capitur in manus dicti domini H. iuſticiarij, cuſtodia quinq; Portuum Angliæ, vna cum Caſtello Doueriæ. Circa feſtum ſancti Michaẽlis, deſtinatus eſt eps Bangorenſis ad regem Angliæ ex parte Leolini principis VValiæ, & omniũ magnatum ad reformãdam pacem inter eos & ſtabilitatem, adiungens quod ipſi communi aſſenſu libenter cõferent regi Angliæ,xvi. milia librarum argenti, pro pace inter eos & eorum regna habẽda & confirmanda,& vt apud Ceſtriam placitare poſſint,ſicut antiquitus ſolebant, patriiſq; legibus & terræ cõſuetudinibus gaudere vſitatis. Qui ad ſanctum Albanum veniens, ibidem morã trium pertraxit hebdomadarum; demum regem adiens, iniuncta diſtinctè propoſuit,ſed quid reſpõſionis reportauit,ignoratur. Tempore verò quo idem epiſcopus morabatur apud ſanctum Albanum,venit domina regina ad ſanctum Albanum, Londinum properans ad feſtũ

ſancti

ſancti Eadvvardi, aſſociatis ſibi epiſcopo Briacenſi à Britannia, Iohanne Manſel, & alijs vtriuſque ſexus quàm plurimis. Cui hora refectionis venienti, ſurgens conuentus de menſa, cōpleto tamē prandio, proceſſionem fecerant ei obuiam ſolennem, factaque nobiliſſimá ſcilicet, ſex pallarū oblatione. Licet eam ægritudo magna detinuit, in craſtino tamen tempeſtate circundata Londinum proparauit. Epiſcopus verò prædictus. lx. dies relaxationis charitatiue indulgens, cum eadem deceſſit. Aduentus autem eiuſdem in Angliā talis dicebatur cauſa: videlicet quòd ipſo mediante, efficaciter expetijt Comes Britanniæ filiam regis, filij ſui primogeniti coniugio copulari, & ad negotium huius procurandum eundem epiſcopum decreuit tranſmitti. Hic verò ſuper hoc de die in diem inſtāter proſequendo, nunc regem nunc reginam ſequebatur, donec requiſito ſuper hoc ſaniori conſilio, certior ſibi fiat, exinde reſponſio. Huius autem copulationis exinde ſuſpicatur oriri poſtulatio, quòd per hoc idem Comes Cōmitatum & honorem de Richemund, ſibi & ſuis propoſuit vſurpare, cuius ſolebat antiquitus dominio gaudere. Habito autem ſuper hoc rex conſilio, et Angliæ valedicente epiſcopo ſepedicto, confeſtim nuncios in Britanniam deſtinauit, per quos ſui reſponſa beneplaciti tranſmiſit. Eiſdem verò diebus archiepiſcopus Cantuarien. in eccleſiā ſancti Albani vehementer commotus, decimas de Ringeldon, quæ ad Elimoſinarium ſancti Albani pertinent ſequeſtrauit, & per vnum ferè quarterium anni intactas retinuit. Méſe eodē. viij. ſcilicet Idus Nouébr. obijt Gulih. de VVeſtmiln, quondam Seneſcallus libertatis ſancti Albani. Hic iamdudum VVardam de Mikelfeld, à domino abbate Iohanne obtinuit, & pro ea perſoluit centum marcas Comiti Cornubiæ Richardo, de quibus eandem terram à Iudaiſmo liberauit, viginti inſuper & .v. libras dedit eidē Comiti pro ſtauro eiuſdem loci. Circa idem tempus, obijt Comitiſſa Cātiæ, dierum plena, & matura morte deiecta. Hæc autē multū dapſilis & commendata, vxor fuit quondam Huberti de Burgo, quandoque iuſticiarij Angliæ & Comitis Cantiæ. Non quia hoc ab hæreditate poſſedit, ſed quia dominus Henricus rex illi comitatum eundem, tunc in manus regis deuolutum, benigne conceſſit, vnde dominium eius obtinens, nomen retinuit Comitis, & per conſequens vxor eius Comitiſſæ. Tunc téporis prouiſum eſt Londin. ad Parliamentum generale Baronum de iuſticiariſs in proximo itineraturis, & qui in quibus ibunt Comitatibus, ad eorū-

dem pro-

dam prouisiones publicandas & statuendas, transgressionesque cõtra eas quæ nuper prouisæ fuerant discutiendas, ita scilicet quod infra Pascha proximò sequens tota circueatur Anglia, & de omnibus articulis iam renouatis plenũ fiat scrutiniũ. Quos Gallicè scriptos per eosdẽ Barones, duxim⁹ alibi scripturis cõmendare. Circa festũ sancti Martini, dominus rex vna cum regina, & multitudine etiã nobiliũ numerosa, iter arripuit versus Doueriã, pro negotijs inter se & regem Franciæ, eorumq; regna expediendis in Franciã trãsfretaturus. Qui cõmissis (vt dicebatur) regni custodijs archiepiscopo Cantuar, domino Hugoni Bigoto, iusticiario, alijsque suis fidelibus, die veneris post prædictũ festum, nauem apud Doueriam ascendit, & apud VVhitsande prosperè applicuit. In cuius transitu narratum est quòd nunquam, simul & semel, tanta virorum, equorum, aliorumque maiorum nobilitas ab Anglia dicebatur exijsse, quanta tunc egrediebatur. Quod etiam multi eisdẽ, in partibus obuiantes vltramarinis, asserebant, addentes quod non putabãt regem tot secum habuisse homines, tam pedites quàm equestres, quot solum habuit equos summarios, exceptis alijs regis & suorum nobilium palfridis formosissimis, reginæque & suarum curribus nobilissimis. Habito autem rex Angliæ Parisijs cum rege Franciæ tractatu super negotio prædicto, illico destinauit in Angiam nuncios suos, scilicet capellanum suum principalem, quondam abbatem cuiusdam dom⁹ Cistercien sis ordinis, cum alijs: præcipiens districtius, vt quicunq; in Anglia ius aut clamium in partibus vltramarinis se credebant habere, ad eum quàm citius festinarẽt accedere. Quod & factum est. Sed quid exinde sit actum, nobis est ambiguum. Circa idem tempus dominus Papa cupiens prouidere ecclesiæ, indignè ab indignis vbicunq; ministratæ, domino Cantuar. archiepiscopo mandauit in scriptis, & sic alijs (vt dicitur) Metropolitanis, districtè præcipiens vt omnes & singulos rectores seu ministros ecclesiarũ, sibi & suis suffraganeis subditarum, qui concubinas siue aliquid huiusmodi illicitum & inhonestum clam ac palam habent, & sic spiritualibus inhonestè ministrant, ab administratione & spiritualiũ possessione de cætero penitus remoueant, in locis eorum alios substituri condignos. Quorum tenorem sedulus poterit indagator alibi reperire. Eodem tempore, regis fatuitate & desidia, in multis opprimebatur Anglia, dominatione Pictauiensium & Romanorum, & præcipuè

Aethelmari VVinton. electi, Gulielmi de Valencia fratrū regis vterini, & Petri de Sabaudia auunculi reginæ, qui inciuiliter tam religiosos regni tractabant, quam alios seculares. Si quis aūt iniuriā passus, ad ipsius Gulielmi Senescalli accessisset, iustitiā petiturus, huiusmodi responsa reportabat. Si ego tibi iniuriā facio, quis tibi rectum faciet? Dominus rex vult quicquid dominus meus vult, sed non è conuerso. Sicque nec regi nec magnitum alicui reuerentiam deferebant. Transijt autem annus ille parum frugifer, sed parcius fructifer, & vt apparuit in quam pluribus anno præcedenti dispar & contrarius, Anglia etenim quam diu languida, diuersis diuersoūm quasi regum potestatibus subiacebat & iniurijs. Hoc cœpit in anno noua succrescente iusticia optatis respirare remedijs. Hoc fuit in anno, & maximè autumnali tempore, tanta aëris temperies & siccitas, vt fruges, licet tenuissimę, pro voto tamē colligerentur in tempore. Item cum tanta tunc fuisset messis vt si tota saluaretur, duobus ferè annis sufficeret, sed sic fuit tota corrupta, vt infra annum multis exinde periclitantibus deficeret annona. In hoc quidem anno tanta fuerunt in modico abundantia, vt ob messis & temporis siccitatem præstaret ex insperato sufficientiam. Fuit insuper annus ille sicut Anglis parcior in frugibus, ita & Francis in vineis corruptus à potibus. Attamen Anglis in multis gratus extitit & desiderabilis, Francis verò pacificus & concordabilis. Persistente enim Anglię consilio in incæpta viriliter emendatione, dominus rex paruis petitis Gallicanis, pro pace inter reges & regna eorum confirmanda, mora detinebatur diutina.

Comes Britanniæ desponsauit filiam regis Angliæ. De Romanis interfectis Londini. Discordia magnatum terræ.

ANno gratiæ. Mcclx. qui est annus regni regis Hēnici Tertij. xliiij. fuit idem rex in Natali domini Parisijs, cum pluribus comitatus sui nobilibus, qui solennitatem tam sublimem celebriter peregit cū rege Francorum & suis magnatibus: ipsis inuicem conuiuātibus, ac super pace & alijs necessarijs inter eos & eorum regna instanter pertractantibus. Fuerat enim ibi vtriusque regni non modica sanioris consilij & discretionis multitudo: inter quos fuit dominus Henricus de VVēgham, Londin. electus, & domini regis Cancellarius, qui hebdomada præcedēti ibidē fuerat in sacerdotē ordinat⁹.

Tempore

Tempore eodem facta est pax & concordia finalis inter eosdem reges,Anglię scilicet & Franciæ,super dominio & potestate Normanniæ, quam quidem rex Franciæ sicut & eius antecessores diutius tenuerat,licet Angliæ rex vt ius suum semper exegisset. Vnde tunc tandem habito inter eos tractatu diligentiori,& conuentione super hoc firmata firmiori, reddidit rex Angliæ pro se & successoribus suis, regi Franciæ & suis successoribus, plenariam Normanniæ possessionem,resignando illi omne ius suum & dominium in eadem:quod patet per titulum Breuium suorum in parte resecatum. Pro qua concessione recepit nomine mutationis qnasdam terras, bonas & opulentas, cum summa pecuniæ de Scaccario regis Francorum percipiendæ.Hoc etiam adiecto quod Pictauia post decessum Ludouici, tunc regis Franciæ, ad regem Angliæ reuoluetur sine cõtradictione. Conuentio autẽ hæc & concordia,omni,quæ possit excogitari,securitate firmata, quàm plurium est vtriusque gentis magnatum sigillis ac testimonijs ratificata.Sub eisdem diebus rege adhuc cum regina in partibus commorante transmarinis, maritata est Beatrix,filia eius,Comiti Britanniæ, sed quod prius fuit prælocutum, & mediante episcopo Briacensi, ob hoc nuper in Angliam destinato,procuratum. Terra autem quam idem rex nomine mutationis pro Normannia recepit, eidem Comiti in maritagio, magna pro parte, remansit.Mota est tunc temporis contentio quædam inter archiepiscopum Cantuariæ.B.& capitulum Lincolniæ, ipso asserẽte se debere & velle iurisdictionẽ in ecclesia Lincol. sedevacãte exercere,& etiam suos prædecessores libere exercuisse. Cui omnes filij ecclesiæ resistendo contradicebant intrepidi. Addentes quod mox cum vacauerit per archidiaconos & ordinarios ecclesiæ, omnis debet iurisdictio, sicut & solet, procedere, & sine eorum assensu archiepiscopum ad hoc non præualere. Vnde archiepiscopus ambigens super hoc, scripsit omnibus religiosis infra eandem dioecesim habitantibus, rogans diligenter inquiri si quid in eorum scriptis aut libris inueniatur manifestum, quod per quemcumque prædecessorum suorum factum,parti suæ possit in hoc articulo proficere & alterius conditionem refrenare. Facto autem apud sanctum Albanum scrutinio super hoc diligentiori, nihil inuẽtum est ibidem,pro vna parte vel altera, aliorum responsione nobis ignota.Sicut aliquãdo solẽt mala se bonis,tristicia lętitijs admiscere,

eiſdem contigit Natalicijs dolor in Francia lamentabilis, Ludouicus etenim, regis Francorum filius & hæres, vir ſtrenuus & & procerus, vniuerſis & ſingulis amantiſſimus: qui proxima eſſet in æſtate (patre diſponente) vxorem ſcilicet filiam regis Caſtellæ ducturus, & in regem Franciæ coronandus, viam eſt vniuerſæ carnis ingreſſus. Quod audiens rex Angliæ, adhuc tranſmare perendinans, lora tamen conuertens ad Angliam, dolore concepto Pariſijs mox rediit, & ſe tam nobilis viri exequijs præſentauit. Circa Purificationem verò beatæ Mariæ virgins emanauit à Cancellaria Breue domini regis, eo tamen abſente, ad omnes vicecomites, in quorum balliuis ſolebant viatoribus imminere pericula, vt omnes paſſus periculoſos, tàm inuijs, cōcauis, & boſcis, & Haijs, quam alijs pacis regiæ perturbationibus faciant videri, & incontinenti aut per dominos locorum aut per ſemetipſos emendari. Cuius tenor, videre deſiderantibus, alibi inter Breuia patebit apertius. Tunc temporis, dominus Simon, Comes Leiceſtriæ, rediit in Angliam, illius præſentiam diutius viduatam. Venienſque die ſanctæ Scholaſticæ virginis, ad ſanctum Albanum, viſitandi cauſa martyrem & conuentum, tumbæ obtulit præcioſum Baldekinum, & ſummo mane iter carpebat incœptum. In craſtino verò ſancti Valentini martyris, cōſecratus eſt Londinenſis epiſcopus, dominus Henricus de VVengham, ab archiepiſcopo Cantuarienſi. B. in eccleſia ſanctæ Mariæ de Southvvarke, præſentibus ibidem epiſcopis VVigorniæ, Ceſtrenſi, & Sarum, rege Alemanniæ Richardo, & alijs, tàm clericis quàm laicis infinitis, qui ex conſuetudine profeſſionem faciens cū iuramēto, huiuſmodi verba exceptionis, audiētibus cunctis, inſtanter propoſuit. Hoc iuro & promitto ſaluis iure & libertate eccleſię Londin, quam pro poſſe meo defendā, & ſuſtinebo in omnibus. Vnde licet indignante archiepiſcopo, & ab officio ſuo ferè ceſſante, ad magnam ſibi imputata ſunt hæc fidelitatem, & tutiſſimum eiuſdem eccleſiæ ſubſecuturum munimen. Hoc autem idcirco extra ipſum epiſcopatum dicitur factum; ne ſi fieret, videretur archiepiſcopus ſic in eundem habere ingreſſum, quia lis inter archiepiſcopum & capitulū Londinenſē ſancti Pauli adhuc pendebat determinanda, ſuper iuriſdictione habenda in eis vel non habēda. Completo verò, licet cum indignatione, conſecratoris officio, remanſerunt cum conſecrato omnes in menſa, videlicet præfatus rex Aleman-

Alemanniæ,archiepiſcopus,& epiſcopi prænominati,cum multitudine infinita, vnde computari nequibant, hinc inde oblata xenia nobiliſſima. In craſtino verò ſancti Mathiæ apoſtoli, factum eſt Londini homicidium deteſtabile, & maximè Anglicis non mediocriter formidabile, tum propter temporis ſacri quadrageſimalis violationem, tum propter Romanæ ſedis ſtupendum nimis vltionem,necnon eccleſiæ cenſuram & diſtrictionem. Conſiderata tamen cauſa facti eiuſdem,prout veraciter didici, proceſſum linealiter tranſcripſi. Cum piæ recordationis dominus Fulco, quondam epiſcopus Londinenſis, præbendam quandam in eccleſia Sancti Pauli Londinenſi, iam dudum contuliſſet cuidam magiſtro Ruſtando, nuncio domini Papæ, in Anglia tunc moranti: eoque poſteà ſuſcepto habitu fratrum Minorum ingruente ægritudine de medio ſublato in partibus Tranſalpinis, dominus papa præfatam præbendam cuidam alteri ſpeciali ſuo in inſtanti contulit, prædictũ contigit epiſcopum de mundo tranſire, ſuumque epiſcopatum in regiam cuſtodiam venire. Vnde rex de prædicti Ruſtandi morte certus: papalis tamen collationis ignarus, præfatam contulit præbendam domino Iohanni de Crakehale theſaurario ſuo, & inſtallari fecit in publico. Quo audito deſtinatus eſt in Angliam procurator quidam, Iohannes le Gras nomine, clericus nobilis, & ſcriptis papalibus munitus, ad prædictam domini papæ collationem nomine procuratorio ſuſcipiendam.Archiepiſcopus verò Cãtuarienſis,hoc exequens,prout iniunctum ſibi fuerat, lite inter partes diutius agitata. Comperto tandem, quod papalis donatio regiam antecedebat donationem, eam ſententialiter adiudicauit prædicto Romano,theſaurario excluſo funditus, licet in ea diutius fuiſſet veſtitus.Quo inſtallato, mox capitale domicilium eiuſdem præbendæ ſubintrare tentatur in ciuitate, negato tamen ingreſſu, præfatus clericus, viribus cedens & armis, archiepiſcopo receſſit cõqueſturus. Quod cognoſcentes incluſi, mox eum inſequuntur à tergo, & inter tranſeuntium denſitatem caput eius per oculos quidam abraſit: & ſic à nemine deprehenſus euaſit.

Similiter & factum eſt alij eius ſocio deprehenſo fugiendo.Facta autem ſuper hoc inquiſitione per totam ciuitatem, & nullo reo reperto, prolata eſt ſentẽtia, tam ab archiepiſcopo quã ab alijs epiſcopis,in oẽsillius ſceleris fautores:ita quod audiẽtes iudicialiter fierent

formidantes. Vnde hoc licet à quibuſdã ſuſpicioſis putari poſſet per dictũ theſaurarium procuratum, ipſo tamen innoxio, per inuidos ribaldos eſt perpetratũ. Indigenabantur enim Anglici Romanos, tot & tam ſepe Anglicano ditari beneficio, per quos nec aliquis ſaltem indigena ſemel reficiebatur in anno. Et quia terram nimis ſibi ſubiectã (vt eis videbatur) calcauerãt, eos volebant huiuſmodi facto exterrere à tam frequenti & regno inutili deinceps aduentatione. Eodem quoque anno, obijt quidam Baro magnus, & in toto regno famoſus: videlicet dominus Gulihelmus de Bello campo. Hic cũ in magnis creuiſſet poſſeſſionibus, dei vniuerſa largientis nullatenus erat oblitus, ſuorum namque prædeceſſorum beneficia confirmans, & augmentando benignè defendens, domorum quarũdam extitit religioſarum patronus, quarum quædam de monachis, quędam de canonicis, & quædam de ſanctimonialibus infra ſuũ erant dominium conſtructæ: & ſicut ab ipſo, ſic à ſuis ſucceſſoribus deinceps annuente domino erunt defendendæ. Circa idem tempus cũ rex protracta in Gallijs perhendinatione diutina, in Angliam redire diſponeret, inſtillata ſunt ei nõ pauca ſiniſtra de filio ſuo Eadvvardo, & alijs nobilibus ſuis eidem conſentientibus. Quæ quia carebant (vt dicitur) veritate, nequaquã præſumo nominatim proferre. Rex tamẽ cum magna cordis amaritudine hæc audiens, & licet falſiſſima, pro veris tamen attẽdens, de non modica hoſtilium & armatorum vniuerſitate ſibi prouidere præcepit vberimè. Quo facto, certificatus eſt tãdem de falſitate, nec adhuc fidem voluit adhibere. Vnde fluctuans ſub ambiguo, partimque exercitum dimittens, & partim retinens, aſſumptis ad minus .ccc. militibus cum innumeris ſequacibus, circa feſtum ſancti Marci Euangeliſtæ, apud Douoriam applicuit intrepidus. Occurrentibus autem ei magnatibus ſuis cum prædicto Eadvvardo: reuerenter, prout decuit, ac honorificè ſuſceptus eſt cum gaudio. Ipſe tamẽ rex quibuſdam eorum, licet ſibi prius ſpecialiſſimis, nec verba pacis nec oſcula præbuit, nec ab eis admiſit. Tunc temporis ſeminata diſcordia fuerat lethalis inter quãplures regni principaliores, videlicet inter regem & Eadvvardum filiũ ſuum, vt prædictum eſt. Item inter regem & Comitem Leiceſtriæ, Simonem: inter Eadvvardum & Comitem Glouerniæ, necnon inter eoſdem Comites prædictos, & alios non paucos. Vnde partibus hinc inde præmunitis, & viribus connexis, in proximo imminebat guerra formidabilis. Conuenientes autem tunc temporis milites ad

Tornea-

Torneamentum apud Blye constitutum, illo hac de causa præpedito, omnes prout ibi conuenerant, armis & equis communiti, instãtissime sunt cum alijs sibi connexis Londin. cõuocati. Vnde nisi dominus Richardus rex Alemanniæ, tunc in Anglia perhendinans, se diligenter pro pace interposuisset, concussio non modica succreuisset, sed semper expectato regis aduentu, sic partes ad bonum commonuit: vt furore parumper minorato, rex prout dimisit, regnum in pace reperiret. Veniens autem rex in vigilia apostolorum Philippi & Iacobi, Londin. per quindenam ferè morat⁹ est ad sanctum Paulum in domo episcopi Londin. Portæ namque & plateæ, sed & tota ciuitas ita fuerant solicitè conseruatæ, læthali pro guerra succitata, quòd vix aliquis, licet sublimior, liberè haberent exitum vel regressũ, nec aliquis magnatum (vt dicebatur) præter regem, & paucos alios infra muros haberet hospitium, neque rex proprium voluit apud VVestmonastetiũ adire palatium, donec verius cognosceret qualẽ seminata discordia sortiretur effectum. Perdurante verò dissensione prædicta, (sicut semper solet, malum malo comitãter succedere) accusati sunt domino regi abbas & conuentus de Burgo, quod se in non modicum debitum nuper obligarunt, pro domino Eadvvardo suo filio, ad virium suarum contra eum augmentationem, & paternã debellãdam potestatem. Vnde rex indignatione commotus, aduocato abbate, præcipiendo rogauit, vt pro se simile mutuationis onus subiret: alioquin regiam indignationem incurreret. Cui cum abbas in propatulo responderet se nullatenus hoc audere, aut domũ suam ad hoc sufficere, addens quòd de facto suo in Eadvvardum securitate gauderet sufficienti, nec ex hoc iniuriatum est regi. Licet eidem prius specialissimus, cum magna tamẽ regis indignatione recessit perterritus: formidabiliter enim minatus est eidem conuentui & ecclesiæ, quod & postea monstrauit cum executione. Postea verò conuocato in præsentia regis apud sanctum Paulum Baronagio, habitoque priùs tractatu de Eadvvardo super iniurijs regi (vt dicebatur) illatis, paratus est idem Eadvvard⁹ se omnium obiectorum probare immunem, & ad duorum regum, scilicet patris sui, & auunculi, prouisionem in emendatione facienda se dare tractabilẽ: dicens omnes alios Barones & Comites sibi de iure non esse pares, nec suas in eum exercere discussiones. Vnde discussa hinc inde veritate, omniumq; relatorum falsitate probata, pacificato regi concordatus est filius, multiplicatis de iure inimicorum confusionibus.

Cõcordato ergo Eadvvardo, regi & reginæ ac alijs amicis, exceptis Comite Glouerniæ ſuiſque fautoribus, mox quęrela ſubſequitur de Comite Leiceſtriæ, Simone, ſuper pluribus iniurijs, tam citra mare quàm vltra, contra regem (vt dicebatur) perpetratis. Præfixo igitur die ad reſpondendum, & ſe de obiectis expurgandũ, idem Comes ad dictum diem, licet breuiorem, paratus eſt quantotius petitis ſatiſfacere, & ad diſcutiendam ſuper oppoſitis veritatem, omnium tranſmarinorum quàm ciſmarinorum arbitrio obtemperare: exceptis quinque tantum minutis, tàm ſuæ quàm Eadvvardi diſcordiæ ſeminatoribus. Quo audito, Comes Glouerniæ cum ſuis conſentaneis, timens ſibi poſt prædicti Comitis purgationem, grauiſſimas de ſe ſuſcitari quęrelas, vſq; ad aliud Parliamẽtum, præfatũ diẽ procurauit prorogandum. Vnde tumultu ad tempus ſedato, rex proprium adiuit palatium cum gaudio. Articuli verò prætactarũ culparum cum ſuis fabricatoribus plures ſunt, & vltra modum tranſgreſſibiles, ſi veri eſſent. Sed quia incredibiles ſunt, & nulla ſulciuntur veritate, ne mẽdatiorum ſcriptor dicerer aut fabricator, eos huic paginæ non arbitror annotari. Immo qui eos ſitienter audire deſiderat, à mendacibus mendacia exhauriet, & me in hoc relinquens alium relatorum exquirat. Menſe vero Iunij, Comes de Albamarla tranſmare pro quodã placito perhendinans, apud Ambianũ vitam finiuit. Cuius corpus in Angliam honorifice delatum eſt, & in quodam monaſterio ab eodem conſtructo ſepultũram obtinuit. Cuius hæreditas mox Comiti Glouerniæ tradebatur cuſtodienda, per xv. adhuc annos ſecundum ætatem hæredis duratura. Sed quia hoc contra communem regni prouiſionem eſt & iuramentum, computatus eſt valor per annum, vt de tanta pecunia regi ſit exinde annuatim ſatiſfactum. Diebus ſub eiſdem domin⁹ Stephanus de Lõga Spata miles peritiſſimus, & totius Hybernię regis authoritate iuſticiarius cũ diutius languore grauiori tabeſceret, ibidẽ morte præuentus, viam eſt vniuerſæ carnis cum honore ingreſſus. Eodem menſe, circa feſtum ſancti Barthol. apoſtoli, dominus Rogerius de Turkeby, regi præcipuus, & nulli in toto regno, maximè in iuſticia & terræ, legibus ſecundus: cum omnes præcelleret ſenſuum & rerũ nobilitate & gloria, morte quaſi repentina præuentus, omnibus hiſs cum ſeculo Londini valedixit, & fructum nobilitatis & vitę ſuæ collecturus tranſmigrauit. Hic (vt communiter dicebatur) veſpere lectũ iocundus adijt: ſed in craſtino diu expectatus ad Bancũ, ſublato ſpiritu, ca-

titu,cadauer extinctum permanſit. Vnde eodē mortuo,dictum eſt communiter, quod per totam quindenam præcedentē,licet ſemper Bancum iuſticiarium tenuerit, tamen quaſi in extaſi poſitus,& extra ſe fuit. Admonituſque à fratribus & aliſs de ſalute animæ,ita reſpondit: nihil vobis faciam, ite ad iuſticiarium. Sic enim ſolitus fuerat dicere de clamore commotus & præcibus ſe interpellantium. Fas tamen eſt credere, quod deo diſpenſante, qui neminem vult perire,omnia iura ſua diuinitus accepit. Vnde dolorem de morte, exultatio de ſalute animæ ſuperauit. Nunciatus eſt itaque vno eodemq; die obitus iſtorum trium regi,qui magno ſe conſilio & exoneratione cognoſcens deſtitutum,dolorem non immerito concepit non modicum. Poſtea vero euenit quædam viſio cuidam militi in quodam loco ſecreto in angulo dormitante. Venit enim ad eum, imperans vt ad dominum Henricum de Ba perſonaliter adiret:dicens ei quod dominus Rogerius de Turkelbi,iuſticiarius,eum vocat,habens vnum placitum in quodam loco placitandū, & nullo modo ſine eius præſentia terminandū. Quod cum miles quaſi negligendo implere dubitaſſet, ſecundo & iterum prędictum audiuit præceptum: & niſi hæc faceret,malum in proximo ſentiret imminendum. Tandem verò petito domino Henrito prædicto, nunciata eſt hæc viſio, ſed pro nihilo ab eo audita & habita,talem eſt (vt cōmuniter dicitur) finem conſequutus continuo. Nam infra proximū menſē ſubſequentē, idem Henricus de Ba mortē perpeſſus eſt corporalem. Templarius quidam,tunc tēporis de Terra ſancta properanter accedens,in vigilia ſancti Botulphi Londinū aduenit:referēs quam plures literas domino regi, & magiſtro Templi Londini, & aliſs,ſed & plures detulit multis tam citra quam vltra montes magnatibus.Qui tanta velocitate tam ſpatioſam viam tranſcurrit, quod intolerabili cōpulſus neceſſitate, die, quo à Terra ſancta receſſit,eodem ad.xiij. ſeptimanas Londinū intrauit,faciēs vnam dietā à Douera ad Londinū,ſicut alibi ſe feciſſe aſſeruit cōſimiles.Perlectis autem hiſs literis,tam rex & Templarij, quàm omnes alij hæc audientes,in tantam ſe dederunt lamentationem & dolorem, qualem nullus priuiderat de huiuſmodi priorem. Nunciatum enim fuit quod Tartari cū innumerabili procedentes potentia, Terram ſanctā iam ferè vſque ad Acram deſtructam occupauerant. Et quod mirum eſt auditu,durante eorum exercitu per. xl. dietas totam illam terrā occupare proponebant; vt ſic deuaſtata ibidem (quod abſit) maiori

multitu-

multitudine, facilius possent suam vlterius vastationem dilatare. Adiunxitque idem nuntius, quòd omnes ad se cõfugientes vel captos alienos in prima acie belli exponunt: & pugnantes, tam viri quàm fœminę, sicut ante sic & retro bene sagittãt. Nec valebit Christianitas eis resistere, nisi potenti manu dei suffulciatur adiutrice. Vastatis etiam iam ferè omnibus ibidem Templarijs, & Hospitalarijs, nisi festinus interueniat succursus, in mundo quam citius (quod absit) horribilis imminebit interitus. Hoc idem (vt dicebatur) significatum est omnibus alijs circa mare Græcorum potentibus. Subsequenti verò die sancti Botulphi. dominus. R. rex Alemanniæ, cũ per annum ferè & dimidium, in pace perendenasset in Anglia, quosdam ibidem prædiscordes concordans, quosdã sub certa forma pacis constituens, papali sepius aduocatione præmonitus imperiũ recepturus Romam tetendit quantocius. Qui Londini nauem conscendens, vsque ad Graueſende velificauit. Deinde cum regina sua sibi occurrente, & mediocre comitatu arreptum iter transcurrere properauit. Quo absente quàm plures fluctuabant sub ambiguo, quippe cum eius nuper præsentia imminentem guerram præpedisset, formidabant quòd pax præloquuta absente illo nullius stabilitatis existeret. Tempore verò æstiuali eiusdẽ anni, magna & enormia euenerunt portenta ab aëre: ita quod nonnulli dicebant extremum iudicium in proximo imminere. Inuentum namque fuit alicubi scriptum, & etiam à multis astrologis, & alijs frequenter prętestificatum, quod eodem anno tanta erit pestis, quod vix inter sex vnus euaderet indemnis, iuxta quod ingruente fame intolerabili, tanta & tam assidua chorus cabant tonitrua, quod vix audente aliquo domum exire, necatis non paucis, domos, blada, & nemora cõsumpsit, aliaque vbique pericula inaudita ingessit. Tantæ etiam tẽpestates erant grandinum, vt non tantum lapilli vt pisæ, sed & lapides grossitudinis trium digitorum, & in quibusdam locis, xv. necnõ & in quibusdam (vt iuramento asserebatur) magni lapides, ad subleuamen trium hominum ponderantes inueniuntur cecidisse. Alijs verò in locis fruges, quæ sperabantur fertiliores, ita adnihilabantur quòd vix sufficiebant messores suos remunerare. Vnde hijs & huiusmodi vbique dispersis, processiones indicuntur & ieiunia, orationesque funduntur deuotè, cum delictorum emendatione creberima. Non multum siquidem post, suspicatum est bellum in breui succrescere, mortiferum Angliæ maximè, & VValliæ formidandũ.

Exijt

Exist namque regium (vt dicebatur) edictum, ad omnes sibi seruitiū debentes, vt quam citius sibi prouiderent necessaria, in VVallia ituros pro regis iniuria vindicanda. Et quia prędicti VVallenses hostiles sunt ad bellum instructi, mortem non timentes, constitutus est contra eos dominus S. Leceſtr. Comes, tanq; prudentior bellator Angliæ & validior, Anglorum exercitus dux & gubernator. Qui si inuicē sibi occurrerent cum hostilitate occasio putaretur vtrobique. Hoc tamen emergentibus postea impedimentis pepita treuga differebatur vltrius. In vigilia quidem sancti Laurentij, dominus Gulihelmus de Kirkham, episcopus Dunelmēsis, maturus moribus, & plenus diebus, cum ecclesiam Dunelmensem per xij. annos laudabiliter rexisset, seculo valedicens & corpori, apud Houeden fœlicem animam suo reddidit creatori. Qui illinc reuerenter asportatus, die lunæ sequente, honorificè (vt decuit) in ecclesia sua Dunelmensi est sepultus. Hic licet de mediocribus sublatus & æducatus, per totum fuit reghum famosus, & maximè dapsilis & mitis erga omnes comprobatus. Inter alia autem sui beneficia, vbique diffusa, duas ecclesias ad valentiam. ccc. marcarum annuatim, scilicet de Herteburn. & Egelingham, in episcopatu Dunelmensi, ecclesiæ sancti Albani appropriauit, & litem inter easdem ecclesias de Dunelmensi & de sancto Albano, diu agitatam, ad pacem finalem vsq; perduxit. Sed dum hæc instrumenta conficerentur, expectato tempore congruo, partes ponere in seisinam rerum, vtrobique confessarum nomine mutationis & pacis, idem episcopus est interim de medio sublatus, & sic de necessitate eidem negotio finis non imponebatur. Confestim autem prædicti episcopatus custodia magistro Iohanni Manseleſt à rege contra communem prouisionem collata. Postea verò die veneris, post Natiuitatem beatæ Mariæ, dominus Iohannes de Crakehale, thesaurarius Angliæ, & archidiaconus Bedfordensis, cū vndique sibi arrideret seculum, eidem valedicens, Londini die clausit extremum: Hic non modica (vt dicebatur) abundās pecunia. xviij. milia librarum, post se reliquit intacta. Ecclesiæ etiam de VVantham non peruam pecuniam sibi debitam dimisit, collatisque eidem aliis beneficijs, corpus suum ibidem tumulandum legauit. Fœlicis siquidem recordationis domino Gulihelmo de Kirkham, episcopo Dunelmensi, de medio sublato, capitulum Dunelmense cauens ne ecclesia sua diutius viduaretur pastore, præfixo die eligendi, dominum Robertum de Stichil, commonachum suum & Priorem de

Finchale,

Finchale, in crastino sancti Michaelis, vnanimi elegit assensu in episcopum sibi & pastorem, virum quidem elegantem, discretum, & commendabilem: licet enim regia interpellatione requisiti essent pro secularibus, habentes tamen deum præ oculis, nullius fauore vel metu à legitima declinabāt electione in semetipsis. Electus autē oblatum sibi diuinitus obtemperanter amplectens honorem, ductus à Priore suo Dunelmensi, confestim regiam adiuit præsentiā. Veniēs itaq; Londinū, circa festum sancti Eadvvardi, tempore Parliamenti, reclistentibus sibi quibusdam, regem inuenit: post aliquantulum sibi contrarium, sed tandem protracta ibidem mora per quindenam, eundem pro libito habebat propitium. Susceptus itaque à rege, & homagium ei de Baronia perficiens, destinatis literis regijs ad prædictum custodem, in plenariam episcopatus sui instituitur temporalitatem: pro spiritualitate verò archiepiscopi Ebor. adiuit præsentiam. Die verò sancti Eadvvardi, confluentibus ad tam nobile regis conuiuium, tam transmarinorum quam cismarinorum magnatibus, & aliorum innumeris, dominus rex cingulo dedit militari Iohannem de Britannia, filium Comitis Britanniæ, qui nuper filiam eius Beatricem duxerat in vxorem. Cum qua & totam terram habuit, quam pro Normannia obtinuit mutandam. Fecit in super rex & alios nouos milites vsque ad quater viginti, cinctis prius ab Eadvvardo filio suo, duobus filijs Comitis Leicestr. baltheo militari. Qui omnes statuto vltra mare Torneamento cum prædictis Eadvvardo, Iohanne, & Henrico filio regis Alemanniæ, quàm citius transfretauerunt, vt vniuscuiusq; vires, vt moris est nouis militibus, ibidem experiantur. Tractatum est quidem ad prædictum Parliamentum de Iusticiarijs Angliæ, Cancellario, & Thesaurario, qui anno deberent dominari secuturo. Dominus enim Hugo Bigotus, prius iusticiarius, tunc secessit. Henricus de VVengham, prius Cancellarius, episcopatum Londin. obtinuit. Et dominus Iohannes de Crakhale, prius Thesaurari°, paulo ante (vt prædictum est) expirauit. Habito itaque super hoc tractatu non paruo, tandem concordantibus cunctis commissum est sigillum regium magistro, N. archidiacono Elien si, abbatiq; de Burgo officium Thesaur. & domino Hugoni Despenserio, potestas iusticiarij. Mense verò Octobri, dominus R. rex Alemanniæ, papali frequenter aduocatione ad imperium inuitatus, cum nuper ab Anglia Romam petiturus secessisset, clādestino & inopinato recursu mox redijt: ita quòd minoratis clā-

tela &

tela & pompa, omnibus tam citra mare quàm vltra admirationem ingeſſit. Dictum eſt enim, eum cum paucis hominibus, equiſque paucioribus, prolõgatis dietis, depoſitiſque regalibus pompis, applicuiſſe. Sed poſtea citò ſubſequentibus hominibus ſuis ſolito circundari honore, vnde quàm plures aſſerebant eum à Memfredo principe, & alijs anhelantibus ad imperium Romanũ præcluſo itinere, ſpoliatis theſauris, & effugatis ſeruientibus, fuiſſe præpeditum. Hoc adiecto, quod ſi vlterius præſumeret Alpes tranſcendere, quã citius poſſet cum ſequela periculo ſubiacere. Nec eſt mirum quòd ſuper hoc non prouiſus nec præmunitus, inimicos declinans, lora retraxit quam citius. Alij verò dixerũt quòd magnatum ſuorum de Alemannia conſilio præmonitus & præpeditus, nec vult nec expedit hoc inſtanti tempore hiemali, tàm periculoſum iter & longum tranſcurrere: ſed poterit tranſacto hieme ſub diebus ſerenioribus ſecurius pertranſire. Hoc adiecto, quod regnum ſuum Alemanniæ, & oẽs incolas habet & habebit in pace: & ſibi coadiutores in prædicto negotio ſine omni ſentiet fictione. Ille verò acquieſcens mox in Anglia redijt, vt prædictum eſt, vt terras ſuas & poſſeſſiones, ibidem minus ritè diſpoſitas, prout ſibi & Henrico filio ſuo expediret, diſponeret. Et ſic adueniente tempore congruo, minimè rediturus tranſfretaret. Item dixerunt alij, quod papali eſt admonitione reuerſus, vt ſcilicet magiſter Albertus, nũtius ſuus, multas ob cauſas in Angliam deſtinatus, ſecretius contra Baronum prouiſionem intraret, tam magnum ſequens ductorem, & ſic expedito papali negotio, idem rex eum ſentiret ſibi in prædicto negotio fauorabiliorem. Sub eodem vero tempore, orta eſt diſcordia intolerabilis in vniuerſitate Cantabrigiæ, facta enim prius quadam contumelia inter duos garciones, vnum Auſtralem, & alterũ Aquiſonarẽ: mox eis ſuccurrunt compatriotæ, ita quòd alijs in alios inſurgentibus, quàmplures verberati redduntur & vulnerati vtrobique. Sicque tandem tota villa perturbatur, quòd omnes tàm clerici quàm laici, euacuatis domibus, glomeratim ad pugnam conuolarunt. Abſentibus itaque clericis quidam de laicis domos eorum clam intrarunt, & bona diuerſimoda abinde aſportauerunt. Cancellarius enim villæ laicos aduocauerat in auxilium ad perturbatorum rabiẽ mitigandam: vnde & raptores alij rapiendi habuerunt fiduciam. Depoſita igitur ſuper hoc quærela coram rege, Laurentius de Broke

mox illuc iubetur adire, habitoque super hoc districtiori examine: data sententia, spoliatores vsque ad sexdecim de eadem villa suspendebantur vna die. Alij etiam quamplures, tam clerici quam laici, vel ad ecclesias fugiebant, vel carceri districto mancipati permanebant.

Rex Scotiæ venit in Angliam.

IStis etiam diebus & mense, venit rex Scotiæ Londinũ, causa ductus multiplici, scilicet visitandi regem Angliæ & reginam, & Comitatus sui Huntingdunensis dominium exercẽdi & potestatem. Causam insuper aduentus sui declarans principaliorem, petiuit à rege quatuor millia marcarum sibi reddi, quas dixit sibi quondam in desponsatione vxoris suæ ab eodem promitti.

Item totam terram inter Tynam & Eastvvendam, quam asserebat suis quondam antecessoribus fuisse donatam. Item virile auxilium à rege & terræ magnatibus, contra inimicos suos, sicut eis quondam promisit cum maioribus Scotiæ per scriptum suum signatum, & per fratrem Gulihelmum de Hortun. procuratum & transmissum. Interfuerant autem tunc Londini reges Angliæ & Alemaniæ: quarè tanta fuit & esse oportuit ibidem sumptuosa põpositas, quòd tota circumiacens patria intolerabiles sustinebat expensas. Quem post paucos dies sequebatur regina sua, partui proxima, causa veniens visitandi regem, reginam, & Angliam, & volente deo, ibidem prope illos pariendi. Ducta verò à venerabili viro episcopo de Candida Casa, occurrente sibi fratre suo iuniore Eadmundo, vespertinali hora, apud sanctum Albanum, solenni cum processione suscipitur, & honorabiliter hospitata. Manè Londinũ proficiscitur. Qua recepta, tunc ibi simul fuerant tres reges & totidẽ reginæ, de quorum apparatu & nobilitate, quis poterit sine admiratione cogitare? Episcopus verò præsentata regina parẽtibus, oneratus prætiosis donis & varijs, in Scotiam redibat quàm citius. Rex etiam expletis vtrinque negotijs, post ipsum redijt, & apud sanctum Albanum in redeundo hospitatus, pallam ibi quandam donauit. Narratum verò tunc fuit, quòd idem rex centum solidos percipiebat quotidiè citra Humbram de bursa regis, tam in veniendo quam in redeũdo: sicut antecessores sui petere consueuerant regio aduocati mãdato. Sed licet hoc fuerit pluries quasi de iure petitum, nunq̃ tamẽ fuit, per plurium assertionẽ, nisi de liberalitate exhibitũ.

Subsequenti

Subsequenti vero mense Decemb. Aethelmarus quondam VVinton. electus, & frater regis Henrici vterinus, cum per tres fermè annos in curia Romana stetisset, gratiam rehabendi episcopatum suū impetraturus, tandem papali obtenta benedictione, ab eodē est (vt dicitur) in episcopū consecratus. Tendens itaq; cum plena potestate festinanter in Angliam, volēte domino vitā terminauit in Francia, & Parisijs apud sanctam Geneuefam, honorabilē, vt decuit, sepulturam obtinuit. Cuius mors licet quibusdam lugubris, pluribus tamen, & maximè Anglicis, scilicet prouisoribus Oxonij, videbatur salutaris. Quod & pro miraculo magno illis haberetur, quia si episcopatum VVinton. reacciperet pacificè, reuocatis omnibus prę-electis, prædicta Baronum prouisio tenderet in nihilum, & seuiente vltione in inimicos, nouissim⁹ error fieret peior priore quā plurimū. Transijt autem annus iste parum frugifer, sed fructuosus abundanter. Nam pomaria, horti, & nemora ita fuerunt in generibus varijs fertilia, quòd frugum viderentur paucitatem suppletura, quod bene patebat ad oculum. Nam prætium bladi, quod fuit in fine autumni, dicebatur circa Natale domini hac de causa minorari. Annus etiam iste licet Terræ sanctæ fuerit maximè pro Tartarorum incursione, vt minabantur, formidabilē: Anglis tamen & Frācis mortalitate excepta, bene dinoscitur tollerabilem. Expirauerant autem hoc anno VValterus episcop⁹ Dunel. Aethelmar⁹ elect⁹ VVinton. Comes de Albemar. Gulih. de Bello Cāpo, de Bedford. Rogeri⁹ de Turkelbi, Hēric⁹ de Ba. domini regis Iusticiar. Iohannes de Crakehale, eiusdē Thesaurar. & Stephan⁹ de Longa Spata, Iusticiar Hibernię, adiūctis & alijs q̄ plurimis, quorū memoria, & numer⁹ deo est soli retinēd⁹.

De amenitate aëris circa Natale domini.

ANno gratiæ. Mcclxi. regis verò Henrici. xlv. tenuit idem rex Natale suum apud VVindeshore: vna cum regina sua, & filia regina Scotiæ, ibidem partum expectando perendinante. Fuerat etiam ibidem rex Alemanniæ Richardus, qui nuper insperata velocitate redierat in Angliam, sed regina eius continuam simpliciter tenuit, tunc apud Berkehamstede, perendinationem. Quo tempore tanta fuit serenitas aëris, & continua blandities, quòd æstiuales magis quàm hiemales imminere diceres amænitates. Contigit autem sub eisdem diebus, quoddam mirum & cunctis audientibus magis magisque admirandum. Duo etenim perpetuo carceri non immerito mācipati, Rogerius scilicet de Clere, &

Iohannes Ealriche,cùm vnus per annos.xviij. & alius.x.& amplius, ferro onerati, apud Nevvgate Londini incarcerentur, de nocte euaserunt,abductis & alijs sociorũ secũ,qui oẽs vincula non pauca etiam in eeundo sustinebant. Rogerius verò cum quibusdam eorum fugit ad ecclesiam,& Iohannes cum alijs clàm vt potuit se trãstulit extra ciuitatem. Aliud vero insolitum hic est auditoribus enucleandum. Nam circa Purificationem beatæ virginis,cum deberet vernum serenari,tanta fuit niuis & gelu continuatio, per quindenã, quòd nunquam per quàm plurimos annos talem videres temporis & aëris contrarietatem. Dominica verò post festum Sanctæ Scholasticę,scilicet Idus Februar.cõsecratus fuit electus Dunelmẽsis Robertus de Stichille in episcopũ,ab archiepiscopo Ebor. apud Suthevvell,qui celebrato ibidem laudabili conuiuio, sedem petijt episcopalem cum festinatione,quã nunquam post electionẽ dicebatur reuisisse.Sub eisdem diebus regina Scotiæ Margareta, filiam peperit primogenitã,in Castello de V Vindesores, vbi morã vnà cùm matre sua traxerat diuturnam. Quod Scoti cognoscentes,nimis molestè ferebant reginam suam extra regnum propriũ peperisse:quam pœnitus ignorabant partui tam proximam in recedendo extitisse. Ipsa enim eisdem hoc & regi cantè occultauerat: vt sic natali solo repetito,liberius ibidem pariendi desiderium adimpleret.

Rex contra iuramentum suum iuit.

EOdem tempore Februar.dominus rex Angliæ, cum ex toto tẽpore suo haberetur maximè erga alienos largissim⁹,habito secũ cogitatu secretiori,qualiter protuisioni Baronũ suppositus,ex insolito cogebatur manũ retrahere,& eorũ custodiæ ac dispositioni licet vtili adherere vehementer doluit, & se huiusmodi mutaturũ corde firmiori decreuit. Cõuocatis itaq; magnatibus dixit: vos omnes pro communi & regis vtilitate (vt asseruistis) & cõmodo,necnon et pro thesauro meo ampliando,& debito perstitistis minuẽdo. Prouisũq; inter vos vniuersaliter decreuistis,præstitis iuramentis obseruari,cui & me,vna cum filio meo,iuramento alligastis consimili. Nunc autem indubitanter expertus sum vos non tantũ regis & regni,quantum proprijs inhiantes emolumentis pœnitus à pacto resilire, & me non quasi dominũ,sed quasi ministrũ,vestræ subiugasse custodiæ. Thesauro insuper ex insolito minorato,debitũ vbiq; succrescit,liberalitasq; regis & potestas ferè prostrata succũbit. Vnde nõ miremini si vestro non amplius consessurus consilio, vos vobis relinquam de

cætero,

cætero,& ſuper hoc remedio indulgeam perquirendo. Quo dicto, deſtinatis miniſtris Romam pro abſolutione, rex ſpecialiter ſcripſit regi Franciæ, & filio ſuo Eadvvardo, pro ſubminiſtrando ſibi auxilio. Cui rex infinitos promiſit milites per. vij. annos, ſi neceſſe fuerit,propriſs ſumptibus ſuſtinendos:& Eadvvardus in congregãdis vt dicebatur viribus labores adhibuit omnimodis. Studens eundem non iuuenem, ſed iam emeritũ,à cuſtodia eruere,& more ſolito regni ſui dominum ſtabilire. Interim rex ſtatuto magnatum neglecto,& conſilio deceptus adulatorio,in Turrim ſe Londinẽſem intruſit, & theſaurum ibidẽ depoſitum, diruptis ſeris,ad cõſumendum diſperſit.Conductis inſuper operariſs eãdem fecit Turrim vbique firmari,ciuitatemque Londinum, firmatis ſeris & clauſuris,mandauit per gyrum communiri. Conuocatiſque ſingulis de ciuitate à.xij.annis, & ſupra,fecit omnes iurare de fidelitate ſibi reſeruanda, clamante hoc præcone, vt quotquot vellent regi militare, illius veniant ſuſcipere pecuniam. Quo audito, magnates confluebant vndique cum viribus, hoſpitati extra muros, hoſpitiſs ſuis intra omninò negatis. Sicque lethalis vbique ſuſpicabatur guerra, nunquam per multos retro annos tam proxima. Eodem tempore diuulgatum eſt per circuitum,quòd omnes Anglię epiſcopi moliũtur à religioſis, & maximè exemptis, eccleſias ſibi appropriatas reuocare,& ad hoc impetrandum procuratores ſollicitos Romana in curia generaliter ſuſtinere. Quod & bene putabant impetrare: quia cauſas petitionis varias & rationabiles aſſignabãt(vt dicebant) nec pro vlla expenſarum numeroſitate ſe retrahebant. Vnde vehementer formidabatur,ne ſicut inter laicos tunc corporalis imminet guerra: ſic & inter literatos, minoratis quorundam ſubſtantiſs, ſpiritualis oriretur diſcordia, Circa idem tempus, dominus papa cum nuper decreuiſſet Conſilium ſuum generale in quindena Paſchæ Romæ celebrare,archiepiſcopo ſuper hoc Cãtuariẽſi (vt dicebatur)præmonito, audito tandem viciniori incurſu Tartarorum in Chriſtianos,prædictum tunc diſtulit decretũ, & fratrem VValterũ de Reygate in Angliã miſit, ſuper hoc & alia ſalubriter prouiſurũ. Poſtea verò audiens idẽ papa prædictos Tartaros vſq; ad.lij.milia in Hungariam trucidatos,timenſq; reſiduos ſibi, cæteriſq; Chriſtianis in breui nocituros,ſummoneri fecit omnes prælatos tranſalpinos,& viciniores,vt citra feſtum apoſtolorum Petri & Pauli Romę conueniant,prouiſuri qualiter prædictis cautius inimicis reſiſtant.

Veniens itaque prædictus frater VValterus, fecit summoneri omnes Angliæ prelatos vt in quindena Paschæ corã ipso Londini conueniant, & mandatis auditis papalibus, de responsis salutaribus tractare non omittant. Tunc temporis, circa Paschа, impetrata fuit litera papalis super absolutione regis & Eadvvardi filij sui, de prædictis iuramentis, sed rege hoc acceptante, Eadvvardus se spõte iteratis innodauit sacramentis. Audientes hoc magnates, firmiter in proposito persistentes, destinatis ad regem mediatoribus, obnixè rogabant vt communiter præstitum inuiolabiliter teneret iuramẽtum. Et si quid sibi displicuerit, eisdem ostenderet ad emendandum. Qui non acquiescens, sed eorum ingressus vix patiens, durè minatur, ac proteruè respondit, dicens, quòd ipsis à conuentione deficientibus non amplius acquiesceret. Sed vnusquisque deinceps proprijs defensionibus prouideret. Tandem tamen mediantibus quibusdam discretis, ad hoc vix mitigatus, inducitur vt duo eligerentur: vnus ex parte vna, & alius ex altera. Qui duo, tertium sibi assumerent, & auditis quærelis regis & aliorum responsis, stabilem vtrobique pacem prouiderent. Quod hinc inde concessum, vsque ad aduentum Eadvvardi conceditur differendum. Audiens autem hoc Eadvvardus, scilicet prædictam in Anglia discordiam per suum citius aduentum pacem sortituram, adepta de Hastiludio victoria, confestim repatriauit, adductis secum Iohanne de Braines sororio suo, & Gulihelmo de Valencia, de terra nuper elongato. Qui tunc ingressum vix obtinuit, ita tamen vt præstito in ingressu sacramento Baronum prouisioni in omnibus obediret, & singulis contra eum depositis quærelis & deponendis, si necesse fuerit, responderet. Eadvvardus verò super vanis regis consilijs & consiliarijs edoctus, eisdem valde iratus, spontè se à patris absentauit obtutibus, & fideliter, vt præiurauerat, assensit Baronibus. Inquisitis itaque diligenter prædictæ contentionis fautoribus & cognitis, vnanimiter omnes cum Eadvvardo coniurarunt, quòd nunquam regi consentirent in vno, donec quosdam non nominandos à suo amoueret consilio. Addentes quòd per talium pacis perturbatorum suggestiones rex sepe decipitur, & in prætacta papali absolutione prouisio regi & regno salutaris infirmatur. Vnde reuelato eorum secreto, nunquam rex, talium consilio intermediante, suo poterit Baronagio prout decet consentire. Rex verò hoc renuens confestim se infra Turim Londin. cum eis recepit. Et Eadvvardo foris cum magnatibus

gnatibus remanente, concurſus in proximo formidoloſus exercuit. Comites autem Glouerniæ & Leiceſtr. prius per verba indecentia diſcordes, pace ſunt tunc firmiſſima confederati ſimul cum Eadvvardo & aliis, conteſtantes quòd aut prædictorum perturbatorum à rege remouerent cõſortium, aut guerra viciniore ſuſcitanda alterutros ſe darent in interitum. Timentes itaq; non mediocriter prędicti conſiliarij, ſe infra Turrim Londin. & cuſtodiam diutius receperunt, armis viribuſque circumquaque communiti. Qui tandem interueniente regina, vix quibuſdam concordati magnatibus, circa Paſcha inuicem ſuſcepti ſunt in pacis amplexibus. Quo facto dominus rex audati' ſe extra Turrim expoſuit, domino Iohanni Mãſel infrà dimiſſo, verſuſque Doueriam itinerauit continuò. Venienti autem cum mediocri familia, liberum patefecit Caſtelli introitũ: cùm nec eidem ablatum nec vetitum, ſed tanquam clauis totius regni, cuſtodiæ eſſet diligentiori à Baronibus deputatum. Quo rex ſtatim ſe ſentiebat de falſis ſuggeſtionibus deceptum, & Baronum ſuorum fidelitate vbique licet ignoranter ſuffultũ, commendanſq; illius cuſtodiã domino. R. Valeran. mox Caſtellum Roffenſe adijt, & quædam alia, & vbique liberum inuenit introitum & exittum ad commoda. Eodem tempore, deſtinati ſunt iuſticiarij itinerantes per Angliam rege præcipiente, ſed hoc contra communem prouiſionem, & Baronagio minimè conſentiente. Quibus venientibus Herefordiam, & comitatu conuocato, die lunæ autẽ le, Hokeday, ſedere volentibus, confeſtim ſe ingeſſerunt quidam ex parte Baronagij, diſtrictius prohibentes ne ipſi hoc præſumerent, nec eis alij in aliquo reſponderunt. Tum quia rationabiles per dies, ſcilicet, xl. non præceſſerunt ſummonitiones, tum quia ſecundum generalem prouiſionem, non niſi ſemel in vno Comitatu in ſeptennium ſeſſuri erunt itinerantes. Vnde placito eorum ſilenter ſuſpẽſo, mox à rege conſilium petierunt ſuper hoc & reſponſum, & accepto mandato vt deſiſterent ad Northamptonam iter arripuerunt celerrimum. Menſe verò Maij ſummonitis omnibus Angliç prælatis, vt prædictum eſt, ſcilicet archiepiſcopis, epiſcopis & abbatibus, tam exemptis quam non exemptis, Prioribus, archidiaconis, & aliis eccleſiarum Ordinarijs, vt ſcilicet auditis domini papæ mandatis, certis eidẽ ſatiſfacerent in reſponſis. Die lunæ ante feſtũ ſancti Dũſtani conuenerunt ommes Auſtrales Londini coram archiepiſcopo Cãtuar. B. & prædicto fratre Gulihelmo, nuntio domini papæ.

Die verò lunæ ſubſequẽte Aquilonares apud Beuerley corã archiepiſcopo Ebor. negotium idem exequente, celebratoque hinc inde conſilio ſuper prædictis articulis, ſtatuta quædam tunc noua prouiderunt, hic & ibi, ſuper ſtatũ eccleſiæ Anglicanæ, quæ vna cum alijs quondam apud Oxoniã prouiſis ſanxerunt cuſtodiri. Super hijs autem & alijs maximè ad reſiſtendum Tartaris communiter prouiſis, nuntios diſcretos & generales prouiderunt Romam dirigere, qui communi eorum burſa victuri, dominum papam poſſent ſuper eorum reſpõſis in Concilio prędicto, Romæ celebrando, certificare. Hij (vt communiter dicitur) tunc iurauerunt corã prædictis epiſcopis, quòd nihil contra ipſos procurabũt, aut patiẽtur pertranſire, ſed contra religioſos & maximè exemptos ſtudebunt contendere. Vndè ipſi exẽpti, omnibus alijs certa reſponſa donantibus, ita tunc vna voce reſponderunt. Vos pro vobis tantum, & contra nos, legatos mittitis ad curiam, & ad hoc nos cogitis vobis contribuere, ſi nuntios velitis generales pro communi noſtrũ vtilitate trãſmittere, vobiſcum libenter contribuemus, ſin autem, non cõſentimus. Quo audito epiſcopi ſuam exinde ſumpſerunt excuſationem, reſcribẽtes papæ ſe propter diuiſionem exemptorũ, certam dare non poſſe reſponſionem. Ipſi igitur exempti timentes, nuntios poſt ipſos quàm citius deſtinarunt ſpeciales, qui contra prædictos procurarent, aut eorum contradicendo annullarent impetrationes. Tunc temporis volens dominus rex à iuramento prius præſtito tanquam abſolutus reſilire, audacter circuit per ciuitates & Caſtella, volens eorum & totius regni ſui plenè poſſidere dominia. Animat' ex hoc, quòd rex Franciæ, vna cum magnatibus ſuis, nuper ſibi promiſit viriliter ſuccurrere. Vnde & Comes ſancti Pauli, & Gerardus de Rodes, cum ingenti aduenerunt in ſuccurſum ſuum numeroſitate. Hic Comes (vt dicebatur) eidem fecit regi fidelitatem de ſeruitio, & ob hoc qualibet ſeptimana decem recipiebat marcas de fiſco, ſimiliter faciebat prædictus Gerardus, ſed cæteri omnes plenam habuerunt ante aduentum ſuum mercedem de .xl. diebus. Veniens itaque prędictus rex ad VVintoniã, ibidem Caſtellum ſuum, vt alibi, liber introiuit, ac feſtum Pentecoſtes ibidem cum ſuis celebrauit. Vocatiſque ibidem ad ſe Iuſticiario & Cancellario, nuper inſtitutis à Baronagio, ſigillum ſuum ſibi reddi & rotulos de iuſticiaria ſibi mandauit reſtitui. Quibus reſpodentibus ſe nullatenus hoc facere ſine Baronum, vna cum rege, aſſenſu & voluntate, confeſtim rex commotus,

motus,Baronagio incõsulto, dominum VValterum de Merton sibi præfecit Cancellarium,& dominum Philippum Bassetcapitalem sibi & regno Iusticiarium.Quo audito magnates,cõsiderantes hoc sibi & prouisionibus suis contrarium, timentesque ne rex ita præsumeret eorum fundit9 eradicare statutum, communiti armis & viribus illuc properabant quantocius. Iohannes verò Mansel hoc audiens,timensque regi,sibi,suisq; cõsentaneis,suscitari exinde periculum,licet vehemẽter formidans, VVintoniam clam adijt, & vt clãdestinò Londinum rediret regem secretius consulendo admonuit. Quo reuerso rex silenter de Castello(vt dicebatur)se emisit, & cum pauca sequela subsequendo Londinũ alacriter properauit. Eodem anno cum sedes VVinton. per tempus non breue vacauerit, ipsi VVintonienses abbatẽ de Middelton, quondam Priorẽ suum,elegerunt in episcopũ,licet alium prius elegerunt, qui viuente Aethelmaro,& in curia stante Romana,cõtra ipsum impetraturus, ecclesiã suam infinita ibidem obligauit pecunia. Hic quia prius electus dũ Aethelmer9 adhuc viuebat,p quẽ & ipse quõdã in Priorẽ VVinton. creatus fuerat,merito videbatur episcopatũ non debere tenere:vnde ipso Aethelmaro mortuo,ipsum abbatẽ voluerunt contra aliũ subrogare.Mense verò Maij,cum papalis indulgentia (de qua prædicitur)super regis & aliorum coniuratorum absolutione impetraretur, fecit eam dominus rex coram omnibus publicari. Anno verò sub eodem grauis discordia oritur inter regem Henricum & suos Barones, eò quòd eorũ prouisionibus, prout in colloquio Oxonienſi hinc indè præstito iuramento fuerat stabilitum, vlterius assensum præbere renuit.Horum ergo spreto pœnitus cõcilio,seisiuit Castra, quæ in eorum fuerant commissa custodia. Officiales etiam regios vtpote Iusticiarium & Cancellarium, & alios constitutos per Barones amouit: in quorum loca, propria fretus voluntate,alios ad placitum subrogauit. Post Pascha.B.archiepiscop9 Cantuar.authoritate fretus apostolica, consilium celebrauit prouinciale apud Lambethã, iuxta Londinum, Consilio præsulum prouinciæ suæ, super executione præfati mandati apostolici contra Tartaros, qui iam orbem terrę maxima ex parte grauiter oppressérant,prout superius plenius demonstratur.Ad quod quidem diuinæ indignationis flagellũ deo duce eruendũ, sanxerunt sancti patres,Consilio huic assistantes, ad processiones,& ieiunia, ac alia huiuscemodi pietatis opera recurrẽdum, per quæ si in spiritu humilitatis,& in animo contrito,domino offerentur,

offerentur, diuina ceſſante iracũdia, propter peccata populi ad vindictam ſuccenſa, fideles populos fore confideret miſericorditer liberandos. Circa quindenam Paſchæ, Comes de ſancto Paulo, venit in Angliam, à rege Angliæ (vt dicebatur) inuitatus, lxxx. circiter militibus, totidemq; ſatellitibus baliſtarijs cõcomitatus, ſed non multũ poſt, infecto propoſito, rediit cum ſuis ad propria. Et eo tempore Iuſticiarij itinerantes ſederunt apud Gloceſtriam, deinde volentes ſedere apud VVigorniam in octauis ſancti Iohannis Baptiſtæ, non inuenerunt qui coram eis ad placitandum cõuenirent, aut quicquam tanquam Iuſticiarijs reſponderent, eò quòd ſuam fecerant itinerationem citra ſeptimum annum, ante cuius completionẽ iuxta prouiſionem regni, huiuſcemodi nõ licet exercere iudicia. Calumniabantur etiam compatriotæ breuitatem ſummonitionis, plenarium nec rationabile continentem in ſe tempus: ſecundum quod in lege Anglicana ſalubriter eſt ab antiquo determinatum. Sexto Kal. Auguſti, choruſcationes fulgurum, violentiæ fulminum, Occidentales partes exterruerunt. Deniq; apud Eueſham ictus ê cœlo emiſſus ingentem lapidem, in cõfinio anguli altioris materiæ Turris locatum, impulit tanta vi vt in chorum caderet violenter effractus, humũ penitrãdo, fermè monopedali longitudine. Mox etiã tecto Turris ex fulmine de ſurſum in ſummitate incenſo comburitur per diſcenſum longitudine circiter. xxx. pedum, ſiue (vt quidam aſſerunt) l. computato ventilogio, ſequutus eſt fætor teterrimus hominum importabilis naribus. Tandem monachi cum plebe accurrentes, & in Turrim auſu admirando irrumpentes, aquarum aſpergine ignẽ extinguere conantur. Sed ad extinguendum & effugãdum inimici præſtigias quaſi fruſtra elaboratum eſt, donec (vt aiunt) radio phebe ſuper ignem fulmineum illuceſcẽte, eundem deleret omninò & extingueret nutu dei. Eodẽ anno in feſto ſcilicet ſancti Vrbani papæ, & martyris, quod fuit. viij. Kalend. Iunij, obiit papa Alexander, & ceſſauit Romanorum pontificatus tribus menſibus, & binis circiter hebdomadis. Cui tandem ſucceſſit patriarcha Hieroſolimitanus, & vocatus eſt Vrbanus. Et hoc anno tumultus, & ſeditio fuit in populo per Comitatus Anglię pro nouorum Vicecomitum inſtitutione, ſingulis in pagis per regem poſitorum: prioribus videlicet, quibus per Barones & communitatem terræ fuerant prius commiſſi Comitatus, regia remotis indignatione: ſed Comitatuum comprouinciales quorundam optimatum regni iuuamine animati ac cõſilio ſuffulti

lio ſuffulti, necnon & ſagacitate magna edocti, nouos repulere viriliter Vicedominos, nec eis quicquam intendere volebant nec reſpondere. Propter quod igitur rex Henricus, graui mentis anxietate turbatus, ad deuotionem plebis excitandam & fidelitatem capeſcēdam, vniuerſis Comitatibus Angliæ dirigit epiſtolas valdè motiuas ad pietatem, populique ſibi ſubiecti reuocandam beneuolentiam, quarum tenor in fine huius libri, vna cum prouiſionibus Oxoniç, apponetur. Igitur ſuborta (ſicut ſepè dictum eſt) inter regem & Barones magna diſcordia, & de die in diem plurimū ingraueſcēte, conuenerunt Londini, & partibus ſibi proximis, Anglorum optimates armata manu, circa feſtum Omnium Sanctorum. Quorū potentiam ſuper ſe aggrauatam nimis metuens rex, conſtitit cum ſuis in Turrim Londini: qui & ſeruitium ſuum militare, cum celeritate, qua potuit, ibidem non diſtulit ab omnibus generaliter conuocare. Cùm ergo vtriuſque partis fuiſſent congregati conſautores, conquieuit tandem per internuntios ipſa perturbatio ſub ſpe pacis reformandæ ſine ſtrepitu guerræ, quorundam procerum ad hoc electorum conſiderationibus parte vtraq; concorditer inclinata. Sicq; Baronum omnis labor, & omne ſtudium præcogitatum diu, quorundam (vt putabatur) aſtutia intermixta, caſſatum eſt ad hoc tempus & emarcuit, quià ſemper nocuit differre paratis. Hoc anno obijt Senchia regina Alemāniç, & ſepultaeſt apud Hayles, in monaſterio, quod dominus ſuus rex fundauerat. Et Eadvvardus filius regis. H. de partibus redijt tranſmarinis, ducens ſecum Gulihelmum de Valencia, & cæteros Pictauienſes, qui (vt prædictum eſt) coacti receſſerunt ab Anglia.

Canonizatio ſancti Richardi Ciceſtrenſis epiſcopi.

ANno gratiæ. Mcclxij. Sanctus Richardus, Ciceſtrenſis epiſcopus, Romæ canonizatus eſt, & ſanctorum cathologo aſcriptus, cuius dies feſtiuitatis celebratur. iij. Nonas Aprilis, Intereà Henricus rex abſolutionem impetrauerat à papa Vrbano de ſuæ conceſſionis obſeruatione, quam fecerat Oxoniæ, à iuramentis, & alijs eaſdem ordinationes ſeu ſtatuta cōtingentibus: quas quidam prouiſiones mox per Angliam diſſolui mandauit. Richardus Romanorum rex redijt in Alemanniam, & Henricus rex noſter mare tranſijt, circa tranſlationē beati Thomæ martyris, & in Francia per lōgum tempus perendinauit. Vbi & grauiter infirmabatur, necnō & pœne omnes de familia ipſius febre quartana miſerè cruciabantur, ſed multi obierunt In-

runt. Inter quos Baldevvinus de insula, Comes Deuoniæ, tanquam in midio dierum suorum ex hac luce substractus est. Et Richardus de Clare, Comes illustris Gloceſtriæ & Herefordiæ, circa hoc tempus obijt in Cantia, & sepultus est apud Thekesburie. De cuius virtute ac morum prærogatiua, sic de eo illic hæroicè intitulatur.

Hic pudor Hippoliti, Paridis gena, sensus Vlissis
Aeneæ pietas, Hectoris ira iacet.

Et Henricus episcopus Londinensis obijt, cui succeſſit Richardus Talbotus, qui & ipse citissimè post viuere desijt. Magister Iohannes de Exon. ex collatione domini papę episcopatū suscepit VVintoniæ. Cùm iam per sex annos vel eo amplius, frugibus in terra deficientibus deprimeretur Anglia, tandem anno præsenti refloruit terra, redijtque viridentibus aruis annus lætus & frugifer. Sic & cor omnium & caro omnium exultarunt in deum vnum. Circa festum sancti Andreæ apostoli, ventus fuit validus, qui non solum domos & arbores, sed & turres deiecit ligneas & lapideas. Vnde & ecclesia de Croyland, maiori ex parte, vna cum Turri cecidit, & quinq; homines subtus astantes obruit. Et hoc anno Andræas Prior sancti Svvithini, VVinton. suis meritis exigentibus ab episcopo loci captus in capitulo, apud abbatiam de Hyda incarceratur: sed cito post vincula confringens cautè euasit. In aduentu domini VVallenses cum suo principe Leolino, de suis sedibus irrumpentes, terras Rogerij de Mortuo mari hostiliter inuadunt, & depopulantur. Quosdamque nobiles & strenuos, tàm milites quàm armigeros, ad munitionem & defensionem Castri de Kenet, combusti prius ab eisdem, deputatos, intus inclusos obsederunt, & spem victualium eis eripuerunt. Vnde tandem Castrum illud & aliud quoddam fortissimum & insigne ipsius Rogerij reddita sunt illis. Quæ VVallenses (prout eorū mos est) ad solum prostrauerunt, & in planitiem redigerunt. Rogerius igitur de Mortuo mari, fama dignus æterna, in iram nimirum compulsus vehementem, quorundam magnatum Marchiæ manu intus auxiliari, pro loco & tempore eis insidias machinans, crebris excursibus eosdem aggressi, nunc. ccc, nunc quadringentos, aliquādo, d. vel eo plures, vsque ad innumeram multitudinem interimendo, stragem eis victrice manu infert miserabilem: ex intrantibus tamē vna vice marchionibus peditibus, circiter. ccc. fato infœlici ab eisdem proditoriè iugulatis. Eodem anno palatium regium apud VVestmonasterium ignis conflagratione, ex parte maxima, consumptum

ſumptum eſt. Quod quidam omen ſiniſtrũ portendere interpræ-
tabantur. At dominus rex,ſuorum fidelium ſalubri cõſilio interue-
niente,ad pacẽ magnatum ſuorũ, & regni melioratione cõſtitutio-
nes Oxoniæ dudũ editas de mera ac libera voluntate ſua inuiolabi-
liter obſeruari præcepit, eaſdem cuilibet dirigendo Comitatui.Sed
nec dũ per hoc pacificatũ eſt regnum, prout inſequẽtibus videbitur
manifeſte. Egidius epiſcopus Sar. obijt. Succeſſit V Valter⁹: & Rich.
rex Alemanniæ, exhauſto ſolito more in Teutonia theſauro ſuo,
Angliam repetijt. De cuius acquiſitione pecuniæ verè dici poteſt.

Non habet euentus ſordida præda bonos.

De expeditione in VVallenſes.

ANno gratiæ. Mcclxiij. Eadvvardus filius regis. H. venit poſt Paſ-
cha in Angliam cum fortitudine magna militũ, tàm alienorum,
quos ſecum aduxit de Gallia validiſſimos,quàm Anglorũ. Progre-
dienſq; verſus Snoudunum, expeditionẽ mouit contra VVallenſes
permaximã,ſed eiſdẽ ſe retrahẽtibus,& noſtratib⁹ pro ſoli inequa-
litate, ac nemorũ dẽſitate, paludũq; profundarũ caligine, cũ eiſdem
cõgredi minimè præſumentibus, ſicut rebellionẽ eorũ per hoc adi-
utã,ita virtutẽ Eadvvardi & ſuorũ impeditã fore,credendũ eſt.Sed
tandẽ munitionibus in partibus illis,victualib⁹ abundãter, & arma-
tis potenter inſtauratis,redijt in Angliã reuocatus à patre,Hoc anno
obierunt Iohannes abbas de. S. Albano, & .I. abbass Glouceſt.Illi
ſucceſſit Rogerius,iſti verò Reginaldus. Fuit autẽ conuocatio ma-
gna pontificũ & cleri Angliæ poſt feſtũ. S. Trinitatis apud VVeſt-
monaſt. ad mãdatum dñi papæ ſummonita corã Leonardo & Be-
rardo,nũtijs eiuſdẽ,ad extorquendã pecuniã ab Anglis ad opus Im-
peratoris Conſtantinopolitani, à ſuo imperio iamdudũ electi,Qui-
bus nil velle ſibi in huiuſmodi contribuere,tã à regno quàm ſacer-
dotio, prætenſis in publico rationibus multiplicibus,tùm propter
diſcidiũ regni tum propter depreſſionẽ,& inopiã,quæ iam diu gle-
ba deficiente in populo graſſata eſt, tum propter multas alias cauſas
euidẽtiſſimas reſponſũ eſt præciſe:domino ſuo regi & ſibimetipſis,
in tanto neceſſitatis articulo,fore potius ſubueniendũ quã extraneo
principi.Hæc ideò ad inſtructionẽ poſterorũ hic inſerere curaui qua-
tinus ſũpta cautela de præteritis p vnitatẽ reſpõſionis à cõmunione
mutuæ volũtatis ab huiuſmodi vectigalĩũ contributionib⁹ præmu-
niantur poſteri & prẽſeruẽtur.Eodẽ tempore celebre monaſterium
& inſigne Becci in Normannia cecidit in cineres.Barones Angliæ,

iuramento astricti ad obseruationem (vt sepius dictum est) statutorum Oxonienſium, consilio potiti, & opere suffulti efficaci Simonis de Monte Forti, Comitis Leiceſter nobiliſſimi, ac bellicis rebus peritiſſimi, quod diu super præmiſſis præcogitauerant, effectui mancipare non differunt. Quippe primò & principaliter in omnes alienigenas, quos rex & regina, necnon & Eadvvardus, eorũ filius, plus equo diligentes, ac spretis indigenis, eos in altum nimium huc vsque prouehentes, guerram mouent, & prædas vrgent per totam Angliã subito, & nihil tale cæteris præmeditantibus, sed & in domini regis consiliarios, atque omnes quotquot sibi nouerant in aliquo adhęrere, hostiliter insurgũt, maneria eorum, dominica, munitiones, & oppida, bonaque tam eccleſiaſtica quam mundana inuadunt vtrobique, & debacchantur. Vnde & Petrus Hereforden-ſis epiſcopus, natione Burgundus, captus eſt in eccleſia ſua cathedrali, & ductus ad Caſtrũ de Erdeſley: theſauro, quod habuit abundantur, & prędijs direptioni datis & confuſioni. Sed & canonici ſeculares, compatriotæ ipſius, quos in eandem introduxerat eccleſiam, ſimiliter comprehenſi, mittuntur cum eodem, cuſtodiæ mancipandi. Exindè progreditur exercitus ille vſque Glouceſtriam, & Caſtrum obſedit per quatuor dies, in quo quidam Matthias de Beſill. alienigena, cui Comitatus & Caſtri fuerat à rege commiſſa cuſtodia, erat cum paucis intruſus. Qui tam diu ſe tenuit in illo, exercitui obſidenti ſe reddere pręciſe recuſans, quouſque prima porta verſus vrbem combuſta, deinde quorundam incarceratorum, auxiliandi gratia à carcere abſolutorum, proditione, poſterna ex altera Caſtelli parte ingreſſui patefacta, intrarẽt ſubito Barones. Matthias in Turrim fugere compulſus eſt fortiſſimam, triplici oſtio ferreo ac ſeris munitam firmiſſimis. Qui tamen introitus, malleis ferreis & ſecuribus, viriliter tandem confractus, ingrediuntur belligeri, capto ſic Matthia, nec tamẽ metu mortis, vel minus hoſtium, ſe eis reddere volente, quod ei vtique, etiam ab inimicis ſuis, ad laudẽ fuerat notatum. Ductus eſt ergo ad epiſcopum prædictum ſimili ſorte cõfligẽdus. Deinde iuit exercitus ad VVigorniã, & eam ſine alicuius cõtradictionis obice, licet de villa & ciuitate cuſtodienda literas regias ſuſceperũt ciues, intrauit. A quibus fidelitate recepta, tendit ad Bruges, & regium ibi cepit oppidum, quod ciues Baronib⁹ excluſis primo die nobiliter defenſarunt, ſed demùm pacto inter eos ſtabilito, ne videlicet VVallenſes (quorum turma ex altera parte vrbẽ aſ-

ſiliens

siliens extitit innumera) intrarent, reddiderunt se die subsequenti. Hoc facto, Barones illi gressᵘ suos versus Australes regni partes direxerunt, assumpto secum Comite prædicto in ducē, per quē regebantur. Augebatur ergò numerus cōmilitonū suorū quotidiè. Nam iam totius regni præstātiores viribus, & nobilitate præpollētes ferè omnes, ad eos confluxerant. Ac deprædationibus & rapinus, suis quiq; prouincijs, super alienigenas miserè debacchati sunt. Tūc erat triste emulis alienigenarū, videre confusionē eorū. Nam quicunq; Anglicū idioma loqui nesciret, vilipenderetur à vulgo, & despectui haberetur. Vndè contigit quòd & multi, tàm religiosi quàm alij, nationis extraneæ, exeuntes per clandestinæ fugę pręsidiū, mortis suppliciū seu dispendiosum captiuationis periculū metuentes, fugerent ê regno. Sed &. I. Maūsel, multarū in Anglia rector ecclesiarū, seu potius incubator: reddituūq;, quorūnō erat numerᵘ, possessor magnificus, ita quòd ditior eo clericus non videretur in orbe, episcopali puta dignitate minimè insignitus, metu Baronū aufugit latentur vltra mare de Turri Londin. in qua rex Angliæ & regina sua tunc tēporis tenuerūt se. Quē cum. H. filius regis Alemannię fugientē insequeretur, & ipse capitur cū applicuisset Bononiæ ab Ingerando de Feenes, procuratione (vt putabatur) reginæ. Interim Eadvvardus regis primogenitᵘs, Castrū illud munitissimū de VVindesores, quo nō erat ad id tēpus aliud splendidius infra fines Europæ, muniuit militaribus copijs alienigenarū, quos secū (vt dixi) adduxerat in Anglia, ibidem introductis. Rex autem noster in Turri existens Londinēsi, videns se circūdatum vndique atque vallatum hostibus, paci Baronum acquieuit, & Oxonij prouisiones obseruare concessit. Sed regina muliebri irritata angore, pro uiribᵘs contraire nisa, assensū non præbuit. Vndè cùm de Turri exisset, tendens per Tamesim versus VVindeshorā, vbi alienigeni erant cōgregati, intercepta est à Lōdinensibus, & ab eisdem enormiter blasphemata & exclamata, iactuque lapidum & luti, subtus ponte, vilissimè repulsa. Quòd vtique pacis impedimentum fuerat hoc incentiuum patebit in sequētibus,

Forma pacis.

EThæc fuit forma pacis, concepta tunc temporis inter regē & Barones suos: videlicet, quòd. H. filius regis Alemanniæ per regē & reginā liberaretur: et quòd Castra regis baronū custodię cōmittātur. Itē quod ꝓuisiones & statuta Oxonij firmiter & inuiolabiliter, tā à rege q̄ ab alijs obseruētur, & ꝙ regnū de cætero ꝑ indigenas fideles

& vtiles ſub domino rege gubernetur. Inſuper quòd exeant alienigenę à regno, vlterius non reuerſuri, exceptis illis, quorũ morã fideles regni vnanimi aſſenſu acceptarent. At illi qui in Caſtro nobili VVindeſor, fuerũt introducti, alienigenæ prædicti, milites ſtrenuiſſimi, numero quaſi. c. & ſatellites multo plures, munierũt illud & inſtaurarunt egregiè, patriam deprędantes & deuaſtantes circũquaq;. Interea cum Simon de Mõte Forti, Conſul Leiceſtr. & Barones, circa partes maritimas pro liberatione dicti. H. filij regis Alemãniæ, fuiſſent occupati, venit Eadvvardus ad Caſtrũ Briſtollię. Qui cũ illic in opido illo per aliquot moraretur dies, ecce, nulla ex parte ei arridẽte fortuna, oritur inter milites ſuos & municipes ſeditio magna, talis profecto quòd vrbs tota, quæ ſui debuerat eſſe dominij, à ſua fidelitate & obſequio penitus ſe ſubtraheret, ciuibus ad ipſũ obſidendũ iam paratis, de Caſtelli captione iã ſecuris. Is igitur hinc inde cuncta ſibi ſiniſtro omine cedere perpendẽs, eò quòd iã tota Anglia cõtra eum & oẽs alienorũ fautores, vel cõtra Barones recalcitrare nolẽtes, ira exarſerit & indignatione: accito ad eum VValtero VVigorniẽſi præſule, qui de latere Baronũ extiterat, ſub ſimulationis pallio cũ eis pacificare velle promiſit. Quem cum epiſcopus accepta ſecuritate (vt putabatur) manucepiſſet ad hoc fideliter proſequendũ, pactũ quod pepigit, trãſgreditur. Nã cùm verſus curiã iter arripuiſſet, vt promiſſum confirmaret, immiſit ſe in prædictũ Caſtrũ cum alienigenis. Igitur ad vincula. S Petri viribus cõgregatis, proceres regni & prouiſionum, ipſi vna cum regẽ, iam eis per omnia ore tenus hoc intimato, caſtrum illud aſſiliendum decreuerunt. Eadvvardus ergo exiẽs ẽ Caſtro, quaſi pro pace tractãda, occurrit patri & Baronibus, quaſi à Londino media via, finitoq; tractatu cum redire voluiſſet, Comitis Leiceſtriæ ac VValteri epiſcopi VVigorn. ſiniſtra ſuſpicantium, retentus calliditate, Caſtrum non eſt permiſſus reintrare. Ergo Caſtrum illud nobile regi redditum eſt & Baronibus, ſub hac tamen forma, quod hij qui intruſi fuerant, ſaluis ſibi equis & armis, ſaluò exirent de regno, ſine ſpe reuertendi, quos quidam Barones tũc ad mare conduxerunt. Circa illud tempus, Leolinus princeps VValliæ, terras Eadvvardi deſtruxit in marchia Ceſtriæ. Et Caſtrum de Diſſard optimum obſedit, cepit, & ad ſolum cõplanauit. Similiter & caſtrum de Gannoc, neque forma, neque ſitu à prædicto ſecundũ. Eodem anno. iiij. Kal. Auguſti ſignũ quoddã, ſtupendũ valdè & admirandũ, apparuit in firmamẽto, circa mediã noctẽ, à parte Aquilonari.

Ac

Ac Nonis Augusti scilicet citò post, fuit eclipsis solis post horã nonam mirabili spectaculo videntium oculis. Ad Natiuitatem beatæ virginis maxima coadunatur congregatio Lõdini, procerum & cæterorum prelatorum regni, quanta non est visa longo tẽpore transacto in Anglia. In quo colloquio statuta Oxonij publicè promulgata sunt, & per regnum integraliter iussa obseruari, sed deprædationes & rapinæ, personis illatæ ecclesiasticis, quod vtiq; valdè foret difficile, necnon & quibusdam magnatibus, qui regi fauebant, similiter factæ, pro quo discordiæ scisma, inter eos hinc inde subortũ, multum timebatur in Anglia, statuuntur restitui Petrus Herefordẽsis episcopus, à custodia, qua tenebatur absolutus est, & qui cum eo erant, videlicet Matthias de Besill. & cæteri liberati sunt. Circa sestũ sancti Michaelis, rex noster, & regina, & Comes Simon de Monte Forti, cum multis nobilibus, mare transierunt, ad colloquium regis Francorũ Ludouici, quod tunc tenuit Bononiæ, occasione perturbationis regni Angliæ. Ex procuratione autem reginæ suique generis processerat istud, quod ex præfato facinore patrato, in Londinenses odij traxerat incentiuum. Et non multum post hoc, magnum cœlebratum est Parliamentũ Londini, in quo scissura (heu proh dolor) iam prevalente inter Barones, iuxta illud Euangelicum. Omne regnum in se diuisum desolabitur, &c. plures eorum qui primo in caluaticijs, & in deprædationibus faciendis acriter exarserunt, iam regi & Eadvvardo magnæ probitatis viro adhesẽrãt, promissionibus cõuersi delinitis, & terris amplis promissis sibi, & collatis. Post hæc iuit rex cum exercitu magno (nam iam potentiores regni in manu forti adherebãt ei) ad Douer iam, vt Castrum alliceret de manu Baronũ, quod non obtinuit. Rediens ergo cum indignatione vehementi versus VVestmonasterium, missisque interim clandestinis quibusdam ciuibus Londinẽsibus literis, vt ianuas custodiẽdo Baronibus interdiceretur ingressus, ferè proditus fuit ille Simon de Monte Forti, qui extra ciuitatem in suburbio Sudvverke, cum suis paucis admodum, regij respectu exercitus, intererat. Dispositis nanque turmis, haud longe ab eo loco ad ipsum assiliendũ, nihil tale præmeditatum, iam appropinquabat exercitus: & ad eum capiendum cum summa securitate progreditur, cùm ecce comperta deceptione irruunt Londinenses, quorum corda habuere Barones valdè propitia, cum impetu fortitudinis magnæ cathenas frangant, portas aperiunt, & ad eum succurrendum cateruatim accurrunt.

Sicque nutu dei Cõsul eo die de manu hostili ereptus est. Nam dominus rex cognita per exploratores numerosa Londinensium multitudine in adiutorium ei venire exercitum suum fecit remeare. His ita gestis, de pace hinc inde componenda elaboratum est, tam à parte regis Franciæ quàm pontificum regni Angliç instanter. Tandem verò submittentibus se per compromissionem rex Angliæ & Barones sui, in dicto & ordinatione regis Franciç super contentionibus, prouisiones Oxoniæ contingentibus, necnon & deprædationibus & rapinis factis hinc inde multipliciter, pro quo diuisio inter multos fuerat (vt dixi) iam suborta, itum est post Natale in Franciam ad recipiendum, quod super his dictus rex duxerit ordinandum. Igitur in crastino Vincentij martyris, congregato Ambiani populo innumerabili regum, pontificum & procerum, rex Franciæ Ludouicus, propositis & defensis ac rationibus partium plenius intellectis, protulit dictum suum & sententiam solenniter pro rege Angliæ contra Barones, statutis scilicet Oxoniæ, & prouisionibus, ordinationibus, ac obligationibus pœnitus annullatis. Hanc autem cõuocationem rex Anglhæ interfuit, & regina Alienora, Archipræsul etiam Cantuar. Bonefacius, & Petrus Herefordensis episcopus, Iohannes Manusel, qui ab Anglia perturbati, quanta potuere mala Baronibus non cessarunt machimari. Ab hoc verò tempore nouissimus error peior fact⁹ est priore. Interea Rogerius de Mortuo mari prędia dominica Comitis Leicestriæ in Marchia deprædatur. Consul ergo, iã sibi in amicitias prouocato Leolino principe VValliæ, præclarum illuc misit exercitum, qui & terras eiusdem partim destruxit, & Castrum de Radnor cepit & combussit: in cuius succursum, cum Eadvvardus de partibus rediens transmarinis, militari copia stipatus, cõuolasset, Barones insequutus est, nec tamen eos aggressus, quia nullus factus est inter eos congressus. Castra autem Humfridi de Bahun Iunioris. s. Haie & Huntindun, obsedit Eadvvardus & cepit, ac Castrum †Breconię, in deditionẽ accepit. Quę cum prouincia & appenditijs Rogerio prædicto tradidit ad custodiẽda. Et ad illu tẽpus Robertus de Ferrarijs Comes Dereb. cum exercitu magno venit VVigorniã. Cui cum ciues muralia ciuitatis & portas custodiendo viriliter restitissent, tãdem ex inopinato per vetus Castrum intrauit, qui & villam destruxit ac Iudaismum euertit. At Barones redeũtes de VVallia, vrbem Glouern. non viribus vel obsidione, sed quadã nacti cantela, introierunt. Eadvvardus etiam magna vsus audatia,

†Breknoc

subito

ſubito venit à tergo, ponteque celeriter ſuper ripam Sabrinæ reparato, qui & prius à prædictis fuerat conbuſſus: intrauit Caſtellum; Baronum præſentia non obſtante, inter quos in craſtino VValtero VVigorniæ epiſcopo intercedente, & Eadvvardi aſtutia vulpeculari interueniente, captæ ſunt inducíæ, Baronibus ab vrbe r eccdentibus. Eadvvardus ergò, vrbe cũ Caſtro ſic adept', Burgenſes incarcerauit: & villã ad mille librasmiſerabiliter redemit. Exinde patrem ſuum regem adiuit Oxoniæ, qui iam de Francia reuerſus, ſeruitiũ ſuum militare, ad proficiſcendum ſuper ſuos complices, generaliter conuocaue rat per Angliam. Nempe rex vniuerſitatem cleri Oxoniæ euacuare coegit ad tempus. Sed & ſanctã virginem Frideſvvidã perſonaliter & deuotè viſitauit, quod nullus regum Anglię ante ipſum in perſona propria, procul dubio, auſus fuerat. Interim Eadvvardus & cæteri magnates in partibus illis, Baroneſque partis aduerſæ depopulari, & incendere terras, & maneria alterius cuiuſque non deſtiterunt. Ac Londinenſis cum innumera multitudine ab vrbe ſua irrumpentes, prædia & poſſeſſiones regis Alemanniæ atque Philippi Baſſet, aliorumq; plurium regi adherentiũ, deſtruxerunt & combuſſerunt. Sed & clericos regis, atque Barones de Scaccario, ac Iuſticiar. de Banco, ceperunt & incarcerauerunt. Sic itaque annus iſte inteſtina hoſtilitate, ciuiliq; diſcordia ſautiatus, adeo vt quis cui crederet, quis cui mentis ſuæ ſecreta committeret, neſciretur. Vtpotè hijs & illis diuerſa ſapientibus miſerabiliter finitus eſt,

De captione Baronum apud Northamtonam.

ANno gratiæ. Mcclxiiij. Circa mediam quadrageſimam habito tractatu rex Angliæ cum proceribus regni apud Oxoniã, adierunt ipſe & Richardus Romanorũm rex, frater eius, ad Northamtonam cum exercitu admirabili, vexillis expanſis, vbi Baronũ pars non modica tunc in vnum erat congregata, Eoſdem ergo in vrbem intruſos acriter aſſiliens, tandem confracto muro intrauit exercitus, & omnes quaſi ſubito cepit Barones vexilliferos. xv. circiter, & milites. lx. cum ſatellitibus quorum non erat numerus. Horum erat pręcipuus Petrus de Monte Forti, Iunior, qui ad Caſtrum confugerat, ſed in craſtino rediddit ſe. Erat & inter illos Simõ de Mõte Forti, Iunior, filius Comitis, qui introitu regalium in municipiũ pro poſſe dimicando reſtitit, ob quod famam promerui ſempiternam. Hoc actum fuit Sabbato primo Paſſionis dominicæ. Omnes ergo captiui abducti ſunt in exercitũ, terris eorum in alterum dominium iam

translatis. Rex autem Leicestriam tendens, in ea hospitatus est, quã regum nullus præter eum, etiam videre prohibentibus quibusdam superstitiosis, præsumit. Deinde ad Notingham, & Castrum intrauit, nullo sibi resistente. Nam qui intro fuerant ex parte Baronum obuiam processerunt, & claues ei tradiderunt. Venerunt autem ad regem ibi de partibus Aquilonaribus nobiles in auxilium, videlicet I. de Bailol, Rob. de Brus, & Petr⁹ de Brus, & alij Barones plures, cum multis millibus bellatorum, vbi & dominus rex festum tenuit Paschale. Misit etiam rex filium sum Eadvvardum in Derebishire, & Stafordshire, cum exercitu præclarissimo, qui terras & maneria Roberti de Ferrarijs, Comitis Derebie, vastãdo atque incendendo, necnon & Castrum eius Totteberie prosternendo, destructionem ei intulit miserabilem. Vbicunque autem progrediebatur exercitus regis & Eadvvardi hinc vel inde, comitabantur eis tres sociæ, prædatio, combustio, & occisio. Frẽduit ex hoc quoque, vbi incedebant, prouincia: & commota est velut arundinetum, Zephiro vibrante collisum. Pax in regno nulla, cedibus incendijs, rapinis, & deprædationibus omnia exterminabantur. Clamor & luctus & horror vbique. Ad id tempus Iohannes Giffardus, miræ probitatis & audaciæ miles, cũ alijs custodiæ Castri de Kenelvvorth deputatis, quod quidem Comes Leicestriæ mirabili structura ac reparatione firmauerat, ac machinis multimodis, hactenus inauditis apud nos & inuisis, mirabiliter instaurauerat, Castrum VVarevvick dolosè cœperũt, ac Comitem honoris eiusdem, videlicet Gulihelmũ Mãduit, eò quòd super conuersione sua nuper ad regem suspectus fuerat eisdem, cũ vxore sua & familia, adduxerunt captiuos, & incarcerauerunt apud Kenelvvorth Castrum autem VVarevvick, ne Regales confugium haberent ibidem, subuerterunt. Ac in ipsa Passione dominica Iudæi apud Londinũ, de quadam proditione Baronibus simul & ciuibus inferenda, deprehensi, omnes ferè trucidati sunt, thesauro incomparabili assumpto in Iudaismo. Post festum Paschæ, Simon de Monte Forti, & cæteri Barones secum persistẽtes, adiuncta sibi Londinensium manu auxiliari, Castrum Roueceſtriæ obsederunt. In quo Iohannes VVarrenniæ Comes, & Comes Arundelliæ, & Henricus filius Romanorum regis, & multi nobiles fuerant introducti, qui & de prędicto colloquio Oxonij ad partes illas regni custodiẽdas fuerant à rege deputati. Quo audito rex in partibus existens Aquilonaribus, magna sub festinatione gressus suos retrorsum dirigens,

illuc

illuc properauit, gratia obsidionis dissoluēdæ. Quod & factum est. Nam vt regē cum exercitu suo didicerant superuenire, ipsi obsidione Turris fortissimæ, quam bellicis insultibus, & machinarum ictibus, visq; subterraneis expugnatam, fuissent in proximo adepturi, protinus dimissa, Londinū repetierūt. Rex igitur proceribus suis ab hostili expugnatione liberatis, partes adijt maritimas, manerijs & possessionibus suorum cōplicum, à dextris & à sinistris, datis vtrobique deprædationi & incendijs. Castrum etiam Gilberti de Clare, quod dicitur Tonebrigge, cepit. Barones verò. v. Portuum partim subdiderūt se regi, partim verò nō, qui puppib⁹ onustis in mari subtraxerunt se. Dum hæc circa marittima agerentur, Simon de Monte Forti, Comes Leicestriæ illustris, & Barones, viribus vndique congregatis, tam Londinensium, quorum exercitus creuit ad. xv. millia hominum, quàm aliorum innumerabilium, illuc tendunt cū impetu fortitudinis suæ. Cōstituti igitur apud Flexinge in Suthsex, sexto circiter miliario à Prioratu de Levves: nudius tertiꝰ ante bellū, huiusmodi mandatum dirigunt domino suo regi. Excellentissimo domino suo Henrico, dei gratia regi Angliæ. & cæt. Barones & alij fideles sui, sacramentum suum & fidelitatem, Deo & sibi debitā, obseruare volentes, Salutem & debitum cum omni reuerentia & honore famulatum. Cum per plura experimenta liqueat, quòd quidam vobis assistentes, multa de nobis mendatia vestræ dominationi suggusserint, mala quanta possunt, non solum vobis, sed etiam nobis & regno vestro intendantes, nouerit vestra excellentia, quòd salutem & securitatem corporis vestri totis viribꝰ, cum fidelitate vobis debita, volumus obseruare, inimicos nostros non solum, sed & vestros, & totius regni vestri, iuxta posse grauare proponētes. Aliud super prædictis si placet, non credatis. Nos enim vestri fideles semper inueniemur. Et nos Simon de Monte Forti, Comes Leicestriæ, Gilbertus de Clara, ad petitionem aliorum, pro nobis & ipsis, præsentibus sigilla nostra apposuimus. Data. & cæt.

Hanc autem epistolam Baronum suorum contemnens rex, ad bellum totis affectibus exardescit, ac talem eis diffidationis respōsalem misit. Henricus dei gratia, rex Angliæ. & cæt. S. de de Monte Forti, &. G. de Clara, & complicibus suis. Cum per guerram, & turbationem generalem in regno nostro, per vos iam subortas, nec cnō & incendia & alia damna enormia appareat manifestè, quòd fidelitatem vestram nobis debitam non obseruatis, nec de securitate corporis

corporis noſtri in aliquo curatis, eò quòd magnates & alios fideles noſtros, noſtræ fidei conſtanter adhærentes, enormiter grauaſtis, & ipſos, quantũ in vobis eſt, grauare ꝓponitis, ſicut per literas veſtras nobis ſignificaſtis, nos grauamen ipſorum noſtrum proprium, & inimicos eorum noſtros reputamus: præcipuè cùm dicti fideles pro fidelitate ſua obſeruanda contra infidelitatem veſtram nobis viriliter aſſiſtant, de veſtra ſecuritate vel amore non curamus, ſed vos tãquam noſtrorum & eorum inimicos diffidimus. Teſte meipſo apud Levves. xij. die Maij, anno regni noſtri. xlviij.

Richardus dei gratia Romanorum rex, ſemper Auguſtus: & Eadvvardus illuſtris regis Angliæ primogenitus, cæteriq́ue Barones omnes & nobiles, prædicto regi Angliæ conſtanter ſinceræ fidei & deuotionis operibus adhærentes, Simoni de Monte Forti. G. de Clara, cæteriſque vniuerſis & ſingulis, perfidiæ ſuæ complicibus. Ex literis veſtris, quas illuſtri regi Angliæ, domino noſtro chariſſimo tranſmiſiſtis, accepimus nos diffidatos à vobis, quamuis huiuſmodi verbalis diffidatio ſatis fuit antè nobis realiter veſtra hoſtili in rerũ noſtrarũ incendijs, & bonorum noſtrorum depopulationibus, perſequutione iam probata. Nos igitur vos ſcire volumus, vos à nobis vniuerſis & ſingulis tanquam hoſtes publicos ab hoſtibus diffidatos. Qui deinceps perſonarum veſtrarum & rerum diſpendijs, vbicunque nobis ad hoc facultas affuerit, totis viribus inſiſtemus. De hoc autem quod falſò nobis imponitis, quòd nec fidele, nec bonum conſilium regi domino veſtro damus, nequaquam verum dicitis. Et ſi vos, domine Simon de Monte Forti, vel Gilberte de Clara, velitis hoc idem in curia domini regis aſſerere, parati ſumus ſecurum veniendi ad dictam curiam procurare conductum, & noſtrę ſuper hoc innocẽtię veritatẽ, & veſtrum, ſicut perfidorum proditorũ mendacium declarare per alium nobilitate & genere vobis parẽ. Omnes autem nos contenti ſumus prædictorum dominorum Sigillis, videlicet Romanorũ regis, & dñi Eadvvardi. Datũ vt prius.

De miſerabili & horrendo bello apud Levves commiſſo.

CVm igitur eorum concordiæ minime aſſentiret deus, cõmiſſum eſt bellum inter eos apud Levves. ij. Idus Maij deteſtandum, & omnibus ſeculis inauditum. Siquidem Barones (apud quos in omnibus, & per omnia, vna fides, vna voluntas, qui ſic erant affectione fraterna vnanimes, quod etiam mori pro propria non timerent) venientes ſummo mane extra Levves, tentoria ſua & ſarcinas locauerunt ſu-

runt ſupra montem. Curru etiam Comitis Leiceſtriæ, cum vexillo ciuſdem, deſuper ex induſtria depoſita infra ſummarum ſtrictiſſimè collocato. Diſponuntur ergo acies & agmina belli; oratione q; facta à duce eorum Simone de Monte Forti perſuaſoria, animantur omnes pro patria parati cum ſumma ſecuritate pugnaturi. Præterea omnes confeſſione pręuia, ſuper humeros & pectora crucizarunt ſe. Rex ergo & cæteri nobiles comperto eorum ſubito ſuperuentu, per caſtra expergefacti quantocius in arma colliguntur, & ad congrediendum acies bello diſponunt, loricatorũ maxima multitudine collocata. Sed multi ficti, & factioſi, ac omine fœlici carentes, eo die dum inordinatius ac præproperè progrediũtur, incautius pugnant, fictius perſeuerant. Quin in ipſo congreſſu loricatorum nobiliſſimi tam milites quàm armigeri, circiter. ccc. animis dilituere, terga dantes turpiter fugerũt ad Caſtrum Peueneſelli. Et hiſ erant Comes VVarenniæ Iohannes, Gulihelmus de Valẽcia, Guido de Lizunaco, ambo fratres regis, Hugo Bigotus, & multi aliſ. Acies tamen regalis, quæ ſigno regio, quod Draconem vocant, digladiale mortis iudicium prætendente extitit inſignita, progreditur, & prælium conſertum eſt. Acies nanque regia laxato quantocius cuneo equos in hoſtem audacter admittit, & ê conuerſo. Sicque ictuum immanitate, ac horrendo fragore ſibi inuicem acies offenderunt. Igitur Baronum acies hac vice penetrata eſt & diſſoluta, Iohanne Giffardo milite ſtrenuo, qui gloriam primi ictus præripere affectauerat, capto & ad Caſtrum abducto. Eadvvardus verò Londinenſium miſcetur exercitui, coſque fugientes inſequitur, nobilioribus dimiſſis itinere (vt ferunt) quatuor circiter miliariũ ſtragẽ eis ingerendo miſerimam Horum nanque ſanguinem pro materno ſitiebat obprobrio, qui (vt prædictum eſt) genitrici ſuæ conuitia tot dudum intulerũt. At pars regij exercitus ſpoliſs & prædis, ac ſarcinorum direptionibus ſupra montem interim inhiantes, quoſdã ciues Londinẽſes in curru Conſulis ex cautela introductos, ſperantes intro Comitem reperiſſe, trucidarunt. Sed Comes ille & Gilebertus de Clara, ac cæteri Barones, fagatius agentes, circa deditionẽ regis Angliæ ac captionem regis Alemanniæ, cęterorumq;, totis viribus congrediuntur. Apparuit ibi virtus Baronum fulminea, inhiantius dimicantes pro patria, tandem victoria potiuntur. Nam rex Angliæ equo electiſſimo ſub ſe confoſſo captus eſt. Richardus autẽ Romanorum rex captus eſt, capti ſunt & multi aliſ: videlicet Iohannes de

nes de Baillol, Robertus de Brus, Iohannes Comin, & cæteri Barones Albaniæ: peditibus ferè omnibus, quos secum adduxerant de Scotia iugulatis in numero grandi. Capiũtur & Humfridus de Bohun Comes Herefordiæ, Gulihelmꝰ Bardulfus, Robertus de Tattesthale, Rogerius de Someri, Henricus de Perci, & Philippus Basset, prior iure nominandus, qui præ cæteris eo die cum rege existentibus, in ictibus dandis & recipiendis gloriam promeruit. Item & multi alij, quasi totius regni potentiores, ac in militia præstantiores partim capti sunt, partim verò fugę indulserunt, ad instar quod duo fugarent decem millia, cæteris qui remanserant, ad duo vel plus (proh dolor) interemptis. O miserabile spectaculum morientium. O admiranda mutatio nobilũ. Agnoscat ergo humana præsumptio, quid homo, quidque vires hominis. Inde tantum sane de viribus suis & potentia, qui & vtique maiores natu ac in militia probatiores extiterant in regno prædicto, quòd non crederẽt hostem eos ausum assilire, quem ipso die nimis propinquum experti, suorũ tot perdidere, nec tamen sine cæterorum discrimine graui, quin ex eis strages magna facta sit, præcipuè ex ipsa inuasione Eadvvardi super Londin. Fertur autem quinque millia hominum in hoc flebile & infœlici conflictu occubuisse ex vtraque parte. Erat inter cæteros miles quidam, Iusticiarius regis, nomine Gulihelmus de VViltona, & Fulco filius VVarini, Baro regis, occisorum in numero excellentiores, alter gladio interemptus, alter verò flumine vicino submersus. A parte verò Baronum, Radulphus Heringãder Baro, & Gulihelmus Elundus vexillarius Consulis. Varios licentiosius poeta vel longius prosequatur euentus, & modos interfectionũ diuersos tractator: nos breuitas lege arctiori continet, nec qualiter sed quid acciderit dixisse indulget. Eadvvardus à cede rediens Londin. licet de patre & auunculo eius rege Romanorum cæteri triumphum reportassent, cum resumptis viribꝰ eos bello aggredi denuò disponit. Cum igitur sibi inuicem ferè offendissent, ecce omnes quasi qui cũ eo steterant fugæ indulserunt. Quidam (vt dicebatur) gladio percutere, nec se in suis ictibus cognoscere valuerunt. Quid ageret Eadvvardus qui commilitonibus, dispersis sic, quasi solus in campo Martio remanserat? Rediens ergo in Prioratũ Levvensẽ, vindictam ad tempora distulit meliora. Nocte verò sequenti pax quædam inter regem †reformata est & Barones: & Eadvvardus, patre annuẽte, & Henricus filius regis Alemãniæ dati sunt pacis obsides, in Castro

†restaurata.

Doueriæ

Douoriæ cuſtodiæ ad tẽpus mancipati.Rex verò Alemanniæ captiuus ponitur in Turrim Lond. cæteriq; captiui ꝑ Caſtra diuerſis locis intrudũtur.Cuius euẽtũ belli, calamitatis,& miſeriæ, diei diræ & amaræ valdè, motæq; ſeditionis, & guerræ inter ciues vnius terræ, ſigna portẽdere poſſunt,anno prẽterito viſa in firmaméto Nonis & iij.Kal.Auguſti,prout in ſuperioribus dictũ eſt. Nudius tertius ante bellum ꝑmaxima pars ciuitatis Lond. in VVeſtchepe proditorièincenſa eſt.Marchiones VValliæ videlicet Rogerius de Mortuo mari, Iacobus de Andeleg,Rogerius de Clifford, Rogerius de Leiburn. Haimo Extraneus,& illi de Turberuilla,cũ plurib⁹ alijs,qui de bello prædicto de Levves,nuper fugerunt,viribus cõgregatis guerrã mouentes in Marchia,Baronibus recalcitrare moliuntur.Simõ ergo de Monte Forti, copulata ſibi in amicitias Leolino, principe VValliæ, partes eaſdẽ adijt cum ingẽti exercitu,& Caſtrũ intrauit Herefordię & Haię.Terras & prædia dominica,Rogerij de Mortuo mari, igni tradens vbiq; & depopulationi.At Hugo de Mortuo mari coactus reddidit ſe Baronibus, Caſtello ſuo quod dicitur Richar. & cæteris terris cuſtodiæ mancipatis & cõmendatis Iohanni filio Iohannis, & Caſtrum de Lodelavve redditum eſt.Exinde progreditur exercitus Anglorum & VVallẽſium ad Monté Gomericũ, vbi prædicti Rogerius & Iacobus,pacẽ iniere cum Baronibus fruſtratoriã,prout patuit in fine,datis obſidib⁹ hinc inde. Comes verò Leiceſtriæ feſtinauit ad mare contra alienigenas,quorum aduentus multitudine maxima,& fortitudine nimia,ductu reginę & Petri Comitis Sabaudię, aliorumq; pluriũ,quaſi totius Europæ malorum,plurimũ in Anglia metuebatur. Quibus nẽpe reſiſtendis cõgregatur Cantuar.& circa partes mariſtimas circumquaq; omne robur regni, ab vnaquaque ciuitate,& vrbe, villataq;, regio citatũ edicto.Epiſcopi etiam in ſubſidiũ huiuſmodi à domib⁹ religioſis, & eccleſiarũ rectorib⁹ decimã ſpiritualiũ receperũt. Videres aũt tũc tẽporis ſuꝑ Berhãdovvn, tam equitũ quã peditũ,tantã in vnã congregatã multitudinẽ contra alienigenas,quantã in Anglia exiſtere non crederes bellipotentem. Regina verò Angliæ cũ exercitu quẽ habuit collecta plurimarum nationũ,tot Ducũ tot Comitũ,tãtiq; nauigij,quòd vix credibile cuiq̃ videatur,ꝑſtitit in Flãdria interim apud Bruges,claſſi illa ꝑgrandi in portu quidẽ Dam collocata,qui Angliã ingredi quotidiè minabãtur,anhelantes & in feruoré prælij ꝑnos, tumeſcẽtib⁹ oris iactitãdo, ſe demõſtrabant. Quorum aduentum noſtrates,& maxime.v.Portus,& piratæ audacter ſitiebant, nec eorum potẽtiã,vt videbatur,in

aliquo metuebãt. Tandẽ aũt oĩs illa cõgregatio nobiliũ innumera, tã militũ ſtipendiariorũ q̃ aliorũ, qui ad ꝓpria fuerãt ſtipẽdia, parentes & amici reginę, ad ꝓpria reuertũtur, voto ſuo deo dãte penitus fruſtrati. Fuerũt qui dicerẽt, robur eorũ & numerũ exercitus agnoſcẽtes, ꝙ ſi liberi applicuiſſent, terrã hanc præ nimia multitudine ſua & fortitudine editioni ſuę, ꝓcul dubio, ſubiugaſſẽt. Sed cõſcius ſecretorũ pater miſericordiarũ, & deus totius cõſolationis, nouit oĩa, & corda ſcrutaẽ ſingulorũ, populũ ſuũ Anglicanũ ab alto ꝓſpicere dignatus eſt, dũ tãtorũ corda magnanima cõtabeſcere iuſſit, & re impfecta ꝓ qua aduenerant, tot ſupueniẽtes hoſtes repatriarẽt, exhauſto in vanũ & ꝓdito theſauro ſuo incõparabili: ſed hoc tamẽ ad laudẽ & magnificẽtiã nobilis Alienorę Anglorũ reginę libet intexere, ꝙ dño ſuo & E. filio eius, tàm ſtrenuè & tàm viriliter, tãq̃ virago potẽtiſſima, ſuccurrẽdis fortiter inſudauerit. Sũmus itaq; põtifex Vrbanus, inſtinctu ſtimulatꝰ aduerſo, in partẽ alterã declinãdo fauorẽ & aĩmũ conuertit aduerſũ Barones, irę & indignationis immẽſæ, occaſione ſpoliaciõis ꝓſonis eccłiaſticis illatarũ, trahẽs incẽtinũ, fertur aũt dixiſſe, eũ nõ plꝰ velle viuere q̃ quòd Anglos ſubiugaſſet, vndè & legatũ direxit verſus Angliã, virũ ſummũ dñm Sabin. epm Cardinalẽ, ad interdicẽdũ terrã, & excõmunicandũ Barones ꝓuiſionũ inpreſos. Sed cũ terrã ingredi, reſiſtẽtia eorũ, ꝓ libitu nõ poſſe perfẽſiſſet, citatis primò Ambiani & poſtmodũ Bononiæ quibuſdã epis regni, & alijs quibuſdã, ſententiã excõmunicationis & interdictionis ſuꝑ ciuitatẽ Lond. & v. Portus, necnõ & quaſdã ꝓſonas illuſtres & nobiles regni fulminatam, commiſit exequendam. At illi ſententiã ipſam cõtra iuſticiam illatã attendentes, appellarunt ad papã, ad meliora tẽpora, vel ad generale conciliũ, necnon & ſupremũ iudicem certis de cauſis & rationibus cõmendabilibus. Quæ poſteà appellatio, in Anglia cõgregato apud Radingũ Concilio recitata eſt, & ab epis & clero approbata & executa. Interdictũ aũt licet inuiti ſuſcipiẽtes à legato p̃dicti epi ſecũ detulerunt. Sed cũ applicuiſſent Douoriæ ſcrutinio ex more in portu facto, interceptũ eſt à ciuibus, & in minutias dilaniatũ, iactatur in mari. Nũciį quidã celebres, tã regis Francorũ q̃ Anglorũ, vĩz. P. Camerariꝰ, vir nobilis de Frãcia, &. H. de Alemãnea, cũ alijs, applicãtibꝰ Bononiæ, cũ adhuc p̃dicti põtifices extiterãt ibidẽ, ab oppidanis peſſimè tractati ſũt, multis vulneratis, & ad nouẽ de Anglijs crudeliter trucidatis, nec deferebatur Frãcigenis, eò quod in ducatu & conductu venerant aliorum.

Iam

Iam enim omnis illa regio maritima,imò oīs ferè Gallia vſq; Alpes inſtigantibus rege Frācię,Petro Comite Sabaudię,Bonifacio archiepiſcopo Cantuar. & electo Lugdunēſi,cæteriſq; parentibus reginę nobilibus,in Anglos cōſpirauerant cōtra regē.H. puta cōſiſtētes, ſed & alia pars Europæ, ſcilicet Britanniæ Minoris, Vaſconiæ,necnō & Hiſpaniæ,cuius terrę regis ſororē duxerat Eadvvardº,ſimili ſeditione cōmoti, aduerſus eos odio exarſerūt & indignatione vehemēti. Attamē inclytus ille Comes Andegauiæ parti Comitis Leiceſt. faue bat,frater ſuus vt dicebatur,fidei iuramēto aſtrictus,at vir apoſtolicº prænominatº, Vrbanus, anteq̄ votū cōpleuiſſet, quod Anglicis dudū ꝓmiſerat:diē clauſit extremū,tempore eis oportuno valdè.Et circa hoc tēpus, Elerius abbas Perſoræ, propter infirmitatē ſuā ſpontè ceſſit,cui canonicè Henricus ſucceſſit. Supradicti igitur Marchiſi, in rebellionē more ſolitoin ſurgētes, rupto pacis fœdere, & cōuētione inter eos facta,dum Conſul prædictº Leiceſt. tractis armorū copijs, Marchiā petierat(vt prædictū eſt)perluſtrant prouincias vltra Sabrinam & citra cum exercitu ſuo,rapinis & prædis ſemper aſſueto, indigenas circumquaq; timore & tremore nimio concutientes: adeò vt vbicunq; peruagarent, cōpatriotæ ad eccleſias confugerent in cimiterijs domicilia conſtruerent,gratia corporū & rei ſuæ ſaluandæ. Huius mali author fuit ille præcipuus,Hamo Extraneus,præda nominatiſſimus,qui quāuis in cōgreſſu militari ſepè fortiter fecerat,tamen tyrannide ſua exigente pro nomine tyronis notam Traſonis meritò incurrit. Atilli per Caſtra ſtabiliti,ab ipſis Marchionibus à Briſtollia vſq; Ceſtriā, & alibi,vtpotę qui & eadē nomine regis & Eadvvardi nacti detinuerūt. Ad hæc ſuis quiq; partibus vicinos deprædādo laxatis crudelitatis habenis miſerè debacchati ſunt,& Robertus VValerādº & VVarinº de Baſſingborne,cuſtodes Briſtollię, armata manu veniētes diluculo,ad caſtellū de VVallingford, in quo R.rex Alemāniæ captiuus,&.E.filius regis.H.obſides tenebātur,inſultū dederunt acriter,vt eos raperēt à cuſtodia.Sed nihil ꝓfecerunt. Nam Caſtellani quātocius expergifacti, eos repulerūt. Sperauerant nāq; hi ſuccurſu & auxilio potiri p̄dictorū Marchionū,ꝓut inter eos ſtatutum fuit: qui iam verſus eos cum exercitu iter arripientes ad Perſoram rumore ſauciati infauſto ex hoc facto & die anticipato reuerſi ſunt.Comes verò Leiceſtriæ ſepedictus, ex eorū rebellione & fide rupta compulſus ad iram, habito ſuper hoc colloquio apud Oxoniū procerum regni, aſſumpſit ſecū regē. H. quē habuit adeò accliuem,quod nihil arduum ad id tempus ſine eo facere poterat.

Venerunt VVigorniã, comitante ſe innumera militum & aliorũ bellatorũ multitudine, contra Marchiſos, tanquã cõtra hoſtes regni publicos, dimicaturi. Videbatur tamen quòd cor regis vna cum ſuis familioribus inclinatũ erat ad eos, eò quòd hi pro rege, qui quaſi in cuſtodia fuit, necnõ etiã occaſione Eadvvardi, filij ei⁹, adhuc obſidis, quẽ multũ dilexerat, guerrã mouerant in populo & ſeditionẽ. Nam ex bello prædicto Levvẽſi diuiſionẽ ac odiũ traxerãt ad inuicẽ infeſtiuum. Præfati ergo Marchiſi, licet numero pauciores fuiſſent, tamen de ſua audatia præſumentes, vltra fluuiũ Sabrinæ cõtractis viribus reſtiterunt. Nam pontẽ ciuitatis VVigorniæ fortiſſimũ, ac cæteros pontes ꝑ ripã fregerũt, cimbis & tranſuectarijs dimerſis in profundũ, ſed in vanũ laborauerũt cõtra tot nobiles, præcipuè cõtra ipſũ bellatorẽ ſagaciſſimũ, Simonẽ de Mõte Forti, molientes reſiſtere aut dimicare. Quinetiã Leolinũ, iã à finibus VValliæ egreſſũ, ſuper eos à tergo pronũ habẽtes ſuꝑuenturũ, ad pacẽ venire cõpulſi ſunt. Igitur vt Eadvvardus egregius ille iuuenis, regis filius, à cuſtodia abſolueretur, redire ad pacem aliorũ (licet eis dura fuerit ipſa & exitialis) coactus eſt. Nã vt eorũ maior pars inſulã Britanniæ ꝑ annũ euacueret ſancitũ eſt (malũ interim regno vel ꝓceribus minimè molitura) ſub pena perdendæ hæreditatis. Et ad hæc firmanda & aſſecuranda, tradiderunt caſtra quæ habuerunt in cuſtodia, Comiti Leiceſt. ferè omnia, quę erãt per Marchiam à Briſtollia vſq; Ceſtriã diſtincta, ſed & Ceſtria quę fuit Conſulat⁹ Palatinus Eadvvardi, facto excãbio cũ Comite prædicto, in alienũ tranſfertur dominiũ. Herefordia etiam, & alia Caſtra verſus Auſtralẽ plagã VValliæ ſita, Petro de Monte Forti, & alijs Baronibus, iam pridem expoſita ſunt & commiſſa. His ita geſtis rex rediit ad inſigne palatiũ, quod dicitur VVodſtock vbi Natale dñi tenuit ſolẽniter. Sed et Comes arridẽti ei fortuna in omnib⁹, quæ mẽte cõcepat, idẽ feſtũ celebrauit in Caſtro ſuo de Kenelvvorth, nimis multo milite ſtipat⁹. Fertur aũt eũ habuiſſe ex ꝓpria familia ad minus. cxl. milites ſtipẽdiarios, ꝑter alios innumeros, quãdo iuit in exercitu, deuotiõi ſuæ deditos. Iã quidẽ oĩs Anglia ꝑter Aquilonẽ vlteriorẽ, quæ adhuc cõſpirauerat cõtra eum, inſtigãtibus rege Scotiæ, &. I. de Baliolo, inclinata extitit ei & ſubiecta. Vt nihil magnum abſq; eo in regno ageretur. Omnia per ipſum ordinata ſunt, omnia regis Caſtra eius ditioni ſunt commiſſa. Nec etiam ipſe rex, qui tam regnando quinquageſimus extiterat, niſi pro vmbra nominis habebatur, adeo vt terram ſuam perluſtrare vel peragrare non po-

nõ poterat, quin in cõductu & dispositione totaliter fieret alterius. Mortuo, vt dictum est, papa Vrbano, successit ei Guido Sabiniensis, qui fuerat legatus nuper in Angliã destinatus, & vocatus est Clemens quartus. Atque his diebus Iohannes Maunsel, præpotens ille beneficiorum ecclesiasticorum occupator, vitę metas attigit vltra mare. Et Godefridus archiepiscopus Eboracensis transijt. Successit VValterus Giffardus. Habito autẽ magno tractatu super pace regni assequendo Lõdini, in quadragesima, absoluitur à custodia Comitis prædicti Eadvvardus regis filius, qui à prædicto bello Levvẽsi tenebatur obses. Non tamen sui iuris fuerat omnino, quin totum tractaretur ad hæc voluntate Comitis & filiorum eius. Quod Eadvvardus dissimulauit pro tempore & loco, eò quòd oportunitatem euadendi expectauerat.

De bello Euesshamiæ.

ANno gratiæ. Mcclxv. qui est annus regni regis Henrici quinquagesimus, Comes Glouernię Gilbertus, in iram cõmotus contra Comitem Leicestriæ, qui sibi & filijs suis dominium totius Angliæ vsurpauit, fœdus cum Marchionibus iniit, & exercitum aduna-uit. Eadvvardus ergò, filius regis Angliæ primogenit⁹, cum suis custodibus extra Herefordiam exijt gratia spaciandi, scandensq; dextrarium, deputatum locum transijt, & aufugit, quiab exercitu Marchionum cum lætitia est susceptus. Comes Leicest. tandẽ furore repletus, regem Anglię circumducens, fultus auxilio principis VValliæ, incendio castra & villas Marchionum destruxit. Rex ergo Angliæ, & Comes Leicestriæ, cum exercitu copioso in noctis silentio Euesham peruenerunt, quos insequebantur Eadvvardus regis primogenit⁹, & Gilbert⁹ Comes Glouerniæ, cum militia promptissima ad conflictum. Pridie igitur Nonas Augusti, in campo extra Eueshã Comes Leicest. & sui complices sunt occisi, & rex Anglię, remediabiliter vulneratus, per filium subtrahitur à prælio, & sanatur.

REgnante quidem glorioſissimo principe & illustri, Henrico tertio, dei gratia rege Anglię, regnum eius diutius siluit & quieuit, fines eius pacem, princeps pacis, dominus posuit, & frumenti adipe satiauit. Sed introductis in regnum Gallis, Pictauiẽsibus, & Sabaudijs, quos dicti regis cõsanguinitas, affinitas, & liberalitas euexerũt, ipsisque prout regiam magnificentiam decuit, sine iuris alieni præiudicio sublimatis, quia omnis potestas consortis existit impatiens, inter ipsos consanguineos, affines, & incolas orta est contentionis materia, quis eorum videretur esse potentior, & quis maior.

Erant inter eos Simon de Monte Forti, Comes Leiceſtriæ, dudum Seneſcallus Vaſconiæ, & Iohannes filius Galfridi, prius Iuſticiarius Hyberniæ, à ſuis officijs reuocati, quos maioris poteſtatis ambitio, & quædam communis contra electum VVintonienſem, & Gulihelmum de Valencia, fratres ipſius regis, contentio ſtimularunt, & fecerunt participes, imo principes factionis. In diebus illis prouiſionum apoſtolicarũ in eccleſiaſticis beneficijs Angliæ mulitudo ſuccreuit, & pro commercio regni Apuliæ, exactionis debiti, tam mercatorum quam Romanæ eccleſiæ iugum graue. Hæc ſunt illa diſcordiæ incentiua inter alienigenas & indigenas, tam nobiles quam prælatos, quorum pauci reipublicæ, plures inuidiæ, plures ambitionis mouebantur affectu. Colligerunt etiam pontifices, ne dicã Phariſæi, concilium aduerſus Chriſtum domini, regem ſuum, dicentes. Videtis quia nihil proficimus, ſi ſic regem dimittimus. Veniẽt Romani, & tollent noſtros loculos cum argento. Conſtituamus ergo xxiiij. ſeniores in circuitu throni eius, qui excluſis Parthis, Medis & Elamitis, aduenisque Romanis, liberantes Hieruſalem ab Aegiptiaca ſeruitute, negotia regni ſingula & vniuerſa diſponant, primos in cænis accubitus & ſalutationes in foro tamen regiæ magnificentiæ reſeruantes. Anno igitur regni eiuſdẽ. xlij. conueniẽtibus Oxoniæ militibus, Baronibus & prælatis, edictis publicè euocatis, cum armatorum potentũ & innumera comitiua, preſentibus domino rege & domino Eadvvardo primogenito eiuſdem, cõmuni deliberatione, imò deliratione, taliter ordinarunt. Vt quia idem regnum reformatione multiplici ſui ſtatus egebat, dictus rex pro ſe. xij. perſonas de regno, & tota terræ communitas alias. xij. prouideret, qui regia poteſtate ſuffulti, totius regni curam ſuſciperent, & de Iuſticiarijs, Cancellarijs, Theſaurarijs, & cæteris officialibus, ac miniſtris eligendis ab anno in annum in perpetuum prouiderent, eius Caſtra per ſe, & ſuos facerent cuſtodiri. Cui ordinationi dictum regem, & eius primogenitum metus incarcerationis perpetuæ compulit conſentire, pœnam capitalem comminati quibuſcunque rebellibus, ſine delectu conditionis aut ordinis, per edictum. Dictis Aethelmaro VVinton. electo, & Gulihelmo de Valẽcia, dicti regis fratribus vterinis, & pluribus alijs, inchoatæ factionis exordio reſiſtentibus, expulſis de regno, pariter & bannitis. Vniuerſi & ſinguli alij Prælati, Comites & Barones, de infidelitate huiuſmodi fideliter obſeruanda, corporale præſtiterunt iuramentum, & lata eſt ab omnibus archiepiſco-

chiepiſcopis & epiſcopis regni, excommunicationis ſententia in rebelles. Porrò qua fronte patres conſcripti, ſenex ille VVigorn. antiſtes, & quidam alij prælati, conſcientiarum patres & iudices, ſubuerſioni regiæ poteſtatis gratis præſtitere conſenſum, admiratione nõ caret cum de terreno honore, dicto regi & hæredibus eius ſeruando, corporale præſtiterint iuramentum: quod ordinando ne vnquã regerent, ſed ſemper ab alijs regerentur, peſſimè ſeruauerunt. Si enim prodigalitas intolerabilis, vel defectus regis ipſius, euidẽter exigeret operam curatoris: nuſquam cauetur diuinis legibus aut humanis, vt vitio vel defectu ceſſante, pœna tranſeat in hæredes. Ne filium patris comitetur iniquitas. Ne vlterius ſit pœna progrediens, quaſi delictũ. Et vt ad facti ſeriem redeamus, elcuatis in regno Angliæ. xxiiij. capitaneis antedictis, ordinatiſque ſub ipſis in regno & curia regia cunctis officialibus & miniſtris: fuerunt eis Parleamenta continua, ſibi eſcaetas & VVardas: ac filijs ſuis & nepotibus, ſpectãtes ad patronatum regis, eccleſias prouiderunt. Nihil fiſcus, nihil Chriſtus accepit, nihil Cęſari. Nihil palatio, totum Cęſarianis, & Palatinis accreuit, non in veteribus regijs debitis, ſed & in ſumptibus prouiſorum totum vacuauit ærarium libertate. Et quia Anglia, ſicut & Roma, ſuſtinere non potuit plures regis, inter Glouerniæ & Leiceſtriæ Comites, capitaneos principales, ſubitò ortæ ſunt inimicitiæ capitales, in tantum quòd dictus rex ad inſtantiam dicti Glouerniæ Comitis, contra Eadvvardum primogenitum ſuum, cui dictus Comes Leiceſtriæ tunc adhæſit, de partibus Franciæ duxit exercitum copioſum. Sed dominis rege Alemanniæ, & Petro de Sabaudia, & quibuſdam ſolennibus nuntijs illuſtris regis Franciæ mediantibus, dicto filio regis ad patris gratiam admiſſo, expulſus eſt Comes glouerniæ à capitaneorum numero prædictorũ, & inter ipſum & Comitem Leiceſtriæ facta eſt concordia in odium cæterorum. Sicque per potentiam & induſtriam eorundem Comitum, facta eſt in Anglia noua turbatio, peior prima. Videntes ergo proceres antedicti xxiiij. ad regis & regni regimen ſic electi, tot multiplicatis capitibus, monarchia ſublata, commune diſſidium iugiter inualeſcere, & confuſionis illius, quæ diebus iſtis euenit, periculum imminere, omnes præter quinque ſubſcriptos, ſcilicet, epiſcopum VVigorn. & duos Comites prædictos, Hugonẽ Diſpenſatorem, & Petrum de Monte Forti, ad diſſoluendũ prouiſiones & ordinationes huiuſmodi prouiſas, & ad reducendum regem in ſtatum debitum, conſenſerunt.

Et licet, nihil sit adeò naturale quàm vnũquodq; dissolui eo genere, quo ligatur, ideo statuta, communi consensu quantumcunq; licita & vtilia, hominum succrescente malitia, tendentia iam ad noxam, possent omnium statuentium, vel maioris partis eorum, contraria voluntate mutari, vel penitus aboleri (quemadmodum serpentem æneum in deserto, ad salutem populi, domino iubente, leuatum, Ezechias, errante populo, ritè legitur destruxisse) placuit tamen prędictis regi & proceribus, timentibus culpam, vbi culpa minimè reperitur, remissionem interpositi iuramenti ex certa scientia summi pontificis impetrare. Sed dicti quinque in proteruitate concepta, (quod scripsimus, scripsimus conclamando) iugiter persistentes, conabantur astruere huiusmodi pragmaticas sanctiones, cõmuni consensu & iuramento confirmatas, nullo posse consensu cõtrario dissolui, ad relaxationem huiusmodi iuramẽti potestatẽ apostolicã nullam esse putantes, iuramentumque vinculum iniquitatis existere, cum Herode facientes sibi de propria prudentia cõtra leges & canones, conscientias scismatis & erroris, trahentes secum ad sui erroris fomentum multos pseudoprophetas, lupos rapaces in ouium vestimentis, contra Christi vicarios, & Christum domini, regẽ proprium, murmurantes, non vt spiritus sanctus eloqui, sed vt superioris potestatis abiectus obloqui dabat illis. Verum cum ad enumerationem prouisionum huiusmodi, tempore procedente, cùm per mortem Comitis Glouerniæ, & Iohannis filij Galfridi, tùm per aduentum regis Alemanniæ, & Petri de Sabaudia, dictus rex Angliæ contra sibi rebelles inciperet præualere: dictus Comes Leicestriæ, de suæ præsumptionis negocio desperatus, ad partes se transtulit Gallicanas, & interim reuocatis in Anglią Burgundionibus, Gallis & Campanis, quos prouisiones Oxonij exules reddiderunt, regis primogenitus ipsos præ suis familiaribus Anglicis honorauit. Illis Castrorum suorum custodiam, illis maiorum domus suæ ministeria delegauit. Quamobrẽ quidam strenui milites, olim familiares ipsius, vehementius indignati, confœderatione facta cum omnibus, quos aliquando regia potestas offendit, veteres carbones reaccendere molientes, dictum Comitem Leicestriæ ad partes Anglicanas reuocarunt. Qui statim post eius ingressum in regnũ, confœderatis sibi VVallensibus, dictorũ regis & regni capitalibus inimicis, & multis nobilibus Angliæ, quos omnes fecit in signum inchoatæ stultitiæ tonsorari, per quosdam nobiles Matchiæ, sibi tunc

temporis

temporis adhærentes, dominum Herefordēſem epiſcopum, quem eccleſiarum & monaſteriorum Angliæ pro regno Apuliæ obligatio,& ſubditorum ſuorum oppreſſio,reddiderunt omnibus Anglis odioſum, ab eccleſia extrahi fecit, & carcerali cuſtodiæ mancipari: ipſo & cæteris omnibus, tam indigenis quam alienigenis, dicti regis familiaribus & amicis,per diuerſos eius exercitus, bonis omnibus ſpoliatis. In his tantæ præſumptionis exordijs, ſibi ſubtili calliditate proſpexit,vt,in odium epiſcopi memorati,ſibi populus adhæreret,& adhærentes ſtipendiaret de bonis huius ſpoliatis, & vt tranſgreſſores huiuſmodi,tam de papali quàm regia gratia deſperatos, neceſſitas cogeret ei infallibiliter adhærere. Poſt,congregato exercitu copioſo,ciuitatem Londinenſem ingreſſus , dominum regem Angliæ,per oppreſſionem,ſibi Caſtrum Doueriæ,Turrim Londin. & cætera ſua Caſtra fortia reddere cōpulit, & in omnibus eius adquieſcere voluntati,dicto regis primogenito compulſo Caſtrum de VVindeſore, expulſis inde & eiectis de regno omnibus eius familiaribus,de tranſmarinis partibus oriundis, reddere Comiti antedicto , Iohanneque Maunſel,Præpoſito Beuerlaci, dicti regis conſiliario principali compulſo,ob tantę perſecutionis incurſus,ad partes ſecedere Gallicanas, Videntes autem dominus rex Alemanniæ, & regis Angliæ primogenitus,& cæteri regis Anglię Conſiliarij & amici,per oppreſſiones,rapinas & deprędationes huiuſmodi,factas prælatis & ſubditis, clericis & laicis indiſtinctè, confuſionem ipſius regis & regni pariter imminere, procurarunt dictum regem Angliæ,à Parliamento VVeſtmonaſterij , vſque ad VVindſoram clanculo ſe tranſferre,receptis in eius gratiam,domino Henrico filio regis Alemanniæ, Iohanne Comite VVarrenniæ, Rogerio de Clifford,Rogerio de Leiburne,Hamundo dicto Straunge,& Iohāne de Vallibus, qui prius dicto Comiti Leiceſtr. conſtipatis viribus adheſerunt. Et cum inter regem Angliæ & adhærentes ei ex parte vna, & Comitē Leiceſtriæ,& complices ſuos ex altera,per quoſdam mediatores ſolennes,de pace diutius tractaretur,tandem ſuper omnibus controuerſijs ortis,occaſione prouiſionum Oxon.fuit à partibus in illuſtrem regem Francorum compromiſſum de dicto eius, ad altum & baſſum firmando,corporali præſtito iuramento , prout in inſtrumento ſuper hoc confecto, omnium prædictorum ſigillis ſignato,plenius continetur. Cumque dominus rex Francorū,ſummi pontificis inhærens veſtigijs,prouiſiones & ordinationes huiuſmodi,

modi,& quicquid ſtatutum fuit ex eis,arbitraria poteſtate caſſaſſet: Comes Leiceſtriæ & eius complices & fautores, præſumpſerunt eas,vt prius,nihilominus ſuſtinere, dicto regi Franciæ & præceptis eius in omnibus & per omnia reſiſtétes, demolienteſq; cum VVallenſibus Caſtra domini regis fidelium:contra ipſorum VVallenſiũ, regis & regni hoſtium, incurſus inter VValliam & Angliam conſtituta,aſſociatiſque ſibi Londinenſibus,violationes eccleſiarum,& deprædationes, & macerationes perſonarũ eccleſiaſticarum, Chriſtianorum & Iudæorum cædes & incendia, ſine delectu conditionis aut ſexus,ætatis aut ordinis,perpetrantes. Et cùm abominatio- 10
nis huius clamor, quotidianis afflictorum gemitibus & quærelis, aſcenderet ad prædictos principes ſacerdotum, omnes quærentes quæ ſua ſunt,non quæ Chriſti,inuenti ſunt proculdubio canes muti, valentes ſed nolentes latrare. Illis omnibus tam deteſtabiliter perpetratis,contigit Simonem dicti Comitis filium Northamptonã cum maximo exercitu occupaſſe,quam dictus rex Angliç,cum eius exercitu præpotẽti,facto inſultu, potenter & viriliter expugnauit,captis in ea.lxxx.militibus ſtrenuis, & armigerorum & burgenſium multitudine copioſa. Quod cum ad Comitis Leiceſtriæ notiã perueniret,ipſe quaſi leo in ſaltu raptis catulis ſæuiens, ad captionẽ Co- 20
mitis VVarrenniæ,totis viribus aſpirans,vnà cum Comite Glouerniæ,qui annum ætatis viceſimum non attingens, ei circũuentus adhæſit, ciuitatem Roffenſem obſedit, põtem eius, & turrim ligneá ſuper eum,ignita naue combuſſit, & demum ciuitatem expugnãs, eam cum exteriori ballio Caſtri,bellatorum ſuorum inſultibus occupauit. Quo audito, dominus rex Angliæ cum ſtrenua militia Marchiæ,& partium Aquilonarium, ad amotionem obſidionis illius velociter verſus partes Roffenſes tetendit, & dicti Comites & Barones domino regi rebelles, hoc explorato verſus Londinum, Caſtello Roffenſi liberato,iter ſuum arripuerunt. Et rex verſus ma- 30
ritima iter ſuum dirigens,Quinque portus,prius ſibi manifeſtè rebelles ad pacem ſuam,quam minimè meruerunt, clementer & miſericorditer reuocauit,Interim verò Comes Leiceſtriç,vnà cum Comite Glouerniæ, & Baronibus ſuæ partis, & communitate Londinenſium, Londino exiens, iter ſuum in occurſum regis Angliæ, dimini ſui,vexillis explicatis direxerit,& in craſtino ſancti Pancratij, menſe Maij,in vertice montis Levvenſis, bellatorum ſuorum acies ordinauit,poſitis in curru ſuo quatuor ciuibus Londinenſibus,regi

Angliæ

Angliæ fidelibus, arma portare nolentibus contra eum, eiuſdem Comitis vexillo deſuper eleuato, quò facilius, vice ſua, tranſfoderẽtur lanceis præcurſorũ. Et ecce regalis exercitus, tam inopinatè præuentus, inordinatè procedens, occurſurus eis decliuum montis aſcẽdit, & regis Angliæ primogenitus, primi agminis capitaneus, in primam partis aduerſæ cohortem ſuos impetus dirigens, pluribus eiuſdem cohortis nobilibus interfectis & captis, eam penitus diſſipauit. Et ad aciem poſteriorem directè progrediens, in qua Londinenſium, Baronum, & militum, magna fuit multitudo, omnib⁹ ita terrorem incuſſit, quòd illos, quos fuga non eruit, cruentatus & vibrans gladius interemit. In ſecundo quidem agmine, exeuntibus duobus regib⁹ antedictis cum ſimplici & domeſtica comitiua, Comites Leiceſtriæ & Glouerniæ, & Barones, in medio ſui agminis cõſtituti, complicatis & ſubmiſſis vexillis, à montis decliuo latere venientes, illis viriliter occurrerunt. Prælioque cõmiſſo, captiſq; dicto rege Alemanniæ, Iohanne Comyn, Philippo Baſſet, qui præ commilitonibus ſuis ſtrenuè dimicauit, & omnibus aliis maioribus ex parte regis Angliæ memorati, factaque multorum ſtrage, quos pars vtraque duxerat ad conflictum, reuerſus eſt rex Angliæ ad Prioratũ Levvenſem, raro ſatellite ſociatus, viris nobilibus, Comite VVarenniæ, Gulihelmo de Valentia, Hugone Bigoto, & aliis quampluribus ad Caſtellum Peueneſeie fugientibus, & mare trãſeuntibus pro ſuccurſu. Tertia verò, & poſterior cohors, habẽs quadringentos ſatellites loricatos, dominum ſuum regem in campo, ſine culpo, non ſine culpa relinquens, ad eccleſias & latebras ſe conuertit, miſerabiliter aufugiens. Et ingreſſi dicti Comites & Barones villam Levvenſem, quos extra Caſtellum & Prioratum poterãt inuenire, ceperunt, bona pariter & perſonas. Tandem dicto filio regis, à Londinẽſium & cæterorum fugientium cæde reuerſo cum viris de Marchia, & cæteris ſuis familiaribus bellicoſis, quorum numerus aduerſariorum numero fuerat duplo maior, ipſiſque viriliter ſe parantibus ad congreſſum, omnes & ſingulos Comitis Leiceſtriæ calliditas circumuenit. Per quoſdam enim fratres Minores regi Angliæ, & eius filio nunciauit, quod pacem & beneuolentiam dicti regis, & ſuorum affectans, ne plus humani ſanguinis funderetur, cauſam ſuam ſupponerent libenter arbitrio quorumcunque, quos idem rex duxerit eligendos. Et, ſi rex & eius filius, obliuionis huius moderamine non contenti, vellent congredi cum eiſdem, ipſi regem Alemanniæ, Iohannem

hannem Comyn, Philippum Baſſet, & cæteros captos in prælio trucidarent, capitibus eorum leuatis in lanceis pro vexillis. Quamobrem rex & eius exercitus, moti viſceribus pietatis, à ſuo propoſito deſtiterunt, & habito tota nocte ſequenti de pace tractatu, tandem in formam ſubſcriptam fuit à partibus in fine conſenſum, ſcilicet quòd rex & adhęrentes eidem ex vna parte, & dicti Comites & eorum complices ex altera, penes illuſtrem regem Franciæ procurarent, per tres prælatos & tres nobiles Franciæ nominandos, & per ipſum regem Franciæ conuocandos, eligi duos viros de Francia, qui venientes in Angliam, ſibi tertium de Anglia, quem eligerent, ſociarent, & quicquid ipſi tres, tàm de rege confirmando vel infringendo, quàm de omnibus controuerſijs habitis inter partes, & de ſtatu Angliæ ordinarent, ratum & ſtabile permaneret, præſtito ſuper hoc corporali à partibus iuramento, factoque ſuper hoc inſtrumento, ſigillo regis & omnium prædictorum ſigillis ſignato, datis ex parte dicti regis obſidibus dictorum primogenitis antedictis, ſicque rex ſuis hoſtibus ſe committens, & dicti hoſtes cum eo, primo Cantuar. & dictis obſidibus miſſis ad Caſtrum Doueriæ, demum Londinum peruenerunt, rege Alemanniæ, & cæteris captis in prælio, in diuerſis Caſtris carcerali cuſtodiæ mancipatis, Baronibus Aquilonaribus & Marchiæ, fraudē dicti Comitis formidantibus, reuerſis ad propria ſine mora, omnibuſque, qui regi Angliæ fideliter adhærebant, & qui ei quocunque tempore ſeruiebāt, clericis & laicis, omnibus bonis ſuis mobilibus ſpoliatis. Poſt hæc conuenientibus Londini prælatis, Comitibus, & Baronibus partis illius, quæ regem ſuum tàm ſeditioſè tenuit captiuatum: compromiſſi Lewvenſis, & præſtiti iuramenti, imò ſuæ ſalutis, immemores, ad nouas ordinationes regni ſe conuertere curauerunt, inter cætera ſtatuentes, quòd duo Comites & vnus epiſcopus, ex parte ipſius communitatis electi, nouem perſonas eligerent, quorum tres regi aſſiſterent, & de concilio eorū trium & nouem, tàm in domo regia quàm in regno procederent vniuerſa, & quòd à rege ſine illorum, ſaltem trium, conſilio, aliquid fieri non valeret. Sicque Comitibus Leiceſtriæ & Glouerniæ, & epiſcopo Ciceſtrenſi, qui contra dominum ſuum regem præliaturos, die præcedenti, prælium antedictum, ab omnibus peccatis dicitur abſoluiſſe, conſiliarijs & Capitaneis principalibus ordinatis: rex comminatione facta ſibi de rege alio eligendo, & regis primogenitus, de perpetuo carcere ſubeundo, ſi non præſtaret aſſenſum,

assensum, coacti sunt commento fraudis huius consentire: omnibus episcopis, Comitibus, & Baronibus consentientibus, & instrumento super hoc confecto apponentibus signa sua. Missæque sunt ad dominos, episcopum Sabinensem Cardinalem, tunc apostoliæ sedis legatum, & illustrem regem Franciæ, literæ de compromisso Levvensi penitus reuocando, & de noua pace, amicabili consensu partium, ordinanda. Cumque per Londin. VVinton. & VVigorn. & quosdam alios episcopos Cantuar. prouinciæ, dicto domino lægato fuisset instantius supplicatum, quòd pacem illam promouere curaret, ipse dictos episcopos, pro eo quòd tantæ depressioni regiæ potestatis consentire præsumpserant, grauiter reprehendens, quia ei nō patebat ingressus in regnum, publicis edictis Bononiæ propositis, eos citare curauit, vt super regni negotijs tractaturi cum eo, tertio die Bononię comparerent. Quibus, dictis die & loco, & vltra diem, diutius expectatis, nec per se nec per procuratorem curātibus comparare, legatus eos à diuinorum celebratione suspendit. In prædictos verò Leicestriæ & Glouerniæ Comites, & eorum complices, ciuitatem Londin. & Quinque portus, qui transitum eius in Angliam manifestè præsumpserant impedire, excommunicationis & interdicti sententias promulgauit. Sed dicti episcopi, Comites & Barones, & cæteri, grauaminibus quibusdam confectis, ad sedem apostolicam, & si necesse fuerit, ad Cōsilium generale, & ad ecclesiam, tàm triumphantem, quàm militantē, per VVigorn. Cicestren. & Elien. officiales, legis peritos, & scribas vltra legales, & canonicas obseruantias appellantes, appellationes huiusmodi non curarunt, sed de gladij Martialis tuitione confisi, spirituali gladio paruipenso, vsque ad aduentum domini Othonis, Cardinalis, in Angliam, immiscere se diuinis obsequijs præsumpserunt. Regem verò prædictū, quasi captiuum ducentes inter filios sæpedicti Comitis Leicest. Hugonem Dispēsatorem, Iohannem filium Iohannis, excluso Comite Glouer. quē solū de regno timebāt posse tantę colligationis laqueos eneruare, oīa castella regis, & castra fortia diuiserunt, oīaq; officia dom⁹ regię capitalib⁹ regis inimicis, vtpote qui contra eū cāpestri prelio dimicare presūpserant, assignātes. De liberatione Eadvvardi, primogeniti regis, ferè per annū facta modica mētione, donec ipse p liberatiōe sua Comitatū Cestriæ Palatinū cōtulit Comiti Leicest. memorato, & sic de carcerali custodia cæterorum militum, inimicorum eius, meruit liberari. Statum siquidem nobilium

Marchiæ,perſecutioneſq;,quas per annũ & amplius ſuſtinebãt,non poſſet aliquis dilucidè declarare.Sed cũ Comes Leiceſt.niteretur ipſos Marchiones in Hyberniam relegare, ipſi in vltimis VValliæ finibus, caſtra primogeniti regis ingreſſi, deprædatis VVallen. Caſtrorũ hoſtibus prædictorũ,ſibi neceſſaria quæſierunt,donec dictus Comes Leiceſt.capto Comite Ferrario,qui occultè ad partẽ inclinauit aduerſã ad captionẽ Comitis Glouer. ſæpedicti,quẽ inclinaturũ ſimiliter formidabãt, Glouer. peruenirẽt. Tunc enim in hoſtilitatis cõmunis occurſum confœderatis dictis Marchiſijs Comiti Glouerniæ, venientibus Comitibꝰ VVaren. & Gulihelmo de Valencia,cũ magna baliſtariorũ & militũ comitiua,& applicãtibus in Suthvvallia,innata eſt maior audacia perſecutorũ ſuorũ incurſibus reſiſtẽdo: Comitiq; Leiceſt.cum ſuis,regẽ Angliæ,& filiũ eius ducẽtibus apud Hereford.vt captiuos,obuiã eũdi. Qui ſuo & principis Northvvalliæ ſtipatus exercitu, & Simon natus ſecũdus, regalis exercitus per regnũ collecti,rector & ductor, ex duabꝰ partibꝰ veniẽtes, vt Comites Glouerniæ & VVarren.& Marchiſios includerent, & interficerent vniuerſos.Sed,diſponente domino,qui eſt clauiger carcerũ,redemptio captiuorum,regis primogenitus,die Iouis in hebdomada Pentecoſtes, campos Herefordię cum cõmilitonibus & cuſtodibus eius ſpaciaturus intrauit,& aſcenſis ſingulorũ dextrarijs, & admittendo laſſatis,is aſcendens poſtremò propriũ,nõ admiſſum,à ſocijs petita,licet non obtenta,licẽtia,ad dominũ Rogeriũ de Mortuo mari apud VVigemor laxatis tetendit habenis.Et in craſtino Comites Glouernię & VVarren.cum ſuis,eidẽ Eadvvardo apud Lodelovve occurrentes,remiſſis iniurijs & inimicitijs, amicitia reuocata, ad diruptionẽ pontiũ & ſubmerſionem nauicularum Sabrinę confidenter & alacriter cucurrerunt. Demum creſcente militia per familiares dicti Eadvvardi,quos partis aduerſæ poteſtas diu compulit latitare,expugnataq; & capta Glouernia,& vltra modũ ãcto immiſericorditer cum captiuis,coacti ſunt Comes Leiceſt. & eis exercitus, in partibus Herefordiæ, circumcluſi, regem ſuum vocalem, quaſi captiuum ducentes, per omnia,quæ nolebat, vitam ducere captiuorum.Et cum Simon,natus eiuſdẽ Comitis Leiceſt. cum multis Baronibus & militibus, paragratis & ſpoliatis Cantia, VVintonia, & cęteris Auſtralibus Anglorum partibus, Kenelvvortham patri ſuo, celeriter occurſurus, ſuo infortunio,deueniret, dicti Eadvvardus & Gilbertus,& eorum exercitus,volente domino,præmuniti,die ſancti Pet

cti Petri ad vincula in aurora ſuper eos irruentes, omnes præter dictum Simonem & paucos, qui fugerant in Caſtellum, ſuis vinculis manciparunt, & capta præda prædonum, ſpoliatoreſque ſpoliantes, diem feſtum ad noua Vincula celebrarunt. Iſta omnia ignorãtibus Comite Leiceſtriæ & eius complicibus expeditis, ipſi eadẽ die flumen Sabrinæ, exploratis vadis idoneis, occurſuri dicto Simoni & eius exercitui, de Anglia venientibus, in noctis crepuſculo tranſierunt, & duobus diebus ſequentibus in confinio VVigorniæ mora tracta, tertia die villã de Eueſham ingreſſi, dũ ad refocillandas aias, fame & ſiti diutius fatigatas, paucis cibarijs aſpiraret, exploratores illorũ, dominũ Eadvvardum, & eius exercitum non diſtantes ab eis per duo miliaria, nunciabant. Et exeuntes Comes Leiceſt. & Barones, vnà cum domino rege, violenter adducto, in cuiuſdam collis aſcenſu, Eadvvardum & eius exercitum in cacumine collis, nõ diſtantem abeis ad iactũ lapidis, properanté aſpiciunt: factoque congreſſu mirabili, ex parte domini Eadvvardi vno tantum milite, modica probitate notando, & duobus armigeris interfectis: Simon Comes Leiceſt. qui capite, manibus, pedibuſq; truncatis, in campo interijt, Henricus filius eius, Hugo Diſpenſator Iuſticiarius Angliæ, Petrus de Monte Forti, Gulihelmus de Mandeuilla, Radulph⁹ Baſſet, Rogerius de ſancto Iohanne, VValterus de Creppings, Gulihelm⁹ de Eboraco, & Robertus Tregos, Barones & milites præpotentes, & omnes ſatellites, & equites bellicoſi, exceptis .x. vel .xij. nobilib⁹ captis, in prælio corruerunt. Nomina autem magnatum vulneratorum & captiuorum ſunt hæc, Guido de Monte Forti, filius Comitis Leiceſtriæ, Iohannes filius Iohannis, Henricus de Haſtinges, Humfridus de Boun Iunior, Iohannes de Veſcy, Petrus de Monte forti Iunior, & Nicholaus de Segraue. Hæc de prouiſionibus, imò de proditionib⁹ Oxon. Levvenſ. et Lõdin. dicta ſufficiãt, & quę variis ęquitatis & iuſticię fictionibus dealbatæ, intus aũt plenæ verſutię, puiſores ſuos peſſimè ꝓdiderunt. Multa ſiquidẽ, narratione digna, nõ inſerui, ne epiſtolæ ꝓlixitas aures offenderet audientiũ, ſed illud præ cæteris oportet inſerere, ſup quo regia celſitudo miratur, quòd quidam, quorũ cõuerſatio in cœlis eſſe deſcribitur, oĩa relinquẽtes pro Chriſto, cũ Petro Chriſtũ, in Chriſti vicario Petrũ in Petri ſucceſſore Clemente, Chriſtum deum ſuũ principẽ ſunt hactenus perſecuti, ædificatũ à dicti regis rebellibus parietem, quẽ apoſtolica præcepit authoritas in ſui noui operis initio demoliri, ſuis prædicationum &

approbationum blanditijs linientes,non attendentes, vt decet,quãtis priuilegijs & honoribus ipsos Romana decorauit ecclesia, quã paruulam sui ordinis plantulam, de valle Spoletana translatam,idẽ rex ad perfectam & spatiosam vineam,in tot Castris & vrbibus dilatatam,fouit, coluit, & rigauit:vtinam, præcisis vitulaminibus spurijs,recipiant palmites incrementum,& cultori suo reddant vuas,de cætero non labruscas. Bello igitur Euesshamiæ viriliter consummato,rex & regni proceres apud VVinton.ordinarunt, quòd ditiores ciuitatis Londinensis,in carcerem truderẽtur, quòd ciues antiquis libertatibus priuarentur,& quòd stipites & cathenæ, quibus ciuitas fuerat roborata,de medio tollerentur,pro eò quòd Simoni de Mõte Forti, Comiti Leicest. in regis contemptum, & etiam damnum regni,fortiter adhæserunt,quod & totum factum est. Nam potentiores ciuitatis apud Castrum VVindesoram carceri fuerant mancipati,qui postmodum pœna pecuniaria,ad summam nõ modicam, mulctabãtur. Libertas fuit ciuibus interdicta,& Turris Londin. per stipites,& cathenas ciuitatis,fortior fuit facta. Post hæc apud VVestmonaster.in festo translationis beati Eadvvardi,sententia exhæredationis,in regis aduersarios ferebatur,quorum terras rex suis fidelibus contulit sine mora. Quidam verò exhæredatorum suas possessiones,data pecunia,redemerunt. Alij conglobatis viribus in nemoribus latuerunt, degentes miserabiliter solis spolijs & rapinis, quorum potentior & ad malum pronior fuerat Robertus, Comes Ferrarius,qui ea cõditione fuit in integrum restitutus, vt si quoquo tempore à regis fidelitate recederet,suum perderet Comitatum. His temporibus,Guido & Simon,filij Comitis quondam Leicest.à carcere & custodia euadentes, partes Galliæ petierunt, sperantes, per nouam seditionem, mortem patris sui per alienigenas vindicare, & sibi Angliam subiugare. Sed dei prouidentia,quod inceperant,cõsummare non poterant,eò quòd in vanitatibus & miserijs, dies eorum,sicut patebit, defecerunt. In hoc anno, quinquagesimo regis regni,qui meritò dici poterit iubelæus,quidam eleganti stylo prædictorum bellorum causas perstringens, dicebat. Quis dabit capiti meo aquam,& oculis meis fontem, ducentem riuos lachrymarum, vt die ac nocte populi mei defleam interfectos? O Anglia,olim gloriosa, in regnis inclita & erecta, quasi in superbia Chaldæorum. Naues Tharsis tuis nauibus comparari non poterant, portantibus aromata & vniuersa preciosa per quatuor orbis climata. Fuit tibi

mare

mare pro muro,& portus tuos vt portas Caſtra munitiſſima munierunt.In te militia,clerus,& negotiatio floruerunt. Saphirum, Charbunculum,& Smaragdum,de paradiſi deriuata fluminibus,tibi Piſani,Ianuenſes,& Veneti trāſtulerūt.Tibi in biſſo & purpura Aſia, in Cinamomo & Balſamo Africa,in auro Hiſpania, in argēto Germannia ſeruierunt. Tibi de tua materia veſtes præcioſas,tua textrix, Flandria texuit. Tibi vinum tua Vaſconia miniſtrauit. Tibi ſeruierunt omnes inſulæ inter Hyades & Arcturum. Tibi interius abundabant feræ ſiluarum,iumenta in montibus atque boues.Habuiſti omnia volatilia cœli:& pulchritudo agri tecum. Abundantia piſciū cunctas regiones ſuperas. Et licet maris anguſtata littoribus, breui terræ ſpacio diſtendaris, tibi tamen vbertatis tam famoſæ per orbem benedixerunt omnium latera nationum, de tuis ouium velleribus calefacta.In te,gladijs conuerſis in vomeres, pax & religio viguerunt,vt cæteris omnibus regnis Catholicis ſpectaculum ſiſteres & exemplum. Heu cur iam tanta gloria denudaris? Cur in temetipſam colliſa ſuccumbis? Cur filiorum tuorum inteſtina tyrānide debaccharis,& quaſi coniuraueris in teipſam, bellum tibi & non hoſtibus induxiſti? Heu proculdubio tuę preſumptionis ſcelera meruerunt,quibus ita faſcinata iacebas, vt nec ipſa medicinā nec operam medicantis expeteres: imò verius recuſares. Propter quæ clamat cotidiè ad dominum per mare per terrā multus innoxius cruor fuſus,qui tibi tot & talia præcioſa tranſuexit. Sanè tuæ gentis effrenata cupiditas,ęmula religionis & pacis, ſuperioris aſpernata dominium, & regium iugum graue:tuo diſcrimini,per electionem cōſulens poteſtatum,eatenus diſſidentiæ zizannia ſeminauit,vt ſolutis conſanguinitatis, affinitatis, & iuramenti fœderibus, in patrem filius,in fratrem frater,in dominum ſeruus inſurgeret,et ouium inaudita ferocitas in paſtores,Poſtremò ſe inuicem bellorum campeſtrium clade conterrerent & crudeliter iugularent. Sicque Charibdim cupiēs euictare,in Scillæ voraginē,proh dolor,incidiſti. Quod autem ex circumlocutionibus iſtis innuitur,in prouiſionibus Oxonij ſupradictis luce clarius inuenitur.

Caſtrum Doueriæ regi redditur.

ANno gratiæ ſupradicto,rex Henricus tenuit Natale apud VVeſtmonaſterium, vbi fuerat maximum Parleamētum nobilium, in quo fuerat ſalubriter ordinatum, quòd in quolibet Comitatu ſumptibus regijs vnus fieret Capetaneus, qui cum auxilio Vicecomitis ar-

mitis arceret prædonum rabiem truculentam. A rapinis ergo multi, timore perterriti, ceſſauerunt: cœpit poteſtas regia reſpirare, & pax quodammodo pullulauit. Audientes igitur quidam nobiles, qui in Caſtro Douoriæ in carcere tenebantur, quòd domino ſuo regi proſpera contingebant, hauſto ſpiritu fortitudinis turrim caſtri viriliter occupabant, ſuis cuſtodibus reſiſtentes, Quod cum regi & primogenito ſuo Eadvvardo innotuerat, ad Caſtrum Doueriæ properarunt, illud etiam manu valida obſidentes. Cuſtodes igitur Caſtri, aduerſarijs circumſepti, miſerunt legationē ad regem, ea quæ ſunt pacis rogantes: ſaluis ſibi ſingulis, vita & membris, equis & armis, & cæteris neceſſarijs, Caſtrum regi protinus reddiderunt. Inde trāſiens Eadvvardus, miles ſtrenuus, rex futurus, terram maritimā perluſtrauit, quoſdam de habitatoribus Quinque portuum, propter ſua detrimenta puniens, quoſdam terrens, quoſdam verò ad pacem benignè ſuſcepit. Soli municipales de VVinchilſeie ſibi reſiſtere nitebantur, ſed eorum municipium per inſultus validos Eadvvardus obtinuit, ad cuius ingreſſum multus ſanguis noxius eſt effuſus, & parcens multitudini, iuſſit ne de cætero ſpolijs intenderent in piratis. Sic in mari facta eſt tranquillitas magna nimis. Papa Vrbanus quartus obijt: cui Clemens quartus ſucceſſit, qui nuper in minori officio conſtitutus, Guido Cardinalis Sabinenſis vocatus, à papa Vrbano in Angliam deſtinatus, vt ibidem legationis officio fungeretur, iuxta mare in villa, quæ nuncupatur Bononia, traxit moram, eò quòd terram ingredi non poterat Anglicanam propter manifeſtam contradictionem Baronum, & epiſcoporum reſponſionem ſophiſticam: ſententiamque excommunicationis protulit in rebelles, & ad curiam Romanam, vnde venerat, eſt reuerſus. Factus eſt pater patrum, petente rege Henrico, & deſtinauit in Angliam, per conſilium Cardinalium, Ottobonum, ſancti Adriani diaconum Cardinalem, qui cum rubeis in Angliam veniens indumentis, in eccleſia VVeſtmonaſteriēſi, congregato concilio, fecit mandata apoſtolica publicari, qui ſuæ legationis fungens officio, ſentētiam in regis aduerſarios fulminauit. Proceſſu verò temporis, Henricum Londinenſem, Iohannem VVintonienſem, & Stephanum Ciceſtrenſem, qui partem aduerſariorum regis fouebant, ab officio & beneficio ſuſpendebat, & quia appellationis fungebantur remedio, iuſſit quòd infrà trimeſtre tempus ſe papæ conſpectui præſentarent, qui ad curiam venientes, fortunæ caſus volubiles expectabant. Dominus

Lincoln.episcopus,fortè sibi pacem redimens propter tempus, misericordiam non iudicium impetrauit.Dominus VValterus VVigorniæ antistes,in articulo mortis positus,se dicebat errasse fouendo partem Simonis de Monte Forti,& super hoc literas ad legatum direxit,petens beneficium absolutionis, quod obtinuit,& decessit. Interim quidam nobiles, exhæredationis sententiam non ferentes,insulam de Haxolm occupauerant, ad quos vndiq; confluxerũt viri,quorum pedes veloces ad sanguinem effundendum,& manus promptissimæ ad rapinam,adiacentem patriam deuastantes. Hos adiens Eadvvardus, miles egregius, eorum colligationes dissoluit, volentes nolentesque ad pacem redire coegit, qui de pace seruanda corporale sacramentũ Londini postea præstiterunt. Sed iurati quãtocius errauerunt.Totam namque Angliam commotione maxima commouerunt.Rarus aut nullus locus in Anglia fuit tutus,eò quòd terra vespillonibus erat plena. Apud Castrũ ergo de Kenelvvorth quidam incolæ & degeneres,confluxerunt, illud de rapina habitãtium in circuitu munientes,Vexillum Simonis Iunioris, qui in Gallijs morabatur,protinus erexerunt,ipsum illius Castri proclamantes dominum & hæredem. Quibus auditis,rex quendam ad eosdem de suis nuntijs destinauit,mandans per literas regias, vt desisterent ab inceptis. Quem mancum ad regem cum proteruis responsionibus remiserunt. Intereà primogenitus regis Eadvvardus, per syluã de Aultona transitum faciens, quendam militem, Adam Gurdun, de secta exhæreditorum,reperit in eadem insidias transeuntibus facientem,quem subitò præoccupatum cum suis,iussit vt arma sumeret & resisteret sicut fortis. Qui statim filium regis congressu aggreditur singulari,pugnans viriliter cum eodẽ. Finaliter succubuit sauciatus,cuius audaciam commendauit Eadvvardus,iubens apponi cataplasmata vulneribus sauciati, hostem ipsum nõ reputans,sed tanquam hospitem secum ducens. Satellites verò ipsius iussit in arboribus syluæ suspendi. In partibus Borealibus Comes Ferrarius, contra suum sacramentum,nuper præstitum, cum copioso exercitu vagabatur,contra quem dirigebatur dominus Henricus,primogenitus regis Alemanniæ, qui eundem Comitem deuictum, vinctum Londinum secum duxit, sibi acquirens laudis titulum pro triũpho.

De obsidione Castri de Kenelvvorth per regem.

ANno gratiæ. Mcclxvi. Henricus rex Angliæ, Natale suum tenuit apud VVestmonasterium, vbi regionis nobiles conuenerunt in

vnum, de pace regni, more ſolito, tractaturi. Exiſt ergo edictum cõtra Comitem Ferrarium, qui ſecundum formam ſuæ obligationis, ſuo Comitatu perpetuò priuabatur, & Eadmundus filius regis Angliæ, in ſeiſina duorum Comitatuum ponebatur, Derbei ſcilicet, & Leiceſtriæ. De VVeſtmonaſter. tranſiens rex Henricus, & exercitus bellatorum, Kenelvvorthiam peruenerunt, Caſtrum quantoci' obſidentes, illud volentes, ſed non valentes, ſuis viribus occupare. Parauerunt ſe exercitus ad inſultũ, ſed interius inuenerunt promptiſſimos defenſores. Mutuis namq; in ſe congreſſibus debacchantes, nobiles perierunt. Erigebantur exterius machinæ multæ nimis, nec mora obſeſſi ad quantitatem aliarum & numerum, ſimiles machinas erexerunt, vnde contigit quòd in emiſſionibus quandoque lapides inuicem quaterentur. Sed per exteriores machinas, machinæ obſeſſorum finaliter rumpebãtur, nec ſic Caſtrum defenſores reddere voluerunt. Maluerunt enim mori fortiter quàm illud reddere violenter. Ipſos namque audaciores reddidit deſperatio, quia per frequentes egreſſus, fecerunt in exercitu regis ſtrages magnas. Hos nec legati præſentis ſententia, nec regis potentia, ab inceptis poterant reuocare. Igitur rege fauente, per prouidentiam Cardinalis, apud Kenelvvorth, clerus & populus conuocantur. Eligebantur ibidem. xij. perſonæ de potentioribus procerũ, & prudentioribus prælatorum, quibus dabatur poteſtas ordinandi ſuper ſtatu exhæredatorum. Electæ perſonæ iurarunt de vtilibus ordinãdis. Rex primò, poſtmodum clerus & populus iurauerunt, quòd dictum ipſorum inuiolabiliter obſeruarent. Dictum ergo Kenelvvorthiæ tale fuit, quòd quilibet exhæredatorum, ſecundum quantitatem delictorũ, pæna pecuniaria mulctaretur, quam poſſeſſoribus terrarum ſuarũ perſoluerent, ita quòd hæreditatum ſuarum redemptio non excederet ſeptem annos, nec eſſet aliquatenus minor anno, excluſis dumtaxat hæredibus Simonis de Monte Forti, & Roberti de Ferrarijs Comitis Derbei, ab hoc dicto. Quòd ſi terras ſuas non poſſent redimere, poſſeſſores earum, tàm diu eas in ſuis manibus detinerent, donec ſibimetipſis de fructibus earum eſſet plenariè ſatisfactum. Proceſſu temporis, obſeſſi in Caſtro Kenelvvorth, fame & miſerijs macerati, facientes de neceſſitate virtutem, illud regi, ſaluis ſibi neceſſarijs, reddiderunt. His temporibus Carolus frater regis Franciæ Ludouici, Comes Andegauiæ & Prouinciæ, fretus auxilio patris patrum, Memfredum filium Imperatoris Frederici deuicit, & regna

Apuliæ

Apuliæ & Siciliæ, ſubiecit eccleſiæ Romanæ. Poſtmodum in regē Siciliæ coronatus. Itaq; anno natus est Edwardo filius nomine Joh. nocte Sancti [illegible]

Exhæredati occupauerunt inſulam Elienſem.

ANno gratiæ. Mcclxvij. rex Henricus tenuit Natale ſuum Conuētriæ. Poſtmodum veniens ad VVeſtmonaſterium, Parliamentum tenuit cum potentioribus terræ ſuæ, ſperans pacem in cunctis finibus Angliæ confirmare. Et ecce nuntij venientes, regi dixerunt, quòd quidam nobiles exhæredatorum, dicto Kenelvvorth parere nolentes, cum maxima comitiua occupauerant inſulam Elienſem, addentes, quòd adiacentem patriam deuaſtabant. Rex igitur verſus Cantabrigiam iter arripiens, ibidem aliquādiu moram traxit, aduerſariorum, qui in prædicta inſula fuerant, ad tempus impediēs impetum & egreſſum. Viri ergo ſanguinolenti & doloſi, egreſſum verſus Rameſiam inuenerunt, qui circumquaque homines & iumēta more ſolito rapuerunt. His auditis, rex & ſui Rameſiam clanculo venientes, & inuenientes de malefactoribus multos: quoſdam gladio percuſſerunt, quoſdam ceperunt, alij ibant quà poterant fugiētes, poſitis ibidem cuſtodibus, rex Cantabrigiam eſt reuerſus. Intereà Gilbertus de Clare, Comes Glouerniç, cum magno exercitu venit Londinum, quaſi domino ſuo regi auxilium præſtiturus, verba pacifica loquebatur in dolo, ſicquo ciuitatem ingreſſus, ipſam protinus tanquam dominus occupauit, mandans nuncios ad legatum, quod ſibi Turrim Lōdinēſem, in qua habitabat, redderet ſine mora, & vt poſſet aſſequi citius ſuum velle, prohibuit ne legato victualia venderentur. Legatus ſiquidem, tanquam bonus paſtor à bono paſtore directus, veniens ad eccleſiam ſancti Pauli, Londini, crucis negotium expoſuit coram multis. Quidam ergo corde compuncti, crucem protinus receperunt, inter quos fuerant Thealdus archidiaconus Leodicenſis, papa futurus, qui in Angliam venerat cum legato, cui valedicens, iter verſus Terram ſanctam arripuit, & nobilis vir, Thomas de Clare, qui ſpreto conſilio fratris ſui, Comitis Glouerniç regem adijt, & ei fideliter obediuit. Igitur de negotio crucis ſermone completo, legatus imperterritus ſermonem ſuum in Comitem Glouerniæ conuertit, monens vt fidelitatem, quam regi debuit & ſpoſponderat, obſeruaret, addens quòd ſibi pacis reformatori libertas egrediendi Turrim & ciuitatem Londin. nec etiam victualia debuerant denegari. Salubria patris monita, indurati cordis filius non audiuit. Legatus, cum quibuſdam nobilibus, regis fidelibus,

clam

clam Turrim Londin. est ingressus. Intrarunt etiã Iudæi non pauci, cum vxoribus & paruulis, post legatum. Quibus vna balliua castri fuit commissa, quam nonsegniter, in arcto positi, defendebant. Legatus postmodum in perturbatores pacis regis & regni, sententiam excommunicationis generaliter promulgauit, & ecclesias ciuitatis Londinensis, & ciuitati contiguas, suppositit interdicto. In domibus tamen religiosis, sine strepitu campanarum & vocis, exclusis pacis perturbatoribus, missas celebrari præcepit. Vndique vallabant regẽ angustiæ, aduersariorum sæuicia, & defectus pecuniæ. Initoque cõsilio, iocalia ecclesiæ VVestmonaster. imagines feretri aureas, & lapides præciosos, in manibus tradidit mercatorum, non modicã pecuniam mutuo recipiens pro eisdem, quæ tamen tranquillitatis tempore restituit ecclesiæ supradictæ. Misit igitur rex pro Scotis, & Frãcigenis, qui se statim, vt ei succurrerent, parauerunt. Exeuntibus interim quibusdam de potentioribus insulæ, prædari volentibus, ne iterum in eadem insula Elienſi redirent, per regis exercitum, sunt præclusi. Illi verò versus Londinum properarunt, multa mala in itinere facientes. In aduẽtu igitur ipsorum, Comes Glouerniæ in maiori superbia eleuatus, Turrim Londin. acriter impugnauit, quam non poterat obtinere. Filij ergo Belial de familijs prædictorum, monasteria inuadentes, in eisdem depositа rapuerunt, alij per terram exercuerũt rapinas. Populares ergo, & maximè viri VVestmonast. quibus dederat audaciam vexatio continua, quàm plurimos de prędictis raptoribus peremerunt. Videntes malefactores ciuitatis, quòd sibi populi vndique resistebant, egredi formidabant. Rex Henricus, vir innocens, timens dominum, & desiderans finem guerrę patienter nuncios suos, qui pro auxilio ierant, expectauit. Veniẽs igitur Cantabrig. ad regem patrem suum, fœlix Eadvvardus, secum duxit de Scotia, & de partibus Borealibus. xxx. M. hominum bellatorum. Dimissis custodibus Cantabrig. rex ad VVindesoram peruenit, vbi de die in diem ipsius creuit exercitus. Inuasores Londinen. iam timentes, à rege pacem per nũcios petierunt, quam in forma petita non poterant obtinere. Indixerunt regi bellum postmodum, planitiem de Hundesslavve assignantes pro loco, quò rex in crastino veniens, resistentem neminem adinuenit. Attendens igitur rex aduersarios suos sibi non posse resistere, Stratfordiam iuxta Lõdinum properauit, ibidem aliquamdiu moram trahens. Malefactores ciuitatis in furorẽ conuersi, & quasi de rege vindicare volentes,

depositа

depoſita in eccleſia VVeſtmonaſter. abſtulerunt, ſed per dei prouidentiam monachis,& bonis monaſterij pepercerunt. Inde parochialem eccleſiam,& villam VVeſtmonaſt.inuadẽtes, labores populi rapuerunt.Et íntrantes domos regias, feneſtras, & oſtia fregerunt,vix manus à combuſtione totius Palatij cohibentes.Ad regem in Stratfordia commorantem, venerunt de partibus tranſmarinis Comites Boloniæ,& ſancti Pauli, ſecum ducentes. cc. milites cum ſequela. Iuxta Turrim Londin. applicuerunt Vaſcones cum nauibus multis & magnis, omnibus armamentis naualibus præmuniti,regis expectantes mandatum. Obſeſſos itaque regis aduerſarij ſe cernentes,pacem à rege,in arcto poſiti petierunt,pacemque petitam,ſaluo in omnibus Dicto Kenelvvorthiæ, obtinuerunt.Ad obſtinatos inſulæ Elienſis dirigitur dux Eadvvardus, quos miſericordia motus,licet inimicos,ad pacem,ſaluo Dicto Kenelvvorth,reuocauit.Alienigenæ regratiati,& remunerati à rege, reuertebantur ad propria,terraque Angliæ,quæ diu tremuit,iam quieuit. Eodem anno,rex Henricus, ad Montem Gomericum, in VVallia,veniens cum legato,ad inſtantiam eiuſdem legati rex terram,quam VVallen.vocant quatuor Cãcella,receptis.xxxij.millibus marcarum,Leolino principi VValliæ concedebat, ſicque facti ſunt amici rex Angliæ & princeps VValliæ,Leolinus. Erant enim prius inímici inuicẽ capitales.Cõradus,nepos Frederici Imperatoris, de Theutonia venit in Apuliam cum Henrico fratre regís Hiſpaniæ, tunc ſenatore vrbis,& exercitu Romanorum. Quibus occurrit rex Apuliæ &.Siciliæ,Carolus,cum auxilio papæ Clementis iuxta Neapolim,& eoſdem deuicit. Carolus poſtmodum peritotam Romaniam & Tuſciam,obtinuit principatum,qui Guidonem de Monte Forti,vicariũ ſuum fecit.Hic Guido de conſilio Comitis Aldebrãdíni, dicti Rubei,cuius filiam duxerat in vxorem, Romanis & Tuſcanis multas íniurias irrogauit.His temporibus Græci fidem eccleſiæ Romanæ tempore Clementis papæ,timore Caroli,recepetũt,à qua manefeſtè poſtmodum receſſerunt.

De contentione inter Comitem VVarrenniæ,& Henricum de Lacy, Comitem Lincoln.

ANno gratię.Mcclxviij.rex Henricus tenuit Natale domini apud VVeſtmonaſterium,diuinis laudibus propenſius inſiſtendo, eò quòd dominus regnum ſuum poſt guerrarum diſcrimina confirmauit.Rege ergo,regni capite, quieſcente, membra regni ínuicem

ſunt

sunt collisa. Inter Iohānem namque de VVarrennia & Henricum de Lacy, futurum Comitem Lincoln. super quadā pastura orta est contentio magna nimis. Congregatis hinc inde exercitibus, se ad prælium parauerunt, tamen congredi timuerunt. Rex direxit iusticiarios ad eosdem, qui contentionem prædictam iudicio vel concordia terminarent. Qui, inquisita veritate per sacramentum compatriotarum, prædicto Henrico de Lacy eandem adiudicauerunt. Inter Iohānem etiam de VVarrennia, & nobilem virum Alanum de la Suche, Baronem, super quibusdam iuribus, atq; terris, coram Iusticiarijs regis apud VVestmonaster. lites maximæ mouebantur, Dictus verò Comes, attendens quòd iudicialiter succumberet, sicut prius, in prædictum Alanum, & filiū eius hæredem, prius conuicijs lacessitos, in Aula regia irruit violēter, patrē sæmiuiuum relinquēs, fugientem etiam filium vulnerauit. Ad Castrum suum de Riegate fugit scelere perpetrato, quem insequebatur primogenitus regis, Eadvvardus, cum exercitu copioso, volens læsam vindicare regiam maiestatem. Comes subitò præoccupatus, videns se non posse resisterere, pedes obuius venit ei, petēs misericordiam. Quam concessit, dummodo satisfaceret de commissis. Qui regi postmodum per purgationem, & pecuniam satisfecit, parti lesæ multa promittens, processu temporis parum donans. Miles egregius, dux Eadvvardus crucem à legato pro se & patre recipiens, se parauit ad procinctum itineris Terræ sanctæ: regi Franciæ Ludouico impignorauit Vasconiam, filium etiam suum iuniorem, Henricum nomine, eidem obsidem in Franciā destinauit, quem remisit rex Franciæ cum honore. Othobonus legatus, apud sanctam Paulum Londini, magnum Cōcilium celebrauit, præsentibus vniuersis prælatis Angliæ, VValliæ, Scotiæ, & Hyberniæ in eodem, & ab Anglia post recessit. In festo Translationis sancti Eadvvardi, ad instantiam regis Henrici, eundem sanctum, regni pontifices honorificentius in nouo feretro, quod prædictus rex ex auro præparari fecerat, transtulerunt. In huius sancti præsenti translatione, Benedictus clericus de VVintonia, & Iohannes laicus, qui venerat de Hybernia possessi à dæmonibus, per sancti regis merita receperunt pristinam sanitatem. Obijt Clemens quartus, papa, circa festum sancti Andreæ.

10 20 30

Eadvvardus princeps iter arripuit versus Terram sanctam.

ANno gratiæ. Mcclxix. rex Henricus tenuit Natale suum apud VVestmonasterium, in timore domini, & in innocentia vitā ducens.

cens. Huius primogenitus, in armis ſtrenuus & pulcherrimæ iuuẽtutis, Eadvvardus, votum, quod vouerat, reddere deo volẽs, menſe Maio, verſus Terram ſanctã iter arripuit, quẽ ſequebantur & præceſſerant multi nobiles & potentes. Aſtringebatur ſimili voto rex Franciæ, Ludouicus, qui Eadvvardum præceſſerat cum magna militia gentis ſuæ. Hic volens fieri ditior ſpolijs Barbarorũ, verſus regionẽ Thunetis vela direxit. In quã proſpero flatu perueniẽs, ciuitatem munitiſſimã adinuenit, quæ Thunes ab incolis nominatur. Ad hanc illius terræ Saraceni fugerant, de Chriſtianorũ ſubita multitu-
10. dine ſtupefacti. Eadvvardus noſter ſulcauit maria verſus Acon, & à longè aſpiciens inſulã Sardiniæ, ibidẽ applicuit: rumores certos de morte regis Frãciæ Ludouici, & de aduentu Caroli regis Siciliæ audiens in eadẽ. Attendẽs Eadvvardus quòd ille ſenex Carolus nihil aliud voluit, quia nec debuit, niſi iuſtũ: Thunetem ꝓperauit, credẽs quòd eſſet in ſenibus ſapiẽtia, & in tẽpore neceſſitatis prudẽtia. Ad quã veniens regionẽ, inuenit prædictũ regẽ cum exercitu copioſo. Eadvvardus verò delere volens aduerſarios crucis Chriſti, ciuitatẽ Thunetis cum ſuis voluit expugnare. Rex Carolꝰ ꝓhibuit eũ, dicẽs, quòd parati fuerant Saraceni ſatiſfacere pro tributo, quod ſibi de-
30. bebatur per. xvij. annos, à tempore Frederici. In principio iſtius prouiſionis, imò potius proditionis populi Chriſtiani, rex Franciæ Ludouicus, diem clauſit extremum: cuius primogenitus Philippus, nomen regis protinus eſt ſortitus. Direxerunt ergo Barbari, regi Siciliæ. xxxij. camelos, auro argentoq; non mediocriter oneratos, ſe & ſuam ciuitatem ab imminentibus periculis liberantes. Poſt hæc Carolus & Eadvvardus, totuſque exercitus Chriſtianus, verſus Siciliam nauigabant. Et appropinquantes portui Tripolis ciuitatis, obuijs tempeſtatibus turbabantur. Rex igitur, & natu maiores, periculum euadentes, ad portum difficillimè peruenerunt, alij in
30. nauibus perierunt cum pecunia Barbarorum, nauibus Eadvvardi, inter alias poſitis, miraculoſè ſaluatis. Ad has enim angelus domini percutiendas non peruenit, meritò, quia pecuniam Barbarorum non cupiuit, ſed terram, aſperſam ſanguine Ieſu Chriſti, quantum in ſe fuit, reſtituere voluit Chriſtianis. Adimpleuit ſiquidem per effectum, quod conceperat in affectu. Commendauit namque Henricum cognatũ ſuum, primogenitum regis Alemanniæ, Carolo regi Siciliæ, & Philippo in regem Franciæ coronando. Et ſingulis valedicens, cum ſuis ſequacibus, quamuis paucis, in ciuitate

Acon applicuit: quam infra quartum diem reddendam didicit à Saracenis. Ciuitatis ergo illius puniſt ſeductores, necnon & quoſdam de Venetis, qui Saracenis arma & victualia miniſtrabant. Soldanus itaque Babiloniæ, ſpe fraudatus, ciuitatem Aconem viriliter oppugnauit, quam non potuit obtinere. Indè tranſiens, cepit Hoſpitalariorum, de Crac & Margat, caſtra fortiſſima ſuper mare. Carolus rex Siciliæ, Philippo nepoti ſuo, regi Franciæ futuro, vſque ciuitatem Viterbienſium fecit conductum, necnon & Henrico primogenito regis Alemanniæ, quem prædicti principes receperant commendatum. Hunc aſtantem Miſſarum ſolennijs, in eccleſia ſancti Silueſtri ciuitatis prædictæ, Simon & Guido, duo filij Simonis de Monte Forti, quondam Comitis Leiceſtriæ, gladijs peremerunt. Viterbienſes, in memoriam interfecti, modum interfectionis in pariete depinxerunt, quam picturam quidam verſificator intuens, ſic dicebat.

Regis Teutonici Richardi clara propago,
Sternitur Henricus, velut hæc deſignat imago.
Dum redit à Tripoli, regum fultus comitiua,
In crucis obſequio patitur ſub gente nociua.
Irruit in templum, poſt Miſſam, ſtirps Guenelonis,
Perfodit gladius hunc Simonis atque Guidonis.
Diſpoſuit deus vt per eos vir tantus obiret,
Ne, reuocatis his, gens Anglica tota periret.
Anno milleno domini, cum ſeptuageno,
Atque ducenteno, Carolo ſub rege ſereno,
Vrbe Viterbina fit in eius carne ruina.
Cœli regina precor, vt ſit ei medicina.

Oſſa iſtius in monaſterio de Hayles, quod pater ipſius à fundamentis in Anglia conſtrui fecerat, ſunt ſepulta. Cor vero ipſius in cuppa deaurata iuxta feretrum ſancti Eadvvardi in eccleſia VVeſtmonaſter. honorificè collocatur. Vnus de interfectoribus ſuis, Simon, filius Simonis de Monte Forti, in Caſtro quodam iuxta ciuitatem Senenſem obijt hoc anno, qui nuper, tanquam Cain, maledictus à domino, vagus fuit & profugus ſuper terram.

De conualeſcentia regis Henrici, poſt infirmitatem.

ANno gratiæ. Mcclxx. rex Henricus tenuit Natalem domini apud VVinton. qui in quadrageſima ſubſequente apud VVeſtmonaſter. infirmitate valida fuerat fatigatus. Et de conualeſcentia deſperans,

desperās,se orationibus ecclesiæ cōmendauit.Monachi verò VVestmonaster.tantum patronū perdere formidātes, in tēpore pluuiali nudis pedibus nouum Templū Londini, processionaliter petierūt, ibidē missam pro rege in honore beatæ Mariæ virginis celebrantes. Eo modo,quo prius, ad propria reuertētibus, nunciabatur eisdem, quòd rex cōualuisset de infirmitate, Iusserat nāq; suis, vt monachis præciperent,quòd cantarent:Gaudent in cœlis:dicens quòd conualuit præcibus monachorum. Hybernici insurrexerūt in Anglos,pro magna parte interficientes & depopulantes eosdem. Eadvvardus, cum magna militia exiuit Acon, transiens per Nazareth, Cako & Caiphas castra,interficiens,quos reperit,Saracenos. Sed reuertebatur quantocius,formidans pericula fratrū falsorum.Eodem anno obijt Bonifacius archiepiscopus Cantuariæ,Kal. Augusti, cui successit Robertus de Kilvvarby.

Quòd Eadvvardus vulneratus fuit à quodam Assasino.

ANno gratię.Mcclxxi.rex.H.tenuit Natale dñi apud VVestmon. Huius primogenitus Eadvvardus,in ciuitate Acon,à quodā Assasino,à Soldano Babiloniæ in modū nuncij directo, cum cultello toxicato fuerat sauciatus est.Sed cultellū extrahens de manibus Assasini,eundē protinus interfecit.Noluit benignitas Saluatoris suum militē perire.Processu namq; temporis à lethalibus vulneribus curabatur.De Terra sancta,quidā nobiles de Hybernia,et nobilis vir, Thomas de Clare,qui secū captiuos duxit.iiij.Saracenos,in Anglia sunt reuersi.His temporibus ciues Norvvicen. suam ecclesiā cathedralē in odium Monachorū,instigante diabolo,cōbusserunt. Hos confestim,cum sapientibus regni sui,adijt rex Henricus, incendiarios trahens,pendens iudicialiter & comburens, iubens catalla fugientiū fisco regio mancipari.Richardus,rex Alemanniæ, frater regis Angliæ,diem clausit extremum,mense Februario,sepultusq; est in monasterio de Hayles,cuius patronus extitit,& fundator.

De morte regis Henrici Tertij.

ANno gratiæ.Mcclxij.sexto decimo Kalend. Decembris,deuotus dei cultor,illustris rex Anglorum Henricus Tertius, filius regis Iohannis,post quinquaginta sex annos, & dies.xx,coronationis suę annó ætatis suæ.lx.quinto, ab hac luce migrauit, &.xij. Kalendas eiusdem,die videlicet glorioſi regis& martyris, Eadmūdi, in ecclesia VVestmonast.quam sumptib⁹ proprijs fecerat renouari, inuitis Templarijs,qui corpus regium vendicabant,corā magno altari,sibi

dignã meruit ſepulturã. Qui quantæ fuerat innocentiæ, quantæ patientiæ, quantæque deuotionis in obſequio Saluatoris, dominus nouit, & qui ei fideliter adhæſerunt. Et inſuper quanti meriti in vita ſua fuerat apud deum, teſtantur poſt ipſius mortẽ miracula ſubſecuta. Rege igitur ſepulto, ſicut mos eſt regibus ſepæliri, Gilbertus & Iohannes, Comites Glouerniæ & V Varrenniæ, necnõ clerus & populus, ad magnum altare, eccleſiæ ſupradictæ, celeriter properarunt, Eadvvardo primogenito regis fidelitatẽ iurantes, qui ſi viueret penitus ignorarunt. Agebat enim in remotis partibus tranſmarinis, contra Chriſti aduerſarios bellaturus. Poſtmodũ ad nouum Templum Londini nobiliores regni pariter conuenerunt. Et facto ſigillo nouo, conſtituerunt fideles miniſtros & cuſtodies, qui theſaurũ regis & pacem regni fideliter cuſtodirent. Sicque pax noui regis Eadvvardi in cunctis regni finibus proclamatur. Hoc anno, combuſtio eccleſiæ Norvvicem. Eodem anno, Gulihelmus de Brunhã, renunciauit Prioratui Norvvicenſi, cui ſucceſſit Gulihelmus de Kirkbie. Iſte Hẽricus genuit filios & filias, ſcilicet, Eadvvardũ, Margaretam, Eadmundum, Beatricem, Catherinam. Hybernici facto congreſſu cum Anglis, perierunt pariter & fugerunt. Eadmundus filius regis, genitus poſt Eadvvardum, de Terra ſancta rediens, fuit receptus ab indigenis cum honore. Poſt mortem papæ Clementis, per duos annos, & decem menſes, ſedes apoſtolica vacans fuit. Igitur Cardinales, conuenientes in vnum, dominum Theobaldũ, archidiaconum Leodicenſem, qui commorabatur in tranſmarinis partibus cum Eadvvardo, communiter elegerunt. Qui, de ſua electione auditis rumoribus, ad curiam properauit, & ſummum ſacerdotium eſt adeptus. De iſto dicti fuerant iſti verſus.

Papatum munus tenet archidiaconus vnus,
Quem patrem patrum fecit diſcordia fratrum.

Hic in creationis ſuæ primordio mandauit literas generales per ſingulas nationes de Conſilio congregando Kalendas Maij, ſub anno gratiæ †.Mcclxxij. Vnde dictum fuit de illo. †1274.

Gregorius denus colliget omne genus.

His diebus, cũ Eadvvardus in ciuitate Acon diutius expectaſſet Chriſtianorũ & Tartarorũ auxilium, eò quòd propoſuiſſet per manum validam Saracenos delere, videns ſe ab vtriſque deluſum, quia Chriſtiani ad propria receſſerunt, & Tartari, qui & Moalli, inteſtina tyrannide perierunt, dimiſſis in Acon ſtipendarijs, mare tranſijt, applicans

plicans in regno Siciliæ. Cui cum honore rex Carolus obuiauit, ipsum conducens vsque Vrbem veterem, in qua Romana curia residebat. Papę Gregorio, modò domino, nuper familiari suo, exposuit Eadvvardus pericula Terræ sanctæ. Petijt posteà quòd sententialiter condemnaret Aldebrandinum, Comitem, dictũ le Rus, & Guidonem de Monte Forti, qui Henricum primogenitum regis Alemanniæ, cognatum suum, in Viterbio funestis gladijs peremerunt. Papa protinus propter hos mandauit. Comes Rubeus se purgauit. Dominus papa Guidonem de Monte Forti, tam pro contumacia, quàm offensa, anathemate perpetuo cõdẽnauit, et sacrilegij, homicidij, sicarij, & lesæ maiestatis reum pronunciauit sentẽtialiter, & infamem, ita vt neque condere testamẽtum, neque testimoniũ ferre, neque Præses, Consul, vel Potestas esse poterit ciuitatis. Hunc etiã, ab omnibus officijs, dignitatibus, seu etiam ministrationibus ciuilibus, aut publicis, sequestratum & exhæredatum vsq; in quartã generationem decreuit. Quod decretum iussit ab omnibus inuiolabiliter obseruari, quousque idem Guido ad curiam Romanam aduenisset, & se voluntati papæ in omnibus submisisset. Præterea omnes illos, qui eum receptauerunt scienter, excommunicationis vinculo innodauit, & terras eorum suppositi interdicto (mulierib⁹ dũtaxat exceptis, pœnitentijs decedentium, & baptismate paruulorum. His ritè peractis, Eadvvardus secessit à curia, cui communitates ciuitatũ Tusciæ & Italiæ, cum magno tripudio tubis ductilibus obuiarunt, communiter proclamantes, viuat Imperator Eadvvardus. Mediolanenses ei munera obtulerunt, equos electos, coopertos sclauonijs de Scarleto, quos, illis cogentibus, inuitus recepit. Recedens ab Italia, venit in Burgundiam, vbi quendam nobilẽ, qui rapinis, & spolijs intendebat, cum fortissimo castro suo, Comiti Sabaudiæ reddidit, vel inuitum. Prius namque terrenum dominum non habebat, ideo transeuntes liberius spoliabat, quia non erat, qui excessus corrigeret delinquentiũ. Episcopi & abbates, Comites & Barones, de Anglia venientes, dño Eadvvardo in descensu montiũ Burgũdiæ occurrerunt, benedicentes dominum, qui fecit prosperum iter suum. Galli igitur, qui nunquam indignatione & iactantia caruerunt, quorum superbia ad exterminium perueniet, videntes tantam multitudinem domino Eadvvardo obuiã venientem, Torniamentum apud Cabiloniam Burgundiæ proclamatũt. Die statuto, aciebus dispositis, Angli cum Gallis pugnauerunt. Sed fortitudo

Francigenarũ finaliter fuerat dissipata. Eadvvardus primò, postmodum Comites, & Barones, cum laudis titulo recesserunt. In hoc torniamento, conflictus peditum magnus fuit. Angli namque indignationis stimulo agitati, quamplurimos de Francigenis occiderũt, & quia viles erant, parum de eorum interitu curabatur. Erant enim inermes pedites, spolijs intendentes. Eadvvardus verò de Burgundia transiens, venit in Franciam, quem rex Franciæ Philippus, ipsius
† honorificè cognatus, †lætanter suscepit. Erant enim isti, rex Franciæ Philippus, & Eadvvardus, de duabus sororibus procreati, & ideo se inuicem specialius dilexerunt. Cum ergo essent mutuis conuiuijs recreati, 10
Eadvvardus à rege Franciæ terras, quæ sibi iure hæreditario competebant, petijt cum effectu, dicens, se paratum ad singula facienda, quæ iuris sunt. Rex igitur Franciæ petita concessit, & Eadvvardus sub hac forma verborum homagiũ fecit ei. Domine rex facio vobis homagium pro omnibus terris, quas debeo tenere de vobis. Vnde nonnulli receperunt hanc protestationem, quasi pro Normannia loqueretur. His ritè peractis regi, & Paribus Franciæ valedicto, Aquitanniam properauit. Ad quam veniens, homagia & debita seruitia recepit de suis, castigans & terrens, quos ibidem reperit aduersantes. Interim quidam Angli excandescentes inuidia & furore, quidam de suis alienam pecuniam sitientes, & ex corde proprio prophetantes, dicebant Eadvvardum numquam in Angliam reuersurum. Hi volentes de futuris contingentibus definire, vsque ad numerum ccc. loricatorum, exceptis peditibus, & inermibus equitibus, in partibus Borealibus conuenerunt. Quos insequebantur nobiles milites & potentes, Eadmũdus frater Eadvvardi, & Rogerius de Mortuo mari, cum armatorum maxima comitiua. Quod cum rebelles audierant coniurati, colligationibus dissolutis, ad propria receptacula redierunt, nihil facinoris vlterius attentantes. His diebus quidam clericus, nomine Reimundus, Vasconus natione, à summo pontifice in Angliam fuit missus. Qui potestatem habuit compellendi ecclesiasticas personas ad decimas, per duos annos, tã de temporalibus, quam spiritualibus Eadvvardo & Eadmundo, filijs regis Angliæ, persoluendis. Hic partem collectæ pecuniæ tribuit nobilibus supradictis, pro expensis suis partem sibi non modicam retinuit, & ad dispositionem papæ, partem maximam reseruauit.

20 30

De euasione Gastonis de Bierne.

Anno gratiæ. Mcclxxiij. Eadvvardus in partibus Vasconiæ morabatur,

rabatur, vbi Gaſtonem de Bierne, quendam nobilem, conſanguineum ſuum, quem fideliſſimum amicum habere credebat, inuenit callidiſſimum proditorem, quem captum, honorificẽtius quam debuit, cuſtodiuit. Ipſe namque cum cuſtodibus equitans die quodã gratia ſpaciandi, aſcendit dextrarium, quem callidè procurauerat, & aufugit, non longè de ſuis reperiens multitudinem armatorũ. Eadvvardus inſequebatur protinus fugientem, caſtra ipſius capiens, nõ perſonam. Comitiſſa Lemouicenſis Eadvvardo reſtitit, homagium ſibi denegans, & ſeruitia cætera, quæ debebat. Hoc anno, circa feſtũ ſancti Michaelis, obijt Henricus de Sandvvico, Londinẽſis epiſcopus, cui ſucceſſit Iohannes de Chiſhulle, decanus ſancti Pauli.

De Concilio Lugdunenſi, ſub papa Gregorio decimo.

ANno gratiæ Mcclxxiiij. Kalend. Maij, ſub papa Gregorio decimo, apud Lugdunum fuit Concilium maximum celebratum, quod à Kalend. prædictis, vſque ad. xvi. Kalend. Auguſti durauit. In hoc Concilio dominus papa Eadvvardum commendauit omnibus, dicens Terram ſanctam fuiſſe deperditam niſi veniſſet citius ad eandem. In hoc Concilio papa ſtatuit, quòd ſubſequentes. vij. annos de cunctis prouenientibus eccleſiaſticis, in ſubſidium Terræ ſanctæ, decimæ ſoluerentur. In hoc etiam Concilio de conuerſione Græcorum, poſt ſchiſma, letitia magna fuit. Qui Græci literas auro bullatas cum literis prælatorũ de Græcia attulerunt ad Conſiliũ: quarum tenor ſequitur,

Literæ Paleologi Imperatoris Græcorum.

SAnctiſſimo & beatiſſimo patri, & ſummo pontifici apoſtolicæ ſedis vniuerſali papæ, & communi principi Chriſtianorum omnium, venerabili patri Imperij noſtri, domino Gregorio. Michael à Chriſto deo fideliter, rex, & Imperator, & moderator Græcorum, Ducas, Angelus, Comnenus, Palæologus, & ſpiritualis filius magnæ ſanctitatis veſtrę, decentem honorem & reuerentiam, cum ſincera & pura affectione & omni poſtulatione. Quoniam miſſi ſunt à magna ſanctitate veſtra ad Imperium meum nuncij, deo placentes, ordinis fratrũ Minorum. Frater Hieronimus de Oſculo, frater Reimundus Beringarij, frater Bonagratia de ſancto Iohanne in Perſeceto, & frater Bonauentura de Mugello: & detulerunt literas magnæ ſanctitatis veſtrę Imperio meo. In quibus inter alia de confeſſione fidei, qua docet & prædicat, & confitetur ſacroſancta Romana eccleſia, cõtinebatur, & oportebat de his magnis reſponſionẽ

facere decenter. Ecce hæc facit Imperium meum, habeat autem cõfessio fidei in litera sic. Credimus sanctam Trinitatem, patrem & filium, & spiritum sanctum, vnum deum omnipotentem, totamq; in Trinitate deitatem, eiusdem naturæ, coæternam & coomnipotẽtem, vnius voluntatis potestatis & maiestatis, creatorem omnium creaturarum, à quo omnia, in quo omnia, per quẽ omnia quæ sunt in cœlo & in terra, visibilia, inuisibilia, corporalia, & spiritualia. Credimus singulam quamque in sua Trinitate personam, vnum verũ deum plenum & perfectum. Credimus ipsum verbum dei æternaliter natum ex spiritu sancto & Maria semper virgine cum anima rationali, duas habentem natiuitates, vnam ex patre natiuitatem æternam, alteram ex matre temporalem, deum verum & hominem verum, propriam in vtraque naturam, & perfectum non adoptiuum nec phantasticum, sed vnum & vnicum filium dei, in duabus, diuina scilicet & humana, naturis vnius personę vnitatem nõ passibilem, etiam & immortalem diuinitatę, sed in humanitate pro nobis & salute nostra passum vera carnis passione, mortuum et sepultum, & descendisse ad inferos, ac tertia die resurrexisse à mortuis vera carnis resurrectione: die quadragesimo, post resurrectionem, cum carne, qua resurrexit, & anima ascendisse in cœlum, & sedẽtem ad dextrã dei patris, inde vẽturum iudicare viuos & mortuos, & se redditurum vnicuique secũdum opera sua, siue bona fuerint, siue mala. Credimus & spiritum sanctum, plenum & perfectum, verumque deum, ex patre filioque procedentem, coęqualem & consubstantialem, & coomnipotentem & coæternum per omnia patri & filio. Credimus hanc sanctam Trinitatem, non tres deos, sed vnũ deum omnipotentem, æternum, & inuisibilem, & incommutabilẽ. Credimus sanctam Apostolicam & catholicam vnam esse veram ecclesiam, in qua vnum datur sanctum baptisma, & vera omniũ remissio peccatorum. Credimus etiam veram resurrectionem huius carnis quam nunc gestamus, & vitam æternam. Credimus etiam noui & veteris Testamenti, legis & prophetarum, & apostolorum vnum esse authorem, deum omnipotentem. Hæc est vera fides catholica: & hanc supradictis articulis tenet, & prædicat sacrosancta Romana ecclesia, sed propter diuersos errores, à quibusdam ex ignorantia, & ab alijs ex malitia introductos, dicit et prædicat eos qui post baptismum in peccatis labuntur, non rebaptizandos, sed per veram penitentiam suorum consequi veniam peccatorum. Quod

si verè

ſi verè pœnitentes in charitate deceſſerint, antequam dignis pœnitẽciæ fructibus de commiſſis ſatiſfecerint & omiſſis eorum, animas pœnis purgatorijs aut caracterij, ſicut nobis frater Iohãnes explanauit, poſt mortẽ purgari, & ad pœnas huiuſmodi releuandas ꝑdeſſe eis fidelium viuorum ſuffragia, miſſarũ ſcilicet ſacrificia, orationes, & elemoſinas, & alia pietatis opera, quæ à fidelibus pro alijs fidelibus fieri conſueuerunt ſecundũ eccleſiæ inſtituta. Illorum autẽ animas qui poſt ſacrum baptiſma ſuſceptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam quæ poſt contractam peccati maculam, vel in ſuis manentes corporibus vel eiſdem exutæ, prout ſuperius dictum eſt, ſunt purgatæ, in cœlum mox recipi. Illorum autẽ animas qui in mortali peccato, vel cum ſolo originali decedũt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas. Hæc ſacroſancta eccleſia Romana firmiter credit & aſſeuerat, & quòd nihilominus in die Iudicij, omnes homines ante Tribunal Chriſti cum ſuis corporibus comparebunt, reddituri de proprijs factis rationem. Tenet etiam & docet eadem ſancta Romana eccleſia. vij. eccleſiaſtica ſacramenta, vnum. ſ. baptiſma, de quo dictũ eſt ſupra, aliud eſt ſacramentũ confirmationis, quod per manuum impoſitionem epiſcopi conferunt, criſmando renatos: aliud eſt penitentia, aliud euchariſtia, aliud ſacramentum ordinis, aliud eſt matrimoniũ, aliud extrema vnctio, quæ ſecundum doctrinam beati Iacobi infirmantibus adhibetur. Sacramentum Euchariſtiæ ex azimo conficit ſancta Romana eccleſia, tenens & docens quòd, in ipſo ſacramẽto, panis verè tranſubſtanciatur in corpus, & vinum in ſanguinẽ domini noſtri Ieſu Chriſti. De matrimonio verò tenet, quod nec vnus vir plures vxores ſimul, nec vna mulier permittitur habere plures viros. Soluto vero legittimo matrimonio per mortem coniugum alterius, ſecundas & tertias deinde nuptias ſucceſſiuè licitas eſſe dicit, ſi impedimentum canonicum aliud ex cauſa alia non obſiſtat. Ipſa quoque ſancta Romana eccleſia ſummum & plenum primatũ ſuper vniuerſam eccleſiam catholicam obtinet, quod ſe ab ipſo domino in beato Petro, apoſtolorum principe, ſiuè virtice, cuius Romanus pontifex eſt ſucceſſor, cum poteſtatis plenitudine recipiſſe veraciter & humiliter recognoſcit. Et ſicut præ cæteris tenetur fidei veritatem defendere, ſic, & ſi quæ de fide ſubortæ fuerint queſtiones ſuo debent iudicio diffiniri. Ad hanc quilibet grauatus, ſuper negotijs ad eccleſiaſticum forum pertinentibus, poteſt appellare, & in omnibus

omnibus cauſis ad examen eccleſiaſticum ſpectantibus, ad ipſius poteſt iudicium recurri,& eidem omnes eccleſię ſunt ſubiectę.Ipſarum prælati obedientiam & reuerentiam ſibi dant. Ad hanc autem ſic poteſtatis plenitudo conſiſtit, quòd alias eccleſias,& patriarchales præcipuè,diuerſis priuilegijs eadem Romana eccleſia honorauit,ſua tamen obſeruata pręrogatiua.Hęc quidem in generabilibus Concilijs,hæc autem in aliquibus alijs,ſemper ſalua ſubſcripta fidei veritate,prout plenè lecta eſt, & fideliter expoſita, veram, ſanctam, catholicam,& orthodoxam fidem eſſe cognoſcimus,& eam acceptamus, etiã corde & ore profitemur,quia hanc veraciter tenet,docet, & prædicat ſancta Romana eccleſia, inuiolabiliter obſeruatura eãdem confeſſionem, & in ea omni tempore perſeueraturos, nec ab ea vnquam vllo tempore receſſuros quoquo modo,aut deuiaturos vel diſcrepaturos,promittimus, Quem quidẽ primatũ ipſius ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ,prout in præmiſſa ſerie continetur, ad ipſius eccleſiæ obedientiam ſpontaniam venientes,fatemur & recognoſcimus,acceptamus & ſpõte ſuſcipimus: prædicta ſiquidem profitentes,& attendentes,& acceptantes, & promittentes nos ſeruaturos,prout dictum eſt. Rogamus magnam ſanctitatem veſtram,vt eccleſia noſtra Græcorum dicat ſanctum Simbolum, ſicut dicebat hoc ante ſchiſma vſq; in hodiernum diem,vt permaneamus in ritibus noſtris,quibus vtebamur ante ſchiſma, qui ſcilicet ritus nõ ſunt contra ſupradictam fidem,nec contra diuina præcepta, nec contra doctrinam noui & veteris Teſtamenti, nec contra ſanctum Concilium vniuerſalium iſtorum patrum approbatorum, à ſanctis ſpirituali dominatione ſanctæ Romanæ eccleſiæ celebratis. Hoc igitur non graue eſt veſtræ magnæ ſanctitati,nec inaſſuetũ,& nobis nunc difficile, propter infinitam multitudinem populi. Comiſimus autẽ & præſentibus nuncijs Imperij noſtri, vt prænotata per præſentes literas Imperij noſtri confiteantur & attendant vice Imperij noſtri coram magna ſanctitate veſtra,Præſentes literas de noſtra recognitione, acceptatione, & confeſſione, propria manu dei gratia Imperiali ſubſcriptione ſignauimus, & ſigillum noſtri Imperij inferius fecimus appendi.

Literę prælatorum Græciæ.

SAnctiſſimo,reuerendiſſimo,& beatiſſimo papæ,antiquo Romanorum domino, Gregorio Magno,pontifici excellẽtiſſimæ apoſtolicę ſedis,& venerabiliſſimo domino & patri noſtrę humanitatis.Nos

tis. Nos qui eccleſiaſticã complemus ordinationẽ, veſtræ Romanæ ſanctiſſimæ eccleſię ſalutem, & ſpiritualis ſubiectionis affectionem, vbique. Metropolita Epheſius, prẽhonoratus Exarchus totius Aſię, cum ea, quæ circa me eſt, ſancta Synodo. Metropolita eiuſq; intracheia, & præſul honoratorum, cum ea, quæ circa me eſt, ſancta Synodo. Metropolita Calcedoniæ ſuperhonoratus, cum ea, quæ circa me eſt, ſancta Synodo. Metropolita Tionorum, cum ea, quæ circa me eſt, ſancta Synodo. Epiſcopus Metropolitanus Conconij, cum his, qui circa me ſunt, epiſcopis. Metropolitan⁹ Naupacti ſuperhonoratus, cum ea, quæ circa me eſt, ſancta Synodo. Metropolitanus Aracheæ Ponti ſuperhonoratus, cum his qui circa me ſunt epiſcopis. Metropolitanus Conconij, cum hijs qui circa me ſunt epiſcopis. Metropolitanus Karias, cum ea quæ circa me eſt, ſancta Synodo. Metropolitanus Betheritas ſuperhonoratus, cum ea quæ circa me eſt ſancta Synodo. Metropolitanus Athenarum & locum Philipapolitis ſupplens, cum his qui circa me ſunt epiſcopis. Metropolitan⁹ ſuperhonoratus, & Exarchus inſularum Kididadan, cum his, qui circa me ſunt epiſcopis Metropolitanus Philippẽſium, cum his qui circa me ſunt epiſcopis. Metropolitanus Sinnicæ, cum hijs qui circa me ſunt epiſcopis. Metropolitan⁹ Serrorum cum ea. & cæt. Metropolitanus Anãſtidas, Metropol. Alaniæ, Metropolitanus Priſcę, Metropolitanus Meditarum, Metropolitanus Anidi, Metropolitanus Chriſtianapoleos, Metropolitanus Silibriæ, Metropolitanus Meſtbrios, Metropolitanus Aprometus Akinnij. Metropolitanus Parij, Metropolitanus Dedimatici, Metropolitanus Anaſtaſipoleos. Archiepiſcopus Biſias, Archiepiſcopus Bipſellorum, Archiepiſcopus Gatilleris, Archiepiſcopus Derkis, Archiepiſcopus Præconis, Archiepiſcopus Lopodij, Archiepiſcopus Pergami, Archiepiſcopus Melemerbi, Archiepiſcopus Beſias. Adhuc autem cum nobis pontificibus, & magna Synodo, & Archidiaconus honoratiſſimus Seuerſibilis cum totali venerabili clero, cum his autem & qui clerum complent ſanctiſſimæ eccleſiæ magnæ dei, videlicet magnus conconomus, prothedicus, logotheta, contricius, referendarius, qui ſuper iudicia, qui ſuper ſecreta, qui ſuper ſacrum & dona apoſtolica, qui præmicerius Patriarchalium notariorũ, qui princeps eccleſiarũ, qui ſuper petitiones, qui rememoratorij, qui hoſtiarij, qui Patriarchales notarij, qui prothopapæ, cum toto preſbiterio Archidiaconatus eccleſiaſtici, & qui domeſtici, cum omnibus pſalmiſtis

& lectori-

& lectoribus. Non ſolum nunc ſed prius beatiſſimæ & ſanctiſſimæ veſtræ eccleſiæ magnam faciebamus diuiſionem integritatis, & eccleſiarum Chriſti totaliter vnitatem dilacerabamus. Quomodo,qui vnius paſtoris ſumus,non in vnum & inter vnum aggregamur ouile,nec vnum replemus mandatum Chriſti? ſed ea quæ ſunt diſcordiæ magis eligimus,& bono pacis amiſſo, inuenire non quærimus illud,quod ex bono zelo nobis declarabatur? Nullus autem erat qui coniungeret omnes in vnum, & ſufflaret quaſi ad vnum flamen ſingulorum concordiam: quam autem ſecundū Chriſti deſiderium à deo coronandus ſanctus noſter Imperator totus ad ſeipſum, intellectum attendens (vt oportebat) nunc in hac parte dei gratia præhonorabilibus aliquibus deputauit. Prius ipſe in ſeipſo laborabat, quo vtique modo non declinaret nec ad remiſſionem,donec ſciſſuram eccleſiæ ad vnam interim compaginaret vnitatem: deinde non deficiebat communicando nobis, (quod in voluntate habebat ſemper) & oſtendendo qualiter habet ſuum propoſitum animæ. Vt autem ad ipſum venerabiles nuncij veſtræ ſanctitatis apoſtolicas literas & porrexerunt & præſentauerunt,quā veſtra beatitudo deſiderantium accelerat coniunctionem, totus exurgit promptius, & prætermittit quod alienum eſſet,& quaſi in ſecunda conſideratione omnis negotia ſua reputat, proponēs ea quæ mandatorum veſtrorum ſunt,& ſuarum ſolicitudinum & diſpoſitionum. Conuocat igitur ad ſeipſum noſtrum vniuerſum pontificale collegium,& poſtmodum alios, quotquot maximè ſpiritualitati adherent, & circa ſtudium eccleſiaſticum exercitium habent vnum,& quantus eorum quidem nocturnus & diuturnus eius labor in medio eſt. Qui inſtat,quaſi totaliter peruigil, qui etiam & ſtudioſè exercuit, & quaſi ſemper in ſuſcepto opere fuit, donec ad vnam & eanden multorum attraheret ſententiam, longiore quidem & indigno ſermone agitatam,ſi totum procuſſum veſtræ magnitudini præſentaremus. Quidam tamen noſtrum ſtatim conuenerunt, & quæ pacis fuerant, amplexati ſunt: quidam verò magis obſtinatiores apparuerunt, temporis antiquitatem reuoluentes in mentem, & opponentes alij quaſi de neceſſitate hoc imponeretur eis. Sed à deo coronati Imperatoris diligentia vicit in finem, & habet omnes iam cōcordes ad vnicam hanc vnionem, per quam apoſtolicæ ſedi antiquæ,Romæ (ab antiquiſſimis attributos) Primatus attribuere aſſentimus. Hoc ſcilicet dei gratia cooperata eſt,vt habeat ex

beat ex nobis apoſtolica magnitudo noſtræ ſanctitatis ſententiam agnoſcere, qualiterque magnifico Imperatori noſtro ſimul communicauerimus in ſententia: & quæ quidem attenderit & vult libenter, & nos acceptamus: breuiter præſentem epiſtolam annotamus, & ad conſpicuam excellentiam veſtræ magnitudinis tranſmittimus. Scitote quid nos volumus, quòd pontificalis ſedis tota plenitudo, cum toto venerabili clero, & omnibus officiarijs, ſacerdotibus, diaconis, & lectoribus, ſanctiſſimæ eccleſiæ dei conuenit in vnum, vt attribuat promptè veſtræ ſanctitati & apoſtolicæ ſedi, quod ad honorem pertinet, nec alium primum & ſummum pontificem eccleſiarum omnium, nominaturi. Sed antiquam internuntiorum confectionem agnouimus, quam & patres noſtri ſemper attenderunt toto præterito tempore vſque ad tempus hoc. Vnde noſtrum Patriarcham & ſubſequenter omnes alios (quotquot conuenerunt) vt in vnum hereant, & ſedis ponerent concordiam) obſecrauimus. Ipſe verò cum magna inſtãtia tenet quod agnoſci debet primus, & poſteà (vt indicat) non decidet ab iſta voluntate, nec adhuc à prima ſententia, quã tenet, cum aliqua intentione mutatus eſt. Vnde & pluries nos prælati correximus ipſum, ipſe nequicquam ad præſens acquieuit. Nos autem & nobiſcum potentiſſimus Imperator iniunximus illi à Patriarchali ſede recedenti, omnia in vna forma ſolicitudinis manere, quæ ſunt Conſtantinopoli monaſteriorum, donec nuncij ad veſtram ſanctitatem accedant, & audiant ſermonem veſtrum, & ſi magnitudo veſtra ita recipiat, delegat certos delegatos cum noſtris reuerſis legatis. Et nos hunc finem obtinẽtes, communiter & interim conuenientes, attrahemus Patriarcham noſtrũ, vt ſi recedere ipſum ab intentione contingat, nobiſq; inclinauerit, & nos reddet beneuolos eſſe, quòd præteritis temporibus throno apoſtolicæ ſedis inſuper excellens honor attributus eſt: ſic habebimus ipſum pontificem etiam ſpiritualiter, ſicut prius præſidentem. Si verò immutabiliter ſe habeat in ſententia, tunc depẽdebit omnis neceſſitas & ipſum deijcere, & Patriarchali principatu priuare. Nos autem conſtituemus & promouebimus alium, qui vtiq; conſentiat nobiſcumq; eiuſdem voluntatis eſſe, & reddere conuenientem Primatum ſummitati ſanctitatis veſtræ. Hoc igitur proponimus (à deo honorate domine) nos, quos Patriarchalis Conſtantinopolitanæ ſedis ſublimos pontifices cum omnibus (qui circa nos) venerabilibus clericis per hoc ſcriptum noſtrum vobis coniungi habes, qualiter ſi ſolùm veſtra magnitudo, ea quæ legationis ſunt admittat, non eſt

quod tẽpus teratur,& nos inclinamus prõptè,& magnæ veſtræ altitudini ſubmittimus,& valdè gratãter ea que ſunt ſpiritualis ſubiectionis totius aſſerim⁹, & nihil eorũ denegamus quæ ante ſchiſma pręſtabãt patres noſtri hijs,qui apoſtolicã regebãt ſedẽ,ſed ſtatim & nos attribuimus.Alia quidẽ ſignabũt nũcij, & glorioſæ veſtræ ſanctitati notificabũt. Finaliter ſicut in ſpiritualib⁹ potẽtiſſimus noſter Imperator,& nos põtificũ collegiũ epis cõmiſimus: ſicut cæteri ſpiritualiter ab Imperiali magnificentia mandatũ acceperunt,de quib⁹ quicunq; ad ſeculariſ principatus ꝑtinent gubernationẽ,veſtræ ſanctitati referabũt à deo coronato noſtro Imperatore. Confidim⁹ aũt quòd pacis auctor deus vnitatẽ paterna victus clemẽtia adaperiet, noſq; & magiſtrat⁹ gratãter ſuſcipiat inclinatos: & veſtrã familiaritatẽ inuocãtes & paternitatẽ.Sacramentũ Greçorũ ego nũtius habẽs ab eiſdẽ ſufficientẽ (ad infraſcripta mãdata)ſubſcriptã fidei veritatẽ, prout plenè lecta eſt & fideliter expoſita à me,dei et dñi noſtri noïe verã ſanctã catholicã fidẽ eſſe cognoſco,eã accepto, & corde & ore cõfiteor,ipſamq; ꝑut tenet fideliter,docet, & prædicat ſãcta eccleſia Romana,inuiolabiliter ſeruaturũ,& in ea omni tẽpore ꝑſeueraturũ,nec ab ea vllo vnq̃ tẽpore receſſurũ, vel quoquo modo deuiaturũ,nec diſcrepaturũ ꝑmitto.Primatũ quoq; ipſius ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ,ꝑut in præmiſſa ſerie cõtinetur(ad ipſi⁹ eccleſiæ obediẽtiã ſpõtane⁹ veniẽs) fateor,recognoſco, accepto,et ſpõte ſuſcipio. Et ipſe oĩa præmiſſa,tàm circa fidei veritatẽ,quàm circa eiuſdem eccleſiæ Romanæ Primatum,& epiſcoporum recognitionẽ, acceptationem,ſuſceptionẽ,obſeruantiã,ac perſeuerantiã ſeruaturũ (præſtito corporaliter iuramento)promitto & confirmo:ſic deus ipſum adiuuet,& hæc ſancta euangelia,Scriuarius,Sacriſta, Carthaphilax,& magnus Skenephilax ſanctiſſimę eius,qui in Cõſtantinopoli eſt patriarchat⁹,Iohãnes Lector.Græci etiã alias literas, quas propter earũ prolixitatem huic operi non inſeruimus,ad Conſilium detulerunt. Venerunt etiam poſt Græcos.xvi.Tartari(qui Moalli)cũ literis regis ſui,in Cõcilio publicãtes verbis põpoſis potentiam Moallorum.Hi non pro fide,ſed vt cõfœderationẽ haberent cum Chriſtianis venerunt.Hos Papa benignè ſuſcipiẽs,donis & honoribus ampliauit, & ad petitionem ipſorum, non baptizatos fecit honorificè baptizari. In itinere verſus Concilium Lugdunenſe, venerabilis frater Thomas de Aquino, ordinis Prædicatorum, in quadam abbathia monachorum Ciſtertienſium,quę Foſſa Noua dicitur,diem clauſit extremũ.Hic natione Campan⁹,filius Comitis de Aquino,inuitis parentibus

rentibus (qui eum monachatum ſuſcipere volebant) Prædicatorum ordinem eſt ingreſſus. Eadvvardus igitur, pacificatis quodammodo in Vaſconia reſiſtentibus inimicis, poſt Concilium conſummatum ad Angliam properauit. Expectabat enim regni ſui prælatos, qui in Concilio fuerant, quia in ipſorum abſentia, non poterat coronari. Veniens ergo in partibus Bononiæ ſuper mare, pepigit cum Comitiſſa Flandriæ, quæ Anglis fecerat multa mala propter pecuniam, quam ſibi regina Angliæ debuerat, mater ſua. Sic ritè cunctis pactis in partibus tranſmarinis, mare tranſiés. viij. videlicet Kal. Auguſti, anno dñi ſupradicto, Angliã eſt ingreſſus. Quẽ Gilbertus & Iohannes, Comites Glouer. & VVar. præ cæteris nobilibus terræ ſuæ, honorificentius ſuſceperũt, ſibi per dies multos in Caſtris ſuis, de Tonebrege & Reigate, cum non modico apparatu, conuiuium & maximum gaudium facientes.

Coronatio regis Eadvvardi filij Henrici Tertij.

ANno igitur ſupradicto, in eccleſia VVeſtmonaſt. Eadvvardus in regẽ & Aelionora, ſoror regis Hiſpaniæ, in reginã, à Roberto archiẽpo Cantuar. xiiij. kal. Septẽbr. pariter coronãtur. Huic coronationi intererãt Alex. rex Scotię, &. I. Comes Britãnię, cũ ſuis vxorib⁹, ſoriribus quidẽ regis Eadvvardi, quæ ꝑ breue ſpatiũ tẽporis poſtmodum obierũt, ſicq; poſt magnũ gaudiũ coronationis, magnã triſtitiã nobilibus reliquerũt. Erãt enim dominæ multũ famoſæ & pulcherrimæ iuuẽtutis. In vigilia. S. Nicholai, terræmot⁹, fulgura, tonitrua, draco igneus & cometa, Anglos terruerunt. Iuſticiarij itinerãtes ad Crucẽ lapideã VVeſtmonaſt. cõſederũt, Iohãnes de Chiſhule, diaconus. S. Pauli, conſecratus in epiſcopũ Londinenſem. iij. Kal. Maij, ſtatim poſteà vocatus fuit ad Conſilium prædictum.

De mirabili terræmotu.

ANno gratię. Mcclxxv. rex ad Parleamentũ VVeſtmon. oẽs nobiles regni ſui iuſſerat congregari. In quo ſtatuta multa ad vtilitatem regni fuerunt publicata, inter quæ Iudæis fuit interdicta effræ-nata licẽtia vſurãdi. Et, vt poſſent à Chriſtianis diſcerni pręcepit rex, quòd ad inſtar tabularũ, ad vnius palmæ longitudinẽ, ſigna ferrent in exterioribus indumẽtis. Gaſto de Bierna, vir potẽs & nobilis de Vaſconia, regis Angliç cõſanguineus, ſed eius aduerſari⁹ capitalis, per regẽ Francię ad regem Angliæ mittebatur, Qui in carcere diutius tenebatur, remiſſus ad propria poſt præſtitam cautionem. Circa natiuitatem beatæ Mariæ, rex Eadvvardus in partibus Ce-

ſtriæ moram traxit,qui Leolinum,principem VValliæ, perſonaliter ad ſe nolentem accedere,citari iuſſit ad Parleamentum ſuum VVeſtmonaſterij,ad quod accedere recuſauit, dicens ſe ad memoriam reuocaſſe mortē patris ſui Griffini, qui de Turri Londinēſi cecidit,& fractis ceruicibus expirauit. Obijt hoc anno Iohannes Bretoun, epiſcopus Herefordenſis,qui admodum peritus in iuribus Anglicanis,librum de eis conſcripſit, qui vocatur le Bretoun. Cui ſucceſſit Thomas de Cantalupo. Tertio Idus Septembris,factus eſt generalis terræmotus inter horam diei primam & tertiam, cuius impetu, eccleſia ſancti Michaelis,quæ dicitur de Monte extra Glaſton. ſolo cecidit complanata.De famoſis etiam eccleſijs, per Angliam conſtitutis,per violentiam terræmotus, multa fragmina ceciderunt. Vndecimo Kalend.Ianuarij,obijt Gregoriꝰ decimus, papa, apud Aretium,Tuſciæ ciuitatem. Poſt cuius tranſitum, Petrus de Tarenteſia, de ordine fratrum Prædicatorum, Lugdunen. electus Cardinalis, poſteà Oſtienſis, in ſummum pontificem eſt electus, & appellatus eſt Innocentius quintus.Almericus filius Simonis de Monte Forti, quondam Comitis Leiceſt. & ſoror ſua Aelionora, iuuencula elegantiſſima,quæ Leolino principi VValliæ,matrimonialiter debuerat copulari,iuxta Briſtolliam in mari ſunt capti, & ad regem perducti,dicentem,hoc ex dei prouidentia accidiſſe, qui noluit cōſanguineam ſuam ſuo aduerſario maritari. Eodem anno, Chriſtiani à Saracenis multa damna in Hiſpania pertulerunt, & multos de xp̄ianorū numero occiderūt. Inter hos Santiꝰ archiepiſcopꝰ Toletanus,filiꝰ regis Aragoniæ,mēbratim fuit à p̄fidis Saracenis diſcerptꝰ.

Tranſlatio beati Richardi, epiſcopi Ciceſtrienſis.

ANno gratiæ. Mcclxxvi. poſt Paſcha ad Parleamentum VVeſtmonaſter.multis nobilibus congregatis, pacem ſuam quondam pacis perturbatoribus rex conceſſit. Quintam decimam omnium bonorum temporalium,tàm clericorum quàm laicorum, inaudito more ad vnguem taxatam, rex iuſſerat confiſcari. In hoc Parleamento, ſicut & in alijs,Leolinus princeps VValliæ vocatus, perſonaliter noluit comparere. Miſit tamen nuncios pro pace habenda, & pro filia Comitis Leiceſtriæ, quam ducere voluit in vxorem,non modicam offerens pecuniæ quantitatem. Rex verò matrimonio noluit conſentire,ſed nec pecuniam oblatam recipere, niſi terras, quas inuaſerat Leolinus, ſingulas ſingulis iuſtis dominis reſtitueret, & quòd Caſtra Angliæ, quæ deſtruxerat, repararet.

Glorio-

Glorioſus confeſſor Chriſti, ſanctus Richardus, quondam epiſcopus Ciceſtrenſis, poſt multa miraculorum inſignia, in vigilia ſancti Botulphi abbatis, in eccleſia ſua cathedrali Ciceſtriæ eſt tranſlatus, præſentibus rege Eadvvardo, & totius Angliæ maioribus natu, cũ multitudine prælatorum. Die ſancti Albani, in vrbe apud Lateranũ obijt Innocentius quintus papa, cui ſucceſſit in craſtino tranſlationis ſancti Benedicti, Adrianus quintus, qui quondam in Anglia legationis officio fungebatur, vocatuſque fuerat Othobonus, ſancti Adriani diaconus Cardinalis. Iſte, xviij. Kalendas Auguſti, diem clauſit extremum, cui ſucceſſit Iohannes.xxi. qui prius vocatus fuerat Petr⁹ de Hiſpania, qui ſimiliter obijt in hoc anno. Cui ſucceſſit Nicholaus tertius. vi. Kalend. Decembris. Tempore igitur ſupradicto, mortuo Henrico rege Nauarriæ, pro dominio regni eiuſdem inter regem Franciæ & regem Hiſpaniæ, diſſenſio fuit orta. Pro rege ergo Angliæ ſolennes nuncios rex Franciæ deſtinauit, mandãs quòd perſonaliter cum ſeruitio debito properaret, cõtra regem Hiſpaniæ dimicaturus. Qui nimium mirabiliter turbabatur, eò quòd à rege Hiſpaniæ fuerat cinctus baltheo militati, & ſororem ipſius Aelionoram duxerat in vxorem, & quia regem Franciæ cõſanguineum ſuum, & dominum offendere non audebat, ſe orationibus eccleſiæ commendauit, & finaliter regi Franciæ reſpondebat, ſe nolle ſeruitium debitum denegare. Sed ad ſedandam diſcordiam inter ipſum & regem Hiſpaniæ iam inceptam, ſe velle omnem diligentiam adhibere, Rex igitur Franciæ cum innumerabili exercitu verſus partes Hiſpaniæ eſt profectus, à quibus citò redijt omni victoria deſtitutus. His temporibus ad refrænandum irruptiones VVallenſium, in partibus Briſtoliæ, Mõtis Gõmerici, & Ceſtr. miſit rex. ccc. equites loricatos.

De adquiſitione VValliæ.

Anno gratiæ. Mcclxxvij. in quindena Paſchę, rex recedens à VVeſtmonaſt. verſus VValliam properauit cum omni militari ſeruitio terrę ſuæ Anglię, Barones de Scaccario, & iuſticiarios de Banco, vſq; Salopiam ſecum ducens, qui placita ſecundum conſuetudines Angliæ audientes, ibidem pro tempore aliquo morabantur. VVallenſes igitur regis aduentum & ſui exercitus metuentes, ad ſolita diuerticula Snoudunæ confugerunt, quorum terras rex, fretus auxilio Quinque portuum, vſque Montem Snoudanam, vndique occupauit. Princeps igitur VVallię, Leolinus, intelligẽs ſua maneria &

caſtella combuſta,pariter & deſtructa,aſſumptis potentioribus terræ ſuę,circa Natale dñi anno prædicto acceſſit ad regem,miſericordiam,non iudicium,petiturus.Accepit ergo homagium & fidelitatem de potentioribus VVallenſium rex Eadvvardus, eorum principem Leolinum vſque VVeſtmonaſterium ſecum ducens, à quo quinquaginta millia marcarum recepit præ manibus,& pacto firmato de mille marcis ſingulis annis ad Scaccariũ VVeſtmonaſterij perſoluendis pro inſula de Angleſeie & pro parte Snoudunæ, vocalem principem,diligenter inſtructum, ad partes eaſdẽ redire permiſit:ſucceſſores ſuos,principatus nomine, ſentẽtialiter ſemper priuans,alias terras VValliæ,quas nuper adquiſierat,ſibi & ſucceſſoribus ſuis Anglorum regibus reſeruans.Tartari Moalli Terram ſanctam adquiſierunt, Soldano Babiloniæ cum multis Saracenorum millibus interfecto.

Rex quædam monaſteria libertatibus ſuis priuauit.

ANno gratiæ.Mcclxxviij.rex Eadvvardus regiam dignitatem cupiens ampliare,multa famoſa monaſteria, per Angliam conſtituta,iudicialiter libertatibus vſitatis & antiquis priuauit.Abbas igitur,& conuentus VVeſtmonaſter. in quo idem rex ſacramenta baptiſmatis,confirmationis, & coronationis ſuſceperat, in quo etiam patris ſui,bonæ memoriæ regis Henrici,liberorumque eorum corpora ſunt ſepulta,libertatem de retorno breuium, quam ſpecialiter per chartas dicti patris ſui Henrici obtinuerant multis temporib' retroactis,poſt defenſiones legitimas,inſiſtentibus ciuibus Londin. ordinationi regiæ ſubmiſerunt, quam tempore ſubſequenti eccleſiæ ſupradictæ de ſpeciali gratia rex conceſſit. Rogerius Norvvic. & VValterus de Marton.Roffenſis,epiſcopi,ex hoc ſeculo tranſierunt,quibus,in eccleſia Norvvic. magiſter Gulihelmus de Middelton.archidiaconus Cantuar.& in eccleſia Roffenſi,quidam monachus eiuſdem eccleſiæ ſucceſſerunt. Archiepiſcopus Cantuar. Robertus , per Nicholaum tertium,papam,ab archiepiſcopatus onere abſolutus,vocabatur ad Cardinalatus honorem.Poſt cuius vocationem,monachi Cantuar. dominum Robertum Burnel, Bathon. & VVellenſem epiſcopum,regis Cancellarium,poſtularũt, cuius poſtulatio per ſummum pontificem quaſſabatur , & frater Iohannes de Pecham,ordinis fratrum Minorum, vir perfectiſſim' in doctrina,per Romanam curiam præficiebatur eccleſiæ Chriſti Cantuar.in paſtorem .Menſe Auguſto, rex Alemanniæ, Rodulphus, in bello campeſtri

campeſtri,regem Boemiæ,ſuum aduerſarium capitalem,cum multis millibus hominum interfecit,regnum prædictum ſuæ ſubijciens ditioni.Princeps VValliæ Leolinus,duxit in vxorẽ, Aelionoram filiam Simonis de Monte Forti,quondam Comitis Leiceſtriæ, & ſororis bonæ memoriæ regis Henrici Tertij. Menſe Nouembri capti ſunt omnes Iudæi per Angliam vno die,& Londini incarcerati,pro raſura regiæ monetæ,& accuſati ſunt per Iudæos plurimi Chriſtiani,eorum nequitijs conſenſientes,& præcipuè nobiliores Londinẽſium.De Iudæis vtriuſque ſexus,occaſione prædicta, Londini ſunt ſuſpenſi ducenti octoginta : in alijs ciuitatibus Angliæ maxima multitudo. Pro redemtione Chriſtianorum habuit rex ſummam pecuniæ infinitam. Aliqui tamen ex Chriſtianis ſuſpendio tradebantur.

De Comitatu Pontini,regi Angliæ reddito.Et de mutatione monetæ.

ANno gratię.Mcclxxix.qui eſt annus regni regis Eadvvardi ſeptimus,circa Aſcenſionem domini mare tranſijt rex Eadvvardus, vna cum regina.Cuius mater,Comitiſſa Pontini, quondam regina Hiſpaniæ,tranſierat ex hoc mundo.Igitur rex Anglię,veniens Ambianum,à Philippo rege Franciæ,cognato ſuo,qui eum ibidem expectauerat cum potentioribus regni ſui, honorificè eſt ſuſceptus. Qui regi Anglię,Agennam,Lemouicum, Petragoricũ, Santonas, Comitatumque Pontini,qui reginæ Angliæ iure hæreditario competebat,aliaſque terras, receptis homagijs à dictis rege Angliæ & regina,tradidit perpetuò poſſidendas. Sicque inter reges Franciæ & Angliæ, fuit omnis controuerſia ex inſperato ſopita. Nota quòd pro iſtis terris ſupradictis, rex Angliæ quiete clamauit Normanniam regi Franciæ imperpetuum,recepturus tamen annuatim de Scaccario Rothomagi in ſempiternũ. xxx. li. Pariſien. Eodem anno,mota fuit diſcordia inter archiepiſcopos Cantuar. & Eborar. eo quòd archiepiſcopus Ebor.fecit deferri crucem ante ſe in prouincia Cantuar.& inhibitum fuit per archiepiſcopum Cantuar.ne quis vẽderet victualia archiepiſcopo Eborac.vel contraheret. Circa feſtum beati Petri ad Vincula,moneta in melius mutabatur.Nam quia denarius findi in duas partes pro obolis, & in quatuor partes pro quadrantibus conſueuit: orditatum fuit ad tollendam occaſionem defalcationis monetæ,quòd rotundi eſſent denarij,oboli, & quadrantes.Ad rotundam tabulam VVarevvici, multi nobiles & potentes, de partibus tranſmarinis, & indigenæ conuenerunt. Cuius capita-

neus erat dominus Rogerius de Mortuo mari.

Contra religiosos.

ANno gratię.Mcclxxx.rex,pontifices,& principes Anglicani conuenerunt in vnum,statuentes, quòd religiosæ personæ in ampliationibus terrarum non crescerent, dicentes, quòd ad detrimentum regni,& obsequij militaris,feoda militaria,& aliæ possessiones ad religiosorum manum mortuam deuenerunt, intelligere fortè nolentes, quòd potius orationibus Moysis, quam pugna filiorum Israel,Amalechitarum exercitus vincebatur. Mense Februarij apparuerunt octo semicirculi circa solem,dorsatim coniuncti. Vndecimo Kalendas Septembris, obijt papa Nicholaus tertius. Cui successit Martinus quartus,viij.Kalendas Martij,Simon anteà dictus.

Concilium celebratum apud Lambethe.

ANno gratiæ.Mcclxxxi. post festum sancti Michaelis, frater Iohānes de Pecham, archiepiscopus Cantuar. apud Lambethe prouinciale Concilium celebrauit,qui contra exemptos, ibidem venire nolentes,libellum famosum edidit sub hac forma.Frater Iohannes permissione diuina Cantuar. archiepiscopus, totius Angliæ primas, venerabili fratri, domino Richardo de Grauesend, Londinensi episcopo,salutem, & sinceram in domino charitatem. Celebraturi nuper,vt scitis,apud Lambethe prouinciale Concilium,cum coepiscoporum nostrorum venerando collegio,vniuersos nostræ prouinciæ prælatos inferiores,quos Conciliorum tractatibus interesse iubent sancti canones,vocandos decreuimus,ac inter cæteros,religiosæ sanctimoniæ personas præcipuas,abbates scilicet, & priores,non solum episcopali gradui subiectos, iuxta ordinē ecclesiasticæ Hierarchiæ,verum etiam alios, ab episcopali obedientia exemptos, ratione saltem ecclesiarum non exemptarum, quas in proprios vsus, permittente domino,detinēt occupatas,sperantes nos solius dei honori,ac communi ecclesiæ Anglicanæ commodis seruientes, eorum iuuandos potentia, dirigendos consilijs, & sanctitatis suæ meritis promouendos.Exempti verò,tanquam pullos onagri,liberos se putantes,minimè vel modicè cōdolentes suæ sanctæ matris angustijs, cuius viscera multi ex eis plus onerant quàm honorant, quasi per effectum,vel defectum verius,de se dictum illud Iohannis propheticum,in Apocalipsi allegarent: Atrium, quod extra templum est, eijce foras,& ne metiaris illud,nec patiaris parturientium ceruarum audire rugitus, nec ad ipsum Cōcilium in anxietate, matris consiliū & sola-

& ſolacium,venire dignati ſunt, vtpote filij alieni à ſemitis claudicantes, quin potius, ne in aliquo detumeſceret eorum nimia elatio, nec procuratores ad ſuæ excuſationem abſentiæ mittere curauerunt, tàm reuerendum collegium contemnentes, Agar ex parte ſimiles,quæ illuſtrem deſpexit dominam, videns ſe diuiſionis filium concepiſſe, ſic agonizante olim dei militia, & ſe laudabiliter periculis exponente,diuiſi à prælantibus Rubenitæ,intra terminos proprias quieuerunt,gregum ſibiles delectati.Nos autem,tam ingratę præſumptionis audaciam,ſecundum iuris regulas corrigere cupiẽtes,ſcientes,iuxta ſaluatoris ſententiam,contra nos eſſe,qui nobiſcũ eſſe deſpiciunt,ſeueritati tamen plurimum detrahentes, quam poſſemus in contemptores huiuſmodi,ſi vellemus, canonicè exercere, in virtute obedientiæ, qua ſedi Cantuar, tenemini firmiter injungendo mãdamus,quatenus omnes eccleſias non exemptas in dioceſi,exemptis monaſterijs appropriatas,quorum nomina ſub ſigillo noſtro præſentibus ſunt appenſa, cuiuſcunque ordinis exiſtant, authoritate noſtra ſine moræ diſpendio ſequeſtrantes, eas faciatis ſub arcto ſequeſtro nihilominus cuſtodiri, donec ſuper hoc aliud receperitis in mandatis. Non exemptos quidem, quorum nomina in ſchedula,annexa præſentibus,continentur,quos nos propter eorum contumaciam ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpendimus, iuſticia exigente, ſic ſuſpenſos faciatis publicè denunciari. Ab hac ſententia per dominos abbates de VVeſtmonaſter.de ſancto Eadmundo,de ſancto Albano, & de VValtham, fuerat principaliter appellatum. Alij etiam appellauerunt exempti,ſuam appellationem tepidè proſequentes,pro eo quòd archiepiſcop⁹ diſſimulauit, quo ad quoſdã, executioni ſuam ſententiam demandare. A feſto natiuitatis domini,ferè vſque ad Purificationem, gelu, frigoris, atque niuis,tanta abundantia fuit,quantam ſenes & decrepiti illius temporis anteà in Anglia non ſenſerunt. Quinque namque arcus pontis Londinenſis & multi pontes alij corruerunt per violentiam glacici,quę in tantum ſpiſſabatur, quòd à Lambethe, vſque ad palacium regium VVeſtmonaſter.quidam vltra Thameſim ſiccis veſtigijs tranſierunt,piſces in ſtagnis moriebantur,aues in ſiluis & campis,præ fame nimia defecerunt.

De guarra VValliæ,& amputatione capitis Leolini principis, & de aduentu Baſclientium in Angliam.

Anno gratiæ. Mcclxxxij. qui eſt annus regni Eadvvardi decim⁹, intem-

intempesta noctis hora Dominicæ in Ramis palmarum, princeps VValliæ, Leolinus, & Dauid frater eius, cum magno exercitu Castra de Rotheland, & de Flynt, circumdederunt, aliaque Castra regis, ad quæ ingressum habere poterant, destruentes, nobilemque illum militem & famosum, dominum Rogerium de Clifford, captum, vulneratum, & vinctum, prius ipsius familiaribus interfectis, ad Montem Snaudunæ transmiserunt subitò & ex insperato, iuuenes & senes, mulieres & paruulos in lectulis occidentes, postmodū cædibus & incendijs magnam partem Marchiæ deuastantes. Rex hæc audiens, sed vix credens, Barones de Scaccario, & Iusticiarios de Banco, misit Salopiam pro regni sui iuribus obseruandis, & exercitu congregato, VValliam contra montes Snaudunę, suæ subdidit ditioni, Comitibus & Baronibus suis, necnon & alijs sibi fideliter adhærentibus, terrarum adquisitarum multas tribuit portiones, eis & eorum hæredibus perpetuò possidendas. Ad regis igitur auxilium de Vasconensibus, atque Basclis multa de partibus transmarinis millia sunt transmissa. Rex igitur vlterius volēs procedere, nauibus sustentantibus, fecit erigi pōtem magnum in aquis de Convvey. quæ fluunt, & refluunt iuxta montes Snoudunæ, quem quidam nobiles de regis exercitu transeuntes, gratia spatiādi, à multitudine & clamore VVallensium superuenientium territi, volētes, sed non valentes, ad insulam de Angleseie, de qua venerant, repedare, in aquis miserabiliter sunt submersi. Hoc igitur VVallenses, non infortunio, sed miraculo ascribentes, suo principi suggesserunt, quòd viriliter ageret, nec timeret, eò quòd in breui secundum propropheticam Merlini, diademate Bruti debuit coronari. Princeps igitur VValliæ Leolinus, assumpto exercitu copioso, ad campestria descendebat, fratri suo Dauidi montana relinquens. Eadmumdus hæres famosi militis, iam defuncti, Rogerij de Mortuo mari, cum quibusdam Marchionibus irruit in exercitum Leolini, & sine detrimento suorum, magna multitudo VVallensiū est perempta, in quo conflictu caput principis fuerat amputatum, & ad ciuitatem Londinensem deportatum, paloque superpositum, & hædera coronatum per multa tempora super Turrim Londin. fuit erectum, de qua pri⁹ pater suus Griffinus cedidit, & fractis ceruicibus expirauit. VVallēses pro morte sui principis territi, & turbati, regi Angliæ omnia castra Snoudunæ reddiderunt. His diebus clerus & populus, primò quintamdecimam, & postmodum tricesimam bonorum suorum regi suo

regi ſuo in ſubſidium conceſſerunt. Rex Apuliæ, Calabriæ,& Siciliæ,Carolus,die Aſcenſionis domini, regnum Siciliæ pro maiori parte amiſit,de ſuis ex inſperato multis millibus interfectis. Rex Aragonum prædicta regna pro ſuis hęredibus iure hæreditario vendicauit,eò quòd filiam Memfredi,de prædictis regnis per Romanã eccleſiam ſpoliati,duxerat in vxorem. Non obſtantibus igitur inhibitionibus apoſtolicis,condixerunt præfati reges, quòd pro iure vtrorumq; ducenti milites dimicarent in planitie iuxta Burdegalim, diem partibus aſſignantes. Quo die adueniente,euanuit condictũ principum prędictorum,quia rex Carolus cum centum millibus occurrit regi Aragonum, cum centum tantum militibus venienti.

De conſtructione Caſtri de Aberconvvey,& morte miſerabili Dauidis, fratris Leolini.

ANno gratiæ.Mcclxxxiij.rex Eadvvardus apud Aberconvvey,ad pedes montis Snoudunæ fecit erigi Caſtrum forte. Dauid frater principis Leolini,vt ſupradicitur decollati,malorum inuentor, Angliæ ſæuiſſimus perſecutor,,proprię nationis impoſtor, ingratiſſimꝰ proditor,belli author,cum vxore,duobus filijs, vnà cum ſeptem filiabus,à regis fidelibus eſt captus, poſtmodum per potẽtiores Angliæ iudicatus. O mors miſera proditoris, ad caudas equorum per municipium Salopiæ fuit tractus,dein ſuſpenſus, poſteà decollatus, poſtmodum truncus corporis in quatuor partes fuit diuiſus, & finaliter cor eius cum inteſtinis fuit combuſtum,caput Londin. portabatur,quod ſuper Turrim Londinẽſem erigebatur ſuper palum, ê regione capitis fratris ſui. Quatuor Partes corporis ipſius acephali ad Briſtoliam,Northampton.Ebor. VVinton.mittebantur. Portio dominicæ Crucis magna,quæ lingua VVallenſiũ dicebatur Croizneth,domino Eadvvardo regi Anglię,cum multis famoſis reliquijs tradebatur. Apud Caerneruon propè Snoudunam, corpus maximi principis,patris Imperatoris nobilis Conſtantini,erat inuentum,& rege iubente in eccleſia honorificè collocatum. Corona quondam famoſi regis Britonum Arthuri, regi Angliæ, cum aliſs iocalibus reddebatur. Sic ad Anglos gloria VVallenſium, inuitè Anglorum legibus ſubditorum,per dei prouidentiam eſt tranſlata. Circa feſtũ ſancti Andreæ apoſtoli, obijt Richardus VVarren, abbas VVeſtmonaſt. Theſaurariꝰ domini regis: poſt cuius obitũ in vigilia Circumciſionis per viam cõpromiſſi frater Gulihelmus de VVenlok, concorditer eſt electus.

De na-

De natiuitate Eadvvardi, filij regis, & de apparitione Frederici.

ANno gratiæ. Mcclxxxiiij. die ſancti Marci Euangeliſtæ, apud Caerneruon Snoudunę, natus eſt regi filius, cui nomẽ Eadvvardus, in cuius natiuitate multi, & maximè Londinenſes, gaudebant. Circa idem tempus Alfonſus, regis primogenitus, veniẽs ad VVeſtmonaſterium, quandam aureolam, quę fuerat quondam principis VValliæ Leolini, cum alijs iocalibus offerebat, quibus beati regis Eadvvardi feretrum ornabatur. Iſte Alfonſus, ferè duodenus, obijt in hoc anno, ſcilicet. xiiij. Kalend. Septembris, die ſcilicet ſancti Magni regis: cuius corpus in eccleſia VVeſtmonaſter. iuxta feretrum ſancti Eadvvardi honorificè collocatur, inter fratres & ſorores ſuos, ibidem præſepultos. Eodem anno, in Alemannia apparuit Fredericus, quondam Imperator Romanus, ſecundum opiniones diuerſas ſophiſticus, ſiue vt alij ſentiunt verus. Anteà namq; ſecundum quoſdam per. xxxij. annos mortuus dicebatur. Secundum verò relationẽ ipſius, per tempus prædictum mũdo incognitus latuit in habitu peregrino. Nunc ſe Imperatorem fuiſſe oſtendit, argumento viſibili, & indicijs manifeſtis, Imperialem vendicans dignitatem. Fredericus itaque, dum Imperio fungeretur, & eccleſiæ aduerſaretur Romanæ, per ipſam priuabatur Imperiali nomine & honore, per vniuerſalem eccleſiam excommunicationis vinculo innodatus, per Papam Innocentium quartum, in Concilio Lugdunenſi. Poſt cuius deiectionem, in regno Alemanniæ, per electionem regnabant tres Comites ſucceſſiuè, ſcilicet Gulihelmus Holandiæ, Richardus Cornubiæ, & Rodulphus, qui in iſta apparitione Frederici, poſſeſſioni regni Alemanniæ incumbebat, vocationem ſuam ad diadema Imperij expectando. Inopinatum illud phantaſma apperiens in Alemannia, Fredericus, igne combuſtus, perijt hoc anno. Petrus Aragonum, per Papam ſententia maioris excommunicationis ligabatur, præcipiebaturq; ſub pœna prædicta, ne quis eum ſciẽter, & prudenter, regem audeat nominare, pro eo quòd, inconſulta Romana eccleſia, regnum inuaſit Siciliæ. Militia Anglicana, & multi nobiles tranſmarini, circa feſtum beati Petri ad Vincula, apud Neuyn in Snauduna, in choreis & haſtiludijs, Rotundam tabulam celebrarũt.

De obitu Martini quarti, & ſucceſsione Honorij quarti, Papæ.

ANno gratiæ. Mcclxxxv. de terra Franciæ egrediens rex Philippus, cum innumerabili exercitu bellatorũ, Aragoniam properauit, illam proponens ſuo Imperio ſubiugare. Ad quam veniẽs regionem,

regionem,quædam caſtra & villas, fultus auxilio ſummi pontificis, obtinuit,qui contra Petrum, quondam principem terræ illius,nomine regis priuatum,legatum tranſmiſit ibidem.Hic dictus Petrus Tolet. occidi permiſit tam eccleſiaſticas quam ſeculares perſonas, quæ ſententiam eccleſiaſticam excommunicationis,multoties repetitam,nullatenus formidabant. Captus fuit prius per Petrum,Arragonũ, Carolus, princeps nobilis Salernitanus, cuius pater Carolus, magni nominis & honoris, obijt in hoc anno. Obijt etiam Papa, Martinus quartus, quarto Kalendas Aprilis, cui poſt triduum ſucceſſit Honorius quartus. Cui pedum ac manuum ferè officium abſtulerat aretia ægritudo, vnde ſedendo in ſella ad hoc artificioſe facta miſſarum ſolennia celebrauit. Pridie Kalendas Maij, poſt VValliam ſubiugatam, ad VVeſtmonaſterium veniens rex Eadvvardus, præcedentibus, archiepiſcopo Cantuarienſi, & ſuffraganeis ſuis epiſcopis reueſtitis,cum turmis nobilium & religioſorum & popularium comitiuis, portionem dominicæ crucis non modicam,ornatam auro & argento,& lapidibus prȩcioſis,quã de VVallia ſecum tulit,ad VVeſtmonaſterium, cum ſolenni proceſſione & concentu aduexit.His temporibus, conuocatis potentioribus terræ ſuæ apud VVeſtmonaſterium condidit rex ſtatuta,quę VVeſtmonaſterij ſecunda dicuntur, inter quæ iuriſdictionem eccleſiaſticorum iudicum defalcauit. Et quia antea ſtatuerat, ne religioſæ perſonæ creſcerent in poſſeſſione terrena: ne decreſcerent, nunc ſibi placuit ordinare. Apud VVintoniã poſtmodum, circa feſtum Natiuitatis beatæ Mariæ,quædam ſtatuta fecerat publicari, ad refrænãdum prædonum & latronum rabiem truculentam. Rex Franciæ Philippus,in Arragonia lethaliter vulneratus, in illa obijt regione. Petrus etiam Arroganiæ,ſimiliter vulneratus in bello,poſtea tranſiuit ex hoc mundo.

Tranſitus regis Eadvvardi in Franciam,& velatio Aelionoræ,matris eius,in monialem.

ANno gratiæ.Mcclxxxvi.qui eſt annus regni regis Eadvvardi.xiij. Philippus, filius Philippi regis Franciæ, qui dudum in Arragonia diem clauſit extremum,in regem Franciæ coronatur. Iſte Philippus poſt regem Angliæ ſolennes deſtinauit nuncios, maximè pro ſedanda diſcordia,inita inter Francos,Arragones,& Hiſpanos, temporibus patris ſui.Erat itaque hic Philippus,filius ſororis Petri, patris Alfonſi regis Aragonum tunc regnantis, qui Aelionoram

primogenitam regis Angliæ, debuit ducere in vxorem: Pro huiusmodi, & alijs negotijs fœliciter consummandis, octauo Kalendas Iulij, mare transijt rex Eardvvardus, cum episcoporum, Comitum, & Baronum, aliorumque nobilium multitudine copiosa. Qui à rege Franciæ, & alijs nobilibus honorificè est susceptus, & iuxta Parisios apud sanctum Germanum deductus, vbi per tempus aliquod moram traxit, & terras quasdam, quas rex Iohannes, auus suus, perdiderat, petijt, & obtinuit à prædicto rege Francorum decem millia librarum Sterlingarum soluendarum annis singulis ad Turrim Londini, sumptibus regis Franciæ, vnà cum quibusdam arreragijs obtinens pro Normannia, quæ sibi iure hæreditario cõpetebat. His diebus Aelionora, generosa virago, regina Angliæ, mater regis, apud Ambresburiam, die videlicet Trãslationis sancti Thomæ Cantuarien. archiepiscopi, habitum religionis, diu desideratum suscepit, dote sua in regno Angliæ sibi perpetuò possidẽda, per summum pontificem confirmata.

Rex crucẽ signatur, VVallensis arma paratur.

ANno gratiæ Mcclxxxvij. Pridie Nonas Aprilis in vrbe Romana, obijt Honorius quartus, papa. Rex Angliæ Eadvvardus, apud Blankeforth in Vasconia, iuxta Burdegalim, post conualescentiam de graui infirmitate, crucẽ signatur, cum multitudine hominum copiosa, & Christianorum exercitus capitaneus est effectus per legatum Romanæ curiæ, ad hoc missum. VVallenses, instigante quodam dicto Rheso filio Meredeth, rebellare cœperunt, stragesque magnas in populo Anglorum fecerunt. Eadmũdus igitur, Comes Cornubiæ, custos Angliæ in regis absentia, versus VVallliam cum magno exercitu properauit, volens, sed non valens ceruicositatem VVallensium reprimere per potentiam, quam habebat. VVallenses verò dolositate vulpina se in suis latibulis receperunt: fraudes & dolos, secundum illorum antiquam consuetudinem, machinantes. Angli igitur Castrum de Droslan viriliter obsederunt, vias subterraneas facientes. Sub muro tandem Castri illius, quidam nobiles gradientes incautè, à muro miserabiliter sunt oppressi. Inter quos famosus miles dominus Gulihelmus de Monte † Taniso oppressus succubuit. Thomas de Catilupo, quondam episcopus Herefordensis, qui pro causa ecclesiæ suæ, vt dicitur, quam contra fratrẽ Iohãnẽ de Pecchã, de ordine fratrũ Minorũ, archiepis. Cãtuar. defẽdere ꝓponebat, in partibus obijt transmarinis. Cuius ossa in ecclesia

†Caniso.

cleſia †ſupradicta fuerũt tradita ſepulturæ, miraculis cœpit choruſcare, ita quòd infra breue temporis ſpatium, centum & ſexaginta tria miracula pro illo fieri voluit deus. In Bierna, ciuitate Oloraenſi, reges Angliæ & Arragouiæ conuenerunt ſuper liberatione Caroli, principis Salerniæ, cognati regis Angliæ, tractatum diligentem habentes, quí cõdicionaliter à carcere extitit liberatus. Iſte Carolus, filius regis Caroli, contra Petrũ Arragonię regẽ in Siciliã duxit exercitum valdè magnum, qui tandem captus, in Arragonia carceri tradebatur. Pro cuius detentione, rex Arragoniæ vinculo ligabatur excommunicationis. Sed in hac conuocatione regum duorum, per legatum, ad hoc ſpecialiter deſtinatum, abſolutionis gratiam meruit obtinere. In vigilia ſancti Iohannis Baptiſtæ, decem millia Francorum militum, aliorumque virorum fortium, quibus præerat Comes Atrabatenſis, cum nauibus & galeis Siciliam ingredí nitebantur, ſed dicti regis ſatellites in piratis, pro magna parte dictam multitudínem ſubmerſerunt, quoſdam verò viuos ceperunt, & eos in carceribus recluſerunt. Rex Siciliæ ſupradictus, fuit filius, ſed nothus, Petri, quondam regis Arragonię, frater Alphonſi ín Arragonia tunc regnantis. Rex Hungariæ in tanta cordis cecidit cæcitate, vt fide Chriſtianorum relicta, ſe ad errorem Saracenorum tranſferret, magis eligens Mahumeto ſeruire, quam Chriſto. Qui tanta calliditate eſt vſus, vt conuocatis fraudulenter, quaſi ad Parleamentum, in quadam inſula potentioribus terræ ſuæ, ipſiſque ad menſam ſedentibus, gratia comedendi, Miramelinus Saracenorum potentiſſimus ſuperuenít cum viginti millibus bellatorum, regem, vnà cum omnibus Chriſtíanis congregatís ibidem, in vigilia ſancti Iohannis Baptiſtæ, ſecum violenter abducens. Itinerantibus nanque Chriſtíanis, tempus clarum in nubilum eſt conuerſum, ſubitoque grandinoſa tempeſtas multa millia incredulæ & perfidæ comitiuæ occidit, & Chriſtiani ad propria ſunt reuerſi, cum Saracenis ſolo rege apoſtata †gradiente. Hungari igitur ipſíus filium coronantes, in fide catholica permanſerunt. Eodem anno facta eſt inundatio maris magna, in magna Gernemuta, & in villís adiacentibus, vt ín villís de Martham, de Hikelínge, de Horſey & increuit flumen apud Gernemutam magnam, quod vltra magnum altare in eccleſia eiuſdem ville tranſcendebat.

†ſua.

†remanẽte.

Frater Hieronimus, Minor, eſt mundi modò primus.

Anno gratię. Mcclxxxviij. quintodecimo die menſis Febr. frater

Hieronimus,de ordine fratrũ Minorum,ſed preſbyter Cardinalis, in ſummum pontificem conſecratur, & Nicholaus quartus vocatur. Hic peritus in Græca lingua pariter fuerat & Latina. In confinio Coloniæ Agrippinæ,Iohannes Dux Brabantiæ,cuius filius Iohannes,Dux futurus,Margaretam filiam regis Angliæ duxit poſtmodum in vxorem,de Comite Geldriæ, viro vtique nobili & potenti,& dicti Ducis aduerſario capitali,fortiter triumphauit. In quo conflictu archiepiſcopus Coloniæ fuit captus, & armatus carcerali cuſtodiæ mancipatus. Inſuper multi famoſi milites Teutonici perierunt cum gladijs & fuſtibus,artificialiter præacutis.Eodem anno primo die menſis Septembris. obijt Gulihelmus de Midiltõ,Norvvic.epiſcopus, cui ſucceſſit Rodulphus de VValpole, archidiaconus Elienſis, Eodem anno obijt Gulihel.Prior de Kirkby,cui ſucceſſit Henricus de Lakenham.

Rex redit,eſt læta gens Anglica laude repleta.

ANno gratiæ.Mcclxxxix.Carolus princeps Salerniæ, per cognatũ ſuum regem Angliæ,in Arragoniam venientem,datis obſidibus, liberabatur à cuſtodia carcerali.Tartari,qui & Moalli,Poloniæ Ducatũ ingreſſi, ab eo in captiuitatẽ abduxerũt pluſquã ſexcenta millia perſonarũ,paucis videlicet Chriſtianis,ſeptẽ vel octo admodũ,interfectis,& vt fertur,Tartarorũ coſideratio talis fuit,quòd terras ſuas ſteriles redigerent in culturã.Menſe Septembr. in Terra ſancta,mirabile & flebile infortuniũ cõtigit Chriſtianis.Sold anus namq; Babiloniæ,cum multitudine oneroſa, obſedit famoſã Tripolis ciuitatem,quã,proh dolor,cepit,& ſolo tenus finaliter cõplanauit,nõ ſine maxima effuſione ſanguinis Chriſtiani,In vituperiũ inſuper & cõtemptũ nominis Ieſu Chriſti,per ciuitatẽ deſtructã,ad caudas equorũ,ſanctorũ imagines iuſſit trahi. Pridie Nonas Auguſti,Eadvvardus rex Angliæ de partibus redijt tranſmarinis,in quibus morã traxerat per annos tres,mẽſes duos,dies.xv. Poſteà per Angliã tranſiẽs, ſuos iuſticiarios & miniſtros,qui in ſua abſentia muneribus excœcati, iudicia peruerterunt, & in alijs errauerunt, ſecundum quantitatem tranſgreſſionum puniuit.

Inclyta ſtirps regis, ſponſis datur ordine legis.

†Vltimo Aprilis.

ANno gratiæ.Mccxc.† menſe Maio, Comes Glouernię Gilbert⁹, Iohannam de Acon,& nono die Iulij Iohãnes filius Ducis Brabantiæ,Margaretam,virgines illuſtres,filias regis Anglię,Eadvvardi illuſtris,in Conuentuali eccleſia VVeſtmonaſterij duxerunt ſolenniter

lenniter in vxores. Circa hos dies ſcilicet. xxxi. Auguſti, Iudæorum exaſperans multitudo, quæ per diuerſas vrbes & caſtra fortia habitabat per retroacta tempora confidenter, iuſſa eſt, cum vxoribus & paruulis ſuis, vnà cum bonis ſuis mobilibus, ab Anglia cedere circa feſtum Omnium ſanctorum, quod eis pro termino ponebatur, quẽ ſub pœna ſuſpendij tranſgredi non eſt auſa, quorum numerus erat (vt credebatur) xvi. M. dxi. Exierat anteà tale edictũ à laudabili rege Anglorum in partibus Aquitanniæ, à qua omnes Iudæi pariter exulabant. Quinto Kalend. Decembris, obijt domina Aelionora, regina Angliæ, vxor regis Eadvvardi, filia quondam potentiſſimi regis Hiſpaniæ Ferrandi, & VVeſtmonaſterij, iuxta feretrum ſancti Eadvvardi regis & confeſſoris. xvi. Kalend. Ianuarij, tradebatur honorificè ſepulturæ. iij. Kal. Decembr. eius aniuerſarium celebratur. Tempore quadrageſimali huius anni, cum Alexander, rex Scotorũ, vxorem ſuam, filiam Comitis Flandriæ, quam poſt Margaretã, filiã regis Angliæ duxerat in vxorẽ, nocte quadã perquàm obſcura viſitare voluiſſet, ceſpitante equo lapſus, & colliſus grauiter, expirauit. Hic de vxore ſecunda nullã, de prima verò prolẽ geminã, filiũ ſcilicet Alexandrũ & filiã genuit, nomine Margaretã. Alexander abſq; ullo patrẽ immatura morte præuenit: filia verò Margareta, regi Norvvegiæ deſponſata, filiã vnicã peperit, nomine Margaretã, quæ matri mortuæ paulo tẽporis ſpatio ſuperuixit. Hanc, conſulto regi Angliæ, magnates Scotiæ recognouerunt dominã & hæredẽ. Quæ accerſita per nũcios regis Angliæ, cùm per nauigiũ tenderet in Scotiã, in mari infirmita, apud Orcadas inſulas eſt defuncta.

Subditus eſt Scotus, ſed ab Anglis corde remotus.

ANno gratiæ. Mccxci. magnificus rex Eardvvardus, dominiũ regni Scotiæ eſt adeptus. Die natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, domina Aelionora, generoſa & religioſa virgo, regina Angliç, mater regis Eadvvardi, quæ in habitu religionis per annos quatuor, menſes vndecim, & ſex dies, laudabilẽ vitam duxit apud Ambreſberi, vbi extitit monialis, diem clauſit extremũ, ibique cum honore debito corpus eius ſepelitur, cor tamen Londini apud fratres Minores cum ſolennitate maxima traditur ſepulturæ. Circa prædictum tempus amaritudo amariſſima omnes inebriauit & ſingulos, zelatores nominis Chriſtiani. Nam Milcadar ſoldanus Babyloniæ, Saracenorum graui exercitu congregato, Acon ciuitatem munitiſſimam, quæ iuxta loca maritima ſita fuit in confinio Terræ

Hieronimus,de ordine fratrũ Minorum, ſed preſbyter Cardinalis, in ſummum pontificem conſecratur, & Nicholaus quartus vocatur. Hic peritus in Græca lingua pariter fuerat & Latina. In confinio Coloniæ Agrippinæ,Iohannes Dux Brabantiæ,cuius filius Iohannes, Dux futurus,Margaretam filiam regis Angliæ duxit poſtmodum in vxorem,de Comite Geldriæ, viro vtique nobili & potenti, & dicti Ducis aduerſario capitali,fortiter triumphauit. In quo conflictu archiepiſcopus Coloniæ fuit captus, & armatus carcerali cuſtodiæ mancipatus. Inſuper multi famoſi milites Teutonici perierunt cum gladijs & fuſtibus,artificialiter præacutis. Eodem anno primo die menſis Septembris. obijt Gulihelmus de Midiltõ, Norvvic.epiſcopus, cui ſucceſſit Rodulphus de VValpole, archidiaconus Elienſis, Eodem anno obijt Gulihel.Prior de Kirkby,cui ſucceſſit Henricus de Lakenham.

Rex redit,eſt læta gens Anglica laude repleta.

ANno gratiæ.Mcclxxxix.Carolus princeps Salerniæ, per cognatũ ſuum regem Angliæ,in Arragoniam venientem,datis obſidibus, liberabatur à cuſtodia carcerali.Tartari,qui & Moalli,Poloniæ Ducatũ ingreſſi, ab eo in captiuitatẽ abduxerũt pluſquã ſexcenta millia perſonarũ,paucis videlicet Chriſtianis,ſeptẽ vel octo admodũ,interfectis,& vt fertur,Tartarorũ coſideratio talis fuit,quòd terras ſuas ſteriles redigerent in culturã.Menſe Septembr. in Terra ſancta,mirabile & flebile infortuniũ cõtigit Chriſtianis.Soldanus namq; Babiloniæ,cum multitudine oneroſa, obſedit famoſã Tripolis ciuitatem,quã,proh dolor,cepit,& ſolo tenus finaliter cõplanauit,nõ ſine maxima effuſione ſanguinis Chriſtiani.In vituperiũ inſuper & cõtemptũ nominis Ieſu Chriſti,per ciuitatẽ deſtructã,ad caudas equorũ,ſanctorũ imagines iuſſit trahi. Pridie Nonas Auguſti,Eadvvardus rex Angliæ de partibus redijt tranſmarinis,in quibus morã traxerat per annos tres,mẽſes duos,dies.xv. Poſteà per Angliã tranſiẽs, ſuos iuſticiarios & miniſtros,qui in ſua abſentia muneribus excœcati, iudicia peruerterunt, & in alijs errauerunt, ſecundum quantitatem tranſgreſſionum puniuit.

Inclyta ſtirps regis, ſponſis datur ordine legis.

†Vltimo Aprilis.

ANno gratiæ.Mccxc.† menſe Maio, Comes Glouernię Gilbertꝰ, Iohannam de Acon,& nono die Iulij Iohãnes filius Ducis Brabantiæ,Margaretam,virgines illuſtres,filias regis Anglię,Eadvvardi illuſtris,in Conuentuali eccleſia VVeſtmonaſterij duxerunt ſolenniter

lenniter in vxores. Circa hos dies ſcilicet. xxxi. Auguſti, Iudæorum exaſperans multitudo, quæ per diuerſas vrbes & caſtra fortia habitabat per retroacta tempora confidenter, iuſſa eſt, cum vxoribus & paruulis ſuis, vnà cum bonis ſuis mobilibus, ab Anglia cedere circa feſtum Omnium ſanctorum, quod eis pro termino ponebatur, quẽ ſub pœna ſuſpendij tranſgredi non eſt auſa, quorum numerus erat (vt credebatur) xvi.M.dxi. Exierat anteà tale edictũ à laudabili rege Anglorum in partibus Aquitanniæ, à qua omnes Iudæi pariter exulabant. Quinto Kalend. Decembris, obijt domina Aelionora, regina Angliæ, vxor regis Eadvvardi, filia quondam potentiſſimi regis Hiſpaniæ Ferrandi, & VVeſtmonaſterij, iuxta feretrum ſancti Eadvvardi regis & confeſſoris. xvi. Kalend. Ianuarij, tradebatur honorificè ſepulturæ. iij. Kal. Decembr. eius aniuerſarium celebratur. Tempore quadrageſimali huius anni, cum Alexander, rex Scotorũ, vxorem ſuam, filiam Comitis Flandriæ, quam poſt Margaretã, filiã regis Angliæ duxerat in vxorẽ, nocte quadã perquàm obſcura viſitare voluiſſet, ceſpitante equo lapſus, & colliſus grauiter, expirauit. Hic de vxore ſecunda nullã, de prima verò prolẽ geminã, filiũ ſcilicet Alexandrũ & filiã genuit, nomine Margaretã. Alexander abſq; vllo patrẽ immatura morte præuenit: filia verò Margareta, regi Norvvegiæ deſponſata, filiã vnicã peperit, nomine Margaretã, quæ matri mortuæ paulo tẽporis ſpatio ſuperuixit. Hanc, conſulto regi Angliæ, magnates Scotiæ recognouerunt dominã & hæredẽ. Quæ accerſita per nũcios regis Angliæ, cùm per nauigiũ tenderet in Scotiã, in mari infirmata, apud Orcadas inſulas eſt defuncta.

Subditus eſt Scotus, ſed ab Anglis corde remotus.

ANno gratiæ. Mccxci. magnificus rex Eardvvardus, dominiũ regni Scotiæ eſt adeptus. Die natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, domina Aelionora, generoſa & religioſa virgo, regina Angliç, mater regis Eadvvardi, quæ in habitu religionis per annos quatuor, menſes vndecim, & ſex dies, laudabilẽ vitam duxit apud Ambreſberi, vbi extitit monialis, diem clauſit extremũ, ibique cum honore debito corpus eius ſepelitur, cor tamen Londini apud fratres Minores cum ſolennitate maxima traditur ſepulturæ. Circa prædictum tempus amaritudo amariſſima omnes inebriauit & ſingulos, zelatores nominis Chriſtiani. Nam Milcadar ſoldanus Babyloniæ, Saracenorum graui exercitu congregato, Acon ciuitatem munitiſſimam, quæ iuxta loca maritima ſita fuit in confinio Terræ

Hieronimus,de ordine fratrũ Minorum,ſed preſbyter Cardinalis, in ſummum pontificem conſecratur, & Nicholaus quartus vocatur. Hic peritus in Græca lingua pariter fuerat & Latina. In confinio Coloniæ Agrippinæ,Iohannes Dux Brabantiæ,cuius filius Iohannes,Dux futurus,Margaretam filiam regis Angliæ duxit poſtmodum in vxorem,de Comite Geldriæ, viro vtique nobili & potenti,& dicti Ducis aduerſario capitali,fortiter triumphauit. In quo conflictu archiepiſcopus Coloniæ fuit captus, & armatus carcerali cuſtodiæ mancipatus. Inſuper multi famoſi milites Teutonici perierunt cum gladijs & fuſtibus,artificialiter præacutis.Eodem anno primo die menſis Septembris. obijt Gulihelmus de Midiltõ, Norvvic.epiſcopus, cui ſucceſſit Rodulphus de VValpole, archidiaconus Elienſis, Eodem anno obijt Gulihel.Prior de Kirkby,cui ſucceſſit Henricus de Lakenham.

Rex redit,eſt læta gens Anglica laude repleta.

ANno gratiæ.Mcclxxxix.Carolus princeps Salerniæ, per cognatũ ſuum regem Angliæ,in Arragoniam venientem,datis obſidibus, liberabatur à cuſtodia carcerali.Tartari,qui & Moalli,Poloniæ Ducatũ ingreſſi, ab eo in captiuitatẽ abduxerũt pluſquã ſexcenta millia perſonarũ,paucis videlicet Chriſtianis,ſeptẽ vel octo admodũ,interfectis,& vt fertur,Tartarorũ coſideratio talis fuit,quòd terras ſuas ſteriles redigerent in culturã.Menſe Septembr. in Terra ſancta,mirabile & flebile infortuniũ cõtigit Chriſtianis.Soldanus namq; Babiloniæ,cum multitudine oneroſa, obſedit famoſã Tripolis ciuitatem,quã,proh dolor,cepit,& ſolo tenus finaliter cõplanauit,nõ ſine maxima effuſione ſanguinis Chriſtiani.In vituperiũ inſuper & cõtemptũ nominis Ieſu Chriſti,per ciuitatẽ deſtructã, ad caudas equorũ,ſanctorũ imagines iuſſit trahi. Pridie Nonas Auguſti,Eadvvardus rex Angliæ de partibus redijt tranſmarinis,in quibus morã traxerat per annos tres,mẽſes duos,dies.xv. Poſteà per Angliã tranſiẽs, ſuos iuſticiarios & miniſtros,qui in ſua abſentia muneribus excœcati, iudicia peruerterunt, & in alijs errauerunt, ſecundum quantitatem tranſgreſſionum puniuit.

Inclyta ſtirps regis, ſponſis datur ordine legis.

†Vltimo Aprilis.

ANno gratiæ.Mccxc. † menſe Maio, Comes Glouernię Gilbert⁹, Iohannam de Acon,& nono die Iulij Iohãnes filius Ducis Brabantiæ,Margaretam,virgines illuſtres,filias regis Anglię,Eadvvardi illuſtris,in Conuentuali eccleſia VVeſtmonaſterij duxerunt ſolenniter

lenniter in vxores. Circa hos dies ſcilicet. xxxi. Auguſti, Iudæorum exaſperans multitudo, quæ per diuerſas vrbes & caſtra fortia habitabat per retroacta tempora confidenter, iuſſa eſt, cum vxoribus & paruulis ſuis, vnà cum bonis ſuis mobilibus, ab Anglia cedere circa feſtum Omnium ſanctorum, quod eis pro termino ponebatur, quē ſub pœna ſuſpendij tranſgredi non eſt auſa, quorum numerus erat (vt credebatur) xvi. M. dxi. Exierat anteà tale edictū à laudabili rege Anglorum in partibus Aquitanniæ, à qua omnes Iudæi pariter exulabant. Quinto Kalend. Decembris, obijt domina Aelionora, regina Angliæ, vxor regis Eadvvardi, filia quondam potentiſſimi regis Hiſpaniæ Ferrandi, & VVeſtmonaſterij, iuxta feretrum ſancti Eadvvardi regis & confeſſoris. xvi. Kalend. Ianuarij, tradebatur honorificè ſepulturæ. iij. Kal. Decembr. eius aniuerſarium celebratur. Tempore quadrageſimali huius anni, cum Alexander, rex Scotorū, vxorem ſuam, filiam Comitis Flandriæ, quam poſt Margaretā, filiā regis Angliæ duxerat in vxorē, nocte quadā perquàm obſcura viſitare voluiſſet, ceſpitante equo lapſus, & colliſus grauiter, expirauit. Hic de vxore ſecunda nullā, de prima verò prolē geminā, filiū ſcilicet Alexandrū & filiā genuit, nomine Margaretā. Alexander abſq; ulle patrē immatura morte præuenit: filia verò Margareta, regi Norvvegiæ deſponſata, filiā vnicā peperit, nomine Margaretā, quæ matri mortuæ paulo tēporis ſpatio ſuperuixit. Hanc, conſulto regi Angliæ, magnates Scotiæ recognouerunt dominā & hæredē. Quæ accerſita per nūcios regis Angliæ, cùm per nauigiū tenderet in Scotiā, in mari infirmita, apud Orcadas inſulas eſt defuncta.

Subditus eſt Scotus, ſed ab Anglis corde remotus.

ANno gratiæ. Mccxci. magnificus rex Eardvvardus, dominiū regni Scotiæ eſt adeptus. Die natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, domina Aelionora, generoſa & religioſa virgo, regina Anglię, mater regis Eadvvardi, quæ in habitu religionis per annos quatuor, menſes vndecim, & ſex dies, laudabilē vitam duxit apud Ambreſberi, vbi extitit monialis, diem clauſit extremū, ibique cum honore debito corpus eius ſepelitur, cor tamen Londini apud fratres Minores cum ſolennitate maxima traditur ſepulturæ. Circa prædictum tempus amaritudo amariſſima omnes inebriauit & ſingulos, zelatores nominis Chriſtiani. Nam Milcadar ſoldanus Babyloniæ, Saracenorum graui exercitu congregato, Acon ciuitatem munitiſſimam, quæ iuxta loca maritima ſita fuit in confinio Terræ

ſanctæ,obſedit,obtinuit,& deſtruxit. O dolor,lamentabilior gemitu Hieremiæ prophetæ. Hic deſtructionem veteris Hieruſalē plāxit in threnis,quæ refugium tantum erat profilitis & Iudæis. Acon autem ſingulare præſidium fuit omnium nationum, orthodoxæ fidei legibus ſubiectarum,venientium de longinquis ad vlciſcendam ſui creatoris iniuriam,qui terram promiſſionis ſuis filijs, ipſius nomine inſignitis,iure hæreditario debitam, prætio ſui ſanguinis irrorauit.

Ordinatio regni Scotiæ.

ANno eodem, die Martis proxima poſt feſtum Aſcenſionis domini,Florentius, Comes Hollandiæ,Robertus de Brus,Iohannes de Bailol,Iohānes de Haſtinges,Iohannes Comin,Patritius de Dumbar,Iohannes de Veſcy,Nicholaus de Seules,& Gulihelmus de Ros,ſingulariter ius hæreditarium omnes in regno Scotiæ petentes & clamantes,iuriſdictioni,ordinationi, & ſententiæ domini Eadvvardi,illuſtris regis Angliæ, tanquam ſummi domini præfati regni Scociæ,vnanimi conſenſu,voluntariè & concorditer,ſe miſerunt,ſub hac forma. Eadvvard' dei gratia rex Angliæ, & cæt. dilectis ſibi in Chriſto †Priori & Conuentui de Merton,ſalutem. Mittimus vobis ſub ſigillo Scaccarij noſtri, præſentibus appenſo, tranſcripta quarundam literarum, quæ in theſaurario noſtro reſident,tenorē, qui ſequitur,continentia.

†Abbati & Conuentui VVeſtmo.

A Tous iceulx,que ceſte preſente lettre verrunt ou orrunt, Floréce Counte de Holl̃ād,Robert de Brus ſeigneur du Val Danaund, Ian Bailol ſeigneur de Galevveie, Ian de Haſtinges ſeigneur de Abergeuenne, Ian Comyn ſeigneur de Badenavv, Patrique de Dumbar, Counte de la Marche, Ian de Veſcy purſ'en pere, Nichol de Seules, & Guilaume de Ros, ſaluz en deu. Com nous entendons d'auer droyt en reyaume d'Eſcoce, & celle droyt munſtrer, chalanger, & auerer deuant celuy, que plus de poer, iuriſdiction,& reeſon,euſt de trier noſtre droyt, & le noble prince Sire Eadvvard, par la grace de dieu, rey d'Angleterre, nous & enforme per bonos & ſuffiſaunt reeſons, que aly apent, & auer dict la ſouereine ſeignorie,du dict reyaume d'Eſcoce,& la coniſāce de oir,trier & terminer noſtre droyt. Nous de noſtre prope volūté, ſans nulle manere de force ou deſtreſſe,volons,otrions,& grantons de receiuer droyt deuant luy, com ſouerein ſeigneur de la terre. Et volons ia lemeins,& promettons,que nous auerōs,etendrons ferm,

& eſtable

& eſtable ſon fait,& que celuy emportera le reyaume,a qui droyt le durra deuant luy. En teſtimoigne de ceſte choſe, nous auons mis nos ſeaules a ceſt eſcript. Fait & donné a Norham, le Mardi prochein apres la Aſcéſion.L'an de grace.Mcc.nonante,premerein.

OMnibus qui has literas viſuri aut audituri ſunt, Florentius Hollandię Comes,Robertus Brutius,Vallis Anandię dominus,Iohannes Balliolus Gallouidię dominus,Iohannes Haſtingus Abergeuennæ dominus, Iohannes Cominus Badenavv dominus, Patricius Dumbarenſis Marchiæ Comes, Iohannes Veſcius, qui patris ſui vice fungitur. Nicholaus Seulenſis, & Gulihelmus Roſſus. Salutem in domino. Cum in regnum Scotiæ ius nobis eſſe intelligamus,idque ius noſter apud eum qui poteſtatis, iuriſdictionis, & legittimæ authoritatis plurimum ad cauſam noſtram decidendam habet,demonſtrare vendicare & probare in animo habeamus. Cũque nobis illuſtris princeps Eadvvardus,dei gratia Angliæ rex,bonis & iuſtis rationibus oſtenderit ſummam in Scotiæ regnum authoritatem,& de iure noſtro cognoſcendi & definiendi poteſtatem ad ſe ſpectare. Nos noſtra omnino volũtate nulla vi aut neceſſitate coacti,volumus,decernimus,atq; aſſentimur,vt ab eo,tãquam ſumma regni authoritate prædito,ius nobis dicatur. Volumus etiam & pollicemur,quod ab illo actum erit,ratum id nos atque inuiolatum obſeruaturos.Eumque regni dominum & principem fore,ad quẽ ipſo iudice,legittimè deferetur. Ad hanc rem conteſtandam annulis noſtris præſentes literas obſignauimus. Datum Norhami, die Martis poſt Aſcenſionem proximo. Gratiæ verò anno milleſimo, ducenteſimo,nonageſimo,primo.

ATous iceulx,que ceſte preſente lettre verrunt ou orrunt. Floréce, Counte de Hollãd,Robert de Brus, ſeigneur du Val Danaund, Ian Bailol ſeigneur de Galevveie,Ian de Haſtinges ſeigneur de Abergeuenny,Ian Comyn,ſeigneur de Badenavv Patriquè de Dũbar,Counte de la Marche,Ian de Veſcy, pur ſ'en pere. Nichol de Seules,& Guilaume de Ros, ſaluz en deu. Com nous emis otrie, & graunte, de noſtre bone volunté, & com vne aſſent ſans nulle deſtreſſe,a noble prince Sire Eadvvard, par la grace de dieu, rey d'Angleterre, qu'il come ſouerein ſeigneur de la terre d'Eſcoce penſoir, trier,& terminer nos chalenges, & nos demandes,que nos

entédōs mūſtrer,& auerrer pur noſtre droyt en la reaume d'Eſcoce, & droyt receiuer deuant luy, come ſouereine ſeigneur de la terre, ꝓmettāt ia lemains que ſon fete aurun e tendrū ferme & eſtable,& qui yl éportera le reyaume,a qui droyt le durra deuāt luy. Mes pur ceo,que l'auātdict rey d'Angleterre ne puſt nule manere coniſaūce faire,ne a cōplyer ſauns iugemēt, ne iugemēt ne dict eſtre ſans execution, ne execution ne peut il feire duement ſans la poſſeſſion, & ſeyſine de meſme la terre, & de chaſteaus. Nous volons, otrions, egrantons, que il come ſouereine ſeigneur,a par feire les choſes auant dictes, & a la ſeyſine de toute la terre; & des chaſteaus d'Eſcoce, tāt que droyt ſoyt feit & perfourmy a demādans,en telle manere, que auant ceo qu'il, & la ſeyſine auant dicte face bone ſeurte, & ſuffiſance as demandans, & a gardeins, & a la commune du royaume d'Eſcoce, a feire la reuerſion de meſme la royaume & de chaſteaus, ou toute la royauté,dignité,ſeignorie, franchiſes, couſtumes, dreitures, leys, vſages & poſſeſſions, & toute maneres de apurtenances en meſmes, le eſtat qu'il eſtoyent,quant la ſeyſine luy fuſt baille & liuere, a celuy que le droyt emportera par iugement de la royaume, ſaue ou rey d'Angleterre le homage de celuy, qui ſerra rey. Iſyut que la reuerſion ſoyt faite de deuz, les deuz moys aprez le iour, que le droyt ſera trié & aformé. Et que les iſſues de meſme la terre,en le ſontenus reſceus ſoyent ſauuement,mis en depos, & bien gardez, par le main le Chaumberleyn d'Eſcoce que ore eſt,& de celuy,qui ſerra aſſigne a luy,de par le rey d'Angleterre,& de ſouz lur ſeans ſauue reuable ſuſtenance de la terre, & des chaſteaus, & de miniſtres du reyaume. En teſtmoigne de ceſte choſes auant dicte, nous auons mis,nos ſeaules a ceſte eſcript. Fait & doné a Norham, le Mecredie prochein apres l'Aſcenſion. L'an de grace. Mcc. nonante premerein.

OMnibus qui has literas viſuri aut audituri ſunt, Florentius Holandię Comes, Robertus Brutius, Vallis Anandię dominus, Iohannes Balliolus Gallouidię dominus, Iohannes Haſtingus Abergeuennæ dominus, Iohannes Cominus Badenavv dominus, Patricius Dumbarenſis Marchiæ Comes, Iohannes Veſcius, qui patris ſui vice fungitur: Nicholaus Seulenſis, & Gulihelmus Roſſus. Salutem in domino. Nos noſtra omnino voluntate & concenſu communi, nulla vi coacti, illuſtri principi Eadvvardo, dei gratia Angliæ

gliæ regi conceſſimus, vt is tanquam ſumma regni Scotiæ authoritate præditus, de noſtris poſtulationibus, quibus regnum Scotiæ nobis vendicamus, cognoſcat, definiat, & decidat, ab eo tanquam ſummo regni principe & domino iuris deciſionem ſuſcepturi. Pollicíti etiam ſumus, quod ab ipſo actum erit, id nos ratum & inuiolatum habituros, eumque regni principem ac dominum fore, ad quē ipſo iudice legitimè deferetur. Quoniam auten Angliæ rex, de quo diximus, huiuſmodi cauſæ cognitionem ſine legitimo iudicio habere non poteſt, iudicium verò ſine ſeruitij executione eſſe non debet, & ſeruitium, niſi in regni & locorum quæ munita ſunt poſſeſſionem mittatur, exequi non valet: volumus, concedimus, atque aſſentimur, vt is tanquam ſumma authoritate præditus, quo res de quibus ante diximus efficiat, in poſſeſſionem totius regni & arciū Scoticorum, donec petitoribus ius dictum, & res ad exitum deducta erit mittatur. Ea lege vt antequam in poſſeſſionem mittatur, petitoribus & Reipublicæ cuſtodibus, ipſęque Reipublicæ Scoticæ iuſtam & ſatis amplam cautionem det, ſe regnum, arces, principatum omnem, dignitatem, dominium, libertates, conſuetudines, iura, leges, poſſeſſiones, reſque omnes ad ea ſpectantes, in eum ſtatum & conditionem reſtituturū, quo antequam poſſeſſio tradita eſſet fuerunt. Eique in manus traditurum, cui regiæ dignitatis ius & prærogatiua eo iudicio decernetur. Seruetur regi Angliæ prærogatiua, vt qui rex creabitur, eum ſuperiorem & dominum agnoſcat. Atque vt ante duos menſes expletos poſt eum diem, quo ius decernetur & conſtituetur reſtitutio fiat. Vt regni redditus, qui in interregno percipientur, in tuto deponantur & conſeruentur per Scotiæ Camerarium, qui nunc eſt, eumque qui per regem Anglię illi adiungetur, ita tamen vt impenſæ ad regnum, arces, regnique miniſtros ſuſtentandos, quas præbere equum erit, deducātur. Ad has res quas ante diximus conteſtandas præſentes literas annulis noſtris obſignauimus. Datum Norhami die Mercurij, poſt Aſcenſionem proximo, Gratiæ verò anno milleſimo ducēteſimo, nonageſimo primo.

Iſtam regni Scotiæ ordinationem, in foro ſupradicto ordinatā, dominus rex Eadvvardus pluribus domibus religioſis, & maximè viris religioſis, Priori & Conuentui de Merton. deſtinari præcepit, vt ad perpetuam rei geſtæ memoriam in Chronicis ſuis facerēt annotari. Vnde vobis mandamus, quòd eadem faciatis in chronicis veſtris ad perpetuam rei geſtę memoriam annotari. Teſte magiſtro Gulihelmo

Sic mandatum fuit eccleſiæ Roffenſi. Et de hac materia fuſius tractat VValterus Giſburnenſis.

Guilihelmo de Marchio Thesaurario nostro apud VVestmonast. nono die Iulij, anno regni nostri decimo nono. Per breue de priuato sigillo.

De coronatione domini Iohannis de Bailol, regis Scotiæ.

A Anno gratiæ. Mccxcij. tertio Nonas Aprilis, Romæ obijt Papa Nicholaus quartus, qui sedit annis quatuor, mense vno, diebus xviij. post cuius obitū quidam versificator pro Epitaphio sic dixit.

Gloria, laus, speculum fratrum Nicholae Minorum,
Te viuente vigent, te moriente cadunt.

Cuius tempore fratres de ordine Minorum papam pro sole habentes, lunam archiepiscopum Cantuar. nominantes, cœperunt sua cornua erigere in vniuersum orbem, nulli parcentes ordini vel honori in prouincia Anglicana, nam monachos & professores patris Benedicti VVigorniæ & VVestmonaster. opido immisericorditer per potentiam & audaciam infestabant, vt adimpleretur prophetia sanctæ virginis Hildegardis, quæ in tempore beati Bernardi floruit spiritu sancto plena, quo docente exposuit & condidit multos libros, scilicet librum Sciuias, librumque vitæ meritorum, ac librum diuinorum operum. Homelias etiam ad ignotam linguam cum suis literis, cœlestemq; harmoniam cum alijs scriptis, non paucis, atque librum simplicis medicinæ secundum creationē, octo libros continentem, librumque compositæ medicinæ de ægritudinū causis, signis atque curis, qui omnes recepti sunt atque incanonizati à papa Eugenio, in Concilio Treuerensi, præsentibus multis episcopis, tàm Francorum quàm Teutonicorū, & sancto Bernardo Clarauallensi abbate. Hæc à tempore illo quo erat quinquennis spiritum habuit prrophetiæ, & prophetare cœpit in tēpore illo, quo erat xlij. annorum, &. vij. mensium. Vnde inter cætera prophetiæ suæ opera in libro secundo Speculi temporū futurorum, siue Pentacronon virginis Hildegardis, sub anno gratiæ. Mcxlij. in titulo de nouis religionib', sic dicebat secūdo capitulo, quod sic incipit. De imminente luce. Iterum audiui vocem dicentem, ô filia Syon, corona capitis filiorum tuorum inclinabitur, & pallium dilectionis diuitiarum eorum minuetur, quià illud tempus non cognouerunt quod eis ad videndum & subditos suos ad docēdum dedi. Nam & verba ad nutriendum paruulos meos eis data sunt, quæ ipsis recto & congruenti tempore nō prębent, & inde peregrini filij multi fame defecerunt, quoniã recta doctrina non reficiuntur. Vocem quoq;

habent

habent & non clamant, opera in eis data sunt, & non operãtur, gloriam absque merito habere volunt, & meritum absque opere. Qui gloriam cum deo vult habere, proprietatẽ suam abcidat, & qui meritum apud deum habere desiderat, opus ad hoc exhibeat, sed quia non facitis, ad seruos seruorum computamini, & ipsi iudices vestri erunt, ac libertas vestra, à vobis declinabit. Sicut benedictio à Chanaan, ista flagella percurrent. Alia autem, & posteà alia peiora venient. Nam diabolus in semetipso de vobis dicit, escas epulantium & conuiuia omnis voluntatis meæ inueniam. Sed & oculi, & aures, & venter, ac venæ meæ de spurcicijs istorum plena sunt, & vbera mea plena sunt de vitijs eorum. Nam ipsi laborare in deo suo nolunt, sed eum quasi nihilum computant. Quapropter cum eis incipiam militare & iucũdè cum eis ludere quoniã eos in agro domini sui laborantes non inuenio, quemadmodum deus eorum ipsos iubet. Sed ô vos discipuli & subditi mei, multo plus eis coram populo disciplinati, & quia tunc estis, erigite vos super eos, & omnes diuitias & omnem honorem abstraite ab eis, atque omnino spoliãtes suffocate eos. Hæc diabol⁹ in semetipso dicit, quæ etiam in multis iudicio dei ita complebit. Sed ego qui sum audientibus me dico, in tempore illo, cum illud fiet per quendam errantẽ populum peiorem & errante populo quæ nunc est, super vos prævaricantes, prævaricatores ruina cadit, qui vbique vos persequitur & qui opera vestra non celabit, sed qui ea denudabit, & qui de vobis dicet, isti scorpiones in moribus & operibus serpentinis. Sed & quasi in zelo domini de vobis imperabitur: iter impiorum peribit. Nam vias vestras in iniquitate vestra & intentionem deridebunt & subsannabunt; sed populus iste qui hæc faciet, à diabolo seductus & missus, pallida facie veniet, & velut in omni sanctitate se componet, ac maioribus secularibus principibus se coniunget. Quibus & de vobis sic dicit, quare hos vobiscum habetis, quare eos esse patimini, qui totam terrã in maculosis iniquitatibus suis polluunt. Isti æbrij & luxurioſi sunt, & nisi eos à vobis eijciatis tota ecclesia destruetur. Populus qui hæc de vobis dicet vilibus capis, quæ alieni coloris sunt, induitur & recto modo tonsus incedit, atque omnibus suis placidum & quietũ hominibus se ostendit. Auariciam quoque non amat, pecuniam nõ habet, atque in oculis suis tantam abstinentiam imitatur, quod vix vllus ex eis poterit reprehẽdi. Diabolus autẽ cũ hominibus istis est, latitare sub fulgore eius se ostendens, velut in constitutione mundi

ante rui-

ante ruinam fuit, & Prophetis aliquantulum se similem fecit, & dicit populo: iucunda loquere scilicet quia rapida & immūda animalia, & velut me eis ostendam, sed nunquam in pennas ventorū fulgurante tonitruo volare volo, & omnibus modis infundere quæ omnem voluntatem meam perficerent, & sic in hominibus istis signa mea omnipotenti deo assimulabo. Nam diabolus per aërios spiritus hæc operatur, qui praua opera in sufflatu venti & aëris, ita innumerabiles circa quosdam discurrunt sicut muscæ & culices, quę in ardore caloris homines præ multitudine sua infestent. Ipse enim homines istos hoc modo infundit, quod castitatem eis non aufert, et quòd eos castos permittit cùm castitatem habere voluerunt, & iterum intra se dicit, castitatem & cōtinentiam deus diligit, quod ego in istis imitabor. Ac sic idem antiquus hostis per aërios spiritus eos homines inflat ita quòd ab incestis peccatis se abstineant: vnde mulieres non amant, sed eos fugiunt, & ita quasi in omni sanctate hominibus se ostendent ac illudentibus verbis dicent. Cæteri homines qui ante nos fuerunt, & chastitatem habere volebant vt assum piscē torrebant. Nulla autem pollutio carnis & concupiscentiæ nos tangere audet, quia sancti sumus, & spiritu sancto infūdimur. Vah, errantes homines qui nunc sunt nesciunt quid faciunt. Sic nec illi qui in prioribus temporibus pręcesserunt, nam alij homines qui eo tempore in fide catholica errant, istos homines timebunt, & seruili officio ministrabunt, & quantum poterunt eos imitabuntur. Tunc de conuersione istorum populus gaudebit, quia eis iusti videbuntur. Cumque isti cursus erroris videbunt hoc modo confirmauerunt, doctores & sapientes qui tunc in fide catholica persistunt vndique persequētes expellent. Sed tamen non omnes, quoniam aliqui istorum fortissimi milites in iusticia dei sunt. Sed & quasdam congregationes sanctorū, quorum conuersatio sancta est, mouere non poterunt. Quapropter principibus & diuitibus consilium dant, vt eosdem ecclesiarum magistros ac reliquos spirituales homines, scilicet subditos eorum fustibus & virgis coercerant, quatenus iusti fiāt & in aliquibus hoc complebitur. Vnde alij veriti contramuscent, secundum illud scilicet, quod Heli dictum est. Multi iustorum seruabunt, qui in erroribus istis non confundentur, vt fundamentis suis destruantur. Seductores autem isti in inceptione seductionis erroris sui mulieribus dicent. Non licet nobis vobiscum esse, sed cum rectos doctores non habetis, & quęcunque vobis dicimus & præcipimus,

pimus, facite & ſaluæ eritis, & hoc modo fœminas ſibi contrahunt et eas in errorem ſuum ducunt, vt & ipſi in ſuperbia tumentis animi dicant, omnes ſuperauimus. Qui tamen poſteà eiſdem fœminis ſecreta fœminea comiſcebũtur, & iniquitas & ſecta eorum denudabitur. Sed qui ſunt dico, ſic iniquitas iniquitatem purgabit, & ſuper vos ducetur, ſicut ſcriptum eſt. Poſuit tenebras latibulum ſuum in circuitu tabernaculi † ſui tanquam in nubib⁹ aëris. Nam deus opera veſtra praua, quæ abſque luce ſunt, cõſtituet ad vindictam, in qua ſe à vobis ſine adiutorio abſcondet, quoniam equitatem ſuper nos clamauit, ſed vos iniquos dicet. De cœlo enim lex & doctrina eſt, in quibus habitare debuiſtis, ſi ornamentum virtutum & redolens hortus deliciarum eſſetis. Sed malum exemplum in mentib⁹ hominum eſtis, cum riuulus bonæ famæ de vobis non fluit, ita quòd nec cibum ad veſcendum, nec veſtimentum ad cooperiendum in recta reſpectione animæ habetis, ſed iniuſta opera abſq; bono ſcientiæ, vnde honor veſter peribit, & corona de capite veſtro cadet. Sic iniuſticia iuſticiã prouocat & querit, & perſcrutatur omnia ſcandala, ſicut ſcriptũ eſt: ve homini illi per quẽ ſcandalum venit. Nã oportet vt per † tribulationes & cõtritiones praua opera hominũ purgentur: ſed tamen multæ erumnæ & illis accumulantur, qui aliis impietate ſua miſerias inferunt. Infideles autem homines iſti, & diabolo ſeducti, ſcopa veſtra erunt ad caſtigandum vos, quia deum purè non colitis, & tam diu vos cruciabuntur quouſque iniuſticiæ & iniquitates purgenter. Iſti autem deceptores non ſunt qui ante nouiſſimum diem venturi ſunt, & cum diabolus in altum volauerit, vt ipſe initio contra deum pugnare cęperit, ſed præcurrens germen eorum ſunt, ſed tamen poſtquam ipſi in peruerſitatibus Baal, & alijs prauis operibus ſic inuenti fuerint, principes & alij maiores in eos irruent, & veluti rapidos lupos eos occident vbicunque eos inuenerint. Tunc aurora veſtra † iniuſticiæ & nouiſſima veſtra meliora prioribus erunt ac de præteritis omnibus timorati eritis, & quaſi puriſſimum aurum fulgebitis, & ſic per longa tempora permanebitis. Nam prima aurora iuſticiæ in † ſpirituali populo, tunc ſurget vt primitus cum paruo numero incepit, nec ipſi multas facultates nec multas diuitias habere volunt, quæ animas occidunt, ſed dicẽt, ve nobis quia peccauimus. Ipſi nãq; de præterito timore, & de præterito dolore, ad iuſticiã cõfortabuntur, quẽadmodũ Angeli in caſu

† eius.

† ſcandala.

† iuſticiæ.

† ſpeciali.

diaboli & amore dei confortati sunt, & sic posteà in humilitate viuent,nec prauis operib⁹ deo rebellare cupient, sed à multis errorib⁹ purgati deinceps in fortissima vi rectitudinis persistent. Hic terminatur secundum capitulum secundi libri Pentacronon, siue Speculi temporum futurorum beatæ virginis Hildegardis. Hanc epistolam inseruimus huic operi, quià multi non habent libri superius annotati copiam vel exemplar. Et vt intelligant hanc legentes, quòd spiritus vbi vult spirat, & quæ ventura sunt annunciat per breue spatium temporis sequentis, sole fratrum Minorum obscurato, per mortem papæ, qui erat eiusdem ordinis, vt superius est expressum. Luna paciebatur eclipsim: Archiepiscopus namque Cantuar. cuius sapientia ante obitū suum fuerat totaliter deuorata, qui in prosperitate sua multos abiecerat & contēpsit, & maximè ꝓfessores ordinis beatissimi Benedicti, sine planctu monachorum in hoc anno obijt. In hoc anno à clericis & laicis quintādecimam partē omnium bonorum suorum, tàm spiritualium quàm temporalium domino regi in subsidium Terræ sanctæ rex taxauit, & concessa est & prætaxata ad vnguem. His temporibus est exacta decima, vna cum decima de bonis clericorū ei assignata in Romana curia per sex annos. Rhes⁹ filius Meredeth, VVallensium potētissimus, fidelissimus prius regi Anglorū, posteà seuissimus persecutor, qui diu latuerat inter mōtes VValliæ & speluncas, captus a regis fidelibus ad Beruicum in confinio Scotiæ est adductus, ibique secundum sua demerita est punitus. Suscepit nanque punitionem duplicem proditoris & latronis, quià tractus ad caudas equorum suspendio periit. Hijs diebus quidam nobilis nomine Iohannes Bailol, iura regni Scotiæ, cum corona annuente rege Angliæ per decretum cepit. Ita quod fidelitatē & ligeum homagium regibus Angliæ faceret & sui facerent successores. Obijt pię memorię dominus. R. Burnel, Bathon. & VVellen. episcopus, & Angliæ Cancellarius. Cui successit magister Gulihelmus de Marchia, Thesaurarius regis de Scaccario VVestmonaster. post obitum Iohannis de Kirkby, episcopi Elienſis.

Bellum nauale, fit Normannis generale.

ANno gratiæ. Mccxciij. orta est discordia magna nimis inter Anglos & Normannos. Maritimi etenim Normannorū in impetu furoris sui, siue erroris, quosdam de Anglis diuersis mortis generibus trucidarūt, alios super virgā mali nauis cū canib⁹ suspenderūt. Quod Barones Quinque portuum molestè ferentes, parauerunt celeriter

celeriter naues ſuas cum omnibus naualibus ornamentis ad vlciſcendam iniuriam Anglicorum. Et tranſilientes turgida terga maris in multitudine copioſa, aduerſarios ſuos, ſibi obuiam venientes, gladijs peremerunt, & in mari, abſque delectu conditionis, eorum cadauera proiecerunt, nec vnum ſolum ſuperſtitem dimiſerunt, & eorum vaſa, vina & alia neceſſaria continentia, reduxerunt ad propria cum contentis, inter ſe naues & ſpolia diuidentes. De quibus rex Angliæ nihil recipere voluit, quaſi eorum non conſentiens voluntati, pro eo quòd abſque eius præcepto, talia perpetrarunt. Francigenæ igitur territi, & turbati, adiuerunt dominum regem ſuum, auxilium poſtulantes. Mittuntur igitur nuncij inter reges pro pace firmanda. Sed nondum ſtatim finis potuit ſuſpicari, niſi quòd regnum aduerſus regnum inſurgeret, inſtigante fratre regis Franciæ Carolo, viro vtique nobili & potenti. Veruntamen in mari manus prævaluit Anglorum. Timentes intereà pellibus Ciſtercienſes abbates, qui ſine diſcordia de termino in terminum, in Burgũdia ſuũ principale monaſterium viſitare ſolebant, de partibus Anglicanis venientes ad mare, auditis ſiniſtris rumoribus, ad propria ſunt reuerſi, à ſuis patribus licentia non obtenta, pro eo quòd ab epiſcopo Londinenſi & alijs nuncijs regis Angliæ, à rege Francorum reuertentibus, apud Douerìam rumores terribiles audierunt. Sed ſcholares, Pariſijs ſtudentes, cum alijs ſtudentibus Angliç, ad natale ſolum ſimiliter ſunt reuerſi. Dum his igitur turbinibus regna Angliæ & Franciæ quaterentur, quidam nobilis Comes, videlicet Barrenſis, cuius poteſtas ex parte magna ab Imperio dependebat, pro domini regis Angliæ filia primogenita, nomine Aelionora, ſibi in matrimonio copulanda, non ſine nobilium militum, & aliorum multitudine copioſa aduenit, quem rex honorificè ſuſcipiens, per dies aliquot ſecum circumduxit.

armamẽtis

Qualiter rex Angliæ citabatur per regem Francorum, Pariſijs.

EOdem anno, circa feſtum ſancti Andreæ apoſtoli, rex Francorũ Philippus direxit regi Angliæ literas citatorias, vt perſonaliter Pariſijs ad Parleamẽtum ſuum accederet, reſponſurus quæſtionib⁹ ac legitimis cauſis, quas idẽ rex, & ſui Pares propoſituri erãt aduerſus eũ, in hæc verba. Philippus dei gratia Francorũ rex, Eadvvardo eadem gratia regi Angliæ, cõſanguineo ſuo, tenenti Ducatũ Aquitaniæ, ſalutem. Cum notorium ſit & manifeſtum, per rei euidentiam, adeò quòd nulla poteſt tergiuerſatione cælari, quòd homines

†Baronia regni nostri.

de †Baiona, coadunatis sibi quamplurimis aliis, qui de regno vestro Angliæ, assumptis nauibus & armis, ac hominibus armatis in magna multitudine, ibidem palam & publicè collectis, vobis non insciis, vel saltem probabiliter ignorare non valentibus, exierunt, animo nephādo homines ac subditos nostros de Normannia, & de quibusdam aliis partibus regni nostri, tàm in terra quàm in mari, in locis etiam nostræ iurisdictioni subiectis, nequiter inuaserunt, innumeros ex eis inhumaniter occidendo, stragemque horribilem eis faciendo, multos ex eis capiendo, & adhuc captos detinendo, ac eosdem nauibus & mercibus, quasi inæstimabilibus, ex diu ante concepta nequitia deprædando, confractis quamplurimis ex dictis nauibus, & submersis, spretis & contemptis prohibitionibus, & mandatis nostris, factis & propositis solenniter & publicè, ac palam editis Burdegali & Baioniæ & in multis aliis locis, ne aliquis prædictis, vel aliis quibuscunque specialiter, per terram vel mare vehentibus merces suas, præsumeret foriffacere, seu alias offendere quoquo modo. Naues etiam superstites, & omnes merces ad regnum vestrum Angliæ transuehendo, quas in vestra iurisdictione receptastis, & adhuc receptatis scienter, & per nūcios nostros super eorundem existentium & apparentium restitutione requisitis sufficienter, restitutionem facere non curastis, sed potius contempsistis, licet vobis ex parte nostra fuerit oblatum, quòd si qua existentia, vel apparentia, per homines regni nostri capta detinerentur de bonis subiectorum vestrorum, de his restitutionem vobis fieri faceremus. Cumque notorium sit, & manifestum similiter, quòd quàm plures dictorum hominum de Baionia, adiunctis sibi nonnullis malefactoribus aliis, villam nostram de Rupella proditionaliter inuaserunt, insultus quàmplures in eam facientes & habitatores ipsius, quosdam etiam occidentes ex eis, & alios multipliciter damnificantes: eosdem nos, cum excessus & facinora prædicta non possumus conniuentibus oculis pertransire, vobis vel locum vestrū in Vasconia, & Baionia tenentibus, quòd certum numerum dictorum hominum de Baionia, per vos, vel prædictos, locum vestrum tenentes, in prisona nostra Petragorum mitteretis infrà terminum iam elapsū, pro faciēdo quod ratio persuaderet, & iustitia postularet, præcipimus. Alia quædā mandata super prædictis, per patentes literas nostras sufficienter fecimus iniungi, quibus iniunctionibus & mandatis parere, cōtumaciter & cōtemptibiliter est neglectum.

Cumque

Cumque ex certis & legitimis cauſis ſeiſiri mandauerimus ciuitatẽ Burdegalim terram Agendici, & totam aliam terram, quam infrà Seneſcalliæ noſtræ Petragori metas, in Petragorionio, Caturinio, Lemouico, gentes veſtræ nomine veſtro tenebant, & locum veſtrum tenentes in prædictis locis, gẽtibus noſtris dicti mandati noſtri ſine armis executioni demandantibus inobedientes fuerunt contumaciter, & rebelles, & adhuc in rebellione perſiſtunt, mandatis noſtris, & gentibus noſtris non parentes. Sed quod grauius eſt ferendũ, ciuitates, Caſtra, villas, & loca dictæ terræ, cõtra nos munierunt, inforciant, tota die volentes, quaſi modo hoſtili, iuſtificationi noſtræ feodi reſiſtere, nec quædam caſtella, nec fortalicias, quæ ab eis ex certis & legitimis cauſis per gentes noſtras requiri fecimus, reddere voluerunt, ſiue ea reddere noluerunt, ſiue ea reddere contemptibiliter recuſarunt, & gentes terræ illius ad reſiſtendum nobis & noſtris, in vijs & iteneribus concitauerunt, concitant & inuitant, contra nos gentes ipſas iuramentis proprijs aſtringentes, & in aſſiſis literas ex parte veſtra propoſuerũt publicè, & dixerunt, quòd nobis nec gentibus noſtris in vllo pareatur. Imò ſi gentes noſtræ iuſtificando, ſicut ad nos pertinet, aliquid ſeiſiant, capiant, vel explectent, vel ſeiſire vellent, capere, vel explectare quod fierent, vel fiant gẽtib⁹ noſtris violẽter recuſſę, quę iam in multis locis íntẽporabiliter infligendo, gentes noſtras cũ armis turpiter expellendo, verberando, & de terra illa violenter eijciendo, & alios violenter ptractando, in prædictis & pluribus alijs ſeditionem publicam cõtra nos, & ius noſtrum regium facientes, in præiudicium ſuperioritatis noſtræ, & læſionem regiæ maieſtatis, quæ tam diu, & tam notoriè perpetrata ſunt, & adhuc tota die perpetrantur, quòd horum ignorantiam vos habere veriſimiliter non poteſtis. Cumque publica referente fama, ad nos peruenit, quòd poſt appellationes multas, & à multis locum veſtrum tenentibus ad curiam noſtram, interpoſita occaſione appellationum in magnum & graue præiudicium ſuperioritatis, & iuriſdictionis noſtræ contemptum, appellatos ipſos à iuriſdictione noſtra, propter eaſdem appellationes exemptos, irrationabiliter & crudeliter, nulla humanitate ſeruata, ſed ſpreta reuerentia nobis debita, tractauerunt capiendo, & diſtrictis carceribus mancipando, videlicet Grimbaldum de Tyſano, Bernardum de Raunhano, Andream de Bayſac, Bonafuſum de Coceti, dictum Ros, & quãplures alios bonis ſuis omnibus ſpoliãdo, & de ſuis domicilijs,

locis & hæreditatibus expellẽdo,mutilando,dictũ Garsiam & quã-plures alios suspẽdẽdo,Arnoldũ de Bordis, Bernardũ Pelliternũ,& quẽdã vocatũ Formage, & in gulis eorum furcas imponendo,& apertè post omnes chordis ligando,ne loqui possent, seu appellare, aut appellationes suas renouare,inhibendo sub pœna suspẽdij quibusdam notarijs,requisitis ab ipsis appellantibus vt supradictis appellationibus publica conficerunt instrumenta, ne huiusmodi instrumenta facerent, videlicet magistro Martino Mercerio, & pluribus alijs, alioſque incarcerando, eos detinendo, pro eo quòd dicebant, quod à Seneſcallo vestro Vasconiæ, & de tota terra Agen. ad nos licitum erat appellare, videlicet magistrum Reimundum de Lacussano aduocatum de Agen. & quamplures alios diuersorum tormentorum generibus cruciando. Hinc est, quod vobis præcipimus, & mandamus sub pœnis quas potuistis incurrere,& potestis,quatenꝰ vicesima die instantis Natalis domini, quam vobis peremptoriè Parisijs assignamus, compareatis coram nobis, sicut debebitis, & debetis, & sicut tãtorum facinorum & excessuũ qualitas exigit,& requirit super dictis omnibus, quorũ cognitio ad nos pertinet, & prædicta tangentibus, & quæ possunt sequi ex eis, & omnibus alijs,quæ contra vos proponenda duxerimus, responsuri,iuri parituri,& quod iustum fuerit audituri, & etiam recepturi. Significantes vobis tenore prẽsentium,quod siue dictis,die & loco, compareatis,siue non,nos nihilominus procedemus, prout debemus, vestra non obstante absentia. Datur Parisijs. & cæt. Istud mandatum,quia rex Angliæ minimè est prosecutus,mox vniuersali Parium arbitrio,ab omnibus terris in regno Francorum prẽhabitis,extorris abiudicatur & exhæredatur.Sed regis Anglorum fidissimus,ac intrepidus ille miles,videlicet Iohannes de sancto Iohanne,terras domini sui viriliter ab insultu, & ab irruptione Francorũ ad tempus sæpissimè defendebat. Volens igitur rex Angliæ dolores suos remediare,de quodam matrimonio contrahendo mentionem clam facit, gratis offerens partem Vasconiæ, & quædam nominata castella in manus regis Philippi, per spatium quadraginta dierum,si pactum consequeretur effectum.Missisque literis credẽtiæ,per magistrum Iohannem de Lacy,Iohanni de sancto Iohãne, volens, vel nolens,cedit antedictus Seneſcallus Vasconiæ,subintrat rex Franciæ præconcessa in præiudicium regij honoris prẽuaricans. Insuper apponẽs iniquitatem,super iniquitatem, Anglos à finibus

Galliæ

Galliæ expellebat. Exulabant ergo dominus Eadmundus, frater regis Angliæ, qui mediator fuerat pacis reformandæ inter vtramque partem, & vxor eius, videlicet regina Nauarrię, cum vniuersa familia Anglicana, dilectas mansiones relinquentes, vsque ad natale solum successerunt. Illo quoq; anno, Iusticiarij itinerantes, in die sanctæ Catherinæ apud Veterem crucem lapideam V Vestmonaster. consederunt. Hoc anno, obijt Iohannes de Pecham, archiepiscopus Cantuar. Cui successit magister R. de V Vinchilseæ, archidiaconus Essexiæ.

V Vallia calcatur, præsul nouus incathedratur.

ANno gratiæ. Mccxciiij. Eadvvardus, rex Angliæ, tenuit Parleamẽtum suum apud V Vestmonaster. post festũ Pestecostes. Cui interfuerunt Iohannes rex Scotiæ & omnes magnates Angliæ, vbi recitabantur, in auditu ibidem existentium, motiones & continuationes huius guerræ, insuper legationes, & sponsiones pacis Angliæ reformandæ. In quo etiam vnusquisque legatorum domini regis, pro posse suo, manum suam exposuit bona fide. Denique in hoc assentiunt omnes, recupare Vasconiam vi & armis. Tunc rex Scotiæ concessit regi Angliæ, per triennium, omnes terras suas, quæ sibi iure hæreditario competebant in regno Angliæ, in subsidium Vasconiæ adipiscendæ, regno Scotiæ solummodo contentus. Cæteriq; Comites, & magnates de facultatibus suis auxilium pollicẽtur. Interdicitur igitur ilico meatus marinus, hinc mercatores magnũ dispendium incurrerunt, tunc indies augebantur charistiæ annonæ in finibus Anglicanis. Animaduertens autem rex Angliæ potentiã regis Franciæ, nec non Francorum fraudem, malitiã solitam & antiquam, & cogitans apud se ea, quę securitatis sibi sunt, vel esse poterint in futurum, mittit legationes ad comprouinciales, & circumiacentes reges & principes, vt sibi in necessitatibus suis subueniãt, cum locum & tempus viderint oportunũ. Intereà mittit rex Arragonum, quatuor de optimatibus suis, viros vtique nobiles & præclaros, qui per mediam Galliam transeuntes, cum xenijs prætiosis, & si non publicè, tamen cautè, præcedentibus eos, aut sequentibus, nescio, quibusdam in forma pauperum, eorum literas baiulantibus, in Angliam applicuerunt sani & incolumes, domino sic fauente. Qui ante regem adducti, gratissimè sunt admissi, & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera prætiosa. Sed, quod magis rex acceptabat, epistolas domini sui signatas annulo regio & sigillo. In

quibus exaratum fuisse refertur, quòd quocunque tempore moueret rex Angliæ exercitum suum contra regem Franciæ, rex Arragonum non immemor iniuriarum patri suo, & regno eius illatarum, à genitore regis Galliæ, ad se vlciscendum cum manu forti militum armatorum, debellaturus Francorum acies, festinaret. Quibus auditis, gauisus est rex, introducensque eos in palatium suum, omnem humanitatem præcepit eis regaliter exhiberi. Cumq; per dies aliquot morarentur, & ex gazophylacio regis affluenter remunerati fuissent, accepto responso à regalibus sedibus, per iter, quo venerant, ne redirent, per aliam viam in regionem Arragonum sunt reuersi. His ita transactis, Eadvvardus rex Angliæ destinauit archiepiscopum Dublinensem, & episcopum Dunelmensem, & quosdam validiores de regno suo, ad regem Alemaniæ, cum regijs donarijs, & xenijs prætiosis, vt qui sibi prius affinitate non erat annexus, virtute tamen crucis numimatis indissolubili fœdere suis temporibus vniretur. Quibus illuc transuectis, & à rege honorificè susceptis, ancillante imo principante summa. c.M. li. de Sterlingis, omni difficultatis obice profugato, prosperatum est opus in manibus eorum, pro quo venerant satis bene. Sicque factum est, vt pacto inito & firmato fierent amici, & correlatiuè dilecti, rex Angliæ & rex Alemanniæ, qui prius incogniti fuerant & inuisi. Nuncij verò regis Angliæ, regi Alemanniæ valefacto, in Angliam cum gaudio reuertentes, ea, quæ facta fuerant, domino regi Angliæ nũciarunt. Illo quoque tempore, videlicet Dominica secunda, mensis Iulij, factum est scrutinium execrabile, & sacrilegium horrẽdum in ecclesia dei, per vniuersum regnũ Angliæ, quale non fuit, nec fuisse creditur multis temporibus retroactis. Quod quidem scrutinium, vt credimus, non emanauit à conscientia domini regis, Sed author potius huius facti, fuit magister Gulihelmus de Marchia, tunc temporis domini regis Thesaurarius, qui in hoc facto non Bathoniensis episcopus dici debuit, sed tyrannus, non defendens ecclesiam, sed offendens. Ille siquidem facit, cuius authoritate fit. Et quia sic templum domini violauit, caueat sibi ab anathemate sancti Pauli, dicẽtis. Siquis templum domini violauerit, disperdet illum deus. Morabatur autem tunc temporis rex Angliæ apud Portesmuhe, à festo Natiuitatis sancti Iohannis Baptistæ, vsque ad Exaltationem sanctæ Crucis, oportunitatem venti semper expectans. Erat enim per totũ prædictum tempus sibi & populo contrarius. Ad augmentãdum igitur

igitur rex exercitum ſuum, mandauit liberationem omnibus vinculatis, profligatiſque pacem, & etiam profugis nunciare, ſi ipſi in prima tranſfretatione vellent cum regis fidelibus tranſfretare, qui etiam omnes gauiſi vnanimiter ſpoſponderunt. Confluebant quidem mox ad regem multa milia de talibus, & poſt puſillum murmurantes aduerſum patrefamilias pro denarijs diurnis, recalcitrando diſceſſerunt à regia clientela. Tactus igitur rex dolore cordis intrinſecus, & præcaues in futurum, iurauit ex eo tempore nunquam huiuſmodi literas dimiſſorias talibus concedere ſceleratis.

Illo quoque tempore, dominus Iohannes de Samford, archiepiſcopus Dublinenſis, graui ægritudine correptus, viam vniuerſæ carnis eſt ingreſſus. Eodem quoque anno, monachus quidam, Petrus de Murone, ordinis ſancti Benedicti, in ſolitudine heremi † multis temporibus educatus, in ciuitate Aquiliæ electus, & creatus eſt in ſummum pontificem, in die Decollationis ſancti Iohannis Baptiſtæ, & papa Cœleſtinus quintus nominatur. Hic vir ſimplex, rectus, & timens deum, virtutibus choruſcabat. Equum, vel mulum verſus curiam aſcendere non præſumpſit, ſed aſinum, de quo cum deſcendiſſet, & eccleſiam ingreſſus eſſet, clamauit quidam contractus, vt ipſum deſuper aſinum, ſuper quem papa ſederat, imponerent intuitu charitatis. Et qui præſentes erant, increpabant eum, vt taceret. Ipſe verò multo magis clamabat, amore filij Dauid, qui ſuper pullum aſinæ Hieruſalem valuas ſanctificando intrauerat, quatenus ipſum ſupra dorſum aſini leuarent. Res mira. Impoſitus contractus, ilico recepit ſanitatem, & conſolidatis baſibus, & plantis, exiliuit, qui claudus fuerat, laudans deum in ſerui ſui meritis Cœleſtini. A quo magiſter Robert⁹ de VVinchelſe, Cantuariéſis electus, confirmatus eſt, & in archiepiſcopum conſecratus. In vigilia ſancti Matthæi apoſtoli coadunatis clero, & populo apud VVeſtmonaſt. poſtulat rex à tota eccleſia, per totum regnum Angliæ locata, medietatem omnium bonorum, tàm temporalium quàm ſpiritualiū. Quo audito, & à ſeculis inaudito, pontifices, & prælati conturbati ſunt, & conterriti, & præ anguſtia ſpiritus gementes, regemque offendere, & ei contradicere non audentes, ſed votis regijs annuentes, ei prædictam medietatem omnium bonorum ſuorum, vno anno prouenientium, conceſſerunt. Quam quidem medietatem, ſi prius prudentius & melius cogitaſſent, ſede apoſtolica inconſulta, regi concedere non præſumeret vllo modo. Indictis ergo huius ſo-

† lōgiſsimis.

lutionis

lutionis certis terminis,& præfixis,ad ꝓpria ſunt reuerſi.Nec mora, ſoluta prima portione iuxta taxationem decimę prętaxatæ,præcepit †fiſco regio ſecularium militū bona taxari, & † ſibi per Angliā decimari. Mercatoribus,& ciuibus commorantibus in ciuitatibus muratis, & villulis nundinarijs,ſenarium denariū ex omnibus, quæ poſſiderant, eius neceſſitatibus indixit perſoluendū.Dicitur etiā quòd magiſter Gulihelmus de Monte forti,Decanus eccleſiæ ſancti Pauli,Londin. ſanus & incolumis ad curiam veniens, vt regis animum mitigaret, aut ſaltem tale iugum importabile ſeruitutis,ſicut bonus eccleſię filius leuigaret,& appropriās ante regem,vt ſermonem conceptum, pro quo venerat,exponeret,repente labijs obmuteſcēs, viribus corporis deſtitutus,coram rege corruens,ſpiritum exhalauit. Hoc verò rege conniuentibus oculis prætériunte, & in petitione ſua inſtātius perdurante adhuc abſconditum erat quātum perſolueret quiſquis regi.Hinc diuerſis diuerſa fabulantibus, ac in dies mutuo, ſic vuam acerbam maſcicantibus, congregatis tandem in refectorio monachorum VVeſtmonaſter, ſurgens vnus miles, Iohannes de Hauering dictus,in medio eorum,dicebat: viri venerabiles poſtulatio regis hęc eſt, ſ. eccleſiaſticorū veſtrorū prouētuum medietas annualis. Cui,ſi contradixerit quis aſſurgat in medio cetu, vt agnita perſona eius aſcribatur,tanquam regię pacis reus. Quibus auditis, cōturbati ſinguli prælati cupitis protinus paruerunt.His ita geſtis,vergente huius flebilis anni curſu ad occaſum, Cœleſtinus papa, contemplatiuæ vitæ cum Maria optimam partē eligēs, cuius iam paſtus dulcedine haud modicè ſaginatus eſt, in medio fratrum ſe obijciēs, birętum & pallium exuens,abrenunciando honori & oneri,fauori,& diſcrimini,propter mundanarum rerum curas, recuſabat diutius præſulatum regere Romanorum, aſſerens ſe ipſum minus idoneum in tanto opere proſequendo. Profecto filij huius ſeculi prudentiores,filijs lucis,in generatione ſua ſunt.Vetuntamen adiurauit eos in nomine ſāctæ ac indiuiduæ Trinitatis, vt ſine omni diſſenſionis intercapedine eligerent virum induſtrium,& vtilem, qui ad honorem dei & propriam ſalutem, hoc onus ſuſciperet gubernandum. Requiſituſque à fratribus de aſſenſu, & iudicio alicuius digne perſonæ,quoniam tāquam virum iuſtum & ſanctum ipſum habuerunt,nominauit quendam nomine Benedictum, virum ſolertiſſimum præ cęteris,in curia Romana ſepius conuerſatum.Erat enim iſte Benedictus Gagitanus, primo procurator, deinde aduocatus,

catus,poſtea notarius, conſequenter diaconus Cardinalis tituli ſancti Nicholai in carcere Tulliano. Tunc fratres,viſo quòd rectè iudicaſſet, exaltatum Benedictum,in feſto ſancti Hilarij, in ſeniorũ cathedra locauerunt, nomine Benedicti de bono mutato in melius, Bonefacius eſt vocatus. Circa prædictum tempus, dum corda multorum quaterentur,intimatũ eſt auribus regis, VVallenſes iterum malignari,qui toto malignitatis ſpiritu debacchantes, noua flagitia veteribus addiderũt, tùm pro inſueto iugo eis impoſito & grauato, tũ pro exhibitione ſumptuũ, eo quod minus ſufficiens videbatur in oculis quorundam,dum † referẽtur, ad bellum impetum vnanimiter fecerũt in Centurioem ipſorũ,quendã nomine Rogeriũ de Pyueleſdon,& quoſdam alios de noſtris ſuſpendẽtes, in regis opprobrium non modicum & contemptum, alij villas, & oppida ſuburbana ignibus incendentes, alij rapinis & cædibus intendentes, plurima damna noſtris Anglis intulerunt. Quemque Rogerium,illuc ad exequendum mandatum regium deſtinatum, expoliauerunt,& eum diu ſuſpenſum poſteà decollauerunt. Quibus rex auditis, à VVeſtmonaſter. diſcedens in craſtino ſancti Britij, verſus VValliam properauit,congregans exercitum copioſum,vt gentem illam,tam ſacrilegam & prophanam,penitus ſubuerteret,& ſuo dominio † mancíparet. Et arripiens iter,cum omni feſtinatione,fortitudine & militia bellicoſa, verſus Snaudunã mouit exercitum ſuum, & ordinauit in circuitu VValliæ ad inimicos ſuos viriliter expugnandos. Ad cuius acceſſum fugientes,tanquam à conſpectu colubri, abdita ſiluarum diuerticula quęſierunt, De exercitu verò regis Angliç, pro ſoli inæqualitate,aëriſque intemperie, nec non profundarum paludum vligine,lienteria laceſſitis, millenĩ homines deficientes ſpiritum exhalabant. Veruntamen ex ſatellitibus VVallenſium, extra nemorum denſitates repertis, per turmas ſuas,centenos & cẽtenos,multoque plures,acies gladij deuorauit. Et paulo poſt,captus eſt Conanus, incenſor malorum, & prædo nominatiſſimus inter VVallenſes, & ad Hereforden. ciuitatem tranſmiſſus, in die ſancti Matthiæ,caudis equorum tractus,cum duobus alijs,ſibi adhærentibus, ſuſpendio expirauit. Similiter & duo alij eius miniſtri iudicia acceperunt. Poſt hæc Morganus de tribu VVallenſium, qui contra Comitem Glouerniæ calcaneũ ſuum leuauit, & alter nomine Madocus,vocalis princeps eorum, comperto quòd fortior eſſet dextra pars regis exercitus,& quòd vires omnes, totumque pondus prælij in ipſos

† reſenſerẽtur.

† ſubiugaret

in ipſos moliretur, amiſſo latenti effugio, terrore percuſſi, regem de pace cogitant conuenire. Et primò Morganus ditioni regis ac voluntati ſe ſubmittens, miſericordiam potius quam iudicium eſt adeptus. Quo viſo, pœnitentia ductus Madocus, clementiam regiam ſimiliter requirendo, pacem obtinuit, impunito ſaltem corpore cuſtodiæ Turris Londin. mancipato. Receſſit ergo rex à partibus illis, ſubiugatis rebellium collis, mulctatis etiam illis ſceleratiſſimis pœna coæquali, qua Rogerium de Pyueleſdune damnarant, firmans locum de Angleſeie nouis turribus. Et quieuit terra paucis diebus. Hęc dum complerentur, cohors procerum, ac robuſtorum militum de regno Angliæ verſus Vaſconiã vela dirigens, inſulam quãdam, cui nomẽ † Oleron, cũ magna difficultate nacta eſt. Exinde in Vaſconiam appulſa, fauentibus †oppidanis, qui adhuc proprio domino ſuo, regi Angliæ, toto corde adhæſerunt, in munitas ciuitates, inuitis Francorum cuſtodibus, eſt admiſſa. Ex hoc autem ira excandeſcens Carolus, frater regis Franciæ, congregata infinita loricatorum manu, municipium de Ryons, in quo pars gentis Anglicanæ ſibi aſilum conſtruxerat, repentè obſedit, ac obſeſſos non ſine ſuorũ detrimento fortiter expugnauit, captis, proh pudor, militibus circiter xiij. Anglicanis, & Pariſijs cuſtodiæ liberali mancipatis. Sed qui non patitur ſuos, ſupra id quod poſſunt anxiari, oſtẽdit Anglis vnde poterant conſolari. Iſtis nempè diebus, commilitones marítimi Angliæ, dũ aduerſarios ſuos longius arcere ſatagerent, obuiarunt. xxvi. Hiſpanorum nauibus, diuerſarum mercium opibus oneratis. Cum quib⁹ cõmittentes præliũ, biduo durãs, ict⁹ letiferos in alterutrũ impreſſerunt, hinc quidam telis baliſtarum perforati corruunt, iſtic alij mole miſſilium traiecti ſuccumbunt. Et quoniam periculoſa eſt deſperatio, & varius euentus belli, nunc hos nunc illos gladius perimebat. Tandem, fauente Marte, cæſis Hiſpanis, & quibuſdam terga vertentibus. xv. rates eorum, cum contentis ad tutum portũ Angliæ prouexerunt. Hoc etiam anno, lanæ à finibus Angliæ in Alemanniam ſunt traducti. Cætera verò diſpendia, quæ inexpugnabilis manus Gernemuthenſis exercuit, Francigenis inferendo, quis enumerabit? Hi luſtrantes confinia Normannorum, nulli parcentes conditioni, ſexui, aut ætati, rogo patriam illuminantes, manus prædis & diſcrimini laxauerunt. In illo tempore non erat rex, neq; lex nautis poſita, ſed quod quiſque rapere, vel ferre valebat, hoc ſuũ eſſe dicebat. Tranſijt autem ille annus ſatis frugifer & fructifer, pluuioſus

†Cleroun, †incolis,

uioſus tamen valdè, per quod magna pars fructus terræ defuit putrefacta. Tranſcenderat autem gurges aquarum Thameſis conſuetos limites, & planicies de Bermũdeſey, & procinctum de Tothille, ſuperficialiter deebriauit. Similiter & caſas negotiatorum in nundinis cœmeterij VVeſtmonaſter. attingendo, ſuperius palos figere compellebat. Decurſu nempè imbrium nimis præualente, opertæ ſunt conualles, paſcuis adiacentes, in toto regno per dies non paucos. Eodem anno Dux Brabantiæ, vir magni nominis, fecit Rotundã tabulã in partibus ſuis, vbi interfuerunt ex Anglis, Francis, & alijs nationib' milites infiniti. Et ipſe Dux in primo cõgreſſu à quodam milite Frãciæ lancea percuſſus, obijt ipſa die. †Bonus de Clara, germanus Comitis Glouerniç, multarum Rector eccleſiarũ, vel potius incubator, ſubita nece interemptus eſt, quià parũ boni fecerat in aperto. Ioh. Dublin. archepiſcop', qui regi in oĩbus fauebat, obijt in rediũdo à rege Arragoniæ, cui p negotijs regis Ang. miſſus erat. †Bogo.

Rex prolongatur, plebi plebs inſidiatur.

ANno gratiæ. Mccxcv. Robertus, Metropolitanus Cantuarienſis iam de curia Romana regreſſus, in octauis apoſtolorum Petri & Pauli, conuocatis quibuſdam ſuffraganeis ſuis in eccleſia ſancti Pauli Londin. ſuper eccleſiæ libertatibus, & conſuetũdinibus tractatum tenuit ſpecialem, & tanquam verus opilio, repagula & mœnia circa parietinarum, ſeu maceriarum ruinas, ędificare ſatagẽs cõſtitutiones quaſdam, à ſanctis patribus approbatas, ſed per mercenariorum incuriam à vi propria vacillantes, in medium legitimè reuocauit. Necnon & alias ordinationes prioribus adnectens, propter gregis tuitionem, decreuit inuiolabiliter obſeruari. Biduo poſt feſtum apoſtolorum Petri & Pauli, miſſi ſunt duo Cardinales à latere domini papæ, vt regna Franciæ & Angliæ inter ſe inteſtinis odijs adhuc tumeſcentia, pacificando ſedarent. Quos in regno Angliæ applicatos excepit plebs debito cum honore, accita per regem apud VVeſtmonaſter. primatum & optimatum ſuorũ caterua Nonis Auguſti. Quibus congregatis, primò coram rege, conſedentibus hinç inde Cardinalibus & ẽpiſcopis, dominus Eadmundus frater regis, & magiſter Iohannes de Lacy, motiuæ cauſæ exordiũ exitialis guerræ, & commotionem, in cuilitatis contemptum, nautis Angliç inconcuſſum viua voce promiſerunt. Itẽ qualiter rex Anglç, de prædebito regi Francorũ homagio exonerauit ſemetipſũ Super his autem petentibus Cardinalibus formam pacis, fuit reſponſum, hoc minimè fieri poſſe, rege Teutonicorum beneplacito inconſul-

to. Rursum petierunt sperandæ pacis treugas, nec eas obtinuerunt. Tertiò, vt tempore medio, manus nautarum procellosa fileret. Neque super hoc effectum aliquod sunt consecuti. Quoniam ipsis pro pace laborantibus ecce intempestę noctis silentio, piratica gens Frācorum Doueriæ dans assultū, quandam domum religiosorum, & quāplures domos, litori vicinas, †facibus succēderunt. Inter alia flagitia quendā monachū, noīe Thomā, perimerūt, innocentis ac puræ conuersationis ab infantia, pro quo dñs miracula operatur. Mutata etiam substantia pro accedente, decapitatis his qui ascenderant, præ timore contrabellantis populi in hortis se absconderant & in antris, paucis ê multis exceptis, suas naues clandestinè ingressis. Qui terga versantes, in patria sua adeptos se fuisse claues castri Doueriæ falsiloqui ventilarunt. Proinde Cardinales †imperfecto negotio, pro quo venerant, ad Galliam remearunt, præexhausta pecunia multa nimis, & à viris religiosis duplam pecuniam extorserunt. His ergo diuulgatis in regione Francorum, mox indurati corde, quorum pedes proni fuerant ad effundendum sanguinem, plebem conuocāt, classem parant, & vt regnum Angliæ acciperent, consiliati sunt. Sed opere sunt frustrati. Præmittentes etiam galeam electissimam. ccc. bellatoribus munitam, præstantioribus de regno Franciæ, vt infirmiora terræ, nescio, vel vt ad applicandum locum habilem explorarent. Et quærentes prælium, obstaculum repererunt. Appropinquantibus verò temerè, propè occurrerunt maris vigiles, vallantes galeam apud Hethe minus cautè in sabulo defixā, & homines repertos velut oues in cauis iugulantes, acephalorum corpora madidis pelagi sarcophagis proiecerunt. Ibi enim ceciderunt, qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, nec resistere potuerunt. Dominus episcopus Bathon & VVellen. magister Gulihelmus de la Marche. villicus domini regis, videlicet Thesaurarius de Scaccario, diffamatus est apud patrem familias, non quasi dissipasset bona illius, sed subortis varijs quærelis, amotus est à villicatione sua, & alius clericus, domino regi familiarissimus, VValterus de Langetona nomine, in eius officio subrogatur. Monachi alienigenæ à propriis excluduntur domicilijs, singulis per hebdomadam ad victum. xviij. denarijs deputatis. Die sancti Leodegarij, dominus archiepiscopus Cantuarienſis, ibidem in thronizatus fuit, & magister Iohannes de Munemue ab eodem, die non altero, consecratus est in episcopum Landauensem. His diebus Scoti rupto pacis vinculo, quod cum ligio domino suo regæ Anglii pepigerant, cum rege

†ignibus.

†infecto.

Franciæ

Franciæ fœdus aliud inierunt, quod quidem in autentico scripto vtriusque partis, inde confecto, legentibus clarius eluceſcit, & cõſpiratione facta, inſurrexerunt in regem eorum, ſpreta eius ſimplicitate, & ſuperioritate contempta. Circumducenteſq; eum in interiora loca Scotiæ, illic eundẽ in quodam Caſtro abruptis circunſepto mõtibus incluſerunt, aſſignantes milites, qui regulum cuſtodirent. Poſt hæc elegerunt ſibi, more Francorũ, pares .xij. iiij. epiſcopos. iiij. Comites &. iiij. proceres, ad quorũ ordinationẽ, cuncta regni negotia ſancirẽtur. Hoc autem totum factum eſt in ignominiam regis Anol gliæ, quia quodam modo reclamantibus Scotis, & nonnullis occultè murmurantibus, Iohannes de Baſiol, per regem Angliæ, Scotorum rex fuerat ordinatus. Quidam miles in rebus bellicis exercitatus, dictus Thomas Turbeuile, vnus eorum qui in obſidione de Rion capti ducebantur, abiit, & locutus eſt ad primos & magiſtratus Francorum, quemadmodum illi regnum Angliæ proditionaliter poſſiderent, & gauiſi ſunt, & pacti ſunt terram & pecuniam illi dare non modicam. Et ſpopondit, reliquens ibi duos filios ſuos obſides, certitudinis argumentum. Sed quoniam timebant plebẽ Anglorum, quaſi peritum in arte pugnę ab initio, cogitauerũt eos callidè circumuenire. Igitur conduxerant quidem Frãcigenæ principẽ20 V Valliæ denuo reuocare ad pugnam. Quibus cum rex Angliæ occurriſſet, Scoti & Galli hinc inde inſidioſè prorumperent, vt ſic ſaltem inſulam bellatoribus ſuis deſtitutam inuaderent. Nec mora ſeductor ille prænominatus, rediens de partibus tranſmarinis, regi Anglię & maiorib' terrę ſe iunxit, narrans omnibus quomodo cautè euaſiſſet de carcere, & infirmiora Franciæ didiciſſet. Et ſemper latuit anguis tortuoſus, portans in †caſſidili, toxicum mellitum, quo †marthecio præſtigiarentur liniti. Quia cum de omni conſilio' & ordinatione regni certificaretur, omnia in ſcripto redigens, Præpoſito Pariſienſi direxit. Hoc facto commoto impiorũ exterminatore, reperitur fraus eius, quę regi ilico declaratur. Miſſis ergo apparitoribus, cõfeſtim captus, loris ſtrictus, ad Prætorium in vigilia ſãcti Dionyſii du30 ctus, accuſatuſque, non negauit facinus, quod pratrarat. Tali ergo iudicio condemnatur, Primò pelle bouis ſtratus, aſcenſis ſex lictoribus equos, caudis ipſorum diſtractus per ciuitatem Londinẽſem, vallatus quatuor tortoribus laruatis, & effigiatis in ſerabaris, & pellicijs interpolatis, improperantibus ei conuitia exprobrantur. Bacillis eorum fuſcinuliſque illuſus, ſic patibulo eſt affixus, vt ſepulturã

secundum Comitis iussa non recipere corpus eius, ita, vt prætereuntes dicerent: Hicine est Thomas Turbeuilla? Cui quidam versificator epitaphium scripsit, hoc modo.

Turbat tranquilla clam, Thomas Turbida villa.
Qui quasi scintilla fuit, acciam esse fauilla,
Cum fatuine turbis est vbi sepa fit vrbis,
Creatus pelle bouis, frustratur Gallica quo vis.
Terram turbauit Thomas, hæc hunc coriauit.
Hunc cum sæuit, quem bis, ter, equus bacerauit.
Achitophel perit asperæ Dauid modò querit,
Thomam pependit Anglus, dum munere vendit.

In vigilia sancti Andreæ, accersito clero, magnatibus, & populo apud VVestmonaster. de substantijs suis, ad tuitionem regni, petijt rex iterum sibi subsidiũ exhiberi. Et concessa est ei vndecima pars, à quibus anno præterito decima soluebatur. De quibus autem sexta, nunc verò septima est collata. Porrò archiepiscopus Cantuar. indulta sibi conferendi cum suffraganeis suis super hac relicẽtia, vnanimi assensu offerebat regi decimam ecclesiasticorum bonorum. Quæ etiã oblata, sed minimè admissa, redierunt iterum episcopi, super his tractaturi. Cernens igitur rex eorum constantiam, misit ad eos quinquagenarium magnum, videlicet iusticiarium de Banco, & eos qui sub eo fuerant, qui dixerunt. Episcopi hæc dicit rex, oblatum vestrum neque accepto, neque acceptabo, sed festinanter descendite, voluntatem eius supplendo, saltem quartem partem vel tertiam eõcedendo. Helias autem noster, archiepiscopus, cum clero de loco suo non descendit, nec recalcitrabam boues ad dexteram, vel ad sinistram, arcam fœderis sustentantes. Interim misit rex alũ quinquagenarium Cancellariæ suæ, & eos qui sub ipso erant, pitierunt & hi, quæ prædestinati poscebant. At in omnibus his non est clerus motus à proposito suo, sed quoniam præconcesserant decimam, iterum obtulerunt. Videns ergo rex suam petitionem vires cleri excedere, nolens eos contristare, in crastino Conceptionis beatæ Mariæ, eorum gratum acceptauit oblatum. Quod accipiens clerus pro omine, ad tabernacula sua fecessit Israel.

Rex Eadvvardus tenuit Natale suum apud sanctũ Albanum, præordinatis apud VVestmonasterium nuntijs solennibus in villã, quæ Cambray dicitur, destinandis, quæ sita est inter Marchiam Franciæ & Alemanniæ, pro pacis concordia reformanda. In crastino sancti

Hilarij

Hilarij congregatis apud Plummuthe. ccclij. nauibus cum ſuis appendicibus, domini Eadmundus frater regis, & Henricus de Lacy, Leiceſtriæ & Lincolniæ Comites, ſecundis velis per Armoricanum regnum verſus Burdegalim remigarunt. Vt autem appropinquarunt litus villæ ſancti Matthæi, gens villana, yiſa tanta multitudine, rapientes quę ſua fuerant, fugerunt. Miſſiſque nuncijs ad eos, vt ſe regi Angliæ ſubmitterent, ſpatium conſultandi ſimulatè vſque ad horam diei ſextam, petierunt. Quo obtento, interim relicta bonorum ſuorum portatilium ſecum penitus aſportarunt. Quo viſo, gens Angliæ nacta terram, villam ingreditur, pauca bona quæ reperit, aſportando, vina confractis dolijs effundens, galeam vnam permaximam concremauit. Poſt hæc abbatiam ſancti Matthæi quamplures ingreſſi, eccleſiaſtica vtenſilia, cum capite eiuſdem ſancti ablato. ad dominum Eadmundum ducem exercitus contulerunt. Quæ omnia ſequeſtrata, fecit dominus Eadmundus viris eccleſiaſticis reſtaurari. V Vallenſes verò fugientem populum perſequentes, apprehenſos aliquos occiderunt, domiciliaque multorum facibus ardentes, de ſuis ſpolijs exultarunt, ex quo in portum, quem le Breſt vocant, nauigarunt. Deinde ad ſanctum Gillemiſium de Boys tranſuecti, triginta de galeis, & alijs † vaſis aquaticis combuſſerunt, ibique diu morati ſunt, vſquequo defecerat illis potus, nec exire poterant de portu, commutante Zephyro flatus ſuos. Et clamauerunt ad dominum in tribulationibus ſuis, qui exaudiuit eos in miſericordijs ſuis multis, aperiens corda ipſorum, quaſi præcipiens, vt ſinguli in diuerſis locis foderent poſt theſaurum. Et factum eſt quaſi miraculum in illa die, foſſata terra quadam ſeminata & arata, quadam inculta & arenoſa, frumenti copiam in ciſtis & in arcis abſconditam repererunt. Pro quo deo gratias referentes, deſtinatum nauibus intulerunt. Eodem inſtanti, proſperato ventorum flatu, ad villam de Blayes peruenerunt, vbi dominus Eadmundus terram cum ſuo exercitu aſcendit. Deinde reuertentes vſque ad villam de Caſtilion, equos ſuos de nauibus eduxerunt. Vlterius verò verſus villam de Sparra adierunt, vbi oppidani obſeſſione diutina oppreſſi, Caſtrum Anglis reddiderunt. Intereà nautica gens Angliæ, in vigilia Paſchæ, ciuitati Burdegali dederunt aſſultum, & occiderunt die illa circiter. xxx. viros iaculis baliſtarum. Die Mercurij, in hebdomada Paſchæ, Francigenæ ciuitatem Burdegalim ſimul clandeſtinè egredientes

† nauibus.

contra veſperum, confractis treugis, quas mutuò dederant & acceperant, Anglis in nemore ciuitati vicino commorantibus, nihil huiuſmodi meditantibus, prælium intulerunt. Quo comperto per exploratores, cõfeſtim milites animoſi, ſumptis armis bellicis, illis obuiam proceſſerunt. Ciues verò, audito tubarum ſtrepitu, viſis paucis illis occurrentibus, æſtimantes totum exercitum iam paratum ad pugnam fuiſſe, ciuitatem curſu velociſſimo ſunt ingreſſi. Inter quos duobus militibus aduerſarios perſequentibus, ciuitatem ingreſſis, †Maxima. ianua citò fuit clauſa. † Reliqua pars Francorum foris permanens, gladijs eſt perempta. Duo verò milites ſupradicti, qui hoſtes perſequendo ciuitatem fuerant ingreſſi, hoſtibus ſe reddere noluerunt, ſed fortiter repugnãtes, maluerunt mori viriliter, quàm turpiter incarcerari. Igitur die Veneris illius hebdomadæ, inito conſilio inter nauticam & militarem cohortem, iunctis viribus ciuitatem aſſilientes, fracto antemurali ciuitatis ſuburbium intrauerunt, ſtragem nõ modicam ingerendo. Quo viſo, ſuburbani ædes ſuas proprias accendentes, intrà muros ciuitatis fugerunt. Affuit inter cæteros tunc quidam filius Belial, turbans totum exercitum, aſſerens Comitem de Arthois affore apud Langum cum nongentis equitarijs armatis. Qui relicta obſidione Burdegalenſi, diuerterunt ſe illuc, & non inuento Comite, villulam explorarunt. Quę poſtea reddita fuit illis. Poſt quam, villam ſancti Machariſ ſunt adepti, quam non diu poſt, per falſidicorum inanem ſuperſtitionem, nephariè perdiderunt. Menſe Martij, primo die mẽſis, rex Eadvvardus apud Nouum caſtrum ſuper Tinam, exercitum fortem adunauit, ad Scotorum iniuriam expugnandam, proponens eis tria: aut eius cenſuræ pati ſe vltro ſubmittere, aut à terra ſua exulare, aut ad campeſtre bellum ſe parare. Ipſi verò, præpoſito ſalubri conſilio, prælium elegerunt. Die ſancti Gregorij papæ, Cardinalis, Albanenſis præſul, cum quibuſdam nuncijs de Cambray regreſſus, apud Doueriam vẽtorum pulſu celeriter eſt euect⁹. Die dominica in Ramis palmarum, Cardinali apud nouum Templum Londini hoſpitante, lite mota inter ſuos & Templariorum ſcurras, occiſus eſt nepos Cardinalis, vltro ſe immiſcens. Ipſe verò ad tempus iram deferens, vſq; Scotiam properauit, regi Angliæ Concilium de Cambray, quòd vel quale fuerit, oſtenſurus. Obierunt hoc anno domini Iohannes Romanus, Eboracenſis archiepiſcopus: Gilbertus de Clara, Comes Gloceſtrię, poſt regem potentiſſimus regni in opere & ſermone, immatura

morte

morte præreptus,iuxta patres ſuos meruit ſepulturã. Et Rogerius Couentrenſis & Lichefeldenſis epiſcopus, iam grandæuus ſatiſfaciens naturę,à mundi huius voragine eſt eductus.Cui ſucceſſi.VV. de Langtona, regis familiaris, in tranſmarinis partibus per regem Cardinali nuncius aſſignatus,à quo fuerat conſecratus,priuilegiorum Cantuar.eccleſiæ in omnibus ſtatu ſuo ſaluo. Eodem anno albæ tunicæ ordinatæ ſunt.Eodem anno Iohannes rex Scotiæ, homagij fidelitatis ſuæ immemor, deſtinatis ad regem Francorũ nũcijs Gulihelmo ſancti Andreæ, & Gulihelmo Dunkelienſi epiſcopis. Iohanne de Sule, & Ingelramo de Vmfreuile militibus, rege Eadvvardo tunc exiſtente in Flandria, clam contra regem Angliæ fœdus iniſt,petens in affirmationem negotij matrimonium cõtrahi inter filium ſuum Eadvvardum, ac nobilem puellam Iohannã filiam Charoli germani regis Francorum, ſpondens ſe velle regem Angliæ totis viribus impugnare,& à guerra cum rege Franciæ impedire,ſicut in ſcriptis inter vtroſque reges confectis plenius continetur.Per quos,vt in hanc conſentirent proditionem, fuit inductus rex Angliæ à rege Scotorum,ignorans proditionem,cum auxilium petiſſet pro guerra ſua inſtanter, & ſibi reſponderetur in dubium, ſuſpectum habens negotium,rogauit vt ob ſecuritatem vſque ad finem guerrę ſuę caſtra tria,videlicet,Bervvici,Edenburgiæ,Rokeſburgiæ, traderentur,in manus ſuas, quæ poſt guerram ſuam reſtitueret,ſi eos ſibi comperiſſet fideles.Quod cum Scoti facere renuiſſent, rex de proditione eorum certior, cũ exercitu ſuo verſus Scotiã progreſſ°,diſpoſuit eam vi ſubijcere, niſi ab ijs quæ referebãtur deſiſterent:& quæ iam in opere oſtendebantur ſe poſſunt legittimè excuſare.

Bella parans Scotus,regno dolet eſſe remotus.

ANno gratiæ. Mccxcvi. tertio Kalendas Aprilis, villa & caſtro de Berevvico,per magnificum regem Angliæ Eadvvardum captis, omnes ibidem inuentos Angli gladio occiderunt, paucis exceptis, qui ipſam villam poſtmodum abiurarũt. Hominum autem Scotorum promiſcui ſexus peremptorum, ſexaginta milia referuntur. Octauo idus Aprilis,rex Scotorum Iohannes, pro ſe & Scotis omnibus,tenentibus terram in Anglia quamcunq;, homagium debitum regi Angliæ reddidit per ſcripturam.Rege verò Anglorum apud Bervvicũ,pro fortificatione foſſarum ac murorum villæ eiuſdẽ morante,Scoti, ſcilicet domini de Ros,de Meneteth, & de Aſceles

Comites, & dominus Richardus Syvvard, Gulihelmus de ſancto Claro, Iohannes Comyn, filius Iohannis Comyn, Gulihelmus de Moneref, & Radulphus frater eius, Barones, & alij quamplures milites, Angliam ingreſſi, villas de Correbrigge & Hechleſham combuſſerunt, homines, mulieres & paruulos, ſine delectu conditionis humanæ occidẽdo. Qui regreſſi in Scotiam vnà cum domino Roberto de Ketingham, quem rex Franciæ illo anno cingulo cinxerat militari, Caſtrum Patricij, Comitis de Dumbar, regis Angliæ conſtantis amici, tunc temporis cum eodem exiſtentis, acriter obſederunt. Ipſi autem in dicto caſtro cuſtodes, ſimulatè à rege Angliæ implorantes auxilium, interim dictum Caſtrum Scotis, in vigilia ſancti Georgij reddiderunt. Quo comperto, rex Angliæ in craſtino die duo millia coopertorum equorum, cum xl. vexillis, & multos pedites, ad prædictum caſtrum, pro oppreſſione huiuſmodi remouenda, mandauit. Hoc viſo, Scoti potentes, Comites & Barones remanſerunt, cæteri ad quinq; millia abierunt retrorſum. Quinto Kalend. Maij, rex Angliæ cum octingentis equis villam exiens ſupradictam, verſus caſtrum de Dumbar feſtinauit. Quo eodem die mane obſeſſo, prædicti cogitantes perſpicatius de ſua liberatione, dominos VVarenn. & VVarevvick Comites, & Hugonem le Deſpenſer, & alios de exercitu regis Angliæ maiores rogauerunt, vt dominum Robertum de Ketingham prędictum, ad regem Scotiæ pro ipſius conſilio requirendo poſſent licitè demãdare. Pro quo dominos Comitem de Meneteth, & Iohannem Comyn, filium Iohannis Comyn, Comitẽ de Badenavv, ipſa petitione primitus obtenta, in noſtratum manibus obſides tradiderũt. Qui dominus Robertus eodem die poſt prandium, cum equitaturis quingentis & quadraginta millibus peditum eſt regreſſus. De quibus dominus Robertus, & dominus Patritius de Graham, miles ſtrenuus, & filius domini Gulihelmi de ſancto Claro, qui vexillum domini regis Scotiæ deferebat, & alij ad minus decem millia ceciderunt in bello, equis viginti quater lucratis, cæteris in fugam ilico reuerſis, excepto domino Iohanne de Sumeruilla, qui tunc temporis captus fuit. Die verò craſtino, rege Angliæ villam de Dumbar appropinquãte prædictam, dicti tres Comites, & xxx. ad minus Scotorum milites, regi Angliæ, ſuæ regiæ voluntati, ſeque & caſtrum prædictum planctu lachrymabili reddiderunt. Poſt hæc inſulam de Galevvay ſubintrans, fugientibus ſeu fugatis qui atria cuſtodirent, caſtra ſingula viriliter

viriliter occupauit. Vlterius verò progrediens, ad Castrũ Puellarum peruenit, in quo, velut inexpugnabili, ad tutelam generosæ mulieres regni Scotiæ tradito referuntur. Huic vt appropinquauit rex, disposuit turmas suas ad obsidionem illius. Nolentib⁹ verò custodib⁹ illud reddere, adhibitæ sunt machinæ belli, emittentes lapides grandes, domos plures, & cacumina turrium dissipantes. His exteriti custodes, Castrum cum contentis regi Angliæ, protinus reddiderunt. Quo in loco, velut in thesauro principali territorij, insignia regalia regni Scotiæ sunt reperta. Quæ apud VVestmonaster. in archarijs regis sunt recondita & signata. Exinde mare Scoticum pertransiens, regem Scotiæ, nomine tantum, de cauernis eruere anhelauit, villas sancti Andreę, & sancti Iohannis, cum vicinis Castellis ditioni propriæ adnectendo. Porrò Iohannes rex Scotiæ, iam omni destitutus defensione militari, in crastino Translationis beati Thomæ martyris, carcerem ac vincula euasurus, regi Angliæ se reddidit per scripturã, quam scripturam vide infra pæne in fine libri. Et rex Angliæ Iohannem Bailol, qui fuit rex Scotiæ in Turri Londinensi, similiter omnes Comites & Barones Scotiæ, bellica vi subactos, in Castellis varijs, carcerali custodiæ subiugauit. Igitur Eadvvardus rex Angliæ, peragratis quibusque Scotiæ insulis, nactis villis & castellis, rebellibusque non apparentibus, apud sanctum Eadmundum primates ac magnates sui regni ad suum Parleamentum inuitauit in festo sancti Martini. A quibus nouum tallagium postulauit. Cui cõcessus est, à ciuibus & Burgensibus, octonarius denarius, à cæteris duodenarius est extortus. Clerus quippe nihil tunc temporis illi obtulit vel concessit. Quo commotus rex, indixit eis tempus consultãdi super meliori responso, suæ voluntati gratius acceptando. Interim fecit rex sigillari omnia ecclesiasticorum ostia horreorum.

Quæ dum fierent, mandauit archiepiscopus bullam apostolicam, inhibentem sub pœna excommunicationis aliquam collectam ex ecclesiasticis prouentibus regi vel cuiuis alij principi cõcedi, per cathedrales basilicas diuulgari. Idibus Iunij, dñs Gulihelmus de Valentia, Comes de Penbroke, quem Hugo le Brun, Comes de la Marche, ex coniuge sua Isabella, quondam regina Angliæ, relicta regis Iohannis, genuerat, obijt anno isto, & apud VVestmonaster. est sepultus. Kalend. Iunij, dominus Beraldus Cardinalis de Scotia regressus, factis emendis apud VVestmonaster. ad Scaccarium domini regis de Tẽplarijs, super nepotis sui occasu, ad regem Francię

vnà

vnà cum Thesaurario domini regis Angliæ iterum tranſfretauit. Hoc tempore, Comites Leiceſtriæ & Oxoniæ, dominus Eadmundus, frater regis Angliæ, in Vaſconia, & Robertus de Veer in Anglia, ſoluentes generale naturæ debitum, ex præſenti ſeculo migrauerunt. Illo quoque anno, fugato Comite de Arthois ab obſidione Burgi ſuper mare per Comitem Lincolnienſem, acceſſit alius Comes famoſus de Evy, ad villam de Belegarde, cum Præpoſito de Tolouſe, vt receptam ibidem gentem Anglicam expugnaret. Incluſi verò Angli cum villanis, ſimulata fuga, latentibus inſidijs apertas villæ ianuas dimiſerunt. Comes autem, vt vidit neminem reſiſtentem, in audacia mentis ſuæ ingreſſus eſt ciuitatem cum paucis, foris reſiduo exercitu permanente. Et ſurgentibus Anglis de inſidijs, occurrit protinus Comiti vnus, baiulans lanceam, perforans latus eius. Similiter, & qui cum eo ingreſſi fuerant, gladijs corruerũt. Inſuper ciues ſuſpẽderant trabes, ſuper quas crates et lapides grãdes poſuerãt, ſup[illegible]ppugnacula muri, ad illaqueationem Francorum. Præpoſitus verò de Tolouſe in elationem cordis ſuper dextrarium foueam pertranſiens, cum gladio nexus trabium amputauit, & repentè ruptis reſticulis, allidente tota mole capiti ſuo, penitus eſt quaſſatus. Quo viſo, cæteri fugam ilico ſubierũt. Conſimiliter Comes Hollandiæ, ſoluto fidelitatis ſuæ fræno, quo regi Angliæ præannexus fuerat, dum regis Francorum obtemperaret conſilijs, à proprijs domeſticis eſt occiſus. Cuius filius & hæres Iohãnes, filiam regis Angliæ Elizabethã, ſibi in matrimonio copulauit. Intereà quædam nauis de regno Franciæ, ſortita nomem regis Philippi, inter coggones vtriuſque terræ famoſior atque maior, caſu ſibi exobuiantibus nautis Anglicis, & conflictum alternatim dantibus, nacta fuit, & in Sandvvico portu requieuit. Illo etiam tẽpore, Comes Flandrenſis à priſona Francorum liber egrediens, ad proprium redijt Comitatum. Cuius arreſtationis extitit iſta cauſa. Ante initium huius guerræ pepigerant rex Anglorum & Comes prædictus, vt filius regis & filia Comitis, legittimo matrimonio vnirentur, idcirco præfatus Comes, ad Francorum curiam citabatur. Requiſituſq; ſuper huiuſcemodi contractu, reſpondit rei geſtæ vinculum non poſſe diſſolui. Timens autem rex Franciæ huiuſmodi confœderationem ſibi fore nociuam, cogitauit callidè diuortiũ faciendum, præcipiens vt ſuis conſpectibus & ſuæ tutelæ prædicta filia traderetur. Cui alter, abhorrens excommunicationis ſententiam

illatam

illatam in perturbatores matrimonij, respondit, postulata se minimè complexurum. Imperatur ergo liberali custodiæ corpus eius. Aderant tunc statim, qui manucaperent virum senem, respuente autem rege Francorum omnem manucaptionem pro eo. Videns Comes, non aliter quàm modo dicto euadere, prædictam filiam illis amaro animo commendauit, sicque liber egredi est permissus. Qui reuersus in terram suam, vocatis commilitonibus suis, iniuriã, quam pertulerat, patefecit. Cui respondit plebs eius. Domine, mercatores sumus, & sine aduentatione Anglorum in Flandriam, & sine transitu Flandrensium in Angliam, negotiari profectualiter non valemus. Fiat ergo pax inter gentem vestrã & suam, cuius suffulti auxilijs, iniurias regis Francię illatas, et alias, si quas irrogauerit, aspernamur. His gestis per solennes nuncios regi Angliæ relatis, pollicitis securitatis vinculis, pax inter vtrumque populum per Angliam publicè acclamatur. Associantur ergo nuncij regis videlicet Thesaurarius de Scaccario & alij quamplures nobiles, adducturi obsides huius rei, datis Comiti ad inforcianda Castella sua. xv. millibus †librarum argenti. Die sancti Hilarij, celebrauit archiepiscopus Concilium suum cum coepiscopis suis suffraganeis Londin. in ecclesia sancti Pauli. Quibus tractãtibus per dies octo super postulatione regia, non inuenerunt iter rectum, nec modũ exclusiuæ sententiæ, si aliqui vel quæsito colore, vel aliquo titulo quippiam contulissent, etiam si plurimi clerici, aulici, curialesque accessissent, qui postulatis consilium dederant & fauorem. Quæ omnia regi per episcopos, aliosue nuncios, sunt relata. Qui statim mutatus in crudelem, peruersa regali æqualitate in tyrannidem, licentiatis suis famulis, obuiantium clericorum religiosorumq; virorum, quasi modo hostili, equitaturas sibi arripere meliores, prohibitis insuper placitatoribus, in lege sua peritis, coram Baronibus de Scaccario, seu ante quemuis alium iusticiarium secularẽ, pro personis ecclesiasticis allegare, ecclesiasticos ministros censuit sua pace indignos. Mandauit etiam singulis ordinatis, sponte offerre sibi suorum prouẽtuum quintam partem, aut inuitè cedere omnibus bonis suis. Huic mandato primitus obtemperauerunt quidam tonsorati, in curia regali prælati, in cura verò animarum Pilati manifesti, vt inducerent pari modo animos cæterorum. Quo facto, seisita sunt protinus per manus vicecomitum omnia bona clericorum mobilia & immobilia, super laicum feodum inuenta, atque fisco regio titulata, cum superabundanti

† marcarum.

abundanti moleſtia ſuis ablatis libertatibus, quas prędeceſſores reges, Chriſtianitatis conſeruatores, eccleſijs contulerant, authores bonorum. Et quod nequius eſt ferendum, appræciabantur ipſorum facultates, emptoribus quantocius exponendæ, nec ſecuri audebant clerici equitare, niſi in maiori cõuentu, ꝓpter militũ in clericos violentiã, à rege licẽtia data. Sed & omnia bona archiepiſcopi, mobilia & immobilia, capta ſunt in manu regis. Ipſe quidem ſuſtinuit pacienter. Igitur clero ſicut ſupradictum eſt paſſo in corpore, paſſus eſt & rex in animo. Hinc dolor & metus omniũ prẽlatorum. Hi nanque in perplexitate maxima conſtituti ſunt, vt ſi quicquam concederent, ſententiam excommunicationis incurrerent ipſo facto, & ſi non darent, non effugerent immiſericordes manus ipſorum prædonum. His madefacti aduerſitatibus, pro ſe ipſis anxij, pro grege ſibi commiſſo inconſolabiliter mœſtificati, tanquam non habente alimoniam, ingruente fame, neceſſariò ſeculum repetere quæſierunt, protectionem regis facultatibus ſuis, raciocinio magno, redẽptis. Et ſtatim poſt hæc redierunt quidam nuncij de Vaſconia, referẽtes, qualiter in quodam conflictu inter Anglos & Gallos, adueſperaſcente iam die, conſerto, dilabente turba Vaſconẽſium, ſoli equites Anglici reſiſtentes ab hoſtibus cingebantur. Inter quos primicerius exercitus, Iohannes de ſancto Iohanne captus, cum alijs cõmilitonibus circiter duodecim, Pariſijs eſt adductus, applaudentibus de ipſo Francigenis, prout quondam Philiſtinæ de Sampſone. In die ſancti Matthiæ apoſtoli conuenientibus proceribus regni apud Sareſburienſem ciuitatem, propoſuit rex quoſdam de ipſis ad ſuccurſum gentis ſuę in Vaſconiam deſtinare. Quod benignè annuerunt Barones, ita tamen, ipſo rege cum eiſdem, vno & eodẽ tempore, in perſonã propria tranſfretante. Sed non fecit.

Rex petit alta freta, recipit quem Flandria læta.

ANno gratiæ. Mccxcvij. congregatis archipræſule Cantuar. & quibuſdam aliis cœpiſcopis ſuffraganẽis ſuis apud ſanctum Paulũ Londini. xxvi. die Martij, iterum pro ſtatu eccleſiæ conſulturis, inſurgentes protinus duo cauſidici, & duo de ordine Prædicatorũ fratres, regalẽ & temporalẽ fauorem aucupantes, conati ſunt argumentis probare clerum ipſi regi, in tempore belli, non obſtãte prohibitione apoſtolica, de ſuis facultatibus poſſe licitè ſubuenire. Inſuper prohibito ſub pœna incarcerationis, ne quis contra ipſum regem & eos, qui iam pridem ſuam protectionem quæſierant, excõmunicationis

munications ſententiã promulgaret, prouocatione facta pro ſe ad Romanã curiã & pro ipſis. Receſſerunt igitur omnes, oneratis ſuis cõſcientijs per archiepiſcopũ ſic dicentẽ, ſaluet ſuã animã vnuſquiſque. Illo tẽpore, voce præconaria, proclamatũ fuit per Angliam, vt poſſeſſores lanarũ exponerent ipſas venditioni infra menſem, in ciuitatibus aſſignatis, alioqui, tanquã foriſfactura, cederent ipſi regi. Quæ quidem in die ſancti Georgij, quaſi modo prælocuto callidè congregatæ, pro foriſfactura regis in Flandriã ſunt tranſuectæ. His & aliſs extorſionibus turbati Comites & Barones Angliæ, Parleamentum ſuum per ſe in foreſta de VVyre, quæ eſt in Marchia, ſtatuerunt. In craſtino ſancti Botulphi, accedẽs rex ad VVeſtmonaſt. obtulit beato regi Eadvvardo, cuius meritis adquiſierat regalia regni Scotiæ, tribunal videlicet, ſceptrumq; aureũ, cum corona. In craſtino tranſlationis beati Thomæ martyris, citatis Comitibus & Baronibus regni Londini, mãdãte rege ſuo Cõſtabulario & ſuo Mareſcallo, Comitib⁹ Northfolchię & Herefordię, adunati populi corã ipſis apud S. Paulũ, adbreuiare quot equitaturas quiſq; poſſet inuenire ipſi regi proceſſuro ad bellũ. Reſponderunt ſupplicando, quatenus imperaret alicui alteri de domo ſua illud officiũ, eò quòd nõ citati, imo rogati diuerterant ad eundẽ. Et diſplicuit ſermo iſte in oculis regis, aſſignatis interim duobus aliſs militibus in huiuſmodi officio exequendo. Eodem tẽpore, admiſſo archiepiſcopo Cantuar. in gratiã regis, atq; reddita ſibi Baronia ſua, pridie Idus Iulij, ante magnã aulã regiã VVeſtmonaſt. eleuatus rex ſuper gradũ ligneũ cum filio ſuo & archiepiſcopo, necnon Comite VVarvvic. coram eo aſtante populo, erũpentibus lachrymis veniã de cõmiſſis humillimè poſtulauit, dicẽs ſe minus benè et trãquillè, quàm regẽ deceret, ipſos rexiſſe, portiunculas facultatũ ſuarũ, quas ſibi dederãt, ſeu quas miniſtri eius ipſo inſcio extorſerãt, ideo acceptaſſe, vt iniurioſos hoſtium conatus, ſitientiũ ſanguinẽ Anglicanũ, ſumpta reipublicę particula, maſſa quietius poſſidenda, potẽtius expugnaret. Et addẽs, ecce expoſiturus meipſũ diſcrimini propter vos, peto, ſi rediero, ſuſcipiatis me velut in præſentia habetis, & ablata omnia reddã vobis. Quòd ſi non rediero, in regem veſtrum meum filium coronetis. Hæc autem, archipręſule reſoluto in lachrymas, pollicẽte ſe fideliter obſeruare, totus populus fidelitatem extenſis manibus ſtipulantur. Abſentantibus interea ſpontè præfatis Comitibus, vſquequo eorũ petitio pro alleuiatione patriæ audiretur. Dixerunt quidã, non fore

†illac. proficuum regi in Flandriã tranſfretare, neq; ipſos ſibi †illic ſeruitia, ab anteceſſoribus ſuis inſueta, præbere, præſertim ipſis Scotis iã dudum more VVallenſiũ, adhuc ſe præſente, recidiuatis ad pugnã. Poſtularunt etiã, allegata primitus cõmunitatis exinanitione, ne de cętero per Angliã tallagia vſurparet. Rurſum, vt libertates contentæ in magna Charta, ac de foreſta, in vſu ex tunc efficatius haberentur, & voluntarias ſuper his inductas exactiones de cætero quaſi in irritum reuocaret. Super quibus non protinus exauditi, cum indignatione receſſerunt dicti Comites & Barones. Quo viſo, rex inſtinctu vnitatis confouendæ, ſuaſuq; victoriæ adquirendæ, articulos in prędictis Chartis contentos innouari, inſuper & obſeruari mandauit, exigendo pro hac conceſſione ab incolis octauum denariũ ſibi dari. Qui mox conceſſus eſt ei à plebe, in ſua tunc camera circũſtante. Petijt etiam à clero ſubſidium, qui reſpondit, ſe velle ſummo pontifici literas ſupplicatorias dirigere pro conferendi licentia obtinenda. Igitur datis inducijs inter regem & Comites, vt vniformes fierent, peracto conſultationis tempore, & non præſentantibus ſe prędictis Comitibus conſpectui regio, cernens ipſe mora ſua amicis ſuis in tranſmarinis partibus, eius aduentum † expectantibus, periculum imminere non modicum, in vigilia ſancti Bartholomæi apoſtoli, paratis quingentis nauibus, cum coeſſenti populo, equitibus ſcilicet mille, ac ferme octingentis, peditibus verò quaſi inæſtimabilibus, ingreditur ſecundis velis turgida terga maris. Quo etiam die, accedentes præfati Comites & Barones, ad Scaccarium domini regis apud VVeſtmonaſt. prohibuerunt Baronib' loci illius, ne leuare facerent per vicecomites octonariũ denariũ à populo Anglicano, dicentes de cõſcientia ſuorũ non emanaſſe, ſine quorum aſſenſu tallagiũ non debet exigi, vel imponi. Comitibus itaq; & Baronib' pariter †cõglobatis, necnõ maioritati populi eis inclinante, factus eſt timor ſuper habitatores patriæ, & imminẽte periculo, & fauore primatũ & magnatũ Angliæ, Eadvvardus filius regis, locũ eius tenẽs, patre abſente, magnas Chartas de libertatib' & de foreſta, ac quaſdam alleuiationes de iugo patris ſui Londini †renouauit, cõſilio ſenum vſus, eaſdẽ cõfirmante patre ſuo apud Gandauum. v. Id' Nouemb. Quo etiã tẽpore vaſtãtib' Scotis finitima regni Angliç, et maiorem partem Northũbriæ incendentibus, duce Gulihel. VValleys milite. Conceſſus eſt Comitibus nouenarius denarius à vulgo, à clero verò denus, ad prædictorum pertinaciam reprimendam.

† præſtolãtibus.

†cõfederatis

†releuauit. reuocauit:

Rex autem

Rex autem transito mari, applicuit apud le Escluse, venitque ad Bruges, ciuitatem famosam. Quo pernoctante, præmunitus de insidijs Francorum, in crastino cantè exiuit villam prædictam, subintrando Gandauum. Medio quidem tempore, VVallenses comitantes regem Angliç, coadunatis quibusdã prædonibus Anglicis, stragem ac prædam magnã, apud le Dam, Gandauum & alios locos regi Franciæ deditos, perpetrarunt. De quibus plures merito ibidem suspendio perierunt. Tandem acceptis iudicijs, & concessis inter reges vtriusque terræ, & sibi confœderatos ab Epiphania domini per biennium, rediens rex Angliæ de Flandria, † .xij. Kalend. Aprilis, applicuit apud Sandvvicum. Obijt dominus Nicholaus de Longespey, episcopus Sarisburiẽsis. Cui successit magister Simõ de Gandauo, editus Londini, vir in arte Theologiæ peritus. † .xi. Martij.

Pax noua formatur, hostis Scotus laniatur.

ANno gratiæ. Mccxcviij. accedente rege Angliæ ad VVestmonaster. quarto Kal. Aprilis, accensoq; igne vehementi in minori aula Palatij, flamma tecturam domus attingens, ventoq; agitata, abbatiæ vicinæ ædificia cum Palatio regio deuorauit. Rex inde ꝓficiscens, diuertit se ad Ebor. ducens secum Barones de Scaccario, & Iusticiarios de Banco, post festũ. S. Trinitatis, Parleamẽtũ cum maioribus populi habiturus. Exinde se mouens, stipatus agmine Comitũ, Baronũ, & militũ copioso, rebelles Scotos debellare curauit. Porro Scoti, tam tonsorati quàm laici, in vnũ cuneũ adunati, amplꝰ quàm ducenta millia virorũ, mori aut pugnare fortiter sunt inuẽti. Et cõmissum est bellũ terribile in die. S. Mariæ Magdalenç, in cãpo, qui dicitur Faukirke. Et statim disgregati Scoti ceciderũt ex eis equites ducẽti, pedites verò. xl. M. & amplius, cæteris verò ꝑtinus in fugã conuersis, pluribus se in flumen demergẽtibus. Ex Anglis quidem ceciderũt Brianus de Iay, magister Templariorũ in Anglia, & quidẽ peditũ fermè triginta. In vigilia quoq; apostolorũ Petri et Pauli, Romæ pax, per dominũ papã Bonifaciũ, inter regẽ Angliæ & Franciæ, cõformatur, quæ non fuerat totaliter solidata. Illo quoq; anno, per præfatum papam, ad instantiam regis Franciæ, sanctus Ludouicus, quondã Franciæ rex, & tertius ante istũ. ſ. auus eius, claresc̃tibus miraculis, sanctorũ catalogo est ascriptus, et pridie Kal. Septẽbr. apud. S. Dyonisiũ festiuius est trasslatus. Eodẽ etiã anno, Adolphus rex Alemãniç, vacuꝰ amicus fidutiam in se habẽtibꝰ, & p̃cipuæ, q̃ nequiꝰ est dicẽdũ, regis Ang. pactũ p̃uaricãs, orta dissensionis materia

inter ſe & Albertum filium Rodolphi, Ducis Auſtriæ, belloque indicto iuxta Moguntiam, corruit ſauciatus, & regnauit idem Albertus pro eo. In die ſancti Andreæ apoſtoli, factus eſt terræmotus per triduum Romæ. Similiter in Anglia erat terræmotus, in vigilia Epiphaniæ, in crepuſculo diei illius. Cometa etiam apparuit in ſeptentrione, emittens radios lateraliter verſus Orientem, velut igniuomos, per tres dies poſt ſolis receſſum, quod cædis magnæ ibidē in proximo futurę fuit prognoſticō. Dominica ſecunda quadrageſimæ, citatis magnatibꝰ regni apud VVeſtmonaſter. fecit rex recitari formam pacis bullatam per papam Bonefacium, tanquam arbitrum inter regem Angliæ & Franciæ ordinatū, & alias bullas ſtatū ſuum tangentes. Cui aſſenſum præbuit plebs omnis, & clerus. Quo facto, petierunt Comites, Barones, & Prelati, vt magnam Chartā de libertatibus, & illam de foreſta, vnà cum deforeſtatione iam facta, ratificaret, & pro rato & grato haberet. Qui cōfirmatis duabus primis prædictis Chartis, ſuper deforeſtatione roborāda obturauit auditum, elongans ſe diluculo ab eis, tanquam ſe fingens lōgius ire. Ipſi autem ſeſe æſtimantes, quaſi derelictos cōtemptui, ad loca propria cum indignatione maxima redierunt. Obierunt viri magni cōſilij, dominus Humfridus de Boun, Comes Eſtſexiæ & Herefordiæ, & Gulihelmus de Bello campo, Comes VVarvvicenſis, & magiſter Gulihelmus de Luda, epiſcopus Elien. Poſt quem à maiori parte capituli electus eſt Prior eiuſdem loci: à reſiduis Iohannes de Langtona, Cancellarius domini regis. Diu verò agitata cauſa corā archiepiſcopo Cantuar. & paulominus pro Priore terminata, appellauit Cancellarius ad apoſtolicā ſedē, perſonā propriā itineri exponēdo. Et Prior licet multipharię impediretur à nōnullis, ipſe iter eſt aggreſſus, cauſā eccleſiæ defenſurus. Quibus in præſentia ſummi pontificis vnà cū procuratoribus illius collegij Elienſis cōſtitutis, ac vtriuſq; partis iure in manibus papæ reſignato, ipſe fauorabilis exiſtens procuratoribus prædictis collegij, annuit eis gratiam eligēdi vnum de abbatibus exemptis illius ordinis, nominatis abbatibꝰ de VVeſtmon. de S. Eadmūdo, de S. Auguſtino, & de S. Albano. Quibus abnegantibus tantū oblatū, motus papa de improbitate ipſorū, trāſtulit epiſcopū Norvvic. in ſedē Elien. & Prioré Elien. in ſedem Norvvic. Defunctoq; tunc temporis fratre Gulihelmo Ottonino, archiepiſcopo Dublinenſi, in reuertendo de curia Romana, dedit papa eundem archiepiſcopatum magiſtro Richardo de Feringes, archidia-

archidiacono Cantuar. & domino Iohanni de Langtono, Cancellario Angliæ, dedit archidiaconatum prædictum.

Regi ſponſa datur, quæ Margareta vocatur.

ANno gratiæ. Mccxcix. Margareta ſoror Philippi, regis Francorũ, applicuit apud Doueriam in feſto Natiuitatis beatæ Mariæ, quã poſt biduum rex Angliæ, authoritate ſummi pontificis, apud Cantuariam ſibi matrimonialiter copulauit. Dominus Iohãnes de Baiſol, rex Scotorum, per regem Angliæ in cuſtodia tentus, de cuſtodia egredi permiſſus, adiuit regem Francorum. Quo viſo, & ipſe milites egregios de Anglia, Iohannem videlicet de ſancto Iohanne, & cæteros in carcere ſuo diu detentos, ſub conditione, quantocius liberauit. Hoc anno, corrupta inſula Angliæ de falſa moneta, quæ dicitur Crokard & Pollard, in Natali ſancti Stephani prothomartyris findebatur, id eſt, pro obolo habebatur. Hinc quidam Lathomi filius, conſiderans opera patris ſui, dum fabricaret eccleſiam, metricè & eleganter dicebat.

Laude decoreris, noſtris ſterlinge gereris,
Crokar es, æſque peris, fugias as ritè teneris.

Sub his quoque diebus Scoti ſe iterum parauerunt ad pugnam. Contra quos miſſus erat dominus Iohãnes de ſancto Iohãne, forti ſtipatus agmine militari. Hoc etiã anno, Philippus rex Francorũ in manu forti ingreſſus Flandriã, cœpit debellare Flãdrenſes, occupãs villas & oppida eorũ, ipſum Comitẽ & eius filios acriter inſequendo. Comes aũt iam grandæuus & imbellis, ſuiq; filij, ad ciuitatẽ Gãdauum fugerũt, ſperantes eã inexpugnabilẽ eſſe. Interim gens Phariſaica verè, quia in ſe diuiſa, iuxta domini ſententiã, deſolatione digna, quippe quæ aliquãdo regi Angliç ſe ſubmittẽtes, aliquãdo naturali Comiti adhærentes, demũ ſpreto & relicto proprio dño, regi Francorũ, hoſti in capite, ſe miſerrimè reddiderunt. Igitur ingruẽte terrore regis Francorum, in deſperationem lapſi Comes & filij ſui, Carolo regis Francorum germano ſub iuriſiurandi conditione ne incarcerarẽtur, nec exhæredarẽtur, inter anguſtias miſerimè ſe dederunt. Cui pacto contradicens rex Franciæ ipſoſq; carceri concitò mancipatos, ac ſubuerſis ciuitatũ propugnaculis, quæ cõtra ſe nouerat rebellaſſe, ſub nouis eos, vtpote proprius dominus, coegit legib⁹ militare. Illis etiam diebus, dominus papa, fidei & orationum quæ erant beati Petri oblitus, aſſumens quæ non erant eius, tam aurũ videlicet à viduis & orphanis quàm argentũ, non viduis & orphanis,

sed militibus bellicosis illud erogare curauit, contra schema quorundam Cardinalium,eos denique degradando, & contra regem Siciliæ guerram mouendo. Sed dicti regis † exercitus, de galeatis turmis domini papæ multa millia viriliter necauerunt. Sed eodem quoque anno,rex Tharsis,& rex Armeniæ, & rex Georgianorum, congregato maximo exercitu,qui fuerunt decies centena milia: & quadraginta millia in equis,inuocato contra Saracænos Christi adiutorio,dimicarũt.Et cæsa sunt ex Saracenis,inimicis Crucis Christi, apud Alapiam,Alachemala,Gazaram, & Damascum, plusquã ducenta & quadraginta millia virorum, in vltionem sanguinis Christianorum,effusi apud Acon & Tripolim,& cętera loca sancta.Horum autem Tartarorum, vt fertur, miraculosa conuersionis extitit causa.Regis Tartarorum,magni Cassani frater, Paganus,adamauit filiam regis Armeniæ Christianam. Quam à patre petijt in coniugem sibi dari.Rex autem Armeniæ noluit adquiescere petenti,nisi gentilitatis deponeret errorem,& fieret Christianus.At ille prędalēs viribus,diuitijs, & potentia,sibi intulit minas belli. Et alter,accepto consilio, quòd meliores sunt nuptiæ quàm pugnæ, annuit postulatis,quærendo assensum puellæ. At illa parcere volens multitudini, & pro salute gentis suæ, velut Hester altera,se offerens, confisaque in domino,vltrò cessit. Denique suscitata inter eos prole masculini sexus, inuentus est hispidus & pilosus, velut vrsus. Quo patri oblato,dixit non esse suum, eumque statim iussit igne cremari. Mater verò renitens & contradicens,sibi petijt infantem dari.Quo accepto, multum gauisa,iussit ipsum baptizari,& statim post †trinam immersionem in sacro fonte,cecidit omnis villositas de infante, & apparuit lenis & pulcherrimus puerorum.Hoc viso,credidit pater, & domus eius tota. Hoc itaque anno, Iohannes Comes Holandiæ, gener regis Angliæ,hausto veneno per suos familiares,proh nefas, & affines sibi dato,occubuit. Cuius relicta,negata sibi dote sua, ad thalamum remeauit paternum.Sub hoc etiam anno, fratres, qui dicuntur Minores,seu quod latius publicatur & nequius comprobatur,totius doctrinæ exploratores ad illicita legis suæ aspirantes,obtulerunt summo pontifici quadringenta millia de Florenis aureis, et pecuniam multam nimis,pro terris,prędijs,redditibusque licitè obtinendis.Quibus dominus papa. Vbi est(inquit)illa vestra pecunia? Et illi dixerunt. In manibus mercatorum.Et datis fratribus inducijs trium dierum responsionis habendæ,absolutis mercatoribus à depositi

† satellites.

† ternam.

positi custodia,præcepit dominus papa sub interminatione anathematis pecuniam ipsam eius necessitatibus custodiri. Respondit que fratribus,regulam sancti Francisci canonizatam, se nolle sensu aliquo violare,nec fratres ab ea aliquando declinare,sed secundū eam dirigere semper debere.Sicque factum est,quod iniustius adquisierunt,æquissime amiserunt.Hoc anno ventus vehemens & damnosus prostrauit arbores, ædificia,& campanaria multa in regno Angliæ per loca diuersa.Obijt dominus Henricus de Nevverk, archiepiscopus Ebor.Et dominus Oliuerius,præsul Lincol.vir probatę vitæ,die sancti Bricij,spiritum inter verba orationis efflauit. Eodem anno,in translatione sancti Thomæ martyris Cantuar. venerunt nuncij papæ,regem rogantes, vt Iohannem, quondam regem Scotiæ, suæ liberaret custodiæ, spondentes quod regem & regnum ab omni, quod per hanc liberationem posset contingere periculo prę seruaret.Quorum petitioni rex condescendens, nuncijs papæ liberauit eum,quem translatum in terram Balioli, quem habuit in regno Franciæ,reliquerunt sub certorum custodia prælatorum.

Charta sigillatur, violans anathema probatur.

ANno gratiæ.Mccc.in vigilia Paschę,quinto Idus Aprilis,moneta, quæ dicitur Pollard, & † Crokard, & aliæ falsæ monetæ per Angliam prohibentur.Kalend, Iunij regina Angliæ peperit filium suū primogenitum apud Brothereſtone, & Thomas dictus est. Rex duxit exercitum contra Scotos, & dum appropinquaret eis,dilapsi sunt ab eo,de quibus plures quàm quadringēti homines sunt perempti. Eodem verò tempore accessit dominus archiepiscopus Cātuariensis ad regem,deferens ei mandatum apostolicum, ne Scotos,suæ protectioni submissos,vlterius præsumeret debellare. Quo audito,rex in Angliā est reuersus. In octauis sancti Hilarij,tenente rege Parleamentum suum Lincolniæ, conquesti sunt Comites, & Barones,de tortuosis & violentis deprædationibus, vndique per ministros & familia regis factis. Rursum petierunt,vt libertates, in magna Charta contentæ, ex tunc in suo robore primitiuo in perpetuum perdurarent.Item postulauerunt,vt deafforestationes, pro quibus anguſtiabantur omnes diuites plebis, à rege sæpius concessas,sed hactenus opere non completas, remota vlteriori dilatione, fieri iuberet decretas. His & quibusdam alijs articulis instantissimè à rege postulatis, procrastinatis quampluribus diebus, demum videns rex quòd non desisterent ab inceptis,nec adquiescerent sibi in

†Cokedon.

 necessi-

neceſſitatibus ſuis,reſpondit ſe eſſe paratum concedere, & ratificare petita,& ſi qua alia quoquo tempore poſcerent,vel ducerent cõfirmanda. Renouatæ ſunt igitur Chartæ de libertatibus, & de foreſta,ſigilloque regio munitæ, in vno quoque Comitaru per Angliam deferuntur.Quibus coram populo diuulgatis, violatores earum maiori excommunicatione dominus archiepiſcop⁹ Cantuar. cum cæteris coepiſcopis, innodauit. Porro pro hoc confirmationis effectu,conceſſerunt Comites & Barones regi quintamdecimam partem bonorum ſuorũ mobiliũ,in feſto ſancti Michaelis, proximo tunc futuro. Sed Robertus archiepiſcopus Cantuar, pro clero nihil voluit concedere,neque de temporalitate annexa eccleſiæ,ſine licentia ſummi pontificis ſpeciali. Rex dedit Eadvvardo filio ſuo principatum VValliæ, quod VVallenſibus multum placuit,eò quòd & in VVallia natus eſſet, ſimiliter & Comitatum Ceſtriæ. Concordati itaque rex & Barones,ordinauerunt domino papę elegantem epiſtolam,ſignatam centum ſigillis, petitoriam, vt ius Anglorum in regno Scotiæ ab initio habitum, iuſtè protegeret, & falſis ſuggeſtionibus periuratorum Scotorum aurem minimè inclinaret. Vt habetur in anno ſequenti. Obiit dominus Eadmundus, Comes Cornubiæ ſine liberis eodem anno, relinquens proximum hæredem regem Anglorum,Eadvvardum.

Nominat Eadmundum, natum regina ſecundum.

ANno gratiæ.Mccci.quinto die Auguſti, die ſancti Oſvvaldi regis & martyris,regina Angliæ Margareta apud VVodſtock filium edidit ſecundum,quem Eadmundum nominauit. Hoc anno dominus papa decimam omnium bonorum eccleſiaſticorum in regno Angliæ per triennium vſurpauit.Porro illis diebus ſal terræ, & caput vulgi,in magnam hydropiſim ceciderunt. Quanto enim plus pecuniam,humorem nequam,hauriebant,tanto ampliur eam ſitiebant.Et quod iſte de temporalitate, non ſponte ſua imminutũ, reliquerat, ille non coactus de ſpiritualitate contaminatum carpebat.Sedit ergo in triſtitia fidelium eccleſia, deducta per vocales tutores ſuos miſerabiliter ſub tributo. Sub eodem quoque tempore, ducente rege Angliæ exercitum cõtra gentem Scotorum, princeps VValliæ Eadvvardus, regis filius, cum agmine ſuo bellicoſo progreditur ante eum.Sed quia nihil magnificum, vel laude dignum, vix nemine Scotorum reſiſtẽte, peregerant,noſter calamus breuiter pertranſeat. Hæc dum agerentur, miſit rex Franciæ abbatem de

Compine,

Com pine,& quoſdam alios ſecum, poſtulans pacem Scotis,vocans eos amicos ſuos. Qui, non audito pro libitu reſpõſo,ad propria remearũt. Hoc anno, orta eſt diſſenſionis materia inter papam & regem Franciæ,vtroque confidente de ſua potentia magna,ita vt dominus papa diceret nuncio regis Frãcorum, Petro de Flote,nos habemus vtramque poteſtatem.Et ille pro domino ſuo reſpõdit.Vtique domine.Sed veſtra eſt verbalis,noſtra realis. Et in tantam excanduit ira domini papę,vt diceret mouere ſe velle contra eum cœlum & terram.Dominus VValterus de Langtona, epiſcopus Ceſtriæ, & Theſaurarius Angliæ, apud dominum papam ſuper varijs facinoribus,& facinoroſis criminibus grauiter diffamatus, reſponſurus in propria perſona ſuper eiſdem, coram ſummo pontifici citatur. Qui exhauſta in curia non modica pecunia, quoniam nouerant ipſum præ multis bouem valdè pinguem, tamen parum profecit.Remiſſus namque fuit ad archiepiſcopum Cantuar. vt ipſe in abſentia ſua, per certas perſonas purgationem ſumeret accuſati, & per eundem VValterum,negotij † inſcium,reſcriberet ſummo põtifici,quid geſtum fuerit, quidue factum.Quid plura? Sumpta purgatione ſua per archiepiſcopum à laicis & ciuibus bonæ opinionis ſuper aliquibus criminibus,& à viris religioſis magnæ famæ de reliquis,prout decuit hos & illos cognoſcere,ad papam iterum eſt reuerſus.Papa autem intelligens purgationem epiſcopi ſagacẽ & ordinatam per Archipræſulem ſibi miſſam, epiſcopum VValterum famæ priſtinæ reſtitutum cum vberiori gratia remiſit ad propria. Porro miles qui eum accuſauerat Iohãnes, poſt non multum temporis, & ipſe ſuper homicidio & alijs facinoribus accuſatur. Conſcius vero ſibi vendicat ius eccleſiæ.Qui & ſi ſit vxoratus,ait ſe diaconum fuiſſe priuſquam eam duxiſſet.Tandem condemnatus,carceri epiſcopali liberatur, in quo per dies quinque nec amplius ſuperuixit.Sumat ſibi ex eo ſpeculum malitia laicalis, viros eccleſiaſticos accuſare,Obierunt hoc anno Elienſis & VVigornienſis epiſcopi,& electi ſunt duo monachi in loco ipſorum. Qui non inuenientes gratiam conſecrationis ab archiepiſcopo Cantuar. ad ſedẽ apoſtolicam profecti ſunt. Quo cum peruenijſſent diſcuſſo electionis vtriuſque ordine coram papa,electio Prioris Elienſis eſt confirmata,VVigornienſis autem monachi penitus eſt quaſſata. Dedit ergo dominus papa epiſcopatum illum cuidam de ordine fratrum Minorum. Eodem anno papa Bonifacius per Scotos informatus,

† certitudine

regi

regi Angliæ literas ſuas direxit,aſſerens regnum Scotiæ ad ius Romanæ eccleſię pertinere,regemque Anglię ſubiectionem eius vendicare contra deum & iuſticiam,& in pręiudicium ſedis apoſtolicę, rationes allegans ſubſcriptas. Primo quia cùm rex Henricus,pater iſtius, auxilium obtinuiſſet in bello ſuo contra Simonẽ de Monte forti à rege Scotorum Alexandro,ne hoc auxilium iure ſubiectionis cuiuſlibet aut debitè petitum aut præſtitũ putaretur, idem Henricus per literas ſuas patentes recognouit, non ex debito auxilium recipiſſe,ſed ex gratia ſpeciali. Idem ad coronationem huius regis vocatus per literas, vt ei præſentiam amicabilem in tantis ſolennijs tanquam amicus exhiberet, non venit ex debito, ſed ex gratia ſpeciali.Inſuper pro terris de Tindale & Penreth, in regno Angliæ poſitis, cum rex Scotiæ ad præſentiam regis Angliæ ſe perſonaliter contuliſſet,eidem fidelitatem impenſurus pro eiſdem terris,tantum in Anglia ſitis,non vt rex Scotiæ nec pro regno Scotiæ, fidelitatem eãdem exhibuit,quia palam coram populo proteſtatum erat, quòd pro regno Scotiæ fidelitatem aliquam regi Angliæ facere nõ debebat. Item quòd prædictus Alexander rex reliquit puellam hæredem,nomine Margaretam,neptem regis Angliæ,tunc minoris ætatis,cuius cuſtodia non ad regem Angliæ, velut ad dominum ſupræmum peruenit,ſed ad certos eiuſdem regni Scotiæ proceres, ad hoc electos. Redarguebat etiam papa regẽ, eò quòd poſt mortẽ dicti Alexandri regis, Scotos tãquam acephalos & ducis ſuffragiũ non habentes,ipſos per vim ſibi ſubiugauit & metum, in præiudicium & grauamen non modicũ Romanæ eccleſiæ. Adiſciens quòd cum dominus papa officium legationis alicui committit exequendum in regno Angliæ cauſa ſolutionis decimæ,vel etiam pro quauis alia cauſa rationabili, & huius legatio literis & priuilegio ſpeciali apoſtolicæ ſedis ad dictum regnum Scotiæ ſe non extendat, reſiſtendum eſt & obſtandum huiuſmodi legationi, prout tempore fœlicis recordationis Adriani contigit euidenter. Nam legatus ipſe ad præfatum regnum Scotiæ aliquatenus admiſſus non extitit,donec per literas apoſtolicas ſpeciales, ſibi legationis officium fuit in eodem commiſſum. Item addidit quòd idem regnum per beati Petri apoſtoli venerandas reliquias non ſine ſuperni dono muneris conuerſum extitit ad fidei catholicæ vnitatem. Et qualiter in antiquis temporibus Eboracen.archiepiſcopus,qui tunc erat,mota per eum ſupra iure Metropolitano, aduerſus prælatos Scotiæ,

queſtione

queſtione,pro ſe nequiuit ſententiam obtinere. His propoſitis mouit regem, dominus papa per literas ſuas, quòd epiſcopos abbates electos,& omnes alios regni Scotię quos detinebat captiuos in carcere liberè abire permitteret,& quòd officiales ſuos de regno Scotiæ memorato reuocaret,quos in præiudicium, iniuriam, & graue ſcandalum fidelium populorum, & oppreſſionem iuſtorum in dicto regno ſtatuerat,et ordinauerat, ita quod acceptior et gratioſior fieret deo,& fauorem apoſtolicæ ſedis in hoc ſibi adquireret plenius. Et ſi in eodem regno Scotiæ,vel aliqua eius parte, ius aliquod habere ſe aſſeret per procuratores & nuncios,ad hoc ſpecialiter cõſtitutos cum omnibus iuribus & munimentis, huiuſmodi negotiũ tangentibus,ad ſedem apoſtolicam deſtinaret,ſuper præmiſſis plenè complementum iuſticiæ recepturus.

Papa mandat archiepiſcopo Cantuar. quòd præſentet Regi Angliæ literas, quas ſibi mittit pro Scotis.

BOnifacius epiſcopus, ſeru' ſeruorum dei, venerabili fratri archiepiſcopo Cantuar,ſalutem,& apoſtolicam benedictionem. Frequens & inculcata fidedignorum aſſertio, ac famæ diuulgantis eloquium noſtro patefecerint auditui,,exceſſus,moleſtias, turbationẽ, damna,iniurias, & iacturas per chariſſimũ in Chriſto filium noſtrũ Eadvvardum,regem Angliæ illuſtrem,& officiales, ac gentem ipſius,contra regnum Scotiæ,ac prælatos, & clericos, & perſonas eccleſiaſticas,religioſas,& ſeculares,necnon eccleſias, monaſteria,& alia religioſa loca,& habitatores & incolas dicti regni, & bona eorum etiam attemptata. Noſque nolentes,ſicut nec debeamus,talia ſub diſſimulatione tranſire, regem ipſum per literas noſtras, quas tibi mittimus,per te præſentandas eidem, ſerioſas,hortamur faciet, vt epiſcopos,clericos,& perſonas eccleſiaſticas dicti regni,quos adhuc tenere dicitur captiuatos,reſtitui faciet priſtinæ libertati,& officiales reuocet quos in eodem regno aſſeritur poſuiſſe,atque ad præſentiam noſtram ſuos mittat procuratores & nuncios, cum omnibus iuribus & munimentis ſuis,ſi crediderit in præfato regno, vel aliqua eius parte ius aliquod ſe habere. Nihilominus lites,queſtiones,& controuerſias quaſlibet, inter ipſum regem & prælibatum regnum Scotiæ,ac prælatos,clericos,& perſonas ſeculares, eiuſdem regni ſubortas,& quæ poſſunt in poſterum ex quibuſcunque cauſis præteritis exoriri, totumque negotium ad deciſionem & determinationem ſedis apoſtolicæ, per dictas noſtras reducimns literas,

& etiam

& etiam reſeruamus ac decernimus irritum & inane ſi ſecus ſcienter vel ignoranter à quoquam in hac parte contigerit attemptari. Quocirca fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta in virtute obedientiæ, & ſub pœna ſuſpenſionis ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium diſtrictè præcipiendo mandamus, quatinus præfatas literas noſtras eidem regi, ſublato dilationis obſtaculo, repræſentas, ac ipſum ad ea quæ ſibi ſcribimus, vt in exhortationibus acquieſcat efficaciter animes & inducas. Diem quoque quo ſibi prædictas præſentaueris literas, & quicquid feceris, quidue ipſe reſponderit & fecerit in hac parte nobis per tuas literas patentes, harum ſeriem cõtinentes, fideliter & ſerioſius intimare procures. Datum Anagnini, iiij. Kalend. Iulij, pontificatus noſtri, Anno quinto.

Literæ miſſæ regi Angliæ Eadvvardo Primo, per Bonifacium papam, quòd regnum Scotiæ pertinet ad eccleſiam Romanam.

BOnifacius epiſcopus, ſeruus ſeruorum dei, chariſſimo in Chriſto filio Eadvvardo, regi Angliæ illuſtri, ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Scimus fili & longo iam temporis ſpatio, magiſtra nos rerum experientia docuit, qualiter erga Romanam matrem eccleſiam, quæ te gerit in viſceribus charitatis regiæ deuotionis affectans exuberat reuerentiæ zelus viget, quodque prõptus, & ſedis eius veris obtemperas, beneplacitis acquieſcis. Quamobrem, firmã ſpem gerimus, plenamque fiduciam obtinemus, quòd regalis ſublimitas verba noſtra benignè recipiat, diligenter intelligat, efficaciter proſequatur. Sane ad celſitudinem regiam potuit peruenisse, & in tuæ libro memoriæ nequaquam ambigimus cõtineri, qualiter ab antiquis temporibus, regnum Scotię pleno iure pertinuit, & adhuc pertinere dinoſcitur ad eccleſiam ſupradictam: quodque illud ſicut accepimus, progenitoribus tuis, regni Angliæ regibus, ſiue tibi feudale non extitit, nec exiſtit. Qualiter etiam claræ memoriæ Henricus rex Angliæ, pater tuus, tempore diſcordiæ ſiue belli inter ipſum & quendam Simonem de Monte forti, ſuoſque fautores & complices ſuſcitatæ, à recolendæ memoriæ Alexandro eiuſdẽ Scotiæ rege, ac ipſius Henrici genero auxilium ſibi petit exhiberi. Et ne huiuſmodi auxilium iure cuiuſlibit ſubiectionis aut debiti petitum, ſeu præſtitum notaretur, præfatus Henricus eidem regi Scotiæ ſuas patentes duxit literas concedendas, per eas firmiter recognoſcens prædictum auxilium recepiſſe, vel ſe recepturum duntaxat

de gratia

de gratia ſpeciali. Præterea cum ſucceſſu temporis prę̃fati regis Scotię, tui ſororij, tũc viuẽtis, in tuę coronatiõis ſolẽnijs habere prę̃ſentiã affectares, ſibi ꝑ tuas patẽtes tenere lr̃as curaſti, ꝙ in ipſis ſolẽnijs ei⁹ habere prę̃ſentiã nõ ex debito, ſed tantũ de gratia intendebas. Et cũ etiã rex ipſe ꝑ Tindalię ac de Poynerre terris, in regno Anglię poſitis, ſe ad tuã præſentiã perſonaliter contuliſſet, tibi fidelitatẽ ſolitam impenſurus; idem in præfatione fidelitatis huiuſmodi, multis tunc præſentibus, viuæ vocis oraculo, publicè declarauit, quòd pro terris eiſdẽ, ſitis tantũ in Anglia, non vt rex Scotię, neq; pro Scotiæ regno fidelitatẽ exhibeat eandẽ, quinimo palã extitit proteſtatus, quòd pro regno ipſo tibi fidelitatẽ præſtare ſeu facere aliquatenus non debebat, vtpotè tibi penit⁹ non ſubiecto. Tuq; ſic oblatã fidelitatẽ huiuſmodi admiſiſti. Et tua quoq; non creditur excidiſſe memoria, qualiter eodẽ rege Scotiæ de medio quondã ſublato, Margareta puella, nepte tua, tunc minoris ætatis, hærede ſibi relicta, non ad te velut ad dominũ ꝑuenit cuſtodia regni memorati, ſed certi eiuſdẽ regni proceres, ad eius cuſtodiam extiterunt electi, quodq; poſtmodũ diſpenſatione ab apoſtolica ſede obtenta ſuper matrimonio cõtrahẽdo inter dilectũ filiũ nobilẽ virũ Eadvvardũ natũ tuũ, & Margaretã prędictã dũ viueret. Si ad id procerũ dicti regni accederet vel haberetur aſſenſus, tu eiſdẽ ꝑceribus per tua ſcripta eauiſſe dinoſceris, priuſq; vellẽt huiuſmodi matrimonio cõſenture, ꝙ regnũ ipſũ peni tus liberũ, nulliq; ſubiectũ, ſeu quouiſmodo ſubmiſſũ in perpetuũ remaneret, quòdq; in priſtinũ ſeu talẽ ipſius ſtatũ reſtitueretur omnino, ſi ex huiuſmodi matrimonio cõtrahendo liberos nõ extare cõtingeret, ac nomẽ & honorẽ vt pri⁹ pariter retineret, tàm in ſuis ſibi ſeruandis legibus, & præficiendis officialibus dicti regni, quàm Parliamentis tenendis tractandis cauſis in ipſo, et nullis eius incolis extra illud ad iudiciũ euocandis. Et quòd in tuis patentibus literis inde confectis hæc plenius & ſerioſius contineri noſcuntur. Præfata inſuper Margareta de præſenti luce ſubtracta, & tandẽ ſuper ſucceſſione dicti regni Scotiæ ſuborta diſſenſionis materia inter partes ipſius regni proceres, metuentes ſibi dictoque regno poſſe occaſione huiuſmodi præiudicium generari, nõ aliter ad tuam prę̃ſentiam extra ipſius accedere limites voluerunt, niſi per te patenti ſcripto caueretur eiſdem, quòd id non fiebat ex debito, ſed ex gratia ſpeciali. Quòdque nullum exinde ipſius regni libertatibus poſſet diſpendium imminere. Et licet (vt dicitur) ſuper ſtatu eiuſdem regni Scotiæ ac eius prius habita libertate, regno ipſo tunc

carente præsidio defensoris, per ipsius regni proceres, tunc velut acephalos, & duos vel aurigæ suffragium non habentes, siue per illum, cui præfati regni regimen licet indebitè diceris commisisse, cõtra morem solitũ aliqua fuerint hactenus innouata, ea tamen vtpotè per vim & metũ, quę cadere poterant in constantem elicita, nequaquam debent de iure subsistere, aut in eiusdem regni præiudicium redũdare. Cæterum nobis nullatenus venit in dubium, quin potius certi sumus, quòd cũ apostolicæ sedis præcellés authoritas per suas literas in Angliæ ac Scotię regnis simul alicui legationis committit officium exequendum, vel pro quauis causa, quã rationabilem reputat, decimæ solutionem iudicit, huiusmodi apostolicæ literæ ad præfatum Scotiæ regnũ se aliquatenus non extendunt, speciali prædictæ sedis priuilegio Scotis indulto penit' obsistente, prout tẽpore fœlicis recordationis Adriani papæ prędecessoris nostri, tũc. S. Adriani diaconi Cardinalis, & per ipsi' sedis literas simul in regnis ipsis legati, cum quo familiariter tunc eramus, cõtigit euidenter. Nã legatus ipse ad præfatũ regnũ Scotiæ aliquatenus admissus non extitit, donec per literas speciales apostolicas, sibi legationis fuit cõmissum officium in eodem. Præterea noscere potest regia celsitudo qualiter regnum ipsum per beatæ Andreæ apostoli venerãdas reliquias, nõ sine superni numinis grandi dono acquisitũ, & conuersum extitit ad fidei catholicæ vnitatẽ. Qualiter etiam antiquis tẽporibus Ebor. archiepiscopus, qui tunc erat, mota per eum super iure Metropolitico aduersus prælatos Scotiæ questione, in qua dictum antiquitas fuisse commemorat. Memento quod sumus tui, vt cætera quę inde sequuntur silentio relinquamus, pro se sententiam obtinere nequiuit, quamuis alia plura & varia, quæ in hac parte rationabiliter proponenda se offerunt, ex quibus ad hæc tibi scribenda mouemur, prætereat calamus, ne inde forsitan sensibus regijs tædium generetur. Hæc profecto (fili charissime) infra claustra pectoris sollicitè considerare te conuenit, & attendere diligenter, ex quibus nulli in dubium veniat, regnum Scotiæ præli batum ad præfatam Romanam ecclesiam pertinere, quod tibi nec licet nec licuit, in ipsius ecclesiæ ac multorum præiudicium, per violentiam subiugare, tuæq; subijcere ditioni. Cum autem sicut habet fidedigna, & nostris iam pluries auribus inculcata relatio, famæque præcurrentis affatibus diuulgatur, tu præmissa (vt debueras) non attendens, neq; debita cõsideratione discutiens, & ad occupandum & subiugãdum ditioni

regiæ

de gratia ſpeciali. Præterea cum ſucceſſu temporis prę̃fati regis Scotię,tui ſororij,tũc viuẽtis,in tuę coronatiõis ſolẽnijs habere prę̃ſentiã, affectares,ſibi ꝑ tuas patẽtes tenere lr̃as curaſti, ꝙ in ipſis ſolẽnijs ei⁹ habere prę̃ſentiã nõ ex debito, ſed tantũ de gratia intendebas. Et cũ etiã rex ipſe ꝑ Tindalię ac de Poynerre terris,in regno Anglię poſitis,ſe ad tuã præſentiã perſonaliter contuliſſet, tibi fidelitatẽ ſolitam impenſurus, idem in præfatione fidelitatis huiuſmodi, multis tunc præſentibus,viuæ vocis oraculo, publicè declarauit, quòd pro terris eiſdẽ, ſitis tantũ in Anglia,non vt rex Scotię,neq; pro Scotiæ regno fidelitatẽ exhibeat eandẽ,quinimo palã extitit proteſtatus,quòd pro regno ipſo tibi fidelitatẽ præſtare ſeu facere aliquatenus non debebat,vtpotè tibi penit⁹ non ſubiecto. Tuq; ſic oblatã fidelitatẽ huiuſmodi admiſiſti. Et tua quoq; non creditur excidiſſe memoria, qualiter eodẽ rege Scotiæ de medio quondã ſublato,Margareta puella,nepte tua,tunc minoris ætatis,hærede ſibi relicta,non ad te velut ad dominũ ꝑuenit cuſtodia regni memorati,ſed certi eiuſdẽ regni proceres,ad eius cuſtodiam extiterunt electi, quodq; poſtmodũ diſpenſatione ab apoſtolica ſede obtenta ſuper matrimonio cõtrahẽdo inter dilectũ filiũ nobilẽ virũ Eadvvardũ natũ tuũ,& Margaretã prędictã dũ viueret. Si ad id procerũ dicti regni accederet vel haberetur aſſenſus ; tu eiſdẽ ꝑceribus per tua ſcripta cauiſſe dinoſceris, priusq̃ vellẽt huiuſmodi matrimonio cõſenture, ꝙ regnũ ipſũ penitus liberũ, nulliq; ſubiectũ, ſeu quouiſmodo ſubmiſſũ in perpetuũ remaneret,quòdq; in priſtinũ ſeu talẽ ipſius ſtatũ reſtitueretur omnino,ſi ex huiuſmodi matrimonio cõtrahendo liberos nõ extare cõtingeret,ac nomẽ & honorẽ vt pri⁹ pariter retineret, tàm in ſuis ſibi ſeruandis legibus, & præficiendis officialibus dicti regni, quàm Parliamentis tenendis tractandis cauſis in ipſo,et nullis eius incolis extra illud ad iudiciũ euocandis. Et quòd in tuis patentibus literis inde confectis hæc plenius & ſerioſius contineri noſcuntur. Præfata inſuper Margareta de præſenti luce ſubtracta, & tandẽ ſuper ſucceſſione dicti regni Scotiæ ſuborta diſſenſionis materia inter partes ipſius regni proceres, metuentes ſibi dictoque regno poſſe occaſione huiuſmodi præiudicium generari, nõ aliter ad tuam prę̃ſentiam extra ipſius accedere limites voluerunt, niſi per te patenti ſcripto caueretur eiſdem, quòd id non fiebat ex debito,ſed ex gratia ſpeciali. Quòdque nullum exinde ipſius regni libertatibus poſſet diſpendium imminere. Et licet (vt dicitur) ſuper ſtatu eiuſdem regni Scotiæ ac eius prius habita libertate, regno ipſo tunc

carente præsidio defensoris, per ipsius regni proceres, tunc velut acephalos, & duos vel aurigæ suffragium non habentes, siue per illum, cui præfati regni regimen licet indebitè diceris commisisse, cõtra morem solitũ aliqua fuerint hactenus innouata, ea tamen vtpotè per vim & metũ, quę cadere poterant in constantem elicita, nequaquam debent de iure subsistere, aut in eiusdem regni præiudicium redũdare. Cæterum nobis nullatenus venit in dubium, quin potius certi sumus, quòd cũ apostolicæ sedis præcellẽs authoritas per suas literas in Angliæ ac Scotię regnis simul alicui legationis committit officium exequendum, vel pro quauis causa, quã rationabilem reputat, decimæ solutionem iudicit, huiusmodi apostolicæ literæ ad præfatum Scotiæ regnũ se aliquatenus non extendunt, speciali prædictæ sedis priuilegio Scotis indulto penit' obsistente, prout tẽpore fœlicis recordationis Adriani papæ prędecessoris nostri, tũc. S. Adriani diaconi Cardinalis, & per ipsi' sedis literas simul in regnis ipsis legati, cum quo familiariter tunc eramus, cõtigit euidenter. Nã legatus ipse ad præfatũ regnũ Scotiæ aliquatenus admissus non extitit, donec per literas speciales apostolicas, sibi legationis fuit cõmissum officium in eodem. Præterea noscere potest regia celsitudo qualiter regnum ipsum per beatæ Andreæ apostoli venerãdas reliquias, nõ sine superni numinis grandi dono acquisitũ, & conuersum extitit ad fidei catholicæ vnitatẽ. Qualiter etiam antiquis tẽporibus Ebor. archiepiscopus, qui tunc erat, mota per eum super iure Metropolitico aduersus prælatos Scotiæ questione, in qua dictum antiquitas fuisse commemorat. Memento quod sumus tui, vt cætera quę inde sequuntur silentio relinquamus, pro se sententiam obtinere nequiuit, quamuis alia plura & varia, quæ in hac parte rationabiliter proponenda se offerunt, ex quibus ad hæc tibi scribenda mouemur, prætereat calamus, ne inde forsitan sensibus regijs tædium generetur. Hæc profecto (fili chariſſime) infra claustra pectoris sollicitè considerare te conuenit, & attendere diligenter, ex quibus nulli in dubium veniat, regnum Scotiæ præli batum ad præfatam Romanam ecclesiam pertinere, quod tibi nec licet nec licuit, in ipsius ecclesiæ ac multorum præiudicium, per violentiam subiugare, tuæq; subijcere ditioni. Cum autem sicut habet fidedigna, & nostris iam pluries auribus inculcata relatio, famæque præcurrentis affatibus diuulgatur, tu præmissa (vt debueras) non attendens, neq; debita cõsideratione discutiens, & ad occupandum & subiugãdum ditioni regiæ

ſuper hijs de communi eorum conſilio reſpondere. Quod quidem reſponſum, idem dominus rex ſic in ſua præſentia nomine ſuo factum ratificauit,ac etiam expreſſe approbauit. Dum igitur cum tali reſponſo coram tanta multitudine magnatum & aliorum fidedignorum mihi facto, licentiatus diuertiſſem ab eo, & verſus propria reuertiſſem, audiui quòd idē dominus rex ſtatim infra quatriduū poſt receſſum meum, redijt cum exercitu ſuo ad partes Angliæ, & ſingulis quaſi de exercitu ſuo ad propria cum equis & armis remeantibus,idem dominus rex exercitu ſic diſperſo, paucis enim comitantibus & ſecum retentis, perhendinare diſpoſuit,vt dicebatur communiter, apud quandam abbatiā, quæ vocatur Holmcoltran, in confinijs Scotiæ ſupra mare.Et ſic mandatum veſtrum cum omni qua potui diligentia ſum reuerēter in omnibus executus. Valeat ſemper & creſcat in domino ad ſuæ eccleſiæ regimen apoſtolica celſitudo veſtra. Datum apud Otteford. viij. Idus Octobris, anno domini milleſimo trecenteſimo.

Rex apoſtolicis literis,ex deliberato apud Lincolniam conuocato Cōcilio pro iure ſuo declarādo,literas huius tenoris reſcripſit.

Reſponſio Eadvvardi regis Angliæ propter negotia Scotiæ, domino papæ Bonifacio miſſa.

SAnctiſſimo in Chriſto,patri domino Bonifacio,diuina. & cæt. Eadvvardus. & cæt. infra ſcripta, non in forma nec in figura iudicij, ſed omnia extra iudicium pro ſeruanda ſanctæ paternitatis veſtræ conſtantia, vobis tranſmittimus exhibenda. Altiſſimus inſpector cordium veſtræ ſcrinio memoriæ indelebili ſtilo nouit inſcribi, quòd anteceſſores & progenitores noſtri, reges Angliæ, iure ſuperioris & directi dominij ab antiquiſſimis retro temporibus regno Scotiæ, & omnibus ipſius regibus & tēporibus annexis,præfuerunt, & ab eiſdem pro regno Scotiæ & eiuſdem proceribus,à quibus habere volebant,legalia homagia receperunt, & fidelitatis debita iuramenta receperunt. Nos iuris & dominij poſſeſſionem continuantes huiuſmodi pro tempore noſtro,eadem iuramenta recipimus tàm à rege Scotiæ quàm ipſius regni proceribus.Quinimo tanti iuris & dominij prærogatiua ſuper regnū Scotiæ & eiuſdem reges gaudebant, quòd regnum ipſum fidelibus ſuis conferebant.Reges etiam ex iuſtis cauſis amouebant & conſtituerunt ſub ſe loco ipſorum alios regnaturos,quę procul dubio ab antiquo notoria fuiſſe & eſſe credūtur apud omnes, licet aliud for-

forſan paternis veſtris auribꝰ per pacis emulos, & rebellionis filios, falſa inſinuatione ſuggeſtũ fuerit, à quorũ machinoſis & imaginarijs figmentis, vt veſtræ ſanctitatis oculus auertatur ſuppliciter queſumus, & paternam clementiam & excellentiam deuotis affectibus exoramus, vt breuitatis cauſa geſtis antiquorum temporum ſaluis, quiddam exempli cauſa tangamus. Sub temporibus itaque, Ely & Samuelis prophetarum, vir quidam ſtrenuus & inſignis, Brutus nomine, de genere Troianorum, poſt excidium vrbis Troianæ cum multis nobilibus Troianorum applicuit in quandam Inſulam tunc Albion vocatam, à gigantibus inhabitatam, quibus ſua et ſuorum ſeductis potentia, & occiſis, eam nomine ſuo Britanniam ſotioſque ſuos Britãnos appellauit, & ædificauit ciuitatem, quam Trinouantum nuncupauit, quę modo Londinũ nuncupatur. Et poſteà regnum ſuum tribus filijs ſuis dimiſit, ſcilicet, Locrino primogenito illum Britanniæ partem, quæ nunc Anglia dicitur, & Albanacto filio ſecundo nato, illam partem quæ tunc Albanea à nomine Albanacti, nunc verò Scotia nuncupatur. Et Cambro filio iuniori partem illam nomine ſuo tunc Cambriam vocatam, quæ nunc VVallia vocitatur, reſeruata Locrino regia dignitate. Itaque biennio poſt mortem Bruti, applicuit in Albania quidam rex Hunorũ, nomine Humber, & Albanactum fratrem Locrini occidit, quo audito Locricus rex Britonum perſecutus eſt eum, qui fugiens, ſubmerſus eſt in flumine, quod de nomine ſuo Humbrus vocatur, & ſic Albania reuertitur ad illum Locrinum. Item Dũvvallo rex Britonum, Scatarum regem Scotiæ ſibi rebellem occidit, & teram eius in deditionem recepit. Item duo filij Dunvvallionis, ſcilicet Belinus & Brennius, inter ſe regnũ patris ſui diuiſerunt, ita quod Belinus ſenior, diadema inſulę cũ Britãnia VVallia & Cornubia poſſiderit. Brennius verò ſub eo regnaturus Scotiam acciperet, petebat enim Troiana conſuetudo, quòd dignitas hæreditatis primogenito peruenire. Item Arthurus rex Britonum famoſiſſimus, Scotiam ſibi rebellem ſubiecit, & penè totam gentẽ deleuit. Et poſteà quendam nomine Ancelmum regem Scotiæ præfecit. Et cum poſteà idem rex Arthurus apud ciuitatem Legionum, feſtum faceret celiberrimum, interfuerunt ibi omnes reges ſibi ſubiecti, inter quos Ancelmus rex Scotiæ, ſeruitium pro regno Scotiæ exhibens debitum, gladium regis Arthuri detulit ante ipſum, & ſucceſſione omnes reges Scotiæ omnibus regibus Britonũ fuerunt ſubiecti. Succe-

dentibus

trunculos,prædas & ſanguinem Anglorum ſitientes, qui cum duce exercitus eorundem occupauerant media loca inter Carliolum & ipſum dominum regem, diſtantem ab eadem ciuitate ferè per quadraginta miliaria,cum propter victus & hoſpitij defectum, qui in itinere medio, vaſtata tota patria, reperire vel per eam aſportari nequibant. Ego per obedientiæ neceſſitatem ex parte vna, & per tanta pericula in tam longinquis partibus de mea dioceſi & prouincia, quæ ex altera nimium non vrgebant arctatus, maximè non inuento inter ſeculares vel religioſos quoquam, qui aduentus mei cauſam ipſis Scotis verbotenus, vel per literas meas propter mortis periculum auderet deferre,& mihi ſecurum conductum petere ab eiſdem,aliud remedium prout potui exquirens, direxi duos de familiaribus meis ad dominum regem prædictum, cum literis meis, nauigio per quoſdam periculoſos tranſitus maris, ſignificans ſibi per eaſdem aduentum meum & eius cauſam,& petens quòd propter reuerentiam ſedis apoſtolicæ, cuius eram nuntius ſibi, ſignificaret vbi,qualiter,& quando,ad eum tutè accedere poſſem propter viarum diſcrimina, quæ ſibi per eaſdem meas literas nuncioui. Cuius reſponſio ab eiſdem nuncijs,non minima pericula in mari & itinere eundo & redeundo euaſis,per literas regias mihi delato, quibus continebatur quòd ipſe dominus rex nihil ſecuri pro me ſciuit ad vitãda dicta pericula, quàm quòd cum domina regina vxore ſua,pro qua miſerat, venirem ad partes Gerevvikes, ad locum vbi diſpoſuit eidem dominæ obuiare, deficiente nauigio, quo vna cum equis & familiaribus meis neceſſarijs vehi poſſem per mare, quod dum nuncij mei tranſierunt tam periculoſè verſus regem, ventis etiam quaſi continuè validis & contrarijs exiſtentibus morabar in confinijs Scotiæ, querendo de loco in locum victus ſufficientiam potius quàm abundantiam,circa ſex ſeptimanas ſecurioris progreſſus ad regem oportunitatem non tam diſpẽdioſè quam anxiè expectando. Denique cum audirem diligentius explorando, quòd idem dominus rex cum exercitu ſuo in redeundo verſus caſtrũ de Caerlandrok,quod prius ceperat,in Scotia fixiſſet tentoria, iuxta nouam Abbathiam de Duzquer in Galuedia, malens periculo me meos ac mea exponere, quàm in tàm longinquis partibus quodammodo vacuis, extra meum dioceſim & prouinciam diutius ſic languere, latitans in quibuſdam locis ſecretis iuxta mare, quod diuidit Angliam & Galuediam, captata tem-

poris oportunitate,in refluxu maris ductus ab hijs,quos non oportebat viæ tranſitus ignoraſſe,tranſiui per quatuor meatus aquarum maritimos cum equis & phaleris,nomine magis(ratione profunditatis aquarum) quàm litoris & viuorum ſabulorū introitu & exitu periculoſos,& quaſi inopinatè veni die veneris proximo poſt feſtū ſancti Bartholomei apoſtoli,vltimo iam trāſacto, ad dictum dominum regem,in medio exercitu ſuo tunc in prandio exiſtentem, & quia non potuit vt dicebat eo die vacare, mandauit mihi illo die in ſero per duos de maioribus Comitibus,qui tunc aſſiſtebāt ei, quod in craſtino,videlicet Sabbato ſequēte, audiret me benignè. Aduenientе igitur ipſo die Sabbati coram deuotiſſimo iuueni, domino Eadvvardo filio dicti regis,Comitibus,Baronibus,& alijs militibus ſui exercitus,in magna multitudine cōfluentibus, ac dicto domino regi aſſiſtentibus,recitato mandato veſtro prædicto,mihi tranſmiſſo,literas ſanctæ paternitatis veſtræ præfato domino regi directas, authoritate eiuſdem mandati præſentaui eidem,quas ipſe dominus rex reuerēter recipiens,eas publicè legi coram omnibus, & in Gallica lingua fecerat patenter exponi. Quibus auditis patienter à ſingulis,animaui ipſum & induxi modis quibus potui & ſciui quòd veſtris exhortationibus,quo ad ea quæ in dictis literis exponebantur,pareret in omnibus reuerenter. Poſtmodum me ſecedente ab eo cum clericis meis ad mandatū ſuum, dum deliberaret ſuper hijs cum dictis proceribus ſuis, ac demum reuocato reſpondit mihi coram eiſdem per interpoſitam perſonam ſub hac forma.

Reſponſio archiepiſcopo Cantuarienſi ad literas apoſtolicas.

DOmine archiepiſcope,feciſtis ex parte ſuperioris & reuerēdi patris,domini papæ, quandam monitionem,contingentem ſtatū & ius regni Scotiæ,verum quià conſuetudo eſt regni Angliç,quòd in negotijs contingentibus ſtatum eiuſdem regni, requiratur conſilium omnium quos res tangit, ac inſtans negotium regni Scotiæ tangit ſtatum & ius regni Angliæ,pluresque ſunt prælati, Comites, Barones, & alij regni Angliæ proceres abſentes, qui non ſunt nec fuerunt in iſto exercitu,quos dictum contingit negotium, quibus etiam inconſultis reſpōderi non poterit dicto ſummo patri noſtro aut vobis finaliter. In hac parte intendit, dominus noſter rex ſuper contentis in literis dicti patris,quam citius poterit commodè eoſdē abſentes & nunc præſentes,ſimul conſulere,& cum eiſdem deliberatius tractare, ac per nuncios proprios eidem ſummo pontifici

ſuper

Gulihelmus rex Scotorum,de conſenſu prælatorum, Comitum,& Baronum,procerum & aliorum magnatum regni Scotię,domino ſuo regi Angliæ Henrico filio Matildis Imperatricis prædicto, ſuis literis patentibus cauiſſe noſcitur, quod ipſe & hæredes & ſucceſſores ſui reges Scotiæ,epiſcopi,abbates,Comites & Barones,& alij homines regni Scotię,de quibus dominus Henricus habere voluerit, facient regibus Angliæ homagium, fidelitatem, & ligeantiam, vt ligio domino contra omnem hominem,& in ſignum ſubiectionis huius, idem Gulihelmus rex Scotorum, capulum lanceam & cellam ſuam ſuper altare beati Petri Eboraci obtulit, quæ in eadē eccleſia vſque in hodiernum diem remanent & ſeruantur. Item epiſcopi,Comites, & Barones dicti regni Scotiæ, conuentionauerunt vt verbis eiuſdem conuentionis vterētur domino regi Angliæ & henrico filio ſuo prædictis. Quòd ſi rex Scotiæ aliquo caſu à fidelitate regis Angliæ,& cōuentione prædicta recederet, ipſi cum domino rege Angliæ tenebunt, ſicut cum ligeo domino ſuo contra regem Scotiæ,quouſque ad fidelitatem regis Angliæ redeat. Quā quidem compoſitionem fœlicis recordationis. Gregorius papa nonus,in diuerſis ſcriptis,regibus Angliæ & Scotiæ directis, mandauit firmiter obſeruari, continentibus etiam inter cætera,quòd Gulihelmus & Alexander, reges Scotiæ, regibus Angliæ Iohanni & Henrico ligeum homagium & fidelitatem fecerunt:quæ,tenentur ſucceſſores eorum, Comites & Barones regni Scotiæ, ipſis & ſuis ſucceſſoribus exhibere. Item quòd idem rex Scotiæ homo ligius, ſit ipſius Henrici, regis Angliæ, & eidem fidelitatis præſtitit iuramentum,quo ſe principaliter aſtrinxit quod in ipſius regni & regis Angliæ detrimentum nihil debeat penitus attemptare. Et papa Clemens ſcribens regi Angliæ, pro Iohanne epi copo ſancti Andreæ, expulſo ab epiſcopatu ſuo per regem Scotiæ, inter cætera rogauit vt Gulihelmum regem Scotiæ moueret & induceret, & ſi neceſſarię fuerit, diſtrictione regali, qua ei pater præeminet, & conceſſa ſuæ regiæ celſitudini poteſtate compelleret, vt ipſo epiſcopo omnē rancorem animi remitteret, & epiſcopatum ſuum eum habere in pace permitteret. Et poſt conuentionem prædictam in eccleſia beati Petri Eborac. coram prædictis regibus, Angliæ & Scotiæ, & Dauide fratre ſuo,& vniuerſo populo, epiſcopi, Comites, & Barones, & milites terrę regni Scotiæ iurauerūt domino regi Angliæ,& Henrico filio ſuo,& hæredibus eorum,fidelitatem contra omnem hominem

minem ſicut legijs dominis ſuis. Anno (Mcxciiij) idem Gulihelmus rex Scotiæ ad mandatum Henrici regis prædicti, venit apud Northamptonam ad Parliamentum domini ſui, adducens ſecum omnes epiſcopos, abbates, & priores, totius regni ſui. Et venit etiam ad mandatum eiuſdem regis in Normanniam. Et idem rex Scotorum Gulihelmus poſt deceſſum regis Henrici, veniens Cantuariã, Richardo regi Angliæ, filio & hæredi dicti Henrici, fecit homagiũ. Quo Richardo viã vniuerſæ carnis ingreſſo, præfatus Gulihelmus Iohanni regi Angliç, fratri & hæredi prædicti Richardi extra ciuitatem Lincoln. in conſpectu totius populi ſuper quendam montẽ fecit homagium, & iurauit ei fidelitatem ſuper crucẽ Huberti, tunc Cantuar. archiepiſcopi, & eidem Iohanni domino ſuo cõceſſit per Chartam ſuam, quod Alexãdrum filium ſuum, ſicut hominem ligium ſuum maritaret, promittẽdo firmiter in Charta eadem, quod idem Gulihelmus rex Scotiæ, & Alexander filius ſuus, Henrico filio Iohannis regis Angliæ, tanquam ligio domino ſuo, contra omnes mortales fidem & fidelitatem tenerent. A quo quidẽ Gulihelmo rege Scotiç, poſtmodum prõ eo quod deſponderat filiam ſuã Comiti Boloniç prçter regis Iohãnis domini ſui aſſenſum, & pro tranſgreſſione & temeraria præſumptione huius debitam ſatisfactionem ſuſcepit. Item Alexander rex Scotiç, ſororius noſter, regi Angliç Henrico, patri noſtro, pro regno Scotiç, & poſteà nobis fecit homagium. Vacante deinde regno Scotiç per mortem Alexandri regis illius & ſubſequenter per mortem Margaretæ eiuſdem Scotiæ reginç & dominæ, proneptis noſtræ, epiſcopi, abbates, priores, Comites & Barones, proceres, & cçteri nobiles, & cõmunitates totiꝰ regni Scotiæ, ad nos tanquam ad ligeum defenſorem, ducem, aurigam, capitaneum & dominum capitalem eiuſdem regni Scotiæ, ſic vacantis, gratis & ſpontanea voluntate accedentes, prout tenebantur, de iure ius noſtrum progenitorũ & anteceſſorũ noſtrorum ac poſſeſſionem ſuperioris & directi dominij in regno eodem & ipſius regni ſubiectionem ex certa ſcientia purè, ſimpliciter, & abſolutè recognouerunt, & præſtitis ab eis nobis, tanquam ſuperiori & directo domino Scotiæ, debitis & conſuetis fidelitatis iuramentis, ac ciuitatibus, burgis, villis, & cæteris munitionibus eiuſdem regni in manu noſtra traditis, ad cuſtodiam eiuſdem regni certos iure noſtro regio officiales & miniſtros deputauimꝰ, quibus ipſi tẽpore vacationis huius concorditer fuerunt obedientes & intendentes

regijs

Gulihelmus rex Scotorum,de conſenſu prælatorum, Comitum,& Baronum,procerum & aliorum magnatum regni Scotię,domino ſuo regi Angliæ Henrico filio Matildis Imperatricis prædicto, ſuis literis patentibus cauiſſe noſcitur, quod ipſe & hæredes & ſucceſſores ſui reges Scotiæ,epiſcopi,abbates,Comites & Barones,& alij homines regni Scotię,de quibus dominus Henricus habere voluerit, facient regibus Angliæ homagium, fidelitatem, & ligeantiam, vt ligio domino contra omnem hominem,& in ſignum ſubiectionis huius, idem Gulihelmus rex Scotorum, capulum lanceam & cellam ſuam ſuper altare beati Petri Eboraci obtulit, quæ in eadē eccleſia vſque in hodiernum diem remanent & ſeruantur. Item epiſcopi,Comites, & Barones dicti regni Scotiæ, conuentionauerunt vt verbis eiuſdem conuentionis vterētur domino regi Angliæ & henrico filio ſuo prædictis.Quòd ſi rex Scotiæ aliquo caſu à fidelitate regis Angliæ,& cōuentionē prædicta recederet, ipſi cum domino rege Angliæ tenebunt, ſicut cum ligeo domino ſuo contra regem Scotiæ,quouſque ad fidelitatem regis Angliæ redeat. Quā quidem compoſitionem fœlicis recordationis.Gregorius papa nonus,in diuerſis ſcriptis,regibus Angliæ & Scotiæ directis, mandauit firmiter obſeruari, continentibus etiam inter cætera,quòd Gulihelmus & Alexander, reges Scotiæ, regibus Angliæ Iohanni & Henrico ligeum homagium & fidelitatem fecerunt:quæ,tenentur ſucceſſores eorum, Comites & Barones regni Scotiæ, ipſis & ſuis ſucceſſoribus exhibere. Item quòd idem rex Scotiæ homo ligius, ſit ipſius Henrici, regis Angliæ, & eidem fidelitatis præſtitit iuramentum,quo ſe principaliter aſtrinxit quod in ipſius regni & regis Angliæ detrimentum nihil debeat penitus attemptare.Et papa Clemens ſcribens regi Angliæ, pro Iohanne epiſcopo ſancti Andreæ, expulſo ab epiſcopatu ſuo per regem Scotiæ, inter cætera rogauit vt Gulihelmum regem Scotiæ mouerēt & induceret, & ſi neceſſarię fuerit, diſtrictione regali, qua ei pater præeminet, & conceſſa ſuæ regiæ celſitudini poteſtate compelleret, vt ipſo epiſcopo omnē rancorem animi remitteret, & epiſcopatum ſuum cum habere in pace permitteret.Et poſt conuentionem prædictam in eccleſia beati Petri Eborac.coram prædictis regibus, Angliæ & Scotiæ, & Dauide fratre ſuo,& vniuerſo populo, epiſcopi, Comites, & Barones, & milites terrę regni Scotiæ iurauerūt domino regi Angliæ,& Henrico filio ſuo,& hæredibus eorum,fidelitatem contra omnem hominem

minem ſicut legijs dominis ſuis. Anno (Mcxciiij) idem Gulihelmus rex Scotiæ ad mandatum Henrici regis prædicti, venit apud Northamptonam ad Parliamentum domini ſui, adducens ſecum omnes epiſcopos, abbates, & priores, totius regni ſui. Et venit etiam ad mandatum eiuſdem regis in Normanniam. Et idem rex Scotorum Gulihelmus poſt deceſſum regis Henrici, veniens Cantuariã, Richardo regi Angliæ, filio & hæredi dicti Henrici, fecit homagiũ. Quo Richardo viã vniuerſæ carnis ingreſſo, præfatus Gulihelmus Iohanni regi Angliç, fratri & hæredi prædicti Richardi extra ciuitatem Lincoln. in conſpectu totius populi ſuper quendam montẽ fecit homagium, & iurauit ei fidelitatem ſuper crucé Huberti, tunc Cantuar. archiepiſcopi, & eidem Iohanni domino ſuo cõceſſit per Chartam ſuam, quod Alexãdrum filium ſuum, ſicut hominem ligium ſuum maritaret, promittẽdo firmiter in Charta eadem, quod idem Gulihelmus rex Scotiæ, & Alexander filius ſuus, Henrico filio Iohannis regis Angliæ, tanquam ligio domino ſuo, contra omnes mortales fidem & fidelitatem tenerent. A quo quidé Gulihelmo rege Scotiç, poſtmodum pro eo quod deſponderat filiam ſuã Comiti Bolonię prçter regis Iohãnis domini ſui aſſenſum, & pro tranſgreſſione & temeraria præſumptione huius debitam ſatisfactionem ſuſcepit. Item Alexander rex Scotiç, ſororius noſter, regi Angliç Henrico, patri noſtro, pro regno Scotiç, & poſteà nobis fecit homagium. Vacante deinde regno Scotiç per mortem Alexandri regis illius & ſubſequenter per mortem Margaretæ eiuſdem Scotiæ reginç & dominæ, proneptis noſtræ, epiſcopi, abbates, priores, Comites & Barones, proceres, & cçteri nobiles, & cõmunitates totiꝰ regni Scotiæ, ad nos tanquam ad ligeum defenſorem, ducem, aurigam, capitaneum & dominum capitalem eiuſdem regni Scotiæ, ſic vacantis, gratis & ſpontanea voluntate accedentes, prout tenebantur, de iure ius noſtrum progenitorũ & anteceſſorũ noſtrorum ac poſſeſſionem ſuperioris & directi dominij in regno eodem & ipſius regni ſubiectionem ex certa ſcientia purè, ſimpliciter, & abſolutè recognouerunt, & præſtitis ab eis nobis, tanquam ſuperiori & directo domino Scotiæ, debitis & conſuetis fidelitatis iuramentis, ac ciuitatibus, burgis, villis, & cæteris munitionibus eiuſdem regni in manu noſtra traditis, ad cuſtodiam eiuſdem regni certos iure noſtro regio officiales & miniſtros deputauimꝰ, quibus ipſi tẽpore vacationis huius concorditer fuerunt obedientes & intendentes

regijs

regijs noſtris præceptis & mandatis. Anno (Mccxci) poſtmodum autem diuerſę perſonæ ſuper ſucceſſione in dictum Scotiæ regimẽ iure hæreditario inter ſe contendentes, ad nos tanquã ad ſuperiorẽ dominũ regni Scotiæ acceſſerunt, petentes ſuper ſucceſſione regni prædicti, ſibi per nos exhiberi in regnum prædictum iuſticiæ complementum, volentes & expreſſe conſentientes coram nobis, tanquàm coram ſuperiori & directo domino regni Scotiæ, in omnibus ordinandis ſtare & obtemperare. Ac demum iudicialiter propoſitis, & ſufficienter auditis, rimatis, & examinatis, & diligẽter intellectis partium iuribus, finaliter & in prẽſentia omnium prẽlatorũ & nobilium, quaſi totius regni Scotiæ, & de voluntate & aſſenſu expreſſo eorundem procedentes, Iohãnem de Balliolo debitè præfecimus in regem Scotorum, quem tunc ſucceſſiuè in eiuſdem regni hæredis iura inuenímus habere potiora. Qui quidem prælati, Comites, & Barones, communitates ac cæteri incolæ regni ipſius, ſententiam noſtram expreſſè audierunt, acceptauerunt, & approbauerunt, & ipſum Iohannem de mandato noſtro, virtute huius iudicij, in regem ſuum admiſerunt. Ac idem Iohannes, rex Scotiæ, pro regno ſuo prædicto, nobis homagium debitum & conſuetum fecit, & fidelitatis iuramentum præſtitit, & ex tunc tàm in Parliamentis quàm Conſilijs noſtris, de mandato noſtro veniẽs, tanquàm ſubditus noſter, ſicut alij de regno noſtro, interfuit. Et noſtri, tanquam domini ſui ſuperioris, beneplacitis & mandatis in omnibus obediens & intendens extitit, quouſque idem Iohannes rex Scotiæ, & Prælati, Comites, & Barones, nobiles, communitates, ac cæteri incolæ maiores eiuſdem regni, ex præconcepta malitia, ac prolocuta, & præordinata proditionem, communicato conſilio tunc cum inimicis noſtris capitalibus notorijs amicias copularunt, ac pactiones, conſpirationes, & coniurationes, in exhæredationem noſtram, & hæredum noſtrorum, ac regni noſtri contra debitum homagium, in crimen leſæ maieſtatis nequiter incidendo, fidelitatis iuramentum inierunt cum eiſdem. Verum cum præmiſſa, relatione & fama publica cõſentiente, ad aures noſtras deueniſſent, volentes futuris periculis præcauere, quæ ex his & alijs poſſint nobis, regno noſtro, & regni noſtri incolis veriſimiliter peruenire, pro aſſecuratione regni noſtri acceſſimus ad confinium regni vtriuſque, pluries mandantes eidẽ Iohanni, tunc regi Scotiæ, vt ad certa loca in cõfinio prædicto ad nos accederet, ſuper præmiſſis &

sis & alijs,assecurationis statum, tranquilitatẽ,& pacẽ regni vtriusque contingentibus,tractaturus.Qui spretis mandatis nostris,in sua persistẽs perfidia,ad bellicos apparatus cum episcopis, Prælatis,Comitibus, & Baronibus regni Scotiæ, ac etiã alijs exteris conductitijs contra nos,regnum nostrum,& regni incolas,hostiliter se cõuertẽs, accinxit, & ad hostiles aggressus & incursus procedens,regnũ nostrum inuasit,& quasdam villas regni nostri Angliæ,per se & suos deprædatus est,eas vastauit incendio,homines nostros interfecit,& nõnullis nautis nostris per eos peremptis, naues hominum nostrorum regni Angliæ comburi fecit,& ê vestigio aggredi,denegatisq; nobis homagio & fidelitate,tàm pro se quàm pro alijs quibuscunque regni sui incolis per literas eiusdem regis,verba offensionum exprimentes,& inter alia,verba diffidationis continentes. Comitatus nostros Northumbriæ, Cumbriæ, & VVestmerlandiæ regni nostri Angliæ,congregato exercitu ingenti,hostiliter per se & suos inuasit,stragem innumeram hominum nostrorum, incendia monasteriorum,ecclesiarũ, & villarũ inhumanè perpetrando,& patriã vndiq; depopulãdo,infãtes in cunabilis, mulieres in puerperio decubantes gladio trucidarunt,& quod auditu horrendum est,à nonnullis mulierib' mãmas atrociter abscíderunt,paruos clericulos primam tonsurã habentes,& grãmaticã addiscentes,ad numerũ circiter ducentorũ,in scholis existentes, obstructis ostijs scholarũ, igne suppositó cremauerunt. Nos quoq; cernentes tot dãna,opprobria facinora,& iniurias in exhęredationẽ nostrã,& destructionẽ populi nostri ꝑditionaliter,nolẽtes ratione iuramẽti, quo ad conseruationẽ iurĩũ coronæ regni nostri sumus astricti, præmissa facinora vlterius concelare,nec iura nostra relinquere indefensa. Cum ꝑ leges ipsũ Iohannẽ,tunc regẽ Scotiæ,gentemq; suã,nobis subditã,iustificare possemus,nec ipsũ regnũ Scotiæ,ꝙ à longissim' tẽporibus sicut supius exprimitur,nobis & progenitorib' nostris feodale extitit,in causis præmissis contra dictũ Iohannẽ gentemq; Scotorũ vires potentiæ nostrę extendimus,prout de iure nobis licuit,& processimus cõtra ipsos,tanquam hostes nostros & proditores.Subiecto itaque regno Scotiæ, & iure proprietatis ditioni nostræ subacto, præfatus Iohannes,quondã rex Scotiæ, ipsum regnũ Scotiæ,quatenus de facto tenuit,spõtè purè et absolutè reddidit in man' nostras,ꝑditiones et scelera memorata corã nobis et ꝑcerib' nr̃is publicè recognoscẽs. Quo peracto, præfati Comites & Barones, nobiles & cõmunitates

regni

regni Scotiæ, quos ad pacem noſtram regiam ſuſcepimus, ſubſequenter homagia & fidelitatem nobis, tanquam immediato domíno & proprio eiuſdem regni Scotiæ, fecerunt. Ac etiã redditis nobis eiuſdem regni ciuitatibus, villis, Caſtris, munitionibus, ac cæteris locis omnibus, ad dictum regnum ſpectãtibus, officiales noſtros & miniſtros ad regimen eiuſdem regni Scotiæ præfecimus iure noſtro. Et cum iure pleni dominij in poſſeſſione eiuſdem regni exiſtere dinoſcamur, non poſſumus nec debemus, quin inſolentiam ſubditorum noſtrorum rebellium, ſi quos inuenerimus, præheminentia regia prout expedire viderimus reprimamus. Quia verò ex primiſſis & alijs conſtat euidenter, & notorium exiſtit, prælibatum regnum Scotiæ, tàm poſſeſſionis quàm proprietatis, ad nos pertinere pleno iure nec quicquã fecimus vel cauerim⁹, ſcripto vel facto, ſicuti nec poſſemus, per quæ iuri aut poſſeſſioni prædictis debeat aliqualiter derogari, ſanctitati veſtræ humiliter ſupplicamus, quatenus præmiſſa prouída præmeditatione penſantes ex illius veſtri animi motu degnemini informare, ſuggeſtionibus cõtrarijs emulorum in hac parte fidem nequaquam adhibẽdo, quinimo ſtatum noſtrum & iura noſtra regia ſupradicta habere velitis, ſi placet paternis affectibus, cõmendata. Conſeruetur paternitas veſtra ad regimen eccleſiæ ſuæ ſanctæ, per tempora proſpera & longeua. Datũ apud Kynardeſey, Idibus Maij, anno. Mccci. & regni noſtri. xxix.

Quantum verò ad hoc, quòd petiuit papa, quod ſi rex Angliæ ius haberet in regno Scotiæ, vel in aliqua eius parte, procuratores & inſtructos mitteret, & fieret ei iuſtíciæ complimentum. Rex per ſe noluit, ſed hoc cõmiſit Comitibus, & alijs terræ proceribus, qui ſuper hęc domino papæ huius tenoris literas reſcripſerunt.

Literæ, quas Comites & Barones Angliæ miſerunt domino papæ, ſuper negotio Scotorum.

SAnctiſſimo in Chriſto patrí, domino Bonifacio, diuína prouídẽtia ſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo pontifici, ſui deuoti filij, Iohannes Comes VVarrenn. Thomas Comes Lancaſtriæ, Radulphus de Monte Hermeti Comes Gloceſtriæ & Hertfordię. Humfridus de Bohun Comes Hereford. & Eſſex, & Cõſtabularius Angliæ, Rogerius Bigot, Comes Norf. & Mareſcallus Angliæ, Guído comes VVarvvic. &c. deuota pedũ oſcula beatorũ. &c. Sancta Romana mater eccleſia, per cuius miniſterium fides catholica in ſuis actibus cum ea vt firmiter credimus & tenemus, matu-

ritate procedit quod nulli præiudicare, sed singulorum iura conseruari velit illesa. Sane conuocato nuper per serenissimum dominum nostrum Eadvvardum,dei gratia,regem Angliæ illustrẽ,Parliamento apud Lincolniam generali, idem domin⁹ noster quasdã literas apostolicas, quas super certis negotijs cõditionem & statum regni ex nostra parte receperat in medio exhiberi, ac serioſè nobis fecit exponi. Quibus auditis & diligentius intellectis tàm sensibus nostris admiranda quàm hactenus inaudita in eis audiuimus contineri. Scimus enim pater sanctissime, & est notoriũ in paritib⁹ nostris,ac nõnullis alijs non ignotũ, ꝙ à prima institutione regni Angliæ,reges eiusdem regni,tàm temporibus Britonũ quàm Anglorum,superius & directũ dominium regni Scotię habuerunt in possessione, vel capitanei superioritatis,& rectitudini ipsius Scotię successiuis temporibus extiterunt,nec vllis temporibus ipsum regnum in temporalibus pertinuit vel pertinet,quouis iure ad ecclesiam vestram supradictam. Quinimo idem regnum Scotiæ progenitoribus dicti regis nostri, regibus Angliæ, atque sibi,feodale extitit ab antiquo,nec etiam reges Scotorum & regnum alijs, quàm regibus Angliæ,subfuerunt vel subijci consueuerunt. Neque reges Angliæ super iuribus suis in regno prædicto,aut alijs suis temporalibus,coram aliquo iudice ecclesiastico vel seculari,ex præeminentia status suę regiæ dignitatis & consuetudinis,cunctis temporibus irrefragabiliter obseruatæ, responderunt, aut respondere debebant. Vnde habita tractatu & deliberatione diligenti super contentis in literis vestris memoratis, communis, concors, & vnanimis omnium nostrum & singulorum consensus fuit, est, & erit inconcusse,deo propitio infuturum,quòd præfatus dominus noster rex super iuribus regni Scotiæ, aut alijs suis temporalibus nullatenus respondeat iudicialiter coram vobis,nec iudiciũ subeat quoquo modo,aut iura sua prædicta in dubium questionis deducat,nec ad præsentiam vestram procuratores aut nuncios ad hoc mittat, præcipuè cùm præmissa cederent manifeste in exheridationẽ iuris Coronę regni Angliæ & regiæ dignitatis,ac subuersionem status eiusdem regni notoriam,necnon in præiudicium libertatis, consuetudinum,& legũ paternarum,ad quarum obseruationẽ & defensionẽ ex debito,præstiti iuramenti astringimur. Etque in manu tenebimus toto posse, totisque viribus cum dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus, nec aliqualiter permittemus,sicut non possumus nec debemus,præ-

mus præmissa iam insolita indebita, præiudicialia, & alias in audita prælibatum dominum nostrum regem, etiam si vellet facere, seu modo quolibet attemptare. Quocirca, sanctitati vestræ reuerenter & humiliter supplicamus, quatenus eundem dominum nostrum regem, qui inter alios principes orbis terræ, catholicum se exhibet, & Romanæ ecclesiæ deuotum, iura sua & libertates, & consuetudines & leges prædictas, absque diminutione & inquietudine pacificè possidere ac illibata persistere benignius permittatis. In cuius rei testimonium sigilla nostra, tàm pro nobis quàm pro toto communitate prædicti regni Angliæ, præsentibus sunt appensa. Datis & actis Lincolniæ, anno domini. Mccci.

Pugnat Lanificus, Gallus ruit hinc inimicus.

ANno gratiæ. Mcccij. alteri filij Israel, burgenses ciuitatis Brugensis in Flandria, vlterius sustinere non valentes, seu nolentes, punctos Scorpionum, exactiones vectigalium, imperia luti & lateris, quibus oppresserant eos ministri regis Francorum, noui Pharaonis, resumpto spiritu, consilioque præambulo, in oppressores suos vnanimiter insurrexerunt, omnes pariter occidendo. Hinc commotus rex Franciæ, vt olim rex Babyloniæ, vt ille solus deus diceretur in terra, & iste solus rex in vniuersis gentibus dominaretur, misit Olofernem principem militiæ suæ, Comitem videlicet de Arthois, nominatissimum inter Christianos bellatorem, cum Ducibus, Comitibus, Baronibus, magistratibus, alijsque potestatibus, cum infinita sequela belligeratorum, equestriũ, loricatorum, instructorũ ad pugnam, florem militiæ Christianitatis, vt putabatur, ad Brugensis ciuitatis exterminium. Et quasi cooperientes superficiem terræ in equis & curribus, incusserunt timorem magnum, ad quas deuenerant ciuitates, resistere non audentes. Porrò Brugenses, pro acephalis habiti, cõstituerunt sibi ducem & præceptorem, nomine Petrũ le Coning, qui eos vice Moysi in certamine gubernaret. Egressi ita vrbẽ propriã, obuiam processerũt Francigenis. Visaq; eorũ multitudine indicibili, obstupuerunt, & animas suas deo cõmendantes, dixerunt. Domine tuum est bellum, tuumq; in pluribus vel in paucis saluare. Et eligentes pro patrijs legibus seruandis liberè magis mori, quàm diutius turpiter & seruiliter nimis viuere, discrimini se dederunt. Commissum est igitur bellum, & ceciderunt de Francigenis, Comes de Arthois, Comes de Alba Marla, Comes de Evv, Comes de Drevv, Comes Boloniæ, Comes de sancto Paulo, Ra-

dulphus de Neel, Conſtąbularius Franciæ, Guydo de Neel, Mareſcallus Franciæ. Petrus de Flote, Conſiliarius regis Franciæ, velut alius Achitophel, filius comitis Haimoniæ, ac quadraginta Baronetti, cũ populo infinito. Miroq; modo, pedeſtribus equeſtres, dñi ſubditis, lanarum textoribus acies loricata, firmamẽtum formidini, regnum municipio, non audebat nec valebat reſiſtere. Acta ſunt hæc.v. Idus Iulij, inxta Curtray. Hac ergo audita victoria, compatriotæ ſui eliminatis Francorum præceptoribus ab eorum ciuitatibus, naturalibus ciuibus adhæſerunt. Proinde tyrannizans rex Frãciæ, congregauit exercitum multum nimis, velut arenam, quæ eſt in litore maris, à mari Græco vſque ad Oceanum, ad debellandas virorum Flandrenſium poteſtates, in quibus affuit idem rex Francorum. Cæteri verò ad defendendum natale ſolum, non ad impugnandum alienum, apoſtolica benedictione admoniti, direxerunt aciem contra eos. Diſpoſitoque, bello & parum diſtantibus ab inuicem, non auſus rex Franciæ in Flandriam deſcendere, Flandrenſibus verò nolentibus egredi de patria ſua, fatigatoq; populo Francorum de itinere, ac fame nimia exinanito per lõgum tempus, nec-
†vrbem. non rege Francorum morante apud Atrabatenſem †ciuitatẽ, abierunt furtiuè retrorſum pluſquam quinquaginta millia virorũ mortis rei. Tandem & ipſe rex Franciæ inglorius cum tota ſequela ſua, ineffabili ignominia, ad ſua repedauit, ix. die menſis Octobris. Hęc non ad plenam geſtorum hiſtoriam, ſed ad memoriam perſtrinximus futurorum, vt meminerint poſteri quomodo conditorum gubernator potentes, de ſe nimium præſumentes, non deſiſtit humi-
†gentem. liare. Ad alia †regem Anglorum tangentia reuertamur. Rex itaq; Angliæ, geſtiens pacem bonam fieri in diebus ſuis, miſit nuncios præclaros circa Paſcha ad regem Franciæ, vt quid de bello & de pace deliberaſſet, per eoſdem renunciaret. Qui accepto reſponſo, quòd non poſſunt tam ardua tractari negotia, niſi duodecim Pares plenariè congregarentur, quodque tunc non potuit fieri, ipſis procul propter inopinatas emerſiones noui bell in locis varijs occupatis, ſed, vt poſt dies quindecim iſta fierent, expectarent. Quo tranſacto tempore, adunati maiores Franciæ, ſe nolle diffinire de prædictis, reſponderunt Anglis, niſi in præſentia Scotorum confœderatorum ſuorum. Hoc audito, ad Angliam redierunt. Super hoc tenuit rex Parleamentum ſuum apud VVeſtmonaſter. Kalendas Iulij. Et recitatis fruſtratorijs dilationibus & dilatorijs machinationibus,

nibus, rursum illuc ipsos nuncios, diuulgata iam triumphali victoria per Flandrenses de Gallis, remittere curauerunt. Quibus respõsum fuit quòd rex Angliæ aduenire in propria persona, & inter duos reges adeò benè conueniretur de pace, quòd maiores & superiores regni vtriusque, hoc sibi profuisse applauderent, & mediocres & infimi non dolerent. Igitur rex Angliæ tenuit Parleamẽtum suum apud VVestmonaster. in festo translationis sancti Eadvvardi regis, vbi ista recitata displicuerunt. Sed ex totius regni consilio definitum est, regem in regno proprio commanere, nec pro mandato vel suggestione regis Francorum ab Anglia egredi est permissus.

Papa Bonifacius moritur, sequitur Benedictus.

ANno gratiæ. Mccciij. qui est annus regni regis Eadvvardi tricesimus primus, Eadvvardus rex Angliç, hostilium aggressionum magnificus triumphator, ad Scotorum insolentias reprimendas, fidelitatem suam atrociter præuaricantium, cum peremissent fideles suos, pro tuitione regiæ pacis ibidem transmissos, alios sauciassent, alios semiuiuos ratiocinio magno dimisissent: in vindictam malefactorum, & succursum gentis suæ, expeditione militari, circa Pentecosten, Scotiam est ingressus. Post recessum quidem regis Angliæ à regno Scotiæ, & post plures cædes & incendia, ad vltimum Scoti obsederunt manu hostili castrum regis Angliæ, videlicet Striuelin. Ad quod per regem Angliæ defendendum †.lx. viri sagittarij, dũtaxat fuerant deputati, habentes victum parcè satis semensem. Venerunt ergo magnates Scotorum, in multitudine graui, castrum illud fortiter obsedẽtes. Et contra, obsessi viriliter illud defenderunt. Cumque obsedentes castrum prę soliditate & sublimitate eius, non possent arte, ingenio, tormento, vel quomodolibet deteriorare, statuunt obsessos, fame fatigatos et inedia, aliquando superare. Quod intelligentes obsessi, parcius stauro suo vsi sunt. Et tam diu obsessũ est castrum, donec consumptis cibarijs, necessitate cogente, occisis equis & canibus, ederent carnes ipsorum cum sanguine. Et quod miserabilius est ad loquendum, coria ipsorum animalium pransi sunt. Quodque horribilius est ad audiẽdum, mures & murilegos, quos decipulæ ceperant, manducarunt. Consumptis proinde omnibus, quæ mãdi possunt, dixerunt inter se obsessi. Ecce inimici nostri satagũt nos fame deuincere, & relictum est nobis modicum frumẽti, & duæ partes vnius bouis, Sane proijciamus quartam partem

† lxvij.

ſtateris de frumẽto, & quartam partẽ bouis in hoſtium cuneos, reliquum cras & perendie comedamus & moriamur, ſi autement nos meſſe & carnibus abundare, fortè ab obſidione recedent. O laudabilis induſtria, & ſi à Ioſepho famoſiſſimo quondam Iudæorum bellatore inuenta. Quod cum feciſſent obſeſſi, ludificati dixerunt obſeſſores: retrocedamus, quia nihil proficimus. En quos ſperabamus fame periſſe, in eiectione ſtauri ſui, contrariũ experimur. Porrò Scotis recedentibus, miſerunt mox obſeſſi vnum ex ſuis ad regẽ Angliæ pro victualibus, & remedio citiſſimè habendo, alioquin Caſtrum nullaten⁹, diutius poſſe defendere. Sed qui miſſus fuerat, currens ſponte per deuium, & à tramite bonitatis exorbitans, venit ad exercitum Scotorum, nuncians eis penuriã, quam paſſi ſunt obſeſſi, & qualiter plures ex eis mortui ſunt, & conſilium dedit ſui faciendi propoſiti. O proditor, fili Rechab, ignoras mercedem, quam tibi datur⁹ eſt rex Dauid. Quis reſtitit ei, & pacẽ habuit. Quis eum fefellit, & † vicem non luxit. Redierunt igitur Scoti, & caſtrum iterum obſederunt, & obſeſſi non habentes vnde viuere, poſt triduũ caſtrum reddiderunt domino Iohanni de Soules, & ſaluos pacti ſunt Scoti eos ad regem Anglorum abire. Deputatur proinde cuſtodia illius Caſtri animoſo militi, electo de millib⁹, Gulihelmo Olyfard, habenti ſubter ſe trecentos homines bellicoſos, in locis variſs conſtitutos. De quibus .cxx. ad defenſionem caſtri illius ſecum retinuit. Pro his, & alijs multipharijs iniurijs, ingreſſus rex Angliæ Scotiam, vt in chamo & frœno maxillas eorum comprimeret, qui non approximantes ad pacem ſuam, eam infregerant, & dolos machinauerant tota die. Igitur in manu forti occupauit munitiones, & oppida eorum. Et cum appropinquaret caſtello de Brihyn, quod contra eum erat, ordinauit obſidionem. Defenſor autem caſtri illius, miles audaciſſim⁹ animo & corpore, nomine Thomas Maille, non veritus regales acies, confidens in fortitudine murorum denſorum, nihili pẽdebat impugnationes vallidas machinarum. Quoniam, cùm tormenta valida regis Angliæ iacerent lapides indeſinenter contra muros caſtelli, nec paries cederet, poſt redundationẽ lapidum, ſtetit ille miles Thomas cum manutergio, & extruſit læſuram de muro in ſubſannationẽ & deriſum totius exercitus Anglicani. Et cum per †.xl. dies caſtellum ſtrenuè defendiſſet, in vigilia ſancti Laurentij, ipſo ſtante iuxta propugnacula muri, directo tormento ad eundem Thomam, emiſſi lapidis ictus partem propugnaculi

†lucem.

†xx.

naculi tetigit, & ex ſua vi, vltra torrens percuſſit aſtantem militem Thomam in pectore, qui quaſſatus penitus, cecidit mox ſupinus. Cumque adhuc palpitaret, accurrerunt ſerui eius quærendo, an adhuc Caſtellum reddere debuiſſent. Et † valedicẽs eis, in maledictionibus ſuis pro hoc propoſito, expirauit. Et ſtatim poſt, ipſo die, obſeſſi, omni deſtituti auxilio, Caſtellũ regi Anglię reddiderunt. Erant autem in Scotia duæ famoſiſſimæ abbatiæ, in facultatibus opulentiſſimæ, & in ædificijs munitiſſimæ, Aberbredok videlicet & Dunfermelin. Porrò Dunfermelin infrà procinctum ſuum ampla erat nimis, continens tres carrucatas terræ, palatia quaſi regia continens in ſe multa, ita vt tres inclyti reges, cum eorum ſequela, ſinguli ſine alterius improbitate, ſimul & ſemel hoſpitari poterant. Idcirco propter nimiam capacitatem loci, ſoliti fuerãt maiores natu regni Scotiæ illuc conuenire, & machinationes contra regem Anglorũ conficere, & plerumque in tempore belli, velut de latibulis prodeuntes, latrocinalem prædam & cædem, in populum Anglicum frequentabant. Cernens igitur exercitus regis templum domini, non eccleſiam, ſed ſpelũcam eſſe latronum, quaſi ſudem in oculo genti Anglorum, miſſo funiculo exartionis, antra, muros, palatia omnia coquans terræ, funditus diſſipauit, eccleſia duntaxat ab incẽdio reſeruata, & paucis domibus, monachis regulariter competẽtibus. Eodẽ quoque anno, in feſto ſanctæ ac indiuiduæ Trinitatis, pax diu deſiderata inter duo regna, primo in Francia, poſteà in Anglia publicatur. Sub quo rẽpore reſtituta eſt regi Angliæ Vaſconia cum omnibus iuribus ſuis & libertatibus, ſub forma qua prius ante initium belli huius eam tenuerat. Die ſancti Marci Euangeliſtæ, Guydo, filius Comitis Flandriç, cum mille viris ingreſſus Selãdiam, non veritus multa millia hominũ ſibi occurrẽtium, pedeſter viriliter dimicauit, hoſtibuſque triumphatis, obtinuit Comitatum. Et quàm ſepè addidit furor regis Franciæ iraſci, & armatum militem contra Flãdrenſes emittere, nõ eſt noſtrum hic illud inſerere. Sed quoties miſerit, conſtat quòd toties perdiderit. Quia, aut in acie belli corruerunt, aut de acie ignominioſè & inglorij redierunt. Et in tantum inclinata eſt Francorum ſuperbia, vt pro magno haberetur, ſi cum Flandrenſibus vſq; ad certum tempus Francia pacificaretur. Adeo vt dicere poſſent Frãci, fugiamus Flandrenſes. Dominus enim pugnat pro eis. Sub his quoque diebus, obijt magiſter Richardus de Graueſende, epiſcopus Londin. & ex vnanimi aſſenſu capituli Decanus

† maledicẽs.

canus illius ecclesiæ, magister Radulphus de Baldok, in episcopum est electus. Porrò electionem illam impedierunt tres canonici ipsius ecclesiæ, paulo ante, in visitatione archiepiscopi Cantuar. à præbendis suis priuati & suspensi, appellantes ad sedem apostolicam contra electum, eò quòd prohibebantur die electionis capitulum intrare. Hoc itaque anno, rex Eadvvardus in Scotia hyemauit inter vrsos & tygres, ac cæteros ferarum saltus, dracones non veritus, tanquam leo, cunctas bestias siluæ terrens, miroque modo veluti Dauid circumdatus à Ziphæis, non est læsus ab eis, neque traditus. In fine igitur huius anni, quia Eadvvardus leo, rex bestiarum, decreuerat non se illinc discessurum, nisi totaliter prius aut omnes deuinceret, aut omnino vinceretur, magnates regni Scotiæ, tam Comites quam Barones, superato eorundem rebellionis errore, & ad nihilum minus modicè vi redacto, aduertentes vndequaque grassare facem, & non pacem, se & sua voluntati regis Anglorum submittebant. Qui autem admisit eos ad gratiam suam, nunc hos, nūc illos in misericordijs suis multis, quos constituens sub tributo, pecuniaria pœna mulctauit, & secundum qualitatem & quātitatem cuiusque delicti dies & annos pro certis terminis solutionis inducias relaxauit. Sub his quoque diebus, & hoc anno, quo ista fiebant in Scotia, ea tempestate, in vigilia natiuitatis beatæ Mariæ, papa Bonefacius, procurante, vt creditur, rege Francorum Philippo, inter quos horrenda dissensionis per longum tempus extitit materia, à quibusdā inimicis suis, & specialiter à quodā nomine Sarra de Campania atrocissimè, irreuerēterq; deprædat⁹ fuit in palatio suo, Anagnię ciuitatis, spoliat⁹ fuit bonis suis omnibus, & in carcere p triduū custoditus. Postea rediit Romā, & ibi tactus dolore cordis & angustia, infra breue temporis spatium vitam finiuit, & rex Angliæ Eadvvardus de Thesauro suo per vnicum latronem in Anglia, propter quod decem monachi V Vestmonasterienses fuerunt incarcerati cum iniuria. Verùm quia à seculo non est auditum, postquam pax ecclesiæ per vniuersum mundum est reddita, tam arduum flagitium falsos Christianos, qui se dicunt Christianos & non sunt, in summum commisisse pontificem, ad notitiam futurorum, qui post multa tempora nascituri sunt non sufficit dixisse (papa Bonifacius spoliatus fuit omnibus bonis suis) & præsumptuosissimus latro per se Thesaurariam domini regis Angliæ † subintrauit nisi modus & forma vtriusque facinoris subnectatur. Rursumque cogitatio hominis

† vsurpauit.

nis ſemper eſt ad malum quàm ad bonum propenſior, cum auditur.x.monachorum incarceratio pro Theſauris regis Angliæ,ſubrepit ſtatim iniqua ſuſpitionis cogitatio. At cum non declaratur eorum innocentia,auditor cõgaudet contumelijs, nec opprobrijs deſinit inſultare.Ad hoc,filij qui naſcentur & exurgent, niſi ſuper his fiat declaratio,ac aut deſidię vel inertię illos,qui tunc erant,arguent, vel quod formidoloſius eſt ad dicendum, in omittendo cauſam eſtimabunt eos facti culpabiles extitiſſe. Ad hoc ſubeſt alia declarãdæ incarcerationis neceſſaria ratio. Qui in rerum natura cum hæc fierent, nondum erant cum diſcipulis Ieſu, quando tentabatur à diabolo,& poſt multas & varias tribulationum præſſuras demum à domino viſitatis.Poſt multas retro generationes naſcitur°, forſitã eſt dicturus:in regis annalibus cõtinetur. x. monachos pro Theſauraria ſua incarceratos fuiſſe. Hoc nomen horroris eſt,nomen ſuſpicor ſtatim malum.Cum enim incarceratur quiſpiam,hoc inde conuitium, aut ergo inobediens iuſſis principum, aut tranſgreſſor regię pacis erat,hęc reſponſio.O didime,ſuper te conqueritur vox eccleſiæ.Infer digitum tuum huc,& cognoſce loca clauorum,& noli eſſe incredulus, & maliloquus cum falſi loquis,ſed fidelis.Oſtendã tibi ſũmatim,& alijs maliloquis ſuperbiæ tuæ,ad pręterita falcanda † in properia,modum & formam ſpoliationis domini papę in vnica lectione.Necnon loca clauorum, & foſſuram lateris muralis in Theſauraria regis Angliæ, atque cauſam in carcerationis cum moleſtijs,quæ exinde monachis illius loci per viros diabolicos peruenerunt,poſteris manifeſtimè derelinquam. Quæ tamen hic omittuntur,quia in præſenti codice nimis prolixum eſſet inſerere. Papa verò Bonifacio,dignitate papali non obſtante, in præiudicium totius eccleſiæ immiſericorditer omnibus bonis ſuis, vt præmiſſum eſt,deprædato,& in carcere per triduum cuſtodito,præ irreuerentia ecclæſiæ Romanæ, & ſibi dei vicario illata, tactus dolore cordis & anguſtia,infra breue temporis ſpatium vitam finiuit, videlicet.xij. die Octobris. Et ſepultus fuit in craſtino,in eccleſia beati Petri, in mirifico ſepulchro,quod ſibi præparauerat adhuc viuens. De quo quidam verſificator ſic ſcripſit.

† impropria

Ingreditur vulpes,regnat leo,ſed canis exit.
Re tandem vera,ſi ſic fuit ecce Chimera.

Alter verò ſic,

Vulpes intrauit,tanquàm leo pontificauit.
Exiit vtque canis,de diuite factus inanis.

Quo

Quo defuncto & ſepulto, in craſtino conuenientes in vnum Cardinales, elegerunt epiſcopum Oſtienſem, de ordine Prędicatorum, & decimo die poſt creatus in ſummum pontificem, & Benedictus xi. eſt vocatus.

Anglia læta canis, gens Scotia pugnat inanis.

ANno gratiæ. Mcccciiij. qui eſt annus regni regis Eadvvardi triceſimus ſecundus, papa Benedictus, dum apud Peruſium verbum dei populo prędicaret, inter cętera deploraut abhominabile exitiũ, in vicarium Ieſu Chriſti & Petri commiſſum. Nec tamen caſum perſonæ defleuit, quinimò ipſum Chriſtum à militibus Pilati iterũ, ſpoliari aſſerens, captum, damnandum, & tanquam remortuum, planxit in carcere, velut in ſepulchro, triduo à militibus cuſtoditum, non vt dicit apoſtolus, Chriſtus reſurgẽs ex mortuis, iam non moritur. & cæt. Verùm eſt in carne iam glorificata, ſed ſicut dixit dominus Ieſus Chriſtus, Petro interroganti. Domine quo vadis? ait. Venio Romam, iterum crucifigi. Intellexit hoc Petrus de ſua dictũ paſſione, quod in ea dominus eſſet paſſurus, qui patitur in ſanctis miſericordiæ pietate. Et ſicut idem alio loco dicit. Quod vni ex minimis meis feciſtis, ſiue honoris ſiue dedecoris, hoc noueritis me paſſurum. Cumque hæc, & plura his ſimilia de occaſu papæ Bonifacij recitaret, ſpoliatores eius, vel omnes ipſis aſſentientes, vel qui huic conſcij extitere, duplici contritione anathematis irretiuit. Inſiſtens, & immoratus quàmplurimum huic verbo. Si quidem in viridi ligno hæc fecerunt, in arido quid facturi ſunt? Cumque fulgura & choruſcationes diuinæ vltionis flagitioſos viros inopinatè occupare aſſereret, & ſe ad hoc electum, & in cathedra ſeniorum collocatum, vt annunciaret populo ſcelera eorum diceret vt reſipiſcerẽt, ſatiſfaciendo de commiſſis commonuit, alioquin ad radicem maledictionis, & ſtirpis peſtiferæ ſecurim amputationis & euulſionis ſe poſiturũ neceſſariò & quàm citius prędconizat. Huiuſcemodi igitur interminationibus exterriti viri venifici, cum alio Caipha captãtes conſilium expedire, quòd vnus homo moreretur, quàm tota gens, vel tribus Columnenſium deleretur, corrupto per pecuniam pincerna domini papæ, impotionatus non poſt dies. xv. ſuperuixit. Obiit ergo papa Benedictus in ciuitate Peruſij ſeptimo die menſis Iulij, cum ſediſſet menſibus octo, diebus. xv. Poſt cuius deceſſum, oritur inter Cardinales ſæua diſſenſio, ita vt de eligendo pontifice per menſes. ix. de ipſis Cardinalibus, non poterant concordare. Sub

eodem

eodem quoque tempore, quo reges solebant ad bella procedere, fortunatissimus rex Anglorum Eadvvardus, peragratis quibusque Scotiæ partibus, calcatis victoriosè cornibus superborum, domitis rebellium fremitibus, deditis eius arbitrio cunctis nobilioribus regni Scotiæ, ac etiam debellatis, adhuc restabat vnum Castellum fortissimum expugnandum, videlicet Striuelin. Ad quod cum peruenisset rex, statim obsidionem disposuit. Defensor autem Castri, miles satis magnanimus, dictus Gulihelmus Olyfard, cernens tam elegantem expeditionem, se & suos circundarei, mittit legationem, petens à rege sibi licere magistro suo Iohanni de Soules, transmittere in Franciam, experiri certè an deberet spontè, & sine resistentia regi reddere Castellum, vel contra eum, quàm diu poterat, illud defendere. Cui rex, nequaquam. Quinimo, si salubrius æstimauerit, Castrum defendere, quàm illud nobis reddere, ipse viderit. Quo responso accepto, recordatus est Gulihelmus iuramenti, quod fecerat magistro suo, agenti tunc in Francia cum quibusdam Scotis, gratia defensionis habendæ. Sed quia non aderat auxiliator, neque qui ferret iuuamen, ad resistendum aciei regiæ se præparat, quantum potest. Aestimabat autem se non regi obnoxium esse, si Castellum defenderet contra eum, pro eo quòd fidelitatem vel homagium nunquam sibi corporaliter præstitisset. Sed quomodo vnà cum magistro suo terram alterius, & Castrum regis fraudulenter inuaserat, non sanè prospexit, aut noluit intelligere, vt benè ageret. Porrò rex Angliæ, animauit populum suum ad bellum, replicans qualiter post obitum Alexandri, regis Scotiæ, Comites & Barones illum, in principalem dominum elegerunt, fidelitatem & homagium sibi dantes, corporali præstito sacramento pro se, & pro cunctis maioribus & minoribus regni, tàm præsentibus quàm futuris, vt discusso iure singulorum vendicantium coram eo, ille coronam susciperet, quem ipse iudicauerit amplius habere iuris ad regnum. Quique præcauentes sibi in futurum, vt rex Anglæ, non quasi vocalis eorum, & regni, & regis Franciæ dominus, quicquam constitueret, verum etiam ipsum tanquam aduocatum dominum, & realem possessorem, omnibus Castellis, ciuitatibus, burgis, Marescallijs, Senescallijs, ac cunctis alijs proprietatibus, quæ ad regnū pertinent, ipsum per dies. xl. pacifice seisiarunt, ne in † vanum currerent, aut in irritum factum proprium reuocarent, prout in patenti eorundem instrumento, inde confecto, plenius continetur.

† vacuum.

Postmodum electus eorum rex & coronatus, contra ligium dominum suum, regem Angliæ, mouens bellum deuincitur, & carceri mancipatur. Peremptisque .c. M. viris & amplius in bello, apud Berwicum & Dunbar, insuper captis Baronibus, Comitibus & militibus regni Scotiæ, & in Anglia incarceratis, ipse conquæstor & monarcha duorum regnorum efficitur lege belli. Denuo dimissis illis misericorditer repedare ad Natale solum, & iterum bellum suscitãtibus occurrens rex cum armato milite, regnum Scotię, alias in ore gladij adquisiuit, occisis in bello iuxta Faukirke .lx. M. viris de Scotis. Dixitque rex. Cum igitur iam tertiò rebellionis filios claua potentiæ nostræ bellicosè domuerimus, & non sit qui resistat nobis, nisi alter Siba, filius Botrij, cõmilitiones optimi, seruate titulos laudis vestræ, vt expugnato nociuo vermiculo, honor vester propensius augeatur. Perorauerat ista rex, & legionis vel exercitus probatur assensio. Proinde tenduntur balistæ, eriguntur machinæ, fabricantur tormenta ad lapides iaciendos. Ex aduerso autem restabat Castrum firmissimum & altum, quia iuxta ripam maris super rupem solidissimam extitit fabricatum. Ad quod vnus introitus, cuius & exitus. Deintus verò viri egregij quos desperatio reddidit fortiores. Vtrobiq; pugnatur, subsannant hi in arce inferiorum ictus missilium, impugnationes machinarum retorquẽtes super Anglos ex alto, inuisa iacula balistarum, & lapides, quibus plurimos sauciarũt, & alios necauerunt. Et exeuntes aliquando de Castello, strages in exercitu faciebant. Porrò motus super his rex, iubet vt erectis immensis tormentis, lapides torrentes ad murum, & vltra murum cõtinuè iaciantur. Sed qui contra murum † impingebant, aliquando in vanum resiliunt. Qui verò vltra murum circumferebantur, ruentes in Castrum, multum eis nocebant. Nam adeo assiduè faces & lapides intra Castrum tormentarunt, quousque aceruos messis eorum cremarent, cunctaque Castri ædificia funditus prosterne-rent sua mole. In omnibus autem his, non est auersus furor obsessorum maledictus, quia pertinax, non secessit robur obsedentiũ Anglorum, quia efficax. Erãt autem infra Castellum in rupe cauernæ & speluncæ concauæ, vel cauatæ, & desuper murus fortissim⁹, & in muro arcus & antra, in quibus reconderant victualia, quæ habebant, in speluncis ad ictum lapidis delitescentes. Cumque transissent nonaginta obsidionis dies, nec castellani se redderent, ait rex. Viuit dominus, non recedemus hinc, quousque debellauerimus

† expugnabant.

eos,

eos,aut ipſi nos hinc fugauerint.Cui alius,confortans regẽ,ait. Domine mi,fac quæcunq; ſunt in corde tuo,quia dominus eſt tecũ. Et verè dominus erat ſecũ, admirantiſſimè corã omni populo ſeruans eum.Nam cũ animaret exercitũ ſuũ ad præliũ,illeq; ſemper primꝰ, & ſæpius,& propius iuxta Caſtelli murũ accederet,& inermis ſuper dextrariũ equitaret,ecce angelus Sathanę miſit in cor hominis Scoti,vt mitteret manũ in Chriſtũ domini,qui de turri regẽ aduertens, tenſa baliſta,emiſſum ſpiculũ direxit ad cor regis. Sed angelus domini ictũ fruſtrat. Audi miraculũ. Telũ diaboli iacitur ſuper Chriſtum domini.Sed ô Sathan ſagittaſti regem, nõ mactaſti regẽ. Robam regis perforaſti,in nihilo carnem lædens. Sed neq; iumentum ſeſſoris vales perimere, dum per medium lori auolas horribilibus ſibilis.Sellam perforas,nec cutem depilas.Et frequenter in obſidionis cõtinuatione,hi in arce ab alto ad regem inermem ſpicula crudeliſſimi tormenti, quod Anglicæ dicitur **Eſpringold**, iaciunt perimendum. Sed dei nutu,nec regem, nec ſonipedem eius læſerunt. De populo quidem plurimos necauerunt.Et cum diſſuaderetur,ne amplius ſic inermis procederet, propter auolantium quaſi de tenebris ſpiculorum infortunium,à quibus velut à dęmonio meridiano metueret,reſpondit. Cadent à latere meo mille, & decem millia à dextris meis,ad me autem nocendum non appropinquabunt. In nomine domini ſuſcepimus bellum iuſtum,propterea non timebimus quid faciat nobis homo, quoniam à dextris nobis eſt, idcirco minimè cõmouemur.Altera die, cum rex equitaret inermis cominus iuxta murum,ex quo timuit omnis Anglorum exercitus,effrænati hoſtes lapidem miræ magnitudinis ſubmittunt, vt regem opprimerent.Res ſtupenda nimis,ex turbine molæ violẽtiſſimo,quaſi ad ictum tonitrui,dextrarius regis reſupinatis pedibꝰ corruit, quaſi aſina Balaam,dans locum exterminatori. Et accurrentes commilitones,traxerunt regem per decliuum montis,increpanteſque dixerunt.Domine quare proprius cæteris inermis ad murum acceditis, vt præliamini?An ignoras quòd multa deſuper ex muro tela mittãtur?Quis percuſſit Abimelech filium Ierobaal? Nonne mulier miſit ſuper eum fragmentum molæ de muro, & interfecit eum in Thabes? Manete amodo in papilionibus. Siue enim fugerimus, non magnopere de nobis ad eos pertinebit,ſiue media pars de nobis ceciderit, non ſatis curabunt,quia ſola perſona veſtra pro decem millibus cõputatur.Melius eſt igitur vt ſitis nobis aliorſum in præſidio.Qui-

dio. Quibus rex. Viuit dominus, non dimittam vos, ſiue in vitam ſiue in mortem abieritis. Proinde iuſſit rex Arietem fabricari, quem †Hæbræi. †Græci Nicontam vocãt, quaſi vincentem omnia, & Lupum belli. Verùm Aries indecens & incompoſitus, parum aut nihil profuit. †obſeſsis. Lupus autem belli, minus ſumptuoſus, † incluſis plus nocuit. Audi inaudita, immenſa quidem tormenta ictu vnius lapidis, duos antiparietes de arce, in vertice rupis fũdatos, quaſi ſagitta per filum aduolans, perforarunt. Plures autem lapides minorum machinarum †fruſtratis denſiores muros impingentes, † fruſtatis obuijs lapidib⁹ in muro, locum commorabilem quaſi victorij vendicabant, in ſignũ perpetuæ victoriæ, & magni triumphi magnifici regis indeléda veſtigia relinquentes. Et de regis ſapientia, non eſt obmuteſcendum. Cum igitur quàm plura iacula ipſũ à dextris & à ſiniſtris ex obſeſſis circundarent, & in caſſum deciderent, volentes Anglos tela colligere, prohibuit rex, ita fatus. Paruipendite & tranſite. In non colligendo ſpicula æſtimabunt, ea vſque nos minimè peruenisſe. Si verò ipſa colligeritis, animaduertent illa propius accidiſſe, & animoſius erga nos tela ſua dirigent. Proinde obſeſſi videntes alia machinamenta, leuata ſuperius quàm Caſtri murale, ex tunc præ timore inuiſibilium miſſilium ſub diuo progredi non audentes, ſcienteſque quoniam conſummata ſunt omnia quæ infrà Caſtellum illud erant ad ſuſtentationem, & Caſtelli & ſui infrà triduum captionem, maiores exercitus regij alloquuntur, pollicentes ſe Caſtellum reddere, ita quòd pœnam proditorum & homicidarum non luerent. Spondent reliqui quantum in eis foret. Exeuntes igitur de Caſtello ſinguli, rei mortis, die ſanctæ Margaretę virginis, venerunt ad regem more furum diſcincti, diſcalciati, aſperſi cinere capita, funiculos in manibus & in collis perfidè portantes, huiuſcemodi ſe benè meritos oſtendentes, gratiam regis petentes. Quibus rex. Nequaquam ad meam gratiam, quiã indignè vos recipiam, ſed ad meam voluntatem. Cui rei. Domine, ad veſtram voluntatem noſipſos ſubmittimus. Quibus rex. Equidem meæ voluntatis eſt, vos membratim diſtrahi & ſuſpendi, ſi quo minus, permittam vos ſaluos in Caſtellum †ſolo. redire. Cui Gulihelmus Olyfard, † humi proſtratus, cum ſingultibus, ait. O domine rex, ſcim⁹ quia maior eſt noſtra iniquitas, quàm vt veniam mereamur. Neque enim fuit familia mea iſta, niſi obnoxia domino noſtro regi. Veruntamen, rex pietatis, deprecamur ineffabilem clementiã veſtrã, quam ſiue cõſequimur indigni, ſiue nõ,

habetote

habetote nos omnes tanquam mortuos super terram. Cumque eiulatu magno fleret, rex alijs parícidis dicebat. Quid petitis & vos? Et illi gemebundi clamauerunt. Rei sumus mortis. Ad vestram voluntatem suscipiatis nos domine. Motus ergo rex super tantis clamore & fletibus, auertit se parumper, sed etiam totus populus circumstans ad lachrymas compunctus est. Proinde iussit rex eos suscipi, & diuersis Castellis Angliæ singulatim incarcerarí, nullum ex eis perimens, nullum damnans. Proditor autem ille prophanus, cuius fraude Scoti illud Castrum adquisierant, capitur, caudis equotũ trahitur, demum laqueo est suspensus. Et sic cessauit quassatio tanti belli, porrò rex adhuc post redditionẽ Castelli, fecit meliorare Arietem. Cui alíj dixerunt. Domine, vt quid perditio hæc? Iam Castellum redditum est nobís. Respondit rex: Quod facio nunc, non est destructio, sed post me bellantium aut regnantium hostilium Castrorum doctrinalis quassatio. Proinde victoriosissimus rex Angliæ Eadvvardus, deputatis in Castello illo, & in cæteris locís Scotię, viris nobilibus, qui triumphalem paeem suam cunctis indigenis seruarent, comitantibus eum Comítibus & Baronibus Scotiæ, in signum deditionis & rebellionis debellatæ, ad Angliam lora direxit. Tenuit igitur rex Natale suum apud *Lincolniam*, & præcepit procuratoribus domus suæ, *ita splendidè* & permagnificè administrare, quæ necessaria erant, pro tanti iocunditate festi, sibí & comitiuæ suæ, tanquam monarchæ, regi, & domino duorum regnorum. Ibique refocillans suos Comites & proceres in multis delitijs per dies multos, virtutes bellatorũ laudum præconijs attollebat. Quos condígnis muneribus gratificatos, & pro laboribus commendatos, lætos dimisit ad propria & iocundos.

Papa prius moritur, hic Clemens papa creatur.

ANno gratiæ. Mcccv. ad Annunciationem dominicam, aderat rex Eadvvardus cum magnatibus populi sui apud VVestmonaster. acturus deo gratias, & beato Eadvvardo, pro triumpho de Scotis potíto. Compassusq; super iniusta incarceratione monachorum VVestmonast. iussit mox fieri liberationem eorũ. Sed superabundante peruersorum iudicium malitia, prolongantiũ iniquitatẽ suam, vltra præceptũ regis tenuerũt per octo dies monachos in carcere. Quo audito, præcepit rex iusticiarijs suis, ivt omissis cæteris curis, incarcerati monachi eorum abbati continuò redderentur. Sub illo quoque tempore, Nicholaus de Segraue, miles, vnus de prestã-

tioribus de regno, pro tali causa arestatus fuerat coram rege. Alius quidam miles, Iohānes de Crombevvelle, ipsum de proditione arguerat. Ille autem in defensionem, obtulit se duello. Rex propter bella sua noluit ista pati. Ille verò non licentiatus, & cōtra prohibitionem regis, mare transiuit, persequens accusatorem, ipso rege adhuc inter hostiles acies constituto. Idcirco reputat eum rex in iudicio vitæ suæ contemptorem, nec per ipsum stare, quin rex ab hostibus interiret. Et ille in regis gratiam se submisit. Cui rex. Iusticiam fieri volo in iudicio. Proinde iusticiarij, triduo super hoc consultantes, responderunt regi, huiusmodi hominem reum esse mortis, & omnia bona sua mobilia & immobilia regij iuris esse. Verūtamen propter generositatem sanguinis addiderunt, non hunc in regis contemptum ab Anglia egressum fuisse, sed propter iram se de suo criminatore vindicandi. Regis autem esse, posse facere misericordiam cum eodem. Quibus rex. O diu consultati sed inconsulti. Equidem meum est posse, & velle cōferre gratiam, & cui voluero, miserebor. Nec propter vos amplius, quam pro cane. Quis in gratiam meam se submisit, & repulsam passus est? Veruntamen vestrum iudicium in scriptura redigatur, & pro lege amodo teneatur. Proinde dictus miles ad carcerem ducebatur, ne impunitus armaret audaciam, & rigor cæteris timorem incuteret contemnendi. Et post paucos dies, elaborantibus multis nobilioribus regni, & † offerentib⁹ † ostendentibus se. xxx. suis paribus, cinctis gladijs, corpus pro corpore, & bona pro bonis, vna in solidū, quoquo die rex eum vocauerit, nec adesset, liberatus est, & per regem cunctis facultatibus suis restitutus. Circa eadem verò tempora processit in publicū, nouum inquisitionis Breue, quod Anglicè dicitur **Trayllebaston**, contra intrusores alienarum terrarum, qui propter timorem conquerētium, ipsas terras, vel prædia, in manus potentium alienarant. Et cōtra conductitios hominum vapulatores, qui ab vno viro conducti, volebant, propter vnam summam pecuniæ, alium vapulare, & iterum à vapulato propter duplum censum, vel amplius, reuapulare nequius conductorem. Et contra conductitios, promptos ad capiēdas seisinas, contra iusticiam, vi & armis, in ecclesijs, terris & alijs tenementis. Contra huiuscemodi pacis infractores, raptores, incendiarios, murdratores, pugnatores, & falsos assisatores, deputantur per Angliam diuersi iusticiarij per hoc Breue, ad faciendum vindictam in nationibus inopibus, increpationes in populis locupletatis. Per

hoc qui-

hoc quidem Breue, multi perempti, multi noxij, pauci innoxij ſunt inuenti. Adeò quidem rigidè proceſſit huius coercionis iuſtícia, quòd pater proprio filio non parceret, ſed increpans caſtigaret. Præ timore autem multi exterriti, ſpontaneè exulabant, & per fugam & redemptionem pecuniæ creuit fiſcus. Illis autem diebus Cardinales Romani, dum ad inuicem diſſentirent ſuper electione apoſtolica, tandem aſpicientes à longè, iniecerunt mentis aciem vltra Alpes ad archiepiſcopum Burdegalenſem, Bertramum de Angeous, ipſum in ſummum pontificem die Pentecoſtes vnanimiter elegerunt, & Clemens quintus vocatur. Circa feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ, quidam Scotus, dictus Gulihelmus VValeis, refuga pietatis, prædo, ſacrilegus, incendiarius, & homicida, Herode crudelitate immitior, Nerone veſania debacchantior, qui pudenda hominis, quæ deus cælari voluit, faciens eis perizomata, cum Chanaan maledicto diſcooperuit, cogens quamplures viros ac mulieres Anglicos, mixtim charolare nudos, & pſallere ante ſe, conſtitutis à tergo tortoribus cum ſcorpionibus & aculeis, flagellantibus incuruãtes, & pungentibus vti cederent in directum. Qui infantes in cunis vagientes, & quoſdam pendentes ad vbera euiſcerauit. Qui pueros in ſcholis & in eccleſijs, ad magnum numerum incendio cõflagrauit. Qui dum collegiſſet exercitum Scotorum in bello de Foukirk, contra regem Anglorum, & vidiſſet quòd nequiret reſiſtere tam forti exercitui, ait Scotis. Ecce adduxi vos ad annulum, charolate, vel tripudiate vos ſicut melius ſcitis. Et aufugit ê prẹlio, populum ſuum in occiſione gladij derelinquens. Hic vir Belial, poſt innumera flagitia, tandem per miniſtros regis capitur, & Londinum volente rege de ipſo fieri iudiciũ, adducitur, ac per nobiliores regni Angliæ, in vigilia ſancti Bartholomei, morte crudeliſſima, ſed digniſſima, condemnatur. Primò per plateas Londini ad caudas equinas tractus vſque ad patibulum altiſſimum, ſibi fabricatum, quo laqueo ſuſpẽſus, poſteà ſemiuiuus dimiſſus, deinde abſciſſis genitalibus, & euiſceratis inteſtinis, ac in ignem crematis, demum abſciſſo capite, ac trunco in quatuor partes ſecto, caput palo ſuper pontem Londinẽſem affigitur. Quadrifida verò membra, ad quatuor partes Scotiæ ſunt tranſmiſſa. Ecce finis immiſericordis hominis, quem immiſericordia ſic finiuit. In octauis Natiuitatis beatæ Mariæ, adunatum eſt Cõſilium regis Eadvvardi ad Nouum Templum Londini, cui interfuerunt epiſcopi Ceſtrenſis & VVigornienſis de Anglia, &

epiſcopi ſancti Andreæ & Glaſconēſis, de Scotia, & abbates VVeſtmonaſter. & VVauerleie, & duo de Scotia, & duo Comites de Anglia et duo de Scotia, et alij Barones, tàm Scoti quàm Angli. Vbi per. xx. dies conſiliati ſunt ſuper firmanda pace regia in Scotia, qualiter melius, firmius, & quietius, tàm pro Scotis quàm pro Anglis, pax ſumma & tranquillitas optima perpetuis ſtabiliretur temporibus. Iſti Scoti, per aſſenſum totius regni Scotiæ, & quorum ordinationi ſtare ſpoſpondit reliqua † pars tota, ad Angliam ſunt tranſmiſſi. Et per aſſenſum & ordinationem vtriuſque partis, conſtituti ſunt iuſticiarij & clerici vltra & citra mare Scoticum, bini & bini, qui ſuis in locis pacem patriæ † confouerent, lites deciderent, & pugnas ſedarent. Hoc diſpoſito, venerunt ad regem prænominati viri, & recitata ordinatione eorum in audientia, placuit regi in omnibus, vnico duntaxat articulo, de quodā iudicio Scotico, penitus annullato. Tunc iurauerūt epiſcopi, abbates, Comites, & Barones Scotiæ pro ſe, & hæredibus ſuis, & reliqua gente ſuperſtite & futura in Scotia, ſtare ordinationi prædictæ, & ſecundum modum & formā diſpoſitionis huiuiuſcemodi, tàm potentes quàm ignobiles, præſentes & futuros, velle ſemper degere, & debere. Hoc autem apud manerium de Scheene ſuper Thameſim, Scoti prædicti tactis ſacroſanctis Chriſti corpore, & euangelijs, & alijs reliquijs, ſpopondērunt. Gauiſus igitur rex ob ſpem firmæ futuræ pacis in Scotia, fecit miſericordiam cum eiſdem, vt qui pro peccatis ſuis redemptionem fecerant, videlicet, qui valorem terrarum ſuarum ad certos annos, per duos, tres, vel quatuor, regi debuiſſēt ſoluiſſe, duos in quatuor, tres in ſex, & quatuor in octo annos, penſatis cuiuſque conditione & ſtatu, vt haberent vnde honeſtè viuerent, voluit hoc ratiocinium prolongari. Poſt hæc licētiati Scoti, cum honore in regionem ſuam alacriter ſunt reuerſi. Igitur dum rex ſperaret omnia ſui regiminis negotia in pace moderari optata, quia tempus tacendi præteriſt, in quo ſiluit, tacuit & patiens fuit, & aderat tempus loquendi, conuenit cautè Comitem Mareſcallum ſuper quodam dedecore, et cōſpiratione, quam archiepiſcopus Cantuarienſis, & plures Comites & Barones, contra eum machinauerant, ipſo tunc agente in Flandria. Qui nequaqam valens iſta contradicere, gratiam regis petit. Pro qua obtinenda, conſtituit regem hęredem ſuum vniuerſorum, quæ habuit, & ſic mortem perdidit, & vitam inuenit. Et rex remunerans eum, vitæ Comitis mille libratas terræ adaugendo conceſſit.

† plebs.

† cōſtituerēt

Et ſic

Et sic facti sunt amici rex & Comes. Similiter rex singulatim singulos conueniens, qui huic facto consenserant, pecuniaria pœna mulctauit. Ac si diceret. Nolo mortem proditorum meorum, sed conuertantur, & redimãtur per bona sua temporalia, sicque viuant. Ad vltimum archiepiscopus conuenitur, & arguit eum rex de peccato consimili. Suffusus rubore archiepiscopus, pallium regi tendit, in misericordia eius se & bona sua submittendo. Cui rex. Non per me, sed per Pares tuos coepiscopos de facto tuo æquitas decernatur & iudicium. Et addidit. Quoties scripsi tibi in visitatione tua, clericos meos angarianti, mecum coessentes, vt non procederes contra eos nostri reuerentia, vsquequo belli fremitus finiretur, nec exaudisti me. Verùm non obstante illorum appellatione, ipsos in eorum absentia de ecclesijs suis priuasti. Noui quidem superbiam cordis tui, rebellionem, & † astutiam. Semper enim contentiosè contra me egisti, & commotionẽ commouisti. Hæc & multa alia conuitia dixit illi. Porrò archiepiscopus adeò erat confusus, vt peteret benedictionem à rege. Cui rex. Non sic decet pater, sed ego à te debeo benedici. Et benedixit eum in eodem loco. Interea constituit papa diẽ coronationis & solennitatis suæ Lugduni, in crastino sancti Bricij. Quò conuenerant singuli Cardinales præter duos, qui non venerant præ nimia senectute, & duo alij itinerando mortui sunt. Mox ipso die dominico, creauit alios Cardinales, sex de Vasconia, duos de Francia, vnum de Anglia, scilicet Thomam, fratrem ordinis Prędicatorũ, & Petrum abbatem sanctæ Crucis iuxta Burdegalim, ordinis sancti Benedicti, creatum similiter Cardinalem, Vicecancellarium suum constituit. Petrum & Iacobum de Columna, depositos & prædamnatos per papam Bonifaciũ octauum, de nouo Cardinales creauit. Hinc aliqui ê fratribus murmurarunt. Cumq; post missarum solennia equitaret de ecclesia ad palatium, quidam murus lapideus & luteus, vetus & semirutus, cui incumbebat populus multus, vt papam videret, repentè corruit super turbã, & duos Comites, qui mulam papæ per frænum ducebant, vnum oppressit, videlicet Andegauensem, alterum Britanniæ interemit, & bis binos viros inclytos, multis alijs sauciatis. Sed papa mirabiliter saluat° est. Quod infortunium, alicuius futuri mali prognosticũ, plurima gens notauit. Die sancti Clementis, Cum papa primò missarum solennia celebrasset, post prãdium orta lite & mota pugna inter clientes papæ & Cardinalium, vnus de fratribus summi pontificis occisus est.

† immiseri-cordiam.

Alterum

Alterum fratrem ſuum cinxit rex Franciæ baltheo militari, & multam aliam munificentiam in ciuitatibus, & Caſtellis ſuis contulit papæ rex Francorum, per quod in omnibus negotijs ſuis expediendis gratiam multam promeruit & fauorem. Rex autem Anglorũ miſit domino papæ ſingula vtenſilia, quibus miniſtraretur ei in camera & in menſa, omnia auro puriſſimo, per epiſcopos regni ſui, videlicet Lichfeldenſem & VVigornienſem, & Comitem Lincolniæ. Ad eandem verò ſolennitatem de Anglia plures viri egregij abierunt. Porrò epiſcopum Dunelmenſem, dominum Antonium de Bek, propter dapſilitatem & magnificentiam cordis, quam in eo inuenit, Patriarcham Hieroſolimitanum creauit, & electos Eboracenſem & Londinenſem, dimiſit ad propria cõfirmatos. Papa quidem conſtituit celebrari curiam ſuam apud Burdegalim. Erat autẽ in principali porta ciuitatis prophetia hæc ſcripta, in duobus verſibus aureis literis & latinis, ſed per puluerem incedentium fuerant obfuſcati, ita vt non apparerent niſi hæ duæ dictiones, Altera Roma. Verùm conſtituta ibi curia, viri ciuitatis, diducto puluere, inuenerunt ſic ſcriptum.

Dic tu qui tranſis, & portæ limina tangis,
Altera Roma vale, nomen geris imperiale.

Scribebantur autem ibi hi verſus ante mille annos. Porrò Senatores Romani miſerunt ad Papam, vt veniret Romam, & ſtatueret curiam ſuam ibi, ſicut prædeceſſores ſui, ſummi pontifices, conſueuerant. Noluit papa adquieſcere poſtulatis, ſed dixit ſe miſſurum illuc quempiam, qui eis ſatiſfaceret vice ſua. Hoc inſuper anno, fuit tanta vredo, pariter & aurugo, & ſiccitas in æſtate, quòd in maxima parte deficeret fœnum terræ, & beſtiæ agri præ inopia morerentur, ac duplus feruor, ſole exiſtente, tàm in Libra quàm in Leone, homines perurgebat. Hinc adoleſcentium, iuuenum, diuitum, & pauperum corpora variola & morbillus proſtrauit, & lentiginoſa ſcabies maculauit. Sed & plurimi iuuenes & virgines mortui ſunt hoc morbo. Et ſubitò ſubſecuta eſt hyems frigidiſſima, mortales præmens, & durante gelu, & niue glaciali, à. xviij. Kalend. Ianuarij, vſq; ad. viij. Kalend. Februar. piſces in ſtagnis, aues in ſiluis, & pecora in campis mortua ſunt. Adeo exinaniti fuerunt plures volucres cœli, quòd ſine reti, vel laqueo, manu hominis, vt domeſticę, caperentur. Hoc ſtridens gelu exufflauit pluuialiter triduani Auſtri flatus. Et cum putarent homines hyemem euaſiſſe, iterum aër cogebatur in nubes &

nubes,& flante Euro assiduè, redijt gelu, & durauit ab Idibus Februarij vsque ad Idus Aprilis. Circa festum Purificationis beatæ Marię,latrones quidam,explorato thesauro cuiusdam militis,in ecclesia fratrum de Carmelo Londini condito, assentiente eis quodã Iuda de fratribus,venerunt, & rapuerunt quadringentas libras argenti.Et ligatis atrocissimè manibus Prioris & singulorum fratrũ, ac vno perempto,ilico discesserunt. Cum quibus abijt ille Iudas,citò post laqueo suspendendus.Et postquam hæc omnia ita consummarentur,oritur denuo in Scotia noui belli turbatio. Comes enim de Carrik,Robertus de Brus, conuenit primò clàm, posteà palàm aliquos de nobilioribus Scotiæ,dicens eis. Vos nostis qualiter iure proximitatis hæreditariæ ad me pertinet regnum istum, & qualiter gens ista patrem meum in regẽ proposuerat coronasse,sed astutia regis Angliæ à desiderio suo fuerat fraudata. Si ergo coronaueritis me in regem,bella vestra prælıabor,& regnum istud cum populo à seruitute Angligæna liberabo.Hæc dixerat,& multorũ periuratorum aderat mox consensus. Et cum scisciteretur à Iohanne Comym,nobili milite vtique & potenti,an assentiret & ille, respõdit constanter quòd non,& ait. Norunt siquidem nationes vniuersæ,regem Anglorum,gentem & terram nostram quatuor vicibus subiugasse,& nos omnes,militia cum clero, fidelitatẽ & homagiũ, pro præsentibus & futuris,sibi iurasse. Absit hoc à me. Profecto nunquam assentiam huic rei,ne periurus efficiar.Suadet ille,dissuadet iste.Minatur ille,stupet iste.Et ille extracto gladio,inermẽ militem percussit in capite. Quumque volentem tollere gladium de manibus percussoris,eum subtus se prostrasset(erat enim fortis valdè) accurrentes famuli proditoris,cõfoderunt eum cum gladijs, suũ dominum liberantes. At dominus Iohãnes,prout potuit,euasit ad altare.Quem Robertus insequens,nec assentire volentem, immolauit ibi hostiam piam vir impius & crudelis. Acta sunt hæc in ecclesia fratrum Minorum apud Dunfreis quarto Kalendas Februarij,anno proximo sequenti.Ecce principium homicidæ, aspirantis ad regnum per effusionem sanguinis Abel iusti. Post hæc fecit sibi currus & equites, qui præcederent se, & instaurauit Castra multa, coegitque multos diffidere regem Anglorum, nolentesque quos potuit,trucidauit. Angli verò custodes regiæ pacis, præ timore exterriti,fugerunt ad municipium Beruici,regi suo super his omnib⁹ plenariè nunciantes. Obierunt hoc anno, magister Iohannes de Pountoyse,

Pountoyſe, epiſcopus VVinton. & magiſter Gilbertus de ſancto Leopardo, epiſcopus Ciceſtren. pater orphanorum, conſolator mœrentium viduarum, in grabatis & in tugurijs decubantium pius & humilis viſitator, inopum pluſquam diuitum affluens recreator. Cuius vitæ ſanctimoniam, ſubſecuta mox crebra miracula proteſtatur. Obijt etiam magiſter Thomas de Corebrigge, archiepiſcopus Ebor. Succeſſit VVinton. Henricus, Prior eiuſdem loci, Ciceſtrenſi Iohannes de Langtona, archidiaconus Cantuarienſis & Eborac. magiſter Gulihelmus de Grenefeld, Cancellarius regis Anglorũ.

Eccleſiæ nauis, titubat regni quià clauis.
Errat: rex papa facti ſunt vnica capa.
Hoc faciunt do des, Pilatus hic alter Herodes.

De coronatione pſeudo regis Roberti de Brus.

ANno gratiæ. Mcccvi. Clemens papa Burdegali exiſtente, epiſcopum Pictauienſem, qui ſibi dum archiepiſcopus fuerat aduerſabatur, à pontificali depoſuit dignitate. Primatum etiam Aquitaniæ de Biturienſi ad Burdegalenſem eccleſiam tranſtulit. Die Annuntiationis beatæ virginis, feria ſexta, paricida Robertus de Brus, inuaſor alterius regni, in abbatia Canonicorum regularium apud villam de Schone, præſentibus aliquibus Comitibus, Iohãne de Aſcella, & de Meneteth, & duobus epiſcopis, de ſancto Andrea & Glaſconenſi, & abbate de Schone, & multis militibus, iuxta morem patriæ fecit ſe, velut Adonias, à conſpiratoribus coronari diademate. Abſentantibus ſe ſponte à coniuratoribus, de Bovvhan & de Ros Comitibus, Alexandro Comyn, & Iohanne de Moubray, militibus, & nonnullis alijs, qui iuramentum regi Angliæ factum irrefrænabiliter conſeruarunt. Dominica verò ſequente, quæ erat in Ramis palmarum, fecit ſe denuo coronari à quadam adultera, deſponſata Comiti de Bovvhan. Quæ tranſgreſſo maritali thoro, exarſerat in ſpeciem & concupiſcentiam fatui coronati. Et mutauit nomen eius impoſitũ in baptiſmate, nominans illum Dauid. Cumque domum rediſſet, fertur vxori ſuæ dixiſſe. Heri vocabamur ego Comes, & tu Comitiſſa, hodie verò ego rex & tu regina vocamur. Cui illa. Aeſtimo quòd rex æſtiualis ſis, forſitan hyemalis non eris. Timeo autem ne tanquam flos agri, qui hodiè eſt, & cras in clibanũ mittitur, ſic efflореas, ac ne pro periurio fidei, per vocabulum regiũ, Comitatum ſimul perdas & regnum. Qui ſe irriſum à muliere exiſtimans, voluit eam gladio peremiſſe, ſed ab aſtãtibus detentus eſt.

Nihilo-

Nihilominus illam exilio relegans, in Hyberniã transmisit ad patrem suum Comitem Vltoniæ. A quo ad regem Angliæ destinata, in honore est habita. Eodem quasi sub tempore, rex Anglię Robertum Cantuar. archiepiscopũ apud dominũ papã accusauit super eo, quòd pacem regni sui perturbauit, sibiq; rebellãtes defendit & fouit. Propter quæ citatus à summo põtifice, licentiatusq; à rege, quasi valedicens illi, versus Burdegalim transfretauit. Vbi ab executione officij sui suspẽsus fuit, quousq; de sibi impositis legitimè se purgarent. In hebdomade Paschæ, fecit rex publicari Bullam apostolicã super absolutione iuramenti præstiti super deafforestatione, iampridem facta & seruanda, excommunicando iusiurãdum illud obseruare volentes, dirumpentes vero illud approbat, & absoluit. Eodem anno. vi. die Maij, domina Margareta regina Angliæ, apud VVintoniam peperit filiam, nomine Aelionoram. Illo quoque tẽpore, papa Clemens concessit regi Angliæ per biennium decimas ecclesiasticorũ prouentuum pro negotijs Terræ sanctæ, sed in vsus alios expendebantur. Ipse verò papa videns insatiabilem quorundam episcoporum Anglię auaritiam, importunè postulantium primas vacantes ecclesias per annum in suis diocœsibus sibi concedi, aduertensque, quia quod postulat inferior, potest & superior, appropriauit sibipsi per biennium omnes prouentus de primo vacãtibus ecclesijs in Anglia, videlicet de primo anno, primos fructus, tàm de episcopatibus, abbatijs, prioratibus, præbendis, rectorijs, & vicarijs, quàm de cæteris minutis beneficijs. Sub eodem quoque tempore, rex Eadvvardus, vergens iam in senium, conquęrentibus ad eum quibusdam famulis domus suæ, nondum promotis ad libitum, facta inquisitione, quæ cœnobia monastica, seu canonica, per progenitores suos fuerant fundata, in ipsis singulis, nõ simpla corredia monasterialia, sed sicut in regia equitabant, cum vno equo, vel bino, ita & illis, dum viuerent, ab illo die erogauit. Sed voluit corredia cum necessarijs erogari. Illis siquidẽ diebus misit rex Angliæ Aemericũ de Valẽtia, Comitẽ Penbrochiæ, Robertũ Clifford, & Henricũ Percy, in Scotiã, cũ manu valida et armata, vt nouis motibus resisterẽt, & nequiter coronatũ cũ ꝑsidis expugnarẽt, ac gentẽ fidã protegerẽt. Ad augmentandũ igitur ꝓfectionẽ suã in Scotiã, fecit rex ꝑ Angliã publicè ꝓclamari, vt quotquot tenerentur fieri milites successione paterna, & qui haberent vnde militarẽt, adessent apud VVestmonast. in festo Pẽtecostes, admissuri singuli omnẽ ornatum

natũ militarẽ,præter equitaturã,de regia Garderoba. Cõfluentibus itaq; trecentis iuuenibus,filijs Comitũ,Baronũ & militũ, distribuebantur purpura,bissus,syndones,cyclades auro textę,effluentissimè, prout cuiq;competebat.Et quia Palatiũ regale,etsi amplũ,tamen ad tot occurrentiũ turbã angustũ fuit, apud Nouum Templũ Londin. succisis lignis pomiferis,prostratis muris,erexerũt papiliones & tentoria,quo tyrones deauratis vestibus se singuli decorarẽt.Ipsa quoque nocte in Templo prędicti tyrones,quotquot poterat capere locus ille,suas vigilias faciebant. Sed princeps VValliæ, præcepto regis patris sui, cum præcelsis tyronibus fecit vigilias suas in ecclesia VVestmon. Ibi aũt tantus clangor tubarũ & tibicinũ, & exaltatio vocum præ gaudio extiterat clamantiũ, quòd conuentus de choro ad chorũ,non audiretur iubilatio.Die aũt crastina cinxit rex filium suum baltheo militari in palatio suo,& dedit ei Ducatũ Aquitaniæ. Princeps ergo factus miles perrexit in ecclesiam VVestmon.vt cõsotios suos militari gloria pariter venustaret. Porrò tanta erat ibi præssura gentium ante magnũ altare, quòd duo milites morerẽtur, quamplures syncopizarent, etiã cùm quilibet ad minus tres milites ad se ducendũ & tuendum haberet.Princeps autem propter turbã comprimentẽ,non secus,sed super magnum altare diuisa turba,per dextrarios bellicosos,socios suos cinxit. Tunc allati sunt in pompatica gloria duo cygni, vel olores, ante regẽ phalerati tetibus aureis, vel fistulis deauratis, desiderabile spectaculũ intuentibus. Quibus visis,rex votũ vouit deo cœli & cygnis, se proficisci in Scotiã, mortẽ Iohannis Comyn,& fidẽ læsam Scotorum,viuus siue mortuus vindicaturus. Adiurans principem, & cæteros præcelsos viros terræ, fide sibi debita,si ipse prius in fata decederet, corpus suum secum in Scotiam in bello deferrent,nec sepelirent illud quousque dominus de perfido coronato, & gente periura dedisset victoriã & triũphum.Sposponderunt igitur cuncti fide bona, se paratos secum in vitam regis,& in mortem cum principe in Scotiam proficisci, votũ regium expleturos. Exinde omnes animæquiores effecti, salutato rege,in crastino sanctæ Trinitatis de VVestmonasterio recesserũt, ad regem in quindena sancti Iohannis Baptistæ in Scotiam affuturi.Pro hac autem militia filij regis,concessus est regi trigesimus denarius à populo & à clero. Mercatores verò vicesimũ concesserũt. Interea quidem facta est multa concertatio inter populum Scotorum & Anglorum,quis eorum in certamine videretur esse maior.

Interim

Interim Robertus de Brus circuiens terrã, & homagia multorum recipiens, coadunato exercitu copioso, in craſtino ſancti Iohannis Baptiſtæ appropinquauit ad villam Sancti Iohannis, in cuius præſidium nuper aduenerat Aemaricus de Valentia. Equites autem Scotorum omnes lineis camiſijs ſuper armaturam ſuam, ne diſcernerẽtur, induti erãt ex iuſſu noui principis ſui. Inuitatus ab eo Aemericus ad congreſſum, reſpondit quòd cum eo non die illo ſed in craſtino dimicaret. Subtrahente verò ſe Roberto cum ſuis ad ſpatium vnius miliaris, & ſe reficere volente, hora appropinquante veſpertina, Aemericus cum ſuis egreditur armatis, & ſubito iuxta Methfen Scotis ſuperueniens, prælium aggreſſus eſt. Et ceciderunt in die illo, in ore gladij, plures de Scotis, qui pſeudoregi adheſerũt. Quinimo ipſe idem ter à dextrarijs proſtratus eſt, & per Simonem de Freyſel, bellatorem egregium, ter leuatus, tandem per fallaciam candidæ camiſiæ euaſit de prælio. Nam cum aliquandiu Robertus cœterique qui ſe cum celeritate armauerant, reſiſterent, tandem præualentibus Anglis fugere ſunt coacti. Quos inſecutus Aemericus cum ſuis vſque in inſulam de Keyntyr, Caſtrum illius loci, putans Robertum ſe recipiſſe in eo, obſedit. Expugnato tamen Caſtro eum non inuenit, quia ad extremas regionis inſulas fugerat, ſed fratrem ſuum Nigellum de Brus, cum alijs quibuſdam ibidem cepit, quos omnes vſque Beruicum fecit adduci. In prælio autem ſupradicto capti ſunt hi viri, Thomas filius Ranulphi, Dauid Inkemartyn, Iohannes de Sumeruile, milites, Hutting Mareſcallus, & vexilifer pſeudoregis, & Hugo capellanus. Qui nihilominus, cum prædictis, & cum multis alijs, quorum nomina hic non recitentur ne pagina his vileſcat, patibulo ante cæteros primit° eſt affixus, quaſi diceret. Ego preſbyter tale vobis præbeo iter. Poſt hæc autem adueniente rege Angliæ in Scotiam, cum principe VValliæ, & magnatibus populi ſui, quidam Scoti eum honorificè admiſerunt, quidam abierunt retrorſum, nonnulli abdita ſiluarum diuerticula petierunt. Exercitus tamen regius diſcurrens per totum regnum Scotorum, cœpit perſequi fugitiuos, & plures peremerunt, & aliquos viuos comprehenderunt, vtpote epiſcopos & abbatem, prædictos, loricatos & armatos ſubtus exterius tegumentum. Duorum igitur epiſcoporum culpa magna, ſed epiſcopi ſancti Andreæ maior. Nam die congreſſionis inter Anglos & Scotos apud Methfen, iuxta ſanctum Iohannem, miſit armatam clientelam ſuam in ſuccurſum Scotorum.

torum. Ipſe verò callidè ſe reddidit interim Anglis,vt ſi Scoti de Anglis triunpharent,ipſum de illorum poteſtate eruerent, tanquã vi captum, pro defectu tutelæ. Si autem Angli triumpharent, ſibi parcerent, eò quòd derelictus à familia ſua fuit, quaſi non conſentiens factis illorum. Iſti ergo periurati prælati in arctiſſimis carceribus,forma & habitu, quibus fugiendo capti fuerant, retruduntur, quouſque per apoſtolicam ſedem diſpoſitum ſit, quid de his fuerit faciendum. Capitur etiam & illa impijſſima coniuratrix de Bovvhan,de qua conſultus rex,ait. Quia gladio non percuſſit,gladio non peribit. Verùm propter illicitam coronationem quam fecit,in domicilio lapideo & ferreo, in modum coronæ fabricato, firmiſſimè obſtruatur, & apud Beruicum ſub dio forinſecus ſuſpendatur,vt ſit data,in vita & poſt mortem,ſpeculum viatoribus,& opprobrium ſempiternum. Illo quoque tempore,captus eſt Symon Freyſel,in quo pẽdebat Scotorum tota fiducia, in tantum quòd incarcerati nobiles Scoti, inuincibilem incompræhenſibilemque illum aſſerebant,nec illo viuente Scotos poſſe deuinci putarent. De cuius magnanimitate præſumens quidam Scoticus miles, in Turri Londinenſi vinculatus, in elogium Anglorum, ſed proprium diſpendium,caput proprium regi dedit,quocunque die captus fuerit, amputandum. Nomen autem huius Herebertus de Norham,vir cunctis Scotis formoſior, & ſtatura eminentior, tamen propter trinam proditionem, quam regi Angliæ fecerat, & ſecundam dimiſſionem,tertiò captus, vnà cum patre & armigero, in Turri Londinenſi ferreis compedibus nexi erant. Poſt hæc Symon Freyſel ad Turrim Londinenſem mittebatur,vt illo viſo,voti præſtiti Scotus alius recordaretur.In craſtino igitur,id eſt,in vigilia Natiuitatis beatæ Mariæ,educti de Turri Londinenſi, Herebertus, & Thomas de Boys,armiger eius,capitibus ſunt truncati. Symon autem Freyſel, propter pluralitatem proditionũ,quas fecerat,ſic dãnatur. A Turri Londinenſi per viculos & plateas diſtractus vt proditor, ſuſpenſus eminus quia latro,truncatus capite vt homicida,refixus equuleo per dies.xx.igne quoq; finaliter eſt cõbuſtus.Huius autem caput ſuper pontem Londinenſem iuxta caput Gulihelmi V Valeis, ſuper lanceam cunctis nationibus perhorrendum ſpectaculum,eſt afflixum. Circa feſtum ſancti Michaelis reuerſus eſt Robertus de Brus ad Keyntyr, & Henrico de Percy in propinquo exiſtenti ſuperueniẽs, quoſdam de familia eius occidit, equoſq; dextrarios & alia ſpolia

multa

multa cepit: ipſumque Henricum in Caſtro eiuſdem loci obſedit, quouſq; robore exercit⁹ miſſo à rege, obſidionē dimittere cōgeretur. In diebus illis, fecit rex Angliæ inquirere per totā Scotiam, per fidedignos homines, quot & quanti intererant interfectioni Iohannis Comyn, & coronationi Roberti de Brus. Et fermè omnes cepit, & morti tradidit, aut vltro ſe reddentes regiæ voluntati, diris carceribus mancipauit. Poſt hæc captum eſt Caſtrum de Lochder, in quo inuētus eſt Chriſtoferus Setonus, ſororius Roberti de Brus, quem cùm nō Scotus ſed Anglus eſſet, iuſſit rex deduci vſq; Dunfreis, vbi quendam militem de parte regis prius occiderat, ibique iudicium ſubire coactus, tractus ſuſpenſuſque eſt, ac vltimo decollatus. Iohannes verò Setonus Chriſtoferi germanus, apud Nouum Caſtrum ſuper Tinam tractus, ſuſpenſus, atque decollatus, horribiliter vitam terminauit. Erant enim ambo armigeri pſeudoregis, amboque conſenſerāt neci Iohannis Comyn. Vxorem verò Chriſtoferi, & filiam Roberti de Brus, in diuerſis monialium monaſterijs collocauit. Et dum exerceretur indies in populo ſcelerato talis vindicta, fugit ad montana peſtifer coronatus. Proinde timens ſibi Iohannes, Comes de Aſceila, fugam quærit, ſed dei prouidentia timor quem timebat, euenit ei. Nam, cùm in marí nauigando fugeret, ſubitò orto vento contrario, ad terram repulſus, ab aduerſarijs captus erat. Quo audito rex Angliæ, etſi grauiſſimo morbo tunc langueret, leuius tamen tulit dolorem. Comes autem iſte, de ſtirpe regali ſibi originem vendicauit. Idcirco quidā Palatini, ipſum cum iniquis iudicandum, indecens indecorumque cenſebant. Quibus rex, non ſanguinis lineam, ſed iuſtitiæ iudicium attendens, dicebat. Quanto gradus altior, tanto lapſus grauior eſſe conſtat. Sed cæteris parricidis generoſior in ſanguine, altius cęteris ſuſpendatur pro ſcelere. Nec vos latet quoties voluit prodidiſſe nos in Anglia, in Scotia, & in Flandria. Habete illum vos, & Londini iuſtiſſimè iudicetur. Quo cum peruenisſet. vij. die Nouembris, apud VVeſtmonaſterium in aula regis, vtique condemnatur. Verùm, quia de regali ſanguine fuerat oriundus, non eſt tractus, ſed aſcenſo equo, in equuleo quinquaginta pedum ſuſpenſus eſt. Poſteà ſemiuiuus demiſſus, vt maiores cruciatus † ſentiret, crudeliſſimè decollatur. Truncus verò illius, præaccenſo in conſpectu eius vehementi igne, vna cum carne & oſſibus, in fauillas & cineres funditus conflagrā-

† ſuſtineret.

tur.Caput autem iſtius,inter alia proditorum capita, ſuper pontem Londinéſem,in ſuperlatiuo gradu,quia de regali ſtémate,eſt affixũ. Rex apud Lauercoſt iuxta Caerleolum commorans, miſit Beruicum Iuſticiarios,quorum iudicio Nigellus de Brus, miles pulcherimæ inuentis,pro eo quòd conſenſerat factionibus fratris ſui, & cæteri qui cum eo capti fuerant, tracti ſunt atque ſuſpenſi, & vltimo decollati.Et cum ſtrages huiuſcemodi graſſaretur in Scotia,eodem quaſi ſub tempore inter regem Francorum & Pariſienſes ciues, ſeuerior orta eſt diſſenſio,hac de cauſa. Erat autem in ciuitate prædicta,vir illuſtris proſapia, præ cunctis conciuibus permaximè locupletatus,nomine Stephanus Barbet. Hic accedens ad regem Franciæ,ſic fatus eſt. Domine, numiſma cenſus veſtri minoratur in duplo,quàm valet. Hinc mercatores lucrum deportant,& vos detrimentum patimini. Iubeto ergo in moneta ſuum triplum valorem amodò ſupercreſcat. Et velut doloſus & cupidus, ilico aſſenſerunt in vnum.Nec diu latuit ciues reliquos dolus iſte. Qui dixerũt Stephano.Tu inclytus in ciuitate,tu locupletior cunctis burgenſibus es effectus.Ecce rex noſter iniurioſè ſuper nos aggrauat iugum ſuum imponendo regno tributum, cunctis retro regibus Franciæ inſuetum.En quamplura ædificia cõſtruximus,quæ, ſi triplicatur cenſus, inconductibilia in ſolitudinem redigentur, & paſſeres ſolitarij in tectis pro hominibus habitabunt.Ah deus,priuſquam hæc fiant,relictis omnibus quæremus dominum meliorem. Tu ergo, cum ſis vnus ex nobis,aſſentire nobis. Alioquin incendemus te & domum tuam. Quià dictum eſt, quòd ſuggeſtione tuæ verſutiæ factum eſt hoc.Qui reſondit eis.Iuxta condictum faciam, quod populus hic hortatur. Diſcedens verò ab eis, ſoluit clam regi Franciæ cenſum, quem pollicitus erat ei,Coniuratione itaque facta, conciues inſurrexerunt in Stephanum, demolientes & ſolo tenus conplanantes vniuerſa ædificia, quæ in ciuitate & prope ciuitatem habuerat,prætioſamque eius ſupellectilem concremantes,pueros cum pecudibus gladijs occiderũt. Ipſo quòque die bigas regis, in quibus victualia, quæ pro menſa eius empta,& locata fuerãt,diſtrahentes,in fori medio ſparſerunt,pedibus omnia deſpicabiliter conculcando. Nec ſic quieuit tam ſæua rabies,ſed furibundi venerunt ad templum, quo rex tum temporis morabatur. Et clamabant, Trade nobis Stephanum, alioquin, incendemus te & templum. Quibus rex cautè reſpondit.

ſpondit. Ecce repentinè irruiſtis ſuper me. Reuertimini in ciuitatẽ, dieque ſexto redite ad me. Supplebo enim tũc, quod petitis, & quęrelas veſtras, pollicens emendas, exaudiam. Illis autem repedantibus, rex ſeceſſit in alium locum procul ab vrbe. Et ſic fruſtratoriæ dilationis interpoſitione deluſa eſt conquerentium ſolicitudo burgenſium. Poſt hæc autem Carolus, germanus regis, accerſitis ad ſe duodecim de præſtantioribus ciuibus, vt pacificè loqueretur eis, ſub dolo torquebat eos diuerſis pœnis, vſquequo præuaricatores prodidiſſent. De quibus certificatus rex, leuatis patibulis ante portas ciuitatis, nunc denos, nunc vicenos ſublimius fecit ſuſpendi. Porrò Flandrenſibus edixit, vt tributum, quod illi debebant, ſoluerent adauctum tripliciter. Qui reſponderunt. Non amplius cõferemus. Quòd quicquam contulimus, hinc dolemus. Reſtituat nobis rex collata, aut vi conquiremus extorta. Illo quoque anno, quidam hæreticus, apoſtata & pſeudo propheta ſurrexit in Venetia, nomine †Dunſinus, prædicans plurima contra fidem, vtpotè de imperio ſuſcipiendo, de omnium morte Cardinalium, & papæ Clementis, infra hunc annum, & finem mundi infra triennium nunc inſtare, fallaciter, vt veraciter, prædicauit, coadunans ſectæ ſuæ vniuſcuiuſque ordinis gentes apoſtatrices, aſſerens inter cætera ſuæ prædicationis nephanda, hominem quemuis cum muliere quauis commiſcere, non eſſe peccatũ, & mulierem renuentem cuiuſuis hominis amplexum, dignam ignibus concremari. Plura enormia euomendo aſſeruit, quæ quoniam à fide diſcrepant orthodoxa, ſcribere perhorreſco. Qui nõ diu poſt, die ſcilicet Cœnæ domini captus à Chriſto fidelibus, igne combuſtus eſt. Rex Francorum à domino papa oſſa Bonifacij prædeceſſoris ſui petijt ad comburenda, tanquam hęretici, inſtantia oportuna. Petijt etiam ſanctorum catalogo aſcribi fratrẽ Petrum de Murone, qui quondã fuerat papa, dictus Cæleſtinus quintus. Rex Angliæ Petrum de Gauerſtone, apud ſe de diuerſis accuſatum, regnum Angliæ abiurare coegit.

†Dolcinus.

Parliamentum fit Caerleoli. Comes Glouerniæ obſidetur à Scotis. Rex Eadvvardus Primus moritur.

ANno gratiæ. Mcccvij. in octauis ſancti Hilarij, rex Parliamentum tenuit Caerleoli, in quo per maiores graues depoſitę ſunt quęrimoniæ de oppreſſionibus eccleſiarum & monaſteriorum, multiplicibus extorſionibus pecuniarum, per clericum domini papæ, ma-

giſtrum Gulihelmum Teſta nouiter in regnum inductis, præceptumque eſt eidem clerico de aſſenſu Comitum & Baronum, ne de cætero talia exequatur. Ordinatum etiam erat quòd pro remedio ſuper hijs obtinendo, ad domínũ papam aſſignati mitterentur nũcij. In eodem Parliamento edita ſunt ſtatuta quædam tangentia religioſos, qui domos ſuas principales in alio regno habebãt. Venitque ad illud Parliamentum, circa feſtum Cathedræ ſancti Petri, quidam Cardinalis Sabinenſis, magiſter Petrus Hiſpanus, miſſus à latere papæ in Angliam ad perficiendum ordinatum matrimoniũ inter primogenitum regis Angliæ Eadvvardum, & filiam regis Francorum Iſabellam, ſecundum quod à papa Bonefacio, tãquam pacis mediatore, prius ordinatum fuerat. Cui per regem reſponſum eſt, paratum ſe implere quæ ordinata ſunt, dummodo rex Frãcorum velit ex parte ſua, quæ ad ipſum pertinent, adimplere. Dederat enim rex Francorum, dum Vaſconiam tenuerat, Caſtrum quod Mali leonis dicitur, cuidam militi, qui illud adhuc detinebat, nec ad mandatum regis Francorum illud curabat reſtituere. Ob quam cauſam fertur illud matrimoninm hactenus fuiſſe dilatum. Rediit itaque Cardinalis Londinum, vt ſuper his certitudinem expectaret, & eccleſias Anglicanas depilaret. Nam per bullam habere voluit à cunctis Cathedralibus, Conuentualibus, Regularibus & irregularibus eccleſijs, & Prioratibus, duodecim marcas Sterlingorum. De Rectorijs verò † octo denarios de qualibet marca. Contra hanc autem exactionem appellatum eſt à clero Angliæ. Et ordinatum eſt per Conſilium regis, iſtum Cardinalem non plus debere habere, quàm acceperat olim Ottobonus Cardinalis, & legatus in Angliam, ſcilicet dimidium poſtulati. Hoc itaque anno, nono die Februarij, quidam Scotus de Galuedia, Duncanus Magdoil nomine, occurrit nauigio magno, repleto ſeptingentis bellatoribus, applicantibus ſuper terram ſuam, cum trecentis, non multis eo amplius viris, & peremit ferè omnem exercitum, hos in acie, hos in ſaltu, hos in portu, hos in fuga: & plures ſubmerſi ſunt in † mari. Sed hos præcipuos de interfectis in prælio obtulit domino regi, videlicet Malcolmi Makail, domini de Kentir caput, & duorum regulorum Hybernienſium capita, Reginaldum de Craunford, & Thomam de Brus, milites, & Alexandrum de Brus, † germanum pſeudo regis, ſauciatos, & ſemineces præſentauit. De quibus Thomas

† quatuor.

† ponto.

† germanos.

tractus,

tractus, ſuſpenſus, & decolatus eſt, cæteri ſimpliciter ſuſpenſi & truncati apud Caerleolum referuntur. Teſtimonium huic perhibent eorum capita ſuper Caſtellum, & ſuper portas vrbis confixa. Poſt Paſcha, Robertus de Brus, auctoiam ſuo exercitu, congreſſus cum Aemerico de Valentijs, ipſum compulit in fugam, paucis de his qui erant cum eo peremptis. Infra triduum etiam ſequens, fugauit Comitem Glouerniæ, multiſque hinc inde occiſis, ipſum obſedit in Caſtro de Are, quouſque per exercitum à rege miſſum, fuit obſidio diſſoluta. Extunc autem inſequentibus eum Anglis, fugit ad loca paluſtria & nemoroſa, in quibus latibula quæritantem cõprehendere minimè potuerunt. Rex miſſis in Angliam nuntijs, prçcepit ſub graui pœna, vt omnes, qui ei ſeruitium debebant, parati eſſent apud Caerleolum in tres ſeptimanas poſt feſtũ ſancti Iohannis Baptiſtæ: filium verò ſuum remiſit in Angliam, vt ſecundum ea, quæ de rege Franciæ audiret, proficiſceretur ad connubiũ cum filia eiuſdem contrahendum. Poſt cuius diſceſſum cœpit rex vexari diſſenteria. Mouit tamen nihilominus de Caerleolo, quinto nonas Iulij, paruis dietis verſus Scotiam proficiſcens. Pridie verò Nonas Iulij, venit vſque Burgum ſuper Sabulo, vbi inualeſcente infirmitate, die craſtina, ſcilicet ſexta feria, præſenti vitæ valefaciens, dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria conſummauit. Regnauit autem annis triginta quatuor, menſibus ſeptem, diebus viginti vno, compleuitque ætatis ſuæ annos ſexaginta octo, & dies viginti. Hic Eadvvardus fuit ſtrenuus in armis per totam vitam ſuam in omni ſtatu, adeò quòd totam Angliam de manu Simonis de Monte forti, Comitum & Baronum eidem Simoni adherentiũ, qui etiam regem Henricum patrem ſuum, & ſeipſum tenuit in carcere, adquiſiuit, ſicut ſuperius in Chronicis continetur. Totam etiam VValliam de manibus Leolini princis & Dauidis fratris eius, Aquitaniam de manu regis Franciæ extorſit. Scotiam ſibi ſepius ſubiugauit, ſicut ſuperiora geſta teſtantur. Sed capta Scotia proditioſè per Robertum Bruſium, vt ſupra proximo capitulo continetur, ipſe idem inter exercitum in lecto mortis iacens, ex magnanimitate cordis mandauit & iuſſit corpus ſuum ibi remanere non ſepultum, ſed deferri in exercitu, quouſque tota Scotia eſſet finaliter acquiſita. Sed hoc mandatum non potuit effectui demandari. Fuit corpus itaque delatum in Angliam, & ſepultum VVeſtmonaſterij,

anno

†xvij. anno proximo ſequenti, †xviij. die Octobris, iuxta ſanctum Eadvvardum, ad caput patris ſui, per manus venerabilium patrũ, domini Anthonij Patriarchæ Hieroſolimitani & Dunelmenſis epiſcopi, & Gulihelmi archiepiſcopi Eboracenſis, cum cæteris epiſcopis, abbatibus, & prælatis, totius regni. De quo ſcripſit quidam verſificator ſic.

Dùm viguit, rex, & valuit tua magna poteſtas,
Fraus latuit, pax magna fuit, regnauit honeſtas.
Scotos Eadvvardus, dum vixit ſuppeditauit,
Tenuit, afflixit, depreſſit, dilaniauit.

FINIS.

Continuationem huius hiſtoriæ ab anno. Mcccvij. ad annum Mccclxxvij. vide in fine hiſtorię Ranulphi, monachi Ceſtrrenſis.

LONDINI.
Excudebat Thomas Marſhius,
ſecundo die Iunij, anno gratiæ. 1570.

INDEX ALPHABETICVS RERVM

MEMORALIVM IN HAC HISTORIA: PRIMVS NVmerus paginam, ſecundus lineam, tertius verò vel ætatem mundi vel noſtræ ſalutis annum indicat.

A.

Abbatis S. Albani dignitas. 42.26.1154.
Abbatiſſa nupta. 45.25.1160
Abbatiſſa Ebba naſum proprium abſcidit. 313.10.870
Abſtinentia, eiuſdem puellæ. 299.16.824
Acon ciuitas capta. 65.33.1191.
Admonitio. S. Aethelvvoldi epiſcopi. 375.11.965
Aduentus Bruti in Britanniam. 17.32.ætate.3
Aduentus Anglorum quæ fuit cauſa. 153.7.447
Aduentus ſancti Germani. 152.2.446
Aduentus Pictorum. 101.35.75
Aduentus Hengeſti & Horſi. 154.16.449
Aduentus Saxonum. ibidem.
Aduentus Svvani regis Danorum in Angliam. 392. 36.1013.
Aduentus Cnutonis. 396.13.1015
Aduentus ſancti Auguſtini. 202.17.596
Aductus Guilielmi Ducis Normaniæ. 435.6.1066
Aetas mundi prima. 2.1.æt.1
Aetas mundi ſecunda. 3.30.ætat.2
Aetas mundi tertia. 6.26.æt.3
Aetas mundi quarta. 21.17.æt.4
Aetas mundi quinta. 49.34.æt.5
Aetas mundi ſexta quando incipit. 74.33.1
Aethelulphi liberalitas in pauperes. 309.9.357
Adami primi hominis creatio. 2.4.ætate.1
Adamus in Paradiſum tranſlatus. 2.15.ætat.1
Adamus cunctis creatis nomina imponit. 2.16.æt.1
Adamus de pomo comedendo vxori acquieuit. 2. 17.ætate.1.
Adamus cum vxore de Paradiſo eiecti. 2.18.æt.1
Adami peccatum. 2.15.ætate.1
Aaron & Iulius martyrizantur. 129.33.303
Abel innocentia. 1.26.ætate.1
Abel primus martyr. 76.14.2
Abrahami fides & iuſtitia. 76.15.2
Albinus Iudeæ procurator factus. 96.24.58
Alemundus filius Ealdredi regis Northumbriæ interfectus. 294..7.800
Albinus epiſtolas ſcripſit. 283.2.993
Albanus martyrizatur. 125.14.303
Alleluia quis inſtituit primò cantari. 201.30.592
Alexander Magnus rex Macedonum. 58.1.æt.5
Alexander rex Scotiæ ducit vxorem. 249.36.1252
Aelpheg⁹ archiepiſcop⁹ martyrizatur. 392.20.1011
Aegialeus Cicinniorum rex. 4.15.æt.2
Amaſones. 356.19.912
Ambroſius obijt. 144.31.403
Amphibalus perimitur. 129.13.303
Aethelbertus rex Orientalium Anglorũ martyrizatur. .283.12.793.
Aetheldreda virgo & regina. 240.16.679
Andregeus Dux Trenouantum. 66.34.æt.5
Anglia vndè ſortita nomen. 200.26.586
Anglia primò vocabatur Albion. 17.36.æt.3
quòd vocabatur Britannia. 18.4.æt.3
Anglorum vocationis cauſa. 135.7.440
Aeris commotiones. 29.3.1117
Animæ defunctorum qualiter dixerunt amen. 361. 30.932.
Anaximander philoſophus. 75.38.1
Anaximenes philoſophus. 76.3.1
Ancus Martius rex Romanorum. 33.26.æt.4
Anna prophetiſſa. 75.31.1
Annona de cœlo pluit. 300.9.828
Anni ab origine mundi. 178.24.493
Antiochus Magnus. 59.30.ætate.5
Antiphonarium quis compoſuit. 201.20.592
Antipater. 78.20.3
Apoſtolorum vocatio. 86.10.31
Antiochia capta à Chriſtianis. 20.8.1098
Anna ſoror Arthuri reg. 181.25.491.&.185.35.517
Annus quinquagenarius. 247.2.1250
Aquæ inundatio. 247.8.1250
Armenię Maioris archiepiſcopus, venit in Angliam. 124.36.1228.
Archa capta eſt. 19.6.ætat.3
Archa Noë. 5.31.ætate.2
Archiepiſcopus ſimoniachus. 370.35.958
Archiepiſcopatus de nouo conſtitutus. 276.27.765
Archiepiſcopatus ad Doroberniam tranſlatus. 206. 23.604.
Archiepiſcopus Cantuar. certat cum rege munificentia. 77.16.1201
Archelai ſomnium. 82.18.14
Archelai regis crudelitas. 81.20.7
Archelaus vxorem repudiat. 81.35.10
In exilium mittitur. 82.18.14
Aratra colonum priuilegiantur. 52.8.æt.5
Arator ſubdiaconus fioret. 195.28.563
Arma bellica quis primò inuenit. 33.19.æt.4
Armillæ in biuijs ſuſpenſę. 345.25.892
Artium ſeptem liberalium tranſlatio. 182.12.502
Arrij hæretici mors turpiſſima. 136.29.349
Arthuri regis natiuitas. 181.24.498
eius coronatio. 185.8.517
quas terras ſubiugauit. 188.16.525.&.190.12.536
eius dubia mors. 92.15.542
Aſtrologus occiditur. 219.19.633
Arthur⁹ deſignatur regni hęres .65.13.1190
Auguſtinus Doctor claret 145.33.411
Auium pugna. 235.33.671
Athenienſes opprimuntur. 81.33.10
Auguſti benignitas. 70.26.ætate.5
Audiendi non ſunt qui hiſtorias & Chronicas reprehendunt. 1.33.æt.1

Archiepiſcopi Cantuarienſes eo ordine quo ſedebant.

Auguſtinus. 202.17.596. Laurentius ibidem.
Mellitus. 213.35.621. Iuſtus ibidem.
Honorius. 224.6.620. Deus dedit. 228.38.657.
Vacat ſedes 4. annis. ibid. Theodorus. 235.7.668.
Hucuſque Romani fuerunt.

INDEX.

Brithvvaldus. 248.33.692
Tadvvinus. 267.11.731
Nothelmus. 270.13.735
Cuthbertus. 271.3.740
Bregvvinus. 276.3.762
Iambertus. 276.11.763
Aethelhardus. 284.23.794
VVilfridus. 296.16.805
Ceolnothus. 300.28.832
Aethelredus. 320.15.870
Plegmundus. 344.17.889
Aethelmus. 357.16.915
VVlfhelmus. 360.1.924
Odo. 363.2.934
Ealffinus. 371.8.958
Brithelmus. 371.31.959
Dunſtanus. ibidem
Eius natiuitas. 359.38.924
Factus eſt abbas. 364.30.946
Eius viſio. 369.18.955
Eius exilium. 270.15.956
Eius prophetia. 378.27.979
Eius obitus. 380..36.988
Aethelgarus. 381.19.988
Aelfricus. 381.22.989
Siricius. 381.30.990
Aelphegus. 387.5.1006
Liuingus qui & Aethelſtanus. 391.11. 1012.
Aethelnothus ſiue Aegelnothus. 403.23.1020.
Eadſius. 411.18.1038
Stigandus. 411.27.1038
Sivvardus. 415.16.1044
Robertus. 418.3.1050
Stigandus. 420.29.1052
Suſpēſ⁹ fuit et depoſit⁹. 3.34.1070
Lanfrancus. 4.4.1070
Anſelmus. 15.11.1091
Rich. de Beaumes. 27.36.1113
Radulphus. 28.19.1114
Gulihel.de Curboile. 30.34.1123
Theobaldus. 35.36.1138
S.Thomar Martyr. 45.34.1161
Conſecretur. 46.16.1162
Eius mors. 49.32.1170
Cauſę mortis eiuſdē. ibidem
Feſtū ei⁹ celebratur. 51.3.1173
Rex pœnitentiā aggrauat. ibidē
Richardus. 51.20.1173
Baldevvinus. 57.19.1184
Reginaldus. 66.10.1191
Hubertus. 68.36.1194
Stephanus Langton. 85.14.1207
eius ſalus. 131.17.1232
Richardus Magnus. 126.25.1229
Iohannes Blundus. 132.19.1232
Eadmundus de Abindon. 137. 4.1243.
Bonifacius. 174.19.1243
Rob. de Kiluuerby. 351.12.1270
Iohan.Pecham. 366.35.1278
Rob.de VVinchel. 419.16.1301
Archiepiſcopi Eboracenſes.
Paulinus. 215.33.625
VVilfridus. 234.17.664
Cedda. ibidem
VVilfridus iterum. 235.11.668
Boſa. 238.33.678
VVilfridus iterum. 239.25.678
Iohannes Beuerlac⁹. 264.16.721
VVilfridus ſecundus. ibidem
Egbertus. 271.15.742
Eanbaldus. 277.14.767
Eanbaldus ſecundus. 290.7.797
Vlſius. 300.26.831
VVimundus. ibidem
VVlferus. 306.27.854
Aethelbaldus. 347.38.835
VVlſtanus. 365.11.940
Osketellus. 369.14.954
Oſvvaldus. 374.25.972
Aeldulphus. 382.16.992
VVlſtanus. 386.24.1002
Aelfricus. 405.11.1024
Kinſius. 418.8.1051
Ealdredus. 426.35.1060
Thomas. 9.2.1083
Gerardus. 23.30.1102
Thomas. 26.13.1108
Thurſtanus. 27.38.1113
Henricus Murdark. 39.26.1146
Rogerius. 46.9.1161
Galfridus. 65.37.1191
VValterus Graius. 166.1.1242
Sevvallus. 276.8.1256
Godfridus. 329.6.1265
VValterus Giffardus. ibidem &.391.7.1293.
Ioan.Romanus. 402.36.1295
Henr.de Nevvarke. 415.8.1299
Thom. Covvbridge. 456.6.1305
Gulihel.de Grenefeld. ibidem
Archiepiſcopi Londinenſes.
Guithelinus. 148.30.435
Theonus. 198.38.586
Archiepiſcopi Eboracenſes.
Samſon. 176. 16. 490. &. 182. 33.505.
Pirannus. 187.33.522
Thadiocus. 198.38.586
Archiep. Vrbis legionum.
Dubritius. 176.16.490.&.182. 33.507.

B

Babiloniæ ciuitatis deſcriptio. 50.6.ætat.5
Beda preſbiter traditur nutriendus. 256.5.703
Eius ſcripta. 268.1.734
Anglorum ſcripſit hiſtoriam. 265.6.725
Eius obitus. 267.29.734
Balnea callida. 25.5.ætat.4
Baptiſmus Chriſti. 85.30.30
Baptiſmus Clodouei regis Francorum. 172.4.476
Baptizandus, qui pedem de lauacro retraxit. 263. 36.718.
Barbatos nota. 436.2.1066
Brandanus floruit. 195.14.561
Baptiſmus cuiuſdam hæretici. 182.17.504
Bellum non viribus ſed virtutibus obtentum. 153. 25.448.
Bellum ſingulare inter duos reges. 400.6.1016
S.Benedictus & ſancta Scholaſtica. 242.6.681
Benedictus abbas obijt. 190.8.536
Cœnobium eius deſtruitur. 203.24.597
Benedictus Anglus floruit. 255.20.703
Boetius floruit. 186.22.519
Brithricus rex veneno perijt. 295.7.8023
Brutus terram ſuam diuiſit. 19.20.ætat.2
Biſextilis annus quare dictus. 78.18.6
Baldulphus frater Colgrini. 185.22.513
Bellum apud Ottanford. 278.4.777
Bellum Lincolniæ. 105.16.1214
Bellum de Bonnes in Flandria. 96.9.1214
Bellum Levvenſe. 322.33.1265
Bellum Eoueshamiæ. 329.14.1268
Bellum de Faukyrke. 411.25.1292
Bellum de Curtrey. 437.37.130.
Bellum nauale inter Normannos & Anglos. 386 34.1293.
Bellum inter Chriſtianos & Paganos. 18.13.1095
Bartramus fit Papa. 451.5.1305
Bigrinæ mulieres. 176.12.1243
Boamundus nepos Tancredi. 18.9.1095
Bellorum arbiter. 19.4.1095
Boiacas à rege Henrico incenſa. 24.28.1105
Blanchia regina Francorum adulterabatur. 120. 36.1226.

Bleoth-

Bleothinus vnus ex regibus VVallorum. 2.27.1067
Blancum Castrum. 153.11.1239
Bonifacius de Baleis. 160.25.1241
Bealueri Castrum. 99.38.1216
Barones Angliæ inierunt fœdus cum Danis contra Gulihelmum regem. 3.15.1069
Barones Angliæ conspirauerant in regem. 97. 29.1215.
Barones ciuitatem Londinensem occupauerunt nemine resistente. ibidem
Barones excommunicantur. 100.25.1216
Barones Angliæ Ludouicum regis Franciæ primogenitum in auxilium sibi asciscunt. ibidem
Barones relicto Ludouico cesserunt in ditionem Henrici regis. 104.8.1216
Barim ciuitas. 12.24.1087
Bathonia fit sedes episcopalis. 16.2.1092
Baldevvinus Consul de Monte. 18.4.1095
Baldevvinus archiepiscopus Cæsariæ ciuitatis, vbi quondam sanctus Basileus archiepiscopus populo dei prefuit. 24.4.1103
Baldevvinus rex Hierusalem. ibidem
Beritum ciuitatem subiugauit. 27.5.1110
Baldevvinus episcopus VVigorn. factus archiepiscopus Cantuarienſis. 58.35.1185
Baldevvinus Comes Albæmarlæ. 91.27.1212
Baldevvinus Imperator Constantinopolitanus venit in Angliam. 148.1.1238
Baldevvinus de Betun. 163.21.1241
Baldevvinus de VVake. 166.19.1242
Balac Admirallus. 30.23.1122
Balac princeps Turcarum in bello cepit Baldevvinum regem Hierusalem. 31.3.1123
Bainardi Castrum. 92.11.1213
Bartholomeus Exon. episcopus. 46.1.1161
Beati Benedicti regula à Lanfrãco in multis Cœnobijs Angliæ constituta. 4.14.1071
Bedfordiense Castrum obsiditur in natalitijs à rege Stephano. 36.3.1138
Capitur. 117.1.1224
Beatrix Comitissa prouinciæ. 167.37.1242
Benedictus, precẽtor sancti Pauli Londini, fit Roffensis episcopus. 99.6.1215
Benedictus Roffensis episcopus obijt. 121.11.1215
Bernardus abbas Clareuallensis obijt. 41.30. 1152.
Berengaria filia regis Nauariæ nupta Richardo regi Angliæ. 66.19.1191
Brixentij Mediolanensibus auxiliabantur. 148. 26.1238.
Bugares hæretici. 142.32.1236
Butauant Castellum à rege Francorum subuersum. 78.11.1202.

C

Cador Dux Cornubiæ. 185.25.516
Cadvvanus rex. 218.23.633
Camber filius Bruti. 19.23.ætat.3.
Camesia beatæ Mariæ. 354.10.910
Cambria idem quod VVallia. ibidem
Cancellarius eligitur. 271.16.1255
Capellum Rubeum. 251.27.1252
Captio Baronum. 324.3.1264
Carautius rex. 122.16.286
Cardinalis luxuriæ reprehenditur. 31.27.1125
Carolus Magnus Romam ingreditur. 294.13.800
Loca sancta visitat. ibidem
Leonem Papam muneribus honorauit. ibidem
Eius aduersarios punit. ibidem
Romæ coronatur. 294.22.801
Græcorum Legati ad eum mittuntur. ibidem
Legati à Hierusalem ad eum mittuntur. ibidem
Literas mittit ad Offam Mertiorum regem. 278. 31.775.
Eius munera ad eundem Offam. ibidem
Eius obitus. 297.7.814
Carrucagiũ colligitur. 24.15.1166.&.117.33.1224
Caruinus Orator inedia perit. 82.6.11
Cassibulanus rex. 66.7.ætat.5
Castrum Puellarum. 22.28.æt.4
Castrum Bedfordiæ cum alijs captum. 197.26.580
Castrum de Somerton obcessum. 267.21.734
Castrum de Striuelin. 439.20.1303
Castrum Tantoniæ. 264.28.722
Catanesia pars Albaniæ. 102.1.76
Charta Papæ comburitur. 191.10.1245
Charta libertatis Angliæ. 144.9.1237
Sententia lata in eius transgressores. 254.28.1253
Charta regis Ang. cõcessa regi Scotię. 63.36.1189
Charta Aethelulphi regis. 306.34.854
Chartarum innouatio. 122.31.1226
Cheldricus in Albania applicat. 700. nauibus. 185. 29.517.
Chorea gigantum. 175.28.490
Chorea mulierum in cemiterio. 389.12.1012
Christi natiuitas. 74.18.1
Christi circumcisio. 75.21.1
Christi passio. 2.8.ætat.1.&.88.33.33
Christi præputium ab Angelo Carolo Magno delatum. 75.22.1
Christus apparet in aëre crucifixus. 244.10.1250
Christianitas primò in Britannia. 112.1.185
Christianitas secundò in Britan. 202.17.596
Christianorum persecutio. 103.1.83.&.109.36.160 &.113.18.195.
Cibaria in lapides conuersa. 208.20.606
Ciclus Paschale. 162.12.465
Ciphum ex testa capitis. 193.8.547.&.96.36.574
Claudianus presbiter claret. 171.35.474
Clodonius Franc. rex baptizatur. 172.4.476
Cœnobium Mortoniæ. 31.26.1125
Cœnobium Gemblacense. 372.27.962
Cœnobium de Selesia. 259.11.711
Cœnobium de Iarevve. 242.5.681
Cœnobium de Bello. 2.32.1067
Cœnobium de Bermundsey. 16.24.1094
Cœnobium Belli loci. 239.17.1249
Cœnobiorum quorundam fundatio. 343.9.888
Cœnobiorum quorundam destructio. 314.7.870
Cœnobium Glastonienſe restauratum. 265.35.727
Cœnobium Septoniæ. 343.9.888
Cœnobium Aethelingiæ. 343.9.888
Cœnobium sancti Martini Douerię. 248.38.692
Cœnobium sancti Petri VVestmonasterij. 370. 37.958.

INDEX.

Cœnobium. VVinton. 374.23.972.&.373.7.964
Cœnobium ſancti Petri de Burgo. 236.36.674
Cœnobium VVigorniæ. 260.3.712
Cœnobium Certeſey. 237.4.675
Cœnobium ſancti Albani. 287.13.794
Cœnobium VVinburniæ. 264.12.720
Cœnobium de Barking. 237.4.675
Cœnobium Rameſienſe. 374.4.978
Cœnobium ſancti Eadmundi. 403.35.1020
Cœnobiũ ſancti Benedicti de Hulmo. 408.37.1033
Cœnobium de Burton ſuper Trẽtam. 386.33.1003
Cœnobium de Ripun combuſtum. 368.26.948
Cœnobium Couentrenſe. 423.23.1057
Cœnobium Colceſtriæ. 19.12.1095
Cœnobium Exonienſe. 374.1.968
Cœnobium Cluniacenſe. 351.1.902
Cœnobium Foſſenſe in Gallia. 225.9.647
Cœnobium Latiniacum in Gallia. 225.6.647
Cœnobium Middeltonenſe. 363.31.939.&. 373. 7.964.
Cœnobium de Thaueſtocke. 372.23.961
Cœnobium de Rummeſeige 373.36.967
Cœnobium de VValtham. 439.24.1066
Cœnobium nouum VVintoniæ. 351.1.900
Cœnobium de VVinchelcombe. 292.20.798.&. 298.10.820.
Cœnobium Ciſtercienſe. 20.18.1098
Cœnobium Norvvicenſe. 20.5.1097
Cœnobium Radingenſe. 30.17.1120
Cœnobium Levvenſe. 7.11.1078
Cœnobium de Feuersham. 42.37.1154
Cœnobium Cirenceſtrenſe. 34.30.1133
Cœnobium de Mortuo Mare ibidem. ibidem
Cœnobium Mertoniæ. 31.27.1125
Cœnobium de Caſtelacre. 14.17.1090
Cœnobium. S. Mar. de Stoke. 14.1.1089
Colgrinus Dux. 185.15.516
Coloſſus Romæ erectus. 101.33.74
Columbanus Scotorum doctor obijt. 203.30.598
Combuſtio Romæ. 98.20.67
Combuſtio Londini. 33.30.1132.&.35.1.1135.&. 248.11.1212.
Combuſtio cameræ Papæ. 191.10.1245
Combuſtio Norvvicenſis eccleſiæ. 50.30.1171
Combuſtio Ciceſtrenſis eccleſiæ. 60.20.1187
Comes Ferrarius exhęredatur. 344.1.1266
Cometa quid. 439.19.1066
Cometa. 353.28.906.&. 377.11.976.&. 238.27. 677.
Cometa ad modum Draconis. 179.36.497
Comitiſſa Godiua æquitans nuda. 423.37.1057
Conceptio beatæ Mariæ. 72.35.ætat.5
Conciliarij regis. 336.16.885
Concilium Nicenum. 133.23.320
Concilium Arelatenſe. 133.26.321
Concilium Conſtantinopolitanum. 141.19.387. &.193.27.551.
Concilium Chalcedonenſe. 157.7.452
Concilium ſancti Auguſtini Anglorum Apoſtoli, apud Auguſtines Ake. 204.10.603
Concilium Romæ. 228.31.653.&.239.21.678. &.97.23.1215.
Concilium Hertfordiæ in Anglia. 236.2.673
Concilium Aquiſgrani. 298.7.820
Concilium in regione VVeſtſaxonum. 352.35905
Concilium Carthaginenſe. 146.10.415
Concilium prouinciale apud Finchale. 282.36.792 &.292.32.798.
Concilia quinque iuſſu Caroli Magni per Gallias cælebrata. 297.2.813
Concilium de Chalchuthe. 281.34.789
Concilium apud Hathfelde. 241.20.680
Concilium Lugdunenſe. 355.13.1274
Concilium Bonifacij Papæ. 209.22.611
Concilium Radingenſe. 84.4.1206
Concilium Ottoboni. 348.26.1268
Concilium Othonis. 119.1.1226
Concilium apud Lamhithe. 368.14.1281
Concilium Tholetanum. 202.13.595
Cõcordia inter reges Angliæ & Scotiæ. 186.2.1244
Confederatio inter reges Alemanię & Anglię. 392. 19.1294.
Contribulatio Papalis intollerabilis. 269.37.1246. &.217.1.1247.
Conuiuium magnum. 174.35.1243
Cordeilla. 28.4. ætat.4. eius mors. 29.5. ætat. 4
Corineus. 17.12.ætat.3
Cornubia vndè dicta. 199.22.586
Cornubia ſubiugata. 296.25.809
Corona ſpinea in Franciam delata. 158.26.1240
Corruſcationes. 29.3.1117.&.75.7.1198.&. 248. 11.1251.
Coſdroa rex deſtruxit Hieruſalem. 212.32.618
Cruce ſignantur reges. 60.33.1188
Crucis inuentio. 134.8.324
Crucis pars datur Aelfredo regi. 333.7.883
Crucis ſignum apparet in veſtibus hominum. 282. 10.790.
Crux reportatur Hieruſalem. 213.18.620
Crux ſancta amittitur. 60.5.1187
Crux ſancta in Franciam delata. 159.38.1241
Crux Neeth. 371.26.1283
Crux archiepiſcopi. 367.28.1279
Crux archiepiſcopi Eboracenſis. 32.15.1127
Cumbria datur regi Scotiæ. 366.13.946
Cunedagius. 29.6.ætat.4
Cupiditas Romanæ Curiæ. 135.10.1233
Cupiditas Fratrum Minorum. 414.30.1299
Cuthberti obitus. 245.8.686
Cuthberti corpus remouetur. 327.29.875

D

Daniel Propheta. 76.20.1.
Damaſcus ciuitas obſeſſa. 39.37.1147
Danorum primus aduentus in Angliam. 282.19. 791.&.289.10.795.
Dani eccleſias ſpoliant. 294.4.800
Dani Egbertum regem ê pręlio fugant. 300.37.834
Dani Inſulam Ouium ſpoliant. 300.31.833
Dani à rege Egberto fugati. 301.5.835. ibidem. 11.836.
Dani fugantur. 301.26.838
Dani in Iuſula Thaneta hiemant. 311.7.863
Dani Northumbriam infeſtant. 311.22.867
Dani apud Notingham hiemant. 312.24.868

Dani multa monaſteria deſtruunt. 314.7.870
Dani, Pictos & VVallos infeſtant. 327.28.875
Dani Burthredum Mertiorum regẽ à regno expellunt. 327.13.874
Dani regnum Mertiorum ſuo dominio ſubdiderũt. ibidem.
Danicæ afflictionis cauſa. 301.34.838
Danorum victoriæ. 302.29.839.& 303.1.842
Danorum ſtrages. 303.25.842.& 322.1.871
Dan's pax datur. 328.5.876
Danorum & Anglorum altercatio. 348.23.896
Danorum exercitus Cantuariam depopulatur. 304.28.851.
Berthulphum regem Mertiorum in fugam conuertit. ibidem
Dani à rege VVeſtſaxonum Aethelulpho ſuperantur. 304.33.851
Degradatio epiſcoporum & abbatum. 3.33.1070
Diabolus viſibiliter apparet. 22'7.1100
Diſcordiæ cauſa inter reges Angliæ & Franciæ. 78.2.1202.
Diſcordia inter ſcholares Pariſijs & fratres Prædicatores. 258.24.1253
Diſcordia inter ſcholares & burgenſes Cãtabrigiæ. 301.26.1260.
Diſcordiæ cauſa inter regem & Barones. 125. 1. 1233.
Decimæ Papales. 135.9.1233.&.177.5.1244
Decima pars terræ deo & eccleſiæ datur. 306. 29.854.
Demetia vbi. Auſtralis VVallia. 199.24.586
Dedicatio noui Cœnobij VVintoniæ. 374.23. 972.
Demetiæ princeps Rheſus homagium facit regi Angliæ. 47.2.1163
Denarius ſancti Petri. 288.24.794
Depopulatio regionum tranſmarinorum. 341. 28.888.
Deſponſatur quidam inuen's veneri. 424.18.1058
Deſtructio Britanniæ per Saxones. 160.16.462
Deſtructio multarum prouinciarum. 341.28.887
Deruuianus & Faganus in Britanniam miſſi. 112. 4.185.
Diaboli fraus. 147.34.430
Diaconi ab Apoſtolis ordinantur. 89.32.33
Dolus Hengeſti. 159.22.461
Dolus Vortigerni. 151.10.445
Dolus Paſcentij. 179.15.497
Dolus ex fonte venenato. 184.33.606
Dolus Mordredi. 191.6.540
Dolus Haſtingi. 342.18.887
Dolus Hamonis Romani. 94.4.44
Dolus Quendrithæ reginæ Merciorum. 283. 30.793.
Dolus Eadrici Comitis. 387.5.1006
Donatus claret. 137.7.353
Dormientes ſeptem. 118.30.251
Dorobernia per Ealfledam obſeſſa. 358.18.918
Dorobernia, id eſt Cantuaria, ſedes archiepiſcopalis. 206.23.604
Draco regis quare portatur in bello. 180.27.498
Dubritius rex Minoris Britanniæ. 185.35.517
Dubritius vrbis Legionum archiepiſcopus. 185. 8.517.
Dunecanus fit rex Scotiæ. 15.37.1092
Dunſtanus. vide ſupra inter archiepiſcopos in. A. litera.
Ducatus Aquitanniæ pertinet ad regem Angliæ. 62.26.1189.
Dux Auſtriæ vendidit regem Angliæ Imperatori. 68.24.1194.
Dux Normanniæ Henricus fit rex Angliæ. 43. 1.1154.
Dux Normanniæ Henricus facit homagium regi Francorum. 40.38.1149
Dux Normanniæ proditione occiſus. 366.1.944

E

Eadfleda ſanctimonialis. 351.32.901
Eadgitha regis ſoror nupta Sithrico Daco. 360. 4.925.
Eadgiua regis ſoror nupta Imperatori Othoni. 362.27.938.
Eadhilda regis ſoror nupta Carolo Franc. regi. 351. 35.901.
Eadmundus martyr coronatur. 308.29.855
Eadmundus rex Eaſtangliæ à Danis perimitur. 319.4.870.
Eadmundus filius Eadgari regis moritur. 374.19. 971.
Eadmundus filius Richardi Comitis Cornubiæ naſcitur. 240.17.1250
Eadricus fit Merciorum Dux. 401.36.1017
Eadricus Diſpenſator. 412.8.1040
Eadricus Siluaticus. 2.21.1067
Eadrici proditoris deſcriptio. 386.27.1003
eius mors. 402.1.1017
Eadvvardus Exul. 402.29.1017
eius liberi. ibidem
Eadvvinus & Morcarus fratres. 1.36.1067
Eadvvinus frater regis Aethelſtani in mare proiectus. 362.5.934
Ebba abbatiſſa naſum abſcidit. 313.11.870
Eccleſia Romana caput omnium. 209.7.609
Eccleſiæ bona temporalia primò conceſſa. 133. 15.319.
Eccleſiæ Britanniæ libertates conceſſæ. 112. 28.187.
Eccleſiæ multæ conſtructæ ſunt. 187.33.522
Eccleſiæ deſtructæ per totam Britanniam. 160.23. 462.&.183.16.511.
Eccleſia ſancti Pauli Londini fundatur. 8.38.1083
Eccleſiæ grauamina. 217.1.1247
Eccleſia de Lambeth demolitur. 75.3.1199
Ecclipſis ſolis bis per triennium. 245.12.1250
Editha virgo. 373.4.963
Eilricus regnum Northumbriæ inuaſit. 368.22.947
Electionis error. 82.1.1205
Electio. 123.30.1228
Electi perſecutio. 175.7.1243.&.178.24.1244
Elienſem Inſulam exhæredati occupãt. 345.4.1267
Elienſis archidiaconus fit Cancellarius Angliæ. 300.32.1260.
Engelrami de Conci mors miſerabilis. 285.8.1289
Eptis fluuius. 355.24.912

INDEX.

Elienſis Inſula capitur. 345.7.1267
Abbates ibi primò erant. 26.23.1109
Ermenburga regina. 238.15.676
Eliezarus ſacerdos per Gracccum amotus. 84.11.27
Eleemoſina regis. 343.9.888.&.344.18.889
Egeſippus claret. 113.1.189
Elutherij decretum. 112.36.188
Emma regina Angliæ moritur. 419.33.1052
Epiſtola Pilati Tiberio, de paſſione domini. 89.1.33
Epiſtola Caroli Magni ad Offam regẽ. 278.30.773
Epiſtola Papæ pro Beda præsbit. miſſa. 268.17.734
Epiſtola totius cleri Papæ. 221.1.1247
Epiſtola Cardinalibus miſſa. ibidem.
Epiſtola alia Papæ miſſa. ibidem.
Epiſtola Imperatoris Græcorũ de ſubmiſſione. 355.
Epiſtola prælatorũ Græciæ. de eodẽ. 358.36.1274
25.1274.
Epiſtola Francorum Papæ, cõtra eccleſiaſticos. 217.
23.1247.
Epiſtola Cardinalibus ſuper eiſdem. ibidem.
Epiſtola Baronũ Henrico regi miſſa. 321.17.1264
Eiuſdem regis reſcriptio. ibidem.
Enoch in Paradiſum tranſlatus. 76.15.2
Epicuri opinio de rerum principijs. 76.3.1
Epiſcopatuum diuiſio. 256.22.704
Epiſcopi & eorum ſedes in Britannia primò inſti-
tuti. 112.11.185
Epiſcopi vterini, vel eodem die nati. 190.4.535
Epiſcopi plures vno die conſecrati. 353.13.905
Epiſcopi Aethelvvoldi admonitio. 373.11.965
Epiſcopatuum ſedes tẽpore Offæ regis. 288.9.794
Epiſcopis poſſeſſiones primò datæ. 112.28.187
Epiſcopus rex factus. 309.20.857
Epiſcop⁹ ſymonia ꝓmot⁹. 234.30.666.&.371.8.958
Epiſcopus iocoſẽ promotus. 403 24.1020
Epiſcopatus contulerunt olim reges. 10.3.1085
&.22.22.1100. &. 12.37.1101.&. 27.36.1113. &
30.34.1123.&.31.30.1125.
Epiſcopus armis clarus, & morib⁹ clarior. 18.6.1095
Epiſcopus armatus. 71.17.1196

Epiſcopi Londinenſes.

Mellitus. 206.23.604
Vacat ſedes pluribus annis. 213.
26.621.
VVina. 234.30.666
Erkenvvaldus. 237.3.675
VValderus. 237.17.675
Iugvvaldus. ibidem.
Egulfus. ibidem.
VVigerus. ibidem.
Eadbrithus. ibidem.
Eadgarus. ibidem.
Kinivvalcus. ibidem.
Eadbaldus. ibidem.
Eadbertus. ibidem.
Oſmundus. ibidem.
Aethelnothus. ibidem.
Celbertus. ibidem.
Revvlfus. ibidem.
Svvithulphus. ibidem.
Eadſtanus. ibidem.
VVlſius. ibidem.
Aethelvvardus. ibidem.
Eaſtanus. ibidem.
Theodredus. 350.15.898
Brithelmus. 370.35.958
Dunſtanus. ibidem.
Robertus. 418.3.1050
Gulihelmus. ibidem.
Mauricius 7.4.1078
Richard⁹ de Beaumes. 26.9.1107
Gilbertus Vniuerſal. 32.12.1127
Robertus de Sigillo. 87.35.1127
Ricard⁹ de Beaumes. 41.28.1152
Gilbertus Folioth. 46.35.1163
Ricardus. 62.38.1189
Gulihelmus. de ſancta Maria. 75.
36.1199.
Euſtachius de Faucunbridge. 110
30.1221.
Rogerus Niger. 125.16.1228
Fulco Baſſet. 187.5.1244
Henricus de VVengham. 282.
21.1259.
Richardus Talbotus. 312.8.1262
Hẽric⁹ de Sãdvvico. 342.33.1265
Ioan. de Chishulle. 355.10.1273
Rich. de Graueſend. 368.17.1281
Radulphus Baldoc. 442.1.1303

Epiſcopi Roffenſes.

Iuſtus. 206.20.604
Romanus. 213.27.621
Paulinus archiepiſcopus Ebora-
cenſis priùs. 220.21.634
Ithamarus. 225.10.647
Putta. 236.7.673
Godmundus. 250.11.693
Tobias. ibidem.
Ealdulphus. 264.34.693
Dumi. 271.4.740
Beornredus. 296.12.804
Puthricus. ibidem.
Godvvinus. 388.14.1011
Radulphus. 26.27.1109
Ernulphus. 31.14.1124
Ioan. 31.30.1125
Aſcelinus. 39.22.1146
VValterus. 46.4.1161
Gilbert⁹ de Glãuilla. 95.34.1214
Benedictus. 99.3.1215
Henricus de Sãdford. 123.8.1227
Rich. de VVendon. 147.37.1238
Laurentius. 275.15.1256
VValter⁹ de Martõ. 366.27.1278
Monachus. ibidem.

Epiſcopi Dommocenſes, ſiue Orient. Anglorum.

Fœlix Burgundus. 218.15.632
Thomas. 226.3.650
Bonifacius. 226.6.605
Boſa. 236.6.673
Acca. 236.28.674
Aethelacus. 270.1.734
Tidferthus. 277.2.765
VVeremundus. 321.28.870

Epiſcopi Helmhammenſes.

Bedvvinus. 236.28.674
Eadbertus. 269.38.734
Halardus. 277.2.765
Humbertus. 317.29.870
VVilredus. 321.31.870
Athulfus. ibidem
Aelfricus. ibidem
Theodredus. ibidem
Aethelſtanus. ibidem
Algarus, ibidem
Alvvinus. ibidem
Stigandus. ibidem
Aethelmus. ibidem
Herſtanus. ibidem
Algarus. 404.17.1021
Eadvvinus. ibidem
Aelfricus. 411.19.1038
Stigandus. ibidem
Grinketello. ibidem
Aegelmarus. ibidem
Aelfricus. 415.23.1044
Stigandus. ibidem
Ailmarus. 3.34.1070
Arfaſtus. 4.7.1070
hic tranſtulit ſedem ad Theo-
fordiam ibidem
Gulihelmus. 7.4.1078
Herbertus. 15.25.1091
Iſte tranſtulit ſedem ad Norvvi-
cum. 16.23.1094
Ebrardus. 30.13.1121
Gulihelmus Turbus. 41.10.1150
Ioan. de Exonia. 52.31.1176
Iohannes Graius. 77.2.1190
Pandulphus legat⁹. 107.38.1218
Tho. Blundeuille. 121.12.1226
Radulphus. 141.35.1236
Gulihel. de Raele. 151.1.1236
VValterus Suthfeld. 185.8.1244
Simõ de VVãtona. 276.33.1257

Rog.de Sherning. 366.26.1278
Gulihelmus Midleton. ibidem
Radulphus VValepole. 376.12.1288.
Iohannes de Ely. 412.33.1298

Episcopi Leicestrenses.

Totta. 270.12.737
Eadbertus. 277.24.768
VVerebertus. 276.38.765
Vnvvona. 277.24.768
Rethunus. 310.18.861
Aeldredus. ibidem
Ceolredus. 327.11.873

Episcopi Lindissæ prouinciæ siue Merciorum.

Honorius. 217.32.628
VVinfridus. 236.33.674
Eadhedus. 238.36.678
Aethelvvinus. 239.1.674
Eadgarus. ibidem
Kinebertus. 270.5.734
Ealdulphus. 276.15.764
Ceolulfus. ibidem
Leofvvinus. 372.11.949
Ailnothus. ibidem
Asevvinus. ibidem
Aelffius. 374.3.968

Episcopi Ramesburienses siue VViltonenses.

Aethelstanus. 359.10.920
Odo. ibidem. post Cant. archiepiscopus.
Osulfus. 422.24.1055
Algarus. ibidem
Aelfstanus. ibidem
Siricius. 381.30.990
Aelfricus. 422.26.1055
Brithvvaldus. 415.25.1045
Hermanus. ibidem. hic vltimus fuit.

Episcopi Credienses.

Eadulphus. 361.24.931
Aethelgarus. ibidem
Algarus. 369.10.952
Aelfvvoldus. ibidem
Liuingus. 411.22.1037
Leofricus. 415.34.1046

Episcopi Cornubienses.

Liuingus. 415.33.1046
Leofricus. ibidem

Episcopi Claudiocestriæ.

Eldadus. 174.29.489

Selesiences episcopi.

Eadbertus 259.8.711
Cella. 259.31.711
Vacauit sedes multis annis. ibidé

Cicestrenses episcopi.

Gutherdus. 372.20.960
Aelfredus. ibidem
Eadelmus. 374.18.970
Aethelgarus. 381.20.988
Ordbrithus. ibidem
Ealmarus. 403.18.1019
Aethelricus. ibidem
Grinketello. 411.20.1038
Hecca. 415.37.1047
Robertus. 7.4.1078
Galfridus. 13.5.1088
Radulphus. 26.28.1109
Sigefridus. 31.30.1125
Iohannes. 55.32.1180
Simon. 86.8.1207
Richardus. 99.6.1215
Ranulphus. 108.26.1218
Radulphus de Nouauilla. 113.10 1222.
Richardus de VVithz. 184. 8.1244.
Ioan. Clipping. 255.18.1253
Stephanus. 342.33.1265
Gilbertus de sancto Leopardo. 456.1.1305.
Ioan. de Langtona. ibidem

Hagustaldenses episcopi.

Eatta. 238.33.678
Cunbertus. 239.8.678
Eatta. 345.2.686
Iohannes. 241.10.680. &.245. 2.686.
Acca. 270.7.734
Frithebertus. 277.17.767
Alcmundus. ibidem
Tilbertus. 280.24.783
Aethelbertus. 292.14..797
Eadredus. ibidem
Eadbertus. 294.6.800. hic vltimus fuit.

Candidæ Casæ episcopi.

Trinvvinus. 239.9.678
Aethelinus. 270.8.734
Frithevvoldus. 276.12.763
Pethvvinus. ibidem
Aethelbertus. 279.27.778
Baldulphus. 284.25.794

Herefordenses episcopi.

VVastoldus. 270.3.734
VVlvvardus. 277.1.765
Cedda. 309.35.857
Albertus. ibidem
Aethelstanus. 326.30.872
Esna. 338.11.885
Ceolmundus. ibidem
Aethelstanus. 423.3.1056
Leonegarus. ibidem
VValterus. ibidem
Reinelmus. 22.37.1101
Robertus. 39.34.1145
Gilbertus Folioth. ibidem
Guilihelmus de Veer. 59.8.1186
Aegidius de Brausa. 76.36.1200
Hugo de Mapenor. 109.1.1219
Hugo Folioth. ibidem
Robertus de Meidenstanes. 140. 16.1234.
Petr⁹ de Egleblāke. 156.15.1240
Iohannes. 187.8.1244
Iohannes Briton. 364.5.1275
Thom. Cantalupus. ibidem

VVicciorum episcopi.

Boselus. 260.2.712
Ostfertus. ibidem
Egvvinus. ibidem
VVilfridus. ibidé, &. 270.2.734
Mildredus. ibidé, &. 292.12.797
VVerenard⁹. ibidé, &. 292.12.797
Tilherus. ibidem
Hereferthus. ibidem
Debertus. ibidem. &. 276.37.765
Herebertus. ibidem
Eadbertus. 303.37.847
Alvvinus siue Alhunus. ibidem
Herefertus siue Herefredus. 326 25.872.
Aethelhunus. ibidem.
VVilferthus. 260.2.712.& 359.26.922.
Kinevvaldus. 361.23.930
Dunstanus. 370.31.957
Osvvaldus. 372.13.959
Ealdulphus. 260.8.712
VVerferthus. 357.20.915
Aethelhunus. ibidem
VVlstanus. 386.24.1002 &.403.8.1017.
Leoffius. 403.8.1017
Brithregus. 408.12.1033
Liuingus. 412.17.1040
Aelfricus Ebor. arhiepiscopus. 412.17.1040.
Aeldredus. 415.36.1046
VVlstanus. 427.7.1062
VVlnothus. 13.6.1088
Samson. 20.2.1097
Theulfus. 28.24.1114
Simon. 31.30.1125
Rogerius. 55.20.1179
Baldevvinus. 56.19.1181
Gulihelmus de Northale. 59. 16.1186.
Robertus. 66.12.1191
Henricus. 70.2.1195
Ioan. de Constantijs. 70.16.1196
Maugerius. 77.1.1200
VValterus de Gray. 95.34.1214
Silvester. 107.26.1218
Gulihel. de Bleis. 108.8.1218
VValterus de Cantilupo. 141. 36.1236.
Prior quidam. 417.33.1301

Lindissernenses siue Dunelmenses episcopi.

Aidanus. 221.1.635
Finanus. 228.15.652
Colmannus. 233.17.663
Tuda. 234.12.664
Cuthbertus. 243.24.683

Eadbertus. 250.35.696
Aethelvvaldus. 270.7.734
Kineulfus. 270.29.738
Higbaldus. 280.16.781
Egbertus. 296.9.803
Eardulphus. 300.11.828
Egfridus. 303.29.845
Eanbertus. ibidem
Eardulphus. 306.28.854
Cutherdus. 357.33.915
Milredus. ibidem
Tilredus. 360.26.927
VVithredus. ibidem
Mildredus. 381.28.990
Aldhunus. ibidem
vacauit ſedes. 3. annis. 403.24.1020.
Eadmundus. ibidem
Eadredus. 416.4.1048
Aegelricus. 423.10.1056
Aegelvvinus. 428.24.1056
exulat ſpontè. 4.1.1070
VValkerus. 7.30.1079
Gulihelmus. 13.10.1088
Radulphus. 26.28.1109
Gulihelmus de ſancta Barbara. 39.19.1146.
Hugo de Puſac. 70.2.1195
Philippus. 70.29.1196
Richard⁹ de Mariſco. 86.24.1208
Philippus. 91.4.1211
Rich.de Mariſco. 107.35.1218
Richardus Saresburienſis. 121.9.1226.
Nichol.de Fernhã. 159.29.1241
VValterus de Kirkham. 239.13.1249.
Robertus Stychil. 299.34.1260
Anton.Patriarcha Hieruſolomitanus. 466.3.1307

Dorcaceſtrenſes ſiue VVintonenſes epiſcopi.

Sanctus Birinus. 221.28.635
Aegelbertus. 226.2.650
VVina. 233.10.661
Leutherius. 236.6.673
Hedda. 241.10.680
Daniel. 256.22.704
Humfridus. 271.28.746
Kinehardus. 274.31.756
Celdulphus. 281.26.787
Aldulphus. ibidem
Herefridus 301.2.834
Eadmundus. ibidem
Svvithunus. 307.13.854
Ealferthus. 311.4.863
Tunbertus. 332.12.879
Deneulphus. ibidem
Ethelinus. 343.9.888
Frithſtanus. 353.9.905
Birſtanus. 361.28.932
Aelphegus. 362.37.934
Aelffinus. 368.3.947
Brithelmus. 372.29.963
Aethelvvoldus. ibidem
Aelphegus. 380.22.984
Aelffius. 387.6.1006
Aethelvvoldus. 396.28.1015
Aelffius. ibidem
Eadnothus. 399.38.1016
Eadricus. 409.9.1034
Eadnothus. ibidem
Ealfvvinus. 415.38.1047
Stigandus Helmhamenſis. 416.1.1047.
Eadnothus. 418.1.1049
Vlfo. ibidem
VValkelmus. 13.4.1088
Gulihelmus Giffard. 22.22.1100
Henricus. 32.38.1129
Richardus Tokelni. 25.7.1174
Godefridus de Lucy. 62.38.1189
Petrus de Rupibus. 81.15.1204
Gulihelm⁹ de Rale. 149.8.1238
Aethelmarus. 243.30.1250
Iohannes de Exonia. 312.9.1262
Iohan.de Põtiſſina. 455.38.1305
Henricus VVodelokes. ibidem

VVellenſes & Bathon.epiſcopi.

Eadulphus. 353.9.905
Aethelinus. 357.17.915
Vlfhelmus. ibidem
Aelphegus. 360.3.924
Odo. 363.2.934
Oſulphus. ibidem
Brithelmus. 371.31.959
Kinevvaldus. 380.24.985
Sigarus. ibidem
Aelfvvinus. 383.30.997
Liuingus, qui & Aethelſtanus. 391.11.1012.
Aethelvvinus. ibidem
Duduc. 427.1.1060
Giſa. ibidem
Iohannes. 16.1.1091
Godfridus. 30.34.1123
Sauaricus. 66.35.1192
Iocelinus. 84.14.1206
Rogerius. 178.14.1244
Robertus. 228.36.1248
Gulihelmus. 275.14.1256
Robertus Burnel. 366.32.1278
Gulihelmus de Marchia. 386.30.1292.

Scireburnẽſes ſiue Saresbur. epiſcopi.

Aldelmus. 256.22.704
Fortherus. 258.32.709
VVilbertus. 280.26.784
Caſtanus. ibidem
VVibertus. 297.11.814
Aethelſtanus. 299.33.827
Sigelmus. 301.2.834
Aethelvvaldus. ibidem
Aelſtanus. 303.26.845
Hamundus. 323.5.871
Aethelhegus. ibidem
Aſſerus. 333.12.883
Svvithelmus. ibidem
Aethelvvoldus 350.32.899
vacat ſedes.7.annis. ibidem
Aethelinus. 353.9.905
VVerſtanus. 358.30 918
Aethelbaldus. ibidem
Aelfredus. 365.19.940
Vlſius. ibidem
Brithricus. 387.29.1009
Aelmarus. ibidem
Rogerius. 23.37.1102
Iocelinus. 57.16.1184
Hubertus VValterus. 63.1.1189
Richardus. 111.3.1221
Robert⁹ Bingham. 123.30.1228
Gulihelmus de Eboraco. 216.5.1247.
Aegidius. 313.9.1269
VValterus de Rich. ibidem
Nichol.de Lõgſpei. 411.11.1297
Simon de Gandauo. ibidem

Lichefeldenſes epiſcopi.

Dinas. 231.31.656
Cœllacus. ibidem
Tunherus. ibidem
Iaruman. 232.7.657
Ceadda. ibidem
VVinfridus. ibidem
Cedda. 235.11.668
Alvvinus. 270.1.734
VVitta 270.11.737
Hemeli. 276.14.764
Cuthfridus. ibidem
Ealdulphus. 276.31.765
Humbertus. 277.25.768
Higbertus. 289.11.995
Aethelvvaldus. 310.1.858
Hunbertus. ibidem
Kineferthus. 311.12.864
Tunbertus. 326.23.872
Tunfredus. 360.29.928
Ella. ibidem
Brithmarus. 411.30.1039
Vlſius. ibidem
Gerardus Puella. 57.9.1183
Alexander. 150.35.1239
Gul.de Rale. ibidem
Hugo de Pateshulle. ibidem
Adam. 187.7.1244
Rogerius de VVeſeham. 192.9.1245.
VValt.de Langtona. 403.3.1295

Elienſes epiſcopi.

Herueus. 26.24.1109
Nigellus. 34.8.1133
Galfridus. 62.18.1189
Gulihelmus de Longo campo. 63.1.1189.

Euſta-

Euſtachius. 73.17.1198
Eadvvardus 86.8.1208
Euſtachius. 96.36.1214
Ioanes de Fontibus. 110.11.1220
Galfridus de Burgo. 118.14.1226
Hugo. 125.19.1228
Gulihelmus de Kilkenni. 267. 5.1254.
Gulihelmus de Luda. 472.22. 1298.
Radulphus VValepole. 412.33. 1298.
Prior Elienſis. 417.31.1301

Exonienſes epiſcopi.

Gulihelmus. 26.7.1107
Robertus. 43.18.1155
Robertus. ibidem
Iohannes. 38.36.1185
Bartholomeus. 46.1.1161
Hericus Mariſcallus. 69.24.1194
Simon de Apulia. 84.17.1206
Henricus. 89.5.1210
Simon. 95.31.1214
Gulihelmus de Bruere. 117.31. 1224.
Richardus. 204.12.1245

Bangorenſes epiſcopi.

Vrbanus. 26.8.1107
Herueus. 26.29.1109
VValterus. ibidem
Prior Hoſpitalis Hieruſalem. 69. 35.1195.
Robertus de Salopia. 72.34.1197
Richardus. 156.5.1240

Carliolenſes epiſcopi.

Fit ſedes epiſcopalis. 33.31.1132
Ethelulphus. ibidem
VValter⁹ Mauclerk. 134.37.1233
Gulihelmus. 151.31.1239
Silueſter. 228.6.1247
Thomas de Veteriponte. 264. 35.1254.

Sodorenſes epiſcopi.

Remund. ſiue VVimundus. 41. 16.1151.
Iohannes. ibidem
Marcus. 423.3.1301

Ceſtrenſes epiſcopi.

Rogerius. 39.22.1146
Hugo de Mihant vel Minant. 60. 20.1187.
Galfridus. 73.20.1198
Hugo. 75.10.1198
Galfridus de Muſchāp. 86.9.1208
VValterus de Gray. 89.4.1210
Gulihelmus de Cornhul. 99. 3.1215.
Alexander Stanesby. 117.29. 1224.
Hugo. 163.11.1241
VValt. de Lāgtona. 419.9.1301

Lincolnienſes epiſcopi.

Remigius. 10.3.1085
Robertus Bloetus. 16.3.1091
Alexander. 30.33.1123
Gulihelmus. 38.1.1242
Robertus. 39.37.1147
Galfridus Plantagin. 25.9.1174
VValterus de Cōſtantijs. 56,34. 1182.
Hugo 59.15.1186
Gulihelm⁹ de Bleis. 77.22.1201
Hugo de VVelles. 87.23.1209
Robert⁹ Groſeteſt. 140.31.1235
Scripſit Papæ. 257.2.1253
Increpat fratres Prædicatores. 257.19.1253. eius obitus. 257. 2.1253.
Papa voluit eijcere oſſa eius extra eccleſiam. 260.18.1254
Apparet Papæ. ibidem
Hēric⁹ de Lexintona. 259.5.1254
Oliuarius. 415.9.299

Meneuienſes epiſcopi.

Bernardus. 28.24.1114
Petrus. 75.10.1198
Thomas VVallies. 228.13.1247

Landauenſes epiſcopi.

Gulihel. de Burgo. 185.31.1244
Ioan. de Munemue. 398.35.1295
Epiſcoporum priuilegium augetur. 25.38.1107
Epiſcopi cuiuſdam ambitio. 149. 33.1238.
Erkengoda virgo. 222.24.640
Ermenburga virgo. 238.15.676
Exactio extorta. 8.36.1083
Exactio à clero. 118.3.1226
Expulſio Pictauiorū. 278.9.1258

F

Faganus & Deruuianus prædicāt in Britannia. 112. 1.185.
Falcaſius captus eſt. 117.5.1224
Fames. 95.18.50.& 100.22.71.& 197.6.576.&. 387. 2.1005.& 278.28.1258.
Francia debellatur. 341.28.887
Franci vndè dicuntur. 140.25.380
Francorum primus rex. ibidem
Franci applicuerunt apud Douoriam. 398.2.1295
Fratres vterini vno die nati. 190.4.535
Fratrum Minorum incipit ordo. 85.5.1207
Eorum cupiditas. 414.31.1299
Friday, à quo nomen ſortita eſt. 155.6.449
Feſtiuitas omnium Sanctorum. 209.10.609
Fides Chriſti in Britannia cōfirmatur. 112.20.186
Figmenta Poëtarum. 10.7.ætate. 3
Figmenta Gentilium. 11.30.ætat. 3
Fiſtula aurea. 414.1.1041
Fons venenatus. 184.37.516
Fortunatus claret. 195.30.563
Foſſa inter Angliam & Scotiam. 114.18.205
Fulco Prædicator claret. 72.14.1197
Eius monita Richardo regi. ibidem
Fugientium ad templum priuilegium. 52.8. ætat 5
Fugientium ad ciuitatem priuilegium. ibidem
Fuga Papæ Innocentij quarti. 182.23.1244
Furſeus in Hibernia claret. 225.4.647

G

Galenus Medicus claret. 108.20.143
Gaſto de Byard capitur. 363.34.1275
Galfridus Comes Britanniæ obijt. 59.9.1186
Gelu magnum. 16.13.1093.&.40.27.1149. 369 27.1281.
Genealogia domini. 73.3.ætat.5.&.18.28.ætat.3
Genealogia Offæ regis. 275.10.758
Genealogia Inæ regis. 248.1.689
Genealogia Aelfredi regis. 323.14.871
Genealogia Roberti Ducis Normānię. 356.12.912
Genealogia Eadvvardi regis & Confeſ. 415.4.1042
Gerebertus apoſtata. 383.36.998
Germani epiſcopi aduentus in Angliā. 158.32.446
Gregorius Nazeanzenus floruit. 143.28.393
Gregorius Magnus Papa, floruit. 201.26.592
Eius obitus. 207.14.605
Anima Traiani Imperatoris à pœnis liberat. 201. 26.592.
Sabinianum Papam percuſſit. 208.27.607
Græcorum ſubmiſſio eccleſiæ Romanæ. 355.20. 1274.
Gregorius Niſſenus. 143.28.393
Guerra tempore regis Stephani. 37.18.1141
Guerra inter reges Angliæ & Franciæ. 74.2.1198
Guerra inter Anglos & Scotos. 184.26.1244
Guerra per VVallenſes mota. 369.38.1282
Guerra mota primò per Scotos. 403.36.1296

Guido rex Hieruſalem liberatur. 61.8.1188
Guido de Monte forti nepotem regis occidit. 350. 10.1269. Excommunicatur propter hoc factum. 353.4.1272
Gitro rex Danorum, fidem Chriſti ſuſcepit .331. 19.878.
Gogmagog. 18.13.ætat.3
Gothorum origo. 356.12.912
Godvvinus proditor moritur. 421.1.1054
Godvvini filiorum nequitia. 430.2.1065
Godiua Comitiſſa nuda per villam Couentrenſem equitat. 423.37.1057
Godricus hęremita obijt. 50.20.1171
Gloria patri quis inſtituit. 139.36.376
Gloria laus, quis compoſuit. 303.4.842
Guthlaci hęremitæ hiſtoria. 260.26.714
Griffinus princeps Northvvalliæ exiliens ê Turri Londinenſi perit. 179.33.1244
Gulihelmus filius Osberti perimitur. 70.18.1196

H

Haraldus rex Danorum baptizatur. 373.24.966
Haraldus Dux pactum inijt cum Gulihelmo Duce Normannorum. 426.10.1059
Haſteinus ſiue Haſtingus. 341.28.887
Helcana. 19.9.ætat.3
Hælena rapitur. 13.12.ætat.3
Hęlena Allabenorum regina. 95.20.50
Hęlena Coēli filia Conſtantio nupſit. 124.25.302
Sanctam Crucem inuenit. 134.8.324
Hengiſti & Horſi in Angliam aduętus. 154.34.449
Hæres Angliæ legitimus Eadgarus. 433.26.1066
Hæreſis definitio. 257.24.1253
Hæreſis Nicholaitarum. 89.33.33
Hæreſis Cherinti & Ebionis. 104 18.98
Hæreſis Baſilidiana. 107.12.130
Hæreſis Valentiniana & Martionis. 108.14.142
Hæreſis Cataphrigum. 110.5.163
Hæreſis Montani. 110.33.173
Hæreſis Eucratita. 111.11.176
Hæreſis Scueriana. ibidem
Hæreſis Photini. 139.9.369
Hæreſis Priſcæ & Maximillæ. 113.31.199
Hæreſis Montana. ibidem
Hæreſis Simmachi. 115.8.110
Hæreſis Sabelliana. 115.31.217
Hæreſis Pauli Samoſitani. 120.34.270
Hæreſis Manicheorum. 121.23.278
Hæreſis Arriana. 133.29.320
Hæreſis Paterina vel Bugaris. 142.30.1236
Hæreſis Donatiſtarum. 133.29.322
Hæreſis Anthropomorphitarum. 137.2.352.& 368.34.949.
Hæreſis Pelagiana.. 158.32.446.&.144.37.404
Hæreſis Apollinaris. 139.5.367
Hæreſis Fotini & Eunomij. 139.9.368
Hæreſis Meſſalianorum. 144.25.401
Hæreſis Priſcillianiſtarum. 145.37.413
Hæreſis Neſtoriana. 147.28.429
Hæreſis Beringarij. 12.10.1087
Hæretici Canini. 139.5.1234
Hęrodes filios occidit. 78.26.3
vltio diuina in eum. 79.36.4
Eius mors. 80.30.7
Hillarius Pictauienſis floruit. 143.29.393
Hiberniæ origo. 56.12.ætat.5
Hibernia ſubiugata. 50.12.1171
Hidagium. 387.21.1008
Hiems aſper. 194.19.554. &.16.13.1093. &. 6.24. 1076.&.266.6.1254.&.53.34.1078.
Hildegardis prophetiſſa floruit 382.10.1292
Hilda Abbatiſſa. 240.37.680
Homicidium Londini. 293.3.1260
Homagium regis Scotiæ. 428.6.1301
Homagium Flandrenſium. 95.35.1214
Homagium Comitis Flandriæ. 155.7.1240
Homagium regis Angliæ pro Comitatu Pontiniæ. 367.16.1279.
Homagium Eadvvardi Primi, regi Frācorum. 354. 10.1272.
Homines mutati in beſtias. 417.22.1049
Hubertus de Burgo, Iuſticiarius. 132.6.1232
Hundredas quis inſtituit. 345.16.892
Hieronimus floruit. 143.30.393
Hieruſalem ciuitas capta à Chriſtianis. 20.25.1099
Hieruſalem obſeſſa. 99.28.71
Hymnos quis compoſuit. 144.13.399
Homo Chriſtum videns in carne adhuc viuit. 124. 36.1228.

I

Iacobus Apoſtolus ordinatur epiſcopus. 90.12.33
Eius obitus. 93.30.43
Ieiuniū quatuor temporū quis inſtituit. 115.37.219
Ignei radij in aëre viſi. 360.15.926
Ignis inextinguibilis. 411.9.1037
Iohannes prædicat & baptizat. 85.26 30
Caput eius inuentum. 159.5.458
Ieſum baptizat. ibidem
Iohannis Euangeliſtę natiuitas. 79.35.3
Eius mors. 104.29.99
Iohannes Chriſoſtomus floruit. 145.13.406
Ioſue rex & exploratores. 11.13.ætat.3
Iohannes Elemoſinarius. 209.27.611
Iohannes Beuerlacus. 264.16.721
Iohannes Scotus claret. 333.16.883
Eius mors. ibidem
Ioſeph venditur. 9.3.ætat.3
Ioachim abbas claret. 46.30.1162.&.55.21.1179
Inferna aperta ſunt. 35.28.ætat.4
Infortunia multa. 101.10.72.&.21.70.1100.& 278.22.1268.&.284.30.1259.
Inuectio contra Philoſophos, creatorem quęrentes ſed non inuenientes. 72.34.1
Inguar & Hubba mortui ſunt. 329.17.878
Inundatio aquæ. 278.22.1258.&.136.19.1233.&. 264.31.1254.
Imperator Otho venit in Angliam. 85.1.1207
Imperium Conſulare incipit. 34.23.ætat.4
Inobedientiæ exemplum. 389.12.1012.vſq; ad finē
Imperium Romanū à Græcis ad Germanos tranſlatum. 273.24.751

INDEX.

Imperatores Romani.

Caius Iulius Cæsar. 70.6.ætat.5
Octauianus Augustus. 70.12. ætat.5.
Tiberius. 8235.18
C. Caligula. 90.34.37
Claudius. 93.22.41
Nero. 96.8.54
Galba. 99.3.68
Otho. 99.10.69
Vitellius. 99.13.69
Vespasianus. 99.21.71
Titus. 102.25.81
Domitianus. 103.1.83
Nerua. 103.16.98
Traianus. 104.29.99
Aelius Adrianus. 106.4.118
Antonius Pius. 108.3.138
M. Antonius Verus. 109.30.158
Aurelius Commodus. ibidem
L. Anton. Cómodus. 111.19.178
Helius Partinax. 113.5.191
Seuerus. 113.9.192
Bassianus. 114.37.207
Marinus. 115.23.214
M. Aurel. Antonin⁹. 115.26.215
Alexander Seuerus. 115.33.218
Maximinus. 117.11.234
Gordianus. 117.25.238
Philippus. 118.7.244
Decius. 118.26.251
Gall⁹ & Volutianus. 118.33.252
Valerianus & Gallienus. 119.21. 253.
Claudius. 120.23.267
Aurelianus. 120.38.271
Tacitus. 121.11.275
Probus. 121.17.276
Carus. 122.4.282
Diocleſianus & Maximianus. 122 13.285.
Galerius. 130.5.305
Constãtinus Magn⁹. 130.16.307
Constantius, Constantinus, & Constans. 136.7.341
Iulianus Apostata. 138.6 364
Iouinianus. 138.33.366
Valentinian⁹ & Valẽs. 139.4.367
Gratianus. 139.38.377
Theodosius. 141.1.382
Arcadius. 141.24.389
Honorius. 144.6.397
Theodosius Iunior. 147.23.427
Valẽtinianus Iunior. 147.35.428
Martian⁹ & Valentinianus. 157. 6.452.
Leo Maior. 159.10.459
Zeno. 172.19.477
Anastasius. 178.24.493
Iustinus. 186.21.519
Iustinianus 188.29.527
Iustinus Iunior. 195.37.565
Tiberius. 197.9.577
Mauritius. 198.8.584
Phocas. 207.11.604
Heraclius. 210.6.613
Constantinus Tertius. 223.9.641
Heraclonas. 223.13.642.
Constans. ibidem
Cõstantin⁹ Quartus. 235.13.669
Iustinianus. 246.28.687
Leo. 250.38.696
Absimarus Tiberius. 251.13.699
Iustinianus iterum. 257.17.707
Philippicus. 260.13.713
Anastasius. 263.25.715
Leo. 264.4.718
Constãtinus Quint⁹. 271.11.742
Leo Zaccarus. 279.23.776
Constantinus & Hirenes. 280. 17.782.
Constantinus solus. 283.1.793
Hirenes sola. 292.38.798
Carolus Magnus. 284.22.801
Ludouicus. 297.7.814
Lotharius Primus. 302.36.841
Ludouicus Iunior. 308.38.856
Carolus Crassus. 332.10.879
Arnulphus. 344.29.891
Ludouicus. 352.26.903
Conradus. 357.4.913
Henricus Primus. 359.6.920
Otho Magnus. 363.27.938
Otho Secundus. 374.35.974
Otho Tertius. 380.8.984
Henricus Iuniur. 387.3.1005
Conradus. 405.13.1025
Henricus Tertius. 411.34.1040
Henricus Quartus. 423.14.1057
Henricus Quintus. 25.32.1107
Lotharius Secundus. 32.1.1126
Conradus Tertius. 35.35.1137
Fredericus. 43.8.1155
Henricus Sextus. 65.7.1190
Otho Quartus. 73.4.1198
Frederic⁹ Secũdus. 125.33.1229
Henricus Septimus. 204.30.1245
Gulhelmus rex Romanorum. 227.24.1247.
Richar. rex Alemã. 276.10.1256
Rodulphus rex Alemanniæ. 372. 25.1284.
Adolphus. 382.5.1292
Albertus. 412.1.1298

Inquisitio generalis de terris & tenementis totius Angliæ. 8.26.1083
Inquisitio religiosorum. 264.5.1254
Inundatio maris in Anglia. 375.32.1287
Insula Selesei vbi. 259.8.711
Insula Elienſis capta. 347.12.1268
Insula Ethelingiæ. 329.34.878
Insula de Londei vbi. 166.10.1242
Interdicitur Londinum ciuitas. 337.16.1265
Interdictio generalis. 86.16.1208
Tẽpore interdicti, Albi monachi suspẽsi sunt. ibidẽ
Interdicti eiusdem relaxatio. 95.18.1214
Ina rex Eadbertum regem fugauit. 264.28.722
Icon siuè imago beatæ Mariæ diuinitùs depicta. 213.6.620.
Imago locuta est. 376.32.975
Imago, cuius oleum in carnem vertitur. 80.25.1204
Inguinaria pestis in Italia. 201.14.591
Intemperies aeris. 271.24.1255
Ina rex. 264.28.722
Intestata Papa occupat. 206.6.1246
Iuramentum regis. 277.34.1258
Ius regni Angliæ cui competebat post montem. S. Eadvvardi regis. 433.14.1066
Iudęorum dispersio. 101.10.72
Iudęorum occisio. 62.36.1189. &.65.9.1190
Iudæorum ab Anglia expulsio. 381.1.1290
Iudæus qui imaginem rapuit. 195.5.560
Iudæorum signum. 363.30.1275
Iudæi puerum Norvvici crucifigunt. 39.13.1145
Iudæi puerum abscondunt. 140.22.1235
Iohannes Comyn interfectus. 455.10.1305
Iter Hierosolimitanum. 17.30.1095
Ius regis Angliæ in regnum Scotiæ. 422.21.1301 vsque ad finem.

K

Kenelmus rex occiditur. 298.12.821

L

Lambertus martyrizatur. 251.7.698
Lanfrancus. 4.4.1070
Latrones. 237.30.1249
Legatus Otho. 119.2.1226
Legati & Cardinales in mare capti. 160.19.1241
Legatus non venit in Angliam nisi postulatus. 220. 29.1247.
Legati mittuntur per mundi partes. 219.24.1247

Legatus

Legatus missus pro decimis. 177.14.1244
Leges Romanorũ quis primò instituit. 32.5.ætat.4
Leges Molmutianas quis instituit. 52.7.ætate.5
Lex Danorum ex antiquo. 349.15.897
Leodegarius floret. 250.15.694
Leofricus Comes Couentrensis obijt. 423.23.1057
Leolinus princeps VValliæ occiditur. 370.26.1282
Leonis interfector. 77.37.1201
Letania septiformis. 201.14.591
Libertatum regiarum recordatio. 47.12.1164
Lignum dominicum Hierusalem reuehitur. 213.16.620.
Linea regum Angliæ. 432.1.1066
Liber Sinodalis à Carolo missus. 283.1.793
Lindisfarnensis insula. 289.10.795
Literæ Eadvvardi Primi ad Papã pro regno Scotię. 427.21.1301.
Literæ Bonifacij Papæ ad regem Angliæ de regno Scotiæ. 420..16.1301
Literæ Baronum Angliæ Bonifacio Papæ, super eodem. 435.30.1301
Lucanus poëta occiditur. 98.3.65
Literæ totius cleri domino Papę missæ. 221.2.1247
Lucretius poëta interimitur. 98.3.65
Ludouicus venit in Angliam. 101.36.1216
Eligitur in regem à Baronibus. ibidem
Lumen continuè ardens. 411.9.1037
Lumen cereorum. 77.6.1200.&.120.16.1226
Lunæ quinque apparuerunt. 77.3.1200

M

Madan & filij eius. 20.20.ætate.4
Mahumetes pseudopropheta. 213.30.622
Mamertini miraculum. 158.5.457
Mansiones populi Israel. 11.1.ætat.3
Marianus Scotus nascitur. 405.38.1028
Chronica scripsit. ibidem
Maria mater dei assumpta est. 94.37.45
Eius Conceptio celebratur. 125.7.1228
Mare regi non obediens. 409.16.1035
Maris inundatio. 395.24.1014.&.245.12.1250.&.143.8.1236.
Maritagia. 225.20.1247
Marcus Euangelista. 93.30.42
Matthæus Apostolus ordinatur. 89.31.33
Matthæ⁹ Paris Chronica sua terminat. 247.22.1250
Maurus Abbas. 194.11.553
Medardus episcopus obijt. 194.23 556
Mertij qui. 250.31.696
Medonis miraculum. 360.36.929
Mœnia noua circa Turrim London. corruerunt. 160.2.1241.
Merlini prophetæ natiuitas. 161.19.464
Eius vaticinium. 162.14.465
Miraculum de sancto Benedicto. 272.5.748
Miraculum ouorum. 310.23.862
Miraculum regis Tartarorum. 414.11.1299
Miraculum Herculiani episcopi. 192.31.544
Miraculum trium Hibernorum. 344.30.891
Miraculũ de Clodoueo rege Francorũ. 172.4.476
Miraculum de episcoporum linguis præcisis & diuinitùs restauratis. 189.7.530
Miraculum de S. Benedicto Iuniore. 190.24.538
Miraculum de puero Iudæo. 194.3.552
Missa quantæ virtutis sit. 244.13.685
Missa celebratur pro defunctis. 361.29.932
Missam indignè celebrans. 418.12.1051
Massam in mare celebrans. 224.34.1247
Moisis natiuitas. 9.24.ætat.3
Monachi militare coguntur. 140.4.378
Monachi pro clericis constituuntur. 374.7.969
Monachi & Monachæ nubere cogũtur. 289.32.795
Monachus rex factus. 150.32.445
Monachorum multitudo in vna dom. 205.35.603
Moneta noua. 44.32.1158
Moneta quadriferia deletur. 131.22.1248
Monetæ tonsura. 227.8.1247
Monetæ tundatio. 227.8.1247
Monasterium. Vide supra Cœnobium in. C. litera.
Monasteria Galliæ Britannorum multi olim adire solebant. 222.28.640
Monstrum. 145..16.407.&.427.13.1062
Mons precibus amotus. 120.14.264
Montes prærupti. 199.30.586
Montis mugitum. 195.24.562
Mordredi proditio. 191.6.540
Moralia Gregorius composuit. 197.37.582
Mors repentina cuiusdam Iusticiarij de Banco. 296.31.1260.
Mortalitas Romæ. 246.7.686
Mortalitas hominum. 110.14.167.&. 234.26.665 &.153.7.447.&.246.6.686.
Mortuus resuscitatus. 251.20.699
Pœnas purgatorij vidit. ibidem
Mortua manus quo tempore cœpit. 368.3.1280
Mulier à potu & cibo abstinens per triennium. 299.16.824.
Mulier diuinitus habens pollicem sancti Iohannis Baptistæ. 210.7.613
Munus mittitur Papæ à rege Angliæ. 454.4.1305
Murmur contra Papales exactiones. 221.30.1247
Murus in Britãnia fact⁹. 146.31.420.&.114.18.205.
Murus cadens multos de famulis Papæ oppressit. 453.28.1305.
Mulier gigantea. 168.1.1242
Mulier fortiliga. 305.5.852

N

Nauis aurea regi data. 412.20.1040
Nauium numerus Eadgari regis. 375.20.975
Naues Ethelredi regis. 382.18.992.&.387.21.1008
Naualis pugna inter Anglos & Normannos. 386.34.1293.
Nauicula ex corijs bouinis facta. 344.30.891
Narratio de puella strenua 392.2.1012
Ninus rex Assiriorum. 4.17.ætat.2
Northumbrorum regum origo. 193.12.548
Eiusdem regni diuisio. 194.36.560
Normanniam vendicat rex Henricus. 114.18.1223
Numa Põpilius leges Romanas condit. 32.35.æt.4
Numerantur Romani. 95.13.48

O

Obitus Aelionoræ filiæ Comitis Britanniæ. 162.29.1241.
Obsidio Hierosolimitana per Titum. 99.28.71
Offa rex Merciorum. 275.4.758

Dominabatur in.23.schiris siuè ,puincijs.288.9.794
Olauus rex Norvvegiæ perimitur. 406.37.1030
Oleum de cœlo allatum. 172.4.476
Oleum infirmorum quis instituit. 145.28.409
Oleum Chrismatis quis instituit. 118.22.249
Oleum de imagine emanauit. 80.25.1204
Oleum in carnem conuertitur. ibidem
Oloflamma. 166.34.1234
Orationis virtus. 120.14.264
Oratio quæ pro rege & regina dicitur. 239.3.1249
Oratio Mauricij Imperatoris. 206.34.604
Ordo Templariorum inuenitur. 29.13.1118
Ordo Cistertientium inuenitur. 20.18.1098
Ordo Præmonstratensis incipit. 30.5.1120
Ordo Minorum confirmatur. 83.5.1205
Origines. 116.6.222.&.116.34.231
Eius librorum multitudo. 118.13.246
Eius mors. 118.36.252
Ossa sancti Iohannis Baptistæ comburuntur. 238. 18.365.
Osculum pacis quis instituit. 145.28.409
Ossa Arthuri regis inueniuntur. 66.20.1191
Ossa Gigantis.50. pedum longitudinis reperta. 50. 9.1170.
Osvvaldus rex perimitur. 223.21.644
Eius sanctitas. ibidem
Osvvaldi archiepiscopi reliquiæ translatæ. 386.21. 1002.
Osvvini regis passio. 226.23.651
Eius inuentio. 428.1.1065
Eius translatio. 26.37.1110
Otho Imperator venit in Angliam. 85.1.1207
Ouidius poeta perit. 83.6.18
Oxoniæ dissentio inter scholares & famulos Othonis Legati. 147.2.1238
Oxoniæ scholares dispersi. 88.6.1209
Oxoniæ discordia inter scholares & ciues. 281.22. 1259.

P

Pachouius Abbas floret. 143.29.393
Eius mors. 145.11.405
Pallium. 271.24.745.&.276.30.765
Palladius primus Scotorum episcopus. 148.9.433
Pallantis corpis inuenitur. 411.1.1037
Papa Bonifacius capitur. 442.20.1303
Papæ petitio. 119.2.1226
Papæ pedes quare deosculantur & non manus. 293. 1.798.
Papa celebrans in cathedra. 373.10.1285
Papa clam fugit. 182.23.1244
Papa murmurat contra Anglos. 205.24.1246
Patricius. 176.28.491

Papæ siuè summi Pontifices.

Petrus. 93.24.34
Linus. 101.9.59
Cletus. 102.37.59
Clemens Primus. 103.29.93
Anacletus. 104.37.102
Euaristus. 105.22.109
Alexander Primus. 106.11.120
Sixtus Primus. 107.5.128
Thelesphorus. 108.6.139
Pius Primus. 108.24.144
Higinus. 109.7.150
Pius Secundus. 109.18.154
Anicetus. 110.7.164
Sother. 111.6.175
Eleutherius. 111.37.185
Victor Primus. 113.27.198
Zephirinus. 115.5.209
Calixtus Primus. 115.35.219
Vrbanus. 116.11.224
Pontianus. 117.6.232
Antherius. 117.21.237
Fabianus. 117.28.238
Cornelius. 119.11.252
Lucius Primus. 119.24.254
Stephanus Primus. 119.34.
Sixtus Secundus. 120.4.260
Dionisius. 120.13.263
Fœlix Primus. 120.18.265
Eutichianus. 120.25.268
Caius. 121.16.276
Marcellinus. 122.32.288
Marcellus. 124.12.302
Eusebius. 130.21.309
Melchiades. 130.27.311
Siluester Primus. 132.13.315
Marcus. 135.20.334
Iulius. ibidem
Liberius. 137.14.356
Fœlix Secundus. 138.4.364
Liberius iterum. 138.31.366
Damasus. 139.20.371
Siricius. 141.22.388
Anastacius Primus. 145.10.405
Innocentius Primus. 145.22.407
Zosimus. 147.8.422
Bonifacius Primus. 147.14.425
Cælestinus Primus. 147.21.427
Sixtus Tertius 149.37.436
Leo Magnus. 150.20.443
Hilarius. 162.11.465
Fœlix Tertius. 173.16.486
Gelasius Primus. 178.29.494
Anastacius Secūdus. 180.17.498
Symmachus. 181.27.499
Hormisda. 182.36.508
Iohannes Primus. 184.14.513
Fœlix quartus. 184.27.515
Bonifacius Secundus. 186.4.518
Iohannes Secundus. 187.17.520
Agapitus Primus. 187.33.522
Siluerius. ibidem
Vigilius. 188.13.524
Pelagius. 194.3.552
Iohannes Tertius. 196.2.566
Benedictus Primus. 197.2.575
Pelagius Secundus. 197.21.579
Gregorius Magnus. 201.26.592
Sabinianus. 208.20.606
Bonifacius Tertius. 208.35.608
Bonifacius Quartus. 209.5.606
Deus dedit. 210.17.614
Bonifacius Quintus. 213.21.621
Honorius Primus. 215.19.622
Seuerinus. 222.2.637
Iohannes Quartus. 222.10.637
Theodorus. 222.13.640
Martinus. 225.13.648
Eugenius. 232.16.659
Vitalianus. 233.11.662
Deus dedit. 235.21.670
Donus. 238.25.677
Agatho. 239.10.678
Leo Secundus. 243.28.684
Benedictus Secundus. ibidem
Iohannes Quintus. 244.1.685
Conon. 245.1.686
Sergius Primus. 246.28.687
Iohannes Sextus. 255.18.702
Iohannes Septimus. 257.8.705
Sisinnius. 257.9.706
Constantinus. 257.17.707
Gregorius Secūdus. 263.24.715
Gregorius Tertius. 267.3.730
Zacharias. 271.10.742
Stephanus Secūdus. 273.22.751
Paulus Primus. 274.13.756
Stephanus Tertius. 277.19.768
Adrianus Primus. 278.2..772
Leo Tertius. 289.37.797
Stephanus Quartus. 297.35.816
Paschalis. 297.37.817
Eugenius Secundus. 299.19.824
Valentinus. 299.31.827
Gregor. Quartus 300.2.827

Sergius Secundus. 303.17.844
Leo Quartus. 303.34.846
Benedictus Tertius. 308.29.855
Nicolaus Primus. 309.37.858
Adrianus Secundus. 311.21.867
Iohannes Octauus. 327.3.873
Marinus Primus. 333.7.883
Adrianus Tertius. 334.34.883
Stephanus Quintus. 335.11.885
Formosus. 347.36.895
Bonifacius Sextus. 349.3.897
Stephanus Sextus. 350.13.898
Romanus. 350.29.899
Theodorus Secundus. ibidem
Iohannes Nonus. ibidem
Benedictus Quartus. 352.24.902
Leo Quintus. 352.28.903
Christophorus. ibidem
Sergius Tertius. 352.35.905
Anastatius Tertius. 354.26.911
Laudo. 357.13.914
Iohannes Decimus. 357.15.915
Iohānes Vndecimus. 357.38.917
Leo Sextus. 360.28.928
Stephanus Septimus. 361.20.929
Iohannes Duodec. 361.26.931
Leo Septimus. 363.4.935
Stephanus Octauus. 363.30.939
Marinus Secundus. 365.37.943
Agapetus. 366.12.946
Iohan. Decimus ter. 370.14.956
Benedictus Quintus. 373.4.963
Leo Octauus. ibidem
Iohannes iterum. 373.10.965
Benedictus Sextus. 374.21.971
Benedict⁹ Septimus. 377.12.976
Iohan. Decimus quar. 380.6.984
Iohan. Decimus quin. ibidem
Gregorius Quintus. 383.26.996
Iohan. Decimus sext. 383.35.998
Silvester qui & Gerebert⁹. ibidē
Iohan. Decimmus septimus. 386. 36.1004.
Sergius Quartus. 387.28.1009
Benedict⁹ Octauus. 391.10.1012
Iohannes Decimus octauus. 404. 26.1023.
Benedictus Nonus. 409.8.1034
Silvester Tertius. 415.31.1046
Gregorius Sextus. ibidem
Clemens Secundus. 416.3.1048
Damasus Secundus. 416.6.1049
Leo Nonus. ibidem
Victor Secundus. 421.29.1055
Stephanus Nonus. 424.18.1058
Benedictus Decimus. ibidem
Nicolaus Secūdus. 426.34.1060
Alexander Secundus. 435.8.1066
Gregorius Septimus. 5.12.1073
Clemens Tertius. 9.9.1084
Victor Tertius. 13.2.1088
Vrbanus Secundus. 16.17.1093
Paschalis. 22.24.1100
Gelasius Secundus. 29.11.1118
Calixtus Secundus. 29.18.1119
Honorius Secundus. 31.8.1124
Innocent. Secundus. 32.37.1129
Cœlestinus Secūdus. 38.12.1142
Lucius Secundus. ibidem
Eugenius. 38.20.1143
Anastasius Quartus. 41.31.1152
Adrianus Quartus. 42.22.1153
Alexander Tertius. 45.10 1159
Lucius Tertius. 56.17.1181
Vrbanus Tertius. 58.32.1185
Gregorius Octauus. 60.9.1187
Clemens Quartus. ibidem
Cœlestinus Tertius. 66.14.1191
Innocentius Tertius. 37.9.1198
Honorius Tertius. 105.36.1217
Gregorius Nonus. 122.37.1227
Cœlestinus Quartus. 163.4.1241
Papalis potestas, Sede vacante pœnes Cardinales remanet. 173.5.1243.
Innocētius Quart⁹. 173.19.1243
Alexāder Quartus. 268.12.1254
Vrbanus Quartus. 310 28.1261
Clemens Quintus. 342.19.1265
Gregorius Decim⁹. 352.21.1272
Innocen. Quintus. 364.14.1275
Adrianus Quintus. 365.6.1276
Iohannes. Decimus non⁹. ibidem
Nicolaus Tertius. ibidem
Martinus Quartus. 368.10.1280
Honorius Quartus. 373.9.1285
Nicolaus Quartus. 375.38.1288
Cœlestin⁹ Quintus. 393.12.1294
Bonifacius Septim⁹. 394.34.1294
Benedict⁹ Vndecim⁹. 444.1.1303
Clemens Sextus, dictus Quintus. 451.5.1305

Papa exigit tertiam partem omnium bonorum. 210.1.1246.
Papæ anthenticum de canonizatione sancti Eadmundi Cantuariensis archiepisc. 211.22.1246
Papa volens ingredi terram Francorum impeditur. 187.29.1244.&.208.11.1246.
Papa Calixtus colloquium cum rege Henrico habuit. 29.29.1119
Pascha celebrantibus miraculum. 196.29.573
Paschæ obseruatio. 233.15.663
Paschæ festum quando celebrandum. 236.9.673. &.109.20.155.
Paschæ dies die sancti Marci. 26.31.1109
Patricij Vita. 176.28.491
Petitiones eius tres. ibidem
Patriarcharum natiuitas. 8.27.ætat.3
Parliamentum in quo rex reprehenditur. 233. 9.1248.
Pauli Apostoli conuersio. 90.26.35
Pax ecclesiæ reddita est. 158.11.1240
Pœnitentiæ negligentis narratio. 257.17.707.&. 266 8.728.
Pœnitentia regis Henrici Secundi. 51.6.1173
Pœnitentia Suani filij Godvvini. 420.17.1052
Pœnitens nullus Angliæ exulatur. 287.36.794
Peregrinatio Henrici regis apud Oxonium. 319 10.1263.
Peregrinatio Richardi Comitis. 155.16.1240
Persecutio Christianorum. 113.18.195.&.118.26. 251.&.119.26.255.&.134.21.303.
Persius poeta moritur. 98.3.65
Pestis. 118.34.252.&.191.3.540.&.380.32.987
Petrus de Gauerstone. 463.30.1307
Pictorum aduentus. 101.35.75
Mulieres Hiberniæ summunt in vxores. 102.3.76
Philippus rex Francorum obijt. 33.1.1129
Pluuia. Vide supra Inundatio.
Pluit annonam. 300.9.828
Pluit sanguinem. 281.28.788
Pontini Comitis ius. 367.15.1279
Portenta. 427.13.1062
Portesmovvthe vndè nomen sortitum est. 182.7. 501.
Pratum datum perigrinis. 286.14.794
Prelium. 273.27.752.&. 274.7.755.&.299.20.825
Priscianus grammaticus floret. 165.28.563
Præfationes tantum.9.sunt. 197.30.581
Prænomina vndè ceperunt originem. 32.20.ætat.4
Prodigium in aëre visum. 194.21.555
Prodigia & nouitates. 289.11.795
Prosper Aquitanicus floret. 171.37.475
Priuilegium Prædicatorum. 232.5 1248

Priuilegium regis Angliæ. 218.22.1247
Priuilegium ſancti Albani. 287.10.794
Puer in fornacem proiectus. 194.5.552
Puer hiſpidus naſcitur. 414.12.1299
Punitio dei in hoc ſeculo. 206.34.604
Purificatio beatæ Mariæ inſtituitur. 191.3.540
Purgatorij penæ. 251.21.699
Purgatorio tres animæ in cœlum receptæ. 131. 19.1232.

Q

Quieta clamatio regi Scotiæ facta. 62.37.1189
Quæremonię factæ Papæ ſuper oppreſſionibus clericorum ſuorum. 217.1.1247
Quintilianus rethor claret. 103.13.87

R

Radij ignei in aëre viſi. 360.15.926
Redditus Curiæ Romanæ. 251.19.1252

Reges Britanniæ.

Brutus primus rex Britonum. 17 5.ætat.3.
Locrinus. Albanactus. Camber. ibidem.
Maddan. 20.20.ætat.3
Mempricius. ibidem
Ebrancus. 22.21.ætat.4
Genuit. xx. filios, &. xxx. filias. ibidem.
Brutus Viride Scutum. ibidem
Leyl. ibidem
Rud Hudibras. 23.6.ætate.4
Bladud. 25.3.ætate.4
Leyr. ibidem
Cordeilla. 29.2.ætat.4
Cunedagius. ibidem
Rivvallo. 51.27.ætat.5
Gurguſtius. ibidem
Siſillius. ibidem
Iago. ibidem
Kimarus. ibidem
Gorbodego. ibidem
Ferrex. ibidem
Porrex. ibidem
Pentarchia. 52.1.ætat.5
Dunvvallo Molmutius. ibidem
Belinus & Brennus. ibidem
Gurguntius Barb druch. 66.8 ætate 5.
Guethelinus. ibidem
Siſillius. ibidem
Kimarus. ibidem
Elanius. ibidem
Morindus. ibidem
Gorbonianus. ibidem
Archigallo. ibidem
Elidurus. ibidem
Archigallo iterum. 65.11.ætat.5
Elidurus iterum. ibidem
Vigenius & Peridurus. ibidem
Elidurus tertio. ibidem
Regin. 65.18.ætat.5
Morganus. ibidem
Ennianus. ibidem
Idvvallo. ibidem
Kimarus. ibidem
Gerontius. ibidem
Catellus. ibidem
Coillus. ibidem
Porrex Secundus. ibidem
Cherin. ibidem
Fulgenius. ibidem
Eldadus. ibidem
Androgius. ibidem
Vrianus. ibidem
Eliud. ibidem
Eldanchus. ibidem
Clotenus. ibidem
Gurguntius. ibidem
Morianus. ibidem
Bledudo. ibidem
Capetus. ibidem
Ocnus. ibidem
Siſillius. ibidem
Bledgabred. ibidem
Archiual. ibidem
Eldol. ibidem
Redion. ibidem
Redarchius. ibidem
Samulius. ibidem
Peniſſel. ibidem
Pyr. ibidem
Capoyt. ibidem
Dignellus. ibidem
Heli. ibidem
Lud. ibidem
Caſſibulanus. 66.7.ætat.5
Tennancius. 69.27 ætat.5
Kimbalinus. 74.20.1
Guiderius. 83.34.22
Aruiragus. 94.11.44
Marius. 101.27.73
Coillus. 102.13.78
Lucius primus Chriſtianus rex. 106.28.124.
Eius obitus. 113.36.201
Inter regnum. 86. annorū. ibidē
Carantius. 122.16.286
Alectus. 123.9.292
Aſclipiodotus. 123.31.295
Coillus. 124.13.302
Conſtantius. 124.24.302
Conſtantinus Magnus. 130.8.305
Octauius. 131.36.314
Trahernius. 132.10.314
Octauius iterum. 132.26.316
Maximianus. 140.6.379
Gratianus. 143.23.392
Interregnum. 44. annorū. ibidem
Conſtantinus. 149.27.455
Conſtans. 150.32.445
Vortigernus. 151.24.445
Vortimerus. 157.36.454
Vortigernus iterum. 159.18.460
Aureli⁹ Ambroſius. 170.22.465
Vther Pendragon. 180.18.483
Arthurus. 185.8.516
Conſtantinus. 192.14.542
Aurelius Conanus. 193.1.545
Vortiperius. 197.14.578
Malgo. 197.32.581
Caretius. 198.26.586
Cadvvanus. 210.1.612
Cadvvalinus. 218.23.633
Cadvvaladrus. 237.24.676
Regnum Britonum terminatur, 248.6.689.
Recapitulatio regnorum & regum. 338.23.886
Reges Cantiæ. 340.1.886
Reges VVeſſaxonum. ibidem
Reges Merciorum. ibidem
Reges Auſtraliū Saxonum. 341 1.886.
Reges Northumbrię. 340.1.886
Reges Orientalium Saxonum. 341.1.886.
Reges Orientalium Anglorum, ibidem,

Reges Angliæ.

Egbertus. 296.4.802
Aethelulphus. 301.15.837
Aethelbaldus. 309.24.857
Aethelbertus. 310.11.861
Aethelredus. 311.16.866
Aelfridus. 323.8.871
Eius mores et ſapiētia. 325.19. 871. Eius exilium. 329.34.878
increpatur à muliere propter panes. 330.10.878
Monarchian adeptus eſt. 338. 13.886.
Eleemoſinæ eius. 344.17.889
Leges per ipſum conditæ. 345. 11.892.
Eius mors. 350.35.900
Eadvvardus Senior. 351.5.901
Eius obitus. 359.30.924
Aethelſtanus coronatur. ibidem
Fratrem ſubmergi præcepit. 362.5.934. Eius penitentia, quia fratrem in mare præcepit ſubmergi. 363.31.939
Eius obitus. 363.36.404

Eadmundus. ibidem. Eius obitus. 366.19.946
Eadredus Pius coronatur. 367.1.946
Eius obitus. 369.16.955
Eadvvius coronatur. ibidem. Eius luxuria. ibidem
Eius expulsio. 370.22.957. Eius obitº. 371.26.959
Eadgarus coronatur. ibidem
Monasteria construi præcepit. ibidem
Fidelitatem ab octo subregulis suscepit. 375.5.974
Cum illis nauigat. ibidem
Eius magnificentia & prudentia. 375.20.975
Terræ quas dedit regi Scotiæ. 376.2.975
Eius obitus. ibidem
Sanctus Eadvvardus Martyr. 376.18.975
Eius mors. 377.21.978
Pœnitentia nouercæ eius. 378.12.978
Aethelredus coronatur. 378.22.979
Vxorem ducit. 379.20.981.&.381.34.990
Discordia inter ipsũ & Ducẽ Normã. 381.31.909
Eius fuga. 394.15.1014. Eius mors. 397.29.1016
Eadmundus Ferreum latus. ibidem
Eius liberi. 401.18.1016
Eius victoriæ. 398.3.1016.&.399.1.1016
Eadmundi singulare certamen cum Cnutone. 400.6.1016. Eius mors dolenda. 401.22.1016
Cnuto Primº. 401.34.1017. Eiº aducẽtº. 396.12.1015
Emmam vxotem ducit. 403.10.1018
Filios suos coronari fecit. 409.11.1035
Eius obitus. ibidem
Haraldus Primus coronatur. 409.32.1035
Eius obitus & sepultura. 411.35.1040
Cnuto secundus in regem coronatur. 412.2.1041
Corpº Haraldi præcepit in Thamesim ,pieci. ibidẽ
Eius obitus & sepultura. 414.32.1042
Eadvvardº Cõfessor in regẽ coronatur. 415.1.1042
Vxorem ducit. 415.15.1043
Legatos Romam mittit, vt à voto absolueretur. 416.8.1049.
Reuocauit nepotem suum eiusq; liberos, vt post eum regnarent. 423.15.1057
Obitus eius. 431.33.1066. Eius virtutes. ibidem
Corporis eius munditia. 433.6.1066
Haraldus Secundus. 433.20.1066
Dux Normanniæ eum redarguit de pacto. 434.17.1066.
Eiusdem Ducis in Angliam aduentus. 435.6.1066
Haraldi regis interitus. 436.33.1066
Gulihelmus Dux Norman. in regem Angliæ coronatur. 1.4.1067
Eius obitus & sepultura. 11.34.1087
Gulihelmus Rufus coronatur. 13.5.1088
Eius interitus in Noua foresta. 22.7.1100
Henricus Primus coronatur. 22.3.1100
Vxorem ducit. ibidem. &.30.7.1121
Mors miseranda filiorum eius. 29.34.1120
Eius obitus & sepultura. 34.25.1135
Stephanus rex coronatur ibidem
Eius obitus & sepultura. 42.34.1154
Henricus Secundus coronatur. ibidem
Vxorem ducit. 41.14.1151
Henricus primogenitus eius coronatur. 49.27.1169
Vxorem duxit. 45.32.1161
Mouit bellum contra patrem. 50.35.1172
Eius mors & sepultura. 57.5.1183
Henrici patris eius mors & sepultura. 62.19.1189
Ricardus Primus coronatur. ibidem
Iter Hierosolimitanum inijt. 65.2.1190
Vxorem duxit. 66.18.1191. capitur. 66.33.1192
Grauis eius redemptio. 67.27.1192
Eius mors. 75.18.1199. Saluatur. 131.19.1232
Iohannes rex coronatur. 76.1.1199
Vxorẽ repudiat. 76.25.1209. Alterã ducit. ibidẽ
Arthurum nepotem interimit. 79.8.1202.&.86.36.1208. Dissentio inter ipsum & Barones. 97.13.1215. Eius mors & sepultura. 102.38.1216
Henricus Tertius coronatur. 103.36.1216
Secunda eius coronatio. 109.15.1220
Vxorem ducit. 141.30.1236
Eius mors & sepultura. 351.32.1262
Eadvvardus Primus coronatur. 363.16.1274
Eius natiuitas. 150.33.1239. Vxorẽ ducit. 263.25.1254. Iter eius versus Acon. 349.1.1269
Vxorem secundam ducit. 413.4.1299
Eius mors & sepultura. 465.16.1307
Rex Angliæ reprehẽdit in Parliamẽto. 229.5.1248
Rex Scotiæ Alexander obijt. 31.33.1125.&.239.23.1249.
Rex Scotiæ desponsat Margaretam filiam Eadvvardi Exulis. 2.7.1067
Regnum Scotiæ datur à rege Angliæ. 421.27.1054
Rex Scotiæ reddit regi Angliæ Castra plurima. 44.16.1157.
Rex Angliæ reddit regi Scot. Comitatum Huntingdun. ibidem
Rex Scot. Alexand. desponsat sororem regis Angliç 111.15.1221.
Rex Franciæ certamẽ. 5. virorum petit. 69.16.1194
Rex Franc. petit ossa Bonifacij Papæ. 463.26.1306

Reges martyres.

Osvvaldus. 223.21.644. Osvvinus. 226.23.651
Aelfvvaldus. 281.2.789. Aethelbertº. 283.12.793
Aethelredus. 249.31.692. Eadmũdus. 319.4.870
Kenelmus. 298.12.821. Eadvvardus. 377.21.978
Regna quatuor principalia. 4.13.ætat.2
Regionum transmarinarum destructio. 341.28.887
Reges Iudæ. 26.21.ætat.4. Reges Israel. 24.9.æt.4.
Reges Persarũ. 52.16.et.5. Reges Asseriorũ. 6.1.et.2
Rex Franciæ infirmatur. 188.19.1244
Rex Francorum captus à Saracenis. 241.26.1250
Rex Francorum Philippus moritur. 33.1.1129

Reges ordinem. S. Benedicti ingressi.

Aethelredus. 256.30.705. Kinredus. 258.34.710
Offa. 256.30.705. Sigebertus. 221.37.636.
Eadbertus. 274.33.757
Regina filios proprios interficiens. 51.33.ætat.5
Regina veneno Magnates terræ interrimens. 295.8.802. Virum proprium veneno interimit. ibidẽ
Reginis non permissum à Saxonibus iuxta regem sedere. 308.7.854. Reginæ nequitia. 283.12.793
Regina mallens in virum accepere filium quàm patrem. 295.8.802.
Regina Scotiç Margareta obijt. 15.30.1092

Reginæ monachæ factæ.

Guenhumara Arthuri vxor. 191.29.541
Aethelsuitha. 344.25.890. Aelionora. 374.12.1286

Regum

Regum & regnorum Hepterchiæ recapitulatio. 338.32.886.
Reſponſio cleri Nuntio Papæ. 222.10.1247
Religioſi grauantur. 392.24.1294
Reliquię regi Aelfredo miſſæ. 333.7.883
Reſpontio regis Franc.pro iure Anglię.101.9.1216
Reuelatio Paulini Archiepiſcopi. 216.34.627
Roberti Curthoſe deſcriptio. 14.10.1090
Cauſa exhęredationis eius. 10.23.1086
Iter eius verſus Terram ſanctam. 17.37.1095
Eligitur in regem Hieruſalem. 20.36.1099
Eius mors & ſepultura. 34.12.1134
Robertº ſiuè Rollo Dux Normannorũ. 349.15.897
Baptizatur. 155.5.912.
Rodericus rex Pictorum interfectus 101.35.75.
Robertus de Brus. 455.9.1305.
Roma conditur. 31.30.ætat.4. Romulus & Remus. ibidem.
Romani interfecti Londini. 293.3.1260
Romeſcot. 263.12.727. et. 287.31.794.
Rovven filia Hengiſti. 256.13.45.

S.

Salomon templum condit. 22.35.ætat.4.
Samuel. 19.11.ætat.3.
Sancti in Anglia clarent. 246.5.1250.
Sanctimonialis nupta. 45.25.1160.
Sanguis Chriſt. datus VVeſtmonaſt. 227.20.1247.
Sanguis de terra emanauit. 22.9.1100.
Sanguis de cœlo pluit. 73.21.1198.
Sardanapalus.4.18.ætat.2. Saul 19.19.ætat.3.
Saxonum aduentus.154.16.449.Seaf.323.34.871
Schola Anglorũ.265.12.727.Cõburitur.298.1.817
Scotorum origo. 102.8.77.
Scoti vndè dicuntur. ibidem.
Scoti fidem Chriſti ſuſcipiunt. 148.8.433.
Scotorum fidelitas. 366.12.946.
Scotia à rege Angl.data. ibidem. &.421.22.1054
Scutagium exigitur. 254.20.1253
Sedes epiſcopalis apud Ely conſtituitur.26.23.1109
Sedes Lindiſſernenſis mutatur. 332.33.882
Sedes Helmhamenſis tranſlata. 4.7.1070
Sedes Theofordenſis tranſlata. 16.23.1094
Sedes epiſcopales tempore Offæ regis. 288.9.784
Sententia lata in Iohannem regem. 92.12.1213
Sententia lata in Fredericum Imperatorem. 124.5.1228.
Sententia lata in tranſgreſſores Magnæ chartæ & libertatis eccleſiæ. 144.10.1237.&.254.28.1253.
Seueri Sulpitij ſilentium. 147.21.427
Sibillæ. 42.8.ætat.4
Sibillæ vaticinium. 43.15.ætat.4
Simon Magus. 98.7.66.&.90.8.33
Symbolum Apoſtolorum. 90.14.33
Sinodus Lugdunenſis. 355.13.1274
Signa horribilia apparuerunt. 59.18.1186
Signum inauditum in firmamento. 316.36.1263
Sivvardus Dux Northũbriæ moritur. 421.30.1055
Sigillum regis renouatur. 122.31.1227
Soles quatuor. 24.18.1104.&.136.26.1233
Somnium Mauricij Imperatoris. 206.24.604
Somnium Francorum regis. 200.27.586
Sophiſma cuiuſdam regis Saracenorũ. 182.22.505
Sortilegæ mulieres. 416.26.1049
Sortilegium mirabile. 416.26.1049
Strages magna. 388.3.1011
Stella Magos præcedens. 76.36.2
Stella mortẽ Aurelij regis præcedens. 179.36.497
Stellæ. 266.31.729.&.272.3.747.&.277.33.770
Submerſio nobilium Angliæ. 29.34.1120
Stephanus lapidatur. 90.22.34
Superſtitiones. 99.33.71
Syvanus rex. 383.1.994
Angliam ſubiugat. 392.36.1013
Eius mors miſerima. 394.20.1014
Subſidium ad ſubuentionem Terræ ſanctæ conceſſum. 63.33.1189

T

Tabula Dioniſij. 189.13.532
Tabula Rotunda. 250.18.1252
Tallagium. 84.24.1207.&.344.25.1266
Taciturnitatem Seuerus ſeruans. Vide Seuerum.
Tartarorum conuerſio. 414.11.1299
Taxatio eccleſiarum Angliæ. 68.32.1194
Tempeſtates. 53.21.1177
Templi ædificatio. 22.35.ætat.4
Terræ amiſſæ per Iohan.regem. 81.22.1204
Terrę dominio Arthuri regis ſubiugatę.188.16.525
Terræmotus. 107.20.132.&.110.17.168
Terræ conceſſæ regi Angliæ. 70.35.1196
Terræ pertinentes ad tegem Angliæ. 62.24.1189
Ducatus Normanniæ. ibidem
Ducatus Andegauiæ. ibidem
Ducatus Aquitaniæ. ibidem
Comitatus Cœnomanniæ. ibidem
Comitatus Pontini. 367.8.1279
Teſtamentum. 269.30.1255
Thebeorum legio martyrium paſſa. 125.3.303
Theſaurarius Angliæ elegi debet. 271.16.1255
Theſaurarium apud VVeſtmonaſterium ſpoliatũ. 442.27.1303.
Tonitruum. 136.19.1233
Tractatus quis compoſuit. 150.22.444
Tranſfretatio.H.regis in Vaſconiam. 256.6.1253
Tranſfretatio eiuſdẽ regis in Franciã. 268.24.1254
Tranſfretatio Eadvv.regis in Flandriã. 411.1.1297
Tranſfretatio eiuſdem regis in Franciã. 374.1.1286
Tranſfretatio.H.Secund.in Hibernią. 50.12.1171
Tranſlatio ſancti Vlſtani. 107.21.1218
Tranſlatio ſancti Thomæ. 109.28.1220
Tranſlatio ſancti Eadmumdi. 210.33.1246
Tranſlationis eiuſdem authenticum. 211.12.1246
Tributum Romanorum ceſſat. 148.28.434
Tributum Danis datur. 383.7.994
Tributum Danorum ceſſat. 418.6.1051
Tributum Papæ datur. 93.1.1213
Trogus Pompeius Chronicã ſuã terminat. 81.25.9
Tunica domini inconſutilis inuenitur. 202.6.594
Turris Babel ædificatur. 5.12.ætat.2

V

Vaticinium Merlini 162.14.465
Vaſconia. Vide ſuprà in Aquitania.
Venedotia idem quod Northvvallia. 199.24.586
Verba domini ſuper panẽ quis inſtituit. 106.12.120
Veronica domini. 91.4.37.

INDEX.

Ventus vehemens. 294.10.800.&.84.36.1207
Venti expectatio. 256.2.1253
Virginum.xi.millia. 142.32.392
Vindicta. 121.8.274
Villa, quæ modo Burgũ. S. Petri dicitur. 357.4.705
Visio V Vilfridi archiepiscopi Ebor. 249.16.692
Visio mortui resuscitati. 251.20.699
Visio Caroli Imperatoris. 335.11.885
Visio Rollonis Ducis. 349.15.897
Visio pro regibus Angliæ. 422.28.1055
Visio. S. Eadvvardi regis & Confess. 432.20.1066
Visio cuiusdam militis. 297.12.1260
Visio cuiusdam Cardinalis. 268.7.1254
Visio Gulihelmi Secundi regis Angliæ. 21.9.1100
Visio Anselmi archiepisc. de Gul. rege. 15.12.1091
Visio monachi de Euesham. 70.27.1196
Visio Hér. Imperatoris de fistul. aurea. 414.14.1051
Visio matris Gul. de Longa spata. 242.5.1250
Visio Mauricij Imperatoris. 206.34.604
Visitationis impedimentum. 253.20.1253
Visitatio tam exemptorum quàm non exemptorũ. ibidem.
Vitri artificium. 83.22.21
Vltio diuina in Herodem. 79.37.4
Vortigerni proditio. 151.10.445
Vrbs Legionum. 112.17.185
Vulnera quinque habens. 123.4.1227
Vxores Scoti duxerunt. 102.3.76
Vxores de Britãnia Conanus rex petijt. 142.32.392
Vxor in medium producta. 89.34.33

VV

VValbroke. 123.29.294
VVallia interdicta. 86.16.1208
ibi olim erat rex. 427 33.1066
VVestmonasterium. 370.37.958
VVestmonasterij priuilegium. 112.11.1222
VVodensday. 155.4.449

Z

Zacharias episcopus Viennensis martyrizatur. 105. 10.106.

FINIS.

ERRATA.

Prior numerus paginam indicat, posterior lineam.

Lege in Præfatione.		*Lege.*		*Lege.*		*Lege.*	
4.21.	1268	34.7.	millia	22.	effluxis	cessauit sedes dieb°.6	
25.	an.44	35.1.	exactos,	74.23.	existentibus	26. in Cantia apud	
42.	veresimile	37.1.	omnino	78.25.	quod	Tonge.	
5.14.	1272	9.	sub iugo	82.33.	gloriatus	174.33.	frusta
		39.33.	partem	84.4.	pietatem	178.12.	velocitate
IN LIBRO primo.		40.18.	quod	87.16.	die	181.6.	cæteri
		44.19.	decertatione	88.18.	absciditur	184.23.	anno
2.9.	Decebat	45.20.	fine	91.25.	argento	27.	in
3.30.	.Dc.	46.21.	nomine	95.36.	& Aruiragus in	29.	anteà
4.13.	exorta	47.8.	venundetur	97.4.	vociferantem	185.33.	deindè
34.	nomina	21.	videatur	111.14.	abhominantur	186.37.	monterit
5.31.	alijs	50.16.	prætereà	114.6.	ad deuorandum	195.13.	probabilior
6.4.	brachia	52.5.	suscepisset	120.26.	cessauit	197.11.	eodem
16.	se cum	53.29.	familiaritatem	121.20.	celebratur	202.36.	pulchra
8.26.	sibi	54.18.	innumerabilibus	122.31.	Romana	203.24.	quod
10.2.	Diminuta	21.	effecti	125.2.	virtute	205.17.	eumque
10.17.	tempestate Prometheus fuit, quem prætereà.	55.9.	Senatorum	129.13.	viscerauq;	206.16.	gladijs
		56.26.	eiusdem	18.	constantiam	207.10.	reb° aduersum
		57.14.	fratres	131.37.	interfectis	30.	quodam
12.6.	Prætereà	19.	perierunt	133.17.	Dedit	208.6.	patris
13.31.	Iupiter	21.	Intereà	134.10.	muneris	11.	subiunxit
33.	fertur	58.23.	peditum	25.	basilicam	28.	xxiij. annis
14.8.	secum	59.32.	atrociter	141.33.	stantem	209.3.	plurimorum
15.12.	partem	61.2.	germani	142.21.	qui episcopos	15.	omnium
15.	sexcentis	4.	proconsulare	143.10.	disponunt	27.	demandaret
17.29.	vocabulum	62.36.	circunduxissent	27	reuersi	33.	dei
19.5.	sacerdotio fungebantur.	36.	prætereà	147.32.	dei	211.14.	sanctius
		65.4.	Romanorum	148.1.	ferro	23.	cum
31.	concordi pace	23.	cui	12.	insulam	214.14.	contubernio
20.1.	regis	66.16.	intereà	154.24.	insulam	215.1.	illum
9.	intereà	67.2.	cepissent	155.22.	totius	216.20.	frusta
22.14.	igitur	35.	milites	32.	minimis	223.23.	humilitatem
23.22.	mirabiliter	70.27.	abundare	168.27.	caput	224.18.	Christo inesse
29.20.	toti	35.	ætate	28.	superabit	226.20.	esset
30.30.	procreauit	72.14.	versutia	34.	ciuore	227.37.	pontifex
33.15.	Senatui	18.	deprehensis	171.20.	diebus.vij. &	231.3.	centiès

10. inun-

	Lege.
10.	inundantiam.
232.5.	auxilio.
233.20.	monachis.
23.	seruirent.
235.28.	ecclesia.
237.6.	qui.
238.20.	filiam.
242.9.	Cœnobium.
246.2.	dormienti.
247.5.	dictum est.
13.	perdere.
23.	transiret
248.19.	dierum
257.33.	perpulchrum
263.2.	Headda nomine
271.16.	eruditus
276.13.	casæ
285.22.	eius
28.	ieiunio
32.	discriminis
38.	coniunctas
289.32.	amburebat
290.1.	tres circuli
293.5.	castus
300.1.	totam
306.3.	fragmenta
307.32.	Iudetham
310.12.	Cantiam
312.34.	Pagani
29.	arrepta
31.	memorabile
36.	mutilatas
318.25.	virorum
25.	commilitonum
322.36.	planitiem
328.19.	aceruus
330.7.	deserto
336.31.	vidique
343.38.	indagator
344.6.	imperitiam
360.24.	idololatriæ
364.13.	protinùs
32.	protinùs
369.30.	filiam
370.38.	Cœnobio
371.33.	adeò
381.14.	ignitis
402.35.	sororem
403.29.	eligitis
406.28.	ostenso
411.33.	cum
425.16.	iuueni
439.28.	augurium
440.28.	maximè tamen

IN LIBRO SECUNDO.

1.1.	1067
6.	Mlxvij
11.	munus
13.	susciperc
36.	Mercherus

	Lege.
& VVelterphus.	
2.10.	benedicitur
24.	castellani
33.	imperpetuum
3.27.	monasteria
5.4.	priuilegijs
7.29.	militari
8.28.	iugera
9.3.	Thoma
5.	decollatus
29.	exufflasset
35.	immiserabilis
13.18.	plaga quæ
14.9.	tum vi, tum
12.	astutus
16.33.	exercitum
17.13.	ecclesiæ
37.	enumerare
19.7.	humeros
21.	terram
21.10.	excederet ê vita
32.	Archiepiscopatũ
25.7.	rex pater
28.36.	celebrarunt
30.12.	simpliciter
31.4.	cœpit
32.28.	lancea
33.4.	cecidit
14.	transtulit
37.	Henrici
35.27.	dotibus
28.	ex qua genuit duas filias.
41.15.	regis Henrici
41.34.	Gulihelmus
45.18.	Sed
48.5.	in fine
30.	Henrici
49.26.	iunior
51.17.	primogenitam
23.	facta
53.36.	Ianuarij sol
54.24.	suam
59.16	episcopatum
67.17.	fuerat
9.	qui
21.	distincteq;
68.14.	angustia
69.19.	certamine
71.8.	possideret
9.	vallauit
73.20.	Galfridus
81.21.	noctem
25.	Francorum
84.24.	regni
88.31.	instabilis
95.24.	rex
96.11.	miles
19.	quam
100.30.	clarissimæ
103.24.	meruit
30.	reuocauit

	Lege.
105.38.	persoluit
108.13.	vsurpator
111.7.	sancti
112.25.	imposterum
27.	siqua sunt
28.	contradictione
31	camerarius
113.10.	custos
115.20.	promittebat
116.7.	nihilominus
117.32.	Noua villa
118.7.	religiosos
119.32.	patronos
120.6.	corpus
123.22.	monachos
25.	celebrauit
124.24.	venientes
26.	sententiæ
125.38	ecclesia
128.21.	Cisalpinas
130.23.	Cancellariũ
136.3.	Quam iniuriam
5.	Prędicatores
29.	interfecantibus.
33.	Iohannis
141.27.	prouinciæ
142.10.	poterit
143.6.	promiserat
26.	monasterij
144.24.	Angliæ
150.13.	celebrati
24.	sanctum
25.	celebratione
154.35.	*dignitatis*
155.1.	cogitauit
22.	resistendi
158.23.	transitus
164.12.	intellexit enim
165.26.	suam eneruãdo
176.29.	rex
177.23.	multipliciter
180.17.	propulsauerãt
183.24.	imperator
186.34.	segniter
187.21.	imperatorem
188.12.	Londinensibus
28.	lancea
38.	curriculo
189.34.	conuolantem
190.4.	exequebatur
10.	imminente
191.5.	desolatarum
196.14.	constanter
203.11.	prædicta
204.12.	premerentur
207.30.	pertimescens
212.29.	libidinem
223.21.	Et circa idem tempus.
26.	quæ
225.16.	dispendio
228.11	Leicestriæ

	Lege.
229.9.	grauamen
233.32.	vnusquisq;
234.3.	præcepit prætereà.
5.	licet
21.	totius
235.26.	Londinensibus
236.38.	assignata sunt
240.7.	confidenti
246.11.	testimonialia
36.	turribus
247.29.	carentia est: silex. &c.
248.4.	spondet
21.	redimendos
22.	tractandos
249,31.	acceptis
250.23.	sancti
253.26.	sanctitatis
257.10.	gregem
258.3.	migrauit
260.2.	pleriq;
261.14.	significabant
17.	corona
266.29.	Cantilupo
30.	Cantiluporum
267.31.	amaritudine
269.30.	ad &c.
34.	aduentanti
38.	commisit
270.26.	fluctuum
272.31.	primitùs
273.28.	castrum
274.27.	instillauit
275.19.	omnipotentis
276.21.	elegerunt
277.32.	ê regno euacuerentur.
278,28.	fame
278.36.	virginis
281.3.	exemplo
31.	secessit
283.35.	inuestiret
284.34.	lignis
286.24.	sententia
287.10.	à prænotato
13.	cumq;
18.	intrantiumq;
289.11.	prædictum
21.	Angliam
290.7.	magnatum
292.10.	virginis
295.12.	haberet
298.27.	domo
299.3.	ituris
8.	petita
9.	VValterus
25.	necessitate
33.	paruam
303.20.	formidabilis
21.	tollerabilis
304.21.	cautè

Legè.		Legè.		Legè.		Legè.	
305. 6	omnimodos	334. 19.	notitiam	36.	guerra	424. 28.	mandabantur
35.	Hungaria	31	Quinq;	370. 7.	Snoudunæ	30.	circiter
307. 1.	formidolosos	36.	direxit	370. 35.	cecidit	425. 7.	diœceſi
311. 13.	turri	337. 8.	legato	372. 21.	vniuerſam	28.	nunciaui
312. 2.	medio	341. 31.	euitare	373. 11.	arthritica	36.	Diœceſim
314. 17.	abundanter	342. 15.	illi	32.	xiiij	428. 16.	Albania
31.	minis	343. 15.	veſpillionibus	374. 35.	Cantilupo	25.	terram
315. 6.	rapinis	345. 4.	Couentriæ	375. 4.	Arragoniæ	27.	Brennus
16.	latenter	36.	egrediendi & ingrediendi.	378. 21.	conſideratio	431. 30	neceſſarium
318. 18.	Huic conuocationi.	346. 21.	alij in galeis per aquam. &c.	381. 25.	infirmata	433. 27.	prælocuta
22.	machinari	347. 19.	Cantredas	29.	virago	28.	amicitias
30.	Bohun	348. 7.	adiudicauerunt paſturam.	378. 16.	ſubmiſerunt	434. 18.	cunabulis
35.	illud tempus	17.	reſiſtere	384. 15.	ſanctitate	27.	indefenſa, cum
39.	cautela	351. 11.	& interficiens	17.	caſtitatem	29.	longiſſimis
319. 2.	combuſtus	23.	An. gratiæ. 1272	386. 11.	eclipſim	445. 11.	præmiſſis
5.	vrbe excedentibus	352. 5.	ſepeliri	390. 17.	debuiſtis	17.	dignemini
16.	Londinenſes	9.	ignorarent	392. 15.	numiſmatis	21.	longæua
34.	reddidit	10.	crucis Chriſti	393. 8.	præcauens	25.	complementũ, rex
321. 24.	intendentes	354. 22.	nunq̃	397. 8.	Archiepiſcopus	436. 9.	partibus
322. 36.	patria	355. 38.	magis	9.	incubator	13.	rectitudinis
323. 2.	depoſito	28.	fidelis	398. 39.	regi Angliæ	23.	debuerunt
14.	delituere	365. 14.	in duabus & ex duabus.	399. 33.	patrarat	32.	exhæredationem
21.	ſe inuicem	19.	diuinitate	401. 5.	littus	36.	Et quæ
325. 13.	copulato	357. 34.	vertice	403. 6.	ſtatu, ſaluo	437. 9.	tota cõmunitate
326. 7.	qui nouit omnia	37.	diffiniri	405. 8.	theſaurario	438. 32.	belli
20.	inpriſos	358. 11.	obſeruaturam	9.	archiuis	440. 2.	autument
35.	applicantes	29.	commiſimus	16.	penè	441. 24.	tempore
327. 14.	Marchiſij	360. 30.	proceſſum	406. 25.	nomen	443. 13.	viſitatus
8.	Andegauiæ Carolꝰ	21.	omnia	411. 3.	cautè	23.	incarcerationis
21.	prædo	363. 20.	ſororibus	413. 32.	exhęredarent	445. 9.	circumdari
22.	expergefacti	365. 13.	Nauarræ	415. 5.	acquiſiuerunt	31.	Angliæ
328. 2.	Marchiſios	367. 11.	redemptione	416. 28.	hydropiſin	446. 12.	commilitones
4.	familiaribus	35.	ordinatum	417. 29.	ampliùs	449. 34.	iudicum
7.	inteſtinum	369. 7.	præliantibus	418. 21.	ſupremum	455. 16.	Angligena
8.	Marchiſij	8.	proprios. ſibilis.	419. 27.	hortamur	35.	regi
331. 17	Cæſari, nihil			421. 20.	dum viueret, ſi	457. 34.	perfidis
332. 26.	deſperans			22.	conſentire	458. 22.	retibus
38.	Marchię			422. 11.	iudicat	462. 5.	iuuentutis
				423. 28.	habearis	26.	reſpondit